This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF CALIFORNIA.

Class

SUPPLEMENT

til

islandske Ordbøger

ved

Jón Thorkelsson.

Tredje Samling.

Anden Del.

misbrestasamur — ösla.

Reykjavik.
Foreningstrykkeriet.
1894—97.

PD 2376
T416
v. 2

misbrestasamur, a., *upaalidelig, usikker:* Kornirkjan mundi . . . sífelt verða so misbrestasöm, að ekkji væri óhætt að eiga mikjið undir henni *Fjöl.* 3, 2, 7$_{19}$.

misbrestur (-s, -ir), m., *Brøst, Mangel, Ufuldkommenhed:* að þeir búi ekkji leingur að misbrestum hvurs árs enn til næstu uppskjeru *Fjöl.* 3, 2, 11$_{2}$. um leið og menn ráðast á misbrestina *Fk.* $^{30}/_{7}$ 87, 87b$_{16}$.

misdeild (-ir), f., *uligelig Fordeling:* m. auðs og gæða *Skír.* 87, 20$_{22}$.

misdeili, n., *uforholdsmæssig Fordeling, Misforhold:* þegar þeir sýna fram á misdeilin í þegnlegu fjelagi *Skír.* 87, 18$_{12}$.

misdjúpur, a., *af forskellig Dybde:* þessi herbergi, göng og brunnar, sem lík manna voru geymd í, eru næsta mishá og misdjúp *Iõ. SG.* 139$_{9}$.

misfast, adv., *med ulige Styrke, med forskellig Kraft:* þannig dragast jarðstjörnurnar m. að sólunni *Urs.* 100$_{9}$.

misfella, f., 1. *Fejl, Lyde:* líta ei var | á líkam gjörvöllum | auðar bils | ein m. *BT.* 242$_{14}$. — 2. misfellur *Uligheder:* það er auðskilið, að komið geti misfellur og mishæðir á jafnlosalegt efni sem loptið er *Björl.* 11$_{2}$.

misfellasamur, a., *ledsaget af uheldige Omstændigheder, uheldig:* Það (ɔ: árið 1886) var frá upphafi til enda hart og misfellasamt *Fjöl.* 3, 2, 4$_{26}$.

misfelli, n., *Mislighed, Uheld.*

misfellulítill, a., *ikke meget foranderlig, ikke meget afvexlende:* verður því ferill þeirra (ɔ: stormanna) misfelluminnstur *Björl.* 90$_{1}$.

misfljótur, a., *af forskellig Hurtighed:* (gángur sólar) hlítur því að vera m., eins og gángur jarðarinnar er *Urs.* 194$_{18}$.

misgá (*g. sg.* -r), f., *Uagtsomhed, Fejltagelse:* En við nákvæmari yfirvegun sá jeg, að m. í þessu efni var ómögguleg *TÞH. Dr.* 1, 1, 10$_{17}$.

misgáningur (-s), m., = misgá: Það er mjög hætt við sjónvillum af misgáningi *TB.* 10, 79$_{9}$.

misgerðamaður, m., *Misdæder, Synder:* Í þessu tilfelli er hann misgjörðamaður *Mill* 158$_{27}$.

misgóður, a., *forskellig med Hensyn til Godhed el. Sædelighed:* menninirnir eru engan veginn misgóðir eftir því h v e mjög þeir elska sjálfa sig *AÓ. Af.* 80$_{11}$.

misgrip, n. pl., *Fejlgreb, Fejltagelse:* heldr er hann (ɔ: vaninn) sífeldlega í misgripum tekinn fyrir vort upphaflega eðli *Mill* 10$_{15}$.

misgæði, n. pl., *Forskel i Godhed el. Fortrinlighed:* Sakir misgæða landanna verðr fyrirhöfnin misjöfn *AÓ. Af.* 82$_{24}$.

mishár, a., *af forskellig Höjde:* á misháu stigi *HH. Ks.* 188$_{23}$.

misheitur, a., *af forskellig Varme:* ef haldið er logandi ljósi í dyrum milli misheitra herbergja *Björl.* 87$_{5}$. af baráttu misheitra loptstrauma *Av.* 6, 106$_{5}$.

misheppnaður, pp., *mislykket:* Það væri kraptaverk, ef vér . . . köstuðum ekki talsverðu fé í sjó til misheppnaðra tilrauna *MáÍ.* 9$_{19}$.

misheppnast (a), v. refl., *mislykkes:* flest misheppnaðist fyrir honum *TÞH. BS.* 300$_{14}$. þótt sum verk búfræðinga hér mishepnist *MáÍ.* 14$_{22}$.

misherma (í), vt., *fortælle el. angive urigtig.*

112038

mishermi, n., *urigtig Angivelse el. Genfortælling*: þar eð vér erum hræddir um, að oss verði borið á brýn misskilningr eða m. *Sk.* $^{19}/_{7}$ 78, 223$_{35}$. að sýna fram á öll m. . . . hugvitssams eða sniðugs mótstöðumanns *Mill* 77$_{12}$.

mishirða (í), vt., *vanrøgte, forsömme:* Ein gáfa er enn, sú er . . . mjög er mishirt meðal alþýðumanna *TB.* 7, 124$_{24}$.

mishliða, a. indecl., *uligesidet*: Í m. þríhyrningi er engin af hliðunum jöfn annari *Hemp.* 55$_{1}$.

mishratt, adv., *med ulige Hurtighed*: Hann (ɔ: þessi máttur) veldur því, að allir hlutir á jarðarfletinum utan heimskauta hreyfast m. *Björl.* 16$_{30}$.

mishugsun (-anir), f., *urigtig Tanke*: m. sú, að féð eður verðið sé fólgið eingöngu í líkamlegu efni *AÓ. Af.* 119$_{30}$.

mishæð (-ir), f., *Ujævnhed*: misfellur og mishæðir *Björl.* 11$_{8}$. mishæðirnar á tunglinu *Trh.* 19$_{29}$. á henni (ɔ: jarðbrautinni) mega engar mishæðir vera *KJ. Uf.* 37$_{21}$.

mishæðóttur, a., *ujævn*: Fyrir botninum á dalnum er hraunið nokkru flatara og eigi svo mishæðótt, sem að vestan *PS. Ast.* 4$_{22}$.

misjafna, f., 1. *Ujævnhed, Protuberans:* við þessar misjöfnur verðum vjer menn varir hjer á jörðu niðri *Björl.* 11$_{18}$. Misjöfnur þessar kalla menn „protuberansa" *Av.* 8, 31$_{27}$. — 2. *Ulighed, Misforhold*: þessi breyting . . . leiðrétti ekki hið minsta misjöfnurnar á kjördæmunum *TB.* 5, 27$_{35}$.

misjafnaðarhlutfall, n., *Ulighedsforhold*: m. er milli umsagnings og umsagnar *TB.* 12, 224$_{27}$.

misjöfnuður (-jafnaðar), m., *Ulighed*: verðr lögunum kent . . . um sérhvert böl og sérhvern misjöfnuð í kjörum manna *Fk.* $^{19}/_{8}$ 90, 30b$_{24}$.

miskjör, n. pl., *ulige Kaar*: ýmsum rithöfundum hefir orðið starsýnt á m. manna *Fk.* $^{19}/_{8}$ 90, 29a$_{4}$.

misklíð (-ir), f., *Uenighed, Stridigheder*: Skelfing og m. sveýmuðu án afláts yfir þess (ɔ: framefnisins) bylgjum *Fjöl.* 1, 103$_{10}$. engin m. sje milli mín og þín *Tang* 10$_{19}$. Hversu margra barna m. hefur ekki hið blíða móðurorð getað kæft niður? *JG. Hv.* 101$_{8}$.

misklíðasamt, a. n., *spændt Forhold, Uenighed*: var heldur misklíðasamt með þeim (ɔ: Englendingum) og Þjóðverjum *Skír.* 85, 102$_{31}$.

miskunnarríkur, a., *rig paa Barmhjærtighed, barmhjærtig, naadig*: en miskunarrík | sól móti sveininum lítur *JH.* 51$_{14}$. m. harma stillir *Fjöl.* 3, 2, 32$_{2}$.

mislangt, adv., *ulige langt borte, i forskellig Afstand:* jafnstórir líkamir, sem mislángt eru frá sama hlut, toga misjafnt í hann *Urs.* 95$_{22}$.

mislangur, a., *af forskellig Længde:* Þó árin og dagarnir kunni að vera mislangir á þessum hnöttum, þá eru stundirnar, tíminn samur *TB.* 6, 86$_{1}$.

mislaunaður, pp., *ulige lönnet:* embættin eru mjög svo mislaunuð *AÓ. Af.* 97$_{30}$.

misleikur (-s), m., *Ulighed:* eftir samleik hluta og misleik þeirra *TB.* 12, 181$_{28}$.

misleitur, a., *uoverensstemmende med sig selv, broget*: Orðfæri á bókinni er ekki laust við að vera nokkuð misleitt *Íf.* $^{11}/_{1}$ 90, 15b$_{8}$.

mislesa (-les, -lesum; -las, -lás-

um; -lesinn), vt., *læse fejl*: mætti vel ímynda sér, að hér hefði upphaflega staðið annað . . ., sem hefði svo verið mislesið af seinni riturum *TB.* 10, 113₂. að B. hefði mislesið og misskilið fornenskar rúnir *Skír.* 81, 134₁₈.

mislesning (-ar), f., *Fejllæsning.*

mislingar, m. pl., *Mæslinger; jf.* dílasótt.

mislingasótt (-ir), f., = mislingar: nú kemur m. eða skarlagssótt *StA.* 75, 130₂₀. um m. *JJ. Lb.* 399₂₁.

mislingaveiki, f., = mislingasótt: Mislingaveikin gengur við og við yfir einstök lönd *JJ. Lb.* 399₂₂.

mislyndi, n., *Lunefuldhed, Lunner:* Ráð við m. *PP. Sms.* 104₁₄. Slík spurning dregur dám af yðar nýju mislyndis órum *Lear* 31₁₄.

mislyndur, a., *lunefuld:* Hann var harðstjóri mikill, m. og sællífur *PM. Ág.* 179₁. Mér virðist, að frændi minn sé nokkuð m. við yður *PP. NS.* 20₆.

mismikill, a., *af ulige Størrelse*: (vér) gjörðum síðan einungis grein fyrir straumunum í loptinu, vindunum, er stafa frá mismikilli loptþrýstingu *Björl.* 28₂₄.

mismuna (a), 1. vi., *være forskellig.* — 2. v. impers., e-u mismunar *noget er forskelligt, varierer:* honum (ɔ: kostnaðinum) mismunar eptir ýmsum ástæðum *Br.* 3, 102₁₇.

mismunanda, adv., *i ulige Grad, ulige:* Frelsarinn elskaði lærisveina sína m. mikið *TÞH. Tíb.* 1, 2₁₉. guð útbýr börn sín m. vel 55₂₂.

mismunandi, ppræs., *forskellig, varierende:* opt getur meðalhiti mánaða í ýmsum árum verið mjög m. *ÞTh. LÍ.* 7₂₄. ef skaplyndi og geðslag er m. *Sm.* 123₁₈.

mismunarhitamælir (-s *el.* -rs), m., *Differential-Thermometer*: M. Leslies *Fisch. Ef.* 243₈.

misnota (a), vt., *misbruge:* Kennum þeim að nota heiminn, svo þeir ekki misnoti hann *Nöl.* $^{19}/_{4}$ 80, 34b₇. Realismus getur leitt til Materialismus, ef hann er einstrengingslega misnotaður *Þj.* $^{1}/_{8}$ 82, 70a₄.

misreikna (-a), vt., *regne fejl, forregne sig*: svona hefnir það sín, þegar mönnum misreiknast í pólitískum efnum *Fk.* $^{29}/_{10}$ 86, 78a₂₃.

misreikningur (-s), m., *Fejlregning, Forregning.*

misrita (a), vt., *skrive fejl.*

misritaður, pp., *fejlskreven:* Eg hefi þessvegna eingöngu getið þess neðan máls . . ., sem annaðhvort var misritað eða þess háttar *Safn* 2, 610₂₁.

misrit|un (-anir), f., *Skrivfejl, Fejlskrivning:* m. málþráðarmanns *Björl.* 75₁₁. Einstöku misritanir koma þó fyrir *Safn.* 2, 604₂₆.

misseraskifti, n. pl., *Aarstidernes Vexel*: Tunglið breitir ekki þannig útliti sínu með missiraskiptunum *Urs.* 58₉.

Misserisgyðjur, f. pl., *Aarstidernes Gudinder, Horæ:* þeirra hlíða gættu Misserisgyðjurnar *Il.* 1, 131₂₀. Misserisgyðjurnar . . . ljúka upp skýhliði Olymps *Stoll* 14₁₅.

misserisvindur (-s *el.* -ar, -ar), m., *Monsun:* Missirisvindar nefnast monsúnar á útlendum tungum *Björl.* 42₁₆.

missir (-s *el.* -rs), m., *Tab:*

gleymdi hún nú að mestu missir dóttur sinnar *JT. PoS.* 23₁₃.

missjóngóður, a., *ulige skarptseende*: Setjum svo að missjóngóðir menn sjái lifandi skepnur tilsýndar *TB.* 12, 191₁₆.

misskifti, n. pl., *ulige Fordeling*: misskipti láðs og lagar *Björl.* 32₂. áminnzt misskipti loptfargsins *Björl.* 38₂₃.

misskiftinn, a., *som deler ulige*: Mörgum kann og þykja það sæðimikill ókostr á náttúrunni, að hún er misörlát og misskiftin í útlátum sínum *AÓ. Af.* 19₁₀.

misskiftur, pp., *ulige fordelt*: hin misskiftu gæði náttúrunnar *AÓ. Af.* 46₁.

misskilja (-skil, -skiljum; -skildi, -skildum; -skilinn), vt., *misforstaa*: þá vil eg benda til hvernig þeir (ɔ: auðfræðingarnir) hafi misskilið þau (ɔ: upptök verðsins) *AÓ. Af.* 118₁₈. þeir misskildu orð Krists *HH. Ks.* 188₂₄.

misskilningur (-s), m., *Misforstaaelse*: þetta er hinn hraparlegasti m. *Sm.* 133₂₆. af misskilningi *JG. Hv.* 16₂₄. sakir þess almenna misskilnings, að *TB.* 7, 107₂₉.

misskær, a., *af forskellig Klarhed*: þau (ɔ: túnglin) eru harla misskjær *Urs.* 66₁₉.

missmiði, n., *Fejl*: eru helstu missmíðin mikinn part því að kjenna, að *Fjöl.* 2, 1, 47₂₄.

missporhraður, a., *som gaar med ulige lette skridt*: Eins og hverjum heilvita manni gefur að skilja, eru hrossin bæði missporhröð og misviljug í taumi *ÓÓ. Hv.* 80₂₂.

misstefna, f., *Divergens*: hvar þess er mikil eðr lítil m. verðr milli almenningsálitsins og lærdómskenningar sérstakra fræðimanna *AÓ. Af.* 217₁₈.

misstig, n., *Fejltrin*.

misstíga (-stíg, -stígum; -steig, -stigum; -stiginn), vt., *træde fejl*: m. sig *göre et Fejltrin*: litlu síðar missteig hesturinn sig og datt *TÞH. Tib.* 1, 62₂₁; misstigið fótmál *Fejltrin*: Eitt einasta misstigið fótmál í þessa stefnu getur valdið þjer óbætanlegu tjóni *JG. Hv.* 35₇.

misstjórn (-ir), f., *Misregering*: varpandi frá oss öllum hleypidómum, allri tortryggni, sem m. margra alda hefir skapað *Þj.* ²²/₇ 81, 65a₄₈.

missvefn (-s), m., *ulige Söv, kortere Söv end sædvanlig*: að hún mundi hafa feingið höfuðverk af dansi og missvefni *JT. PoS.* 122₁₈.

missýnast (i), v. refl.; e-m missýnist *en ser fejl, en tager fejl*: þá hlítur þeim að missínast, sem eru þeirrar meiningar *Fjöl.* 4, 1, 20₂₅. Mér datt nú í hug, að mér hefði ef til vill missýnzt, þegar eg sá sporið í sandinum *Rób.* 75₂₅.

missýning (-ar), f., *Fejlsyn, Synsbedrag, Blendværk*: þarímót er sá falskur og ótrúr, sem villir á missýningum *Myn.* 88₂₈. Nokkuð eru það samt missíningar *Fjöl.* 4, 1, 5₇. þessi m. er svo almenn, að hún má heita undantekningarlítil *Mill* 10₁₁.

missögli, f., *urigtigt Udsagn, urigtig Paastand*: Það er missýning og m. af oss, er oss sýnist og vér segjum, að menn vinni og aðhafist hugsunarlaust *AÓ. Af.* 171₂₅.

missögn (-sagnar, -sagnir), f., *afvigende Fortælling*. *Þs.* 1, 163₂₂.

mistak, n., *Misgreb, Fejltagelse*: Auðfræðingrinn þekkir missýningar

mannsins og mistök *AÓ. Af.* 26₂₁. það er leiksoppr í hendi allra missýninga vorra og mistaka 117₂₂.

mistakast (-tekst, -takast; -tókst, -tókust; -tekizt), v. refl., *misslykkes:* Leiðangurinn til Sikileyjar mistókst með öllu *PM. Ág.* 40₁. Svíar reyndu seinna að vinna námur þessar, en það mistókst sökum fjarlægðarinnar *Av.* 6, 109₁₂.

mistíginn, a., *forskellig med Hensyn til Værdighed el. Höjbyrdighed:* hann gleymdi því, hversu mistignar settir okkar voru *Þús.* 3, 14₂.

mistur, n., 1. *Støv i Luften:* sólin verður döpur og loptið fyllist af mistri *Ið. SG.* 3₈. — 2. *Taage:* Framm yfir þrítugt hvildi sama skelfingar mistr yfir honum *FP.* viii₂₀.

misturmökkur (-makkar, -mekkir), m., *Støvsky:* Morgninum eptir kom upp viðlíka m. *Ið. SG.* 4₁₁.

misverknaður (-ar), m., *Misgerning:* til þess að smeygja sjer undan ábyrgð fyrir misverknað sinn *Ið.* 1, 277₂₂.

misviljugur, a., *ulige villig; ulige föjelig:* eru hrossin . . . misviljug í taumi *ÓÓ. Hv.* 31₁.

misvirða (í), vt., *tage noget ilde op:* hún beiddi hann að m. ekki, að annar læknir hefði þegar vítjað sín *PP. Sms.* 131₂₁.

misvirðing (-ar), f., 1. *det at tage noget ilde op.* — 2. *Miskendelse:* Fáir menn eru það, sem jafnt sem hann mega kvarta yfir misvirðingu valdsmanna *Nf.* ¹⁷/₈ 81, 105c₂₀.

misvíxl, n. pl., *Forvridning;* ganga á m. *ikke mødes; siges, naar to Kanter el. Ender ikke mødes, men gaa el. ligge ved Siden af hinanden:* tennurnar ganga á m.; nagl-biturinn gengur á m.; *forvrides* beinin, sem liðamótin mynda, ganga á m. *JJ. EML.* 8₈.

misvægi, m., *Misforhold:* m. milli viðskifta-þarfar og seðil-mergðar *Fk.* ¹¹/₁₂ 86, 90a₂₁.

misþekking, f., *Miskendelse:* menn þurfa að þola bæði m., vanþökk, fyrirlitningu, vantraust *Sk.* ¹⁹/₇ 78, 219₁₃.

misþekkja (í), vt., *miskende, have urigtige Forestillinger om:* Misþekt höfðu menn þar að | mjög svo guðs rjettlæti *BG. Nj.* 125₁.

misþensluhengill (-hengils, -henglar), m., *Ristpendul:* Það mætti því . . . kalla jöfnunarhenglana misþensluhengla *Fisch. Ef.* 241₂₆.

misþéttur, a., *ulige tæt, af forskellig Tæthed:* Önnur (ö: orsök) er sú, að loptið er misþétt *Björl.* 14₁₃.

misþokki, m., *Mishag, Misbilligelse:* að hegna honum annaðhvort með lagarefsingu, eða . . . almennum misþokka *Mill* 21₂₀.

misþokknast (a), v. refl. med dat., *mishage:* að hugleiða, hvað mannfélagið sætti að láta sér geðjast og hvað misþóknast *Mill* 13₂₂.

misþokknun (-anir), f., = misþokki: þegar þessi vandlætandi heilagleiki Guðs lætur í ljósi velþóknan sína eða misþóknan *Myn.* 81₈. að það veki misþóknun vora *Mill* 156₈.

misþungur, a., *af forskellig Tyngde:* ef líkamirnir eru misþungir, fara aðdráttarsbl þeirra eptir því *Urs.* 96₈.

misþýðing (-ar), f., *urigtig Oversættelse:* erlend orð, misþýðingar, úrfellur *EM. Matt.* 16₁₈.

misþyngd (-ir), f., *Ulighed i*

Tyngde, Ulighed i Tryk: vindurinn rís af m. loptsins *Björl.* 16₉.

misörlátur, a., *ikke lige gavmild i mod alle*: hún (ɔ: náttúran) er misörlát *AÓ. Af.* 19₁₀.

misörlæti, n., *forskellig Gavmildhed:* eftir mismun og m. náttúrugæðanna *AÓ. Af.* 46₂₂.

mitt, n. *af* miður, a.; m. í, m. innan um *midt i*: Minnst á gröf þína m. í gleði *GJ. ÍO.* 233₃₀. m. innan um glaum og unað heimsins *TÞH. Bs.* 43₉.

mitti, n., *Midje.*

mittisgrannur, a., *smal om Midjen, smallivet:* Mín er meyjan væna | mittisgrönn og fótnett *JH.* 35₁₉. að spenna mittisgrannar meyjar í mjúkstígum dansi *Sk.* $^{21}/_{1}$ 79, 15₉.

mjaðarurt, f., *spiræa ulmaria, Mjødurt. Grl.* 22₅. mjaðurt *BH. Grn.* 152₁₀. *Mohr* 188₂. *ÞTh. LÍ.* 53₂₇. *PJ. Ns.* 158₁₉.

mjaðmagrind (-ur), f., *Bækken:* Mjaðmagrindin er neðsti partur bolsins *JJ. EML.* 123₅.

mjaðmagrindarhol, n., *Bækkenhule*: liggur svo víði þarmurinn upp hægra megin í kviðarholinu . . ., beygir svo niður síðuna vinstra megin niður í mjaðmargrindarholið *JJ. EML.* 88₁₉.

mjaðmarbein, n., *Hofteben*: Hvort m. er samvaxið úr þremur beinum, mjaðmarspaða, setbeini og lífbeini *PJ. Ns.* 10₁.

mjaðmarspaði, m., *det ene af de flade Hofteben. Jf.* mjaðmarbein.

mjaðmaskál (-ir), f., *Hofteskaal*: hinar tvær lágrjettu greinar eru lagðar um mjaðmaskálina *NHf.* 85₈.

mjaðmaskroppinn, a., *smal om Hofterne*: m., mjór á legg | mætti' hann ungu sprundi *GT.* 81₂.

mjaðurt, f., = mjaðarurt.

mjaka (a), vt. med dat., *bevæge langsomt og med Vanskelighed:* að m. hestinum aptur á bak hægt og hægt *Þs.* 1, 418₇. — Refl. mjakast *bevæge sig langsomt*: þegar jöklarnir m. niður á láglendið *Av.* 6, 49₁₀. — V. impers., e-u mjakar *noget bevæger sig langsomt*: Áður mjakaði öllu svo hægt og seiglulega áfram *Skír.* 87, 21₉.

mjaldur (-rs), m., *delphinus albicans. Mohr* 14₂₀. *beluga catodon. Gr. Df.* 46₂₇. Sjaldan bregzt mjaldr af miði *GJ. ÍO.* 307₁₂.

mjallahvítur, a., = mjallhvítur: *snehvid*: þeir sættmalandi mjallahvítu kettir *BT.* 189₂. að taka, eins og af tilviljun, | til þess að ekki veki grun, | í mjallahvíta meyjar-hönd *KJ.* 237₉.

mjallhvítur, a., *snehvid*: vagnstjórinn sá álengdar eina mjallhvíta hind *Sak.* 5₁₂.

mjalli, m., *Forstand, Fornuft, Fornuftens Brug. Bruges i Talemaaden* að vera ekki með öllum mjalla *have en Skrue løs; ikke være ved sine fulde fem*: hann átti son, sem ekki þókti vera með öllum mjalla *Þs.* 1, 41₂₂. að rannsaka, hvort maðr sé með allan mjalla *Mill* 137₁₈.

mjálm, n., *Mjav, Mjaven*: Eg heyri sagt, að Ari minn | út sje flæmdur af ketti | og muni bústað missa sinn | fyrir m. hans eitt og pretti *BT.* 171₁₀. á mjálmi katta . . . hafa veðurspámenn tekið mark *Björl.* 3₂.

mjálma (a), vi., *mjave:* Andinn breytti sjer í stóran kött og tók að

m. afskaplega *Þás.* 1, 361₁₀. kisa för að m. aumlega *JS. St.* 1, 60₁₇.

mjalta (a), vt., *malke:* Kvíarnar koma á | konur að m. þá *JT.* 79₂. að gefa kúm og m. þær *Þs.* 1, 299₁₁.

mjaltakona, f., *Malkepige:* það var satt, sem mjaltakonurnar í grennd við hana þóttust hafa reynt *Ið.* 6, 166₂. mjaltakvennanna 166₆. hann heilsaði mjaltakonunum *TÞH. SoÆ.* 28₄.

mjaltaland, n., *Græsgang egnet for Malkefaar:* Fjeð á því bezt við á þeim stöðum, sem það stendur inni við gjöf allan veturinn, en mjaltalönd eru góð á sumrum *Av.* 12, 82₁₁.

mjaltamál, n., *Malketid:* er þá komið fast að mjaltamáli *PS. Ast.* 57₂₂.

mjaltavél (-ar), f., *Malkemaskine,* Nú er ein mjaltavjel fundin *Íf.* ²/₇ 92, 210b₅₆.

mjaltir, f. pl., *Malkning, Malketid:* þegar bólan af kýrjúgrunum flyttist á hendr mjaltakvennanna við mjaltirnar *Ið.* 6, 166₆.

mjáma (a), vi., = mjálma: jafnvel kettur mjámadi sialdan svo, ad Gitsur meinti ei þad hefdi eitthvad sérlegt ad þýda *HF. Kv.* 1, 131₂₇.

mjata (a), vi., *glinse:* þá mjatar öll fjaran af málma bjarma *GT.* 125₂.

mjóaleggur (-jar, -ir), m., *Smalben:* Undir voru þær klæddar geysivíðum brókum, sem bundnar voru að mjóaleggjum *Ið. SG.* 104₂.

mjófœttur, a., *tyndbenet, smalbenet:* járnsmiðir eru opt mjófœttir *JJ. EML.* 15₅.

mjóhorn, n., *spids Vinkel:* m. heitir, þegar það er minna enn rjett horn *Urs.* 101₂₆.

mjóhyrningur (-s, -ar), m., = mjóhorn: liggur hún (ɔ: aðdráttarstefnan) í mjóhirning við miðflóttastefnuna *Urs.* 102₂₄.

mjókka (a), vi., *blive smallere, afsmalne, aftage i Tykkelse:* það (ɔ: fjallið) mjókkar jafnt á alla vegu *LLH.* 78₂₃. svo dalurinn verður breiðari, þó fjörðurinn mjókki *Av.* 13, 105₂₆.

mjókviðaður, a., *skanken:* þá ljónið og hver m. vargur | í þurrum feldi kúrir *Lear* 64₁₆.

mjóleggur (-jar, -ir), m., *Smalben:* er haldið lengra með einföldum skávafningum upp á við um mjólegginn *N.Hf.* 88₂₀.

mjólk (*g. sg.* -ur), f., *Mælk.*

mjólksopi, m., *en Slurk Mælk:* að best væri að velgja dálítinn mjólksopa *JT. PoS.* 3₂₁.

mjólksœtur, a., *mælkesød, sød som Mælk:* þó annars eg ei lasti þessa þína | mjólksætu mildi *Lear* 35₂₅.

mjólkurbú, n., *Mejeri, Mejerigaard:* Hann hafði unnið á mjólkurbúi (*Meieri*). *Íf.* ⁶/₄ 89, 111c₇.

mjólkurfénaður (-ar), m., *Malkekvæg (Malkekøer og Malkefaar):* Bændur lifa að mestu á mjólkrfénaði, kúm, kindum og geitum *Fk.* ⁷/₁₀ 85, 70b₂₆.

mjólkurgœði, n. pl., *Mælkens Godhed, Fortrinlighed:* það hefir og áhrif á mjólkurhæðina og mjólkurgæðin, hve opt er mjólkað *Íf.* ²/₇ 92, 210b₂₇.

mjólkurhæð, f., *Mælkens Kvantitet. Jf.* mjólkurgœði.

mjólkurkýr (-kýr, -kýr), f., *Malkeko:* Opt ber það við, að m.

og mjólkurær fá ilt í júgrið *Þs.* 1, 432$_{19}$. að þeir ali upp svo góðar m. að *AÓ. Af.* 127$_{3}$.

mjólkurlaus, a., *som ingen Mælk har*: Annar þeirra var ekki alveg m., *Ið.* 3, 84$_{27}$. Því nær mjólkurlausir vetur og sumar hafa landnámsmenn hlotið að vera *Br.* 2, 6$_{17}$.

mjólkurlitaður, a., *mælkefarvet*: Kylus er hvítleitur eða mjólkurlitaður vökvi *JJ. EML.* 40$_{3}$.

mjólkurlitur (-ar), m., *Mælkefarve.*

mjólkurlitur, a., *mælkefarvet*: hún (o: áin) er mjólkurlit af jökulleir *Av.* 16, 49$_{18}$.

mjólkurmatur (-ar), a., *Mælkemad*: Vestmenn borða . . . einkanlega mjólkurmat *Fjöl.* 1, 175$_{2}$. eins konar m., sem kallaður er skyr *LÍ.* 43$_{6}$.

mjólkurólga, f., *Mælkefeber*: geta þá komið snertur af ólgusótt í konur, sem kallast m. *N. Hf.* 104$_{26}$.

mjólkurpálmi, m., *Kokospalme*: m. er stórt trje og fagurt *Fjöl.* 2, 2, 21$_{20}$.

mjólkurpeningur (-s), m., = mjólkurfénaður: mjólkur-peningurinn gjörir ekki hálft gagn *Fjöl.* 2, 3, 38$_{2}$.

mjólkursteinn (-s, -ar), m., *Alabast*: þarna stóð líkkistan, gjörð af mjólkursteini (alabasti) frá Austurálfu *Ið. SG.* 149$_{24}$.

mjólkursuga, f., *Mælkesugning*: hefir það verið trú manna, að slíkt væri að kenna mjólkursugum tilbera *Þs.* 1, 432$_{23}$.

mjólkursýra, f., *Mælkesyre*: Í þessum þráðum er vessi (kjötsafi), sem mjög mikið eggjahvítuefni er í, auk þess fita og m. *JJ. EML.* 11$_{24}$.

mjólkursæll, a., *rig paa Mælk*: hið mjólkursæla Búrgúnd *Lear* 4$_{25}$.

mjólkurtrog, n., *Mælkebøtte*: voru þær mæðgur að þvo nokkur mjólkrtrog *Ið.* 1, 32$_{20}$.

mjólkurtönn (-tannar, -tennur), f., *Mælketand*: Tennur þær (20 að tölu) sem barnið tekur, frá því það er 6 mánaða gamalt, og til þess það er 2 vetra, eru nefndar mjólkurtennur *JJ. EML.* 81$_{11}$. einhverjar af mjólkurtönnunum 81$_{18}$.

mjólkururt, f., *polygala vulgaris, Mælkeurt. Grl.* 30$_{3}$.

mjólkurviður (-ar, -ir), m., *Kokospalme*: menn settu þá (o: suðupottana) niður undir fagran mjólkurviðar-lund *Fjöl.* 2, 2, 21$_{14}$.

mjólkurær (-ær, -ær), f., *Malkefaar; jf.* mjólkurkýr.

mjóslegiinn, pp., *slunken*: hinar mögru kýr átu hinar feitu, en voru þó eins mjóslegnar eptir sem áður *Tang* 22$_{14}$.

mjúkblíða, f., *mild Blidhed*: mjúkblíðu manngæzkunnar *AÓ. Af.* 9$_{24}$.

mjúkfiðraður, a., *blødfjedret*: þær (o: uglurnar) eru mjúkfiðraðar *PJ. Ns.* 83$_{31}$.

mjúkhendur, a., *blødhændet*: Ef mjer ei vilja ástir ljá | meyjar mjúkhentar *BT.* 227$_{18}$. Þú fagra mynd í munarheimi, | mjúkhenta snót með augu blá *KJ.* 257$_{4}$. þar er vetur, eins og annarstaðar og engu mjúkhendari *TÞH. BS.* 190$_{23}$.

mjúkhlýr, a., *blød og varm, lun*: mjúkhlýrri vafin moldar-skýlu | í munarværum blundið draum *KJ.* 97$_{16}$. á mjúkhlýju móðurskauti *MJ. Lm.* 42$_{20}$.

mjúkhærður, a., *blødhaaret:* þær (ɔ: leðurblökurnar) eru gráar á lit og mjúkhærðar *PJ. Ns.* 54₁₆.

mjúkleiki, m., *Smidighed*: hreiftingin og áreynslan vakti eins konar hita og mjúkleika *AK.* 135₂₁.

mjúklyndur, a., *mildsindet, af blid Karakter*: Œska, elli, menn og mjúklynd fljóð *MJ. Lm.* 88₁₇.

mjúkmáll, a., *som taler i en mild Tone*: enda var andinn mjúkmálli, þegar hann birtist *Þús.* 3, 107₁₁.

mjúkmæli, n., *milde Udtryk*: hvorki hótanir, né hól, né m., né loforð fengu annað svar hjá B. en þetta *FP.* xviii₃₁.

mjúkraddaður, a., *som har blød Stemme*: þar ljek það (ɔ: sólskinið) stundarkorn við hinar mjúkrödduðu öldur *TÞH. SoÆ.* 26₂.

mjúkstígur, a., *med lette Trin*: í mjúkstígum dansi *Sk.* $^{31}/_{1}$ 79, 15₁₀.

mjúkur, m., *Yndest, Gunst; synes kun at forekomme i acc. sing. i Talemaaden* að koma sér í mjúkinn hjá e-m *vinde ens Yndest, indynde sig hos en*: Hollendingar komu sjer í mjúkinn hjá eftirmanni hans *Ið.* 3, 252₁₆. Jeg bjóst við að geta komið mjer í mjúkinn hjá honum *TÞH. SoÆ.* 47₄.

mjúkvaxinn, pp., *fint formet, sart, fin*: Fingurnir litlu þutu snjóhvítir og mjúkvaxnir eptir strengjunum á víxl *GP. ÞS.* 105₂₂.

mjöð (*g. sg.* **mjaðar**), f., *Mjød:* Nei, og mjöðina, hvað tekur þú fyrir hana? *JT. PoS.* 59₁₁.

mjöðsölumaður, m., *Mjødhandler:* Það var einhvern dag að sonur mjöðsölumannsins ljek á fiðlu *Þús.* 1, 87₂₂.

mjög, adv., *meget, i höj Grad.*

mjölefni, n., *Melstof*: baunir geta haft $^{1}/_{6}$ minna af eggjahvítuefnum og mjölefni en hjer var tiltekið *Br.* 3, 103₈.

mjölkendur, a., *melagtig, melholdig*: þegar forðast á sikurkenndan og mjölkenndan mat *N.Hf.* 78₈.

mjöltunna, f., *Meltønde:* (Bergþór) bar þó jafnan tvær mjöltunnur *Þs.* 1, 213₂₂.

mjölurt, f., *atriplex, Mælde. Grl.* 87₂₁.

móasef, n., *juncus trifidus. Av.* 18, 16₂₇.

móberg, n., *Tuf:* M. (túff) myndar stór hjeruð á Íslandi *Av.* 6, 64₈. (Ísland) er samsett af ótal lögum af móbergi, blágrýti og hraunum 82₁₅. blágrýti og m. 13, 216₃₁.

móbergslag, n., *Tuflag*: stór og þykk móbergslög *Av.* 6, 84₁₅. blágrýtislög með rauðum móbergslögum á milli 13, 108₈.

móbotnóttur, a., *brun med hvid Bug og Indersiden af Laarene*: Eina á átti hann móbotnótta að lit *JT. PoS.* 4₂₇.

moð, n., 1. *Affald af Hø*: myglað og fúlt m. *ÓÓ. Hv.* 5₂₀. — 2. *Affald, den daarligste Føde*: enda lifði hann ekki á moðunum hjá móður sinni *JT. PoS.* 4₁₆.

móða, f., 1. *tynd Hinde af Dug el. Damp paa Glas, Vinduesruder el. andre Genstande:* þunn döggbimna eða m. leggst þegar á allt staupið að utan *StN.* 2, 31₂₀. Gufan frá lungum yðrum verður að móðu 33₈. — 2. *Dunst, Damp, Taage:* Liðu þau svo líkt sem í reyk eða móðu nokkurn tíma *Þs.* 1, 115₂₂.

móðga (a), vt., *fornærme, krænke:* sá sem móðgaður er *TÞH. BS.*

277$_{24}$. bótum og sektum . . . var skift til jafns milli konungs, hins móðgaða og þingmanna *Maur.* 13$_{16}$. Sá, sem lætur annan bíða, móðgar hann einnig og særir *Sm.* 203$_{29}$.

móðg|un (-anir), f., *Fornærmelse, Krænkelse*: hann sagði, að það væri m. við keisarann *Ió.* 4, 99$_{27}$. þessa kosning hlaut Rask að skoða sem persónulega m. við sig *TB.* 9, 35$_{18}$. móðganir og misgjörðir *FJ. BÍ.* 1, 75$_{12}$.

móðgunarorð, n. pl., *fornærmende, krænkende Ord:* ertu þær Seif Kronusson með móðgunarorðum *Il.* 1, 118$_{21}$.

móðuharðindi, n. pl., *Dyrtid, fremkaldt ved vulkanske Udbrud og Ødelæggelser*: í móðuharðindunum *Þs.* 1, 192$_{20}$.

móður, a., *pustende, forpustet.*

móðurarmur (-s, -ar), m., *Moderarm*: sízt því vekja sárin | sœtu engiltárin | barnsins móður-örmum í *KJ.* 81$_{8}$. móðurörmunum mjúkum mig vefja | máttu ei lengi *MJ. Lm.* 30$_{6}$.

móðurást, f., *Moderkærlighed*: á meðan kossa m. þér gefur *ST.* 20$_{1}$. því móðurástin sendi sól *GT.* 129$_{7}$.

móðurbarmur (-s), m., *Moderbarm, Moderbryst*: þótt klakahlekkir kreisti arm | og kalt sje við þinn móðurbarm *KJ.* 71$_{18}$.

móðurblíða, f., *moderlig Ömhed*: þú áminntir mig opt með móðurblíðu *GT.* 28$_{5}$.

móðurbros, n., *Modersmil:* m. og móðurtár, | móðurhönd þar leiddi | dreinginn sinn *Sunnf.* 2, 51a$_{18}$.

móðurelska, f., *Moderkærlighed*: móður-elsku andvörp heit *KJ.* 86$_{21}$.

móðurfaðmur (-s), m., *Moderfavn:* Nú mœtir þjer ei mœða nein | í móður-faðmi svölum *KJ.* 102$_{8}$.

móðurfold, f., *Moderland, Fædreland:* Móðurfold í kúgun kvalda | með köldu blóði megum sjá *JÓ.* 70$_{4}$.

móðurgleði, f., *Moderglæde*: sá hún með sannri m., hversu hann kappkostaði að efla mentun og velgengni þegna sinna *Sak.* 61$_{22}$.

móðurharmur (-s, -ar), m., *Modersorg. KJ.* 86$_{1}$.

móðurhjarta, n., *Moderhjærte:* þeir geislar stóðu' af guðdóms-loga, | er glóir æ í m. *KJ.* 48$_{16}$. og móðurhjartað svalar sjer | við sælan himingróða *GT.* 108$_{6}$.

móðurhönd (-handar, -hendur), f., *Moderhaand*: Engin móður-hönd mjer hjúkrar *KJ.* 200$_{22}$.

móðurjörð (-jarðar, -jarðir), f., *Moderland, Fædreland:* M., hvar maður fæðist, | mun hún eigi flestum kær *Núm.* 3, 1. en fjærri þú hjá vinum blíðum | á móðurjarðar kætist knjám *JH.* 2$_{21}$.

móðurkirkja, f., *Moderkirke*: kirkjan á Íslandi er m. kirkju vorrar *Ald.* 1, 118$_{10}$.

móðurlenzkur, a., *moderlandsk, fædrelandsk, patriotisk:* meðan í æðum | oss vitum fossa, | mæringur dýri | móðurlenzkt blóð *MJ. Lm.* 65$_{16}$.

móðurmerki, n., *Modermærke*: sama er að segja um freknur og m. *JJ. EML.* 55$_{22}$.

móðurmælska, f., *moderlig Veltalenhed*: En í þess stað lýsti hún þeim (ɔ: sonum sínum) fyrir mér með sérstaklega skemtilegri móðurmælsku *Nöl.* $^{19}/_{8}$ 79, 111a$_{15}$.

móðurnafn, n., *Modernavn*: þitt hið mœra m. *KJ.* 62$_{14}$.

móðurréttur (-ar), m., *Moderret:* þótt enskan sje nú orðin nær því sem annað móðurmál þeirra, þá

er samt auðheyrt, hvor tungan á móðurrjettinn yfir þeim *KJ. Uf.* 67₁₄.

móðursjúkur, a., *hysterisk:* Á sjúklingadeild sinni hafði M. móðursjúkan kvennmann *Ið.* 7, 111₁₆. móðursjúkt kvennfólk 111₂₂.

móðurskaut, n., *Moderskød:* Þó vetrarkuldinn grösum grandi, | geymir þau ástríkt m. *GT.* 47₉. við m. hinnar þögulu náttúru *PS. Ast.* 25₈.

móðurskeið (-ar), f., *Moderskede:* má líka spýta köldu vatni inn í móðurskeiðina *N.Hf.* 62₈.

móðursýki, f., *Hysteri, Modersyge:* kvennmenn, sem hafa m. *JJ. EML.* 74₂₁.

móðurþjóð (-ir), f., *Moderfolk, Nation, som en hører til:* Lengur þig í doða' ei dreymi, | dáðum kunna m.! *JÓ.* 69₁₅.

moðvolgur, a., *lunken:* það (ɔ: vatnið) var orðið moðvolgt og gruggugt *Ið.* 3, 130₁₀.

móeygður, a., *brunöjet, med brune Øjne:* eru augun ýmist móraud, blá eða grá og menn kallaðir eptir því móeygðir, bláeygðir, gráeygðir *PJ. Ns.* 31₁₈.

móflutningur (-s, -ar), m., *Transport af Törv:* til móflutninga *Fjöl.* 1. 67₂₅.

mógröf (-grafar, -grafir), f., *Törvegrav:* þar sem almennast er ekki skeytt um að slétta yfir mógrafirnar *Fk.* ⁶/₇ 90, 77a₂₂.

mógulur, a., *brungul:* molar af mógulri, vaxgljáandi steintegund *Av.* 6, 84₂₂. þeir eru mógulir á hörundslit 124₁₃.

móhella, f., *en af Tufsmuler sammensat Flyvesandsdannelse, ofte bearbejdet af Vand i Flodlejer og Dalfører, Slags Löss:* móhellu- og móbergshnúskar *Av.* 16, 48₂₀. þar sem rennandi vatn hleður saman móbergsdustinu í árfarvegum og lækjum, verður úr því m. *ÞTh. Jf.* 17₂₁.

móhlaði, m., *Törvestak:* að hleypa úr skotvopnum nálægt húsum, heystökkum, móhlöðum *LHA.* 3, 86₂₇.

móhraukur (-s, -ar), m., *en mindre, kegleformet Törvestak:* Hjerna til hægri handar sjer þú fyrst móhraukana *JT. PoS.* 93₂₂.

mók, n., *Blund, Slummer, Afmagt:* sálarinnar m. *HF. Kv.* 1,60₁₅. Í myrku þjóðin móki svaf *KJ.* 75₂₂. (var) nokkuð m. á þeim eptir fallið *Ps.* 1, 162₂₀. Lifa án vinnu er einskisvert og verður ekki annað en m. *Sm.* 6₁₉.

móka (í), vi., *blunde, slumre, ligge i Dvale:* selir honum sýndust m. | Sigmundar á votum steini *JH.* 140₈. Það, sem vjer hugðum vera ey, var geysistór hvalur, er mókti ofansjóar *Þús.* 1, 288₂₂. m. eða hvíla sig mestallan vetrinn *Fk.* ¹⁶/₉ 90, 109a₄₂.

mókol, n., *Brunkul:* Surtarbrandur og m. finnast víða *ÞTh. LÍ.* 52₄. m. (lignit, brúnkol) eru myndud miklu seinna *ÞTh. Jf.* 11₂₂.

mókrókur (-s, -ar), m., *lichen rangiferinus, Rensdyrmos. Mohr* 236₂₇. *Lichen uncialis, lichen subalatus. Mohr* 237₁₄.

mol, n., *Splintren, Knusning:* í bak þrifur fugli, svo liggur við m. *JT.* 125₄.

mola (a), vt., *splintre, knuse:* þar molast því mest úr *ÞTh. LÍ.* 49₅.

molaberg, n., *klastiske Bjærgarter. ÞTh. Jf.* 16₂₄.

mólag, n., *Törvelag:* þessi mólög og skógar hafa í fyrstunni ver-

ið niðri í hinum eldri dölum *LÍ.* 40$_{13}$.

móland, n., *Törvebund, Törvegrund:* þetta m. grær svo ekki upp aftr fyrr en eftir 40—50 ár *Fk.* $^{8}/_{7}$ 90, 77a$_{36}$.

molbrjóta (-brýt, -brjótum; -braut, -brutum; -brotinn), vt., *slaa i Knas, splintre:* að m. hjálma og höfuðskeljar með kylfuhöggum *TB.* 5, 215$_{29}$.

mold (-ir), f., *Muld, Jord;* moldir *Støv (en afdøds jordiske Levninger):* megi moldir þínar hvíla í friðssælu skauti jarðar *Blk.* 87$_{19}$.

moldarflag, n., *en for Grønsvær blottet Jordplet:* honum sinist allt í kringum sig vera tómt m. *Fjöl.* 2, 3, 59$_{16}$.

moldargólf, n., *Jordgulv:* M. er í húsinu *Fk.* $^{7}/_{10}$ 85, 70b$_{65}$.

moldarhýsi, n., *Jordhytte:* maður, sem lifir í rakafullu m. *TB.* 7, 131$_{29}$.

moldarkofi, m., = moldarhýsi: þröngir og lágir moldarkofar *AÓ. Af.* 151$_{12}$.

moldarveggur (-jar, -ir), m., *Jordvæg:* í ofur hrörlegum skála með moldarveggjum *TÞH. BS.* 263$_{27}$.

moldausa (-eys, -ausum; -jós, -jusum; -ausinn), vt., *kaste Jord paa:* Jeg á þá að m. sjálfur allar lífsvonir, mínar *TÞH. Dr.* 2, 206$_{8}$.

moldkast, n., *det at kaste Jordklumper:* og þar á ofan gagnist sjer ekki að elda neitt fyrir moldkastinu úr honum *Þs.* 1, 35$_{6}$.

moldrykugur, a., *støvet:* yfir moldrykugan þjóðveginn hellir sólin glóðum geislum *Ið.* 1, 219$_{15}$.

moldviðri, n., 1. *tykt Snefog, voldsom Snestorm:* Það var eins og veðrið væri allt af að harðna . . . og moldviðrið að verða dimmara *Ið.* 5, 376$_{5}$. — 2. *uhyre Mængde:* í laginu eins og þessir bæklingar, sem svoddan m. er gefið út af í einu *Hd.* 5b$_{45}$.

móleitur, a., *brunladen, brunlig:* þar er að sjá . . . móleita liti *Urs.* 57$_{6}$. móleit þoka *KJ. Uf.* 4$_{4}$.

molla, f., *lummer, beklumret Luft, lummert Vejr:* hressir nú af honum eptir drungann af mollunni að undanförnu *Björl.* 36$_{18}$.

molludrífa, f., *Snefald uden Frost:* Eitt kvöld fór Guðrún . . . til lamba í molludrífu *Þs.* 1, 75$_{1}$. Gekk þá í molludrífu 90$_{6}$.

mollulegur, a., *lummer:* loptið verður mollulegt, þungt og andillt *Björl.* 35$_{29}$.

molluveður, n., *lummert Vejr:* Í kulda smackar matur og meltist betur enn í molluvedri *HF. Kv.* 1, 12$_{8}$.

mómynd|un (-anir), f., *Törvedannelse:* Hið sama sjáum vér á hverjum degi eiga sér stað í mómynduninni *TB.* 2, 35$_{3}$.

mómýri (-ar), f., *Törvemose:* Í mómýrunum er mikið af dauðum jurtum *TB.* 2, 35$_{3}$. að skera fram mómýrarnar *Fk.* $^{8}/_{7}$ 90, 77a$_{33}$.

mont, n., *Stillen til Skue, Ostentation, Prunken, Bram; Vigtighed, Indbildskhed:* Maðr verðr aldrei ríkr af montinu held eg *Ið.* 3, 89$_{8}$. Það sumum heldur sýndist m. að Xerxes flengdi Hellespont *ST*^{2}. 242$_{17}$.

Montaningur (-s, -ar), m., *Montanist:* kynntist hann Montaningum *HH. Ks.* 170$_{24}$. áður en hann varð M. 171$_{27}$.

montanska, f., *Montanisme:* Montanskan átti einkar vel við lunderni hans *HH. Ks.* 170$_{25}$.

Montanskan og aðrar stefnur henni skyldar 183₁₆.

montinn, a., *tilböjelig til at bramme el. prunke; indbildsk, vigtig*: (hann) þótti nokkuð m. *JT.* 226₄.

mor, n., *smaa Plantedele el. andre Urenligheder (f. E. i Uld)*: ef í henni (ɔ: ullinni) tollir m. og mosi *Av.* 12, 97₂₀.

mór (-s), m., *Törv:* Viða er það, að m. fæst ekki *LÍ.* 40₁. um móinn, hrísið og kolin *TUM.* 2, 41₁₈.

mór (-s, -ar), m., *en tör, med Tuer besat, udyrket Jordstrækning:* mestallt graslendið, sem liggur á bersvæði eður hátt, eru vindbarðir móar *Fjöl.* 5, 1, 31₂₀.

mór, m., *med uvis Betydning; synes kun at forekomme i acc.* Þæfa í móinn við e-n *søge at göre Indvirkning paa en*: það er ekki til neins að þæfa í móinn við þann, sem aldrei lætur undan *Auðv.* 72₂₇. *Jf.* malda.

mora (a), vi., *mylre, vrimle*: Sem þá mest er síldum af | í söltum þorskalautum, | allt eins morar uppheims haf | ótal vetrarbrautum *BG. Nj.* 57₃.

mórber, n., *Morbær.*

mórberjatré, n., *Morbærtræ*: ein tegund af mórberjatrjám *LLH.* 95₂₁. millión af mórberjatrjám *Ið. SG.* 60₈. á óræktuðu mórberjatré *Ið.* 3, 249₂₄.

morð, n., *Mord, Drab.*

morðknífur (-s, -ar), m., *Morderkniv*: hið andlega stríðið, háð með sverði mannfrelsisins, en ekki með morðhnífum ófrelsisins *Fróð.* $^{17}/_{1}$ 84, 1₂₀.

morðkuti, m., = morðknífur: flykktust samsærismennirnir utan um hann, hver með sinn morðkuta *PM. Ág.* 92₂₁. hann hefir lagt morðkuta undir höfðalagið hans *Lear* 73₁₀.

morðræði, n., *Mordforsøg, Attentat*: morðræðin gegn Vilhjálmi keisara *Skír.* 79, 11₉.

morðræðismaður, m., *en som gör Mordforsøg:* Morðræðismaðurinn var þegar tekinn höndum *Skír.* 79, 67₁₆.

morðtilræði, n., = morðræði: 2 morð, 12 m. *Skír.* 83, 45₁₇.

morðþyngdur, pp., *mordbetynget*: sem væru þau (ɔ: augun) frá sér numin af að stara á hans örmu, morðþyngdu sál *Dægst.* 25₁₇.

morðvél (-ar), f., *Mordmaskine:* nýar morðvjelar fundnar · *Þj.* $^{17}/_{5}$ 89, 86c₃₅.

morðvopn, n., *Mordvaaben*: menn héldu áfram að smíða m. *Skir.* 92, 30₇.

morgun (-s, *pl.* **morgnar**), m., *Morgen.*

morgunbirta, f., *Morgendæmring*: D. sárnaði mjög að morgunbirtan skein, þegar þangað var komið sögunni *Þús.* 1, 175₁₁.

morgunbjarmi, m., *Morgenskær*: samskonar m. og á jörðunni á sjer ekki stað á tunglinu *Trh.* 20₂₂.

morgunblað, n., *Morgenblad:* þessi og þvílík ummæli um sig í morgunblöðum eða kvöldblöðum mótstöðumanna sinna *Sk.* $^{28}/_{12}$ 78, 459₄₃.

morgunblær (-jar), m., *Morgenluftning*: táhreinu brosi einsog morgunblærinn brostu þær að unnusta sínum *Fjöl.* 1, 138₄. Morgunblærinu hægt fær hreyft | hreina skrautið blóma *KJ.* 213₃₀.

morgunbœn (-ir), f., *Morgenbön:* þegar Ástríður var búin að lesa morgunbænir sínar *ÞJ. MV.* 2₂.

Fyrst las hann morgunbænina sína *Ið.* 6, 186$_{19}$.

morgungegning (-ar), f., *Kreaturernes Røgt om Morgenen*: Helga lauk því næst af öllum morgungegningum á jóladaginn *Þs.* 1, 122$_{10}$.

morgungjöf (-gjafar, -gjafir), f., *Morgengave*: og er fje þetta vafalaust m. þín *Þús.* 1, 369$_{28}$.

morgunkœla, f., *Morgenkølighed*: Sátu þeir þar góða stund í morgunkælunni *Þús.* 1. 8$_{35}$. jeg lifði sæll, sem lilja' í morgunkœlu *KJ.* 5$_{318}$.

morgunljómi, m., *Morgenglans, Morgenrøde:* sá hann blika' af betri tíð | bjartan morgunljóma *KJ.* 8$_{4}$.

morgunloft, n., *Morgenluft*: til þess að draga að sjer hið hressandi morgunlopt *Þús.* 2, 28$_{5}$.

morgunrjóður, a., *morgenglødende*: En sólin . . . gljáði heit og morgunrjóð á blautar síðurnar *Sunnf.* 1, 47$_{a9}$.

morgunroðadís, f., *Morgenrødens Gudinde, Aurora*: Fornsögurnar segja, að Memnon hafi verið sonur Tithons Trójukonungs, bróður Laomedons og Auróru (morgunroðadísar) *Ið. SG.* 169$_{15}$.

morgunroði, m., *Morgenrøde:* Eg vaknaði í því að morgunroðinn ljómaði *Þus.* 2, 125$_{16}$. Í morgunroðans myndum | þú muna brosir við *ST.* 36$_{2}$.

morgunröðull (-röðuls, -röðlar), m., *Morgensol:* Mæli jeg um, | að m., | hvert sinn er Ísa | heim upp lýsir, | grafnar þjer mínar | á gullinhveli | ljómandi færi | lukkuóskir *BT.* 11$_{2}$.

morgunsálmur (-s, -ar), m., *Morgensalme*: (skógarfuglarnir) settust þá upp hver á fætr öðrum til að syngja sinn morgunsálm *Ið.* 1, 31$_{17}$.

morgunskeið, n., *Morgentid, Morgen*: meyjan unga barns á aldri blíðum | burtu hvarf um lífs síns m., *KJ.* 101$_{16}$.

morgunskíma, f., *Morgendæmring:* sá hann í morgunskimunni, að *Þús.* 3, 50$_{4}$.

morgunsól, f., *Morgensol*: alt skínandi í geislabroti morgunsólarinnar *Blk.* 14$_{5}$. geislar morgunsólarinnar *Trh.* 22$_{2}$.

morgunstjarna, f., *Morgenstjærne, Venus:* virðist svo sem hann hafi upphaflega verið ímynd morgunstjörnunnar *Stoll* 90$_{10}$. þegar hún (ɔ: Venus) kemur upp undan sólu, er hún nefnd m. *BJ. St.* 23$_{18}$.

morgunstund (-ir), f., 1. *Morgenstund:* m. ber gull í mund *GJ. ÍO.* 235$_{8}$. — 2. *Morgentime*: J. var vanur að helga hinar fyrstu morgunstundir bœninni *Blk.* 13$_{24}$.

morgunsunna, f., *Morgensol*: Þannig æ munar | m. | tindrar ástefid | í tára-skúrum *KJ.* 163$_{14}$.

morgunsæla, f., *Morgensalighed, Morgenlykke*: Alt lífið skein í morgunsælu sinni *ST.* 43$_{7}$.

morgunsöngur (-s, -var), m., *Morgensang:* þaðan heyrðu þau morgunsöngva hinna árglöðu fugla *Blk.* 13$_{31}$.

morgunverður (-ar, -ir), m., *Frokost:* að skjóta fugla sér til morgunverðar *Ið.* 2, 163$_{12}$. Jeg snæddi morgunverð *Rób.* 37$_{2}$.

morgunvindur (-s *el.* -ar, -ar), m., *Morgenvind*: og morgunvindinn bað jeg, ei að brjóta | hið bjarta gler, sem hennar ímynd bar *ST.* 42$_{20}$.

morlitaður, a., *mørkebrun, blodfarvet:* lungnablöðrurnar smáfyllast

morlituðu (blóðlituðu) slími *JJ. EML.* 65₂₅.

Mormónaflokkur (-s), m., *Mormonsekt:* hinn hjákátlega og illa ræmda Mormónaflokk *HH. Morm.* 3₄.

Mormónavilla, f., *Mormonkætteri:* Stutt lýsing Mormónavillunnar *HH. Morm.* 1₂.

Mormóni, m., *Mormon:* Mormónar hafa enga ákveðna trúarjátning *HH. Morm.* 3₁₉.

mormónska, f., *Mormonisme:* að minnast á hinn markverða fyrirburð mormónskuna *Mill* 184₅.

morra (a), vi., *ligge stille og uvirksom, hendøse Livet:* m. niðr' í djúpum dölum drafnarfjalla, | sofa þvínær æfi alla *JT.* 299₉.

mosafræði, f., *Mosbeskrivelse, Myologi. Gr. Stf.* ii₂₆.

mosasteinbrjótur (-s), m., *saxifraga hypnoides. Av.* 18, 19₇.

móskurður (-ar), m, *Törveskær:* M. er reyndar farinn að tíðkast meir en verið hefur *LÍ.* 39₁₇. móskurðrinn umturnar jarðveginum *Fk.* $^{8}/_{7}$ 90, 77a₂₂.

moskusdýr, n., *Moskusdyr:* M. eru lítil dýr af hjartakyni *PJ. Ns.* 68₁₂.

mósvartur, a., *blegsort:* að öðru leyti er liturinn m. eða svartur *PJ. Ns.* 93₃.

mót, n., *Præg (paa en Mønt):* mótið á 1- og 2-krónupeningum *StA.* 75, 16₃. með betra móti *bedre end det middelmaadige, ret god:* Firir norðan varð heiskapur víðast með betra móti *Fjöl.* 4, 3, 35₃.

móta (a), 1. vt., *præge, mønte, udmønte:* ár það, er peningurinn er mótaður *StA.* 75, 16₁₀. með raunalegu brosi, er mótaðist djúpt í hjarta mitt *Íf. Ss.* 92, 124₁₀. þessi dauðu brot, sem jörðin geymir dyggilega mótið af, má álíta sem nokkurs konar minnispeninga, sem skaparinn hefir mótað *TÞH. Tíb.* 1, 74₁₂. — 2. v. impers.; mótar fyrir e-u *der ses Spor af noget:* jarðfall eða skriðuárennsli, sem þeir einhvern tíma mundu til að varla mótaði firir *Fjöl.* 5, 1, 30₁₈.

mótak, n., 1. *Törveskær.* — 2. *Törvejord.*

mótdrægur, a., *ugunstig, ulykkelig, möjsommelig, besværlig:* hið mótdræga (*Modgang*). *Fjöl.* 3, 1, 69₂₅. mótdrægasti hluti tilveru vorrar *Blk.* 121₁. margt mótdrægt *Ald.* 1, 127₁₄.

mótekja, f., = mótak: m. er hér og hvar um allt land *ÞTh. LÍ.* 52₅.

mótfallinn, pp., *ugunstig, ugunstig stemt imod, som erklærer sig imod:* tóku sumir að gjörast mótfallnir því, að ekkjumenn og ekkjur gengju í nýtt hjónaband *HH. Ks.* 136₃₄. hann var máli Frakka sinnandi og ekki m., *Skír.* 85, 102₁₆.

mótgerðamaður, m., *Fornærmer, Foruretter:* vjer skulum af hjarta fyrirgefa vorum mótgjörðamönnum *JG. Hv.* 105₂₅.

móthald, n., *Antipathi:* óljós meðhalds eðr móthalds hugboð *Mill* 13₅.

móthverfur, a., 1. *modvendt, stridende imod:* og (var) margt af því móthverft orðum og anda heilagrar ritningar *HH. Lút.* 5₂₀. — 2. *modvirkende, fjendtlig, ugunstig:* ef þú fer illa með mikinn auð, mun allur heimur verða þjer frásnúinn og m. *Þús.* 1, 352₃₀. m. kristilegri trú *Tang* 157₂₄.

mótkristilegur, a., *modkristelig:*

Frædisetningar hinnar gömlu guðfræði hafa oft verið ókristilegar í uppruna sínum og mótkristilegar í anda sínum *Gefj.* 37₂₆.

mótlaus, a., *formløs:* þjer kunnið að ætla, að ísinn sje með öllu m. *StN.* 2, 42₁₁.

mótlættur, pp., *lidende, ulykkelig:* Nú hvarflaði hugur hennar til hins mótlætta föður *Blk.* 36₂₁.

mótmæla (i), vt. med dat., *indvende, göre Indsigelse imod, protestere imod:* S. geðjaðist raunar ekki að áformi þessu, en þorði ekki að m. því *Þús.* 1, 9₁₅. hann hikaði ekki við að m. Stefáni Rómabiskupi *HH. Ks.* 175₁₈. verðum og eigum vér að m. því *Mill* 104₁₅.

mótmælalaust, adv. *uden Indsigelse:* áður sú einkaregla íslenzku stafsetningarinnar, sem þar er nefnd, verði upp tekjin m. *Fjöl.* 4, 1, 15₁₅. Hann ritaði m. undir stjórnarbótarauglýsinguna *Ið.* 5, 353₁₄.

mótmælandi, m., *Protestant:* eru lútherskir menn síðan kallaðir mótmælendur *PM. Ág.* 176₁₇. mótmælendr fara því fram . . ., að hver og einn beri ábyrgð á því, hverju hann trúir *Mill* 79₁₄.

mótmæli, n. pl., *Indvending, Indsigelse, Protest:* skulu þeir þá bera upp m. sín á fundinum *LHA.* 8, 198*n*.

mótpartur (-s, -ar), m., *Modpart:* enda hafi hann ei í því máli verið m. búsins *LHA.* 8, 199₁₉.

mótsetning (ar), f., *Modsætning:* En í annan stað skein veglyndi „Gamla Kalla" með þeim mun meiri ljóma fyrir mótsetninguna *Dægst.* 13₁₉.

mótspyrna, f., *Modstand, Opposition:* hvað nú fyrst snertir mótspyrnu náttúrunnar *Fjöl.* 1, 8₁₀. mótspyrnurnar og torfærurnar *AÓ. Af.* 122₁₉. þá er slík m. kemr fram gegn ihlutun löggjafarvaldsins *Mill* 16₁₈.

mótstofa, f., *Mønt, Møntsted, Bygningen, hvori Mønt slaas:* láta stjórnina koma upp mótstofu fyrir peninga *Sk.* $^{31}/_{7}$ 78, 230₂₂.

mótstæðingur (-s, -ar), m., *Modstander:* hafa mótstæðingar Bismarcks eða stjórnarinnar borið hærra hlut *Nöl.* $^{20}/_{1}$ 82, 76b₂₂.

mótstæður, a., *ugunstig:* þótt rómverska kirkjan væri ávallt uppfrá þessu mótstæð Montönskunni *HH. Ks.* 185*n*.

mótstöðuafl, n., *Modstandskraft:* hlutfallið milli þess kraftar, sem hið farandi hefir . . . og mótstöðuafls þess efnis, sem það fer í gegnum *TB.* 6, 78₄.

mótstöðuflokkur (-s, -ar), m., *Modparti:* sá maður varð síðan oddviti mótstöðuflokksins *HH. Ks.* 173₂₅.

mótstöðukraftur (-ar, -ar), m., *Modstandskraft:* þó vér setjum að eins 1 fyrir mótstöðukrapt loptsins *TB.* 6, 78₁₁.

mótstöðulaust, adv., *uden Modstand:* að þjer ljetuð, svo sem mjer virtist, grafa yður m. *Þús.* 1, 237₂₂. (hann) ljet m. leggja sig á líkbörur 309₂₂.

mótstöðumikill, a., *som gör stærk Modstand:* (fiskarnir) halda til í vökva, sem er mótstöðumeiri enn loptið *Fjöl.* 2, 2, 6₄.

mótsögn (-sagnar, -sagnir), f., 1. *Modsigelse, Udtalelse af en modsat Mening:* (hann) lét mótsagnir og mótgjörðir aldrei hafa nein áhrif á sig *PM. Ág.* 36₁₈. — 2. *Modsigelse, Modstrid:* Af þessari m. . . . er sprottin sú hin skaðsamlega og ómannlega lífsstefna *AÓ. Af.* 214₁₉.

motta, f., *Maatte*: mottur, ábreiður, viðarullardúkar *Ld. SG.* 75$_{13}$.

móttaka, f., *Modtagelse*: að því skapi sem þeir veita móttöku *Sw. VE.* 203$_{30}$. það er sagt að T.... hafi ekki farið til móttökunnar *Skir.* 84, 72$_{17}$.

móttakandi, m., *Modtager:* englar og menn eru móttakendur lífsins *Sw. VE.* 2$_{33}$. eptir því sem móttakendurnir eru 32$_{2}$.

móttækilegleiki, m., *Modtagelighed*: sá sami m., sem veldur því, að *Mill* 121$_{8}$. hvaða mannlegr eiginleiki, hæfileiki eða m. sem upprœttr er 124$_{13}$.

móttækilegur, a., *modtagelig:* sje nokkurt akurlendi móttækilegt fyrir eymd og hrösun, . . . þá er það einmitt það hjarta, sem *TÞH. BS.* 274$_{9}$. en það (ɔ: þunglyndið) veikir aptur líkamann og gjörir hann móttækilegri fyrir sjúkdóma *Av.* 6, 129$_{12}$. að hann gæti stungið svefnþorni þá menn, sem væri móttækilegir fyrir þau áhrif *KJ. Uf.* 57$_{19}$.

móttækisgáfa, f., *Kapacitet:* maðr með talsverðri móttækisgáfu *(Kapacitet)*, en sárlítilli sjálfstæðri hugsun *Sk.* $^{3}/_{2}$ 79, 28$_{7}$.

móttökueðli, n., *Modtagelighed:* því þær (ɔ: opinberanirnar) myndast | samkvæmt margbreyttu | móttökueðli | móttakenda *BJ. Sks.* 61$_{7}$.

móttökumaður, m., *Modtager:* m. tekr bréfið *Fk.* $^{22}/_{2}$ 88, 24a$_{13}$.

móttökurúm, n., *(receptaculum) Gemmested*: þessi m. og bústaðir hjá manninum kallast vili og skilningur *Sw. VE.* 201$_{4}$.

móttökustaður (-ar, -ir), m., *Modtagelsessted:* nema því að eins, að einhver gefi frjettina og annar fái hana eða taki við henni á móttökustaðnum *JJ. EML.* 45$_{14}$.

mót|un (-anir), f., *Møntning, Udmøntning:* m. silfurpeninga aptur upptekin *Íf.* $^{2}/_{8}$ 90, 245b$_{52}$.

mótvindur (-s *el.* -ar), m., *Modvind:* (hann) hrekst aptur af einlægum mótvindum hvað eptir annað *Rób.* 20$_{30}$.

mótvægi, n., *Modvægt*: til mótvægis gegn enum vestlægu stórveldum *Skir.* 82, 6$_{36}$. en nú er að minnast á sumt, sem mætti leggja til mótvægis 83, 64$_{3}$.

mótþróanlegur, a., *genstridig*: þeim er mótþróanlegir eru og ekki hlýðnast sannleikanum *Myn.* 135$_{14}$.

muðla (a), vt., *gumle, tygge*: hann (ɔ: hesturinn) muðlar þegjandi allra-verstu rekjurnar *ÓÓ. Hv.* 5$_{23}$.

mugga, f., *taaget Luft*: einginn kann að meta slíkt, nema hann hafi vanist muggunni víða hvar utanlanz *Fjöl.* 1, 93$_{29}$.

múgsvald, n., *Pøbelherredømme, Oklokrati*: hann vitnar til höfunda . . . sem hafa fundið að kosningaháttum, lýðveldisskipun og múgsvaldi vorrar aldar *Skir.* 85, 23$_{36}$.

múlasna, f., *Mulæselinde*: Hann lét söðla trausta múlösnu *Þús.* 1, 346$_{13}$. reið hún fallegri múlösnu 2, 119$_{13}$.

múlasni, m., *Mulæsel:* kona ein kom ríðandi múlasna *Þús.* 2, 27$_{23}$. (hún) stje á bak múlasna sínum 132$_{25}$.

muldra (a), vt., *mumle, brumme:* bænirnar muldrudu þær í hálfum hlíðum *HF. Kv.* 1, 135$_{8}$. muldraði hann í mjóum hljóðum: | „Mín skal sú“ *GT.* 132$_{9}$. Hver ertu, sem í moðhálminum muldrar? *Lear* 72$_{30}$.

mulningur (-s, -ar), m., *Bær paa* sortulyng, *Melbær. Mohr* 180$_{15}$.

múlreki, m., *Mulæseldriver:* Nöttina sem gamli B., múlrekinn, var myrtur *Þj. Ss.* 91, 95$_{7}$.

muna (a), 1. vi., *være forskellig, afvige fra:* þau (ɔ: tunglin) renna á brautum . . ., enn muna samt ekki meira frá rjettum hring enn svo, að *Urs.* 95₃. — 2. v. impers. med dat.: hraðanum munar *Hurtigheden afviger* 104₅. þótt þeim muni nokkuð sín í milli 104₁₀. það sem þessum reikningi munar frá rjettu *Br.* 3, 102₂₅.

muna (man, munum; mundi, mundum; munað), vt., *mindes, erindre, huske:* þjer munið víst, . . ., hversu þjer átölduð mig *Þús.* 2, 57₁₂. manstu, hvernig þeir (ɔ: rindarnir) eru að sjá í þurki? *JH.* 248₁₄. og (þú) manst eigi heldur, þótt þú heyrir *AK.* 59₃₃.

munaðarfýsi, f., *Vellyst, Overdaadighed:* hvað eptir annað lét hann metnaðargirnd sína og m. teygja sig frá kennara sínum *Ið.* 6, 273₁₉.

munaðargirnd, f., = munaðargirni: Hroki og m. hverfur sjaldan hjá þessum mönnum *Sm.* 134₁₇.

munaðargirni, f., = munaðarfýsi: sökum m. *LLH.* 23₁₈.

munaðargjarn, a., *vellystig:* eigi síður ágjarn og m. *HH. Ks.* 190₃₄. Flestir verða hrokafullir og munaðargjarnir *Sm.* 134₈.

munaðarlaus, a., *trængende og hjælpeløs, uforsørget (bruges især om forældreløse og fattige Börn):* fátæku og munaðarlausu börnin *TUM.* 2, 28₁₁.

munaðarleysi, n., *Trang, Hjælpeløshed:* sá eini arfur, sem eg eptirlæt því (ɔ: barninu) er m. og hneisa *TÞH. BS.* 220₂₉. Í vinahópnum gleymdi hann ástandi sínu og m. *TÞH. Dr.* 1, 2, 141₁₀.

munaðarleysingi (-ja), m., *faderløst og hjælpeløst Barn:* því hafði B. af einskærri manndygð sinni tekið munaðarleysingjann að sjer *JT. PoS.* 37₂₉. að ala upp munaðarleýsingjana *Fjöl.* 1, 27₁₅. annast ekkjur og munaðarleysingja *HH. Ks.* 102₁₈. hugga ekkjur og munaðarleysingja *Sm.* 132₂₁.

munaðarlífi, n., *Vellevned:* til þess að þeir geti haldið áfram m. sínu *Sm.* 134₂₃.

munaðarsýki, f., *Nydelsessyge:* með vantrú, efasemi og m. *JG. Hv.* 63₁.

munaðarsæla, f., *vellystigt, behageligt Liv:* Ekkert bar það til allan þenna tíma, er á minnsta hátt glepti munaðarsælu vora *Þús.* 1,250₁₇.

munaðarvara, f., *Luxusartikler:* Er eigi skaðlegt ... að láta ... fiskinn fyrir alskonar glysvarning og munaðarvöru? *AÓ. Af.* 74₂₉. kram og m. *Fróð.* $^{26}/_{8}$ 86, 5c.

munardraumur (-s, -ar), m., *Kærlighedsdröm:* en tíðum mannsins munardraumar | frá myrkum svífa slóðum kífs *KJ.* 126₁₅.

munardrukkinn, pp., *beruset af Kærlighed:* og mínum sjónum munardrukknum sökkva | í meyaraugans blána himindjúp *ST.* 43₁₂.

munareldur (-s), m., *Kærlighedsild:* Er meyja frið í björtum æskublóma | í brjósti dylur fyrsta munareld *KJ.* 25₁₄.

munarfegurð, f., *fortryllende Skönhed:* Því hvað fær dáið, meyjan mæra! | sem munarfegurð þína veit? *Gr. Kv.* 27₁₉.

munarheimur (-s), m., *Tankeverden:* allr umheimr breyttist sem m. hans *AÓ. Af.* 10₇.

munarhlýr, a., *varm, glødende af Kærlighed:* sem Gefnarandvörp munarhlý *KJ.* 123₂₂.

munarklökkur, a., *rørt af Kærlighed:* Þú milda kvein frá mædd-

um liðið barmi, | er munarklökkum huga veitir frið *KJ.* 25₆.

munarleiftrandi, ppræs., *straalende af Kærlighed:* m. | meyjar auga *KJ.* 165₁₇.

munarljómi, m., *fortryllende Glans:* eins og á vanga minnar meyjar | í munarljóma rósin hlær *KJ.* 127₁₄.

munarrjóður, a., *farvet af yndig Rødme:* þar sem hrafnsvartir | hrundu lokkar | um munarrjóðan | meyjarvanga *KJ.* 45₇.

munartár, n. pl., *ömme Taarer:* þau blóm, sem móður m. | svo margopt vættu' um bernskuár *KJ.* 50₁₅. Nú hefir kinna broshýrt blóm, | á bernsku sprottið friðarárum, | döggvað af móður munar-tárum, | skelfingar þolað skapadóm 101₁.

munarvakinn, pp., *vækket, fremkaldt af Kærlighed:* Ó, man jeg líka meyjaraugað svarta | og munarvakið bros á heitri vör *KJ.* 58₁₂.

munarvær, a., *behagelig og rolig:* Sofið nú vært á síðstu hvílu | sollnum frá skilin heimsins glaum | mjúkhlýrri . -vafin moldar-skýlu | í munarværum blundið draum *KJ.* 97₁₆.

mund (-ir), f., *Haand.*

mundagras, n. pl., *lichen coacervatus, edulis. EO.* 434₁₂. *BH. Grn.* 155₂. *Mohr* 235₉.

mundang, n., 1, *Tungen i Vægtskaalen:* að hjer hafi eigi verið með einu hálmstrái hallað mundangi hinnar heilögu vogar. — 2. *Middelvej:* Mjótt er mundangshófið *GJ. ÍO.* 233₂₂.

mundangshalli, m., *Vægttungens Afvigelse fra den lodrette Linje, Udslag:* Hér er þá ójafnvægi og er mundangshallinn alþingi í hag *Fróð.* ²/₃ 86, 326₁₇.

mundangsmark, n., *(ordinary standard) Middelgrad:* að þeir yrðu ekki í hegðun sinni fyrir neðan m. þess, sem alment er kallað meðalskynsamlegt *Mill* 164₂.

mundarfagur (-ran), a., *med smukke Hænder:* og í djúpum | dal að kyssa | mundarfagra mey *JH.* 37₁₃.

munir, m. pl., *Ejendele, Effekter, Genstande:* hvort greiða skuli sjerstaka borgun fyrir flutning á munum útfarans *LHA.* 3, 128₂₂. ef skiptaráðandi ræður af að selja muni, sem hætt er við að skemmist 195₂₂.

munkaregla, f., *Munkeorden:* Nú fóru ýmsir lærðir menn, einkum af Dóminíkusar munkareglu, að rita móti Lúther *PM. Ág.* 173₁₅.

munkasétt (-ir), f., *Munkeorden:* múnkastjettir voru settar *Fjöl.* 5, 1, 19₇.

munkdómur (-s), m., *Munkestand:* að honum hefði verið full alvara með að segja skilið við munkdóminn *HH. Lút.* 41₉.

munklifnaður (-ar), m., *Munkelevned, Klosterlevned:* Ef nokkur munkur hefði nokkru sinni komizt í himnaríki fyrir munklifnað sinn, þá mundi jeg hafa komizt þangað *HH. Lút.* 25₂₂.

munnangur, n., *Mundsygdom:* Um sjúkdóma í munninum (m.) *JJ. Lb.* 214₂₂.

munnbólur, f. pl., *aphthae, Trøske:* Munnbólurnar eru almennastar á börnum *JP. Lb.* 38₂₀.

munnfríður, a., *med smuk Mund:* Munnfrið og handhvít *Gr. Kv.* 15₁₀.

munnfœttur, a., *mundføddet:* Munnfættir krabbar *(Stomatopoda)* eru langvaxnir *Gr. Df.* 110₁₇.

munnherkjur, f. pl., *Stivhed og Afmagt i Læber og Kinder paa*

Grund af stærk Kulde: M. kallaz dofi sá edr ablleysi, er vid sterkann kullda kémr í varir og kinnar *FR.* 10, 18₁₁.

munnhluti, m., *Mundstykke:* eru munnhlutarnir á þeim (ɔ: tóbakspípunum), gjörðir af horni, marmara eða alabasti *Iõ. SG.* 109₂₂.

munnhol, n., *Mundhule:* í nefholinu og munnholinu *JJ. EML.* 36₂₆. munnholið, nefholið 58₇.

munnhöggvast (-**höggst,** -**höggvumst;** -**hjóst,** -**hjuggumst;** -**höggvizt),** v. refl., *mundhugges:* Héldu þeir áfram að m. *Skir.* 91, 36₁₀.

munnkarfa, f., *Mundkurv:* Smáþjóða mál er og verðr einskonar m. *Fk.* ¹²/₂ 88, 18b₂₂.

munnlegur, a., *mundtlig:* munnlegt próf *LHA.* 3, 152₂₄.

munnmælasaga, f., *mundtligt Sagn, mundtlig Tradition:* fjöldamargar munnmælasögur *Stoll* 40₂₆. dróttnar þeir, er getið er um í munnmælasögunum *Maur.* 102₁. munnmælasögurnar sjálfar *TB.* 10, 80₇.

munnmæli, n. pl., *mundtligt Sagn, Sagn:* það eru þó reyndar miklu fleiri en þeir, sem munnmælin hafa gjört að apturgaungum *Þs.* 1, 222₂₂. mörg forn m. *TB.* 10. 93₃₁.

munnskóf, f., *Trøske:* munnskófin kemr optast í ljós, þegar barnið er fárra daga eða nokkurra vikna *JJ. Lb.* 216₂₆.

munnskolavatn, n., *Gurgelvand:* eru þau (ɔ: söltin) notuð sem m. *N. Hf.* 28₂₅.

munnstór, a., *med stor Mund:* Malajar eru nefbreiðir og munnstórir *PJ. Ns.* 44₁.

munnsviði, m., *Mundsvie:* þessu fylgir sviði, þegar etthvað er látið upp í munninn (munnsviði) *JJ. Lb.* 215₂₃.

munntamur, a., *lækker:* heilnæm og munntöm fæða *TB.* 7, 2₁₀.

munntóbak, n., *Skraatobak:* Af hverju pundi tóbaks hvort heldur reyktóbaki, munntóbaki eða neftóbaki skulu goldnir 10 aurar *StA.* 76, 54₂₁.

munnvatn, n., *Mundspyt, Spyt:* m., slím, gall *JJ. EML.* 31₃₄. og verður optast munnvatnið til þess 108₁₁.

munnvatnskirtill (-**kirtils,** -**kirtlar),** m., *Spyttekertel;* jf. munnþurkur.

munnvíður, a., *bredmundet.*

munnvik, n., *Mundvig, Mundkrog:* sá sem þá hefði sjeð hana og tekið eptir brosunum, sem voru að smáflögra um munnvikin á henni *JT. PoS.* 111₂₈. eins og hann ætlaði að hlægja með heilbrigða munnvikinu *GP. ÞS.* 18₁₄.

munnþurkur (-s), m., *prunella, Mundtörke:* M. *(prunella)* heitir þegar munnvatnskirtlar *(gland. salivales)* eru svoleidis ásigkomnir, ad eingum vøkva veita í munninn *FR.* 10, 18₂₃.

munu (**mun, munum; mundi, mundum;** *præt. infin.* **mundu),** *v. aux. med infin. af et andet Verbum, bruges som i Oldsproget dels til at udtrykke Fremtidighed el. Mulighed, dels Formodning el. Antagelse. Hvor Sætningsforbindelsen kræver Infinitivformerne* munu *og* mundu *staa nu ofte Formerne* muni *og* mundi: fornmenn hafa ekki ætið haft dyrnar, þar sem þær sýnast muni vera *Iõ. SG.* 162₂₄. enn fremur kváðu þau Satúrnus mundi seinka henni um 100 daga *Urs.* 119₂₃. (drottning)

sagðist mundi segja hana (ɔ: sögguna) næsta morgun *Þús.* 1, 168₃₆. Hann kvað það mundi að engu leyti hafa orðið betra, þótt hún (ɔ: lóin) hefði verið skorin af *KJ. Uf.* 41₁₅.

múr (-s, -ar), m., *Mur.*

mura, f., *potentilla anserina, Gaase-Potentil. BH. Gr.* 155₈. *Mohr* 189₂₁. *Grl.* 24₁.

múra (a), vt., *mure:* (Borgarbrautin) liggur að mestu undir götunum í múruðum göngum *KJ. Uf.* 61₁.

múrbrjótur (-s, -ar), m., *Murbrækker (aries):* í því (ɔ: hinu gamla) er líka svo mart staðgott og ramsett, að engir múrbrjótar geta á því unnnið *Skír.* 80, 132₂₅.

múrbrún (-ir), f., *Gesims:* var múrbrúnin öll pentuð og gullroðin *Ið. SG.* 104₂₂. múr ... allur prýddur fögrum múrbrúnum 176₁₄.

murka (a), vt., *borttage langsomt, bortpine,* m. lífið úr e m *pine Livet af en:* aumíngja þjóð, sem hefði reint til að m. úr sjer lífið *Fjöl.* 4, 1, 26₁.

múrkalk, n., *Murkalk:* Hefir fyrst verið borið á þá (ɔ: veggina) m. *Ið. SG.* 145₁₇.

múrlím, n., *Kalk, Cement:* Það (ɔ: lokræsið) er hlaðið úr vandlega tegldum steinum án alls múrlíms *Ið.* 6, 91₁. hefir hleðslan hvergi verið styrkt með múrlími 178₂₀.

múrlíma (i), vt., *kalke, cementere:* án þess að veggir væri múrlímdir Þj. ²⁰/₃ 84, 47b₃.

múrmeldýr, n., *Murmeldyr:* selir, bjórar, m. *Av.* 6, 80₂₅.

múrskeið (-ar), f., *Murske:* Sverðið og múrskeiðina *Ald.* 2, 40₂₃.

múrsmíði, n., *Murerarbejde:* Loksins fékk hann þá vinnu sem undirtylla við m., *Ið.* 1, 51₃.

múrsmiður (-s, -ir), m., *Murer:* að beita tólum og verkfærum ... múrsmiðsins *Fk.* ²⁷/₈ 86, 64a₁₇.

múrsteinn (-s, -ar), m., *Mursten:* hann tók eptir, hversu verkamennirnir báru kalkið og múrsteinana upp stigana *TÞH. Tíb.* 1, 32₁₀.

mús (mýs), f., *Mus.*

músagn, n., *Rottekrudt:* Arsenik, sem er í „Rottekrudt", m. *N. Hf.* 79₂₇.

músarbróðir (-bræður), m., = músarrindill. *Mohr* 53₁₆.

músareyra, n., *cerastium, Hönsetarm. BH. Grn.* 158₂. *Grl.* 36₇. músareyru eða gæsamatur *Av.* 16, 50₂₀.

músarrindill (-rindils, -rindlar), m., *troglodytes borealis, Gærdesmutte. Gr. Df.* 57₁. steindeplar og músarrindlar *PJ. Ns.* 84₁₅.

múselmaður, m., *Muselmand:* þó að múselmenn hafi ofsótt þá með oddi og eggju *Ið.* 3, 237₁₁.

múskathnot (-hnetur), f., *Muskat-nød:* muskathnetur, negulnagla *Þús.* 1, 290₁₂.

muskra (a), vi., *mumle:* Menn m. um það sín á milli *Fyrirl.* 41₄.

musl, n., 1. *Plukkemad, Hakkemad.* — 2. *Affald:* þegar þeir færa þjer baunirnar og muslið *Þús.* 1, 17₁₂.

mussa, f., *Slags Overklædning el. Kappe:* karldraugarnir voru optast í mórauðri peysu eða mussu *Þs.* 1, 359₂₂.

múta, f., *Gave, hvormed en bestikkes, Bestikkelse.*

mútulaust, adv., *uden Bestikkelse:* Sú kosning ... er fyrsta dæmi svo að segja, sem menn þekkja til

þess, að maður hafi m. náð kosningu á Englandi *Alm.* 85, 40₁₉.

mý, n., collect., *Mygge.*

mýbit, n., *Myggestik:* (höfðu þeir) breitt dúk yfir höfuð sjer til hlífðar við mýbiti *Þús.* 2, 307₄.

mýfluga, f., *culex, Myg. Gr. Df.* 102₁₂.

mýhöfðingi (-ja), m., *Myghövding, Fluehövding:* Líkastur honum | lá hit næsta | í makt og vondsku | m. *Pdm.* 3b₈.

mýkindi, n. pl., *Blødhed:* Þá missir ullin mýkindi sín og gljáa *Av.* 12, 77₃₆.

mýking (-ar), f., *Blødgörelse:* Af því kemur m. og lítillækkun hjartans *Sw. VE.* 181₂₈.

mykjufluga, f., *musca stercoraria, Møgflue. Mohr* 96₇. *Gr. Df.* 102₁₁. *PJ. Ns.* 110₁₆.

mýkt, f., *Blødhed:* Skynsöm móðir lætur barn sitt smámsaman verða heima í nöfnum á hinum helztu eiginlegleikum hlutanna: hörku, m., lit, smekk, stærð *Spenc.* 37₆.

mylkur, a., *som giver Mælk:* hann vissi út í æsar, hvað hvur mylk skepna á heimilinu mjólkaði í mál *JT. PoS.* 36₁₀.

mylla, f., = mylna *Mølle:* Þegar tilkom, varð fyrir mér foss, enn eingin m. *Fjöl.* 1, 151₁₁. leigði hann sjer sölubúð gagnvart myllu einni *Þús.* 2, 72₄.

mylnulœkur (-jar, -ir), m., *Møllebæk.*

mylnuskattur (-s), n., *Mølletold:* (hann) talaði um afnám mylnuskattsins *Skir.* 83, 86₁₁.

mylnusteinn (-s, -ar), m., *Møllesten:* Gamall spekingur hefir líkt hjarta mannsins við mylnustein *Auðv.* 18₆. Betra væri honum, að m. væri lagður um háls honum *HD. MiH.* 38₂₃.

mylnutjörn (-tjarnar, -tjarnir), f., *Mølledam:* faðir hans liggur í mylnutjörninni *PP. Sms.* 210₂.

mylsna, f., *Grus:* Allri hinni mylsnunni þeytti jeg út fyrir stauragarðinn *Rób.* 46₁₅. hvort í því er blóð, m. eða steinn *N. Hf.* 14₁₃.

mýmargur, a., *i uendelig Mængde:* Vér kaupum árlega mýmarga hluti utanlands frá *AÓ. Af.* 20₂. þeir gjörðu og samþyktu svo mýmargt *Mill* 39₁₀.

mynd (-ir), f., *Form, Billed, Skikkelse.*

mynda (a), 1. vt., a) *danne:* þannig myndaðist sá flokkur manna, er nefndur var aðall *PM. Ág.* 108₂₁. — b) *afbilde:* hann einn mátti m. Alexander mikla *Gr. Kv.* 94₁₀. — 2. vi.=munda *pege, sigte;* til að m. *for at anføre et Exempel, for Exempel:* Væru þeir (ɔ: líkamirnir), til að minda, helmingi leingra frá miðju jarðar *Urs.* 97₁₂. ef, til að minda, á einhverjum stað væri um 100 kúa fóður *Fjöl.* 3, 2, 12₁₂.

myndabók (-bœkur), f., *Billedbog:* varla er hægt að fá svo m., að þar sé það (ɔ: fjallið Fusiyama) ekki svo sem 10—12 sinnum *Ið.* 3, 249₁₂. með stóra m. sér til skemmtunar *PP. NS.* 4₁₃.

myndabréf, n., *Kort:* hafa þeir grandgjæfilega dreigið upp á stórt mindabrjef þann hluta af ifirborði túnglsins, er að oss veit *Urs.* 56₂₂.

myndadeila, f., *Billedstrid:* tími myndadeilanna *HH. Ks.* 3₄.

myndadýrk|un (-anir), f., *Bilelddyrkelse:* m. og helgra dóma dýrkun *HH. Lát.* 7₂₆.

myndagerð, f., *Tegning:* var

þeim kennd talnafræði, rúmfræði, myndagjörð *Ið. SG.* 80₂₀.

myndaletur, n., *Billedskrift:* Ofan við undirstöðumúrinn er sem breitt band, alsett fögru myndaletri *Ið. SG.* 178₈.

myndarkona, f., *dannet, flink Dame:* hún er svoddan m. *Ið.* 3, 300₅.

myndarmaður, m., *dannet, flink Mand*: m. annars í mörgu og hagleiksmaður *MÁÍ.* 17₁₅.

myndarstoð (-ir), f., *Billedstøtte:* með öllu því er það (ɔ: þetta guðshús) hefir að geyma af málverkum, myndastoðum, minnisvörðum *Ið.* 4, 414₁₁.

myndarstytta, f., *Billedstøtte*: að m. þessi valdi því, hvað mörg skip og menn farast á þessum slóðum *Þús.* 1, 233₃₄. Í sumar er leið hafði B. lokið við myndastyttuna *Fk.* ³/₄ 87, 38b₄₅.

myndarröð (-raðar, -raðir), f., *Billedrække*: Er hver myndarröðin eða línan upp af annari *Ið. SG.* 165₈.

myndasafn, n., *Billedsamling, Billedgalleri, Malerisamling*: Verkmanna lýðurinn getur eigi fengið að skoða hin opinberu myndasöfn *Ið.* 5, 310₃₁.

myndasalur (-ar, -ir), m., *Billedsal*: uppi í mindasalnum stóra *Fjöl.* 4, 1, 30₈.

myndasmíði, n., *Billedhuggeri, Billedhuggerarbejde*: þessi stefna greinist í tvo flokka: 1. í stefnu myndasmíðisins, og 2. í stefnu málverksins *Gr. Kv.* 57₉.

myndasmiður (-s, -ir), m., *Billedhugger*: Myndasmiðurinn sýnir oss hlutina, eins og þeir bera fyrir augað í raun og veru *Gr. Kv.* 57₁₂.

þú mikli m., | sem myndar undraher *JT.* 105₂₀.

myndaspjald, n., *Portræt*: hvað ætlið þjer þá að gjöra af myndaspjöldunum, sem þar hánga núna? *JT. PoS.* 134₂₂

myndasýning (-ar), f., *Maleriudstilling:* m. sú, sem nokkrir bjargvættir hins fátæka lýðs komu á fót *Ið.* 5, 310₂₇.

myndaverk, n., *Billedarbejde, Afbildning, afbildende Kunstfrembringelse*: Rjett er það að skipta öllum myndaverkum, bæði höggnum og máluðum, í þrjá flokka *Gr. Kv.* 60₁₂.

myndbreyting (-ar), f., *Formforandring, Omdannelse, Forvandling, Metamorfose*: kláðamaur og bendilormar, sem í ýmsum myndbreytingum gjöra mönnum sullaveiki og lifrarveiki *ÞTh. LÍ.* 60₁₈. þær (ɔ: þjóðsagnirnar) sýna svo vel hugsunarhátt og lífsskoðun manna á þeim tíma, sem þær hafa myndazt á eða tekið myndbreytingu *TB.* 12, 108₃₄.

myndfræði, f., *Formlære*: það samræmi, sem lýsir sjer í allri myndfræði þeirra mála *TB.* 9, 10₁₇.

myndhöggvari, m., *Billedhugger*: hann er m. *Skír.* 76, 143₃₄.

myndugleiki, m., *Myndighed*: (voru þeir) spurðir um af hvaða myndugleika . . . þeir hefðu læknað hinn halta mann *Tang* 145₂₂.

myndugur, a., *myndig:* ef einn eða fleiri af erfingjum eru myndugir *LHA.* 3, 189₂₂.

mynd|un (-anir), f., *Dannelse:* það er engan veginn landnám né landgjafir, sem leiða af sér m. goðorðs *Maur.* 114₁₀.

myndunarháttur (-háttar, -hætt-

ir), m., *Dannelsesmaade, Frembringelsesmaade*: um skipting líkama, flata og lína eptir myndunarhætti þeirra *LHA.* 3, 149$_{20}$.

myndunarsaga, f., *Dannelseshistorie*: þau (ɔ: barrtrjen) halda sjer mjög lítið breytt um mörg tímabil af myndunarsögu jarðarinnar *Av.* 6, 91$_{8}$.

myndunarstig, n., *Dannelsestrin, Udviklingstrin*: þeir (ɔ: gufuhnettirnir) sýnast því vera sólkerfi á fyrsta myndunarstigi *Av.* 8, 24$_{11}$.

mynta, f., *Mynte:* Af myntu gall og maginn heilist *EÓ.* 44b$_{6}$.

mýraber, n., *oxycoccus palustris. Av.* 18, 25$_{15}$.

mýrabláber, n., *vaccinium, oxycoccus, myrtillus repens, Myrbær. BH. Grn.* 159$_{7}$.

mýrafífa, f., = fífa. *Mohr* 154$_{10}$.

mýrafinnungur (-s), m., *juncus squarosus, børstebladet Siv. Mohr* 172$_{24}$. *Grl.* 101$_{20}$.

mýrafjóla, f., *viola palustris, Eng-Viol. BH. Grn.* 160$_{4}$. *Mohr* 208$_{13}$. *Grl.* 39$_{26}$.

mýrafláki, m., *Sumpstrækning, sumpet Egn*: Nú er sunnanvindinn ber yfir mýrafláka þessa *Björl.* 43$_{21}$.

mýrajárn, n., *Myrjærn*: M. myndast af áhrifum jurtanna *Av.* 6, 61$_{24}$.

mýrakalda, f., *Sumpfeber*: hungr, þorsta og tærandi mýraköldu *Ió.* 2, 159$_{31}$.

mýraljós, n., *Lygtemænd:* Svo virðist sem einn af forustusauðum þeirra elski . . . m. og hrævareld *Fróð.* $^{20}/_{4}$ 86, 38$_{46}$.

mýramálmur (-s), m., *Myrmalm*: m. og járngljái *Av.* 6, 62$_{24}$.

mýra-opinblaðka, f., *nasturtium palustre, Kær-Brøndkarse. Grl.* 42$_{29}$.

mýrasef, n., *scirpus palustris, Myrsiv. BH. Grn.* 160$_{12}$.

mýratág (-ar), f., = blóðsóley, *comarum palustre, Kær-Kragefod. Mohr* 191$_{2}$. *Grl.* 28$_{10}$.

mýriskítur (-s, -ir), m., = mýrisnípa. *Mohr* 44$_{25}$.

mýrisnípa, f., = hrossagaukur *scolopax gallinago, Horsegøg. Gr. Df.* 62$_{16}$.

myrkheimur (-s), m., *Mørkets Verden, Underverdenen:* Svo segir Hómer, að innleið og fremri stöðvar myrkheims þessa sé fyrir handan Ókeans-straum *Stoll* 15$_{12}$.

myrkhugaður, a., *i mørk, fjendtlig Stemning:* múgur Mongóla | m. *KJ.* 136$_{15}$.

myrkrún (-ir), f., *mørk, hemmelighedsfuld Rune*: grimmleg m. á fönnunum hlær *KJ.* 36$_{4}$.

myrkur, n., *Mørke.*

myrkurhaf, n., *Dunkelhedshav*: fjalltindarnir synda eins og smáeyjar í þessu myrkurhafi *Trh.* 21$_{7}$.

myrkurhús, n., *camera obscura:* Myrkurhúsið er ekki einúngis til gamans *Fisch. Ef.* 325$_{14}$.

myrkursvefn (-s), m., *Sövn om Aftenen (i Vintertiden) förend der tændes Lys:* Alt fólk svaf þar m. *Þs.* 1, 77$_{30}$.

myrkvi, m., *Formørkelse:* Myrkvar þessir hafa líka orðið mjög mikils verðir fyrir vísindin *Ió.* 3, 304$_{24}$.

mýrvaxinn, pp., *sumpvoxet, som voxer i Sumpe*: hestarnir átu smára og mýrvaxna steinselju *Il.* 1, 57$_{12}$.

mýröND (-andar, -endur *el.* -andir), f., *Slags And. Mohr* 26$_{17}$.

mýsla, f., *en lille Mus*: jeg vorkenni margri mýslu' og mús *GT.* 61$_{19}$.

mývargur (-s), m., *Stikfluer. Feddersen, Paa isl. Grund* 13₃₀.

mæla (i), vt. og i., *tale;* m. fram með *tale for, anbefale*: mart er fleira, sem mælir fram með því að taka snemma til sláttar *Fjöl.* 3, 2, 15₂₁. Mælast til *ønske:* þú mæltist til að komast inn *GT.* 70₆.

mælandi, m., *den talende, Taler*: ef hvert einstakt hljóð í munni mælandans á sjer ekki tilsvarandi staf í riti ritandans *TUM.* 2, 3₂₅.

mæli, n., *Mæle:* Nefið hefur ennfremur talsverð áhrif á mælið og röddina *JJ. EML.* 106₂₄.

mælifræði, f., = mælingafræði: nema hann hafi djúpsæra þeckingu fengid í mælifræðinni *Nátt.* 92₁.

mælikvarði, m., *Maalestok:* Loksins skyldi setja mælikvarða, er fylgdi uppdrættinum *TUM.* 2, 42₂₂. uppdrættirnir ættu að vera eptir ýmsum mælikvarða 57₉. m. fyrir verðleika mannsins *TB.* 7, 160₂₂.

mælilegur, a., *maalelig*: Rúmið í náttúrunni er mælilegt *Sw. VE.* 38₇.

mælimark, n., *Maal*: að vera til eftirdœmis og upphvatningar til aðhalds öðrum skólum að vissu mælimarki *Mill* 214₁₀.

mæling (-ar), f., *Maaling, Udmaaling, Landmaaling*: Var það (ɔ: herskipið) á mælingum við Grænland *Fjöl.* 3, 2, 21₂₁. Þessa mælingu hefir náttúran af því er sýnist hringsnúningur og umferð sólarinnar í heiminum *Sw. VE.* 38₁₁.

mælingafróður, a., *kyndig i Geometri:* m. maður *JB. Rht.* 54₂₂.

mælingafræði, f., *Geometri:* það er stærða-fræðin sjálf (Mathematik) eður reiknings- og mælinga-fræðin *Urs.* 13₈. sem er heima í mælingafræði *Þús.* 2, 59₂₂.

mælingarfræði, f., = mælingafræði: Á þennan hátt verður mælingarfræðin skemmtileg *Spenc.* 38₂₁. einkar fœr í öllum reikningi og m. *JB. Rht.* 102₁₁.

mælingarfræðilegur, a., *geometrisk*: um ýmisleg mælingarfræðisleg og náttúrufræðisleg efni *Sw. VE.* II₁₅.

mælir (-s *el.* -rs), m., 1. *Maal:* ef þeir fengju mælirinn á hundrað og tíu drökmur *Þús.* 2, 12₈. Yður bera tíu drökmur af mælirnum 12₉. mælirar *LHA.* 56₄. mælira 56₁₉. ₂₅. mælirunum 56₂₁. — 2. *Barometer*: hæðin á kvikasilfrinu í mælinum *Björl.* 28₂₂.

mælisnúra, f., 1. *Maalesnor*: Mælisnúru með mörkuðum fetum öðru megin, en metrum hinu megin ætti hver skóli að eiga *TUM.* 2, 54₅. — 2. *Rettesnor:* þessi fagra lífsregla átti að verða ófrávíkjanleg m. fyrir æfiferil Edvarðs Mills *Ið.* 1, 46₁₈.

mælistig, n., *Grad*: honum (ɔ: miðbaugnum) er skipt í 360 rastir eða m. *Urs.* 173₁₂. frostið varð síðra 16 eða 20 m. *Fjöl.* 2, 3, 32₈. þar til er kemur 10 mælistigum suður fyrir miðjarðarbaug *Björl.* 42₂.

mælistika, f., *Maalestok, Rettesnor:* Sú m., sem kristinn maður miðar hegðun sína við *Mill* 83₁₇.

mælitala, f., *Maal*: hver tala er m. sjálfrar sinnar *Hemp.* 15₅.

mæliþráður (-þráðar, -þræðir), m., *Rettesnor, Forskrift:* (maðurinn átti) ekki vit á að haga sér réttlega í þegnfélaginu nema eingöngu eftir mæliþræði löggjafans *AÓ. Af.* 88₂₅.

mælmlingur (-s, -ar), m., *Mineral:* þær (ɔ: hinar auðgu þjóðir) hafa grafið úr jörðu málma og mælmlinga *AÓ. Af.* 210₂₄.

mælska, f., *Veltalenhed*: hann hefir áunnið sér ódauðlegt nafn fyrir orðsnilld og mælsku *TÞH. Tíb.* 1, 56₁₆.

mælskufrœði, f., *Læren om Veltalenhed, Rhetorik*: vitringar (sófistar) höfðu fyrir atvinnu að kenna mönnum það, sem þeir kölluðu mælskufræði *PM. Ág.* 41₂₈.

mælskukennari, m., *Veltalenhedslærer, Rhetor*: Filóstrat m. *HH. Ks.* 109₃₂. mælskukennarar fornaldarinnar *Ald.* 2, 54₁.

mælskumaður, m., *veltalende Person, Taler*: m., skáld eða vísindamaður *Auðv.* 113₁₂. En nú ætlaði hann að verða m. *TÞH. Tíb.* 1, 56₂.

mælskur, a., *veltalende*: mælti mælskri tungu | mest fyrir sinni þjóð *GB.* 134₁₅.

mælskusnið, n., *rhetorisk Tilsnit, rhetorisk Form*: Í grísku kirkjunni fengu þessar guðsþjónusturæður brátt viðhafnarmikið m. *HH. Ks.* 124₉.

mær (meyjar, meyjar), f., *Mø, Jomfru. Anomale Former: g. sg.* mærinnar (= meyjarinnar): bræður mærinnar *LLH.* 43₁₈. málaleitanir um heimanmund mærinnar *Ið.* 4, 385₁₂. *Acc. sg.* mær (= mey): ef fengið hefði' hann fríða mær *GT.* 2₁₇. *Acc. pl.* mær (= meyjar): meðan lönd girðir sær | og gumar girnast mær *BT.* 1₈.

mærð (-ir), f., *Berömmelse*: leikr mildt hið mikla haf, | mærð er sinni dóttur gaf | þar sem mest æ svanir sungu | Selundar við brjóstin ungu *GB.* 442₁₈.

mæti, n., *Værd*: það (ɔ: ljós skynseminnar, samvizkunnar og elskunnar) á meira m. og tign en hinar sjaldgæfu gáfur, sem gjöra fáeina fræga *TB.* 7, 108₈. Engin mikilmennska né góðmennska hefir mikið m., nema 144₁₄. Tilvitnanir þær til fornrita íslenzkra, sem í bókinni eru, auka og mikið mæti hennar 12, 66₂₅.

mœða, f., *Möje, Sorg, Besværlighed*.

mœðubára, f., *Sorgens Bølge*: Hversu margar þungar mæðubárur höfðu riðið að höfði öldungsins *TÞH. BS.* 273₉.

mœðufullur, a., *möjsommelig, besværlig*: Eitt af því, sem gjörir líf vort hjer á jörðunni svo mæðufullt *JG. Hv.* 51₂₂.

mœðulegur, a., *möjsommelig, sørgelig*: er það mæðulegt, vegna þess það fælir menn frá að gjöra slíkar tilraunir optar *Fjöl.* 3, 2, 18₁₅.

mœðumaður, m., *ulykkeligt Menneske*: Hver er mæðumaður | meiri heldur en sá *Sigv.* 41₄.

mœðusamur, a., *möjsommelig*: Gagnstæð hinni sælu gullöld er hin mæðusama járnöld *Stoll* 22₂₀.

mœna, f., *Rygmarv*: Vanalega er orsökin til þessa í heilanum eða mænunni *JJ. EML.* 14₂₀. Mænan liggur eptir hryggnum endilöngum *PJ. Ns.* 9₈.

mœna (í), vi., 1. *rage op, hæve sig*: mœna jakarnir hátt upp úr hafi eins og fjöll *LÍ.* 16₁₄. Vesúvius mændi skallanum upp úr skýjabólstrinum *Ið.* 1, 156₈. — 2. *stirre paa, se paa med Forundring el. Forventning*: þángað mæna augu öll | ætla víst hann fái sigur *Núm.* 6, 21. ef allir þjónar hennar (ɔ: landstjórnarinnar) yrðu til hennar vonaraugum að mæna um sjerhverja upphefð *Mill* 228₂₂.

mœniás (-s, -ar), m., *Mönaas*: fjárhús, er eigi hafa þrjár álnir á hæð undir m. *Hirð.* 1, 22₂₂.

mœnubólga, f., *medullitis, Rygmarvsbetændelse:* Mænubólga er sjúkdómur, sem er fremur óalmennur. *JJ. Lb.* 347₂₂.

mœnuflattur, pp., *flækket dybt ned i Ryggen*: fiskurinn er m. *Av.* 19, 172₂₂.

mœnuhol, n., *Rygmarvshulhed*: sést það inn um mænuholið, að hann (ɔ: heilinn) dúfar og bærist *Þs.* 1, 223₃₅.

mœnupípa, f., *Hvirvelsöjlens Kanal*: (mœnan) liggur niður gegnum mænupípuna *JJ. EML.* 51₂₂.

mœnusótt, f., *tetanos, opisthotonos*: Mænusótt *(tetanos)* er einn sinadráttar veikleiki, hellst í hálsi og hrygg *FR.* 10,19₁₇. *JP. Lb.* 26₂₅.

mœnutaug (-ar), f., *Rygmarvsnerve:* taugar þær, sem liggja út frá mænunni . . ., eru með einu nafni nefndar mænutaugar *JJ. EML.* 52₁₀.

mœra, f., *en meget fin Del af noget, Partikel:* ein einasta mæra af sagi eptir nafar *Ið.* 2, 45₉. Mœrur í hári *de hvide Korn, som løsne sig fra Haaret naar det kæmmes. Jfr. norsk* mœra, f., *Mudder, Dynd.* Aasen 521a. møre n., *Grus, ganske smaa Dele.* Ross 535a.

mögl|un (-anir), f., *Knurren, Beklagelse.*

möglunarlaust, adv., *uden Knurren, uden at beklage sig:* Konungr færði fórnir sínar m. í átján ár *Saw.* 4₁₄. Oss ber að sætta oss m. við ráðstafanir forsjónarinnar *Ið.* 4, 35₁₅.

mögulega, adv., *mulig, muligvis, paa nogen mulig Maade:* Jeg varði nú öllum tíma, sem jeg m. gat, til þess að bjarga sem flestum nýtilegum hlutum á land *Rób.* 51₁₆.

mögulegleiki, m., *Mulighed:* Hefði ekki verið m. fyrir því í eðli J., að *JG. Hv.* 47₅. m. er fyrir því, að *Ið.* 6, 174₂₉. það hefur vanssælunnar mögulegleika í sjer fólginn *Ald.* 1, 10₁₁.

mögulegur, a., *mulig:* það sem gjörir hlutunum mögulegt að ráða sér á þennan hátt *TB.* 6, 79₂₈.

möguleiki, m., *Mulighed:* að örvænta um möguleika til framfara *Þj.* $^{21}/_{10}$ 85, 162a₄₀. möguleikanum á því að framleiða eitthvað betra *Mill* 143₂₂.

mökkur (**makkar, mekkir** og **mökkar**), m., 1. *Røgsöjle, Støvsky, Skymasse, Skyvæg, Skystøtte; Dunstmasse, Dunstsky*: Lipti jeg upp höfði, | leit hvar m. | hvirflaði sjer til | himinskía *Fjöl.* 5, 1, 4₁₀. og hrynja lætur hvarmskúrar | haglið úr mekki blám *BT* 115₇. stormurinn snar | steypist úr mekki og slítur upp eikur 158₁₄. reis þar upp ógurlega stór m., kolsvartur *Þús.* 1, 9₂₂. mökkurinn varð 14000 feta hár upp frá fjallinu *ÞTh. LÍ.* 30₁₀. m. þessi verður sæði hár *Björl.* 65₁₅. og móðumökkar þöktu | Magyaraláð *GB.* 133₃₀. svartir mökkar 377₂₅. mökkum húmið blíða | huldi grund og himin blá 285₂₅.

mölbrjóta (**-brýt, -brjótum; -braut, -brutum; -brotinn**), vt., *slaa i smaa Stykker, splintre:* lá líkneskið höfuðlaust og mölbrotið á gólfinu *Tang* 48₈.

mölbrotna (a), vi., *gaa i smaa Stykker, splintres*: glasið valt af borðinu í gólfið og mölbrotnaði *Ið.* 3, 273₂₁.

mölétinn, pp., *mølædt:* sumt

var brauðið möljetið *Ljóðasafn* 2, 97₅.

mölfluga, f., *tinea. Gr. Df.* 101₃₄.

mölun (malanir), f., *Gerningen at male Korn, Malen:* að m. kornsins bæti sem bezt úr þörf vorri *AÓ. Af.* 22₁₈. að kaupa mölunina *Br.* 3, 104₈,

mölva (a), vt., *slaa i Stykker, sønderbryde, knuse, splintre:* Kaupmennirnir ... mölvuðu sundur eggið með öxum sínum *Þús.* 1, 315₁₈. Georg mölvaði sín (barnagull) hið skjótasta *Ió.* 1, 47₆. M. upp *opbryde:* höfðu þeir mölvað upp dyrnar *Þús.* 2, 159₁₇.

möndull (möndulsi, möndlar), m., *Axe:* að það sje raunar sólin øll, er veltist í hring um mendul sinn á rúmum 25 dögum *Urs.* 8₇. Júpiter snýst óvenjulega hart um möndul sinn *Ió.* 3, 305₁₆.

mönnun (mannanir), f., *Dannelse, Uddannelse, Civilisation:* Á vorum tímum verður og að líta til skólanna, að því leyti sem þeir styðja uppeldi og mannan *Skír.* 83, 15₆.

mörfórn (-ir), f., *Offer af Fedt:* aldrei brast þar á stalla mínum jafndeildan blótskamt, dreypifórn eða m. *Il.* 1, 82₂.

mörgæs (-ir), f., *Fedtgaas, Pingvin:* Mörgjæsir (*„Pinguin; Aptenodytes, Linn.“*) eru svipaðar geirfuglum *Fjöl.* 2, 2, 4₃₁. Mörgæsir (Pingvínar, *Impennes*) hafa mjög stutta vængi og engar flugfjaðrir *Gr. Df.* 70₂₂. Af útlendum smáfuglum má nefna pelíkana og mörgæsir *PJ. Ns.* 93₃₀.

mörlag, n., *Fedtlag:* þeir létu tvö vera mörlögin *Il.* 1, 20₁₉.

mörrófa, f.. *Fedthale:* sauðir með mörróur *Fjöl.* 1, 175₆.

mörukoss (*uden Genitivmærke, pl.* **-ar**), m., *Marekys:* það er t. d. í Svíþjóð kallað m. (*marekys*), þegar áblástur eða fleiður kemur á vör á manni *TB.* 12, 134₁₈.

mörulokkur (-s, -ar), m., *Marelok:* lokkur þessi er talinn af völdum möru og heitir m. *TB.* 12. 134₁₈.

mösulbelna, a. indecl., *mager:* Sá er ekki m. *PS. Ast.* 90₁₀.

möttuldýr, n. p., *tunicata, Søpunge:* Möttuldýr (*Tunicata*) eru höfuðlaus lindýr í leðurmöttli eða húðpoka *Gr. Df.* 129₁₅.

N.

ná (næ, náum; náði, náðum; náð), 1. vt. med dat., *naa, indhente, faa fat paa; komme i Besiddelse af, erholde;* ná sér *komme sig, samle Kræfter:* til þess að ná sjer aptur fór hann ekki út í tvo daga *Þús.* 2, 164₂₈. — 2. vi. *naa, naa til:* eg næ eigi til hans.

nabbaþýfi, n. collect., *spidse Tuer:* að segja til, hvernig beita skuli ljánum í nabbaþífi *Fjöl.* 2, 1, 9₁₄.

nabbi, m., 1. *spids Tue:* að eiða nöbbunum, so þar verði greiðfært og gott afsláttar *Fjöl.* 2, 1, 9₁₆. — 2. *en lille kegleformig Forhöjning:* Þar sem leðurhúðin leggst að yfirhúðinni, er hún alsett einlægum smánöbbum *JJ. EML.* 56₄. — 3. *Hævelse i Huden, Finne.*

nábítur (-s), m.. *pyrosis, Halsbrynde:* N. (vatnsspýtingur) er ekki neinn sjerstakur sjúkdómur *JJ. Lb.* 250₃₅.

nábjörg (-bjargar, -bjargir), f., 1. *den Hjælp, der ydes den faldnes*

Lig: Veittu mér n.! *Il.* 1, 129₇. — 2. *(i Flertal) Tillukkelse af den dødes Næsebore, Øjne og Mund*: Veitti hann þeim, er dóu, nábjargirnar *Sæ.* 152₂₁.

nábleikur, a., *dødbleg, ligbleg:* andlitin nábleik *Ald.* 1, 3₁₈.

nábóla, f., *Epinyctis, Natblegne:* N. (epinyctis) er ein tegund af ákomu er sér út sem varta *FR.* 10, 20₄.

nábrók (-**brœkur**), f., *Ligbuxer:* (verður hann) að láta hann (ɔ: peninginn) í púng nábrókarinnar *Þs.* 1, 428₂₄.

nábúakritur (-s *el.* -ar), m., *Nabostridigheder*: Eingiun n. var þó með þeim bændunum *JT. PoS.* 2₁₆.

nábúð (-ir), f., *Naboskab*: Meira alúðarmót er á nábúðinni við Spánverja *Skír.* 87, 66₇.

nábúi, m., *Nabo.*

nábundinn, pp., *nærforbunden med*: dyggðir þessar eru hver um sig nábundnar við manninn *HD. MíH.* 22₉.

nábuxur, f. pl., = nábrók: gjaldbuxur eða n. *Þs.* 1, 428₂₃.

náð (-ir), f., *Naade.*

náða (a), vt., *benaade:* en var að öðru leyti náðaður af konungi *TÞH. BS.* 305₁₂. var hann náðaður frá allri hegningu *Þvf. Alm.* 85, 45₂₃. Ráðaneytið rjeði honum til að n. þjóf einn *Skír.* 89, 81₂₆.

náðarboðskapur (-ar), m., *Naadesbudskab, Evangelium*: (hann) tók skýrt fram muninn á lögmálinu og náðarboðskap Krists *HH. Lát.* 28₂₃.

náðargjöf (-**gjafar**, -**gjafir**), f., *Naadegave*: náðargjafirnar *HH. Ks.* 65₂₄. Allir mínir æfidagar | eru n. frá þjer *Sb.* 38, 2₈.

náðarmeðul, n. pl., *Naademidler:* með því að stofna náðarmeðulin, skírn og kvöldmáltíð *JG. Hv.* 108₁₁.

náðarsól, f., *Naades Sol:* þó skín á hann guðs n. *Sb.* 49, 1₆. sú n., er ný þá rann, | ei neitt sinn mun oss hverfa 70, 4₈.

náðarstóll (-s), m., *Naadestol*: uxa- og hafrablóð, sem hann stökkti á náðarstólinn *Tang* 39₅.

náðarveiting (-ar), f., *Naadegave*: þáðu þeir (ɔ: kettirnir) hvern bita af minni hendi eins og mestu náðarveitingu *Rób.* 72₁.

náðugur, a., 1. *naadig.* — 2. *rolig, magelig;* eiga náðugt *have det mageligt*: svo menn geti átt sem náðugast *Ið. SG.* 91₇.

náð|un (-**anir**), f., *Benaadning:* hafði dómarinn engan frið fyrir bænarskrám um breytingu á dómnum eða um n. *Ið.* 1, 54₉.

náðunarbréf, n., *Benaadningsbrev:* var honum slept úr fangelsi með n. í vasanum *Ið.* 1, 52₂₁.

Naðurvaldi, m., *Stjærnebilledet Ophiuchus, Slangeholderen*: í stjörnumerki því er heitir N. (Serpentarius eður Ophiuchus) *Urs.* 146₁₄.

nádyngja, f., *Ligdynge*: braust hann þá með bræði frá | býsna nádýngjonum *Núm.* 14, 28.

náðþurfandi, ppræs.. *trængende til Naade*: Særo og lemstruð nú þess nýtur | n. sálin mín *Sb.* 84, 4₆.

naflaband, n., *Navlebind*: Til að reifa barnið þarf skyrtu og treyju, naflakompressu og n. *N. Hf.* 106₂₆.

naflagras, n., *Kœnigia Islandica*; *islandsk Kønigsurt. Mohr* 159₅. *Grl.* 87₂.

naflakviðslit, n., *Navlebrok*: nafli innn tútnar út af naflakviðsliti *JJ. Bf.* 9₅.

naflastaður (-ar, -ir), m., *Navlested*: ef bera kynni á ofhyldgun á naflastaðnum *JJ. Bf.* 9₄.

naflastrengur (-s, -ir), m., *Navlesnor*: mjóir naflastrengir eru kallaðir magrir *N. Hf.* 106₁₄.

naflaumband, n., = naflaband: er það (ɔ: ljereptið) fest með naflaumbandi *N. Hf.* 106₁₈.

nafli, m., *Navle*.

nafn, n., *Navn*.

nafna, f., *Navnesøster*.

nafnakall, n., *Navnekald*: láta atkvæðagreiðslu fram fara með nafnakalli *StA.* 75, 42₂₆. Nöfn þeirra þingmanna, sem heimta n., skulu lesin 42₄₀.

nafnbót (-bœtur), f., *Titel*: tign, sem bundin er við n. *LHA.* 3, 77₃₄.

nafnbótaskattur (-s), m., *Rangskat*. *StA.* 74, 8₁₀.

nafnbreyting (-ar), f., *Navneforandring*: Oftlega fylgir nú nafnbreyting hlutarins talsverð myndarbreyting á efni hans *AÓ. Af.* 113₂₃.

nafndagur (-s, -ar), m., *Navnedag*: N. langömmu minnar var haldinn hátíðlegur 3. febrúar ár hvert *Þj. Ss.* 91, 162₄.

nafngetinn, pp., *navnkundig*: þar var hinn nafngetni „Gordíonsknútur" *PM. Ág.* 50₂₂.

nafngift (-ir), f., *Benævnelse*: Sú n. ber með sér ... vamm og vansa þeirra manna, sem drepa niður sannmæli *Sk.* $^{21}/_{1}$ 79, 20₉.

nafngreina (i), vt., *navngive, benævne, betegne*: til að halda lengra áfram samningunum við inn ókunna mann, sem sífelt neitaði að n. sig *Sk.* $^{5}/_{12}$ 78, 441₄₇. vér eigum ekki vel á eðru jafnsutttu (ɔ: orði) til að n. þenna höfuðlærdóm *Myn.* 109₈.

nafngreining (-ar), f., *Navngivelse*: N. hinna níu Sönggyðja finnum vér fyrst hjá Hesíóð *Stoll* 75₂₇.

nafnháttarauki, m., *Gerundium*. *LO.* 63₁₁. ₂₄.

nafnháttur (-háttar, -hættir), m., *Navnemaade, Infinitivus*. *LO.* 63₈.

nafnlaus, a., *navnløs, anonym*: Allar greinir í tímaritinu prentum við nafnlausar *Fjöl.* 1, 17₉. í nafnlausu riti *Skír.* 91, 55₂₇.

nafnleysi, n., *Navnløshed, Anonymitet*.

nafnorð, n., *Navneord, Substantivum*. *LO.* 3₂₇. nafnorðin beygjast öðruvísi, þegar greinirinn er skeyttur aptan við þau *TB.* 9, 40₂₆.

nafnspjald, n., *Navnebræt, Navneplade, Skilt*: Í stofunni er hurð á hvora hönd og n. á hvorri hurð *KJ. Uf.* 9₁₁. með stóru letri á nafnspjöldum 38₁₈. nafnspjöld og auglýsingar á húsum og sölubúðum 61₂₃.

nafntoga (a), vt., *berömme*: það var því ekki að undra, þótt heiðnir höfundar nafntoguðu borg þessa fyrir veldi og fegurð *LLH.* 8₁₈. Mafntogaður *navnkundig*: vjer höfum lesið útdrátt af ritlingum eða tímaritsgreinum nafntogaðra manna *Skír.* 83, 8₈.

náfroða, f., *Dødningeskum*: Þegar draugar koma fyrst upp úr gröfum sínum, vella öll vit þeirra, munnur og nasir, í froðuslefju og saur til samans, og heitir það n. *Ps.* 1, 319₂.

náfölna (a), vi., *blive ligbleg*: Þorbjörn náfölnaði *Iõ.* 1, 121₁₈.

náfölur (-van), a., *ligbleg*: hann setti ýmist náfölan eða dreyrrauðan *Blk.* 114₂₅. konungur varð n. í andliti *Sak.* 54₈. stóð hún skyndi-

lega upp náföl og skjálfandi *PP. NS.* 49₂.

nag, n., *Gnaven, Gnavning:* Skip standast ofsaleg stórviðri, en bila undan nagi smákvikinda, er jeta sig inn í viðinn *Auðv.* 82₆.

naga, f., *en lille Bid:* ef þið viljið fá ykkur ofboð-litla nögu með, þá er það velkomið *Ið.* 6, 286₅.

naga (a), vt., 1. *gnave:* Vatnið hefir jöfnum höndum nagað hinn mjóa fjallskamb beggja megin *Av.* 13, 103₅. n. sig í handarbökin út af e-u *fortryde noget, sørge over noget*: Meðan K. nagaði sig í handarbökin útaf missi sona sinna *Þús.* 2, 288₈₁. N. e-ð í sundur *søndergnave, gennemgnave noget.* N. á sér neglurnar *tygge paa sine Negle.* — 2. *saare*: með vitundinni kom hið beiska hugarangur, sem alt til þessarar stundar hefir nagað hjarta mitt *Sak.* 57₂.

nagdýr, n. pl., *rosores, rodentia, Gnavere:* N. (*Rodentia, Glires*) eru smávaxin, lágfætt, mjúkhærð, með hnöttóttu höfði og stórum eyrum *Gr. Df.* 42₁₄. N. eru lítil og mjúkhærð dýr *PJ. Ns.* 62₅.

naggur (-s, -ar), m., *Pog.*

naglateinn (-s, -ar), m., *smal Jærnstang, hvor af Naglesmeden danner Nagler el. Söm:* fær Þorgerður honum naglatein og biður hann slá sex nagla *Þs.* 1, 176₇.

naglbítur (-s, -ar), m., *Knibetang*: tak þinn himneska naglbít *Þs.* 1, 293₈₁. þá tók húu upp hjá sjer naglbít *TÞH. Dr.* 1, 2, 115₂₂.

naglbursti, m., *Negleborste*: fata, þvottfæri, sápa, n. *N. Hf.* 98₈.

naglæta, f., *atrophia unguium. FR.* 10, 20₁₅. *JP. Lb.* 181₁₀.

nágrannaheimur (-s, -ar), m., *Naboverden*: Vjer ætlum að heimsækja hinn litla nágrannaheim *Tvh.* 34.

nágrannakonungur (-s, -ar), m., *Nabokonge*: nágrannakonungar hans voru honum háðir *Tang* 59₂₂.

nágrenni, n., 1. *Nabolag, Naboskab*: að mjög banvæn drepsótt væri farin að breiðast þar út í nágrenninu *Sm.* 178₁₀. — 2. *Omegn*: Kaupstaðurinn Reykjavík með því n., sem heyrir undir lögsagnarumdæmi bæjarins *LHA.* 3, 164₁₅.

nagtönn (-tannar, -tennur), f., *Gnavetand:* Sum dýr hafa nagtennur *PJ. Ns.* 52₂₄.

náhjúpur (-s, -ar), m., *Ligklæde*: (hann) fann þá konu sveipaða í náhjúp *Þús.* 1, 133₂₅.

náhljóð, n., 1. *Ligskrig, Dødningskrig*: af því segja nokkrir að n. komi, ef sá er grafa skal, á óvin fyrir í kirkjugarðinum, að þeir æpi þá hvor að öðrum. En sumir segja, að n. komi af því, ef menn eru kviksettir eða grafnir lifandi, að þá vakni þeir upp er búið sé að grafa þá og æpi þá óp mikið eitt eða þrjú *Þs.* 1, 226₁₈. — 2. *dødbebudende Lyd el. Skrig:* Heyrða'g annan | við hinn kveða — | gall það sem n. | úr nefi feigspáu *JÓ.* 20₂₀.

náhljóður, a., *dødstille, som Dødsstilhed hviler over*: því geng eg svo alein um náhljóða nótt | og nýt ekki hvildar sem blundandi dróttt *ÓS.* 36₉.

náhrafn (-s, -ar), m., *Ligravn:* Náhrafnarnir *JÓ.* 20₁.

náhríð (-ir), f., *Dødsbyge, morderisk Kamp*: skéldi þá með undrum á | ógnar náhríðinni *Núm.* 14, 21.

náhvalur (-s, -ir), m., *monodon monoceros, Narhval. Mohr* 13₂.

náið, adv., *nærved, i nært Forhold, nöje, nöjagtig; Comp.* nánara

og nánar *nærmere, udførligere*: þá munu líka þjóðirnar sameinast betur og nánar *Gr. Kv.* 119$_{15}$. Áður en vér förum nánar að tala um það, sem *ÞTh. Lfs.* 35$_{5}$. sem nánara verður frá sagt í Rússlandsþætti *Skír.* 80, 29$_{20}$. hvern þátt Frakkar áttu í þeirri varðgæzlu, höfum vjer ekki sjeð nánara greint *Skír* 83, 84$_{5}$.

náinn, a., *nær, nærliggende*: Náið er nef augum *GJ. ÍO.* 238$_{20}$. *Comp.* nánari *nærmere, udførligere*: hinar nánari reglur *LHA.* 3, 91$_{7}$.

nákaldur, a., *dødkold, dræbende kold*: veit, að nú er hann einn úti' í nákaldri hríð *KJ.* 37$_{10}$.

nakinn, a., *nøgen*: neyðin kennir naktri konu að spinna *Nød lærer nøgen Kone at spinde. GJ. ÍO* 239$_{27}$. N. kom jeg frá móðurlífi *Tang* 83$_{19}$.

náklukka, f., *Ligklokke:* náklukkur grimmum gjalla | grátblöndnum dauðahljóm *KJ.* 3$_{11}$.

náklæði, n., *Ligklæde:* (hann) tók með sjer n. sitt *Þús.* 1, 26$_{10}$. að veita mjer nábjargir og sveipa mig í n. 2, 172$_{10}$. svo að eg fái n. 3, 75$_{26}$.

nákongur (-s, -ar), m., *buccinum undatum, Konk. Mohr* 135$_{25}$. *Gr. Df.* 124$_{12}$.

nákominn, pp., *nærbeslægtet*: Hann er yður n. *Þús*, 1, 281$_{11}$.

nákvæmar, adv. comp., *nöjagtigere, nöjere, nærmere:* skulum vjer athuga jörð vora n. *Urs.* 23$_{9}$. aðrir tala t. d. n. um ætt og stöðu Naddoðar *Maur* 29$_{14}$. eigi er það hægt að ákveða n., hvenær hver (ɔ: ferðin) hefir farin verið 30$_{11}$,

nákvæmara, adv. comp., = nákvæmar: Jeg sá mjer ekki til neins að skoða „nálina" n. *KJ. Uf.* 64$_{1}$. þeir, sem n. hugleiddu þetta mál *Mill* 8$_{9}$. því n. sem reikistjörnunum var veitt eptirtekt *BJ. St.* 10$_{14}$.

nákvæmlega, adv., *nöje, nöjagtig*: að segja n., hvað margir eru á hverri ferhyrningsmílu *LÍ.* 24$_{12}$. að vita það alveg n., hvernig efnahagurinn er *Sm.* 121$_{17}$. segið mér nákvæmlegar frá, hvernig *PP. NS.* 58$_{25}$.

nákvæmni, f. *Nöjagtighed, Akkuratesse; Punktlighed, Præcision:* n. hennar (ɔ: lýsingarinnar) *Fjöl.* 2, 2, 5$_{27}$. með hinni mestu n. *Urs.* 56$_{21}$. Það verður aldrei ofsögum sagt af þeirri trúmennsku og n., sem hann sýnir í öllu, sem honum er falið á hendur *PP. NS.* 55$_{5}$. þær eru eigi aldar upp við að hafa nægilega n. *Sm.* 202$_{17}$.

nákvæmur, a., *nöjagtig, exakt:* Babýlonsmenn höfðu nákvæma eptirtekt á öllum stjörnum *Av.* 6, 145$_{24}$. Verkfæri stjörnufræðinga eru nú orðin svo nákvæm, að *BJ. St.* 15$_{20}$.

nákyrð, f., *Dødsstilhed*: Má jeg veg til flótta finna | frá þjer nákyrrð ógna minna? *Verð.* 10$_{19}$.

nál (-ar), f., *Naal.*

nálarhald, n., *Brug af Naalen:* M. fór að kenna honum nálarhaldið *Þús.* 3, 90$_{11}$.

nálg|un (-anir), f., *Tilnærmelse:* getur hann eigi af þessari ástæðu komizt með upphafninga og n. til skilnings um hið óendanlega í Guði *Sw. VE.* 10$_{26}$.

nálgur (-s, -ar), m., *oxyuris, Bugorm, Börneorm*: N. (*Oxyuris*) er og í mönnum, hvítur *Gr. Df.* 118$_{10}$. *PJ. Ns.* 115$_{17}$.

nálykt, f., *Liglugt:* að þú hafir narrað til þín reina með nályktinni *Hd.* 59$_{A.17}$.

nálægja (1), vt., *nærme, bringe nærmere*: ef vér girnumst að n. oss réttri þekkingu á Guðs óumbreitanlegleika *Myn.* 58$_{26}$. þegar eg leita að nálægjast Guð 93$_{21}$. Sumar (ɔ: námsgreinirnar) nálægjast *BM. UM.* 61$_{29}$.

nám, n., *Studium*.

náma, f., *Mine, Grube*: Djóðverji nokkur, . . . er stóð fyrir námunum *Av.* 6, 44$_{11}$.

námaður, m., *Nærpaarørende*: hann olli námönnum sínum mikils kvíða *Fk. A.* 90, 48a$_{63}$.

námalíkamur (-s, -ir), m., *Mineral*: flestallir þeir námalíkamir, sem dálítið er í af járni *Fisch. Ef.* 333$_{17}$.

námaloft, n., *Grubegas*: námaloptið er mjög svipað mýraloptinu *Fisch. Ef.* 168$_{27}$.

námategund (-ir), f., *Mineral*: svo flytja þeir einnig ýmsar námategundir *Ib. SG.* 40$_{2}$.

námfleygur, a., *overordenlig lærenem, höjt begavet*: forlög þeirra manna, sem með námfleygum hug voru bornir *Skír.* 87 53$_{33}$.

námfús, a., *lærvillig, videbegærlig*: að hann mætti telja með þeim, er „gáfaðastir" voru og námfúsastir *Fjöl.* 3, 1, 56$_{3}$. annar er n. og skynsamur, en hinn er sljór og daufur *Sm.* 92$_{16}$. F. var afbragðs n. *Rób.* 86$_{10}$.

námfýsi, f., *Lærvillighed, Lærelyst, Videbegærlighed*: Hann (ɔ: Fjölnir) hefir að segja af námfísi þeirra *Fjöl.* 4, 1, 1$_{17}$. það ber vott um mikla n. hjá ungum kvennmönnum *Ib.* 5, 305$_{12}$.

námi, m., *Mine, Grube*: höfðu ýmsir . . . gjört sér ferð til að skoða náma þenna *FP.* 99$_{27}$. við skulum fara og sjá námann 100$_{7}$. skoða námann 100$_{26}$.

námsatriði, n., *Læregenstand*: hið mikla, eilífa n. fyrir oss alla er þetta: hvernig vér eigum að elska sem mest *HD. MtH.* 43$_{1}$.

námsbróðir (-bróður, -bræður), m., *Skolekammerat*: trega þig námsbræður.

námsgrein (-ir), f., *Lærefag, Undervisningsfag*: Námsgreinir eru þessar *Av.* 7, 102$_{14}$. hinir mestu menn hafa alizt upp án þeirra námsgreina, sem *TB.* 7, 180$_{16}$.

námsmaður, m., *Student*: enskir námsmenn *Auðv.* 31$_{29}$. japanskir námsmenn *Ib.* 3, 257$_{22}$. íslenzkir námsmenn *Av.* 6, 51. námsmönnum *Sm.* 155$_{6}$.

námsmey (-jar, -jar), f., *kvindelig Lærling*: var hægt að sjá hvernig ein n. eptir aðra kom til hennar *TUM.* 1, 45$_{1}$. námsmeyjar *BM. UM.* 70$_{27}$. námsmeyjum *PP. NS.* 7$_{25}$. *Nominativ kan ogsaa være* námsmær.

námssamningur (-s, -ar), m., *Lærlingekontrakt*: að segja lausum námssamningnum *StA.* 93, 42$_{6}$.

námsstofn|un (-anir), f., *Læreanstalt*: að hýma *(læs* hima) mjög mörg ár við námsstofnanir *Auðv.* 54$_{6}$.

námsstúlka, f., *kvindelig Lærling*: ef n. giptist *StA.* 93, 44$_{14}$.

námssveinn (-s, -ar), m., *Lærling, Discipel, Elev*: að sá n., sem réttilega sé uppalinn, verði að læra eitthvert handverk *Fk.* $^{27}/_{8}$ 86, 63b$_{55}$.

námstími, m., *Læretid*: námstíminn er þar því 6 ár *TUM.* 1, 54$_{17}$.

námsvist (-ir), f., *Lære*: sá læri-

meistari sem ástæðulaust vísar nemanda úr n. *StA.* 93, 44$_{40}$.

námsvit, n. pl., *Sanser:* Vér höfum sjón og önnur n. til að skynja með *TB.* 7, 116$_{19}$.

námufólk, n. pl., *Grubefolk, Minearbejdere*: þegar kolamenn og n. mættu mér *Fjöl.* 1, 149$_{6}$.

námufræðingur (-s, -ar), m., *Mineralog, Oryktolog*: Frægur enskur n. var fenginn til að skoða hana (ɔ: gullnámuna) *Suðri* $^{2}/_{2}$ 84, 13c$_{23}$.

námugröftur (-graftar), m., *Grubedrift*: jarðyrkjan ásamt námugrefti og fiskiveiðum *AÓ. Af.* 118$_{27}$.

námumaður, m., *Grubearbejder, Minearbejder:* er nú þessi mold og leir orðinn að steinum og klettum, sem námumaðurinn verður að bora í gegnum *TB.* 2, 34$_{23}$.

nánar og **nánara**, *se* náið.

nánasarlega, adv., *med Karrighed:* Hjúin skilja ekki í, hvað hún getur fengið af sér að skammta þeim smátt; „n.“, trúi eg að þau kalli það *ÓÓ. Hl.* 38$_{29}$.

nánös (-nasar, -nasir), f., *karrig Person*: ekki vikur hún Íngibjörg, nánösin, ketti sleikju eða hundi bein *JT. PoS.* 31$_{12}$.

nápína, f., *karrig Person, Gnier:* madurinn minn er n. *HF. Kv.* 2, 6$_{27}$.

nápínuskapur (-ar), m., *Karrighed*: nízka og n. *AÓ. Af.* 201$_{30}$.

napur (-ran), a., 1. *bidende, gennemtrængende kold*: en eilíf nótt, svo aum og nöpur | þitt útslokknandi bindur fjör *KJ.* 190$_{17}$. — 2. *krænkende, oprørende*: loksins gat hann samt skýrt frá hinu napra tilefni, sem olli harmi hans *Þús.* 1, 372$_{18}$. — 3. *bidende, sarkastisk*: háðkvæði hans eru nöpur *Skír.* 89, 94$_{27}$.

napurkaldur, a., *bidende kold:* Og nú mig naprkaldr | næðir dauðablær *GB.* 113$_{1}$.

napurlega, adv., 1. *bidende koldt:* — 2. *spydig, sarkastisk*: Hitt blaðið svaraði bæði n. og djarflega *Skír.* 84, 55$_{24}$.

napurlegur, a., 1. *nederdrægtig*: hjer verður að taka til . . . sögunnar af napurlegasta undirferli *Skír.* 87, 119$_{18}$. — 2. *sarkastisk*: með napurlegu háðsbrosi *TÞH. Dr.* 1, 2, 72$_{27}$.

napurleikur (-s), m., 1. *bidende Kulde.* — 2. *Spydighed:* lýsir hann með snilldarlegum napurleik aðferð Þjóðverja *Skír.* 87, 99$_{22}$.

narta (a), vi., *gnave*: þú herra þinn í hælinn bítur | harðleikinn tærnar nartar í *JT.* 277$_{2}$. *I overført Betydning;* n. í e-n *bagtale en*: svo sýnist sem Þjóðverjar narti meir í Frakka, en Frakkar í þá *Skír.* 89, 18$_{21}$.

nasa (a), 1. vi.; n. í e-ð *skaffe sig en overfladisk Kundskab om noget.* — 2. n. sér e-ð til *tugte sig noget til, opsnuse noget*: svo menn geti séð það, sem menn geta ekki nasað sér til *Lear* 36$_{23}$.

nasahol, n., *Næsehule*: úr kokinu komumst vjer . . . fram í nasaholið *JJ. EML.* 83$_{3}$. Nasaholið skiptist í tvennt að endilöngu *PJ. Ns.* 29$_{11}$.

nasahola, f., *Næsebor:* Vesturaparnir hafa hliðarsettar nasaholur *Gr. Df.* 40$_{30}$.

nasasjón, f.; hafa n. af e-u *have et overfladisk Kendskab til noget.*

nasavíður, a., *med vide Næsebor*: bránsiðir og nasavíðir *Ið. SG.* 48$_{22}$.

nashyrningur (-s, -ar), m., *rhinoceros, Næsehorn. Gr. Df.* 49₂₁. *PJ. Ns.* 73₈. að leita upp tígra, nashyrninga, fíla *Sak.* 5₈.

náskip, n., *Ligskib, Dødningeskib:* allir á skipinu sjá náskipið álengdar *TB.* 14, 101₂₀.

naskur, a., *flink, behændig:* hvernig hann væri svo n. að finna Hallgrím *Þs.* 1, 408₈.

náskurðarfræði, f., *Anatomi:* Loksins kom sjálfur kennarinn í náskurðarfræðinni *PP. Sms.* 43₄.

nasla (a), vi., *afbide kort Græs, græsse:* hestarnir fóru að nasla alt í kringum okkur *Sumnf.* 1, 47b₁₂.

násvelgur (-s, -ir), m., *dræbende Svælg:* Úr hafsins násvelg og heljar brimi | slapp betjan prúða með óskerta limi *Svh.* 5₁₂.

nátengdur, pp., *nærforbunden, staaende i nær Forbindelse med:* með því að þessi tvö atriði eru svo nátengd lífi hans *Sv. VE.* 58₂. Menn telja hreinleik hjartans svo nátengdan hreinleik líkamans *Sm.* 186₂₅.

natinn, a., *omhyggelig:* Aldrei hafði ég stundað betur seppann og fuglinn og verið eins n. við þá *Fjöl.* 1, 158₂₁. hefur hann verið mjög n. við að sjá um að *Skír.* 89, 41₃₂.

nátt (nætur, nætur), f., *Nat:* og líða tók að dauðans köldu n. *KJ.* 148₁₀. *Den sædvanlige Nominativform er* nótt.

náttblindur, a., *natteblind, som lider af Natteblindhed, som har vanskeligt ved at se, naar det bliver mørkt:* Stöku hestar, helst glámóttir, eru bæði náttblindir og rata illa *Dv.* 87, 6₁₀.

náttborð, n., *Natbord:* svo tók hún ljóðmæli JH., sem allt af lágu á náttborðinu hennar *GP. ÞS.* 108₈.

náttdimma, f., *Nattemørke:* enn náttdimman hilur alt þarum kring *Urs.* 61₁.

náttdimmur, a., *mørk som Natten:* n. dauðageimur | dagroða fær af þér *ST.* 40₁₅.

náttdöf (*g. sg.* -**dafar**), f., *Nattehvile, Nattesövn:* þá sunnan | ár á vori blærinn | reisir úr n. rósir *BT.* 221₁₃.

náttfiðrildi, n., *Nattesværmer:* Sum (ɔ: fiðrildi) eru helzt á flakki um nætur, önnur á kvöldin og sum einungis á daginn og nefnast eptir því: n., kveldfiðrildi og dagfiðrildi *PJ. Ns.* 110₁.

náttgalakliður (-ar), m., *Nattergalesang:* hvað gef jeg um tunglsljós og náttgalakliið *Verð.* 64₄.

náttgali, m., *Nattergal:* náttgalinn anzar andláts-stunum mínum *KJ.* 55₅.

nátthagi, m., *Nattehegn, Indhegning (hvori Faar ligge om Natten):* auðvitað yrði þá að hafa sérnar í nátthögum á sumrin *Br.* 2, 55₁₅. Ef meir væri stundað að nota áburðinn undan sauðfjenu með nátthögum og á annan hátt 8, 28₂₈.

nátthimin (-s), m., *Nathimmel:* því sólin er þegar horfin og nátthininn hvelfist yfir *Trh.* 26₂₇. Eigi sitt óskert hrós | allir, sem voru ljós | Íslands á nátthimni alda *MJ. Lm.* 4₁₅.

nátthlið, f., *Natside, den mørke Side:* um það leiti sjest ekki túngliið á annan hátt, því þá snir n. þess að jerðinni *Urs.* 26₁₈.

nátthrafn (-s, -ar), m., 1. *caprimulgus, Natravn. Gr. Df.* 57₉.

— 2. *Skumler:* niðingslyndir nátthrafnar | með nöðrusál í brjósti *KJ.* 270$_{16}$.

nátthúfa, f., *Nathue:* hann setti upp nátthúfu *Þús.* 1, 363$_{23}$. margar hvítar nátthúfur *Þs.* 1, 239$_{24}$.

nátthvíld (-ir), f., *Nattehvile:* var eg frá mjer numinn af sönglist þessa fuglagrúa, sem nú tók að leita sjer nátthvíldar *Þús.* 1, 253$_{23}$.

náttkíkir (-s *el* -rs), m., *Natkikkert:* því gjera menn náttkíkira á þann hátt, að *Urs.* 164$_{8}$.

náttkyrð, f., *Nattens Stilhed:* Af náttkyrðinni, frú mín, fær hún yndi *Ið.* 6, 315$_{4}$.

náttmál, n. pl., *Klokken 9 om Aftenen:* í síðasta lagi fyrir n. kvöldinu fyrir þann dag, er kosningin skal fram fara *LHA.* 3, 165$_{23}$.

náttmálabil, n., *Tiden ved kl. 9 om Aftenen:* Um n. greip hóstinn hann aptur *Fjöl.* 3, 1, 53$_{1}$.

náttsvefn (-s), m., *Nattesövn:* ofsa-stormur í œðandi móð | alla' af náttsvefni vekur þjóð. *JÓ.* 128$_{9}$.

nátttröll, n., *Nattetrold, Trold, som forvandles til Sten, naar Solen skinner paa det:* Sum þeirra (ɔ: tröllanna) mega ekki sjá dagsljós og verða að steini, ef sól nær að skína á þau, og eru því ávalt á ferð á næturnar. ... Og er þeim því gefið sérstakt nafn, og kölluð n. *Þs.* 1, 142$_{23}$. Náttröllið kemur á jólanóttina á glugga, þar sem stúlka situr inni fyrir *TB.* 12, 105$_{31}$.

náttugla, f., *Natugle:* þar hitti hún náttuglu *TÞH. Tib.* 1, 29$_{9}$.

náttúra, f., *Natur:* Náttúran er náminu ríkari *GJ. ÍO.* 238$_{23}$.

náttúraður, a., *skikket, anlagt:* þeir eira engu öðru en því, sem þeir eru náttúraðir fyrir *Auðv.* 26$_{9}$.

náttúrlega, adv., *naturlig, naturligvis:* hann var barn og bað n. um margt, sem honum var ekki hollt að fá *TÞH. Sms.* 4$_{8}$.

náttúrlegur, a., *naturlig, fysisk:* halda sér innan vebanda náttúrlegrar og siðferðislegrar skipanar *Stoll* 18$_{9}$.

náttúrleiki, m., *Naturlighed:* á sléttu akrlendi frelsis og náttúrleika *AÓ. Af.* 99$_{20}$.

náttúruafl, n., *Naturkraft:* Það var þetta andlega n., sem þjóðin dýrkaði *Stoll* 1$_{23}$.

náttúruatburður (-ar, -ir), m., *Naturbegivenhed:* þannig greip hann fram fyrir hendurnar á náttúrunni eða hinni eðlilegu rás náttúruatburðanna *TB.* 12, 140$_{26}$.

náttúrufegurð, f., *Naturskönhed:* Ó. G. var eins og aðrir hrifinn af n. Þingvallar *TÞH. BS.* 57$_{5}$.

náttúrufróðleikur (-s), m., *Naturkyndighed:* náttúrufróðleikurinn *BM. UM.* 48$_{24}$.

náttúrufróður, a., *naturkyndig:* náttúrufróðir menn *Fjöl.* 1, 126$_{23}$. jafnvel menn á vorum dögum, sem ekki eru náttúrufróðir 2, 2, 5$_{16}$. n. maður *TB.* 14, 108$_{23}$.

náttúrufræði, f., *Naturkyndighed, Naturlære, Naturvidenskab:* meðan náttúrufræðin dag frá degi jókst so margfaldlega *Fjöl.* 1, 108$_{14}$. Eins og náttúrufræðin kennir oss, að *Gr. Kv.* 63$_{5}$. í öllum greinum hugsunarinnar nema þeim, er að stœrðfræði og n. lúta *Mill* 91$_{30}$. Í n. er byrjað á því að kenna nokkuð um bygging og eðli mannsins *Av.* 7, 98$_{29}$.

náttúrufræðilegur, a., 1. *naturvidenskabelig:* (hann) fór síðan náttúrufræðilegar ferðir um Ísland *TB.* 2, 182$_{23}$. náttúrufræðislegar rann-

sóknir *Gr. Sk.* 91, 77₈. — 2. *fysisk:* náttúrufræðisleg verkfæri *Sm.* 109₁₁.

náttúrufræðingur (-s, -ar), m., *Naturkyndig, Naturforsker:* Þar er líka margbreitnin mest í öllu því sköpulagi, sem náttúrufræðingarnir skipta dýrunum í flokka eptir *Fjöl.* 2, 2, 4₈. hinir miklu náttúrufræðingar *Av.* 6, 44₂₄.

náttúrugáfa, f., *Naturgave:* hún (ɔ: listin að lifa farsæll) er að mestu leyti n. *Sm.* 196₁₀. menn með staklega miklum náttúrugáfum *TB.* 7, 118₁₆.

náttúrugreind, f., *naturlig Forstand:* hann nær ekki því sæti, sem hans upprunalega n. hefði getað gefið honum rétt til *TB.* 7, 125₂₆.

náttúrugripasafn, n., *Naturaliesamling:* þeir (ɔ: fuglarnir) vóru stoppaðir og settir upp á sama hátt og vant er á náttúrugripasöfnum *KJ. Uf.* 50₃₀. Náttúrugripasafnið hefur mikið aukizt *Gr. Sk.* 91, 4₁₂.

náttúrugripur (-s, -ir), m., *Naturgenstand, Naturlegeme, Naturfrembringelse:* náttúrugripir félagsins *Gr. Sk.* 91, 3₁₆.

náttúrugrös, n. pl., *Planter med ualmindelige, fortrinlige Egenskaber:* læknisjurtir og n. *Gr. Sk.* 91, 60₈.

náttúrugæði, n. pl., *Naturens Goder:* Náttúrugæðin á eg og heldr eigi að geta selt *AÓ. Af.* 81₂₁.

náttúrugöfg|un (-anir), f., *Naturdyrkelse, Naturtilbedelse:* Þessa frelsisást og u. innrætti hann hinni uppvaxandi kynslóð með ritum sínum *Ið.* 6, 206₂₁.

náttúruheimskur, a., *naturdum, dum af Naturen:* Eru þá þessir menn svo náttúru-heimskir að? *JÓ. Jafnr.* 21₁₂.

náttúruheimur (-s), m., *Naturverden:* fyrir ofan rúm og tíma náttúruheimsins *Sw. VE.* 41₁₂. Tveir eru heimar, andlegur heimur og n. 42₁₄.

náttúruhiti, m., *naturlig Varme:* meðan hann er í náttúruhitanum og náttúruljósinu *Sw. VE.* 88₁₂.

náttúruljós, n., *naturligt Lys:* í náttúruljósinu *Sw. VE.* 88₁₂.

náttúrulýsing (-ar), f., *Naturbeskrivelse:* þar koma aldrei náttúrulýsingar fyrir eingöngu *Gr. Kv.* 108₂₂. Að sama skapi sem sálin mentast, nýtur hún unaðar af sögunni eða æfisögum, náttúrulýsingum *TB.* 7, 165₁.

náttúrulög, n. pl., *Naturlov, Naturlove:* því betr sem vér þekkjum ... náttúrulögin *AÓ. Af* 18₂₁.

náttúrumagn, n., *Naturkraft:* því betr sem vér þekkjum náttúrumögnin *AÓ. Af.* 18₂₀.

náttúruréttur (-ar), m., *Naturret:* vér sem höfum lært náttúruréttinn eða réttarspekina sjálfa *AÓ. Af.* 82₂₄.

náttúrusaga, f., *Naturhistorie:* mart, er snertir náttúruvísiudi og einkum náttúrusögu Íslands *JB. Rht.* 55₁.

náttúruskáldskapur (-ar), m., *Naturpoesi:* Hinn eiginlegi náttúruskáldskapur *(Naturpoesi)* er seinna upp kominn *Gr. Kv.* 108₂₅.

náttúruskoð|un (-anir), f., *Naturanskuelse, Naturbetragtning:* virðist þó ekki að síður frásögn hans um sköpunarverkið vera sprottin upp af djúpsærri n. *Fjöl.* 1. 107₂₁.

náttúruspeki, f., *Naturvidenskab.*

náttúruspekingur (-s, -ar), m., *Naturkyndig, Naturforsker:* Vjer verðum að fela náttúruspekingu-

num á vald að skjera úr því vafamáli *Urs.* 9$_{18}$.

náttúruviðburður (-ar, -ir), m., *Naturbegivenhed, Naturfænomen:* Meðan mannkynið var á fyrsta þroskaaldri sínum, tók það þá náttúruviðburði, sem það skildi ekki í til hlítar, ... og gerði úr þeim hugmyndaríkar og skáldlegar Eddusögur *Ió.* 3, 302$_{5}$. að vekja eptirtekt barnanna á þeim hlutum og náttúruviðburðum, sem *TUM.* 2, 40$_{24}$.

náttúruvísindi, n. pl., *Naturvidenskab, Naturvidenskaber:* Veðurfræðin mun vera yngst allra náttúruvísinda *Björl.* 1$_{8}$. Náttúruvísindin hafa, sem alkunnugt er, náð furðulegum vexti *Av.* 6, 105$_{14}$.

nauð (-ir), f., *Nød, Trængsel.*

nauð, n., *Overhæng:* þið ætlið aldrei að hætta þessu nauði *PS. Ast.* 176$_{18}$.

nauða (a), vi.; n. á e-m *overhænge en med Bönner:* nauðuðu sumir á gimsteinakaupmanninum og beiddu hann að *Þús.* 2, 164$_{11}$.

nauðbeygja (i), vt., *nøde, tvinge:* því vér erum eigi | oss sjálfum samir, þá vort eðli þjakað | nauðbeygir sál að sampínast með holdi *Lear* 54$_{30}$. Nauðbeygður *nødsaget:* nema þegar hún var beinlínis nauðbeygð til þess *Hd.* 140a$_{6}$. og nú síðast hefir hann séð sig nauðbeygðan til að tengja sig fastar við Austrríki *Fk.* $^{29}/_{10}$ 86, 78b$_{14}$.

nauðga (a), vt. med dat., *nøde, tvinge;* n. konu *voldtage en Kvinde.*

nauðg|un (anir), f., *Voldtægt:* til þess að geta lýst þessari n. hefir hann framið aðra nauðgunina á ljóðadísinni *Sk.* $^{29}/_{6}$ 82, 58a$_{35}$.

nauðlíkur, a., *i höj Grad lig:* nauðlíkur hver öðrum *PS. Ast.* 126$_{3}$.

nauðraka (a), vt., *rage tæt ved Huden:* Höfuðið n. þeir allt *Ió. SG.* 94$_{23}$.

nauð|un (-anir), f., *Overhængen med Bönner:* fyrir lánga nauðan og sárbeiðni móður sinnar *Þs.* 1, 287$_{8}$.

nauðung (-ar), f., *Tvang.*

nauðungarsamrœmi, n., *fremtvungen Assimilation:* meðan enn skortir mikið á, að nauðungar-samrœminu verði til fulls á komið *Mill* 148$_{18}$.

nauðungaruppboð, n., *tvungen Auktion:* samkvæmt fyrirmælum laganna um n. *LHA.* 3, 195$_{23}$.

nauðungarvald, n., *tvingende Magt:* að beita nauðungarvaldi *Mill* 32$_{8.\ 11}$.

naumindi, n. pl., *Vanskelighed;* með naumindum *med Nød og neppe:* Eptir langan tíma gátum við með naumindum komið henni til sjálfrar sín *Þús.* 2, 147$_{1}$. sem að eins með naumindum höfðu getað flúið af heimkinnum sínum *Fjöl.* 2, 2, 20$_{30}$. Annar sjóforingi ... komst með naumindum af *Av.* 6, 116$_{31}$.

naumlega, adv., *neppe:* svarar það n. kostnaði að vinna þá (ɔ: málmana) *ÞTh. LÍ.* 51$_{23}$. þá geti Rússar þó n. stigið yfir þá þröskuldi *Skír.* 89, 60$_{30}$.

naumleikur (-s), m., 1. *Knaphed, Korthed;* n. tímans *Tidens Korthed;* með naumleik *med Vanskelighed, med Nød og neppe:* Með naumleik fengum við sett inn í frumvarpið ákvæði um að *Fk.* $^{19}/_{9}$ 89, 110b$_{30}$. — 2. *Paaholdenhed, Karrighed:* stundum af getuleysi og stundum af naumleik *ÓÓ. Hl.* 38$_{15}$.

naumur, a., 1. *(om Tiden) kort, knap*: tíminn er naumur. — 2. *paaholden, karrig*: á faðerninu fá þeir aldrei skil, | á forlagið þó hreppstjórinn sé n. *GT.* 62₁₈.

naut, n., *Nød, Fæhoved.*

nautaat, n., *Tyrefægtning*: Ef n. á að halda í Madrid, þá er allt á tjá og tundri *Ið.* 4, 37₆. borgarbúar höfðu nauta-atið meðal skemmtana *Skír.* 84, 87₉.

nautamaður, m., *Oxedriveren, Stjærnebilledet Bootes*: alpha í nautamanni *Urs.* 139₁₈.

nautaverk, n., pl., *Forretninger i Kostalden, Kvægrøgt*: Var svo farið í fjós og höfð n. *Þs.* 1, 315₁₂.

nautertingamaður, m., *Tyretirrer (capeador)*: nautertingamennirnir (*capeadores*). *Ið.* 4, 43₁₁.

nautgripasýning (-ar), f., *Udstilling af Hornkvæg*: Verðlaun höfðu verið veitt á nautgripasýningu fyrir eina kúna *KJ. Uf.* 60₁.

nautheimskur, a., *dum som en Stud, dum som en Hest*: þú ert heimsk, nautheimsk, ómenntuð *Ið.* 4, 392₁₁. þegar maður er eigi n. *Sw. VE.* 121₂₃.

nautn (-ir), f., 1. *Brug, Benyttelse.* — 2. *Nydelse*: Hver fær talið allar þær verur, sem þú gafst líf og tilfinningu og þar með sælu nautnarinnar *Myn.* 159₂₆.

nautnarhæfileiki, m., *Nydeevne*: framför starfshæfileika eða nautnarhæfileika *Mill* 125₂₁.

nautnarlegur, a., *sanselig*: kenningin um eilíft líf sem eilífa framtíð nautnarlegra unaðsemda *Gefj.* 38₄.

nautnfús, a., *nydelsessyg*: konurnar eru kaldlyndar og nautnfúsar *Hd.* 19b₁₈.

nautnþreyttur, a., *træt af Nydelser, blaseret*: Ef jeg væri ekki einmitt að tala um hund, myndi jeg segja, að hann hefði verið „n.," *Hd.* 21b₁₅.

nautpeningsrækt, f., *Kvægavl*: um n. *JB. Rht.* 99₇. Túnrækt og nautpeningsrækt hjer í landi hljóta ávallt að haldast nokkuð í hendur, *Br.* 7, 6₂₃.

nautpeningur (-s), m., *Hornkvæg*: þeir sem búa í sveitum eiga mest af nautpeningi *Ið. SG.* 42₇. þá þýddi orðið n a u t það er vér nú köllum hinu langa nafni n a u t p e n i n g *AÓ. Af.* 208₅.

nautrækt, f., = nautpeningsrækt: nautrækt var hér miklu meiri en sauðrækt *AÓ. Af.* 137₂₀.

nautshaus (-s, -ar), m., *Faarehoved, Dumrian*: bannsettur nautshausinn! *Ið.* 6, 289₁₈.

nautsmerki, n., *Stjærnebilledet Tyren*: Snemma í ágúst á hún (ɔ: halastjarnan) að verða í nauts-merkinu *Fjöl.* 1, 176₁₄.

nautvígamaður, m., *Tyrefægter*: menn nema staðar á strætunum til að góna á þá nautvígamenn, sem þegar eru komnir *Ið.* 4, 37₁₈.

nautvígariddari, m., *Kæmper til Hest ved Tyrefægtninger*: síðan nautvigariddararnir (*picadores*), þeir berjast á hestbaki við nautin *Ið.* 4, 43₂₃.

návígi, n., *Nærkamp.*

návígur, a., *nærkæmpende*: þér hinir návígu Dardanar *Il.* 1, 185₉.

návörn (-varnar, -varnir), f., *Forsvar af, Kamp om Lig*: óttaðist hann og hrausta n. af hinum framgjörnu Trójumönnum *Il.* 1, 126₂₄.

náþefur (-jar), m., *Ligbugt*: Kalma, Náþefur, grafa og grafreitaguð *Nöl.* $^{11}/_{12}$ 80, 107a₄₅.

neðan, adv., *nedenfra.*

neðanjarðarbraut (-ir), f., *underjordisk Jærnbane*: Hún liggur að mestu undir götunum og er því eins opt nefnd neðanjarðarbrautin *KJ. Uf.* 61₂.

neðanjarðarstöngull (-stönguls, -stönglar), m., *Mellemstok:* rifa og slita upp neðanjarðarstöngul jurtanna *(Mellemstokken). Þj.* ²⁰/₁ 92, 17c₄₁.

neðanstraumur (-s, -ar), m., *opadgaaende Ström*: þegar þessi n. loptsins kemur lengra upp *Björl.* 15₇.

neðanvindur (-s *el.* -ar, -ar), m., *opadgaaende Vind:* Á því svæði, þar sem lágt er í loptmælinum, er því n., ef svo mætti að orði kveða *Björl.* 15₈.

neðribekkingur (-s, -ar), m., *Discipel af den nederste Klasse* (*i Bessestad Skole var der kun to Klasser*): „Hún er gipt dóna fyrir austan" gall einhver við af Neðribekkingum *JT. PoS.* 65₅.

neðribekkjarmaður, m., = neðribekkingur: ekki var Ormur svo vinsæll meðal þeirra Neðribekkjarmanna að *JT. PoS.* 64₂₁.

nef, n., *Næse*, taka í nefið *snuse*: margir, bæði karlar og konur, taka í nefið *LÍ.* 44₁₈.

nefbein, n., *Næseben:* kinnbeinin og nefbeinin *PJ. Ns.* 8₈.

nefbreiður, a., *brednæset*: (Malajar) eru nefbreiðir og munnstórir *PJ. Ns.* 44₁.

nefbrjósk, n., *Næsebrusk:* Nefbeinið ásamt nefbrjóskinu gefur nefinu mynd og lögun *PJ. Ns* 29₈.

nefbroddur (-s, -ar), m., *Næsespids:* hangir jafnaðarlega sultardropi niður úr nefbroddinum *Fk.* ¹²/₇ 85, 53a₅₅.

nefdýr, n. pl., *monotremata, Nædyr*: Nefdýr (*Monotremata*) hafa eins og fuglsnef í kjálka stað, engar tennur *Gr. Df.* 42₈.

nefhljóður (-s, -ar), m., *Næselyd*: hann hefur í raun og veru heyrt nefhljóða í íslensku *FJ. BÍ.* 1, 77₅.

nefhol, n., *Næsehule:* Í nefholinu og munnholinu eru miklar og margar slagæðar *JJ. EML.* 36₂₅. munnholið, nefholið 58₇.

nefna (í), vt., *nævne.*

nefnari, m., *Nævner*: Brot er því eigi annað enn hlutatala, þar sem deilistofninn er kallaður teljari og deilirinn n. *Hemp.* 18₈₁.

nefnd (-ir), f., 1. *Komité, Udvalg*: stöðugar nefndir *StA.* 75, 32₁₆. Í n. þessari sitja 5 menn *LHA.* 3, 130₂₇. — 2. *Kommission:* skal þá jörðin metin til afgjalds af n. þeirri, sem skipuð verður *LHA.* 3, 175₁₉.

nefndarálit, n., *Komitébetænkning:* og kom n. frá nefndinni *Sm.* 171₂₁.

nefndarkosning (-ar), f., *Nedsættelse af et Udvalg*: eptir þeim reglum, sem gilda um nefndarkosningar *LHA.* 3, 180₂₉.

nefndarmaður, m., 1. *Medlem af et Udvalg:* tala nefndarmanna skal ávallt standa á stöku *LHA.* 3, 132₂₀. — 2. *en anselig Mand:* þókti hann n. í þeirri sveit *Ps.* 1,124₂₂.

nefnifall, n., *Navneform, Nominativ*: hið upphaflega n. *Stoll* 29₂₀. kvenkynsorð, sem enda á -a í nefnifalli *TB.* 9, 41₁₇. n. og þolfall fleirtölu *TUM.* 2, 21₂.

nefnilega, adv., *nemlig.*

nefskel (-jar, -jar), f., *Næsemusling*: í hvorri nasaholu eru hinar svo nefndu nefskeljar 3 að tölu *JJ. EML.* 105₂₀.

nefskera, f., *Uria Brünnichii*: Á smástöllum sitja hér og hvar stuttnefjur eða nefskerur *Av.* 13, 111₁₂.

nefsneiðingur (-s), m., *Vej, som gaar i en skraa Linje;* ganga nefsneiðing *gaa i en Retning, som danner Vinkel med den Vej, som man gik för*: (kaupmaður) gekk nú aptur nefsneiðing ofan að tjörn *JT. PoS.* 111₄.

neftóbak, n., *Snustobak*: Af hverju pundi tóbaks hvort heldur reyktóbaki, munntóbaki (rullu) eða neftóbaki (rjóli) skulu goldnir 10 aurar *LHA.* 3, 128₂₅.

negla, f., *Prop til Lensehul paa en Baad.*

neglugat, n., *Lensehul.*

negulnagli, m., *Nellikke, Krydder-nellikke*: hafði eg fengið negulnagla, pipar og engifer *Þús.* 1, 290₁₂. Sveskjurnar, negulnaglana, kaneinn og vatnið skal setja yfir eld og sjóða *EB. Kf.* 101₂₀.

neikvæða (í), vt., *nægte, forkaste:* Aþenubúar höfðu líka öldungaráð, . . . sem átti heimilt að n. ályktun lýðsins *Skír.* 85, 22₁₂.

neikvæði, n., 1. *Benægtelse, Afslag.* — 2. *Nægtelsesord:* svo er og neikvæðið 'eigi' *TB.* 12, 196₁₀.

neikvæðisvald, n., *Veto*: að almennings-álitið hafi n. í því máli *Mill* 174₂₄.

neikvæður, a., *negativ:* neikvæð nöfn *TB.* 12, 196₄. Hugsun hennar er fremur neikvæð en sjálfstæð *Mill* 100₁₄.

neilegur, a., *negativ*: Framliðir og aftrliðir andstæðna þessara hafa í raun réttri jafnt jálega sem neilega merking *TB.* 12, 196₂₀.

neinsstaðar, adv., *nogetsteds*: að það gjeti aldrei neinstaðar á jarðunni verið meir enn 8 minútur *Urs.* 54₁₂. án þess að eiga n. inni *Ið.* 5, 310₂₂.

neistaflug, n., *Flyveild*: að n. nái til *LHA.* 3, 94₂₉.

neisti, m., *Gnist.*

neita (a), vt. med dat., *nægte:* N. e-m um e-ð *afslaa en noget.*

neitandi, m., *en, som nægter, Benægter, Fornægter*: Geti neitandinn sannað, að *TB.* 12, 220₁₂.

neit|un (-anir), f., *Nægtelse, Benægtelse; Fornægtelse.*

nekt, f., *Nøgenhed*: svo að þeir gætu skýlt n. sinni *Þús.* 2, 171₂₀. þeir huldu n. sína með því, er emírinn gaf þeim af búningi sínum 237₂₇. húngur, hættur, n. *FP.* 11₅. til þess að hylja n. mína 33₁. **nema** (nem, nemum; nam *og* numdi, námum *og* numdum; numinn), vt., *tage, lære. Konstrueres sædvanlig med acc.; styrer ogsaa dat. i Betydningen naa til, beløbe sig til, udgöre*: Af hinum fyrstu 1000 krónum, sem tekjurnar nema, skal engan skatt greiða *LHA. 3*, 175₂₅. leigan, sem þessir fátæklingar gjalda fyrir hina óheilnæmu kofa, nemur hálfu kaupi þeirra *Ið.* 5, 291₁₄. — Frá sér numinn *ude af sig selv, henrykt:* varð María frá sér numin af gleði *Blk.* 12₁₂. Faðir þinn varð frá sér numinn af fögnuði *Rób.* 111₁₂. þeir urðu svo frá sér numdir af fegurð hans, að *Þús.* 1, 351₆. Konur tvær . . . urðu hrifnar af trúringli hans og frá sér numdar *HH. Ks.* 184₁₇. *Formerne* numdi, numdum *ere anomale*: náttúrunnar numdir mál *GTh.* 24₈. stundum numdu þær

(ɔ: flyksurnar) nálega við ský uppi, *Huld* 2, 9₂. *I Nyislandsk undgaar man i Participiet* numinn *Bogstavforbindelsen* mn *og sætter* md *i Stedet*: numdir = numnir; numdar = numnar.

nemandi, m., *Lærling, Discipel, Elev; Student:* Til þess að gjöra sjer hugmynd um hring og bognar línur yfir höfuð, þá fær nemandinn hnött milli handanna *Spenc.* 38₂₆. Jafnframt verklegri æfingu hlýða nemendur á fyrirlestra *KJ. Uf.* 40₂₇. af nemendaflokki og kennara komu að tiltölu tífalt fleiri enn af mönnum í nokkurri annari stöðu *TB.* 4, 155₁₄.

nennir (-s *el.* -rs), m., *Nøk*: en hann (ɔ: nykurinn) heitir öðru nafni N. *Þs.* 1, 137₂₃.

nepja, f., *bidende Kulde.*

nepjulegur, a., *bidende kold*: þá er loptið úti er kalt og nepjulegt *StN.* 2, 23₂.

nesti, n., *Oldsprogets* nest, *Reisekost, Reiseproviant.*

nestislaus, a., *uden Proviant*: því að þeir hefði verið sendir nestislausir heiman *Þs.* 1, 346₁₇. Draugurinn sagðist ekki geta farið n. 346₂₆.

net, n., *Næt, Garn. Gen. pl.* neta = netja: Flestir kjósa fiskar líf, ef forðast geta | öngultafn og augu neta *JT.* 295₁₀.

nethimna, f., *Nethinde (Retina)*: Augað er hnöttóttur líkami, sem sjóntaugin gengur í að aptanverðu, og klæðir hún allt augað að innanverðu með smágjörðri himnu, sem nefnd er nethimnan *JJ. EML.* 98₂₆. Innsta himnan í auganu er nethimnan *PJ. Ns.* 31₂₉.

nethúfa, f., *Haarnet:* hún ber nethúu á höfði *Stoll* 100₁₄.

netjafiskur (-s *el.* -jar), m., *Garnfisk:* Netafiskur og haustfiskur er tekinn frá sem verri tegund *Av.* 19, 188₁₇.

netjalagnir, f. pl., *Garnsætning:* hvernig lóða- og netalögnum skuli haga *LHA.* 3, 186₁₈.

netjaský, n., (*n.* netjesky, *Aasen* 534b) *Netsky, tynd Sky med smaa Aabninger, som ligne Masker i et Net el. Garn:* Stundum hefir suðrhelmingr Júpiters sézt með einkennilegum gráleitum lit, eins og hann væri þar alþakinn hvítleitum netaskýjum *Ið.* 3, 306₂₁. að sjá ullarlagðinn greiddan eins og netaský *Av.* 12, 100₂₅.

netjaverkstofa, f., *Garnfabrik*: Hjer rjett við bæinn er mikil netaverkstofa sem köllud er „Fagerheims mekaniske not- & garnfabrik" *Av.* 5, 27₁₁.

netla, f., *urtica, Nælde. BH. Grn.* 161₈. *OH. Gf.* 286₁₆.

netludúkur (-s), m., *Netteldug:* þá kom til hans yngiskona prýðilega vaxin, með nettludúksblæju *Þús.* 1, 169₁₇.

nettmenni, n., *pænt Menneske, pæn Mand*: hann er þó enn n. á að sjá *FP.* 70₂.

nettur, a., *net, pæn, kön.*

nettvaxinn, pp., *fint bygget, smukt formet, velvoxen, af smuk Vækst*: þeir (ɔ: Arabar) eru meðalmenn vexti, nettvaxnir og sterkir *Ið. SG.* 84₁₂.

neyð, f., = nauð.

neyðarforði, m., *Hjælp i Trang, Nødhjælp*: til að auka þennan sjóð, sem á að vera þeirra n. *Fjöl.* 1, 27₂₃.

neyðarhagur (-s, -ir), m., *Nød, Trang, Trængsel*: Hvað stoðar oss

með trega' og tárum | að tala vorn um neyðarhag? *Sb.* 55, 2₂.

neyðarlega, adv., *jammerlig*: n. óhljómfagur *EM. Matt.* 12₂.

neyðarmerki, n., *Nødsignal*: N. hafði verið dregið upp, þegar er birta tók *Ít.* ¹/₆ 89, 175a₁₇.

neyðarskot, n., *Nødskud:* Samstandis heyrðist ógurlegur hvellur. Það var n. *Rób.* 9₂₂.

neyðskot, n., *Nødskud:* Landsmenn höfðu heyrt n. skipverja *Skír.* 76, 88₂.

neyta (i), vt. med gen., *benytte, bruge.*

neytandi, m., *Bruger, Forbruger*: Yfir höfuð eru tveir flokkar af milliliðum milli framleiðandans og neytandans *Þj.* ²⁴/₁ 90, 13b₁₇.

neyzla, f., *Benyttelse, Brug.*

neyzlugrannur, a., *smaatærende*: Sinverjinn er svo n. eða þurftarlítill, að hann getur nærzt af hrísgrjónahnefa *Skír.* 83, 160₂. þótt hann væri alla sæfi n. *HH. Lút.* 58₁₄. n. var hann *GP. ÞS.* 5₂₅.

neyzlutollur (-s), m., *Afgift af Fødevarer, Accise, Konsumption*: Tekjur Englands hafa mestar verið fólgnar í aðflutningstollum og neyzlutollum *Skír.* 55, 35₂₂.

neyzluvatn, n., *Vand til Husbrug, Drikkevand*: illt og lítið n. *Sæ.* 171₂₂. Ef menn halda, að slík dýr séu í neyzluvatni *TB.* 7, 308₂. hvað neyzluvatnið getur átt mikinn þátt í því að útbreiða næma sjúkdóma *Ið.* 6, 97₂.

nibba, f., *Spids:* það eru ótal skorur, nybbur og eggjar úr svörtum ís *Av.*19, 66₄.

niða (a), 1. vi., *risle*: niðaði lind í djúpum dal *KJ.* 156₁₀. — 2. vt., *synge ved at risle*: næmt þér niði | Niflunga-ljóð | Rín er rennur | hjá ríkum borgum *MJ. Lm.* 87₄.

níða (í), vt., *forværre ved Vanrøgt*: hann níðir jörð sína. Svo má níða sem prýða *GJ. ÍO.* 330₂.

niðadimmur, a., *bælgmørk*: sú birtan, sem ... skín inn í þau hjartans fylgsni, sem áður voru niðadimm *HGTh.* 109₂.

niðamyrkur, n., *Bælgmørke*: varð gnýr mikill og brast þá á niðamyrkur *Þs.* 1, 129₁₁. í niðamyrkrum nætur svörtum | upp náðar rennur sól *Sb.* 72, 1₂.

niðdimmur, a., *bælgmørk:* þar sem næturnar eru niðdimmar *Trh.* 33₇.

níðdómur (-s, -ar), m., *vanærende Dom:* og að jeg var svo rjettvís að játa satt vera það sem mjer fannst satt hjá yður, snúið þjer svo, að jeg hafi samþykkt níðdóm yðar um mig *Fróð.* ²⁸/₅ 85, *Fylgibl.* 2a₂₀.

niðdjúp, n., *bælgmørkt Dyb:* því það jeg sver við sólar heilagt gulldjásn, | við kynngi Hekötu, við n. nætur *Lear* 5₂₂.

niðfagur (-ran), a., *yndigt rislende*: runnu niðfagrir lækir smátautandi milli bakkanna *Þús.* 1, 62₁₂.

niðinglegur, a., *nederdrægtig*: niðingslegi vitringur *Þús.* 1, 68₂₂.

niðinglyndur, a., *af nederdrægtig Karakter:* þótt illum stein mig ljósti | niðingslyndir nátthrafnar *KJ.* 270₁₆.

níðingskapur (-ar), m., *Nederdrægtighed, nedrig Opførsel:* fyrir vanþakklæti hans og guðlausan níðingsskap *Þús.* 1, 73₂₆. fyrir níðingsskap hans 3, 103₂.

níðingur (-s, -ar), m., 1. *Niding,*

nederdrægtig Person: — 2. *Gnier:* enda mundi sá og brátt verða kallaður níðingur, er ekkjert ljeti af hendi rakna *Fjöl.* 3, 2, 13₉.

níðkvæði, n., *Smædedigt:* jeg þóttist verða var við náttúru hjá þjer til níðkvæða *TÞH. BS.* 283₈.

niðmikill, a., *susende:* hún (ɔ: Amfitríte) er gyðja sú, er umkringir löndin með hinum niðmiklu sjávaröldum *Stoll* 99₂₂.

niðra (a), vt. med. dat.; n. e-m *nedsætte ens Fortjenester.*

niðri, adv., *nede;* honum er mikið niðri fyrir *han er stærkt bevæget:* var auðséð á svipnum, að honum var mikið n. fyrir af fögnuði *Rób.* 111₁₈.

níðrit, n., *Smædeskrift:* Jeg hefi sjer á parti samið þrjár langar varnarritgerðir gegn níðritum um Íslendinga *Fróð.* ²⁸/₅ 85, *Fylgibl.* 2b₇.

niðrun, f., 1. *Nedsættelse af ens Fortjenester.* — 2. *Fornedrelse:* að þjóðveldið hafi reiðt svo að n. og falli árið sem leið *Skír.* 83, 61₂₅. að líkamleg vinna sje manni til niðrunar *Sm.* 39₅.

níðsla, f., *Vanrøgt; en Tings Forværrelse paa Grund af Vanrøgt:* níðslan á húsum fær verðlaun í vægu álagi *AÓ. Af.* 183₈.

niðsvartur, a., *bælgmørk:* Skrímslið annað, niðsvört Nótt | um náinn slæðir dökkvum klæðum *Núm.* 6, 51.

niður (-ar), m., *Rislen:* niðurinn er ekki sá sami, sem eg heyrði í úngdæminu *Fjöl.* 1, 137₁₆.

niður, adv., *ned, nedad.*

niður, præp. med acc., *ned ad, ned igennem:* hann (ɔ: barkinn) liggur n. hálsinn *JJ. EML.* 69₈. Á leið sinni n. meltingarveginn verða þessar breytingar á fæðunni 77₁₄.

niðurandlit, n., *Underansigt:* Kragi af skeggi girðir niðurandlitið *PS. Ast.* 311₁₆.

niðurbeygja (i), vt., *nedböje:* hinn sári skilnaður frá manni hennar hafði ekki niðurbeygt hana *Sak.* 55₂₅.

niðurbrjótandi, ppræs., *nedbrydende, destruerende:* það (ɔ: vatnið) hefir bæði n. og uppbyggjandi afl *Av.* 6, 52₂₅.

niðurburður (-ar), m., 1. *Bæren, Transport til et lavere liggende Sted.* — 2. *Nedsænkning af Fiskeføde:* reglur fyrir niðurburði fyrir fisk *LHA.* 3, 186₂₀. — 3. *Den i Havet nedsænkede Fiskeføde:* enn fiskrinn sækir þangað af grunninu og legst við niðurburðinn *TB.* 4, 215₂₂.

niðurbœla (i), vt., *underkue, undertrykke:* Tunga þess (ɔ: Pólands) er ofsótt og niðurbæld *Ið.* 3, 203₁₁. uppþot gegn landsstjórn þeirri, er niðurbælir eingöngu órjettlæti *Fk.* ¹⁹/₈ 90, 30b₁₄.

niðurbœling (-ar), f., *Undertrykkelse, Underkuelse:* lög, sem lutu að ... niðurbælingu óaldarinnar og illræðanna á Írlandi *Skír.* 83, 48₂₂. það er hin langvinna niðurbæling, sem heldur þjóðinni niðri enn þá *Ið.* 4, 94₂₁.

niðurdrep, n., *Afbræk, Knæk; Fordærvelse, Ødelæggelse:* alþjóðlegum viðskiptum til því meira niðurdreps *Skír.* 85, 100₁₇. Alt þetta er n. fyrir bóndann *AÓ. Af.* 152₉.

niðurfallssjúkur, a., *epileptisk, lidende af Faldsot:* n. og önugr og duflari mikill *Fk.* ³/₆ 92, 92a₅₁.

niðurfallssýki, f., *Epilepsi, Faldsot, den faldende Syge.*

niðurfallssýkiskast, n., *epilep-*

tisk Anfald: fær hún þá enn n. og er þegar örend *Ps.* 1, 391₂₈.

niðurfærsla, f., *Nedsættelse:* hann er þá að sýna hvað valdi uppfærslu og niðurfærslu á leiguburði peninga *AÓ. Af.* 154₂₄.

niðurganga, f., *Nedgang, Nedstigning*: mundi oss virðast himintungl þau í uppgaungu eða niðurgaungu *Urs.* 16₈. milli niðurgöngu og nýrrar uppkomu *BJ. St.* 3₇. Hann hafði ekki talað orð frá munni frá því við hófum niðurgönguna *Íf.* ¹¹/₉ 89, 291c₅₇.

niðurgangsmeðal, n., *Afføringsmiddel*: þannig má eigi gefa fyrirskipað uppsölu- eða n. *N. Hf.* 8₃₀.

niðurgangur (-s), m., *Diarrhoe:* þegar sjúklingur af sjálfum sjer fær mikla uppsölu eða niðurgang *N. Hf.* 9₁. þegar n. gengur að sjúklingi, er haft undirlak 90₁₁.

niðurjöfnun (-jafnanir), f., *Ligning, Paaligning:* n. þessara gjalda *LHA.* 3, 171₃₀. Skatturinn skal á lagður eptir tekjum gjaldanda næsta ár á undan niðurjöfnuninni 176₂₂.

niðurkœfa (í), vt., *underkue, undertrykke*: hann ofsótti og niðrkæfði kristindóm í Danmörk *TÞH. Eld.* 710₁₈.

niðurlag, n., 1. *Fælden, Kasten til Jorden*: Fundum þeirra var svo lýst, að þau hefðu fyrst reynt með sér glímu og hefði Lalli ráðið niðurlögum Skottu *Ps.* 1, 404₃₂. — 2. *Ende, Slutning.*

niðurlagsorð, n., *Slutningsord:* Vjer bætum hjer að eins við fáeinum niðurlagsorðum *Björl.* 18₃₂.

Niðurlendingur (-s, -ar), m., *Nederlænder:* Frelsisstríð Niðurlendinga *PM. Ág.* 184₁₆. margir Niðurlendingar 185₁₈. að Alba hefði kúgað Niðurlendinga undir harðstjórn Spánarkonungs 185₂₃.

niðurlot, n. pl., *Segnen, Fald, Undergang*: þá varstu kominn að niðrlotum *FP.* 50₂₂.

niðurlæging (-ar), f., 1. *Fornedrelse, Nedværdigelse*: sá sigur var þeirra n. *PM. Ág.* 43₂₇. þá hverfur hugsunin um niðurlægingu *Sm.* 39₁₇. henda gaman að hinni sárustu og dýpstu niðurlægingu mannlífsins *TB.* 7, 153₃₁. — 2. *Ydmygelse:* Slíkt var n. og því hét það að ganga undir ok *PM. Ág.* 63₃₁.

niðurlægingarástand, n., *Fornedrelsestilstand:* viðreisn þjóða, sem lengi hafa legið í niðurlægingarástandi, getr ekki átt sér stað á fám árum *MáÍ.* 20₁₈.

niðurlægja (í), vt., *degradere, fornedre, nedværdige*: að þér fáið betri verkamenn með því að n. þá *TB.* 7, 160₈. dramblæti það, er finnr fullnægju í að n. aðra *Mill* 156₁₇. þú niðurlægir þig til þess starfs, sem *Saw.* 26₁₈.

niðurlægjandi, ppræs., *nedværdigende:* Staupagjafir eru siðferðislega n. *Sk.* ²⁶/₈ 78, 262₃₀. hún (ɔ: vinnan) er engin n. hegning *Sm.* 8₁₆.

niðurlækka (a), vt., = niðurlægja: hermúngar, sem n. meir og eyða meir enn húngur og sjúkleiki *Myn.* 121₃₂.

Niðurlönd, n. p., *Nederlandene*: Um eudalok fimtándu aldar voru Niðurlöndin ... eitt hið blómlegasta ríki í Norðurálfunni *PM. Ág.* 184₁₇. til Niðurlanda 185₁₀.

niðurníðsla, f., *Forværrelse ved Vanrøgt, Forfald, Dekadence*: þá komst allur þjóðhagur þeirra í ó-

rakt og niðurníðslu *Saw.* 38₈. Var sjávarútvegrinn ... í hinni mestu niðrníðslu *TB.* 4, 208₁₅.

niðurraða (a), vt. med dat., *ordne:* skapa, n., viðhalda *Myn.* 47₂₂. er eigi hverjum parti hans (ɔ: heilans) niðurraðað? *Sw. VÆ.* 212₈.

niðurröðun (-raðanir), f., 1. *Ordning:* er n. þeirra (ɔ: tíðindanna) óskilmerkileg *Fjöl.* 1, 7₈. Það er skilyrði fyrir samastað þeirra (ɔ: hlutanna) og n. *TB.* 6, 80₁₉. — 2. *Konkursorden:* Um n. skulda *LHA.* 3, 210₈.

niðurseta, f., *Fattiglem:* þá vóru hin mestu sveitarþyngsli, svo að 300 neðrsetur vóru ráðstöfunarlausar á Inn-nesjum *TB.* 4, 221₁.

niðursetningur (-s, -ar), m., = niðurseta: hún (ɔ: þessi gamla kona) er n. hjá okkur *TÞH. Tíb.* 1, 59₂₂.

niðurskifting (-ar), f., *Inddeling:* Á sumum uppdráttum sjest niðurskipting landsins *TUM.* 2, 44₁₈.

niðurskipa (a), vt. med dat., *ordne, organisere:* fyrst nú lögin n. réttlætinu, hví skulu þau þá eigi niðurraða atvinnunni? *Fk.* ¹¹/₈ 90, 26b₃₄. þau lög, er n. og niðurraða *AÓ. Af.* 203₄.

niðurskip|un (-anir), f., 1. *Ordning, Organisation:* niðurskjipun hennar (ɔ: sálmabókarinnar) *Fjöl.* 3, 1, 57₂. — 2. *System:* að finna upp nýja n.*(system). Gr. Sk.* 91, 76₈.

niðurskurður (-ar), m., 1. *Nedslagtning:* naumast var niðurskurðinum lokið, þegar hallærið ... dundi yfir *Hirð.* 1, 17₁₂. — 2. *Flænsning:* Með samþykkt má og banna niðurskurð á hákalli á opnum skipum *LHA.* 3, 186₂₁.

niðursokkinn, pp., 1. *nedsunken:* n. í syndir og lesti *HGTh.* 37₂₂. — 2. *hensunken, fordybet:* n. í hugsanir sínar *TÞH. BS.* 115₂₁. n. í hugrenningar *TÞH. Dr.* 1, 2, 129₂₅.

niðurstaða, f., *Resultat:* sú varð niðurstaðan, að *Þás.* 1. 8₈. Varð loksins sú niðurstaðan, að 2, 351₂₁. niðurstaðan varð sú, að Aþenumenn misstu allt *PM. Ág.* 40₈. komast að þeirri n. að *TB.* 10, 82₁₇.

niðurstraumur (-s, -ar), m., *Nedströmning, nedadgaaende Ström:* Þegar uppstraumar og niðurstraumar þessir verða venju fremur ákafir *BJ. St.* 21₈.

niðursuða, f., *Henkogning:* ef stofnuð yrði n. á fiski í nýlendunni *Austri* ²/₇ 85, 50b₃₀.

niðurverkandi, ppræs., *afførende:* hinn almenni n. vökvi *N. Hf.* 48₁₈.

niðþoka, f., *meget tyk Taage:* með því niðþoka var á *Þs.* 1, 65₂₂.

nífaldur, a., *nidobbelt.*

nífalt, adv., *nidobbelt:* þá er hann (ɔ: vindurinn) n. máttmeiri *Björl.* 60₃₀.

nifl, n., *Taage, Mørke, Glemsel:* það nafn, er n. mun eigi | nokkru sinni má, | unz heims að hallar degi, | úr hjörtum sigrfrá *GB.* 149₂₂.

nípa, f., = gnípa *Bjærgspids:* tindarnir og nýpurnar (eru) óteljandi *Av.* 19, 93₁₇,

nirfill (nirfils, nirfiar), m., *Gnier:* nirfillinn ... þekkir enga aðra skemmtun en að liggja á peningum sínum eins og ormur á gulli *Sm.* 47₇. að þessi maður hafi verið n. 153₂₅. stórauðugur n. *Ið.* 2, 48₁₄. einn auðugur n. *Ald.* 2, 26₁₄.

nirfilsháttur (-ar), m., *Gnieragtighed:* smásálarskapur eða n. *Auðv.* 116₂₀.

nirfilskapur (-ar), m., *Gnier-*

agtighed: því að það væri sama sem n. *Sm.* 53$_{19}$. þó stundum þætti kenna smámunasemi og nirfilskapar *lð.* 5, 355$_{8}$. (þeir) báru henni á brýn nirfilskap *BM. Ftm.* 31$_{18}$.

nírræðisaldur (-s), m., *Alderen fra det firsindstyvende til det halvfemsindstyvende Aar*: Rakarinn var á að geta á nírræðisaldri *Þús.* 2, 105$_{28}$.

nísta (í), vt., (*i Oldsproget* nista), 1. *gennembore, gennemtrænge*: Hann mintist . . . hinnar sáru sorgar, er nú nísti hjarta hennar *Blk.* 88$_{16}$. — 2. *gennemisne*: né nötrar lopt af norðanvindi, | sem nístir jörð og djúpan sjá *SEg. Lm.* 13$_{18}$.

nístingskuldi, m., *gennemtrængende, bidende Kulde*: Nú var komið bleytukafald með nístingskulda *lð.* 5, 361$_{20}$.

nízka, f., *Gnidskhed, Karrighed:* Dramb og n. hafði smátt og smátt grafið sig niður að hjartarótum hennar *Blk.* 89$_{24}$. Sparseminni má eigi rugla saman við nízkuna *Sm.* 47$_{8}$. eigi er það af nízku, heldr af forsjálni *TB.* 4, 162$_{2}$.

nízkur, a., *gnidsk, karrig*: hann var svo svívirðilega n., að *Þús.* 2, 128$_{17}$. bæði n. og ágjarn *PP. Sms.* 146$_{27}$.

njósnari, m., *Spejder:* hann hefir verið sem n. *Björl.* 90$_{28}$.

njósnast (a), v. refl., = njósna *spejde:* Fór eg nú í dularklæðum hingad, ad n. um hvernin ástadt væri *HF. Kv.* 1, 90$_{10}$.

njóta (nýt, njótum; naut, nutum; notið), vt. med gen., *nyde, bruge, benytte sig af*: njóta mun ráðs sá er er vel nemr *GJ. ÍO.* 240$_{5}$.

njótandi, m., *Nyder, Bruger*: gefins nautn og nytsemi handa njótandanum *AÓ. Af.* 104$_{22}$.

nógu (*dat. sg. ntr.* af nógur *tilstrækkelig*), adv., *tilstrækkelig:* n. vel *Fjöl.* 3, 2, 25$_{17}$.

nógur, a., *tilstrækkelig. I Stedet for ntr. sg.* nógt *bruges nu Formen* nóg: Nóg er satt að segja, þó ei sé logið *GJ. ÍO.* 240$_{18}$. Nóg er til, þá lofað er 240$_{19}$. Með því móti, hugsaði jeg, getur þú haft nóg kjöt og nóga mjólk *Rób.* 44$_{15}$.

nói, m., *deminutivt Udtryk for* askur (*jf.* **askur** 2): hann segir, að móðir sín biðji hana að gefa sér mjólk í nóa þennan *Þs.* 1, 70$_{28}$. hálfstálpað barn kemur inn í eldhúsið með nóann sinn í hendinni 121$_{2}$.

nokkur, nokkurt, nokkuð, pron. indef., *nogen, en. Formen* nokkurt *bruges i Regelen som adj.*, nokkuð *som subst. Dog findes* nokkuð *i adjektivisk Betydning*: brúðkaup nokkuð *JT. PoS.* 28$_{17}$. *Synkoperede Former bruges nu i nogle Kasus, hvor de ikke findes i Oldsproget:* kérlingu nockri (= nokkurri) *HF. Kv.* 1, 87$_{10}$. nokkra (= nokkura) mentun *TUM.* 2, 16$_{11}$. nokkra (= nokkura) ræðu 27$_{6}$.

nokkurneginn (= nokkurn veginn), adv., *nogenlunde:* af því þeir ætla það sje nokkurneiginn óhætt að fara eptir stöfunum *Fjöl.* 2, 1, 10$_{6}$.

nónbil, n., *Tiden omkring (lidt för el. lidt efter) Kl. 3 om Eftermiddagen:* Um n. ókum við á stað með póstvagni *Rób.* 109$_{12}$.

nónstaður (-ar), m., *det Sted paa Himmelen, hvor Solen befinder sig Kl. 3 Eftermiddag:* (vjer) tökum þar aptur til sögunnar, sem stjarnan

var geingin nær miðaptansstað enn nónstað *JT. PoS.* 118$_{21}$.

norðan, adv., *nordenfra.*

norðanátt, f., *Vind el. Blæst fra Nord:* hljóp í aptur öðru hverju með hörkufrost og n. *Fjöl.* 4, 3, 33$_{20}$.

norðanblær (-**jar**), m., *Nordenluftning:* Ó, n. til bræðra-þjóðar | flyt þú in ljúfu ástarorð *KJ.* 70$_{18}$.

norðanfrost, n., *Nordenvind og Frostvejr:* fjúkburður og n. *Fjöl.* 3, 2, 17$_{9}$.

norðangjóstur (-s), m., *stærk Nordenvind:* Nú blæs of hauður bitrum norðangjósti *KJ.* 40$_{20}$.

norðanhallur, a., *nær ved Nord:* þá hleypur hann allt í einu í vestnorður norðanhallt (*slaar om til NNV.*). *Björl.* 78$_{6}$.

norðankuldi, m., *kold Vind el. Blæst fra Nord:* Ljek optast á... hreinum norðankuldum og kaföldum *Fjöl.* 3, 2, 5$_{12}$.

norðanverður, a., *nordlig;* að norðanverðu *fra Nordsiden, mod Nord:* að norðanverðu fjölliu Líbanon og Antilíbanon *LLH.* 4$_{4}$.

norðaustanvindur (-s *el.* -**ar**), m., *Nordøstvind:* Norðaustanvindar eru þó tíðastir á Berufirði, Stykkishólmi og í Grímsey *ÞTh. LÍ.* 6$_{18}$.

norðaustur, n., *Nordøst:* í n. og austur *Björl.* 29$_{26}$. frá norðaustri til suðvesturs *ÞTh. LÍ.* 42$_{10}$.

norðausturleið (-**ir**), f., *Nordøstpassage:* Norðausturleiðina hefir Nordenskjöld nú fundið 1879 *Av.* 6, 113$_{29}$.

norðbaugur (-s), m., *den nordlige Polarcirkel:* heitir sá baugur, er takmarkar þetta svið, n. *Urs.* 191$_{19}$.

norðlenzkur, a., *nordlig:* (hann) kom Íslendingum fyrstur í það álit, að þeir vissu allar norðlenzkar sögur í forneskju sannastar *TÞH. BS.* 305$_{19}$.

norðlægur, a., *nordlig:* í hinum vestlægu og norðlægu löndum norðurálfunnar *HH. Lút.* 17$_{16}$. í hinum norðlægu fylkjum *PM. Ág.* 184$_{24}$.

norðljós, n. pl., = norðurljós *Nordlys:* Hans skulo þeir minnast, | er of himin braga | norðljósa vendir á vetrom *GB.* 321$_{25}$.

norðurbreidd, f., *nordlig Brede:* milli 63½° og 66½° norðurbreiddar *ÞTh. LÍ.* 1$_{10}$. frá því á 10. mælistigi norðurbreiddar *Björl.* 35$_{2}$.

norðurendimörk, n. pl., *Nordgrænse:* n. austnorðan-missirisvindarins *Björl.* 42$_{25}$.

norðurhálfa, f., *Europa:* fegrstu blóm í blómgörðum norðrálfunnar eru sáttuð frá Japan *Ið.* 3, 248$_{24}$. Í norðurálfunni (eru) 285 milliónir *JJ. EML.* 5$_{24}$.

norðurhálfumaður, m., *Europæer:* þar máttu norðrálfumenn fyrst verzla *Ið.* 3, 246$_{21}$.

norðurheimskaut, n., *Nordpol:* norðurheimsskautið og suðurheimsskautið *StN.* 2, 17$_{20}$.

norðurheimskautsbaugur (-s), m., *den nordlige Polarkreds:* Norðurheimsskautsbaugurinn gengur fyrir sunnan Lófót yfir Skandínavíu *Gr. Lf.* 3$_{18}$.

norðurheimur (-s, -**ar**), m., *Jordens nordlige Del:* að hraustur norðurheima son | enn hafi þrótt í armi *KJ.* 61$_{10}$.

norðurhelmingur (-s), m., *den nordlige Halvdel:* til hægri handar á norðurhelming jarðar *Björl.* 16$_{22}$.

norðurhjari, m., *Nordpol:* Ein

sit ég úti | í unnar geimi | nærri norðurhjara *MJ. LM.* 41₆.

norðurhjarahringur (-s), m., = norðbaugur: hann (ɔ: norðbaugurinn) er og kallaður n. *Urs.* 191₂₀.

norðurhvel, n., *den nordlige Halvkugle*: hitaskorpan verður þar meiri um sumur, en á norðurhvelinu *BJ. St.* 37₂₁. Á norðurhvelinu eru 39°/₀ land *ÞTh. Jf.* 5₂₆.

norðurljós, n. pl., *Nordlys*: heiðríkt alt vesturlopt og alsett norðurljósum *Fjöl.* 1, 61₁. á grundu kaldri norðurljósa *JH.* 3₄. himininn var heiðríkur og n. sem mest má verða *JT. PoS.* 119₁. N. eru mjög tíð *ÞTh. LÍ.* 6₂₄.

norðurpóll (-s), m., *Nordpol*: þessi óhreifanlegi punktur er norðantil á hvelfingunni, hátt á himni, og er nefndur n. himinsins *BJ. St.* 4₁₀.

norðurskaut, n., *Nordpol*: suður- og n. *Urs.* 148₁₉.

norðurstjarna, f., *Nordstjærne, Polarstjærne*: stjörnurnar í vagninum og norðurstjarnan *Urs.* 136₂₂. sé eg titra æ og æ | yfir djúp og breiðan sæ | norðrstjörnu blossa bjarta *GB.* 322₂₆.

norðurströnd (-strandar, -strendur *el.* -strandir), f., *Nordkyst*: norðurstrandarinnar *LÍ.* 16₆. norðurstrendur Síberíu *Av.* 6, 116₁₈. norðurströndina *Skír.* 85, 107₂₄.

norðurumdæmi, n., *Nordamt*: þær sveitirnar . . ., sem að sönnu ekkji voru margar í norðurumdæminu *Fjöl.* 3, 2, 5₂₂. norður- og austurumdæmið á Íslandi *StA.* 76, 48₁₁.

norðurþjóð (-ir), f., *nordlig, nordeuropæisk, skandinavisk Nation*: En þær norðurþjóðirnar fóru seint yfir *PM. Ag.* 79₂₆. Já, þetta' á Íseland, það er satt, | já, það á vangann fagurrjóða | og augað bláa bjart og glatt | og bleika lokkinn norðurþjóða *JÓ.* 174₁₂. því maklegt er að minnast hans í ljóðum, | hann margan veitir hagnað norðrþjóðum *GB.* 426₂₀.

norðvestanvindur (-s *el.* -ar), m., *Nordvestvind*: er hann framhald . . . norðvestanvindar *Björl.* 46₆.

norðvesturhluti, m., *den nordvestlige Del*: í öllum norðvesturhluta vorrar álfu *Fjöl.* 1, 128₁.

norðvesturleið, f., *Nordvestpassage*: Norðvesturleiðina fyrir norðan Ameríku, fann Mac Clure árið 1850 *Av.* 6, 113₂₅.

normanskur, a., *normandisk*: hinn normanski sagnaritari Ordericus Vitalis *TB.* 5, 196₁₀.

normenskur, a., *normandisk*: eftir enskum lögum eða normennskum *TB.* 5, 209₁.

nórungur (-s, -ar), m., *ung Sælhund*: kóparnir, sem þar fást, eru kallaðir nórungar *Av.* 19, 133₁₃.

not, n. pl., *Brug, Bnyttelse, Nytte (usus)*: Elskunnar takmark eru notin *Sw. VE.* 113₂₂.

nóta, f., *Node.*

nota (a), vt., *bruge, benytte, benytte sig af*: ekki voru þau (ɔ: herbergin) notuð til annars enn *JT. PoS.* 133₂₆. notum þau öfl, | sem að eru okkur leyfð *JÓ.* 112₂.

notadrjúgur, a., *nyttig, velgörende, heldbringende*: að notadrjúgast muni vera að lifa í einingu *Fjöl.* 1, 10₂₂.

notagildi, n., *Brugsværdi*: þetta hefir verið kallað á voru máli n. og skiftagildi *AÓ. Af.* 140₂₅.

notalaust, adv., *uden Nytte; uden at udrette noget*: þeim fróði

von sú fögr og traust: | þeir falla aldrei n. *GB.* 52₂₃.

notalegur, a., *konfortabel, hyggelig, bekvem*: oss finnst einhvern veginn venju fremur notalegt inni *Björl.* 50₂₅. notaleg heimili *Sm.* 69₂₄. Heimilið verður þægilegt og notalegt 88₁₈. að gjöra mönnum lífið þægilegra og notalegra *TB.* 2, 32₁₅.

notandi, m., *Bruger, Forbruger*: að notendur allra hluta eru sjálfir móttakendur lífsins *Sw. VE.* 33₂₃. hverjar vörur notendr geti sér að meinfangaminstu við sig sparað *Mill* 202₃₁.

notanlegur, a., *brugelig*: íslenzkan getur verið notanleg fyrir því, þó að sumir gjeti ekkji lært hana *Fjöl.* 4, 1, 21₁₄.

notasæli, a., *frugtbringende, praktisk*: að kennslan væri gagnfelld eða notasæl *(praktisk) BM. UM.* 24₂₃. að notasælla sje að vera heima í sögu þjóðar sinnar 28₁₈.

notaverð, n., *Brugsværdi*: n. og skiftaverð *AÓ. Af.* 140₂₄.

notgjöld, n. pl., *Betaling for Brug el. Benyttelse*: sá er munr á fjárleigu og fjárágóða, að greiðsla fyrir not eðr n. fjár er kölluð leiga eðr vextir til handa fjáreiganda *AÓ. Af.* 199₄.

notk|un (-anir), f., 1. *Brug, Benyttelse, Afbenyttelse, Anvendelse*: eptir þeirri þekkjingu ber að haga allri n. landsins *Fjöl.* 3, 2, 24₁₇. n. haga, engja og skóga *Maur.* 50₉. Bók með fyrirsögn um notkunina fylgir hverri vjel *KJ. Uf.* 67₂₃. — 2. *Dyrkning:* (hann) leit eptir n. bújarðar sinnar *TB.* 4, 164₅.

notkunarbann, n., *Forbud i mod Brugen af en Ting, Forbrugsforbud:* að ríkið fær því eigi hjá því komist að leggja á sumar notkunarvörur sektir eðr álögueyri, sem fyrir suma menn getr haft sömu þýðingu sem n. *Mill* 202₂₉.

notkunarvörur, f. pl., *Forbrugsvarer*; *jf.* notkunarbann.

nótnalaust, adv., *uden Noder:* hann ljek fyrir honum n. hans andríkustu og örðugustu tónahljóð *Skír.* 87, 109₁₀.

nótnalestur (-rs *el.* -rar), m., *Nodelæsning*: Í söng er kenndur n. *Av.* 7, 99₈.

notrugras, n., *urtica urens, Brændenælde, OH. Gf.* 287₂. *Grl.* 91₂₃.

nóvella, f., *Novelle:* En einkum eru það þó nóvellur hans, sem hafa gjört hann svo frægan sem hann er *Hd.* 50₂₂₃.

nóvember (-s), m., *November:* seinast núna í n. var skrifað hingað, að *Fjöl.* 1, 78₃. um miðjan n. *Ið.* 3, 234₁₉.

nóvemberlok, n. pl., *Slutningen af November:* í n. 1888 var lagt fyrir þingið í Berlín frumvarp til laga um sjóði fyrir sjúka og örvasa verkmenn *Skír.* 90, 57₂₁.

nú, adv., *nu.*

nú, n., *Nu:* en núið, hið yfirstandandi, alténd er það þó til *TB.* 6, 83₂₃. núið er ekki partur af tímanum 84₂. hvorki verður tíminn mældur með eður í núum 84₅.

núa (**ný, núum; neri, néri, nöri, nerum, nérum, nörum; núinn**), vt., *(i Oldspr.* gnúa), *gnide:* G. neri saman lófunum *JT. PoS.* 41₂₃. tók hann lampann og njeri hann *Þús.* 3, 130₁. var hann því næst núinn og þveginn í allskonar ilmandi vatni 133₂₅. eru þeir (ɔ: basaltsteinarnir) allir skafnir og núnir af vindi og sandi *Av.* 16, 48₂₃.

nudd, n., *Gnidning:* Tilefnið er stundum langvinnt n. eða hristingur *JJ. Lb.* 76₉.

nudda (a), 1. vt., *gnide:* og má líkja (o: hinum kvoðukennda vökva) við hvert annað smyrsli, sem borið er á, þar sem eitthvað nuddast saman *JJ. EML.* 7₂₅. fletir beinanna, er saman nuddast *PJ. Ns.* 7₁₀. skal hann nuddaður með þurru laki, *N. Hf.* 71₁₂. — 2. vi., n. á e-m um e-ð *idelig paaminde en om noget el. opfordre en til at göre noget:* á jeg leingi að vera að n. á þjer um það? *JT. PoS.* 89₉.

nuddfræði, f., *Læren om Massage, Massage:* Árið 1873 var hann í hálft ár hjá Dr. Mezger í Amsterdam og lærði hjá honum „nuddfræði" *(Massage) TB.* 11, 219₂₃.

nuddun (-anir), f., *Gnidning, Afgnidning:* eptir sterkar nuddanir hafa komið fram slagæðahnútar *Heilbr. Tíð.* 79, 72₂₇. Til baða heyra hinar köldu nuddanir *N. Hf.* 71₆.

nuddunarlækning (-ar), f., *Gnidningskur, Massage:* Nuddunar læknigar *(Massage) Heilbr. Tíð.* 79, 71₂₆.

núðla, f., *Nudel:* 30 kv. núðlur *EB. Kf.* 44₁₉. núðlurnar 44₂₂.

nugg, n., *Gnidning:* með tómu nugginu áfram aukast eymslin undan því.

nugga (a), vt., *gnide:* Jórunn tekur að nugga tóbakspunginn *PS. Ast.* 101₂₅.

núgildandi, ppræs., *nugældende:* hin núgildandi stjórnarskrá *JH. HEOS.* 16₁₅.

núlifandi, ppræs., *nulevende:* enginn annar n. borgara *TB.* 7, 155₁₇. hinnar n. kynslóðar *TUM.* 2, 22₄.

núll (-s), n., *Nul:* vanti einingar í sæti, verður að setja n. í þeirra stað *Hemp.* 4₂₁.

núningsfyrirstaða, f., *Gnidningsmodstand, Friktion:* það er núningsfyrirstaðan *(Friktionen)*, sem heptir ferðina *Urs.* 89₂. núningsfyrirstaðan er svo mikil *TB.* 6, 265₁.

núningsmótstaða, f., *Gnidningsmodstand:* yfirhöfuð sást honum yfir núningsmótstöðuna í mannfjelaginu *Þj.* 16/5 90, 91₂₂₃. núningsmótstöðunnar 91₂₂₆.

núningstálm|un (-anir), f., *Gnidningsmodstand:* þótt fimtungr sé frádreginn fyrir n. *Ið.* 2, 88₁₇.

núningur (-s), m., *Gnidning:* (var) látið hvað fyrir sig verða fyrir samkynja núningi *Ið.* 2, 35₂₁. vegna núnings strengjanna 84₆. með ótal rispum af núningnum *ÞTh. LÍ.* 21₁₉. Margar tilfinningar er reynt að bæta með núningi *Ið. SG.* 118₇.

nurl, n., *Gnieragtighed, gnieragtig Sammensparen:* eigi sem eptirbreytnisverðast n. og fédrátt *AÓ. Af.* 203₁.

nurla (a), 1. vi., *gnie (n.* gnaura, *Aasen* 231₁): meira þyrfti ekki til að búa og n. *JT. PoS.* 88₁₈. — 2. vt. med dat., *sammenspare paa en gnieragtig Maade:* að menn skuli n. saman fje einungis vegna fjárins eins *Sm.* 53₁₇. menn hafa nurlað saman fje 155₄.

nurlari, m., *Gnier (n.* Gnaur, *Aasen* 231a).

nútíð, f., *Nutid:* Verkmaðurinn verður að hugsa fyrir framtíðinni eigi síður en fyrir nútíðinni *Sm.* 39₂₅. inn í ókominn tíma, sem má heita n. hjá öðrum enn þá ókomnari *TB.* 6, 66₂₆. að lesa framtíð út úr n. 7, 119₂₉.

nútíðarbúningur (-s, -ar), m., *Nutidsdragt:* að færa orð og hugsunarhátt ættfeðra vorra í nútíðarbúning *TÞH. Eld.* 752₂₂.

nútíðarmynd (-ir), f., *Nutidsbillede:* það er n. úr sveitalífi á Íslandi *Sk.* $^{29}/_{6}$ 82, 57b16.

nútíðarstefna, f., *Nutidsretning:* Það var á 18. öldinni, að grasafræðin snerist mjög í þessa nútíðarstefnu *Gr. Sk.* 91, 76s2.

nútími, m., *Nutid:* að gjöra lítið úr nútímanum í samanburði við það sem áður var *Spenc.* 104s. Sögunni er heldur eigi haldið áfram alveg til nútímans *BM. UM.* 27s2.

núverandi, pprs., *nuværende:* hélzt sá hugr við nokkra stund, er líkari var frelsisanda fornaldarinnar sjálfrar enn aumingjaskap n. tímahjá oss *GB.* 121s0. jeg treysti honum til að gera það betur en nokkur Skírnisskrifari fyrverandi eða n. *Skír.* 89, 10s6.

nýár, n., *Nyaar:* en nýárið hófst strax sem jarðyrkjustörf byrjuðu *LLH.* 54s1. skulu þær (ɔ: skattanefndirnar) það gjört hafa fyrir n. *LHA.* 3, 179s5.

nýársdagur (-s, -ar), m., *Nyaarsdag:* En fyrst svona stendur á deginum í dag, hvers vegna er hann þá kallaður n.? *TÞH. Bs.* 4s2.

nýbreytilegur, a., *ny, usædvanlig, neologisk.*

nýbreyting (-ar), f., *Indførelse af noget nyt, Innovation, Neologi, Neologisme:* nýbreitingar, sem jeg kann ekki við *Fjöl.* 2, 1, 47s2. að átta sig í nýbreitingum 3, 1, 16s6. Þeir töldu tormerki á öllum nýbreytingum *PS. Ast.* 11s9.

nýbreytni, f., = nýbreyting: þessari n. var tekið af öllum með fögnuði *TÞH. BS.* 142s8. Aðrar þjóðir tóku n. þessa eptir smátt og smátt *Björl.* 92s6. þó að almenningi fjelli nýbreytnin eigi vel í geð *Sm.* 172s5.

nýbreytnismaður, m., *Nyhedslærer, Neolog:* varð þeim eins og títt er um nýbreytnismenn *Þj.* $^{17}/_{8}$ 78, 97bs3.

nýbúinn, pp., *som nylig har faaet noget færdigt:* Kenilworth, sem hann var þá nýbúinn með *Fjöl.* 4, 1, 12s5. Löggjafarvaldið er nýbúið að stofna stjórnardeild *TB.* 7, 155s0. n. að missa *som nylig har mistet. Þs.* 1, 105s5.

nýbýli, n., *en paa et tidligere ubeboet Sted opført Gaard, ny Bopæl:* til ad láta þetta n. ecki fara sér úr hendi *HF. Kv.* 1, 71s0. þó bæir hafi þar fjölgað og nýbýli verið biggð *Fjöl.* 2, 3, 49s2.

nýbýlingur (-s, -ar), m., *den der har bosat sig paa et tidligere ubeboet Sted, Nybygger:* Soddan nýbýlinga hópur heitir svermur *HF. Kv.* 1, 71s3. hún (ɔ: borgin) er ekki reist ... af vanefnum eða misjöfnum efnum nýbýlinga *Ið.* 4, 425s2. kaupmenn og nýbýlingar *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 75as3.

nýbýlisborg, f., *Nybyggerstad:* Í nýbýlisborgunum sægir saman ólíkustu hlutum *Ið.* 4, 425s.

nýbyrjaður, pp., 1. *nylig begyndt:* nýbyrjað verk. Látum alþýðu manna skilja, að hún hefur að eins nýbyrjað skeiðið *TB.* 7, 168s6. — 2. *som nylig har begyndt noget:* eg sem væri n. á verzlun *Þús.* 2, 28s2.

nýbyrjandi, m., *Begynder:* n. á að segja sér það sjálfr *Þj.* $^{26}/_{5}$ 83, 64bs5.

nýgervingslegur, a., *nymodens:* sem efri hlutinn væri frá Sturlúngatíð, enn neðri parturinn svo nýgjör-

vingslegur, sem hann hefði verið nýtekinn út úr glýsmángarabúð í Kaupmannahöfn *JT. PoS.* 71₄.

nýgervingur (-s, -ar), m., *nydannet Ord, Neologisme:* Mjer þykir þar of mikið af þarflausum og ekki fallegum nýgjörfingum *Fjöl.* 2, 1, 47₁₅. bæði samfellinga og allskonar nýgjörvinga 4, 1, 28₂₃.

nýgiftur, pp., *nygift:* þegar við vorum að eins nýgipt *Sak.* 39₂₆.

nýgræðingur (-s, -ar), m., 1. *Nygrøde, nydannet Plantevæxt:* aptur hefir nýgræðingur allmikill myndazt *Av.* 19, 155₂₄. — 2. *Spire, ungt Skud:* Þannig lýsir nýgræðingurinn því undireins, að þar á að verða jurt *Mýn.* 96₂₃. nýgræðinginn kýrnar kroppa *JT.* 207₁₅. fjöldi geita og héra var kominn í akurinn og reif í sig nýgræðinginn *Rób.* 60₁₆. nýgræðingur kristinnar þjóðmenningar *Skír.* 85, 38₂₅. — 3. *Grönskolding:* Skyldu þá þessir nýgræðingar, sem ekki er sprottin grön, fá hrist mig af sjer? *TÞH. Dr.* 1, 2, 53₂₂.

nýháttaður, pp., *nylig gaaet til Sengs:* þau hjón voru nýháttuð *Þs.* 1, 17₁₇.

nýíslenzka, f., *Nyislandsk.*

nýíslenzkur, a., *nyislandsk:* heldur á að byrja á nýíslenzkri málmyndalýsingu *BM. UM.* 36₁₀.

nýja (a), vt., *forny:* þars blóðið lagast, | leiðist, nýjast *BJ. Sks.* 79₄. og sem jurtir | af jarðarsveita, | næturdögg, | fá nýjaða krapta 86₈.

nýjabrum, n., *Nyhed, Nyhedens Interesse:* sú gledi, sem þú af sælgætisins nýabrumi féckst hiá Magnúsi Kóngi *HF. Kv.* 1, 60₁₆.

nýjarðaður, pp., *nylig begravet:* með þessum tólum ertu n. *GT.* 63₈.

nýjung (-ar), f., = nýbreyting, nýbreytni *Jf.* nýjungagjarn.

nýjungagirni, f., *Nyfigenhed.*

nýjungagjarn, a., *nyfigen:* hinn grunnhyggni og nýungagjarni lýður *PM. Ág.* 172₂₀. gjörði hann hinum nýjungagjörnu Atenumönnum grein fyrir hinni miklu nýjung *HH. Ks.* 28₁₂.

nýjungasmiður (-s -ar), m., *Neolog:* „Þessi er ein uppáfinning vorra nýúngasmida" *Fjöl.* 3, 1, 7₂₂.

nykur (-rs, -rar), m., *Nøk, Søhest:* Færu þeir á hverju ári hingað um sama tíma með meri herra sins, ... en það gerðu þeir til þess að n. einn, er úr hafi kæmi, skyldi fylja hana *Þús.* 1, 287₁₂.

nýlenda, f., *Nybygd, Koloni:* Frakkar áttu einnig nýlendur í Norður-Ameríku *PM. Ág.* 215₂₁. fólksflutningarnir til nýlendanna *Ið.* 5, 299₂₉.

nýlendingur (-s, -ar), m., *Nybygger, Kolonist (Nybygger i Ny-Island):* Hvað mun Nýlendingum geta þótt að ritstjórn þess? *Þj.* $^{30}/_{11}$ 78, 132a₁₄.

nýlendugerð (-ir), f., *Anlæggelse af Kolonier, Kolonisering:* Arabar höfðu ekki lag á n. *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 74b₂₂.

nýlendumaður, m., *Nybygger, Kolonist:* Svo segja fornar sögur, að Egiptar hafi verið nýlendumenn frá Æthiopum *Ið. SG.* 5₁₀. með tilstyrk sinna nýlendumanna *PM. Ág.* 215₂₆.

nýlenduverzl|un (-anir), f., *Kolonialhandel:* til þess að afmá hina úreltu n. *Ell.* 4₁₈. að einokunarverzlun hefði í raun rjettri einungis unnið n. þjóðanna ógagn eitt *BM. Ftm.* 28₁₄.

nýliði, m., *Rekrut:* Gamalvanir

liðsmenn munu hafa mikla yfirburði yfir littreyndum nýliðum *Fk.* 19/9 89, 112a15.

nýmálaður, pp., *nymalet:* það var flutningavagn gestgjafans og var n. *Hd.* 11a15.

nýmyndaður, pp., *nydannet:* að viðurkenna sjálfsforræði hinna nýmynduðu ríkja *PM. Ág.* 263s2. n. bandvefur *JJ. EML.* 7s.

nýmynd|un (-anir), f., *Nydannelse:* Ræða hans eða fyrirlestur var um nýmyndan eða ummyndan í líkama mannsins *Skír.* 85, 27s. þessi kraptur hefir fram leitt hina stærstu n. *Kb.* 3, 163s2

nýmælabréf, n., *Retterbod, supplementær Forordning:* hann kom út hingað með n. kóngsins *Safn* 2, 611s2.

nýmælaskörungur (-s, -ar), m., *Neolog, Reformator:* einhver hinn mesti andans maðr og n. sinnar aldar *Fk.* 27/8 86, 63b5s.

nýmæli, n., 1. *Innovation, Neologi, Neologisme.* — 2. *Forslag, Lovforslag, Lovudkast, Bill:* þar sem nú n. Njáls var samþykkt af lögréttunni *Maur.* 188s. Löngu áður en Gladstone lagði nýmælin um þjóðarþing Íra í Dýflinni til umræðu *Skír.* 87, 38s.

nýnorska, f., *Nynorsk:* að berjast fyrir rjetti nýnorskunnar *Fróð.* 2/2 86, 239c3.

nýnæmi, n., *Nyhed:* honum er eckert n. þó hann eignist eitthvad fallegt *HF Kv.* 1, 161s0.

nýnæmisfræði, f., *Neologi, neologisk Lære:* Þessa nýnæmisfræði hefir Bugge sett fram í riti, sem heitir: „Om Nordens Gude-og Heltesagn" *Skír.* 81, 133s9.

nýnæmislegur, a., *ny, usædvanlig, sælsom:* nýnæmislegar voru þær gjafir, sem þeir sendu drottningunni *Skír.* 85, 58s2.

nýorðinn, pp., *nylig bleven:* 5 eru ní-orðnir sísluménn *Fjöl.* 2, 3, 50i1.

nýplatóningur (-s, -ar), m., *Nyplatoniker:* Hann var N. frá Týrusborg *HH. Ks.* 109s.

nýplatónska, f., *Nyplatonisme:* þessi nýpýtagórska var undanfari nýplatónskunnar *HH. Ks.* 111i0.

nýpýtagórska, f., *Neopythagorisme; jf.* nýplatónska.

nýr (**nýjan**), a., *ny.* *Comp.* nýrri (*Oldsprogets* nýjari): hinir nýrri þýzku heimspekingar *TB.* 6, 79s2.

nýra, n., *Nyre.*

nyröst, adv. superl., *længst mod Nord:* n. á landinu kemur sól ekki upp í viku um vetrarsólhvörf *Lí.* 23i0.

nýrmör (-s), m., *Nyrefedt.*

nýrnabólga, f., *nephritis, Nyrebetændelse:* þegar nýrun bólgna (nýrnabólga), þá veikjast þvagpípurnar *JJ. Lb.* 306s.

nýrnagangur (-s, -ar), m., *Nyregang:* nýrnagangarnir og eystun *Sw. VE.* 221s2.

nýrnagula, f., = nýrnabólga: Almenningur kallar þetta nýrnagulu *JJ. Lb.* 308s2.

nýrnasandur (-s), m., *Nyregrus:* verða úr því hinir svonefndu nýrnasteinar eða n. *JJ. Lb.* 309i0.

nýrnasteinn (-s), m., *Nyresten: jf.* nýrnasandur.

nýrnasteinskveisa, f., *Nephrolithiasis, Nyrekolik, Nyrestensmerte:* þá fær sjúklingurinn kveisu, sem nefnd er n. *JJ. Lb.* 309s1.

nýsmíði, n. pl., *noget usædvanligt, Nyhed:* sjer þú nokkur n. á sjónum eða fjöllunum? *JT PoS.* 113s4.

nýstaðinn, pp., *som nylig har*

rejst sig, nylig kommen paa Benene: Svaraði eg þá; að eg væri n. upp úr sótt *Þús.* 2, 58₂₂.

nýstárlega, adv., *paa en ny, usædvanlig Maade.*

nýstárlegur, a., *ny, usædvanlig, paafaldende*: svo unaðsamt sem mönnum þykir að horfa á nýstárlega hluti *Þús.* 1, 64₄. það illa er þar á móti frábrugðið og svo sem nýstárlegt *HGTh.* 119₂₉. bjóst jeg því við að sjá margt nýstárlegt í ferðinni *Dv.* 5, 53₈.

nýstárleiki, m., *Nyhed, Usædvanlighed*: sakir nýstárleikans og fordóma manna *JÓ. Jafnr.* 27₁₈.

nýstreymi, n., *ny Strömning*: að menn vildu hlaða stíflur í gegn andlegu n. aldarinnar *Skír.* 83, 137₄.

nýsveinn (-s, -ar), m., *nyoptagen Discipel*: Þar var n. einn, sem Þórir hét *JT. PoS.* 65₂₉.

nyt (-jar, -jar), f., 1. *Nytte.* — 2. *Mælk:* þú skalt ekki hnappsitja það (ɔ: fjeð), því þá dettur úr því nytin *JT. PoS.* 7₁₈.

nýtilegur, a., *brugbar.*

nýting, f., 1. *Benyttelse.* — 2. *Høets Beskaffenhed med Hensyn til dets Törring*: á heiskapnum varð nítingjin misjöfn *Fjöl.* 3, 2, 4₂₂. Ill n. *slet Indbjærgning*: varla þarf að gjöra ráð fyrir illri níting á því, sem um það leiti er sleigið 3, 2, 15₂₂. grasbrestur og ill n. *LÍ.* 52₂₂.

nýtingarleysi, n., *Mangel paa Törring af Høet og dets deraf følgende daarlige Beskaffenhed, slet Indbjærgning*: grasbrestur og nítingarleísi *Fjöl.* 3, 2, 11₇.

nýtinn, a., *som benyttèr selv ubetydelige Ting, som ikke lader noget gaa til Spilde, økonomisk.*

nytja (a), vt., *benytte; benytte sig af, drage Nytte af*: að uppgötva nýar nytsemdir landgæðanna, læra að n. þær enn betr og betr *AÓ. Af.* 104₁₀.

nytjandi, m., *Bruger:* verðlaun handa aflandanum og nytjandanum *AÓ. Af.* 104₂₂.

nytjurt (-ir), f., *Nytteplante:* Eptir því sem fleiri nytjurtir urðu kunnar, því örðugra var að þekkja tegundirnar hverja frá annari *Gr. Sk.* 91, 75₂₂.

nytka (a), vt., *malke:* kýr og kindur, er þeir n. *Þs.* 1, 3₁₅. Hún þarf þá að n. kýr og sær *BB. RK.* 37₁₉.

nytkun, f., *Malkning*: þar til heyrir n. of löng *Br.* 5, 68₂₂.

nýtni, f., *Omhu for at benytte selv ubetydelige Ting:* hirðusemi, n. og sparsemi *AÓ. Af.* 24₂₂.

nytsamur, a., *nyttig, gavnlig.*

nytsemi, f., *Nyttighed, Nytte*: úr því hjer er minnst á nitsemi bókanna *Fjöl.* 2, 1, 4₂₅. af því að menn skilja eigi n. þeirra (ɔ: safna við skólana) *TUM.* 2, 52₂₆.

nýútskrifaður, pp., *nylig dimitteret:* eins og hann væri n. úr Svartaskóla *TÞH. BS.* 187₂₄.

nýútsprunginn, pp., *nylig udsprungen:* María tíndi nýútsprungnar rósir *Blk.* 22₂.

nýþveginn, pp., *nyvasket*: honum eru fengin nýþvegin baðmullarföt til þess að sofa í *Ið.* 5, 310₁₁.

nýöld (*g. sg.* -aldar), f., *Nutid*: fornöldin og nýöldin *Ið.* 3, 286₂₂.

næða (= gnæða), f., *bidende kold Vind:* optast v. nv. og norðan næður *Austri* ⁸/₇ 85, 55₃₅. *Jf.* „næden, *adj. skarp, gjennemtrængende, om Vinden*". *Aasen* 545b.

næða (i), vi., (gnæ, gnæa, *Ross*

261a), *blæse med bidende Kulde, stryge*: Eru því sífelldir þurrkar eða því nær í þeim löndum, er þeir (ɔ: staðvindarnir) n. um, árið um í kring *Björl.* 40₁.

næði, n., *Ro.*

næðinglegur, a., *barsk og raa af Udseende:* Hvergi sést á himni rof, | hann er næðingslegur *JÓ.* 46₁₄.

næðingur (-s, -ar), m., („Gnæse *m. koldt og tört vindigt Veir; især om Vaaren*". *Ross* 261b), *kold og barsk Vind:* n. kem eg að norðan, | næturkul að austan *JH.* 37₁₇. þar sem jörðin liggur hvað mest firir næðingum *Fjöl.* 5, 1, 32₁₂. sífeldar saltblandnar hafgolur og næðingar *Av.* 13, 105₂. þrátt fyrir háfjallakuldann og næðingana 18, 19₂₄.

næðisstund (-ir), f., *rolig Time, Fritime*: að sérhver maður... geti veitt sér hvíld og endurnæring á næðisstundum *TB.* 7, 131₂₂.

næfurþunnur, a., *tynd som en Næver, overordenlig tynd:* beita má það (ɔ: gullið) út svo næfurþunnt, að undrum sætir *Ið.* 2, 31₉. veggir þeirra (ɔ: hárræðanna) eru svo næfurþunnir, að lögur og lopt eiga hægt með að komast í geguum þær *JJ. EML.* 32₈.

næla (í), 1. vt., *sammenhefte el. fæste med en Knappenaal;* næla e-ð saman *sy noget løselig.* — 2. vi., *berige sig saa smaat, skaffe sig Formue*: menn svífast eigi að viðhafa óvönduð meðul til að n. *AÓ. Af.* 218₂₁.

næli, n., 1. *en Naal, hvis Öje er afbrudt:* hálsklúturinn var skakkur, festur saman með n. *Sm.* 85₂₅. — 2. nælið að tarna *den Stakkel. Dv.* 5, 50₂₈.

næmi, n., *Nemme:* hann hafði bezta n. og skilning *Þús.* 1, 350₂₄.

næmleiki, m., *Modtagelighed*: en sje það ítrekað, deyfist n. líkamans fyrir þessum (örvandi) verkunum *Íf.* ⁸/₈ 90, 78a₂₈.

næmni, f., *Finhed:* ef hann að öðru leyti hefur þá eptirtekt og n. í tilfinningum, sem einkennir skáldið *Hd.* 18b₂₂.

næmur, a., 1. *lærenem:* bæði n. og námfús *Þús.* 2, 177₁₈. — 2. *fin*: sumstaðar er tilfinning hörundsins mjög næm *JJ. EML.* 55₁₀. — 3. *smitsom*: þessi sjúkdómur er ekki n. *Fk.* ²²/₈ 87, 35b₁₈. að gjöra fleiri og fleiri af hinum næmu sjúkdómum miðr geigvænlega *Ið.* 6, 172₁₇.

næpa, f., *Næpe, Majroe, Hvidroe*: Epli, næpur og aldinrætur | á vetrum geymir jörðin þýð (*læs* þið) *EÓ.* 42b₂₂. er þó ekki sáð nema ofurlitlu af næpum *LÍ.* 44₁₂.

nær, adv. comp.; *se* nærri.

nærbelti, n., *Underbælte, indre Bælte*: ef eg skal ekki ... færa þig af klæðum þínum, yfirhöfninni, kyrtlinum og nærbeltinu *Il.* 1, 37₂₂.

nærbuxur, f. pl., *Underbenklæder:* eins og hann var á sig kominn, í skyrtu og nærbuxum *Þús.* 1, 364₈. jafnmargar n. 2, 74₁₈. fer þú úr öllum fötunum, nema skyrtu og nærbuxum 3, 76₁₄.

nærfatnaður (-ar), m., *Underklæder*: Þessi þægilega tilfinning kemur af því að allar svitaholur eru þá opnar, og nærfatnaðurinn eins og opnari *JJ. EML.* 59₁₇.

nærfelt, adv., *næsten:* huldust nærfellt stjörnurnar *Sb.* 90, 2₂.

nærfleygur, a., *nærflyvende*: hann (ɔ: kjóinn) getur verið helzt til n. *Sk.* ²²/₁₀ 78, 355₆₄.

nærfót, n. pl., *Underklæder*: Allir liggja í nærfötunum á nóttunni *Ið. SG.* 91₂₀. Nærfötin draga

í sig mikinn hluta af hinu óhreina efni svitans *JJ. EML.* 59₁₀. í hannyrða tímunum eru saumuð úr þessu alls konar n. *Sm.* 77₁₆.

nærgætinn, a., *billig, hensynsfuld.*

nærgætni, f., *Billighed, Hensynsfuldhed, Omhu*: gjæddir meiri vitsmunum, nærgjætni og velvild *Fjöl.* 4, 1₁₁. væntir Fjölnir þeirrar nærgjætni, að 5, 1, 8₁₉. En lofaður veri Guð, sem stjórnar með speki og föðurlegri n. öllu því, er oss mætir *HGTh.* 90₁₂. þess vegna ríður á umburðarlyndi og n. 121₂₄.

nærgætnislegur, a., *billig:* Það yrði ekki nærgætnislegt að ætlast til rúms fyrir mikið af slíku í þessum örsmáu blöðum vorum *Íf.* ²⁴/₈ 84, 51a₄₃.

nærgöngull, a., *nærgaaende, paatrængende*: hann var jafnan viðmótsgóður við landseta sína, þegar þeir voru honum ekki of nærgöngulir *TÞH. BS.* 135₄. ætla þeir bæðu ekki all-skorinort þessa nærgöngulu guðræknis-þegna að hugsa um það eitt, er þeim kemr við *Mill* 173₁₁.

nærhæfis, adv., *omtrent*: Tekjur Ala jarls urðu nærhæfis 28 millíónir dala á hverju ári *Ið. SG.* 57₉. nærhæfis á þessa leið *Fróð.* ¹/₈ 86, 358₂₉.

næring (-ar), f., *Næring.*

næringarefni, n., *Næringsstof*: n. grasanna *Sk.* ¹⁹/₁₁ 78, 398₈. Meðal verkmannafólks missa óteljandi margir fullan helming af þeim næringarefnum, sem eru í matnum *Sm.* 190₂₂.

næringargildi, n., *Næringsværdi*: þá þyrftu menn að þekkja n. þessara efna *Br.* 3, 98₃₁.

næringarvökvi, m., *Næringsvædske, Næringssaft:* litarlaus vökvi, sem nefndur er næringarvökvinn *JJ. EML.* 6₁₂. næringarvökvinn, sem nærir allan líkamann 17₁₂.

nærklæði, n. pl., = nærföt: er þeir voru komnir fram á leiksviðið í nærklæðunum einum *KJ. Uf.* 58₁₁.

nærlendis, adv., *i Nærheden:* að ekki sje nóg til í tómið n. *Björl.* 16₈. en eg gat ekki vísað honum á neinn hér n. *PP. NS.* 11₈.

nærri, 1. adv., *i Nærheden;* eins og n. má geta *som man let kan tænke.* — 2. præp. med dat., *nær ved, i Nærheden af*: þorði eg eigi að koma n. þjóðvegum *Þús.* 1, 208₃₀. *Comp.* nær: First að sólin er nú nær oss um miðsleitið, enn hún er rjett eptir Jónsmessuna *Urs.* 24₂₀.

nærskjól, n., *kvindelige Underbenklæder*: yngismærin tók af sjer hverja spjör nema nærskjólið *Þús.* 2, 81₈.

nærskorinn, pp., *stram, tætsluttende:* í blárri peysu, nokkuð nærskorinni *JT. PoS.* 44₂₈. kom hin bitra ör í hið nærskorna brynbelti *Il.* 1, 85₁₆.

nærstaddur, pp., *nærværende, tilstedeværende:* (hann) gjörði með því kjinnroða öðrum nærstöddum *Fjöl.* 3, 1, 44₁₆.

nærsveit (-ir), f., *nærliggende Egn:* einkum úr nærsveitunum *TB.* 4, 169₂₇.

nærsýni, f., *Nærsynethed, Kortsynethed, Bornerthed*: við það hrifast menn út úr n. sifjaliðshugða *Mill* 221₁₈. þessi andlega n. og sýtingsskapr stendr þjóðinni mjög fyrir þrifum *Fk.* ²⁸/₂ 88, 21b₁₄. Nærsýnin færist í vöxt *Skír.* 91. 14₈.

nærsýnn, a., *nærsynet:* að jafnaði eru 74 af 100 nærsýnir í efsta bekk *Skír.* 91, 14₈.

nærvera, f., *Nærværelse:* hvernig guð gat hafa fyllt alheiminn með nærveru sinni *Sw. VE.* 8₂₁.

næstsíðastur, a. superl., *næstsidst:* hið næstsíðasta af þeim (ɔ: Magyaraljóðum) *GB.* 121₅.

næturblundur (-s), m., *Natteslummer, Nattesövn:* hvurnig gjetur án þessa næturblundurinn orðið honum vær? *Fjöl.* 3, 1, 69₇.

næturdvali, m., *Nattedvale, Nattesövn:* Blómin vakna þó í seinna lagi af næturdvala sínum þennan morgun *TÞH. BS.* 284₄.

næturfriður (-ar), m., *Nattefred, Nattero:* (Fjöllin) horfa á nætrfrið á fold | og feðr vora í mold *GB.* 296₂₉.

næturfrost, n., *Nattefrost:* næturfrostin hjeldust við annað veifið fram undir slátt *Fjöl.* 2, 3, 40₇.

næturgagn, n., *Natpotte:* greip hann n. sitt og skvetti úr *Þs.* 1, 340₁₇. hjá hverju rúmi er vatnsker og n. *TB.* 7, 314₈₄.

næturgali, m., *Nattergal:* Innanum blómin sást ógrynni af turtildúfum og næturgölum *Þús.* 1, 62₁₅.

næturgeimur (-s), m., *Nattens Omraade, Nattetid:* þögull skoðar harma heims | hann í djúpi næturgeims *KJ.* 86₂₄.

næturgreiði, m., *Nattelogi og Beværtning:* í stað þess að borga næturgreiða *Ld.* 5, 310₁₆.

næturgöltur, n., *Omvanken ved Nattetid:* fyr en hann væri búinn að segja sér alt um það, hvernig stæði á þessu hans næturgöltri *Þs.* 1, 286₁₉.

næturhimin (-s), m., *Nathimmel:* Hún var fegri enn máninn, þegar hann ljómar á miðjum næturhimninum *Þús.* 2, 119₁₄.

næturkul, n., *Nattekølighed, Nattekulde:* er næddi n. *JH.* 11₈. næðingur kem eg norðan | n. að austan 37₁₈.

næturkuldi, m., *Nattekulde:* einkum kemur opt bitur n. á sumrin í dölunum eptir örmagnandi hita *LÍ.* 20₂₉.

næturkyrð, f., *Nattens Stilhed, natlig Stilhed:* en þegar máni gegn báru brá | brosir og n. er á *GT.* 124₂₅. Allar ár og lækir runnu með töfravæð í næturkyrðinni *GP. ÞS.* 116₈₁.

næturlog, n., *Natblus, Natflamme, Natlys:* þegar gyðjan ástar ein, | öllum nætrlogum | skærri, tindrar há og hrein *GB.* 19₂₈.

næturpottur (-s, -ar), m., *Natpotte:* sex talerka og næturpott *GT.* 55₁₈.

næturskeið, n., *Nattetid:* Hver er | um n. á ferðum hjer? *GT.* 64₉.

næturstaður (-ar, -ir), m., *Nattekvarter, Natteherberg:* það sem hann kallar so er ekki nema n. *Fjöl.* 1, 138₂₀.

næturstvali, m., *Natsvale, Nattekølighed:* hægur n. kyssir grundir *Verð.* 63₁₉.

næturvindur (-s *el.* -ar, -ar), m., *Nattevind:* eg nötra eins og nakið strá, | en nætrvindar soga *GB.* 6₂₄.

næturvörður (-varðar, -verðir), *Vægter:* N. rann á ópið *Þús.* 2, 8₁₅. Hó, hó! næturvörðurinn *JÓ.* 95₂₄.

næturþögn (-þagnar), f., *Nattens Stilhed:* þeir kusu helzt næturþögnina fyrir burtfararstund *TÞH. BS.* 285₁₈.

nægilega, adv., *tilstrækkelig:*

menn hafa eigi nægilega gætt þess, hversu *Fk. A.* $^{26}/_{6}$ 90. 23a17.

nægilegur, a., *tilstrækkelig*: eg þekki eigi fá dæmi þess að álagið er eigi nægilegt til þess að rífa gömlu kofana og flytja burt rofið *AÓ. Af.* 182a2. er apturhvarfið ... ekki orðið að nægilegri alvöru *JG. Hv.* 33a11.

næging (-ar), f., *Tilfredsstillelse*: næging einhverrar þarfar *Av.* 8, 135a.

nægja, f., *det tilstrækkelige, saa meget som man ønsker*: Bergþór drekkur nægju sína *Þs.* 1, 213a30.

nægja (i), vt. med dat., *være tilstrækkelig*: Þetta nægir honum ekki.

nægjanlegur, a., = nægilegur: (hann) ödlaðist nægjanlegt uppeldi fyrir sig og sína *HGTh.* 72a12.

nægjusamur, a., *nöjsom*: þá fyrst geta menn orðið nægjusamir *Sm.* 4a. framúrskarandi sparsamur og nægjusamur 158a6. þetta nægjusama hugarfar *JG. Hv.* 6a11.

nægjusemi, f., *Nöjsomhed*: nægjusemi og sjálfsafneitun *AÓ. Af.* 12a2. að sýna mjög mikla nægjusemi *Sm.* 43a11. guðhræðsla með nægjusemi er mikill ávinningur *JG. Hv.* 6a4.

nægt (-ir), f., *Overflod, Overflødighed*: til lífs vjer heimvon eigum | og munum sælu nægtum ná *Sb.* 89, 3a.

nægtabrunnur (-s, -ar), m., *Overflødighedskilde, Overflødighedshorn*: öll nytsemin ... er nægtabrunnur sá, er allar fullnægjur þarfa vorra úr renna *AÓ. Af.* 131a8.

nöðrubitinn, pp., *æglebidt*: Hann stökk eins og n. upp úr stólnum *Dægst.* 25a19.

nögl (*g. sg.* **naglar**; *pl.* **neglur, nagla, nöglum**, *anomal Form* **neglum**), f., *Negl*: hár og neglur styðjast við hörundið *JJ. EML.* 55a8. neglurnar á fingrum hans voru alin á lengd *Þús.* 1, 113a25. Konungurinn gat ekki neytt handanna ... fyrir lengdinni á neglunum 114a6.

nöldra (a), vi.. *mumle, knurre, smaagnave, smaaknurre*: þá n. þeir, jagast og byrstast svo brátt *JÓ.* 187a15. að n. sífelt út í horni um ágirnd og heimtufrekju þeirra presta, sem efnaðir eru *Fk.* $^{1}/_{12}$ 91, 193a30.

nöldr|un (-anir), f., *Mumlen, Knurren, Brummen.*

nöldrunarseggur (-s, -ir), m., *gnaven Person, Brumbasse, Knurrebasse*: En jafnframt hugsaði jeg til inna stórríku nöldrunarseggja, sem vita ekki, hvar þeir eiga að kaupa eyrisvirði af ánægju handa hjarta sínu *Ið.* 1, 221a30.

nöldur, n., (*n.* Gnoll, Noll), = nöldrun: hann þjónaði sér sjálfr og var ekki að þessu sífelda nöldri og eftirrekstri *Fk.* $^{19}/_{11}$ 87, 136a65.

nöp (*g. sg. synes ikke at forekomme*), f., *bruges i Talemaaden* e-m er í n. við e-n *el.* við e-ð *en er ugunstig stemt imod nogen el. noget*: Tröllkonunni var eitthvað í n. við hann *Þs.* 1, 208a18. prófastinum er heldur í n. við leikina *ÓD. ÍS.* 8a12.

nötra (a), vi. og impers., 1. *klirre, klapre; knage*: gluggarúðurnar nötruðu *Ið.* 1, 244a24. æpir húsfreyja svo hátt, að nötraði í hverjum rapti *JT. PoS.* 88a9. — 2. *skælve, skælve som et Æspeløv*: þau nötruðu af kulda *TÞH. Bs.* 17a2. og n. eins og nakið strá *GB.* 6a2.

nöturlega, adv., = tötralega *i Þjalter*: kom þar inn gamul kérling nøturlega til fara *(klædt i Pjalter)*. *HF. Kv.* 1, 108₈.

O. Ó.

óaðfinnanlega, adv., *upaaklagelig:* þau breyttu í öllu ó. eptir boðum og skipunum drottins *Tang* 84₃₀.

óaðfinnanlegur, a., *upaaklagelig*: Húsbóndi nokkur, sem fór vel með hjú sín og gaf þeim óaðfinnanlegan mat *PP. Sms.* 125₁₈. að hafa óaðfinnanlega þjónustustúlku *PP. NS.* 63₁₁.

óaðgengilegur, a., *uantagelig*: að koma til yðar með svo óaðgengilegt boð *Þús.* 2, 300₂₅.

óaðgreinanlega, adv., *uadskillelig:* hversu ó. iðn þeirra (ɔ: listamannanna) er sameinuð skáldskapnum *Gr. Kv.* 65₂₂.

óaðgreinanlegur, a., *uadskillelig:* Mannlífið stendur í óaðgreinanlegu sambandi við náttúruna *Gr. Kv.* 71₁₀. hetjusögum þeim, sem óaðgreinanlegar eru frá goðsögum *TB.* 10, 82₂₄.

óaðgæzla, f., *Uagtsomhed:* að það hefði getað orðið af óaðgæzlu, að andvirði kornsins hefði komizt í pokana *Tang* 24₂₁.

óaðskiljanlega, adv., *uadskillelig:* þær (ɔ: fyrirhöfnin og nytsemdin) eru ó. samtengdar *AÓ. Af.* 116₂₁. með því að spilla því, sem hún (ɔ: föðurlandstilfinningin) er ó. bundin við *Av.* 14, ix₂₄.

óaðskiljanlegur, a., *uadskillelig.*

óafhendilegur, a., *uafhændelig:* Svo réttr sem skylda eru hér ... óafhendileg og óihendileg *Fróð.* ¹/₈ 86, 358₅₇. í þessum óafhendilega sjálfsleik eðr sannleik mannsins *Fk. A.* ²³/₁₂ 90, 58₂₂₅.

óafmáanlegur, a., *uudslettelig*: Sá sem innrætti hjørtum vorum þá hina eflugu og óafmáanlegu tilfinning, er gjørir mun á illu og góðu *Myn.* 82₁₂. þjóð vorri til óafmáanlegrar skammar *Dv.* 89, 10₂₁.

óafsakanlegur, a., *uundskyldelig:* ef hann hefur gjört sig valdan að óafsakanlegu hirðuleysi um líf og heilsu manna *LHA.* 8, 117₂₂. Slíkt mannúðarleysi er meir en ... óafsakanlegt *Ið.* 2, 120₁₂.

óafturkallanlega, adv., *uigenkaldelig:* En traustið á ráðvendni konungs var ó. horfið veg allrar veraldar *Av.* 13, 28₁₀.

óafturkallanlegur, a., *uigenkaldelig*: að það væri ó. ásetningr sinn, að ónýta arfleiðslusskrá þá er *Dægst.* 18₁₈.

óafvitandi, *ubevidst*, 1. adv.: þó það aldrei hafi verið annað enn „fordild", gat verið, að sú hin sama leiddi þá á rjettan veg, þeim sjálfum ó. *Fjöl.* 3, 1, 8₁₈. — 2. adj.: Þetta eru grundvallarsetningar hins fagra og góða ..., sem heiðni spekinguriun Platon ó. benti börnunum á að læra *Ald.* 2, 119₄.

óágengur, a., *ikke anmassende*, *uegennyttig:* hann var staklega óágjeingur *Fjöl.* 3, 1, 63₂.

óáheyrilega, adv., *paa en for Tilhørerne uinteressant Maade:* nokkuð staglsamt og óáheyrilega *Fk.* ²⁹/₁₀ 86, 79b₂.

óáheyrilegur, a., *uinteressant at*

høre paa: ræður hans þóttu fremur óáheyrilegar *Ið.* 7, 67₉.

óákomið, pp. n., *kan oversættes som Substantiv: Mesalliance, Misforbindelse, ulige Parti:* Munu það og margir mæla, að ekki sje ó. með þeim Indriða mínum og Sigríði dóttur yðar *JT. PoS.* 34₁₈.

óákveðinn, pp., *ubestemt:* Þó lítur svo út, sem hann hafi ekki haft ljósa hugmynd um mismun á þýðingu lýsingarorðsins, þegar það er ákveðið og þegar það er óákveðið *TB.* 9, 42₃₀. tveir eru valdir til óákveðins tíma *TUM.* 1, 43₂₃.

óalega, adv., *forfærdelig, gyselig:* frá eldi þeim, er lýsti svo ó. upp hina myrku miðsumarnótt *Austri* ³/₇ 85, 51c₆₀.

óalgengur, a., *ualmindelig:* Það var ekki óalgengt á miðöldunum, að *Ið.* 7, 32₉.

óalger (-van), a., *ufuldkommen:* hinum lægri, óalgjörvu, viðhverfu (relativu) réttindum manns fylgja viðhverfar skyldur *Fróð.* ¹/₂ 86, 358₆₀.

óálit, n., *Miskredit:* (Búnaðarskólarnir) urðu að eins til að koma öllu búfræðisnámi í ó.) *Máf.* 8₂₂.

óálitlegur, a. *uanselig:* fann hún það til, að maðurinn væri ó. *JT. PoS.* 49₂₇.

óáminztur, pp. refl., *(dannet af det neutrale pp. refl.* áminzt *med den negative Forstavelse* ó): *uomtalt, uberørt:* Ekki gjet jeg látið óáminnst, hvursu *Fjöl.* 3, 1, 44₉.

óánægður, a., *misfornöjet:* að lifa því lífi, sem menn verða því óánægðari með, sem menn lifa lengur *HGTh.* 59₅. Menn vóru þar mjög óánægðir með það, að *TB.* 9, 37₂.

óánægja, f., *Misnöje, Misfornöjelse:* þess lífs, sem kveykir ófrið og óánægju við sjálfa oss *HGTh.* 59₇. að hún byggi yfir megnum trega eða mikilli óánægju *Þús.* 3, 128₂₄. Fyrir daga Lúters var að vísu farið að bóla á óánægju yfir páfakirkjunni *Tang* 159₂₂.

óáran (-ir), f., *Uaar:* hvursu mikinn skaða landið hafi haft af þessari ó. *Fjöl.* 2, 3, 41₇. þegar ... óáranir og drepsóttir fara yfir löndin *JG. Hv.* 14₂₂.

óarðsamur, a., *uindbringende:* að öflun eðr framleiðing kjöts og smjörs er engu óarðsamari atvinna en yrking rúgs og hveitis *AÓ. Af.* 66₉.

óáreiðanlega, adv., *upaalidelig.*

óáreiðanlegleiki, m., *Upaalidelighed:* þeir tóku til að smánöldra sín á milli um óáreiðanlegleika embættismanns þess, sem í hlut átti *PP. Sms.* 52₁₅. Getur þá óáreiðanlegleikinn komið af því, að *Sm.* 62₁₂.

óáreiðanlegleikur (-s), m., *Upaalidelighed:* Eg hefi bent á óáreiðanlegleik sem íslenzkt þjóðernisein-kenni nú *JB. Ísl.* 24₈.

óáreiðanlegur, a., *upaalidelig:* að kronika hans sé mjög óáreiðanleg *TB.* 10, 75₁.

óáreittur, pp., *uantastet, uanfægtet, uforurettet:* og kristnir menn skyldu óáreittir meðan dýrka Guð sinn eptir eigin geðþótta *Tang* 155₂₄. höfðu bæjarbúar látið þá óáreitta *Ið.* 6, 240₉.

óarfgengur, a., *som ikke gaar i Arv, unedarvelig:* óarfgengt vald *Maur.* 6₇.

óarga, a. indecl., *vild, glubende:* að verjast mót ó. dýrum *Rób.* 30₇. Kristnum mönnum var kastað fyrir ó. dýr *Mill* 66₂₂.

óásjálegur, a., *uanselig*: umkomulaus kennslustúlka, fátæk og óásjáleg *PP. NS.* 39₇.

óástúðlegur, a., *ukærlig*: fyrir óástúðlega meðferð eldri bræðra *HD. MíH.* 35₁₀.

óátalið, adv., *upaatalt*: að praktísera ó. *Íf.* ¹⁹/₁₂ 88, 238b₂₉.

óáþreifanlegur, a., *ufølelig, uberørlig*: óáþreifanlegt efni hlutanna *TB.* 6, 70₆.

óbaldinn, a., *ikke genstridig*: yfir kalda iðu straums | eins og sljetta grundu | hljóp ó. hjörtur taums *KJ.* 323₇.

óbeinlínis, adv., *indirekte, middelbart:* enn á þann anda hefir kristindómrinn áhrif haft bæði beinlínis og ó. *JÓ. Jafnr.* 11₁₆. Aldur jarðlaganna er eigi hægt að sjá nema ó. *Av.* 6, 64₂₂.

óbeinn, a., *indirekt, middelbar*: Það er samt ekki svo að skilja, að kristnin hafi orðið bein ástæða þess, að konur urðu að skipa óœðra bekkinn, heldur óbein *BB. RK.* 11₁₆. óbein eyðing og torsæ *AÓ. Af.* 14₂₂.

óbeit, f., *Modbydelighed, Aversion, Antipathi*: leizt mér nú þeim mun betur á hana, sem eg áður hafði haft ó. á kvennfólki *Þús.* 2, 54₁₈. hann kvaðst þó hafa hina mestu ó. á að deyja 3, 75₂₂.

óbersýnilegur, a., *usynlig for det blotte Öje, mikroskopisk:* Það er sannað, að jarðeplaveikin orsakast af óbersýnilegum *(mikroskopisk)* ölmususvepp *Suðri* ²⁰/₁ 86, 5c₁₁.

óbetranlegur, a., *uforbederlig*: þeir voru óbetranlegir illgjörðamenn *Rób.* 106₈.

óbeygjanlegur, a., *uböjelig:* eingir kveinstafir megna að breita hinu óbeygjanlega ráði forlaganna *Myn.* 133₈. óbeygjanlegt þrályndi *HH. Ks.* 88₂₄.

óbifaður, pp., *urokket, urokkelig*: *ubevægelig*: veraldar einnig aðköst við | óbifuð stóð hún hans hjá hlið *JT.* 165₁₈.

óbifandi, a., *urokkelig, ufravigelig:* að þeir hafi fundið þá óbifandi lífernisreglu, sem *Myn.* 5₂₂. að eins einn klettur gnæfði upp úr eyðileggingunni fastur og ó. *Ið.* 1, 57₂₂.

óbifanlega, adv., *urokkelig, uforanderlig*: Þessi forlög ímynduðu þeir sér að hefðu ákveðið ó., hvað hver maður væri eður ætti að verða *Myn.* 60₂₂.

óbifanlegleikur (-s), m., *Urokkelighed.*

óbifanlegur, a., *urokkelig, ubevægelig:* vér óttumst ... hina kyrrlátu, óbifanlegu dauðu jörð *Myn.* 17₃₅. þær skorður eru óbifanlegar 52₂₈.

óbilaður, pp., *usvækket*: Eg hefi enn óbilaðan krapt *Il.* 1, 112₄.

óbilandi, ppræs., *urokkelig*: euska þjóðin með sínum óbilandi vilja *Ald.* 1, 17₂₄.

óbilgirni, f., *Ubillighed, Hensynsløshed*: þótti jafnt kennendum og lærisveinum hann beita ofmikilli harðúð og ó. *Ið.* 6, 230₂₆. það væri ó. að bera á móti því, að *Íf.* ²²/₂ 90, 61b₁₈.

óbilgjarn, a., *ubillig, hensynsløs.*

óbilugur, a., *som ikke svigter, stærk*: þeir sem hafa öflugar taugar og óbiluga meltingu *Auðv.* 34₂₀.

óbjagaður, pp., *uforvansket:* Óbjagað orð getur varla komið úr munni þeirra *Fjöl.* 4, 1, 20₁₆. óbjöguð söguleg sannindi *FJ. BÍ.* 1, 67₁.

óbjörgulegur, a., *uskikket til Livsophold, uskikket til at yde Ernæring:* landið er eigi óbjörgulegt, ef hyggilega er að farið *Br.* 5, 19$_{26}$.

óbjargvænlegur, a., *som ikke giver Haab om sikkert Udkomme, betænkelig:* óbjargvænlegt ástand *TB.* 4, 207$_{17}$.

óblandaður, pp., *ublandet:* hinar óblönduðu dreypifórnir *Il.* 1, 40$_{26}$.

óblautgerður, pp., *ikke blødsindet, haardför, kæk:* atorkumaður og óblautgjörður í geði *Þs.* 1, 36$_{20}$.

óblessun, f., *Vanheld, Vantrivsel:* til einskis vænlegt nema óblessunar og vanþrifa nýlendumönnum vorrar þjóðar í Vestrheimi *Sk.* $^{31}/_{1}$ 79, 22$_{22}$. að nöldra um ó., er hvíli yfir hinum, er illa búa *Fk.* $^{1}/_{12}$ 91, 193a$_{22}$.

óbleyttur, pp., *ulæsket:* birgðir af tjöru og brenndu en óbleyttu kalki *LHA.* 3, 90$_{12}$. Áðr enn eldrinn gríski varð almennr, höfðu menn í orrustu óbleytt kalk, er menn þeyttu undan vindi í augu fjandmanna sinna *TÞH. Eld.* 681$_{23}$.

óblíða, f., *Ublidhed, Ugunst; Barskhed:* hann er frelstur frá óblíðu lífsins *Fjöl.* 3, 1, 78$_{1}$. (Vjer) göngum að því vísu, að ó. veðráttunnar er fyrir höndum *JG. Hv.* 9$_{25}$. ó. lands og lagar efldi kjark og karlmennsku *PM. Ág.* 140$_{25}$.

óblíðlega, adv., *umildt, unaadig:* Konungur sneri sjer að S. og sagði nokkuð ó.: „Hvernig á jeg að taka það, að“ *PP. Sms.* 103$_{3}$.

óblótandi, ppræs., *ikke bandende, uden at bande:* Enn nú talaði eg óblótandi *FP.* xi$_{24}$.

óbónþægur, a., *uvillig til at efterkomme andres Bönner, utjenstvillig:* (hún) átaldi dóttur sína fyrir það, hvað óbónþæg hún hefði verið *Þs.* 1, 22$_{27}$.

óborgaður, pp., *ubetalt, ulönnet:* eg trúi því ekki, að þeir láti fyrirhöfn mína óborgaða *Þús.* 1, 335$_{22}$.

óbotnandi, a., *bundløs:* Höfðingjarnir... dóu í óbotnandi skuldasúpu *Ið.* 6, 309$_{12}$.

óbragð, n., *Usmag:* til þess að almenningur finndi af því bragðleísuna eður óbragðið *Fjöl.* 4, 1, 4$_{11}$.

óbrennanlegur, a., *ubrændelig, ubrændbar:* Tré verðr óbrennanlegt, ef *Fk.A.* $^{24}/_{6}$ 90, 28a$_{4}$.

óbreytanlegur, a., *uforanderlig:* það vald . . . er hafi fyrirfram ritað hið óorðna í stjørnurnar, eins óbreitanlegt og gángur þeirra er *Myn.* 69$_{8}$.

óbreytilegur, a., *uforanderlig:* hið lægsta í náttúrunni . . . er óbreytilegt og fast *Sw. VE.* 78$_{17}$.

óbreyttur, pp., 1. *uforandret:* verði frumvarpið á þennan hátt óbreytt samþykkt *StA.* 75, 34$_{29}$. — 2. *ukunstlet, simpel, ligefrem:* að sitt sé hvad ó. og audvirðilegur stýll *HF. Kv.* 1, xvi$_{10}$.

óbrigðanlegur, a., *ubrødelig:* eg skal gæta óbrigðanlegrar þagmælsku *Þús.* 2, 153$_{29}$.

óbrigðilegur, a., *ubrødelig, ukrænkelig:* þetta boð stjórnlaganna er svo skilyrðislaust, svo óbrigðilegt og ríkt *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 339$_{47}$.

óbrigðull, a., *ufejlbar, sikker; stadig, paalidelig:* óbrigðult einkenni góðs skáldskapar *Fjöl.* 4, 1, 9$_{15}$. þar sem eg er, hafið þjer . . . óbrigðulan stjörnuspámann *Þús.* 2, 59$_{31}$. vér þráum . . . óbrigðula hamingju *TB.* 7, 143$_{32}$.

óbrigðult, adv., *ufejlbarligt, sikkert:* þá þokar ó. öllu voru ástandi til þeirrar fullkomnunar, sem

vjer allir girnumst *Fjöl.* 2, 3, 57₈.

óbrjálaður, pp., *uforvansket, uforkvaklet:* merkisatriðin verða tekin óbrjáluð eptir fyrstu heimild *Fjöl.* 1, 15₈₈. að finna þær (ɔ: sögurnar) óbrjálaðar 4, 1, 12₇.

óbrjótandi, a., *ubrydelig, ubrækkelig:* hann smíðaði ó. og óslítandi fjötra *HO.* 8, 50₆.

óbrotinn, pp., 1. *ubrækket, uknækket, usvækket:* Nafni hans, sem uppi' er enn | ó. að kalla, | með sama móti segja menn | úr sögunni muni falla *KJ.* 264₁₄. með sínum óbrotna lífskrapti *Ald.* 1, 17₂₄. — 2. *uindviklet, ukunstlet, simpel:* þeir lifa óbrotnu lífi *Ið.* 2, 98₅. hinar óbrotnu reglur 6, 233₁₀. það er því ljettara (að læra útlent mál), sem málið er óbrotnara *BM. UM.* 39₃.

óbrúkanlegur, a., *ubrugelig,* óbrúkanleg og óný́t efni *JJ. EML.* 33₃₀.

óbundinn, pp., *ubunden:* í óbundinni ræðu *i ubunden Tale, i Prosa. Fjöl.* 3, 1, 20₁₇. í óbundnum stíl *Gr. Kv.* 90₁₉. í óbundnu máli *Sak.* 64₁₉.

óbúsæll, a., 1. *uheldig med Hensyn til sin Husholdning.* — 2. *uindbringende:* fyrst eg er að erja við | óbúsæla handverkið *Núm.* 17,1.

óbyrjuskapur (-ar), m., *en Kvindes Ufrugtbarhed, Sterilitet:* þessi ó., mælti hann, er ljós vottur þess, að *Þús.* 3, 5₂₁.

óbær, a., *inkompetent:* að hæstiréttr yrði sjálfr til að lýsa sig óbæran til að geta dæmt eftir lögum vorum *Sk.* $^{26}/_{2}$ 80, 433₄₄.

óbærilega, adv., *utaalelig:* mér finst það ó. þungt fyrir mig . . . að verða að sjá þannig á bak einkabarni mínu *Blk.* 47₂₈.

óbærilegur, a., *utaalelig:* það er óbærilegt fyrir mig að hugsa til þess, að *PP. NS.* 66₁₈.

óbætanlegur, a., *uerstattelig:* Missirinn var óbætanlegur *Av.* 14, xiii₆. Eitt einasta misstigið fótmál . . . getur valdið þjer óbætanlegu tjóni *JG. Hv.* 35₈.

óbætilegur, a., *ubodelig, uerstattelig:* einungis með því að rangfæra og fegra það virkilega verður yfirsjón ófyrirgefanleg og getur valdið óbætilegu tjóni *N.Hf.* 16₂.

óbölvandi, ppræs., *ikke bandende, uden at bande:* Hjer mannist varla nokkur maður á hann ó. *Íf.* $^{1}/_{6}$ 89, 173a₁₈.

óðagot, n., *Il, Hast, Hastværk:* hann hlaut að verða hvers manns hugljúfi með allri ákefðinni og óðagotinu, því þegar hann átti tal um eitthvað, sem honum var eitthvað hugleikið, þá talaði hann svo, að ómögulegt var að skilja hann *Ið.* 6, 227₂₇.

óðagotslegur, a., *ilfærdig, stundesløs:* þeir eru allt of ákafir og næstum óðagotslegir *Sm.* 203₈.

ódáinsakur (-rs), m., *Udødelighedsmark, den elysæiske Slette:* Sálum góðra manna vísa þeir til vistar á Ódáinsakri *Stoll* 16₂₉.

ódáinsblóm, n., *Udødelighedsblomst:* Hnigu himnesk | hjartfólgin tár | af engils augum | á ó. *KJ.* 162₂.

ódáinsdrykkur (-jar), m., *Udødelighedsdrik, Nektar:* Til að viðhalda ódauðleik sínum og eilífum æskublóma neyta goðin ávallt ódáinsdrykkjar (*nektar*) og ódáinsfæðu *Stoll* 7₂.

ódáinseyjar, f. pl., *Udødelighedsøer, de saliges Øer:* Af Ódáinseyjum höfum vér enga eldri sögu

en þá, er finnst í kvæðum Hesíóðs *Stoll* 19₂.

ódáinsfœða, f., *Udødelighedsføde: Ambrosia:* bera þau (ɔ: Hebe og Ganýmedes) guðunum ódáinsvín og ódáinsfæðu *Stoll* 14₁₂.

ódáinsgras, n., *Udødelighedsgræs (ἀμβροσία):* en Símóis lét ó. upp sprettа handa þeim að bíta *Il.* 1, 132₂₂.

ódáinskraftur (-ar, -ar), m., *Udødelighedskraft, udødeliggørende Kraft:* sá, sem sagði mér frá þessu, hafði ekki heyrt neitt um það, af hverju þessi ó. hefði stafað *Av.* 18, 25₁₁.

ódáinsvín, n., = ódáinsdrykkur: Hin tignarlega Heba skeinkti ó. fyrir þá *Il.* 1, 80₄. (hann) jós síðan ó. af skaptkerinu *Stoll* 59₂₀.

óðakapp, n., *Travlhed:* það var nú í óðakappi farið að þvo *PP. NS.* 9₂₂.

óðal, n., *Odel.*

óðalslóð (-lr), f., *Fædreland:* fyrr en unnin var | aptr kyrð um ó. *GB.* 64₁₉.

ódámslegur, a., *urenlig, svinsk:* þeir sjá kvikindi nokkurt, þó í mannslíki, en allstórskorið og ódámslegt *Þs.* 1, 249₂₆.

ódámur (-s, -ar), m., *urenligt, svinsk Menneske:* (móðirin) kallar það (ɔ: barnið) ódám og brekabarn *FP.* 74₇.

óðar, óðara, adv. comp. *se* ótt.

ódauðlegleiki, m., = ódauðleikur *Udødelighed:* þau guðlegu fyrirheiti um aðstoð og ódauðlegleika, sem opinberunin er full af *TB.* 7, 129₂₁.

óðaönn (-annar, -annir), f., *Travlhed:* þeir bræður voru í óðaönn (*havde travlt med*) að skipa niður fylkingum Fókverja *Il.* 1, 47₂₇.

oddborgaralegur, a., *spidsborgerlig:* o. í mörgum greinum *Hd.* 38b₄₅.

oddborgaraskapur (-ar), m., *Spidsborgerlighed:* Reykjavík sé aðsetrstaðr Danskins, þeirra konungkjörnu, kaffisystra og allskonar oddborgaraskapar *Víkverji* $^{10}/_{7}$ 73, 29a₃₆. að láta ekki kúgast af oddborgaraskapnum *BT.* xliv₁₇.

oddborgari, m., *Spidsborger:* B. hugsar þarna eins og aumasti o. *BT.* xxxi₇.

oddmjór (-mjóvan), a., *spids, tilspidset:* ferstrendir steinvarðar... að sér dregnir og oddmjóir upp *PM. Ág.* 7₉. Vessar, sem eru í hörundinu og vefnum undir því, eru stundum tæmdir út, með því að stinga nokkrum sinnum í lopann með oddmjóum hnífi *N.Hf.* 58₁₁.

oddvari, m., *polygonum aviculare, udstrakt Skedeknæ. Mohr* 179₂. *Grl.* 86₂₇.

oddviti, m., 1. *Anfører.* — 2. *Formand:* Skal í Reykjavík o. bæjarstjórnarinnar vera o. kjörstjórnarinnar *LHA.* 3, 164₂₂. Eg vil því áminna yðr um, herra o., að *Ið*, 3, 82₁₂.

ódeilanlegur, a., *udelelig:* það (ɔ: núið) er ódeilanlegt *TB.* 6, 88₁.

ódeildur, pp., *udelt:* sýna þarf mun þeirra mála . . ., er landstjóri einn hefir, og þeirra er konungr og hann hafa ódeild saman *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 338₂₂.

ódeili, n., *Atom:* Hann (ɔ: óendileikinn) birtist jafnt á hinni heiðbláu himinhvelfing . . ., sem og í hinu lifanda ó. *TÞH. Tíb.* 1, 73₁₇.

ódeililegur, a., *udelelig:* Æðsta

valdið yfir einu og hinu sama máli . . . er jafnan eftir eðli sínu ódeililegt *Fróð.* $^{2}/_{2}$ 86, 325$_{12}$.

óðfleygur, a., *hurtig flyvende*: Lát svo óðfleygan anda þinn | í átthaga þína fornu svífa *KJ.* 345$_{9}$.

óðfluga, a. indecl., *som gaar i flyvende Fart, (kan ogsaa opfattes som adv., i flyvende Fart, med rivende Hurtighed)*: Ó, hve ó. | áfram líða | stundir starfsemi, | stundir vonar *KJ.* 186$_{9}$. áfram við, höldum, ó, áfram | við ó. svífum 239$_{12}$.

óðgáfa, f., *Digtergave:* Jökull heimtaði skilyrðislausa trú á sig og óðgáfu sína *Fróð.* $^{10}/_{5}$ 84, 123$_{12}$.

óðfræði, f., *Poetik.*

óðfœr, a., = óðfleygur, óðfluga: Blóðug stríðin þannig þjá, | þar sem geysa yfir, | myrða og niðast óðfær á | öllu því, sem lifir *Núm.* 15, 12.

óðinshani, m., *phalaropus cinereus, Odinshøne. Faber* 37$_{3}$. *Gr. Df.* 63$_{33}$.

óðlátur, a., 1. *utaalmodig, heftig*: rjeði hann sjer valla fyrir óþolinmæði og óðlátri löngun eftir að heyra, hvernig *Þús.* 1, 227$_{32}$. — 2. *graadig*: óðlátir eins og soltin ljón *Þús.* 1, 202$_{29}$.

óðmáll, a., = málóði *som taler meget hurtig og med stor Heftighed:* andþroti nær, og ó. stundi' upp kveðju *Lear* 52$_{4}$.

ódráttur (-**dráttar,** -**drættir**), m., 1. *monstrøs, udheldvarslende Fisk.* — 2. *Kæltring, Slyngel*: þú hefir felt á hann tré í skóginum, ódráttrinn þinn *Ið.* 1, 12$_{23}$.

ódrekkandi, a., *udrikkelig:* það (ɔ: lindarvatnið) er fullt af óhreinindum og er með öllu ó. *Ald.* 2, 104$_{21}$. að vatnið yrði ó. *Skír.* 83, 37$_{35}$.

ódrenglundaður, a., = ódrenglyndur: ódrenglunduð hefnd *TÞH. SoÆ.* 30$_{23}$.

ódrenglyndur, a., *uædelmodig, uædel, inhuman:* ráðríkir, harðir og ódrenglyndir menn *BB. RK.* 12$_{26}$. þú ódrenglyndi maður! *Sak.* 40$_{26}$.

ódrýgður, pp., *endnu ikke begaaet:* Menn gátu keypt syndakvittunarbréf bæði fyrir drýgðar og ódrýgðar syndir *PM. Ág.* 172$_{25}$.

ódrýgja (1), vt., *göre udröj, forringe*: Ef maðr ætlast á, að dyr, hylluþykktir og fl. ódrýgi bókrými það, sem hér er gjört ráð fyrir, um 10% *Íf.* $^{21}/_{7}$ 86, 119c$_{15}$.

óðsaga, f., *poetisk Fortælling, Roman:* sem lesa má um í óðsögum Björnsons *Fróð.* $^{2}/_{2}$ 86, 331$_{17}$.

óðsnillingur (-s, -**ar**), m., *fremragende, udmærket Digter*: var Þormóður vitur ó. *KJ.* 270$_{8}$.

ódugnaður (-**ar**), m., *Udueligheid, Udygtighed:* fyrir sakir ódugnaðar landsmanna *JT. PoS.* 1$_{9}$.

óður (-**ar**), m., *Poesi; Digtning, Digtergave:* jeg hrósaði óði og lýðmenntun þeirra *Fróð. Fylgibl.* $^{28}/_{5}$ 85, 2b$_{5}$. jeg hrósaði yður fyrir óð, speki, fjölfræði, málsnild og fegurð anda yðar 2b$_{72}$.

óður, a., *gal, rasende.*

ódýrleiki, m., *Prisbillighed*: þann missi bœtir ó. og sameining afiisins *Ið.* 1, 92$_{21}$,

ódæði, n., *Ugerning:* Nú hef eg skýrt yður frá, hvernig á ó. mínu stendur *Þús.* 1, 341$_{23}$.

ódœmafárviðri, n., *umaadelig Orkan:* Hinn 2. desember sama ár gerði ódæmafárviðri *Björl.* 94$_{23}$.

óeðlilegur, a., *unaturlig*: svo er um hvað eina, sem óeðlilegt er *Gr. Kv.* 62$_{23}$. að verzlan vor sé í flesta

staði óeðlileg *AÓ. Af.* 67$_{13}$. þar er uppfræðing alþýðumanna er mjög lítil og að því skapi óeðlileg 202$_{6}$.

óefað, adv., *utvivlsomt, sikkert*: Nú má ó. telja Evrópu voldugri öllum öðrum álfum heimsins *PJ. Ns.* 50$_{8}$. Ó. getr aðferð sú ... verið vítaverð *Mill* 108$_{5}$.

óefnilegur, a., *uegnet, uskikket*: heilsutæpur og því ó. til vinnu *Auðv.* 34$_{25}$.

óeftirlátsemi, f., *Ueftergivenhed*: þessakonar óeftirlátsemi kemur af því, að *Skír.* 79, 93$_{10}$.

óeftirtakanlegur, a., *uefterrettelig, upaalidelig*: en það hafi, eins og hitt annað, óskirt verið og óeptirtakanlegt *Þs.* 1, 170$_{41}$.

óeigingirni, f., *Uegennytte*: Eitt er umfram allt nauðsynlegt og það er óeigingirnin *TB.* 7, 117$_{34}$.

óeigingjarn, a., *uegennyttig*: Þetta óeigingjarna afl í mannsins eðli köllum vér stundum skynsemi *TB.* 7, 115$_{24}$.

óeiginlegur, a., 1. *uegenlig*: hvort heldr í bókstaflegri eða óeiginlegri merkingu *Mill* 151$_{12}$. — 2. *uegen, unaturlig*: Jeg hefi æfinlega haft nokkurs konar hrylling fyrir þessari hörðu fegurð. Hún er mér svo óeiginleg *TÞH. SoÆ.* 83$_{17}$.

óeindrægni, f., *Usamdrægtighed, Uenighed*: Jeg gleymdi óeindrægninni milli okkar *TÞH. Dr.* 1, 1, 16$_{1}$.

óeirðir, f. pl., *Uroligheder, Oprør*: í óeyrðum þessa lífs *Myn.* 161$_{24}$. eptir óeirðirnar á Þýzkalandi 1849 *Skír.* 87, 109$_{23}$.

óeirinn, a., *urolig, utaalmodig*: þegar um börn eða óeirna sjúklinga er að gjöra *N. Hf.* 19$_{16}$. (þrællinn) var að smákoma til hans og biðja hann að verða ekki ó. *Þús.* 1, 66$_{17}$.

óelskuverður, a., *uelskværdig*: aðrar myndir eru ófriðar og óelskuverðar *Sw. VE.* 247$_{12}$.

óendanlega, adv., *uendelig*: ó. lítil dvöl *JG. Hv.* 13$_{7}$. ó. sönn orð 81$_{13}$.

óendanlegleiki, m., *Uendelighed*: Það er ímynd guðs, jafnvel ímynd hans óendanlegleika *TB.* 7, 108$_{10}$. menn geta skilið lítið um ... almætti, óendanlegleika og eilífð *Sw. VE.* 6$_{17}$. ó., sem eigi hefir óendanlega hluti í sér 10$_{17}$. ó. tímans 76$_{25}$.

óendanlegleikur (-s), m., *Uendelighed*: frá eilífð og óendanlegleik *Sw. VE.* 76$_{24}$. heldur af óendanlegleik, sem eigi er af rúmi 76$_{28}$.

óendanlegur, a., *uendelig*: óendanlegar tilbreytingar *Dægst.* 83$_{17}$. afl, sem sækist eptir hinni óendanlegu, ósköpuðu orsök *TB.* 7, 116$_{25}$. óendanlegt rúm *Sw. VE.* 76$_{24}$.

óendanleiki, m., *Uendelighed*: hugmynd óendanleikans *Fk.* $^{30}/_{7}$ 87, 87a$_{40}$.

óendilega, a., *uendelig*: Ímyndunarafl vort verður jafnt frá sér numið af því, sem er ó. smátt, sem því, sem er ó. stórt *TÞH. Tib.* 1, 73$_{6}$.

óendileiki, m., *Uendelighed*: Óendileikinn verður hvervetna fyrir oss *TÞH. Tib.* 1, 73$_{14}$.

óerfiðr, a., *ikke vanskelig*; óerfiðari *mindre vanskelig*: Vjer höfum þetta í þeirra (ɔ: stríðanna) stað, sem ekki er óerviðara nje hættuminna *Fjöl.* 5, 1, 18$_{11}$.

óeyðanlegur, a., *uforbrugelig, uforødelig, uforgængelig*: allr andlegr auðr er óeyðanlegr í sjálfu sér *AÓ. Af.* 14$_{26}$.

ófáanlegur, a., 1. *uopnaaelig, uerholdelig*: þar er allt viðurværi ófáanlegt *Þús.* 1, 22$_{10}$. — 2. *som*

ikke lader sig bevæge til, ubevægelig: hún var ófáanleg til að selja land sitt *PP. Sms.* 128$_{24}$. Hingað til hafði Erasmus verið ó. til að rita á móti Lúter *HH. Lút.* 40$_{12}$.

of, adv., *alt for*; o. stór *alt for stor. Staar altid foran Adjektivet og kan skrives sammen med det i ét Ord.*

ófallinn, pp., *ikke falden:* og Trójuborg, ættborg þín, enn | ófallin væri in forna *KJ.* 146$_{6}$.

ofan, adv., 1. *ovenfra, ned.* — 2. = niðri *nede:* Líka verður að hafa eitthvað af kökum o. í, svo feitin brenni ekki *EB. Kf.* 96$_{11}$.

ofanálag, n., 1. *Erstatning for Gaardfæld*: o. á jarðir, jarðarhús og innstæðu *LHA.* 3, 210$_{25}$. — 2. *Tilgift:* Roðhattsbragurinn hefði átt að vera með í o. *Fjöl.* 2, 1, 42$_{27}$. öllum þessum sendingum fylgdi, einsog o., yndisfögur ambátt *Þús.* 1, 327$_{2}$.

ófanginn, a., *uhildet:* hann hafði ljósan og ó. skilning *Mill* 52$_{7}$.

ofangreindur, pp., *ovennævnt*: á einhverjum hinna 6 ofangreindu staða *LHA.* 3, 102$_{22}$.

ofanhrun, n., *Nedstyrtning:* til þess að koma í veg fyrir, að ,.. kompurnar stífluðust og fyltust fyrir mér af ofanhruni *Rób.* 46$_{26}$.

ofanígjöf (-**gjafar**, -**gjafir**), f., *Irettesættelse, Reprimande:* jeg ásetti mjer að gefa K. alvarlega og eptirminnilega o. fyrir framhleypni sína *TÞH. SoÆ.* 43$_{20}$. eins og ungur dáti sem í fyrsta sinn á að fá o. *Ld.* 6, 256$_{7}$.

ofanritaður, pp., *ovenskreven:* og leggja það svo saman við ofanritaða klæðnaðar lýsingu *Rób.* 74$_{6}$.

ofanstraumur (-s -ar), m., *nedadgaaende Ström:* nú kemur o. lopts *Björl.* 20$_{27}$.

ofanstreymi, n. = ofanstramur: Þar blæs að öllum líkindum ofanvindur, o. *Björl.* 84$_{29}$.

ofanvindur (-s, -ar), m., *nedadgaaende Vind; se* ofanstreymi.

ófarganlegur, a., *uafhændelig:* þær (ɔ: þarfirnar) eru tilfinningar hans sjálfs og eru því ófarganlegar *AÓ. Af.* 107$_{35}$.

ófarsæld (-**ir**), f., *Ulykke, Elændighed:* þær (ɔ: skuldirnar) breiða ó. út frá sjer á alla vegu *Fróð.* $^{26}/_{2}$ 86, 4$_{60}$.

ófarsæll, a., *ulykkelig*: að snúa huga yðar frá hinni ófarsælu ást *Þús.* 2, 137$_{12}$. ófarsælt hjónaband *PP. NS.* 62$_{15}$. að bjarga sinni ófarsælu ættjörð *Skír.* 90, 79$_{21}$.

ofaukinn, pp., 1. *overflødig;* e-m hlut er ofaukið *der er ingen Plads for en Ting, noget er overflødigt*: hafa burt úr líkamanum allt sem þar er ofaukið og óheilnæmt *Ld*, 4, 385$_{3}$. Það er engin sú köllun til í lífinu, að hreysti og karlmennsku sje þar ofaukið *Auðv.* 35$_{6}$. — 2. *overdreven*: er þá eitthvað ofaukið í því sem Espólín segir: að 1350 hafi eiðst 40 bæjir í Öræfum *Fjöl.* 5, 1, 15$_{22}$.

ofbeldi, n., = ofveldi *Overmagt, Vold.*

ofbeldisráð, n. pl., *voldsomme Planer, voldsomme Skridt:* að jafnaðarmenn hefðu engin o. í hyggju *Skír.* 79, 91$_{30}$.

ofbeldisverk, n., *Voldsgerning:* eg vil eigi ofþyngja samvizku mína með slíku ofbeldisverki *Þús.* 1, 336$_{23}$.

ofbirta, f., *alt for stærk Belys-*

ning: varla má í móti sjá þeirri ofbirtu *Björl.* 35$_{21}$.

ofbjóða (-býð, -bjóðum; -bauð, -buðum; -boðið), 1. vt. med dat., *overlæsse, overbebyrde; overanstrænge, overvælde:* þannig að piltum sje eigi ofboðið með nöfnum og ártölum *LHA.* 3, 148$_{22}$. að B. hafi orðið til þess að veikja barnatrú Björnsons með því að o. honum með sinni ströngu kenningu *Fróð.* $^{10}/_{3}$ 87, 247$_{20}$. — 2. Upers.; **mér ofbýður** *jeg bliver forundret, forbauset, jeg studser:* Mörgum ofbauð, sem aldrei hafði ofboðið áður *Fjöl.* 2, 2, 20$_{12}$.

ofboð, n., *Forfærdelse, Forvirring:* Kom ekki eins mikil hræðsla og o. yfir mig sem við mátti búast *Þús.* 1, 109$_{25}$. Menn lögðu í einhverju ofboði á sig allskonar meinlæti *Ið.* 6, 95$_{21}$. *Genitiven* ofboðs *bruges i adjektivisk Betydning, forfærdelig, gruelig:* Stundu seinna skall á það ofboðs veður, sem *Rób.* 94$_{22}$.

ofboð, adv., *i overordenlig höj Grad, overordenlig:* o. órólegur á svipinn *GP. ÞS.* 13$_{10}$. *Kan ogsaa skrives sammen med et efterfølgende Adjektiv:* ofboðlítill *TÞH. Tíb.* 1, 5$_{7}$.

ofboðlítið, adv., *en lille Smule:* o. betri og bjartari *TÞH. Tíb.* 1, 14$_{12}$.

ofboðslegur, a., *forfærdelig, gruelig, gyselig:* þrjózkan, sem verður ofboðsleg, þegar hún magnast *Myn.* 167$_{21}$. með ofboðslegri grimmd *PM. Ág.* 246$_{17}$.

ofdirfast (í), v. refl., *formaste sig:* því sannlega ofdirfist hún (ɔ: þessi spurning) gegn Guði *Myn.* 81$_{15}$.

ofdirfska, f., *Dumdristighed, Formastelighed.*

ofdirfskufullur, a., *dumdristig, formastelig:* hversu ofdirfskufull þessi spurning er *Myn.* 81$_{14}$. o. og stórvirkjasamur var sá maður *Il.* 1, 118$_{1}$.

ófegra (-a), vt., *vansire, vanpryde, vanære:* Kristnum mönnum hætti alt af við að ó. og lasta allan heiðinn átrúnað *TB.* 15, 91$_{28}$.

ófeilinn, a., *ublu, fræk:* ófeilnar bænir *Þús.* 1, 59$_{14}$.

ófeilni, f., *Ubluhed, Frækhed:* Um höptin á blöðum Íra má fara nærri af ó. blaðsins United Ireland *Skír.* 84, 37$_{1}$.

ófeiminn, a., *ikke undselig, ugenert:* Hann er ó. maður og hikar ekki við að tala *Fk.* $^{27}/_{7}$ 85, 53b$_{15}$. Anasúja var ófeimin *Sak.* 15$_{7}$. alveg sjálfstæð og ófeimin *TÞH. SoÆ.* 47$_{31}$.

ófeimni, f., *Ugenerthed.*

ófeimnislega, a., *uden Undseelse, ugenert:* Hún gekk hæversklega, enn þó ó. inn gólfið *JT. PoS.* 45$_{1}$.

ófélagslegur, a., *antisocial, uselskabelig:* inn ófélagslegasti og viðbjóðslegasti allra skaplasta, öfundin *Mill* 156$_{11}$.

ófélagsrækinn, a., = ófélagslegur: Gremjan gjörir þig ófarsælan og ófélagsrækinn *AÓ. Af.* 108$_{24}$.

ófermdur, pp., *ukonfirmeret:* meðan þú ert ó., ertu eins og annar krakki *Ið.* 1, 27$_{18}$.

ofeyðsla, f., *Overdaadighed:* O. gjørdi Lúcullum gódgjørdasaman *Nátt.* 152$_{8}$.

offjöldi, m., *for stor Mængde:* getr það engan veginn kallazt þýðingarlaus o., þó til hefði orðið meira en einir frumforeldrar *Dægst.* 46$_{6}$.

offrekja, f., 1. *Frækhed, For-*

mastelighed: feður okkar týndust fyrir sakir offrekju sinnar *Il.* 1, 96$_{14}$. — 2. *Overdrivelse.*

offrekur, a., *overdreven:* Hér verður fyrst talað um hina offreku vandlætisstefnu *HH. Ks.* 183$_{38}$.

offrelsi, n., *for stor Frihed:* o. getur ekki átt sér stað *Nf.* $^{16}/_{5}$ 73, 73a$_{21}$.

offylla (i), vt., *overfylde, overmætte*: Þannig eins og minnir maginn oss á að o. eigi magann *JJ. EML.* 75$_{14}$. vanalegast af því vér offyllum oss á henni *Lear* 18$_{19}$. meðan þessu gengur, offyllist safnið *Íf.* $^{21}/_{7}$ 86, 120a$_{9}$.

offylli, f., *Overfyldning:* alls konar óregla kemur inn með þeirri, eins og allri annari o. *Íf.* $^{21}/_{7}$ 86, 120a$_{11}$.

offylling (-ar), f., = offylli: o. vagnanna *Þj.* $^{30}/_{10}$ 91, 206c$_{11}$.

ofganga, f., *alt for besværlig og lang Gang*: Sjúkleikur Jakobs var mest magnleysi af ofgaungu *Blk.* 59$_{17}$.

ofherma (i), vt., *overdrive:* mislíkar það öðrum og þikjir ofhermt, er öðrum þikjir við hæfi *Fjöl.* 4, 1, 5$_{18}$.

ofhlaða (-hleð, -hlöðum; -hlóð, -hlóðum; -hlaðinn), vt.. *overlade, overlæsse*: sum (ɔ: bænhúsin) eru ofhlaðin vorrar aldar skrúði *Ið.* 3, 237$_{31}$.

ofhleðsla, f., *Overladning:* drukknuðu af fiskibát 4 menn ..., getið til af ofhleðslu *Fk.* $^{21}/_{10}$ 90, 127a$_{46}$.

ofhól, n., *overdreven Ros*: að sneiða hjá ofhóli *Av.* 18, 5$_{38}$.

ofhræðsla, f., *overdreven Frygt:* en ofhræðslan er oftraustinu betri *Lear* 35$_{6}$.

óflmlega, adv., *ubehændig, klodset:* honum veitti hægt að víkja sjer undan, er ó. var kastað *Þús.* 2. 322$_{21}$. (Búðarsveininum) fórst svo ó. að afgreiða viðskiptamennina, að kaupmaðurinn sagði honum upp vistinni *Auðv.* 28$_{30}$.

óflmlegur, a., *ubehændig*: stakk í stúf hvað þeir voru óflmlegir og þúnglamalegir *Fjöl.* 1, 54$_{9}$.

óflmleikur (-s), m., *Ubehændighed, Mangel paa Færdighed:* að draga myrkva yfir meininguna með ruglingi og óflmleik í framsetningunni *TB.* 7, 125$_{35}$.

óflnnanlegur, a., *ufindelig:* þótti þeim sveitfesti ómaga svo torfundin, að hún væri jafnvel oftlega óflnnanleg *Av.* 14, 150$_{8}$.

ófjárráður, a., *umyndig*: verkmennirnir, hinir ófjárráðu *Fróð.* $^{25}/_{1}$ 86, 314$_{38}$.

ófjötraður, pp., *ubunden:* ófjötrað sjálfræði einstaklingsins *Fk. A.* $^{24}/_{6}$ 90, 21b$_{50}$.

ófjeti, n., *Udskud*: Fallegi maðurinn ungi skal eiga brúðurina en ekki krypplings ófjetið *Þús.* 1, 359$_{35}$.

ofkœling (-ar), f., *Forkølelse*: það kemur í veg fyrir ofkælingu *Þj.* $^{16}/_{10}$ 78, 115b$_{48}$. alveg eins og ofkæling veikir menn á ýmsan hátt *TB.* 9, 130$_{30}$.

oflast, n., *overdreven Dadel:* Flest atriði öðru-megin eru dregin fram með oflofi; flest hinu-megin með oflasti *EM. Matt.* 24$_{17}$. að sneiða hjá oflasti *Av.* 18, 5$_{38}$.

óflekkaður, pp., *uplettet, ubesmittet*: hver maður með óflekkuðu mannorði *TB.* 5, 12$_{21}$. að geta skilað hnossinu aptur hreinu og óflekkuðu *Sak.* 33$_{27}$. að hafa óflekkaða samvizku *JG. Hv.* 54$_{36}$.

oflof, n., *overdreven Ros*: með skjalli tómu og oflofi *GB.* 101$_{38}$.

óflókinn, a., *uindviklet, simpel.*

klar: Stýllinn vilda eg reyndist viðhafnarlaus, ó. og altélegur *HF. Kv.* xvi8. hún (ɔ: aðferð þessi) er óflókin *LLH.* 33$_{12}$.

óflýjandi, a., *uundgaaelig:* dauðinn er öllum sameiginlegur og ó. *AK.* 61$_{29}$.

óflytjanlegur, a., *uflyttelig, intransportabel:* Eins og ílátið er flytjanlegt rúm, eins er rúmið óflytjanlegt ílát *TB.* 6, 75$_{34}$.

oflæti, n., *Overmod.*

oflætisfullur, a., *overmodig:* Hvað sagðirðu, oflætisfulli andi? *Þús.* 1, 43$_{29}$.

ofmagn, n., *Overmagt, Vold:* þraut mörg hörð hjer á jörð | herðum sterkum | o. sýndi og þig píndi *GT.* 102$_{5}$.

ofmenning, f., *Overcivilisation:* þá sem sé leiðir á þeirri ofmenningu, sem hvarvetna sé að mæta í öðrum fjölförnum skemtifaralöndum *Fk.* $^{8}/_{10}$ 93, 160a$_{28}$.

ofmentun, f., *Hyperkultur:* sumstaðar er þjóðmenning, og mannfrelsi blandað og mengað því, sem kallað er hýperkúltúr eða o. *Fk.* $^{8}/_{8}$ 88, 91a$_{28}$.

ofmetnaðarbrjálsemi, f., *Höjhedsvanvid:* 19 muni hafa drepið sig af o. *Fk.A.* $^{25}/_{11}$ 90, 47a$_{40}$.

ofmetnaður (-ar), m., *Overmod, Hovmod.*

ofmetnast (a), v. refl., *blive overmodig, hovmode sig:* varastu að o. af hamingjuláni þínu *Sak.* 31$_{29}$.

ofmetta (a), vt., *overmætte:* það er ein stór bölvun auðsins, að hann er hafður til að o. vitin *TB.* 7, 132$_{28}$.

ofmiklast (a), v. refl., *blive el. vise sig for stor, for stærk, overvælde:* hún sagði, að sínum óstyrkva anda ofmiklaðist kraptur þess leyndardóms *Þs.* 1, 104$_{22}$.

ofmyndun (-anir), f., *Overudvikling:* hefir H. opnað hauskúpuna á þeim og numið burt úr heilanum þá o. er veldr sjúkdóminum *Fk.* $^{29}/_{10}$ 86, 79a$_{9}$.

ofn (-s, -ar), m., *Ovn, Kakkelovn.*

ofnautn (-ir), f., *overdreven Nydelse:* O. áfengra drykkja *TB.* 7, 133$_{25}$. (hann) var orðinn leiður á öllum hlutum af o. *Sm.* 143$_{28}$.

ofnbrunninn, pp., *brændt i en Ovn:* tennurnar voru sem grjót ofnbrunnið *Þs.* 1, 218$_{23}$.

ofnefni, n., *alt for stort, alt for ærefuldt Navn:* er honum þá ekki nærri því o. að heita maður? *Fjöl.* 7, 74$_{5}$. (Ungverjar) nefndu hann „speking ættjarðarinnar", og var það ekki o. *Skír.* 76, 134$_{12}$.

ofneyzla, f., = ofnautn: drottnar þar þá optlega klúr o. *TB.* 7, 132$_{30}$. Það þurfti góða heilsu til þess að þola alla þessa ofneyzlu *Ið.* 6, 93$_{18}$.

ofnkrókur (-s, -ar), m., *Kakkelovnskrog.*

ofnota (a), vt., *göre overdreven Brug af:* til þess að kaupmenn skyldi þó eigi o. gæði þess sér í hag *AÓ. Af.* 87$_{16}$.

ofnpípa, f., *Kakkelovnsrør:* má eigi vera skemmra milli ofnpípnanna og loptsins eða viðarins, en 8 þumlungar *LHA.* 3, 87$_{32}$.

ofnplata, f., *Ovnplade:* Líka má baka franskbrauð á ofnplötunni *EB. Kf.* 92$_{23}$.

ófornlegur, a., *uantik, uklassisk:* það er þetta, sem gerir ritið svo ófornlegt í aðra röndina *Íf.* $^{11}/_{1}$ 90, 14c$_{56}$. ófornleg setning *Íf.* 90, 14c$_{75}$.

óforsjáll, a., *uforsigtig, uforsynlig*: flestir (ɔ: verkmenn) eru þó ógnarlega óforsjálir *Sm.* 36₂₅. menn eru óforsjálir af því, að þeir eru hirðulausir og eptirlátir við sjálfa sig 36₂₉.

óforsjálni, f., *Uforsigtighed, Uforsynlighed:* Ó. lítur út fyrir að sje einn af þeim göllum, sem verst er að bæta *Sm.* 36₁₅. Ó. er aðalorsök til þess volæðis, sem er meðal manna 36₂₇.

óforsær, a., *uforudseelig*: ef veður eða önnur óforsæ forföll hindra fjölsækni fundar *Þj.* ⁵/₁₁ 86, 193b₁₄.

ófrakkur, a., *udristig;* ófrakkari *mindre dristig*: morðvargarnir urðu nokkru ófrakkari en fyr *Skir.* 83, 50₂₈.

óframfœrinn, a., *undselig, bly, tilbageholden*: (hún) var þó allt af feimin og óframfærin *Ið.* 2, 114₂₅.

óframfœrni, f., *Undselighed, Blyhed, Tilbageholdenhed.*

óframkominn, pp., *endnu ikke oprunden, tilkommende*: eins og landkort umfjallar | óframkomnar tíðir *BG. Nj.* 388₄.

óframkvæmanlegur, a., *uudførlig, irrealisabel:* þegar menn skipa eitthvað eða hóta einhverju í reiði, sjá þeir opt síðar, . . ., að það hefir verið of strangt eða óframkvæmanlegt *TUM.* 1, 72₉.

óframkvæmdur, pp., *ufuldbyrdet, uudført*: að hótun þessi væri enn óframkvæmd *Dægst.* 15₁₅.

óframkvæmilegur, a., = óframkvæmanlegur: fátæktin, sem margir vilja lækna með óframkvæmilegum meðölum *Þj.* ¹²/₁₂ 90, 230a₅₆. Slíkar skýjaglópahugmyndir eru al veg óframkvæmilegar í reyndinni *Fk.* ²³/₂ 88, 23a₁₃.

óframkvæmileikur (-s), m., *Uudførlighed, Irrealisabilitet.*

óframleiðinn, a., *uproduktiv:* Hann kallar og hina ófrjóvu menn búauðunga „óframleiðna" menn *AÓ. Af.* 119₂₀.

ófrávíkjanlega, adv., *ufravigelig*: að slíku fyrirkomulagi yrði ó. fylgt *Þj.* ²⁶/₈ 86, 51b₃₄.

ófrávíkjanlegur, a., 1. *ufravigelig*: það ófrávíkjanlega mark *AÓ. Af.* 25₁₅. ófrávíkjanleg mælisnúra *Ið.* 1, 46₁₈. ófrávíkjanleg regla *Þj.* ²⁴/₁ 90, 14a₂₃. — 2. *uomgængelig*: Hver og hvernig framtíðin verðr, það leiðir með ófrávíkjanlegri nauðsyn af nútíðinni *Sk.* ²⁸/₁₂ 78, 465₂₇.

ófremdarástand, n., *ufremmelig Tilstand*: nema því að eins að þjóðfélagið sé í því ófremdarástandi, að það hafi ekki sjálfsdáða-mátt eða vilja til þess að sjá sér fyrir hœfilegum uppfræðslustofnunum *Mill* 214₁₁.

ófreskisgáfa, f., 1. *Synskhed:* ófreskisgáfur *Þs.* 1, 405₄. — 2. *overnaturlig Skarpsynethed*: hann sjer af einskonar spámannlegri andagift eða ófreskisgáfu, hvað skáldið hlýtr að hafa hugsað og sagt *TB.* 12, 77₁₉.

ófreskja, f., *Uhyre*: þegar mjaðarsölumaðurinn og kona hans sáu þrjár ófreskjurnar hlaupa í fang sjer *Þús.* 1, 95₁₀. ófreskjur kalla menn skrímsl og forynjur *Þs.* 1, 405₇.

ófreskur, a., *synsk:* Þeir menn eru nú kallaðir skygnir, en að fornu fari ófreskir menn *Þs.* 1, 405₇.

ofreyna (í), vt., *overanstrænge:* Þetta ofreynir börnin *TUM.* 1, 75₃₄. rjett á þennan hátt er því (ɔ: minn-

inu) líka opt misboðið, ofreynt, skemmt *BM. UM.* 37$_{24}$.

ofreynsla, f., *Overanstrængelse*: margur hefir beðið bana af ofreynslu *Ið.* 2, 25$_{27}$. dó hún af skorti og ofreynslu 3, 186$_{6}$.

ófriða (a), vt., *göre fredløs, göre retløs:* og þó hefir þingið viljað ó. uppeldi hennar *Fk.* $^{21}/_{10}$ 90, 125b$_{6}$.

ófriðhelgur, a., *ufredhellig*: að hann væri ó. og undanskilinn vernd þeirra laga, er gilda milli siðaðra þjóða *PM. Ág.* 243$_{3}$.

ófríðleiki, m., *Uskönhed, Hæslighed*: Allir, sem búa þar í djúpustu dölunum, eru audþektir af ... ófríðleika andlitisins *HF. Kv.* 1, 13$_{9}$. Optast nær mun ó. manna koma af því, að hinir einstöku partar ekki standa í rjettu hlutfalli sín á milli *Gr. Kv.* 60$_{2}$.

ófríður, a., *uskön; styg, grim.*

ofríki, n., *Vold, Voldsfærd.*

ofríkismaður, m., *Voldsmand, Magtraner, Usurpator*: svöruðu ofríkismennirnir honum engu *Þús.* 1, 384$_{23}$. o. er hrifsað hafði undir sig frelsi þjóðarinnar *PM. Ág.* 91$_{23}$.

ofríkisverk, n., *Voldsgerning*: og að vér aldrei skulum gera oss seka í neinu ofríkisverki *Þj.* $^{23}/_{7}$ 81, 65a$_{20}$.

ófrískur, a., *upasselig*: Væri það ekki best að láta frú yðar vita, að þér eruð ó. *PP. NS.* 60$_{13}$.

ófrjálslyndi, n., *Ufrisindethed, Illiberalitet:* Prestum bar hann á brýn . . . andleysi og ó. í trúarefnum *Fróð.* $^{2}/_{2}$ 86, 331$_{23}$. það er sí og æ verið að bregða kristnum mönnum um ó. *Ald.* 1, 20$_{4}$.

ófrjálslyndur, a., *ufrisindet, illiberal:* Allir hinir sjeu ófrjálslyndir menn *Ald.* 1, 20$_{15}$. að almennri ósk ófrjálslyndrar þjóðar *Mill* 32$_{6}$.

ófrjóa (a), vt., *göre ufrugtbar:* Hver ódæma undr skyldi hafa getað ófrjóað þar öfl náttúrunnar *Gefj.* 8$_{9}$.

ófrjór (-vau), a., *ufrugtbar*: afkvæmin eru þá optast ófrjó *Dægst.* 88$_{4}$. múlar þeir eru ófrjóvir 38$_{6}$.

ófrjósamur, a., *ufrugtbar*: þar sem jörðin er hvað ófrjósamust *Fjöl.* 5, 1, 32$_{11}$.

ófrjósemi, f., *Ufrugtbarhed.*

ófróðlegur, a., *ulærerig, uinstruktiv; uinteressant*: Það er eigi ófróðlegt að heyra, hvað *Sw. VE.* viii$_{5}$. Lesendunum kynni að endingu að þykja eigi ófróðlegt að vita nokkur deili á því, hvað *Björl.* 67$_{16}$. Er og ei ófróðlegt að setja hér enn til samanburðar hið engilsaxneska ár *Av.* 6, 172$_{21}$.

ófróður, a., *ukyndig, uvidende*: Til auðgrar, en ófróðrar . . . konu *GB.* 16$_{20}$.

ófróður, a., *tyvagtig*: Sé hann ó. eða ódrengur, þá veit eg ekki, hvar ætti að leita að ráðvöndum manni *PP. NS.* 54$_{25}$.

ófrumlegur, a., *uoriginal:* Frumleiki er sá einn hlutr, að ófrumlegar sálir fá aldrei skilið, hvert gagn sé í *Mill* 131$_{12}$.

ofsafenginn, a., *heftig, voldsom:* Victor var svo o., að hann vildi óðara slíta kirkjufjelagi við söfnuðina í Litlu-Asíu *HH. Ks.* 122$_{24}$. að afstýra ofsafengnum stjórnbyltingum *TB.* 7, 138$_{25}$.

ofsahrifinn, pp., *henrevet, henrykt:* Menn þurfa ei að verða eldheitir eða ofsahrifnir *Sm.* 16$_{16}$.

ofsakastvindur (-s *el.* -ar, -ar), m., *heftig Kastvind:* ofsa-kastvindar

sveifla skipinu á ýmsar hliðar *Björl.* 36₂.

ofsakátur, a., *overgiven*: R. komst þar í hópinn með nokkrum ofsakátum drykkjubræðrum *Rób.* 7₁₅.

ofsakæti, f., *Overgivenhed.*

ofsalegur, a., *overdreven, heftig, voldsom*: hún iðraðist eptir hina ofsalegu forvitni *Þús.* 1, 19₂₃. í ofsalegri bræði 357₉.

ofsaveður, n., *voldsom Storm*: tvö o. af suðri *Fjöl.* 3, 2, 16₁₅.

ofsetja (-set, -setjum; -setti, -settum; -settur), vt.; o. á *el.* í e-ð *besætte noget for stærkt:* o. má á það, eins og hvurt annað land (*kan besættes med en alt for stor Mængde Kreaturer*). *Fjöl.* 5, 1, 25₁₂. er að því visu að gánga, að ekki er ofsett í bjargræðisveigina 28₈.

ofsjónir, f. pl., 1. *Synsbedrag:* missýningar og o. *TB.* 14,109₁₂. — 2. *bruges i Talemaaden* að sjá ofsjónum yfir e-u *være misundelig paa Grund af noget*: þið sjáið ofsjónum yfir verðleikum hans *Þús.* 1, 51₂₇.

ofskygni, f., *alt for skarpt Syn*: O. á hagsmuni embættismanna og vanskygni á hagnað almennings *Nöl.* $^{31}/_{8}$ 79, 116₃.

ofsókn (-ir), f., *Forfølgelse*: þangað til ofsókninni linnti *HH. Ks.* 163₂₃.

ofsóknari, m., *Forfølger:* hann bendir einkum á hina guðlegu hegning, er komið hafi yfir ofsóknarana *HH. Ks.* 177₂₉.

ofsóknarmaður, m., *Forfølger:* einn af þessum ofsóknarmönnum var sankti Páll *Mill* 51₆. illgresið á akri hins hatrsfulla ofsóknarmanns *JG. Hv.* 48₇.

ofstopafullur, a., *overmodig*: hann er sá hinn hreini guð (φοῖβος), sem . . . hegnir hinum ofstopafullu *Stoll* 47₁₇.

ofstopalítill, a., *ikke meget overmodig:* Áttu að læra af því að vera ofstopaminni (*mindre overmodig*) við lagsbræður þína *Þús.* 1, 372₇.

ofstopamikill, a., *overmodig:* Svo drap hann hina ofstopamiklu Alóevssyni *Stoll* 47₂₂.

ofstopi, m., 1. *Overmod.* — 2. *overmodig og voldsom Person:* ofstopar albúnir til óspekta og ryskinga *TB.* 7, 149₂₄.

ofstæki, n., *Fanatisme*: eftirbátar annara í vitfirringslegu o. í trúarefnum *Mill* 64₁₈. o. Mormóna er enn svo mikið, að *Skír.* 83, 159₂₂.

ofstæki, f., *Fanatisme:* svo mikil o. *lö.* 7, 3₂₄.

ofstækilegur, a., *fanatisk*: í ofstækilegu umburðarleysi vilja þeir kyrkja kenningu þá sem þeir geta ekki felt með rökum *Gefj.* 29₂₂.

ofstækisfullur, a., *fanatisk:* að kalla bindindisfélögin ofstækisfull *Sk.* $^{14}/_{10}$ 78, 337₂₀. að búa til lata, fávísa og ofstækisfulla munka *Fróð.* $^{25}/_{4}$ 82, 132₇.

ofstækismaður, m., *Fanatiker*: þessir tryltu ofstækismenn *Þj.* $^{23}/_{7}$ 81, 63b₆₇. Œðisraus ofstækismanna og gikkja *Mill* 63₁₆.

ofstækja, f., *Fanatisme*: kenning hennar var laus við ofstækju og hleypidóma *BB. RK.* 31₂₉.

ofstækjufullur, a., *fanatisk*: Hinn ofstækjufulli biskup Cyrillus *BB. RK.* 31₂₂.

ofsögur, f., *overdreven Fortælling el. Angivelse.* Segja ofsögum af e-u *overdrive noget:* Má þá vel skiljanlegt verða, að seint muni ofsögum sagt af hraða og mætti fellibylja *Björl.* 60₂₂. það verður aldrei ofsögum af því sagt *TÞH. SoÆ.* 51₉.

oftaka (-tek, -tókum; -tók, -tókum; -tekinn), vt., *overanstrænge*: þeir (ɔ: stormarnir) eru vottur um að þau (ɔ: líffærin) o. sig einhverstaðar *Björl.* 68₂₅. Jeg held jeg hafi oftekið mig dálítið *Hd.* 4b₁₂.

oftraust, n., *overdreven Tillid*: Fyrir oftraustið á veðurspánum urðu miklir mannskaðar á sjó *Björl.* 93₂₁. En ofhræðslan er oftraustinu betri *Lear* 35₆.

oftrú, f., 1. *overdreven Tillid*: Þessi o. varð til foráttu fyrirtækinu *Björl.* 93₂₀. — 2. *Fanatisme*: að starfsemi þessa manns ... sje sprottin af o., er fyrirlítur heiminn *Ið.* 5, 296₂₅.

oftrúarofsi, m., *religiøs Fanatisme*: að hann, mitt í sínum oftrúarofsa, vildi rjetta únítörunum bróðurhönd *Ald.* 1, 66₁₈.

ófullbúinn, pp., *ufuldendt*: svo er sú ritgerð ófullbúin prentuð *FJ. NV.* 5₇.

ófullburða, a. indecl., *ikke fuldbaaren*: þau (ɔ: pokadýrin) fæða mjög ó. unga *PJ. Ns.* 76₂₈.

ófullgildur, a., *ikke fuldgyldig*: þekking til að fá greint fullgildar orsakir frá ófullgildum *TB.* 12, 237₁₁.

ófullkomlega, adv., *Ufuldkomment*: þannig var mynd sú, sem ... eg hefi ó. lýst *TÞH. Dr.* 1, 1, 8₁₉.

ófullkomlegleiki, m., *ufuldkommenhed*: breyskleiki og ó. eru samfara þessu lífi *JG. Hv.* 55₁₈.

ófullkomleiki, m., *Ufuldkommenhed*: Með því að drottnandi skoðanir eru þessum ófullkomleikum háðar *Mill* 94₅. margt, sem er óaðgreinanlegt frá mannlegu eðli og ófullkomleika þess *Fk. A.* $^{24}/_{6}$ 90, 28a₅₁.

ófullnægjandi, ppræs., *utilfredsstillende*: að það (ɔ: svarið) sé ó. *Mill* 78₁₁.

ófullskipaður, pp., *ikke fuldstændig besat*: ófullskipað er þar rúm | að alspekinnar ráði *BG. Nj.* 324₁.

ófullráða, a. indecl., *umyndig*: fje ó. manna *LHA.* 3, 320₂.

ófullríða, a. indecl., *umyndig, mindreaarig*: sje erfingi ó. *LHA.* 3, 200₂₃. Eigi má ... leggja ó. erfingja út erlend skuldabrjef 201₄. þar sem alla kynslóðina má skoða sem ó. *Mill* 19₁₈.

ófullur, a., *ikke fuld, ædru*: þá vor loksins ó. er engi *JÓ.* 49₁₇.

ófullveðja, a. indecl., *umyndig*: Kristín drottning ... skyldi hafa ríkisforræði, meðan Ísabella drottning dóttir hennar væri ó. *Skír.* 79, 68₂₄.

ófundinn, pp., *uopdaget*: er líklegast að Vesturheimur hefði verið ó. mörgum árum lengur, ef *Björl.* 34₂₄.

ofur, *Præfix, som forstærker det dermed sammensatte Ords Betydning.*

ofurafl, n., *umaadelig Kraft*: þeir, sem vilja álíta hana (ɔ: samvizkuna) sem hjegilju eina, munu einhvern tíma kenna á hennar óttalega ofurafli *HGTh.* 16₁₈.

ofureðlilegur, a., *meget naturlig*: var ofureðlilegt, að *Ið.* 6, 295₁₈.

ofurhugaður, a., *overordenlig modig*: sonur hins ofurhugaða K. *Il.* 1, 56₉.

ofurhugi, m., 1. *Lidenskab*: æði geðshræringanna og ofurhugans *AÓ.*

Af. 9₂₃. — 2. *overordenlig modig Person.*

ofurliði-berandi, ppræs., *overvældende*: hið afarríka og ofurliðiberanda náttúrulíf *Saw.* 38₁₂.

ofurlítið, adv., *en lille Smule*: það er hann Eldjárn o. kendur *JÓ.* 59₆.

ofurmegn, n., *overvældende Kraft, umaadelig Størrelse, Græsselighed*: á jeg að missa höndina svo að enn bætist við o. hörmunganna? *Þús.* 2, 36₂₉. til skjóls fyrir ofurmegni sólarhitans *Rób.* 40₁₉.

ofurnægð (-ir), f., *stor Overflødighed*: Hér er ofurnægð óunninna landa *Fk.* ⁹/₇ 87, 75b₂₅.

ofurselja (-sel, -seljum; -seldi, -seldum; -seldur), vt., *opofre, prisgive*: hversu líf sitt hefði verið synd og djöfli ofrselt *FP.* viii₁₁. Hann (ɔ: flokkadráttarofsinn) ofurselur frjálsræði mannsins *TB.* 7, 147₂.

ofurspenningur (-s), m., *Overspændthed*: þau (ɔ: undriu) geta haft upptök sín frá viljandi tamningu þessara hæfileika, af stundarlegum ofrspenningi þeirra *Fk.* ¹⁰/₂ 91, 38a₃₀.

ofursti, m., *Oberst*: o. að nafnbót *Ið. SG.* 47₈. eg hitti þar ofurstann á náttstaðnum *Ið.* 1, 143₁₀. Var þar þá tilrætt um, hvernig o. R. muni hafa látið líf sitt *PP. NS.* 56₁₈.

ofurvald, n., *Overmagt, for stor Magt*: að efla o. drottnarans *TB.* 7, 1ö7₂₁.

ofvaxinn, pp., *som overstiger ens Kræfter*: það var Rómverjum ofvaxið, meðan þeir höfðu engin herskip *PM. Ág.* 66₈. Diócletianusi þótti það ofvaxið einum manni 108₁₄.

ofvirða (1), vt., *overvurdere.*

ofvirðing (-ar), f., *Overvurdering*: Efunarsemi og sjúkleg o. innar visindalegu dómgreindar eru vorrar aldar mein *Þj.* ²⁸/₃ 85, 51a₉.

ofviti, m., *Grillefænger*: eg er ekki að leggja lag mitt við slíka villuráfandi ofvita *FP.* 5₂₁.

ofvöxtur (-vaxtar), m., *alt for frodig Væxt, alt for stor Yppighed*: nærri o. ímyndunaraflsins *Saw.* 38₁₁.

ófyrirgefanlega, adv., *utilgivelig*: majórinn eyddi ó. mörgum eldspýtum til þess að halda lífandi í pípunni *Ið.* 6, 250₁₆.

ófyrirgefanlegur, a., *utilgivelig*: að drýgja hina ófyrirgefanlegu synd *FP.* xviii₁₄. ófyrirgefanleg vanhyggni *Þús.* 2, 354₂₇. Slíkt mannúðarleysi er meir en ófyrirgefanlegt *Ið.* 2, 120₁₈.

ófyrirlátsamur, a., *ueftergivende, haardnakket, halsstarrig.*

ófyrirlátsemi, f., *Ueftergivenhed, Haardnakkethed, Halsstarrighed*: tókst honum með vitsmunum og harðfylgi og ó. að koma þessari fyrirætlun sinni fram *Fjöl.* 7, 7₄.

ófyrirleitinn, a., (leita fyrir sér *se sig for*), *uforsigtig, uvarsom; hensynsløs*: Hann var mikilmenni og ó. á æskuárum *TÞH. BS.* 303₂₆.

ófyrirséður, pp., *uforudset*: sá sem stynr undir afleiðingum einhvers ófyrirséðs óhappatilviks *Mill* 87₇. ef ófyrirséð atvik settu eigi skorður á veg hans *TÞH. Dr.* 1, 2, 24₈.

ófyrirsjáanlegur, a., *uforudseelig*: ófyrirsjáanlegt slys *KJ. Uf.* 31₂₂. ófyrirsjáanlegt happ 31₂₃.

ófyrirsynju, (*dat. sg. af* ófyrirsynja), adv., *uden Aarsag, uden Grund*: Það er ekki ó. tekið fram

..., að vjer eigum að vaka og biðja *JG. Hv.* 33$_{15}$.

ofþreyta, f., *Overanstrængelse*: Hann varð veikur af ofþreytu *Íf.* $^{7}/_{4}$ 80, 44a$_{7}$.

ofþyngja (1), vt. med acc. el. dat., *betynge, besvære, overbebyrde*: vil eg ekki o. samvizku mína með dauða saklauss kristins manns *Þús.* 2, 9$_{11}$. svo að samvizka mín ekki ofþyngdist 310$_{18}$. klúr ofneyzla, sem ofþyngir andann *TB.* 7, 132$_{30}$. Honum var ekki ofþyngt með lærdómi í sækunni *Þvf. Alm.* 85, 36$_{28}$.

ofætl un (-anir), f., *alt for svær Opgave*: enda væri slíkt ofötlun fyrir stafsetninguna *Fjöl.* 2, 1, 28$_{1}$.

ófæddur, pp., *ufødt*: ófæddur, óskapaður *Myn.* 25$_{11}$.

ófær, a., 1. *ufremkommelig:* ó. vegur. — 2. *umulig:* að gjöra öðrum það ófært eðr örðugt að afla sér einhverrar vöru *Mill* 192$_{18}$.

ófeðurlegur, a., *ufaderlig*: það, sem guðleg forsjón lætur oss að höndum bera, virðist optsinnis að vera svo hart, svo ófeðurlegt *Myn.* 74$_{21}$.

ófölnanlegur, a., 1. *uvisnelig*: þessi kvistur, sagði María, minnir mig á hina eilífu ófölnanlegu dýrðarkórónu *Blk.* 37$_{31}$. — 2. *uforkrænkelig:* það sem sýnir sig í ófölnanlegu skarti hógværa og kyrrláts anda *Myn.* 10$_{4}$.

ógáður, a., *beskænket*: maðurinn var ó. *PS. Ast.* 22$_{11}$.

ógagnfærilegur, a., *uigennemtrængelig:* þar sem áður vóru ógagnfærilegir skógar *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 75a$_{4}$.

ógagnsær (-jan), a., *ugennemsigtig:* ógagnsæir líkamir *Gr. Kv.* 57$_{17}$. upphaflega var það (ɔ: glerið) marglitt og ógagnsætt *PM. Ág.* 9$_{6}$. yzta himnan er ógagnsæ *JJ. EML* 99$_{7}$.

ógagnvætilegur, a., *ugennemvædelig, impermeabel:* hylja hinn veika stað með ógagnvætilegum dúk *N. Hf.* 35$_{28}$. ógagnvætilegi dúkurinn 35$_{31}$.

ógaman, n., *uinteressant Sag. Kan oversættes som adj. n., uinteressant, ubehageligt, uhyggeligt*: og er ei ó. að taka eptir öllu þessu *Av.* 6, 152$_{29}$. Það er ó. að verða fyrir slíkum holskeflum *Björl.* 53$_{23}$.

ógaumgæfður, pp., *uænset*: þann eld, sem sefur í trénu, geta monn látið ógaumgæfðan *Ið.* 2, 183$_{24}$.

ógeð, n., 1. *Antipathi*: ó. og andstyggð landsmanna á öllum nýbreytingum *TÞH. BS.* 129$_{5}$. — 2. *Ulyst, Uvilje*: það hefur siðferðislega þýðingu fyrir manninn, hvort hann gengur að verki sínu með ánægju eða ógeði *Spenc.* 41$_{15}$. — 3. *Mishag, Misbilligelse:* að láta í ljós ó. sitt eðr misþóknun á breytni hans *Mill* 189$_{5}$.

ógeðfeldur, a., *ubehagelig*: að þeir sjeu þrælbundnir við einhvern verkahring, sem þeim er ógeðfelldur *Auðv.* 81$_{8}$. ér eg kominn til að gefa yður þessa ógeðfeldu skýrslu *PP. NS.* 59$_{23}$.

ógeðslegur, a., *ubehagelig, uhyggelig, ækel, frastødende*: Allur er maðrinn fremr ó. ásýndum *Fk.* $^{27}/_{7}$ 85, 53b$_{11}$.

ógeflinn, pp., 1. *ikke givet.* — 2. *ikke staldfodret om Vinteren:* meðan hesturinn er ó. *PS. Ast.* 112$_{35}$.

ógegninn, a., *ulydig*: ó. móður sinni *Þs.* 1, 34$_{28}$. hann var ekki ó. 270$_{26}$.

ógengur, a., *ubefarlig, ubestigelig:* komu þeir að fjalli einu hræðilegu, er virtist vera ógengt *Þús.* 2, 239$_{1}$.

ógerandi, adj., *ugörlig, uudfør-*

lig: það, sem þú segir oss, lætur vel í eyrum; en það er ógjörandi *TB.* 7, 157$_{27}$.

ógerðarlegur, a., *væmmelig, ækel.*

ógerðarsvipur (-s, -ir), m., *væmmelig Mine, ækelt Udseende:* var þá á honum ó. *Il.* 1, 38$_{2}$.

ógerður, a., *ugjort*: og þá vildi maður að margt væri ógjört, sem gjört var *JT. PoS.* 142$_{23}$.

ógerningur (-s), m., 1. *Umulighed:* það var ógjörningur að reisa við aptur á 19. öld hina fornu stjórnarlögun *TB.* 12, 46$_{11}$. — 2. *utilraadeligt, farligt Foretagende:* það er ógjörningur fyrir yður að hætta yður inní höll hennar *Þús.* 2, 157$_{36}$.

ógervilegur, a., *uhaabefuld, ikke meget lovende:* Í uppvexti sínum var hún mjög ógjörvuleg *Þs.* 1, 408$_{35}$.

ógilda (í), vt., *göre ugyldig, invalidere, forkaste*: ó. tilskipun um túngarðahleðslu *Fjöl.* 2, 3, 50$_{23}$. Ef þing eða þingdeild ógildir ástæður þessar *LHA.* 3, 129$_{33}$.

ógildi, n., 1. *Ugyldighed*: ályktun um gildi eða ó. kosningar *St.A.* 75, 28$_{24}$. — 2. *Ufuldkommenhed, Mangel:* það þykist eg enn heldr mega telja mér til gildis enn ógildis *GB.* 102$_{15}$. hvað mér sýnist okkur helzt megi til gildis og ógildis telja *Av.* 14, xi$_{8}$.

ógildur, a., *ugyldig*: kjörmiðinn verður eigi fyrir það ó. *St.A.* 75, 44$_{30}$. gjöra samning ógildan að lögum *Mill* 195$_{11}$.

ógirnilegur, a., *ulystelig:* þegar, einsog opt ber við, ógirnilegt verður að búa á jerðunni *Myn.* 172$_{18}$.

ógjarna, adv., *ugærne:* þeir vildu ó. láta þá sæmd að vera Jakobsættar *LLH.* 125$_{8}$.

óglaður, a., *uglad, bedrøvet;* e-m verður óglatt *en faar ondt:* undireins og hann bragðaði á henni (ɔ: tertunni), varð honum óglatt *Þús.* 1, 388$_{7}$.

ógleði, f., 1. *Melankoli, melankolsk Stemning.* — 2. *Ildebefindende, Kvalme*: (hann) kvaðst ætla að vita, hvort ekki liði af sér ógleðin *Þs.* 1, 106$_{31}$.

ógleymanlegur, a., *uforglemmelig:* hinn ógleymanlegi skjöldur kennimannalýðsins *TÞH. BS.* 212$_{28}$. Íslands ógleymanlegi vinr *Sk.* $^{14}/_{8}$ 80, 191$_{5}$.

ógleymdur, pp., *ikke glemt, uden at glemme:* að ógleymdum þeim nærri því óvíga her af andlegum peðum, sem *Ald.* 2, 108$_{29}$.

ógleyminn, a., *uglemsom:* hvarju stráí á hverri lóð | hjúkrar þá ógleymin *Núm.* 15, 4. þennan vott tryggrar og ógleyminnar elsku *PS. Ast.* 284$_{22}$.

óglæsilegur, a., *ikke glimrende, uanselig:* hún kvað þær (ɔ: hátíðirnar) engu óglæsilegri enn *Fk. A.* $^{23}/_{12}$ 90, 59b$_{47}$.

óglöggleiki, m., *Utydelighed:* Af þessu sprettur oftlega næsta mikill ó. í málinu *TB.* 12, 217$_{1}$.

óglöggt, adv., *utydelig, ikke med Sikkerhed*: menn vita óglöggt, hvenær hann (ɔ: þessi tollur) hefur verið goldinn *Skír.* 55, 23$_{13}$.

óglöggur (-van), a., *utydelig, dunkel*: Trúarbrögð hinna heiðnu forfeðra vorra . . . vísa á fjarlæga uppsprettu og óglöggva *Myn.* 4$_{26}$.

ógn (-ir), f., 1. *Skræk, Forfærdelse.* — 2. *uhyre Mængde:* en ó. verður eptir af grösunum *JH.* 256$_{18}$.

ógn, adv., *forfærdelig, i overordenlig höj Grad*: Nú er mér ó.

ilt *Blk.* 85₂₁. mig langar ó. til að lifa *JH.* 269₁₇.

ógndimmur, a., *forfærdelig mørk:* Kveður nú ógndimma | undurstrauma | horfinna daga | hjarta deyjandi *KJ.* 107₁₂.

ógndjúpur, a., *forfærdelig dyb:* Áfram nú, ægir, | þú hinn ógndjúpi *GB.* 85₂₃.

ógnfylking (-**ar**), f., *forfærdelig Slagorden, forfærdelig Skare:* þar sem yfir ekru bak | ógnfylkingin treður *Núm.* 1, 83.

ógnlegur, a., *forfærdelig:* þín ljósdýrð augun agar, | mér ógnleg fegurð list *ST.* 37₁₂.

ógrátinn, pp., *taareløs, taarefri:* Eg vildi óska, að þú sætir ó. og vansalaus hjá skipum þínum *Il.* 1, 18₂₁.

ógreiðasamur, a., *utjenstvillig.*

ógreiðasemi, f., *Utjenstvillighed:* sá er littur firir ógreiðasemi, sem tregur er til hjálpar *Fjöl.* 3, 2, 13₂₃.

ógreiddur, pp., 1. *med uredet Haar:* Sumir hafi jafnvel komið óþvegnir og ógreiddir til kirkju *TB.* 15, 217₃. — 2. *ikke erlagt, ubetalt:* þótt hinn framliði hafi átt kröfu, sem standa verður ógreidd um óákveðinn tíma *LHA.* 3, 200₁₃.

ógreiður, a., *urede, forviklet, som ikke haves paa rede Haand:* honum varð ógreitt um svarið *han havde ikke Svaret paa rede Haand, han kunde ikke strax besvare Spörgsmaalet. JT. PoS.* 3₉.

ógreinanlegur, a., *uadskillelig:* heldr eru þau (ɔ: heildarnöfnin) eingöngu nafn á mergðinni sem ógreinanlegri heild *TB.* 12, 189₁₄.

ógreindur, pp., 1. *uadskilt.* — 2. *uintelligent.*

ógreinilega, adv., *utydelig:* það er ljótur ágalli á þessum flokkaskiptum, að þeir eru ó. ákveðnir *Fjöl.* 7, 15₁₅. Munuð þjer aldrei hafa heyrt nema ó. sagt af hinum kynlegu æfintýrum minum *Þús.* 1, 284₂₆.

ógreinilegur, a., *utydelig, dunkel:* ýmislegt sem er ógreinilegt *Myn.* 42₁₃. árbækr þessar eru opt og einatt ógreinilegar *TB.* 10, 73₁₇. jafnvel þar sem bendingar náttúrunnar eru ógreinilegar *Auðv.* 25₁₃.

ógrunnur, a., *ikke grund, dyb:* sukku fjórir sveinar í | sæ ógrunnan niður *LB. RF.* 6, 53₄.

ógræðandi, a., = ógræðilegur *uhelbredelig:* önnur þau meinn, sem áður voru álitin ógræðandi *Þvf. Alm.* 88, 44₂₀.

óguðleikur (-**s**), m., *Ugudelighed:* að heimilisfólkið yrði ekki fyrir talsverðum illyrðum af henni fyrir óguðleik sinn og þvermóðsku *Verð.* 48₁₅.

ógæfulegur, a., *ulykkelig:* hið ógæfulega reikningsdæmi *PS. Ast.* 61₃₄.

ógæfungur (-**s**, -**ar**), m., *ulykkeligt Menneske:* En holl í hugum | vil eg heil ráð leggja | ógæfungi þeim *OK.* 5, 68₃.

ógæfusamur, a., *ulykkelig:* hin ógæfusamasta kona *Þús.* 3, 77₂₃. til að sjá þessa ógæfusömu afbrotamenn *PP. Sms.* 134₇.

ógætilega, adv., *ubesindig, uforsigtig:* eins og hinir, sem verzla ó. *Br.* 3, 106₁₂.

ógætilegur, a., *ubesindig, uforsigtig:* það var ógætilegt af mér að láta þetta úr frá mér til aðgerðar *PP. NS.* 60₂₉.

ógætinn, a., *ubesindig, uforsigtig.*

ógætni, f., *Uagtsomhed, Ube-*

sindighed: að ógætninnar ekkert mein | óttast þarf af honum *BG. Nj.* 108s. (hann) bölvaði um seinan ó. sinni *PP. Sms.* 143s0. ó. eða misskilningur getur spillt öllu *N.Hf.* 2$_{19}$.

ógöngur, f. pl., *Sted, som man ikke kan komme ud af, Forlegenhed, Knibe*: þó lendum vér þegar í villum og ógöngum *AÓ. Af.* 150$_{21}$.

óháður, pp., *(jf.* háður), *uafhængig*: Skyldi hún ekki hafa staðið lengi kyr í sömu sporum, óháð allri löngun? *AÓ. Af.* 4ss. að bezt sé að láta hvert einstakt ríki vera svo óháð aðalstjórninni sem unt er *TB.* 4, 143s. að verða öðrum ó. *Sm.* 40$_{10}$. óháð leit eptir sannleikanum *Ald.* 2, 110$_{4}$.

óhafandi, a., *ubrugelig, forkastelig*: að allar hinar fornu aðferðir til sóknar eru nú orðnar alveg ó. *Ið.* 7, 33$_{18}$. Uppfræðingu þjóðarinnar, eins og hún þá var, telur hann alveg ó. 6, 225ss.

óhaganlegur, a., *ubekvem, ufordelagtig*: ef skiptin eru óhaganleg *Br.* 3, 102$_{21}$.

óhaggaður, pp., *urokket, uforandret*: ef hún (ɔ: sjónpípan) stæði óhaggað *Urs.* 82$_{10}$. svo lengi sem það samband stendur óhaggað *TÞH. BS.* 161$_{7}$. að sambandið stæði óhaggað *Skír.* 87, 105$_{29}$.

óhagganlegur, a., *urokkelig*: með óhagganlegri staðfestu *Verð.* 3$_{13}$. hið óhagganlegasta stöðuglyndi *HH. Ks.* 85$_{15}$.

óhagræði, n., *Ubekvemmelighed, Ulempe, Ulejlighed*: að þeir er þannig verða undir í viðkeppni eigi nokkurn löglegan eðr siðferðislegan rétt á skaðabótum fyrir slík ó. sem þessi *Mill* 190$_{15}$. þetta getr valdið miklu ó. *Íf.* $^{20}/_{10}$ 86, 170bss.

óhagstæður, a., *ugunstig*: Sumarið á undan hafði verið óhagstætt til heyskapar *Ið.* 3, 84s. þau árin eru jafnvel flest, sem eptir almenningsálitinu eru óhagstæð *Br.* 2, 43$_{35}$.

óhagsýni, f., *Mangel paa Forsynlighed*: Verði kvennfólk vegna þess að ganga vinnulítið á vetrum, er það með öðru fleira óafsakanlegt skeytingarleysi og ó. *Þj.* $^{18}/_{10}$ 91, 241css.

óhamingja, f., *Ulykke*: Enn er að telja þær óhamingjur, sem af því hafa risið, að þjóðin hætti sjálf að hafa afskipti af stjórninni í landinu *Fjöl.* 5, 1, 20$_{4}$.

óhán, f., *Uafhængighed*: í síðari merkingunni þýðir frelsi lausu, undanþága, ó. *TB.* 12, 201$_{15}$.

óhandbær, a., *ikke kontant*: heldr gjörir hann einúngis mun á handbæru fé og óhandbæru *AÓ. Af.* 154$_{23}$.

óhandhægur, a., *uhandelig, ubekvem*: dírar og óhandhægar (knattmindir) *Urs.* 138ss.

óhanginn, pp., *uræget*: óhangið kjöt *StA.* 77, 8$_{9}$.

óhapp, n., *Uheld.*

óhappalega, adv., *uheldig*: fírst so ó. tókst til, að *Fjöl.* 3, 1, 57$_{13}$.

óhappamaður, m., *uheldigt Menneske*: þá er farið að fletta upp minnisbókinni, hvort enginn fjær eða nær muni hafa borið hatursbug til hlutaðeigandi óhappamanns *TÞH. BS.* 126ss.

óhappatilvik, n., *Uheld*: sá sem stynr undir afleiðingum einhvers óhappatilviks *Mill* 87$_{7}$.

óharðnaður, pp., *ikke fuldt udviklet og derfor ikke tilstrækkelig haardfør*: að sleppa óhörnuð-

um unglingi í slíka ferð *PS. Ast.* 104₁₅.

óhataður, pp., *ikke forhadt, ikke afskyet:* óhötuð, en sén þó, synd | sitt fær brennimerkið *BG. Nj.* 237₁.

óheiðarlegur, a., *uhæderlig. uærlig:* Eg sé menn bindast hinum helgustu böndum af óhreinum og óheiðarlegum hvötum *ÓÓ.* 10₅.

óheilbrigður, a., *usund:* af því verður skynsemi hans óheilbrigð *Sw. VE.* 13₁₆.

óheillavænlegur, a., *uheldbringende, skæbnesvanger:* að leiða til óheillavænlegra afdrifa *Þús.* 2, 133₅. Stór hluti íslenzku þjóðarinnar . . . er farinn að taka þátt í þessari óheillavænlegu vantrúarhringför *Ald.* 1, 62₄.

óheillavænn, a., = óheillavænlegur: óheillavænum áhrifum *PP. Ast.* 96₁₄.

óheilnæmi, n., *Usundhed:* fjenaður hefir veikst og fallið hrönnum saman af því óheilnæmi, sem leitt hefir af öskufallinu *Fjöl.* 5, 1, 12₂₃. en þær (þrautir eru) þyngstar, sem loptslagið og óheilnæmið bakar þeim *Skír.* 87, 68₁₁.

óheilnæmur, a., *usund*: (þeir) hafast við í óheilnæmum eyðimörkum *Auð.* 102₁₀. Gróðahyggjan er óheilnæm, ef hún kæfir alla manndómslund 111₂₃. leigan, sem þessir fátæklingar gjalda fyrir hina óheilnæmu kofa, nemur hálfu kaupi þeirra *Ið.* 5, 291₁₄.

óheimtufrekur, a., *ikke fordringsfuld, eftergivende:* get eg með engu móti verið óheimtufrekari *Þj.* $^{15}/_{5}$ 79, 51a₁₅.

óhemja, f., *ustyrligt Dyr, ustyrligt Væsen, Bestie:* þessi hverflynda og fjölbreytilega ó. *PS. Ast.* 55₂₅.

óhemjandi, a., *ustyrlig, uregerlig, ubændig:* annars eru sækýr ó. *Þs.* 1, 131₃₄.

óhemjukraftur (-ar, -ar), m., *ubændig Kraft*: Goðin sigrast á óhemjukröptum náttúrunnar *Stoll* 11₁₀.

óhemjulegur, a., *ubændig*: þeir (ɔ: Gigantar) tákna hin óhemjulegu náttúruöfl *Stoll* 12₂.. hefir þú hið óhemjulega og óvægna skap Heru *Il.* 1, 137₂.

óhemjuskapur (-ar), m., *Ubændighed, Ustyrlighed, Töjlesløshed*: það hafði allt gengið í einhverjum óhemjuskap *GP. ÞS.* 124₂₅. vegna óhemjuskapar Montaninganna *HH. Ks.* 95₂₁.

óhemjuæði, n., = óhemjuskapur: (Lúter) prjedikaði á degi hverjum í heila viku móti þessu ringli og óhemju-æði *HH. Lút.* 39₁₃.

óhentugleiki, m., *Ubekvemhed, Ulempe:* Hjer fyrir utan er enn nú annar ó. *TB.* 15, 202₅.

óheppinn, a., *uheldig*: Þjóðverjar hafa verið óheppnir í Afríku *Skír.* 89, 75₂₃.

óheppnast (a), v. refl., *mislykkes*: Þó óheppnaðist þetta verk fyrir honum *PP. Sms.* 70₁₆.

óheppni, f., *Uheld:* heppni og ó. *Auðv.* 10₆. sú ó. hafði bakað honum átölur húsbænda hans *PS. Ast.* 93₁₈.

óherkœnn, a., *ikke krigskyndig*: hver nauður rekur þig til, óherkænan mann, að vera hér og æðrast? *Il.* 1, 127₇.

óherkœnska, f., *Uvidenhed i Krigskunsten*: eða það er að kenna

ódugnaði manna og óherkænsku *Il.* 1, 42₂.

óheyrður, pp., *uhørt*: En þá tóku við óheyrðar þrautir *PM. Ág.* 241₁₉.

óheyrilegur, a., 1. *uhørlig*: ósýnilegur og ó. *Skír. u. á.* 92, 21₂₁. — 2. *uhørt*: að þú nú hlýtur að deyja svo óheyrilegum dauða *Þús.* 1, 311₃₀.

óhikað, adv., *uden Betænkning*: Í þetta sinn meinti Rósa, ad nú mætti hún ó. kalla sig og álíta ad vera óluckulega *HF. Kv.* 1, 40₂.

óhindraður, pp., *uhindret*: fái þeir (ɔ: þyrnar syndanna) óhindraðir að vaxa *JG. Hv.* 34₁₆.

óhirða, f., *Vanrøgt*: ef líkamleg eða andleg ó. á sjer stað *ÓÓ. PS.* 25₁₀.

óhirðusemi, f., *Mangel paa Paapassenhed, Skødesløshed*: ef hann mætir ó., trassadóm, vanrækni *AÓ. Af.* 174₂₈.

óhjákvæmilega, adv., *uundgaaelig*: af því, að menn lifa í mannlegu félagi, leiðir það ó., að *Mill* 149₂₂.

óhjákvæmilegur, a., *uundgaaelig*: er það óhjákvæmilegt, að nokkur hluti mannkynsins haldi áfram í villunni? *Mill* 88₁. að stjórnarbyltingin væri óhjákvæmileg *Fk. A.* $^{25}/_{11}$ 90, 45a₄₅.

óhjásneiðanlegur, a., *uundgaaetig*: hin hrikalega glíma milli Slafa og Tevtóna er óhjásneiðanleg *Íf.* $^{29}/_{9}$ 86, 158a₁₈. að við samsetta kennaraskóla væri heimavistin óhjásneiðanleg *TUM.* 1, 47₃₂.

óhlífinn, a., *uskaansom*: hér þurfti harðan og ó. lækni *HH. Lút.* 55₂₅.

óhljóð, n. pl., *Skraal*: þeirra (ɔ: ástriðnanna) ó. eru alveg ólík þeirri hinni bjóðandi rödd, sem hljómar til vor frá samvizkunni *TB.* 7, 115₃₃.

óhljóðseyru, n. pl., *Hjærtelapper*: Það er kunnugt af líkamafræðinni, að hjartað er sameinað við lungun með óhljóðseyrunum *Sw. VE.* 236₃₁.

óhlutdrægni, f., *Upartiskhed*: (honum var) meir við brugðið fyrir hygni og klókindi en ó. eða réttsýni *GT.* 163₁₃. hann á að fara eptir óhlutdrægni blaðsins *TB.* 7, 152₂₉.

óhlutdrægnislega, adv., *upartisk*: enda leit það óhlutdrægnislegar út *GT.* 162₂₅.

óhlutdrægur, a., *upartisk*: hin betri blöð, sem eru sannorð og óhlutdræg *Av.* 13, 207₃₁. óhlutdrægir menn *Skír.* 90, 61₂₂. að hann sje óhlutdrægur *TUM.* 1, 75₁₁.

óhlutkendur, a., *abstrakt*: fara frá hinu verulega eða hlutkennda *(konkret)* til hins hugsaða eða óhlutkennda *(abstrakt) BM. UM.* 40₁₂.

óhlýðnast (a), v. refl., *være ulydig, trodse*: Hversvegna þori eg ekki að ó. henni (ɔ: þessari reglu)? *Myn.* 3₇. Fall skepnunnar var í því fólgið, að hún óhlýðnaðist Skapara sínum *Myn.* 166₁₆. ef einhver óhlýðnast *AK.* 67₁₄.

óhlykkjóttur, a., *ukroget, ubugtet*: á óhlykkjóttari *(mindre krogede)* og þurrari götum *AÓ. Af.* 63₃₀.

óhlæjandi, ppræs., *ikke leende, uden at le*: að óhlæjandi' hann auga líta' ei mátti | en eyra heyra miklu síður þó *JÓ.* 60₇.

óhóf, n., *Overdaadighed, Yppighed, Luxus*: Auðmaðurinn lifir vanalega í óhófi *Sm.* 139₃₁.

óhófsamur, a., *umaadeholden*,

overdaadig, yppig: sóaði hann fje sínu í óhófsömum lífnaði *Tang* 114s.

óhófsbelgur (-jar, -ir), m., *overdaadigt Menneske*: að draga saman ef til vill fyrir óhófsbelginn *TÞH. BS.* 260$_{14}$. einmitt eftir þeirri grein fær óhófsbelgrinn rétt til að fara í vasa hófsemdarmannsins *AÓ. Af.* 34$_{22}$.

óhófsvara, f., *Luxusartikel*: Litlu er eytt af óhófsvörum á Íslandi *LÍ.* 44$_{15}$.

óhollur, a., *usund*: með slæmri lykt og óhollum dempum *HF. Kv.* 1, 12$_{1}$. Sé fæðan óholl eða oflítil, þá leggjum vér af *PJ. Ns.* 20$_{5}$.

óhollusta, f., *Usundhed*: svo enginn ólykt eda ó. skyldi af honum verda *HF. Kv.* 1, 72$_{21}$. ofan á þetta endingarleysi bætist óhollustan *Íf.* $^{16}/_{7}$ 90, 225a$_{35}$.

óhrakinn, pp., 1. *ufordærvet*: einginn náði þurru strái eða óhröktu *Fjöl.* 2, 3, 40$_{20}$. — 2. *ugendrevet*: Ég ætla að skýra ykkur frá ... inu óhrakta, inu ómótmælanlega kraftaverki *Dægst.* 8$_{9}$. svo að ekkert verði óhrakið, er líklegt er til að afvegaleiða fáfróða *Mill* 77$_{16}$.

óhreinka (a), vt., *tilsmudse, tilsnavse, tilsøle*: hann reyndi að þerra af fótunum, til þess að ó. ekki *Ið.* 6, 188$_{10}$. Hafi sjúklingurinn óhreinkast af hægðum *N. Hf.* 9$_{24}$. svo rúmföt óhreinkist eigi 38$_{23}$.

óhreinlátur, a., *urenlig*.

óhreinleiki, m., *Urenhed*: ó. jarðarinnar flekkar hana ekki *Myn.* 80$_{7}$. Þessi elska verður eigi losuð við óhreinleika sinn *Sw. VE.* 254$_{2}$.

óhreinlæti, n., *Urenlighed*: þar sem ó. er og óþrifnaður *Sm.* 178$_{2}$. að þeir sveinar ... geti ekki eptir á fellt sig við ó. og óreglusemi *Ið.* 5, 298$_{21}$.

óhreinsaður, pp., *urenset*: var ó. dúnn þó í mjög lágu verði *ÞTh. LÍ.* 58$_{11}$. óhreinsað lýsi *Av.* 19, 281$_{5}$.

óhreinskilinn, a., *uoprigtig*.

óhreinskilni, f., *Uoprigtighed*: aðferð hans lýsir ó. *Mill* 110$_{22}$.

óhrekjandi, a., *uigendrivelig*: þó að þessháttar stafsetning sje í sjálfu sjer ó. *Fjöl.* 2, 1, 22$_{29}$. ó. sönnun *Trh.* 20$_{11}$. það er viðurkennt, sem ó. sannleikur, að *TB.* 14, 219$_{5}$.

óhreyfanlegur, a., *ubevægelig*: Ef stjarna væri í þeim punkti, mundi hún sýnast óhreifanleg á hvelfingunni *BJ. St.* 4$_{5}$. þessi óhreifanlegi punktur 4$_{8}$.

óhreyfanleikur (-s), m., *Ubevægelighed*.

óhreyfður, pp., *urokket, ubevæget*: kletturinn stóð óhreifður og óskekinn *Ið.* 1, 58$_{1}$.

óhreyfilegur, a., *urokkelig, ubevægelig*: gefin stærð, óhreyfileg, óbreytileg *Fk.* $^{19}/_{3}$ 90, 30b$_{9}$.

óhrjálegur, a., *af daarligt Udseende*: ef manni er boðið óhrjálegt smér *Þs.* 1, 432$_{7}$.

óhræsi, n., *Afskum. Gen.* óhræsis *bruges enten som et uböjeligt Adjektiv el. som første Del af et sammensat Ord i Betydningen slet, modbydelig, ækel, snavset*: Gjörðu mjer það ekki til raunar og armæðu að hafa óhræsis íslenzka búninginn í kvöld *JT. PoS.* 117$_{24}$.

óhræsislega, adv., *nederdrægtig*: Það tekur enginn til þess, þó þeir finni að því, sem á skilið aðfinningar, bara að þeir geri það ekki eins ó. og dr. Keilhac *Ið.* 4, 71$_{5}$.

óhræsislegur, a., *slet, nederdrægtig*.

óhræsismaður, m., *slet Menneske*: mesti ó. og drykkjuhrútur *Hd.* 58b22.

óhræsisorð, n., *slet Rygte:* ungr maðr, óreglusamr mjög, sem í alla staði hafði óhræsis orð á sér *Dægst.* 95.

óhrœranlegur, a., = óhrœrilegur, óhreyfanlegur, óhreyfilegur *ubevægelig*: hún (tungan) er næstum óhrœranleg *Fjöl.* 2, 2, 719.

óhrösull, a., (hrasa *snuble*), *som ikke snubler:* þeir (ɔ: hestarnir) eru þar stórir og fallegir, bera létt fótinn og óhrösulir *Iö. SG.* 654.

óhuggandi, a., *utrøstelig:* Varð jeg loksins ó. *Þús.* 1, 45a. ekkja hans kom til mín ó. og harmþrungin 3, 82a. Hún var ó. *Blk.* 697.

óhugnaðarorð, n., *ubehageligt, krænkende Ord:* máttu því tollheimtumenn taka margt ó. af faranda og komanda *LLH.* 647.

óhugnaður (-ar), m., (hugna *behage), Ubehagelighed; Onde*: stríðið við þenna óhugnað *FP.* xii4.

óhugsandi, a., *utænkelig:* það er ekki ó. *Trh.* 14a7. það er af mörgum ástæðum ó., að *Dægst.* 43e. hjá sárfákunnandi og mentunarsneyddri þjóð er ó., að bankar og lánfæri sé í heillavænlegu ástandi *Av.* 13, 20a0.

óhugsanlegur, a., *utænkelig:* er ekki óhugsanlegt að Matteus hafi gjört það sjálfur *HH. Ks.* 63i4. Eins og hið fullkomna Ekkert er óhugsanlegt í rúminú, eins er það óhugsanlegt í tímanum *TB.* 6, 91i9.

óhugull, a., *uvelvillig.*

óhugulsemi, f., *Mangel paa Velvilje, Utjenstvillighed, Uopmærksomhed*: Eg hef nú í seinni tíð orðið var við einstakan kulda og ó. *Lear* 24a9.

óhult, adv., *sikkert, trygt:* í þeim stiga þú ó. fær | upp og niður að gánga *BG. Nj.* 113a. ekkert verulegt, sem augað eða eyrað getur ó. stutt sig við *TÞH. BS.* 307i4.

óhultleikur (-s), m., *Sikkerhed, Tryghed:* að ala önn fyrir óhultleik yðar *AK.* 130i5.

óhultur, a., *sikker, tryg*: að eg skyldi verða ó. fyrir báðum þessum konum *Þús.* 1, 65a0. að nú væri hann ó. framvegis 167a8. óhultir um *sikre paa, forvissede om. Fjöl.* 3, 2, 22i4.

óhvikandi, pp., *som ikke tager i Betænkning, uden at betænke sig:* þá mundi hún hafa ó. unnið eið að framburði sínum *Iö.* 7, 103a0.

óhvikull, a., *stadig, sikker:* stjarnan skín niður til vor af himninum með jöfnu og ókvikulu *(læs* óhvikulu) ljósi *Myn.* 131a8.

óhyggilega, adv., *uklogt, uforstandig:* (Verkmenn) verja fje sínu ó. *Sm.* 54a.

óhyggilegur, a., *uklog, uforstandig:* það er óhyggilegt að gefa sig við öðru, sem maður er ekki lagaður til *Auðv.* 25i. að þetta væri in óhyggilegasta leitaraðferð *Dægst.* 11i.

óhæfilegur, a., *ubrugelig*: einungis eru eptir óhæfileg efni *PJ. Ns.* 21i8.

óhæfileiki, m., *Udueligheid, Inhabilitet, Inkompetence:* óhæfileiki fyrir þekkingarbrest til að hafa sjórnleg réttindi *JÓ. Jafnr.* 24a8.

óhœfulegur, a., *forbrydersk:* Það sem þessir menn eða bandalag þeirra hefur fyrir stafni, er reyndar svo óhæfulegt, sem hugsazt getur *Skír.* 79, 110a.

óhœfuverk, n., *Udaad, Ugerning, Forbrydelse*: hin skaðvæna dóttir,

sem þú átt, hyggur jafnan á óhæfuverk *Il.* 1, 136$_{14}$.

óhöggvinn, pp., *uhugget, utilhugget:* eða þau (ɔ: húsin) eru hlaðin eingöngu úr óhöggnum steinum *LÍ.* 86$_{3}$.

óhöndulega, adv., *ubehændig, uheldig:* er það næsta sorglegt hversu illa og ó. tilraunir stjórnarinnar að bæta atvinnu landsins tókust *TB.* 4, 201$_{30}$.

óhöndulegur, a., *ubehændig:* Það er mesti munur, hvort feigð laga frá þinginu er að kenna óhöndulegum frágangi þess á þeim, eða alvarlega misskiptum skoðunum þings og stjórnar á málinu *Íf.* $^{24}/_{3}$ 84, 51b$_{7}$.

óíhendilegur, a., *uerhværvelig:* Svo réttr sem skylda eru hér skilyrðislaus og algjörleg *(absolut)* og óafhendileg og óíhendileg *Fróð.* $^{1}/_{3}$ 86, 358$_{57}$.

óinnleysanlegur, a., *uindløselig:* Orðið bréfpeningar *(paper-mony, papercurrency)* er haft um óinnleysanlega óarðbæra seðla *Þj.* $^{16}/_{12}$ 85, 190b$_{58}$. seðlarnir óinnleysanlegu $^{26}/_{3}$ 86, 51a$_{40}$.

óinnleysanleglelkur, m., *Uindløselighed.*

óíslenzkulegur, a., *uislandsk:* málrómrinn nokkuð ó. *Fk.* $^{29}/_{10}$ 86, 77a$_{18}$.

óíslenzkur, a., *uislandsk.*

ójafna, f., 1. *Ujævnhed:* skjótt kjemur oss til hugar, að þetta komi af ójöfnum þeim, sem eru á borðklæðinu *Urs.* 88$_{21}$. — 2. *Forhöjning:* allskonar ójöfnur, er í milli bera *Urs.* 172$_{18}$.

ójafnaðarfullur, a., *ubillig, uretfærdig:* að samlagningarskattr þessi væri ójafnaðarfullr í samanburði við aðra skatta vora *Fróð.* $^{20}/_{4}$ 86, 44$_{1}$.

ójöfnuður (ójafnaðar), m., *Ulighed, Misforhold:* Það er gjörræði eigingirninnar, sem hefur mestu valdið um ójöfnuðinn *Skír.* 87, 22$_{18}$.

oka (a), v. impers.; ekki er úr því að oka *der er ingen Lindring (Eftergivelse) mulig:* leiðsögumaðurinn heimtaði hálfan dal fyrir fylgdina og var ekki úr því að oka *PP. Sms.* 115$_{23}$.

ókallaður, pp., *ukaldet:* undarlega vaknar það (sem fyrnst hefur) aptur, kallað og ókallað *Myn.* 66$_{28}$.

ókannaður, pp., *uundersøgt:* allt það svæði var reyndar alveg ókannað *Skír.* 90, 3$_{16}$.

ókarlmannlega, adv., *umandig:* Þetta þótti bæði ó. og ókonunglega að vikið *Skír.* 90, 44$_{19}$.

ókennilega, adv., *ukendelig; paa en uforklarlig, sælsom Maade:* hann var ó. veikur með aðsvifum *Þs.* 1, 392$_{7}$.

ókind (-ur), *ondt Væsen; Umenneske:* ó. þessi slóst nú í ferð með Ólafi *Þs.* 1, 393$_{24}$. að ekki hefði getað hjá því farið, að slík borg sykki í jörð niður og slíkar ókyndur sem þar bjuggu *LLH.* 74$_{7}$. þustu þessar ókindur ofan á ströndina *Þús.* 1. 112$_{30}$.

ókirkjulegur, a., *ukirkelig:* enda í ókirkjulegum málum *ÓÓ. PS.* 17$_{17}$.

ókjör, n. pl., 1. *ulykkelig Tilstand:* ýta milli öldungarnir, | þá ókjör landsins sjá, | fóru að stilla friðargjarnir *Nám.* 16, 38. þeir drekka til þess að gleyma ókjörunum *Sm.*186$_{14}$. — 2. *Voldsomheder, skrækkelige Tildragelser:* veðurofsanum fylgja að öllum jafnaði ýms ó. önnur *Björl.* 61$_{5}$.

okkar, *g. dual. af det personlige Pronomen* eg, *brugt som pron. poss., vor:* koma o. *Þús.* 1, 112$_{30}$. Slæma

rignàngin truflaði leiki o. *TÞH. Tib.* 1, 19₁₈.

ókleifur, a., (klífa *klatre*) *ubestigelig*: hann hefur komizt upp á marga tinda, sem mönnum þóttu ókleyfir *(læs* ókleifir) *TB.* 7, 292₁₅. flýja þeir upp á ókleifa fjalltinda *Skír.* 90, 19₂₃.

ókleyfur, a., (kljúfa *spalte, flække)*, 1. *uspaltelig, som ikke lader sig spalte el. gennembryde.* — 2. *umulig, uovervindelig, uoverkommelig:* Það sýndist lengi ókleyft að koma honum af þessum óvana *Ió.* 1, 47₂₃. Göturnar eru svo breiðar, að steinlagning verðr ókleyf, unz borgin er komin í helztu röð 4, 424₃₁. næstum ókleyft verk *Br.* 2, 97₉. ókleyfar hindranir 3, 81₄.

ókljáður, pp., *uafgjort:* allt varð enn ókljáð *Skír.* 87, 38₃₁.

ókljúfandi, a = ókleyfur: það væri líklega ó. fyrir hann að borga allt það tjón, sem *Skír.* 89, 63₂₆.

óklökkur (-van), a., *ikke svag, stærk:* eg skjaldmey í sæðli sá, sem óklökkur fákur bar *Núm.* 11, 28.

ókonunglega, adv., *ukongelig, paa en for en Konge uværdig Maade.* *Se* ókarlmannlega.

okrari, m., *Aagerkarl:* Cató hinn eldri var o. *Sm.* 136₂₂. Haltu penna þínum frá okrarans skuldabók *Lear* 75₁.

okreim (-ar), f., *Aagrem*: fremst á staunginni batt hún fallegt ok úr gulli og smeygði þar í fögrum gull-legum okreimum *Il.* 1, 131₁.

ókristilega, adv., *ukristelig:* Ef þjer vissuð, hvað mjer þótti einu sinni ó. vænt um yður! *Ió.* 6, 128₁₃.

ókrjálega, adv., = óhrjálega: *plumpt:* konunni þykir bæði illa og ó. farið að mat sínum *Þs.* 1, 276₇.

október (-s), m., *Oktober:* hún (ɔ: halastjarnan) sýnist fara harðast fyrst í o. *Fjöl.* 1, 176₁₆.

októbermánuður (-mánaðar), m., *Oktobermaaned:* í byrjun októbermánaðar *Skír.* 87, 43₂₅.

ókunnuglegur, a., *ufamiliær, ufortrolig:* „Yður, jómfrú góð". Það var svo þurrt og ókunnuglegt *TÞH. Dr.* 1, 2, 65₃₀.

ókurteis, a., *uhøflig, ubeskeden*: án þess hann yrði fyrir það álitinn ó. eða nærgöngull *Mill* 154₁₅. vjer vorum ókurteisir *Þús.* 1, 259₁₀.

ókurteisi, f., *Uhøflighed:* Vona eg nú að þjer fyrirgefið mjer ó. mína *Þús.* 2, 52₃.

ókvalráður, a., *ufortrøden*: þá þurfa líka læknar að vera ókvalráðir *Auðv.* 61₇.

ókvenlegur, a., *ukvindelig, upassende for en Kvinde:* En nú er það dæmt óhæfilegt eða ókvennlegt að konur sæki fundi *BB. RK.* 19₁₈. Það (ɔ: að gefa orð inn í samræðuna) þótti í þá daga ókvennlegt *TÞH. Dr.* 1, 2, 59₂₃.

ókvongaður, pp., *ugift:* ókvongaðir og hlýðnir yfirboðurum sínum *PM. Ág.* 110₁.

ókvæni, n., *Cølibat*: áður hafa gamalkaþólskir menn á Svisslandi lýst ó. úr kirkjulögum *Skír* 79, 96₇.

ókvæntur, pp., *ugift*: Klerkarnir lifðu hjer kvæntir, en hlýddu aldrei því páfaboði að lifa ókvæntir *TUM.* 1, 29₁₃.

ókyrð, f., *Uro, Urolighed*: að einmitt niður við jörðina er ókyrrðin ekki smá *Björl.* 13₂₀.

ókyrrleiki, m., *Uro:* hnettirnir

uppi yfir oss, sem velta áfram um himinleiðirnar, kyrrir og staðfastir yfir öllum ókyrrleika jarðarinnar *Myn.* 16₁₀.

ókærinn, a., *ugenert:* síðan gjörðist hann ó. og einarðlegri í svörum *FP.* 9₂₂.

ól (-ar), f., *Læderrem.*

Ólafssúra, f., *oxyria digyna, Fjældsyre. Mohr* 175₁₂. *Grl.* 86₁. *Av.* 18, 18₂₂.

ólag, n., 1. *Uorden:* má sjá af þeirri upptalningu, hvaða ó. hefir verið á hinni fyrri réttarskipun *Maur.* 168₁₁. — 2. *den sidste af de tre paa hinanden følgende Bølger:* Enda steyptist eitt feiknalegt ó. yfir hann enn *Rób.* 28₂. *Jf. Aasen* 869b: *Uløgje,* n. *de største Bølger i en vis Bølgerække.*

ólaginn, a., *ubehændig, kejtet:* þá var ég enn þá ólæguari enn vant var *Fjöl.* 1, 147₂₄. auk þess var hann hinn ólagnasti, ef úr einhverju vöndu verkefni átti að ráða *Ið.* 6, 233₂₂.

ólaglegur, a., *usmuk, uskön, upyntelig:* henni þótti Sveinn hreint og beint ó. *GP. ÞS.* 40₂. kom þá til hans maður ei ó. *Þs.* 1, 69₇. hún (ɔ: stofan) var í þremur staf-gólfum og ekki ólaglegt hús *JT. PóS.* 44₁₉.

ólagsbylgja, f., = ólag 2: Í sama bili kom voðaleg ó. *Rób.* 27₂₀.

ólán, n., *Ulykke:* tekur mig sárt til þeirra, ef þau hendir nokkurt ó. *Þús.* 2, 150₂₂. K. sagði nú kóngsdóttur, að hann tæki hina einlægustu hlutdeild í óláni hennar 3, 17₁₇.

ólánast (a), v. refl., *mislykkes:* það, sem olli því, að honum ólánaðist með uppeldisstofnunina, voru sjálfs hans glappaskot *Ið.* 6, 212₁₄.

ólánlegur, a., 1. *af styg Legemsvæxt:* ó. álits *TÞH. BS.* 54₂₉. — 2. *ulykkelig, uheldig, uheldsvanger:* hinn ólánlegi Z. og hin enn ólánlegri bók hans *TÞH. Dr.* 1, 1, 13₁₉. megn kurr yfir ólánlegum og dýrum fyrirtækjum stjórnarinnar *Skír.* 91, 50₂.

ólánsamur, a., *ulykkelig, uheldig:* Hvað hef eg gert, ólánssamur maður! *Þús.* 2, 7₁₆. mig hafa eitrað ástartár | ólánssamrar dæsar *KJ.* 199₂₀. ólánssamari *Þús.* 1, 377₇.

ólánsbyrði (-ar), f., *uheldsvanger Byrde:* lá við hún liði í ómegin, er hún sá þessa ólánsbyrði *Þús.* 2, 6₂₁.

ólánsmaður, m., *ulykkeligt Menneske:* Jafnvel í lífi hins mesta ólánsmanns eru nokkur augnablik, er *Auðv.* 14₂₀. Slíkir menn eru ólánsmenn *Sm.* 83₂₇.

ólánsævi, f., *ulykkeligt Liv:* mér kom til hugar að fyrirfara mér sjálfur og gera svo enda á ólánsæfi minni *Rób.* 43₁₅.

ólarbelti, n., *Læderbælte:* spennt ó. um mittið *Ið. SG.* 89₁₅.

ólarreipi, n., *Læderreb:* Á vorin veiða þeir kópa í nótir úr ólarreipum *Av.* 6, 125₂₅.

ólastanlegur, a., *ulastelig:* er annars var sagðr ó. maðr í allri breytni *Mill* 60₅.

ólátabelgur (-jar, -ir), m., *Spilopmager:* Hinn nýi kennari var ekki búinn að hafa marga tíma með ólátabelgjunum, áður en *HP. Gr.* 8₂₂.

ólátast (a), v. refl., *larme, stöje, göre Spilopper.*

ólaunaður, pp., *ulönnet, ubelön-*

net: skal eg ekki láta góðvilja þinn ólaunaðan *Þús.* 2, 30₁₇.

olbogabarn, n., *stedmoderlig behandlet Barn*: Einu sinni voru tvær systur frumvaxta hjá foreldrum sínum, er höfðu aðra þeirra að olbogabarni *Ps.* 1, 124₂₂. sem önnur olbogabörn náttúrunnar *AÓ. Af.* 19₂₀.

olbogabót (-bœtur), f., *Albuehulning*: þegar tekið er blóð t. a. m. í olbogabótinni *JJ. EML.* 13₁₆.

olbogaskel (-jar, -jar), f., *patella. Möhr* 125₁₂. 140₂. *Gr. Df.* 124₂.

olbogaskot, n., *Albuestød:* það var sæfinlega betra, að fá að sitja hjá henni, þó maður mætti ekki gefa henni o. *Hd.* 158a₄₉.

óleikur (-s), m., *Fortræd, Skade:* að gera Frökkum og Englendingum allan þann óleik, sem hann gæti *Skár.* 83, 25₂. að gera Englandi óleik 85, 10₁₀.

ólekja, f., *Skør* (*oplagt Mælk*), *som ikke er siet*: yfir döllunum og ólekjunni hafði Guðrún ótakmarkað einvaldsdæmi *JT. PoS.* 36₆.

ólesandi, ppræs., *ulæselig:* það var óhreint blað, nærri því ólesanda fyrir blekslettum *TÞH. Dr.* 1, 1, 25₂₁.

ólesinn, pp., *ikke læst:* láta e-ð ólesið *undlade at læse noget*: ágætt rit, er eingjinnætti að láta ólesið *Fjöl.* 4, 3, 51₇. í einhverjum ólesnum latínskum rithöfundi *LHA.* 8, 154₂₂.

ólestur (-rar *el.* -rs), m., *Uorden, daarlig Tilstand*: að samgöngur vorar innanlands sjeu í þeim ólestri, sem *Íf.* ¹¹/₁ 90, 14b₄₂. að þjóðveldið sje langt leitt og allt í ólestri *Skár.* 88, 84₂₁.

óleysanlegur, a., *uløselig:* mótsögnin verður að standa sem óleyst spurning og óleysanleg *Kb.* 1, 88₅. óleysanleg vandaspurning 85₂₄.

óleystur, pp., *uløst. Se* óleysanlegur, ó. úr höfn *som ikke er gaaet ud af Havnen:* meðan þeir eru óleystir úr höfnum *Björl.* 90₁₁.

ólga, f.. *Gæring:* af ólgu þessari fæðist hinn heimspekilegi Merkúríus *Þús.* 1, 91₁₆. þessi ó. veldur sjúkdómum í lifandi líkömum *N.Hf.* 90₂₁. Brauð, sem lítil eða engin ó. eða lypting er í *EB. Kf.* 88₇.

ólga (a), vi., *bruse:* Þar sem að áður akrar huldu völl, | ólgandi Þverá veltur yfir sanda *JH.* 55₁₀ Fyrir þetta skammvinna líf höfum vjer ofmikið af löngunum ..., sem á lífsleiðinni gjöra hjörtu vor eins og að ólgandi sjó *JG. Hv.* 13₂₂.

ólgufoss *(uden Genitivm.)*, m., *styrtende Vandfald*: ó, að eg væri elfr stríð | ó. úr brattri hlíð! *GB.* 437₉.

ólguhiti, m., *Feberhede:* Þú hefir haft ólguhita í blóðinu *PP. NS.* 24₁₅.

ólgukraftur (-ar, -ar), m., *Gæringskraft:* Það eru til efni nefnilega, sem geta eytt þessum ólgukrapti *N.Hf.* 91₁₉

ólgukveikja, f., *Gæringsmiddel, Gæringsstof, Ferment*: L. hafði um langan tíma haldið þeirri kenningu uppi, að ólgukveikjan (*ferment*) væri köfnunarefni *Þvf. Alm.* 88, 29₂.

ólgusjór (-var), m., *brusende, oprørt Hav*: ekki sá til jarðar, heldur að eins loptið og ólgusjóinn *JH.* 294₂₁. er hörð að dynja háskajel | á heimsins ólgusjó *Sb.* 117, 4₄. lengra og lengra út á ólgusjó skulda og vanskila *Br.* 6, 82₁₇.

ólgusollinn, pp., *oprørt*: Dú alda blá, sem œðisgengin | um ólgusollin brunar höf *KJ.* 95s.

ólgusótt (-ir), f., *Feber*: Um sjúklinga er ó. hafa *N.Hf.* 101$_{24}$.

olía, f., *Olie*: öll o. var áður flutt til Egiptalands *Ið. SG.* 59$_{24}$.

óliðlegur, a., *plump, klodset*: sterk og óliðleg dýr *PJ. Ns.* 65s. Vaxtarlagið er óliðlegt *Fk.* $^{27}/_{7}$ 85, 53b$_{9}$. að eiga svo óliðlegan mann *JT. PoS.* 60$_{20}$.

olífa, f., *Oliven*: auk annars voru höfð ýmisleg aldini, olífur og sætabrauð *Ið.* 6, 92$_{21}$.

ólifnaðarmaður, m., *udsvævende Person*: slarkarar og ólifnaðarmenn *Sk.* $^{5}/_{12}$ 78, 433$_{20}$.

ólifnaður (-ar), m., *Udsvævelser*: af drabbi' og ólifnaði *Lear* 31$_{20}$. er langt um betra að verða skammlífur af ofmikilli áreynslu við vinnu sina, en af ólifnaði *Auðv.* 17$_{20}$. þrátt fyrir allt slark hans og ólifnað *Dægst.* 13$_{15}$.

ólíft, adj. n., *umuligt at leve*: svo hjer er ó. inni, | ef andar vindurinn *Ald.* 2, 12$_{25}$.

ólíkindalega, adv., *med Forstillelse*; láta ó. *bruge Forstillelse*: Látta ekki svona ó. *PP. Sms.* 208s.

ólíkindalæti, n. pl., *Forstillelse*: verið þjer nú ekki með nein ó. *Ið.* 1, 248$_{20}$.

ólíkindatól, n., *en som forstiller sig, Ironiker*: Landar hans sögðu, að hann væri það sem vér mundum kalla ó. *Ið.* 6, 270$_{20}$.

ólíkindi, n. pl., *Usandsynlighed, Urimelighed*: enn ekki væri þess öll ó., þó jeg væri alúðlegri við það barnið, sem *JT. PoS.* 48$_{16}$.

ólíkjast (í), v. refl., *blive ulig*: það ólíktist sin á milli, sem áður var líkt *Fjöl.* 2, 1, 17$_{24}$.

ólíkleiki, m., *Ulighed*: meiri og minni ólíkleiki og óskyldleiki *TB.* 12, 232s.

ólíkleikur (-s), m., *Ulighed*: um líkleik eða ólíkleik *TB.* 12, 215$_{27}$.

ólíkt, adv., *ulige*: ó. meira skáldlegt gildi *GT.* 153$_{11}$. Sú von, sem gamalmennið gleður, er ó. dýrmætari en vonin um tímanleg auðæfi *HGTh.* 75s. ó. hægra *Hirð.* 1, 28$_{16}$.

ólitaður, pp., 1. *ufarvet*: Þar eru helgirúnirnar ristar á bergið, en ólitaðar *Ið. SG.* 149s. — 2. *umalet*: ó. stóll *PS. Ast.* 117$_{15}$.

olíugróði, m., *Oliesavl*: tekur bæði fjallið og grasgarðurinn Getsemane nafn af olíugróðanum *LLH.* 80$_{21}$.

olíumálverk, n., *Oliemaleri*: Á hægri salarveggnum stóð o. *Ið.* 2, 181$_{7}$.

olíusæta, f., *Oliesødt*: Einkum ræð jeg þó til að brúka olíusætu (*Glycerine Dip*). *Av.* 12, 90s.

olíutré, n., *Olietræ*: vaxa þar sérin fíkjutré og o. *LLH.* 80$_{20}$.

olíuviður (-ar, -ir), m., *Olietræ*: fullt ker ens ágætasta viðsmjörs af ávexti hins helga olíuviðar *Stoll* 45$_{12}$.

olíuþrúga, f., *Olieperse*: grasgarðurinn Getsemane (sem þýðir olíuþrúgu) *LLH.* 80$_{21}$.

óljúfur, a., *ukær*: ef oss er jafnvel óljúft að missa bergmál ens lifanda orðs *LLH.* 17$_{25}$.

ólmandi, m., *Raseri*: farmönnum stendur meiri geigur af öldunum í stormhvelsaugaru, heldr en af ólmandanum í veðrinu *Björl.* 58$_{26}$.

ólmast (a), v. refl., 1. *rase*: En

alda voleg ó. hans við fætur *JT.* 22₁₂. — 2. *arbejde med overordenlig Iver*: verkvjelarnar eru látnar ó. svo sem mest má *Sm.* 107₂₅.

ólosnaður, pp., *uløst, endnu ikke løst*: það var þetta andlega náttúrusafl, sem þjóðin dýrkaði, meðan hún var ólosnuð úr böndum náttúrunnar *Stoll* 1₂₄.

ólúður, pp., *usvækket*: með öllum þessum ungu, sterku og ólúðu kröptum *PS. Ast.* 390₂₇.

ólúinn, pp., *ikke træt, frisk:* Á öðrum hverjum áfangastað vóru ófáanlegir ólúnir hestar *Ið.* 2, 117₂₂.

ólukka, f., *Ulykke, Uheld. G. sg.* ólukku *bruges som Adjektiv, Pokkers, Fandens*: þrællinn kom aptur með ólukku rakarann þarna *Þús.* 2. 58₂₀.

ólukki, m., (*bruges vistnok altid med den bestemte Artikel* ólukkinn), *Fanden*: og svo sagði hann við hvert orð: „ólukkinn hafi það", allan daginn *Ið.* 1, 26₂.

ólund, f., *Misstemning, Forstemthed, slet Humør:* Ó. og kvartanir geta auðveldlega komizt í vana *Sm.* 123₃₁. þessi almenna ó. manna út af árangri hins pólitiska frelsis *Fk. A.* $^{24}/_{6}$ 90, 22b₁₂.

ólundarlega, adv., *fortrædelig, med ærgerlig Stemme:* „Gakk inn" mælti hann ó. *TÞH. Dr.* 1, 2, 49₁₂.

ólundarlegur, a., *som røber Fortrydelse, Misfornöjelse, med fortrædelig Mine:* nokkrir fylgdarmenn, sem gengu ólundarlegir innanum hestagrúann *TÞH. BS.* 75₁. þær einsetja sjer að vera aldrei önugar eða ólundarlegar *Sm.* 123₃₁.

ólundarsvipur (-s), m., 1. *misfornöjet, fortrædelig Mine:* það, sem eg býð þeim, gjöra þau með ólundar svip *TÞH. SoÆ.* 62₁₂. — 2. *modbydeligt Udtryk:* þegar allt kom saman í ásjónunni, setti hvað ólundarsvip á annað *TÞH. BS.* 55₄.

ólyfjan (-ir), f., *Gift:* að vernda líkama vorn fyrir ólifjan sjúkleikans *Myn.* 142₂.

ólyftandi, a., *uopløftelig*: eins og eitt ólyptanda heljarbjarg *Ald.* 1, 39₂₄.

ólyginn, a., *ikke lögnagtig, paalidelig, tilforladelig:* ólýginn sagði mjer *JT. PoS.* 30₇. Reyndin verður ólygnust *PP. Sms.* 211₂₆.

ólykt, f., *slem Lugt, Stank*: svo enginn ó. eda óhollusta skyldi af honum (ɔ: sniglinum) verda *HF. Kv.* 1, 72₂₁.

ólýsanlegur, a., *ubeskrivelig*: þá er sem einhver ólýsanleg og óendanleg helgi hafi gagntekið allt *Kb.* 1, 102₂₉.

ólæknandi, a., *uhelbredelig*: það er að kalla veikindin ó., enn vilja ekki grenslast eptir orsökum þeirra *Fjöl.* 2, 3, 48₂₅. að þessi sjúkdómur væri ó. *PP. NS.* 29₁₆.

ólæs, a., *som ikke forstaar at læse:* Nú skyldi sú raun á verða að barn væri ólæst *Mill* 215₁₀.

ólæsilegur, a., *ulæselig:* Rúnirnar á honum (ɔ: steininum) eru ... sumar með öllu ólæsilegar *Þs.* 1, 235₂.

ólæstur, pp., *ulukket, uaflaaset*: (Jón) gekk til stofudyra og fann að þær voru ólæstar *JT. PoS.* 138₁₈. þegar þú mjer til óhamingju gekkst frá dyrunum ólæstum *Þús.* 3, 65₂₀.

ólæti, n. pl., *Larm, Støj, Spektakler:* (þeir) hjetu nú á sig að seðja sig á ólátum í tímum hans *HP. Gr.* 8₃₁.

ólögfróður, a., *ikke lovkyndig, ukyndig i Retsvidenskaben*: sem eigi

er heldr að ætlast til af mér, ólögfróðum manni *Av.* 14, 154$_{12}$.

ólöghlýðinn, a., *illoyal.*

ólöghlýðni, f., *Illoyalitet:* Það held ég sé ekki heldr nema ástæðulaus hugarburðr, að eigna fornsögulestrinum ó. þá sem oss Íslendingum er stundum á brýn borin *MáÍ.* 16$_{17}$. eigingirni og ó. eru einkenni hins núverandi siðferðislífs þjóðarinnar *Fk.* $^{21}/_{4}$ 91, 61a$_{24}$.

ólöglesinn, pp., *som ikke har studeret Jura:* ólöglesnir menn eru settir til lögsagnar *Fjöl.* 2, 3, 50$_{17}$.

ólögulegur, a., *uformelig:* ólögulegt flikki *TB.* 14, 109$_{7}$.

óma (a), vi. og impers., *genlyde, tone:* er sem þeir (ɔ: eiðarnir) ómi ¦ fyrir eyrum mjer *KJ.* 111$_{12}$. borgin ómaði af kveðjuköllunum *Skír.* 87, 44$_{4}$. svo hátt, að ómaði í báðum hliðunum *JT. PoS.* 9$_{5}$.

ómáanlegur, a., *uudslettelig:* af því að vígslan hefði sett á þá ómáanlegt einkenni *HH. Lát.* 16$_{27}$.

ómagaháls *(uden Genitivm.)*, m., *Umyndighedsalder:* Ó. þjóðanna er langr *Fk.* $^{24}/_{9}$ 86, 70b$_{22}$.

ómagalög, n. pl., *Fattiglovgivning:* að þekkja ó. þau, er vér nú höfum *Av.* 14, 152$_{30}$.

ómagalöggjöf (*g. sg.* **-gjafar**), f., *Fattiglovgivning:* einkum ef þeir þekkja jafnframt ó. nágrannaþjóðanna *Av.* 14, 153$_{4}$.

ómagamál, n. pl., *Fattigvæsen:* missmíði þau, er á eru stjórn ómagamála *Av.* 14, 152$_{15}$.

ómak, n., *Umage:* þótt meðöl þau, sem eg hefi mælt með, muni ríkulega launa ómakið *TB.* 7, 154$_{29}$.

ómaklega, adv., *utilbörlig:* G. gjörir hér auðsjáanlega ó. skop að elju Dr. Svb. E. við vísinda-iðkanir sínar *GT.* 157$_{36}$.

ómaklegur, a., *uforskyldt, utilbörlig:* að hesturinn sæti ómaklegri meðferð *ÓÓ. Hv.* 9$_{19}$.

ómálga, a. indecl., *umælende, maalløs:* Hvernig getur verkun skírnarinnar verið hjá hinu ómálga barni, nema sem mustarðsfræið *JG. Hv.* 95$_{10}$.

ómálgi, m., *spædt Barn, som endnu ikke har begyndt at tale* (*l.* infans): Það er hið hreina sakleysi, sem hvílir yfir og helgar hina þögulu værð ómálgans í vöggunni *TB.* 12, 107$_{3}$.

ómannblendinn, a., *uselskabelig, selskabssky:* hann var fremur ó. *TÞH. HI.* 4$_{25}$.

ómannblendnislegur, a., = ómannblendinn: óvenju þver og ófrýnn og ó. *Ið.* 1, 243$_{12}$.

ómannborlegur, a., *uanselig:* dauðans leiðinlegur, ó. og, í einlægni, talað, hreint og beint ólaglegur *GP. ÞS.* 40$_{2}$.

ómannlegur, a., *uædel, lumpen:* mun það ómannlegt að duga þjer ekki *JT. PoS.* 65$_{3}$.

ómannúð, f., *Umenneskelighed, Inhumanitet:* að skoðun hennar á þessu efni væri að öðru leytinu byggð á þeirri verstu ó., sem hugsazt getur *Verð.* 51$_{16}$. þeir hafa borið læknunum á brýn ó. *Dv.* 87, 40$_{29}$. umsjónarmenn við háskólana, er beitt hafa valdi sínu með hinni mestu ó. *Fk.* $^{12}/_{2}$ 88, 19b$_{37}$.

ómannúðlega, adv., *umenneskelig.*

ómannúðlegur, a., *inhuman:* skólaaginn var ó. *TUM.* 1, 20$_{25}$. þá er það líka ómannúðlegt *BM. UM.* 37$_{18}$.

ómáttugur, a., *umulig:* þeim er enginn hlutur ó., sem skapað hefir himininn og jörðina af engu *Þús.* 1, 69$_{15}$.

ómeiðanlegur, a., *uforkrænkelig:* þessi hinn ómeiðanlegi óðauðlegi andi mannsins *Myn.* 158$_{22}$.

ómeltanlegur, a., *ufordöjelig:* melónur og plómur eru mjög ómeltanlegar *N. Hf.* 77$_{19}$.

ómeltilegur, a., *ufordöjelig:* ómeltilegt gras *Fk.* $^{16}/_{9}$ 90, 109$_{22}$. mikið af ómeltilegum pörtum *Fk. A.* $^{11}/_{2}$ 90, 6$_{30}$.

ómeltur, pp., *ufordöjet:* ómeltur matur *JJ. EML.* 75$_{12}$. ómeltar matarleifar *N. Hf.* 14$_{6}$.

ómenni, n., *umandigt, udygtigt Menneske:* ef maðrinn, sem oft bar við, var ó. eitt *AÓ. Af.* 98$_{12}$.

ómenska, f., *Umandighed, Udygtighed, Uvirksomhed;* atburðaleisi, ómennska, iðjuleisi *Fjöl.* 5, 1, 19$_{14}$. neyttu allrar orku til að hrista af þjer doðann og ómennskuna *Þús.* 3, 34$_{15}$. hann ól upp ómennsku og hjátrú *TUM.* 1, 28$_{22}$.

ómenskufullur, a., *uvirksom, dorsk:* O. S. ber þeim, sem flytja í þurrabúðir, þann vitnisburð, að þeir „séu gjarnan þeir ómennskufullstu og þunglífustu" *TB.* 4, 187$_{4}$.

ómentaður, pp., *udannet, ulærd:* ómentaðr maðr eðr verri en ómentaðr *AÓ. Af.* 46$_{5}$. ómenntaðir menn, sem verða auðugir *Sm.* 134$_{5}$. ómenntaðir menn *Ið.* 7, 112$_{7}$.

ómentagjarn, a., *ulærvillig:* Til auðgrar, en ófróðrar og ómentagjarnrar konu *GB.* 16$_{30}$.

ómerkilegur, a., *ubetydelig, ringe:* þá kemur hann (ɔ: ferillinn) fram fyrir sljóum augum vorum ýmist aðdáanlega merkilegur, eða fyrirlitlega ó. *TÞH. BS.* 308$_{5}$. þótt þú sjert í ómerkilegri stöðu *Auðv.* 47$_{3}$.

ómerkjanlega, adv., *umærkelig:* Eg veit nú ekki, hvort það er einungis einstaklega undarleg tilviljun, eða það er hitt, að nafnið hafi ó. áhrif á geðslagið *Dægst.* 4$_{12}$.

ómerkjanlegur, a., *umærkelig:* eins og með ómerkjanlegri byrjun *JG. Hv.* 95$_{5}$.

ómetanlega, adv., *uskatterlig, uvurderlig:* ó. dýrmætir gimsteinar *Þús.* 3, 113$_{25}$. ó. mikilsvert vald *Ið.* 2, 39$_{18}$. ó. dýrmætari *TB.* 7, 146$_{21}$. þessi gestrisni var mjer, útlendingnum, ó. miklu meira verð *KJ. Uf.* 40$_{5}$.

ómetanlegur, a., *uskatterlig, uvurderlig:* ómetanlegar gersemar *Þús.* 3, 109$_{6}$. ómetanlegt hagræði *Mill* 104$_{12}$. þetta ómetanlega uppfræðslumeðal *TB.* 7, 136$_{1}$ ómetanlegar afleiðingar 9, 49$_{14}$. hina ómetanlegu dýrgripi *Ið.* 5, 311$_{30}$.

ómeti, n., *daarlig, ussel Føde; daarlig Lekture:* þegar óhlutvandir menn hafa farið um með þetta ó., hefir það runnið út *Íf.* $^{20}/_{3}$ 79, 84$_{22}$.

óminni, n., *Glemsel.*

óminnisá (-r, -r), f., *Glemselsflod:* Þú hin hryggilega ó. *Myn.* 66$_{9}$.

óminnisalda, f., *Glemselsbølge:* nafn þeirra hafa óminnisaldur fyrir laungu í burtu borið *Myn.* 147$_{16}$.

óminnisdjúp, n., *Glemselsdyb:* þessir hinir jarðnesku hlutir, er framhjá fara, hverfa ekki með ellu niður í eylíft ó. *Myn.* 107$_{5}$.

óminniselfur, f., *Glemselsflod:* (sálirnar) drekka þar af Óminniselfinni (Leþe) *Stoll* 16$_{21}$.

ómissandi, a., *umudværlig:* Að hafna því, er það býðst oss, sem er

svo ómissandi ..., það væri meira en óðra manna œði *Mill* 92₇. Meðal annars segir hann, að Íslandskort sje ó. *TB.* 9, 50₂₂. Vinna er svo ó. til þess að geta lifað farsælu lífi *Auðv.* 17₁₁. Hún varð ó. fyrir mig *PP. NS.* 64₁₈.

ómissanlegur, a., *uundværlig:* allir eru þeir (ɔ: embættismennirnir) eins ómissanlegir til velferðar lanz og líða *Fjöl.* 2, 3, 58₂₇.

ómótmælanlega, adv., *uimodsigelig, unægtetig:* Flóð og fjara eru ó. einhvur hin merkilegasta afleiðing af aðdráttarablinu *Urs.* 109₁. að sinna eigi einu sinni því ..., sem er ó. satt *Sk.* $^{26}/_{8}$ 78, 263₄₇.

ómótmælanlegur, a., *uimodsigelig:* Það er ómótmælanlegt, að *TUM.* 1, 57₂₄. inu ómótmælanlega kraftaverki *Dægst.* 3₉.

ómótmæltur, pp., *uimodsagt:* að vísu er sú setning ... alls eigi ómótmælt *Dægst.* 37₁₂. svo að ókunnugir útlendingar byggi ekki á því sem ómótmældum sannleika *MáÍ.* 14₄.

ómótstæðilegur, a., *uimodstaaelig:* gættu að, hversu hennar (ɔ: náttúrunnar) ómótstæðilegt afl fær á þitt veika hjarta *HGTh.* 61₁₇. hin ómótstæðilegu hjálparmeðul hinnar evrópsku nýlendugerðar *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 75a₇₂. með ómótstæðilegu afli *Ald.* 2, 56₁₅.

ómótt, a. n.; e m verður *el.* gerist ó. *det bliver en kvalmt:* gjörðist kaupmanni L. nokkuð ó. *JT. PoS.* 135₂₂. Þá varð honum ó. svo hann svitnaði *Saw.* 24₁₁.

ómóttækilegur, a., *uimodtagelig:* að hann yrði sem ómóttækilegastur fyrir utan að komandi sjúkdómseitur *Íf.* $^{19}/_{12}$ 88, 238c₂₄.

ómunatíð (-ir), f., *umindelige Tider:* Dómkirkjan í Reykjavík hefir frá ó. verið eigandi einnar þeirra jarða, er að Elliðaánum liggja *Ell.* 2₈. Frá ó. hafði verið siður, að *TB.* 15, 203₂₂.

ómur (-s, -ar), m., 1. *Tone:* er sem heyri'g hljóma | hörpu þinnar óma *KJ.* 28₁. eg gleymi þjer, heimur, sem lifi jeg í, | ef upphimins ómar mig kalla *ÓS.* 7₁₈ mitt hjarta það vaggast í algleymis draum | á dillandi ómanna öldum 8₃. — 2. *Lyd, Genlyd:* eptir því sem ég gekk lengra, eptir því varð ómurinn minni *Fjöl.* 149₂₄. en háðskur mót | ó. orðvani | eyra hræði *JH.* 28₂₂.

ómynd (-ir), f., 1. *uformelig, hæslig Skikkelse:* Þeir kváðust eigi séð hafa utan ó. nokkra *Þs.* 1, 250₃. — 2. *Mislighed, Uanstændighed, Utilbörlighed:* Slíkt er handvömm og ó. *Íf.* $^{12}/_{8}$ 93, 214c₂₅.

ómyndarlag, n., *uskön Skikkelse, smagløs Form:* en sum (ɔ: bænhúsin) eru ofhlaðin vorrar aldar skrúði, sum með ómyndarlagi *Ið.* 3, 237₂₂.

ómyndarlega, adv.. *utilbörlig, uanstændig:* ef honum hefði ekki farið jafn ó. við Sveinbjörn Egilsson *FJ. NV.* 19₂₂.

ómyndarlegur, a., *uformelig, smagløs:* þessvegna tók jeg mér ekkert nærri þó kerin væru ómyndarleg *Rób.* 65₁₀.

ómyndugrafé, n., *Umyndiges Penge:* að gjöra skil fyrir konungsfjc, ó., fátækrafje *LHA.* 3, 202₂₄.

ómyndugur, a., *umyndig:* Loforð mín við þig voru gjörð þá, er eg var ó. *FP.* 49₂₅. þegar hið opinbera eða ómyndugir eiga forgöngurjett *LHA.* 3, 188₂₇.

ómyrkfælinn, a., *ikke mørkerædd:*

hún var með öllu ómyrkfælin *Þs.* 1, 242$_{11}$. var hann ó. 387$_{28}$.

ómyrkvaður, pp., *uformørket:* vonar-sól og gleði þar ómyrkvuð skin *KJ.* 178$_{4}$.

ómælandi, a., *umaalelig:* á strönd-inni við hið ómælanda haf *Myn.* 16$_{14}$.

ómælanlegur, a., *umaalelig*: (ég) horfði á hina ómælanlegu varðeldarröð *Iðj.* 1, 144$_{27}$. Littu upp í hinu ómælanlega himingeim *HGTh.* 61$_{25}$.

ómælilega, adv., *umaalelig, umaadelig:* þær (ɔ: jarðmyndanirnar) hafa orðið á ó. löngum tíma *Gr. Kv.* 110$_{18}$.

ómælilegur, a., *umaalelig.*

ómælileiki, m., *Umaalelighed*: Vér undrumst ekki minna yfir að sjá ómælileikann í hinu óendilega smáa, en yfir hinum óútreiknanlega mætti í hinum stórkostlegu viðburðum sköpunarverksins *TÞH. Tíb.* 1, 75$_{4}$.

ómælskulegur, a., *blottet for Veltalenhed:* áður en hann var orðinn 10 vetra, gat hann haldið stuttar ræður, sem voru engan veginn ómælskulegar *Auðv.* 88$_{1}$.

ómæðinn, a., *utrættelig*: ἀκάμας, hinn ómæðni *Stoll* 86$_{19}$. Ólafur heldur inni jól | ómæðinn at syngja *GT.* 144$_{7}$.

ómæðni, f., *Utrættelighed.*

ómögulega, adv., *umulig*: þeir, konúngur og landstjóri, geta ó., hvorr um sig, haft samtíðis „hið æðsta vald yfir öllum hinum sérstöku málum landsins" *Fróð.* $^{2}/_{3}$ 86, 327$_{14}$.

ómögulegur, a., *umulig:* tómleikurinn er ó. *TB.* 6, 78$_{30}$. væri þá ekki ómögulegt, að *Rób.* 59$_{4}$. er ómögulegt að festa auga á því, sem næst er brautinni *KJ. Uf.* 38$_{10}$.

ómöguleikur (-s), m., *Umulighed*: Guðshugmyndin . . . gerði djöfulshugmyndina að rökfræðilegum *(logisk)* ómöguleik *Fk.* $^{30}/_{7}$ 87, 87$_{32}$. skoðun vantrúarinnar á ómöguleik kraptaverkanna *Kb.* 3, 166$_{6}$.

ónáða (á), vt., *forurolige:* þegar dauðinn kjemur að ó. sálina *Fjöl.* 3, 1, 67$_{28}$. að þú ónáðir ekki manninn minn *Saw.* 25$_{25}$.

ónafngreindur, pp., *unavngivet:* þrjú kvæði eptir ónafngreinda höfunda *Sk.* $^{7}/_{11}$ 78, 380$_{15}$.

ónákvæmni, f., *Unöjagtighed*: þó verður erfitt að mæla þessháttar ó. nokkra bót *Fjöl.* 7, 15$_{27}$. Ó. í litaskiptum hefir verið alltíð í fornöld *TÞH. Eld.* 738$_{8}$.

ónákvæmur, a., *unöjagtig:* með svo ónákvæmri skifting *AÓ. Af.* 123$_{21}$. getur sá samanburður orðið ó. *Br.* 3, 99$_{12}$.

ónáttúraður, a., *ikke anlagt til*: Honum gæti verið enda þúngt erfiði miklu léttara og ánægjulegra, ef hann hefði gáfu og náttúru til þess, heldr en önnur enda létt og lítil vinna, er hann væri ó. til *AÓ. Af.* 45$_{5}$.

ónauðsynlegur, a., *unødvendig:* mætti kaupverzlunin verða betri fyrir lanzmenn, er eíngin ónauðsynleg bönd væru lögð á kaupmenn *Fjöl.* 1, 79$_{12}$. er það eigi álit vort, að það sje með öllu ónauðsynlegt eða ógjörlegt að breyta í neinu um stjórn kirkjunnar *Kt.* 2, 46$_{23}$.

ónefnilegur, a., *unævnelig:* ónefnilegr hjúpr utanum eigi neitt *TB.* 12, 187$_{16}$.

óneitanlega, adv., *unægtelig*: sýnist ó. skynsamlegri hugsun í því *GT.* 162$_{5}$. ó. hafa tilbreytingar í náttúrunni einatt gert sitt til þess *Br.* 2, 2$_{6}$.

óneitanlegur, a., *unægtelig*: það er óneitanlegt, þegar á alt er litið, að *Sk.* $^{23}/_{10}$ 78, 356$_{30}$. óneitanlegur sannleikr *Mill* 132$_{2}$.

ónógur, a., *utilstrækkelig*: ónóg fæða er ekki eins skaðleg fyrir líkamann og ónógt hreint lopt *Sm.* 161$_{1}$. ónóg meðul *JG. Hv.* 23$_{22}$.

ónot, n. pl., 1. *Uartigheder, Chikaner*: Ó. og rustaskapur lokar öllum dyrum og öllum hjörtum *Auðv.* 63$_{18}$. Heimilið er óskemmtilegt, því þar sýna hjónin hvort öðru sífelld ó. *Sm.* 125$_{10}$. — 2. *Ubehageligheder*: að því fylgja ýms óþægindi og ó. *Auðv.* 81$_{9}$.

ónotaður, pp., *ubenyttet*: enda ljet jeg það (ɔ: tækifærið) ekki ónotað *Iðj.* 3, 279$_{12}$. Sefur hún (ɔ: þessi gáfa) ekki hjá flestum mönnum óþekkt og ónotuð? *TB.* 7, 114$_{10}$. að láta fjársjóðina að öðru leyti vera ónotaða *JG. Hv.* 35$_{20}$. láta enga stund ónotaða til einhvers góðs og nytsamlegs *Auðv.* 94$_{27}$.

ónotagestur (-s, -ir), m., *ubehagelig Besøger*: þar sem von er á komu ónotagests *Björl.* 5$_{12}$.

ónotahrollur (-s), m., *ubehagelig Gysen*: fór að koma í hana ó. *Þs.* 1, 42$_{8}$.

ónotalega, adv., *ubehagelig*: henni brá ó. við *Iðj.* 6, 250$_{23}$.

ónotalegur, a., 1. *ubehagelig*: og því um líkt, sem að vísu ekki er beinlínis hættulegt fyrir sjúklinginn, en þó mjög ónotalegt bæði fyrir dávaldinn og hann *Iðj.* 7, 107$_{18}$. — 2. *krakilsk, chikanøs*: rak hin ónotalega únga bóndakona hana upp í hina verstu holu, er til var í húsinu *Blk.* 93$_{1}$.

ónotandi, a., *ubrugelig*: húsið er lágt og dimt og í raun réttri ó. *AÓ. Af.* 182$_{26}$.

ónýta (1), vt., *tilintetgøre, annullere*: er hann (ɔ: hinn almáttki) ónýtir hinar kænlegustu ráðagjerðir vorar *Myn.* 130$_{8}$. Nú er úrskurði áfrýjað og honum breytt eða hann ónýttur *LHA.* 3, 199$_{10}$.

ónýti, n., *Unytte; bruges kun i Ordforbindelsen* til ónýtis *til Unytte, uden Virkning, forgæves*: líf hans var ekkji til ónýtis *Fjöl.* 3, 1, 70$_{8}$. að þeim tíma og kostnaði sje til ónýtis eytt *Auðv.* 36$_{14}$.

ónýtisferð (-ir), f., *frugtesløs Rejse el. Gang*: hin gamla kona fór marga ó. til hinnar stórlátu meyjar *Þús.* 2, 56$_{25}$.

ónýtisför (-farar, -farir), f., = ónýtisferð: hann fór nú hingað ó. *Il.* 1, 87$_{12}$.

ónytjungskapur (-ar), m., *Uduelighed*: er það ekki líflegt fyrir efnilegan mann að binda sig við ónytjúngsskapinn í mér *Þs.* 1, 205$_{29}$. ber (þar) einna minnst á svalli, skuldum og ónytjúngsskapnum *Fjöl.* 1, 77$_{13}$.

ónytjungur (-s, -ar), m., *udygtigt Menneske, Døgenigt*: mikill ó. *Iðj. SG.* 51$_{7}$. (hann) hélt endilega að hinir byggi ver, af því að þeir væri ónytjungar *Iðj.* 2, 129$_{10}$. ónytjungarnir 3, 287$_{27}$.

ónytjuorð, n., *unyttigt Ord*: þá hlýtur þú að kvíða þeim dómi, sem þín ó. eiga fyrir höndum á degi dómsins *JG. Hv.* 113$_{20}$.

ónæði, n., *Uro, Foruroligelse, Forulejligelse*: hann hefir sífellt ó. af fólki, sem biður hann um að veita sjer hjálp *Sm.* 139$_{20}$.

ónæmur, a., 1. *ikke lærenem.* — 2. *ikke fin*; ónæmari *mindre fin*: fjörið í þeim (ɔ: fiskunum) er minna, tilfinningin ónæmari *Fjöl.* 2, 2. 6$_{17}$.

ónærfœrni, f., = ónærgætni: það sem þá er vítavert hjá honum, er að eins ónærfœrnin við aðra *Mill* 162₂₉.

ónærgætinn, a., *ubillig, urimelig; hensynsløs:* ecki er eg svo ó., ad eg heimti af nockrum ád lesa sífeldlega Gudfrædis bækur sér til gagns *HF. Kv.* 1, xxi₂₂. hversu ónærgætnir . . . sem þeir (ɔ: sjúklingarnir) kunna að vera *N.Hf.* 5₁₈.

ónærgætni, f., *Ubillighed, Urimelighed, Hensynsløshed:* Foreldrar þeirra sýndu þannig ofmikla ó. og hlutdrægni *BB. RK.* 22₂₉. Hver sá maðr, er eigi sýnir hugðum og tilfinningum annara manna þá nærgætni, er þeir alment eiga skilið, er siðferðislega vítaverðr fyrir þá ó. *Mill* 162₂₅.

ónœgur, a., *utilstrækkelig:* upptalning liðanna er annaðhvort ónæg, eðr greining þeirra er skökk *TB.* 12, 238₂.

óofanaftekinn, pp.; óofanaftekin ull *Uld, hvis grove og lange Haar ikke ere skilte fra de fine og bløde:* Hann skoðaði sýnishorn þau af íslenzkri ull, er jeg hafði með mjer, tog, þel og óofanaftekna ull *Av.* 12, 118₂₂.

óopnaður, pp., *ikke aabnet:* Nokkrar kistur stóðu enn þá óopnaðar í tjaldi mínu *Rób.* 47₂.

óorðhittinn, a., *uvittig:* var hann ekki margorður og ekki ó. *Il.* 1, 69₂₂.

óorðinn, pp., *ikke indtruffen, uiværksat, uudført:* að bylting þessi væri betur óorðin *Skír.* 90, 43₁.

óorðvandur, a., *uforsigtig i sin Tale:* Ó. maður ertu *Il.* 1, 87₇.

ópersónulegur, a., *upersonlig:* að alheimurinn væri ó. guð *PJ. Ns.* 41₁₂.

opinber, a., 1. *aabenbar.* — 2. *offentlig:* hjá dyrum opinberrar byggingar *Þás.* 1, 358₁₀. hið opinbera *det Offentlige:* fyrri en sjeð hefur verið borgið kröfum hins opinbera *LHA.* 3, 188₂₀.

opinberari, m., *Aabenbarer:* o. leyndra hluta *Tang* 73₂₂.

opinber|un (-anir), f., *Aabenbaring:* hið mikilfenglega letur þeirrar opinberunar, sem felst í handaverkum skaparans *Ald.* 2, 116₁₆.

opinberunarbók, f., *St. Johannis Aabenbaring.*

opinblaðka, f., *erysimum hieracifolium, rankskulpet Hjörneklap. ÓH. Gf.* 241₂₄. *Grl.* 49₁₀.

óplœgður, pp., *uplöjet:* þá er áburðrinn er orðinn hæfr til áburðar á óplægða grasrót *AÓ. Af.* 180₂₅.

opna, f., 1. *Aabning.* — 2. *de to Sider i en Bog, som, naar den aabnes, staa lige overfor hinanden:* Sérhver o., er vér flettum upp í ritum þessum, segir oss berlega, að *Myn.* 81₂₄. en það var samt ekki sú opnan, sem upp kom *Ið.* 6, 198₂₂.

opnanlegur, a., *som lader sig aabne:* af því að náttúrustig þeirra (ɔ: dýranna) eru ekki opnanleg *Sw. VE.* 130₁₂.

opn|un (-anir), f., *Aabning, Gerningen at aabne:* o. þessara stiga *Sw. VE.* 117₂₁. o. einhvers hins efra stigs 124₁₆

óprentaður, pp., *utrykt:* í útleggingu hans (ɔ: Gísla Konráðssonar) á Saxo Grammatikus, sem er óprentuð *Gr. Kv.* 120₉.

óprestlegur, a., *upræstelig, som ikke stemmer overens med Præsternes Lære:* hún hefur verið lengi í Kaupmannahöfn og meðal annars

lært þar margar óprestslegar kenningar *GP. ÞS.* 103₃₁.

óprýða (i), vi., *vansire:* Jeg sagði það ó. fötin er hún (ɔ: lóin) slitnaði misjafnt af *KJ. Uf.* 41₁₅. alls þess, sem óprýðir og aflagar guðsmyndina hjá manninum *JG. Hv.* 43₂₄.

óprýði, f., *Vansir*: sjálfum þér til óprýðis og eðrum til kvalar *Myn.* 148₂₆.

óra (a), v. impers., mig órar fyrir e-u *jeg aner noget:* því mig órar fyrir illu *Lear* 61₅. þá rak jeg mig á hindrun, sem mig als ekki hafði órað fyrir *Rób.* 70₂₂. Engan óraði fyrir slíkum árangri *TUM.* 1, 56₁₆.

órabelgur (-jar, -ir), m., *Spilopmager*: Gísli var mesti galgopi og ó. *PS. Ast.* 68₂₂. *JS. St.* 1, 57₁₂.

óráð, n., 1. *slet Raad, uhensigtsmæssigt Foretagende.* — 2. *Vildelse;* tala í óráði *tale vildt*: Björg talaði næstum því alla nóttina í óráði *JT. PoS.* 25₈. (hann) gat ekki svarað því nema í óráði, sem hún spurði hann um *PP. NS.* 40₈.

óráðsamur, a., *uøkonomisk, ødsel*: að veita hinum óráðsama fjárstofn og fje með annari hendinni, en svipta hinn ráðsetta þessum gæðum með hinni *Br.* 3, 68₁₀.

óráðsskepna, f., *uøkonomisk og ødselt Mennneske*: þó að hún Guðrún mín heitin væri ó. í mergu *JT. PoS.* 41₆.

óráðstafaður, a., *uarrangeret, ikke ordnet*: Er nú nokkru óráðstafað, áður en jeg fer? *TÞH. BS.* 61₂₁.

óráðvandur, a., *uredelig, uretskaffen.*

óráðvendni, f., *Uredelighed, Uretskaffenhed*: óvizka þín var ekki annað enn bragð ó. þinnar *Myn.* 172₂₉. settum við þá svo nærri grafarbarminum að gjøra okkur sek í nokkurri ó.? *PP. Sms.* 158₁₆.

óráðþæginn, -a., *utilböjelig til at adlyde andres Formaninger, selvraadig.*

óráðþægni, f., *Selvraadighed, Ulydighed:* Þeir S. ljetu soldán eða ráðherra hans vita, hvað ó. þeirra við England mundi hafa í för með sjer *Skír.* 87, 36₁₁.

óraunsakanlegur, a., *usporlig:* hér eru Guðs ráð oss svo optlega óransakanleg *Myn.* 77₂₆.

óraskaður, pp., *uforstyrret, usvækket*: meðan vonin á miskunsemi hans var óröskuð *Myn.* 22₁₂.

óraskanlega, adv., *urokkelig:* takmörk þau, er ó. eru sett mannlegri þekking *Ið.* 6, 261₁₂.

óraskanlegur, a., *urokkelig, uomstødelig*: forlögin og þeirra óraskanlega fyrirskipun *Þús.* 1, 232₁₁. óraskanlegur sannleikur *Nátt.* 3₂₄. sökum minna óraskanlegu skoðana á kristindóminum *TÞH. Dr.* 1, 1, 9₁₃.

órasprengur (-s, -ir), m., *vild Tumlen*: þegar hann var orðinn þreyttur á þessum ógángi og óraspreing *Þs.* 1, 34₃₉.

óratandi, a., *saa mørk, at man ikke kan finde Vejen:* Forustusauðir eru alkunnir að því að kunna að rata í ó. stórhríð *Dv.* 89, 12₁₁. drífa var svo mikil, að mönnum þókti ó. (*umuligt at finde Vejen*). *Þs.* 1, 10₁. voru þá stöðugt svo mikil dimmviðri, að opt var ó. milli bæja *Íf.* $^{19}/_{2}$ 79, 19c₄₃.

óraudur, a., *ikke rød*: Allir raudir hlutir eiga, að litnum til, ekki

hið minsta sameiginlegt við óraudar róair *TB.* 12, 226₂.

óravegur (-ar, -ir), m., *uhyre lang Vej:* vjer áttum óraveg fyrir höndum *Þús.* 1, 202₂₅.

orð, n. *Ord.*

orðabók (-bœkur), f., *Ordbog, Lexikon:* samdi hann á þeim árum o. sína *Fjöl.* 2, 3, 56₇.

orðaforði, m., *Ordforraad:* nema því að eins að nauðsynlegur o. hafi verið lærður utan að *BM. UM.* 35₃.

orðafroða, f., *Ordskum, hule Fraser:* þess vegna er það engin o., þótt menn hafi kallað konur inn betri helming mannkynsins *Suðri* $^{8}/_{8}$ 84, 23b₂₆.

orðagjálfur, n., *Ordbram:* þótt vald þetta sé í raun réttri mestmegnis o. *Fróð.* $^{15}/_{4}$ 86, 28₂₉.

orðaglamur, n., *Ordbram:* Að hafa ekki of mikinn íburð og o. *Gr. Kv.* 81₂₂.

orðahnippingar, f. pl., *Ordvexel, Ordstrid:* komust þau nú á ný í o. *Þús.* 3, 87₉.

orðahrak, n., *Mangel paa Ord:* Opt er Páll í orðahraki *GT.* 5₁₁.

orðakeppni, f., *Ordstrid:* Nú tókst allt að einu o. milli Mesrúrs og fóstrunnar *Þús.* 3, 88₆.

orðalaust, adv., *uimodsigelig, sikkert:* þá værim vér o. enn í Paradís *AÓ. Af.* 136₂₁. hefir það o. verið vísbending *Rób.* 101₁₅.

orðamál, n., *omtvistelig Sag:* það er ekki o. *det er en Selvfølge JT. PoS.* 76₇.

orðamunur (-ar), m., *Varianter:* með tilliti til orðamunar handrita *FJ. NV.* 16₃₁.

orðarðun (-raðanir), f., *Ordstilling, Ordfølge:* Jeg skal setja hjer orðarðun G. *FJ. NV.* 12₈.

orðaskifti, n. pl., *Ordskifte, Ordvexel, Diskussion, Drøftelse:* Hann getr leiðrétt villur sínar bæði við o. og raun *Mill* 39₂₂.

orðaskip|un (-anir), f., *Ordföjning:* bæði að orðum og o. *Fjöl.* 1, 11₅. bæði í breitingum og o. 2, 1, 47₁₈.

orðaskipunarfræði, f., *Ordföjningslære:* hinar helztu reglur í orðaskipunarfræðinni *LHA.* 3, 153₃.

orðaval, n., *Ordvalg, Valg af Udtryk:* málsnilldin er eigi eingöngu fólgin í fögru orðavali og orðalagi *Ald.* 2, 53₅.

orðaþekking, f., *Ordkundskab, Ordforraad:* skal prófið vera fólgið í auðveldum stíl, sem eigi fer út fyrir . . . hina almennustu orðaþekkingu *LHA.* 3, 153₃.

orðbók (-bœkur), f.. *Ordbog, Lexikon:* Cleasby var inn auðugi Englendingr, er semja lét orðbókina íslenzku *GT.* 158₄.

orðbragð, n., *Udtryksmaade, Tale:* Orðbragðið er óþverralegt eins og staðurinn *Sm.* 178₈.

orðbúningur (-s), m., *Indklædning i Ord:* þá fer úr því vaxandi tilhneiging að gleyma öllu af trúnni nema orðbúningnum *Mill* 82₁₇.

orðfœri, n., *Udtryksmaade, Stil:* Orðfærið í þeim (ɔ: sálmunum) er ekki heldur alls kostar gott *Fjöl.* 2, 1, 43₁₃. má vera, orðfærinu sumstaðar sje firir þá sök nokkuð ábótavant 3, 1, 49₁₂. til þess að frágangurinn á orðfærinu yrði eins og honum líkaði *Auðv.* 85₁₉.

orðgnœgð, f., *Ordrigdom:* bæði að því, er orðgnægð og setningaskipun snertir *Ald.* 2, 55₄.

orðheppinn, a., *træffende i sin Tale, ordsnild.*

orðheppni, f., *Ordsnildhed:* að jeg

hafi frjett af frábærri fegurð hennar, vitsmunum, o. og öðrum kostum *Þús.* 2, 90₁₉.

orðheldinn, a., *ordholden:* til merkis um að jeg sje o. maður *Þús.* 2, 91₁₂.

orðheldni, f., *Ordholdenhed:* skyldi þeirra Trúarleysi gjöra Guds ordheldni ad engu? *HF. Kv.* 1, 77₂₅.

orðlagður, pp., *berömt:* jafnaðist hún að fríðleik við hinar orðlögðu konur í Kaschmír *Þús.* 1, 53₁₂. hann var o. um alla borgina 374₂₅. einkasonur G. drottningar, sem var svo orðlögð fyrir frábæran fríðleik sinn 2, 360₄.

orðlaus, a., *ordløs, stum, tavs:* þá sat hún nokkra stund o. *Þús.* 3, 81₄. Seselja varð o. *PP. NS.* 45₂₁.

orðleiða (í), vt., *udtrykke ved Ord:* að þær (ɔ: þjóðirnar) vanalega á ýmsan og ólíkan hátt hafa orðleitt hver hugmyndaheim sinn *BM. UM.* 38₃₁.

orðlengja (í), vi. og t., *udtale sig vidtløftig om, gaa nærmere ind paa:* Eg skal svo eigi o. um þessar tvær greinir framar *AÓ. Af.* 102₁₇. skal jeg ekki o. um það *KJ. Uf.* 65₂₄. *TB.* 9, 49₁₇. svo saga mín orðlengist ekki um of *for at min Fortælling ikke skal blive for vidtløftig. Þús.* 1, 253₂₅.

orðmargur, a., *indeholdende mange Ord, ordrig:* Driðji flokkurinn er ekkji eins o. *Fjöl.* 3, 1, 25₂₃.

orðmerking (-ar), f., *Ordbetydning:* þessi tvírræða o. *AÓ. Af.* 212₇.

orðmjúkur, a., *sødt talende, smigrende i sin Tale:* Orðmjúk hrings er skorða *KJ.* 252₄. og reiddu þig ekki á elskunnar mál, þó orðmjúk sje kærleikans tunga *ÓS.* 42₁₄.

orðmynd (-ir), f., *Ordform.*

orðmyndunarfræði, f., *Orddannelseslære:* bæði í hljóðfræði, orðmyndunarfræði og orðskipunarfræði *TB.* 9, 45₂₄.

orðsending (-ar), f., *Telegram:* Miklu dýrara er að senda orð út úr landinu, og eftir því dýrara, sem orðsendingin á að fara yfir fleiri ritþráðastöðvar *KJ. Uf.* 49₁₈.

orðsetning (-ar), f., *Ordstilling:* „Af því þær eigi virðast breyta" setlum vér þýzk-dönskulega o. *Sk.* $^{23}/_{10}$ 78, 354₂₃.

orðskip|un (-anir), f., *Ordföjning.*

orðskipunarfræði, f., *Ordföjningslære:* fullkomin íslenzk málfræði, sem ætluð er Íslendingum, þarf að hafa o. og ágrip af bragfræði *Fk.* $^{24}/_{12}$ 87, 145b₁₃.

orðskipuþáttur (-þáttar, -þættir), m., *syntaktisk Afsnit, Syntax:* Orðið „setning", er menn nú hafa í orðskipuþætti málfræðinnar, hefir aðra merking en málsgrein *TB.* 12, 214₄.

orðskýrandi, m., *Ordforklarer, Kommentator:* Ekki er það þó fyr en á 17. öld, að vjer verðum varir við eiginlega orðskýrendur *FJ. BÍ.* 2, 50₂₆.

orðskýring (-ar), f., *Ordforklaring; Kommentar:* Hann lætur ekki einskorðast við strangar guðfræðislegar orðskýringar *Gefj.* 82₂₄. eru það hinar fullkomnustu og um leið hinar beztu orðskýringar, sem samdar hafa verið *FJ. BÍ.* 2, 51₃₀.

orðtak, n., *Valgsprog:* Þessir menn hafa haft sjer það fyrir o.: fyrst skyldan, síðan skemmtunin *Sm.* 43₂₅.

orðtugga, f., *drøvtygget Ord:* H. þarf að kenna mönnum að melta

þessa margslitnu orðtuggu *Fróð. Fylgibl.* $^{28}/_{5}$ 85, 2b$_{33}$.

orðumark, n., *Ordenstegn, Ordensdekoration*: tign, sem bundin er við nafnbót, o. eða hirðmannsþjónustu *LHA.* 3, 77$_{34}$.

orðumerki, n., = orðumark: hann sæmdi ráðherrann æzta orðumerki Tyrkja *Skír.* 83, 28$_{9}$.

orðusœmd (-ir), f., *Ordensdekoration:* að soldán hafi viljað ginna Arabi með þessari orðussæmd til að koma á sinn fund *Skír.* 83, 28$_{30}$. Nokkru áður hafði K. hlotið mikla orðussæmd 87, 112$_{22}$.

orðvani, a., *ordløs, som intet Ord lader høre:* en háðskur mót | ómur o. | eyra hrærði *JH.* 28$_{22}$.

óregla, f., 1. *Uorden:* en hann sá þar víða mesta óþrifnað og óreglu *Sm.* 69$_{20}$. — 2. *Uregelmæssighed:* enn samt sem áður veldur þetta dálítilli óreglu á jarðbrautinni *Urs.* 106$_{25}$.

óreglumaður, m., *uordenligt Menneske:* letingjar og óreglumenn *Fjöl.* 1, 95$_{30}$.

óreglulegur, a., 1. *ureglemæssig.* — 2. *uordenlig:* Hjónabandið er óskaráð til að snúa ungum mönnum frá óreglulegum lifnaði *Þús.* 2. 178$_{6}$. Sparsemin heldur oss því frá óreglulegum lifnaðarhætti *Sm.* 21$_{22}$.

óreglusamur, a., *uordenlig:* ef vér erum sóðalegir og óreglusamir *Íf.* $^{19}/_{4}$ 82, 25b$_{10}$.

óregluseggur (-s, -ir), m., = óreglumaður: óhófsbelgrinn, óregluseggrinn *AÓ. Af.* 34$_{33}$.

óreglusemi, f., *Uordenlighed.*

óreiknandi, a., *uberegnelig:* nytsemin getr verið ó. að afleiðingunum til *Av.* 8, 134$_{27}$.

óreiknanlegur, a., *uberegnelig:* óreiknanlegar afleiðingar *TÞH. Dr.* 2, 214$_{7}$.

órekjanlegur, a., *usporlig*: vegir Guðs eru oss optlega órekjanlegir *Myn.* 77$_{26}$.

órélega, adv., *urigtig, mislig*: þeim þykir ó. farið með bein sín framliðin *Þs.* 1, 233$_{15}$.

óréttindi, n. pl., *Uretfærdighed, Uret:* óréttindin eru vön að hefna sín *Fjöl.* 1, 170$_{6}$.

óréttlátur, a., *uretfærdig:* mjer finnst það vera svo órjettlátt að skera svona niður blómin í ræsku *TÞH. Bs.* 22$_{11}$. óréttlátr hugsunarháttr *AÓ. Af.* 19$_{21}$.

óréttlæti, n., *Uretfærdighed*: hvílíkt ó. sem hann mátti þola *Myn.* 85$_{11}$.

óréttmætur, a., *uretmæssig, ulovlig*: réttmæt eða óréttmæt eigingirni þeirra *Mill* 11$_{30}$.

óréttur (-ar), m., *Uret*: ekkji verður hann fyrir minna órjetti *Fjöl.* 4, 1, 5$_{25}$.

óréttvís, a., *uretfærdig:* eg veit, sagði hann, medal til þess ad Lión-id gángi á ord sín, án þess þad skuli sýnast óréttvíst *HF. Kv.* 1, 157$_{5}$.

óréttvísi, f., *Uretfærdighed*: andi óréttvísinnar og ágirndarinnar *Myn.* 115$_{8}$. nauðugt verkfæri í hendi óréttvísinnar *Þús.* 1, 12$_{24}$.

óréttvíslegur, a., *uretfærdig:* að því leyti sem unt er að hafa nokkurn óréttvíslegan ávinning af því fyrir sína skoðun *Mill* 109$_{8}$.

óreyndur, pp., *uerfaren:* er hann þó ó. í þessháttar efnum *PP. NS.* 32$_{7}$.

org, n., *Hyl, Skraal*: Drundu hvell um Dana lendur | dauðans org frá Krónuborgu *BGr. Kv.* xvi$_{9}$.

orga (a), vi., *hyle, skraale, skrige:* illir andar orguðu í eyra honum *FP.* xii2. þá gjörðu þeir ekki annað en orguðu upp 123$_{12}$.

organ, n., *Orgel.*

organhljóð, n., *Orgelklang, Orgeltone:* ekkert o. mátti heyrast *HH. Lút.* 19$_{8}$.

organleikari, m., *Orgelspiller:* Aþýða skoðar venjulega þessa menn ... sem fullkomna organleikara *Fk.* $^{22}/_{2}$ 92, 29b$_{35}$.

organpípa, f., *Orgelpibe:* þar var áður brætt blý í organpípur og þakrennur *Ið. SG.* 130$_{15}$.

organsláttur (-sláttar, -slættir), m., *Orgelspil:* þegar þeir taka undir eins að sér organslátt í kirkjum *Fk.* $^{22}/_{2}$ 92, 29b$_{36}$.

órímaður, pp., *urimet:* Leikrit eru að kalla aldrei í ljóðum; heldur eru þau annaðhvort í óbundinni ræðu eða þá í órímuðum rímfallanda (*Rhythmus*) *Gr. Kv.* 90$_{17}$.

órjúfandi, a., *ubrødelig, uforanderlig:* þar vinnur hvur maður öðrum ó. trúnaðareiða *Fjöl.* 1, 173$_{3}$. Jeg hef sagt þjer ó. ákvörðun mína *TÞH. BS.* 153$_{9}$.

órjúfanlegur, a., *ubrødelig:* þeir voru þó eigi við hann (ɔ: þenna lífnaðarhátt) bundnir með órjúfanlegu heiti *HH. Ks.* 140$_{17}$. það órjúfanlega lögmál, að *Auðv.* 89$_{5}$.

orkulaus, a., *kraftløs, afmægtig:* Jarðvegurinn er svo harður, en þú ert svo orkulaust *TÞH. SoÆ.* 15$_{8}$.

ork|un (-anir), f., *Virkning:* til þess að sýna orkanir fjárins á hverjum tíma er því er beitt til framfara vinnunnar *AÓ. Af.* 168$_{22}$. þá höfðu þau hin nýju verkfæri hinar sömu orkanir á hin eldri verkfæri, sem áðr er getið 167$_{22}$.

orkuvana, a. indecl., = orkulaus: hve opt við þungum undir harm | o. hnígum *GB.* 355$_{23}$.

ormvaxinn, pp., *slangeformet:* ormvaxið kvikindi *TB.* 14, 104$_{21}$.

óróa (a), vt., *forurolige:* að endurminning hins umliðna óróaði samvizku hans *Fjöl.* 3, 1, 71$_{9}$. Láttu aldrei óróast af áhyggjum þessa lífs *Blk.* 76$_{25}$.

óróafullur, a., *urolig:* nóttin varð honum jafn óróafull og dagurinn *FP.* 2$_{7}$.

óróaseggur (-s, -ir), m., *uroligt Menneske, Fredsforstyrrer:* mestu óróaseggir *Ið. SG.* 77$_{9}$. óróaseggr þessi *FP.* 89$_{16}$. að benda til hátíðlegrar aðvörunar á þessa „óstýrilátu óróaseggi“ *Mill* 130$_{22}$.

óróinn, pp., *som endnu ikke er roet ud paa Søen for at fiske:* þar eru þá allir piltarnir óróinir *Þs.* 1, 360$_{23}$.

óróleiki, m., *Uro:* þó er eitthvað undarlegur | óróleiki' í mjer í dag *Ald.* 2, 3$_{20}$.

óróleikur (-s), m., *Uro:* hann (ɔ: þessi vottur miskunar Guðs) skín niður yfir allan óróleik mannanna *Myn.* 78$_{5}$. Kom einnig, drottinn, inn hjá mjer, | sem óróleik í hjarta ber *Sb.* 180, 1$_{6}$.

órór, a., *urolig:* vinur, sje þjer sæl | værðin hinnsta | trufluð af engum | óróum draum *KJ.* 17$_{20}$.

órósamur, a., *urolig:* var hún næsta órósöm *Þús.* 2, 146$_{30}$.

órósemi, f., *Uro:* leitandi hjarta voru rósemi í ó. lífsins *Myn.* 56$_{23}$. svo að ó. sálar minnar megi linna *Þús.* 2, 148$_{29}$.

orsaka (a), vt., *foraarsage, bevirke:* viðburðir þeir og umbiltingar, sem þá hafa orðið á jörðunni, virðast einkum hafa orsakast af elz-umbrotum innaní henni *Fjöl.* 1, 119$_{10}$.

orsakaflétta, f., *Kausalnexus:* Skoðum þessa orsakafléttu *(causalnexus)* hleypidómalaust *Nöl.* $^{28}/_{2}$ 81, 7b$_{56}$.

orsök (-sakar, -sakir), f., *Aarsag.*

órunninn, pp., *ikke gennemløbet, ikke tilbagelagt:* Fetaðu jafnan um lukkunnar leið | lífdaga þinna um órunnið skeið *KJ.* 326$_{18}$.

orustuvöllur (-vallar, -vellir), m., *Slagmark, Kampplads:* það (ɔ: hið saklausa blóð) frá hverjum orustuvelli, er drottnunargirnin hefir hulið líkum *Myn.* 171$_{25}$. hinir rammeifldu risar gengu fram á orustuvöllinn *Stoll* 10$_{15}$.

órými, n., *Optagen af for stor Plads:* ekki væri annað en ó. að þessum kistum *Þs.* 1, 237$_{13}$.

órýmindi, n. pl., = órými: að lokum verði að flytja þau (ɔ: kolin) á hvert heimili og þar sé ó. að þeim *Ið.* 2, 67$_{5}$.

órækur, a., *uigendrivelig:* eins og kritikin sje allsherjardómur, sem sje viss og með öllu órækur *Gr. Kv.* 117$_{18}$. Nú var þá að fá óræka vissu fyrir því, hvort *FP.* xvi$_{17}$. ber það órækan vott um vaxandi menntun *PJ. Ns.* 49$_{4}$.

órækt, f., 1. *Mangel paa Opdyrkning.* — 2. *Mangel paa Velvilje el. Hengivenhed.*

óræktaður, pp., *udyrket, uopdyrket:* þar, sem fleiri bændur eru í sveit enn þarf til að yrkja hana, er afgangurinn fluttur í annað byggðarlag sem óræktað er *Ið. SG.* 27$_{24}$. fagur blettur óræktaður *JT. PoS.* 146$_{86}$.

óræktarlegur, a., 1. *som ser udyrket ud:* það var óneitanlega nokkuð einkennilegt að sjá þessa einu bletti, sem áttu að heita ræktaðir, margfalt órærktarlegri en landið umhverfis þá *Av.* 18, 21$_{10}$. — 2. *ukærlig, uden Pietet.*

ósa (a), vi., *ose:* steinolíutiran ósaði á kommóðunni *Hd.* 7b$_{4}$.

ósaknæmur, a., *uskadelig, uskyldig:* Vatnið verður þægilegt á bragðið af sýrunni og er með öllu ósaknæmt fyrir menn *TB.* 7, 308$_{10}$. ósaknæmar skoðanir *Mill* 112$_{22}$. í ósaknæmu skyni 193$_{16}$. ósaknæmar fórnir *Myn.* 146$_{5}$.

ósáldaður, pp., *usigtet:* venjulega er það (ɔ: rúgbrauðið) gert úr ósálduðu mjöli *Fk. A.* 90, 6a$_{19}$.

ósaltaður, pp., *usaltet:* ó. harður fiskur *LÍ.* 42$_{21}$. ósaltað smjör 43$_{2}$.

ósamboðinn, pp., *uoverensstemmende med, uværdig:* eg vil fegin greiða fyrir þjer í öllu, sem ekki er ósamboðið okkar stöðu *Þús.* 3, 112$_{11}$. hryllilegt miskunarleysi og öldungis ósamboðið nokkrum kristnum manni *ÓÓ. Hv.* 10$_{15}$. sú kenning sje guði ... algjörlega ósamboðin *Ald.* 2, 100$_{7}$.

ósamfélaginn, a., *uselskabelig:* þótt hann þekti lítt hugsanhátt annara og væri ósamfélæginn *Fróð.* $^{10}/_{5}$ 84, 125$_{7}$.

ósamheldi, n., *Mangel paa Sammenhold, Splid:* hættan er mest búin af ó. og sundrung flokkanna *Skír.* 87, 71$_{27}$.

ósamheldni, f., = ósamheldi: Allt saman þetta - vana, sjervizku, ó., hugsunarleísi segir R. valda því, að *Fjöl.* 3, 1, 13$_{27}$.

ósamhljóða, adv., *inkonsekvent:* þyki lesaranum jeg hafa dregið skapferli svo mikils háttar manna ... ó. og of auðvirðilega fram fyrir augu almennings *TÞH. BS.* 308$_{15}$.

ósamhljóða, a. indecl., *uoverens-*

stémmende: Þess vegna hafa dómar manna um það efni opt. . . orðið ó. sögulegum sanni *Ald.* 1, 120₈.

ósamkvæmni, f., *Uoverensstemmelse, Inkonsekvens*: með því að þeir hafa bæði fundið nokkrar mótsagnir í þeim (o: sagnaritum Íslendinga) sjálfum og ýmsa ó. við útlend sagnarit *TB.* 10, 78₁₆. hann lét sér sóma að bregða mér um ó. *Fróð.* ²⁰/₄ 86, 45₅₇.

ósamkvæmur, a., *uoverensstemmende, inkonsekvent*: (Sumir lagamenn) telja slíkt vera ósamkvæmt „anda" laganna *Fjöl.* 2, 3, 39₂₂.

ósamkynja, a. indecl., *uensartet*: hvurki mundi þesháttar lagaboð ósamkinja sumum öðrum tilakipunum *Fjöl.* 2, 3, 39₂₇. prestar hafa þrefaldri ó. stöðu að gegna *Fk.* ¹/₁₂ 91, 193a₂₅.

ósamrímanlegur, a., *uforenelig*: margir kaupsýslumenn ímynda sér, að glöggt yfirlit sé ósamrímanlegt við nákvæma athygli á smámunum *Auðv.* 50₂₁.

ósamstæður, a., *usammenhængende*: sögurnar frá T. eru jafnan svo ýmislegar og heldur ósamstæðar, að *Skír.* 87, 68₉.

ósamtíða, adv., *ikke samtidig med*: lungun geta andað ó. hjartanu *Sw. VE.* 240₁₈.

ósamþýðanlegur, a., *uforenelig*: þeirra stétta er hafa sanna eða ímyndaða hagsmuni, sem alþýðlegu stjórnarskipulagi eru ósamþýðanlegir *Mill* 7₈₁. hjá öðrum hlutu frjáls hugsun og varfærin hugarstefna að verða ósamþýðanlegar *Ið.* 6, 277₂₉.

ósamþýðilegur, a., *uforenelig*: enda er annað ósamþýðilegt við ina sjálfstæðu stöðu lands vors í ríkinu *Sk.* ²⁶/₂ 80, 429₈.

ósamþykkur, a., *uenig*: Nú eru erfingjar ósamþykkir *LHA.* 3, 201₃₈.

ósannaður, pp., *ubevist*: jafnvel ósönnuð svipstundarvilla *PP. NS.* 58₂₂.

ósannanlegur, a., *ubevislig*: Allir sem eigi hneigjast að þeirri ósannanlegu skoðun *Kb.* 4, 76₂₀.

ósanngirni, f., *Ubillighed*: Auðvitað eru dómar þessir eigi sprottnir af ó. *Ald.* 1, 120₉.

ósanngjarn, a., *ubillig*: væri ekki ósanngjarnt, þó jafnframt hefði verið stúngið upp á því, að *Fjöl.* 2, 3, 51₂₈.

ósannindi, n. pl., *Usandhed*.

ósannsögli, f., *Usanddruhed, Usandfærdighed*: þær færu eptir sama hviklyndi og ósannsögli hans *HF. Kv.* 1, 78₂₈. blót og ó. *Fjöl.* 3, 1, 62₂₂.

ósannsögull, a., *usanddru, usandfærdig*: Eiríkur heitinn var ofboð ó. *ÞÞH. Bs.* 26₁₆.

ósannur, a., *usand, falsk, uvirkelig*: ósannar skuggamyndir *JG. Hv.* 15₂. ósannari *mindre sand, mindre rigtig*: þá er þó hitt ekkji ósannara, að *Fjöl.* 3, 2, 3₈.

ósáttgjarn, a., *uforsonlig*: Mannlegt eðli virðist ekki hýsa efldari ástríðu né ósáttgjarnari *TB.* 7. 146₁₈.

óseðjandi, a., *umættelig*: með gjörspilltu hjarta af ó. girndum *Myn.* 84₁₈ ó. löngun er endalaus kvöl *AÓ. Af.* 12₂₄. þungt haldnir af ó. metnaðargirnd *Auðv.* 36₁₈.

ósegjanlega, adv., *usigelig, ududsigelig, ubeskrivelig*: augun voru so ó. blíð og djúp *ÓS.* 62₁₇.

ósegjanlegur, a., *usigelig, ududsigelig, ubeskrivelig*: ósegjanlegt

gagn *TB.* 7, 138₂₆. ósegjanlegir örðugleikar *Jð.* 2, 158₁₉.

óseldur, pp., *usolgt:* óseldar vörur *Ið.* 6, 296₈.

ósérdrœginn, a., *uegennyttig*: viðkvæmari og ósérdrægnari ást *Myn.* 22₃₅.

ósérdrœgni, f., *Uegennyttighed*: Með ósjerdrægni þessari ávann A. H. sjer alla hylli og virðingu Kalífans *Þús.* 3, 72₂₆.

ósérdrœgur, a., *uegennyttig*: öldúngis ósjerdrægur *Fjöl.* 1, 136₂₇.

ósérhlífinn, a., *som ikke unddrager sig Arbejdets Besværlighed, ufortrøden*: ötull og ósjerhlífinn *ÞJ. MV.* 10₃₀.

ósérhlífni, f., *Ufortrødenhed*: enda gekk hann í baráttuna með þeim ákafa og ó., að *TB.* 4, 153₁₅. vinna með atorku og ósjerhlífni *Ið.* 5, 301₄. þetta útheimtir meiri þolinmæði og ósjerhlífni heldur en 304₂₂.

ósérhugull, a., *uegennyttig, uegoistisk:* Hið eina, sem er mikið, er ósjerhugull kærleikur *HD. MtH.* 30₁₉.

ósérplœginn, a., *uegennyttig.*

ósérplœgni, f., *Uegennyttighed:* vegna réttlætis sins, örlætis og ósjerplægni *Þús.* 1, 337₂₅. og alla hans ágætu kosti prýddi hans mikla ættjarðarást og ósérplægni *PM. Ág.* 45₈. vegna sinnar frábæru ráðvendni og ósjerplægni *Skír.* 89, 77₂₂.

ósetinn, pp., *ubesat*: hefir síðan það hásæti verið ósetið *Skír.* 85, 115₁₁.

ósiðaður, a., *udannet, raa:* þó jeg væri ó. maður *Þús.* 2, 37₈.

ósiðlegur, a., *usædelig, uanstændig*: hinn ósiðlegi og endalausi hlátur *Ið.* 5, 301₂₅.

ósiðleikur (-s), m., *Usædelighed*: um ósiðleik hennar (o: konungarinnar) *Mill* 47₂₅.

ósiðréttmætur, a., *stridende imod Sædeligheden, umoralsk:* ósiðréttmæt aðferð *Mill* 156₇.

ósigrandi, a., *uovervindelig, usimodstaaelig:* þegar þú athugar hinn undarlega, ósigranda mátt *Myn.* 12₃₃. því til þess hefði hann ó. löngun *Rób.* 4₂₂.

ósíngirni, f., *Uegennyttighed*: að eigi sé unt með neinum kosningarlögum að setja nein þau skilyrði, er nokkra verulega tryggingu gefi fyrir ráðvendni eða ó. þess, er kosinn verður *JÓ. Jafnr.* 16₂₇.

ósíngjarn, a., *uegennyttig.*

ósjáanlegur, a., *usynlig:* þessi börn urðu nú mönnum ósjáanleg *Þs.* 1, 5₁₉. andlit hennar var ósjáanlegt með öllu *Þús.* 1, 217₃₃.

ósjálfbirgni, f., *Umyndighed, Uselvstændighed*: Nú má telja það víst, að lærisveinar Möðruvallaskóla sé komnir langt fram úr sliku skeiði andlegrar ósjálfbyrgni *Þj.* $^{26}/_{5}$ 83, 64c₅₃.

ósjálfbjarga, a. indecl., *som ikke kan hjælpe sig (sörge for sig, ernære sig) selv*: menn geta heldur ekki átt þessi viðskipti við aðra en örsnauða menn og ó. ráðleysingja *Br.* 3, 107₈.

ósjálfbjörgun, f., = ósjálfbirgni: ósjálfbjörgunar hugsunarháttur kom inn hjá almenningi *TUM.* 1, 30₁₈.

ósjálfhælinn, a., *som ikke roser sig selv, beskeden, upralerisk.*

ósjálfhælni, f., *Frihed for Selvros.*

ósjálfráður, a., *som man ikke har Raadighed over, uvilkaarlig*: ósjálfráð forlög heimsins *Myn.* 134₈. aptur eru aðrir vöðvar, sem vjer

ekki ráðum við og er hreifing þeirra ósjálfráð *JJ. EML.* 13₈.

ósjálfrátt, adv., *uvilkaarlig:* hneigðist þá hjarta þitt ó. til hans af elsku *Þús.* 1, 390₂. óx þó ó. upp í sálu hans sama ólgan eins og gekk þá gegnum Ítalíu alla *Þvf. Alm.* 85, 87₁₂.

ósjálfræði, n., 1. *Ufrihed, Uselvstændighed, Uvilkaarlighed.* — 2. *Nødvendighed:* Guð leysti mig af valdi ósjálfræðisins *Myn.* 157₁₈.

ósjálfstæði, n., *Uselvstændighed.*

ósjálfstæður, a., *uselvstændig.*

ósjófær, a., *uskikket til Søfart:* laskaðist skipið og varð ósjófært *TÞH. Dr.* 1, 2, 78₂₇.

ósjór (-var *el.* -ar), m., *oprørt Hav, Bølgegang:* þegar ósjóriun var kominn *LLH.* 90₅.

óskabjörn (-**bjarnar,** -**birnir**), m., *Fiskebjörn, oniscus psora. Mohr* 110₂₃. *cymothoë, aega. Gr. Df.* 111₁. Á sjódýrum lifa ótal krabbategundir hér við land, þannig ó. á fiskum *PJ. Ns.* 113₂₀.

óskaddaður, pp., *ubeskadiget:* hefir engin af þessum stórvöxnu skepnum náðzt ósködduð *TB.* 14, 131₁₇.

óskaðlegur, a., *uskadelig:* fyrir sakir þeirrar vinnautnar sem köllud er óskaðleg *TB.* 7, 133₁₉.

óskaðnæmur, a., *uskadelig:* umbreytingin verdur hvorttveggja þægileg og óskadnæm *HF. Kv.* 1, 10₉.

óskáldandi, ppræs., *ikke digtende; afbrydende sin Digtervirksomhed:* þótt þeir væru aldrei ó. frá vöggunni til grafarinnar *Auðv.* 4₂₃.

óskammfeilinn, a., *uforskammet, skamløs:* hann var svo illgjarn og ó. *Þús.* 3, 85₂₃. R. var ó. *PP. Sms.* 35₅.

óskammfeilni, f., *Uforskammethed, Skamløshed:* þegar óskamfeilni og drambsemi þrjózkuðust gegn Guði og mönnum *Myn.* 84₂₂. lifðum við óhult fyrir óvild og ó. allra manna *Þús.* 2, 122₂.

óskaplegur, a., *uhyre, voldsom:* þær (ɔ: þessar verur) eru óskaplegar og óstjórnlegar *Stoll* 11₂₀.

óskaplíkur, a., *af ulige Karakter:* Jeg veit, að við erum óskaplíkir *TÞH. Dr.* 1, 2, 89₄.

óskapnaðarlegur, a., *uhyrlig:* milli hins fagra og óskapnaðarlega *Saw.* 38₂₃.

óskapnaður (-ar), m., 1. *Kaos:* Úr óskapnað' hann alla tók | án handgripa villu *BG. Nj.* 354₁. útvalinn hver einn fram sté | af óskapnaðar láði 358₄. þá sjaldan þeim verður að líta inn í sjálfa sig, sjá þeir þar tóman, dimman óskapnað *TB.* 7, 113₇. það var eins og allt ætlaði að snúast aptur í óskapnað *Ið. SG.* 4₁₉. — 2. *Vanskabning, Misfoster:* Velgengnin er of dýrkeypt, ef maður verður að vinna það til að gera sig svo einhæfan, að úr verði hálfgerður ó. *Auðv.* 41₂.

óskaráð, n., *fortrinligt Raad, fortrinligt Middel:* Kóngi þókti þetta óskarád *HF. Kv.* 1, 99₁₃. Hjónabandið er ó. til að snúa ungum mönnum frá óreglulegum lifnaði *Þús.* 2, 178₅.

óskasteinn (-s, -ar), m., *Ønskesten:* hversu skal maður útvega sjer óskastein? *TÞH. BS.* 124₂₇.

óskastund (-ir), f., *Ønskestund, Ønsketime;* hitta óskastundina *ønske noget, som gaar i Opfyldelse:* jeg held að þjer hafið hitt óskastundina áðan *JT. PoS.* 109₁₃.

óskeikandi, ppræs., *ufejlbar, in-*

fallibel: ef assessorinn álítr konunginn . . . eins ó. og kaþólskir menn páfann *Sk.* $^{24}/_{7}$ 80, 162$_{42}$.

óskeikanlegur, a., = óskeikull: óskeikanleg alvizka *Mill* 83$_{22}$.

óskeikull, a., *ufejlbar*, *infallibel*: en þeir eru ekki óskeikulir *Mill* 34$_{8}$. óskeikul fullvissa 34$_{14}$. óskeikulir dómarar 45$_{6}$. ein af þeim kenningum, sem þú álítr að menn verði að þykjast óskeikulir til að vera sannfærðir um hana 47$_{10}$.

óskeikulleiki, m., *Ufejlbarhed*, *Infallibilitet*: þá hlýtr . . . eitthvað minna að nægja en ó. *Mill* 44$_{22}$.

óskeikulleikur (-s), m., = óskeikulleiki: að halda fram óskeikulleik sjálfs sín *Mill* 34$_{16}$.

óskeik|un (-anir), f.. *Ufejlbarhed*, *Infallibilitet*: Slík trú á óskeikan sína er fáviss manns háttr *Sk.* $^{22}/_{10}$ 79, *Sögur eftir E. A. Poe* 80$_{4}$.

óskeikunarkenning, f., *Læren om Ufejlbarhed*: sambandsráðið hefir stundum fylgt máli hinna „gamalkaþólsku", sem hafa ekki viljað fallast á óskeikunarkenninguna frá 1870 *Skír.* 84, 91$_{9}$.

óskeikunarorð, n. pl., *ufejlbare Ord*: það dettur engum í hug að taka það sem nein ó. eða bibliusannleik *GT.* 158$_{27}$.

óskekinn, pp., *urystet*, *urokket*: hann (ɔ: kletturinn) stóð óhreyfður og ó. *Ið.* 1, 58$_{1}$.

óskemdur, pp., *ubeskadiget*: veittist mér þá sú gleði að geta tekið upp kerin heil og óskemd *Rób.* 66$_{17}$. Komist verkamennirnir allir óskemmdir undan, þykir hjer góður sigur fenginn *Ið.* 2, 5$_{15}$.

óskemtilegur, a., *uhyggelig*: óskemmtileg aðkoma *Sm.* 69$_{19}$. Heimilið er óskemmtilegt 125$_{9}$.

óskiftanlegur, a., *udelelig*: Guðdómurinn er einn og óskiptanlegur *Sw. VE.* 3$_{9}$.

óskiftilegur, a., *udelelig*: Menn hafa reynt að líkja þrenningunni í óskiptilegri veru Guðs við þann hljóm, er verður af þrem röddum *Myn.* 111$_{8}$. voru 5 forstjórar settir fyrir stjórn hins eina óskiptilega þjóðveldis *Ið.* 6, 201$_{16}$.

óskiftileikur (-s), m., *Udelelighed*: það sé in eina stjórnarlögun, er tryggingu veiti fyrir öryggi og óskiftileik ríkisins *Fk.* $^{29}/_{10}$ 86, 77b$_{50}$.

óskiftur, pp., *udelt*: að hafa eindreginn og óskiptan vilja *Auðv.* 41$_{27}$.

óskilamaður, m., *Menneske, som er upaalideligt i Pengesager*: verstu óskilamenn *Br.* 6, 74$_{23}$.

óskilinn, pp., *uforstaaet*: verður námið eins og í lausu lopti, óskilið, leiðinlegt og árangurslaust *TUM.* 2, 38$_{12}$.

óskiljanlegleiki, m., *Uforstaaelighed*, *Ubegribelighed*: efnið til nefnds óskiljanlegleika *Nf.* $^{10}/_{6}$ 73, 91c$_{30}$.

óskilmerkilega, adv., *utydelig*: það (ɔ: mannlegt hjarta) boðar ekki Guð, nema dauft og skakkt og ó. *Myn.* 41$_{17}$.

óskilmerkilegur, a., *utydelig*, *uklar*: hið óskilmerkilega veldur misskilningi og þrætu *Myn.* 37$_{28}$.

óskilríki, n., = óskilvísi: ó. manna og vanskil í viðskiptum *Br.* 6, 74$_{9}$.

óskilsemi, f., = óskilvísi: þá er enn þá ein ó. *Br.* 6, 78$_{23}$.

óskilvís, a., *uredelig i Pengesager*: þeim er hætt við að verða ó., sem hleypir sjer í miklar skuldir *Sm.* 44$_{12}$.

óskilvísi, f., *Uredelighed i Pengesager*: Jeg held ekki með óskilvísinni íslenzku *Íf.* $^{1}/_{6}$ 89, 173a$_{23}$.

óskilyrt, adv., *ubetinget*: Í 7. og 8. grein frumv. er og heimtaður

þessi konúngsréttr og kogungsskylda alveg ótakmarkað og ó. til handa landstjóra og ráðgjöfum hans *Frób.* ½ 86, 360₂₂.

óskinnklæddur, pp., *ikke iført Skindklæder*: þar eru þá allir piltarnir órónir og óskinnklæddir *Ps.* 1, 360₂₈.

óskipað, adv., *uden Befaling, uopfordret*: valla mundi neitt lagaboð á Íslandi betur til þess fallið, enn það sem kjenndi oss að sjá ráð firir aðal-bjargræðis-stofni vorum, first við gjörum það ekki ó. *Fjöl.* 2, 3, 40₈.

óskipaður, pp., *ubesat*; óskipað rúm og autt er sviðið *KJ.* 96₁₉.

óskipulega, adv., *uordenlig*: stoðar ekki að draga á það dulur, sem ó. fer *Fjöl.* 2, 3, 47₂₂.

óskipulegur, a., *uordenlig, uordnet, kaotisk*: hvernig Guð lét himin og jørð og allar hersveitir þeirra myndast úr hinu óskipulega frumefni *Myn.* 120₇. Ið núverandi ríki almenningsálitsins hjá oss er í óskipulegri mynd *Mill* 144₂₁.

óskíra (í), vt., *fordunkle*: hversu margt hefi eg þókst vera búinn að rita svo skírt í sálu mína, að þeir stafir mundu aldrei geta óskírzt *Myn.* 66₁₉.

óskoðaður, pp., *uundersøgt*: þess er ekkji kostur, úr því þá (ɔ: tímana) á annað borð ber óskoðaða undan *Fjöl.* 3, 2, 3₂₂. eg átti margt eptir óskoðað *Av.* 16, 52₂₁.

óskoraður, pp., *uforminsket, uindskrænket, absolut*: Mannkynið hefir haft óskorað vald yfir þeim (ɔ: inum veikari meðlimum sínum) allan fyrri hluta æfi þeirra *Mill* 164₇.

óskotinn, pp., *ikke skudt, ikke truffet*: ó. og óserður af bitru eirvopni *Il.* 1, 101₂₀.

óskreytinn, a., (skreyta *smykke, udsmykke*), *ikke lögnagtig, sanddru*: Hann var sagður ó. *Ps.* 1, 105₁₇.

óskreyttur, pp., *usmykket, upyntet*: hennar silkimjúka fagurlokkaða hár var óskreytt *Sak.* 55₂₅.

óskundi, m., *Overlast, Fortræd*: að á mann, sem einu sinni hefir orðið sannr að sök um að hafa í ölæði sýnt öðrum óskunda, yrði lögð sérstök laga-takmörkun *Mill* 196₂₂.

óskyldleiki, m., *Ubeslægtethed*: meiri og minni ólíkleiki og ó. *TB.* 12, 232₈.

óskynjanlegur, a., *usanselig*: afl orðanna liggur eigi eingöngu í hljóði, heldur sjer í lagi í hinu innra djúpi, sem líkaminn og skilningarvitin ekki ná til; þetta djúp er hin óskynjanlega sál mannsins *Gr. Kv.* 56₈.

óskýr, a., *uklar, utydelig*: nái ekkji þekking manna út firir það, sem næst þeim er, og verði það ekkji borið saman við neitt annað, hlítur hún ætíð að verða óskjír og ófullkomin *Fjöl.* 4, 1, 8₄.

óskýrleikur (-s), m., *Uklarhed*: hann gerði þá bera að óskýrleik í hugsunum *Ið.* 6, 260₁₇.

ósköp, n. pl., 1. *Vanskæbne, ublid Skæbne.* — 2. *Magelöshed, Overordenlighed*: sjer eru nú hver ósköpin! *dette er dog mageløst, dette overgaar al Forventning. JT. PoS.* 55₂₀. — 3. *uhyre Mængde*: Ástralíubúar eiga ósköpin öll af sauðfje *Skír.* 89, 81₁₈.

ósköp, adv., *overordenlig, uhyre*: rík frú, ó. góð og væn *Ið.* 1, 152₁₆. ó. lengi 152₁₇. ó. marga dúkata 152₂₂.

ósléttleiki, m., *Ujævnhed*: ó. landsins *Sk.* ¹⁶/₁₀ 80, 266₂₂.

ósléttur, a., *ujævn*.

óslítandi, a., 1. *ubrydelig, u-*

brækkelig: hann smíðaði óbrjótandi og ó. fjötra *HO.* 8, 50₆. — 2. *uafbrudt*: áræingurslaus, ó. barátta tveggja höfuðkrapta *Myn.* 55₂₇. — 3. *som ikke kan opslides, fortæres, utrættelig*: ó. rödd *Il.* 1, 46₁₈.

óslítanlegur, a., *ubrødelig, uopløselig:* nýtt band, sem gjörir samtenging okkar ennþá óslítanlegri enn áður *Þús.* 2, 342₁₀. óslítanleg keðja *ÓÓ. PS.* 8₂.

óslitinn, pp., *uafbrudt:* gengur ó. mannstraumurinn um gangvegina *KJ. Uf.* 35₁₅.

ósljófgaður, pp., *usløvet, usvækket:* Hugur hans hneigðist að ungum mönnum, sem höfðu ósljófgaða hugsun og tilfinningu *Ið.* 6, 271₁₃.

ósljór (-van), a., *usløv, hvas, skarp*: gekk hið ósljófa eirvopn í gegnum hinar hvítu tennur *Il.* 1, 113₁₈.

óslotandi, a., *uophørlig*: að hreppa ó. andviðri *Björl.* 48₁₂.

óslægður, pp., *(om Fisk), uopskaaren, som Indvoldene* (slóg) *ikke ere tagne ud af:* að hann láti hann (ɔ: hlutinn) vera út af fyrir sig óslægðan *Þs.* 1, 37₁₇. að hún skyldi hafa einn hlutinn hjá þér... óslægðan 37₂₂.

óslægja, f., *den Del af en Eng el. Hjemmemark, hvoraf Høet endnu ikke er slaaet*: hann stráði orfunum til og frá með óslægjunni *Þs.* 1, 12₂₀.

óslökkvandi, a., *uudslukkelig*: hún ber ó. hatur til vorrar trúar *Þús.* 2, 253₈. því meir ox hinn ó. gullþorsti Rómalýðs *Ið.* 2, 8₂₀.

óslökkvanlegur, a., *uudslukkelig*: brennandi þorsti og ósløkkvanlegur *Myn.* 8₂₆. eymd og volæði þjóðanna ... verða eins og sjónarleikur handa hinum nýúngagjarna skríl og svala að nokkru leiti ósløkkvanlegum þorsta hans eptir nýlundum 136₁₂.

óslöktur, pp., *ulæsket:* Legg tréð í kassa og byrg það í óslökktu kalki *Fk.* ¹⁵/₃ 84, 8₂₂₃.

ósmáleitur, a., *af ikke liden Størrelse, stor, storslaaet*: endikólfar ósmáleitir *Þs.* 1, 177₂₀.

ósmekklegur, a., *smagløs:* ósmekklegir búningar *Av.* 15, 7₁₁.

ósnertur, pp., *urört*: morðinginn hefur þá meðvitund í brjósti sínu, að hann hefði vel mátt láta líf nánunga sins ósnert *Ald.* 1, 27₁₂.

ósnortinn, pp., = ósnertur: Það var einhver jötnasvipur á öllu, á þessum ósnortnu náttúrunnar börnum *Ið.* 2, 161₁₈.

ósnotur (-ran), a., *grov, raa:* enda virðist mér sem slíkt sé nauðsynlegast þeim stéttum, er hin ósnotrari störf miða til að ala hjá klúrari hugsunarhátt *TB.* 7, 124₁.

ósnyrtinn, a., *ufin, raa, plump*: mjög ó. í orðum *Huld* 3, 10₅.

ósómasamlegur, a., *usömmelig, uanstændig*: að hesturinn sæti bæði ómaklegri og ósómasamlegri meðferð af hendi mannanna *ÓÓ. Hv.* 9₁₉.

ósómi, m., 1. *Vanære.* — 2. *Fanden, Djævelen:* fólkið signdi sig og nefndi nafn Maríu meyjar og margra dýrðlinga, er það sá hann, eins og það sæi ósómann sjálfan *JJ. Rand.* 89₁₀.

ósóttnæmur, a., *usmitsom:* að norðlenzkur kláði væri ó. *Hirð.* 1, 30₂₄.

óspakur, a., *urolig.*

óspart, adv., 1. *usparsommelig, yppig, flot:* að þar á höfuðbólinu væru hinir ágætustu og gómsætustu réttir ... ó. á borð bornir *Ið.*

6, 242₁₉. — 2. *ugenert*: þetta lætur skáldið fjúka ó. *Fjöl.* 3, 1, 25₅₁.

óspekja (-spek, -spekjum, -spakti, -spöktum, -spaktur), vt., *forurolige; göre urolig, ophidse*: (borgarmenn) óspekjast æ því meir *Fjöl.* 4, 2, 13₃₄. svo að guðsorðasæði ekki skuli festa þar rætur og ó. samvizkurnar *JG. Hv.* 28₂₁.

óspekt (-ir), f., *Uro:* segir hún, að hann skuli hafa þetta fyrir alla óspektina *Þs.* 1, 50₁₂. Óspektir *Uroligheder*: (Germanir) höfðu gjört óspektir í Gallíu *PM. Ág.* 87₂₅.

óspektalega, adv., *urolig:* láta ó. *vise sig urolig:* var víða ó. látið á fundum *Skír.* 87, 88₂₈.

óspilsamur, a., *ødsel.*

óspilsemi, f., *Ødselhed*: í annan stað er ó. og glysgirni gefinn lausari taumur *Ír.* ²/₉ 90, 281₂₈.

óspiltur, pp., *uforderet:* önd þín óspillt og ítarfögur *KJ.* 17₁. hjarta hennar var hreint og óspilt *Saw.* 8₁₁. elskan til góðrar móður hjá sjerhverju óspiltu barni *JG. Hv.* 19₂₅.

óspil|un (-anir), f., *uforstandig Behandling af sin Formue:* Ef þú talar við kaupmann, sem hefir orðið gjaldþrota fyrir heimskulegt óhóf og ó. *Auðv.* 10₂₇.

óspilunarmaður, m., *Ødeland*: H. M. segir, að sá, sem sóar heilsu sinni, sje allra óspilunarmanna argastur *Auðv.* 35₂₇.

óspjallaður, a., *ubesmittet, ren:* fyrst tekur maður hár af óspjallaðri mey *Þs.* 1, 429₂₁.

óstaðgæði, n., *Ubestandighed, Ustadighed:* (þessir menn) kalla þetta vald óró og óstaðgæði í stjórnarfarinu *Skír.* 84, 15₁.

óstand, n., *daarlig Tilstand*: þá er ólag það eftir og ó., er hin ófrjálsu lög skapað hafa *AÓ. Af.* 89₂₄.

óstarfsamur, a., *uvirksom*: Sá sem er latur og óstarfsamur, getur aldrei orðið að manni *Sm.* 50₂₇.

óstefleikur (-s), m., *Töjlesløshed*: Hjer bar líka mest á óstefleik og óráði fólksins *Skír.* 85, 29₂₃.

ostefni, n., *Ostestof, Kaseïn:* casein eða ostefni *Gr. Ef.* 61₁₄.

ostgrár, a., *ostegraa*: Ekki veit ég, hvurt hann var búinn að fá ostgráa andlitið *Fjöl.* 1, 142₁₇.

óstint, adv., *ilde;* taka e-ð ó. upp *tage noget ilde op:* þegar eg stakk upp á því, er þú tókst svo óstinnt upp fyrir mjer *Þús.* 2, 298₂₂. S. Ó. tók vinu sinni óstinnt upp þessa skoðun hennar *GP. ÞS.* 40₁₂.

óstjórn (-ir), f., *Anarki:* ef þau (ɔ: löndin) yrðu nokkuru tíma framar seld undir ó. Tyrkja *Skír.* 79, 101₇. að úr hafróti óstjórnarinnar komi ný jörð 85, 68₁₇. að stöðva fárið og óstjórnina 87, 58₂₅.

óstjórnarmaður, m., *Anarkist:* Það gegnir ekki góðu, er nafnið sjálft jafnast er haft um byltinga- og óstjórnarmenn *Skír.* 85, 19₁₄. leiðtogar óstjórnarmanna 87, 47₃₀.

óstjórnarnautn (-ir), f., *umaadelig, utöjlet Nydelse*: (sjálfseflingin) upphefur mann yfir ó. dýranna *TB.* 7, 164₁₇.

óstjórnlega, adv., *töjlesløst, umaadelig:* jeg veit það hefur verið sagt, að jeg væri ó. sólginn í spil *Hd.* 58b₂₂.

óstjórnlegur, a., *anarkistisk, uregerlig, voldsom:* því meir sem hún (ɔ: ágirndin) fær vald yfir huga manna, þess óstjórnlegri verður hún *Sm.* 133₂₂. óstjórnleg löngun *TÞH.*

SaÆ. 96s. óstjórnlegan sinadrátt *Þús.* 2, 46ss.

óstjórnleiki, m., *Ustyrlighed, Anarki:* einræði, ó., ofveldi *AÓ Af.* 88ao.

ostmaur (-s, -ar), m., *Ostemide:* Helztu maurategundir eru o. og kláðamaur *PJ. Ns.* 112s.

óstolinn, pp., *ikke stjaalet:* mér þykir betra að eiga færra óstolið *Ið.* 3, 89₄.

ostra, f., *Østers:* Það eru ostrur (*Ostrea*), sem eru víða haldnar í flóðkistum *Gr. Df.* 126ss. Af útlendum skeljum má nefna ostrur *PJ. Ns.* 119ss.

óstrikaður, pp., *uden Striber:* að geta feingið nógu stór tinnugler gallalaus og óstrikuð *Urs.* 163₇.

óstuddur, pp., *ustøttet:* hurfu mjer víf, og aleinn eg | ó. gekk um lífsins veg *KJ.* 14₁₂.

óstund (-ir), f., *ulykkebringende Time:* Eg er svo merkjum ánauðanna undir staddur | og einhverri á ó. fæddur, | að yndi trautt má verða gæddur *Ps.* 1, 372₁₀.

óstundvís, a., *upræcis.*

óstundvísi, f., *Mangel paa Præcision:* Ekki þykir þeim heldur farast að lá Íslendingum ó. *Þj.* $^5/_1$ 94, 6c51.

óstýrilátlega, adv., *ustyrlig, selvraadig, vildt:* þeir brjótast einatt um heldur ó. *Myn.* 177₁₂.

óstýrilátur, a., *uregerlig, selvraadig, voldsom, heftig:* þá illskast þeirra óstýrilátt géð *Myn.* 139ss. telja þeir alla slíka til óstýrilátra og höflausra manna *Mill* 139s. verða hin frönsku blöð bæði byrst og óstýrilát *Skír.* 87, 37₇.

óstýrilæti, n., *Ustyrlighed, Uregerlighed, Selvraadighed:* allt hennar (o: vorrar aldar) ó. *Skír.* 79, 59ss. Hinn frægi Alkibiades, er með ó. sínu og metnaðargirnd leiddi svo marga óblessun yfir Aþenuborg *Ið.* 6, 273₁₂.

óstöðugleiki, m., *Ustadighed, Foranderlighed, Vaklen:* meðan vér eigum að venjast óstöðugleikanum *HGTh.* 8₂₇. Börnin finna furðu fljótt þessa ósamkvæmni og óstöðugleika *ÓÓ. Hl.* 28ss.

óstöðugleikur, m., = óstöðugleiki: vér höfum þá fremur í huga mismun guðlegrar veru og hlutanna óstöðugleiks *Myn.* 56₁₉.

óstöðuglyndi, n., *Vankelmodighed:* En hefi eg óstøduglyndi framid, þá er eg hugleiddi slíkt? *HF. Kv.* 79₁₅.

óstöðvandi, a., *ustanselig:* Kom þá upp ó. hlátur með hinum sælu guðum *Il.* 1, 26s. árstraumur hennar (o: tíðarinnar) ó. | eilífðar rennur fram í skaut *KJ.* 226₁₂.

óstöðvanlegur, a., *ustanselig:* Viðförli andi | óstöðvanlegi *KJ.* 168₁₀.

ósvarað, pp. n., *ubesvaret:* þeirri spurningu er ó. *Av.* 14, 158₄.

ósveigjanlegur, a., *uböjelig:* stjórn hinna ósvegjanlegu forlaga *Myn.* 60₂₀. biskup er ó. *TÞH. BS.* 262₂₇. það, sem hann er knúður til af ósveigjanlegu náttúrulögmáli *Ald.* 1, 23₁₂.

ósveigjanleikur (-s), m., *Uböjelighed.*

ósvífinn, a., *ublu, fræk, skamløs:* Sú kona, sem fyrst var svo ósvífin að leita á fund þinn *Þús.* 2, 51₄. var hann svo ó. að hann snikti á kvöldin 89ss. R. var ó. og hafði hótanir í frammi *PP. Sms.* 35ss.

ósvífni, f., *Ubluhed, Frækhed, Skamløshed:* æptu þeir að honum með ó. *Þús.* 2, 67₁₂. svaraði B. þá

af ó. 255s. (hún) talaði til Maríu með mestu ó. *Blk.* 41₁. beita þær (ɔ: vændiskonurnar) hinni mestu ó. á strætunum *Ið.* 5, 294₂₂.

ósviftanlegur, a.. *ufratagelig*: að maðurinn hafi ósviftanlegan rétt til að vinna öðrum mein *Mill* 219₁₁.

ósvikinn, pp., 1. *ikke bedraget*: þú skalt verða ó. á henni (ɔ: kökunni) *Ið.* 5, 314₂₁. — 2. *uforfalsket, ægte*: að hafa ósvikinn merg í kögglum *Auðv.* 35₁₀. ó. vinandi *Fk.* $^{30}/_{7}$ 86, 54₂₂.

ósvinna, f., *Mangel paa fin Levemaade, Ubelevenhed, Forkerthed*: þykir engin ó. að brúka til þess lúkurnar *LLH.* 50₁₈. mundi það vera mikil ó. að matast við borð hans *Þús.* 2, 348₇.

ósvipaður, a., *ulig*: þetta dir er ekkji ósvipað rímunum sjálfum *Fjöl.* 3, 1, 21₃₁. Vjer sjáum þar og minni hluti . . . og ekki ósvipaða biggíngum *Urs.* 14₁₈.

ósýni, n., *uoverskuelig Udstrækning*: ástin, sem brennur út, getur aldrei horfið að öllu eða þirlast burt út í ó. tíðarinnar *JT. PoS.* 128₁₄.

ósærandi, a., *usaarlig*: Gaju hafði tekist að gera þá sonu sína ó. fyrir vopnum guðanna *Stoll* 12₂₈. Það var eins og hann væri ósigrandi og ó. *Þvf. Alm.* 85, 38₂₁.

ósæranlegur, a., *usaarlig*.

ósærður, pp., *usaaret*: ó. af bitru eirvopni *Il.* 1, 101₂₀.

ota (a), vt. med dat., *strække noget hen imod, true med noget*: ota hníf að e-m; ota sér *bevæge sig fremad*; *Upers.* vindinum otar *Vinden drejer sig*: þá mundi og vindinum hvar sem er í hringiðunni o. nokkuð í sömu átt *Björl.* 56₁₂.

ótakmarkaður, pp., *uindskrænket, ubegrænset, grænseløs*: öll sú umbreíting, sem leiða kynni af ótakmörkuðu verzlunarfrelsi *Fjöl.* 1, 79₄. ótakmörkuð yfirráð *PM. Ág.* 278₂₈. vottur um hinn ótakmarkaða fögnuð, er *Ið.* 7, 88₁₈.

ótal, a. indecl., *utallig*: Mælt er sólna sólirnar | segultaums á eyki | ó. kring um eina þar | aðalsunnu leiki *BG. Nj.* 46₈. ó. hníga angurstárin | ó. svíða hjarta-sárin *KJ.* 172₇.

ótalfaldur, a., *uendelig mangfoldig*: Í lopti', um lönd í höfum | býr lífið ótalfalt *Sb.* 30, 4₈.

ótalhugsi, a., *plaget af utallige Bekymringer*: Gjörðist gnegg mitt | á gaungu þeirri | iðanda, órótt | ótalhugsa *OK.* 4, 265₁₂.

ótalmargur, a., *utallig*: Auk þess hefur ótalmart annað viljað mjer til *Þús.* 1, 388₂₁.

ótaminn, pp., *utæmmet*: kvigur ótamdar *Il.* 1, 141₂₀.

ótekinn, pp., *ikke taget*: Hið mikla sjálfsmenntunarmeðal kristindómurinn er enn ótekið fram *er endnu ikke fremhævet, endnu ikke anført. TB.* 7, 154₄.

óteljandi, a., *utallig*: og í brjóstum ekka þrungnum | ó. hjörtu slá *KJ.* 172₈. ó. fjöldi af mönnum *Ið.* 6, 226₄.

óteljanlegur, a., *utallig. NL.* 992 *u. innumerus*.

óteygilegur, a., *uelastisk, ustrækbar*.

ótíð (-ir), f., *daarligt Vejr*: Gekk þá í ó., svo að skreiðinni varð ekki náð *Þs.* 1, 89₂₈. gramur við ótíðina *Huld* 1, 48₈.

ótíðkanlegur, a., *ubrugelig*: enskt nafn, ótíðkanlegt á Norðurlöndum *BT.* 10, 84₁₈.

ótíður, a., *ikke hyppig, sjælden*:

slíkar viðræður eru ótíðar *FP.* 68₂₂.

ótilfinnanlegur, a., *ufølelig:* svo þessum fáu mönnum, er selveiði hafa, myndi vera mjög ótilfinnanlegt, þó leyft væri að *Fk.* ²¹/₁₀ 90, 125a₅₁.

ótilhlýðilega, adv., *utilbørlig:* í ó. léttúðugum tóni *Dægst.* 3₁₄.

ótilhlýðilegur, a., *utilbørlig:* ef það (ɔ: þingið) sýnir ótilhlýðilegan mótþróa *Fróð.* ²⁰/₂ 86, 348₃₄.

ótilkvaddur, pp., *uopfordret:* Soldán samþykkti það ó. *Þús.* 1, 83₂₂. ef nokkrir efnamenn í sveitinni hefðu ekki ótilkvaddir rjett þeim hjálparhönd *PP. Sms.* 156₁₇.

ótilleiðanlegur, a., *utilböjelig:* ljezt soldán ekki vera ó. að senda lið til atfara *Skír.* 83, 35₁₄.

ótiltekinn, pp., 1. *ubestemt:* greinin lætr ótiltekið, hver hin almennu ríkismál sé *Fróð.* ²⁵/₁ 86, 319₁₁. — 2. *ubenævnt:* tölurnar geta bæði verið tilteknar og ótilteknar *Hemp.* 3₁₀.

ótiltekning (-ar), f., *Ubestemthed:* þessi ótiltekning almennra ríkismála *Fróð.* ²⁵/₁ 86, 319₁₄.

ótímabær, a., *utidig:* rúning of fljót eða ótímabær *Br.* 5, 68₂₂. eða þeim (ɔ: málunum) hafði verið vísað heim aptur í hjeruð sem ótímabærum *TÞH. BS.* 54₁₇.

ótollaður, pp., *ufortoldet:* ótollað lýsi *Av.* 19, 231₁₄.

ótortrygginn, a., *umistænksom:* maðurinn dafnar bezt, ef þeir, sem hann á sambúð við, eru saklausir og ótortrygguir *HD. MtH.* 39₂₁.

ótótlegur, a., *raa, plump:* Hann segir, að hann (ɔ: presturinn) hafi verið mjög ótútlegur í alla staði *lð.* 4, 67₂₇.

ótrúlega, adv., *utrolig:* ýmsir fuglar hafa ó. sterka meltingu *PJ. Ns.* 79₂₂.

ótrúlegur, a., *utrolig.*

ótrúleiki, m., *Utroskab, Troløshed:* því hann eigi aðra konu, er verða mundi afbrýðissöm, ef hún kæmist að ótrúleika hans *Þús.* 1, 207₁₈.

ótrúleikur (-s), m., = ótrúleiki: að koma í veg fyrir allan ótrúleik *Þús.* 1. 12₁₂.

ótrúmenska, f., *Troløshed, Utroskab:* af ótrúmensku við fædur sinn *HF. Kv.* 103₁₈. sökum ofdrykkju, óspekta eða ótrúmennsku *LHA.* 3, 111₂.

ótrygður, pp., *uassureret:* Einkum láta menn sjer annt um að hafa eigi neitt það ótryggt fyrir eldsvoða, sem unnt er að fá eldsvoðaábyrgð á *Íf.* ¹/₆ 89, 173c₂₆.

ótryggilega, adv., *usikkert. Comp.* ótryggilegar *mindre sikkert:* má ætla, að eigi hafi ótryggilegar búið verið um hjúskap *TÞH. Eld.* 691₁₈.

ótryggilegur, a., *upaalidelig, usikker:* hefir þeim þótt óhyggilegt og ótryggilegt fyrir lagasmiðið að hleypa frumvörpum þingmanna beint inn á þingið *Av.* 13, 207₁₂.

ótta (a), vt. med dat., *indjage Skræk:* Þessir voldugu óvinir sitja um hann og ó. honum sífellt *Fjöl.* 3, 1, 67₉.

óttablandinn, pp., *blandet med Frygt:* Hann horfði á mig með óttablandinni lotningu *Rób.* 84₁₈.

ótugginn, pp., *utygget:* (fuglarnir) gleypa fæðuna útuggna *PJ. Ns.* 79₂₆.

ótvírræðlega, adv., *utvetydig:* Sýndist hún (ɔ: spurningin) jafnvel að benda voðaverkinu að honum fult svo ó. sem vestið *Dægst.* 16₂.

mikilhæfustu limir hennar (ɔ: ensku kirkjunnar) hafa lýst því ó., að *Ld.* 7, 30₂₄.

ótvírræður, a., *utvetydig:* ótvírræð orð *Fróð.* ²⁰/₂ 86, 345₅₀. eitt ið ótvírræðasta dœmi *Mill* 14₇.

ótvírætt, adv., *utvetydig:* Hann segir sannfæring sína skýrt og skorinort, ó. og hlutdrægnislaust *Fróð.* ²⁰/₂ 87, 272₃₁.

ótvístraður, pp., *uadspredt, concentreret:* þetta afl sýnir sig og sannar í ótvístruðu athygli *TB.* 7, 119₂₃.

ótyrfður, pp., *ikke bedækket med Grönsvær* (torf): annað (heyið var) nýuppborið af lausu og léttu útheyi og ótyrft *Ps.* 1, 395₁₂.

ótæpur, a., *ikke ubetydelig, ikke ringe, temmelig stærk:* úrfelli ótæp *Björl.* 32₁₀.

ótœkur, a., *uantagelig, ubrugelig:* ótæk aðferð *Fjöl.* 2, 1, 45₂₅. ótæk úttektarlög *AÓ. Af.* 176₂₀.

ótœmandi, a., *uudtömmelig:* hinar ótæmandi nægtir, er guðleg fyrirhyggja lætur í té sérhverri skepnu eptir þörfum hennar *Myn.* 12₃₁. ótæmandi uppspretta fákunnáttu og fátæktar *AÓ. Af.* 23₁₇. ótæmandi auðsuppspretta *Fk.* ¹⁵/₂ 84, 5a₁₆.

ótœmanlegur, a., = ótœmandi: ótæmanleg uppspretta vísindanna *TB.* 14, 99₂₂.

ótœti, n., (tœta *forarbejde, tilvirke*), *hvad der ikke lader sig forarbejde, tilvirke el. bruge, en ubrugbar Ting el. Person, Udskud, Afskum:* Ef móðir með harðleikni þrífur barn, sem dottið hefur, og kallar með bistum róm: „ótætið þitt" *Spenc.* 48₂. *G. sg.* ótætis *bruges som første Led af et sammensat Ord i Betydningen afskyelig, væmmelig, lumpen.*

ótœtishrafn (-s, -ar), m., *afskyelig Ravn:* Hvað heldurðu þá að hafi rænt hreiðrið, nema ótætis hrafninn? *TÞH. Bs.* 28₁₃.

ótœtiskrypplingur (-s, -ar) m., *afskyelig Krøbling:* eg er annarar ættar enn ótætis krypplingurinn *Þús.* 1, 362₂₅.

ótœtismaður, m., *slet, lumpent Menneske:* Því miður rjetta menn opt mestu ótætismönnum hjálparhönd *Sm.* 147₇.

óuggvæni, f. *el.* n., *Utvivlsomhed:* því blindara treystir hann venjulega ó. þess, sem „heimrinn" alment álítur *Mill* 35₁₅.

óumbreytanlega, adv., *uforanderlig.*

óumbreytanlegleiki, m., *Uforanderlighed:* ef vér girnumst að nálægja oss réttri þekkingu á Guðs óumbreitanlegleika *Myn.* 58₂₆. sá óumbreitanlegleiki 58₂₃. þess óumbreitanlegleika 58₂₃. að eilífð, ó. og réttlæti sé allt nákvæmlega sameinað almættinu *HGTh.* 126₂₆.

óumbreytanleiki, m., = óumbreytanlegleiki: eilífð og ó. *Fk.* ²⁰/₇ 87, 87a₄₄.

óumbreytanlegur, a., *uforanderlig:* óumbreytanlegt lögmál *AÓ. Af.* 71₂₄. Sje því Guð ó., eilífur og réttlátur *HGTh.* 126₂₀. þú óumbreytanlegi guð *Sb.* 10, 3₂.

óumbreyttur, pp., *uforandret:* Íslendingar standa óumbreittir í blíðu og stríðu *Fjöl.* 1, 35₁₃.

óumbúinn, pp., *uredt:* Rúmin voru öll óumbúin *Ps.* 1, 273₃₄.

óumburðarlyndi, n., *Intolerance.*

óumburðarlyndur, a., *intolerant:* að gjöra menn óumburðarlynda gagnvart öllum þeim, sem sýna á

sér einhver sérkennileika-mörk *Mill* 139₁.

óumflýjanlega, adv., *uundgaaelig*: einhverjar illar afleiðingar hljóta ó. að koma fram *Spenc.* 109₇.

óumflýjanlegur, a., *uundgaaelig*: þetta væri nú óumflianlegt, ef *Urs.* 112₆. þá er samt einn tími, sem er mér ó. *Myn.* 3₂₈. hvort sem eg lýg eða segi satt, er dauðinn óumflýanlegur *Þús.* 1, 78₂₉.

óumflýjanleikur, m., *Uundgaaelighed.*

óumræðanlega, adv., *usigelig, uudsigelig, ubeskrivelig*: það er allt ó. miklum mun æflugra og dýpra og ljósara *Myn.* 64₂₀.

óumræðilega, adv., = óumræðanlega: sat eg eptir aleinn ó. sorgbitinn *Þús.* 2, 37₁₆. að eg vísaði þjer á svo ó. fagra kóngsdóttur 186₂₆.

óumræðilegur, a., *usigelig, uudsigelig, ubeskrivelig*: Þá fór um hann titringur af óumræðilegum fögnuði *Sak.* 55₂₂.

óumskiftilegur, a., *uomskiftelig*: heldur er Hann óumskiptilegur og óbreytanlegur *Sw. VE.* 40₁₆.

óundirborgaður, pp., *ufrankeret*: að veita móttöku óundirborguðum bréfum *Sk.* ⁷/₄ 80, 46₆₆.

óundirbúinn, pp., *uforberedt*: (hann) bar fram frv. í þá átt svo óundirbúið, að *Fk.* ²⁹/₁₀ 86, 77a₅₅.

óunninn, pp., *uforarbejdet, raa*: Vjer seljum ávallt meira og meira af ullunni óunninni út úr landinu *Br.* 3, 91₁₁.

óuppfyltur, pp., *uopfyldt*: jeg átti ekki eptir aðra ósk óuppfylta í þessum heimi *JT. PoS.* 142₂₁. þá yrðum vér að láta allar skyldur vorar óuppfyltar *Mill* 37₁₀

óuppleysanlegur, a., *uopløselig*: óuppleysanleg óný́t efni *JJ. EML*, 77₂.

óupplokinn, pp., *uoplukket, uaabnet*: gengur síðan út að óupplokinni hurðinni *Þs.* 1, 105₁₅.

óupplýstur, pp., *uoplyst, udannet*: nálega allir „inir upplýstu" menn og allir þeir af inum „óupplýstu", sem leiðast létu í hinna bandi *Mill* 94₂₅.

óupprifinn, pp., *uaabnet*: Ásdís bar bréfið . . . óupprifið til fødur sins *HF. Kv.* 100₁₅.

óupprœtanlega, adv., *uudslettelig*: endurminningin er eptir, fast og óupprætanlega sameinuð voru núverandi hugarfari *HGTh.* 83₂₆.

óupprœtanlegur, a., *uudryddelig, uudslettelig*: þú hin rótgróna, helga, óupprætanlega laungun í mannlegu brjósti *Myn.* 23₂₂.

óupprœttur, pp., *uoprykket*: láta illgresið standa óupprætt til uppskerutímans *JG. Hv.* 87₂₀.

óuppslítanlegur, a., *uoprykkelig*: láttu síðustu orð hins deyjanda föður þíns festa óuppslítanlegar rœtur í hjarta þínu *Blk.* 71₁₆.

óútkljáður, pp., *uafgjort, ikke tilendebragt*: í inum nýnefndu miklu óútkljáðu ágreiningsefnum *Mill* 97₉. þannig er íraska málið enn þá óútkljáð *Skír.* 89, 28₄.

óútlagður, pp., *uoversat*: Í öðrum óútlögðum orðum ens nýja testamentis eymir eptir af rödd enna helgu manna *LLH.* 17₂₁.

óútmálanlega, adv., *ubeskrivelig*: hve ó. þungur sá starfi var, að *TÞH. BS.* 241₂.

óútreikuanlegur, a., *uberegnelig*: það er óútreiknanlegt, hvað mikinn góðan áburð menn ónýta fyrir sér *Sk.* ¹³/₁ 79, 6₆. Spánn hefir þar með

fyrirbúið þjóðerni sínu og tungumáli ... óútreiknanlega framtíð *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 75a$_{22}$.

óvaltur, a., *tryg, sikker, paalidelig:* Eitt má óvallt heita *Vb.* 207$_{30}$. hinn besti og óvaltasti auður í þessum heimi *Blk.* 54$_{20}$.

óvandlátur, a., *ukræsen:* Eru þau (ɔ: svínin) allra húsdýra óvandlátust að fæðu sinni *PJ. NS.* 72$_{16}$.

óvandvirkni, f., *Mangel paa Omhu ved Udførelsen af et Arbejde, Skødesløshed:* Þetta háttalag eir ó., óþrifnað og hirðuleysi upp í landsmönnum *AÓ. Af.* 67$_{6}$.

óvarkár, a., *uvarsom, uforsigtig:* hefði þá verið mjög óvarkárt að hætta sjer þangað *Ið.* 5, 293$_{22}$.

óvarkárni, f., *Uvarsomhed, Uforsigtighed:* óregla í mat og drykk samfara líkamlegri áreynslu og óvarkárni *Ið.* 5, 356$_{22}$.

óvátrygður, pp., *uassureret:* Landsjóður hefir reyndar enga ábyrgð á óvátrygðum húsum í kaupstöðum og verslunarstöðum út um land *Fk.* $^{1}/_{12}$ 91, 193b$_{52}$.

óveðrasamur, a., *stormfuld:* yfir mikið og óveðrasamt haf *Br.* 2, 4$_{5}$.

óveiklaður, pp., *usvækket:* að meðvitundin sje óveikluð *JJ. EML.* 98$_{6}$. er hinn andlegi kjarkr hans enn með öllu ó. *Fk.* $^{28}/_{9}$ 87, 114b$_{18}$

óveill, a., *uforfærdet:* þjóð óveila þekji brynja | þegar fald á degi sér *Núm.* 4, 86.

óvenja, f., *Usædvanlighed. D. sg.* óvenju *bruges som adv. i Betydningen usædvanlig, overordenlig:* eg kom í óvenju stóran sal *Þús.* 1, 263$_{16}$.

óvenjulega, adv., *usædvanlig, overmaade:* þér eruð ung og ó. hyggin *PP. NS.* 20$_{2}$.

óvenjulegur, a., *usædvanlig.*

óvera, f., *ondskabsfuldt Væsen:* eru oss lítt kunnar óverur þær *Þs.* 1, 250$_{4}$.

óverð, n., *ublu, opskruet Pris:* óverðið á vörunum kemur mikið af því, að *Sm.* 119$_{29}$.

óverðskuldað, adv., *ufortjent, uforskyldt:* Oss öllum líf og afl og brauð | hann ó. gaf *Sb.* 36, 3$_{2}$.

óverðskuldaður, pp., *ufortjent, uforskyldt:* bar hún hina óverðskulduðu ógæfu með hjartaprýði sinnar hreinu sálar *Sak.* 56$_{1}$. óverðskulduð náðargjöf *JG. Hv.* 6$_{17}$.

óverðugleiki, m., *Uværdighed:* játum þá vorn óverðugleika *JG. Hv.* 25$_{7}$.

óverjandi, a., *uforsvarlig:* þótt bannið gegn ólöglegu dufli um peninga sé þannig óverjandi ..., þá sætti ekki að leyfa mönnum að halda almenn duflhús *Mill* 200$_{14}$.

óverkaður, pp., *utilvirket:* kaupmaðurinn verður að minnsta kosti að gjefa þeim mun minna firir óverkaða fiskjinn, sem það kostar að láta verka hann *Fjöl.* 4, 3, 39$_{24}$.

óverulegur, a., *uvæsenlig:* að eins óverulegur orðamunur *GT.* 157$_{17}$. Ekki er þar með sagt, að þessar greinir sje óverulegar *TB.* 7, 180$_{20}$. hin breytingin var jafnvel enn þá óverulegri *Fk.* $^{29}/_{10}$ 86, 80a$_{30}$.

óveruskapur (-ar), m., *Usselhed:* nokkrir ósiðir, sem allir eiga sætt að rekja til deyfðar og óveruskapar okkar Íslendinga *Fjöl.* 1, 85$_{28}$.

óviðfeldinn, a., *ubehagelig, uhyggelig:* veðráttan var hin harðasta og óviðfeldnasta *Fjöl.* 2, 3, 32$_{23}$. þótti honum flest óviðfeldið *Þs.* 1, 102$_{27}$.

óviðjafnanlega, adv., *uforlignelig:* Húsbúnaður hverrar hallar er ó. fagur *Þús.* 2, 185$_{17}$. sem B. T. hefir snúið svo ó. á íslenzku *GB.* 16$_{18}$.

óviðjafnanlegur, a., *uforlignelig:* fjallið óviðjafnanlega *Ið.* 3, 249$_{2}$. þeir eiga óviðjafnanleg meðöl til að bæta kjör sín *TB.* 7, 148$_{80}$. óviðjafnanlega hjúkrun *PP. NS.* 42$_{8}$.

óviðkomandi, ppræs., *uvedkommende:* þeir eru heldur ekki aðgjörðalausir þjónar, sem láta sjer ó., þó illgresið spretti meðal hveitisins *JG. Hv.* 43$_{16}$. Að eldurinn og hið léttasta leitar upp ... er rúminu, sem slíku, ó. *TB.* 6, 77$_{11}$.

óviðkunnanlegur, a., *ubehagelig:* (maðurinn) vill ekki aðeins aðgreina hið viðkunnanlega frá hinu óviðkunnanlega *Myn.* 155$_{14}$.

óviðkvæmur, a., *ufølsom, uömfindtlig:* fiskarnir eru allra hriggdíra óviðkvæmastir *Fjöl.* 2, 2, 6$_{22}$.

óviðráðanlegur, a., 1. *ustyrlig, uregerlig:* Hestarnir voru hver öðrum óviðráðanlegri *TÞH. BS.* 75$_{20}$ — 2. *som man ikke har Magt over, uimodstaaelig:* ó. máttur *Myn.* 133$_{31}$. muntu heyra hann kenna óviðráðanlegum kringumstæðum um allt saman *Auðv.* 10$_{28}$.

óviðriðinn, pp., *uvedkommende:* að bægja óviðriðnum mönnum frá þeim stað, þar sem bruninn er *LHA.* 5, 94$_{18}$.

óviðunanlegur, a., *utilfredsstillende:* að verða að ganga að óviðunanlegum kjörum *Skír.* 91, 35$_{6}$.

óviðurkvæmilegur, a., *utilbörlig, upassende:* mig langaði ekki til að endurnýja þá óviðurkvæmilegu samræðu, sem við slepptum um morguninn *TÞH. Dr.* 1, 1, 32$_{4}$.

óvild, f., *Uvilje:* hræsnararnir vjlja kveikja ó. og ofsóknir *Myn.* 7$_{8}$. það mundi baka okkur nokkra ó. *Fjöl.* 4, 1, 5$_{2}$.

óvildarmaður, m., *Avindsmand:* Sagt er, að þessi ó. bónda hafi verið göldróttur *Þs.* 1, 336$_{19}$.

óvilhallur, a., *uvildig, upartisk:* eptir mati 5 óvilhallra dómkvaddra manna *StA.* 76, 88$_{9}$. hver ó. dómari *FP.* 32$_{9}$.

óvinnandi, a., 1. *uovervindelig.* — 2. *ubearbejdelig, ubrydelig:* Sje bergið alveg ó. fyrir hörku sakir *Ið.* 2, 5$_{6}$. — 3. *umulig:* að leyst verður úr mörgum vafa, er áður var fullyrt að reynast mundi ó. úr að leysa um aldur og æfi *Björl.* 4$_{17}$. ó. hefði þetta orðið, ef 90$_{15}$.

óvinnanlegur, a., *uovervindelig, uindtagelig:* þó að hann sýndi, að hann var óvinnanleg borg *Ið.* 6, 136$_{5}$.

óvís, a., *uvis, usikker:* ættartölurnar hljóta líka að verða óvísari og blandnari, þegar fram sækir í aldirnar *TB.* 10, 77$_{24}$. óvísar og ýktar sagnir 78$_{4}$.

óvísindalegur, a., *uvidenskabelig:* þó sjáum vér enn þá suma halda við ina gömlu óvísindalegu skoðun *Dægst.* 32$_{14}$.

óvísnanlegur, a., *uvisnelig:* og uppris síðar eilíft ljós | og óvísnanleg himinrós | úr dauðans myrkradjúpi *Sb.* 165, 5$_{5}$. við þá óendananlegu, óflekkuðu og óvísnanlegu arfleifð, sem *HGTh.* 75$_{6}$.

óvissa, f., *Uvished, Usikkerhed:* undir oki óvissunnar *FP.* xvi$_{8}$. þessi nótt efaseminnar og óvissunnar *HGTh.* 63$_{26}$.

óvistlegur, a., *uskikket til Ophold, uhyggelig:* þar er engan veginn alstaðar svo kalt og óvistlegt, sem margir halda *Av.* 6, 110$_{22}$.

óvit, n., *Vanvid:* verður það

hreint og beint ó. að hrópa: burt með kristindóminn *Ald.* 2, 106₁₂.

óvitandi, m., *Agnostiker*: gagnvart öllu því er liggur fyrir utan takmörk skynsemdar og skilnings eru þeir „agnostikar" (óvitendr) *Gefj.* 29₁₂.

óvitanlegur, a., *uvitterlig:* Til eru syndir, er menn kalla óvitanlegar *Mym.* 172₂₅.

óviti, m., *spædt Barn, hvis Forstand ikke er udviklet:* óvitinn hló og hjalaði áhyggjulaus við fingur sína og tær *TÞH. SoÆ.* 90₂₀. Átti jeg að fylla sál óvitans með skelíngu? *PS. Ast.* 288₂₅.

óvitlaus, a., *ikke afsindig*: loksins varð það (ɔ: gljúfrið) ekki annað enn hvítfyssandi skessukatlar, sem enginn ó. maður hefði hugsað til að sleppa með lífi í gegnum *Ið.* 2, 168₈.

óvitur (-ran), a., *uforstandig.*

óviturlega, adv., *uforstandig*: Náðarmeðölum drottins hefur ósjaldan verið ó. beitt *Ald* 2, 107₂₃.

óviturleikur (-s), m., *Uforstand:* Var það að kenna óviturleik hins ágæta kappa Laomedons *Il.* 1, 127₂₂. Saga liðinna alda, rjett lesin, ber þess vegna samhljóða vitnisburð um óviturleik þeirra manna, sem *Ald.* 2, 106₂.

óvægilega, adv., *uskaansomt*: hann talaði ó. um atferli stjórnarinnar *Skír.* 84, 88₂₇.

óvægilegur, a., *ueftergivende, haardnakket*: sigurvinnningar siðferðislegra og trúrækilegra boðorða yfir óvægilegum og nálega ómótstæðilegum freistingum *TB.* 7, 109₂₅.

óvæginn, a., 1. *uskaansom, voldsom, stormende*: hún (ɔ: Enyó) hafði í för með sér hinn óvægna Hergný *Il.* 1, 125₁₈. — 2. *ueftergivende, streng:* náttúran er óvæginn skuldheimtumaður *Auðv.* 92₉. Hann var ó. í dómum sínum *Ið.* 6, 230₂₀.

óvægni, f., *Ueftergivenhed, Haardnakkethed*: það, sem sumum þóttu vera ókostir í fari T., ó. hans, harðyrði, vandlæting og aðfinningasemi *Av.* 14, xiii₁₉.

óvægur, a., = óvæginn: óvægar ákærur *TB.* 7, 153₁.

óvæni, n., *Haabløshed, haabløse Udsigter*: má kalla að hann fljóti „sofandi að feigðar ósi" fyrir stjóra efans og óvænisins *Skír.* 81, 132₇. sósialistar sjá ó. á máli sínu 82, 15₂₀.

óvænlegur, a., *haabløs, ugunstig*: þau tilfelli, er óvænlegust eru mínum málstað *Mill* 46₂₅.

óvæntur, pp., *uventet:* óvænt atvik *Auðv.* 60₁₈. til þess að fögnuður þeirra yrði því meiri sem hann er óvæntari *TÞH. SoÆ.* 7₁₁.

óvær, a., *urolig:* en það (ɔ: barnið) brekaði og var óvært *Þs.* 1, 112₂₇.

óværa, f., 1. *Uro.* — 2. *Utöj:* þó get jeg ekki ábyrgst, að það sje ekki nein ó. í rekkjuvoðunum *JT. PoS.* 87₂₈.

óværð, f., *Uro*; *Utaalmodighed*: jafnskjótt sem hún blundaði aptur, kom að henni sama óværðin *Þs.* 1, 394₁₈. ó. manna og farfýsi eykst enn fremr að sama skapi og samgöngurnar fjölga *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 75a₂₅.

óvætti, n., *skadeligt Væsen, Uhyre:* Er hamfara óvættið | offur sitt að fánga og telja *Núm.* 6, 47.

óvættur (-ar, -ir), m., = óvætti: að vjer megum frelsa oss frá þessum óvætt *Þús.* 1, 299₂₇. haus Gorgóar, hins hræðilega óvættar *Il.* 1, 131₁₂. voðalegan óvætt *Stoll* 100₁₁.

óyfirsjáanlegur, a., *uoverskuelig:* óyfirsjáanlegt reginhaf *TB.* 6, 79₂₁.

óyfirstígandi, a., *uoverstigelig:* stundum setti hún þó ó. þröskuld fyrir hjegómadýrð mína *TÞH. SoÆ.* 37₂₃.

óyggjandi, adv., *utvivlsomt, uomtvistelig:* þetta mun naumast verða talið ó. rétt *GT.* ix₂₀.

óyggjandi, a., *utvivlsom, uomtvistelig:* á þessari öld er mörgum þeim skoðunum hafnað, sem eitt sinn vóru alment taldar ó. *Mill* 36₁₇. ó. árangr af reynslu mannkynsins 117₁₀. Tilgátur vísindamannanna eru þrjedikaðar í bókum og blöðum sem margsannaðar og ó. *Ald.* 2, 115₂₃.

óyggjanlega, adv., *sikkert:* af hverju ratar hann (o: fuglinn) leiðar sinnar yfir fjöll og dali og ólgusjó, utan af fýsninni, er leiðir hann ó. að því takmarki, sem hann stefnir að? *Myn.* 23₂₇.

óyggjanlegur, a., *utvivlsom, sikker:* það er óyggjanlegt, sem postulinn segir *Myn.* 88₂₁.

óyndisúrræði, n. pl., *en Udvej, som man er nødt til at benytte:* tek jeg nú þetta ráð úr óyndisúrræðum *jeg tager denne Beslutning, fordi jeg har ingen anden Udvej JT. PoS.* 66₂₃. Hlutaðeigandi hefir loks í óyndisúrræðum falið mjer málið á hendur *Ið.* 2, 41₁₁.

óyrktur, pp., *udyrket, uopdyrket:* í þessum afskekta dal, sem allur er þakinn skógum, ó., dimmur *Blk.* 64₁₄. þar sem var óyrkt land *PM. Ág.* 264₇. óyrkt jörðin *AÓ. Af.* 185₂₉.

óþarfi, m., *overflødig, unødvendig Ting; unødvendige Udgifter, Luxusartikel, Luxusartikler:* hversu fátækt sem fólk er, þá er þó ávallt dálítið, sem það eyðir í óþarfa *Sm.* 64₂₀. Þetta eru ekki smámunir, ekki heldur ó. nokkurri stétt *TB.* 7, 125₂₃. jafnan hafði hann nægtir af klútum og öðrum óþarfa *JT. PoS.* 75₃. Ef ekkert lán væri . . ., mundi minna vera keypt af óþarfa *Frið.* ²⁶/₃ 86, 5₃. Það er ó. *det behøves ikke. G. sg.* óþarfa *kan bruges som første Samensætningsled af et Ord i Betydningen overflødig, unødvendig:* óþarfahæverska *Þús.* 2, 46₁₀.

óþekkilegur, a., *ukendelig:* hafði hann skikkju mikla á herðum sjer, sem . . . gjörði hann óþekkilegan *TÞH. SoÆ.* 7₂₇.

óþekkjanlegur, a., *ukendelig:* Ósköp er að sjá, hvað þjer eruð orðnar óþekkjanlegar, móðir mín góð *JT. PoS.* 142₁₆. Guð er, eptir kenningu K., í sjálfu sjer óþekkjanlegur *HH. Ks.* 161₅.

óþekkur, a., *balstyrig:* svo ó., að *Þs.* 1, 265₂₃.

óþekt, f., *Balstyrighed.*

óþektur, pp., *ukendt:* Get eg séð, að ginnir opt hið glæsilega, | óþekkt, frábreytt, ýmislega *JT.* 296₄. samband milli þjóðanna, er áður var óþekkt *PM. Ág.* 127₂₁.

óþesslegur, a., *ikke af den Art, ikke af den Beskaffenhed, ikke saaledes beskaffen:* þeir hlutir, er ljós vísindanna hefir eigi náð að að komast eða yfir að skina til hlítar, virðast og vorum sjónum harla óþesslegir, að þeim sje nokkurt lögmál sett *Björl.* 101₉.

óþingmannlegur, a., *uparlamentarisk:* þingin gleyma ábyrgð sinni, með fram í því óþingmannlega trausti, að *Av.* 13, 212₂₅.

óþjálgur, a., *ustyrlig, ubændig:* hinir óþjálgu og vanstilltu kraptar náttúrunnar *Stoll* 13₇. uppivöðslumiklir og óþjálgir viðureignar *Skír.* 87, 69₄.

óþjóðabragur (-ar), m., *Bar-*

bari: sama sem ó. í samanburði við siðmenningu *Fk.* $^{25}/_{3}$ 91, 134a$_{33}$.

óþjóðerni, n., *unational Tænkemaade og Væsen*: óþjóðernið úr þeim krík | sætti doktor skera *JT.* 286$_{19}$.

óþjóðlegur, a., *unational, ufolkelig*: Menn mega ekki lasta neinn fyrir það, að hann tekur „óþjóðlegt" efni til skáldmæla sinna *Gr. Kv.* 85$_{3}$.

óþjóðleikur (-s), m., *Mangel paa Patriotisme, Upatriotiskhed*: Hinrik Wergeland, sem enginn mun bregða um óþjóðleik, yrkir um þetta í einu af sínum fegurstu kvæðum *Fk.* $^{12}/_{2}$ 88, 18b$_{24}$.

óþokkalegur, a., *urenlig*: Læknar gjöra opt þau störf, sem eru óþokkalegri en flest verkmannavinna *TB.* 7, 160$_{23}$.

óþokki, m., 1. *Uvenskab, spændt Forhold*: milli þeirra var ó. nokkur *Þs.* 1, 373$_{23}$. — 2. *lumpent Menneske*: Hann var af öllum álitinn undarlegur og ó. mesti *Þs.* 1, 265$_{23}$.

óþoklegur, a., *uundgaaelig*: svo mundi fara, að það væri óþoklegt, að upp kæmi styrjöld þeirra í milli *Fróð.* $^{26}/_{4}$ 82, 124$_{21}$.

óþol, n., *Utaal, Utaalmodighed*: löngun og kvíði við ó. og böl *GB.* 32$_{24}$.

óþreyja, f., *Utaalmodighed*: tengdadóttir þeirra . . . hafði talið stundirnar með mestu óþreyu, þangað til þau fœru *Blk.* 129$_{2}$. ó. og óánægja með hag sinn *AÓ. Af.* 6$_{16}$.

óþreyjufullur, a., *utaalmodig*: (hann) varð ó., hvað lítið sem hún fór burt *PP. NS.* 43$_{27}$.

óþreytandi, a., *utrættelig*: það vaxtarafl, sem verðskuldar og líka mun launa afarmikla og ó. erfiðismuni *TB.* 7, 126$_{6}$. að hafa trúan og ó. þjón *PP. NS.* 55$_{3}$. Vísindin iðkaði hann af ó. kappi *PM. Ág.* 171$_{26}$.

óþreytanlegur, a., *utrættelig*: nýr vottur Guðs óþreytanlegu mildi *HGTh.* 76$_{36}$. þessi óþreytanlegi sáralæknir *TÞH. Dr.* 1, 1, 17$_{30}$.

óþrifalegur, a., *urenlig, smudsig*: var hún (ɔ: dýflissan) bæði dimm og óþrifaleg *FP.* 107$_{7}$. annar fór heim í vesalan kofa til óþrifalegrar konu *Sm.* 95$_{10}$. óþrifaleg húsakynni *Br.* 3, 68$_{6}$. óþrifalegt útlit 68$_{3}$.

óþrifinn, a., *urenlig, sjusket*: Flær og lýs . . . lifa á óþrifnum mönnum og dýrum *PJ. Ns.* 111$_{13}$.

óþrifnaður (-ar), m., *Urenlighed*: óþrifnað og hirðuleysi *AÓ. Af.* 67$_{6}$. hann sá þar víða mesta óþrifnað og óreglu. *Sm.* 69$_{20}$.

óþrjótandi, ppræs., 1. *uudtömmelig*: ó. ánægjubrunnur *Fjöl.* 1, 155$_{8}$. — 2. *uophörlig, uendelig*: svo sem hann var þó hlaðinn ó. stjörnarönnum *Auðv.* 97$_{26}$.

óþrjótanlegur, a., *uudtömmelig*: að bera fram óþrjótanleg auðæfi sín *Myn.* 175$_{29}$. Aptur á hinn bóginn gjetur líka sjóar-ablinn verið ó. *Fjöl.* 2, 3, 49$_{23}$.

óþroskaður, pp., *umoden, ikke fuldvoxen*: óþroskuð börn *Spenc.* 106$_{17}$. Einkasonur D., sem þá var ó. *Saw.* 12$_{4}$. Hún (ɔ: æskan) er svo óþroskuð í skóla mótlætinganna *TÞH. Dr.* 1, 2, 62$_{12}$.

óþurkur (-s, -ar), m., *Mangel paa Törvejr*: Dalabóndinn í óþurknum *JH.* 15$_{13}$.

óþveginn, pp., *uvasket*: óþvegnir og ógreiddir *TB.* 15, 217$_{3}$.

óþverrafullur, a., *fuld af Uhumskheder, smudsig*: snauðleg hreysi,

óhrein" og óþverrafull *Skír.* 87, 114₁₂.

óþverralegur, a., *smudsig:* þar sem þeir í einu geta hafizt upp í hið æðsta hetjulega líf og sigið niður í óþverralega afkyma auðvirðilega lifnaðar *Gr. Kv.* 91₁₉. óþverralegar götur *Sm.* 180₅. óþverralegt orðbragð 178₅.

óþverraskammir, f. pl., *uterlige Skældsord:* (hann) ruddi úr sjer óþverraskömmum *Dv.* 5, 53₈₇.

óþverraskapur (-ar), m., *Urenlighed, Svinskhed:* Alstaðar er mesti ó. í þessum vesaldar leirkofum *Ið. SG.* 92₁₅. Þessi starfi eykur mjög óþverraskap í bœjunum *LÍ.* 57₁₇. Hjer eru mörg stræti þröng og myrk, þar sem óþverraskapurinn keyrir fram úr hófi *Skír.* 85, 29₁₆. heldur tjalda menn óþverraskapnum undir veggjunum og í hlaðvarpanum *BM. Ftm.* 31₈₇.

óþverri, m., *Uhumskheder, Smuds:* Óþverrinn er andstyggilegur og viðbjóðslegur *Sm.* 185₈₁. þannig að burt má veita öllum óhreinindum, frá húsum og verksmiðjum, og hverjum öðrum óþverra er til kann að falla *Ið.* 6, 176₉.

óþægð, f., 1. *Ubehageligheder:* að taka upp á sig ó. og fírirhöfn *Fjöl.* 2, 3, 51₆. — 2. *Uartighed, Utjenstvillighed:* (Jón) sagði, að hann skyldi nú launa honum óþægðina *Þs.* 1, 257₁₂.

óþægðaryrði, n., *uvenlige, knubbede Ord:* L. ætlaði að vara bróður sinn við; en fjekk ekki annað en ó. *PP. Sms.* 195₅.

óþægilegur, a., *ubehagelig:* þegar menn ekki þola að heyra óþægilegan sannleika *JG. Hv.* 104₅. Eg hefi fengið mjög óþægilegt mál til meðferðar *PP. NS.* 58₈.

óþœfður, pp., *uvalket:* úr því má vefa 6 áln. 16 þuml. af óþæfðu vaðmáli *Av.* 12, 119₁₂.

óœfður, pp., *uøvet:* Skilningur þeirra var svo óæfður, að *Ið. SG.* 80₂₅. að vera eigi alveg óæfður í þessari ræðuaðferð *Ald.* 1, 144₁₂.

P

pabbi, m., (πάππας), *Papa, Fader* (í *Barnesprog*): en börnin heima biðja fyrir pabba *GT.* 36₁₀. Heyrðu p., sagði hann *TÞH. Bs.* 22₁₀.

páfagaukur (-s, -ar), m., *Papegøje:* Keypti hann sjer þá páfagauk *Þús.* 1, 83₈₁. Af dýra tagi hafði jeg tvent heim með mjer í þetta sinn, ungan páfagauk og unga geit *Rób.* 70₂. eins og páfagaukar *Mill* 73₈₇.

páfahirð (-ir), f., *Pavens Hof, Pavehof:* Við sjálfa páfahirðina áttu allskonar ósiðir og lestir þráfaldlega heima *HH. Lút.* 20₂₈.

páll (-s, ar), m., *Spade:* þar sjerðu rekur, þarna sjerðu pál *GT.* 63₄.

pálmablað, n., *Palmeblad:* á handleggnum hafði hann körf, sem riðin var úr pálmablöðum *Þús.* 1, 335₁₇.

pálmalundur (-s, -ar), m., *Palmelund:* Dálítill p. ruggar toppum sínum uppi undir brekkunum *Ið.* 3, 239₂₈.

pálmaviðarsmjör, n., *Palmeolie:* nokkrar flöskur með floti og pálmaviðarsmjöri *Ið.* 2, 162₂₅.

pálmolía, f., *Palmeolie:* Á þenn-

an hátt fanst stearin eða tylgið; var það jafnt í sauðatólg sem í pálmolíu *Ið.* 3, 143s.

pálreka, f., *Spade:* Jarðveginum rótaði jeg upp með járnviðar spítu, sem jeg telgdi til í líking við pálreku *Rób.* 62$_{19}$.

pálstunga, f., *Spadestik, Spadebladslængde:* Georg konungur gerði fyrstu pálstunguna *Skír.* 83, 134$_{1}$. eptir tvær eða þrjár pálstungur komu þeir ofan á hina mestu gullhrúgu, sem nokkurn tíma hefir fundizt í Ástralíu *Ið.* 6, 127$_{26}$.

panta (a), vt., 1. *bestille:* menn eru ekki ragir við að p. *Þj.* $^{24}/_{1}$ 90, 14b$_{38}$. Oddviti . . . pantaði 65 tunnur af kornvöru *Ið.* 3, 89$_{15}$. — 2. *abonnere paa:* Á pósthúsum má p. dagblöð og tímarit *LHA.* 3, 85$_{14}$.

pápi, m., = pabbi: börn þess manns kalla ekki pápa við kné honum, heimkomnum úr orustu og grimmum bardaga *Il.* 1, 118s.

pápiska, f., 1 *den katholske Religion.* — 2. *Papisme:* þegar prestaríkið og papískan ógs *Fjöl.* 5, 1, 19s.

pappaspelkur, f. pl., *Papskinner:* umböndunum er vafið sundur og lögð á p. *N. Hf.* 88$_{17}$.

papphúfa, f., *Paphue:* nema þeir er verst áttu í vændum, sem báru papphúfur og vaxkerti í höndum *Gefj.* 17$_{18}$.

pappi, m., *Pap.*

pappír (-rs, -rar), m., *Papir:* (hann) hafði hjörtu fjandmanna sinna fyrir p. og blóð þeirra fyrir blek *Þús.* 2, 281$_{19}$.

pappírsbúð (-ir), f., *Papirbutik:* þangað til jeg af hendingu kom einu sinni í dálítla p. að kaupa dagblað *ÓS.* 60s.

pappírsgerð (-ir), f., *Papirfabrikation:* Amerikumönnum hefir á síðustu árum fleygt mjög fram í p. *Fk.* $^{30}/_{11}$ 85, 86b$_{34}$.

pappírsgerðarmaður, m., *Papirfabrikant:* Þá hefði og pappírsgerðarmenn . . . notað gufuafl til vélahreyfinga *Ið.* 2, 82$_{15}$.

pappírshnífur (-s, -ar), m., *Papirkniv:* hinir eldri gætu smíðað ýmsa hluti . . . t. a. m. reglustiku, pappírshníf *BM. UM.* 16$_{17}$.

pappírsmiði, m., *et lille Stykke Papir, Seddel:* tók hann þá upp úr veski sínu penna og pappírsmiða *Þús.* 1, 355$_{4}$.

pappírsræma, f., *Papirstrimmel:* pappírsræmur, sem eitthvað er ritað á *Ið. SG.* 41$_{21}$.

pappírsverkstaður (-ar, -ir), m., *Papirfabrik:* að eignast hlutabrjef í pappírsverkstöðum *Sm.* 57$_{24}$.

pappírsverzl|un (-anir), f., *Papirhandel:* móðir hennar átti pappírsverzlunina *ÓS.* 60$_{19}$.

pár, n., *daarlig Skrift, Kradseri:* með alls konar pári úti á blaðröndunum *FJ. BÍ.* 2, 40$_{24}$.

pára (a), vt., *skrive daarlig, kradse.*

paradísarfugl (-s, -ar), m., *Paradisfugl:* Paradísarfuglarnir eiga heima í eynni Nýju-Guineu *TÞH. Tíb.* 1, 70$_{2}$. Paradísarfuglar á Nýu-Gíneu eru og af hrafnakyni *PJ. Ns.* 85$_{11}$.

paradísarmær (-meyjar, -meyjar), f., *Huri:* hann varð ásýndum líkur svarteygri paradísarmey *Þús.* 2, 273$_{16}$.

páskaleyfi, n., *Paaskeferie:* P., er nær frá miðvikudegi fyrir skírdag og til þriðja í páskum *LHA.* 3, 151$_{9}$.

páskar, m. pl., *Paaske.*

páskatalsskrá (*g. sg.* -r), f., *Paaskekanon:* Dionnýsius exiguus . . . studdi mjög að þessu með p. þeirri, er hann samdi 525—6 *Av.* 6, 155$_{15}$.

páskaöld (-aldar, -aldir), f., *Paaskecyclus*: Er nú sýnt, hvern veg tunglalda, sólaralda og páskaalda tal hafi komizt til Íslands *Av.* 6, 156$_{14}$.

passa (a), vt., *passe, passe paa*: félagar hans urðu að passa hestinn hans *lð.* 3, 83$_{31}$. Ef hann getur ekki sjálfur passað sig *TÞH. Bs.* 28$_{22}$.

pasturslítill, a., *svag*: að þeir, sem voru íngstir og pasturssminnstir, gjætu lifað leíngur enn hinir *Fjöl.* 2, 2, 24$_{4}$.

pata (a), vt. med dat., *gestikulere:* Með hrygginn keyrðan hart að vegg | höndunum p. mundi *GT.* 81$_{7}$. Stundum flýtir það fyrir svefninum að p. á ýmsan hátt með höndunum *lð.* 7, 108$_{10}$.

paufi, m., *Fanden*: átumaðkr og einhvörr paufinn | ódrýgir hvað sem fer hún með *EÓ.* 33b$_{2}$.

paur (-rs), m., *Fanden, Djævelen:* Sagði hann paurinn sjálfan búa í Haga *TÞH. HI.* 7$_{22}$.

peð, n., (*l.* pedes), 1. *Bonde i Skakspil.* — 2. *Person, som er lille af Vækst, Pygmæ, Dværg*: (tröllin) hlæja yfir honum kuldahlátur út af því, hvilíkt p. hann er í samanburði við þau *Ald.* 1, 58$_{17}$.

peðra (a), vi.; p. á e-ð *besudle noget med Exkrementer, tilsnavse*: mein er það er mýsnar p. | á moldir landsins beztu feðra *GT.* 135$_{15}$.

peji, *se* peyi.

peli, m., *Pægel:* skal greiða sama gjald af hverjum þremur pelum, sem af pottinum í stærri ílátum *StA.* 76, 52$_{20}$.

peningabréf, n., *Pengebrev*: undir p. *LHA.* 3, 84$_{5}$.

peningabudda, f., *Pengepung*: Greifinn . . . dró peningabuddu upp úr vasa sínum *PP. Sms.* 99$_{11}$.

peningaeyðsla, f., *Bortødslen af Penge*: Englendingar hafa nú meira mein af peningaeyðslu en peningaskorti *Sm.* 18$_{24}$.

peningafölsun (-falsanir), f., *Møntforfalskning*: Það voru iðnaðarmenn . . ., sem höfðu allskonar verstu samvinnu með sjer ráðna, p., stuldi, rán og tundursprengingar *Skir.* 87, 108$_{28}$.

peningahæð (-ir), f., *Pengebeløb*: einn er talinn öðrum fjáðari að sama skapi sem hann á meiri verðhæð eðr p. *AÓ. Af.* 207$_{5}$.

peningaígildi, n., *Pengerepræsentativer*: Sjeu í bögglinum gjaldgengir peningar, peningaígildi, skuldabrjef *LHA.* 3, 84$_{15}$.

peningagras, n., = lokasjóður: *rhinanthus minor, liden Skjaller. Grl.* 65$_{22}$.

peningakröggur, f. pl., *Pengeforlegenhed*: Páfinn ... eyddi miklu til skrauts og sælliflís og var því í peningakröggum *HH. Lút.* 29$_{22}$.

peningalaus, a., *pengeløs, blottet for Penge*: Jeg er p. *Rób.* 5$_{20}$.

peningalegur, a., *pekuniær*: svo að útgáfan gæti gefið peningalega hagnaðarvon *Sk.* $^{7}/_{11}$ 78, 379$_{55}$. peningalegr skaði $^{19}/_{11}$ 78, 397$_{26}$. peningalegr hagr *Mill* 201$_{12}$.

peningaleysi, n., *Pengeløshed, Pengemangel*: það er eigi peningaleysið, er veldr verðhækkuninni *AÓ. Af.* 74$_{7}$.

peningalög, n. pl., *Møntlov*: ákvarðanir peningalaganna *StA.* 74, 4$_{5}$.

peningamaður, m., *Pengemand, Kapitalist*: kaupmenn og peningamenn *Sm.* 46$_{18}$.

peningamerki, n.. *Møntmærke*: neðan undir myndina skal setja peningamerkið *St.A.* 75, 16$_{9}$.

peningaskápur (-s, -ar), m., *Pengeskab*: Þeir kröfðu þegar, að hann segði sér, hvernig sætti að ljúka upp peningaskápnum *Ið.* 1, 53$_{16}$.

peningaskortur (-s), m., *Pengemangel; se* peningaeyðsla.

peningasláttu, f., 1. *Møntvæsen*: Í þetta mund var p. þjóðanna í miklu ólagi *Av.* 13, 28$_{27}$. — 2. *Mønt* (*Sted hvor Penge møntes*): var ofurðölilegt, að landsbúar vildu fá þar komið á stofn peningasláttu *Ið.* 6, 295$_{19}$.

peningasmiðja, f., *Bygning, hvori Penge møntes, Mønt*: Stjórnin á Rússlandi ljet gera fróðlega tilraun ... í peningasmiðjunni í Pjetursborg *Ið.* 2, 35$_{17}$. í peningasmiðjunni í Filadelfíu *Auðv.* 95$_{28}$.

peningasmiðjuforstjóri, m., *Møntmester*: upphafsstafina á nafni peningasmiðjuforstjórans *StA.* 75, 16$_{10}$.

peningastyrkur (-s), m., *pekuniær Understøttelse*: Hin seinni ár hefur stjórnin þó tekið að veita skólum þessum athygli og nokkurn peningastyrk *Av.* 7. 104$_{18}$.

peningavandræði, n. pl., *Pengeknibe, Pengeforlegenhed*: Ef einhver er í peningavandræðum *Sm.* 205$_{6}$.

peningaviðskifti, n. pl., *Pengeomsætning*: tilgangur hans (ɔ: bankans) er að greiða fyrir peningaviðskiptum í landinu *LHA.* 3, 318$_{8}$.

peningaþröng (*g. sg.* -var), f., *Pengeknibe*: landsstjórnin, sem sífelt var í p. *Av.* 13, 28$_{27}$.

peningsfjöldi, m., *Kreaturmængde*: vjer hljótum að meta hvort á móti öðru: uppskjeruna og peningsfjöldann *Fjöl.* 3, 2, 10$_{18}$.

peningshöld, n. pl., *Kreaturernes Tilstand om Foraaret*: komst og eingjin sísla ... betur af með heíbjörg og peningshöld *Fjöl.* 3, 2, 9$_{35}$. góð p. *det at Kreaturerne haves i god Behold.*

peningsmissir (-s el. -rs), m., *Tab af Kreaturer*: þó að peningsmissirinn sje sona mikjill *Fjöl.* 3, 2, 6$_{34}$.

pennadeila, f., *Pennefejde*: árið 1884 komst K. einnig í pennadeilu við orðabókarhöfundinn norska *J. F. TB.* 12, 81$_{10}$.

pennadráttur (-dráttar, -drættir), m., *Pennestrøg*: jafnvel einn pennadráttr, einn pentskúfsdráttr, hafa afbragðsverð *AÓ. Af.* 135$_{8}$. Lögreglustjórar lesa alt, áðr en það er prentað, og stryka út hálf eða heil númer með einum pennadrætti *Sk.* $^{10}/_{4}$ 80, 50$_{60}$.

pennafjöður (-fjaðrar, -fjaðrir), f., *Pennefjeder*: pennafjaðrir og blek *Rób.* 47$_{5}$.

pennafœr, a., *som fører god Pen*: Pétur sýslumaður var sagður hinn pennafærasti *Huld* 3, 26$_{17}$.

pennahnífur (-s, -ar), m., *Penneknив*: pennahníf *PS. Ast.* 33$_{36}$.

pennasnápur (-s, -ar), m., *Pennespids*: Öðru máli er að gegna með aðra samnafnaflokka, svo sem með nálar, prjóna, pennasnápa *TB.* 12, 190$_{36}$.

pennastríð, n., *Pennekrig, Pennestrid*: varð úr því ákaft p. *TB.* 9, 28$_{27}$.

pennastöng (-stangar, -stengur, *el.* stangir), f., *Penneskaft*: Sören

beit í pennastöngina *Þj.* $^{25}/_{2}$ 82, 14b$_{60}$.

pennateikning (-**ar**), f., (*burde være* pennateiknun), *Pennetegning:* Um fermingu var hann farinn að búa til pennateikningar eftir myndum í Nýju Fjelagsritunum *Av.* 15, 4$_{1}$.

penni, m., *Pen.*

pensill (**pensils**, **penslar**), m., *Pensel:* Ekki þurfti vönd til að gera málara úr piltinum, sem reytti köttinn til að fá í pensil handa sjer *Auðv.* 21$_{21}$.

penta (**a**), vt., *male; jf. e.* paint, *fr.* peindre: Allur er þessi ótölulegi myndafjöldi pentaður ljómandi litum *Ið. SG.* 180$_{7}$.

pentlist, f., *Malerkunst:* listaverk, þau sem til pentlistar, myndasmíðis og húsagerðar heyra *Skír.* 87, 101$_{24}$.

pentlistarmaður, m., *Maler:* Hvernig fara menn að verða miklir pentlistarmenn? *HD. MiH.* 43$_{6}$.

pentskreyting (-**ar**), f., *Dekorationsmaleri:* mesti snilldarmeistari Dana í p. húsa *Íf.* $^{2}/_{8}$ 90, 245a$_{48}$.

pentskrift (-**ir**), f., *Maleri:* Öll er p. þessi neðan á loptinu óskemmd enn í dag *Ið. SG.* 182$_{2}$.

pentskúfsdráttur (-**dráttar**, -**drættir**), m., *Penselstrøg. Se* pennadráttur.

pentskúfur (-**s**, -**ar**), m., *Pensel.*

pentudúkur (-**s**, -**ar**), m., *Serviet:* Að sönnu reyndi jeg til að þurrka súpuna út úr fötum minum með pentudúkum *PP. Sms.* 181$_{12}$.

pera, f., *Pære:* vinber, epli og perur *Þús.* 3, 46$_{22}$.

perla, f., *Perle:* skínandi kóróna, alsett perlum *Ið.* 5, 314$_{12}$. Vjer týnum guðsríkis perlu úr vorum hjörtum *JG. Hv.* 21$_{10}$.

perludögg (-**döggvar** *el.* -**daggar**, -**döggvar** *el.* -**daggir**), f., *Perledug:* Nú fór hún út á engið, sem allt glitraði af p. *TÞH. Tíb.* 1, 30$_{14}$.

perlufang, n., *Perlefangst, Perlefiskeri:* (eg) rjeðist þaðan með öðrum kaupmönnum til perlufangs *Þús.* 1, 320$_{2}$.

perlugrjón, n. pl. *Perlegryn:* Bygggrjón, p., hafragrjón *EB. Kf.* 9$_{18}$.

perluhani, m., *numida, Perlehøne. Gr. Df.* 59$_{25}$.

perlukræklingur (-**s**, -**ar**), m., *Perlemusling:* Dalrinn var likastr perlukrækling *Ið.* 2, 160$_{21}$.

perlumen (*g. pl.* -**menja**), n., *Perlehalsbaand:* Þegar hann hafði spurt, hvort eg væri sá, sem bauð perlumenið til sölu *Þús.* 2, 50$_{11}$.

perlumóðir, f., *Perlemor:* Hallir konunganna ljóma af allskonar marglitum marmara ... svo og perlumóður *Þús.* 2, 339$_{11}$.

perluskel (-**jar**, -**jar**), f., *avicula margaritifera, Perlemusling:* P. er í Indíahöfum og við Ameríku *Gr. Df.* 127$_{10}$. Perluskeljar eiga einkum heima í Indlandshafi við suðurströnd Asíu *PJ. Ns.* 119$_{27}$.

perlusteinn (-**s**, -**ar**), m., *Perlesten:* P. er ýmislega litur *Gr. Stf.* 71$_{5}$.

perlutekja, f., = perlufang: P. mikil er fram með ströndum eyjarinnar *Þús.* 1, 325$_{29}$.

persneska, f., *Persisk, det persiske Sprog:* afstaða austurálfumálanna, ermsku, persnesku og indversku, við norðurálfumálin af sama flokki *TB.* 9, 10$_{19}$. Einkum hafði hann nú lært til hlítar indversku og persnesku 25$_{5}$.

persneskur, a., *persisk:* Hafði

hann numið allan fróðleik sinn af grískum, persneskum, tyrkneskum, latínskum, sýrneskum og ebreskum bókum *Þús.* 1, 48₄. fræðimennirnir arabisku, persnesku og indversku *Skír.* 87, 81₁₂.

persóna, f., *Person.*

persónugerving (-ar), f., *Personifikation:* eða hún (ɔ: Ió.) sé persónugerfing tunglsins *Stoll* 40₂₄. Þaykke, sem var persónugjörving mannlegrar sálar 66₂.

persónugervingur (-s, -ar), m., *Personifikation:* Hann (ɔ: Þór) er persónugjörvingur hreystinnar *HB.* 17₂₂. hún (ɔ: Freyja) er eins og persónugjörvingur af Óðni *TB.* 12, 127₂₁.

persónulaus, a., *upersonlig:* persónulausar hugmyndir *Ald.* 2, 129₂₂.

persónulega, adv., *personlig:* Þótt stórkostlegt Evrópustrið bæri að höndum, mættum vér vera þ. öruggir *Fk.* ¹⁰/₁₁ 87, 133b₂₄.

persónulegur, a., *personlig:* Jeg gaf þorparanum í skyn með látbragði og bendingum, að okkur væri ekki lengur nein sérleg þægð í persónulegri nærveru hans *Ið.* 1, 245₁₇. persónuleg gremja *Þj.* ²³/₇ 81, 65a₅₁. persónuleg eign *Mill* 33₈.

persónuleiki, m., *Personlighed:* en festum vjer hugann við persónuleika mannsins, þá *Kb.* 1, 87₄₀.

persónuréttindi, n. pl., *personlige Rettigheder:* Alþýðan hafði engin þ. *TB.* 7, 167₂₅.

perutré, n., *Pæretræ:* Þú manst eftir stóra perutrénu í garðinum hjá okkur *Blk.* 109₂₄.

pervisalegur, a., *tynd, spæd; spinkel, spædlæmmet:* hversu miðir og pervisalegir fæturnir vóru *HF. Kv.* 1, 136₁₂. fjallagróður smár og pervisalegur *Av.* 16, 49₂₂.

pest (-ir), f., *Pest.*

pestnæmi, n., *Smitstof, forpestet Luft:* Hann setti að útiloka úr húsum sínum eins og þ. þau (ɔ: blöð), sem full eru af ólyfjan og hroða *TB.* 7, 152₂₆. fara svo langar og torsóttar leiðir í ofurhita og þ. *Skír.* 87, 48₁₆.

pestnæmur, a., 1. *forpestet:* Pestnæma dráps-lopt! lama þú allt þrek | í hennar ungu limum *Lear* 57₁₂. — 2. *udsat for Pestsmitte:* þær borgir ... eru öðrum fremur pestnæmar á þeim hluta árs *Skír.* 85, 28₂₆.

petti, n., 1. *et Stykke Jord:* Jeg pældi nú upp allstórt þ. nálægt bústað mínum *Rób.* 48₂₄. — 2. *Plads, Rum, Egn:* Þetta þ. er kallað stormhvelsanga *Björl.* 52₂₂.

Pétursköfa, f., = teista, þeista *colymbus grylle. Mohr* 34₂₀.

Pétursköngur (-s, -ar), m., *murex Islandicus. Mohr* 136₂₂. *fusus, Rödkonk. Gr. Df.* 124₁₉.

Pétursmold, f., *terra apyra. Mohr* 322₂.

Pétursóley (-jar), f., = holtasóley *dryas octopetala, ottebladet Rypegræs. Mohr* 191₁₀. *Grl.* 24₂₇.

Pétursurt (-ir), f., *leontodon autumnalis, Høst-Løvetand. Grl.* 77₂.

peyi, m., (*e.* boy), *Dreng, Fyr (i nedsættende Betydning):* Ekki væri óhugsandi, að gorgeirinn minnkaði í höfundinum og öðrum eins pejum *Ið.* 4, 68₂₀. Lítinn peyja mörg sig mey | mikil sveigja lætur *GB.* 55₁₆.

peysa, f., (*holl.* buis *Tröje, Jakke*), *Tröje:* stúlka í blárri peysu *JT. PoS.* 44₂₂. þarna hefir hann breitt peysuna sína *Ið.* 1, 154₂₂. M. náði þar

í gamla peysu, sem hann rjetti konunni 6, 193₂₆.

peysulegur, a., *tølperagtig*: Vér höfum heyrt nefndan mesta aragrúa af spánnýjum ónefnum, sem eru svo peysuleg, að *Þj.* ²¹/₃ 92, 53c₅.

pílgrímur, (-s, -ar), m., *Pilegrim*: Og pílgríms hné sem hnigi | þá helgan engil sér | úr gullnu ganga skýi, | eg glaður skelf fyrir þér *ST.* 37₇.

pils, n., *Skört*: stúlka með húfu á höfði og dökkvan skúf, á bláu pilsi *JT. PoS.* 44₂₂. svart p. *LÍ.* 46₁₅. Það er meir en nóg fyrir nýja peysu og pyls handa mjer *PP. Sms.* 157₂₆.

piltbarn, n., *Drengebarn*: tvö piltbörn *Þs.* 1, 28₂₄. Miklu tíðara var að bera út stúlkubörn en piltbörn *Ið.* 4, 191₅.

píltré, n., *Pil*: Fram með ánni stóð fjöldi trjáa og runna með áþekkum blöðum og p. *Rób.* 59₂₄.

pinkill (**pinkils**, **pinklar**), m., *Bylt*, *Pakke*, *lille Byrde*: J. kemur þá með pinkil allþéttan með lérepta umbúðum *PS. Ast.* 88₈. Við skulum reyna að hafa klyfjaskipti og láta hana fá pinklana hans Stóra-Brúns *Dv.* 5, 51₃.

pinnaleikur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Pindespil*: að leika pinnaleik og að dansa *FP.* xi₃.

pípa, f., *Rør*: Pípur úr ofnum og kamínum skulu ganga inn í steinhlaðna reykháfa *LHA.* 3, 87₃₀.

pípa (í), vi., *piple*.

piparalæti, n. pl., *Fagter*, *Gebærder*, *Komplimenter*: þeir hjerna kunna ymisleg p., sem þeir bera ekki skynbragð á í sveitinni *JT. PoS.* 79₁₈.

piparrót (-rœtur), f., *Peberrod*: Verkunin verður sterkari með því að blanda mulinni p. í deigið *N. Hf.* 88₂.

pípnasöngur (-s, -var), m., *Flöjtespil*: p. og strengleikalist *Gr. Kv.* 92₁₇.

pipra (a), vt., *opmuntre*, *oplive*; *sætte i Bevægelse*: vildi hann reyna að p. hana (ɔ: ambáttina) upp *Þús.* 2, 332₂₆. B. pipraði Móru til með tveimur vænum svipuhöggum *Dv.* 5, 50₂₇.

pípuhattur (-ar, *el.* -s, -ar), m., *Cylinderhat*: Þegar jeg man fyrst til, voru pípuhattar helztu sparihöfuðföt karlmanna *TB.* 15, 209₁₅.

pípuhjálmur (-s, -ar), m., *Rørhjælm*, *Hjælm med Rør til Hjælmbusken*: þekki eg hann af skildinum og pípuhjálminum *Il.* 1, 109₉.

pípulaukur (-s, -ar), m., *allium fistulosum*, *Pibeløg*. *Schierb. Gk.* 62₂₀.

pípumyndaðnr, a., *rørformet*: Setjum svo, að blómin hafi pípumyndaða krónu *TB.* 12, 166₅.

pípuskrúfa, f., *Møtrik*: Vér skiptum skrúfunni í tvo flokka: pípuskrúfu eða holskrúfu og tappaskrúfu *Fisch. Ef.* 84₆.

píreygður, a., *pliröjet*.

pískra (a), vi., *hvidske*: fóru þær að pískra saman *Þús.* 1, 159₄. Það var farið að p. um, að hún mundi vera orðin leið á sorgarbúningnum *Ið.* 6, 242₃.

pískur, n., *Hvidsken*: Falskalífinn tók eptir pískri þeirra *Þús.* 2. 115₂₄.

píslarblóm, n., *passiflora*, *Passionsblomst*: himinblátt píslarblómið *Ið.* 2, 164₁.

pjakka (a), vt. og i., *pikke*, *stikke*, *støde*: sauð hann á hann sjöfalt stál | sundur alt að p. *KJ.* 280₁₃.

hann tilbjó bara tóman Pál, | til að láta' hann p. 280$_{17}$.

pjanka, f., = pinkill: þegar þær komu nær, leystu þær pjaunkuna ofan af Karlinum *Þs.* 1, 44$_{22}$. *Pl.* pjönkur *Töj, Rejsetöj:* Eliza hjálpaði henni til að búa um pjönkur sínar *PP. NS.* 69$_{26}$.

pjátur, n., *Blik*: Sjerhver sá, sem í húsi hefir forða af púðri, skal vera skyldur til að geyma það í lokuðu íláti úr pjátri eða eiri *LHA.* 3, 89$_{5}$.

pjáturaskja, f., *Blikdaase*: þær (ɔ: sardinurnar) eru lagðar í loptheldar pjáturöskjur með olíu *PJ. Ns.* 102$_{20}$.

pjátursplata, f., *Blikplade:* Jeg sótti mjer eldsglæður á pjátursplötu *Rób.* 55$_{9}$.

plánetu, f., *Planet:* Svo ei ræki ein sig á | aðra plánetuna, | hann misvíða hafði þá | hringa, sem þær bruna *BG. Nj.* 23$_{2}$.

planta, f., *Plante:* lægri plöntur eru lítt kunnar *ÞTh. LÍ.* 53$_{2}$. þannig er það lopt plöntunum hollt, sem er dýrunum óhollt *JJ. EML.* 63$_{6}$.

planta (a), vt., *plante*: svo að enginn skyldi sagt geta, að það væri hann, sem hefði . . . plantað blóm í garðinum hennar Sigrúnar *Ið.* 1, 32$_{6}$. svo að þetta sæði yrði aptur plantað út á akur mannkynsins *JG. Hv.* 60$_{2}$.

plantari, m., *(e.* planter), *Planter*: Ið drottnandi siðferðislögmál . . . milli plantara og svertingja *Mill* 12$_{6}$.

plantekra, f., *Plantage.*

plantekrueigandi, m., *Plantageejer*: þeir breyta sjálfir ver við svertingjana enn nokkur amerískur p. gerði fyrrum *Fk.* $^{13}/_{10}$ 91, 167a$_{14}$.

plantfœða, f., *Planteføde:* þeir lifa eingöngu á plantfæðu *Gefj.* 48$_{27}$.

plástur, m., *Plaster*: (hann) tók þaðan út p. *PS. Ast.* 312$_{21}$.

platanviður (-ar, -ir), m., *Platan:* þá uxu hér eikur, hlynir, platanviðir *ÞTh. LÍ.* 50$_{15}$.

plett, n., *Plet*: Silfur, p. og látún, verður fagurt, sje það nuddað úr muldri krít *EB. Kf.* 6$_{16}$.

plógdráttur (-dráttar, -drættir), m., *Plovtrækning*: Svírinn á mjer er meiddur og skinnlaus af eylífum plógdrætti *Þús.* 1, 14$_{29}$.

plógland, n., *Plöjeland:* margra þúsund daga plóglönd *Ið. SG.* 58$_{22}$.

plógmaður, m., *Plovmand, Plöjer:* stundum sigrast og plógmaðurinn á ræningjanum *AK.* 137$_{36}$.

plógsland, n., *et vist Flademaal,* πέλεθρον: að Ares hafi lagt undir sig sjö plógslönd þar sem hann lá fallinn á orustuvellinum *Stoll* 5$_{24}$.

plœging (-ar), f., *Pløjning*: látið nú menntaða menn fara að plægja, slá og vinna aðra bændavinnu, og plæging, sláttur og bændavinna verður óðara menntaðra manna verk *TB.* 7, 160$_{20}$.

plœgja (i), vt. og i., *pløje; se* plæging.

plöntuflœkja, f., *Planteslyngning:* Stundum hrapaði eg niðr gegnum jarðvegarhimnu af plöntuflækjum *Ið.* 2, 165$_{22}$.

plöntufœða, f., *Planteføde:* Íkornar lifa af ávöxtum og annari plöntufæðu *PJ. Ns.* 62$_{22}$.

plöntugróði, m., *Plantevæxt; Vegetation*: þar hefur einnig annar plöntugróði horfið *Br.* 5, 14$_{24}$.

plöntuleifar, f. pl., *Plantelevninger:* Kolin eru mynduð á fyrri jarðar-tímabilum af geysimiklum plöntuleifum *Av.* 6, 61₁₈. Steinkolatímabilið dregur nafn af plöntuleifum þeim, er þá urðu að steini 71₂₃.

plöntulíf, n., *Planteliv:* p. þeirra (ɔ: plantnanna) er not *Sw. VE.* 31₁₅.

plöntulisti, m., *Plantefortegnelse:* Reyndar hefur höfundurinn reitt sig of mjög á hina eldri plöntulista *Gr. Sk.* 91, 74₂₁.

plöntulýsing (-ar), f., *Plantebeskrivelse:* hávaðinn af plöntulýsingum Hjaltalíns eru nálega orðrjett útlagðar úr þessari bók *Gr. Sk.* 91, 79₄.

plöntunafn, n., *Plantenavn:* hvað íslenzku plöntunöfnin snertir *Gr. Sk.* 91, 74₁₀. sum plöntunöfnin 74₁₂.

plöntun (plantanir), f., *Plantning; Plantage.*

plöntunareigandi, m., *Plantageejer:* og er hann sá, hve góðu lífi slíkir plöntunareigendur lifðu *Rób.* 24₅.

plöntunarekra, f., *Plantage:* til atvinnu í plöntunarekrum *Skír.* 87, 98₁₇.

plöntunarland, n., *Plantage:* (hann) átti þar plöntunarlönd *Skír.* 79, 30₁₂.

plöntunarsvæði, n., *Plantage:* þar eru nú víðáttumikil p. *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 75a₄₆.

plönturíki, n., *Planterige:* í öllum hlutum plönturíkisins *Sw. VE.* 26₁₈. plönturíkinu hefir farið nokkuð aptur frá því seinast á fornöldinni *Av.* 6, 74₉.

plöntusafn, n., *Plantesamling, Herbarium:* plöntusafni og steinasafni hafa þeir lofað *Gr. Sk.* 91, 11₂₀.

plöntutegund (-ir), f., *Plantetart:* að eins lítill hluti af plöntutegundum þeim, sem nú eru kunnar hjer á landi *Gr. Sk.* 91, 63₄.

plöntuvöxtur (-vaxtar), m., *Plantevækst, Vegetation:* að því er snertir plöntuvöxtinn á jörðunni *Sw. VE.* 122₃₀.

plötujárn, n., *Pladejærn:* keypti hann meðal annars mikið af plötujárni *Þs.* 1, 269₄. menn klæða þök þeirra (ɔ: húsanna) með plötujárni *Fk.* $^{28}/_{4}$ 91, 66b₂₉.

pokadýr, n. pl., *marsupialia, marsupiata, Pungdyr:* P. *(Marsupialia)* hafa poka undir kviðnum *Gr. Df.* 41₃₀. P. eru ólík öllum öðrum spendýrum að því leyti, að þau fæða mjög ófullburða unga *PJ. Ns.* 76₂₃.

pokaprestur (-s, -ar), m., *'Sækpræst', raa og uvidende Præst:* Síðan engum leyfíst lýð að lifa' í meinum, | utan pokaprestum einum *JT.* 30₂₁₂.

pólitík *(g. sg.* -ur), f., *Politik:* að skilja p. lærði hann þar síður *Þvf. Alm.* 85, 40₁₅. Hann var akki sterkur í pólitíkinni 42₂₃. Eg segi ekki, að þér eigið engum að fylgja í pólitík *TB.* 7, 145₃₁. Flestir þeirra gefa sig meira og minna við p. *Fyrirl.* 47₂.

pólitískur, a., *politisk:* Upp frá þessu byrjar eiginlega hans pólitíska líf *Þvf. Alm.* 85, 28₁₆. allir eru ekki rjettbornir til pólitískra rjettinda *Skír.* 85, 24₄. yfirlitsrit pólitískra tíðinda *Skír.* 87, 3₁₈.

pöll (-s, -ar), m. *Pol:* því nær sem dregur pólnum *Björl.* 47₃₁. umhverfis báða pólana eru mjög bjartir hvítir blettir *BJ. St.* 24₂₄.

pólland, n., *Polarland.*

Pólland, n., *Polen*: landstjóri á Pólland *Skír.* 85, 113$_{22}$.

Póllendingur (-s, -ar), m., *Polak*: var á Prússaþingi samþykkisrómur gerður að burtrekstri hinna aðkomnu Póllendinga *Skír.* 87, 98$_{30}$. Póllendingurinn Potocki *Ið.* 5, 320$_{5}$.

pollur (-s, -ar), m., *Pøl, Vandhul:* mun vatn það, sem er í jörðinni, taka að vætla úr hliðum gryfjunnar og safnast í poll á botninum *StN.* 2, 49$_{16}$

pólskur, a., *polsk:* að hinn nýi biskup skyldi láta allt hlutlaust um samtakaráð pólskra manna *Skír.* 85, 111$_{28}$. pólskur þingmaður 87, 98$_{30}$.

pólstjarna, f., *Polarstjærne*: Enga stjörnu er hægt að sjá í sjálfum pólnum, en í nánd við hann er björt stjarna, sem kölluð er pólstjarnan *BJ.* 4$_{13}$.

pólstraumur (-s, -ar), m., *Polarström*: miðjarðarstraumar og pólstraumar *Björl.* 68$_{17}$. hinn (ɔ: liggur) norðan úr íshhafi og heitir P. *ÞTh. LÍ.* 3$_{6}$.

Pólverji, m., *Polak*: hann átti öll þau ár megnan ófrið við Pólverja *PM. Ág.* 192$_{8}$. Pólverjar gerðu ekki nema ráku upp skellihlátur *Ið.* 2, 121$_{34}$.

pólvindur (-s *el.* -ar, -ar), m., *Polarvind*: pólvindar hafa viða öfug áhrif á lopthita á sumrum við það sem er á vetrum *Björl.* 81$_{27}$. Þar blæs p. 86$_{27}$.

ponta, f., *Snushorn. Feddersen, Paa isl. Grund* 112$_{27}$.

portbygging (-ar), f., *Bygning med Trempelvæggekonstruktion*: Á Hofi hagaði húsakynnum þannig, að p. var *PS. Ast.* 173$_{28}$.

portkonuskapur (-ar), m., *Prostitution*: Fyrst er portkonuskapr óþektr hér á landi *Fk.* $^{29}/_{10}$ 88, 121b$_{56}$.

Portúgal, n., *Portugal*: sá maður af P., er Bartólómeus Diaz hét *PM. Ág.* 167$_{12}$.

portúgalskur, a., *portugisisk*: portúgalskur maður *PM. Ág.* 169$_{5}$. portúgalskt kaupskip *Rób.* 23$_{9}$.

Portúgalsmaður, m., *Portugiser*: Spánverjar og Portúgalsmenn *PM. Ág.* 183$_{28}$. Portúgalsmenn og Spánverjar *Ið.* 3, 251$_{21}$.

portúgískur, a., *portugisisk*: portúgískir flóttamenn *Ið* 3, 250$_{30}$. portúgískir kaupmenn 251$_{5}$.

portæð (-ar), f., *Portaare*: Portæðakerfið eða portæðina má skoða sem viðauka við aðalblóðæðakerfi líkamans *JJ. EML.* 33$_{25}$.

portæðakerfi, n., *Portaaresystem; se* portæð.

póstafgreiðsla, f., *Postexpedition*: H. hefur póstafgreiðslu og stóra sölubúð *Austri* $^{3}/_{7}$ 85, 51a$_{27}$.

póstafgreiðslumaður, m., *Postexpeditør*: hann er þar p. og hefur dálitla verzlun *Austri* $^{3}/_{7}$ 85, 51a$_{27}$.

póstávís|un (-anir), f., *Postanvisning:* að taka móti peningum, sem gefnar eru út póstávísanir fyrir *StA.* 75, 64$_{5}$. Árið 1838 var fyrst farið að hafa póstávísanir *Sm.* 79$_{5}$.

póstembætti, n., *Postembede:* 150 kvenmenn gegna póstembættum í Austurríki *Skír.* 84, 19$_{14}$.

póstembættismaður, m., *Postembedsmand, Postfunktionær*: póstembættismenn *LHA.* 3, 84$_{24}$.

póstferð (-ir), f., *Postlejlighed*: skal gjöra skil fyrir þeim (ɔ: gjöldunum) með fyrstu p., *StA.* 78, 54$_{27}$.

póstgufuskip, n., *Postdampskib:* gjöld af póstgufuskipinu *StA.* 74, 8_{17}.

póstgöngur, f. pl., *Postgang, Postforbindelse, Postkommunikation:* Af þessum ástæðum taldi hann alveg ómögulegt . . . að póstgöngum yrði komið á hér innanlands *BJ. EÓ.* 2_{23}.

pósthús, n., *Posthus:* ef koma þarf bréfi á pósthúsið *KJ. Uf.* 11_{16}. að koma á sambandi í þessa stefnu milli pósthúsanna og sparisjóðanna *Sm.* 79_{25}.

póstkvittunarbók (-**bækur**), f., *Postkvitteringsbog:* ef hann hefur p. með sér *LHA.* 3, 84_{26}.

póstmaður, m., *Postfunktionær:* P. sá, sem snúið er sjer að, ritar það nákvæmlega inn í bók . . ., hversu miklu og hvenær hann hafi tekið á móti *Sm.* 81_{11}.

póstmálalög, n. pl., *Postlov:* er hún (ɔ: uppástunga hans) nú orðin grundvallaratriði í póstmálalögum allra siðaðra þjóða *Skír.* 80, 22_{29}.

póstmálefni, n., *Postvæsen:* síðan hafa póstmálefnin breytzt ákaflega til batnaðar *Sm.* 79_{6}.

póstmeistari, m., *Postmester:* (hann) heimtaði, að póstmeistaranum væri vikið frá embætti *Iðn.* 7, 63_{18}.

póstmerki, n., *Postmærke:* hún leit útaná það (ɔ: brjefið) og sá að það var með Reykjavikur p. *ÞJ. MV.* 2_{18}.

póstsamningur (-**s**, -**ar**), m., *Postkonvention:* meðal annars kom hann á póstsamningi við spönsku stjórnina *Þvf. Alm.* 86, 27_{5}.

póstsparisjóður (-s, -ir), m., *Postsparekasse:* Í sjálfri Lundúnaborg eru 360 póstsparisjóðir *Sm.* 80_{27}.

póststjórn (-**ir**), f., 1. *Postbestyrelse:* ef á þær (ɔ: sendingarnar) er ritað nokkuð, sem eigi er leyft af póststjórninni *LHA.* 3, 88_{20}. — 2. *Postvæsen:* Tillag til póststjórnarinnar *StA.* 74, 12_{9}.

póststöð (-**var**, -**var**), f., *Poststation:* Á p. nokkurri skyldi skipt um hesta fyrir vagni þeirra *Iðn.* 7, 63_{9}.

postulatími, m., *Apostteltid:* Postulatíminn (30—100) *HH. Ks.* 18_{4}.

postulín, n., *Porcelæn:* Vér tölum um auðæfi náttúrunnar, svo sem . . . leir, p., marmara *AÓ. Af.* 207_{11}.

postulínsbobbi, m., *cypræa, Porcelænssnegl:* Postulínsbobbinn (*Cypræa*) er eggmyndaður með bárróttum skelvörum *Gr. Df.* 124_{23}. P. er í hinum heitu höfum *PJ. Ns.* 119_{1}.

postulínsbolli, m., *Porcelænskop:* þeim er borið kaffið í dálitlum leirbollum; stundum eru það postulínsbollar *Iðn. SG.* 109_{17}.

postulínsleir, m., *Porcelænsler:* til að grennslast um hvort p. fyndist ekki víðar á landinu *Gr. Sk.* 91, 67_{20}.

postullega, adv., *apostolisk:* p. hreinlífr í öllu dagfari *Alm.* 85, 41_{16}.

póstumdæmi, n., *Postomraade:* um burðareyri undir sendingar milli hins danska og íslenzka póstumdæmis *StA.* 76, 88_{4}.

póstvagn (-**s**, -**ar**), m., *Postvogn:* hjásetar mínir í póstvögnum *Iðn.* 1, 231_{6}. Um nóttina ókum við á stað með póstvagni til Lundúnaborgar *Rób.* 109_{18}.

póstþjónn (-**s**, -**ar**), m., *Postbetjent:* Póstþjónarnir tæma þá (ɔ: kassana) oft á dag *KJ. Uf.* 11_{18}.

pota (a), vt med dat., *putte:*

(hann) potaði honum niður í horn eitt *PS. Ast.* 155$_{24}$. að p. e-u í vasa sinn.

pottasleikir (-s *el.* -rs), m., *Grydeslikker:* p. vill að minnsta kosti fá að sleikja innan pottinn *TB.* 12, 128$_{8}$.

pottlok, n., *Grydelaag:* að setja skrattans pottlokið að tarna á höfuðið á barninu! *JT. PoS.* 51$_{1}$.

pottur (-s, -ar), m., 1. *Gryde:* Ef vjer setjum pott með vatni yfir eld *Björl.* 27$_{11}$. — 2. *Pot:* Af rauðavíni skal greiða 15 aura af hverjum potti *StA.* 76, 52$_{16}$.

prakkari, m., *Skurk:* allt bölvaðir prakkarar *GP. ÞS.* 14$_{25}$.

prang, n., *Prangen, Prangeri:* Úr garði þessum var það er Kristur rak sölumenn og kaupendur, er saurguðu staðinn með prángi *LLH.* 111$_{8}$.

pratalegur, a., *(om en Hest) ustyrlig, sky.*

prataralegur, a., = pratalegur: þar varð hann p. og hljóp til hliðar *TÞH. SoÆ.* 40$_{23}$.

prédikari, m., *Prædikant, gejstlig Taler:* Þessu máli minu til sönnunar vil jeg kalla fram tvö vitni, tvo ágætustu prjedikara, sem nú eru uppi í heiminum *Ald.* 1, 141$_{20}$.

prédikunarstóll (-s, -ar), m., *Prædikestol:* Sumum hinna nytsömustu kennara í prédikunarstólnum og í skólanum er svo farið, að *TB.* 7, 118$_{24}$. eða hann flutti frá prédikunarstólnum þvilíkar ágætisræður, að *HP. Gr.* 12$_{28}$.

prent, n., *(e.* print), *Tryk:* Væri því óskandi, einhver irði til að koma þessum skirslum á prent *Fjöl.* 2, 3, 48$_{4}$.

prenta (a), vt., *(e.* print), *trykke:* Bæði umræður þingdeildanna og hins sameinaða alþingis verða prentaðar í tíðindum *StA.* 75, 46$_{4}$.

prentari, m., *(e.* printer), *Bogtrykker.*

prentfrelsi, n., *Trykkefrihed:* p. var úr lögum numið *PM. Ág.* 249$_{5}$. Þar væri prentfrelsið ótakmarkað með öllu *Skír.* 79, 90$_{24}$.

prentfrelsislög, n. pl., *Trykkefrihedslov:* landvarnarlög og p. *Skír.* 83, 126$_{8}$.

prenthús, n., *Bogtrykkeri:* hann hefði fyrir tveim eða þremur nóttum komið í p. nokkuð *TB.* 14, 128$_{20}$.

prentlist, f., *Bogtrykkerkunst:* Prentlistin var ekkji tiðkanleg firr en hún var fundin *Fjöl.* 3, 1, 11$_{8}$. Var það ekki . . . annar enn litilmótlegri landi hans, sem fann prentlistina *Auðv.* 47$_{6}$.

prentpappír (-rs), m., *Trykpapir:* Þannig er p. nú venjulega gerðr *Fk.* $^{30}/_{11}$ 85, 86a$_{72}$.

prentsmiðja, f., *Bogtrykkeri:* Í Kioto eru prentsmiðjurnar samkomustaðr lærðra manna og spekinga *Ið.* 3, 244$_{11}$. (hann) átti prentsmiðju *PP. Sms.* 92$_{22}$.

prentsveinn (-s, -ar), m., *Bogtrykkerdreng, Bogtrykkersvend:* sá var p., Reinsdorf að nafni *Skír.* 85, 112$_{29}$.

prentsverta, f., *Bogtrykkersværte:* Í minum augum eru þau (ɔ: blöðin) ekki annað en prentsverta tóm *Skír.* 89, 11$_{7}$.

prent|un (-anir), f., *Trykning:* að prentunin sje, eptir því sem von er á, seint eða illa af hendi leist *Fjöl.* 2, 3, 44$_{24}$. þá er prentuninni var lokið *HH. Lát.* 46$_{8}$.

prentvél (-ar), f., *Trykkemaskine:*

Prentvélin, saumvélin, prjónvélin eru oss ljós dæmi þessa *AÓ. Af.* 90₄.

prentvilla, f., *Trykfejl:* Margt er af prentvillum í bókinni *TB.* 14, 202₈.

prentþröng (-var, -var), f., *Bogtrykkerpresse:* prentþröngin var orðin alveg ónýt *JB. Pr.* 9₉. Vér þurfum ekki að vitna til prentþröngvarinnar *AÓ. Af.* 95₁₆.

pressa (a), vt., *presse, trykke.*

press|un (-anir), f., *Presning:* Svo lærðu menn að ... aðskilja uppleysinguna með p. *Ið.* 3, 143₁.

prestakall, n., *Præstekald:* Garða p. í Gullbringusýslu *LHA.* 3, 79₂₀. Garpsdals og Staðar prestaköll 79₂₆. því rjeð jeg af að sækja um prestakallið Stað *TÞH. SoÆ.* 46₂₂.

prestaríki, n., = prestaveldi: þegar prestaríkið og papískan ógs *Fjöl.* 5, 1, 19₆.

prestaskóli, m., *Præsteskole, Pastoralseminarium, gejstligt Seminarium:* Eptir konúnglegri tilskipun ... áttu þeir (ɔ: latínuskólarnir) að vera prestaskólar (*gejstlige Seminarier*) *Fjöl.* 1, 39₃. líka skyldi stofna þar prestaskóla *LÍ.* 80₂₀.

prestastétt, f., *Præstestand, Gejstlighed:* hvort heldr það er einvaldr konungr, p., höfðingjastétt eða meiri hluti samtíða kynslóðar *Mill* 213₃₁.

prestaveldi, n., *Præstevælde, Hierarki:* Ítalía var öllum löndum fremur í járngreipum hins svartasta prestaveldis *Þvf. Alm.* 85, 25₁₈. það (ɔ: einveldi Mikadóanna) breyttist skjótt í p. *Ið.* 3, 250₂₀.

prestaþing, n., *Kirkething, Kirkemøde, Synode:* P. Íslands (*synodus*) sætti að vera miklu tjölsóttara og afkastameira, en það hefur verið um langan tíma *Ald.* 1, 133₂₇.

prestkjörfundur (-ar, -ir), m., *Præstevalgmøde:* Um þá tíma árs, sem meiri hluti kjörbærra manna úr prestakallinu eru fjarverandi til að stunda atvinnu annarsstaðar, má eigi halda prestkjörfund *Þj.* $^{5}/_{11}$ 86, 193b₁₃.

prestleysi, n., *Præstemangel:* þótt kvartanir heyrist um p. *Fk.* $^{1}/_{12}$ 91, 193a₄.

prestmata, f., *Salær til en Præst el. til Præster:* að frádregnum umboðslaunum, prestmötu, alþingistolli *StA.* 74, 8₂₂.

prestsembætti, n., *Præsteembede:* Stiptamtmaðurinn veitir í nafni konungs öll p. á Íslandi *LÍ.* 80₉.

prestsfólk, n., *Præstefamilje:* Sigrún var mikið inni við hjá prestsfólkinu þann dag *Ið.* 1, 28₂₂.

prestskapur (-ar), m., *Præstevæsen, præstelige Forretninger:* þegar þau höfðu heyrt, hvað þér væri sýnt um prestsskap *GP. ÞS.* 121₂₀.

prestskosning (-ar), f., *Præstevalg:* eg veit það, að prestskosningin hérna á morgun verður mér ekki til áfellis í dómnum *GP. ÞS.* 121₁₂.

prestsseðill (-seðils, -seðlar), m., *Skudsmaal, som en Præst giver:* Fyrir að gefa prestsseðil eður rita á hann, að hann sje sjer sýndur, má prestur að eins taka 6 skildinga *JP. Kirkjur.*[1] 210₂₂.

prestssetur, n., *Præstegaard:* prestsetr eitt undarlega forneskjulegt *Ið.* 1, 206₇. nálægt prestssetri yðar *PP. NS.* 74₂₆.

preststíund (-ir), f., *Præstetiende:* konungstíund, kirkjutíund og p. voru í lok 18. aldar allar saman taldar hjerumbil 3000 rd. *LÍ.* 80₇.

prettinn, a., *bedragersk:* Augu

glettin gaf henni | guð, en prettin heldr *GB.* 15₂₀.

prik, n., *en lille Stok:* Maðurinn dinglaði priki þessu langan tíma fram af leiksviðinu *KJ. Uf.* 59₆. aldrei prik mér skal eg fá *GB.* 385₁₂.

prjál, n., *Flitterstads:* Í heimsins glaumi hygg jeg æ að fljóti | hverfandi skuggar, táldragandi p. *KJ.* 54₂₄.

prjála (a), vi., *prunke:* henni hefði þó verið nær að lifa af þeim (ɔ: reytunum) hjerna á Íslandi, heldur en að vera að p. með þær í Kaupmannahöfn *TÞH. SoÆ.* 19₂₀.

prjálsamur, a., *pragtsyg, glimresyg.*

prjálsemi, f., *Pragtsyge, Glimrelyst:* Eg vildi þú mættir ... forðast p. og glingur *Blk.* 15₁₀.

prjón, n., *Strikning.*

prjóna (a), vt., 1. *strikke, binde:* sem hefðu að minnsta kosti getað prjónað meinlausann duggra-sokk *Fjöl.* 3, 1, 18₂₅. hún saumaði og prjónaði alt er bóndakonan þurfti til heimilisins *Blk.* 60₃. Hesturinn prjónar *Hesten stejler.* — 2. med dat., *indflette:* enn prjónað millum atriðanna orðum okkar sjálfra *Fjöl.* 1, 16₂.

prjónabréf, n., *et Brev Knappenaale.*

prjónakoddi, m., *Naalepude:* við einurð gekk hann fram, | en aldrei við dul | né pukrráð | prjónakodda *GB.* 423₂₀.

prjónapeysa, f., *strikket Trøje:* Hversdagsbúningur kvenna er svört p., svart pils og svört húfa lítil með silkiskúf í *LÍ.* 46₁₄.

prjónaskapur (-ar), m., *Strikning:* p. var næstum eina verkið hennar *Þs.* 1, 409₃.

prjónles, n., *strikket uldent Tøj:* Sama er nú að segja um tvibandspeisurnar og annað p. *AÓ. Af.* 137₂₅. P. þeirra og vaðmál var ekki eins vandað og venja er til heima á Fróni *Skír.* 89, 66₁₂.

prjónn (-s, -ar), m., *Strikkepind; Knappenaal:* svo sem með nálar, prjóna *TB.* 12, 190₂₆. *Pl.* prjónar *Strikketøj:* kona gekk út í kirkjugarð með prjóna sína *Þs.* 1, 286₄. Hún settist þá niður með prjóna sína *PP. NS.* 4₂₀. Síðan lagði hún saman prjóna sína *TÞH. Dr.* 1, 2, 59₉. Vera á prjónunum *være under Arbejde.*

prjónvél (-ar), f., *Strikkemaskine:* spunvélin og prjónvélin *AÓ. Af.* 152₂₀. Þar sá jeg prjónvjel *KJ. Uf.* 67₂₆. prjónvjelar 67₂₂.

próf, n., *Prøve, Examen:* Jafnskjótt og prófinu er lokið í einhverri námsgrein *LHA.* 3, 151₂₄.

prófa (a), vt., *prøve, examinere:* auk þess kennara, er prófar *LHA.* 3, 155₂₄.

prófastsdœmi, n., *Provsti:* skal hann (ɔ: biskupinn) þá fela prófastinum í því prófastsdæmi, þar sem jörðin er, að framkvæma gjörðina *LHA.* 3, 101₁₂.

prófastur (-s, -ar), m., *Provst.*

prófbók (-bœkur), f., *Examensprotokol:* Að loknu hverju ársprófi og burtfararprófi, skal skólastjóri senda stiptsyfirvöldunum skýrslu um þau eptir prófbókunum *LHA.* 3 157₁.

prófborð, n., *Examensbord:* að nemendurnir gengju með meiri ró að prófborðinu *BM. UM.* 63₁₅.

prófdómandi, m., *Censor:* Við hið munnlega próf skulu vera prófdómendur tveir í hverri námsgrein *LHA.* 3, 155₂₃. hann kennir vissar

stundir í viðurvist prófdómenda *Av.* 7, 111₂.

prófdómur (-s, -ar), m., *Censur*: Enginn getur tekið þátt í prófdóminum í nokkurri grein, nema *LHA.* 3, 151₂₁.

prófsfulltrúi, m., *Examenskommissær:* Prófsfulltrúinn tekur til kafla þá, er reyna skal í *LHA.* 3, 155₂₅.

prófsgrein (-ir *el.* -ar), f., *Examensfag:* Prófsgreinirnar við burtfararpróf *LHA.* 3, 145₁₁.

prófsteinn (-s, -ar), m., *Prøvesten*: Fjeð er ekki einungis nokkurs konar p. ... heldur fylgir því mikill máttur og mikil völd *Auðv.* 105₁₄.

próf|un (-anir), f., *Prøvelse:* þangað til hin fyrsta almenna prófun kjörbrjefanna er fram farin *StA.* 75, 28₁₆.

prúðhuga, a. indecl., *ædelmodig:* Frónbyggja dyggra | p. hlýð á | hljóðfagran óð *MJ. Lm.* 59₂₁.

prúðletraður, pp., *elegant trykt:* p. bæklingur á 48 blaðsíðum *Íf.* $^{28}/_{9}$ 89, 309a₅₄.

prúðlyndur, a., *ædelmodig*: prúðlynt hjarta *Lear* 14₂.

prúðmannlegur, a., *nobel:* það var jafnframt í henni (ɔ: röddinni) eitthvað svo prúðmannlegt *Ið.* 6, 144₂₂.

prúðmenni, n., *Gentleman, brav Mand, Hædersmand:* jafnvel þó völdin leggist í hendurnar á prúðmenninu Þórði Þorlákssyni *TÞH. BS.* 284₁₄. hið mesta p. 301₁.

prúðmenska, f., 1. *Höjmodighed, Noblesse:* þá mun eflaust framfarafýsnin og sómagirndin ... blása oss í brjóst dáðrekki, prúðmensku, skörungskap *AÓ. Af.* 25₁₈. — 2. *Belevenhed; Høflighed, Forekommenhed:* Ruddaskapur og siðleysi rjenaði, en prúðmennska fór í vöxt *Ið.* 6, 293₁₁.

prúðnefni, n., *smukt, sirligt Navn:* Vér segjum ekki, að þessi og önnur svipuð p. séu nú hér á Íslandi *Þj.* $^{21}/_{3}$ 92, 53c₂₉.

Prússland, n., *Preussen.*

prússneskur, a., *preussisk:* af hálfu prússnesku stjórnarinnar *Skír.* 85, 111₂₆. prússneska stjórnin *Ið.* 6, 232₁₂.

prýðilega, adv., *fortræffelig:* hann leysti það ætlunarverk p. af hendi *Þús.* 3, 51₂₃.

prýðisgóður, a., *fortræffelig, fortrinlig:* Eptir máltíðina gaf hann mér alklæðnað prýðisgóðan af sjálfum sér *Rób.* 105₂₆.

prýðisvel, adv., *overordenlig godt, fortræffelig*: Bjarni söng p. *GP. ÞS.* 109₁₈.

prýkka (a), vi., *forkönnes:* garðurinn prýkkar við að auðgast af nýjum tegundum *Sk.* $^{22}/_{7}$ 82, 70a₂₆.

pú, n., *Aanden, Pusten:* Púið í Húsavík *Huld*, 2, 74₁₉. Einkanlega var það þetta ámátlega pú, sem opt heyrðist í hlöðunni 2, 75₁₈.

púa (a), vi., *aande, puste:* Heyrðist þar púað ónotalega *Huld.* 2, 75₉. Púaðu betur 75₂₃. (skaltu) bara p. svona út í loptið *Ið.* 6, 288₁₁.

púður, n., *Krudt*: Jeg bar inn í hann (ɔ: hellinn) nægan forða af púðri og blýi *Rób.* 76₂₇.

púðurforði, m., *Krudtforraad:* Ef nú eldingu lysti niður í allan púðurforðann þinn *Rób.* 41₂₆.

púðurhorn, n., *Krudthorn*: fult p. *Rób.* 38₂. hafði jeg látið í hana (ɔ: veiðitösku mína) p. mitt 57₂.

púðurhús, n., *Krudtkammer*: loks-

ins kviknaði í púðurhúsinu *Austri* $^{3}/_{7}$ 85, 52a10.

púðurkastali, m., *Krudttaarn:* að hann fái sér í hendur vopnabúrið og púðurkastalann *Fjöl.* 4, 2, 18a8.

púðurreykur (-jar, -ir), m., *Krudtrøg, Krudtdamp:* Baðstofan var orðin full af púðurreyk *Þs.* 1, 316a8. nú getr það (ɔ: riddaraliðið) ekki lengr skákað í skjóli við púðurreykinn *Fk.* $^{19}/_{9}$ 89, 112a6.

púðurstikill (-stikils, -stiklar), m., *Krudthylster, Patron:* fundu löggæzlumenn í fylgsni einu 2000 púðurstikla *Skír.* 88, 49a8.

púðursvæla, f., *Krudtdamp:* púðursvælan hylr ekki hryllingsjón bardagans *Fk.* $^{19}/_{9}$ 89, 112a36.

púðursykur, n. *el.* m., *Puddersukker, Farin:* 1 pd. p. *EB. Kf.* 26a6. púðursykurinn er látinn í leirkrukku 90a7. þannig myndast hrásikr . . . sem er líkr púðrsikri *Fk.A.* $^{9}/_{9}$ 90, 35b24.

púðurtunna, f., *Krudttønde:* nokkrar púðurtunnur *Rób.* 34a8.

púkabit, n., *scabiosa succisa. Mohr* 159a17. *succisa pratenensis, Eng-Djævlebid. Grl.* 81a8. *Av.* 19, 151a36.

púkalegur, a., *dæmonisk:* það var sá hlátr, sem þingmaðr einn 1881 kallaði í ræðu „dæmoniskan" (púkalegan) hlátr *Fk.* $^{27}/_{7}$ 85, 58b28.

púkaletur, n., *Djævleskrift:* hann veit á púka-letur þú ert kæs *GT.* 115a.

púki, m., *Smaadjævel.*

pukur, n., *Smug, Skjul, Hemmelighed;* í pukri *i Smug, i Skjul, hemmelig:* hann tók í pukri peningalán *Ib.* 1, 50a. þó þar sé enn þá farið með neitanina í nokkurskonar pukri *Ald.* 1, 79a12.

pukurráð, n., *hemmelig Plan; se* prjónakoddi.

púlt, n., *Pult:* p. blátt að lit *PS. Ast.* 310a28.

pungagras, n., *silene maritima, Strand-Limurt. Grl.* 31a17. á við og dreif eru pungagrös *(silene maritima)* um sandana *Av.* 16, 47a12.

pungarfi, m., *thlapsi bursa pastoris, Hyrdetaske. Mohr* 198a17. *OH. Gf.* 237a8.

pungurt (-ir), f., *capsella bursa pastoris Mænch., almindelig Hyrdetaske. Grl.* 46a2.

pungvör (-varar, -varir), f., *coeloglossum viride Hartm., grön Poselæbe. Grl.* 96a19.

punktastrik, n., *punkteret Linje:* punktastrykið beina *Björl.* 11a12. með punktastryki 45a11.

punktur (-s, -ar), m., *Punkt, Prik:* nú er enginn munur á punkti og stað punktsins *TB.* 6, 70a2.

púns, n., *Punsch:* H. bar honum von bráðara glas af heitu púnsi sterku *Ib.* 3, 270a28.

púnsbolla, f., *Punschebolle, Bolle Punsch:* nú skulum við fá okkur eina púnsbollu *Rób.* 7a12.

punthali, m., *aira, Bunke. OH. Gf.* 101a5. *Grl.* 127a7.

punttegund (-ir), m., *Slags Rottehale:* fann jeg p. eina, *Milium effusum*, sem ekki var áður vissa fyrir að yxi hjer á landi *Av.* 18, 20a21.

puntur (-s), m., *phleum, Rottehale. OH. Gf.* 95a28. *Grl.* 128a28.

Púnverjar, m. pl., *Pœnere, Karthaginiensere.*

púnverskur, a., *punisk:* hið fyrsta púnverska stríð *PM. Ág.* 65a16. af því að púnversk tunga hafði verið töluð í Kartagó *HH. Ks.* 169a12.

púpa, f., *Puppe:* þegar komið er

undir að þeir (ɔ: maðkarnir) verði að púpum *HF. Kv.* 1, 71₁₁. Í þessu ástandi kallast dýrið „púpa“ *PJ. Ns.* 106₂₈.

púpuhíði, n., *Puppehylster, Puppespind*: þegar það loksins skríður út úr púpuhíðinu, er það fullkomið skorkvikindi *PJ. Ns.* 106₂₉.

purpurablómstur, n., *epilobium, Dueurt. BH. Grn.* 168₂. *OH. Gf.* 170₁₄.

purpurageisli, m.. *Purpurstraale, purpurfarvet Straale*: sólin blessuð bendir mjer með purpurageislum sínum, að nú sje komið mál til þess að eg leggist til hvildar *TÞH. SoÆ.* 81₂₈.

purpuraglóð, f., *Purpurglød*: og pýramiðarnir í fjarska sveipast p. *Ið.* 3, 236₁.

purpuraklæði, n. pl., *Purpurklædning*: englarnir þar eru klæddir purpuraklæðum *Sw. VE.* 218₂₅.

purpuralitur, a., *purpurfarvet*: allar þessar margyddu tindaraðir námu dimmbláar við purpuralitt loptið *Av.* 19, 112₁₇.

purpuraskikkja, f., *Purpurkappe, Purpurkaabe*: purpura-skikkju | skrýddur dýrri *KJ.* 44₁.

purpurasteinn (-s, -ar), m., *Porfyr*: var loptið úr purpurasteini og alsett perlum *Þús.* 1, 90₁₁.

pússa (a), vt., *(jf. fr.* épouser *ægte)*; p. saman *ægtevie.*

púss|un (-anir), f., *Brudevielse.*

pússunartollur (-s, -ar), m., *Betaling for Brudevielse*: guðsmaðurinn, sem gaf þau saman, tók úrið hans upp í pússunartollinn *Þvf. Alm.* 85, 39₂.

púta, f., *Skøge.*

puti, m., *Finger*, Er það hönd og p. smár? *MJ. Lm.* 52₂₂.

pútnahaldari, m., *Horevært*: að sekta eða fangelsa pútna-haldarann *Mill* 201₈.

pylsa, f., *Pølse.*

pyngja, f., *Pengepung*: Var málanum útbýtt meðal þeirra í gullnum pyngjum *Þús.* 1, 97₉. fjekk yngiskonan Hassan pyngju 134₁₄.

pynta (a), vt., *(i Oldsproget* pynda (i), *besvære, betynge, tvinge), martre*: Hann mundi leita allra bragða til að pinta oss hinum hörðustu kvöllum *AK.* 58₂₂.

pynting (-ar), f., *Pinsel, Tortur*: Hún ætti að þjázt þreföldum pintingum við það, sem María varð að líða saklaus *Blk.* 113₇.

pýramíða, f., *Pyramide*: Herodot ... fór að skoða pýramiðurnar *Ið. SG.* 154₂.

pýramíði, m., *Pyramide*: Því pýramiðar séu í laginu eins og eldslogi *Ið. SG.* 154₁₂. pýramiðarnir í fjarska *Ið.* 3, 235₂₁.

pytla, f., (*fr.* bouteille), *en lille Flaske*: Eg held mjer við pitluna *Þús.* 3, 65₂₈. Í rökkrinu kom hann svo til Sveins góðgladur og með pyttlu í vasanum *GP. ÞS.* 45₁₄. tveir menn sátu með pytluna á milli sín *BM. Ftm.* 35₈.

pækill (-s), m., (*e.* pickle), *Lage, Saltlage*: þaðan fjellu straumar miklir af pækli *JT. PoS.* 36₂₁. Sumt af þessum fiski er saltað í pækil *Av.* 19, 166₁

pækilsalta (a), vt., *lagesalte*: 'Laberdan' er þorskur pækilsaltaður í tunnur *Av.* 19, 166₁₇. Eiga þau (ɔ: hrognin) að vera pækilsöltuð 232₂₈.

pæla (i), vt., *ophakke*: Jeg pældi nú upp allstórt petti *Rób.* 48₂₄.

pönnukaka, f., *Pandekage*: má hafa þá (ɔ: leggina) með steik og innan í pönnukökur *EB. Kf.* 30₁₈.

pöntun (pantanir), f., *Bestilling (af Varer og andre Ting).*

pöntunarfélag, n., *Varebestilingsselskab, Brugsforening:* hafa sauðir pöntunarfélags Dingeyinga og Eyfirðinga selzt betur en nokkurt annað fje frá Íslandi seldist á Englandi í haust *KJ. Uf.* 32₂₀.

pöróttur, a., *kaad, tvorn:* þessir strákar eru orðnir svo pöróttir, að það er ósköp að vita til þess *Ið.* 6, 197₁₉.

R

rabba (a), vt., *snakke, tale:* Jeg vildi satt væri . . ., að hjer kæmi einhver að r. við okkur *JT. PoS.* 131₁₉. þú liður henni ekki' um slikt að r. *GT.* 36₇.

ráð, n., 1. *Raad;* gera ráð fyrir, a) *forudsætte, antage:* þá væri gert ráð fyrir, að þær (ɔ: eignirnar) gæfu af sjer 10 af hundraði árlega *LÍ.* 80₂. jeg gerði r. fyrir, að þar mundi móðir min vera grafin *Rób.* 109₂₄. — b) *aftale, bestemme:* Svo förum við fram á Bakka á morgun, eins og við gerðum ráð fyrir *Ið.* 3, 86₁₄. — 2. *Middel:* vjer verðum að neyta allra heiðarlegra ráða til þess að komast hjá henni (ɔ: fátæktinni) *Sm.* 24₁₂. — 3. *Forstand:* ekki með öllu ráði *ikke ved sine fulde fem. Mill* 194₆.

ráða (ræð, ráðum; réð, réðum; ráðinn), vt., *raade, herske; give Raad, tilraade.* R. e-m frá e-u *fraraade en noget:* enda réð Thiers ... þeim sterklega frá því *PM. Ág.* 260₂₁. Ráðast í *beslutte sig til, give sig til, foretage:* þess vegna ræðst jeg í að taka þetta „eitt" *Fjöl.* 3, 1, 17₂. höfundurinn hefir ráðist í að ifirgefa söguna 3, 1, 28₄. *Impers.*, ræður að líkindum *er sandsynligt:* enn ekkji að síður ræður að líkjindum, að *Fjöl.* 3, 1, 58₂₄. einsog að likindum ræður *som man nok kan tænke sig Þús.* 3, 60₁₁. *I præteritum indicativi bruges nu undertiden* réði *og* réðist *for* réð *og* réðst: af því rjeði hann það og sannaði, að *Urs.* 162₂₅.

raða (a), vt. med dat., *ordne:* eingin dauðleg hönd lyptir fortjaldi ókomins tíma, hinu megin við það r. dagarnir niður gjöfum sinum *Myn.* 68₂₂.

ráðabrot, n. pl., *Planer:* England, sem langmest hætta er búin af ráðabrotum Rússa í austrheimi *Fk.* $^{29}/_{10}$ 86, 78b₂₆.

ráðabrugg, n., *Anslag, Plan, Planer:* slikt r. var enn ísjárverðara fyrir skapnaðarbrest, er konungsson hefir *Ið.* 5, 351₂₂. Sagði L. honum frá öllu ráðabrugginu 3, 241₂₂.

ráðagerð (-ir), f., *Forehavende Plan:* hvurnin list yður á þessa ráðagjörð? *JT. PoS.* 134₆. er þegar í upphafi samin r. *(plan)* um verkið *Ið.* 4, 423₁₂.

ráðagóður, a., *raadsnild, klog:* hinn ráðagóði Odysseifur *Il.* 1, 14₁₂.

ráðahagur (-s), m., *Parti:* ráðahagurinn er í alla staði góður *TÞH. BS.* 287₅₇.

ráðalaus, a., *raadvild, forlegen:* Stina litla gekk r. upp og ofan með læknum *TÞH. SoÆ.* 70₂₇.

ráðaleysi, n., *Raadvildhed, Forlegenhed:* Þau voru margopt í ráðaleýsi, hvar þau settu að fá sér mat

Fjöl. 1, 147₆. eg klifraðist í r. upp í hátt trje *Þús.* 1, 292₇.

ráðanautur (-s, -ar), m., *Raadgiver:* Er rjettara að sitja ofan á konu sinni, enn að hafa hana fyrir ráðanaut? *TÞH. SoÆ.* 56₉.

ráðaneyti, n., *Ministerium:* Frère Orban kvaddi konungr til að skipa hið nýja r. *Skír.* 79, 72₂₄. liggr þung hegning við að fara niðrandi orðum um ráðaneytið *Fk.* $^{30}/_{11}$ 85, 86b₇₀.

ráðasvið, n., *Omraade:* til að færa r. sitt út á Balkanskaga *Skír.* 87, 24₃₀.

raddarhljóð, n., *Vokallyd:* þó að *au, ei,* sjeu öll r. *Fjöl.* 2, 1, 8₂₅.

raddarstafur (-s, -ir), m., *Vokal, Selvlyd:* hvurt sem menn vilja heldur kalla firri myndina (*j*) raddarstaf eða samhljóðanda *Fjöl.* 2, 1, 8₂₉.

raddarstigi, m., *Tonestige:* þvínæst hafði hún yfir öll hljóð raddarstigans *Þús.* 2, 116₁₇.

raddband, n., *Stemmebaand:* Innan í barkakýlinu eru samhliða bönd, raddböndin *JJ. EML.* 68₃₀. þar liggja raddböndin *PJ. Ns.* 23₁₄.

ráðdeild, f., *Forstand, Forsynlighed, Huslighed:* hann þurfti á mikilli r. og þolinmæði að halda *PP. Sms.* 36₆. ef ungir menn lærðu að meta, sem vert er, góðan þokka, vandað hugarfar, r. og dugnað hjá stúlkum *Sm.* 126₂₃.

ráðdeildarkona, f., *forstandig, forsynlig, huslig Kvinde:* Katrín var kvenval og r. *HH. Lút.* 41₁₅. Björg var vel fjáð með stórt bú og r. *TÞH. SoÆ.* 26₃₀.

ráðdeildarlega, adv., *forstandig, forsynlig, økonomisk:* Sveinn yrði sjálfsagt efnaðr innan skamms, ef r. væri með farið *GP. ÞS.* 40₂₁.

ráðdeildarmaður, m., *forsynlig Mand:* Ingveldur taldi Guðmundi það til gildis, að hann væri r. *JT. PoS.* 49₃₁.

ráðdeildarsamur, a., *forsynlig, huslig:* Sá, sem á ráðdeildarsama konu, mun hafa mikinn stuðning hjá henni til þess að leggja eigi meir í kostnað en efnin leyfa *Sms.* 121₂₁. hvorki verkséður né hagsýnn né r. *Ið.* 6, 210₁₀.

raddfagur (-ran), a., *som har smuk Stemme:* Ránfuglar (eru) eigi litprúðir eða raddfagrir *Sk.* $^{19}/_{8}$ 78, 295₅₄.

raddfegurð, f., *Stemmens Skönhed, skön Stemme, Vellyd, Eufoni:* r. og óþreytandi starfsemi samfara undraverðu fjöri og lífsgleði *Sk.* $^{19}/_{9}$ 78, 289₄₉.

raddfæri, n., *Stemmeredskab, Stemmeorgan:* afreksverk raddfæranna og fimleikans *AÓ. Af.* 121₂₃.

raddhljóð, n., *Vokallyd:* hin forna rjettritun raddhljóðanna *TUM.* 2, 14₂₅.

raddhljóðakerfi, n., *Vokalsystem:* þó hefur raddhljóðakerfið breist á þessum tíma *TUM.* 2, 13₂₅.

raddlaus, a., 1. *stemmeløs:* Af því þeir (ɔ: fiskarnir) lifa ekki í loptinu, sem ollir því að hljóðin geta orðið til, eru þeir líka raddlausir *Fjöl.* 2, 2, 6₂₄. — 2. *klangløs:* vonin mín hrærir við raddlausum streng *ÓS.* 36₅.

raddop, n., *Stemmeridse:* á milli þeirra (ɔ: raddbandanna) er mjó rifa (raddop, hljóðrifa) *JJ. EML.* 68₂₁.

raðfeldur, pp., *rækkevis:* enda ekki þó raðfeldar skothríðir riðu af frá heilum herflokki í einu *Fk. A.* $^{25}/_{11}$ 90, 46b₂₇.

ráðfréttastofa, f., *Konsultations-*

værelse: þjónustustúlkan sagði, að maður biði hans í ráðfréttastofunni *PP. NS.* 79₁₀.

ráðfœra (í), vt., *raadføre*: mærin ráðfærði sig við móður sína um, hvers hún ætti að biðja *Tang* 104₈. Mjer er það miklu fremur hin mesta gleði að eiga þá konu, er jeg get ráðfært mig við *TÞH. SoÆ.* 56₇.

ráðgast (a), v. refl., *raadslaa*: þau rádgudust um sín á milli *HF. Kv.* 1, 156₁₂.

ráðgátulega, adv., *gaadeagtig*: stjórnarforseti talaði heldur r. um samband og samheldi vesturþjóðanna *Skír.* 83, 25₁₉.

ráðgefandi, ppræs., *raadgivende*: er ið ráðgefanda alþingi var stofnað *JÓ. Jafnr.* 17₁₆. loks veitti hann þegnum sínum r. þing *Ið.* 7, 57₂₄.

ráðgera (í), vt., *beslutte, planlægge*: það er maður, sem ráðgerir margt *PS. Ast.* 230₁₅.

ráðgerður, pp. *kalkuleret, paaregnet*: hinar þannig ráðgjörðu tekjur *StA.* 75, 68₂₅.

ráðgjafarþing, n., *raadgivende Forsamling*: það er r. *Skír.* 55, 21₅.

ráðgjafaskifti, n. pl., *Ministerskifte*: enginn heyrði neitt um ráðgjafaskipti *Skír.* 55, 9₂₇.

ráðgjafi, m., 1. *Raadgiver*. — 2. *Minister*: hann var opt r. *Sm.* 37₁₆. á þeim tímum, er ráðgjafinn tiltekur *Av.* 7, 94₈.

ráðherra, m., 1. *Raadsherre, Senator*: voru að því starfi smiðir og ráðherrar, klerkar og liðsmenn *Fjöl.* 4, 2, 15₈. Tarkvinius kúgaði bæði ráðherrana og aðra *PM. Ág.* 56₄. — 2. *Minister*: Löggjafarvaldið er nýbúið að stofna stjórnardeild fyrir uppeldismál og setja r. yfir *TB.* 7, 155₁₁.

ráðlag, n., *Fremgangsmaade*: firr enn vjer förum að hafa hugsun á og atorku til að fara öðru ráðlagi fram í þessu, enn almennt er *Fjöl.* 5, 1, 31₂₂.

ráðlaus, a., 1. *raadløs, raadvild*. — 2. *forvirret*: að guð hafi látið lifið kvikna og gefið það so á vald ráðlausum kræptum tilviljunarinnar *Myn.* 129₁₇.

ráðlauslegur, a., *planløs*: var þannig öll tilhögun ráðlausleg og engin stjórn á neinu *Ið.* 6, 202₂₁.

ráðlegging (-ar), f., *Raadgivning, Forskrift, Formaning*: hvort þessi orð tákni að eins vinsamlega r. um það, hvar hentast sé bústað að velja *Maur.* 53₂₈. mestar aðgjörðir læknanna verða því skriflegar ráðleggingar *LÍ.* 86₂₅. samt fanst honum það skylda sín að halda áfram ráðleggingum sínum *Blk.* 73₈.

ráðleggja (-legg, -leggjum; -lagði, -lögðum; -lagður), vt. med dat. og acc., *give Raad, tilraade*: Frú C. ráðlagði mjer að reyna til að sofna *PP. NS.* 22₂₇.

ráðleysa, f., *Raadvildhed*.

ráðleysingi, m., *uforsynlig, uøkonomisk Person*: hefir þetta bann ... nokkuð heft um stundarsakir straum letingja og ráðleysingja að sjónum *TB.* 4, 212₂₁. menn geta heldur ekki átt þessi viðskipti við aðra en örsnauða menn og ósjálfbjarga ráðleysingja *Br.* 3, 107₈.

ráðleysislegur, a., *vidnende om Raadvildhed*: augna tillit hans var hvikult, ørvæntingarfullt og rádleysislegt *HF. Kv.* 1, 51₂₀.

ráðning (-ar), f., *Forklaring, Løsning*: Ráðningu þessarar gátu

er ekki að finna í hinu sýnilega *Myn.* 78$_{12}$.

ráðríki, n., *Herskesyge:* hann vildi hrinda af sjer r. Rússa *Íf.* $^{24}/_{11}$ 86, 189c$_{28}$.

ráðríkur, a., *herskesyg, myndig:* Spartverjar voru ráðríkir og sérdrægir *PM. Ág.* 38$_{20}$. en r. þótti hann nokkuð um flest hjeraðsmál *Verð.* 85$_{22}$.

ráðrúm, n., *Raaderum:* Hin góða röddin í brjósti hans hafði nú fengið r. til að tala *TÞH. BS.* 284$_{19}$.

ráðsálykt|un (-anir), f., *Raadsbeslutning, Beslutning:* það, sem hann boðar, var frá eylífð hulið í ráðsályktunum guðs *Myn.* 96$_{21}$. upprunalega þýddi þetta gríska orð opinber r. *Ald.* 2, 118$_{14}$.

ráðsettlega, adv., *med Besindighed:* bádir töludu r. sínu máli *HF. Kv.* 1, 17$_{21}$.

ráðsettur, a., *besindig:* eg, sem er yngstur okkar bræðra, er r. og orðfár *Þús.* 2, 60$_{20}$. Hún var svo hyggin og ráðsett *Þj.* $^{25}/_{2}$ 82, 14a$_{28}$.

ráðskona, f., *Husholderske:* Við höldum 3 vinnukonur, sem sé: eldabusku, þjónustusttúlku og ráðskonu *PP. NS.* 62$_{24}$.

ráðskonuskömm (-skammar, -skammir), f., *jammerlig Husholderske:* skárri eru konurnar enn þessar ráðskonuskammir *JT. PoS.* 41$_{4}$.

ráðsmaður, m., *Avlsforvalter, Bestyrer af en Husholdning.*

ráðsmenska, f., 1. *Bestyrelse af en Husholdning,* — 2. *Handelsbestyrelse:* rægði einhver af þeim (ɔ: kaupmönnunum) hann svo við lánardrottinn sinn, að hann setti hann frá ráðsmenskunni *JT. PoS.* 69$_{9}$.

ráðsnillingur (-s, -ar), m., *en raadsnild, klogtig Mand:* eg vildi óska, að eg hefði tíu slíka ráðsnillinga meðal Akkea *Il.* 1, 42$_{2}$.

ráðstafa (a), vt. med dat., *træffe Foranstaltninger ang. noget, ordne:* r. arfskiptum eptir mig með erfðaskrá *Þús.* 1, 25$_{2}$. R. þínu húsi *Tang* 69$_{15}$.

ráðstofa, f., *Raadstue.*

ráðstofukjallari, m., *Raadstuekælder:* Árið 1342 þurfti að banna það í Göttingen, að hægja sjer í ráðstofukjallaranum *Ið.* 6, 100$_{3}$.

ráðstöfun (-stafanir), f., *Foranstaltning:* Kannast Norðlendingar við, að komið hafi að góðu haldi r. amtmanns þeirra *Fjöl.* 3, 2, 5$_{18}$. andi hans beygir sig undir þá r. frelsisins, sem *HGTh.* 72$_{20}$.

ráðstöfunarhöfn (-hafnar, -hafnir), f., *Ordrehavn:* aðrir farmar ... voru óseldir, er þeir komu í r. *Íf.* $^{4}/_{2}$ 91, 38b$_{10}$.

ráðsöldungur (-s, -ar), m., *Senator:* Var þar viðstaddr fjöldi þingmanna og ráðsöldunga *Fk.* $^{22}/_{2}$ 88, 24a$_{24}$.

raðtala, f., *numerus ordinalis, Ordenstal:* frumtölur og raðtölur *VÁ. Ritr.* 10$_{18}$.

ráðtekja, f., *Beslutning:* það sem ritað hefir verið og deilt um þá ráðtekju hans *Sk.* $^{31}/_{1}$ 79, 20$_{22}$.

ráður (-s, -ar), m., *Bestyrer, Besidder:* allir báðu ýtar góðs | ungum ráði sverða *LB. RF.* 1, 37$_{4}$. svo ei slingur flæmi frið | fleina í iðju r. sveita 3, 30$_{4}$.

ráðvandur, a., *redelig, retskaffen.*

ráðvendni, f., *Redelighed, Retskaffenhed:* á götu sakleisis og r. *Fjöl.* 3, 1, 72$_{22}$. fegurð ráðvendninnar *Blk.* 87$_{14}$.

ráðvitringur (-s, -ar), m., *raadsnild, kløgtig Mand:* forsjálir ráðvitringar *Skír.* 84, 46$_{12}$.

rádýr, n., *Raadyr:* tamið r. *Sak.* 29$_{15}$.

ráðþæginn, a., = ráðþægur: *villig til at følge andres Raad, føjelig*: vert nú bæði sjálfur ráðagóður og r. við aðra *Il.* 1, 41$_{20}$.

raf, n., Rav (*l.* electrum, *gr.* ἤλεκτρον): hástóll úr rafi *Þús.* 1, 171$_{19}$. *Som første Sammensætningsled af et Ord kan* raf *bruges i adjektivisk Betydning: elektrisk. Formen* rafur *er urigtig.*

raffæri, n. pl., *elektriske Apparater*: viðhald slíkra raffæra *Fk.* $^{15}/_{11}$ 94, 177a$_{25}$.

rafgneisti, m., *elektrisk Gnist*: Sumir hafa jafnvel haldið, að sólin væri slíkur afarstór knøttur, er snarsnjerist og nerist við ljósvakann og sendi svo frá sjer rafurgneista *Urs.* 11$_{17}$.

rafhit|un (-anir), f., *elektrisk Opvarmning*: Raflýsing og rafhitan *Íf.* $^{10}/_{11}$ 94, 290a$_{25}$.

rafljós, n., *elektrisk Lys*: málþræðirnir og rafljósið *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 75a$_{71}$. Hvort verðr ódýrara olíuljósið eða rafljósið? *Fk.* $^{15}/_{11}$ 94, 178a$_{6}$.

raflýsa (1), vt., *belyse ved elektrisk Lys:* til að r. Reykjavíkrbæ *Fk.* $^{15}/_{11}$ 94, 177a$_{17}$.

raflýsing (-ar), f., *elektrisk Belysning; se* rafhitun.

rafmagn, n., *Elektricitet*: segulmagnið, rafmagnið *AÓ. Af.* 18$_{15}$. Aska er eigi annað en smámulið hraun eða vikur; þar sem hún svífur í stórum skýjum yfir gosinu, safnast að regnvæta og r. *Av.* 6, 56$_{6}$.

rafmagnaður, pp., *elektrisk:* rafmagnaðir vígahnettir *Björl.* 61$_{10}$. hvert heimili fær svo mikið sem það þarfnast af rafmagnsstraumi, er veitir hverjum afkyma í húsunum ljómandi birtu úr rafmögnuðum bogalampa *Ið.* 2, 91$_{23}$.

rafmagnsbað, n., *elektrisk Bad:* og sjálfur er hann (ɔ: líkaminn) í rafurmagnsbaði *Fisch. Ef.* 407$_{31}$.

rafmagnsbirta, f., *elektrisk Belysning*: Allar stórhallir og opinber hús þar ljóma nú í rafmagnsbirtu *Ið.* 3, 148$_{16}$.

rafmagnsbraut (-ir), f., *elektrisk Jærnbane:* Í apríl 1884 var lögð r. hjá Wien *TB.* 7, 305$_{6}$.

rafmagnsberi, m., *Elektrofor*: Hver er höfundur rafurmagnsberans? *Fisch. Ef.* 409$_{29}$.

rafmagnsegull (-s), m., *Elektromagnet*: rafurmagn-segullinn getur orðið svo sterkur, að *Fisch. Ef.* 405$_{6}$.

rafmagnsfræði, f., *Læren om Elektricitet, Elektrologi:* framfarahorfur rafmagnsfræðinnar *Fk.* $^{10}/_{7}$ 85, 51b$_{34}$.

rafmagnsfræðingur (-s, -ar), m., *Elektriker:* þar sem inn ágæti þýzki r. var kominn *Ið.* 2, 87$_{31}$. hann er frakkneskr og mikill r. 92$_{11}$.

rafmagnsgneisti, m., *elektrisk Gnist:* slíkir rafmagnsgneistar eru mjög heitir *Þvf. Alm.* 81, 59$_{22}$.

rafmagnshengill (-hengils, -henglar), m., *elektrisk Pendul*: Hvernig er rafurmagnshengillinn? *Fisch. Ef.* 409$_{9}$.

rafmagnsiðnaður (-ar), m., *Elektroteknik:* hefir rafmagnsiðnaði (*Elektrotechnik*) ákaflega fleygt fram *Ið.* 3, 146$_{22}$.

rafmagnsjárnbraut (-ir), f., *elektrisk Jærnbane:* auk allra annara fádæma, sem rafmagn er nú brúk-

að við, svo sem rafmagnsjárnbrautir *Þj.* 17/5 89, 86c31.

rafmagnskastali, m., *elektrisk Batteri:* menn uppgötvuðu rafurmagnskastalann *Fisch. Ef.* 409$_{24}$.

rafmagnsklukka, f., *elektrisk Klokke:* þá hringir r. fjær eða nær fyrir innan *KJ. Uf.* 10$_{3}$. í hverju herbergi er r. *Ið.* 5, 310$_{3}$.

rafmagnslampi, m., *elektrisk Lampe:* Undir foss þennan var raðað rafmagnslömpum *KJ. Uf.* 62$_{14}$.

rafmagnsleiðsla, f., *elektrisk Ledning, elektrisk Transmission:* R. er nú komin á í New-York í jörðu niðri *Ið.* 2, 91$_{22}$.

rafmagnsleysing (-ar), f., *Elektrolyse:* Til þessara leysinga er venjulega hafður Galvansstraumur, og kallast þetta r. *Gr. Ef.* 43$_{22}$.

rafmagnsljós, n., *elektrisk Lys:* Á þessu er tilbúningur rafmagnsljóssins byggður *Þvf, Alm.* 86, 40$_{18}$. Rafmagnsljósið gengur að birtu næst sólarljósinu 41$_{5}$.

rafmagnslýsing (-ar), f., *elektrisk Belysning:* til að koma á rafmagnslýsingu *Ið.* 2, 75$_{31}$.

rafmagnsmálþráður (-þráðar, -þræðir), m., *elektrisk Telegraf:* ef vjer hefðum án verið rafmagns-málþráðarins *Björl.* 90$_{16}$.

rafmagnsmælir (-s *el.* -rs), m., *Elektrometer:* rafurmagnsmælir Bonenbergs *Fisch. Ef.* 410$_{17}$. Henleys og Bennets rafurmagnsmælar 409$_{10}$.

rafmagnsnál (-ar), f., *elektrisk Naal:* Hvernig er rafurmagnsnálin? *Fisch. Ef.* 409$_{10}$

rafmagnssafnvél (-ar), f., *dynamo-elektrisk Maskine:* rafmagnssafnvélar *Ið.* 2, 79$_{15}$.

rafmagnsstraumur (-s, -ar), m., *elektrisk Ström:* að flytja vinnuafl með rafmagnsstraumi *TB.* 7, 304$_{22}$.

rafmagnssveipur (-s, -ir *el.* -ar), m., *elektrisk Hvirvel:* Honum reynist, að ef skip hefir málþráð í eftirdragi, er festr sé við rafmagnsvél í skipinu, þá myndist r. umhverfis skipið *Fk.* 13/4 86, 27b$_{67}$.

rafmagnstól, n., *Elektrisermaskine:* Sumir hafa haldið að sólarljósið væri rafurmagnsljós og náskilt gneistum þeim, er tindra úr glerknøttum hinna fornu rafurmagnstóla *Urs.* 11$_{14}$.

rafmagnsvaka-afl, n., *elektromotorisk Kraft:* Aflið sem starfar í öllum þessum viðburðum kalla menn rafurmagnsvaka-afl *Fisch. Ef.* 393$_{4}$.

rafmagnsvaki, m., *Elektromotor:* Allir þeir málmar, sem hinir framan nefndu viðburðir verða gjörðir með, eru kallaðir rafurmagnsvakar *Fisch. Ef.* 392$_{5}$.

rafmagnsvél (-ar), f., *Elektrisermaskine:* höfundur rafurmagnsvélarinnar *Fisch. Ef.* 187$_{12}$.

rafmagnsvindur (-s *el.* -ar), m., *elektrisk Vind:* til þess að rafurmagnsvindurinn ... mæði á hinum sjúka parti líkamans *Fisch. Ef.* 407$_{22}$.

rafsegulafl, n., *Elektromagnetisme:* Alla þessa viðburði kölluðu menn nú rafursegulaflaða (*elektromagnetiske*) og hið sameinaða afl, sem í þeim starfaði, rafursegulafl *Fisch. Ef.* 403$_{5}$. Danskur hugvitsmaður fann ... rafsegulaflið *Sm. HÞS.* 41$_{22}$.

rafsegulaflaður, a., *elekromagnetisk. Se* rafsegulafl.

rafsegulmagn, n., *Elektromagnetisme:* þegar hann (ɔ: Örsted) fann rafsegulmagnið *Skír.* 84, 21$_{11}$.

rafsegulmagnaður, a., *elektromagnetisk.*

rafsegulþráður (-**þráðar**, -**þræðir**), m., *elektrisk Telegraf*: rafsegulþræðirnir báru gleðifregnina . . . út um allan heim *Av.* 6, 131$_{34}$. á þessari öld dagblaða, járnbrauta og rafsegulþráðarins *Mill* 184$_{14}$.

rafstraumur (-**s**, -**ar**), m., *elektrisk Ström*: sé þá rafstraumrinn sendr frá aflvakanum eftir leiðurum *Fk.* $^{15}/_{11}$ 94, 177b$_{30}$.

raga (**a**), vt., *vrage, sortere*: fiskurinn á að vera . . . vel 'ragaður' *Av.* 19, 189$_{3}$. að 'raga' fiskinn 189$_{5}$.

raggeit (-**ur**), f., *(egenl. fej Ged). Kryster*: leti, er jafnan er r. sú, er flýr erfiðleikann en sigrar hann aldrei *AÓ. Af.* 23$_{6}$.

ragmenni, n., *fejt Menneske*: þú ert r. *Il.* 1, 127$_{15}$. En ragmennið flýði og fleygðist á dyr *KJ.* 314$_{6}$.

ragmenska, f., *Fejhed*: Eptir því sem höfundurinn segir, er hugleysi eða ragmennska eitt af því, sem einkennir Íslendinga *Ið.* 4, 68$_{12}$.

ragn, n., *Banden*: En sumir æptu með org og r.: | Hvað ætli kirkjan oss veiti gagn *Ald.* 2, 7$_{7}$.

ragna (**a**), vi., *bande, skælde*: blótandi og ragnandi *JT. PoS.* 138$_{17}$.

rak, n., *Væge i et Lys*: þar er kveykt á því (ɔ: gasinu), rjett eins og á lampa eða kerti, og þarf engan kveyk eða rak *KJ. Uf.* 17$_{2}$.

rák (-**ir**), f., 1. *Stribe*: dimmar rákir eru um miðbik hans (ɔ: Satúrns) *Urs.* 38$_{24}$. — 2. *Rifle:* tveggja krónu peninga með rákum á röndinni *StA.* 75, 16$_{7}$.

raka (**a**), vt., 1. *rage, afrage:* r. hár, skegg. — 2. *(om Hø) rive*: r. hey. — 3. *(med dat.)*, r. fé saman *samle Penge massevis*: Þeir hafa rakað saman fje *Sm.* 134$_{6}$,

rakafullur, a., *fugtig*: maður sem lifir í rakafullu moldarhýsi *TB.* 7, 131$_{23}$.

rakalaus, a., *fri for Fugtighed:* Áður en eg fór að verka súrhey, var fjósið alveg rakalaust *Br.* 2, 97$_{22}$. lekalaus og r. húsakynni *Íf.* $^{16}/_{7}$ 90, 225a$_{57}$.

rakamælir (-**s** *el.* -**rs**), m., *Hygrometer*: menn nota ýmsa þá líkami, sem hafa þann eiginlegleika að draga í sig vætuna úr loptinu . . . í hina svo kölluðu rakamælira *Fisch. Ef.* 120$_{20}$.

rakarasveinn (-**s**, -**ar**), m., *Barberdreng, Barbersvend*: Hefirðu ekki heyrt getið um Arkwright rakarasveininn? *Auðv.* 47$_{8}$.

rakari, m., *Barber*: Rakarinn hlýddi með athygli á harmatölur liðsmannsins *Sm.* 205$_{22}$.

rakasamur, a., *fugtig*: er því mjög rakasamt í íslenzkum bœjum *LÍ.* 38$_{14}$. þar sem loptið er svo rakasamt *BJ. St.* 23$_{8}$.

rakaveður, n., *fugtigt Vejr*: ekki þarf nema fáeinar skúrir og r. í nokkra daga til þess að breyta allri náttúrunni *Ið.* 3, 128$_{4}$.

rakfœri, n. pl., *Barbertöj.*

rakhnífur (-**s**, -**ar**), m., *Rageknív, Barberkniv*: hann brá sverðinu, sem var bitrt sem rakhnífr *Ið.* 3, 260$_{26}$. þannig fann jeg . . . sex rakhnífa *Rób.* 39$_{6}$.

raki, m., *Fugtighed*: þau (ɔ: blöðin) verða að vera í dagsbirtu eða sólarljósi og nokkrum raka *JJ. EML.* 62$_{30}$. í þeim (ɔ: húsunum) er enginn r. *Sm.* 109$_{18}$. það kemur af dustinu og rakanum hérna í stofunni *GP. ÞS.* 108$_{30}$.

rakleiðis, adv., *direkte, umiddel-*

bart: Verðið getr nú eigi verið sprottið r. af þörfunum og fullnægjunum *AÓ. Af.* 108$_{13}$. það er kastar r. af sér einhverjum líkamlegum og sýnilegum arði 151$_{22}$.

rakna (a), vi., 1. *opløses, afvikles, opvikles.* — 2. r. við *komme til Bevidsthed efter en Besvimelse:* þegar vezírinn S. M. var raknaður við *Þús.* 1, 369$_{20}$. Til allrar hamingju raknaði hann við 2, 164$_{15}$. þegar hann var raknaður við 3, 102$_{21}$.

rakstrarkona, f., *Kvinde, som river Hø*: ljá var orðin mikil hjá rakstrarkonunum *Þs.* 1, 106$_{1}$.

rakstur (-rs *el.* -rar), m., 1. *Ragning, Barbering*: hætti hann (ǫ: rakarinn) við raksturinn *Þús.* 2, 64$_{5}$. — 2. *Sammenrivning af Hø*: sláttr og rakstr *Frið.* $^{20}/_{4}$ 86, 47$_{10}$. skjótt gekk þá raksturinn *Þs.* 1, 106$_{4}$.

rakur, a., *fugtig*: þá er hýbýlin eru dimm, skuggaleg og rök *Sm.* 184$_{13}$. væri jarðvegurinn umhverfis einnig r. *StN.* 2, 50$_{14}$.

ramba (a), vi., *svinge frem og tilbage*: þar rambar allt og riðar *Ald.* 2, 8$_{22}$.

rambaldi, m., *Axelen i en Klokke. KG.* 26c. *u.* Axel.

rammbjagaður, pp., *ravgal, helt forkvaklet, fuldstændig radbrækket*: rambjöguð danska *Fjöl.* 4, 1, 25$_{19}$. þótti henni betra að tala það óbjagað, sem hún kunni, enn rambjagaða dönsku *JT. PoS.* 70$_{17}$.

rammbygður, pp., *stærkt bygget, mægtig*: Sem rammbyggðu fjöllin þín rjettvísin er *Sb.* 23, 2$_{1}$.

rammbyggilegur, a., *stærkt bygget, stærk, vældig, mægtig*: Hibíli þeirra voru því optast nær umgjirt með rambiggjilegum múr *Fjöl.* 4, 1, 14$_{12}$.

rammefldur, pp., *bomstærk.*

rammfælast (1), v. refl., *løbe forfærdelig løbsk*: hann (ǫ: hesturinn) rammfældist *TÞH. BS.* 57$_{18}$.

rammgöldróttur, a., *overordenlig troldkyndig*: biskup er r. og kemur niður hverjum draug, sem honum er sendur *TÞH. Dr.* 1, 2, 41$_{20}$.

rammgörvar, adv. comp., *med större Styrke, stærkere*: kastalinn var síðar unninn af Símoni Makkabea og bygður ramgjörvar *LLH.* 114$_{17}$.

rammíslenzkur, a., *helt islandsk*: Díðingar orðanna eru vanalega smellnar og rammíslenzkar *TB.* 12, 66$_{20}$.

rammkunnugur, a., *nøje stedkendt*: er kraptaverk, ef menn rata nokkurn tíma út úr þessum völundarhúsum, nema nokkur r. sé leiðtogi *Ið. SG.* 141$_{9}$.

rammleikur (-s), m., *Kraft*: af sjálfs sín rammleik *Sm.* 31$_{17}$. af eigin rammleik *Maur.* 86$_{9}$. Keisarinn sá, að hann mundi eigi af sjálfs sins rammleik geta sigrazt á uppreistarmönnum *PM. Ág.* 255$_{3}$.

rammskakkur, a., 1. *helt skæv*: rammskakkir ferhyrningar *KJ. Uf.* 6$_{22}$. — 2. *aldeles forkert*: rammskakkar hugmyndir *Ið.* 6, 280$_{7}$.

rammskygn, a., *i höj grad synsk*: hún var ramskygn *Þs.* 1, 376$_{19}$.

rammur, a., 1. *stærk*: r. að afli. Kvað so ramt að *det gik saa vidt. Fjöl.* 2, 3, 40$_{3}$. eiga við ramman reip að draga *have en stærk Modstander at kæmpe med, have store Vanskeligheder at overvinde. JT. PoS.* 67$_{22}$. — 2. *ram, bitter.*

rammveggjaður, a., *med stærke Mure*: að eg skyldi leggja í eyði

hina ramveggjuðu Ilionsborg *Il* 1, 31₂₂.

rammviltur, pp., *helt forvildet*: Hann eltir hið ljómandi fagra veiðidýr, þangað til það hverfr og hann er rammvilltr *Ald.* 1, 50₂₅.

rammþýzkur, a., *helt tysk*: af Hohenzollernættinni og r. *Skír.* 89, 62₁.

rán, n., *Ran, Rov.*

randafluga, f., *musca pyrastri. Mohr* 96₄. Mæli jeg nú um og legg jeg á, að hver skildingur, sem er í buddunni, verði að randaflugu *Þj.* $^{9}/_{12}$ 87, 223a₅₇.

randhvass, a., *skarpkantet, skarpt begrænset*: Jarðskugginn er ekki r. *Urs.* 51₁₁.

rándráp, n., *Rovmord*: að F. á einhvern hátt hafi vitað af rándrápinu *PP. NS.* 57₁₇.

rándýr, n., *Rovdyr*: R. vóru þá til nokkur *Av.* 6, 79₉. Flest r. lifa eingöngu á dýrum eða hræjum *PJ. Ns.* 55₂₁.

ránfíkni, f., *Rovbegærlighed*: slagbrandar gegn uppreistarofsa og r. *TB.* 7, 150₂₇.

ránfiskur (-s *el.* -jar, -ar), m., *Rovfisk.*

ránfótur (-fótar, -fœtur), m., *Rovben, Rovfod*: Ránfuglar hafa ránfætur *PJ. Ns.* 83₂.

ránfugl (-s, -ar), m., *Rovfugl*: hver inna smærri ránfugla *Mill* 3₂. þannig geta ránfuglar melt gömul bein *PJ. Ns.* 79₂₂.

rangdœma (í), vt., *miskende*: þegar hinn saklausi var rangdæmdur *Myn.* 84₈₄.

rangdœming (-ar), f., *Miskendelse.*

rangfeðraður, pp., 1. *som har en falsk Fader, som udgives for Sön af en, som ikke er hans Fader.* — 2. *ψευδεπίγραφος falsk overskreven*: rangfeðruð rit *HH. Ks.* 124₂. ýkjurit og rangfeðruð rit 177₂₂.

rangfenginn, pp., *uretfærdig erhvervet*: á þjer rangfengna dalahrúgan gjalli *JH.* 9₁₈.

rangfœra (í), vt., *fordreje, forvanske*: sjeu þau (ɔ: orðin) rángfærð *Fjöl.* 4, 1, 17₄. að rangfæra orðritningarinnar *HH. Morm.* 4₇. af því að villumenn höfðu rangfært það (ɔ: guðspjallið) *HH. Ks.* 63₁₈.

rangfærsla, f., *Fordrejelse, Forvanskning.*

ranghali, m., *smal Gang el. Korridor*: eitthvað var fyrir skömmu að slæðast þarna í ranghalanum *TÞH. SoÆ.* 26₁₉.

rangherma (í), vt., *fortælle urigtig, gengive urigtig, forvanske, fordreje*: hún bar honum orð þeirra ranghermd *GP. ÞS.* 10₈.

ranghermi, n., *falsk Meddelelse, Urigtighed*: bók allaðing af ranghermum og villum *Sk.* $^{22}/_{10}$ 78, 354₂.

ranghermur, a., *urigtig fremstillet, falsk*: Eitt hið ranghermasta í fyrirlestrinum var það, sem höfundrinn sagði um búfræðingana *MáÍ.* 17₂₇.

ranghverfa, f., *Vrangside*: Væri ekki fróðlegt . . . að athuga snöggvast ranghverfuna? *Þj.* $^{3}/_{4}$ 82, 26a₅₄.

ranghverfa (í), vt. med dat., *vrangvende, fordreje, forvanske*: hún (ɔ: löggjöfin) hefir ranghverft tilgangi sínum *Fk.* $^{11}/_{8}$ 90, 25b₇.

ranghverfing (-ar), f., *Vrangvendelse, Fordrejelse, Forvanskning*: Hvernig hefir slík r. laganna til orðið? *Fk* $^{11}/_{8}$ 90, 25b₁₆.

ranghvolfa (í), vt. med dat., *fordreje, vende om*: Illugi ranghvolfdi augunum *TÞH. BS.* 185₁₂. hann

ranghvolfdi augunum *Hd.* 6b4. þær ranghvolfdu augunum *Ld.* 3, 299a21. augun ranghvolfdust svo í höfði hans, sem væru þau hverfð inn á við *Dægst.* 25i5.

rángirni, f., *Rovbegærlighed.*

rángjarn, a., *rovbegærlig*: Sendu hina rángjörnu Aþenu móti honum *Il.* 1, 132o. eg var r. sem ljón *Lear* 74a3. Fálkar eru hugaðir og rángjarnir *PJ. Ns.* 83i2.

rangla (a), vi., *vanke om, gaa uden vis Bestemmelse*: þegar hann var ekki að r. úti í búðinni *GP. ÞS.* 10i7. þar ranglaði hann fram og aptur um gólfið 21a4. Hún (ɔ: ærin) hafði verið svo óróleg alla nóttina að r. til og frá um stekkjarbólið *TÞH. Tib.* 1, 20o.

rangmæli, n., *urigtigt Ord el. Udtryk*: líka hittast þar rángmæli bæði í breitingum og orðaskipun *Fjöl.* 2, 1, 47i7. Mér kemr nú eigi til hugar að kalla þetta r. *AÓ. Af.* 112a1.

rangnefni, n., *urigtig Benævnelse*: þó að þetta sje að líkindum eigi r., þá er hitt víst, að *Br.* 7, 2i7.

rangskilja (-skil, -skiljum; -skildi, -skildum; -skilinn), vt., *misforstaa*: drottning rangskildi augnaráð hans *Þús.* 1, 55i1. þá rangskiljum vér og auðfræðina *AÓ. Af.* 107a3. Rangskiljið orð mín ekki *Lear* 31i5.

rangskilningur (-s), m., *Misforstaaelse, Miskendelse*: þjer hafið mætt vanþökk og rangskilningi á verkum yðar *Fróð. Fylgibl.* 28/3 85, 2b75.

rangskrifaður, pp., *fejlskrevet*: nema rangskrifað sé „fám" í stað „þrem" *Av.* 6, 188a2.

rangsleitinn, a., *uretfærdig*: manni ber ekki að styrkja rangsleitnar hefndir *Þús.* 1, 71a2.

rangsnúinn, pp., *vrangvendt, forvendt, forkert*: hinn illi og rangsnúni andi *Myn.* 138i9.

rangsnúningur (-s, -ar), m., *Fordrejelse*: að rit sitt sé stílað mót rangsnúningnum á kærleiksboðskap hans (ɔ: Krists) *Fk.* 18/10 87, 123a5.

rangsýni, n., *Fejlsyn*: þvíliku r. má eg með engu móti trúa á yðr *Sk.* 31/1 79, 19a3.

rangsýnn, a., *vrangsynet, som bedömmer urigtig*: maðrinn sjálfr er skammsýnn og r. *AÓ. Af.* 81o.

rangsœlis, adv., *vrangsæles, i modsat Retning af Solens Gang*: Enn er hin þriðja aðferð, að ríða með brennanda blys kringum landið, enn það átti þá ætíð að vera r. *Maur.* 46i4.

rangtekinn, pp., *uretfærdig taget, uretfærdig erhvervet*: samvizka þín kveinkar sjer við hvern rangtekinn eyri *TÞH. Bs.* 43a1.

rangtrýingur (-s, -ar), m., *Vrangtroende, Heterodox*: þetta eru vísindaleg sannindi, sem enginn þarf að heita r. (*heterodox*) fyrir að játa *Fk.* 12/12 87, 142a30.

rangvafningur (-s, -ar), m., *Renversé*: Þar sem limurinn mjókkar niður á við og breikkar upp á við, svo sem á fótleggnum, er lagður r. (*Renversé*) á umferðina *N.Hf.* 82a7.

rangþýddur, pp., *urigtig oversat*: það sem í Odds texta er rangþýtt *EM. Matt.* 24a2.

rani, m., 1. *Snabel*: þeir (ɔ: fílarnir) hafa fjarska langan rana *PJ. Ns.* 73i4. raninn er holur innan 73i5. — 2. *Udløber*: Kirkjufell er geysimikill þverhnýptur höfði á rana út úr jöklinum *Av.* 19, 160i3.

ranka (a), 1. vi.; r. við sér *besinde sig, samle sig, samle sine Tanker*: rankaði eg þá við mjer *Þús.* 1, 264₅. (hann) rankaði þó bráðum við sjer *JT. PoS.* 88₁₅. — 2. v. impers., mig rankar við e-u *jeg har en dunkel Erindring om noget*: Kongsson rankaði við, að hann hafði einhverntíma sjeð gimsteinakaupmanninn *Þús.* 2, 151₂₁. Mig rankar ekkert við (*jeg kan slet ikke besinde mig*), að eg hafi nokkurn tíma bundið hjúskaparlag við þessa konu *Sak.* 38₂.

rannsókn (-ir), f., *Undersøgelse.*

rannsóknadómur (-s, -ar), m., *Inkvisitionsret*: (Pyndingarnar) voru við hafðar til að neyða hina píndu til að játa brot sín, eða það sem rannsóknadómrinn vildi að þeir játuðu *Gefj.* 19₁₈.

rannsóknarefni, n., *Genstand for Undersøgelse*: að gjöra þjóðsagnirnar og þjótrúna að r. *TB.* 12, 98₁₄.

rannsóknarferð (-ir), f., *Undersøgelsesrejse*: Eg ætla hér að nefna hinar allra merkustu rannsóknarferðir *TB.* 6, 254₂₁.

rannsóknarréttur (-ar), m., *Inkvisitionsret:* Svo hrædilegar sem þessar bannfæringar voru, var rannsóknarrjetturinn þó enn óttalegri *HH. Lút.* 19₂₀.

rannur (-s, -ar), m., (*í Oldsproget* rann, n.), *Hus; Værelse:* Inndœllar sælu í auðugum rann | unnt var þar Jósefi' að neyta *KJ.* 314₄.

ránsamur, a., *rovgerrig:* illir viðfangs, ránsamir og hrekkjóttir *Þs.* 1, 129₁₉.

ráp, n., *idelig Gaaen frem og tilbage, Strippen, Vimsen; Driveri:* Björg undi aldrei heima, en var á sífeldu rápi *ÞJ. MV.* 35₁. iðjuleysis-rangl eða erindislaust r. *Auð.* 95₈. Af öllu þessu rápi og öllum þessum spurningum varð töluvert marr ... í vögnunum *EH. Von.* 8₁.

rápa (a), vi., *strippe, vimse.*

rás (-ir), f., *Løb.*

rásgjarn, a., *tilböjelig til at strejfe om:* Þá var það kirkjan, sem helzt var líkleg til að geta haft tangarhald á þessum rásgjörnu mönnum *Fk.* $^{15}/_{11}$ 92, 181a₄₅.

rasgjöf (-gjafar, -gjafir), f., *overilet Gave*: Nei, rypta þinni r. *Lear* 7₁₁.

ráshraður, a., *hurtig løbende, hurtig:* Með því Eos er ráshröð gyðja *Stoll* 89₂₂.

rass-skella (i), vt., *slaa en paa Bagdelen:* þær tóku barnið og rassskeltu það *Þs.* 1, 45₂.

rastalengd (-ir), f., *Graders Længde, Gradlængde:* Margir aðrir hafa mælt rastaleingdir víða um lönd *Urs.* 1, 173₁.

rastamál, n., *Gradmaaling*: Í því skyni hefir nú í margt ár ... S. staðið fírir rastamáli eptir vesturhluta ríkisins endilaungum *Urs.* 217₂.

rastamæling (-ar), f., *Gradmaaling*: þessar rastamælingar *Urs.* 217₅.

rastatal, n., *Gradtal*: í rastatali *Urs.* 171₁₉. að rastatali 171₂₁.

rata (a), 1. vi., *finde Vejen.* — 2. *geraade:* svo að við bæði rötuðum í mesta ólán *Þús.* 3, 114₂₅.

ratljóst, a. n., *saa lyst at man kan finde Vejen:* Túnglsljósið er raunar svo bjart, að vel er r. við það með fullu túngli *Urs.* 55₈.

rauða, f., *Blomme, Æggeblomme:*

í rauðunni er mikið fituefni *EB. Kf.* 83₆.

rauðavíðir (-s *el.* -rs), m., *salix purpurea, Sejpil. Mohr* 217₁₂.

rauðavín, n., *Rødvin:* Af rauðavíni og messuvíni skal greiða 15 aura af hverjum potti *StA.* 76, 52₁₆

rauðbirkinn, a., 1. *rødhaaret og af rødlig Ansigtfarve:* Margar eru og fleiri sagnir um eptirsókn Hollendinga eptir rauðbirknum mönnum *Þs.* 1, 339₂₉. — 2. *rødagtig:* rauðbirkið hár *PS. Ast.* 68₁.

rauðbirtingur (-s, -ar), m., *salmo Alpinus. Mohr* 80₁₁.

rauðbrestingur (-s), m., *carex saxatilis. Mohr.* 212₂₄.

rauðbrystingur (-s, -ar), m., *tringa cinerea. Faber* 27₃₀. *tringa Islandica. Gr. Df.* 62₂₂.

rauðdúfuönd (-andar, -endur *el.* -andir), f., *anas penelope. Faber* 77₆. *Gr. Df.* 67₂₁.

rauðglóandi, ppræs., *rødglødende:* Daginn eptir fann jeg í öskunni leirbrot eitt, sem var r. *Rób.* 66₅.

rauðglórandi, ppræs., *rødfunklende:* kötturinn lygndi augunum r. *Þús.* 1, 361₂₄.

rauðgrár, a., *rødgraa:* hnakkinn er r. *Gr. Sk.* 91, 5₁₀.

rauðhöfða-önd (-andar, -endur *el.* -andir), f., *anas ferina. Mohr* 26₁₁. *Gr. Df.* 68₁₅.

rauðjárnsteinn (-s, -ar), m., *Rødjærnsten:* R. er trefjóttur, heitir og járnglans *Gr. Stf.* 76₇.

rauðkrít, f., *Rødkridt:* (jeg) þóttist hafa markað þær (ɔ: tóbaksrullurnar) undir konungsmark með r. *TÞH. Dr.* 1, 2, 116₃₁.

rauðlita (a), vt., *rødfarve:* blóðið dynja volga vann, | veginn rauðlitaði *Núm.* 12, 53.

rauðlitaður, pp., 1. *rødfarvet:* iður vella rauðlitaðar *Núm.* 7, 33. — 2. *rødmalet:* rauðlituð kista *JT. PoS.* 44₂₄.

rauðmagi, m., *Rødmave, Stenbiderens Hanfisk. Mohr* 61₁₉. karlfiskurinn heitir r. *Gr. Df.* 87₇.

rauðskjóttur, a., *rød med hvide Pletter:* rauðskjóttum hesti *PS. Ast.* 116₃₁.

rauðvín, n., *Rødvin:* gott r., romm og engifer *GT.* 55₁₀.

raula (a), vt., *nynne:* þessar visur raulaði Sigríður aptur og aptur *JT. PoS.* 113₁. Hann gekk raulandi út *TÞH. BS.* 166₁₀. Ingiríður fór þegar að r. *Ið.* 1, 68₁₄.

raun (-ir) f., 1. = reynsla *Erfaring:* Fæst r. er svo vaxin, að hún geti sjálf sagt sögu sína án þess henni fylgi athugasemdir, er skýri þýðing hennar *Mill* 39₂₉. — 2. *pl.* raunir *Prøvelser, Lidelser:* í raunum þessa lífs *Blk.* 38₈.

raunafullur, a., *fuld af Prøvelser, möjsommelig:* Hér hefir samvera okkar verið raunafull *Blk.* 79₈.

raunalega, adv., *melankolsk:* þá brosti hann ætíð svo vingjarnlega um leið og þó svo r. *Ið.* 1, 288₄.

raunalegur, a., 1. *sørgelig:* raunalegt er það, hvurnig fjelögin fara hjá oss *Fjöl.* 4, 3, 44₈. — 2. *melankolsk:* þá heyrði hann allt í einu raunalega rödd *Þús.* 1, 156₃₀.

raunamaður, m., *haardt prøvet, ulykkeligt Menneske:* Sjaldan fer svo, að ekki verði einhver til að aumka raunamanninn *Blk.* 38₂₉. sá trúaði r. hugsar þannig með sjálfum sér *HGTh.* 125₄.

raunamál, n., *sørgelig Sag*: voru allir forvitnir að vita, hvernig reiða mundi af þessu raunamáli *Blk.* 49₁₀.

raunamœddur, pp., *haardt prøvet*; *bedrøvet:* veit það, að tengdafaðir minn, hinn raunamæddi D., fái aptur ljós augna sinna *Saw.* 27₁₂. Roðnaði Hóraz r. *JÓ.* 19₁₃. Hve margar raunamæddar sálir hefir hann látið gleyma sorgum og áhyggjum *TB.* 7, 164₃₀.

raunarlaus, a., *unødvendig*, *uden særegen Anledning*, *uden Aarsag:* eitt heimtum við, að því sje ekkji breitt að þarflausu og raunarlausu *Fjöl.* 4, 1, 24₂₄. er það ekki að raunarlausu, að *Björl.* 53₂₅.

raunastund (-ir), f., *sørgelig Time:* hún (ɔ: fiðlan) hefur ljett mjer marga r. *TÞH. BS.* 275₁₁.

raunatala, f., *Klage:* Hún hjelt áfram raunatölu sinni *Blk.* 37₂.

raungerð (-ir), f., *Praxis:* í raungerðinni eða framkvæmdinni missir þessi játning mikið af þýðingu sinni *Mill* 34₂₁. í raungjörðinni 178₂.

raungerðlega, adv., *praktisk*: svo þýðingarmikið sem þetta atvik er, r. skoðað *Mill* 108₄.

raungerðlegur, a., *praktisk:* eftir því sem raungerðlegum stjórnmálamönnum hættir meir og meir að koma til hugar að spyrna móti alþýðuvilja *Mill* 147₁₉.

raungóður, a., *god af Naturen, god i sit Væsen:* þú ert r. *JT. PoS.* 67₂.

raungæfilegur, a., *praktisk*: bæði heimspekilegar og raungæfilegar ástæður *Mill* 28₂₂.

raunhæfur, a., *praktisk, praktikabel:* raunhæft siðfræðikerfi *Mill* 102₃₀.

raunspeki, f., *Positivisme:* höfundr innar svonefndu r. *Mill* 27₃₁.

raunsýning (-ar), f., *Experiment:* R. (*experiment*) Pouchets er snildarleg *Þvf. Alm.* 88, 31₂₂.

raunvísindi, n. pl., *positive Videnskaber:* þá sætti sú þekking að eins að ná til staðhafna og raunvísinda *Mill* 215₃₁.

raunvætti, n., *experimentalt Bevis:* Röng breytni og skakkar skoðanir þoka venjulega smátt og smátt fyrir r. og röksemdum *Mill* 39₂₆.

raup, n., *Skryderi, Praleri:* þiggur staupið ofan á, | allt í raupi geldur *Þorl. Þór. Lm.* 225₈.

raupa (a), vi., *prale:* í hvert sinn sem hann blótaði eða fór að r. *Ið.* 1, 25₂₂.

raupari, m., *Skryder, Praler:* geti eg ekki sannfært yður um það, þá skal eg heita r. *Þús.* 2, 107₁.

raupgjarn, a., *stortalende, pralerisk:* eigi gortsamr né raupgjarn *Fróð.* $^{10}/_{5}$ 84, 124₅₈. framhleypinn og r. *TÞH. SoÆ.* 39₇.

raupsamur, a., = raupgjarn: Það er sagt, að þú sjert svo óttalega r. og ósannsögull *Ið.* 1, 25₂₂. þeir sé raupsamir mjög *BJ. EÓ.* 27₂.

reðduskel (-jar, -jar), f., *mya truncata, Sand-Musling. EO.* 1009₂₄. *Mohr* 127₂₄.

refagreni, n., *Rævehule:* Guðfræðisvegurinn ... hann er allopt r. *TÞH. Dr.* 1, 2, 47₇.

refja (a), vt., *bedrage:* Gyðingurinn hefur refjað yður *Þús.* 3, 108₁₅. r. mig um rétt minn *Lear* 57₂₆.

refjakarl (-s, -ar), m., *Bedrager:* Gyðingur þessi er r. *Þús.* 3, 107₃₄.

refsbróðir (-bróður, -bræður), m., *Schakal:* til þess að refsbræður

skyldi ekki geta brotizt inn *LLH.* 47₅. enn voru þar refsbræður 98₁₉.

refshali, m., *phleum Alpinum. Mohr* 155₁₉. *alopecurus, Rævehale. Grl.* 123₄. *PJ. Ns.* 174₁₈.

refsidómur (-s, -ar), m.. *Straffedom:* þótt eigi sé svo þungir refsidómar við lagðir *Mill* 8₂₁. r. drottins yfir spilltu mannkyni *Ið.* 6, 95₁₆.

refsilög, n. pl., *Straffelov:* umbætr á refsilögum *Fk.* ¹¹/₈ 91, 125a₁.

refsing (-ar), f., *Straf.*

refsingarverður, a., *strafværdig, strafskyldig:* Eg einn er r. *Þús.* 1, 338₃₀.

refsinorn (-ir), f., *Straffegudinde, Furie:* Íris segir, að Refsinornirnar fylgi ávallt hinum eldri *Stoll* 95₁. Refsinornirnar (Poinai) og aðrar óttalegar verur 16₂₄.

reginhaf, n., *det umaalelige Hav:* Svona var landið búið að vera einmana í reginhafi í mörg þúsund ár *Av.* 13, 214₁₄. Sem rammbyggðu fjöllin þín rjettvísin er, | sem r. dómur þinn hreini *Sb.* 23, 2₂.

reginhylur (-s *el.* -jar, -jir), m, *umaaleligt Dyb:* mátt og vizku', er geisla geims | glóa um reginhylji *BG. Nj.* 9₄.

reginkaldur, a., *umaadelig kold:* á rjóðum kinnum rósir fölna | í reginköldum harma-blæ *KJ.* 31₁₂.

reginljómandi, ppræs., *klart straalende:* mót roðaskærum rósum hló | r. himinsunna *KJ.* 34₄.

regla, f., *Regel, Orden:* karlmaðurinn hefir fremur röð og r. á því, sem hann þarf að gera *Sm.* 202₁₂.

reglubundinn, pp., *regelbunden:* hennar (ɔ: náttúrunnar) reglufasti gangur á að kenna oss reglubundna iðjusemi *HGTh.* 62₁₂. reglubundin veðrátta *Ið. SG.* 1₁₇.

reglufastur, a., *regelmæssig, punktlig; se* reglubundinn.

reglufesta, f., *Præcision, Punktlighed:* Hjer var líka vigfæri borið saman, einkum að því er snertir reglufestu eða herhlýðni *Sktr.* 87, 61₁₈.

reglugerð (-ir), f., *Reglement, Regulativ:* Fyrir því var fyrrum alt fult af lögum, tilskipunum og reglugjörðum *AÓ. Af.* 88₂₁. Nefndarmenn semja reglugjörðir fyrir skólana í héruðum *Av.* 7, 93₃₃.

reglulaus, a., *regelløs, uregelmæssig.*

reglulaust, adv., *regelløst, uregelmæssig:* hvurnig því er varið, að hinar reikulu stjörnur (jarðstjörnurnar) skuli sínast að gánga svo r. framm og aptur um himininn *Urs.* 39₉.

reglulega, adv., *regelmæssig, ordenlig; formelig:* Ég gat r. kennt í brjóst um sjálfan mig *Fjöl.* 1, 156₁₉. Síðan var mjer það brauð r. veitt 3, 1, 47₃.

regluleysi, n., *Regelløshed, Uorden:* óframsíni, eiðslusemi, regluleísi *Fjöl.* 5, 1, 21₁₅.

reglumaður, m., *ordenligt Menneske:* þeir eru vanalega hinir mestu reglumenn *AÓ. Af.* 11₂₇.

reglurit, n., *kanonisk Skrift:* var eigi ákveðið til fulls, fyr enn seint á 4. öld, hve mörg væru r. (hin „kanonisku" rit) hins nýja testamentis *HH. Ks.* 70₁₇.

reglusamur, a., *ordenlig:* ráðvandir og reglusamir *Ið.* 1, 46₁₀.

reglusemi, f., *Ordenlighed, Orden:* þrifnaðr og r. *AÓ. Af.* 24₃₃. ef þeir að eins vildu lifa með r., sjálfsaf-

neitun og sparsemi *Sm.* 31₈. velliðunin kemur fram við hreinlæti, sparsemi, r. og iðjusemi 187₁₇. þar vantar fegurðartilfinninguna og reglusemina 199₈.

regluskorða (a), vt., *regulere:* með hverjum hætti mætti r. vinnutíð *Skír.* 91, 12₂₂.

reglustika, f., *Lineal:* hinir eldri gætu smíðað sjer ýmsa hluti, sem gagn væri að, t. a. m. reglustiku, pappírshníf *BM. UM.* 16₁₇. með sirkli (hringfara) og reglustiku *Hemp.* 67₂₇.

regn, n., *Regn.*

regnbelti, n., *Regnbælte, Regnzone:* staðvindarnir og regnbeltin, sem liggja meðfram miðbaugi jarðar beggja vegna *Ið.* 3, 306₁₀.

regnbogagyðja, f., *Regnbuegudinde:* hin blíða gullvængjaða r. Íris *Stoll* 14₁₄.

regnbogahimna, f., *Regnbuehinde:* regnbogahimnan í auga fiskjarins *Fjöl.* 2, 2, 7₅. þessi baugur er regnbogahimnan *JJ. EML.* 100₁₀. Loksins þynnist hún (ɔ: sóðahimnan) aptur og myndar þá hina svo kölluðu regnbogahimnu *PJ. Ns.* 31₈.

regnbogalitur (-ar, -ir), m., *Regnbuefarve:* svo að hann gæti þess betur glatt sig yfir regnbogalitum kúlnanna sinna *TÞH. SoÆ.* 66₁₂.

regnbogi, m., *Regnbue:* Tvöfaldur r. teygði sig yfir suðurloptið *TÞH. BS.* 219₂₅

regndagur (-s, -ar), m., *Regndag:* um þenna tíma hafa verið regndagar *Rób.* 38₂₂.

regndropi, m., *Regndraabe:* þegar það (ɔ: vatnið) er niður fallið, hvort heldur er í regndropum, kafaldi eða hagli *Björl.* 25₂₅.

regndýpt, f., *Regnhöjde:* Regndýptin er á Berufirði árlega 38 ½ *ÞTh. LÍ.* 7₂₈.

regnhlíf (-ar), f., *Regnskærm, Paraply:* gerði jeg mér sólhlíf og yfirklæddi hana með geitskinni svo jeg gæti jafnframt notað hana fyrir r. *Rób.* 69₁₆. Menn verða altjend fegnir þegar heiðir til, því þá geta þeir slegið saman regnhlífinni *Skír.* 87, 97₂₂.

regnlaus, a., *regnløs, uden Regn:* þegar vjer sjáum ekki regnlausan dag *Urs.* 127₉.

regnmagn, n., *Regnmængde:* það þykir nú og fullsannað . . . að tunglið hafi áhrif á r. og hagl *Sk.* ²⁵/₈ 80, 214₂₉.

regnmegin, n., = regnmagn: Munum vjer bráðum nefna fáein dæmi um r. í heitu löndunum *Björl.* 41₂₆.

regnmælir (-s *el.* -rs), m., *Regnmaaler, Hyetometer, Ombrometer:* þar sem ekki eru höfð önnur áhöld en hitamælir og r. *Björl.* 98₁₂.

regnsæll, a., *velsignet med Regn:* Þar eru og hin regnsælustu lönd í heimi *Björl.* 43₉.

regnvatn, n., *Regnvand:* r. eða þvottavatn *Ið. SG.* 177₁₈. Regnvatnið sigur niður í jörðina *ÞTh. LÍ.* 49₅.

reiða (i), vt., *lade ride, føre paa Hesteryg; opløfte, svinge:* r. sig á e-ð *stole paa noget.*

reiðarraust (-ir), f., *Tordenstemme:* því reiðarraust | ríður að eyrum *SEg. Lm.* 19₂₂.

reiðarslag, n., *Lynslag:* sóðar meiðast eggjum á | í Óðins reiðarslagi *Núm.* 12, 47

reiðfimi, f., *Ridefærdighed, Ridekyndighed, Ridekunst.*

reiðfimigoð, n., *Ridekunstens*

Gud: bæði voru þau (ɔ: Poseidon og Aþena) hvort með öðru dýrkuð af Attikumönnum sem hestgoð eða r. *Stoll* 97₁₀.

reiðflmur, a., *ridekyndig.*

reiðfólk, n., *ridende Personer:* En r. það, sem vinnukonan sá, átti að hafa verið hulduföllk úr álfaborginni *Þs.* 1, 9₁₂.

reiðföt, n. pl., *Ridedragt:* Vinnumaður fór og kom inn aptur með báan og tigulegan kvennmann í reiðfötum *TÞH. SoÆ.* 19₅.

reiðgjörð (-gjarðar, -gjarðir), f., *Sadelgjord:* Bar svo við . . ., að r. slitnaði á hesti Grims *Þs.* 1, 79₇.

reiði, m., 1. *Takkelage.* — 2. *Halerem, Rumperem.*

reiði, f., *Vrede.*

reiðibál, n., *Vredesflamme, brændende Vrede:* slokknað r. *Sb.* 140, 5₅.

reiðigirni, f., *Vredladenhed, Hidsighed, Opfarenhed:* hún er hrædd við r. yðar *HF. Kv.* 111₃₁. í spegli Jesú hógværðar sjer maður sína drambsömu r. *JG. Hv.* 69₂₂.

reiðigjarn, a., *vredladen, hidsig, opfarende:* hinn reiðigjarni vill láta hrósa sér fyrir dugnað eða sómatilfinning *JG. Hv.* 104₇.

reiðikast, n., *Anfald af Vrede:* þá munu reiðiköstin hverfa af sjálfu sjer *HD. MtH.* 37₂₂.

reiðingagras, n., *menyanthes trifoliata, almindeligt Bukkeblad. BH. Grn.* 168₁₂. *Mohr* 164₁₉.

reiðiskjálf, n., *stærk svingende Bevægelse:* þegar atvinnuleysið færir hungur og hörmungar inn í hýbýli og kytrur milliióna manna, geta þær einmitt fært það að hallagörðum stórmennisins, að þær leiki sem á reiðiskjálfi *Skir.* 87, 46₁₆. Brýr Jóns voru sem á reiðiskjálfi *TÞH. Dr.* 1, 2, 45₃₃. það rambar allt og riðar, | á reiðiskjálfi er storð *Ald.* 2, 8₂₃.

reiðkœnn, a., *ἱππόδαμος ridekyndig:* einhverr enna reiðkænu Trójumanna *Il.* 1, 36₁₁.

reiðkœnska, f., *Ridekyndighed, Ridekunst:* Eingi treysti svo reiðkænsku sinni og karlmennsku, að *Il.* 1, 92₃.

reiðmaður, m., *Rytter:* þegar reiðmennirnir geta vel ráðið við ólmustu hestana, þá verður þeim hægðarleikur að eiga við hina *Ið.* 6, 263₂₂.

reiðpískur (-s, -ar), m., *Ridepisk:* jeg þeytti reiðpísknum langa leið *Ið.* 1, 283₁₄.

reiðskjóti, m., *Ridehest:* Gjörðist þá mikill skortur reiðskjóta í bænum *JT. PoS.* 81₁₃.

reiðsýning (-ar), f., *Kapridning:* ganga í samdrykkjur eða til reiðsýninga, sem drengjum hættir við að hafa gaman af *Ið.* 1, 47₂₁.

reiðtamur, a., = reiðkœnn: hinn reiðtama Kastor *Il.* 1, 70₂₄.

reiðtreyja, f., *Ridetröje:* S. dæmdi hana (ɔ: treyjuna) til að vera reiðtreyju Aðalsteins *PS. Ast.* 138₂₃.

reiðtýgi, n. pl., *Ridetöj:* á hinni (ɔ: uglunni) hjengu reiðtygi Guðmundar *JT. PoS.* 37₁₈. sér hann þá, hvar hestur stendur með reiðtýgjum *Þs.* 1, 56₁₆.

reiðtýgjaður, a., *opsadlet:* með hest reiðtýgjaðan *PS. Ast.* 28₂₁.

reiðuleysi, n., *Skødesløshed, Vanrøgt, Forsömmelse:* Sonur hans hjet Aladdin og var uppalinn í r. *Þús.* 3. 90₄.

reiðupeningar, m. pl., *rede Penge, Kontanter:* Hann ljet mjer

eptir sig látinn eina þúsund sekkina í reiðupeningum *Þús.* 2, 119₅.

reiður, a., *vred.*

reiður, a., *som man kan ride over*: Áin er hvurgi reið þar í dalnum *JT. Poš.* 2₁₂.

reifa (a), vt., *svøbe (et Barn)*: yfirsetukonan hreinsar fyrst barnið og reifar það *N.Hf.* 105₂₉.

reifar, m. pl., *Barnesvøb, Svøb:* Færa verður og barnið í aðra reifa í hvert skipti og það verður óhreint *N.Hf.* 106₁₁. Til að reifa barnið þarf skyrtu og treyju, naflakompressu og naflaband, línlak og reifa 106₂₈.

reifastrangi, m., *Barnesvøb med et Barn i:* Síðan gánga þau burt með reifastrángann *Þs.* 1, 71₂. að úngbarn eða reifastrángi var borinn frá henni á ári hverju þenna tíma 77₁₅.

reigingslegur, a., *stiv, stolt:* hann sér reigingslega hermenn með sverð við hlið *Ið.* 3, 287₅.

reigingssvipur (-s), m., *stolt Mine:* stúlkan gerði ekki nema setti á sig reigingssvip *Ið.* 1,153₂₂.

reigingur (-s), m., *Stivhed, stivt Væsen*: þar voru allir fullir af reigingi *PP. Sms.* 234₄. Hann tók kveðju þeirra fálega og með reigingi *TÞH. Dr.* 1, 1, 19₁₈.

reik, n., *Omvanken, Spaseren*: Frá morgni til kvelds var hann á reiki á strætum úti *Ið.* 6, 261₂₉. Vera á reiki *være svævende*: Hugmyndin „mikill" er þó mjög svo á reiki í því sambandi *Ið.* 6, 305₁₅.

reika (a), vi., 1. *spasere*: þær systur gengu og út og reikuðu vestur með læknum *TÞH. Dr.* 1, 2, 106₂₁. reikandi stjarna *Vandrestjærne, Planet. Fjöl.* 1, 114₂₇. — 2. *(om et beruset Menneske) svingle, rave.*

reikistjarna, f., *Vandrestjærne, Planet*: Stjörnur þær, sem vjer höfum nefnt reikistjörnur, eru eins og hópur fyrir sig og er jörðin í þeim hóp *BJ. St.* 10₂₀. það eru að eins fáir menn, sem vita, að jörðin er r. *Gefj.* 9₈.

reikningsár, n., *Regnskabsaar*: tekjur og útgjöld Íslands á reikningsárinu *StA.* 74, 6₁₁.

reikningsbók (-bœkur), f., *Regnebog.* — 2. *Regnskabsbog*: þangað til farið hefir verið yfir reikningsbækur búsins *LHA.* 3, 191₁₉.

reikningseining (-ar), f., *Regningsenhed*: r. sú, sem ákveðin er fyrir peningareikning Danmerkur *StA.* 74, 4₅.

reikningsfróður, a., *regnekyndig, kyndig i Arithmetik.*

reikningsfræði, f., *Arithmetik*: reiknings- og mælinga-fræðin *Urs.* 13₇.

reikningsfærsla, f., *Regnskabsførelse, Bogholderi*: dráttlist, reikningsfærsla og margt fleira *KJ. Uf.* 41₂₂.

reikningshaldari, m., *Regnskabsfører, Bogholder:* Jeg fór til reikningshaldara blaðsins *Þj.* $^{24}/_{10}$ 90, 198a₂₄. dánarbú eptir gjaldheimtumenn og reikningshaldara *LHA.* 3, 188₂₆.

reikningskapur (-ar), m., *Regnskab*: Eg á bráðum að fara heim og standa reikningsskap af minum verkum *GP. ÞS.* 121₁₁.

reikningskunnátta, f., *Regnekyndighed:* af því að reikningskunnáttan er talin gagnslítil *Sm.* 121₃₁.

reikningskœnn, a., *regnekyndig:* reikningskjæna menn þarf *Urs.* 111₂₄.

reikningslega, adv., *mathematisk*: þetta mætti sanna r. *Þj.* $^{20}/_{2}$ 91, 83b₁₇.

reikningslegur, a., *mathematisk:* hinar reikningslegu sannanir koma þá ekki flatt upp á hann *Spenc.* 89s.

reikningslist, f., *Regnekunst*: með aðstoð reikningslistarinnar *Fjöl.* 1, 113$_{19}$.

reikningsmál, n. pl., *Regnskabsvæsen*: Landshöfðinginn hefur umsjón yfir reikningsmálum Íslands *LHA.* 3, 73s.

reikningsmeistari, m., *Regnemester*: Fylgismenn hans hafa reynt að telja mönnum trú um, að hann hafi verið mikill r. *Ið.* 3, 281$_{29}$.

reikningsskil, n. pl., *Regnskabsafløggelse, Afregning*: fyrir borgunarheimtur og r. *StA.* 75, 88$_{33}$. um innheimtu og r. á aukatekjum *StA.* 78, 52s.

reikningsvél (-ar), f., *Regnemaskine*: finna upp reikningsvjelar *Spenc.* 35$_{29}$.

reikningur (-s, -ar), m., *Regning*: því miður er kvennfólkið vanalega mjög fákunnandi í reikningi *Sm.* 121$_{30}$.

reikull, a., 1. *omvankende.* — 2. *vaklende*: þeim, sem voru reikulir í trúarskoðunum sínum, vísaði hann burtu *Ald.* 2, 36$_{23}$.

reikun (-anir), f., *Vaklen*: efasemi og r. *Myn.* 125$_{1}$.

reim (-ar), f., *Rem.*

reima (a), vt., *snøre;* r. saman *sammensnøre*: Á fótunum hafði jeg eins konar hálfstígvél, sem voru reimuð saman til hliðanna *Rób.* 73$_{11}$.

reimaskór (-s, *pl.* -skór), m., *Snøresko*: það var gamall r. *Ið.* 6, 144s.

reimaþari, m., *fucus loreus. Mohr* 241s.

reimleiki, m., *Spøgeri*: Ekki er nein vissa fyrir því, að r. þessi standi í nokkru sambandi við sögurna um Sigurð prest á Auðkúlu *Þs.* 1, 396s.

reipi, n., *Reb.*

reiprennandi, adv., *uden Anstød, uden Stansning, flydende*: G. las r. hvurja bæn *JT. PoS.* 38$_{30}$. Öll börn eru skyld að sækja skóla og mega eigi fara þaðan fyrr en þau geta lesið r. *Av.* 7, 93$_{9}$. enda þeirra, er fært geta r. vörn fyrir skoðunum sínum *Mill* 76$_{9}$. læra r. *lære paa Ramse*: að hún (ɔ: kennslubókin) eingöngu sje lærð r. *TUM.* 2, 42$_{23}$.

reisifjöl (-fjalar, -fjalir), f., *vertikalt liggende Bræder i et Tag (modsat sûð)*: þótt r. sé sett fyrir árefti, skarsúð fyrir r. *AÓ. Af.* 182$_{11}$.

reisilegur, a., = reisulegur: *anselig, prægtig*: sjá þeir á eyjunni bæ mikinn og reisilegan *Þs.* 1. 174$_{28}$.

rek, n., *Udviklingstrin*: það getur verið, að segja megi, að Íslendingar séu ekki á því reki, að þeir geti haft landstjórn hjá sér *Fk.* $^{19}/_{11}$ 87,133a$_{30}$.

reka (**rek, rekum; rak, rákum; rekinn**), vt., *drive*: r. verzlun *drive Handel*: og rak (ɔ: hún, borgin) verzlun víða um strendur Miðjarðarhafsins *ÞTh. LfsÍ.* 2$_{21}$. Lýtin r. hvert annað *Fejlene følge uafbrudt paa hinanden*: einkum þar sem mörg þessara líta r. hvurt annað *Fjöl.* 2, 1, 44$_{19}$. r. aftr *gendrive*: en engin ástæða er til að r. það aftr sem er eintómt orðagjamr *Fróð.* $^{15}/_{4}$ 86, 29$_{4}$. r. e-n í vörðuna *gendrive en*: hvorutveggji þeirra Sadúsea og Farísea báru upp spurningar hvorjir fyrir aðra, til að r. hvorjir aðra í vörðuna *LLH.* 31$_{27}$. r. sig á e-ð *træffe noget tilfældig-*

vis, blive noget tilfældigvis var: Verst komu þessar athugasemdir sjer, af því almenningur þikjist r. sig á so mörg ósannindi í þeim *Fjöl.* 4, 1, 5₈. *V. impers.* rekur að því *Enden bliver*: þá rekur samt að því fyrir þeim fyrr eða seinna, ef þau lifa, að verða að hlýða öðru en sínum vilja *ÓÓ. Hl.* 29₂.

rekabútur (-s, -ar), m., *Stump af Drivtømmer:* K. gerði mann einn meðvitundarlausan og alveg stirðan eins og rekabút *KJ. Uf.* 58₂₀.

rekaís (-s), m., *Drivis*: r. var fram með landi á harðri ferð *TB.* 7, 313₈.

rekaviðardrumbur (-s, -ar), m., *Klods el. Stykke Drivtømmer:* Jeg vildi heldur sofa hjá einhvurjum rekaviðardrumb enn honum Gvendi *JT. PoS.* 54₁₂.

rekfjöður (-fjaðrar, -fjaðrir), f., *Drivfjeder:* almenningr þarfnast æðri mentunar til þess að öðlast æðri siðferðilega og andlega r. iðju sinnar og æðistarfa *Fk.* $^{11}/_{9}$ 86, 66b₂₂.

rekistefna, f., 1. *Forhandlinger, Underhandlinger:* Hvorttveggja gaf aptur tilefni til mikils hávaða á þinginu og mikillar rekistefnu meðal þingdeildanna *Skír.* 84, 50₇. Eptir langa rekistefnu var sú grein felld úr frumvarpinu 85, 70₂₂. — 2. *Væsen, Ophævelser:* gera rekistefnu út úr e-u.

rekistefnulaust, adv., *uden Vanskeligheder, uden Modstand*: En ekki gekk það r. *Þvf. Alm.* 86, 33₂.

rekja, f., *Væde, Fugtighed; Græssets Fugtighed i Regnvejr:* var barmr kringdr | boga grænum, | deigju undnum | og daggar rekju *Gr. Kv.* 112₁₆. r. var góð *JT. PoS.* 5₂₂. *Pl.* rekjur *fugtigt Hø*: Hann (ɔ: hesturinn) muðlar þegjandi allraverstu rekjurnar *ÓÓ. Hv.* 5₂₂.

rekja (rek, rekjum; rakti, rektum; rakinn), vt., *vikle, afvikle, udvikle; forfølge:* athugasemdir fremr til þess ætlaðar að skýra frumsetningarnar, heldr en til að r. afleiðingar þeirra yfir höfuð ... út til inna einstöku atriða *Mill* 188₁₀. Rekst vel úr *Sagen tager en gunstig Vending:* þó vil eg leggja það til, að betur skal úrrekjast fyrir þeim, en út litur *Ps.* 1, 89₁₆.

rekkja, f., *Seng.*

rekkjóð (-ir), f., = rekkjuvoð *Lagen, Sengelagen.*

rekkjupallur (-s, -ar), m., *Köjerum:* Ekki skal á útfara skipum búa til rekkjupall fyrir fleiri en 3 fullorðna menn *LHA.* 3, 122₁₉.

rekkjustæði, n., *Köjeplads*: jafnmörg þurfa rekkjustæði og fullorðnir menn eru á skipinu *LHA.* 3, 122₂₆.

rekkjuvoð (-ir), f., *Sengelagen.*

rekspölur (-spalar, -spelir), m., 1. *Drift, Gang. Fart, Impuls, Fremstød*: þegar skólar þessir eru verulega komnir á rekspölinn *ere blevne satte i Gang. Br.* 3, 85₄. uppgötvunarmennirnir við lögregluna komust á réttan rekspöl *(kom paa det rigtige Spor)* og handtóku fantana *Ið.* 1, 53₂₄. hafði hann komið mönnum á þann rekspöl, að margir mundu hljóta að leiðast lengra á honum en sjálfur hann fór 6, 277₂₂. með því að koma þessu máli á rekspöl *ved at sætte denne Sag i Gang. Alm.* 85, 41₄. — 2. *Udviklingstrin*: Þess verðr vonandi ekki langt að bíða, að Íslendingar kom-

ist á þenna rekspöl sjálfstjórnarinnar *Fk.* $^{19}/_{11}$ 87, 134a$_{37}$.

rellinn, a., *lunefuld, som snart forlanger det ene, snart det andet:* barnið var ákaflega keipótt og rellið *Þs.* 1, 42$_{35}$.

rembast (í), v. refl., *anstrænge sig:* þegar jeg var að r. við að finna upp ráð til þess að kynnast henni *Ið.* 6, 249$_{9}$.

rembilátur, a., *hovmodig, overmodig.*

rembilæti, n., *Hovmod, Overmod:* rymur rámur háls | af r. *JH.* 6$_{8}$.

rembingskoss (*uden Genitivm.*), m., *eftertrykkeligt Kys:* lagði hún hendurnar um hálsinn á föður sínum og kyssti hann r. *PP. Sms.* 205$_{16}$.

rembingur (-s), m., *Hovmod, Overmod; Vigtighed:* með ógurlegum sjálfbyrgingsskap og rembingi *Íf.* $^{8}/_{3}$ 90, 77c$_{25}$.

rembinn, a., *hovmodig, overmodig:* þó rifi þeir í sig ritninguna | og rembnir af trúnni stœri sig *KJ.* 206$_{24}$.

remma, f., *Bitterhed.*

remmljurt, f., *Malurt:* að bíta lengi brauðið þurt | og bryðja lífsins r. *MJ. Lm.* 48$_{16}$.

rengja (í), vt., *drage i Tvivl, betvivle, bestride Rigtigheden af noget:* Þóað nú efasemdin gjœði sig eigi að síður svo djarfa að r. einnig þessa vissu *Myn.* 93$_{5}$. ef skiptaráðanda eigi þykir ástæða til að r. hana (ɔ: framtöluna) *LHA.* 3, 203$_{34}$.

rengla, f., (rangr *krum, skæv*), *krum el. kroget Gren:* víðir grannur og kræklóttur, vaxa margar renglur upp af sömu rót *Austri* $^{3}/_{7}$ 85, 50c$_{19}$.

renna, f., *Rende, Rendesten:* Fyrir framan táið er rennan *KJ. Uf.* 6$_{8}$.

renna (renn, rennum; rann, runnum; runninn), vi., *løbe, flyde. V. impers.* rennur út í fyrir e-m *en er nær ved at græde:* það rann út í fyrir honum, þegar þeir skildu *PP. Sms.* 119$_{4}$. Um leið og biskup sagði þetta, rann út í fyrir honum *TÞH. Dr.* 2, 210$_{14}$. Það rann í brjóstið á honum *han blundede lidt.*

rennari, m., *Drejer:* að beita tólum og verkfærum trésmiðsins, rennarans *Fk.* $^{27}/_{8}$ 86, 64a$_{16}$.

rennblautur, a., *gennemvaad, dyngvaad:* er nokkuð að því að liggja r. á votri jörðinni? *ÓÓ. Hv.* 17$_{9}$.

rennibekkur (-jar, -ir), m., *Drejerbænk:* P. hafði í skóla sínum allskonar smíðaáhöld, rennibekk, hefilbekk *Fk.* $^{11}/_{9}$ 86, 66a$_{39}$.

rennigluggtjald, n., *Rullegardin:* þegar hún var búin að láta rennigluggtjaldið niður, fór hún að afklæða sig *GP. ÞS.* 107$_{26}$.

rennihani, m., *Skydeventil:* vængjahaninn og rennihaninn *Fisch. Ef.* 270$_{5}$.

rennilegur, a., *egnet til at løbe, spinkel:* rennileg skjepna *Fjöl.* 2, 2, 6$_{8}$. yfir höfuð að tala hefir hesturinn smátt og smátt orðið rennilegri *Av.* 6, 79$_{32}$.

rennill (rennils, rennlar), m., *Kran:* Þá er kveykt er, þarf eigi annað en opna rennil (krana); þá kviknar ljósið jafnskjótt *Ið.* 2, 92$_{8}$. rennlinum 92$_{5}$.

rennilok, n., *Laag, som skydes i gennem en Fals, Skydelaag:* ofurlítinn tréstokk með renniloki yfir *PS. Ast.* 42$_{31}$.

rennilykkja, f., *Løbeknude, Rendeknude:* hann dregur síðan í borur-

nar ólar þær hinar nýju og reið á rennilykkjur *Þs.* 1, 253$_{40}$.

rennireið (-ir), f., *løbende, hurtig Vogn:* spjó r. | rauðum logum *JÓ.* 155$_{3}$.

rennisléttur, a., *fuldkommen flad el. jævn:* að túnin sé orðin rennislétt *AÓ. Af.* 211$_{10}$.

rennismíði, n., *Drejekunst, Drejerhaandværk:* (hann) skemmti sjer líka stundum við r. eða garðyrkju *HH. Lút.* 57$_{20}$. tóvjelavinna, vefnaður, r. *KJ. Uf.* 40$_{25}$.

rennismiðja, f., *Drejerværksted; Drejelad:* Á skipinu vóru smiðatól, hefilbekkir og r. *Av.* 6, 129$_{18}$. Skólarnir eiga því ýms smiðatól, hefilbekki og rennismiðjur 7, 99$_{16}$.

rennsléttur, a., = rennisléttur: stigur fetfljótan dans | folald lífað á rennsléttum eyrum *JT.* 83$_{21}$.

rennusteinn (-s, -ar), m., *Rendesten:* Eina morgunstund hafði hann fundizt gauðrifinn og dauðadrukkinn í rennusteini *Ið.* 1, 51$_{12}$.

renuvotur, a., = renublautur: R. og gagndrepa inn að skinni *Ið.* 4, 22$_{4}$.

renta, f., *Rente.*

rentureikningur (-s), m., *Renteregning:* Kenna skal samsettan rentureikning *LHA.* 3, 149$_{14}$.

rétt (-ir), f., *Fold (til Kreaturer). Pl.* réttir *Faaresamlingstid om Efteraaret:* Er nú svo ráð fyrir gjört, að brúðkaupið skyldi standa að afliðnum rjettum *JT. PoS.* 57$_{16}$.

rétta (a), vt. og i., *drive Faar ind i en Fold:* risu menn árla og tóku að rjetta *JT. PoS.* 12$_{20}$.

réttarfar, n., *Rettergang, Retsvæsen:* rjettarfar er endurbætt *Skir.* 73, 107$_{16}$.

réttarfarsreglur, f. pl., *Rettergangsregler, Procesregler:* skal fara með það mál eptir rjettargangsreglum þeim, sem í gildi eru *LHA.* 3, 199$_{1}$. sker hann (ɔ: skiptaráðandinn) úr eptir rjettarfarsreglum í skiptamálum 208$_{17}$.

réttargildi, n., *Retsgyldighed:* um rjettargildi bjargsamninga *LHA.* 3, 117$_{8}$.

réttargjöld, n. pl., *Retsgebyrer:* Málspartarnir eru fyrir undirrjetti undanþegnir því að greiða rjettargjöld *LHA.* 3, 163$_{30}$.

réttarrannsókn (-ir), f., *retslig Undersøgelse:* Heimilt er sýslumanni að gjöra rjettarrannsókn um tíundarframtal manna *LHA.* 3, 216$_{9}$.

réttarsaga, f., *Retshistorie:* að þekkja rjettarsöguna *BM. UM.* 29$_{18}$.

réttarspeki, f., *Retsfilosofi:* vér sem höfum lært náttúruréttinn eða réttarspekina sjálfa *AÓ. Af.* 32$_{25}$.

réttarstaða, f., *retslig Stilling:* Af nöfnum þessum ... má fá nokkurn veginn ljósa hugmynd um réttarstöðu þessara höfðingja *Maur.* 72$_{7}$.

réttarþræta, f., *Retstrætte, Retsspörgsmaal:* Verði veruleg rjettarþræta af skipstrandi *LHA.* 3, 117$_{1}$.

réttbær, a., *kompetent:* að vér og þeir, sem oss eru samdóma, séum réttbærir dómarar um vafaleysi hennar (ɔ: setningarinnar) *Mill* 44$_{2}$.

réttdræpur, a., *som kan dræbes med Rette:* sú kenning, að harðstjórar sé réttdræpir *Mill* 31$_{27}$.

rétteygður, a., *som dömmer rigtig, retsindig:* Miklu heldur þá hreystist eg við kærlegt álit siðaðra þjóða sem og rétteygðra landa minna *BJ. EÓ.* 35$_{2}$.

réttfenginn, pp., *rigtig erhvervet:* þá mundi hann með iðni og

sparsemi fá safnað réttfengnum auði *AÓ. Af.* 10$_{22}$.

réttgengur, a., *strunk, knejsende:* hversu röskleg ir Dalakarlar eru og réttgengir *Nöl.* $^{29}/_{4}$ 79, 183$_{71}$.

rétthermdur, pp., *rigtig berettet, rigtig fortalt:* bar oss saman um, að það væri rjetthermt, er sagt er: að Damaskus liggi mitt í paradís *Þús.* 2, 43$_{28}$.

rétthermur, a., *rigtig fremstillet, rigtig:* Kaflinn um Ísland í bókinni virðist og mjög laglegr og að sætlun vorri réttthermari en í eldri bókum *Sk.* $^{22}/_{10}$ 78, 354$_{22}$.

rétthugaður, a., *retsindig:* kostgæfinn og r. í ransókn hlutanna *Myn.* 56$_{12}$.

rétthyrndur, a., *retvinklet:* Eftir hornunum er þríhyrningunum skift í réttthyrnda, sljóhyrnda og hvasshyrnda þríhyrninga *Hemp.* 53$_{22}$.

rétthyrningur (-s, -ar), m., *Rektangel:* réttthyrndur samsíðungur er líka nefndur r. *Hemp.* 58$_{12}$.

réttlátlega, adv., *retfærdig:* að hann breyti fullkomlega r. í einhverju *TUM.* 1, 75$_{12}$.

réttlátur, a., *retfærdig.*

réttlaus, a., *retløs:* hjúin voru eigi lengur rjettlausir þrælar húsbændanna *HH. Ks.* 60$_{18}$.

réttleikur (-s), m., *Rigtighed, Retskaffenhed:* um réttleik viljans *AÓ. Af.* 10$_{2}$.

réttleysi, n., *Retløshed, Mangel paa Berettigelse:* r. kvenna *JÓ. Jafnr.* 5$_{18}$. r. kvenna til kosninga *Sk.* $^{21}/_{8}$ 82, 21c$_{8}$.

réttlætanlegur, a., (*e.* justifiable), *som kan retfærdiggöres, forsvarlig:* að það sé réttlætanlegt að ofsækja sannleikann *Mill* 55$_{7}$. ef það væri réttlætanlegt að 202$_{8}$.

réttlæti, n., *Retfærdighed.*

réttlætistilfinning, f., *Retfærdighedsfølelse:* vottr um skarpa r. *Sk.* $^{28}/_{12}$ 78, 468$_{60}$.

réttminni, n., *det at huske rigtig:* Er þetta eigi r. mitt? *husker jeg dette ikke rigtig? Sk.* $^{25}/_{11}$ 78, 412$_{17}$.

réttmæli, n., *rigtigt Udtryk:* af því það er réttmæli *Urs.* 112$_{27}$. Fyrir því er það r., að viðskiftin, að mannfélagið skapi verðið *AÓ. Af.* 109$_{4}$.

réttmæti, n., *Retmæssighed, Rigtighed:* Höfundur kvæðanna kannast í allan máta við r. aðfinninganna *Sk.* $^{6}/_{7}$ 78, 208$_{87}$. algilt r. þess lögmáls *Mill* 10$_{18}$.

réttmætur, a., *retmæssig, lovmæssig, berettiget:* á réttmætan hátt *Mill* 170$_{6}$. telur hann (ɔ: páfinn) sig og vera rjettmætan handhafa að lyklum himnaríkis *Ið.* 4, 405$_{1}$. háðið með fyndninnar salti er eins réttmætt og gott andans vopn og hvert annað form *MáÍ.* 2$_{20}$.

réttuefndur, pp., *virkelig:* hvað jeg vil heimta af rjettnefndu skáldi *Gr. Kv.* 76$_{18}$.

réttnefni, n., *rigtig, træffende Benævnelse:* og þótt nafnið sé ekki parið prútt, þá er það helzt til mikið r. *Alm.* 85, 43$_{19}$. Aþenumenn kölluðu þá 30 harðstjórana, og var það r. *Ið.* 6, 267$_{15}$.

réttnæmi, n., *Retmæssighed, Berettigelse:* tilvistarheimild og r. *Fk.* $^{11}/_{8}$ 90, 25a$_{25}$.

réttnæmur, a., *retmæssig, berettiget:* hið réttnæma umdæmi laganna *Fk.* $^{19}/_{8}$ 90, 30$_{9}$$_{50}$. þá er vörn hans er réttnæm 30a$_{54}$.

réttrifjaður, a., *ligeribbet:* réttrifjuð blöð *PJ. Ns.* 129$_{2}$.

réttrit|un (-anir), f., *Retskriv-*

ning, Orthografi: Í málfræðisbókum sínum gefur Rask reglur fyrir íslenzkri rjettritun *TB.* 9, 46₄.

réttritunarbók (-bœkur), f., *Retskrivningsbog:* vjer eigum enga rjettritunarbók í orðabókarformi *BM. UM.* 37₈.

réttritunarfyrirmynd (-ir), f., *orthografisk Forbillede:* Latínan var eins og sjá má af Eddu r. Íslendinga *Nöl.* $^{6}/_{1}$ 81, 110b₁₉.

réttritunarkensla, f., *Undervisning i Retskrivning:* rjettritunarkenslan í skólum vorum *TUM.* 2, 18₂₂.

réttritunarregla, f., *Retskrivningsregel:* með stuttum réttritunarreglum *TB.* 9, 46₁₃.

réttritunarvilla, f., *Retskrivningsfejl:* ef tvær villutegundir eru lagðar saman, verða þær sem næst helmingur af öllum rjettritunarvillum *TUM.* 2, 18₂₅.

réttrændur, pp., *berøvet sin Ret, forurettet:* til þess að liðsinna rjettrændum lítilmögnum *TUM.* 2, 31₂.

réttskiftinn, a., *redelig.*

réttskiftni, f., *Redelighed:* skilvísi og r. *AÓ. Af.* 24₃₄.

réttskilinn, pp., *rigtig forstaaet:* réttskilin þörf og löngun hjartnanna *JG. Hv.* 19₁₇.

réttstæður, a., *retstaaende, retstillet:* þegar möndull og hæð eru jafnstór, þá er sívalningurinn kallaður réttstæður *Hemp.* 85₅.

réttsýni, f., *Retskaffenhed, Redelighed:* r. og réttvísi *Sw. VE.* 254₂₃.₂₈.

réttsýnn, a., *retskaffen, redelig.*

réttsynningur (-s, -ar), m., *Vind fra retvisende Syd:* þegar þeir ætluðu að leggja fyrir tángann, bráð-rauk hann á móti þeim með steinóðan rétt-synning *Þs.* 1, 427₂₅.

réttsæi, n., *Billighed:* mun þó mega kalla, að frammistaða þeirra Brights í þetta skipti hafi orðið upphaf alls þess rjettsæis er síðan hefir komið fram við Íra *Skír.* 82, 20₂₈. að Írum lærist svo bezt rjettsæi við hina, ef rjettlætinu verður við þá sjálfa gegnt 87, 43₂₀.

rétt-trúaður, a., *rettroende, orthodox:* ef þeir ekki hlýða hinni réttrúuðu rússnesku kirkju *Skír.* 89, 62₁₅. rétt-trúaðir kristnir menn *Mill* 51₂.

rétt-trúartími, m., *Rettroenhedsperiode:* Rjetttrúartíminn *HH. Ks.* 3₁₂.

rétt-trúnaðarstefna, f., *orthodox Retning:* hin (ɔ: ritin), sem hafa rjetttrúnaðarstefnu *HH. Ks.* 178₂₂.

rétt-trúnaður (-ar), m., *Rettroenhed, Orthodoxi:* var hann grunaður um rétttrúnað *TB.* 4, 181₃₀.

reyðarhvalur (-s, -ir), m., *Rørhval:* Um morguninn eptir var rekinn reiðarhvalur mikill *Þs.* 1, 27₂₉.

reyðikúla, f., *boletus luteus,* (*n.* matsopp). *BH. Grn.* 169₈. *Mohr* 251₁₀.

reyður (-ar), f., *Rørhval; acc. sg.* reyður *i Stedet for* reyði: Láttu reka reiður, | ríkur, ef þú getur *Þs.* 1, 27a₂₄.

reyfarakaup, n., *Røverkøb:* það er r., eins og þú skilur *Ið.* 6, 285₁₁.

reykelsi, n., *Røgelse, Virak.*

reykelsisfórn (-ir), f., *Røgoffer:* altari til reykelsisfórnar *LLH.* 112₁₇.

reykháfur (-s, -ar), m., *Skorsten:* þetta hitamegin rýkr út um reykháfinn *Ið.* 2, 66₁₅. Má þekkja Súezskurðinn á siglutrjám og reykháfum skipa þeirra, er um hann

fara *Ið.* 3, 239₁₄. Einn er r. fyrir allar byggingarnar *KJ. Uf.* 47₈.

reykingarstofa, f., *Rygeværelse:* enda þótt stofan sje ekki merkt sem r. *KJ. Uf.* 36₃₀.

reykjarhnykill (-hnykils, -hnyklar), m., *Røghvirvel:* er vér reykjandi Havannavindla vora erum djúpsælega að ígrunda margbreytta mynd og lögun reykjarknyklanna *Fk.* ¹¹/₉ 86, 66b₃₀.

reykjarhringiða, f., *Røghvirvel:* sokkinn ofan í að virða fyrir sjer reykjarhringiðurnar, sem þyrluðust út í loptið í herberginu *Ið.* 2, 37₁.

reykjarhringur (-s, -ar *el.* -ir), m. *Røghvirvel:* G. blés út nokkrum bláum reykjarhringum úr vindli sínum *Ið.* 1, 227₂₁.

reykjarsalli, m., *Könrøg:* að r. *(Könrøg)* og olía hefði blandazt saman *Fisch. Ef.* 225₇.

reykjarský, n., *Røgsky:* þótt sóldeplarnir breiti sjer optlega, eru þeir samt of reglulegir og halda ofvel stæðu sinni til þess að þeir gjeti verið eintóm reikjarski *Urs.* 10₂₂.

reykjarsvæla, f., *Røgdunst, tyk Røg:* oftast er nóg af gufu og reykjarsvælu *KJ. Uf.* 7₈.

reykjarteygur (-s), m., *Røghvirvel:* hann bljes drjúgum reykjarteigi úr pípu sinni *Ið.* 2, 108₅.

reykmóður, a., *bedøvet af Røg:* en drepa Akkea hjá skipunum reykmóða *Il.* 1, 210₁₀.

reykmý, n. collect., *Myg, som ikke stikke. Feddersen, Paa isl. Grund* 14₂₇. *Jf.* rykmý.

reykmökkur (-makkar, -mekkir), m., *Røgsöjle, Røghvirvel:* Og vagninn fer æðandi áfram | og eldsglóð og reykmekki spýr *Smást.* 17₅. með þeim voðalegasta reykmekki *Ið.* 4, 30₄.

reyktóbak, n., *Røgtobak:* Af hverju pundi tóbaks hvort heldur reyktóbaki, munntóbaki (rullu) eða neftóbaki (rjóli) skulu goldnir 10 aurar *LHA.* 3, 128₂₆.

reykur (-jar, -ir), m., *Røg.*

reynd, f., *Erfaring, Virkelighed:* svo samkvæm eru sannri r. öll þau atvik, sem frá segir í bókinni *Ið.* 7, 99₂₈. í reyndinni *i Virkeligheden. Mill* 191₁₈.

reyndar (*g. sg. af* reynd), adv., *i Virkeligheden; vel, rigtignok:* R. gengu rúmir fimm dagar í það fyrir mér, að *Rób.* 52₁₁.

reyniber, n., *Rönnebær:* R. þerra blóðlát *BH. Grn.* 171₇.

reynir (-s *el.* rs), m., *sorbus aucuparia, Rön. BH. Grn.* 171₈. *Mohr* 186₁₄. *Grl.* 26₁₈. reinir bölvaðr segja sé | samt er hann eitt hið bezta tré *EÓ.* 45b₁₈.

reyniskógur (-ar, -ar), m., *Rönneskov:* þinn söngur — það er munarómur einn, | af aptanblæ um reyniskóga borinn *KJ.* 318₂₂.

reynitré, n., *Rönnetræ:* Í Húsavík er eitt reinitrje *Fjöl.* 1, 91₃₀.

reynsla, f., *Erfaring:* Nú fóru náttúrufræðingarnir að velja reýnsluna sjer til leiðtoga *Fjöl.* 1, 107₃₀. þó er mikill fjöldi manna, sem lætur eigi reynsluna kenna sjer neitt í þessu efni *Sm.* 36₁₃. reynslan og eptirtektin *TB.* 7, 159₁₄.

reynsluár, n., *Prøveaar:* Eptir reynsluárið skal kennarinn taka próf *Av.* 7, 111₁.

reynsludagar, m. pl., *Prøvedage, Prøvetid:* það runnu nú upp þungir r. fyrir mig *PP. NS.* 32₂₀.

reynslulaus, a., *uerfaren, uden Erfaring:* r. skoðan er án alls lífs og innra kraptar *Gr. Kv.* 113₂₄.

reynslulegur, a., *empirisk:* þegar

hin vísindalega athygli snýst mest að hinu reynslulega og skilvitlega *Fk.* $^{3}/_{8}$ 91, 34b8.

reynsluleysi, n., *Uerfarenhed*: þó eitthvað findist þar, sem bæri keim af reýnsluleýsi ykkar *Fjöl.* 1, 88$_{12}$. r. fylgir þekkingarleysi *Gr. Kv.* 76$_{6}$.

reynslurœða, f., *Prøvetale*: G. flutti þessa reynslurœðu sína í kapellunni á Garði 1810 *HP. Gr.* 10$_{5}$.

reynslutíð (-ir), f., *Prøvetid:* eptir vel afstaðna r. *Saw.* 34$_{25}$. Og þegar endar þetta stríð | og þrotin er mín r. *Sb.* 40, 5$_{2}$.

reynslutími, m., *Prøvetid*: Reýnslutími hennar var þegar á enda liðinn *Fjöl.* 1, 170$_{14}$. Þetta er reynslutími mannsins 3, 1, 67$_{8}$.

reynsluvísindagrein (-ir), f., *empirisk Videnskab*: að læknisfræðin sje r. *Íf.* $^{19}/_{12}$ 88, 239a$_{7}$.

reynsluvísindi, n. pl., *empiriske Videnskaber:* Síðan á Hahnemanns dögum hafa hinir lærðu læknar verið að gjöra læknisfræðina meir og meir að reynsluvísindum *Íf.* $^{19}/_{12}$ 88, 239a$_{30}$. Framfarir í reynsluvísindum voru úr því óhugsanlegar *ÞTh. LfsÍ.* 50$_{12}$.

reyr (-rs), m., *calamagrostis stricta, stivtoppet Rør. Grl.* 124$_{8}$. *PJ. Ns.* 174$_{19}$.

reyrgras, n., *anthoxanthum odoratum, vellugtende Gulax. Grl.* 122$_{22}$.

reyrgresi, n., *hierochloa borealis, vellugtende Festgræs. Grl.* 126$_{6}$. *Av.* 18, 30$_{19}$. Hér er átt við reyrgresið (*hierochloa borealis*), sem kvennfólkið í sveitinni enn þá leggur í fatakistur sínar *ÞTh. LfsÍ.* 193$_{33}$.

reyrprik, n., *Rørstok, Spanskrørstok*: Lótan ljet r. sitt minna hann (ɔ: asnann) á að halda áfram *Dv.* 5, 1$_{24}$.

reytur, f. pl., (reyta *pille, plukke, afrive*), *Pilleri, ubetydelig Ejendom; Ejendom, Gods* (*i ringeagtende Betydning*): Torfi prófastur er orðinn geðveiklaður maður út af reitunum *TÞH. Dr.* 1, 2, 50$_{21}$.

ribsrunnur (-s, -ar), m., *Ribsbusk:* í görðunum í Reykjavík sjálfri eru nokkrir ribsrunnar *TB.* 7, 3$_{33}$.

riða (a), vi., (*om Fiske*) *parre sig.*

ríða (**ríð, riðum; reið, riðum; riðinn**), vt. med dat. og vi., 1. *ride.* — 2. r. á e-u *være afhængig af noget; være af Vigtighed, være magtpaaliggende*: á því ríður öll velgjeingni lauzins, að *Fjöl.* 3, 2, 12$_{27}$. þessi ferð ríður oss á meira, enn 3, 2, 23$_{14}$. — 3. V. impers., ríður á *er af Vigtighed*: Þessvegna ríður mjög mikið á (*er det af stor Vigtighed*), að málið í sálmunum sje gott *Fjöl.* 2, 1, 47$_{7}$. Hugmyndir þessar eru svo mikilvægar, að oss ríður á að halda oss við þær *Myn.* 117$_{20}$.

riðamikill, a., *eftertrykkelig*: orð hans voru sem hamarshögg, þung og riðamikil *Íf.* $^{2}/_{11}$ 89, 349b$_{11}$.

riddaralega, adv., *ridderlig:* eftir því hve elskulega og r. hann hafði komið fram *Dægst.* 20$_{14}$.

riðtími, m., *Parringstid:* Fyrir utan riðtímann stunda þeir (ɔ: fiskarnir) ekki annað enn að stilla húngur sitt *Fjöl.* 2, 2, 7$_{24}$.

riðvél (-ar), f., *Knyttemaskine:* Hver ein af riðvjelunum kostar 7000 krónur *Av.* 5, 27$_{24}$.

rif, n., *Ribben*; e-ð rennur e-m til rifja *noget gör et dybt Indtryk paa en:* mjer rennur til rifja að heyra ófarir yðar *Þús.* 3, 13$_{10}$.

rifahjarn, n., *haard Sne, som*

Foden ikke synker i: enda var þá komið gott veður og r. yfir alt *Þs.* 1, 163$_{19}$. Veðr var hið fegrsta, r. og markaði hvergi fyrir spori *JJ. Rand.* 99$_{24}$.

rífast (**rífst, rífumst; reifst, rifumst; rifizt**), v. refl., *skændes:* áður en hjónin fóru að rífast *Þs.* 1, 347$_{20}$. R. um e-ð *trættes, kives, stride om noget*: Hinir þýzku læknar og Mackensie rífust um keisarann *Skír.* 89, 45$_{17}$.

rífgarður (-s, -ar), m., *en af de parallele Rader, som Høet lægges i naar det vendes:* G. tók rífgarðinn á eptir Björgu *PS. Ast.* 69$_{20}$.

rífhrís, n., *betula procumbens. BH. Grn.* 174$_{8}$. *betula intermedia, betula hybrida. Grl.* 92$_{21}$.

rífjabrjósk, n., *Ribbensbrusk*: Bringubolurinn myndast að aptan af 12 hryggjarliðum og aptari hluta rifjanna; til hliðanna af rifjunum og að framan af rifjabrjóskinu og bringubeininu *JJ. EML.* 64$_{8}$.

ríflega, adv., *klækkelig*: til þess að afla oss þeirra (ɔ: gáfaðra manna og kvenna) verðum vér að launa þeim r. *TB.* 7, 156$_{19}$.

rífrildi, n., 1. *noget som er forrevet el. beskadiget, Stumper af noget* (r. af bók, bókarr.): forsaungvarinn þrífur r. af Skrifflíusi *JT. PoS.* 66$_{6}$. — 2. *Skænderi, Klammeri*: r. hjónanna *Þs.* 1, 347$_{24}$. í r. og annari sambúð 347$_{29}$. Blöðin lifa að miklu leyti á r. *Ið.* 7, 30$_{3}$.

rig, n., = rígur, m., *Stivhed*: þótt í herðarnar kæmi ryg *EÓ.* 40$_{288}$.

rígbinda (**-bind, -bindum; -batt, -bundum; -bundinn**), vt., *fastbinde*: vildu því margir þeirra (ɔ: hinna kristnu) eigi r. sig lengur við helgisiðalög Gyðinga *HH. Ks.* 44$_{81}$. Rigbundinn *fastknyttet, streng, ufravigelig*: rígbundin fastheldni *AÓ. Af.* 11$_{84}$. rígbundinn fjelagsskap *Ið.* 6, 298$_{81}$.

rígfastur, a., *aldeles ubevægelig, urokkelig:* alt til þessa hefir framsókn Evrópumentunarinnar strandað þar á rígfastu þjóðskipulagi Kínverja *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 75$_{288}$.

rígheld, n., *haardnakket Fastholden*: að stjórnin mundi halda sama rígheldi í *(holde lige fast ved)* sambandið við Þýzkaland og Austurríki *Skír. u. á.* 91, 30$_{28}$.

rígheldа (**-held, -höldum; -hélt, -héldum; -haldinn**), vt. med dat., *fastholde med Haardnakkethed*: boðaðir frá öllum frama, sem hinir r. fyrir sig og sína *Þj.* $^{22}/_{7}$ 81, 63$_{288}$.

rígnegla (**i**), vt., *fastnagle:* það var eins og hann væri rígnegldur, þar sem hann stóð *PP. Sms.* 239$_{6}$.

rigning (-ar), f., *Regn.*

rigningabœli, n., *Sted el. Egn, hvor der regner overordenlig meget:* mest rigningabæli í heimi *Björl.* 43$_{11}$. eitthvert hið versta rigningabæli á norðurlöndum 43$_{28}$.

rigningakafli, m., *Regntid*: því skemmra verður milli rigningakaflanna *Björl.* 41$_{18}$.

rigningarvatn, n., *Regnvand:* létu menn þar safnast í rigningavatnið og geymdu *LLH.* 85$_{m}$.

rigningasamur, a., *regnfuld:* er rigningasamt *det regner hyppig. LÍ.* 20$_{17}$.

rigningatíð (-ir), f., *Regntid*: þar er rigningatíðin að eins ein á ári *Björl.* 41$_{14}$. þurviðristið og rigningatíð *Rób.* 63$_{8}$.

rígsa (**a**), vi., *gaa knejsende*: hún rixaði burt með sokkana *PS. Ast.* 210$_{5}$.

rígur (-s), m., 1. *Stivhed i Lemmerne.* — 2. *Spænding, spændt*

Forhold: Sami rígr við Svía *Fk. A.* $^{4}/_{8}$ 90, 9b$_{7}$.

ríki, n., *Rige, Stat.*

ríkilátur, a., *stolt:* við skör veldis þíns leggur hinn ríkilátasti konungur heimsins af sjer kórónu sína *ÓÓ. Hl.* 36$_{28}$.

ríkisbankadalur (-s, -ir), m., *Rigsbanksdaler:* hið sama er einnig um allar spesíur, spesíudali, ríkisbankadali *StA.* 76, 60$_{16}$.

ríkisbiðill (-biðils, -biðlar), m., *Kronprætendent:* er kórónuerfingjunum eða ríkisbiðlunum er nú vísað úr landi *Skír.* 87, 56$_{8}$.

ríkisborgari, m., *Statsborger:* Í frjálsu ríki eru heilagar skuldbindingar lagðar á hvern einasta ríkisborgara *TB.* 7, 144$_{28}$.

ríkisdagur (-s), m., *Rigsdag:* stórþing, r., parlament *Fróð.* $^{27}/_{11}$ 85, 268$_{8}$.

ríkisdalur (-s, -ir), m., *Rigsdaler:* hamingja sönn og hjartansró | hún fæst ei með ríkisdölum *Núm.* 5, 8. ríkisdali og hálfa ríkisdali *StA.* 76, 60$_{16}$.

ríkisdómur (-s, -ar), m., *Rigsret:* aðrir vildu stefna ráðgjöfunum í ríkisdóm *Skír.* 55, 15$_{4}$.

ríkiserfðamál, n., *Arvefølgesag:* einkum í ríkiserfðamálinu *Ið.* 5, 354$_{8}$.

ríkiserfingi, m., *Rigsarving:* til að heilsa hinum unga ríkiserfingja *Sak.* 60$_{12}$.

ríkisgjöld, n. pl., *Statsudgifter:* greiða skal þenna hluta hinna almennu ríkisgjalda á gjalddaga rjettum *Skír.* 55, 6$_{22}$.

ríkishelld (-ir), f., *Statshelhed, Helstat:* koma öllum hinum yfirunnu þjóðum í eina r. *PM. Ág.* 91$_{14}$.

ríkisherstjóri, m., *Rigsfeltherre:* Mikadóinn setti þá ríkisherstjóra, siógún, til þess að gera enda á óhæfu þessari *Ið.* 3, 255$_{26}$.

ríkiskirkja, f., *Statskirke:* hin kristna kirkja varð þjóðkirkja eða r. *Tang* 155$_{21}$. Faðir hans fylgdi sið ríkiskirkjunnar *Ið.* 7, 1$_{20}$. Víðast hvar hefur kirkjan fram á þennan dag verið r. *Ald.* 2, 111$_{17}$.

ríkismerki, n., *Rigsvaaben:* r. konungs *Sak.* 43$_{27}$.

ríkismynt, f., *Rigsmønt:* öllum gjöldum . . . sem ákveðin eru í r. *StA.* 74, 4$_{11}$.

ríkisráð, n., *Statsraad:* sendum vjer yður aptur brjef þetta úr ríkisráði voru *Þús.* 1, 330$_{12}$. Klerkar fóru úr ríkisráðinu *PM. Ág.* 279$_{22}$.

ríkissjóður (-s, -ir), m., *Statskasse:* Á seinni tímum hefur ríkissjóðurinn þurft að leggja Íslandi minna en áður *LÍ.* 76$_{11}$. í gjöldum til ríkissjóðsins *StA.* 75, 14$_{16}$.

ríkisskip|un (-anir), f., *Statsforfatning:* að hún (ɔ: þjóðin) feingji innlenda stjórn og frjálslega ríkjisskipan *Fjöl.* 4, 2, 22$_{8}$.

ríkisskrá (-r, -r), f., *Forfatningslov:* Hinir bráðhugaðri frelsismenn hafa lengi krafizt endurskoðunar á ríkisskránni *Skír.* 84, 86$_{22}$.

ríkisskuldabréf, n. pl., *Statsobligationer, Statspapirer:* Ríkisskuldabrjef . . . skal selja eptir gangverði *LHA.* 3, 195$_{30}$.

ríkisskuldir, f. pl., *Statsgæld:* allar þær r., sem konungsríkið kynni að komast í *Skír.* 55, 6$_{4}$.

ríkissóknari, m., *Generalfiskal:* aðstoðarmaður hjá ríkissóknaranum *Skír.* 79, 111$_{12}$.

ríkisstjórn (-ir), f., *Statsstyrelse:* höfðu allar þessar þjóðir þá þegar

komið á hjá sjer fastri r. *PM. Ág.* 2$_{17}$.

ríkistekjur, f. pl., *Statsindtægter:* hann lækkaði afgjald það, er riddarar áttu að gjalda af ríkistekjunum, er þeir höfðu að léni *PM. Ág.* 87$_{11}$.

ríkistrú, f., *Statsreligion:* áður en kristindómurinn varð rómversk r. *HH. Ks.* 47$_{36}$.

ríkistunga, f., *Statssprog:* að þýzkan skyldi vera „ríkistunga“... í Austurríki *Skír.* 85, 119$_{5}$.

ríkisuppfræðsla, f., *Statsopdragelse:* Almenn r. í höndum stjórnarinnar er ekkert annað en tilraun til að steypa alla í sama mót *Mill* 213$_{25}$.

ríkisvald, n., *Statsmagt:* þessi flokkur vill beita ríkisvaldi til að koma jöfnuði á kjör manna *Mill* 175$_{15}$.

ríkisþarfir, f. pl., *Statsfornødenheder:* eptir því sem hver landshluti geldur mikið í r. *Skír.* 55, 6$_{32}$.

ríkisþegn (-s, -ar), m., *Statsborger:* menn meðal hinna minni ríkisþegna sem afskiptir þykjast *TB.* 7, 149$_{22}$.

ríkisþing, n., *Rigsdag, Rigsforsamling:* árið 1529 var stefnt til ríkisþings í Speier *PM. Ág.* 176$_{11}$.

ríkjavaldsmenn, m. pl., *Demokrater (i de forenede Stater i Amerika):* til að skakka þar stjórnardeilu í því ríki með ríkjavaldsmönnum og bandavaldsmönnum *Sk.* $^{28}/_{12}$ 78, 463$_{60}$.

ríklundaður, a., *myndig, herskesyg:* valdhafendr ... eru oftast ríklundaðir og eigi lausir við ágengni *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 342$_{40}$.

ríklyndi, n., *Myndighed, Herskesyge:* það getum vér því að eins metið, að vér athugum r. stjórnarvaldsins *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 341$_{19}$.

ríksort, n., *Rigsort (et Møntstykke):* fjögur ríxort fóru í prestinn *JT. PoS.* 42$_{9}$.

ríkur, a., *rig, mægtig;* leggja ríkt á *lægge Vægt paa, udhæve, betone:* þetta legg eg ríkt á *TB.* 7, 143$_{14}$.

rím, n., *Rim:* það eðli andans, að geta leitt í ljós hugsanir sínar í hendingum eða rími *Gr. Kv.* 78$_{6}$. því rímin eru erfið og ekki' að miklu gagni *GT.* 38$_{21}$.

rím (-ar), f., *Stigetrin, Trappetrin:* voru rimarnar í efsta stiganum svo brotnar, að þau gátu varla fótað sig þar *Blk.* 134$_{22}$.

ríma, f., *Heltedigt el. Afsnit af et Heltedigt; versificeret Fortælling:* þó aðrir, sem vit hafa á, gjeti ekki kallað þesskonar rímur skáldskap *Fjöl.* 3, 1, 22$_{13}$.

ríma (a), vt., *rime, indklæde i Vers:* það eru sumir menn, sem geta rímað orðin á ótrúlegan hátt *Gr. Kv.* 79$_{19}$.

rímagarður (-s, -ar), m., *Stakit:* (kálgarðurinn var) skildur frá strætinu að austanverðu með rimagarði *JT. PoS.* 133$_{25}$.

rímari, m., *Rimer, Versemager:* skáldum er hugsunarlaust slengt saman við hina svo nefndu rímara *Gr. Kv.* 76$_{11}$. þetta er nú byggt á því, að ein stefna eður gáfa andans er hinum ríkari — hjá flestum slíkum rímurum 80$_{1}$.

rímfallandi, m., *Rimfald, Rhythmus:* Leikrit eru að kalla aldrei í ljóðum; heldur eru þau annaðhvort í óbundinni ræðu eða þá í órímuðum rímfallanda *(Rhythmus) Gr. Kv.* 90$_{12}$.

rímfræði, f., *kalendariske Kund-*

skaber: landfrœði, náttúruvísindi, r., guðfrœði *JB. Rht.* 1s.

rímfrœðingur (-s, -ar), m., *Kalendariograf*: hinn helzti r. aldarinnar var Jón Árnason Skálholtsbiskup *JB. Rht.* 53s4.

rimi, m., 1. *langstrakt græsbegroet Jordplet*: þegar góðu árin koma, so að rjett hver rimi er slægur *Fjöl.* 5, 1, 27s1. — 2. *Abcise*: fjarlægðin frá fótpunkti hliðungans að miðpunkti sporbaugs er nefnd rimi (*Abcise*). *Hemp.* 67i4.

rímleikur (-s), m., *Legen med Rim*: heldur orti hann líka kvæði, sem ekki er annað en r. *Gr. Kv.* 105n1.

rímlipurð, f., *Eurhythmi*: og var þó ekki einu sinni svo vel, að nokkur formfegurð eða r. sætti stað *TB.* 2, 178i.

rímma, f., *Diskussion, Ordstrid, Kamp*: eptir langa rimmu á þinginu um andsvarsávarp þess til konungs *Skír.* 85, 89o. út af því sló í marga rimmu með þeim *Ld.* 6, 231i.

rímmeistari, m., *Kalendariograf*: lærðir rímmeistarar hafa reiknað, að eptir því hafi Kristur dáið 6. eða 7. dag aprílmánaðar *HH. Ks.* 9n5.

rímnakveðskapur (-ar), m., *Rimedigtning*: vildi jeg óska það sem hjer er sagt gjæti orðið einhvurjum til viðvörunar, sem feingjist við rímnakveðskap eptirleiðis *Fjöl.* 3, 1, 29n.

rímnaskáld, n., *Rimedigter*: enn rímna-skáldinu sje ekkji um það að kjenna *Fjöl.* 3, 1, 22n.

rindill (rindils, rindlar), m., = músarrindill *troglodytes borealis*, *Gærdesmutte*. *Mohr* 53i6.

ringl, n., 1. *Fortumling*, *Bedøvelse*, *Forvirring*: þegar ringlið leið frá, fjekk jeg aptur fulla rænu *PP. Sms.* 40i5. — 2. *Sværmeri*: Ringlið og frekjan hjá Montaningum varð kirkjunni eigi að tjóni *HH. Ks.* 186i1.

ringlaður, pp., 1. *fortumlet i Hovedet*: þá var hann búinn að fá megn sitt og afl, en var þó nokkuð r. *Ps.* 1, 126s8. — 2. *forvirret*: varð hann svo r., að hann vissi ekki sjálfur, hverju trúa skyldi um það, sem honum hafði viljað til *Þús.* 1, 365n2. í svo ringluðu og óróðmu hugar ástandi 2, 54i6.

ringulráð, n., *Raadvildhed*: var min fyrirætlan af ringulráði? *HF. Kv.* 1, 79n2.

ringulreið, f., *Forvirring*, *Uorden*: að stjórnarfarið færi á r. *Skír.* 83, 8n1. að allt fari á r., ef þau nýmæli verði að lögum 84, 28i. allt var í mestu r., þegar hann kom inn *Ld.* 3, 37s. hjelt hann að þar væri allt á r. 6, 126i6.

ris, n., *Rejsning*: hugsum vjer oss reist þak með hæfilegu risi *Ld.* 4, 412n6.

risafet, n. pl., *Kæmpeskridt*: við erum sjaldan vanir að stiga r. *TB.* 15, 219i8.

risaleikur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Jætteleg*: hvort viltu nú heldur kongsleik eða risaleik *PS. Ast.* 42i8. *ÓD. ÍS.* 112n5.

risamynd (-ir), f., *Kæmpebillede*: tvær risamyndir af steini *Ld. SG.* 173i.

risastærð (-ir), f., *Kæmpestørrelse*: fjórar myndir í r. *Nöl.* 24/1 79, 87o.

risavaxinn, pp., *kæmpemæssig*, *gigantisk*: risavaxin mynd *PS. Ast.* 8i6. mennirnir hafa orðið að hefja vatnið upp þangað með risavöxnum dælum *KJ. Uf.* 12n.

rísgrjón, n. pl., *Ris:* Eg skildi ekkert í, hvernig bygg eða r. gætu verið komin á þenna stað *Rób.* 48₈. fékk eg með þessum hætti eina skeppu af korni og tvær af rísgrjónum 62₁₃.

rísnulegur, a., *prægtig, glimrende:* að gera viðtökurnar sem rísnulegastar *Skír.* 85, 28₁₃.

rispa, f., *Ridse:* klappirnar eru allar með rákum og rispum *Av.* 13, 219₈.

rispa (a), vt., *ridse, indridse:* Einnig hafa menn mjög snemma rispað myndir á vopn sín og önnur verkfæri *PJ. Ns.* 47₁₈.

rista, f., *Ridse:* stundum að eins ristur, sem í sprungnar gluggarúður *StN.* 2, 49₂₅.

ristarhengill (-hengils, -henglar), m., *Ristpendul:* ristarhengillinn, sem Graham er og höfundur að *Fisch. Ef.* 53₃₄.

ristudjúp, n., *Dybgaaende:* r. þess (ɔ: skipsins) er 27 fet *Fk.* $^{24}/_{12}$ 87, 146a₂₅.

rit, n., 1. *Skriven, Skrivning.* — 2. *det skrevne, Skrift, Afhandling:* Rit þetta var í fyrstu samið á grísku *HH. Ks.* 181₂₁.

rita, f., *larus tridactylus. Gr. Df.* 65₈.

rita (a), vt., *skrive.*

ritandi, m., *den skrivende, Skriver:* ef hvert einstakt hljóð í munni mælandans á sjer ekki tilsvarandi staf í riti ritandans *TUM.* 2, 3₂₅.

ritblý, n., *Blyant:* vasaklúturinn og ritblýið *Ld.* 5, 299₂₁.

ritbrot, n., *Brudstykke af et Skrift:* það sést á ritbrotum þeim, sem eptir Pyþeas liggja, að hann hefir í mörgu skarað fram úr samtíðarmönnum sínum *ÞTh. LfsÍ.* 8₂₇.

ritdeila, f., *Polemik:* r. Lúters við Hinrik 8. Englands konung *HH. Lút.* 40₈. það er einkenni á slíkum ritdeilum, að *TB.* 9, 34₁.

ritdeiluvopn, n. pl., *polemiske Vaaben:* R. hans eru ávalt hin sömu *Fk.* $^{10}/_{10}$ 89, 117a₃₄.

ritdómandi, m., *Recensent, Kritiker:* Það mætti segja hjer um bil hið gagnstæða um ritdómendur vorrar aldar *Gr. Kv.* 82₁₈.

ritdómari, m., = ritdómandi: hann álítur það vafalaust, að ritdómarinn sje íslenzkur *TB.* 9, 32₁₀.

ritdómur (-s, -ar), m., *Bedömmelse af et Skrift, Anmeldelse, Recension:* án slíkra ritdóma, sem opt því miður að mörgu eru tómir sleggjudómar *GB.* 101₂₂. r. um hina dönsku þýðing Rafns prófessors á Jómsvíkinga sögu og Knytlinga sögu *TB.* 9, 29₂₆.

ritdœmi, n., *Kritik:* Atfarir þeirra gagnvart óyggjandi ályktunum vísinda og ritdæmis *Gefj.* 29₂₀.

ritdœmilegur, a., *kritisk:* víðtœkar ritdæmilegar atgerðir *Gefj.* 28₂₉.

ritfegurð, f., *Kalligrafi:* að því leyti sem það snertir fornletrafræði (*palæografi*) og ritfegrð (*kalligrafi*) *Fk.* $^{15}/_{10}$ 91, 203a₅.

ritfrelsi, n., *Skrivefrihed:* R. vilja Svisslendingar uppi halda í lengstu lög *Skír.* 85, 99₂. rœðufrelsi og r. *Mill* 28₁₇.

ritfœr, a., *skrivedygtig, dygtig som Forfatter:* ritfærir menn risu upp og skrifuðu með eða mót *HP. Gr.* 16₂₂.

ritföng, n. pl., *Skrivesager, Skrivetöj:* ritföngin skaltu nú hafa með þér *PS. Ast.* 40₁₀.

ritgerð (-ir), f., 1. *Afhandling:* Enn er eptir þriðji kostur ritgjörð-

arinnar *Fjöl.* 2, 1, 7₁₇. Hann hafði meðferðis r. um að grafa í sundr eiðið *Ið.* 3, 241₂₁. — 2. *Udarbejdelse*: Til þess þurfa að vera nógar verklegar æfingar, ritgjörðir *BM. UM.* 86₁₇.

ritháttur (-ar), m., *Skrivemaade*: hjá þessum höfundum mun inn einkennilegi r. þeirra oftast vera vottur um skarpa réttlætistilfinningu *Sk.* $^{26}/_{12}$ 78, 468₂₃.

rithvinn (-s, -ar), m., *Bogplyndrer, Plagiator.*

rithvinska, f., *literært Tyveri, Bogplyndring, Plagiat:* Hann firirverður sig eigi að væna aðra rithvinnsku *FJ. NV.* 7₁₄.

rithöfundur (-ar, -ar), m., *Forfatter:* Þessi hlutur á að liggja öllum rithöfundum þúngt á hjarta *Fjöl.* 1, 12₂₄. með því eptirdæmi, er hann gefur öðrum, gerir hann (o: verkmaðurinn) eins mikið gagn, eins og ágætur r. *Sm.* 91₂₂.

rithönd (-handar, -hendur), f., *Haandskrift:* r. þeirra Ólafs og hans þekktist ekki hvor frá annari *TÞH. BS.* 162₁.

ritkappi, m., *literær Helt*: þessi nýi r. *Fk.* $^{11}/_{10}$ 93, 161b₄₃.

ritkorn, n., *et lille Skrift:* jeg hef því samið r. þetta *Gr. Sk.* 91, 78₁₃. Hann getur og um, að hann sé nú að semja r. um Gizur biskup Einarsson *Safn* 2, 600₂₂.

ritkraftur (-ar, -ar), m., *literær Styrke:* eptir því sem ritkraptar hans leyfðu *TB.* 8, 24₂₂.

ritleti, f.. *Ulyst til at skrive:* það er hin andlega deyfð og hugsunarleysi, sem er svo rík meðal almennings, sem veldr þessari r. *Fk.* $^{27}/_{5}$ 90, 61b₂₁.

ritlist, f., *Skrivekunst, Skrivning:* Stafróf eða r. þekktu þeir auðvitað ekki *Ið.* 4, 179₁₆. r., söngur, orgelspil *TUM.* 1, 40₁₉.

ritmál, n., *Skriftsprog:* leggja eyjarskeggjar litla stund á að koma upp færeysku ritmáli *Skír.* 79, 114₁₀. Þeir höfðu r., sambland af fornegypzku og grísku *Dv.* 89, 18₁₀.

ritning (-ar), f., *Skrift, den hellige Skrift, Bibelen.*

ritningafróður, a., *skriftlærd*: Jesús spurði og svaraði ritningafróðum mönnum *LLH.* 111₁₃. málsnjall maður og r. *HH. Ks.* 25₁₉.

ritningargrein (-ir), f., *Bibelsted*: (eg) hefi þar fært til margar ritningargreinir *HF. Kv.* 1, 140₈. flestir létu sér nægja, ef ritningargreinin eitthvað svaraði til efnisins *LLH.* 20₂₂.

ritningarstaður (-ar, -ir), f., *Bibelsted:* get eg sannað þetta með hundrað ritningarstöðum *FP.* 69₇.

ritóður, a., *skrivegal, skrivesyg*: eins virðast rithöfundarnir íslensku í Ameríku að vera orðnir ritóðir *Fk.* $^{15}/_{4}$ 90, 41a₇.

ritregla, f., *orthografisk Regel.*

ritreglumaður, m., *Orthograf:* Hvört heldur sem ritreglumadur sundurgreinir einhvör hljód . . ., eda *Fjöl.* 3, 1, 12₁₀.

ritsa, f., = rita. *Mohr* 41₁₈. *Faber* 90₁₄. *Gr. Df.* 65₈.

ritsjá (-r, -r), f., *Anmeldelse:* R. nokkurra útlendra bóka um Ísland *TB.* 13, 1₁. 15, 247₁.

ritsjámaður, m., *Anmelder:* eins er opt hætt við að svo kunni að fara, að mynd sú, er sýnd verður af bókunum í stuttri ritsjá, kunni á stundum að verða með nokkuru meiri skekkju en frummyndin, þó ritsjámaðurinn hafi gert sér far um að forðast slikt *TB.* 13, 2₁.

ritskáld, n., *Novellist, Roman-*

UNIVERSITY OF CALIFORNIA

forfatter: Í Jökuls þætti sýnir nú ritskáldið oss, hversu *Fróð.* $^{10}/_{5}$ 84, 126$_{40}$.

ritskoðandi, m., *Censor:* Ritskoðendurnir virðast vera of mislyndir til þess, að mögulegt verði að ætlast á um, hverju þeir leyfi útkomu *Ið.* 3, 168$_{25}$.

ritskoð|un (-**anir**), f., *Censur:* Auk hinnar áður nefndu áhrifalausu ritskoðunar er og til annars konar r. með fullum áhrifum *Ið.* 3, 168$_{19}$. nema hvert númer væri áðr lagt undir r. *Sk.* $^{10}/_{4}$ 80, 56$_{55}$.

ritskygn, a., *kritisk*: (hann hafi) með því gert frásögnina ótrúlega í augum ritskyggnra (kritiskra) manna *TB.* 13, 51$_{5}$.

ritskörungur (-**s**, -**ar**), m., *fremragende Forfatter*: Meðal þeirra skal nefna Taine, ritskörung Frakka *Íf.* $^{21}/_{11}$ 91, 369$_{a5}$. ritskörungar eða ljósvakar nýrrar aldar *Skír.* 87, 4$_{14}$.

ritsmíð (-**ar**), f., *Forfattervirksomhed, literær Produktion, literær Præstation; Literatur*: Skal nú stuttlega drepið á helztu ritsmíðar þessa tímabils *JB. Rht.* 10$_{21}$. Nú fór að koma fram ný stefna í r. Íra *TB.* 14, 244$_{6}$.

ritsmíði, n., *literært Produkt, literære Arbejder:* aumlegt r. *HH. Ks.* 180$_{21}$. Af r. hans mætti nefna „Söguágrip um prentsmiðjur og prentara á Íslandi" *JB. Rht.* 85$_{12}$.

ritsmiður (-**s**, -**ir**), m., *Forfatter:* Kjennir r. á hörðu, ef *Fjöl.* 4, 1, 6$_{19}$.

ritsnild, f., *literær el. stilistisk Fortrinlighed*: Mundum við firir það geta komist til jafns við þá (o: forfeður vora) í r. eða í framtakssemi og dugnaði? *TUM.* 2, 8$_{18}$.

ritsnillingur (-**s**, -**ar**), m., = ritskörungur: verk hinna mestu ritsnillinga *FJ. NV.* 1$_{7}$. Þannig ver þessi r. nú æfi sinni í þarfir almúgans *Skír.* 89, 62$_{29}$.

ritsnjallur, a., *skrivedygtig, som skriver el. producerer literære Arbejder med stor Dygtighed*: en þeir eru nú eigi allir eins ritsnjallir og hann, prestafuglarnir *Sk.* $^{30}/_{11}$ 78, 428$_{84}$.

ritstarf, n., *Forfattervirksomhed:* Jafnframt þessu hélt hann áframm ritstörfum sínum *FP.* xxii$_{7}$. Eptir að hann hafði lokið námi sínu, gaf hann sig að ritstörfum *Sm.* 138$_{6}$.

ritstjóri, m., *Redaktør (af et Blad el. Tidsskrift):* hann lagði S. og blað hans á borð við þá ritstjóra á Frakklandi ..., sem færðu allt á versta veg *Skír.* 79, 91$_{8}$. Blaðinu söfnuðust mjög greiðlega kaupendur, og ritstjórinn tók til að starfa *Ið.* 6, 299$_{11}$.

ritstjórn (-**ir**), f., *Redaktion (af et Blad el. Tidsskrift):* r. mánaðarritsins *TB.* 9, 82$_{8}$.

ritstofa, f., *Kontor:* á þeirri einu ritsfstofu, sem jeg kom þar inn í *KJ. Uf.* 17$_{17}$.

ritstofumaður, m., *Kontorist*: verkmenn, verkstjórar og ritstofumenn *Sm.* 111$_{7}$.

rittízka, f., = ritháttur *Skrivemaade*: hjá heilli þjóð er slík rittízka vottr frelsis *Sk.* $^{28}/_{12}$ 78, 467$_{50}$.

ritvarzla, f., *Censur:* Áðr var það eiginlega úr austrinu, sem helzt kendi á því, að bann væri lagt á sænsk blöð. og þó aldrei nema ritvörzlur (*censur*) á einstökum tölublöðum eða greinum *Fk.* $^{16}/_{10}$ 86, 75b$_{45}$.

ritvenja, f., *Skrivebrug, den traditionelle Orthografi:* Hann á ad

láta sér miklu varda um ritvenjuna *Fjöl.* 8, 1, 12$_{14}$.

ritverk, n., *literært Arbejde:* (hann) gaf sig allan við vísindalegum rannsóknum og ritverkum *Alm.* 85, 31$_{12}$. „Dönsk orðabók" (1851) er hið stærsta r. hans *Fk.* $^{7}/_{4}$ 91, 54a$_{61}$.

ritvilla, f., *Skrivfejl:* í þessum stílum fann jeg samtals 300 ritvillur *TUM.* 2, 17$_{15}$.

ritvissa, f., *Authenticitet:* R. þessa brjefs hefur staðið óhögguð frá 2. öld eptir Krists burð allt til vorra daga. *PP. og S. Melst. Skýringar* 1863, 1$_{3}$.

ritvöllur (-vallar, -vellir), m., *literær Skueplads:* fyrir því sé það hin helga skylda þjóðhetjunnar að vaða fram á ritvöllinn *Fróð.* $^{25}/_{1}$ 86, 314$_{23}$.

ritþráðastöð (-var, -var), f., *Telegrafstation:* að fara yfir fleiri ritþráðastöðvar *KJ. Uf.* 49$_{19}$.

ritþráður (-þráðar, -þræðir), m., *Skrivetraad, Telegraf:* Talþræðir og ritþræðir liggja eins og net um alla borgina *KJ. Uf.* 20$_{31}$. Nú varð jeg að senda Jóni bola orð með ritþræðinum 49$_{13}$.

ritöld (-aldar, -aldir), f., *den literære Produktions Tidsalder:* Þetta var hið eina skinnbókarbrot, er Íslendingar áttu nú sjálfir til minja um fornu ritöldina *Fk.* $^{19}/_{11}$ 87, 135a$_{27}$.

rjála (a), vi., 1. *pille ved, berøre, lege med:* Hún studdi annari hendi undir kinn, en með hinni var hún óvitandi að r. við gullfesti *PP. Sms.* 231$_{3}$. (barn) var að r. við fingur sína *TÞH. SoÆ.* 87$_{28}$. — 2. *befatte sig med:* þeir hafa í raun rjettri við þrjú (stórveldi) rjálað *Skír.* 87, 78$_{9}$.

rjátl, n., *langsom Gang:* Eptir morgun-tídir voru þær á rjátli *HF. Kv.* 1, 135$_{12}$. Opt láu þeir í sólskininu eða voru á rjátli í hóp allir saman, bæði úngarnir og kettlingarnir *Dv.* 5, 11$_{7}$.

rjátla (a), vi., *gaa sagte og med svage Skridt.*

rjóðr|un (-anir), f., *Bestrygning, Pensling:* enn getur eptir fyrirsögn læknis verið þörf á ýmsum meðulum til skolunar, rjóðrunar, umbindingar *N. Hf.* 101$_{16}$.

rjól, n., *Snustobak; se* neftóbak.

rjólbiti, m., *Stykke af en Tobaksrulle:* Ingveldur var jafnan vön að stinga að henni tóbakslaufi, rjólbita eða blöðkuvisk *JT. PoS.* 30$_{19}$.

rjómakaka, f., *Flødekage. EB. Kf.* 108$_{22}$.

rjómaterta, f., *Flødetærte:* Eg var áðan að búa um rjómatertur *Þús.* 1, 375$_{22}$. Að svo mæltu tók hann rjómatertu útúr ofninum 375$_{25}$.

rjómi, m., *Fløde:* Og þó að oss sje ekki ljeð | atkvæði við dóma, | þá erum við þó altjend með | sem áirnar í rjóma *GT.* 40$_{11}$.

rjúka (rýk, rjúkum; rauk, rukum; rokinn), vi., 1. *ryge.* — 2. *springe:* hún rauk upp úr sæti sínu *Þús.* 1, 381$_{20}$. — 3. *gaa løs paa:* Ásbjörn setlar að rjúka í Jón *JT. PoS.* 18$_{5}$. — 4. vita ekki sitt rjúkandi ráð *være helt raadvild:* konungur veit ekki sitt rjúkandi ráð, hverjum hann á að gæðjast *Skír.* 89, 61$_{5}$.

rjúpa, f., *tetrao lagopus, Rype. Mohr* 49$_{11}$. *tetrao Islandorum. Faber* 6$_{5}$. *lagopus Alpinus. Gr. Df.* 60$_{13}$.

rjúpkarri, m., *Hanrype:* meðan

ropar rjúpkarrinn | og raust er til í lómi *JT.* 225₁.

rjúpnalauf, n., *dryas octopetala, ottebladet Rypegræs. Mohr* 191₁₂. *ÞTh. LÍ.* 53₆. *Av.* 6, 97₃₄.

rjúpnalyng, n., = rjúpnalauf. *Mohr* 191₁₂. *Grl.* 24₂₇.

rjúpuhreiður, n., *Ryperede:* serin þokast nær og nær rjúpuhreiðrinu *PS. Ast.* 134₆.

róa (**ræ, róum; reri, réri, rðri, rerum, réram, rðrum; róinn**), vi. og vt. med dat.; r. öllum árum að e-u *sætte alle Aarer ud, sætte alle Sejl til for at udføre noget.*

roð, n., *Fiskeskind:* Þingmenn stóðu á honum eins og hundar á roði *Skír.* 89, 86₂₂. ekki r. *ikke saa meget som Fiskeskind, ingen gode Kort (i Kortspil):* og því fæ jeg ekki r. *JT. PoS.* 20₂₉.

roða (**a**), 1. vt., *rødfarve, forgylde:* er bjarmi morguns roðar fjalla-hlíð *KJ.* 55₁₆. Mörgum virðist sól hennar (ɔ: hinnar nýju aldar) vera þegar farin að r. fjallatindana *Ald.* 1, 1₇. — 2. vi., r. á *kaste et rødligt Skin paa:* sól roðar á fjöll *den opgaaende Sol forgylder Bjærgtinderne. Fjöl.* 1, 3₄.

roðaskær, a., *med en klar Rødme:* svo að r. | rósarbikar | döggvaðist eldheitum | engiltárum *KJ.* 162₂.

roðasteinn (**-s, -ar**), m., *Rubin:* nú sá hann aðra höll, sem bygð var af tómum roðasteini *Þús.* 1, 89₂₇. hrúga af roðasteinum 90₁₅. herbergi, sem ljómuðu af gulli, demöntum og roðasteinum 113₁₆.

róðrarbátur (**-s, -ar**), m., *Robaad, aaben Fiskerbaad:* Róðrarbátarnir hafa betur í fiskiveiðum, þegar fiskurinn geingur nærri landi *Fjöl.* 2, 3, 42₇. hefir opt borið við, að þesskonar skip hafa glezt við róðrarbáta *Þs.* 1, 93₂₀.

róðrarkona, f., *Rokvinde, Roerske:* tvær af róðrarkonunum urðu veikar *TB.* 7, 318₂₀.

róðrarmaður, m., *Rorkarl, Fisker:* (hvalurinn) þókti mjög skæður róðrarmönnum *Þs.* 1, 88₂₇.

rof, n., 1. *Ruin:* Innan um rofin standa himinháir pálmar *Ið. SG.* 90₄. — 2. *Brud:* í allri þeirri eymd, er samfara verður rofi þeirrar reglu, sem Guð hefir setta *Myn.* 181₂₅.

rófa, f., *Hale.*

rófa, f., *Roe:* bortfeldskar rófur má vel rækta hjer á landi *TB.* 7, 2₁₅. kartöflur og rófur *EB. Kf.* 10₈.

rofskarð, n., *Bresche:* Keisarinn hefir sjálfur skotið r. í það stjórnarfyrirkomulag, sem *Þj.* $^{5}/_{7}$ 81, 55a₅₁.

rófubein, n., *Haleben:* þar að auki spjaldbeinið og neðst rófubeinið *PJ. Ns.* 9₆.

rogaklyf (**-jar**), f., *uhyre stor Byrde:* samt voru rogaklyfjar á þeim (ɔ: hestunum) *Dv.* 5, 52₂₁.

rogast (**a**), v. refl., *slæbe sig frem;* r. með e-ð *slæbe paa noget:* og áfram r. fólkið, í hitavellunni undir allri fatabyrðinni ... og undir öðrum byrðum *EH. Von.* 39₇.

rogastans (*uden Genitivm.*), m., *höjeste Forundring:* Hafði hann svo liðugt tungutak og var svo hnittinn í svörum, að alla rak í rogastanz *Þús.* 1, 139₂₄. Voru demantar mínir svo stórir, að þá (ɔ: kaupmennina) rak í rogastanz 295₁₃. B. rak í rogastanz er hann sá peningapokann 2, 378₁₂.

rogasund, n., *Svømning over dybt Vand; dybt Vand, som man ikke*

kan komme over til Hest uden at lade Hesten svømme: Var farið að falla að, er hann kom að síðasta forvaðinu — þau eru þrjú — og á r. fyrir klettinn *Dv.* 87, 8₂₃. að láta fyrirberast á eyrinni var viss dauði, en r. til beggja handa *Dv.* 5, 55₄₃. *En anden maaske rigtigere Form er* hrokasund, *hvor det første Sammensætningsled* hroka *synes at være g. sg. af* hroki *Topmaal.*

rógbera (-ber, -berum; -bar, -bárum; -borinn), vt., *bagvaske*: biðjið fyrir þeim, sem r. yður *Tang* 98a. að r. Krist og játendur hans *HH. Ks.* 87₁.

rógberandi, m., *Bagvasker*: að láta hina illgjernu rógberendur verða sjer til minnkunar *PP. Sms.* 54₂₃.

rógberi, m., *Bagvasker*: að binda vináttu og fjelagsskap við alrsemdan ref og rógbera *TÞH. Dr.* 1, 2, 89₁₃.

roggínn, a., *stolt*: röskleg ur og r. að sjá í sæti sínu *Fk.* ²⁰/₁₀ 86, 77a₂₇.

rógur (-s), m., (*i Oldsproget* rógr, n.), *Bagvaskelse*: En ekki minni r. er fólginn í hrópinu móti verkmannastéttinni *TB.* 7, 148₂₁.

rok, n., 1. *Rygen.* — 2. *rygende Storm.*

roka, f., *stærk Blæst, stærk Luftström*: gengur r. | með rokna blæstri | niðings nösum frá *JH.* 6₁.

rokgjarn, a., *flygtig*: rokgjarnar oliur *N. Hf.* 32₂.

rokkhljóð, n., *Spinderokkens Lyd*: bæði hafi menn heyrt rokkhljóð í klettum og hólum *Þs.* 1, 3₂₃.

rokkur (-s, -ar), m., *Spinderok.*

rokna (*g. pl. af* roka?), *bruges enten som* a. indecl. *eller som første Del af et sammensat Ord i Betydningen uhyre, overordenlig stor*: (hann) rak syni sínum r. kinnhest *Þús.* 1, 198₂. eg rek henni r. löðrung 2, 93₃. (hann) rak honum r. löðrung 3, 97₁₀.

roksandsmynd|un (-anir), f., *Flyvesandsdannelse*: Vikurmóbergið er r. *Av.* 19, 95₁₆

roksandur (-s, -ar), m., *Flyvesand*: myndast hólar og hæðir af roksandi *Av.* 6, 46₁₄. þegar smái roksandurinn er rokinn úr 16, 47₁₄. smár r. *ÞTh. LÍ.* 19₃.

rokviðri, n., *rygende Storm*: hljóp á hvínandi r. *Þús.* 1, 124₉.

ról, n., 1. = rjátl. — 2. *Bevægelse*: en af róli þessu varð honum svo óglatt, að *Þús.* 1, 318₁₀.

rola, f., *Pjalt, enfoldigt og udueligt Menneske*: skussinn, rolan, ónytjúngrinn *AÓ. Af.* 218₂₉.

róla, f., *Gynge*: liðug lukku r. | leiki við þig fús *GT.* 6₄.

róla (a), 1. vi., = rjátla: að við settum að fara að r. af stað *PS. Ast.* 319₁₈. — 2. vt. med dat., *gynge*: r. sér *gynge sig.*

rolla, f., *Hunfaar*: ef norðanátt kemur, eru rollurnar vísar til að rása af *PS. Ast.* 19₃₃.

Róm, f., *Rom*: lík hans var . . . smurt og flutt til Rómar *Þvf. Alm.* 85, 47₂₄.

róman (-s, -ar), m., *Roman*, það eru hinir svo kölluðu rómanar *Gr. Kv.* 91₁₁. Hann þóttist hafa lesið heimspekilegar bækur, helzt rómana *ÞJ. MV.* 13₁₂. hann hefur og skrifað bæði rómana og leikrit *Hd.* 50a₂₁.

rómanaskáld, n., *Romanforfatter*: þannig eru og að miklu leyti mörg r. *Gr. Kv.* 114₂₂.

legar, fluttar af rœðuskörungum *TÞH. BS.* 296$_{12}$.

rœðusnillingur (-s, -ar), m., *fortrinlig Taler:* inn mesti r. fornaldarinnar *Mill* 74$_{29}$.

rœðustóll (-s, -ar), m., *Talerstol:* þeir urðu lengi að bíða hljóðs, sem í rœðustólnum stóðu *Skír.* 85, 119$_{9}$. Fjöldi karla og kvenna af heldra tagi stíga þar í rœðustólana *Ið.* 5, 305$_{11}$.

rœgikarl (-s), m., διάβολος *Djævelen.*

rœgja (i), vt., *bagtale, bagvaske.*

rœkarl (-s), m., = rœgikarl *Djævelen, Fanden:* rœkallinn hafi það *Ið.* 1, 26$_{2}$. en rœkallinn trúi stúlkunum *PP. Sms.* 209$_{17}$.

rœkarli, adv., *pokkers:* þeir fengu líka rœkalli mikla kornviðbót *Ið.* 3, 85$_{23}$. Hann er rœkalli fúll *ÓÓ. Hv.* 11$_{31}$.

rœkilega, adv., *omhyggelig:* fór hann rœkilega að ráðum föður sins *PP. Sms* 140$_{15}$. sé þeim (ɔ: bendingum sálar vorrar) rœkilega fylgt *TB.* 7, 140$_{1}$.

rœkilegur, a., *omhyggelig:* með því móti er helst að vænta rœkilegs undirbúnings *Fjöl.* 2, 3, 51$_{14}$.

rœkt, f., *Røgt, Omhu; Ömhed, Hengivenhed.*

rœkta (a), vt., *dyrke, opdyrke:* r. jörð, land.

rœktarlaus, a., *ukærlig, ligegyldig:* Jeg væri illa komin, ef maðurinn minn yrði svona tilfinningarlítill og rœktarlaus *Hd.* 59b$_{5}$.

rœktarleysi, n., 1. *Ukærlighed, Ligegyldighed, Impietet:* Heimtuðu settingjar og vinir hinna föllnu hefnd fyrir þetta, sem þeir töldu hróplegt rœktarleysi *Ið.* 6, 267$_{1}$. — 2. *Mangel paa Pleje el. Dyrkning:* sakir rœktarleysis við þennan andlega hæfilegleika *TB.* 7, 123$_{7}$.

rœktarsamur, a., *öm, kærlig:* þú vel innrætti, rœktarsami sonur *Lear* 41$_{16}$.

rœktarsemi, f., *Ömhed, Pietet:* Guð er að launa þér hlýðni þina og r. við föður þinn *Blk.* 118$_{24}$. af sonarlegri rœktarsemi við föður sinn *HP. Gr.* 9$_{23}$. rœktarsemi við sett-land sitt *Br.* 7, 3$_{11}$.

rœktarskylda, f., *Pietetshensyn:* hann gleymdi öllum rœktarskyldum við foreldra sína *Rób.* 5$_{24}$.

rœkt|un (-anir), f., 1. *Dyrkning, Opdyrkning:* jörðin elur önn firir börnum sínum, þó lítið starfi þau að rœktun hennar *Fjöl.* 3, 2, 8$_{23}$. að auka gróða hennar (ɔ: jarðarinnar) með rœktuninni 5, 1, 30$_{3}$. — 2. *Pleje, Uddannelse:* engin gáfa er til, sú er þegið geti meiri rœktun *TB.* 7, 122$_{18}$.

rœktunarleysi, n., *Vanrøgt, Mangel paa Dyrkning:* hvað því (ɔ: landinu) hefir hnignað vegna rœktunarleisis *Fjöl.* 5, 1, 11$_{23}$.

rœna, f., 1. *Brug af Sandserne, Bevidsthed:* var móðir hans mjög svo máttfarin, en hafði alla rænu *JT. PoS.* 141$_{23}$. hann hafði fengið fulla rænu og óstyrkurinn minnkaði *PP. NS.* 43$_{5}$. — 2. *Besindelse, Fatning:* Eg hafði ekki einusinni rænu á að spyrja konu mína, hvernig á þessu stæði *Þús.* 2, 36$_{12}$. — 3. *Mod, Kraft:* Hinn svefndrukkni deyfðarþrungni G. hafði varla rænu í sjer til þess að koma á fyrirlestra frænda sins *HP. Gr.* 7$_{18}$.

rœnulaus, a., 1. *uden Sans og Samling, bevidstløs:* E. lá rænulaus í andarslitrunum *Fjöl.* 1, 170$_{23}$. var eg laminn þangaðtil eg varð r. *Þús.*

2, 123₁. enda varð eg rjett að segja undireins r. af hræðslu 3, 14₃₀. — 2. *sindssvag*: jafnskjótt og hann braut það boð, varð hann r. *Ps.* 1, 25₇.

rænuleysi, n., 1. *Bevidstløshed, Sansesløshed:* (sóttin) jókst með degi hvurjum, fylgdi þar með rænuleysi og magnleysi *JT. PoS.* 25₂. — 2. *Uforstand:* Er það furðulegt r. að selja 140—150 pd. sauði fyrir 14—16 kr. *Br.* 3, 108₁₈.

ræta (í), vt., *rodfæste, indpode, nedlægge:* Þá er það að vísu Guð, sem rætti hana (ɔ: þessa tilfinning) svo djúpt í fylskni sálar minnar *Myn.* 75₈.

röð (**raðar, raðir**), f., *Rad, Række, Rækkefølge*: getur forseti breytt röðinni á þeim málum, sem eru á dagskránni *StA.* 75, 42₁₀. hjer verða þær (ɔ: þessar meginreglur) nefndar í rjettri r. og skipan *Spenc.* 28₂₅. lengi um ókomnu aldanna raðir *KJ.* 74₉.

röðulfagur (-ran), a., (röðull *Sol), straalende som Solen*: Meðal þeirra rósin rjóða | röðulfögur beygir sig *KJ.* 193₁₆.

röðulgeisli, m., *Solstraale*: Ó, þú r. fagur, | allt af mœna augu mín til þín *KJ.* 10₃₆.

röðulhreinn, a., *straalende som Solen*: Allt eins og rósin röðulhrein | blundar við bláan straum *KJ.* 92₇.

röðulljós, n., *Sollys, Solstraaler*: þar sem rósir reifast í | röðulljósum blíðum *LB. RF.* 4, 24₄.

röðulskin, n., *Solskin, Solstraaler*: Rann þá dagur, reis af norðurstraumum | r. *JH.* 2₁₀.

rögg, f., *Raskhed, Energi; Kraft, Eftertryk;* taka r. á. sig *oppe sig:* Síðustu árin hafa Reykvíkingar tekið mikla r. á sig til að rækta land víða umhverfis bæinn *Fk.* $^{6}/_{7}$ 90, 77a₄₅. Hjálpi r. og heppni *Lear* 38₂₅. Annað hegg þá hóf með rögg | hilmir gleggur móti *Núm.* 14, 47.

röggsamlega, adv., *med Eftertryk, djærvt*: rægðu r. *(calumniare audacter). Fróð.* $^{20}/_{4}$ 86, 47₁₉.

röggsamur, a., *driftig*: hún var einkar stjórnsöm og röggsöm í öllum framkvæmdum *Kb.* 3, 188₁₇.

röggsemi, f., *Driftighed, Energi.*

rögun (**raganir**), f., *Vragning, Sortering:* fer 'rögunin' talsvert eptir því hvernig ástatt er á markaðinum *Av.* 19, 188₂₂.

rök, n. pl., *Grunde:* En E. Ó. hefir ekki leitt til þess nein r. *Fjöl.* 3, 1, 10₂₂.

rökfimi, f., *Dialektik*: að vjer eigi . . látum hugi vora stjórnast af mannlegum vitnisburðum einum, af mannlegri r. *Ið.* 4, 34₂₂.

rökfimisíþrótt, f., *dialektisk Kunst:* og sem andleg œfing stóðu þær (ɔ: þessar síðast nefndu kapprœður) að sérhverju leyti á baki inni kröftugu r., er „Socratici viri" tömdu skilning sinn við *Mill* 90₂₂.

rökfróðlega, adv., *logisk*: að forfeður vorir firir þúsund árum hafi hugsað rétt og r. *TB.* 15, 87₂₀.

rökfræði, f., *Logik*: fyrir aðra menn en sannleiksgjarna menn er rökfræðin eigi rituð *TB.* 12, 213₂₉.

rökfræðilega, adv., *logisk*: Í sumtæknum málsgreinum er rökfræðislega látið ósagt til hve mikils af umtaki umsagnings umsögnin sé heimfæranleg *TB.* 12, 218₇.

rökfræðilegur, a., *logisk*: Guðshugmyndin . . gerði djöfulshugmyndina að rökfræðilegum ómöguleik *Fk.* $^{30}/_{7}$ 87, 87₃₆.

rökfræðingur (-s, -ar), m., *Logiker*: það er eg kalla hér málsgrein

að fornum sið, það kalla nú flestir rökfræðingar dóm *TB.* 12, 213₁₂. eftir strönguslu reglum rökfræðinganna 15, 87₂₄.

rökkur, n., *Aftendæmring, Tusmørke.*

rökkurdimma, f., *Aftenskumring:* súlnaraðirnar eru í rökkurdimmunni eins og musteri í hátíðarskrúði með stórum stoðum og útskornum bustum *Av.* 6, 53₆.

rökkurheimur (-s, -ar), m., *Mørkets Verden*: at svalgeimi rökkrheima *KJ.* 84₂₆.

rökkursvefn (-s, -ar), m., *Sövn i Tusmørket:* var myrkt og fólk í rökkursvefni *Þs.* 1, 301₂₀.

rökkva (a), 1, vi., *dæmre*: Fyrir trúfestina rökkvar ekkert kvöld og fyrir hana dimmir engin nótt *Saw.* 28₁₄. — 2. v. impers., *mørknes*: rökkvar að aldrlagi *GB.* 368₄. — 3. vt., *beskygge*: Ó, sæti jeg í sal, er laufin rökkva *ST.* 48₉.

röklegur, a., *logisk:* rökleg hugsun *Gefj.* 5₂₀. Í röklegu tilliti getr ekkert verið fjarstæðara *Fk.* $^{5}/_{7}$ 92, 106a₁₆.

rökleiðsla, f., *Bevisførelse, Argumentation*: Sú r., er herðingarhugmyndin byggist á, ristir eigi djúpt *Spenc.* 95₁₆. með svo einfaldri rökleiðslu, sem þeirri er hann lætr sér nægja *Mill* 208₁.

rökmálslist, f., *Dialektik*: R. Sókrates . . var vegr til þessa *Mill* 89₂₄.

rökréttur, a., *tankerigtig, logisk*: að geta látið hugmynd af hugmynd fæðast eptir rökrjettri hugsan *HP. Gr.* 23₂₂.

rökræða (i), vt., *debattere, diskutere, drøfte:* að r. þýðingarmikil úrlausnarefni heimspekinnar og lífsins *Mill* 89₂₁. það er of umfangsmikið mál til þess að það verði rökrætt rétt í ádrepu 168₂₂. að unt sé að r. það (ɔ: efnið) svona í hjáverkum 207₂₂.

rökræðing (-ar), f., *Debat, Diskussion, Drøftelse.*

röksamlegur, a., *grundig:* spurningin þarf annarar og röksamlegri rannsóknar *Mill* 2₈.

röksanna (a), vt., *bevise ved Argumenter:* það má r., að engin slík athöfn hefir átt sér stað svo þúsundum alda skiftir *Fk.* $^{20}/_{4}$ 92, 62₂.

röksemd (-ir), f., *Grund, Argument*: röksemdirnar sem hún (ɔ: sannfæringin) er sprottin af *Fjöl.* 3, 1, 64. það er fírsta röksemdin 4, 1, 20₂₈.

röksemdafærsla, f., *Bevisførelse, Argumentation*: röksemdafærsla yðar ber ljóslega með sér, að *Sk.* $^{26}/_{3}$ 78, 253₅.

röksemdakeðja, f., *Slutningsrække, Syllogisme:* Ótal hlekki vantaði í þessa röksemdakeðju, þegar hún var framsett fyrir 30 árum *Ald.* 1, 24₅.

röksemdaleiðsla, f., = rökleiðsla: Móður hans þókti þessi r. á góðum ástæðum byggð *Þús.* 3, 105₂₂. ef vér viljum ekki fallast á röksemdaleiðslu ofsóknarmanna *Mill* 171₂₇.

rökskýr, a., *logisk, logisk tænkende:* menn rökskýra og skarpa í hugsun *Mill* 67₂₂.

rökstuðning (-ar), f., *Begrundelse, Motivering*: eg hafna sérhverjum þeim létti í r. máls míns, sem leiða mætti af hugajón þess sem rétt er í sjálfu sér *Mill* 21₁₂.

rökstyðja (-styð, -styðjum; -studdi, -studdum; -studdur), vt., *støtte ved Grunde, begrunde, motivere*: að lærisveinninn gæti rök-

stutt sína skoðun *Mill* 90₁₈. atvik þau, er r. það, sem nú hefir verið sagt *Ið.* 5, 289₂₁. Í þeirri bók eru allar skoðanir þeirra visindalega rökstuddar *Skír.* 88, 42₂₇..

rölt, n., *langsom Gang.*

rölta (í), vi., *gaa sagte*: Magrir menn og blakkleitir r. um götunar berfættir *Ið. SG.* 89₁₈. Rölt þú, karl, til kirkju þinnar *Ald.* 2, 2₂₇. (hann) rölti síðan heim í nýja húsið *Ið.* 3, 37₂.

röskun (raskanir), f., *Forstyrrelse*: þau (ɔ: hlaupárin) gera aptr þá röskun, að *Av.* 6, 158₄.

röst (rastar, rastir), f., 1. *Strömhvirvel, Malström.* — 2. *Grad*: Væri jerðin óskakkur knettur, mundu rastir á henni allstaðar reinast jafnlángar *Urs.* 172₂₀.

rötun (ratanir), f. *Geraaden*, (rata í e-ð *geraade i noget)*: Mun guð skapa skepnu kind | í skelfingar þá r., | að hún fyrst í sökkvi synd, | og svo eilífa glötun? *BG. Nj.* 255₂.

S

sá (sái, sáum; sáði, sáðum; sáður), vt. med dat., *saa.*

sáandi, m., *Saamand, Sædemand:* ef uppskeran á aldrei að launa erfiði sáandans *Myn.* 82₂₂.

sáð, n., *Sæd*: án þess að bera frekari umhyggju fyrir vexti sáðsins *JG. Hv.* 89₁₀.

sáðgarðshátíð (-ir), f., *Sædegaardsfest:* Við hjónin ætlum að halda dálitla s. á fimmtudaginn kemur *PP. NS.* 81₁₅.

sáðgyðja, f., *Korngudinde:* Sáðgyðjan hún Seres þar | í Sabiníu landi *Núm.* 1, 31.

sáðjurt (-ir), f., *Saaplante*: Bygg og hveiti voru sáðjurtir landsmanna *LLH.* 97₁₆.

sáðland, n., *Sædemark:* Inni í borginni vóru aldingarðar og sáðlönd *PM. Ág.* 11₂₁.

sáðmaður, m., *Saamand*: segir hann, að sáðmaðurinn gangi út og sái *JG. Hv.* 89₇.

saðning (-ar), f., *Mættelse, Tilfredsstillelse*: þú s. hverja' og svölun ljer *Sb.* 22, 2₄. saðning hégómlegrar laungunar *Myn.* 95₁₅.

saðningsbráð (-ir), f., *Mættelsesmiddel:* Hvar mun oss, félagi, | hungurforði, | s. | soltnum kviði *JÓ.* 21₁.

saðningur (-s), m., *Mættelse*: voru þær (ɔ: kókoshneturnar) í einu til saðnings og svölunar *Þús.* 1, 307₁₄. en er þau loksins höfðu fengið saðning sinn 3, 104₂₆.

sáðtegund (-ir), f., *Sædart*: allskonar sáðtegundir *Sw. VE.* 168₂₀.

sáðtími, m., *Saatid.*

sáðvél (-ar), f., *Saamaskine*: plóga, herfi, sáðvélar *Austri* $^{3}/_{7}$ 85, 54b₅₅.

safamikill, a., *saftig, saftfuld:* Anoplotherium . . lifði við tjarnir og dý af safamiklum vatnajurtum *Av.* 6, 79₅. kjötið af því (ɔ: þessu fje) er safamikið og ljúffengt 12, 82₄.

saffran, n., *Safran.*

saffranóttur, a., *safrangul*: hinn saffranótti möttull *Stoll* 45₁₆.

safl, m., *Saft.*

safir (-rs), m., *Safir*: voru fjaðrirnar og skinnin gerð af perlum, rúbínum, smarögðum, safírum og allskonar gimsteinum *Þús.* 3,29₂.

safn, n., *Samling.*

safnaðarfulltrúi, m., *Menigheds-Repræsentant*: einn s. úr sókn hverri *LHA.* 3, 240b31.

safnaðarfundur (-ar, -ir), m., *Sognestævne*: Sóknarpresturinn skal ár hvert halda einn almennan safnaðarfund í hverri sókn *LHA.* 3, 240₄.

safnaðarnefnd (-ir), f., *Menighedsraad*: það skal falið safnaðarnefndum á hendur *Ald.* 1, 132₂₃.

safnari, m., 1. *Samler:* Allt var honum jafndýrmætt sem safnara *FJ. BÍ.* 2, 44₂. — 2. *Akkumulator*: þekkja menn engin fœri til að safna vindaflinu, svo að dugi, nema safnara *(accumulatorer)* og leiðisúlur *Ið.* 2, 79₁₃.

safnfé (-fjár), n., *Kapital:* Duglegur verkmaður, sem hefir atvinnu á verkstað, nýtur góðs af safnfjenu, sem sett hefir verið í verksmiðjuna *Sm.* 102₁₆.

safnfjáreigandi, m., *Kapitalist:* hann er laus við ýmsar hættur, sem vofa sífellt yfir höfði safnfjáreigandans *Sm.* 102₁₈.

safngler, n., *Samlingsglas, Kollektivglas*: heitir þá annað þeirra, það sem er í miðjunni, safnglerið *Urs.* 160₁₂. Öllum hinum bognu glerum skipta menn í tvo flokka, s. og tvísturgler *Fisch. Ef.* 304₈. s. handa ljósgeislum þekkingarinnar *TB.* 12, 181₁₁.

safnheiti, n., *Samlingsord, nomen collectivum:* Annar flokkr nafna er sá er vér kalla viljum s. eða heildarnöfn *TB.* 12, 189₇.

safni, m., *Kollektor*: Hlemmúrinn er út af fyrir sig og kallaður s. *Fisch. Ef.* 387₂₆.

safnker, n., *Beholder*: *R* er s., sem dælan *K* flytur allt vatnið í *Fisch. Ef.* 269₁₀.

safnskuggsjá (-r, -r), f., *Samlespejl*: þegar hinn innri flötur eða laut hinnar bognu skuggsjár er skygnd, þá er hún kölluð íhvolf *(konkav)* eða s. *(Samlespejl) Fisch. Ef.* 292₁₆.

sag, n., *Savspaaner*: með því að strá votum theblöðum, sandi eða sagi á það (ɔ: gólfið) *N. Hf.* 25₅.

sagarfiskur (-s, -ar), m., *pristis, Savrokke*: Sagarfiskur (*Pristis*) á heima í Miðjarðarhafi *Gr. Df.* 93₂₄.

saggafullur, a., *fugtig*: saggafull vindkviða þýtur fram hjá *Hd.* 20b₂₁.

saggamikill, a., = saggafullur: þegar hið kaldara loptið frá árbökkunum streymir inn í hið heitara og saggameira lopt *StN.* 2, 38₁₇.

saggasamur, a., *fugtig*: þar er lopt saggasamara *Av.* 6, 48₁₂. loptið í þeim (ɔ: skólunum) var svo saggasamt, að rakinn rann í lækjum niður eptir veggjunum *Ið.* 6, 202₁₆.

saggasemi, f., *Fugtighed; fugtigt Vejrlig*: að velja þann stað til trjáplöntunar, sem minnst eru snjóalög og s. *Fjöl.* 1, 91₂₇.

saggi, m., *Fugtighed:* saggann og kuldann í jörðunni *Fjöl.* 1, 91₂₂. var vafið vandlega um lásinn og munnann (á byssunni) til að verja hana sagga *Ið.* 2, 162₂₀.

sagnaeinkenni, n., *Sagnmotiv*: Allar eru þessar sögur líkar, sömu sagnirnar og s. koma fyrir aptur og aptur *FJ. BÍ.* 1, 67₁₂.

sagnafræði, f., *historisk Kundskab, Historie*: Landafræðin fylgir sagnafræðinni *Fjöl.* 1, 37₅. Hann var sokkjinn niður í bókiðnir, og þó sjer í lagi sagnafræðina 3, 2, 29₁₇.

sagnafræðingur (-s, -ar), m.,

Historiker: s. og prófessor við háskólann *Skír.* 83, 141₂₀.

sagnafræðisrit, n., *historisk Skrift:* og er hennar (ɔ: þessarar aldar) viða viðgetið í sagnafræðisritum *Av.* 6, 158₈.

sagnagrund, f., *Sagaernes Land, Historiens Land, Island:* í sínu skauti sagna-grund | nú sögumanninn geymir *KJ.* 76₈.

sagnakerfi, n., *Sagncyklus:* Annað s. Íra er kennt við Ossian *TB.* 14, 246₈.

sagnameistari, m., *Historieskriver:* Jón Espólín, sagnameistarinn *Fjöl.* 3, 2, 29₆.

sagnaritari, m., *Historieskriver:* hið fræga sænska skáld og s., Geijer *Gr. Kv.* 101₁₈. forn s. Gyðinga *Ið.* 4, 105₂₁.

sagnbeyging (-ar), f., *Konjugation:* Tvíorðaðar sagnbeygingar *LO.* 95₂₄.

sagnfróður, a., *historiekyndig:* Jón Sigurðsson riddari hefir verið manna sagnfróðastur á þessu tímabili *JB. Rht.* 85₁.

sagnfræði, f., = sagnafræði: Hjer að framan (á 17. öldinni) voru taldar með s. fornsögur vorar *JB. Rht.* 34₁₆.

sagnfræði, n. pl., *historiske Videnskaber, Historie:* þar er nokkurskonar ódáinsakur lista og sagnfræða *Íf.* ¹⁴/₁₀ 85, 179c₃₀.

sagnfræðilegur, a., *historisk:* Efni þess (ɔ: tímaritsins) er einkum sagnfræðilegt *JB. Rht.* 75₈.

sagnfræðingur (-s, -ar), m., = sagnafræðingur: Macaulay, sagnfræðingurinn enski *TB.* 4, 147₂₇. það er ekki að búast við að sagnfræðingum komi saman um það 10, 72₁₉. Sagnfræðingurinn getur rekið sig á *BM. UM.* 25₂₆.

sagnorð, n., *Udsagnsord, Verbum:* Sagnorð skiftast eptir merkingu sinni í tvær höfuðdeildir *LO.* 62₁₉. stafur sá, sem sagnorðin enda á í nútíð framsöguháttar *TB.* 9, 43₁₁.

sagnorðabeyging (-ar), f., *Konjugation:* fyrsta s. *LO.* 67₂₅.

sagógrjón, n. pl., *Sagogryn:* þegar s. eru látin út í *EB. Kf.* 21₉.

sagósúpa, f., *Sagosuppe:* rauð s. *EB. Kf.* 39₁₇.

sagtentur, a., *savtakket:* margar hnúkaþyrpingar með sagtenntum oddum *Av.* 19, 95₂₄.

sagyddur, a., *savtakket:* eins og bognir tvíeggjaðir hnífar með sagyddum röndum *Av.* 6, 76₂₄.

sakalög, n. pl., *Kriminalret, Kriminallove:* að breyta skyldi sakalögunum *Skír.* 55, 25₂₇.

sakamál, n., *kriminel Sag:* hann ákveður fyrir hönd hins opinbera hvort skjóta skuli sakamálum til hæsta rjettar *LHA.* 8, 74₁₂.

sakbera (-ber, -berum; -bar, -bárum; -borinn), vt., *anklage:* Eg bið ei himins þrumuþór að slá þig | né sakber þig við hástól hans, sem dæmir *Lear* 60₁₈.

sakborningur (-s, -ar), m., *den anklagede:* hljóp sakborningrinn út af verkstofunni *Fk. A.* ¹¹/₂ 90, 8a₁₂. sté kennimaður í stól og hélt ræðu til að snúa sakborningunum *Gefj.* 17₂₆.

sakbær (-ran), a., *tilregnelig:* misgjörningrinn er í því fólginn, að sakbærr *(imputabilis)* maðr stofnar lífi eðr heilsu manns í hættu með lækningakáki sínu *Nöl.* ²³/₂ 81, 7a₂.

sakfella (i), vt., *domfælde, erklære skyldig:* þó öll veröldin fyrir utan sakfelli hann *TÞH. Bs.* 43₁₆.

sakfellisdómur (-s, -ar), m., *Fordömmelsesdom:* nagar hún (ɔ:

meðvitundin) mann . . og bendir á hulinn sakfellisdóm *TÞH. Bs.* 43₁₈.

sakfrœðingur (-s, -ar), m., *Kriminalist*: Á máli sakfræðinga („Kriminalista") er og glæpur (crimen) brot gegn réttlætistilfinning *Nöl.* ²⁸/₂ 81, 6b₁₇.

saklaus, a., *uskyldig*: hinn fyrri Adam, sem kom hreinn og saklaus frá guðs hendi *JG. Hv.* 67₇.

sakleysi, n., *Uskyldighed*: allt gott, sem þú nýtur í s. og með þakklæti *Myn.* 95₂₁.

sakleysingi (-ja), m., *uskyldigt Menneske*: að í þessu efni eigi hann sakleysingjans málstað að verja *FP.* xiii₃. þarftu þar fyrir að gera þenna sakleysingja . . að ósannindamanni? *Sak.* 37₁₄.

sakleysingur (-s, -ar), m.. = sakleysingi: allir horfðu aumkunaraugum á þenna munaðarlausa sakleysing *Blk.* 88₄.

sakleysisblæja, f., *Uskyldighedsslør*: að hjúpa þær (ɔ: yfirsjónirnar) sakleysisblæju í augum almennings *TÞH. BS.* 308₂₇.

sakleysislegur, a., *som ser ud til at være uskyldig*: Þessi laglega stúlka, sem var svo hjartanlega sakleysisleg *Ið.* 4, 399₁₁. (þoka) sakleysisleg eins og brúða *PS. Ast.* 55₃₄.

saknaðarstef, n. pl., *Sørgedigt*: S. sorgmœddrar móður *KJ.* 28₉.

saknaðartár, n. pl., *de af Savn el. Længsel fremkaldte Taarer*: saknaðartárin silfurtæru *KJ.* 28₁₇.

saknæmi, n., *Strafskyldighed, Tilregnelighed*: að saknæmið, misgjörningrinn, glæprinn felist í því að *Nöl.* ²⁸/₂ 81, 7a₁₂.

saknæmur, a., *strafskyldig, tilregnelig*.

sakverjandi, m., *Sagforsvarer, Defensor*: það er líklegt að s. hans hafi ratað meðalveginn *Skír.* 79, 95₁₀.

sala, f., *Salg*; leggja í sölurnar *opofre*: hvort hann ætti að leggja lífið í sölurnar til að frelsa konu sína *Þús.* 1, 18₂₄. leggja voðalega mikið í sölurnar *Fk.* ²⁹/₁₀ 86, 78b₅₇.

sál (-ir), f., *Sjæl*.

salamandra, f., *Salamander*: froskar, salamöndrur, skjaldbökur *Av.* 6, 81₂₁. Salamöndrur eru eitraðar *PJ. Ns.* 97₂₂.

salamandri, m., *Salamander*: Salamandrar eiga víða heima í Evrópu *Gr. Df.* 78₂₅.

sálarfjör, n., *Aandslivlighed*: að þjóð vor mundi mjög eflast að gladlyndi, tápi og sálarfjöri *TB.* 7, 133₃.

sálarfræði, f., *Sjælelære, Psykologi*: rúmfræði, eðlisfræði, s. *Ið. SG.* 97₂₆.

sálarfræðilega, adv., *psykologisk*: Er það ekki sálarfræðislega eðlilegt og kristilega rétt? *Ald.* 2, 67₁₄.

sálarfræðilegur, a., *psykologisk*.

sálarfræðingur (-s, -ar), m., *Psykolog*: In nýju nútíðarskáld eru sálarfræðingar *Sk.* ²⁹/₆ 82, 58c₆.

sálarháleikur (-s), m., *Sjælshöjhed*: Annars lýsir þetta kver yfir höfuð sálarháleik og sálarhreinleik *Þj.* ²⁵/₁₀ 84, 163b₂₄. það, sem fram kemur í siðferðismeðvitund daglegs lífs af göfuglyndi, sálarháleik *Mill* 101₂₇.

sálarheill (ir), f., *Sjælefrelse*: prestrinn ræðst á þann farartálma sálarheillar, sem heitir synd *AÓ. Af.* 212₂₃. gamlar bækur, sem dugað hefðu til sálarheilla hingað til *Fk.* ²⁹/₁₀ 86, 80a₃.

sálarhreinleikur (-s), m., *Sjælsrenhed; se* sálarháleikur.

sálarhreinn, a., *renhjærtet*: þær (ɔ: bækur), sem ritaðar hafa verið

af sálarhreinum og sálarstyrkum mönnum *TB.* 7, 136$_{25}$.

sálarkreppa, f., *Aandssnæverhed, Snæverhjærtethed*: það er merki upp á sálarkreppu *TB.* 7, 161$_{18}$.

sálarkrypplingur (-s, -ar), m., *Aandskrøbling:* menn hneigjast til að verða slíkir sálarkrypplingar *Mill* 125$_{2}$.

sálarkyrkingsdvergur (-s, -ar), m., *aandelig forkröblet Vantrivning*: slíkir andlegir sálarkyrkingsdvergar *Mill* 125$_{5}$.

sálarkyrkingur (-s), m., *aandelig Forkrøbling.*

sálarlegur, a., *sjælelig, mental:* Sérhver maðr er sjálfr inn rétti vörðr heilsu sinnar, hvort heldr líkamlegrar eðr sálarlegrar og andlegrar *Mill* 25$_{14}$.

sálarofraun (-ir), f., *aandelig Overanstrængelse*: Hann hefir ekki betra upp úr sjálfum sjer með neinni angistar-baráttu eða neinni sálarofraun *Auðv.* 6$_{14}$.

sálarstyrkur, a., *aandstærk; se* sálarhreinn.

sálarviðkvæmni, f., *Ömfindtlighed, Sentimentalitet:* of veik s. kann að gugna gagnvart sannleikanum *TB.* 7, 157$_{33}$.

sálarþorsti, m., *Sjælstörst:* þær (ɔ: bækur) sem svala bezt hans sálarþorsta *TB.* 7, 137$_{3}$.

sálarþrek, n., *Sjælsstyrke*: ber hann þó hærur og harma sína með sóma og sálarþreki *TÞH. BS.* 237$_{20}$.

sálda (a), vt., *sigte*: þá þarftu á sáldi að halda til að s. mjölið *Rób.* 64$_{13}$.

sáldbein, n., *Siben*: þeftaugarnar fara niður í nasaholið gegnum ofur-smá göt á sáldbeininu *JJ. EML.* 106$_{23}$. inn í kúpunni er sáldbeinið *PJ. Ns.* 7$_{26}$.

sáldra (a), vt. med dat., *strø*: að s. sandi á göturnar *KJ. Uf.* 61$_{15}$.

sálfræði, f., *Psykologi*: Sálfræðin kennir oss að *TB.* 12, 177$_{22}$.

sálfræðilega, adv., *psykologisk*: Þvert á móti er það sálfræðislega skiljanlegt og eðlilegt að *Fk.* $^{5}/_{7}$ 92, 106$_{a26}$.

sálfræðilegur, a., *psykologisk*: í sálfræðislegum skilningi *TB.* 12, 178$_{13}$.

sálfræðingur (-s, -ar), m., *Psykolog*: Sem sálfræðingar fáum vér og hér sýnishorn þess, hversu *Fróð.* $^{25}/_{4}$ 84, 114$_{30}$. Fyrir sálfræðinginn er það sannarlega gagnlegt og fróðlegt *TB.* 8, 29$_{20}$.

salfýsi, f., *Lyst til að sælge:* með vörumegninu vex framboðið eðr salfýsin æ meir og meir *AÓ. Af.* 86$_{11}$.

sálga (a), vt. med dat., *dræbe, myrde; ødelægge*: (stúlkan) sat um að s. sér *Þs.* 1, 296$_{3}$. göfga menn er gálga | þeir grimmir festa á | og sonum þeirra s., | er sigruðu fyrri þá *GB.* 148$_{11}$. Í þriðju umræðu var hætt við að því (ɔ: frumvarpinu) yrði sálgað *Skír.* 90, 58$_{31}$.

salgirni, f., = salfýsi: kaup- og s. *AÓ. Af.* 83$_{25}$.

sálgæzla, f., *Sjælesorg:* Þeir tóku þátt í stjórn safnaðarmálanna, veitingu sakramentanna, prjedikuninni og sálgæzlunni *HH. Ks.* 114$_{3}$.

sallaregn, n., *Støvregn. Poest. Isl.* 32$_{26}$.

sallarigning (-ar), f., = sallaregn.

sálmabók (-bœkur), f., *Salmebog:* Enga átti kirkjan sálmabókina *Auðv.* 79$_{20}$.

sálmakveðskapur (-ar), m., *Salmedigtning*: það er efamál, hvort nokkuð í sálmakveðskap Norðurlanda

jafnast við „Passíusálmana“ *HP. Gr.* 19$_{18}$.

sálmaskáld, n., *Salmedigter:* líka eru lögin sum so heppilega valin og vel eftir efninu, að trauðla hefir neitt annað s. hjer á landi haft jafn-góð tök á því *Fjöl.* 3, 1, 60$_{1}$. Sem sálmaskáld á hann fáa sína líka á Norðurlöndum *HP. Gr.* 19$_{12}$.

salmiak, n., *Salmiak:* á Mývatnsörræfum var 1876 töluvert af salmíaki í krystöllum á sprungubörmum *Av.* 6, 57$_{29}$.

sálnaflakk, n., *Sjælevandring:* þeir trúa á s. eptir dauðann *PJ. Ns.* 41$_{22}$.

sálnahrakningur (-s, -ar), m., *Sjælevandring:* Eins var líklega kenning þeirra um sálnahrakninginn *Ið. SG.* 126$_{22}$.

salt, n., *Salt.*

saltbreiða, f., *Saltstrækning:* Í efri tríaslögunum eru víða þykkvar og víðáttumiklar saltbreiður *Av.* 6, 75$_{4}$.

saltbrendur, pp., *saltbrændt:* að hann (ɔ: sunnlenzki fiskurinn) væri opt saltbrenndur. *Av.* 19, 195$_{12}$.

saltbrensla, f., *Saltkogning:* Saltbrennsla hefir áður verið nokkur á Íslandi *ÞTh. LÍ.* 52$_{21}$.

saltfiskstegund (-ir), f., *Klipfiskesort:* að lýsa í stuttu máli útlendu saltfiskstegundunum *Av.* 19, 165$_{5}$.

saltfisksverkun, f., *Tilvirkning af Klipfisk:* skyldi því verzlunarfélagið láta kenna s. á hinum helztu fiskihöfnum *TB.* 4, 199$_{12}$.

saltfiskur (-s), m., *saltet Fisk, Klipfisk:* þeir, sem sendir voru til Íslands að vega saltfisk *JT. PoS.* 69$_{27}$. s. er nærri því allur fluttur til annara landa *LÍ.* 58$_{6}$. s. er nærri allur fluttur til útlanda *ÞTh. LÍ.* 64$_{19}$.

saltgerðarstöð (-var, -var), f., *Saltværk:* við saltgjörðarstöðvarnar, sem þar eru *Av.* 19, 210$_{18}$.

saltgeti, m., *Saltdanner, saltfrembringer, halogent Stof:* þessi fimm efni kallast því „halogen“ eða saltgetar *Gr. Ef.* 30$_{22}$.

saltkendur, a., *saltholdig:* kennir P. það ofsahita á sumrum, hörðum saltkenndum jarðvegi og söltu fóðri *TB.* 7, 289$_{24}$.

saltkjöt, n., *saltet Kød:* í dag er skamtað s. og svínsflesk *Ið.* 1, 65$_{20}$.

saltlag, n., *Saltlag:* Sumstaðar í miocenelögunum finnast stór saltlög *Av.* 6, 82$_{5}$.

saltlind (-ir), f., *Saltkilde:* Mikið er búið til af salmiaki, og allur fjarski af salti úr saltlindum og sjó *Ið. SG.* 69$_{8}$. hann (ɔ: Poseidon) lét spretta upp s. *Stoll* 97$_{5}$.

saltlögur (-lagar), m., *Saltlage:* skal selta það (ɔ: heyið) dálítið með muldu salti eða heldur saltlegi *Br.* 5, 69$_{31}$.

saltmegin, n., *Saltmængde, Saltholdighed:* Nú var s. hafsins rannsakað *Av.* 6, 119$_{28}$.

saltnáma, f., *Saltgrube:* Jeg gekk niður á Bertelsgötu til þess að fá mjer vinnu við saltnámurnar *Hd.* 58b$_{27}$.

saltnámi, m., *Saltgrube:* á norðurhallanum eru feikna miklir saltnámar við Vielizka *Gr. Lf.* 86$_{34}$.

saltpétur (-rs), m., *Salpeter. Mohr.* 333$_{24}$. verkstaðir til að hreinsa s. *Ið. SG.* 69$_{9}$.

saltpéturkendur, a., *salpeterholdig:* Þetta kátlega eldsneyti er mjög saltpjeturkennt *LÍ.* 41$_{17}$.

saltpækill (-s), m., *Saltlage:* er

heitugast að hafa til þess saltpækil á flöskum *EB. Kf.* 24₆.

saltsuða, f., *Saltkogning:* Þá átti og að byrja saltsuðu á Reykhólum *ÞTh. LÍ.* 52₂₂.

saltsýra, f., *Saltsyre:* matarsalt, klórjárn og s. *Av.* 6, 57₂₅. leggja eigi annað til en 100 potta af saltsýru *Ið.* 2, 76₁₅.

salttegund (-ir), f., *Saltart, Saltsort, Saltkvalitet:* á Sikiley fást ýmsar salttegundir *Av.* 19, 219₂₅.

sáluhjálp, f., *Sjælefrelse, Saliggörelse;* um sáluhjálpina *HF. Kv.* 1, 147₂₆.

sáluhjálplegur, a., *saliggörende:* Guðs sáluhjálpleg náð *Myn.* 97₂₁.

sáluhlið, n., *Led paa en Kirkegaard:* fyrir utan sáluhliðið *GT.* 63₂₂.

sálusorgari, m., *Sjælesørger:* fólkið, sem fengið hafði þessa sálusorgara *Fyrirl.* 48₂₉.

samábyrgð, f., *fælles Ansvar, Solidaritet:* samskyldur og s. *(solidaritas) AÓ. Af.* 106₁₀.

samaldarmaður, m., *Samtidig:* flestir hafa nóg að hugsa um sjálfa sig og sitt verk, um sína tíma og sína samaldarmenn *HGTh.* 59₁₄.

samaldri, m., *Samtidig:* þar sem og Alkæos landi hennar og s. var *GB.* 16₈.

samanberandi, ppræs., *sammenlignende, komparativ:* Fyrir hina s. vísindastefnu þessarar aldar er slíkt fyrirkomulag . . alveg nauðsynlegt *Íf.* $^{21}/_{7}$ 86. 120₂₈₈.

samanblöndun (-blandanir), f., *Sammenblanding:* er því sólarköld vor eiginlega byggð á s. hugmynda allra þessara þjóða *Av.* 6, 154₄.

samanburður (-ar), m., *Sammenligning, Forhold:* í samanburði við þeirra þjóð *Fjöl.* 1, 15₁₄. til samanburðar við hið íslenzka ártal *Av.* 6, 171₂. samanburðurinn sýndi, að *Skír.* 87, 61₁₀.

samandreginn, pp., *sammentrængt, kortfattet:* að prenta samandregna samanburðarskýrslu *Br.* 3, 75₂₂.

samanhangandi, ppræs., *sammenhængende:* s. stig *Sv. VE.* 93₁₂. s. bibliusaga *Av.* 7, 98₁₀.

samanhengi, n., *Sammenhæng:* til þess að finna s. þeirra (ɔ: jarðlaganna) *Av.* 6, 65₇.

samanhroðaður, pp., *sammensmurt:* samanhroðað samsull úr einhverjum einum dóna *Gr. Kv.* 117₂₀.

samanlagður, pp., *sammenlagt,* að öllu samanlögðu *naar alt kommer til alt, i det hele taget:* hvurjir að öllu samanlögðu geimi meiri þekkingu og betri vilja *Fjöl.* 2, 3, 53₂₀.

samanlesinn, pp., *kompileret:* sýnist mjer nauðsynlegt að geta þess, að hann (ɔ: bæklingurinn) samanlesinn er og útlagður úr ýmsum skrifum urtaþekkjara *Gr. Sk.* 91, 78₂₁.

samanlostning (-ar), f., *Sammenstød:* um uppkomu lífsins af samanlostningu frumefna *Skír.* 85, 60₂₂.

samanskroppinn, pp., *sammenskrumpet, indskrumpet:* og um samanskroppnar varir | leikur háðkuldi | harðra boða *GB.* 95₉.

samanstanda (-stend, -stöndum; -stóð, -stóðum; -staðið), vi., *være sammensat, bestaa:* Þræðir þessir samanstanda af eggjahvítuefni og trefjavef *JJ. EML.* 11₁₉. 'Rómverjavirki' samanstóð af sjö hlutum *TÞH. Kld.* 698₂₅. Allt mannfjelag-

ið samanstendur af einstökum mönnum *Sm.* 27₂₁.

samantaka (-tek, -tökum; -tók, -tókum; -tekinn), vt., *affatte, forfatte*: Suma vøkulestra hefi eg sjálfur samantekið *HF. Kv.* XVI₁₈.

samantalinn, pp., *sammentalt;* að öllu samantöldu *i det hele taget. Fjöl.* 3, 3, 11₂₄.

samantekning, f., *Affattelse, Forfattelse. KG.* 7a.

samanvafinn, pp., *sammenviklet, sammenrullet*: hann (ɔ: vísirinn) liggur s. í hnút *Sw. VE.* 234₁₁.

samanþjappaður, pp., *sammenpakket, sammentrykt, kompakt:* að hvelið sje s. loptsnúður kringlóttur *Björl.* 56₁.

samastaður (-ar, -ir), m., *Opholdssted*: að útvega henni Sigríði systur minni góðan samastað *JT. PoS.* 68₁₄. Sé rúmið s. líkama, þá er það einnig s. yfirborðs líkama *TB.* 6, 69₂₀.

samband, n, 1. *Forbindelse, Sammenhæng:* þegar þjer sjáið, í hve fegru sambandi stærðir þessar eru hvur við aðra *Urs.* 76₁₈. (vitið) leitar þannig að öðru sambandi hlutanna *Myn.* 155₆. — 2. *Forhold*: hvaða s. er á milli landsuppdrátta og mælikvarða þess, sem stendur á þeim *TUM.* 2, 42₂₃. — 3. *Forbund:* þannig myndaðist . . s. það í Rómaborg, er menn kalla þrístjóraveldið hið fyrra *PM. Ág.* 86₃₁.

sambandingi, m., *Medfange*: guðhræðsla og trúrænisdæmi, er hann hafði fyrir sambandingjum sínum *FP.* xx₂.

sambeit (-ir), f., *fælles Græsgang*: að ávagstarfjenaður og hross sjeu ekki í sambeit *Fjöl.* 5, 1, 32₂₃.

sambekkingur (-s, -ar), m., *Klassekammerat:* en sambekkingar minir hoppuðu upp í háa lopt af fögnuði yfir minni hreystilegu vörn *Ið.* 1. 231₂₃.

sambiðill (-biðils, -biðlar), m., *Medbejler:* skyldi hann eiga sjer sambiðil? *Þús.* 2, 189₂₃.

sambinda (-bind, -bindum; -batt, -bundum; -bundinn), vt., *sammenbinde, sammenknytte:* s. og sundurleysa *AÓ. Af.* 15₅.

sambjóða (-býð, -bjóðum; -bauð, -buðum; -boðinn), vt. med dat., *stemme overens med*: það sambauð líka hjarta-gjæðum þeirra *Fjöl.* 3, 1, 37₂.

samblaðaður, a., *sambladet*: Lögun samblöðuðu krónunnar er mjög breytileg *TB.* 12, 150₄.

samblendi, n., 1. *Omgang:* hversu mjer mætti vera móti skapi að geta ekki haft s. við jafningja mína í borginni *Þús.* 2, 38₂₅. — 2. *Samkvem, Kommunikation:* í þessum heimi lifir hann (ɔ: maðurinn) svo aðskilinn frá náttúrunni, að hann hefir ekkert framhalds s. við hana *Sw. VE.* 46₈.

samblendni, f., *Samfærsel, Samkvem:* að vjer höfum s. við þær þjóðirnar, sem bezt eru að sjer *Fjöl.* 3, 2, 27₂. til að stía Íslendingum frá s. við aðrar þjóðir *TB.* 4, 191₅.

samboðinn, pp., 1. *værdig*: bólstað slíkan | Satan s. | sér þar hrepti *Pdm.* 3a₂₇. — 2. *overensstemmende med, passende for:* Ræðurnar hljóta að vera samboðnar anda og eðli mannanna *Gr. Kv.* 88₂.

sambreyskingur (-s), m., *Blanding (af heterogene Bestanddele)*: Surtarbrandsmyndun þessi er sambreiskingur af mörgum lögum *Av.* 13, 107₁₆.

sambreyskja, f., *Blanding*: þær (ɔ: ræðurnar) eru nokkurskonar sam-

breiskja af ræðu og sögu *Fjöl.* 4, 3, 50₁₅.

sambróðir (-**bróður**, -**bræður**), m., *Medmenneske*: virðing fyrir manniegu frelsi sambræðra sinna *AÓ. Af.* 103₂₉.

sambrotningsumbúðir, f. pl., *Bullebandage:* S., sem opt eru hafðar um veika útlimi, eru gjörðar.með þeim hætti að *N. Hf.* 89₂₉.

sambrýndur, a., *med sammenvoxede Øjenbryn*: eða þeir eru sambrýndir þ. e. þegar augabrýnar ná saman fyrir ofan nefið *Þs.* 1, 405₁₃.

sambræðsla, f., *Sammensmeltning*: Af þessari sambræðslu járns og brennisteins er nú komið nýtt efni *GÓ. ÆB.* 17₂₆.

samburðarlegur, a., *komparativ:* Söguritarinn getur eigi betur gjört en að segja þannig frá lífi hverrar þjóðar, að hann með því safni til samburðarlegrar þjóðlífsfræði *Spenc.* 15₁₆.

samburðarmálfræði, f., *komparativ Sprogvidenskab:* mál einkum iðkað af þeim, er leggja stund á samburðar-málfræði *Saw.* 37₉.

sambyrgingur (-**s**, -**ar**), m., *Medborger:* starfaði hann margt það, sem sambyrgingum hans mátti að gagni verða *Sm. Hþs.* 46₂₆.

sambær, a., *sammenlignelig*: En verkin aftr á mót, þau eru s. (*comparabilis*) og samjafnanleg *AÓ. Af.* 108₁₃.

samdauna, a. indecl., *som har vænnet sig til en slem Lugt; vant til*: menn eru orðnir ósómanum svo s., að þeir hneykslast ekki á honum *Má Í.* 32₁₀.

samdeilandi, m., *fælles Multiplum:* Minsti s. er því framkvæmi allra gjörenda hverrar tölunnar *Hemp.* 17₂₁.

samdóma, a. indecl., *af samme Mening, enig med*: muntu verða mjer samdóma um það *Þús.* 1, 85₂. allir ... eru þó s. um það, að *TUM.* 2, 10₃. Hitt er annað mál, hvort menn geta orðið honum s. um allt *MáÍ.* 3₁₁.

samdómandi, m., *Meddommer:* hve mikil not enir löglærðu gætu haft af ólöglærðum samdómendum *Skír.* 79, 148₁₁.

samdómsmaður, m., *Meddommer:* um kviðdóma og ólöglærða samdómsmenn *Skír.* 79, 147₂₆.

samdráttarafl, n., *Sammentrækningskraft:* samdrattarablið gjörði það að verkum, að *Fjöl.* 1, 115₁₈.

samdráttur (-**ar**), m., 1. *Sammentrækning*: við storknun og samdrátt stallagrjótslaganna hafa víða komið stórar sprungur *ÞTh. LÍ.* 48₁₀. Þegar vjer stöndum upprjettir, þá er það að þakka samdrætti margra vöðva *JJ. EML.* 12₂₆. — 2. *Sammenslutning*: Af nýjum samdrætti stórvelda *Skír.* 82, 7₁₆. náttúrlegur s. þegnanna innan sveita, hreppa og bæja 85, 21₁₂.

samdrægur, a., *sammendragende, forenende*: þá er samkepnin nægilega sundrdræg og samdræg *AÓ. Af.* 81₁₈.

sameðla, a. indecl., *af samme Natur*: Andi vor er s. við anda þann, er vjer heyrum til *Gefj.* 35₁₃.

sameigind (-**ir**), f., *fælles Egenskab:* Hlutirnir hafa jafnan fleiri og færri sameigindir til að bera *TB.* 12, 194₁₉. flestar eigindir eru sameigindir 194₂₀.

sameigingur, m., *Kommunist, Socialist*: Proudhon, hinn snarpi kappi sameiginga *AÓ. Af.* 124₁₇.

sameign (-**ir**), f., *Sameje, Fælles-*

skab i Ejendom: sameign allra þeirra, sem heitið geta Íslendingar *Fjöl.* 1, 11₂₆. skrælingjar hafa flest sín efni svo sem í s. og samnautn *AÓ. Af.* 218₁.

sameignarkenning (-ar), f., *Læren om Sameje*: Robert Owen . . . fylgdi fram sameignarkenningum *Fk.* ³⁰/₁₁ 85, 85b₅.

sameignarlög, n. pl., *Lov* (*el. Love*) *om Sameje*: Hann stofnaði verkmannafélög með sameignarlögum *Fk.* ³⁰/₁₁ 85, 85b₇.

sameignarmaður, m., *Kommunist*: Það (ɔ: brjefið) byrjar með þungum ámælum um samtök og kenningar jafnaðarmanna, sameignarmanna, gjöreyðanda *Skír.* 79, 60₂₄.

sameignarnafn, n., *nomen commune, Fællesnavn:* hvort heldr nafnið er eiginnafn eðr s. *TB.* 12, 189₃.

sameina, (a, vt., *forene, forbinde*: Hún (ɔ: fegurðin) er sameinuð nytseminni *Fjöl.* 1, 10₃₁. hann er þeim sameinaður í kærri endurminning *JG. Hv.* 59₁₈. Vatnsefnið og súrefnið sameinast að nokkru leyti *TB.* 2, 37₁₀.

sameinanlegur, a., *forenelig, som kan bestaa med*: með allri þeirri sjálfsafneitun, sem sameinanleg er nauðsynlegu sjálfstæði *Sk.* ²¹/₈ 82, 21c₂₆.

sameining (-ar), f., *Forening, Forbindelse:* s. milli Drottins og englanna *Sw. VE.* 57₂. sökum hinnar innilegu sameiningar, sem er milli sálar og líkama *JG. Hv.* 107₆.

sameiningardepill (-depils, -deplar), m., *Foreningspunkt*: hitinn verður því meiri í sameiningardepli geislanna, sem fleiri sólargeislar lenda á eldglerinu eða eldskuggsjánni *Fisch. Ef.* 223₆.

sameiningargáfa, f., *Konbinationsevne*: Jeg get þess vegna ekki álitið skáldin annað en þá menn, sem hafa margbreyttar gáfur — sjer í lagi sameiningar- *(combinations)* gáfu *Gr. Kv.* 77₆.

sameiningarþyngd, f., *Forbindelsesvægt:* Atomþyngd merkir því s. *Gr. Ef.* 12₃₁.

sameinisgáfa, f., = sameiningargáfa: þá er vér beitum greind vorri og sameinisgáfu *TB.* 12, 184₂₉.

sameinkunn (-ir), f., *almindelig Egenskab:* sameinkunnir líkamanna *Fisch. Ef.* 6₂.

sameinn, a., *en og den samme, forenet:* þjóð í náðum þeirra skal | þaðan af samein vera *Núm.* 2, 41.

samfagna (a), vt. med dat., *deltage i ens Glæde, gratulere:* þá kom vinr hans að s. honum *PP. Sms.* 66₉. Átta dögum eptir það komu ættingjar hennar og nágrannar til að s. henni *Tang* 85₂₂.

samfagnaður (-ar), m., *Deltagelse i ens Glæde, Gratulation*: margir flýttu sjer á fund kedifsins að tjá honum samfagnað sinn *Skír.* 83, 39₂₃.

samfalla, a. indecl., *kongruent*: Tveir janfstórir og samlaga þríhyrningar eru nefndir s. (*kongruente*) þríhyrningar *Hemp.* 56₁₀.

samfallinn, pp., *overensstemmende med*: það er í alla staði samfallið við þá merkingu, að *Stoll* 88₁₄.

samfara, a. indecl., *som ledsager, som følger med, samtidig med, forbundet med*: því kvæl sé óttanum s. *Myn.* 21₂₆. vegna þess drepsótt ætíð fer á eptir hallæri eða verður s. því *Fjöl.* 2, 2, 23₉. Sjerhver embættismaður . . . er skyldur að gegna um stundar sakir þeirri þjónustu, sem er s. þeirri stöðu, er æðri er

en staða sjálfs hans í sömu stjórnargrein *LHA.* 3, 77$_{11}$.

samfara, præp. med dat., *samtidig med:* s. því höfðu hinir kristnu orðið að sæta margs konar ofsóknum *Tang.* 154$_{25}$. S. inum miklu framförum í verklegum efnum vaknar hvervetna nýtt andlegt líf *Fk.* $^{30}/_{11}$ 85, 85a$_{13}$.

samfarabaugur (-s, -ar), m., *Parallelcirkel*: Sá hringur heitir s. (*Parallel*), af því hann er allstaðar jafnlángt frá miðbaugi *Urs.* 182$_{13}$.

samfastur, a., *sammenhængende*: samfast hugmindakjerfi *Fjöl.* 2, 1, 9$_{23}$. Baulusteinstegundirnar finnast ...aldrei í samföstum fjallgörðum *LÍ.* 10$_{4}$. Mannlífið samanstendur af samfastri röð af smámunum *Sm.* 83$_{5}$.

samfeðrungur (-s, -ar), m., *den der har samme Fader som en anden*: Jeg þoli ekki, að... Þórðr s. þeirra kalli Brynjólf byskup afa *ÞTH. BS.* 221$_{21}$.

samfélag, n., *Samfund, Selskab, Forening*: sögurnar kenna oss að lifa í samfélagi við hina ágætu menn, er uppi voru í forneld *Myn.* 65$_{22}$.

samfélaginn, a., *selskabelig:* Maðrinn er s. (*sociabilis*), ef eg má kalla það svo *AÓ. Af.* 40$_{8}$.

samfeldur, a., *lige tyk over alt:* Þegar grauturinn er orðinn mjúkur og samfelldur, má taka hann ofan *EB. Kf.* 47$_{21}$.

samfella, f., 1. *Skjört.* — 2. *Sammenhæng, Kontinuitet:* samfellan skapast ekki af punktum, hversu margir sem þeir eru, því eðli þeirra er að vera stakir *TB.* 6, 84$_{9}$. Þýðingin er lausleg og eigi í samfellu *Kb.* 1, 88$_{16}$.

samfellingur (-s, -ar), m., *sammensat Ord*: aptast í einhvurjum frammliði samfellings *Fjöl.* 2, 1, 19$_{32}$.

samferða, a. indecl., *som rejser sammen med en*: þeir urðu s.

samferðamaður, m., *Rejsefælle:* nema þú hafir góðan samferðamann *Þús.* 1, 133$_{7}$.

samfesting (-ar), f., *Sammenföjning:* að samfestingarnar á neðri steinunum sjeu þaktar af efri steinunum *LHA.* 3, 87$_{35}$.

samflétta (a), vt., *sammenflette, sammenknytte, forene*: Hjá honum var nýnæmi og fastheldni svo nákvæmlega samfléttuð, að ekki var gott að lesa það í sundur *TÞH. BS.* 149$_{23}$.

samflétting (-ar), f., *vicia cracca, Fuglevikke. Mohr.* 202$_{11}$.

samflétt|un (-anir), f., *Sammenfletning, Sammenslyngning*: fyrir undrunarverðar samfléttanir *SW. VE.* 267$_{24}$.

samfleytt, adv., *uafbrudt, i Træk*: í tvö sumur s. *Þs.* 1, 70$_{36}$. varð ekki messað 9 sunnudaga samfleitt *Fjöl.* 2, 3. 32$_{6}$.

samfleyttur, a., *uafbrudt, i Rad*: var hann upp frá því í 12 samfleitt ár í Suður-Ameríku að berjast *Þvf. Alm.* 85, 38$_{4}$.

samflœktur, pp., *sammenslynget, gribende ind i hinanden:* Nú þó að þessar tvær tegundir skáldskaparins sjeu hjer aðgreindar, þá eru þær ekkji að síður skjildar og margvíslega samflæktar *Fjöl.* 4, 1, 10$_{11}$.

samfræðingur (-s, -ar), m., *Studiefælle*: Hann hafði mikið orð á sjer meðal sinna samfræðinga *Skír.* 83, 142$_{16}$.

samfylgd (-ir), f., *Følgeskab:* Eins og mér þótti leið s. hans í

fyrstu, eins býðr mér við honum nú að sama skapi *FP.* 73₄. skil eg ekki, hvað yður getur gengið til að synja mjer samfylgdarinnar *Þús.* 2, 65₃₄.

samfylgdarmaður, m., *Rejsefælle*: til að gjörast s. Kristins á pílagrímsferð hans. *FP.* 91₈.

samfögnuður (-fagnaðar), m., = samfagnaður: Allir undirmenn hans og þegnar keptust við að votta honum samfögnuð sinn *Sak.* 60₄.

samganga, f., *Kommunikation, Samfærsel*: enn að þeir (ɔ: hinir tveir heimar) sé þannig skapaðir, að s. sé milli þeirra *Sw. VE.* 43₈. spara þeir engan kostnað til þess að koma samgöngunum í lag *TB.* 7, 294₃₄.

samgangnamiðdepill (-depils, -deplar), m., *Kommunikationscentrum*: nálægt helsta verslunarstað landsins og samgangnamiðdepli *Fk.* ¹³/₁ 91, 5b₆.

samgangur (-s), m., *Kommunikation*: er alls enginn s. milli þeirra (ɔ: tveggja parta hjartans) *JJ. EML.* 26₈.

samgleðjast (-gleðst, -gleðjumst; -gladdist, -glöddumst; glaðzt), v. refl. = samfagna: þeir samglöddust hamingju hennar *Blk.* 138₁₃. Við samgleðjumst og samhryggjumst hvort með öðru *TÞH. SoÆ.* 64₁₂.

samgróðafélag, n., *Selskab el. Forening til fælles Vinding*: samgróðafjelögin hafa átt hjá þeim litlum þrifnaði að fagna *Skír.* 85, 18₃₁.

samgöngufœri, n. pl., *Kommunikationsmidler*: auk þess sem samgöngufæri, vopn og allr útbúnaðr er nú svo miklu fullkomnari enn áðr, að ekki er saman jafnandi *Fk.* ⁸/₈ 88, 89b₂₀.

samgönguker, n., *kommuniceerende Kar*: Þess konar ker eru kölluð samgaunguker *Fisch. Ef.* 99₃₀.

samgöngnleysi, n., *Mangel paa Samfærsel*: vega- og s. *Fr.* 78, 38₃₁. samgönguleysið og viðskiptaleysið við öll lönd önnur en Danmörk *AÓ. Af.* 65₁₅.

samgöngumeðal, n., *Kommunikationsmiddel*: samgöngumeðul þau, sem við Íslendingar enn notumst við innanlands *Íf.* ⁴/₁ 90, 5a₃₃.

samhaldsamur, a., *sparsommelig, økonomisk*: Allir vissu, að hann var maður samhaldssamur *JT. PoS.* 38₉. að venja fátæk börn á að vera samhaldssöm *Sm.* 63₁₉.

samhaldsemi, f., *Sparsommelighed, Økonomi*: hversu menn geta vanið sig á samhaldssemi og sparnað *Sm.* 68₁₃.

samheldi, n., *Sammenhold, Enighed*: þegar þróttur og s. þeirra sjálfra var ónógt *Fjöl.* 4, 1, 11₃₃. hvorki að dugnaði né s. *Fk.* ¹⁹/₁₁ 87, 133b₄₈.

samheldinn, a., = samhaldsamur: Hann Audun litli er s. *HF. Kv.* 1, 96₁₃.

samheldni, f., *Sammenhold, Sammenslutning*: að alþýða veitist að því (ɔ: málinu) með ráðvíslegri s. *Sk.* ²⁶/₈ 78, 255₅₄. Þá er einstök goðorð vóru rifin út úr þingunum, hlaut við það að losna um s. goðanna *Maur.* 187₁₇.

samhendur, a., *som i Enighed arbejder paa el. virker for noget med en anden*: þær (ɔ: vesturþjóðirnar) voru samhendar í flestum Evrópumálum *Skír.* 85, 62₂₃. Við hjónin höfum verið samhend í öllu *TÞH. SoÆ.* 63₂₁. hefir hann líka .. samhenta hjálp hjá konu sinni *MJ. Bfr.* 145₂₇.

samhengi, n., *Sammenhæng*: Jeg hef leitazt við að sýna hið innra s.

hennar (ɔ: lífsskoðunar kristindómsins) *Ald.* 1, 34$_{16}$.

samherjar, m. pl., *σύμμαχοι*, *Forbundsfæller*: „Villumennirnir" hvítu hafa þá samherja, sem enda eru öflugri enn hervopnin *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 75$_{a6}$.

samherpingur (-s), m., *Sammenskrumpning*, *Indskrumpning*: þau eldgos orsakast af kólnun og samherpingi jarðlíkamans *Sk.* $^{25}/_{8}$ 80, 214$_{20}$.

samhertni, f., (sam-, hjarta, *l.* concordia), *Samdrægtighed*: Þaðan koma orðin s. (samlyndi), sundurhertni (sundurlyndi) *Sw. VE.* 217$_{13}$.

samhliða, a. indecl., 1. *parallel*, *ligeløbende*: Eptir framsókninni að sjá fara þær (ɔ: stjörnurnar) jafnhradt áfram í s. stefnu með sólbrautinni *Urs.* 152$_{2}$. — 2. *samtidig* (*simultaneus*): í s. röð er fyrsta stigið hið innsta *Sw. VE.* 101$_{5}$.

samhliða, adv., *parallelt*, *ved Siden af hinanden*: Allir vöðvar eru myndaðir úr mörgum mjóum þráðum, er liggja s. eptir endilöngum vöðvunum *PJ. Ns.* 12$_{17}$.

samhliða, præp. med dat.: Rákir þessar liggja nálega s. miðbaugi *Ið.* 3, 306$_{5}$.

samhliði, m., *Parallelogram*: nú drægum vjer upp hina ferhirntu mind **ACDB**, er heitir s. (*Parallelogram*) *Urs.* 91$_{7}$.

samhliðungar, m. pl., *Koordinater*: hliðungi og rimi eru einu nafni nefndir s. (*Coordinater*). *Hemp.* 67$_{15}$.

samhljóða, a., *harmonerende*, *overensstemmende med*: Þetta er svo s. daglegri reinslu, að *Urs.* 90$_{5}$. Þrjú „egsemplör"... ekki með öllu s. *Fjöl.* 3, 1, 57$_{23}$.

samhljóðandi, m., *Konsonant*: ef vjer virðum firir oss samhljóðendurna *TUM.* 2, 10$_{23}$.

samhljóð|un (-anir), f., *Samklang*, *Harmoni*: hann sér betur samhljóðanir eða tilsvaranleika í heiminum fyrir utan sig *TB.* 7, 141$_{11}$. Það er líka í samhljóðan við fyrstu stafina í nafni hans *KJ. Uf.* 48$_{35}$.

samhljóður (-s, -ar), m., *Konsonant*: greindin greinir... samstöfur í hljóðstafi og samhljóða *TB.* 12, 182$_{14}$.

samhljómur (-s, -ar), m., *Samklang*, *Harmoni*: mannseyrað getur heyrt hinn sæla samhljóm margra radda hljóðfæra-listarinnar og náttúrunnar *Myn.* 149$_{1}$. til að kanna, hvert samhljómurinn væri rjettur *TÞH. BS.* 268$_{12}$.

samhrúg|un (-anir), f., *Sammendyngning*, *Sammenhobning*: Eins er og í öðrum samlagningum, samhrúgunum og samsöfnum, sem líffærin og innýflin eru af *Sw. VE.* 94$_{11}$. samhrúganir einfaldra efna 102$_{14}$. samsetningar af því efni fyrir samhrúganir 113$_{8}$.

samhrygð, f., *Deltagelse i ens Sorg*: guð snýr nú hjarta mínu til samhrygðar og meðaumkvunar með þjer *Þús.* 1, 118$_{27}$.

samhryggjast (i), v. refl., *deltage i ens Sorg*, *kondolere*: ambáttirnar sýndu það með tárum sínum, að þær samhryggðust *Þús.* 3, 77$_{23}$. hér er eg og samhryggist þér í myrkrinu *FP.* 110$_{7}$.

samhrœr|ingur (-s, -ar), m., *Blanding*, *Sammensurium*: samhræringur úr skálki, flakkara, heigul og hórmangara *Lear* 44$_{5}$.

samhvarf, n., *Korrelation*: Þetta gagnsamhvarf (*reciprocitas*) eðr s. (*correlatio*) réttar og skyldu *Fróð.* $^{1}/_{8}$ 86, 359$_{1}$.

samhverfur, a., *korrelativ*: samhverfar andstæður *TB.* 12, 195$_{16}$. Fyrir þessar sakir er svo kallað, að alt sé viðhverft og samhverft í verandheimi 197$_{15}$.

samhœfi, n., *Forhold*: samhœfið milli heilans og andalífsins *Göngu-Hrólfur* 1, 54$_{14}$.

samjafnanlegur, a., *sammenlignelig*. *Se* sambær.

samjöfnuður (-jafnaðar), m., *Sammenligning*: en í engan samjöfnuð kemst hún (ɔ: sagan) við sögu krypplingsins *Þús.* 2, 39$_{18}$.

samkensla, f., *fælles Undervisning*: Samkennsla karla og kvenna hefur reynst ágætlega *Þj.* $^{16}/_{10}$ 91, 197b$_{8}$.

samkeppandi, m., *Konkurrent*: Yður er vorkunn eins og öðrum samkeppendum *Fróð.* 85, *Fylgibl.* 1b$_{26}$.

samkeppni, f., *Konkurrence*: samkepnin stefnir hér á alt annað mið en áðr *AÓ. Af.* 99$_{16}$. í öllum atvinnugreinum er samkeppnin að verða meiri og meiri *Spenc.* 105$_{10}$.

samkeppnisleysi, n., *Mangel paa Konkurrence*: annað tveggja, samkepnisleysi ... eðr þá ógagnleg og enda skaðleg samkepni *AÓ. Af.* 102$_{20}$.

samkeypi, n., *Handelsforbindelse*: kristniboðar hafa ruðt braut fyrir s. við þá (ɔ: heiðingjana) *Skír.* 84, 57$_{15}$.

samkomulag, n., 1. *Overenskomst, Aftale*: að goðin, þá er Sevs var seztur að völdum, hafi gert s. við mennina *Stoll* 27$_{15}$. Menn gátu myndað þau (ɔ: goðorðin) eftir samkomulagi eða með ofriki *Maur.* 115$_{5}$. — 2. *Samdrægtighed, Enighed, Forstaaelse*: Sjaldan var mikið um gott s. meðal háskóladeildanna sín á milli *Ið.* 1, 277$_{1}$. versnaði við þetta stórum samkomulagið milli partanna *TB.* 4, 145$_{23}$.

samkomustaður (-ar, -ir), m., *Forsamlingssted*: Í stórbæjum, þar sem var fjöldi kristinna manna, voru margir slíkir samkomustaðir *HH. Ks.* 57$_{23}$.

samkunda, f., *Synagoge*: Þá voru einnig Samkundur (*Sýnagógur*) í flestum borgum Palestínalands *LLH.* 34$_{25}$.

samkunduhús, n., *Synagoge*: (Páll) kenndi þar daglega bæði í samkunduhúsi Gyðinga og á torginu *HH. Ks.* 23$_{9}$.

samkunduhöll (-hallar, -hallir), f., *Forsamlingshus, Börs*: hann væri vakinn og sofinn í gróðabrögðum í s. kaupmannanna *Skír.* 79, 46$_{8}$.

samkundurækur, a., *som bör udjages af Synagogen*: Sá er á þennan hátt var gjörður samkundurækur var að álíta sem holdsveikan á sálunni *LLH.* 71$_{7}$.

samkundustjóri, m., *Forstander for en Synagoge*: Margir Gyðingar ... og þar á meðal Krispus, s. þeirra, tóku kristna trú *HH. Ks.* 24$_{3}$.

samkvæðning (-ar), f., *Sammenkaldelse*: s. fulltrúa fyrir alla rússnesku þjóðina *Þj.* $^{22}/_{7}$ 81, 65a$_{28}$.

samkveð, n., *Samklang, Harmoni*: fyrir s. hljóms og hjartna strengja | Harpa sitt með rentu beri nafn *ST*[2] 57$_{9}$.

samkvæmilegur, a., *konsekvent*: Í því tilliti er hann ekki als kostar samkvæmilegr *Fk.* $^{17}/_{5}$ 84, 24a$_{23}$.

samkvæmni, f., *Overensstemmelse, Konsekvens*: hin undrunarverðasta s. og samhljóðun í öllum atriðum *HH. Ks.* 70$_{23}$. með einstakri s. *Av.* 6, 24$_{23}$. S. hefur undra-mátt *TUM.* 1, 71$_{24}$. S. hefur áhrif á unga og gamla 71$_{27}$.

samkvæmt, præp. med dat., *efter, ifølge, overensstemmende med:* Vér getum einúngis búizt við uppfyllíngu óska vorra s. lögum hennar (ɔ: náttúrunnar) *Myn.* 35₂₃. englarnir búa s. móttöku þeirra móti elskunni og spekinni frá Drottni *Sw. VE.* 60₂₄. s. skyldu sinni *Þús.* 3, 69₄.

samkvæmur, a., *overensstemmende.*

samkynja, a. indecl., *homogen, ligeartet, ensartet*: stig þessi eru s. *Sw. VE.* 94₂₃.

samkynjaður, a., *ensartet*: hann (ɔ: maðurinn) safnar hinu samkynjaða og svipaða *TB.* 12, 181₂₄.

samkynni, n. pl.. *Bekendtskab, Omgang med:* En tignarsvipur svanna mundi | samkynnum nánum bægja frá *Svh.* 1₁₄.

samlaða (a), vt. med acc. og dat., *forene med:* sannindi, sem leitast við að samlaðast sannleik þeim, sem fólginn er í hinni viðteknu skoðun *Mill* 93₁₉.

samlag, n., *Forening, Fællesskab*: Þetta höfðum við í samlögum *Alm.* 85, 44₅.

samlaga (a), vt., 1. *forene, forbinde, sætte i Forbindelse*: með því að s. það (ɔ: fornmálið) rjettilega við nýja málið *Gr. Kv.* 86₁₄. — 2. *tilpasse:* hinn mannlegi andi samlagar sér það, sem vinnur líkt honum *Sw. VE.* 136₂₉.

samlaga, a. indecl., *ligedannet:* Tveir þírhyrningar eru nefndir s. (*ligedannede*), þegar samsvarandi horn eru jafnstór í báðum *Hemp.* 55₄.

samlaganlegur, a., *forenelig med:* heldur kemur annar líkami í stað vökvans, eins breytilegur og eins s. vökvanum, eins og vökvinn sjálfur *TB.* 6, 74₂₉.

samlagning (-ar), f., *Sammenlægning, Addition*: S., frádragning, margföldun og deiling *Hemp.* 5₉.

samlagsbú, n., *Interessentskabsbo*: skipti á samlagsbúum *LHA.* 3, 211₂₄.

samlagssystir (-systur, -systur), f., *Selskabssøster, Selskaberinde*: við verðum svo óvænt og skyndilega að skilja við okkar elskuðu samlagssystur *Sak.* 26₇. þokkagyðjurnar eru vinkonur sönggyðjanna og samlagssystur þeirra á Olympi *Stoll* 78₁₃.

samlandi, m., *Landsmand*: hafði hann áðr sent samlöndum sínum hvatir miklar til slíkra samtaka *MJ. Bfr.* 86₉.

samleggjandi, m., *Addendus*: tölurnar, er taldar vóru saman, eru nefndar samleggjendur *Hemp.* 5₂₃.

samleikur, (-s), m., 1. *Identitet:* Eptir þetta heldur hann sér nú að eins við realismus og idealismus og mismun þeirra og samleik *Þj.* ⅓ 82, 69a₅₀. — 2. *Overensstemmelse, Generalitet*: eftir samleik, hluta og misleik þeirra *TB.* 12, 181₂₃.

samleitarmaður, m., *Medsøgende*: varð herra G. á undan samleitarmönnum sínum *Dægst.* 16₂₃.

samlenzka, f., *Landsmandskab:* þá samtengdust þeir með ætterni, föðurlandshug og samlenzku *TB.* 13, 113₂.

samlíðunartaugakerfi, n., *det sympathiske Nervesystem:* Menn kalla vanalega þetta taugahnútakerfi samlíðunartaugakerfið *JJ. EML.* 53₂₃.

samlífi, n., *Samliv*: að gera sjálfum sér dygðirnar svo fylgispakar og leiðitamar, að þær gangi með honum út og inn í öllu s. hans við mennina *AÓ. Af.* 106₂.

samlífur, a., *som lever sig ind i, harmonerende med:* mjer finnst andi skáldsins þurfi að vera s. anda hins, sem ræðuna hefir samið *Fjöl.* 2, 1, 46₂₀.

samlíking (-ar), f., *Sammenligning*: hver hefur gengið út í hið mikla musterið, sem ekkert annað musteri kemst í neina samlíking við *Myn.* 26₁₉.

samlíkja (í), vt. med dat. og acc., *assimilere*: Það er eigi eðli líkamans að samlaga sér eða s. sér nokkurt eitur *MJ. Bfr.* 251₇.

samlima (a), vt., *forene, organisere*: að s. sig og hafa eina höfuðstjórn *MJ. Bfr.* 176₂.

samlímdur, pp., *sammenklistret*: Móberg þetta er samlímd eldfjallaaska *ÞTh. LÍ.* 48₃.

samlím|un (-anir), f., *Forening, Ordning, Indretning, Organisation*: s. félagsskaparins *MJ. Bfr.* 56₁₀. hvar sem orðan kemr, flytr hún með sér sína eigin s. 62₂₃. 65₆. með s. sinni 105₁₉.

samloða, a. indecl., *sammenhængende med, tilgrænsende*: þannig eru þau (ɔ: helvítin) s. jörðunni *Sw. VE.* 187₂₁.

samloðandi, ppræs., *sammenhængende*: var frumefni þetta samsetning af smáhnöttum eður s. smákúlum *Sw. VE.* 267₁₈.

samloð|un (-anir), f., 1. *Kohæsion*: hvort sem heldur menn vilja nefna það Samlodun (*Cohæsion*) edur Tildrátt (*Attraction*). *Nátt.* 92₅. Samloðan er sú sameinkunn allra líkama, að partar líkamans loða saman *Fisch. Ef.* 14₂₁. — *Konsistens*: s. (*konsistens*) saurindanna *N. Hf.* 14₈.

samloðunarafl, n., *Kohæsionskraft*: Aflið, sem heldur pörtunum saman, heitir s. *Fisch. Ef.* 14₂₅.

samloðunarkraftur (-ar, -ar), m., *Kohæsionskraft*: Steinar og málmar kunna eigi ad sundrast, og samlodunarkraptur þeirra ecki ad sigrast nema af eldsins megni *Nátt.* 92₁₅.

samlostning (-ar), f., *Sammenstød*: vjer bendum á, við hverri s. þótti lengi hætt *Skír.* 87, 2₅₇.

samlæti, n., *Deltagelse*; gera e-m e-ð til samlætis *göre en Selskab i noget*: vjer beiddum hann hvað eptir annað að eta hann (ɔ: hvítlaukinn) okkur til samlætis *Þús.* 2, 26₃₀. því brosirðu ei þá til samlætis mér? *ST.* 47₉.

samlög, n. pl.; *se* samlag.

sammerktur, pp., *forsynet med samme Mærke el. Præg*; eiga sammerkt (við) *have det samme Præg* (*som*), *stemme overens* (*med*): En allir flokkar eiga sammerkt í einu tilliti *TB.* 7, 146₂. Í því á þessi trúarbragðahreyfing sammerkt við flestar aðrar kirkjuhreyfingar . . . að *Ið.* 7, 1₆.

sammiðjubaugur (-s, -ar), m., *concentrisk Kreds*: í allt eina sammiðjubauga *Fisch. Ef.* 387₅.

sammiðjuhringur (-s, -ar *el.* -ir), m., = sammiðjubaugur: Í kringlóttum flögum mynda veifingarsveipirnir annaðhvort þverlínur eða sammiðjuhringi *Fisch. Ef.* 206₂.

sammíðl|un (-anir), f., *Kommunikation, Forbindelse*: af því að Guð er almennt og sérstaklega í öllu því, sem tilheyrir trú og guðsdýrkun, þá getur engin s. átt sér stað við himnana, nema guðshugmyndin sé rétt *Sw. VE.* 8₃₀. að önnur s. sé eigi milli þeirra (ɔ: hins andlega og hins náttúrlega manns) heldur en er milli orsakar og afleiðingar 126₁₇.

sammælir (-s *el.* -rs), m., *fælles Maal*: Þegar sömu gjörendur eru í ýmsum tölum, eru þeir kallaðir sameiginleg mælitala eða s. (*fælles maal*) *Hemp.* 15₂₃.

sammæti, n., *Sammenstødepunkt*:

yfir sammæti krossálmanna er afarhá hvelfing með gyltum krossi upp af *Nöl.* $^{6}/_{1}$ 81, 110b$_{64}$.

samnátta, a. indecl., *som overnatter paa samme Sted og Tid som en anden*: „Hversu víkur þessu við?“ sagði jeg einu sinni við hreppstjórann, sem var mjer þar s. *TÞH. SoÆ.* 48$_{2}$.

samnautn (-ir), f., *Omgang, Samkvem*: skyldu þeir enga s. hafa þaðan í frá með neinum Gyðing *LLH.* 71$_{5}$.

samnefndur, pp., *af samme Navn*: lá hún (ɔ: borgin) á fjalli við læk samnefndan *LLH.* 127$_{17}$.

samnefnishugtak, n., *generelt Begreb*: Platón, hinn mikli heimspekingr gerði þær (ɔ: eigindir þessar), sem og samnefnishugtökin, að eilífum hugsjónum *TB.* 12, 182$_{29}$.

samneyti, n., = samnautn: Um þessar mundir hafði Konráð mest samneiti við Eirík Jónsson *TB.* 12, 83$_{31}$.

samneytni, f., (*reciproca communio*), *gensidig Forbindelse*: Það er augljóst af mörgum hlutum í líkamanum, að þvílík s. á sér stað milli þeirra *Sw. VE.* 207$_{25}$.

samning (-ar), f., *Forfattelse, Affattelse*: s. bókarinnar.

samningaleit'un (-anir), f., *Underhandling, Forhandling*: Af þeim spurningum og fleirum slíkum reis langvinn s. með stjórnarforsetum og ráðherrum utanríkismálanna í Lundúnum og París *Skír.* 85, 6$_{7}$.

samningamaður, m., *Diplomat*: ísmeigilegur s. *BT.* XVII$_{16}$. hann er enginn s. XVIII$_{1}$.

samningsaðili, m., *Kontrahent*: álítr hann það eigi að nægja til að slíta hjúskap, að annar s. lýsi yfir því að sá sé vilji sinn *Mill* 207$_{21}$. sáttmáli tveggja samningsaðila 208$_{12}$.

samningshæfur, a., *egnet til at stifte en Kontrakt*: Athafnir vorar eru ... samningshæfar og viðskiftilegar *AÓ. Af.* 108$_{8}$.

samningskaup, n., *Mæglerlön, Courtage*: s. $^{1}/_{2}$% *Av.* 19, 191$_{27}$.

samningsrof, n., *Brud paa en Overenskomst*: nema letin ... feli í sér s. *Mill* 197$_{8}$.

samningsskjal, n., *Dokument, som indeholder en Overenskomst; Kontrakt*: Allir þekkja, hversu þessari sönnunar-trygging er beitt í samningsskjölum *Mill* 195$_{8}$.

samningur (-s, -ar), m., *Overenskomst, Traktat*: lögin, sem þeir hafa gengizt undir, kalla þeir sáttmála og samninga *Iö. SG.* 32$_{13}$. Nú er samningurinn við Ameriku fullger *Iö.* 3, 254$_{21}$.

samnúning (-ar), f., *Sammengnidning*: með s. sig makar gleðja *EÓ.* 37$_{288}$.

samokshestar, m. pl., *δίζυγες ἵπποι Heste som ere spændte for et fælles Aag, et Spand Heste*: hjá hverri kerru standa tveir samokshestar *Il.* 1, 109$_{26}$.

samráð, n., *Samraad; fælles Raad, fælles Beslutning*: með samráði við ráðgjafa sína *Fröð.* $^{1}/_{8}$ 86, 359$_{26}$. Sé það s. | sælla Guða *OK.* 1, 31$_{1}$.

samrensli, n., 1. *Sammenströmning, Sammenflyden*: samrennsli allra þessara dropa *StN.* 2, 53$_{2}$. —2. *Sammensmeltning*: samrennsli þeirra (ɔ: kristilegra hugmynda) við innlendar skoðanir *TB.* 13, 113$_{18}$.

samréttur (-ar), m., *fælles Ret*: Í mannlegu félagi hefir maðrinn ... samrétt, samskyldur og samábyrgð *AÓ. Af.* 106$_{10}$.

samríkismaður, m., *Republikaner* (*i de forenede Stater i Amerika*): bar hann hærra hlut yfir keppinaut sínum, forsetaefni samríkismanna *Fk.* $^{28}/_{8}$ 87, 34b$_{18}$.

samríma (1), vt., *sammenrime, rime sammen, bringe i Overensstemmelse*: Þetta rit, sem ... átti að s. hina kristilegu trúarlærdóma og grískn heimspekina *HH. Ks.* 165$_{30}$. hinir fornu sagnamenn Dana ... reyndu að samrýma það, sem þaðan var fengið, við innlendar sagnir *TB.* 10, 89$_{4}$.

samrit, n., *Genpart*.

samróma, a. indecl., *samstemmende, harmonisk*: að heyra s. og velstilltan söng *HGTh.* 110$_{25}$.

samruni, m., *Sammensmeltning*: Efri deildir þinganna bera enn menjar hins náttúrlega samruna *Skír.* 85, 21$_{22}$. hvernig sá s. rikja hlaut að stefna úr friðaráttinni 87, 36$_{4}$.

samrýndur, a., *fortrolig, familiær*: Hún og Sigrún urðu samrýndar *Ið.* 1, 26$_{18}$.

samræða, f., *Samtale, Underholdning, Konversation*: eptir því, sem mentanin eykst, eykst og unaður hinnar ódýrustu og algengustu skemtunar, samræðunnar *TB.* 7, 166$_{4}$.

samræmi, n., *Samklang, Harmoni, Samstemning*: samræmi það, sem er í byggingu dýranna *TB.* 3, 84$_{10}$. Hann vildi koma visindalegu skipulagi og samræmi á hugsanir Pestalozzi *Ið.* 6, 238$_{7}$.

samræmilega, adv., *harmonisk*: að efla sem fylst og samræmilegast þroska allra hæfileika sinna *Mill* 115$_{27}$.

samræmilegur, a., *samstemmende, harmonisk*: Ekki einn einasti hefur þá talað máli hinnar samræmislegu ... menningar *BM. UM.* 6$_{2}$ fjölhæfan og samræmislegan þroska 49$_{7}$. að koma öllum reynslu-árangri sínum í samræmilega heild *Fk.* $^{3}/_{8}$ 91, 34b$_{33}$.

samræmistónn (-s, -ar), m., *harmonisk Tone*: Allir þessir tónar eru kallaðir samræmistónar *Fisch. Ef.* 198$_{6}$.

samrœmur, a., = samrœmilegur: Þetta er þá síðasta kveðjan til okkar Íslendinga frá þessum ástvinum vorum, og er hún þeim verðug, samræm þeirra dáðríka lífi *Nðl.* $^{28}/_{8}$ 80, 73a$_{48}$. Verkanin verðr þannig mótstæðileg (*antagonisk*) í stað þess að vera samræm (*harmonisk*). *MJ. Bfr.* 316$_{8}$.

samsafn, n., *Samling, Ophobning, Masse*: Menntun skilningsins er fólgin, ekki eins og margir hugsa í samsafni margháttaðs fróðleiks *TB.* 7, 119$_{21}$.

samsekur, a., *medskyldig*: (þeirra liðar) tjáðu sig samseka velferðarnefndinni *Ið.* 6, 294$_{15}$.

samseti, m., *Sidemand*: Guðmundur *consessor* (þ. e. samseti = sessunautur) minn *Fjöl.* 3, 1, 40$_{6}$.

samsetning (-ar), f., *Sammensætning, Synthese*: um samsetningu steina *LÍ.* 10$_{38}$. steinar þeir, sem eru í efstu skorpunni, eru mjög mismunandi bæði að hörku og vigindum eða samsetningu *StN.* 2, 48$_{16}$. tveir hættir eru í efnafræðinni, s. (*synthesis*) og deiling (*analysis*) *Gr. Ef.* 6$_{21}$.

samsetningur (-s), m., *Opdigtelse, Fiktion*: þó hún (ɔ: sagan) sje einber samsetningur *Fjöl.* 4, 1, 10$_{30}$.

samsíða, a. indecl., *samsidig, ved Siden af hinandan*: dyrnar á húsum þeirra voru alveg s. *Dægst.* 6$_{3}$.

samsíða, adv., *ved Siden af hinanden*: 6 vögnum mátti aka s. uppi

á þeim (ɔ: borgarmúrunum) *PM. Ág.* 11₂₀.

samsíðingur (-s, -ar), m., *Parallelogram:* S. (*Parallelogram*) er flatmynd takmörkuð af fjórum beinum línum *Hemp.* 57₂₂.

samsíðis, adv., *ved Siden af:* Aðrar dyr lágu úr anddyrinu, s. við stofudyrnar *JT. PoS.* 133₂₀.

samsinna (1), vt. med dat., *billige, bifalde:* ei s. þeir því *HF. Kv.* 1, 141₂₅.

samsinni, n., 1. *Bifald.* — 2. *Sympathi:* öflug meðöl til að vekja fjörugra s. hjá alþýðu við andagiptarmanninn *TB.* 7, 165₂₂.

samsinning (-ar), f., *Bifald, Tilslutning:* hvorki eptirdæmið nje kenningin gætu haft áhrif á manninn, ef þau hefðu ekki samsinningu í meðvitund mannsins *JG. Hv.* 64₂₉.

samskeiða, a. indecl., *koncentrisk:* hringfletir um sama miðpunkt eru nefndir samskeiða (*concentriske*) hringfletir *Hemp.* 63₁₀.

samskeyta (1), vt., *sammenföje, forene, sætte i Forbindelse:* s. og sundrskilja *AÓ. Af.* 15₅. Allir skólar í Svíaríki eru svo samskeyttir, að piltur getur farið úr einum í annan eptir vild sinni *Av.* 7, 109₅.

samskeyti, n. pl., *Sammenföjning, Forbindelse, Sammenhæng:* Um almennt aldatal og ártal og s. þess við íslenzkt tímatal í fornöld *Av.* 6, 133₂.

samskeyting (-ar), f., = samskeyti: Þá er að eins eptir að minnast lítið eitt á samskeytingu hins forna íslenzka tímatals og ártals við það hið nýja *Av.* 6, 181₂₁.

samskipaður, pp., *sammenstillet, stillet ved Siden af hinanden:* tvær samskipaðar persónur *Stoll* 53₅.

samskot, n. pl., *Sammenskud:* með samskotum handa söfnuðinum í Jerúsalem *HH. Ks.* 60₅. Ef til vill stofna menn til samskota handa vesalingsfólkinu *Sm.* 17₉.

samskylda, f., *fælles Pligt, fælles Forpligtelse:* samskyldur og samábyrgð *AÓ. Af.* 106₁₀.

samstéttarmaður, m., *Standsfælle:* bera lík ókunnugs landa síns og samstéttarmanns *Fjöl.* 2, 2, 25₁₉.

samsteypa, f., *Sammenstøbning, Forening:* Belgir undu illa þessari samsteypu *PM. Ág.* 250₁₁. Speki þessi var undarleg s. úr mörgum sundurleitum efnum *HH. Ks.* 111₁₃.

samstígur, a., *som gaar i Takt med en:* Sæmundr reyndi að verða samstígr henni *Ið.* 1, 91₂₇.

samstilling (-ar), f., *Samstemning, Harmoni:* slíkt spillir og eyðir hinni nákvæmu og háleitu samstillingu og hlutfallasetningu *Gr. Kv.* 61₂₂.

samstiltur, pp., *proportioneret, harmonisk:* til þess að geta orðið vel samstilt . . . vera *TB.* 7, 114₂₂. Auk þess heyrði hann samstiltan slátt margra hljóðfæra *Þús.* 1, 282₁₇.

samstjórn, f., *Fællesbestyrelse; Medregering.*

samstjórnari, m., *Medregent.*

samstjórnarmaður, m., *Medregent:* Diócletianus tók sér samstjórnarmann *PM. Ág.* 103₁₅.

samstofna, a. indecl., *af samme Stamme:* öðrum s. orðum *AÓ. Af.* 208₂₉.

samstæða, f., *Sammenstilling, Forbindelse:* flestir Íslendingar munu kannast við þá samstæðu úr Íslendingabók *Fjöl.* 2, 1, 17₁₄.

samstæða (1), vt., *systematisere:* að samstæða á vísindalegan hátt

þær kenslulegu reglur og bendingar, sem síðan hafa algildar orðið *Fk.* $^{27}/_{8}$ 86, 63b$_{5}$.

samstæði, n., 1. *System:* að hafa komið handvinnukenslunni í vandlega hugsað fræðivísindalegt samstæði (*system*) *Fk.* $^{27}/_{8}$ 86, 63b$_{1}$. Þó að hugmyndaheimurinn sje meira eða minna hinn sami hjá öllum mönnum, hefur þó hver þjóð eigið samstæði sitt af orðum eða táknum *BM. UM.* 38$_{10}$. — 2. *Parallelisme:* þó má sjá með samstæði hvernig föstnunin er *Sw. VE.* 235$_{10}$.

samstæðilegur, a., *systematisk.*

samstæður, a., *sammenhængende:* eg man ekkjert af því samstætt *Fjöl.* 3, 1, 37$_{27}$.

samstöfufræði, f., *Læren om Stavelser:* þá aflagaðist samstöfufræðin annað eins og orðafræðin lagaðist *Fjöl.* 2, 1, 19$_{1}$.

samsull, n., *Sammensurium:* samanhroðað s. *Gr. Kv.* 117$_{21}$.

samsvara (a), vt. med dat., *svare til:* svo hún (ɔ: tunglmindin) gjeti samsvarað tilgángi sínum *Urs.* 57$_{14}$. að þjer hafið einhverrar bænar að biðja, sem samsvarar gjöfinni *Þús.* 2, 356$_{1}$. að láta góðgjörðasemina koma þannig niður, að samsvari hinum góða tilgangi *Sm.* 144$_{21}$.

samsvæðis, adv., *paa samme Sted, paa samme Omraade:* Æðsta valdið yfir hinu eina og sama máli s. og samtiðis er jafnan eftir eðli sínu ódeililegt *Fróð.* $^{2}/_{2}$ 86, 325$_{11}$.

samsvörun (-svaranir), f., *Symmetri, Harmoni; Proportion:* á líkama hans (ɔ: mannsins) er hin fegursta s. *JJ. EML.* 5$_{1}$. en þó var það (ɔ: augnatillitið) í eðlilegri s. við hið jafna andlitafall *Saw.* 2$_{5}$15. Þessi samsvaran partanna hvers til annars er það, sem vér köllum hlutfall *Gr. Kv.* 59$_{20}$.

samsœri, n., *Sammensværgelse:* Einhvern pata höfðu menn af samsæri þessu *PM. Ág.* 92$_{9}$.

samsœrismaður, m., *den sammensvorne:* Þegar Cæsar var genginn til sætis, flykktust samsærismennirnir utan um hann *PM. Ág.* 92$_{20}$.

samsöfnun (-safnanir), f., *Sammensankning:* samsafnanir *Sw. VE.* 95$_{29}$.

samsöngur (-s, -var), m., *Koncert:* Eitt sinn var Egipti nokkur við samsöng og hljóðfæraslátt hjá Norðurálfumanni *Ið. SG.* 111$_{18}$. halda samsöngva *Sm.* 109$_{3}$.

samtak, n., *Sammenslutning, Sammenhold. Bruges sædvanlig i Flertal:* ef vér hefðim lag, samtök og góðan vilja *AÓ. Af.* 93$_{26}$.

samtaka, a. indecl., *arbejdende el. virkende i Enighed; enig:* að ásækendur verði ekki s. í sókninni *Fjöl.* 1, 84$_{8}$. hinir lærðu (eru) sjaldan s. 3, 1, 11$_{24}$.

samtakasnauður, a., *manglende Sammenhold:* enda hversu sundrlyndir, einförulir og samtakasnauðir sem vér landsmenn erum *AÓ. Af.* 93$_{6}$.

samtaksleysi, n., *Mangel paa Sammenhold:* af óframsini bænda og samtaksleísi *Fjöl.* 2, 3, 37$_{5}$.

samtal, n., *Samtale.*

samtala, f., *Sum:* Sérhver altæk málsgrein er, að umtaki sínu til, jöfn öllum kynseindum sínum, hún er heild, hún er s. þeirra *TB.* 12, 227$_{24}$.

samtalinn, pp., *sammenlagt:* í öllum námsgreinum samtöldum *LHA.* 3, 153$_{20}$.

samtals, adv., *i det hele, tilsammen:* s. 2,970,000 krónur *Sm.* 82$_{27}$.

samtalspípa, f., *Kommunikations-*

rør: Samtalspípan er öll jafnvíð *Fisch. Ef.* 190$_{27}$.

samtíð, f., *Samtid:* Sókrates ... lenti í minnisverðum ágreiningi við lögleg yfirvöld og almennings-álit samtíðar sinnar *Mill* 48$_{22}$.

samtíða, a. indecl., *samtidig:* Í Kaupmannahöfn var Jónas Hallgrímsson s. Gísla *GT.* XI$_{26}$.

samtíða, adv., *samtidig:* Bæði framhólfin dragast s. sundur *JJ. EML.* 35$_{1}$.

samtíðamaður, m., = samtíðarmaður: með því ræna menn eftirkomandi kynslóðir ekki síðr en samtíðamenn *Mill* 33$_{18}$. Enn nú skrifum vjer fyrir samtíðamenn vora *TUM.* 2, 19$_{25}$.

samtíðarmaður, m., *Samtidsmenneske:* Cæsar skildi betur en allir hans samtíðar menn aldarháttinn *PM. Ág.* 91$_{18}$. hann var miklu líkari fornkonungum Norðurlanda, en sínum samtíðarmönnum 275$_{9}$. inn dygðugasta allra sinna samtíðarmanna *Mill* 48$_{27}$.

samtíði, m., *Samtidsmenneske:* Svo þyki mjer . , . sem þetta sje meira sannmæli um hina fornu Íslendinga enn samtíða vora *JT. PoS.* 126$_{2}$.

samtíðis, 1. adv., *samtidig, til samme Tid:* samsvæðis og s. *Fróð.* $^{2}/_{2}$ 86, 325$_{12}$. — 2. præp. med dat., *samtidig med:* hafði sá flokkur hafizt s. heimspekinni *Stoll* 8$_{1}$.

samtíðismaður, m., *Samtidsmenneske:* höfum vér ómetanlegt gagn af öllum endrbótum og framförum forfeðra og samtíðismanna vorra *AÓ. Af.* 95$_{20}$. hann varð hinn máttkasti og voldugasti allra samtíðismanna sinna *Ið.* 3, 296$_{11}$.

samtíðungur (-s, -ar), m., *Samtidsmenneske:* Jórunn skáldmær og hennar samtíðungar *GB.* 16$_{6}$.

samtilfinning (-ar), f., *Medfølelse, Sympathi:* Þetta hreif á þau börnin, sem enn var ekki búið að hlýða yfir, með afli samtilfinningarinnar *BB. Kp.* 36$_{20}$. Hans alsherjarlyf var sú kærleiksfulla s., sem hann hafði með mönnunum *Gefj.* 36$_{25}$.

samtími, m., *Samtid:* ólíkt því, sem samtíma konungar gjörðu *PM. Ág.* 278$_{24}$.

samtímismaður, m., = samtíðismaður: að hafa heillavænleg áhrif á samtímismenn sína *Sm.* 197$_{5}$. jeg og mínir samtímismenn *Ið.* 6, 127$_{30}$.

samtímisrit, n., *samtidigt Skrift:* rit okkar frá miðöldunum eru að því leyti merkilegri en s. Dana, að *Sunnf.* 4, 76a$_{58}$.

samtíningur (-s), m., 1. *Sammenskrab:* Sumir af . . þessum mönnum eru alskonar rusl og s. *TB.* 4, 141$_{19}$. — *Kompilation:* Hann biður því Árna að lofa Finni syni sínum . . . að leiðrétta þenna samtíning eptir frumskjölunum *Safn* 2, 600$_{21}$.

samtínnd (-ir), f., *fælles Tiende:* Heimil er s. foreldrum og niðjum ef þeir eiga bú saman *LHA.* 3, 216$_{24}$.

samtvinna (a), vt., *sammenknytte; indflette:* Með þessum hætti samtvinnast orsakir og afleiðingar í sístrengda festi *Björl.* 33$_{30}$. kristindómurinn er orðinn svo mjög samtvinnaður öllum hag vorum *Myn.* 5$_{9}$.

samvalinn, pp., *samstemmende; lige udmærket:* vart munu finnast . . . konungur og ráðgjafi er samvaldari hafi verið *PM. Nls.* 153$_{27}$.

samvaxinn, pp., 1. *sammenvoxet, nøje forenet med:* Hagur hvers einstaks og hverrar einstakrar stjettar í landinu . . . er svo s. hag alls fjelagsins, að *Br.* 3, 64$_{22}$. — 2. *konkret:* Gagnvart eintæmisnöfnunum eru

samnefnin kölluð samvaxin eða viðkend *TB.* 12, 192$_{27}$.

samveiði, f., *Samfangst, fælles Fangst*: Gragás þekkir einungis s. í á að deildu *Þj.* $^{28}/_{11}$ 81, 71b$_{18}$.

samveikislækning (-ar), f., *homøopathisk Lægning, homøopathisk Kurmethode:* Samveikislækningar komu upp um miðja öldina *JB. Rht.* 104$_{25}$.

samveikislæknir (-s *el.* -rs), m., *Homøopath.*

samveldi, n., *Republikanisme*: Hinir þýzku menn vilja efla samveldið *Skír.* 84, 90$_{18}$.

samveldismaður, m., *Republikaner*: Það væri réttara að kalla þá einhverju öðru nafni t. d. samveldismenn í staðinn fyrir þjóðveldismenn *TB.* 4, 143$_{31}$. Samveldismennirnir vildu láta aðalstjórn og aðalþing ríkisins ráða sem mestu um öll mál *Þvf. Alm.* 94, 31$_{15}$.

samvera, f., *Omgang med*: þó er hún nú trylt orðin af samveru hennar við fólk þetta *Þs.* 1, 56$_{29}$.

Samverjar, m. pl., *Samaritanere*: Meðal þeirra Samverja, er látið höfðu skírast, var töframaður nokkur *HH. Ks.* 15$_{8}$.

samverk, n., *Samarbejde, fælles Arbejde:* því liðugri og léttvígari hann er í samverkinu *AÓ. Af.* 174$_{9}$.

samverka (a), vt. med dat., *samvirke*: að guðsandi samverki náðarmeðulunum *JG Hv.* 95$_{6}$.

samverkamaður, m., *Arbejdsfælle, Medarbejder*: verkfærið, þessi samverkamaður vor *AÓ. Af.* 174$_{17}$. vinir og samverkamenn Lúters *HH. Lút.* 52$_{19}$.

samverkandi, ppræs., *samvirkende, medvirkende*: eckert af þessu útaf fyrir sig gétur heilsunni viðhaldið, þó það sé með öðru s. og gott *HF. Kv.* 1, 15$_{11}$.

samverknaður (-ar), m., *Samvirken:* samtök og s. verknaðarmanna og iðnaðarmanna *Skír.* 85, 18$_{8}$. Fjelög til samverknaðar í þá stefnu 87, 49$_{5}$.

samverk|un (-anir), f., 1. *Samvirken, Kooperation:* s. allra. þessara orsaka *Mill* 148$_{1}$. — 2. *Medvirkning*: án samverkunar lungnanna *Sw. VE.* 233$_{4}$.

samverskur, a., *samaritansk*: samverskir menn *LLH.* 128$_{19}$.

samvinna, f., *Samarbejde, fælles Arbejde, Samvirken*: Jakob hafði opt verið í samvinnu með honum *Blk.* 53$_{21}$. Framfarir mannfjelagsins eiga rót sína í fjelagsskap eða samvinnu *Sm.* 51$_{20}$. S. og bræðralag efldist ár eptir ár með Svium og Norðmönnum og Dönum *PM. Ág.* 278$_{16}$.

samvinnandi, m., *Medarbejder*: hann ávarpaði svo samvinnendur sína á þinginu *Skír.* 83, 145$_{8}$.

samvinnufélag, n., *samvirkende Selskab*: í hinu viðlenda samvinnufélagi manna um allan heim *AÓ. Af.* 44$_{26}$.

samvinnumaður, m., *Medarbejder:* að lýsa nokkuð fjelögum Kjartans og samvinnumönnum *ÞJ. MV.* 12$_{17}$. vinum og samvinnumönnum Cavours greifa *Skír.* 87, 84$_{5}$.

samvizka, f., *Samvittighed.*

samvizkubit, n., *Samvittighedsbid, Samvittighedsnag:* Ólafur fjekk s. *EH. Von.* 28$_{8}$.

samvizkufrelsi, n., *Samvittighedsfrihed*: Inir miklu rithöfundar, sem heimrinn á að þakka það trúarbragðafrelsi, sem hann nú hefir, hafa flestallir haldið fram samvizkufrelsinu sem helgum rétti *Mill* 14$_{30}$. s. og trúfrelsi *AÓ. Af.* 87$_{8}$.

samvizkulaus, a., *samvittigheds-*

løs: Alvara tímans hittir marga fyrir, sem vondir eru og samvizkulausir *Myn.* 136$_{22}$.

samvizkuleysi, n., *Samvittighedsløshed:* með því tilfinningalausa s., er jafnan einkennir hann *Sk.* $^{14}/_{2}$ 80, *Sögur eftir E. Poe* 99$_{18}$.

samvizkunögun (-naganir), f., *Samvittighedsnag*: S. hennar lét hana aldrei í friði *Blk.* 50$_{19}$.

samvizkupísl (-ir), f., *Samvittighedskval:* muni eg geta slitið mig frá öllum samvizkupíslum *Myn.* 51$_{16}$.

samvizkusamlega, adv., *samvittighedsfuldt:* hann var fær um að leysa s. af hendi skyldur sínar *Blk.* 10$_{3}$. Það hefur ótrúlega mikla þýðingu fyrir velliðan og framför barnsins, að farið sje s. með næringu þess *TUM.* 1, 68$_{22}$.

samvizkusamur, a., *samvittighedsfuld:* s. og skyldurækinn embættismaður *Fr.* 76, 85$_{16}$.

samvizkusemi, f., *Samvittighedsfuldhed:* því lofa eg ykkur, að gæta þessa skilyrðis með slíkri s., að *Þús.* 1, 177$_{5}$. vandvirkni og s. *AÓ. Af.* 12$_{6}$.

samþegn (-s, -ar), m., *Medundersaat, Medborger:* samþegnar mínir skulu heyra þar rödd sannleikans *Skír.* 88, 149$_{3}$. hvort heldr þeir eru stjórnendr annara eða samþegnar *Mill* 27$_{26}$.

samþegnlegur, a., *medborgerlig*: hvorttveggja tekur til samþegnlegs jafnrjettis, eða rjettara sagt til samþegnlegs ójafnaðar *Skír.* 85, 11$_{14}$.

samþéttaður, pp., *kondenseret:* samþéttaðar háar og miklar hugsanir *Fk.* $^{12}/_{5}$ 91, 75b$_{33}$.

samþing, n., *fælles Ting, det forenede Ting*: ganga þær (ɔ: deildirnar) saman í eitt samþing *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 341$_{33}$.

samþingismál, n., *Sag, som henhører under det forenede Ting*: hjá oss hverfr allr meiri og minni hluti löggjafarvaldsins í samþingismálum *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 342$_{24}$.

samþjóðlegur, a., *mellemfolkelig, international:* tillaga um samþjóðlega („international") málþráðarlegging *Sk.* $^{24}/_{7}$ 80, 166$_{36}$

samþýðanlegur, a., *forenelig med*: hverjar ráðstafanir í því efni sé samþýðanlegar grundvallarreglunni *Mill* 194$_{11}$.

samþýðilegur, a., = samþýðanlegur: það málfrelsi, sem eigi þætti samþýðilegt við vísindalegt kennifrelsi *Sk.* $^{22}/_{10}$ 78, 360$_{26}$.

samþrýsting (-ar), f., *Kondensation, Kompression*: þar á móti skiptir miklu um samþrýsting (þjetting) vatnsgufunnar *Björl.* 24$_{1}$. S. (*kompression*) er gjörð á staðnum, sem blæðir úr *N. Hf.* 59$_{15}$.

samþrýstur, pp., *sammentrykt:* samþrýstir trjástofnar *ÞTh. LÍ.* 50$_{18}$.

samþykki, n., *Samtykke*; *Approbation.*

samþykkisleysi, n., *Mangel paa Samtykke el. Approbation*: sé aftr um staðfestingarleysi eðr s. að ræða *Fróð.* $^{2}/_{2}$ 86, 326$_{23}$.

samþykkisrómur (-s), m., *Bifaldsytringer:* var á Prússaþingi s. gerður að burtrekstri hinna aðkomnu Pólendinga frá hinum austlægu pörtum Prússaveldis *Skír.* 87, 98$_{29}$.

samþykkja (i), vt., *samtykke, approbere*: að s. reglugjörðina eða einstök atriði í henni *LHA.* 3, 92$_{21}$.

samþykt (-ir), f., 1. *Samtykke, Approbation*: (reglugjörðin) skal send landshöfðingja til samþykktar *LHA.* 3, 92$_{20}$. — 2. *Vedtægt*: að gjöra samþykkt annaðhvort fyrir alla sýsluna eða fyrir nokkurn hluta hennar *StA.* 77, 118$_{18}$.

samþyngdarstaður (-ar), m., *Tyngdepunkt*: mundum vjer sjá, að samþingdarstaður þeirra (ɔ: hnattanna) færi beint eptir slaunguleiðinni *Urs.* 106$_{16}$.

samþyrping (-ar), f., *Sammenhobning*: hið fyrsta framleiðir hið annað fyrir samþyrpingar eða samhrúganir *Sw. VE.* 95$_{29}$.

samöld (-aldar, -aldir), f., *Samtid*: eitt af hinum merkustu tímateiknum samaldar vorrar *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 75a$_{25}$.

sandalda, f., *Sandbølge*: hvert sem litið var, var ekkert að sjá, nema gular sandöldur *Ið.* 3, 130$_{14}$. sumstaðar liggja stórir, lausir basaltsteinar ofan á sandöldunum *Av.* 16, 48$_{22}$.

sandauðn (-ir), f., *Sandørken*: hinar geysiviðu sandauðnir *Ið. SG.* 65$_{28}$. frá sandauðninni fyrir utan *Ið.* 3, 238$_{24}$.

sandbleyta, f., *opblødet Bund af Sand og Ler, Kvægler*: Hornafjarðarfljót . . . eru lygn og full af sandbleytu *ÞTh. LÍ.* 42$_{26}$. sumstaðar eru þar sandbleytur á eyrunum og í ánni *Av.* 16, 51$_{31}$.

sandbunga, f., *konvex Forhöjning af Sand:* allstór eyja með gróðurlausum sandbungum *Av.* 19, 98$_{19}$.

sanddrifinn, pp., *sandbestrøet*: sanddrifnar aurrunnar jökulfannir *Av.* 18, 19$_{14}$.

sanddust, n., *Sandstøv:* til þess að ná af oss sanddustinu *Ið.* 3, 132$_{2}$.

sandelstré, n., *Sandeltræ*: viðsmjörs og sandels tré *Þús.* 1, 290$_{11}$.

sandelsviður (-ar, -ir), m., *Sandeltræ*: Þaðan kemur sandelsviðurinn, sem hafður er í mörg læknismeðöl *Þús.* 1, 303$_{12}$.

sandfok, n., *Sandfog, Sandflugt*: hversu menn í ýmsum héruðum landsins styðja að eyðileggingum og sandfoki *Br.* 7, 41$_{12}$.

sandgeimur (-s), m., *Sandstrækning, Sandørken*: liggr auðr og ber | langa vegu | ógna s., | svo ei yfir sér *GB.* 96$_{7}$.

sandgræðsla, f., *Opdyrkning af Sandstrækninger*: Eptir þeim lögum hefir landstjórnin umsjón með allri sandgræðslu *Íf.* $^{3}/_{2}$ 93, 21a$_{51}$.

sandhóll (-s, -ar), m., *Sandhöj*: Þar eru og sumstaðar sandhólar og roksandur *ÞTh. LÍ.* 26$_{31}$.

sandhryggur (-jar, -ir), m., *Sandryg, langstrakt Sandbanke el. Sandforhöjning*: og myndast því s. við hann (ɔ: limagarð þenna) *Íf.* $^{3}/_{2}$ 93, 21c$_{13}$.

sandjurt (-ir), f., 1. *Sandplante:* ýmsar sandjurtir binda saman sandkornin með rótum sínum *Av.* 6, 46$_{15}$. — 2. *arenaria ciliata, Sandvaaner. OH. Gf.* 197$_{17}$. *Grl.* 34$_{21}$.

sandkaka, f., *Sandkage*: Sandkökur *EB. Kf.* 106$_{20}$.

sandkorn, n., *Sandkorn*: sökum þess að hin litlu sandkorn liggja svo gisin sín á milli *StN.* 2, 48$_{22}$.

sandkvika, f., *Kvægsand, Kviksand*: hesturinn lenti í sandkviku *Þs.* 1, 413$_{19}$.

sandlag, n., *Sandlag*: nokkuð vatn safnast í holur og hella neðanjarðar og nokkuð stöðvast í sandlögum *ÞTh. LÍ.* 41$_{9}$. S. til að mynda er gagnfærilegt *StN.* 2, 48$_{20}$.

sandló, f., *calidris arenaria Gr. Df.* 62$_{20}$.

sandlóa, f., *charadrius hiaticula. Mohr* 48$_{9}$. *Faber* 22$_{3}$.

sandmiga, f., *mya arenaria. Mohr* 128$_{3}$.

sandmörk (-markar, -merkur), f., *Sandslette*: mundu sandmerkurnar

vera bjartari að sjá, enn eingin *Urs.* 58₃.

sandnemi, m., *Sandfænger*: Nálægt sjávarströndinni eru víða gerðir garðar af trjálimum, er nefndir eru sandnemar (*Sandfængere*) *Íf.* ³/₂ 93, 21c₉.

sandorpinn, pp., *tilføget, bedækket af Sand:* Sandorpin hraun ná niður að Keldum *Av.* 16, 48₂₃.

sandpappír (-s), m., *Sandpapir*: reynið að kveykja á henni (ɔ: varúðarspýtunni) með því að strjúka henni á s. *StN.* 1, 82₉.

sandplanta, f., *Sandplante, Sandvæxt:* Sandplöntur hafa verið gróðursettar í þann jaðar sandanna, er veit inn að graslendinu *Íf.* ³/₂ 93, 21c₃₆.

sandreyr (-rs), m., *Sandrør, Sandhjælme:* Til skamms tíma hefir sandgræðslan að mestu verið í því falin, að gróðursetja sandreyr eða ammophila arenaria (á dönsku „*Klittag*" eða „*Hjelme*") á söndunum *Íf.* ³/₂ 93, 21b₃₇.

sandrif, n., *Sandrev, Sandbanke*: Veðrið mikla ... hafði keyrt það (ɔ: skipið) út af sandrifinu *Rób.* 51₉. sakir sandrifs *Av.* 19, 211₁₄.

sandrok, n., *Sandflugt:* áin hefir hlíft þeim (ɔ: hraunhólunum) fyrir sandroki *Av.* 16, 48₃₁.

sandsíl, n., *ammodytes, Sandgrævling*: S. silfurlit, blágræn á bakinu *Gr. Df.* 89₁₅.

sandsmugur, f. pl., *ammodytida*: S. (*Ammodytida*) eru mjóir og litlir fiskar með hvössu trýni, grafa sig í sand *Gr. Df.* 89₁₄.

sandsteinn (-s), m., *Sandsten:* í sandsteini eru kornin jafnstór *Gr. Stf.* 100₂₉.

sandsteinslag, n., *Sandstenslag:* Víðast eru þau (ɔ: steinkolalögin) hulin miklu sandsteins-lagi *Fjöl.* 1, 122₂₃.

sandstormur (-s -ar), m., *Sandstorm:* Ekkert er eins hræðilegt í Ástralíu eins og heitir sandstormar *Ið.* 3, 131₁₉.

sandsvæði, n., *Sandstrækning:* þótt sandfok hafi verið stöðvað á einhverju s. *Íf.* ³/₂ 93, 21c₄₅.

sandverpa, f., *myrmeleo, Myrelløve*: Sandverpan (*Myrmeleo*) á heima í Mið-Evrópu *Gr. Df.* 99₃₂.

sandörræfi, n. pl., *Sandørken:* lausir og liðugir ferðamenn komast yfir brennandi sandörræfi afarlangan veg ótrúlega fljótt á úlföldum sínum *Ið. SG.* 66₉.

sangur, a., *sveden*: grauturinn verður s. *Sm.* 192₅.

sáning (-ar), f., *Saaning*: að uppskeran komi tafarlaust á eptir sáningunni? *Myn.* 83₁₅. jeg byrjaði sáninguna *Rób.* 53₁₄.

sáningartími, m., *Saatid, Sædetid*: Jeg gaf þeim góðar bendingar um sáningartíma *Rób.* 107₂. Sá sem hefir eytt til ónýtis hinum dýrmæta sáningartíma *Auðv.* 92₂₆.

sannarlega, adv., *sandelig, virkelig.*

sannarlegur, a., *virkelig*: sannarleg kærleiksverk *JG. Hv.* 66₃₀. s. eðr staðreyndr *Nðl.* ²⁸/₂ 81, 8a₁.

sannarleiki, m., *Virkelighed*: s. eðr reynd *Nðl.* ²⁸/₂ 81, 8a₃.

sanneðli, n., *virkelig Natur*: ef vér kryfjum hina daglegu viðburði innað s. þeirra og sjálfsveru *AÓ. Af.* 51₂₂.

sannfæra (í), vt., *overbevise*: soldán sá meir en nóg til þess, að hann sannfærðist um svívirðingu sína og ólán *Þús.* 1, 9₄. Eg em sannfærðr um, að *AÓ. Af.* 27₃₄. við það sannfærðist hann enn betur en áður um yfirburði þingbundinnar konungsstjórnar *Ið.* 7, 65₁₂.

sannfœring (-ar), f., *Overbevisning*: var hún (ɔ: þvilík umbreiting) gagnstæð sannfæringu þeirra *Fjöl.* 1, 34₈. þá er undirstaðan fengin að þeirri s., að *Ald.* 1, 54₄.

sannfœrsla, f., *Handlingen at overbevise*; *Overtalelse*: að laðast til framfara við sannfœrslu og fortölur *Mill* 21₈. jafnvel við uppeldið er sannfœrslu og fortölum beitt eigi síður en nauðungu 151₁₈.

sanngildi, n., *virkelig Værdi*: s. málms þess, sem í henni (ɔ: myntinni) er *Þj.* ¹⁶/₁₂ 85, 190b₂₇.

sanngirni, f., *Billighed*: s., réttlæti og sannleiksást *AÓ. Af.* 24₃₄.

sanngjarn, a., *billig*: móti sanngjörnu ferðagjaldi *PM. Ág.* 121₃₄. sanngjörn krafa *Fjöl.* 1, 23₉. það er ekki sanngjarnt, að 2, 3, 51₁₆. sanngjarnt er það, þó mælst sje til, að 5, 1, 8₂₂.

sannheilagur, a., *höjhellig*: kring um Krýsiborg og hina sannhelgu Killiborg *Il.* 1, 20₉.

sannheitur, a., *virkelig varm*: því kossa sannheita | kann ein að veita | kona með augu sædjúp og blá *GB.* 294₂₁.

sannhygginn, a., *virkelig forstandig*: ef þú ert s. maðr *AÓ. Af.* 102₃₄.

sannindamerki, n., *Bevis for Sandheden af noget; Bevis*: „Mig vantar hann (ɔ: þumalfingurinn), líka á vinstri hendinni" ansaði kaupmaður og rjetti hana fram til sannindamerkis *Þús.* 2, 27₁₈. til sannindamerkis um, hvað hann er ráðvandur *PP. NS.* 55₂₁.

sannkallaður, pp., *virkelig*: sé hún aðeins sannkölluð framför *AÓ. Af.* 63₈.

sannlegur, a., *virkelig*: Sjálfir eru þeir engum sannlegum rétti svipt-ir, þó stjórnleg réttindi sé af þeim tekin *JÓ. Jafnr.* 24₆.

sannleiksást, f., *Sandhedskærlighed*: eflaust eru þær (ɔ: athugasemdirnar) ritaðar með mikilli sannleiksást af höfundinum *Fjöl.* 1, 47₂₁.

sannleiksdís (-ir), f., *Sandhedsgudinde*: sannleiksdísin hjelt nú áfram pílagrímsgöngu sinni *Ið.* 3, 219₂₁.

sannleiksfús, a., *sandhedskærlig*: hann var einlægr og s. maðr *GB.* 94₉.

sannleiksgjarn, a., *sandhedskærlig*: því sannleiksgjarnari er skynsemin er *AÓ. Af.* 140₂₂.

sannmáll, a., *sanddru, sandfærdig*: Þú heit ert bæn og hjartans sannmál tunga *KJ.* 25₉.

sannmentaður, pp., *virkelig dannet*: Hinar stærstu auðfræðislegu manndygðir eru og eigi síður ljósar hverjum sannmentuðum manni *AÓ. Af.* 27₂₉.

sann-nefndur, pp., = sannkallaður: að ferðast um sannnefndar vegleysur *Íf.* ⁴/₁ 90, 5b₁₈.

sann-nefni, n., *rigtigt, passende Navn*: Nú skulum vér íminda oss, að ... vér horfum yfir land þetta, er vér höfum kallað land drottins, er það er því sannnefni öllum löndum fremur *LLH.* 74₂₇.

sannreynd (-ir), f., *Virkelighed*; *Kendsgerning, Faktum*: hitt skiftir mestu, hvað hún (ɔ: verslunin) er í sannreyndinni *AÓ. Af.* 67₂₃. Það er viðurkennd s. (*en anerkendt Sandhed*). *Þj.* ⁹/₂ 92, 25c₆.

sannreyndur, pp., *virkelig, faktisk*: Það er sannreynt að allir þeir veraldar munir, sem menn mest keppast eptir, eru ekki meira virði en hismi *TÞH. Bs.* 43₆.

sannsagður, pp., *virkelig*: Það er sannsagt *det er en uomtvistelig*

Sandhed: Það er sannsagt, að það skiptir minnstu, um hvað menn deila *TB.* 7, 146₂₆. það er sannsagt og má ekki efa, að *Fk.* ²⁴/₉ 86, 70b₂₉.

sannsögli, f., *Sanddruhed, Sandfærdighed*: nytsemi ráðvendinnar og sannsöglis *JG. Hv.* 103₂₉.

sannsögulegur, a., *historisk*: sannsøgulegar norrænar persónur *Þj.* ⁹/₁₂ 92, 226c₅.

sanntrúaður, pp., *rettroende*: s. Maúmetsmaður *Þús.* 1, 22₂₁.

sannur, a., 1. *sand.* — 2. *virkelig*: Sannar eyðimerkur ... eru einkum fyrir sunnan Jórdanarmörk fram með Dauðahafi *LLH.* 83₁₆.

sansa (a), vt.; s. sig *besinde sig*: strax sem hann sansadi sig og sá Einsetu-manninn, støck hann upp *HF. Kv.* 1, 51₂₅. hann sansar sig 114₂₁. Hægri menn í Noregi eru nú farnir að sansast á því, að (*ere begyndte at indse*) *Fk.* ²⁸/₁₁ 84, 86a₃₅.

sápa, f., *Sæbe:* S. var óþekkt *Ið.* 6, 100₁₂. Af natron eða sóda kemur hörð s. *StN.* 1, 93₁₇.

sápubóla, f., *Sæbeboble*: Marglitar sápubólur þykja smámunir *Sm. Hps.* 39₂.

sápugerð (-ir), f., *Sæbetilvirkning, Sæbefabrikation*: Það var ekki fyrr en 1520, að sápugjörð var fyrst vakin upp í Lundúnum *Ið.* 6, 100₁₂.

sápukaup, n., *Indkøb af Sæbe:* Ekki kemur mjer samt til hugar að lasta hin auknu s. *TB.* 15, 218₁₉.

sápukúla, f., *Sæbeboble:* Sápukúlurnar *ÞH. SoÆ.* 65₄. Jeg ætla að búa mjer til sápukúlur með pípunni, sem hann afi gaf mjer um daginn 66₈.

sápulaust, adv., *uden Sæbe*: við þvoum hendur okkar s. *TB.* 15, 218₂₆.

sápuvatnsbóla, f., *Sæbeboble*: í eintómum smáblöðrum, er ... berast um loptið eins og sápuvatnsbólur *Björl.* 22₂₀.

sár, n., *Saar.*

sár, a., *saaret; smertelig, smertende.* Gera sitt sárasta til *göre alt muligt for*: vinir hans gerðu sitt sárasta til að koma honum undan hegningu fyrir afbrot þetta *Ið.* 1, 52₂₆.

sár- *bruges som første Sammensætningsled af et Ord i Betydningen*: *saare, meget.*

sárakanni, m., *Sonde*: leggja sárakanna (*Sonde*) eða annað þunnt utan á augnalokið *N. Hf.* 32₂₂.

sáralækning (-ar), f., *Saarlægning, Saarlægekunst, Kirurgi; kirurgisk Operation:* Minntíst ég nú þess, er ég hafði heyrt frá sagt um sáralækningar *Ið.* 1, 145₁₂.

sáralæknir (-s *el.* **-rs)**, m., *Saarlæge, Kirurg*: hinn ágætasti s., sem nú er uppi í heimi *Skír.* 89, 57₂₈.

sáramaur (-rs), m., *acarus ulcerum, Saarmide:* svo vildi þó stundum til, að smákvikindi nokkurt kviknaði í brandinum, og kölluðu menn það sáramaur (*Acarus ulcerum*) *Hirð* 1, 30₂₇.

sárbeiða (i), vt., *bede indstændig, bönfalde, besværge*: eg sárbeiddi hann að fara af baki *Þús.* 2, 12₂₉.

sárbeiðni, f., *indstændig Bön*: Skildi hún þá, hversvegna eg hafði þverskallazt við s. hennar *Þús.* 2, 24₁₂.

sárbeittur, a., *smertelig, pinlig*: hinar sárbeittu efasemdir, sem pína sálina *Myn.* 90₉.

sárblíður, a., *vemodig*: Sú tilhugsun ... setti grátstaf fyrir brjóst henni og fylti hana sárblíðum sorgartrega *Saw.* 19₂₁.

sárbœna (i), vt., = **sárbeiða**: hún

sárbændi mig að eiga sig *Þús.* 1, 36₁₈. jeg sárbæni þig, gefðu mjer frelsi 47₂₇. (hann) sárbændi hana að útvega sér leyfi hjá föður sínum til að fara eina stutta ferð *Rób.* 4₁₆.

sárfeginn, a., *overordenlig glad*: (soldán) varð s. að sjá hann svo glaðan *Þús.* 1, 6₂₅. þá varð eg sárfegin 26₄₁₄. urðu þau sárfegin þeim umskiftum *Blk.* 57₁₂.

sárfœttur, a., *ömfodet*: hesturinn varð sárfættur *Sm.* 86₁₅. ganga þeir (ɔ: hundarnir) opt sárfættir *Dv.* 87, 34₄.

sarga (a), vi., *bede idelig, trygle, trænge paa*: þángað til er hann að s. við karlinn, að hann tekur hann *Þs.* 1, 205₃₀.

sárgrátinn, pp., *forgrædt*: sefur og sárgrátna lætur | í svartnætti vaka *Þús.* 1, 276₂₂.

sárhryggur (-van), a., *overmaade bedrøvet*: Eg varð s. af því, er hinar fögru kongsdætur sögðu mjer *Þús.* 1, 252₁. sá hann hana sárhrygga sitja með táravot augu í legubekknum 3, 80₂₄.

sáriðrast (a), v. refl., *fortryde i höj Grad*: sáriðraðist hann þá eptir að hafa drepið fuglinn *Þús.* 1, 84₂₃.

sárindi, n. pl., *Smerte*: þessari drepsótt eru samfara s. í kverkunum *LÍ.* 30₁₃.

sárkenna (i), vi., *have en smertelig Fornemmelse;* s. í brjósti um *have inderlig Medlidenhed med*: gat eg ekki annað en sárkent í brjósti um hann *Saw.* 11₂₄.

sárlanga (a), v. impers.; mig sárlangar til *jeg længes i höj Grad efter*; *jeg har stor Lyst til*: þig sárlángaði til að berja hann *JT. PoS.* 95₁. Nú sárlangar mig til að hún væri hjerna í herberginu þessa nótt *Þús.* 1, 21₉.

sárlangur, a., *smertelig lang*: Veit jeg einn, sem vakir og verður ei rótt | um svartdimma, sárlanga, svefnlausa nótt *KJ.* 179₈.

sárlítill, a., *meget liden*: (hann) hafði fengið sárlitla menntun *PP. Sms.* 190₁₂.

sárlúinn, pp., *meget træt, udmattet af Træthed*: þegar s. maður leggst til svefns *Kt.* 2, 33₉.

sárna (a), vi., *smerte*: þegar Job heyrði þetta, sárnaði honum það svo, að hann gleymdi sjer *Tang* 84₁.

sárnauðugur, a., *meget uvillig, meget nødig*: (eg) varð að skilja við hann sárnauðug *Þs.* 1, 62₂₂.

sarpur (-s, -ar), m., *Fuglekro*: Margir fuglar hafa sarp *PJ. Ns.* 80₁.

sárreiður, a., *meget vred*: sannleikanum verður hver sárreiðastur *PM. Ág.* 42₁₇.

sársauki, m., *Smerte*: Á þennan hátt verður sársaukinn ... eitt af skilyrðunum fyrir því, að mönnum líði vel líkamlega *Sm.* 159₁₀.

sárshöfuð, n.; þeir geta aldrei setið á sárshöfði *de kunne aldrig forliges, de kunne aldrig være enige*: áður höfðu þeir aldrei setið á sárshöfði, þegar þeir hittust *Ið.* 6, 286₂₁.

sársvangur, a., *forfærdelig sulten*: matur handa mjer, sársvöngum manni *Þús.* 3, 104₉.

sárt, adv., *smertelig, med Smerte;* mig tekur sárt til e-s *noget smerter mig, vækker en smertelig Følelse hos mig*: hve fáa af oss tekur nokkuð sárt til þessarar andlegu auðnar? *TB.* 7, 169₂. *Comp.* sárar: því sárar sveið henni að vera skilin frá kóngssyni *Þús.* 2, 174₁₁.

sárveikur, a., *meget syg:* að hann í marga daga hefði haft ungan sam-

landa hennar sárveikan í húsi sínu *PP. NS.* 39$_{24}$.

sáryrtur, a., *som bruger bitre Ord, spydig*: en svo varð hún bálvond og sáryrt og byrst *JÓ.* 100$_{18}$.

sárþjáður, pp., *plaget af tunge Lidelser*: svo s. sem hann væri *Þús.* 1, 158$_{23}$.

sárþreyður, pp., *inderlig attraaet*: að hann (ɔ: guð) uppfylli okkar sárþreyðu óskir *Þús.* 2, 154$_{30}$.

sárþurfandi, ppræs., *i höj Grad trængende til*: að hún væri s. aðstoðar góðra manna *Blk.* 58$_{12}$.

sátt (-ir), f., *Forlig.*

sáttanefnd (-ir), f., *Forligskomission*: Mál þau, sem um er rætt... má kæra fyrir s. *LHA.* 3, 212$_{31}$.

sáttargerð (-ir), f., *Forlig, Forsoning*: Í því hún sagði þetta lagði hún hendur um háls manni sínum, og þar með var sáttargerðin fullkomnuð *Sak.* 57$_{12}$.

sáttasemjari, m., *Forligskommissær*: meðhjálparinn sat á hverjum degi með vinum sínum, hreppstjóranum og sáttasemjaranum, hjá mági sínum tilvonandi *Ið.* 4, 388$_{15}$.

sáttaumdæmi, n., *Forligsdistrikt, Forligskreds*: þó skal veita þeim, er búa utan sáttaumdæmisins, að minnsta kosti fjögra vikna frest á undan sáttaumleitun *LHA.* 3, 212$_{34}$.

sáttaumleit|un (-anir), f., *Forligsforsøg. Se* sáttaumdæmi.

sáttfús, a., *forsonlig.*

sáttfýsi, f., *Forsonlighed*: að láta einlægni og s. í ljósi *Skír.* 79, 32$_{27}$. Einn af keisarasinnum . . . hjelt langa og snjalla áminningarræðu... um samheldi og sáttfýsi 87, 72$_{3}$.

sáttfýsisandi, m., *Forsonlighedsaand*: er það íjarri þeim sáttfýsisanda, er vér ávalt höfum fylgt *Sk.* $^{26}/_{9}$ 80, 438$_{6}$.

sáttgirni, f., *Forsonlighed*: friðsemi og s. *JG. Hv.* 102$_{16}$.

sáttgjarn, a., *forsonlig*: hverjum er hin ástríka og góða móðir líkari, en hinum friðsama og sáttgjarna manni? *JG. Hv.* 101$_{4}$.

sátthafi, m., *Forligshaver*: að s. hafi af sinni hálfu inntað af hendi er honum bar *StA.* 87, 76$_{21}$.

sáttmál, n., *Overenskomst; Pagt.*

sáttmálsörk (*g.sg.* -**erkur** *el.* -**arkar**), f., *Pagtens Ark*: á Salómons dögum var ei annað í aðalhelgidóminum enn sáttmálsörkin og lögmálsspjöldin *LLH.* 113$_{12}$.

sauðageymsla, f., *Faarevogtning, Faarerøgt* (*kan ogsaa betyde: Vogtning af Beder*): (hann) tók við sauðageymslu að veturnóttum *Þs.* 1, 247$_{33}$.

sauðakjöt, n., *Faarekød, Bedekød*: íslenzkt s. er í sjálfu sjer smekkbetra en nokkurt annað s. *Br.* 3, 110$_{6}$.

sauðaklippur, f. pl., *Faaresax*: Þegar ull er skorin eða klippt af fje, eru skæri eða s. ætíð við hafðar á sumum stöðum *Av.* 12, 96$_{19}$.

sauðamergur (-jar), m., *azalea procumbens. Mohr* 165$_{7}$. *Loiseleuria procumbens Desv. Grl.* 61$_{32}$.

sauðamyrðir (-s *el.* -rs), m., *Faaremorder*: því falar hann Kjammi fjelag þitt | frambjóðandi þjer aptur sitt | margþekktum sauðamyrði *GT.* 98$_{9}$.

sauðarleggur (-jar, -ir), m., *Benpiben i Laaret af et Faar*: Drikkurinn úr horninu kjemur eins og fjandinn úr sauðarleggnum (*deus ex machina*) *Fjöl.* 3, 1, 20$_{23}$.

sauðarrif, n., *Bederib*: (Vinnumaðurinn) tekur fram sauðarrifið, sem hann hafði náð um nóttina *Þs.* 1, 107$_{29}$.

sauðarsíða, f., *Siden af en Bedekrop:* Tokur þá bóndi upp sauðarsíðu mikla *Þs.* 1, 107$_{27}$.

sauðatað, n., *Faaremøg:* Venjulega eldsneytið á öllu Íslandi er því s. (*törret Faaremøg*) *LÍ.* 41$_{8}$. ef menn notuðu til þess allt hrossatað og allt s., sem menn geta fært sér í nyt *Br.* 2, 55$_{14}$.

sauðauðugur, a., *faarerig, rig paa Faar:* sonur hins sauðauðga Ífikluss *Il.* 1, 54$_{24}$.

sauðfé (-fjár), n., *Faar* (*pl.*): þá þýddi orðið sauðir sama sem sauðfé nú *AÓ. Af.* 208$_{1}$.

sauðfita, f., *Fedtstof i Faareuld, Uldsved:* Meðan ullin er á kindinni, eru allar ójöfnur á hárinu fullar af sauðfitu og óhreinindum *Av.* 12, 77$_{8}$. ekki sögðu þeir, að hún (ɔ: askan) eyddi sauðfitunni *TB.* 15, 226$_{20}$.

sauðfjárrækt, f., *Faareavl:* Sauðfjárrækt er mjög almenn *PJ. Ns.* 66$_{22}$. Okkar búnaður hvíldi á mjög óvissum grundvelli, meðan hann styddist mest við sauðfjárrækt *Fk.* $^{18}/_{1}$ 88, 6a$_{25}$.

sauðganga, f., *Græsgang for Faar:* þar var sauðgánga góð *Þs.* 1, 181$_{17}$.

sauðgróður (-rar), m., *saa meget Græs, at det kan tjene til Græsning for Faar:* töluverður s. *Av.* 19, 85$_{24}$.

sauðheldur, a., *som kan holde Faar tilbage, som Faar ikke kunne springe over:* ef þú gjörir sauðheldan garð um tún þitt *AÓ. Af.* 179$_{21}$.

sauðjörð (-jarðar, -jarðir), f., *Jord el. Grundstykke, som har god Græsgang for Faar:* enda er það s. hin bezta *Þs.* 1, 197$_{19}$.

sauðkvistur (-s), m., *salix repens. BH. Grn.* 180$_{12}$.

sauðlaukur, m., *triglochin maritimum, Strand-Trehage Mohr.* 175$_{22}$.

sauðljóst, a. n., *saa lyst, at Faar kunne ses:* M. kvaðst hafa geingið upp með bæargilinu og leitað ánna þar í kring, meðan s. var *Þs.* 1, 50$_{27}$.

sauðrækt, f., *Faareavl:* nautrækt var hér miklu meiri en sauðrækt alla þá stund er uxakjöt var með góðu verði í kaupskránum *AÓ. Af.* 137$_{20}$.

sauðskinn, n., *Faareskind:* líklega s. *LÍ.* 70$_{20}$. Var jeg að selja þar vín og s. *Ss. Íf.* 1, 203$_{9}$.

sauðsvartur, a., *med Uldens naturlige sorte Farve:* hún er á mórauðu stuttpilsi og sauðsvartri peysu *Þs.* 1, 375$_{28}$.

sauður (-ar, -ir), m., 1. *Faar.* — 2. *Bede:* sauðurinn (var) um haustið . . . hálfa þriðju eða þrjár spesíur *Fjöl.* 3, 2, 16$_{24}$.

sauma (a), vt., *sy:* s. föt.

saumaborð, n., *Sybord:* eg missti dýrindis-gullhring, sem eg í annríki hafði lagt ofan í s. mitt *PP. NS.* 65$_{15}$. s. (var) út við glugga *Ss. Íf.* 1, 135$_{17}$.

saumakaup, n., *Sylön:* því lægra verðr saumakaupið *AÓ. Af.* 104$_{14}$.

saumakona, f., *Syerske:* Tökum til dæmis saumakonu *AÓ. Af.* 103$_{31}$.

saumandi, m., *en som syr:* að eigi verði meiri hagr fyrir saumandann á vélina en áðr var fyrir saumandann í hendinni *AÓ. Af.* 104$_{17}$.

saumaskapur (-ar), m., *Syning:* í sama stað sem saumaskaprinn á saumavélarnar mun lenda *AÓ. Af.* 104$_{12}$.

saumaskóli, m., *Syskole:* í saumaskólum eða handyrðaskólum *BM. UM.* 72$_{25}$.

saumastúlka, f., *Sypige*: Er eigi vefarinn opt og tíðum eigi annað en lifandi vefstaður? Eða saumastúlkan nál? *Auðv.* 40$_{22}$.

saumavél (-ar), f., *Symaskine*: eins og t. d. í saumavjel *Av.* 5, 28$_{6}$.

saumnál (-ar), f., *Synaal*: saumnálarnar yrðu hérumbil helmingi lengri en lengstu broddstafir *Av.* 8, 19$_{22}$. gild s. *KJ. Uf.* 16$_{33}$.

saumspretta, f., *Sømsprætning, Opløsning af Søm*: gjöra við saumsprettu *Verð.* 51$_{30}$.

saumur (-s, -ar), m., 1. *Syning*: B. hreppstjóri ámálgaði það opt við konu sína, að Sigríði væru kendir saumar *JT. PoS.* 21$_{32}$. hún þykist ekki gæta að öðru enn saumunum 112$_{2}$. að veita fátækum stúlkubörnum ókeypis kennslu í saumi og prjóni *Fr.* 78, 33$_{19}$. — 2. *Sømpaa et Klædningsstykke.*

saumvél (-ar), f., *Symaskine*: Tökum til dæmis saumakonu er hefir keypt sér s. *AÓ. Af.* 103$_{33}$.

saur (-rs), m., *Snavs, Skarn, Exkrementer*: Harðlífi kemur optast til af því, að saurinn þokast of hægt um langann *JJ EML.* 89$_{1}$.

saurblað, n., *Smudsblad*: nafn hans stendur á fremra saurblaðinu *Safn* 2, 604$_{15}$.

saurindi, n. pl., = saur: sökum harðnaðra saurinda *N. Hf.* 42$_{23}$.

saurkendur, a., *exkrementagtig*: sökum þessa hafa þau helviti nafn af því og kallast sum hrækennd, sum saurkennd *Sw. VE.* 186$_{19}$.

saurræsir (-s *el.* -rs), m., *Rendesten*: komi vatnið í nokkurt samband við saurræsa *StN.* 1, 47$_{17}$.

sautján, num. card., = seytján *sytten*: að einhvern af næstu dögunum mundu koma til þeirra s. Spánverjar *Rób.* 107$_{5}$.

seðilbanki, m., *Seddelbank*: Íslendingar hafa engan seðilbanka *Sk.* $^{31}/_{7}$ 78, 231$_{34}$.

seðill (**seðils, seðlar**), m., *Seddel; et lille Brev*: Er seðillinn til systur minnar búinn? *Lear* 35$_{15}$.

seðlabanki, m., = seðilbanki: þegar s. Niðrlandanna var stofnaðr 1814 *Av.* 13, 26$_{6}$.

seðlagerð, f., *Fabrikation af Sedler*: Kostnaðinn við seðlagjörð og endurnýjun seðla ber landssjóður *LHA.* 3, 318$_{24}$.

sef, n., *juncus, Siv. Grl.* 99$_{17}$.

sefa (a), vt., *lindre, mildne, berolige*: hjer sá, er neyð vill s. *Sb.* 137, 3$_{7}$.

sefari, m., *Beroliger, Lindrer*: grœðari sollinna sára, | s. tára *KJ.* 175$_{19}$.

sefgróinn, pp., *bevoxet med Siv*: en er þeir komu á hina sefgrónu og grasvöxnu Asópsbakka *Il.* 1, 95$_{14}$.

sefreipi, n., *Reb af Siv*: Jeg skar í sundur s. það, er hann var fjötraður með *Rób.* 93$_{20}$.

sefvefjur, f. pl., *Sivslyngninger*: Hægt lyftir höndin þessum léttu ársölum, ofnum af vafningsviði, . . . flóknum sefvefjum *Ið.* 2, 163$_{20}$.

segínn, a., *som fortælles*; segin saga *mundtlig Tradition*: það var segin saga, að gyðjan hefði fæðzt þar hjá Trítonsfljóti *Stoll* 46$_{7}$.

segl, n., *Sejl.*

seglbátur (-s -ar), m., *Sejlbaad*: þá seglbátar, þá seglskip *AÓ. Af.* 64$_{2}$.

seglbúnaður (-ar), m., *Tilrigning, Sejlføring, Sejlenes Indretning; Sejlmageri*: (Undirforingjar) segja þá fyrir allt um stefnu skips og seglbúnað *Fjöl.* 1, 56$_{21}$. hefir einkum verið bœttr seglbúnaðr skipanna *Ið.*

2, 78$_{15}$. til að kenna mönnum sjómensku, þorskanetabrúkun, seglbúnað og skipasmíðar *TB.* 4, 199$_{24}$.

segldúkur (-s), m., *Sejldug:* Jeg bjó mér til veiðitösku úr segldúk *Rób.* 57$_{4}$.

seglfesta, f., *Ballast:* varð að fella seglin og setja seglfestuna . . . út í kulborðið *TB.* 4, 201$_{4}$.

seglfesti, f., *Ballast:* Skipin mundu riða minna, því að þéttiloftið yrði nokkurskonar s. *Iðj.* 2, 74$_{20}$.

seglgarn, n., *Sejlgarn:* þar náði hann . . . vaxstykki og heilmiklu seglgarni *Rób.* 16$_{8}$.

seglskip, n., *Sejlskib:* sýnishorn af bátum og seglskipum frá elztu tímum til vorra daga *Av.* 5, 21$_{19}$. stundum sæta s. flóðinu til að hafna sig *Iðj.* 2, 75$_{7}$.

segulafl, n., *Magnetisme:* Orsökin eða aflið, sem hér kemur fram, er kallað s. (*Magnetisme*). *Fisch. Ef.* 333$_{30}$. athuganir um s. jarðar *LÍ.* 23$_{24}$. Menn hugðu, að dávaldurinn þyrfti að hafa eitthvert s. í sér *Iðj.* 7, 105$_{22}$.

segulaflsmælir (-s *el.* -rs), m., *Magnetometer:* þegar hann lítur á „*magnetometer*“ (segulaflsmælir, svo kallast hið nýja verkfæri), getur hann komið lagi á öflin í líkama vorum *Þj.* $^{4}/_{12}$ 91, 234c$_{36}$.

seguldrómi, m., *magnetisk Lænke, Tiltrækningskraft:* Sjást ei nema sólirnar | sínum fela ljóma | hnetti dimma', er hlaupa þar | í hömlum seguldróma *BG. Nj.* 35$_{4}$.

segulefni, n., *magnetisk Materie:* orsökin eða aflið, sem hér kemur fram, er . . . stöku sinnum kallað s. (*magnetisk Materie*) *Fisch. Ef.* 333$_{31}$.

segulhlaða, f., *magnetisk Magasin:* Að lyktum setlum vér að minnast á segulhlöðuna (*magnetisk Magazin*). *Fisch. Ef.* 346$_{12}$.

seguljárn, n., *Magnetjærn:* gull blandað öðrum málmum svo sem títanjárni, seguljárni *Iðj.* 2, 28$_{22}$.

segulkraftur (-ar), m., *Magnetisme:* þessi segulkraptur (*magnetism*) mælskumannsins hrífur tilfinninguna *Ald.* 2, 58$_{22}$.

segull (-s), m., *Magnet:* Frá norðrinu streymir um mannheima magnið | Mjölnis úr segul í hendi á Þór *BT.* 168$_{8}$. Segul köllum vér hvern þann líkama, sem vér getum án nákvæmrar rannsóknar fundið þenna eiginlegleika hjá *Fisch. Ef.* 333$_{24}$. afl segulsins 333$_{28}$. aðdráttarafl segulsins *LÍ.* 23$_{26}$.

segulljós, n., *magnetisk Lys, Nordlys:* Nú ljómar stjarna helgur her | um himinsali blá | og segulljósin leika sjer | ljettkvikum vængjum á *KJ.* 231$_{8}$.

segullögur (-lagar), m., *magnetisk Flydenhed:* Náttúrufræðingurinn Aepinus hélt að segullögurinn væri einúngis einn *Fisch. Ef.* 344$_{20}$.

segulmagn, n., *Magnetisme:* ef vjer færumst nær á morgun um vissa lengd, hrífur segulmagnið svo ákaft, að *Þús.* 1, 233$_{24}$. fjaðrmagnið, segulmagnið *AÓ. Af.* 18$_{15}$. (þeir) athuguðu veðurlag og s. jarðar *TB.* 7, 313$_{37}$.

segulmagna (a), vt., *magnetisere:* á dönsku er það nefnt *at magnetisere* (ɔ: segulmagna) *KJ. Uf.* 57$_{26}$. Tveir menn vóru segulmagnaðir 59$_{16}$. að „svæfa“ menn eða „segulmagna“ *Iðj.* 7, 104$_{10}$.

segulmagnaður, pp., *magnetisk:* „segulmagnað augnatillit“ *Iðj.* 7, 105$_{22}$.

segulmiðbaugur (-s), m., *magne-*

tisk Ækvator: þetta belti sem kallað er s. hnattarins *Fisch. Ef.* 349$_{27}$.

segulnál (-ar), f., *Magnetnaal:* Segulnálin er nú í kyrð *Fisch. Ef.* 339$_{11}$. segulnálar voru þá eigi komnar hér nyrðra *ÞTh. LfsÍ.* 54$_{27}$.

segulskaut, n., *magnetisk Pol*: Aðdráttarafl segulskautsins (*magnetisk Pol*) er á tvöfaldri vegalengd ekki nema fjórðungur þess, sem það var á einfaldri vegalengd *Fisch. Ef.* 335$_{17}$. Það er kunnugt, að segulskautið (sem segulnálin vísar á) er ekki í heimskautinu *FkA.* $^{24}/_{6}$ 90, 24a$_{22}$.

segulstál, n., *Magnetstaal*: Báðar þessar tegundir segulsins og allar aðrar slíkar kalla menn tilbúinn segul (segulstál) *Fisch. Ef.* 339$_{4}$. segulstálið tínir úr því (ɔ: gullsáldinu) mestallt það, er járnkennt er í því *Ið.* 2, 29$_{4}$.

segulsteinn (-s, -ar), m., (*gammeltysk* Segelstein), *Magnet*: s. hefur þá náttúru, að hann dregur að sjer járn *Þús.* 1, 233$_{26}$. Eins og kunnugt er þekktu Kínverjar segulsteina og segulstál löngu á undan Evrópumönnum *ÞTh. LfsÍ.* 54$_{22}$.

segulsvæfing (-ar), f., *Magetisering:* S. (*magnetisering*) heitir sú kunnusta að geta svæft menn og síðan lagt fyrir þá að gera hvað sem verkast vill, eftir að þeir eru vaknaðir aftr *Fk.* $^{30}/_{10}$ 84, 79b$_{25}$.

segultaumur (-s, -ar), m., *magnetisk Tøjle:* Mælt er sólna sólirnar | segultaums á eyki | ótal kringum eina þar | aðalsunnu leiki *BG. Nj.* 46$_{2}$.

segulþráður (-þráðar, -þræðir), m., *Telegraf*: þar eru nú komnar stórar borgir, járnbrautir, segulþræðir *PM. Ág.* 264$_{9}$.

seiða (í), vt., 1. *fortrylle; bringe etsteds hen ved Tryllekunster*: eins og sagt er um heggorma, að þeir stari á vessælar skepnur og seiði þær að sér *Myn.* 165$_{10}$. Við í djúpa dali, | þá dimmt er í sveit, | seiðum horska hali *GB.* 328$_{15}$.

seiðfremjandi, m., *Trolddomsudøver*: sjálfur seiðfremjandinn söng ekki með *ÞR.* 18$_{8}$.

seiðhringur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Tryllekreds:* svo þær (ɔ: hinar vessælu skepnur) komist ekki út yfir seiðhringina *Myn.* 165$_{11}$.

seiðkvæði, n., *Trylledigt*: fjöldi kalevalakvæðanna eru s. *Nöf.* $^{11}/_{12}$ 80, 106b$_{17}$.

seiðmagn, n., *Tryllekraft:* þó hrökk hann saman af einhverri ósjálfráðri geðshræringu, af einhverju seiðmagni *TÞH. Dr.* 2, 40$_{21}$.

seiðmál, n., *Trylleprog*: seiðmál og kraptskálda eldheitur óður | undraverk gjörir *Nöl.* $^{15}/_{7}$ 85, 93c$_{12}$.

seifborinn, pp., *διογενής stammende fra Zeus:* Heyr þú, seifborni Patróklus *Il.* 1, 15$_{15}$.

seigja, f., *Sejhed*: hann hafði seigju og úthald *MJ. Bfr.* 106$_{16}$.

seigkvelja (-kvel, -kveljum, -kvaldi, -kvöldum; kvalinn), vt., *sejpine:* kæruleysi það og grimmd, sem kemur fram við skepnurnar, er þær seigkveljast í hungri og illri aðbúð *Dv.* 89, 14$_{9}$.

seigla, f., *Sejhed*: dugnaður, þolgæði og s. forfeðranna *Av.* 13, 224$_{29}$. seiglan og þráið í Englendingum reið hinum að fullu *Auðv.* 71$_{23}$.

seiglulega, adv., *langsomt*: áður mjakaði öllu svo seint og seiglulega áfram *Skír.* 87, 21$_{9}$.

seigmeltur, pp., *vanskelig at fordøje*: verða þá jurtirnar seigmeltar *Br.* 5, 66$_{12}$.

seigpína (í), vt., *sejpine, tilintetgøre ved Sejpineri:* að deyja úr hungri og láta þannig s. úr sér lífið *Sk.* $^{23}/_{7}$ 82, 71c35.

seigunninn, pp., *vanskelig at bearbejde:* bæði eir og gull og seigunnið járn *Il.* 1, 189$_{24}$.

seigur, a., *sej:* hlutirnir eru seigir og stökkvir *TB.* 12, 178$_{25}$.

seigþykkur (-van), a., *klæbrig:* Líkamir, sem eru eins og bil beggja, fastra og fljótandi, eru kallaðir þykkir eða seigþykkir *Fisch. Ef.* 16$_{18}$.

seimlaus, a., *ikke slæbende:* að fullkomnast í út-tali og náttúrlegum seimlausum lestri *HF. Kv.* XXIV$_{25}$.

seimur (-s), m., *langtrukken el. slæbende Udtale;* draga seiminn *tale el. læse med langtrukken Stemme:* þó að sumir, sem lesandi eru kallaðir, dragi hræðilega seiminn *Fjöl.* 2, 1, 5$_{17}$. Draga langan seim á orði *trække et Ord langt ud:* Guðmundr dró lángan seim á jáinu *JT. PoS.* 41$_{1}$. So! Sagði Jórunn með löngum seim *PS. Ast.* 203$_{12}$.

seinastliðinn, pp., *sidstforløben, sidstafvigt:* Beiddu þeir hann að segja sér, hvað sögulegt honum hefði viljað til seinastliðna nótt *Þús.* 2, 161$_{30}$.

seinbráðinn, a., *tungsmeltelig:* pípa úr seinbráðnu gleri *StN.* 1,34$_{11}$.

seinbræddur, pp., = seinbráðinn: frumefni þetta er seinbrætt *Gr. Ef.* 38$_{14}$.

seinfara, a. indecl., *langsom i sine Bevægelser:* Þeir (ɔ: gammarnir) lifa af hræjum og eru daunillir og s. *PJ. Ns.* 83$_{28}$.

seinfœr, a., *langsom i sine Bevægelser; langsom:* hlustum vér til hinnar seinfæru boðunar *Myn.* 67$_{27}$.

seinlærður, pp., *som kun læres langsomt, vanskelig at lære:* það er seinlært sund á þurru landi *Auðv.* 43$_{11}$.

seinstígur, a., *som gaar langsomt:* (hann) gekk næsta s. út í garðinn *Þús.* 2, 59$_{5}$.

seinunninn, pp., *som udføres langsomt, langsom:* En geta má nærri, að það hafi verið ákaflega seinunnið og torsótt verk *PJ. Ns.* 47$_{16}$.

seinvirkur, a., 1. *langsomt virkende:* Nú munum vjer kjósa það (ɔ: eitur), sem seinvirkast er *Þús.* 1, 56$_{4}$. — 2. *langsom:* rafmagn það, er fá mætti með seinvirkri kolabrenslu *Ið.* 2, 70$_{29}$.

seinþroska, a. indecl., *som udvikles langsomt:* þó að þær (ɔ: gáfurnar) sjeu s. *Auðv.* 25$_{16}$.

seitla, *se* seytla.

sekkína, f., *Zekin:* (hann) ljet hverri okkar eptir sig þúsund sekkínur *Þús.* 1, 260$_{15}$.

sekúnda, f., *Sekund:* á einni sekúndu *Urs.* 10$_{3}$. Ljósið fer 40,000 milur á sekúndu *Av.* 8, 19$_{12}$.

sel, n., *Sæter, Sæterhytte.*

selflutningur (-s), m., *Handlingen* að selflytja.

selflytja (-flyt, -flytjum; -flutti, -fluttum; fluttur), vt., 1. *overføre fra det ene Sted til det andet:* Hún (ɔ: hin nýja stjórnarskrárbarátta) selflytur að eins valdið *Fk.* $^{23}/_{2}$ 88, 22b$_{23}$. — 2. *flytte el. føre enkeltvis, et Stykke af det hele ad Gangen:* urðum við optast að teyma og s. hestana þar sem verst var *Av.* 20, 78$_{19}$. Varð að s. hvern klár fyrir sig yfir kílana 82$_{4}$.

selgresi, n., *plantago lanceolata, lancetbladet Vejbrød. Mohr* 16$_{10}$. *BH. Grn.* 182$_{14}$. *Grl.* 88$_{28}$.

selja, f., *salix caprea. Mohr* 218s.

selja (**sel, seljum; seldi, seldum; seldur**), vt., *sælge; levere, overlevere.*

seljanlegur, a., *som kan sælges, afsættelig*: seljanlegar vörur *KJ. Uf.* 45$_{20}$.

selkjöt, n., *Selhundekød:* s. er sjaldan haft til matar *LÍ.* 44s.

sella, f., *Celle:* Höfundurinn kveðst hafa talið í sárinu á mannshári, sem skorið var þvert yfir, allt að 1500 „sellum" *Av.* 12, 76$_{9}$. þau (ɔ: eggin) eru, eins og aðrir partar plöntunnar, samsett af örsmáum frumpörtum, er kallast sellur *TB.* 12, 170$_{20}$.

selmaður, m., *Person, som opholder sig i en Sæterhytte:* Selmenn höfðu sterkar gætur á ráðskonunni *Þs.* 1, 65$_{18}$. selmennina 65$_{29}$.

selmatselja, f., *Husholderske i en Sæterhytte:* Selmatseljan *Þs.* 1, 64$_{27}$. hvort þeir hefðu geingið allir frá selmatseljunni 65$_{30}$.

selningur (-s, -ar), = sendlingur *tringa striata. Mohr* 45$_{26}$. *tringa maritima. Faber* 28s. Það er eins og ef jeg tæki upp selning *Þús.* 1, 298$_{28}$.

selráðskona, f., = selmatselja: varð hún s. *Þs.* 1, 64$_{31}$.

selspik, n., *Sælspæk.*

selstaða, f., *Sæterbrug:* Frá prestssetrinu var selstaða langt á fjöllum uppi *Þs.* 1, 64$_{29}$.

selstarf, n., *Sæterforretning:* selstörf skyldi hún annast *Þs.* 1, 65$_{14}$.

selstúlka, f., *Sæterpige:* þau töluðu á leiðinni um það, sem veiðimenn yfir höfuð eru vanir að tala um við selstúlkur *Hd.* 52b$_{9}$.

selta, f., *Salthed; det salte Hav:* svalt er enn á seltu *JH.* 163$_{9}$.

selta (**í**), vt., *salte, göre salt:* skal s. það (ɔ: heyið) með muldu salti eða heldur saltlegi *Br.* 5, 69$_{30}$. sjórinn seltist án afláts *StN.* 1, 44s.

selur (-s, -ir), m., *Sæl, Sælhund;* honum fór ekki að verða um sel: *han begyndte at føle sig ilde tilmode, han mærkede Uraad*: gröninni veiku við hliðina á henni fór ekki að verða um sel *Ið.* 1, 35s. varð henni ekki um sel, er stólarnir voru farnir að loga *TÞH. SoÆ.* 94$_{12}$.

selveiði, f., *Sælfangst, Sælhundefangst:* Norðanlanz tók ísinn firir alla selveiði *Fjöl.* 2, 3, 43s.

selvera, f., *Ophold i en Sæterhytte*: eptir það hún yfirgaf selveruna, var hún aldrei glöð *Þs.* 1, 71$_{9}$.

sement, n., *Cement*: óleskjað kalk, s. og fl. *Íf.* $^{11}/_{1}$ 90, 18c$_{18}$.

sementera (**a**), vt., *cementere*: Ofanjarðar er hann (ɔ: grunnmúrinn) kalkaður eða helzt sementeraður *Íf.* $^{21}/_{10}$ 91, 333a$_{76}$.

semíkomma, f., *Semikolon*: kommu (,) eða semíkommu (;) *TUM.* 1, 12$_{20}$.

semingur (-s), m., *Nølen*: í því sama ýtti hann Bartel áfram, sem tók ofan með semingi *PP. Sms.* 220$_{23}$.

semja (**sem, semjum; samdi, sömdum; saminn**), 1. vt., *sammenføje, sammensætte, forfærdige, danne; forfatte.* — 2. vi., s. um e-ð *underhandle om noget.*

semjandi, m., 1. *Affatter, Forfatter:* seméndr frumvarpsins *Fróð.* $^{25}/_{1}$ 86, 320$_{48}$. — 2. *Kontrahent:* það er enda stundum álitin næg ástæða til að leysa semjendr frá samningi, að hann er skaðlegr sjálfum þeim *Mill* 205$_{25}$.

semsé, adv., *nemlig:* hann var s. að leggja af sér nýja klæðnaðinn *PS. Ast.* 107$_{28}$.

senda (1), vt., *sende.*

sendiguð (-s, -ir), m., *Sendegud, budbringende Gud*: Hermes s. drap Argos að boði Sevs *Stoll* 40$_{18}$. hvervetna reiðubúinn s. Sevs 55$_{8}$.

sendigyðja, f., *Sendegudinde, budbringende Gudinde:* Á meðan kom sendigyðjan Íris til ennar hvítörmuðu Helenu *Il.* 1, 66$_{10}$. s. goðanna *Stoll* 83$_{20}$. s. Heru 84$_{4}$.

sendiherra, m., *Sendemand, Gesandt*: sendiherrann fer *Ib.* 2, 40$_{30}$. Jeg var allt af að skeggræða við sendiherrann 61$_{15}$. það hafði hún tafarlaust sent sendiherra vorum *PP. NS.* 40$_{26}$.

sendimaður, m., *Sendemand, Gesandt.*

sendimannasveit (-ir), f., *Senderaad, Gesandtskab:* þegar sendimannasveitin var komin upp að landamærum Afganalands *Skír.* 79, 19$_{25}$.

sendimær (-meyjar -meyjar), f., *Sendemø, Budbringerinde:* hún (ɔ: Ossa) er reyndar kölluð s. Sevs *Stoll* 84$_{22}$.

sendinefnd (-ir), f., *Deputation, Gesandtskab:* Nú er von á s. frá Japan til vorrar álfu *Skír.* 79, 165$_{30}$. Samdægurs kom s. til Alexanders fursta *Íf.* $^{14}/_{10}$ 85, 178$_{25}$. komu sendinefndir til hallarinnar *Nal* 87$_{2}$.

sending (-ar), f., 1. *Sending (det at sende el. blive sendt).* — 2. *Forsendelse:* borga undir sendingar milli hins danska og íslenzka póstumdæmis *StA.* 76, 38$_{6}$. — 3. *Genganger, som sendes for at plage el. dræbe et Menneske:* maður heitaðist við Ólaf nokkurn bónda í Ólafsdal, að hann skyldi senda honum sendingu *Þs.* 1, 393$_{18}$.

sendinn, a., 1. *sandet:* Suðurströndin á Íslandi er lág og sendin *LÍ.* 16$_{2}$. — *blandet med, fuld af Sand:* Bezt er að þvo sjer í lagi alla hrísna og sendna ull *Av.* 12, 98$_{15}$.

sendiskeytasafn, n., *Samling af Depecher:* sendibrjefa og s. um útlend mál *Skír.* 83, 25$_{22}$.

sendiskeyti, n., *Depeche, Statsbrev; Telegram.*

sendisveit (-ir), f., *Senderaad, Gesandtskab, Deputation:* Stjórnin á Indlandi tók nú það til ráðs að gera út mikla s. til Kabúls *Skír.* 79, 19$_{18}$. aðsetursholl sendisveitarinnar 80, 14$_{19}$. Undir árslokin kom mikil s. til Berlínar frá soldáni 82, 6$_{26}$.

sennilegur, a., *sandsynlig.*

sennileiki, m., = sennileikur: að fara þá beinu braut, sem s. og eðlilegleiki vísar á *TB.* 16, 10$_{17}$.

sennileikur (-s), m., *Sandsynlighed:* milli sennileiks og vissu *Fk. A.* $^{23}/_{10}$ 90, 57b$_{14}$.

sentíma, f., *Centime:* (þeir) ljetu sjer loks nægja með 50 sentímur *Skír.* 83, 151$_{22}$.

sepi, m., *Snip*: vökvar hún sér þá blóð innan lærs og gjörir þar sepa á *Þs.* 1, 431$_{20}$.

seppi, m., *Hund:* Aldrei hafði ég stundað betur seppann og fuglinn *Fjöl.* 1, 158$_{20}$. Einn á hún seppa sér, | sem henni fylginn er *JT.* 78$_{12}$.

september (-s), m., *September*: fór ég norður ofarlega í s. *Fjöl.* 1, 85$_{20}$.

septemberbyrjun, f., *Begyndelsen af September:* Frá því í s. var ekki lengur upp í móti að fara *Skír.* 90, 27$_{9}$.

septembermán|uður (-aðar), m., *Septembermaaned:* þó er hann (ɔ:

sólarhitinn) megnastur frá apríl til septembermánaðar *LLH.* 91$_{19}$.

sér, *d. sg. af pron. reflex.* sig, *brugt som adv., særlig, særskilt.* S. er nú hvað! *det er dog mageløst; det er paafaldende, forbavsende:* ekki tók S. aptur gleði sína, enn hafði aptur og aptur fyrir munni sjer „sjer er nú hvað" *JT. PoS.* 85$_{16}$.

serbneskur, a., *serbisk:* var hinum serbneska manni hennar eigi annar vænni en að gjörast Svartfellingur *Ið.* 2, 116$_{14}$.

sérdrægni, f., *Egoisme, Selviskhed:* um leið og við af sjerdrægni bönnum alla burtflutníngs *Fjöl.* 2, 2, 19$_{1}$. mjótt er oft mundangshófið milli . . . eiginhagfýsi og sérdrægni *AÓ. Af.* 80$_{24}$.

sérdrægnislaust, adv., *uden Egoisme, uden Egennytte:* að hún og kóngssonur settu slíkum manni mikið að þakka, sem helgaði þeim þjónustu sína svo sérdrægnislaust *Þús.* 2, 156$_{24}$. hlýt eg að leita hennar (ɔ: þekkingarinnar) sérdrægnislaust *TB.* 7, 118$_{1}$.

sérdrægur, a., *egoistisk, egennyttig:* sérdræg yfirvöld *AÓ. Af.* 202$_{9}$. hreppstjórinn er þar sérdrægur *Ið.* 6, 214$_{28}$. (hann) þótti vera dramblátur og sérdrægur *PM. Nls.* 201$_{8}$.

séreðli, n., *Individualitet:* Sjereðli einstaklingsins kemur eins fram í málinu eins og í hverju öðru *TUM.* 2, 4$_{12}$.

séreigind (-ir), f., *Særegenhed:* sérstakar eigindir, er heita því s é r e i g i n d i r *TB.* 12, 190$_{12}$.

sérgirni, f., *Egoisme, Egennytte:* fjöldi manna lagar kristindóminn eptir . . . sinni sjergirni *Fróð.* $^{30}/_{3}$ 87, 270$_{26}$.

sérgjarn, a., *egoistisk, egennyttig:* þá er heimtufrekja sú viss vottr um sjergjarnan mann *AÓ. Af.* 12$_{8}$.

sérhlífinn, a., *som undddrager sig fra det ham paahvilende Arbejde, som arbejder mindre end han kan:* þessi aðferð verðr því til að gera menn sérhlífna *Fk.* $^{15}/_{7}$ 90, 82a$_{14}$.

sérhlífni, f., *Egenskaben at være* sérhlífinn.

sérkennilegur, a., *individuel.*

sérkennileiki, m., *Individualitet:* að sérkennileiki einstaklingsins megi njóta sín *Mill* 114$_{10}$. alt það, sem drepr sérkennileikann, það er harðstjórn 128$_{8}$.

sérkennileikur (-s), m., = sérkennileiki: Um sérkennileik einstaklingsins *Mill* 112$_{8}$.

sérlegur, a., *særlig, speciel:* hvur rithöfundur breiðir nokkurskonar sjerlegann blæ ifir þann hugmindavef, er menn kalla ritgjörð *Fjöl.* 2, 1, 4$_{24}$.

sérlundaður, a., *sær, særsindet, excentrisk:* þú ert sérlunduð *Ið.* 1, 157$_{21}$.

sérlyndi, n., *Særsindethed, Excentricitet:* harðstjórn almenningsálitsins vill gjöra s. að ávirðingu *Mill* 184$_{22}$.

sérlyndur, a., *sær, særsindet, excentrisk:* að menn sé sérlyndir *Mill* 184$_{24}$. margt af sérlyndum mönnum 134$_{27}$.

sérmál, n., *særligt Anliggende:* hefði s. vor tekin verið ó b r e y t t . . . upp í frumvarpið *Fróð.* $^{15}/_{4}$ 86, 26$_{19}$.

sérmenni, n., *Særling:* Hann var of stórt s., einmenni, en of smár félagsmaðr *Fróð.* $^{10}/_{5}$ 84, 125$_{28}$.

sérplæginn, a., *egoistisk, egennyttig:* Vottr um sérgjarnan mann og sérplæginn *AÓ. Af.* 12$_{9}$.

sérplægni, f., *Egoisme, Egennytte:* M. tekur harðast á sérplæg-

ninni *Skír.* 83, 11$_{11}$. í bílifi, sjerplægni, hroka *HH. Ks.* 61$_{8}$.

sérplægnislaus, a., *uegennyttig:* að vitsmunum, dugnaði eða sérplægnislausri fósturjarðarást *PM. Ág.* 38$_{24}$.

sérplægnislaust, adv., *uden Egennytte.*

sérprenta (a), vt., *særtrykke:* að gefa út sérprentuð slík lög með skýringum *Þj.* $^{29}/_{10}$ 86, 189a$_{40}$.

sérprent|un (-anir), f., *Særtryk.*

sérskóli, m., *Særskole, speciel Skole:* í einu orði ekki um neina sjerskóla *BM. UM.* 3$_{28}$.

sérstaklega, adv., *særlig, specielt:* sjerstaklega um brauða- og kirknaskipunina *Fr.* 78, 2$_{35}$. á þeim helgistöðum sem s. voru vígðir þeim til handa *Sak.* 4$_{1}$.

sérstaklegur, a., *særlig, speciel:* sjerstaklegt þrek *Ið.* 4, 386$_{8}$. að konungur láti ráðgjafann fyrir Ísland framkvæma vald sitt yfir hinum sjerstaklegu málum landsins *Av.* 5, 6$_{29}$.

sérstakleiki, m., *Særegenhed, Individualitet:* að fyrirgirða myndun alls sérstakleika *Mill* 9$_{2}$.

sérstakleikur (-s), m., = sérstakleiki: Sérstakleik í smekk, frábrigðileik í hegðun — það forðast menn eins og glœpi *Mill* 123$_{22}$.

sérstakur, a., *særlig, særskilt, speciel:* hverr sá er stundar eina sérstaka iðn *AÓ. Af.* 44$_{19}$. sérstök skólahús *Av.* 7, 94$_{29}$.

sérstjórn (-ir), f., *Særstyrelse:* að s. fjórðunganna stefni að því aðaltakmarki, að *Íf.* $^{24}/_{8}$ 86, 51c$_{36}$.

sérstœði, n., *Selvstændighed, Uafhængighed:* hinir fimtu segja, að tilgangr þegnfélagsins sé sérstæði (*independence*). *FkA.* $^{9}/_{10}$ 90, 54a$_{37}$.

sérstœður, a., *selvstændig; uafhængig:* sjerstæðir gjaldendur *LHA.* 3, 177$_{20}$. hann var sjerstæður *Ið.* 4, 19$_{12}$. eðlileg réttindi, sérstæð og óháð sjórnarvaldinu *FkA.* $^{9}/_{10}$ 90, 54b$_{12}$. Varð England þá að viðurkenna að Bandaríkin væru sjerstætt riki *Þvf. Alm.* 94, 29$_{22}$.

sérveiði, f., *Særfangst:* sérveiðin, veiði hvers manns sér *Þj.* $^{28}/_{11}$ 81, 72a$_{4}$.

sérveldi, n., *Demokrati* (*i de nordamerikanske Fristater*): hinir (vilja efla) sjerveldið eða forræði fylkjanna *Skír.* 84, 90$_{20}$.

sérveldismaður, m., *Demokrat:* Það væri réttara að kalla þá einhverju öðru nafni t. d. . . . sérveldismenn fyrir lýðveldismenn *TB.* 4. 143$_{28}$. þar sem samveldismenn og sérveldismenn leiddu saman hesta sína *Íf.* $^{10}/_{12}$ 84, 191a$_{5}$. samveldismenn og sjerveldismenn *Þvf. Alm.* 94, 31$_{15}$.

sérverund (-ir), f., *Særvæsen:* Öll þessi orð eru bara eigindir, en engar sérverundir *TB.* 12, 182$_{22}$.

sérvitur, a., *sær, excentrisk.*

sérvizka, f., *Særhed, Grille, Griller:* þegar þeir eru búnir að ná í endann á einni sérvizku *FP.* 4$_{28}$. að börnin sín væri höfð til þess að reyna á þeim sérvizkuna úr honum Pestalozzi *Ið.* 6, 223$_{15}$. þarna eruð þjer aptur kominn með eina yðar undarlegu sérvizku 2, 37$_{25}$.

sérvizkulegur, a., *som ser ud til at være sær, excentrisk:* þú ert mjög sjervizkulegur í kvöld frændi *TÞH. BS.* 236$_{7}$.

sérþótti, m., *Egensindighed:* sérþóttinn, illviljinn, sigur-fiknin *TB.* 7, 146$_{28}$.

seta, f., 1. *Sidden.* — 2. *Sædet paa en Stol, Stolesæde:* en setan klædd grænu klæði *PS. Ast.* 117$_{18}$.

setbein, n., *Sædeben:* Hvort mjað-

marbein er samvaxið úr þremur beinum, mjaðmarspaða, setbeini og lífbeini *PJ. Ns.* 10₂.

setfótur (-fótar, -fætur), m., *Siddefod*: Spörfuglar hafa setfætur *PJ. Ns.* 84₂.

setja (set, setjum; setti, settum; settur), vt., *sætte.*

setning (-ar), f., 1. *Sætning.* — 2. *Indstiftelse, Oprettelse:* það er nú auðséð af margskonar ástæðum, að tvær seinustu málategundirnar eiga ekkert skylt við setningu fimmtardómsins *Maur.* 169₄.

setubað, n., *Sædebad*: s., fótabað *N. Hf.* 69₄. S. er haft í bala eða laugarkeri 70₃.

setubekkur (-jar, -ir), m., *Puf*: Laglegan setubekk („púfi") má búa til kostnaðarlítið *Kvbl.* 1, 15a₃₀.

setudómari, m., *Sættedommer:* Hann skipar og setudómara *JH. HEOS.* 21₁₄.

setuliið, n., *Besætning:* þar sem vér höfðum s. vort *Ið.* 1, 181₂₄.

seturéttur (-ar), m., *Ret til at sidde*: Kosningar til sæfilangs seturjettar í öldungadeildinni skulu úr lögum numdar *Skír.* 85, 71₄.

setþófi, m., *Sædeknude*: Austuraparnir hafa niðursettar nasaholur, setþófa og kjálkapoka *Gr. Df.* 40₂₆.

sex, num. card., *sex.*

sexdálkabók, f., *en Bog med sex Spalter ved Siden af hinanden, Hexapla:* Í 27 ár vann Órígenes að riti því, sem nefnt er Sexdálkabókin (*Hexapla*) *HH. Ks.* 164₂.

sexfaldur, a., *sexdobbelt.*

sexgólfaður, a., *bestaaende af sex Stokværk*: et húsið er sexgólfað *KJ. Uf.* 7₁₆.

sexhleyptur, a., *sexløbet.*

sexhliðaður, a., *sexsidet:* sexhliðuð súla *Gr. Stf.* 2₂₄.

sexhyrndur, a., *sexkantet.*

sexhyrningur (-s, -ar), m., *Sexkant, Hexagon*: Annar hólmi er að lögun eins og sexhyrningurinn í 54. mynd *HB. Fl.* 53₁. Í reglulegum sexhyrning er stærsti radíus jafnlangur hliðinni 54₁₅.

sexloftaður, a., = sexgólfaður: feykimikið hús sexloptað *Av.* 5, 22₁₄.

sexraddaður, a:, *sexstemmig.*

sexstrendingur (-s, -ar), m., 1. *Hexaeder*: reglulegur s. *Gr. Stf.* 2₂₄. — 2. *aspidophorus cataphractus:* Broddamús eða s. *Gr. Df.* 86₁₉. *Skrives* sexrendingr *EO.* 589₁₄. *Mohr* 71₂.

sextán, num. card., *sexten.*

sextánfaldur, a., *sextendobbelt.*

sextánfalt, adv., *sextendobbelt*: ferfalt eða nífalt eða s. máttmeiri *Björl.* 60₂₁.

sextíu, num. card., *sexti, tresindstyve:* Stóðu frammi fyrir falskalífanum s. mamelúkar *Þús.* 2, 112₂₅.

sextugasti, num. ord., *tresindstyvende:* Ein 3 skip hafa komist sudur fyrir sextugustu grádu *HF. Kv.* 1, 3₃.

sextugur, a., *som indeholder et Antal af sexti; sexti Aar gammel. Substantiveret Neutrum deraf* sextugt *en Alder af sexti Aar*: frá tvítugu til sextugs *LÍ.* 25₂₆. að vera milli sextugs og sjötugs *PS. Ast.* 119₃.

sextungur (-s, -ar), m., *Sextant*: Verkfæri það, er sjómenn hafa til slíkra mælinga, heitir segstúngur *Urs.* 184₂₂.

sexund (-ir), f., *Sext*: sexundin mikla (*Sexta major*). *Fisch. Ef.* 196₉.

sexæringur (-s, -ar), m., *Sexæring.*

seyði, n., *Afkog.*

seyðingshiti, m., *kogende Hede; Feberhede:* þoldi eg ekki við fyrir

seyðings hita *Ið. SG.* 8₈. Það var í mér seyðings hiti og kuldahrollur á víxl *Rób.* 53₂₀.

seyðingur (-s), m., *Smerte:* Síðan lagði hún græðijurtirnar við; þá linaðist strax seyðingurinn *Ið.* 1, 173₁₅.

seyrinn, a., *uren, smudsig; raadden, mislig:* seyrin hegðun *Auðv.* 4₁₁. það er margt seyrið enn þá í Neapel *Ið.* 7, 94₁₉.

seytla (a), vi., *sive:* mun það einkum stafa af sjóvatninu, er sífellt seitlar niður frá fönnunum efst í dalnum *Av.* 18, 26₂₂. s. yfir *sive over, risle over:* þar sem það (ɔ: vatnið, hefur náð að seitla yfir *Þj.* $^{16}/_{10}$ 85, 157b₂₄.

seytlveita, f., *Oversivning:* túnið var slétt og hallinn á því hæfilegur fyrir seitlveitu *Br.* 2, 52₉.

sí *bruges som Forstavelse i Betydningen: altid, stedse, evig. Forekommer ogsaa som selvstændigt Ord i Ordforbindelsen* sí og sæ *stedse, bestandig.*

sía (a), vt., 1. *sie:* síast í þá (ɔ: kirtlana) ítuefni úr blóðinu *JJ. EML.* 56₁₇. og síast eigi meiri magasafi 75₁₀. — 2. *filtrere:* ef vjer síum þennan blá lög gegnum síupappír *StN.* 1, 43₁₇.

síauka (-eyk, -aukum; -jók, -jukum; -aukinn), vt., *forøge bestandig*; síaukast *tiltage bestandig*: fjarlægðin sieikst *Urs.* 101₁₆.

síbjúgur, a., *dobbeltkrum:* síbjúgar línur *Hemp.* 48₂₉.

síblaðrandi, ppræs., *bestandig snakkende*: hátalaðir og s. *Ið.* 4, 177₂₀.

síblikandi, ppræs., *evig straalende:* himindýrðar sali s. *KJ.* 10₂.

síbrennandi, ppræs., *evig flammende:* um s. | ókvikt eldflæmi *Mult. Pdm.* 7b₂₂.

síbreytanlegur, a., *evig skiftende*: síbreytanlegt skapferli *TÞH. BS.* 151₂₁. allt mundi verða verulaust og síbreitanlegt, nema Guð gæfi því líf og fylling *Myn.* 56₉.

síbreytilegur, a., = síbreytanlegur: sjáum vér öfl, sem binda oss við þennan ytri, sýnilega, endanlega og síbreytilega heim *TB.* 7, 116₁₉.

síbyrgja (i), vt., *tillukke, formørke idelig:* en veröld þoku vefur sýn | og veslings trúaraugun mín | s. boðar háir *Sb.* 271, 2₇.

siða (a), vt., *civilisere.*

siðabót, f., *Trosforbedring, Reformation:* frá siðabótinni allt til vorra daga *PM. Ág.* 1₁₀.

siðaður, pp., *civiliseret:* Fornöld vor, bókmenntir vorar og mál vort, er annar sá hlutur, er siðuðum þjóðum dag frá deigi er farið að finnast meir og meir um *Fjöl.* 3, 2, 26₂₄. allan hinn siðaða heim *TB.* 7, 145₂. hjá öllum hinum siðaða heimi 157₁₅.

siðafræði, f., *Sædelære, Ethik.*

siðalærdómur (-s, -ar), m., *Sædelære; moralsk Læresætning*: (hann) fór nú að draga útaf þeim (ɔ: blómunum) siðalærdóma sína *Blk.* 63₂₄. Uppfræðsla, sem leiðir í ljós þá siðalærdóma, sem líf manna er svo auðugt af *TB.* 7, 163₁₅.

siðameistari, m., *Hovmester, Opdrager:* Voru K. fengnir hinir bestu kennarar og vitrustu siðameistarar *Þús.* 2, 177₁₂. Vjek þá konungur sjer að siðameistara sonar síns 1, 54₂₁.

síðarnefndur, pp., *den sidstnævnte, sidstanførte (af to)*: hin síðarnefnda (ɔ: tegund skáldskapar) hefir

að sínu leíti stuðning af því að virða firir sjer líferni manna *Fjöl.* 4, 1, 11₁₀.

siðartalinn, pp., = siðarnefndur: Með öllum þessum siðartöldu orðum táknum vér verðhæð á hlutum manna *AÓ. Af.* 208₁₉.

siðaskifti, n. pl., *Religionsforandring, Reformation:* fram undir siðaskiptin *Safn* 2, 610₁.

siðaspilling, f., *moralsk Fordærvelse, Demoralisation*: allt sem ollað getur siðaspillingu *Fjöl.* 1, 13₈. heimkynni hinnar megnustu siðaspillingar *HH. Ks.* 23₂₆.

siðastgreindur, pp., *sidstnævnt, sidstanført:* þetta siðastgreinda atriði *Rób.* 58₂₆.

siðastliðinn, pp., *sidstafvigte*: fénaðarhöld sín hefði verið vond siðastliðið vor *PS. Ast.* 13₅.

siðasttalinn, pp., *sidstnævnt, sidstanført*: einsog hin siðasttöldu (ɔ: handrit) *Safn* 2, 604₂₈.

siðblendni, f., *Omgang*: trauðlega hefir þar annar landstjórn haft, er meiri s. hafi haft við lanzmenn *Fjöl.* 1, 64₂₂.

siðbót, f., *Reformation:* á tímum siðbótarinnar *Ið.* 1, 273₂₆. hin fyrsta kirkjusaga, er samin var eptir siðbótina *HH. Ks.* 11₈.

siðbótamaður, m., *Reformator:* þar að auki hafði enginn þeirra til að bera svo marga og frábæra hæfilegleika sem Lúter til að verða s. *HH. Lút.* 21₂₂.

siðbótarmaður, m., *Protestant*: nú tóku siðbótarmenn að gjöra óspektir *PM. Nls.* 176₂₄.

siðbótarrit, n., *reformatorisk Skrift:* Snemma á næsta ári (1520) ritaði Lúter tvö meðal hinna merkustu siðbótarrita sinna *HH. Lút.* 35₁₀.

siðabótarskörungur (-s, -ar), m., *fremragende Reformator:* þegar ræða er um hina fyrstu kristnu menn og um siðbótarskörungana *Mill* 55₂₁.

siðbreyting (-ar), f., *Reformation:* hvort siðbreytingin (reformationin) hafi gjört nokkra breyting á þessu *Sk.* ⁷/₄ 80, 44₂₈.

siðbreytni, f., *Religionsforandring*: Bergþór lét sig engu varða s. landsmanna *Þs.* 1, 213₁₈.

siðbœtandi, ppræs., *som forbedrer Sædeligheden, forædlende:* hafa menn þó ekki skilið til þessa dags allan þann siðbætandi styrk, sem hann (ɔ: kristindómurinn) veitir mannkyninu *Þj.* ¹⁵/₁₁ 78, 124a₁₀.

siðbœtandi, m., *Reformator*: hve mikið hafi opt verið við að berjast fyrir bindindisboða, sem aðra siðbætendr *MJ. Bfr.* 94₁₇.

siðfagur (-ran), a., *beleven*: Jökull var dygðugr en eigi siðfagr, því siðr siðprúðr *Fróð.* ¹⁰/₅ 84, 124₆₄.

siðfar, n., *Sædelighed*: að mannlegt s. verði til eða taki framförum fyrir eins konar tamningu og aga *Fk.* ¹⁹/₈ 89, 99b₁₈.

siðfarslegur, a., *sædelig, moralsk, ethisk*: siðfarslegar tilfinningar *Fk.* ¹⁹/₈ 89, 99b₂₄.

siðferði, n., *Sædelighed.*

siðferðilega, adv., *sædelig, moralsk*: menn mega ekki blanda saman siðferðislega góðu við þessa merkingu *Gr. Kv.* 68₈. Þessir menn eru opt siðferðislega skyldir til þess að leggja á sig margs konar bönd *Sm.* 43₁₂.

siðferðilegur, a., *sædelig, moralsk, ethisk*: Margir menn hafa eigi siðferðislegan kjark til þess að fara svo að *Sm.* 127₁₈. siðferðisleg rit *HH. Ks.* 171₂₆. siðferðisleg fullkomnun *Ald.* 1, 13₂₄.

siðferðisglœpur (-s, -ir), m., *moralsk Forbrydelse:* eins og þótt hann eða hún hefði drýgt einhvern stórsaknæman siðferðisglœp *Mill* 137₅.

siðferðisgóður, a., *sædelig, af gode Sæder:* einginn þóktist hafa þekt . . . siðferðisbetri kvennmann *Þs.* 1, 108₁₀. hvort hann er s. og þarfur maður í mannfélaginu *Sm.* 92₂.

siðferðishreinleiki, m., *moralsk Renhed:* Engum, sem þekkti hann, gat dulizt siðferðishreinleiki eðlis hans *Sk.* $^{21}/_{3}$ 82, 22a₁₀.

siðferðislögmál, n., *Morallov:* enginn sá þekkir rétt s., er neitar manninum um sjálffærni til hins góða sem til hins illa *AÓ, Af.* 26₈₀.ið drottnandi s. milli Spartverja og Helota *Mill* 12₅.

siðferðismeðvitund (-ir), f., *moralsk Bevidsthed:* in ríkjandi s. *Mill* 12₁₆.

siðferðistilfinning, f., *Sædelighedsfølelse:* í krapti hugsunar, siðferðistilfinningar og elsku *TB.* 7 109₇.

siðfrelsi, n., *moralsk Frihed:* Fyrir því er einkanlega talað um þegnfrelsi og s. *TB.* 12, 208₁₂.

siðfrœði, f., *Sædelære, Ethik:* Nýlega hefur Letourneau prófessor við mannfræðisskólann í París reynt að heimfæra kenningu þessa upp á siðfræðina *Fk.* $^{19}/_{8}$ 89, 99b₁.

siðfrœðikerfi, n., *Moralsystem:* raunhæft s. *Mill* 102₂₀.

siðfrœðilegur, a., *ethisk:* í siðfrœðilegum efnum *Mill* 102₁₇.

siðfrœðingur (-s, -ar), m., *Sædelærer, Ethiker:* þessari fyrirmynd halda níu af hverjum tíu allra siðfrœðinga á loft *Mill* 168₄.

siðfrœðsla, f., *Sædelære, Moralære:* mikinn hlut innar háleitustu og dýrmætustu siðfrœðslu *Mill* 104₁₇.

siðgœddur, pp., *sædelig, moralsk:* heldr er þegnfélagið samsett af siðgœddum mönnum *FkA.* $^{9}/_{12}$ 90, 54a₅₁. siðgœdd vera 54a₅₃.

siðgœði, n. pl., *Sædelighed:* allt skal af fremsta megni stuðla til betrunar siðgæðanna *Fjöl.* 1, 13₅. öll siðgæði *BM. UM.* 10₂₂.

siðgœðilegur, a., *sædelig, moralsk:* fyrst á hið siðgæðilega frelsið að þroskast *Þj.* $^{22}/_{10}$ 86, 185c₁₉. í siðgæðislegu tilliti *TUM.* 2, 28₁₀.

siðgœðisfrelsi, n., = siðfrelsi: siðgæðisfrelsið er svifrúm manns til að neyta hæfileika sinna eftir vild sinni *TB.* 12, 203₁₈.

siðgœðismentun, f., *moralsk Uddannelse:* Hver sem æskir þess að skilningur sinn eflist til fullrar heilsu og þroska, verður að byrja á siðgæðismenntuninni *TB.* 7, 117₃₁.

siðgœðistilfinning (-ar), f., *moralsk Følelse:* ef hún (ɔ: gróðahyggjan) deyfir siðgæðistilfinningu hans *Auðv.* 111₂₆.

siðgœðisþýðing (-ar), f., *moralsk Betydning:* Siðgæðisþýðing auðsins *AÓ. Af.* 216₁₈.

siðkast, n., *Sidstning;* upp á siðkastið *tilsidst:* upp á siðkastið urðu hans liðar svo sundurleitir um málið, að *Skír.* 84, 89₂₆.

siðkenning (-ar), f., *Sædelære:* hin hágöfuga s. kristindómsins *Fróð.* $^{30}/_{8}$ 87, 270₁₆. svo lengi sem barist er fyrir sigri siðkenningarinnar *Mill* 80₂₉.

siðlátlega, adv., *sömmelig, anstændig:* fór þar alt s. fram *Þs.* 1, 123₂₄.

siðlaus, a., *udannet, raa, barbarisk:* þú ert s. rusti *Þús.* 2, 36₁₈.

hinn siðlausi konungur 3, 32$_{19}$. í siðlausu náttúruástandi *Stoll* 3$_{31}$.

siðlegur, a., *sædelig, moralsk:* að hjá hinum æðri dýrum verði vart við einskonar siðlega tilfinningu *Fk.* $^{19}/_{8}$ 89, 99b$_{10}$.

siðleysi, n., 1. *Usædelighed:* siðleysið gengur húsum hærra *Skír.* 79, 107$_{20}$. undirrót allskonar siðleysis *Sm.* 114$_{25}$. — 2. *Barbari:* Kristindómstrúin skapaðist á myrkratíðum siðleysisins og vanþekkingarinnar *Gefj.* 38$_{18}$. að siðleysið muni . . . lifna við aftr *Mill* 187$_{7}$.

siðleysingi, m., *Barbar:* þrátt fyrir nauð sína hafa þeir þó ekki viljað taka upp tilbúning siðleysingjanna *Skír.* 79, 164$_{21}$. ef við „siðleysingjana" sje að skipta 85, 76$_{22}$.

siðleysisþjóð (-ir), f., *barbarisk Nation:* þá gæti líka farið svo, að siðleysisþjóðir réðust á Evrópu *Fk.* $^{8}/_{8}$ 88, 90a$_{40}$.

siðmenna (í), vt., *civilisere:* þá kynslóð karla og kvenna, er nú byggja meira hlut ins siðmenta heims *Mill* 119$_{27}$.

siðmenning, f., *Civilisation*: alt það, er vér köllum s. *Mill* 114$_{27}$. sá kraftr er ávalt síðan hefir gagntekið mannlífið og leiðbeint siðmenningu heimsins *Gefj.* 32$_{8}$.

siðmenningarleysi, n., *Barbari. Mill* 238$_{42}$.

siðmæti, n., *Sædelighed.*

siðmætismál, n., *Sædelighedsanliggende:* að nytsemdin eigi síðustu úrslitum að ráða í öllum siðmætismálum *Mill* 21$_{17}$.

siðmöttlaður, a., *med lang, helt ned til Fødderne gaaende Overklædning*: hefir hún nú verið að klappa einhverri af hinum siðmöttluðu konum Akkea *Il.* 1, 118$_{27}$.

siðprúður, a., 1. *beleven.* — 2. *sædelig.*

siðprýði, f., 1. *Belevenhed:* gat kalífinn ekki þreytzt á að dást að frábærum fríðleik hinna þriggja systra, s. þeirra og andríkri fyndni *Þús.* 1, 182$_{16}$. — 2. *gode Sæder, Sædelighed:* sem eiga það skilið sakir þekkingar og s., að þeim sé trúað fyrir æskulýð þjóðarinnar *TB.* 7, 156$_{17}$.

siðréttilegur, a., *moralsk*: til að geta fengið verulegan skilning á siðréttilegum og mannlegum málum *Mill* 76$_{31}$.

siðréttisskoð|un (-anir), f., *moralsk Anskuelse:* trúar og siðréttisskoðanir *Mill* 178$_{8}$.

síðri, a. comp., *ringere, af mindre Værdi:* er þó líklegt, að ekkji hafi þeir (ɔ: sálmarnir) allir verið síðri enn sumra annarra *Fjöl.* 3, 1, 57$_{11}$.

siðsamlegur, a., *sædelig:* tilsjón með siðsamlegri hegðun barnsins *Av.* 14, 159$_{3}$.

siðskemmilegur, a., *demoraliserende:* hversu siðskemmileg sem hún (ɔ: kenningin) kann að vera álitin *Mill* 31$_{24}$.

siðsnotur (-ran), a., *beleven:* til þess ad gjøra børnin lærd, skynsøm, vitur, sidsnotur *Nátt.* 141$_{23}$.

siðspell, n., *Demoralisation:* (lestir), er ekki eru í eiginlegum skilningi s. *Mill* 156$_{25}$.

siðspilla (í), vt. med dat., *demoralisere:* hún (ɔ: verzlunin með áfenga drykki) veikir mannfjelagið og siðspillir því *Mill* 180$_{12}$.

siðspillandi, ppræs., *demoraliserende*: kenning, sem álitin var s. *Mill* 31$_{19}$. litlu börnin eiga að forðast vondu mennina og forðast að taka eptir þeim það, sem er siðspillanda *TÞH. Tíb.* 1, 14$_{11}$.

siðspilling, f., *Demoralisation, Usædelighed:* hann var liflátinn af löndum sínum fyrir guðleysi og s. *Mill* 49₁₀. hinir voðalegu skuggar ranglætis, ófrelsis, vanþekkingar og siðspillingar *Kb.* 1, 25₁₆.

siðspiltur, pp., *demoraliseret:* að reyna að gjöra mótstöðumenn sína tortryggilega sem vonda og siðspilta menn *Mill* 109₁₅. ef einokunin hefði eigi gjört hana (ɔ: þjóðina) lítilsigilda og siðspillta *BJ. EÓ.* 2₁₅.

síðullaður, a., *languldet:* síðullað fje *Av.* 12, 81₁₁.

síð|un (-**anir**), f., *Kultur, Civilisation.*

síður (-**ar**, -**ir**, *acc. pl.* -**u** *og* -**i**), m., *Sæd, Sædvane, Skik:* vil eg að hann læri góða siðu *Þús.* 2, 37₈. um útlit, siðu, háttu og sögu þjóðanna *TUM.* 2, 36₁₈. og nú að sveina siði | séuð guðs í friði *GB.* 291₂₀. Fara aftan að siðunum *bære sig bagvendt ad.*

sífeldlega, adv., *bestandig, uafladelig:* (endalaus rið orsaka og afleiðinga) hvetur s. vit mannsins til að herða sig *Myn.* 54₄.

sífeldur, a., *vedholdende, uafladelig, uafbrudt:* sífelldar ónáðir *PM. Ág.* 70₁₉. Hinir grísku konungar í þessum ríkjum áttu í sífeldum ófriði hvor við annan *Tang* 79₁₅.

sífella, f., *Vedholdenhed;* í sífellu *uafbrudt:* (hann) ferðaðist nítján daga í sífellu *Þús.* 1, 373₃₁. Það hefir rignt að kalla má í sífellu fram á þennan dag *Rób.* 56₁₉.

sifjalið, n., *Familje:* einstaklingnum eða sifjaliðinu verðr ekki að vegi að spyrja: hvað kýs ég helzt? *Mill* 123₈. fyrir brot á skyldum sínum við s. sitt 162₄.

sifjaliðshugðir, f. pl., *Familjeinteresser:* því að við það hrífast menn út úr nærsýni sifjaliðs-hugða *Mill* 221₁₈.

sífra (a), vi., *klage:* þaðan hljóp hún til granna sinna og sífraði um skaða sinn *Blk.* 130₂₀. sjálfur opt hann sífrar | af engum hlut *Lear* 2₁₁.

sífullur, a., *bestandig fuld, uafbrudt beruset:* Hann veltist þar fyrir hunda og manna fótum s. allan þennan tíma *Fyrirl.* 43₁₆.

sífækkandi, ppræs., *idelig aftagende i Antal:* borgarstjóri, er sæi, að borgararnir færi s. *Ld.* 6, 268₄.

sig, n., 1. *Nedhisning i et Fuglebjærg:* síðan hafa menn ekki farizt þar úr sigum *Þs.* 1, 143₂₅. — 2. *Reb med Stene i Enderne for at beskytte en Høstak for at bortblæses af Storm:* rjúfi þar aldrei hey í garði, ef hvorki sé borið á þau grjót né s. *Þs.* 1, 395₃₇.

siga (a), vt. med dat., *hidse:* Sigaðu honum Lubba ekki mikið á sernar *JT. PoS.* 7₂₂. Jeg sigaði hundi mínum á geiturnar *Rób.* 44₁₇.

sígagnstæður, a., *altid i Strid med, altid modstridende:* harðstjórn vanans er sígagnstæð tilhneiging mannsins til að leita ávallt einhvers betra en þess, sem algengt er *Mill* 141₈.

sigalegur, a., *langsom i sine Bevægelser:* framför öll sein og sigaleg *AÓ. Af.* 202₇.

sigamaður, m., *Mand, som ved Tov nedhisses i et Fuglebjærg for der at samle Æg:* skar hann á festina og drap með því sigamenn *Þs.* 1, 143₁₄. þarf þar átta menn fullgilda eða níu upp og ofan með kvennfólki til þess að draga sigamanninn úr bjargi *Íf.* ⁹/₄ 84, 57c₄₈.

sigða (a), vt., *skære:* hvar bezt mundi að „sigða miðbaug“ *Björl.*

36₁₄. þeir s. miðbaug þar sem lognbeltið er mjóst 48₁₅.

sigðmyndaður, a., *segldannet*: Eptir einn tíma er að eins eptir af sólinni lítil sigðmynduð rönd *Trh.* 25₁₇.

sigling (-ar), f., *Sejlads, Rejse til Søs.*

siglingafróður, a., *søkyndig*: siglingafróðir menn *Björl.* 36₁₂.

siglingafræði, f.. *Navigation, Styrmandskunst*: enda varð mjer og mikilla framfara auðið í siglingafræði *Þús.* 1, 232₂₉. Ýmsir góðir menn hafa hér kent ungum mönnum siglingafræði *Fk.* ¹⁵/₈ 84, 5a₂₉. Þar að auki hafði hann . . . aflað sér talsverðrar þekkingar í stærðfræði og siglingafræði *Rób.* 12₁₃.

siglingalist, f., *Styrmandskunst*: þessi vísindi hafa einnig orðið siglingalistinni og jarðfræðinni að mesta liði *Urs.* 218₁₀.

siglingamaður, m., *Skipper, Sømand*: Aptur gjeta siglingamenn ekki haft hann (ɔ: hafjafnann) á skipum sínum *Urs.* 184₈.

siglingarkostnaður (-ar), m., *Omkostninger ved en Udenlandsrejse*: Hjer eru 60 ríkisdalir, er jeg gef þjer auk siglingarkostnaðar *TÞH. BS.* 152₁₆.

siglingastjörnufræði, f., *nautisk Astronomi*: hafa þeir . . . bætt mikið siglingastjörnufræðina *Urs.* 215₂₃.

siglulaus, a., *uden Mast*: Sjáum vér nú hvar skipi einu miklu, siglulausu þokar fram undan virkjunum á Sewals-tanga *Ið.* 1, 183₁₆.

siglustokkur (-s, -ar), m., *ἱστοδόκη Kasse el. Beholder for Masten*: þeir hleyptu því (ɔ: siglutrénu) skjótlega í siglustokkinn *Il.* 1, 19₁₇.

siglutré, n., *Mastetræ, Mast*: seglin lafa laus og flækjast um siglutrjeð *Björl.* 35₂₇.

signet, n., *Signet*: hvað haldið þjer að hún geti vitað um, með hvaða signeti því (ɔ: brjefinu) hefur verið læst austur á landi? *JT. PoS.* 99₃.

sigrari, m., *Sejrherre*: þó er það meyja bitrast böl | á beð að stiga sigrarans *GTh. Lm.* 232₂₁.

sigrihrósandi, ppræs., *triumferende*: vísindin benda s. á hversdagslega atburði *MJ. Bfr.* 254₂₅.

sígrœnn, a., *evig grön, immergrön*: en eilift er vor og sígrœnt að sjá | sólríku draumlandi fegurðar á *JÓ.* 176₈. sígræn tré *TB.* 7, 293₃₇.

sigta (a), vt., *sigte*: vel mulinn og sigtuð aska *TB.* 15, 226₁₈.

sigur (-rs, -rar), m., *Sejr*: þeir hafa unnið sigra *Skír.* 90, 45₃₁.

sigurarmur (-s, -ar), m., *sejrrig Arm*: með sigrarmi *Milt. Pdm.* 14b₂₃.

sigurboði, m., *Sejrsbebuder*: sannleiks s. *MJ. Lm.* 23₁₆.

sigurbraut (-ir), f., *Sejrsbane*: mjer stýrðu á-rjettri s. *Sb.* 282, 7₂. á miðri s. sinni *TB.* 7, 116₁.

sigurdagur (-s, -ar), m., *Sejrsdag*: s. þess, | er sendi himinn | engil ofan | upp að ræta | harma gras | úr hyggju reit | andvarpandi | aumra manna *JH.* 33₂₂.

sigurdýrð, f., *triumfatorisk Herlighed*: þar sat um kvöld, | er sólin undurbliða | í s. að œgi hniga vann | . . . | . . . | með höndum tengdum halur veiðilúinn *KJ.* 52₇.

sigurfíkn, f., *Higen efter Sejr*: mun sigurfíknin . . . gjöra hégómann jafngildi lífs og dauða *TB.* 7, 146₂₉.

sigurframi, m., *Sejrsære, Sejrsglans*: að s. Þjóðverja hefir gjört marga að þeirra öfundarmönnum *Skír.* 84, 95$_{29}$.

sigurfregn (-ir), f., *Sejrsefterretning:* ein sigurfregnin var sú, að *Skír.* 85, 77$_{9}$.

sigurfrægð, f., *Sejrsberömmelse, Krigerberömmelse:* Þú sögurika Svíabygð | með s. og hetjudygð *MJ. Lm.* 19$_{3}$.

sigurfœri, n., *Lejlighed til at vinde Sejr:* sjá sér þjónar hans | sigrfæri *Milt. Pdm.* 10b$_{7}$.

sigurgeisli, m., *Sejrsstraale:* í snörpum augum sigurgeisli funar *ST.*^{2} 34$_{13}$.

sigurgyðja, f., *Sejrsgudinde*: með því Aþena veitir mönnum sigurinn, þá bera líkneskjur hennar sigurgyðjuna Níke á hendi sér *Stoll* 43$_{21}$.

sigurgöng, n. pl., *Triumfport:* hjer var að aka um ótal s. blómskrýdd og leturmörkuð með fegursta móti *Skír.* 79, 94$_{24}$.

sigurhátíð (-ir), f., *Sejrsfest:* Vjer s. himnum á | að halda síðar fáum *Sb.* 181, 5$_{1}$.

sigurheill, n., *Sejrsvarsel:* með svo tvísýnum | sigurheillum *Milt. Pdm.* 30a$_{18}$.

sigurhetja, f., *Sejrhelt, sejrrig Helt, Sejrherre:* Ertu bana blóði sveitt, | bjarta s.? *MJ. Lm.* 10$_{3}$.

sigurhringur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Sejrskrans:* hetjurnar hafa sett sigurhringa á höfuð sér *Myn.* 67$_{3}$.

sigurhrós, n., *Triumf*: Sumstaðar eru sýndar orustur . . . s., herleiddir menn *Iðj. SG.* 145$_{22}$.

sigurhrússför (-farar, -farir), f., *Triumftog:* Ferðir hans til stórborga álfu vorrar voru síðar einberar sigurhrússfarir *Skír.* 87, 109$_{15}$.

sigurinnreið (-ir), f., *Triumftog*: konungur hjelt s. í nálega hverja borg *Skír.* 76, 96$_{26}$.

sigurkrýndur, pp., *sejrkronet:* þjer heill, þú hinn sigurkrýndi *Skír.* 79, 94$_{33}$. sigurkrýnd hetja *Sak.* 58$_{25}$.

sigurkufl (-s, -ar), m., *Sejrskjorte:* fékk hann sér því s. af barni *Þs.* 1, 351$_{6}$.

sigurkvæði, n., *Sejrsdigt*: en af því sæði | vex s. *Tegn. Frþ.* 111$_{18}$.

sigurljóð, n. pl., *Sejrssang:* frið eru vorsins s. *KJ.* 224$_{11}$. og á Hórebs helgum tindum | heyrðust fyrr hans sigrljóð *GB.* 266$_{29}$.

sigurmál, n. pl., *Sejrssprog, Sejrssang*: hornin sýngja sigurmálin | sins foringja raddarhá *Núm.* 4, 65.

sigurmáttugur, a., *sejrmægtig, sejrrig:* En er aptr sól úr sælu | suðri glæst og ljómaheið | sigurmáttug kulda kælu | knýr á auða norðrleið *GB.* 211$_{3}$.

sigurmegn, n., *Sejrskraft, Kraft til at sejre:* Eins fer hann og hiðbjörninn | hjartað gégnum skotinn, banamanninn sækir sinn | sigurmegni þrotinn *Núm.* 8, 50.

sigurorð, n. pl., *Sejrsord, Sejrssang:* þín harpa syngur sólarljóð, | en s. þitt stál *MJ. Lm.* 19$_{8}$.

sigurríkur, a., *sejrrig*: nema vér heyjum enn eina sigrríka bárattu fyrir andlegu frelsi meðal vor *Mill* 71$_{18}$.

sigurskrúði, m., *Sejrsdragt:* þar sjer þú börn þín særöu grædd | og sigurskrúða ljóssins klædd *Sb.* 93, 5$_{4}$.

sigursól, f., *Sejrssol:* þíns máttar s. | sífellt hans konungs-stól | láti í vegsemd ljóma *GT.* 41$_{34}$.

sigurströnd (-strandar, -strendur *el.* -strandir), f., *sejrrig Kyst*: og hátt um sœnska s. | vér syngjum heiðurs-lag *MJ. Lm.* 19$_{14}$.

sigurstöð (-var, -var), f., *Sejrsted, Sejrsplads, Sejrsmark:* s. norrœnna þjóða *MJ. Lm.* 17₇.

sigursveigur (-s *el.* -ar, -ar), m., *Sejrskrans:* sá sem af öðrum bar hlaut að leikslaunum sigursveig *Ið.* 6, 88₄.

sigursöngur (-s, -var), m., *Sejrssang:* Sophokles söng í sigursöngvunum yfir þeim bardaga *Gr. Kv.* 108₁₉.

sigurvaldur (-s, -ar), m., *Sejrherre:* Um ástar son | og sigrvald eg kveð *GB.* 93₁₄.

sigurvarði, m., *Sejrsmonument:* þann dag er hann vígði sigurvarðann mikla á Niederwald *Skír.* 85, 112₂₄.

sigurverk, n., *Sejrværk, Urværk, Ur:* Smiðurinn setur frá sjer sigurverkið *Myn.* 126₂₂. því hefir verið gjört s. *Urs.* 164₁₄. Á herræfingunni beiddi konungur dáta þennan að sýna sjer s. hans *PP. Sms.* 189₂₅.

sigurverksmeistari, m., *Urmager:* rjett eins og sigurverk þetta er hreinsað og endurbætt af sigurverksmeistara *TÞH. Bs.* 9₂₅.

sigurvon (-ir), f., *Haab om Sejr:* með s. í sorg *MJ. Lm.* 69₁₂.

sigurþyrstur, a., *tørstende efter Sejr:* svo skal eg hrista sverðið beitta | s. héðan í frá *Núm.* 4, 72.

síhreykinn, a., *bestandig stolt:* þú ert s. yfir því, að enginn eigi slíkan sleða *JS. St.* 1, 67₂₄.

síhugsandi, ppræs., *idelig tænkende:* Pestalozzi var s. *Ið.* 6, 227₁₆.

síkátur, a., *altid munter:* síkátr gamansamr og fyndinn *GT.* XV₂₀.

síkisgerð (-ir), f., *Kanalanlæg:* s. frá Marseille gegnum Rohnedalinn til Lyon *Fk.* ¹⁶/₁₀ 86, 76a₁₇.

síkisgras, n., *tofjeldia borealis, nordisk Björnbraad. Grl.* 108₈.

síkvikandi, m., *perpetuum mobile:* og þá væri hinn svo kallaði s. (*perpetuum mobile*) til *Fisch. Ef.* 51₈. virðist því í fljótu bragði, að hann hafi fundið *perpetuum mobile* (síkvikanda) *Ið.* 2, 76₂₉. svo sem væru loptmögn öll ekki annað en hjól og ásar í afarstórum síkvikanda (*perpetuum mobile*). *Björl.* 34₁.

silakeppslegur, a., *langsom i sine Bevægelser:* Hollendingar eru seinir á sjer og silakeppslegir *Skír.* 87, 93₁₄.

silakeppur (-s, -ir), m., *curculio* = járnsmiður. *EO.* 600₁₁. *Mohr* 86₁₁.

síld (-ir), f., *Sild.*

síldargengd, f., *Overflødighed af Sild, Sildestimer:* í Eyjafirði var þá s. mikil *TB.* 4, 209₂₂.

síldartorfa, f., *Sildestime.*

síldarveiði, f., *Sildefangst:* Mest er s. stundið við Bretland, Holland, Noreg *PJ. Ns.* 102₂₁.

silfra (a), vt., *forsølve:* silfraði döggin sjerhvert strá *KJ.* 158₁₂. Um sumarið væra þá silfraði skóg | hinn svífandi máni í lágnættis ró *ST.* 32₇.

silfri, m., *trochus cinerarius. EO.* 1013₂₂. *Mohr* 137₈. *Gr. Df.* 124₉.

Silfrinbogi, m., ἀργυροτόξος *en som er bevæbnet med en Sølvbue:* Heyr bæn mína, S. *Il.* 1, 20₈.

silfrinsveipóttur, a., *sølvhvirvlet:* það fljót rennir sínu straumfagra vatni í Peneusfljót, en blandast þó ekki saman við hinn silfrinsveipótta Peneus *Il.* 1, 56₁₇.

silfur, n., *Sølv.*

silfuralda, f., *Sølvbølge:* glóa silfuröldur *Tegn. Frþ.* 106₂₀.

silfurband, n., *Sølvbaand:* kerrustóllinn var reyrður gullböndum og silfurböndum *Il.* 1, 130₂₈.

silfurberg, n., *Kalkspath, Dobbel-*

spath: S. er notað til ýmsra verkfæra *ÞTh. LÍ.* 52₈. Silfurbergið er hinn hreinasti kalksteinn sem til er 52₁₇.

silfurbjartur, a., *sølvklar:* Saman renna ýtar ört, | afl og fimi sýna, | sverðin láta silfurbjört | svo á röndum skína *LB. RF.* 7, 33₈.

silfurblár, a., *sølvblaa, sølvgraa:* man eg þig, er máni | að mararskauti | sigur s. *JH.* 98₈. Í liminu lóan syngur | við lækinn silfurblá *ST.* 23₈.

silfurblikandi, ppræs., *sølvstraalende:* Djúpr var brunnr | og dökkvum fáðr | s. | og svölum unnum *Gr. Kv.* 111₂₈. Var það (ɔ: eylandið) umgirt af s. hafi *Sak.* 50₁.

silfurborð, n., *Sølvbord:* fór ambáttin út og kom aptur með litið s. *Þús.* 2, 139₂₄.

silfurbrúðkaup, n., *Sølvbryllup:* þau konungr og drottning hjeldu s. sitt 6. júní *Skír.* 83, 152₁₄. Eg held s. mjtt á morgun *Ið.* 3, 39₉.

silfurdiskur (-s, -ar), m., *Sølvtallerken:* stóðu á því (ɔ: fatinu) tólf silfurdiskar með dúkum yfir *Þús.* 3, 103₃₅.

silfurdoppa, f., *Sølvdop:* gylltar silfurdoppur (bera) liðforingjar og æðstu embættismenn *Fjöl.* 1, 174₁₈.

silfurdósir, f. pl., *Sølvdaase:* (hann) greip þar næst silfurdósirnar, sem á borðinu lágu *PS. Ast.* 129₂₂.

silfurdyr (-dyra, -dyrum), f. pl., *Sølvdör:* Loksins komu þau að silfurdyrum *Þús.* 1, 113₁₉.

silfurdögg (-döggvar *el.* -daggar, -döggvar *el.* -daggir), f., *Sølvdug:* jeg lifði sæll, sem lilja' í morgunkœlu, er laugar hana silfurdaggar gráð *KJ.* 53₁₉.

silfurfagur (-ran), a., *sølvklar, sølvblank:* þars silfurfögur suðar lind *KJ.* 75₂.

silfurfaldur (-s, -ar), m., *sølvstraalende Hovedtöj, Sølvlser:* Og þegar marar bylgjan blá, | búin með silfurfaldi, | hefst upp og sígur hafi á *Gr. Kv.* 21₂.

silfurfat, n., *Sølvbakke:* (andinn) kom í sama vetfangi aptur með stórt s. á höfði sjer *Þús.* 3, 103₃₄.

silfurflaska, f., *Sølvflaske, Sølvkaraffel:* stóðu á því (ɔ: drykkjarborðinu) sjö stórar silfurflöskur *Þús.* 3, 58₅.

silfurfótur (-fótar, -fœtur), m., *Sølvfod:* í kring um styrkan stikil og stæltan silfurfót *Tegn. Frþ.* 131₁₅.

silfurfœttur, a., *sølvfodet:* hin silfurfætta Þetis *Il.* 1, 23₃₁.

silfurgeisli, m., *Sølvstraale:* og sló eins og silfurgeisla á rósirnar á leiðinu *Blk.* 98₂₂.

silfurglans, (*uden Genetivm.*), m., *Sølvglans:* S. . . . er einhver silfurmesti steinn, grár eða svartur, með málmgljáa *Gr. Stf.* 87₂₇.

silfurgljár, a., *sølvblank:* það er ljós af himni hám, sem æ | hér speglar sig í skildi Sögu silfurgljám *Tegn. Frþ.* 166₁₆.

silfurglóð, f., *Sølverglød:* svo sem blýhvítu, menju, s. *Ið.* 2, 25₇. Ekkert silfur er heldur í s. *StN.* 1, 98₁₁.

silfurgrár, a., *sølvgraa:* Þegar ættstofn Aldinborgar | sitr silfr-grár, en sona vani *GT.* 79₁₀.

silfurhár, n., *Sølvhaar:* skíni ánægja | á öldungs sjónum | en á silfurhárum | sinnisró *SEg. Lm.* 9₈. prýddur silfurhárum *ST.*[2] 30₅.

silfurhlið, n., *Sølverport:* Um s. þá herjar bruna *Tegn. Frþ.* 46₁₃.

silfurhneptur, a., *sølvknappet:*

í bláu peysunni sinni silfurhneptu *Þs.* 1, 397₂₈. Sumir voru í bláum silfurhnepptum prjónapeysum *TB.* 15, 207₄.

silfurhvítur, a., *sølvhvid:* hið silfur-hvíta höfuð *Blk.* 85₃₁. gamall maður með silfurhvítt hár *TÞH. SoÆ.* 97₈.

silfurhærður, a., *sølvhaaret:* þann manndóms kappann, silfurhærða, hvíta *ST.*² 35₁.

silfurhærur, f. pl., *Sølvhaar:* fögur sál er ávalt ung | undir silfurhærum *ST.* 121₂₀. en gullnum geislum friðar | með guðdómlegriró, | lífs sól er sje til viðar | á silfurhærur sló *KJ.* 79₁₃.

silfurkanna, f., *Sølvkande:* hinar þriðju stóðu með stórar silfurkönnur *Ið. SG.* 107₅.

silfurklauf (-ir), f., *Sølvklov:* gullhyrnd naut með silfurklaufir *Nal.* 55₁₂.

silfurlegur, a., *af Sølv:* hinn silfurlegi bogi gall við ógurlega *Il.* 1, 3₁₂. glæsilegt hásæti með silfurlegri líkkistu ofan á *Þús.* 1, 90₁₇. með silfurlegum saumi 263₇.

silfurlind (-ir), f., *Sølvkilde:* með mjólkinni eg meina s. *GT.* 37₂₈. er sér hann djúpt í s. *Tegn. Frþ.* 165₂₅.

silfurlitur, a., *sølvfarvet:* en nú er þar í blandað svo mörgum silfurlitum hárum *PS. Ast.* 119₁.

silfurlitur (-ar, -ir, *acc.* -u *el.* -i), m., *Sølvfarve:* af silfurlitum sýndist þar | sjór gjörvallur skína *SB. SvR.* 2, 86₃.

silfurljómandi, ppræs., *sølvstraalende:* Sitja Nerevs dætur í silfurljómanda helli niðri á mararbotni *Stoll* 108₁₇.

silfurljómi, m., *Sølvglans:* og silfrljóma | ljósdökkum | dreifir á fold | draugalega *GB.* 280₁. Þinn líka, máni, man eg silfurljóma 282₂₀. í silfurljóma Breiðablik þar skein *Tegn. Frþ.* 160₈.

silfurnáma, f., = silfurnámi: silfurnámur eru bæztar í Nevada og Utah *Skír.* 76, 164₁₁.

silfurnámi, m., *Sølvgrube, Sølvmine:* var silfrnámi í hólnum *FP.* 99₂₈. andspænis silfrnámanum 99₃₄. Hér er silfrnámi 100₄. þar sem kolanámar eða silfrnámar eru í nánd *Alm.* 85, 42₃₁. alveg á sama hátt og heimsveldi Spánverja á sextándu og öndverðri seytjándu öld studdist við silfrnámana í Perú og Mexikó *Fk.* ⁹/₇ 87, 74b₁₈.

silfurnegldur, a., *sølvnaglet:* (hann) varp um herðar sér silfurnegldu sverði *Il.* 1, 28₂₃.

silfurnemi, m. *Sølvgraver, Arbejder i en Sølvgrube:* eru gullnemar og silfurnemar því ósparir á fé sínu *Alm.* 85, 43₈.

silfurpappír (-rs), m., *Sølvpapir:* hann horfði bljúgur á geislaljómann kringum andlitið sem var tilbúinn úr s. *Ið.* 1, 171₂₅. bænakver vandlega sveipað í s. *PP. NS.* 69₂.

silfurpeningur (-s, -ar), m., *Sølvmønt:* Þeir (ɔ: Rómverjar) fóru eigi að móta silfurpeninga fyr en árið 485 eptir að Róm var reist *Ið.* 2, 7₂₀.

silfurplata, f., *Sølvplade:* hann sýndi mér nafn sitt og heimili stungið á silfurplötu *PP. NS.* 82₃₁.

silfurrák (-ir), f., *Sølvstribe:* þar sem náttúran lætur sólina draga á gullroðna purparalinda og gljáandi silfurrákir *TB.* 14, 98₁₀.

silfurríki, n., *Sølvstat:* eptir þig mun hefjast annað konungsríki, silfurríkið *Tang* 73₉.

silfurrósaður, a., *med Sølvblomster:* Bauð hann fóstrunni loksins

að veðja við sig gullofnum pelldúk silfurrósuðum *Þús.* 3, 87₁₁.

silfurskál (-ar *el.* -ir), f., *Sølvskaal; Sølvbækken*: var borin inn s. og vatn í gullkönnu til handaþvottar *Þús.* 2, 139₂₁.

silfurskegg, n., *Sølvskæg:* er silfurskeggi búinn Bragi | brúðkvæði flytti nýtt hvert kveld *KJ.* 126₄.

silfurskeið (-ar), f., *Sølvske:* týnt var fyrir honum s. *Þs.* 1, 426₉.

silfurskygður, pp., *sølvblank*: Á milli laufgra lima, sem ei hræðust, | jeg leit hið bjarta silfurskygða haf *ST.* 41₇.

silfurskær, a., *sølvklar*: Sérðu' ei bárur silfurskærar | sólu móti hefjast allar? *ST.* 16₁₁. ó, sæla heimsins svalalind, | þú silfurskæra tár *KJ.* 40₆.

silfurstjaki, m., *Sølvstage:* því steyptir silfurstjakar | þar styttu dimma nótt *Tegn. Frþ.* 88₅.

silfurstjarna, f., *Sølvstjærne:* stór hetta blá, öll stráð silfurstjörnum *Ið.* 5, 314₁₂.

silfurstokkar, m. pl., *sammenkædede Sølvplader i et Livbælte*: Ríkiskonur hafa mikið kvennsilfur, hið helzta af því er belti með silfurstokkum *LÍ.* 46₁₃.

silfurstóll (-s, -ar), m., *Sølvstol:* með tíu svörtum konum, sem báru haglega gjörfan silfurstól *Þús.* 2, 136₁₃. Í öndveg sínum situr | á silfurstóli jarl *Tegn. Frþ.* 88₂₀.

silfurstraumur (-s, -ar), m., *Sølvström, sølvklar Ström*: Und svölum silfurstraumi | hjá Sögu nafn þitt skín *KJ.* 59₂₅.

silfurtár, n., *Sølvtaare:* frá hlið ég sá í sólargeisla blika | s. í auga himinfriðu *JÓ.* 57₁₃.

silfurtær, a., *sølvklar:* saknaðartárin silfurtæru *KJ.* 23₁₇. suðar lækur s. 213₁₆. á heiðavatna silfrtærum lindum *GB.* 357₄.

silfurumgerð (-ir), f., *Indfatning af Sølv*: skínandi smaragðsteina í silfurumgjörðum *Þús.* 2, 42₂₂.

silfurþoka, f., *Sølvtaage*: en til axla | úrig vóðu | sólar-fjöll | silfurþoku *MJ. Lm.* 97₁₂.

silfurþráðóttur, a., *sølvtraadet*: voru vellirnir tilsýndar eins og silfurþráðóttir af hinum þúsundmörgu ljóstæru lækjum, sem runnu eptir þeim ofan af hæðunum *Sak.* 50₆.

silfurþráður (-þráðar, -þræðir), m., *Sølvtraad*: gylla má alveg með 1 grani af gulli silfurþráð, sem er ½ míla á lengd *Ið.* 2, 32₁.

silfuröld (*g.sg.* -aldar), f., *Sølvalder*: hin herskáa eiröld er gagnstæð hinni dáðlitlu silfuröld *Stoll* 22₂₂.

sili, m., *Strop el Løkke paa det Reb, hvorved en Byrde hænges paa Kløvsadelen:* (Jón) smeygði silunum á klakkana *Þs.* 1, 207₂₇.

silki, n., *Silke.*

silkifortjald, n., *Silkeforhæng:* S. var dregið fyrir *Þús.* 1, 262₁₃.

silkiföt, n. pl., *Silkeklæder:* Höfðingjar og aðalsmenn bera s. *Ið.* 3, 259₈.

silkigeit (-ur), f., *Silkeged:* allt í kring eru upphleyptar myndir af sauðfje og silkigeitum *KJ. Uf.* 47₂₆.

silkihattur (-s, -ar), m., *Silkehat:* með silkihatt og frakkneskt granaskegg *GT.* 117₁.

silkikjóll (-s, -ar), m., *Silkekjole:* enginn silkikjóll fer húsmóður eins vel og eldhússvuntan *Ss. Íf.* 3, 37₁₄.

silkiklútur (-s, -ar), m., *Silketörklæde:* þeir urðu að vefja allt andlitið í silkiklútum *Av.* 6, 128₁₂.

ketil, silkiklút, sápu í þvott *GT.* 55$_{17}$.

silkimjúkur, a., *silkeblød*: silkimjúka silkilín! *Gr. Kv.* 7$_{16}$. hennar silkimjúka fagurlokkaða hár *Sak.* 55$_{25}$.

silkimotur (-rar, -rar), m., *Slags Hovedtøj af Silke:* hún hafði bláan s. á höfði *Þús.* 1, 153$_{29}$.

silkiormur (-s, -ar), m., *Silkeorm:* hefi eg stundað silkiorma rækt *Þús.* 1, 260$_{34}$. að guðdómurinn hefði framleitt heiminn á líkan hátt og silkiormurinn eða köngurlóin vef sinn *TB.* 6, 65$_{8}$. þau (skorkvikindi), er gefa af sér nytsöm efni, svo sem silkiormurinn *PJ. Ns.* 107$_{13}$.

silkipils, n., *Silkeskört, Silkekjole:* greip glóhærði sveininn í s. Virginiu *TÞH. SoÆ.* 94$_{7}$.

silkirækt, f., *Silkeavl:* búgarða, sem eingöngu eru hafðir til silkiræktar *KJ. Uf.* 47$_{27}$.

silkisali, m., *Silkehandler.*

silkisauður (-ar, -ir), m., *Silkefaar:* úlvaldar með einum hnúð og silkisauðir *Fjöl.* 1, 175$_{7}$.

silkiskúfur (-s, -ar), m., *Silkekvast:* svört húfa lítil með silkiskúf í *LÍ.* 46$_{15}$.

silkisokkur (-s, -ar), m., *Silkestrømpe:* í hvítum silkisokkum *ÞJ. MV.* 13$_{29}$.

silkisorp, n., *Silkeaffald:* silkisorpið var flutt heim til Listers *KJ. Uf.* 45$_{12}$.

silkisölumaður, m., *Silkehandler:* spurðu að búðinni hans A. silkisölumanns *Þús.* 1, 134$_{15}$.

silkitvinni, m., *Silketraad:* það eru gyld tvö lóð af góðum silkitvinna *JT. PoS.* 74$_{26}$.

silkivefnaður (-ar), m., 1. *Silkevævning:* hvílíkir snillingar Frakkar eru í silkivefnaði *Nöl.* $^{22}/_{2}$ 79, 96b$_{11}$. — 2. *Silketøj:* skal eg fara með yður til ungs kaupmanns, sem hefur allskonar silkivefnað *Þús.* 1, 278$_{18}$. Síðan er ofinn úr því allskonar s. *KJ. Uf.* 47$_{24}$.

silkiverksmiðja, f., *Silkefabrik:* nokkrir verkstjórar Listers ... settu á stofn fjórar silkiverksmiðjur *KJ. Uf.* 45$_{24}$. þá gjörði Fleury kardínáli hann að umsjónarmanni yfir silkiverksmiðjunum á Frakklandi *Sm. Hþs.* 34$_{10}$.

silkivinsla, f., *Silketilvirkning, Silkefabrikation:* L. dró að sjer frá ýmsum löndum fjölda af mönnum, sem kunnu að silkivinnslu *KJ. Uf.* 45$_{16}$.

silspikaður, a., *smækfed:* hestarnir voru silspikaðir *Þs.* 1, 206$_{21}$.

silungakyn, n., *Forelleart:* Hér eru mörg s. með ýmsum nöfnum *PJ. Ns.* 103$_{10}$.

silungsveiði, f., *Forellefangst:* laxveiði, silúngsveiði, fuglveiði *AÓ. Af.* 46$_{28}$. þar er töluverð s. *ÞTh. LÍ.* 46$_{12}$.

silungur (-s, -ar), m., *salmo trutta, Forelle. Mohr* 78$_{27}$. *trutta fario. Gr. Df.* 91$_{8}$. Silungar eru líkir hinum eiginlega laxi að skapnaði *PJ. Ns.* 103$_{8}$.

símonska, f., *Simoni:* Eptir nafni þessa manns hefur sá ósiður að kaupa og selja andleg embætti verið kallaður „símonska" (Simoni). *HH. Ks.* 15$_{14}$.

sin (-ar), f., *Sene.*

sinadráttarflog, n., *Krampeanfald:* hann fékk s. *FP.* 111$_{26}$.

sinadráttur (-dráttar -drættir), m., *Krampe, Krampetrækning:* sinadrættir (krampaköst) eða máttleysi *JJ. EML.* 46$_{12}$.

sinakerfi, n., *Nervesystem:* Þó að vjer nú vitum, að . . . hvur partur hennar (ɔ: jarðarinnar) sé ekki til

annars þjónustu, einsog í dýrunum s. og æða *Fjöl.* 1, 102₇.

sinakreppa, f., *Krampe, Konvulsion*: Um vöðvabólgu og sinakreppu *JJ. Lb.* 60₁₀.

sinaslíður, n. pl., *Senskede*: Sinaslíðrin eru einskonar hulstur utan um sinarnar *JJ. Lb.* 78₂₂.

sinateygjur, f. pl., *Krampetrækninger:* Förum þá heldur til spítalanna og hlæjum þar að sárum og sinateygjum sjúklinganna *TB.* 7, 153₂₁.

sink, n., *Zink:* tin, s., silfur *Ið.* 2, 35₂₁. S. er nytsamur málmur *StN.* 1, 95₂₁.

sinkblendi, n., *Zinkblænde:* (er það) kallað s. eða blendi *StN.* 1, 95₂₆.

sinkhúð, f., *Overtræk af Zink:* sinkhúðin ver járnið ryði *StN.* 1, 95₂₂.

sinkmóðir (*g.sg.*-**móður**), f., *Zinkmalm*: Helzta s. eða sinksteinn er brennisteinssink *StN.* 1, 95₂₄.

Sínland, n., *Kina*: á Sínlandi *Skír.* 85, 64₅.

Sínlendingur (-s, -ar), m., *Kineser:* höfuðborg Sínlendinga *Skír.* 85, 64₁.

sínlenzka, f., *Kinesisk*: Dupuis hafði numið sínlenzku til hlítar *Skír.* 84, 60₅.

sínlenzkur, a., *kinesisk*: Matsveinar hans . . . eiga að búa til handa honum þarlenzka, sínlenzka og Evrópumanna rjetti *Skír.* 85, 79₂₄.

sinn, sín, sitt, pron. poss., *sin, deres;* sitt hvað *adskilligt*; *noget ikke identisk:* Við þessa kenningu hafa veðurfræðingar haft sitt hvað að athuga *Björl.* 30₂. þótt það sje sitt hvað, hvirfilbyljirnir í brunabeltinu og loptiðurnar hjer um álfu 80₁₄.

sinna, f., (*t.* sinn), *Forstand:* Eitt af börnum séra Vestmanns var ekki með heilli sinnu *Þs.* 1, 341₂₄.

sinna (í), vt. med dat., *ænse, bryde sig om, give Agt paa, sørge for:* Dramb og nízka hafði ... gagntekið hana svo, að hún sinti eingum hlut öðrum *Blk.* 89₂₇. Þú heims ei sinnir gjöllum glaumi *KJ.* 208₈. Hún sinti búi sínu og börnum *JT. PoS.* 70₁.

sinnast (a), v. refl. impers.; e-m sinnast *en bliver vred:* þeim sinnaðist út af því, að *PS. Ast.* 27₉.

sinnulaus, a., *sansesløs:* eins og væri hann s. eða í leiðslu *Þús.* 3, 110₁₀. Róbinson ranglaði s. um stóru káetuna *Rób.* 8₁₅. af því eg er svo s. af söknuðinum *Sak.* 46₁₄.

sinnuleysi, n., *Sansesløshed*: jeg gekk þar fyrstu vikurnar í sama sinnuleysinu fram og aptur um garðinn *Dv.* 5, 9₁₇.

sinufinnungur (-s), m., *nardus stricta, stift Katteskæg. Mohr* 155₄.

Sínverjar, m. pl., *Kinesere*: eftir smekk Sínverja *Mill* 139₂₀.

sínverskur, a., *kinesisk*: að limlesta með þrúgun eins og sínverskan konufót sérhvern hluta mannlegs eðlis *Mill* 139₂₂.

síopinn, a., *altid aaben:* en hjer á móti hvutti minn | hefur s. kjaptinn sinn *GT.* 98₈.

sírakur, a., *stedse fugtig*: á þessum aur- og melaflákum, sem snjóvatnið frá jökulfönnunum að ofan . . . heldur sirökum *Av.* 20, 171₁₉.

sírénandi, ppræs., *bestandig aftagende:* kýlasóttarfaraldrarnir fóru sírjenandi úr því að leið miðja 17. öld *Ið.* 6, 106₁₅.

sirkill (-**sirkils,** -**sirklar**), m., (*l.* circinus), *Passer:* Nú tökum vjer „sirkil“ svo kallaðan *Urs.* 198₂.

sírýnandi, ppræs., *uafladelig eftersporende:* s. eptir einhverjum hégóma *Ið.* 6, 278$_{21}$.

sísnöktandi, ppræs., *bestandig hulkende:* Lena dró seiminn s. *Hd.* 6a$_{2}$.

sístarfandi, ppræs., *stedse virkende*: sá kraftr, sem er s. *Gefj.* 32$_{11}$.

sístrengdur, pp., *uafbrudt:* Með þessum hætti samtvinnast orsakir og afleiðingar í sístrengda festi *Björl.* 33$_{21}$.

sitja (**sit, sitjum; sat, sátum; setinn**), vi. og t.; 1. vi., *sidde;* s. á sér *berherske sig, holde sig tilbage, afholde sig fra:* En meðan hann var að því (ɔ: að raka mig), gat hann ekki á sjer setið að þvaðra *Þús.* 2, 63$_{12}$. það skal sitja þar við *der ved skal det bero.* — 2. vt.: s. jörð sína vel *drive sin Jord godt.*

sitjandi, m., *Sæde, den Del af Legemet, hvorpaa man sidder:* hjúkrunarkonan tekur annari hendi undir sitjandann *N. Hf.* 11$_{2}$. tveir hvor sínu megin taka undir sitjandann 11$_{28}$. með sitjandann á sængurstokknum 42$_{9}$.

sitra, f., *en lille Bæk:* en sitran fraus af þegar um haustið *AÓ. Af.* 129$_{24}$.

sitra (a), vi., *flyde langsomt, sive*; s. á *bestænke, væde langsomt:* því úða reykur sífellt á það sitrar *ST.* 21$_{12}$.

sítróna, f., *Citron:* Í forðabúrum mínum er nú svo miklu hrúgað saman af apelsínum, sítrónum og límóníum, að *Rób.* 61$_{28}$.

sí|un (-**anir**), f., 1. *Sining, Afsining; Afsondring*: s. gallsins úr blóðinu *JJ. EML.* 92$_{21}$. — 2. *Filtrering*: Hversu nákvæm sem síanin er *StN.* 1, 48$_{14}$.

síungur, a., *evig ung:* Hún (ɔ: þjóðtrúin) er síung *TB.* 12, 101$_{7}$.

síupappír (-**rs**), m., *Filtrerpapir:* Vjer höfum til þess þerripappír eða s. *StN.* 1, 43$_{6}$.

sívafningur (-**s**, -**ar**), m., *Spiral:* Tíu fet utan lestrarsals byrji hinn hringlagði eini veggr, sem í sívafningi utan um sjálfan sig myndar hið eiginlega bókasafn *Íf.* $^{21}/_{7}$ 86, 119a$_{12}$.

sívakandi, ppræs., *altid vaagen, aldrig hvilende:* með gjörspilltu hjarta af óseðjandi girndum og s. áhyggjum *Myn.* 84$_{12}$.

sívalningsskuggsjá (-**r**, -**r**), f., *Cylinderspejl:* Vér ætlum hér ekki að lýsa keilu- né sívalningsskuggsjánum *Fisch. Ef.* 292$_{7}$.

sívalningur (-**s**, -**ar**), m., *Cylinder*: Aðalhluti skrúfunnar er beinn s. *Fisch. Ef.* 84$_{4}$. Það er holur s., viðarbolur með göflum fyrir endunum *Ið.* 2, 26$_{22}$. s. í ferstrendri holu *Auðv.* 81$_{11}$.

sívaxandi, ppræs., *stedse tiltagende:* með sívagsandi hraða *Urs.* 92$_{2}$. Afleiðingin af þessu var s. fátækt *Sm.* 195$_{12}$. sundrungin fór s. *Ið.* 6, 119$_{10}$.

síverkandi, ppræs., *stedse virkende:* kraptarnir eru báðir jafnir og s. *Av.* 8, 21$_{22}$.

sívinnandi, ppræs., *uafladelig arbejdende:* Ívar var eljumaður, fámálugur og fálátur, en s. *Hd.* 4b$_{46}$. sem aldrei eyðir sinni tíð í iðjuleysi, heldur er s. *Sm.* 50$_{30}$.

síyrkjandi, ppræs., *stedse digtende*: ekki óvirði jeg prestastöðuna með slíkum manni sem þú ert, s. og ruglandi *TÞH. BS.* 153$_{12}$.

síþráður, pp., *som man stedse længes efter, stedse attraaet:* Af fósturjörð hrakinn ég fæ ei að líta | föðurland síþráð með tindana hvíta *JÓ.* 176$_{11}$.

síþrefandi, ppræs., *stedse dispu-*

tørende: s. og sirýnandi eptir einhverjum hégóma *Ið.* 6, 278₃₀.

sjá (**sé, sjáum; sá, sáum; sénn** *og* **séður**), vt. og i., *se;* s. fram á *forudse:* einnig virtist henni svo, sem hún sæi fram á það, að ekki mundi hún lifa ánægjusömu lífi *JT. PoS.* 123₃₀. S. e-m fyrir e-u *forsyne en med noget:* Vjer höfum áður nefnt verksmiðjueigendur og ýmsa aðra, sem hafa reynt til að s. verkmönnum fyrir góðum og ódýrum húsakynnum *Sm.* 167₁₅.

sjáandi, m., *Seer*: Undarleg og leyndarfull er fæðing hans — hver getur lýst henni? segja hinir fornu sjáendur *Myn.* 5₅.

sjáanlegur, a., = sýnilegur *synlig:* að sá, sem aldrei hefur sjeð, geti lýst nokkrum sjáanlegum hlut *Gr. Kv.* 79₁. Þar standa þær (ɔ: hendingarnar) að svo miklu leyti sem þær eru sjáanlegar *TÞH BS.* 115₁₃. vofa, sem stundum væri sjáanleg *TÞH. Bs.* 23₁₄. er sá hringur allur s. *BJ. St.* 3₁₇.

Sjafnareldur (**-s, -ar**), m., *Kærlighedsild, Kærlighedsflamme*: Kveður nú ógndimma | undurstrauma | horfinna daga | hjarta deyjandi, | sárum sært | Sjafnar-eldi *KJ.* 107₁₇. kveðr um sæla sumarnótt | og sjafnar-eld í brjósti þýðu 227₁₉.

sjal, n., *Sjal:* hún hafði s. bundið um mittið *Ið.* 5, 302₂. leysti hún af sjer sjalið *TÞH. Bs.* 18₁₀.

sjaldan, adv., *sjælden.*

sjaldferðull, a., *som kun sjælden foretager Rejser;* sjaldferðult *bruges som Substantiv, ringe Samfærsel:* Sjaldferðult því sýnist hér þrátt *JÞ. DpI.* 458₃₄.

sjaldgefinn, pp., *som sjælden gives, sjælden*: konungur sæmdi hann hinum sjaldgefna stóra gullpeningi *pro meritis. Íf.* ³/₄ 79, 38₆₅.

sjaldgæfni, f., *Sjældenhed:* torfengni, s., álit *AÓ. Af.* 118₁₄.

sjaldgæfur, a., = sjaldgætur *sjælden*: þó er það sjaldgæft . . ., að sakleysið verði fyrir sektinni *Blk.* 115₁₀. að sjaldgæft sé að hitta vel mentaða menn í Bandaríkjunum *TB.* 4, 162₃₀. þar er hún (ɔ: varan) því sjaldgæfust og dýrust *AÓ. Af.* 83₁₁.

sjaldhittur, pp., *som sjælden træffes, sjælden*: Ekki er hvít svala sjaldhittari enn sá maður, sem allsvel unir sínu hlutskipti *Skír.* 79, 10₉.

sjaldróið, n. pp.; *se* skjaldróið.

sjálfbirgingslega, adv., *med Selvbehagelighed, med Indbildskhed:* að Demas og félagar hans skuli standa svo sjálfbyrgingslega þarna *FP.* 102₃₃.

sjálfbirgingslegur, a., *selvbehagelig, indbildsk:* að veiða í henni (ɔ: gryfjunni) sjálfbyrgingslega gortara *FP.* 105₁₆.

sjálfbirgingskapur (**-ar**), m., *Selvbehagelighed, Indbildskhed*: Ef hann lýsir skoðunum sínum, þá talar hann ekki með neinum sjálfbyrgingsskap *Auðv.* 65₁₅.

sjálfbjarga, a. indecl., *som kan hjælpe sig selv, selvstændig*: að láta sjer lítið annt um að verða s. *Sm.* 146₅. að venja sig á að verða andlega s. *Spenc.* 40₂₃.

sjálfbjartur, a., *selvlysende:* slíkar stjörnur eru hartnær jafnskjærar hvur um sig, og sjálfbjartar eru þær *Urs.* 151₂.

sjálfboðaliði, m., *Frivillig*: Prinsinn hafði gerzt s. í her Englendinga *Skír.* 80, 9₁₂. Landher sinn skipa þeir enn málaliði og sjálfboðaliðum 87, 50₁₉.

sjálfboði, m., *Frivillig*: Sjálfboðar skunduðu hópum saman norður eptir *Ið.* 7, 59₁. sjálfboðar þeir, er þúsundum saman hlypu undir merki hinnar þjóðfrægu hetju 79₂₃.

sjálfboðinn, pp., *frivillig*: Til þess að reyna að eyða húsbrunafárinu, var komið á fót sjálfboðnu brunaliði, er allir gengu í *Ið.* 6, 293₂₃. að taka hina sjálfboðnu dómara höndum 294₁₁. Liðsmenn söfnuðust að honum sjálfboðnir *Þvf. Alm.* 85, 43₁₂.

sjálfborginlegur, a., *selvtryg*: þessir sjálfborginlegu þrefseggir *Gefj.* 30₅.

sjálfelskur, a., *egoistisk, egenkærlig:* verzlunin er eigingjörn og sjálfelsk í auðfræðislegum . . . skilningi *AÓ. Af.* 72₁₃. sjálfselskr kaupmaðr 83₂₁.

sjálfförnandi, ppræs., *selvopofrende*: þótt hann verði til þess allri ævi sinni og öllum sínum kröftum með þeirri innilegu s. ást, sem hann bar til alls mannkyns yfir höfuð *Fk.* ¹¹/₉ 86, 66a₂₄.

sjálffrjófgast (a), v. refl., *selvbefrugtes*: hjá sumum skordýra blómum er það hrein og bein tilviljun, hvort þau vixlfrjófgast eða s. *TB.* 12, 163₉.

sjálffrjófg|un (-anir), f., *Selvbefrugtelse:* svo s. geti ekki átt sjer stað *TB.* 12, 162₂₃.

sjálffœr, a., *selvstændig, som har Evne til at udføre noget uden andres Hjælp.*

sjálffœrni, f., *Selvevne; Selvstændighed*: framsýni, s., félagsrækni *Nöl.* ¹⁹/₄ 80, 34a₁₃. Enginn sá þekkir rétt siðferðislögmál, sem neitar manninum um sjálffærni til hins góða sem til hins illa *AÓ. Af.* 26₃₀.

sjálfgerður, pp., *selvgjort, dannet af Naturen:* hellar sjálfgjörðir *Ið. SG.* 137₁₇.

sjálfhelda, f., *Sted, hvor man fra alle Kanter er indesluttet, Indelukke*: strokuhestur, sem var kominn í sjálfheldu milli hrauna *Av.* 19, 121₂₃.

sjálfhendur, a., *som hændes, vedkommer en selv*: *Self-regarding faults* mætti ef til vill á íslenzku nefnast „sjálfhendir lestir" *Mill* 156₃₀.

sjálfhreyfilegur, a., *selvbevægelig*: Edison kveðst hafa fundið stýrilegt og sjálfhreyfilegt loftfar *Fk.* ⁸/₆ 92, 90a₂₁.

sjálfhreyfingur (-s, -ar), m., *Automat:* Lögin eru eigi gangtól eðr sjálfhreyfingr (*automat*). *Av.* 14, 152₂₇.

sjálfhreyfivél (-ar), f., *Perpetuum mobile*: hann varði miklum hluta ævi sinnar til að finna upp „*perpetuum mobile*" (sjálfhreyfivél) *MáI.* 17₁₃.

sjálfka, f., *Selviskhed, Egoisme:* að leggja hemil á sjálfku sína *Mill* 127₁₀. fyrir sjálfku sakir 156₈.

sjálfkannaður, pp., *selvundersøgt*: Dogmurnar eru hinar sjálfkönnuðu og um leið sjálfsögðu greinir trúarinnar *Ald.* 2, 120₆.

sjálfkensla, f., *Selvundervisning:* með þessari hinni kappsömu og þrautgóðu sjálfkennslu *MJ. Bfr.* 150₂₃.

sjálfkjörinn, a., *selvkaaret, selvvalgt*: hann var s. að ráða fyrir öðrum *Ið.* 3, 278₂₇. Væri enskan stafsett eftir framburði, væri hún sjálfkjörin til að vera alheimsmál *TUM.* 2, 9₉.

sjálfkraf, n., *Frivillighed, Selvbestemmelse*: í því er sjálfan hann varðar einan, hefir einstaklingrinn rétt til að gefa sjálfkrafi sínu fult frelsi *Mill* 153₃.

sjálfkrafseðli, n., *Selvbestemmelseselement* (*the element of spontaneity*): Það hafa verið þeir tímar,

að sjálfkrafseðlið og sérkennileikseðlið var alt of ríkt *Mill* 122₂₅.

sjálfkulegur, a., *selvisk, egoistisk*: Það væri stór misskilningr á þessari skoðun, að ætla að ég með henni vilji halda fram sjálfkulegu skeytingarleysi *Mill* 151₂₂.

sjálfkur, a., = sjálfkulegur: „sjálfkr" *selfish*, eins og „sínkr" *Mill* 127₂₁.

sjálfkvæðisréttur (-ar), m., *Selvbestemmelsesret*: þeir höfðu svo lága og skakka skoðun á . . . sjálfkvæðisrétti mannsins *AÓ Af.* 87₂₂.

sjálflýsandi, ppræs., *selvlysende*: Júpíter er ekki s. *Iðð.* 3, 305₆.

sjálfmentaður, a., *selvoplært*: s. maður *Autodidakt. Sunnf.* 3, 91a₄₄.

sjálfmiðandi, ppræs., *selvsigtende*: Maður nokkur . . . hefir fundið upp s. hríðskota (*repeteer*) kanónu *Fk.* ²⁶/₂ 88, 23b₁₅.

sjálfmiðjungur (-s, -ar), m., *Midtpunkt for sig selv*: Maðrinn er s. (*centrum sui*). *Fróð.* ¹⁰/₅ 84, 12a₁₂.

sjálfpynting (-ar), f., *Selvpinsel, Selvspægelse*: pílagrímsferðir og ýmsar sjálfpyntingar *HH. Lát.* 11₁₁.

sjálfráður, a., 1. *uafhængig*: því mentaðri er maðrinn er, því frjálsari sjálfstæðari og sjálfráðari er hann *AÓ. Af.* 218₁₀. í oss býr nokkuð það, er sjálfrátt er fyrir hinu ytra *Myn.* 151₂₈. — 2. *vilkaarlig*: og eru þessar hreifingar sjálfráðar *JJ. EML.* 13₈. vér köllum, að sumir vöðvar hafi sjálfráða hreyfingu *PJ. Ns.* 13₈.

sjálfrunninn, pp., *gedigen*: Léttir málmar . . . finnast aldrei út af fyrir sig (sjálfrunnir) *Gr. Ef.* 80₂₂. Járn finnst sjaldan sjálfrunnið 36₂₀. Víða finnst hann (ɔ: koparinn) s. 39₂₀.

sjálfræði, n., 1. *Uafhængighed*. — 2. *Selvraadighed*: að eg ecki vil mæla því bót, að líða úngdóminum sjálfræði *HF. Kv.* XXII.₂₀.

sjálfræðislegur, a., *vilkaarlig*: þó hjer verði nokkuð víðáttulega á milli greint, eða . . . heldur sjálfræðislegt *Skír.* 85, 3₂₄.

sjálfsábyrgð (-ir), f., *Ansvarlighed*: skyldur og s. (*responsabilitas*) *AÓ. Af.* 106₉.

sjálfsafneit|un (-anir), f., *Selvfornægtelse*: nægjusemi og s. *AÓ. Af.* 12₂₂. hæfilegleiki, sem heimtar s. *Sm.* 10₂₉. bindindið er þess kyns s. *MJ. Bfr.* 377₂₂.

sjálfsafvitund, f., *Selvbevidsthed*: því s. | hún er sannleikur *BJ. Skv.* 56₁.

sjálfsagður, pp., *selvsagt, selvindlysende*; að sjálfsögðu *selvfølgelig*: þegar menn voru óvanir seðlum og höfðu því að sjálfsögðu ýmugust á þeim *Íf.* ²²/₃ 90, 94c₄₉. Það er sjálfsagt *det siger sig selv, det er en Selvfølge*.

sjálfsagt, adv., *upaatvivlelig, sikkert*: Auðfræðingarnir eru nú s. allra manna skyldastir til að vita, hvað orðið auðr þýðir *AÓ. Af.* 208₂₅.

sjálfsálit, n., *Selvbehagelighed, Selvbeundring*: að tildra sjer upp og trana sjer fram af sjálfselsku og sjálfsáliti *FJ. NV.* 19₁₅.

sjálfsannaður, pp., *selvbevist*: Dogmurnar eru hinar sjálfsönnuðu greinir drottinlegrar opinberunar *Ald.* 2, 118₂₁.

sjálfsblekking (-ar), f., *Selvbedrag, Selvskuffelse*: nokkuð, er bent geti á sjálfsblekkingu *HH. SK.* 44₉.

sjálfsdáðir, f. pl., *fri Vilje, egen Drift*: Þá er maðurinn segir „eg", setur hann sig sjálfan sem þann, er gjeri af sjálfsdáðum það er hann gjeri *Myn.* 64₂₈. annaðhvort til neyddr af öðrum eða þá af sjálfsdáðum *Mill* 92₂₂.

sjálfsefling (-ar), f., *Selvbefordring, Selvforbedring:* Einhver hin helzta nytsemi sjálfseflingarinnar er sú, að *TB.* 7, 164$_{16}$.

sjálfseign (-ir), f., *Selvejendom.*

sjálfseignarbóndi, m., *Selvejer.*

sjálfselska, f., *Selvkærlighed:* Auðfræðinni hefir oftlega verið borið á brýn, að hún bygði á sjálfselsku mannsins *AÓ. Af.* 25$_{21}$. að láta ekki þyrna sjálfselskunnar kæfa niður tilfinningar mannelskunnar í hjarta þínu *JG. Hv.* 35$_{10}$.

sjálfselskur, a., *selvkærlig:* En er nú J. miklu sjálfselskari en menn eru almennt? *Fróð.* $^{10}/_{5}$ 84, 124$_{58}$.

sjálfsforræði, n., *Selvstyrelse, Selvstændighed:* að hafna því s., sem landinu býðist *Av.* 6, 22$_{24}$. frá því er þeir fengu ávæning um s. landsmála sinna *Skír.* 87, 41$_{21}$.

sjálfsgát, f., *Selvkontrol:* uppsprettan að inni alvarlegustu s., *Mill* 121$_{12}$.

sjálfsgæzluréttur (-ar), m., *Selvopholdelsesret:* sjálfsumhyggjan og sjálfsgæzluréttrinn (*conservatio sui*) er hinn upphaflegasti réttr manns *Fróð.* $^{1}/_{8}$ 86, 358$_{16}$.

sjálfshagur (-s), m. *personlig Fordel:* hvatamenn . . . sem hafa beinan sjálfshag fyrir að vinna *Mill* 200$_{3}$.

sjálfshvatarráðlag, n.. *frivillig Handlemaade:* s. einstaklingsins *Mill* 115$_{11}$.

sjálfshvatastarf, n., *Arbejde, som man udfører af egen Drift:* sú réttlæting nær ekki til þeirra sjálfshvatastarfa, sem *Mill* 182$_{5}$.

sjálfshugsun (-anir), f. *Selvtænkning.*

sjálfskapaður, pp., *selvskabt, dannet af Naturen, naturlig:* Þessi eru hin sjálfköpuðu landamerki *LLH.* 4$_{18}$.

sjálfskapavíti, n. pl., *selvskabt Ulykke:* Viggar kölluðu þau vandræði og ýmsar ófarir, sem þeim fylgdu, hrein og bein s. Tórýstjórnarinnar *Skír.* 82, 16$_{13}$.

sjálfskeiðingur (-s, -ar), m., *Foldekniv:* hann (ɔ: munnur vinnuflugnanna) er samsettur af tveimur þertum eins og sjálfskeiðingur *HF. Kv.* 1, 67$_{15}$. þær tóku upp hjá sér sjálfskeiðinga og mat *Huld* 1, 42$_{3}$.

sjálfskuldarábyrgð (-ir), f., *Selvskyldnerkaution:* að lána fje gegn handveði eða s. *LHA.* 3, 319$_{11}$.

sjálfskylda, f., *utvivlsom Pligt;* að heimta e-ð með sjálfskyldu *forlange noget som det, hvortil man er berettiget:* Hann fór því brátt að heimta allt með sjálfskyldu *TÞH. Sms* 4$_{18}$.

sjálfslýsing (-ar), f., *Selvskildring, Autobiografi:* svo hafa og nýjar sagnir komið fram um hann í s. þeirri, er nú er komin út á enskri tungu *JÞ. JH.* 16$_{17}$.

sjálfsmeðvitund, f., *Selvbevidsthed:* að glœða s. þjóðarinnar *JB. Rht.* 96$_{11}$.

sjálfsmenning, f., *Selvdannelse:* ef maðurinn ver honum (ɔ: tímanum) til andlegra framfara, sjálfsmenningar og sjálfræðslu *Sm. Hþs.* 152$_{27}$.

sjálfsmenska, f., 1. *den Stilling, hvori en Person staar, som tilhører Tyendeklassen, men som faktisk ikke tjener (omtr.* = lausamenska): að vera í sjálfsmensku. — 2. *uafhængig Stilling:* jeg gef þjer nokkur pund sterling til að byrja með sjálfsmensku þína (*for at du kan begynde at sørge for dig selv uden andres Understøttelse). Íf. Ss.* 3, 56$_{23}$.

sjálfsmentun, f., = sjálfsmenn-

ing: Eg hefi því valið mér sem ræðuefni sjálfsmentun *TB.* 7, 111$_{24}$.

sjálfsmet, n. pl., *Selvagtelse: Selvhævdelse*: „Heiðingleg sjálfsmet" eru eitt frumskilyrðið fyrir sönnu manngildi *Mill* 125$_{28}$. vottr um skort á virðuleik og sjálfsmetum 157$_{8}$. s. og sjálfsþroskun 157$_{12}$.

sjálfsmorð, n., *Selvmord:* hversu mörg s. munu koma fyrir á hverjum mánuði á árinu *Sm.* 30$_{17}$.

sjálfsmorðingi (-ja), m., *Selvmorder:* hversu margir af þessum sjálfsmorðingjum muni hengja sig *Sm.* 30$_{18}$.

sjálfsmynd|un (-anir), f., *Selvdannelse, Autogenese:* eða að þeir (ɔ: mennirnir) sé upphaflega og alt í einu til orðnir í sinni núverandi mynd við s. (*generatio aequivoca*). *Dægst.* 43$_{16}$.

sjálfsnautn, f., *Selvnydelse:* Í lífseðli líkamans | liggur eptirsókn | sjálfsnautnar, sjálfræðis | og sjálfstryggingar *BJ. Sks.* 115$_{8}$.

sjálfsneit|un (-anir), f., *Selvfornægtelse:* hér er eigi að ræða um hina minstu s. *Nöl.* $^{19}/_{4}$ 80, 34b$_{65}$.

sjálfsníðingur (-s, -ar), m., *Selvplager*: munduð þjer ekki kalla þann mann sjálfsníðing, sem sætti nógar eigur, en svelti þó sjálfan sig og aðra *TÞH. Dr.* 2, 27$_{1}$.

sjálfsrannsakandi, ppræs., *selvundersøgende:* hina sjálfsrannsakandi og sjálfsskapandi gáfu *TB*, 7, 112$_{18}$.

sjálfsrækt, f., *Selvdyrkning*: Sjálfsmenntun er sjálfsrækt. En að rækta eitthvað, hvort heldur er planta, dýr eður sál, er sama sem að láta það vaxa *TB.* 7, 114$_{15}$.

sjálfsstilling, f., *Selvbeherskelse:* þó eru óskir og týsnir engu síðr eiginlegr hluti fullkominnar mannlegrar veru, heldr en trú og sjálfsstilling *Mill* 120$_{18}$.

sjálfsstjórn (-ir), f., 1. *Selvstyrelse, Selvregering:* þegar þjóðinni eykst metnaðr, vex henni þrek til sjálfsstjórnar *GT.* XIII$_{22}$. — 2. *Selvbeherskelse:* stilling, hófsemi og s. *AÓ. Af.* 24$_{34}$.

sjálfstjórnarþrek, n., *Kraft til Selvstyrelse*: stundardofnun á tápi manna og sjálfstjórnarþreki *Mill* 26$_{2}$.

sjálfstillátsemi, f., *Selveftergivenhed:* sigurvinningar siðferðislegra og trúrækilegra boðorða yfir óvægilegum og nálega ómótstæðilegum freistingum til s. *TB.* 7, 110$_{1}$.

sjálfstraust, n., *Selvtillid:* auðsvaraðar spurningar skyldu upp bornar, þær er vekja umhugsun og s. *TUM.* 2, 38$_{15}$. Margir draga bæði sig og aðra á tálar með ofmiklu sjálfsáliti og sjálfstrausti *Sm. Hps.* 127$_{17}$.

sjálfstrygging, f., *Selvbetryggelse; se* sjálfsnautn.

sjálfstœði, n., *Selvstændighed*: vandlátir að því öllu, sem til sjálfstæðis þeirra tók *Skír.* 79, 148$_{34}$. starfsemin leitar sterklega móti straumnum og kemst í höfn frelsis og sjálfstæðis *Sm.* 84$_{80}$. hversu hœfilega skuli valdsvæði skift milli sjálfstœðis einstaklingsins og afskifta félagsheildarinnar *Mill* 9$_{17}$.

sjálfstœðisstefna, f., *Selvstændighedstendens*: hin nýnorska sjálfstœðisstefna *Fróð.* $^{2}/_{2}$ 86, 229$_{47}$.

sjálfstœðistilfinning, f., *Selvstændighedsfølelse:* Vjer höfum ástœðu til að ætla, að svo sé oft farið með sómatilfinning barnsins, rjettlætistilfinning þess og sjálfstœðistilfinning *TUM.* 1, 77$_{5}$. kúgunarandinn . . . beygði og bugaði allan

dug og alla sjálfstæðistilfinningu landsmanna *Br.* 5, 2$_{24}$.

sjálfstæðni, f., *Selvstændighed:* það sem vakti hann ungan til s. *Þj.* $^{4}/_{2}$ 95, 21b$_{30}$.

sjálfstæður, a., 1. *selvstændig:* sjálfstætt ríki *Skír.* 79, 149$_{10}$. góða tignin er seinna meir skoðuð sem sjálfstæð *Maur.* 87$_{11}$. sjálfstæð goðorð 186$_{9}$. koma í sjálfstæða stöðu *Sm.* 107$_{6}$. — 2. *positiv:* Hugsun hennar (ɔ: innar kristilegu siðfræði) er fremr neikvæð en sjálfstæð *Mill* 100$_{18}$.

sjálfsumhyggja, f., *Selvomhu; se* sjálfsgæzluréttur.

sjálfsupphefð, f., *Selvbefordring, Selvforfremmelse:* sólgnir í s., þótt fósturlandsins velferð sé í veði *TB.* 7, 147$_{12}$.

sjálfsvarðandi, ppræs., = sjálfhendur: Það að hvetja annan mann til einhverrar athafnar er ekki í ströngum skilningi s. athöfn *Mill* 198$_{4}$.

sjálfsvera, f., *eget Væsen:* ef vér lesum hina daglegu viðburði vel ofan í kjölinn . . . innað sanneðli þeirra og sjálfsveru *AÓ. Af.* 51$_{28}$.

sjálfsvilji, m., *fri Vilje, Selvbestemmelse:* Eftir henni (ɔ: Calvininga kenningu) er sjálfsviljinn mannsins mikla höfuðsynd *Mill* 124$_{4}$.

sjálfsvirðing, f., *Selvagtelse:* Virðing fyrir sjálfum sér, s., er hið fyrsta skilyrði fyrir því, að menn geti fundið til sælu *Sm.* 26$_{28}$. að eyðileggja grundvöll sjálfsvirðingar og dyggðar 146$_{1}$.

sjálfsvitund, f., *Selvbevidsthed:* maðurinn hefur ekki einungis s., heldur og samvizku *JG. Hv.* 80$_{7}$. Einkenni sálarinnar er ekki síður elskan en bæði s. og samvizkan 80$_{18}$.

sjálfsvörzluveð, n., *Underpant:* Svo skal og þinglesa allar veðskuldbundingar, sem þegar hafa gefnar verið fyrir almennu sjálfsvörzluveði í lausafje *StA.* 87, 70$_{26}$.

sjálfsyfirvinning, f., *Selvovervindelse:* s., réttlæti, blíðlyndi *Ið.* 2, 185$_{30}$.

sjálfsþekking, f., *Selvkundskab, Selverkendelse:* að vekja landa sína til sjálfsþekkingar *Ið.* 6, 261$_{14}$.

sjálfsþroskun, f., *Selvudvikling:* Til er grísk sjálfsþroskunar-hugsjón *Mill* 125$_{27}$. sjálfs-met og sjálfs-þroskun 157$_{12}$.

sjálfsþróun, f., *Selvudvikling:* hún (ɔ: móðirin) eflir andlega s. barnsins *Spenc.* 37$_{30}$.

sjálfsær (-sæjan), a., *selvindlysende:* þar sem sannleiki setningar þessarar er svo s. *Av.* 13, 33$_{28}$.

sjálfsævi, f., *Autobiografi:* Þetta æfiágrip er reindar örstutt, enn þó er ímislegur fróðleikur í því . . . sem ekki er í sjálfsæfi hans TB. 12, 8$_{9}$.

sjálfviljuglega, adv., *frivillig:* Ástæðan til að takmarka þannig frjálsræði mannsins til að selja þannig s. hlutskifti sitt í lífinu er ljós *Mill* 206$_{1}$.

sjálfþótti, m., *Indbildskhed, Forfængelighed:* þá gjæti verið, oflæti vort og s. sætti nokkura skuld í því *Urs.* 15$_{8}$.

sjávarafli, m., *Fiskefangst, Fiskeri:* sjávarabli var með minna móti *Fjöl.* 3, 2, 4$_{24}$.

sjávarbóndi, m., *en Mand, som er bosat paa Søkysten, Fisker:* velgeingni sveitabóndans er komin undir grasvegsti og nítingu, einsog sjávarbóndans undir fiskjiablanum *Fjöl.* 3, 2, 10$_{2}$.

sjávarbúnaður (-ar), m., *en Fi-*

skers Husholdning: Sjávarbúnaðinum reiddi ekkji öllu síður af, enn landbúnaðinum *Fjöl.* 4, 3, 35₁₉.

sjávarflötur (-flatar), m., *Havflade:* 1000' yfir sjávarflöt *ÞTh. LÍ.* 16₁₄. 46₂₀.

sjávarfólk, n., *Fiskere, som bo paa Søkysten*: dó s. einatt unnvörpum *TB.* 4, 208₁.

sjávarföll, n. pl. *Tidevande:* Hann ætlar, að afl sjávarfalla muni aldrei verða að almennum notum *Ið.* 2, 75₁₆.

sjávarguð (-s,-ir), m., *Havgud:* dóttir hins aldraða sjáfarguðs *Il.* 1, 28₂₂.

sjávarmál, n., *Havflade:* Vjer höfum ønuur ráð til þess að finna hæðir ifir sjáfarmál *Urs.* 180₅. Var þetta nálægt lítilli ey, er bar lágt yfir s. *Þús.* 1, 285₂₁.

sjávarmegin, adv., *fra Søsiden*: Sjáfarmegin verður því ekki komizt upp í dalinn *Av.* 18, 26₁₂, bæði landmegin og s. *PM. Ág.* 76₁₈.

sjávarrisi, m., *Søjætte*: Þetis sótti úr hafi sjáfarrisann *Stoll* 32₂₀.

sjávarrót, n., *Bølgegang, Brænding:* Hjeðinn einn þar gekk um glóð | sem gnoð í sjávar-róti *KJ.* 6₂₀.

sjávarsíða, f., *Søside, Kyststrækning:* 5 árum seinna kvarta búendr í Kjósarhreppi sáran yfir átroðningi förumanna sunnan frá sjávarsíðunni *TB.* 4, 186₁₂.

sjávarströnd (-strandar,-strendur *el.* strandir), f., *Søkyst*: einhvur sá dagurinn, er hlaðið er með allri s. *Fjöl.* 3, 2, 10₁₄.

sjávarútvegur (-ar), m., *Fiskeri:* Sá, sem fæst við landbúnað eða sjávarútveg *LHA.* 3, 176₁₈. landbúnaðr og s. *AÓ. Af.* 65₄.

sjóar-, *förste Sammensætningsled*, = sjávar-: sjóarmál = sjávarmál.

sjóða (sýð, sjóðum; sauð, suðum; soðinn), vt. og i., *koge.*

sjóðandi, ppræs., *kogende*: s. vatn *EB. Kf.* 7₄. s. vatnið 7₁₁.

sjóðbullandi, ppræs., *sydende og boblende*: fari jeg í s. *Fanden gale mig JT. PoS.* 138₇.

sjódeyða, f., *Blikstille paa Søen, Havblik*: utan í einstöku góðviðrum og sjódeiðum á sumardag *Fjöl.* 4, 3, 34₂₂.

sjóðheitur, a., *koghed:* Sumar uppsprettur koma svo langt neðan úr jörðu, að þær eru sjóðheitar *ÞTh. Jf.* 5₂₁. sjóðheitt vatn *N. Hf.* 38₁₀. Þá skenkti' hann vinið valda, | það var frá Sikiley | og sauð sem sjóðheit alda *Tegn. Frþ.* 89₁₂.

sjódraugur (-s,-ar), m., *Søspøgelse:* sögur um sjódrauga *TB.* 14, 100₂₁.

sjóður (sjóðs, *acc. pl.* -i), m., 1. *Pengepung*: Það ei lýðir þakka skáp, að þann í lögðu sjóði *BG. Nj.* 337₂. — 2. *Fond, Kasse*: Undanþegnir öllum tekjuskatti eru: landssjóðurinn og aðrir þeir sjóðir, sem fjárlögin ná til *LHA.* 3, 177₂₂. að setja dálítið fje í sparisjóð eða líka sjóði *Sm.* 37₈. — 3. *Skat:* og láta þannig þenna hinn ágæta og guðdómlega sjóð, er forfeður vorir hafa eptir sig látið, njóta rjettar sins *Gr. Kv.* 86₁₆.

sjódvergur (-s,-ar), m., *Sødværg*: Marbendill er s. *Ps.* 1, 132₂.

sjódýr, n., *Sødyr*: einu sinni hefir hinn fyrsti maður birzt, sem átti að drottna yfir . . . öllum fjelda sjódýranna *Myn.* 119₂.

sjódýri, n., *Sødyr*: svo mikið kveður að fiskunum, að flest önnur sjódíri hafa feingið nafn eptir þeim *Fjöl.* 2, 3, 5₁₄.

sjóflœðiengi, n., *Marskland,*

Marskeng: svo og beit á sjófiæðiengi, þar sem svo til hagar *Br.* 5, 67$_{19}$.

sjófræði, f., *Styrmandskunst, Navigation.*

sjófræðiskensla, f., *Undervisning i Navigation*: er það eigi minst honum að þakka og sjófræðiskenslu hans, hve þilskipaveiðar Eyfirðinga eru vel á veg komnar *Fk.* $^{15}/_{8}$ 84, 5a$_{35}$.

sjógarpur (-s,-ar), m., *Søhelt:* Hann varð snemma skipstjóri og hinn mesti s. *Þvf. Alm.* 85, 37$_{8}$.

sjókind (-ur), f., *Sødyr:* Það er og bæn mín, ef sjómenn ná fábreitilegum fiski, eða einhvurri s., sem þeir vita ekki deili á, að láta hana í brennivín *Fjöl.* 2, 2, 13$_{15}$.

sjóklæði, n. pl., *Skindklæder, som Fiskere bruge*: geingu þeir heim í öllum sjóklæðum *Þs.* 1. 428$_{1}$.

sjókort, n. pl., *Søkort:* sólspjöld, landkort og s. *Rób.* 47$_{8}$.

sjóleiðis, adv., *sølèds, søværts:* sjerhver sá, sem flytur s. púður til bæjarins *LHA.* 3, 89$_{16}$.

sjóleiður, a., *ked af Søfarten:* Hví viltu meina | manni sjóleiðum | hæðir Hertu líta *JH.* 36$_{15}$.

sjóliið, n., *Marine:* Kapteinn úr sjóliðinu *Skír.* 85, 42$_{4}$.

sjóliði, m., *Søsoldat:* Hann sá einn sjóliðann kominn í þyrping af Súdansmönnum *Skír.* 85, 42$_{5}$.

sjóliðsforingi (-ja), m., *Søofficer:* nokkrir enskir sjóliðsforingjar *TB.* 7, 300$_{18}$.

sjóliðsstjórn, f., *Marineministerium:* Sjóliðsstjórnin á Englandi undi eigi við svo búið *Ið.* 1, 192$_{21}$.

sjólíf, n., *Sømandsliv:* þróaðist æ meira og meira hjá honum löngun til sjólífs og farmensku *Rób.* 3$_{9}$.

sjólítið, a. n., *temmelig rolig Sø:* Það var í fögru og heiðskíru veðri, og s. *TB.* 14, 107$_{12}$.

sjómaður, m., *Sømand, Fisker*: er maður hennar s. *ÞJ. MV.* 39$_{20}$.

sjómálaráðgjafi, m., *Marineminister:* Að eins sjómálaráðgjafinn, Ladoris, reyndi að stöðva uppreistina *Skír.* 90, 99$_{28}$.

sjómannakensla, f., *Undervisning i Navigation*: í þeim tilgangi að koma á sjómannakenslu *Fk.* $^{15}/_{8}$ 84, 5b$_{21}$.

sjómannamál, n., *Sømandssprog*: heitir það „messa" (hjalstofa) á sjómannamáli *Fjöl.* 1, 57$_{22}$.

sjómannaskóli, m., *Navigationsskole:* Jón Loftsson, er um nokkura vetr hélt sjómannaskóla heima hjá sér *Fk.* $^{15}/_{8}$ 84, 5a$_{33}$.

sjómenska, f., *Sømandskab, Søkyndighed:* Enn var sjósókn og s. landsmanna í allgóðu lagi *TB.* 4, 181$_{14}$. að fólk á svo lágu stigi hafi verið svo langt í sjómensku komið *Dægst.* 41$_{12}$.

sjón (-ir), f., *Syn.* Missa sjónar á e-u *tabe noget af Sigte:* að vjer missum aldrei sjónar á því, til hvurs lífið er oss gefið *Fjöl.* 3, 1, 64$_{6}$.

sjónarbaugur (-s,-ar), m., *Synskreds, Horisont*: Þaðan að sjá er sólin rétt alt af kyr niðr við sjónarbauginn *Ið.* 3, 305$_{26}$.

sjónarhóll (-s,-ar), m., *et höjt Sted, hvorfra man kan spejde, Udkigshöj:* eru þjóðirnar sjálfráðar að því, hvurja sjónarhóla í hugmyndaveröldinni þær kjósa first *Fjöl.* 4, 1, 22$_{32}$. set þig hátt á sjónarhól, | sjá nú yfir valinn *MJ. Lm.* 7$_{13}$.

sjónarhorn, n., *Synsvinkel*: s. það sem hann (ɔ: hluturinn) fillir, fer eptir stærð hans og fjarlægð *Urs.* 5$_{10}$.

sjónarhringur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Synskreds*: Er þitt að utan ríki | við augans sjónarhring? *ST.* 38₈.

sjónarhæð (-ir), f., 1. = sjónarhóll. — 2. *Synspunkt*: hið sama lögmál, séð af gagnstæðri s., *AÓ. Af.* 60₂.

sjónarlegur, a., = sýnilegur *synlig:* þar voru ekki fleiri menn sjónarlegir, en hann og stúlkurnar 2, *Þs.* 1, 81₅₁₅.

sjónarleikur (-s,-ar *el.* -ir), m., *Skuespil:* þessi hæfilegi staður er sjónarsvið eða leiksvið (*Scena*), sem til er búið í þeim húsum, sem byggð eru til þess að sýna sjónarleikinn í *Gr. Kv.* 87₁₆. eymd og volæði þjóðanna . . . verða eins og s. handa hinum nýúngagjarna skríl *Myn.* 136₁₁.

sjónarlind (-ir), f., *Synets Kilde, Øje:* Og hennar getur aldrei meir | sæbláa sjónarlind | speglað ástvina mynd *KJ.* 93₅.

sjónarmark, n., *Øjemærke:* Sjá betur, Lear! og lát mig stöðugt vera | þitt sanna sjónarmark *Lear* 7₁₈.

sjónarmið, n., *Synspunkt, Standpunkt:* s. það, sem skáldið er á *Gr. Kv.* 83₁₀. þjóð vor er ekki komin á þetta s. 118₁₄. frá sjónarmiði þjóðfjelagsins *Kt.* 2, 48₂₇.

sjónarmunur (-ar), m., *Parallaxe:* Hægt er og að reikna sjer til hinn litla sjónarmun (*Parallaxe*), sem kjemur af því, að *Urs.* 81₁₄.

sjónarsvið, n., 1. *Scene, Skueplads:* s. eða leiksvið (*Scene*). *Gr. Kv.* 87₁₄. — 2. *Synsmark, Kampus:* Svo þarf hún (ɔ: sjónpípan) að hafa hæfilega vítt s. (*Campus*). *Urs.* 163₂₅.

sjónarvottur (-s,-ar), m., *Øjenvidne:* þegar eg hafði verið s. að þessari svívirðingu *Þús.* 1, 8₅. sjónarvottar að þessu fagra læknisverki 2, 107₉.

sjónaukagler, n., *Forstørrelseeglas:* ef þeir hafa kunnáttu og lag á að horfa í sjónaukagler vort *FP.* 116₈.

sjónauki, m., *Mikroskop:* í gegnum góðan sjónauka (*Mikroskop*). *Urs.* 12₁₄. Sjónaukarnir hafa frætt oss mikið um yfirborð tunglsins *Trh.* 4₁₇. Með sjónaukanum var nú leitað í blóði, innýflum, saurindum *Ið.* 6, 172₂₅.

sjónbaugur(-s-ar), m., *Synskreds, Horisont:* nú eru uppi á sjónbaugi Norðurálfunnar þau teikn, sem enda vjer Íslendingar megum eigi láta með öllu óathuguð *Þj.* ¹³/₅ 87, 77₂₇.

sjóndapur (-ran), a., *svagsynet:* sá þeirra hinn sjóndaprasti *TB.* 12, 191₁₇. sjóndapurt gamalmennið *PS. Ast.* 172₂₂.

sjóndeildarbaugur (-s, ar), m., *Synskreds:* frá sjóndeildarbaug til sjóndeildarbaugs *Trh.* 31₂.

sjóndeildarhringur (-s,-ar *el.* -ir), m., *Synskreds*: s. hans er stærri *Sm.* 28₈. nærfellt svo mikið skeið, að ráða mætti niður 700 sólum umhverfis á öllum sjóndeildarhringnum *Urs.* 6₄. þörfin sýnir manninum jafnan viðlendari og viðlendari sjóndeildarhring *AÓ. Af.* 4₂₉.

sjóndepill (-depils,-deplar), m., *Synspunkt*: hið sama lögmál . . . séð úr sjóndepli kaupandans *AÓ. Af.* 60₂. úr sjóndepli kaupgjaldsins 133₃₀.

sjóndepra, f., *Svagsynethed:* að nú sé „þreyta, burðahrörnun og ei sizt s.“ farin að ganga að sér *Safn* 2, 600₁₅. að nota sér sjóndepru Hannesar *PS. Ast.* 172₂₂.

sjónfagur (-ran), a., 1. *smuk af*

Udseende: seg mjer, sjónfagra kona! . . . hvernig vikur því við, að *Þús.* 1,101₂₂. — 2. *tilsyneladende smuk:* hún (ɔ: dyggð hins náttúrlega manns) . . . (er) stundum sjónfögur hið ytra, en innvortis andstyggileg fyrir honum, sem rannsakar hjörtun og nýrun *HGTh.* 37₈.

sjónfœri, n., *optisk Instrument:* Vjer þurfum góðra sjónfæra við *Urs.* 159₉. að rannsaka tunglið í stórum og listalega gjörðum sjónfærum *Trh.* 37₂.

sjónglepjandi, ppræs., *blendende:* stundum voru þau (ɔ: norðurljósin) eins og geislar, sem titruðu og brunnu með s. hvítum eða rauðum loga *Norðurl.* ¹/₄ 93, 89a₁₆.

sjóngler, n., *Mikroskop:* í hverjum smádropa felast irmlingarnir þúsundum saman og hefðu eilíflega dulist, væru ekki sjónglerin *Fjöl.* 2, 2, 4₇.

sjónhendi, n., *Øjets Sikkerhed:* Í þessu efni ríðr einkum á að liðka sjónhendið *Fk.* ¹¹/₉ 86, 66a₆₇.

sjónhending (-ar), f., *Synsretning, lige Retning:* Nú er hjer um bil 6¹/₂ þingmannaleið af Geirólfsgnúpi suður í Reykjavík beina sjónhending *Björl.* 17₅₁.

sjónhverfing (-ar), f., *Synsbedrag:* Jeg sagði, að öll ást . . . væri ekkert nema s. hjartveikra kvenna *TÞH. BS.* 163₂₂. að holdtekja Drottins vors . . . hefði verið s. *Tang.* 155₁₇.

sjónhverfingamaður, m., *Taskenspiller:* Sjónhverfingamenn sýna þar listir sínar *Ið. SG.* 112₁₃.

sjónhverfingaleikur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Taskenspilleri; Blendværk:* um leið og hann væri að fremja sinn hræsnisfulla sjónhverfingaleik *TÞH. Dr.* 1, 1, 37₁₃.

sjónhverfingalist (-ir), f., *Taskenspillerkunst:* Sjónhverfingalistir *Gefj.* 56₅.

sjónleikur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Skuespil:* líka voru nokkurskonar sjónleikir viðhafðir hjá oss *Fjöl.* 1, 56₁₂.

sjónlítill, a., *svagsynet:* sem hver annar s. maður *PS. Ast.* 172₁₀.

sjónpípa, f., *Teleskop:* 1815 fann Olbers litla halastjörnu, er ekki sjest nema í sjónpípum *Urs.* 121₁₁. Mökkva suma má ei þó | með sjónpípu greiða *BG. Nj.* 50₂.

sjónríkur, a., *idérig, genial:* enda mun hið sjónríka stórskáld aldrei hafa haft hin minstu áhrif á Magnús *TB.* 8, 4₁₅.

sjónstaður (-ar, -ir), m., *Synspunkt:* hið sama lögmál, sem áðr var skoðað úr sjónstað verzlunarinnar *AÓ. Af.* 60₂.

sjónstillir, m., *Stereoskop:* 1880 fann hann 'stereoskopið' (sjónstilli) *Skír.* 76, 62₁₉.

sjónsvið, n., *Scene, Skueplads:* Að því búnu kom fram á sjónsviðið maður nokkur *KJ. Uf.* 57₁₅.

sjóntaug (-ar), f., *Synsnerve:* sjóntaugin, sem liggur frá auganu inn í heilann *JJ. EML.* 44₉. þegar sjóntaugin kemur aptan að auganu 100₂₅.

sjónvarnargleraugu, n. pl., *Konservationsbriller:* nú er að minnast á sjónvarnargleraugun *Fisch. Ef.* 320₁₈.

sjónvilla, f., *Synsbedrag:* þetta mun samt í raun og veru vera meira enn s. *Urs.* 151₁₆. Sumar þessar listir geta verið bygðar á sjónvillum *Gefj.* 56₁₉.

sjónvitlaus, a., *helt afsindig, aldeles rasende:* varnið þessum sjón-

vitlausa manni að fara á eptir mjer *Þús.* 2, 68$_{25}$.

sjóróðrarmaður, m., *Fisker*: útvegsbændur, sem taka sjóróðrarmenn upp á kaup *Þj.* $^{18}/_{12}$ 91, 241b$_{23}$.

sjórót, n., *Bølgegang, Brænding*: þilskipunum er miklu borgnara í sjóróti en hinum opnu *Nöf.* $^{3}/_{5}$ 73, 69b$_{29}$.

sjósjúkur, a., *søsyg*.

sjóskemdir, f. pl., *Søskade*: Það eru því Ítalir, sem hafa ábyrgðina á sjóskemdum *Av.* 19, 217$_{26}$.

sjóskrímsli, n., *Søuhyre*: í Grímsey fyrir norðan fara margar sögur af s. *Þs.* 1, 138$_{25}$. náttúrufræðisfélagið í Boston safnaði vitnisburðum frá 40 manns, sem allir þóttust hafa séð sjóskrímslið *TB.* 14, 105$_{30}$.

sjósókn, f., *Fiskeri*: sjóróðrarmenn vilja ekki vinna að öðrum verkum en s. eða því, sem að henni lýtr *Þj.* $^{18}/_{12}$ 91, 241b$_{30}$. aukaatvinnugreinir, sem margur bóndi verður ef til vill að stunda meira eða minna aukreitis, t. d. s. *Br.* 3, 84$_{26}$.

sjósóknari, m., *Fisker*: Geirmundur á Hvanndölum var s. mikill *Þs.* 1., 289$_{12}$.

sjósótt, f., *Søsyge*: Hann hafði á inni löngu sjóferð verið siþjáður af. s. *Alm.* 85, 31$_{1}$.

sjóveikur, a., *søsyg*: Darwin var heldur heilsutæpur, en ferðirnar juku hjer á, er hann var ávallt mjög s. *Skír.* 83, 58$_{24}$.

sjóverzlandi, ppræs., *som driver Søhandel*: allar s. þjóðir *Sk.* $^{24}/_{7}$ 80, 166a$_{23}$.

sjóvetlingur (-s, -ar), m., *Slags Bælgvante, som bruges af Fiskere*: húsfreyja fékk kvennfólki sínu ull til að vinna úr sjóvetlinga *Þs.* 1, 421$_{31}$.

sjóþarafræði, f., *Tangplantelære*: annað var sjóþarafræði *Lyngbye's* mjög merkilegt rit *Gr. Sk.* 91, 78$_{21}$.

sjúga (sýg, sjúgum; saug, sugum; soginn), vt., *suge, die, patte*; s. upp í nefið *snøfte, snøvle*: Ingveldur saug um leið upp í nefið *JT. PoS.* 32$_{1}$.

sjúkdómafræði, f., *Sygdomslære, Pathologi, Nosologi*: maðurinn var vel að sjer í allri sjúkdómafræði *Heilbr. Tíð.* 79, 68$_{16}$. kemr þetta við sjúkdómafræðinni *MJ. Bfr.* 258$_{16}$.

sjúkdómsbeður (-jar, -ir), m., *Sygeleje*: þótt jeg liggji í syndasárum, | sjúkdómsbeði kveljist á *Sb.* 178, 4$_{2}$.

sjúklingur (-s, -ar), m., *Patient*: hann vitjaði sjúklingsins *Fjöl.* 4, 2, 28$_{6}$. hættan er öll undir því komin . . . hversu gamall sjúklingurinn er *JJ. Lb.* 4$_{10}$.

sjúkrafræði, f., = sjúkdómafræði: hafa menn nú (í gröfum Egipta) fundið skrásetta fullkomna s. og meðalafræði *Ið.* 6, 84$_{21}$.

sjúkrahjúkr|un (-anir), f.. *Sygepleje*: E. hafði . . . hneigt mjög huga sinn að sunnudagaskólum, kvennafélögum til sjúkrahjúkrunar *Ið.* 1, 49$_{2}$.

sjúkrahús, n., *Sygehus, Hospital*: Í sjúkrahúsi uppeldisstofnunarinnar hittum við unga stúlku *Ið.* 5, 300$_{6}$.

sjúkrasjóður (-s, -ir), m., *Sygekasse*: Lífsábyrgð og sjúkrasjóðir *Sm.* 59$_{16}$.

sjöárastríð, n., *Syvaarskrig*: Í sjeárastríðinu gjerði hann sig frægan *PP. Sms.* 59$_{9}$.

sjöarmaður, a., *med syv Arme*: hjengu niður úr því (ɔ: loptinu) gullnir ljósahjálmar, sjöarmaðir *Þús.* 3, 56$_{18}$.

Sjöborgaland, n., *Siebenbürgen:* Þjóðverjar hafa opt vandað um aðferð þeirra við þjóðbræðurna á Sjöborgalandi *Skír.* 87, 108₂₈.

sjöfalda (a), vt., *syvdoble:* menn með ensku fyrir móðurmál hafa sjöfaldast 1787—1887 *Skír.* 89, 31₃₁.

sjöfaldur, a., *syvdobbelt:* línan I0 er sjøføld að leingd við AF. *Urs.* 93₂₇.

sjöhliðaður, a., *syvportet:* Við tókum hina sjöhliðuðu Þebuborg *Il.* 1,96₁₁.

sjöstjörnur, f. pl., *Syvstjærnen:* Flestir menn þekkja einhvurjar stjørnur, t. a. m. vaguinn og sjøstjørnurnar *Urs.* 139₈ sjöstjörnur eða Sæfarastjörnur *Stoll* 81₂₁.

sjötti, num. ord., *sjette.*

sjöttungur (-s, -ar), m., *sjette Del:* Jón fær sjöttung af tekjunum *KJ. Uf.* 65₁.

sjötugsaldur (-rs), m., *en Alder af 70 Aar:* þrátt fyrir sjötugsaldurinn *PS. Ast.* 129₂.

sjöþúsundasti, a., *den syvtusinde:* á sjöþúsundasta og tuttugasta ári í tímabili hins mikla tvíhyrnda Iskanders *Þús.* 2, 59₉.

skáborð, n., *Pult:* lauk hann upp ljósbláu og háfættu skáborði *TÞH. BS.* 191₂₉.

skaðkala (-kell, -kól, -kalinn), v. impers.; e-n skaðkell *en bliver stærkt beskadiget af Forfrysning:* af því að hann skaðkól á vinstra eyrað *JS. St.* 1, 61₆.

skaðlítill, a., *lidet skadelig. Comp.* skaðminni *mindre skadelig:* Þessar afleiðingar af því að reyna of mikið á sálargáfurnar of snemma eru þó ef til vill skaðminni en þau áhrif, er það hefur á heilsuna, að líkamabyggingin veikist *Spenc.* 110₃₀.

skaðræði, n., *Skadelighed:* er vér viljum lýsa s. allrar alkohólsnautnar *MJ. Bfr.* 247₇.

skaðræðismikill, a., *meget skadelig, fordærvelig:* af slíkum dýrum voru engispretturnar skaðræðismestar *LLH.* 96₁₄.

skaðsamur, a., *skadelig, fordærvelig.*

skaðsemi, f., *Skadelighed, Fordærvelighed:* Skaðsemi allrar ósannsögli er mikil *JG. Hv.* 103₁₃.

Skaðvaldur (-s), m., *Ulykkestifter, Djævelen:* varð þá skyndiskin | í Skaðvalds bygðum *Milt. Pdm.* 20a₂₃.

skádýr, n., *usymmetrisk Dyr:* Hann hefir fyrstur manna skipt öllum dírum, sem til eru, í fjórar höfuðgreínir: s., lindír, liðdír og hriggdír *Fjöl.* 2, 2, 3₈.

skáeygur, a., *med skraaliggende Öjne:* flatnefjaðir og skáeygir *Av.* 6, 119₁₄.

skafa, f., 1. *Skrabe:* hann tók sköfu og skóf sig með henni *Tang* 83₂₃. — 2. *Afskav, hvad der afskaves ved en enkelt Bevægelse af Kniven:* en er hann hafði tæplega tekið fjórar sköfur með hnífnum, hætti hann *Þús.* 2, 62₁₂.

skáferhyrningur (-s, -ar), m., *Rhombe:* skáferhyrningar *Gr. Stf.* 2₃₁.

skafheiðríkur, a., *fuldkommen skyfri:* loptið var skafheiðríkt *PS. Ast.* 20₂₅.

skafl (-s, -ar), m., *Hage paa en Hestesko.*

skaflaför, n. pl., *Mærker (paa Is) af Hagerne paa en Hestesko:* Sáust þá skaflaförin eptir hestinn *Þs.* 1, 397₁₃.

skaflajárn, n. pl., *Hestesko med skarpe Hager.*

skaflajárna (-a), vt., *skarpsko.*

skaflajárnaður, pp., *skarpskoet:* kirkjufólkið streymir að úr öllum

áttum á skaflajárnuðum jóum *TÞH. BS.* 191₁.

skaflasnarpur, a., *skarpskoet:* Skelfir jarðar skjótt brá við og léði | skaflasnarpa sveini reginhesta *GTh. Lm.* 193₈.

skágeisli, m., *skraat faldende Straale:* þaðan að sjá er sólin rétt alt af kyr niðr við sjónarbauginn og gerir þar sífelt undarlega rökkrbirtu með skágeislum sínum *Ið.* 3, 305₁₇.

skáhallur, a., *skraa:* Pandarus lagði hann (ɔ: bogann) niður á jörð skáhallan *Il.* 1, 84₁₃. Hiti sólargeislanna minnkar að sama skapi, sem þeir eru skáhallari *StN.* 2, 24₁₃.

skáhalt, adv., *skraat, paa skraa:* ásar, er . . sjást ekki nema þegar sólin skín mjög skáhallt á þá *Urs.* 62₁₅.

skáhrinding (-ar), f., *skævt Stød:* skáhrindingar *Fisch. Ef.* 57₂₃.

skáhyrningur (-s, -ar), m., *Rhombe:* Séu hliðar í skáhyrndum samsíðing jafnstórar, er hann nefndur s. *Hemp.* 58₁₅.

skák (-ir), f., *Strimmel:* ef þú plægir árlega af því (ɔ: túni þínu) s. eftir s. *AÓ. Af.* 180₁₆. litlar skákir *Av.* 20, 3₁₃.

skaka, f., (*sædvanlig firkantet*) *aflang Smörklump:* tókst Guðrúnu sjaldan að klípa mikið af skökunni svo að Bárður yrði þess ekki var *JT. PoS.* 36₁₂.

skaka (**skek, skökum; skók, skókum; skekinn**), 1. vt., *ryste.* — 2. vi., *kærne Mælk, Smör:* Húsmóðir hennar bað hana að skaka *Þs.* 1, 8₂₀.

skakka (**a**), vt. *bringe til at hælde til den ene Side:* Kanadastjórn skakkaði leikinn *Skír.* 89, 30₁₆.

skakkafall, n., *Uheld:* Jón varð fyrir því skakkafalli, að kýr hans fannst einn morgun . . . svo á sig komin, að hún gat ekki staðið upp *Þs.* 1, 381₇.

skakkreitis, adv., *paa skraa:* bæði niður og upp, til hliðar og s. *Nátt.* 94₁₅.

skál (-ar *el.* -ir), f., *Skaal; Bassin:* Geysir hefur myndað stóra s. af hverahrúðri *ÞTh. LÍ.* 37₂.

skála (**a**), vt.; **skála sig** *pokulere:* hann mun hafa skálað sig í nótt með vinum sínum *Þús.* 1, 364₁₄.

skáladrykkja, f., *Skaaldrikning, Udbringelse af Skaaler:* á móti einum skæðasta óvin bindindisins, skáladrykkjunni *MJ. Bfr.* 94₂₂.

skálda (-a), vi., *digte:* hvernig hefir þar tekizt að skálda? *JH.* 322₁₃.

skáldaður, a., *afhaaret:* Hún hefði ekki verið svona horuð og skálduð, ef hún hefði verið hjá okkur *Dv.* 5, 50₉.

skáldahjúpur (-s, -ar), m., *digterisk Indklædning:* að færa inar fornu sagnir úr skáldahjúpnum *Fjöl.* 1, 100₂₅.

skáldamjöður (-mjaðar), m., *Digtermjød, Digterdrik:* Skáldamjöðurinn heitir bodnarkeita *Fjöl.* 3, 1, 26₁₃.

skáldandi, m., *Digteraand:* að skáld-andi og fegurðartilfinning muni vera sjaldgjæfast á Íslandi. *Fjöl.* 4, 1, 9₁₀.

skáld-dreymandi, ppræs., *digterisk drömmende:* hinna s. fornvitringa *Ið.* 3, 302₁₄.

skáldfræði, f., *Læren om Digtekunsten og de digteriske Omskrivninger; Poetik:* bókin hefir verið einhver hinn helzti hyrningarsteinn allrar norrænnar m á l f r æ ð i, og ekki

að eins sjálfrar skáldfræðinnar *FJ. NV.* 8$_{29}$.

skáldgáfa, f., *Digtergave*: Hins vegar geta t. d. listasmekkr, fegrðartilfinning, s., smíðahagleikr gengið í ættir *JÓ. Jafnr.* 13$_{4}$.

skáldgengi, n., *Digterberömmelse:* hann lét ekki leiðast af s. sínu til þess að gera sér í hugarlund, að hann væri meira skáld, en hann í raun og veru var *Suðr.* $^{17}/_{2}$ 83, 16c$_{19}$.

skáldguð (-s, -ir), m., *Digtergud.*

skáldgyðja, f., *Digtergudinde:* Af erfiljóðum hefi ég helzt tekið þau upp, er mér virtust bera það með sér, að þau væru orkt að fúsum vilja skáldgyðjunnar *GT.* 152$_{25}$.

skáldgæddur, pp., *digterisk begavet*: Viðsýnið . . . hæfir vel hinni glöðu lund, fjöruga eðli og skáldgædda anda fröken Kall *Nöl.* $^{19}/_{3}$ 79, 110$_{48}$.

skáldhimin (-himins, -himnar), m., *Digterhimmel*: önnur jafnbjört stjarna á hinum íslenzka skáldhimni *Skír.* 89, 95$_{11}$.

skáldhroki, m., *Digterstolthed*: laus við skáldhroka *Suðr.* $^{17}/_{2}$ 83, 16b$_{78}$.

skáldlega, adv., *digterisk*: það er skarplega sjeð og s. lýst *Sk.* $^{29}/_{6}$ 82, 57b$_{19}$.

skáldlegur, a., *digterisk, poetisk*: Skáldsaga þessi þykir að skáldlegri fegurð bera af flestum samkynja sögum *Fr.* 78, 29$_{16}$.

skáldleikur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Skuespil, Drama*: Voru leiknir bæði skáldleikir eptir ágæta höfunda í útlöndum og nokkrir frumsamdir af íslenzkum skáldum *Av.* 15, 10$_{5}$.

skáldmannaguð (-s, -ir), m., *Digtergud*: Apollón s. *PM. Ág.* 12$_{22}$.

skáldmenni, m., *Digter*: lát hringinn fylgja sett þinni, meðan s. hana prýða *MJ. HM.* 117$_{15}$.

skáldment, f., *Digtekunst*: Þar er skáldmentin snauð | andlaus, úrelt og dauð *Fk.* $^{15}/_{8}$ 84, 6b$_{41}$.

skáldmæli, n., *Digtning:* Allt er komið undir því, að skáldmælunum sje komið firir eptir ástæðum í hvurt sinn *Fjöl.* 4, 1, 10$_{18}$.

skáldmæltur, a., *digterisk anlagt, digterisk begavet; som kan göre Vers*: kona vel viti borin og enda skáldmælt *PS. Ast.* 8$_{34}$. gáfukona mikil og skáldmælt vel *HP. Gr.* 7$_{31}$. hann var s., hæðinn, biturorður *Ið.* 4, 38$_{9}$.

skáldmæti, f., *digterisk Værd*: S. Jökuls-þáttar er í sjálfu sér engan veginn komin undir vinsældum hans eðr alþýðleik *Fróð.* $^{25}/_{4}$ 84, 111$_{31}$.

skáldprestur (-s, -ar), m., *Digterpræst, Præst, som er Digter:* Skáldprestrinn Hostrup hélt snjalla ræðu *Fk.* $^{16}/_{8}$ 86, 58b$_{17}$.

skáldrit, n., *Digterværk*: Jeg var ungur, þegar jeg fyrst heyrði Túrgenjews getið og fór að lesa s. hans *Hd.* 18a$_{19}$.

skáldsaga, f., *Roman, Novelle:* eins konar fræðandi s. *HH. Ks.* 146$_{5}$. Hann hafði mikið yndi af skáldsögum, einkum eftir Dickens *TB.* 4, 163$_{17}$.

skáldsagnahöfundur (-ar, -ar), m., *Romanforfatter, Novellist*: einn af enum frægari skáldsagna og leikritahöfundum Frakka *Skír.* 84, 74$_{25}$.

skáldsagnasmiður (-s, -ir), m., = skáldsagnahöfundur: að það væri í honum efni í skáldsagnasmið *Ið.* 6, 214$_{16}$.

skáldsjónir, f. pl., *Digtersyner, Digteridéer:* að lýsa nákvæmlega hinni einkennilegu kirkjuskoðun

Grundtvigs, sem stendur í sambandi við s. hans *HP. Gr.* 19₃₀.

skáldskapargáfa, f., *Digtergave, Digtertalent:* af samvistinni við hana vaknaði s. Grundtvigs *HP. Gr.* 8₂.

skáldskaparguð (-s, -ir), m., *Digtergud:* Apollon s. *Stoll* 49₂₃.

skáldskaparheimur (-s), m., *Digterverden:* hin svokölluðu rómantisku skáld, sem ráðandi voru í skáldskaparheiminum næst á undan realistunum *Ald.* 1, 59₁₉.

skáldskaparlegur, a., *digterisk, poetisk:* skáldskaparlegt gildi *Sk.* ¹⁸/₁₁ 78, 387₄₆. í skáldskaparlegu tilliti *Fr.* 78, 29₉.

skáldskaparlýti, n. pl., *Formfejl (metriske el. prosodiske) i et Digterværk:* þessi og þvíumlík skáldskaparliti *Fjöl.* 2, 1, 44₃₁.

skáldskapartegund (-ir), f., *Digtart:* það form, sem þessi s. kemur fram í, eru viðræður *(Dialog). Gr. Kv.* 87₁₀.

skáldskaparverk, n., *Digterværk:* s., guðfræðisrit og heimspekileg fræðikerfi *TB.* 7, 126₂₃.

skáldskaparvit, n., *Digtergave:* lísir það eins og annað skáldskaparviti hans *Fjöl.* 3, 1, 60₃.

skáldskapur (-ar), m., *Digtning, Poesi:* hvursu það sje fjarstætt, að hann (ɔ: þessi kveðskapur) geti heitið skáldskapur *Fjöl.* 3, 1, 19₂₆.

skáldsveigur (-ar, -ar *el.* -ir), m., *Digterkrans:* Öðrum rétti hann skáldsveigana og hélt engum eptir handa sjálfum sér *Suðr.* ¹⁷/₂ 83, 16c₃₀.

skáldsvipur (-s, -ir), m., *Digterskikkelse:* S. hans verður enn fegurri við þetta *Suðr.* ¹⁷/₂ 83, 16c₃₁.

skáldsögguhöfundur (-ar, -ar), m., = skáldsagnahöfundur: Skáldsöguhöfundurinn Emile Zola ritaði þetta ár skáldsögu *Skír.* 89, 41₃₅.

skáldsögulestur (-rs, -rar), m., *Romanlæsning:* Margir prestar, mælti hann, hafa áhuga á öðru, t. d. skáldsögulestri og stjórnmálum *Auðv.* 39₂₇.

skáldvit, n., *Digtergave:* S. samanber, | skoðar og dæmir *BJ. Sks.* 109₅.

skáldæð, f., *Digteraare:* Ólöf Sigurðardóttir hefir óneitanlega s. *Fk.* ⁸/₈ 88, 91b₅₄.

skáletra (-a), vt., *trykke med Kursiv, kursivere:* Hvað eiga skáletruðu orðin að þýða? *Íf.* ²⁰/₁₀ 86, 169c₃₀.

skáletur, n., *Kursiv:* það sem er bundið er prentað með skáletri *TB.* 6, 171₈. Skammstafanir eru leystar úr böndum, en þær eru sýndar með skáletri *Íf.* ⁸/₈ 92, 245c₄₃.

skálína, f., *Skraalinje.*

skálkaskjól, n., *Skalkeskjul:* Syndin er einmitt eitt af skjálkaskjólunum, sem menn skjótast í *GP. ÞS.* 111₃₁.

skálmyndaður, a., *skaalformet:* Hver liður er s. í báða enda *PJ. Ns.* 98₂₁. gígur reglulega skálmyndaður *Av.* 19, 125₂₃.

skammbiti, m., *Hanebjælke:* hallast hann um leið með andlitið upp að skammbitanum *Þs.* 1, 42₁₃.

skammbyssa, f., *Pistol:* Maðurinn tók upp hjá sjer skammbyssu *Auðv.* 60₂₁.

skammbyssuskot, n., *Pistolskud:* að hestrinn væri alblóðugr af skammbyssuskoti *Dægst.* 7₂₁.

skammgóður, a., *kortvarig:* Án hennar (ɔ: sparseminnar) er löggjöf, góðgjörðasemi og mannást s. vermir *Sm.* 201₁₈. Skammsýni er það og s. vermir, að *Br.* 3, 68₁₄.

skammrif, n. pl., *Hals, Brystet, Bove og de kortere Ribben af et*

slagtet Kreatur: það hefur verið stolið skamrifjum þar á Hamri *JT. PoS.* 46₁₈.

skammrifjabógar, m. pl.. *Bovene (Skankerne) paa* skammrif: einginn mundi þar upprjettur gánga meiga sakir hinna lángleggjuðu skammrifjabógna *JT. PoS.* 36₂₆.

skammrjóður, a., *skamrød:* með kinnum skammrjóðum *BT.* 226₂₁.

skammskygn, a., *kortsynet*: vissi -at hinn skammskygni | hve skamma stundo | öllo hino ágæzta | unnt er lífs *GB.* 320₅.

skammstöfun (-**stafanir**), f., *Abbreviation; se* skáletur.

skammsýni, f., *Kortsynethed:* skilið eigi hjartað vor s. fær *KJ.* 178₁₁. þar sem sannleikurinn ekki hefur neina skýlu skammsýninnar yfir sjer *JG. Hv.* 72₂₇.

skammsýnilegur, a., *vidnende om Kortsynethed, kortsynet:* þessi almenna ólund manna út af árangri hins pólitiska frelsis er skammsýnisleg *Fk. A.* 90, 22b₁₄.

skammsýnn, a., *kortsynet*: vort hið skammsýna vit *Myn.* 87₃₄. bæði hina skamsýnu og langsýnu sjálfselsku *AÓ. Af.* 80₁₄.

skammvinnur, a., *kortvarig:* Ekkert er skammvinnara enn jarðnesk sæla *Þús.* 1, 90₂₄.

skamta (a), vt., *uddele, tildele, bakke op:* hún vissi fyrir víst, hvað skamtað var hvert mál á flestum bæjum *JT. PoS.* 30₈.

skamtlaus, a., *ikke afmaalt, rigelig*: skamtlaust eldi *Milt. Pdm.* 49a₁₅.

skamtveizla, f., *Maaltid, hvor alle Bordgæster faa lige store Portioner*: skorti ekkert, það er ákjósa mátti að skamtveizlu *Il.* 1, 20₂₈.

skán (-**ir**), f., 1. *Skorpe*: Efsta skánin á hrauni kólnar og storknar fyrst af loptkuldanum *ÞTh. LÍ* 26₉. Á sumrin þiðna efstu jarðlögin, svo að 48 feta s. er ófreðin ofan á *TB.* 7, 305₂₃. — 2. *Hinde*: Vjer sjáum, að þunn hvít himna eða s. er þá komin ofan á kalkvatnið *StN.* 1, 19₁₈.

skána (a), vi., *blive bedre, lindres:* ef mér skánaði höfuðverkurinn, þegar á daginn liði *PP. NS.* 22₂₂.

skap, n., 1. *Forhold, Grad:* að því skapi (*i samme Forhold*) minnkaði mótstaða Rómverja *PM. Ág.* 105₅. að því skapi sem vér lærum betur og betur að þekkja eðli vort *TB.* 7, 129₃₉. — 2. *Sind, Sindelag, Sindsbeskaffenhed.*

skapanorn (-**ir**), f., *Μοῖρα Skæbnens Gudinde*: þá fjötraði skapanornin Dióres *Il.* 1, 100₂₁. Í dyrum sér hann svipi skapanorna *Tegn. Frþ.* 160₁₈.

skápborð, n., *Konsolbord*: Unga frúin . . . gekk að skápborði einu, er stóð upp við insta vegg stofunnar *Ið.* 1, 225₁₉.

skapbrigði, n. pl., *Sindsforandring*: til þess að komast fyrir, hvernig stæði á þessum kynlegu skapbrigðum hans *Þús.* 3, 110₃₉.

skapeigind (-**ir**), f., *grundvæsenlig Egenskab*: Skapeigindirnar heita kynseigindir og sameigindir *TB.* 12, 190₈.

skapfellilegur, a., *naturlig:* Steinn dó litlu síðar, og þókti mönnum ekki alt skapfellilegt um hann *Þs.* 1, 129₁₅.

skapferli, n., *Karakter*: að hann hafi aldrei getað lýst s. nokkurrar konu, sem hann hafi ekki að einhverju leyti verið ástfanginn af *Hd.* 52a₂₃.

skapferliseinkunn (-**ir**), f., *Ka-*

rakter: alt það, sem verst er í s. þjóðar vorrar *Mill* 63₁₄.

skapferlislýsing (-ar), f., *Karaktertegning*: fyrir mitt leyti virðist mjer, að skapferlislýsingar í bókinni sje yfir höfuð góðar *Íf.* ⁵/₈ 82, 75₃₃.

skaplegur, a., *naturlig:* Kristr skoðar réttlætið sem vort skaplega og heilbrigða ástand *Gefj.* 36₁₅.

skaplöstur (-lastar, -lestir), m., *Lidenskab:* inn ófélagslegasti og viðbjóðslegasti allra skaplasta *Mill* 156₁₁.

skapnaðarbrestur (-s, -ir), m., *Legemsfejl*: slíkt ráðabrugg var enn ísjárverðara fyrir skapnaðarbrest, er konungsson hefir *Ld.* 5, 351₂₂.

skapofsi, m., *Lidenskabelighed:* að hinn sami s., sem manninum var eiginlegur í lífinu, fylgir honum einnig eptir dauðann *Ps.* 1, 280₂₇.

skapraun (-ir), f., 1. *Ærgrelse, Græmmelse:* Agib grjet af skapraun *Þús.* 1, 371₃₅. — 2. *Drilleri:* Illugi gjörði honum allt til skapraunar (*for at drille ham*) *TÞH. BS.* 300₁₆.

skaprauna (a), vt. med dat., *drille, tirre:* skapraunaði hann honum með beiskyrðum *Þús.* 1, 371₈. hestarnir brugðu á leik víðsvegar um völlinn eins og til að s. honum sem mest *TþH. BS.* 75₂₁.

skaprór, a., *af rolig Karakter*: Varð honum miklu skaprórra (*blev hans Sind langt roligere*) en áður *Þs.* 1, 407₉.

skapskeyting (-ar), f., *Tilfredsstillelse af Hævngærrighed; Afkølelse af Vrede:* fúsir á að veita Gyðingum atgöngu til rána og skapskeytingar *Skír.* 83, 124₂₄.

skapskifti, n. pl., *Sindsforandring:* Kvað hann s. sín hafa atvikast þannig, að *Þús.* 3, 111₁₁.

skapsmunir, m. pl., *Sindelag, Karakter*: þolgæði og stilling í alls konar bágindum eru helzta einkjennið á skapsmunum Inda *Fjöl.* 2, 2, 25₂₂. Margur maður . . . hittir á tilgang manna og metur skapsmuni þeirra með meiri skarpleika en annar *TB.* 7, 109₁₇.

skápur (-s, -ar), m., *et Skab.*

skapþungur, a., *med tungt Sind:* þar hljóta að borga enn | skapþungir skilamenn | skuldina lognu á svikatöflu þinni *JH.* 9₈.

skapþyngsli, n. pl., *Tungsindighed*: voru honum nú ekki skapþyngslin að meini *Þús.* 1, 6₂₂.

skar, n., *Tande;* taka af skarið *borttage enhver Tvivl om en Sag:* En móðirin tók af skarið *HP. Gr.* 5₉.

skara (a), vi.; s. fram úr *rage frem; udmærke sig fremfor:* hvað tvær eða þrjár sýslur skörruðu lángt framúr öllum hinum *Fjöl.* 1, 28₂₂. Kappgirnin er að eins eitt sjerstakt einkenni við manninn, en hvorki skarar það mest fram úr eða er hið göfuglegasta *Sm.* 101₁₉.

skarfakál, n., *cochlearia officinalis, Skeurt. Mohr* 199₉. s., hvönn burnirót *Av.* 13, 111₂₅.

skarfur (-s, -ar), m., 1. *pelecanus carbo. Mohr* 32₂₇. — 2. *Skærv* (*en Mønt*): þó var stundum í hversdagsmáli enginn munur gjörður á . . . hvítingi og skarfi *LLH.* 58₂₀.

skarífífill (-fífils, -fíflar), m., = undafífill *hieracium praemorsum BH. Gr.* 185₂₀. *leontodon autumnale Av.* 18, 17₂₉.

skarlagssótt, f., *Skarlagensfeber:* Nú kemur mislingasótt eða s. *StA.* 75, 130₂₀.

skarlatsrauður, a., *skarlagenrød:* þar er bæði rósrautt og skarlatsrautt *Fk.* 21/4 91, 63b61.

skarlatssótt, f., *Skarlagensfeber:* s. og mislingasótt stakk sjer niður á stöku stað *Fr.* 78, 38n7.

skarnhaugur (-s, -ar), m., *Mødding:* Litla kisa hitti nú hreysiköttinn, sem sat úti á skarnhaugnum *TÞH. Tib.* 1, 28n1.

skarnurt, f., *limosella, Dyndurt:* Lítil s. *Grl.* 654.

skarpleiki, m., *Skarpsindighed:* hún brúkadi skarpleikann til einkis annars, enn ad koma fram vondsku sinni *HF. Kv.* 1, 29n4. með meiri skarpleika *TB.* 7, 109n8.

skarpleikur (-s), m., = skarpleiki: Eg ríf í sundur net allra þeirra efasemda, er hinn logui s. ætlaði sér að flækja mig í *Myn.* 184n2.

skarpskygn, a., *skarpsynet, skarpsindig:* Demosþenes var svo skarpskyggn, að hann sá alla fyrirætlan Filipps *PM. Ág.* 47n7. í næmri og skarpskygnri eptirtekt *TB.* 7, 119n5.

skarpskygni, f., *Skarpsynethed, Skarpsindighed:* svo verður með s. að geta til, hvernig hitt sé, sem á vantar *TB.* 3, 93n6. með dœmafárri s. *Av.* 6, 45n1. með frábærri skarpskyggni 78n4. *Af* því riti má sjá, að nokkur skarpskyggni átti heima hjá Celsusi *HH. Ks.* 108n4.

skarpsýni, f., *Skarpsynethed, Skarpsindighed:* Hældu allir vezírarnir s. hans *Þús.* 1, 127n6. Snjallast var hann samband | snildar og iðni, | sálar s., | sálar langsýni *BT.* 95n.

skarpsýnn, a., *skarpsynet, skarpsindig:* hann var bæði hreinhjartaður og s. *Þvf. Alm.* 94, 80n.

skarpvitr (-ran), a., *skarpsindig:* myndir, sem geta leitt skarpvitra, athugandi menn seinni alda á þá leynistigu, sem *Gr. Kv.* 93n7. skarpvitran efnafræðing *Þús.* 2, 59n1. þrátt fyrir hinar nákvæmustu og skarpvitrustu rannsóknir margra lærðra manna *HH. Ks.* 9n6.

skárri, a. comp., (*naar Talen er om noget daarligt*) *bedre. Superl.* skástur: Skárra er að vera skorinn í smátt *GJ. ÍO.* 316n1. sá maður, sem vill efla sjálfan sig, verður að velja sér þau (ɔ: blöð), sem skást eru af þeim, er hann nær í *TB.* 7, 152n4.

skarsúð (-ir), f., *horisontalt liggende Bræder* (*med den ene Kant over den anden*) *i et Tag:* sé s. sett fyrir reisifjöl *AÓ. Af.* 182n1. með torfveggjum og s. *Íf.* 21/10 91, 333a2s.

skart, n., *Pragt, prægtige Klæder, Smykker.*

skartföt, n. pl., *Stadsklæder:* hún var ekki svo fjölskrúðug, að hún ætti s., sem sambyði slíkum skemtifundi *Þs.* 1, 225n2.

skartgripur (-s, -ir), m., *Smykke, Smykkesag:* Var lík konunnar prýtt skartgripum þeim, er hún hafði átt *Þús.* 1, 309n7. húsgögn og skartgripi 2, 130n2.

skartkona, f., *prægtig klædt Kvinde:* skartkonu ég sé með fald *JÓ.* 91n.

skartsalur (-ar, -ir), m., *Salon:* Dær leiddu oss inn í afarstóran skartsal *Ið. SG.* 104n0.

skartsýki, f., *Pragtsyge;* Konum bar hann á brýn s. *Fróð.* 2/2 86, 331n4.

skaröxi, f., *Skarøxe:* nokkrar tylftir af bolöxum og skaröxum *Rób.* 38n.

skásettur, pp., *skraaliggende:* augun nokkuð skásett *Ið.* 4, 180n8.

sjónarhringur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Synskreds*: Er þitt að utan ríki | við augans sjónarhring? *ST.* 38₄.

sjónarhæð (-ir), f., 1. = sjónarhóll. — 2. *Synspunkt*: hið sama lögmál, séð af gagnstæðri s., *AÓ. Af.* 60₂.

sjónarlegur, a., = sýnilegur *synlig*: þar voru ekki fleiri menn sjónarlegir, en hann og stúlkurnar 2, *Þs.* 1, 315₁₅.

sjónarleikur (-s,-ar *el.* -ir), m., *Skuespil*: þessi hæfilegi staður er sjónarsvið eða leiksvið (*Scena*), sem til er búið í þeim húsum, sem byggð eru til þess að sýna sjónarleikinn í *Gr. Kv.* 87₁₆. eymd og volæði þjóðanna . . . verða eins og s. handa hinum nýúngagjarna skríl *Myn.* 136₁₁.

sjónarlind (-ir), f., *Synets Kilde, Öje*: Og hennar getur aldrei meir | sæbláa sjónarlind | speglað ástvina mynd *KJ.* 93₅.

sjónarmark, n., *Öjemærke*: Sjá betur, Lear! og lát mig stöðugt vera | þitt sanna sjónarmark *Lear* 7₁₈.

sjónarmið, n., *Synspunkt, Standpunkt*: s. það, sem skáldið er á *Gr. Kv.* 88₁₀. þjóð vor er ekki komin á þetta s. 118₁₄. frá sjónarmiði þjóðfjelagsins *Kt.* 2, 48₂₇.

sjónarmunur (-ar), m., *Parallaxe*: Hægt er og að reikna sjer til hinn litla sjónarmun (*Parallaxe*), sem kjemur af því, að *Urs.* 81₁₄.

sjónarsvið, n., 1. *Scene, Skueplads*: s. eða leiksvið (*Scene*). *Gr. Kv.* 87₁₄. — 2. *Synsmark, Kampus*: Svo þarf hún (ɔ: sjónpípan) að hafa hæfilega vítt s. (*Campus*). *Urs.* 163₂₅.

sjónarvottur (-s,-ar), m., *Öjenvidne*: þegar eg hafði verið s. að þessari svívirðingu *Þús.* 1, 8₅. sjónarvottar að þessu fagra læknisverki 2, 107₉.

sjónaukagler, n., *Forstörrelseglas*: ef þeir hafa kunnáttu og lag á að horfa í sjónaukagler vort *FP.* 116₈.

sjónauki, m., *Mikroskop*: í gegnum góðan sjónauka (*Mikroskop*). *Urs.* 12₁₄. Sjónaukarnir hafa frætt oss mikið um yfirborð tunglsins *Tvh.* 4₁₇. Með sjónaukanum var nú leitað í blóði, innýflum, saurindum *Ið.* 6, 172₂₅.

sjónbaugur(-s-ar), m., *Synskreds, Horisont*: nú eru uppi á sjónbaugi Norðurálfunnar þau teikn, sem enda vjer Íslendingar megum eigi láta með öllu óathuguð *Þj.* $^{12}/_{5}$ 87, 77a₇.

sjóndapur (-ran), a., *svagsynet*: sá þeirra hinn sjóndaprasti *TB.* 12, 191₁₇. sjóndapurt gamalmennið *PS. Ast.* 172₂₂.

sjóndeildarbaugur (-s, ar), m., *Synskreds*: frá sjóndeildarbaug til sjóndeildarbaugs *Tvh.* 31₂.

sjóndeildarhringur (-s,-ar *el.* -ir), m., *Synskreds*: s. hans er stærri *Sm.* 28₈. nærfellt svo mikið skeið, að ráða mætti niður 700 sólum umhverfis á öllum sjóndeildarhringnum *Urs.* 6₄. þörfin sýnir manninum jafnan viðlendari og viðlendari sjóndeildarhring *AÓ. Af.* 4₂₉.

sjóndepill (-depils,-deplar), m., *Synspunkt*: hið sama lögmál . . . séð úr sjóndepli kaupandans *AÓ. Af.* 60₂. úr sjóndepli kaupgjaldsins 133₂₀.

sjóndepra, f., *Svagsynethed*: að nú sé „þreyta, burðahrörnun og ei sízt s.“ farin að ganga að sér *Safn* 2, 600₁₅. að nota sér sjóndepru Hannesar *PS. Ast.* 172₂₂.

sjónfagur (-ran), a., 1. *smuk af*

Udseende: seg mjer, sjónfagra kona! . . . hvernig vikur því við, að *Þús.* 1,101₁₃. — 2. *tilsyneladende smuk*: hún (ɔ: dyggð hins náttúrlega manns) . . . (er) stundum sjónfögur hið ytra, en innvortis andstyggileg fyrir honum, sem rannsakar hjörtun og nýrun *HGTh.* 37₈.

sjónfœri, n., *optisk Instrument*: Vjer þurfum góðra sjónfæra við *Urs.* 159₉. að rannsaka tunglið í stórum og listalega gjörðum sjónfærum *Trh.* 37₈.

sjónglepjandi, ppræs., *blendende*: stundum voru þau (ɔ: norðurljósin) eins og geislar, sem titruðu og brunnu með s. hvítum eða rauðum loga *Norðurl.* ¹/₄ 93, 39a₁₆.

sjónglerr, n., *Mikroskop*: í hverjum smádropa felast irmlingarnir þúsundum saman og hefðu eiliflega dulist, væru ekki sjónglerin *Fjöl.* 2, 2, 4₇.

sjónhendi, n., *Øjets Sikkerhed*: Í þessu efni ríðr einkum á að liðka sjónhendið *Fk.* ¹¹/₉ 86, 66a₆₇.

sjónhending (-ar), f., *Synsretning, lige Retning*: Nú er hjer um bil 6¹/₂ þingmannaleið af Geirólfsgnúpi suður í Reykjavík beina sjónhending *Björl.* 17₈₁.

sjónhverfing (-ar), f., *Synsbedrag*: Jeg sagði, að öll ást . . . væri ekkert nema s. hjartveikra kvenna *TÞH. BS.* 168₂₂. að holdtekja Drottins vors . . . hefði verið s. *Tang.* 155₁₇.

sjónhverfingamaður, m., *Taskenspiller*: Sjónhverfingamenn sýna þar listir sínar *Ið. SG.* 112₁₈.

sjónhverfingaleikur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Taskenspilleri; Blendværk*: um leið og hann væri að fremja sinn hræsnisfulla sjónhverfingaleik *TÞH. Dr.* 1, 1, 37₁₅.

sjónhverfingalist (-ir), f., *Taskenspillerkunst*: Sjónhverfingalistir *Gefj.* 56₅.

sjónleikur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Skuespil*: líka voru nokkurskonar sjónleikir viðhafðir hjá oss *Fjöl.* 1, 56₁₂.

sjónlítill, a., *svagsynet*: sem hver annar s. maður *PS. Ast.* 172₁₀.

sjónpípa, f., *Teleskop*: 1815 fann Olbers litla halastjernu, er ekki sjest nema í sjónpípum *Urs.* 121₁₁. Mökkva suma má ei þó | með sjónpípu greiða *BG. Nj.* 50₉.

sjónríkur, a., *idérig, genial*: enda mun hið sjónríka stórskáld aldrei hafa haft hin minstu áhrif á Magnús *TB.* 8, 4₁₅.

sjónstaður (-ar, -ir), m., *Synspunkt*: hið sama lögmál, sem áðr var skoðað úr sjónstað verzlunarinnar *AÓ. Af.* 60₃.

sjónstillir, m., *Stereoskop*: 1830 fann hann 'stereoskopið' (sjónstilli) *Skír.* 76, 62₁₉.

sjónsvið, n., *Scene, Skueplads*: Að því búnu kom fram á sjónsviðið maður nokkur *KJ. Uf.* 57₁₅.

sjóntaug (-ar), f., *Synsnerve*: sjóntaugin, sem liggur frá auganu inn í heilann *JJ. EML.* 44₉. þegar sjóntaugin kemur aptan að auganu 100₂₅.

sjónvarnargleraugu, n. pl., *Konservationsbriller*: nú er að minnast á sjónvarnargleraugun *Fisch. Ef.* 320₁₈.

sjónvilla, f., *Synsbedrag*: þetta mun samt í raun og veru vera meira enn s. *Urs.* 151₁₆. Sumar þessar listir geta verið byggðar á sjónvillum *Gefj.* 56₁₉.

sjónvitlaus, a., *helt afsindig, aldeles rasende*: varnið þessum sjón-

vitlausa manni að fara á eptir mjer *Þús.* 2, 68$_{35}$.

sjóróðrarmaður, m., *Fisker*: útvegsbændur, sem taka sjóróðrarmenn upp á kaup *Þj.* $^{18}/_{12}$ 91, 241b$_{32}$.

sjórót, n., *Bølgegang, Brænding*: þilskipunum er miklu borgnara í sjóróti en hinum opnu *Nöf.* $^{8}/_{5}$ 73, 69b$_{29}$.

sjósjúkur, a., *søsyg*.

sjóskemdir, f. pl., *Søskade*: Það eru því Ítalir, sem hafa ábyrgðina á sjóskemdum *Av.* 19, 217$_{26}$.

sjóskrímsli, n., *Søuhyre*: í Grímsey fyrir norðan fara margar sögur af s. *Þs.* 1, 138$_{25}$. náttúrufræðisfélagið í Boston safnaði vitnisburðum frá 40 manns, sem allir þóttust hafa séð sjóskrímslið *TB.* 14, 105$_{20}$.

sjósókn, f., *Fiskeri*: sjóróðrarmenn vilja ekki vinna að öðrum verkum en s. eða því, sem að henni lýtr *Þj.* $^{18}/_{12}$ 91, 241b$_{30}$. aukaatvinnugreinir, sem margur bóndi verður ef til vill að stunda meira eða minna aukreitis, t. d. s. *Br.* 3, 84$_{26}$.

sjósóknari, m., *Fisker*: Geirmundur á Hvanndölum var s. mikill *Þs.* 1., 289$_{12}$.

sjósótt, f., *Søsyge*: Hann hafði á inni löngu sjóferð verið sifjáður af. s. *Alm.* 85, 81$_{1}$.

sjóveikur, a., *søsyg*: Darwin var heldur heilsutæpur, en ferðirnar juku hjer á, er hann var ávallt mjög s. *Skír.* 83, 58$_{24}$.

sjóverzlandi, ppræs., *som driver Søhandel*: allar s. þjóðir *Sk.* $^{24}/_{7}$ 80, 166a$_{28}$.

sjóvetlingur (-s, -ar), m., *Slags Bælgvante, som bruges af Fiskere*: húsfreyja fékk kvennfólki sínu ull til að vinna úr sjóvetlinga *Þs.* 1, 421$_{21}$.

sjóþarafræði, f., *Tangplantelære*: annað var sjóþarafræði *Lyngbye's* mjög merkilegt rit *Gr. Sk.* 91, 78$_{21}$.

sjúga (sýg, sjúgum; saug, sugum; soginn), vt., *suge, die, patte*; s. upp í nefið *snøfte, snøvle*: Ingveldur saug um leið upp í nefið *JT. PoS.* 32$_{1}$.

sjúkdómafræði, f., *Sygdomslære, Pathologi, Nosologi*: maðurinn var vel að sjer í allri sjúkdómafræði *Heilbr. Tíð.* 79, 68$_{16}$. kemr þetta við sjúkdómafræðinni *MJ. Bfr.* 258$_{16}$.

sjúkdómsbeður (-jar, -ir), m., *Sygeleje*: þótt jeg liggji í syndasárum, | sjúkdómsbeði kveljist á *Sb.* 173, 4$_{2}$.

sjúklingur (-s, -ar), m., *Patient*: hann vitjaði sjúklingsins *Fjöl.* 4, 2, 28$_{5}$. hættan er öll undir því komin . . . hversu gamall sjúklingurinn er *JJ. Lb.* 4$_{10}$.

sjúkrafræði, f., = sjúkdómafræði: hafa menn nú (í gröfum Egipta) fundið skrásetta fullkomna s. og meðalafræði *Ið.* 6, 84$_{21}$.

sjúkrahjúkr|un (-anir), f.. *Sygepleje*: E. hafði . . . hneigt mjög huga sinn að sunnudagaskólum, kvennafélögum til sjúkrahjúkrunar *Ið.* 1, 49$_{3}$.

sjúkrahús, n., *Sygehus, Hospital*: Í sjúkrahúsi uppeldisstofnunarinnar hittum við unga stúlku *Ið.* 5, 300$_{6}$.

sjúkrasjóður (-s, -ir), m., *Sygekasse*: Lífsábyrgð og sjúkrasjóðir *Sm.* 59$_{16}$.

sjöárastríð, n., *Syvaarskrig*: Í sjöárastríðinu gjerði hann sig frægan *PP. Sms.* 59$_{9}$.

sjöarmaður, a., *med syv Arme*: hjengu niður úr því (ɔ: loptinu) gullnir ljósahjálmar, sjöarmaðir *Þús.* 3, 56$_{18}$.

Sjöborgaland, n., *Siebenbürgen:* Þjóðverjar hafa opt vandað um aðferð þeirra við þjóðbræðurna á Sjöborgalandi *Skír.* 87, 108₂₈.

sjöfalda (a), vt., *syvdoble:* menn með ensku fyrir móðurmál hafa sjöfaldast 1787—1887 *Skír.* 89, 31₃₁.

sjöfaldur, a., *syvdobbelt:* línan I0 er sjøfeld að leingd við AF. *Urs.* 93₂₇.

sjöhliðaður, a., *syvportet:* Við tókum hina sjöhliðuðu Þebuborg *Il.* 1,96₁₁.

sjöstjörnur, f. pl., *Syvstjærnen:* Flestir menn þekkja einhvurjar stjørnur, t. a. m. vagninn og sjøstjørnurnar *Urs.* 139₈ sjöstjörnur eða Sæfarastjörnur *Stoll* 81₂₁.

sjötti, num. ord., *sjette.*

sjöttungur (-s, -ar), m., *sjette Del:* Jón fær sjöttung af tekjunum *KJ. Uf.* 65₁.

sjötugsaldur (-rs), m., *en Alder af 70 Aar:* þrátt fyrir sjötugsaldurinn *PS. Ast.* 129₂.

sjöþúsundasti, a., *den syvtusinde:* á sjöþúsundasta og tuttugasta ári í tímabili hins mikla tvíhyrnda Iskanders *Þús.* 2, 59₉.

skáborð, n., *Pult:* lauk hann upp ljósbláu og háfættu skáborði *TÞH. BS.* 191₂₉.

skaðkala (-kell, -kól, -kalinn), v. impers.; e-n skaðkell *en bliver stærkt beskadiget af Forfrysning:* af því að hann skaðkól á vinstra eyrað *JS. St.* 1, 61₈.

skaðlítill, a., *lidet skadelig. Comp.* skaðminni *mindre skadelig:* Þessar afleiðingar af því að reyna of mikið á sálargáfurnar of snemma eru þó ef til vill skaðminni en þau áhrif, er það hefur á heilsuna, að líkamabyggingin veikist *Spenc.* 110₃₀.

skaðræði, n., *Skadelighed:* er vér viljum lýsa s. allrar alkohólsnautnar *MJ. Bfr.* 247₇.

skaðræðismikill, a., *meget skadelig, fordærvelig:* af slíkum dýrum voru engispretturnar skaðræðismestar *LLH.* 96₁₄.

skaðsamur, a., *skadelig, fordærvelig.*

skaðsemi, f., *Skadelighed, Fordærvelighed:* Skaðsemi allrar ósannsögli er mikil *JG. Hv.* 108₁₃.

Skaðvaldur (-s), m., *Ulykkestifter, Djævelen:* varð þá skyndiskin | í Skaðvalds bygðum *Milt. Pdm.* 20a₂₂.

skádýr, n., *usymmetrisk Dyr:* Hann hefir fyrstur manna skipt öllum dírum, sem til eru, í fjórar höfuðgreínir: s., lindír, liðdír og hriggdír *Fjöl.* 2, 2, 3₈.

skáeygur, a., *med skraaliggende Öjne:* flatnefjaðir og skáeygir *Av.* 6, 119₁₄.

skafa, f., 1. *Skrabe:* hann tók sköfu og skóf sig með henni *Tang* 83₂₂. — 2. *Afskav, hvad der afskaves ved en enkelt Bevægelse af Kniven:* en er hann hafði tæplega tekið fjórar sköfur með hnífnum, hætti hann *Þús.* 2, 62₁₂.

skáferhyrningur (-s, -ar), m., *Rhombe:* skáferhyrningar *Gr. Stf.* 2₃₁.

skafheiðríkur, a., *fuldkommen skyfri:* loptið var skafheiðríkt *PS. Ast.* 202₅.

skafl (-s, -ar), m., *Hage paa en Hestesko.*

skaflaför, n. pl., *Mærker (paa Is) af Hagerne paa en Hestesko:* Sáust þá skaflaförin eptir hestinn *Þs.* 1, 397₁₂.

skaflajárn, n. pl., *Hestesko med skarpe Hager.*

skaflajárna (-a), vt., *skarpsko.*

skaflajárnaður, pp., *skarpskoet:* kirkjufólkið streymir að úr öllum

áttum á skaflajárnuðum jóum *TÞH. BS.* 191₁.

skaflasnarpur, a., *skarpskoet:* Skelfir jarðar skjótt brá við og léði | skaflasnarpa sveini reginhesta *GTh. Lm.* 198₈.

skágeisli, m., *skraat faldende Straale:* þaðan að sjá er sólin rétt alt af kyr niðr við sjónarbauginn og gerir þar sífelt undarlega rökkrbirtu með skágeislum sínum *Ið.* 3, 305₁₇.

skáhallur, a., *skraa:* Pandarus lagði hann (ɔ: bogann) niður á jörð skáhallan *Il.* 1, 84₁₈. Hiti sólargeislanna minnkar að sama skapi, sem þeir eru skáhallari *StN.* 2, 24₁₅.

skáhalt, adv., *skraat, paa skraa:* ásar, er . . sjást ekki nema þegar sólin skín mjög skáhallt á þá *Urs.* 62₁₅.

skáhrinding (-ar), f., *skævt Stød:* skáhrindingar *Fisch. Ef.* 57₂₈.

skáhyrningur (-s, -ar), m., *Rhombe:* Séu hliðar í skáhyrndum samsíðing jafnstórar, er hann nefndur s. *Hemp.* 58₁₅.

skák (-ir), f., *Strimmel:* ef þú plægir árlega af því (ɔ: túni þínu) s. eftir s. *AÓ. Af.* 180₁₆. litlar skákir *Av.* 20, 3₁₈.

skaka, f., (*sædvanlig firkantet*) *aflang Smörklump:* tókst Guðrúnu sjaldan að klípa mikið af skökunni svo að Bárður yrði þess ekki var *JT. PoS.* 36₁₂.

skaka (**skek, skökum; skók, skókum; skekinn**), 1. vt., *ryste.* — 2. vi., *kærne Mælk, Smör:* Húsmóðir hennar bað hana að skaka *Þs.* 1, 8₈₀.

skakka (a), vt. *bringe til at hælde til den ene Side:* Kanadastjórn skakkaði leikinn *Skír.* 89, 80₁₆.

skakkafall, n., *Ukeld:* Jón varð fyrir því skakkafalli, að kýr hans fannst einn morgun . . . svo á sig komin, að hún gat ekki staðið upp *Þs.* 1, 381₇.

skakkreitis, adv., *paa skraa:* bæði niður og upp, til hliðar og s. *Nátt.* 94₁₅.

skál (-ar *el.* -ir), f., *Skaal; Bassin:* Geysir hefur myndað stóra s. af hverahrúðri *ÞTh. LÍ.* 37₈.

skála (a), vt.; **skála sig** *pokulere:* hann mun hafa skálað sig í nótt með vinum sínum *Þús.* 1, 364₁₄.

skáladrykkja, f., *Skaaldrikning, Udbringelse af Skaaler:* á móti einum skæðasta óvin bindindisins, skáladrykkjunni *MJ. Bfr.* 94₂₈.

skálda (-a), vi., *digte:* hvernig hefir þar tekizt að skálda? *JH.* 322₁₂.

skáldaður, a., *afhaaret:* Hún hefði ekki verið svona horuð og skálduð, ef hún hefði verið hjá okkur *Dv.* 5, 50₉.

skáldahjúpur (-s, -ar), m., *digterisk Indklædning:* að færa inar fornu sagnir úr skáldahjúpnum *Fjöl.* 1, 100₂₅.

skáldamjöður (-mjaðar), m., *Digtermjød, Digterdrik:* Skáldamjöðurinn heitir bodnarkeita *Fjöl.* 3, 1, 26₁₂.

skáldandi, m., *Digteraand:* að skáld-andi og fegurðartilfinning muni vera sjaldgæfast á Íslandi. *Fjöl.* 4, 1, 9₁₀.

skáld-dreymandi, ppræs., *digterisk drömmende:* hinna s. fornvitringa *Ið.* 3, 302₁₄.

skáldfræði, f., *Læren om Digtekunsten og de digteriske Omskrivninger; Poetik:* bókin hefir verið einhver hinn helzti hyrningarsteinn allrar norrænnar m á l f r æ ð i, og ekki

að eins sjálfrar skáldfræðinnar *FJ. NV.* 8₂₀.

skáldgáfa, f., *Digtergave*: Hins vegar geta t. d. listasmekkr, fegrðartilfinning, s., smíðahagleikr gengið í ættir *JÓ. Jafnr.* 13₄.

skáldgengi, n., *Digterberömmelse:* hann lét ekki leiðast af s. sínu til þess að gera sér í hugarlund, að hann væri meira skáld, en hann í raun og veru var *Suðr.* $^{17}/_{2}$ 83, 16c₁₀.

skáldguð (-s, -ir), m., *Digtergud.*

skáldgyðja, f., *Digtergudinde:* Af erfiljóðum hefi ég helzt tekið þau upp, er mér virtust bera það með sér, að þau væru orkt að fúsum vilja skáldgyðjunnar *GT.* 152₂₅.

skáldgæddur, pp., *digterisk begavet*: Viðsýnið . . . hæfir vel hinni glöðu lund, fjöruga eðli og skáldgædda anda fröken Kall *Nöl.* $^{19}/_{2}$ 79, 110₄₂.

skáldhimin (-himins, -himnar), m., *Digterhimmel*: önnur jafnbjört stjarna á hinum íslenzka skáldhimni *Skír.* 89, 95₁₁.

skáldhroki, m., *Digterstolthed*: laus við skáldhroka *Suðr.* $^{17}/_{2}$ 83, 16b₇₂.

skáldlega, adv., *digterisk*: það er skarplega sjeð og s. lýst *Sk.* $^{29}/_{6}$ 82, 57b₁₉.

skáldlegur, a., *digterisk, poetisk*: Skáldsaga þessi þykir að skáldlegri fegurð bera af flestum samkynja sögum *Fr.* 78, 29₁₆.

skáldleikur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Skuespil, Drama*: Voru leiknir bæði skáldleikir eptir ágæta höfunda í útlöndum og nokkrir frumsamdir af íslenzkum skáldum *Av.* 15, 10₅.

skáldmannaguð (-s, -ir), m., *Digtergud*: Apollón s. *PM. Ág.* 12₂₂.

skáldmenni, m., *Digter*: lát hringinn fylgja sett þinni, meðan s. hana prýða *MJ. HM.* 117₁₅.

skáldment, f., *Digtekunst*: Þar er skáldmentin snauð | andlaus, úrelt og dauð *Fk.* $^{15}/_{3}$ 84, 6b₄₁.

skáldmæli, n., *Digtning:* Allt er komið undir því, að skáldmælunum sje komið firir eptir ástæðum í hvurt sinn *Fjöl.* 4, 1, 10₁₂.

skáldmæltur, a., *digterisk anlagt, digterisk begavet; som kan göre Vers*: kona vel viti borin og enda skáldmælt *PS. Ast.* 8₂₄. gáfukona mikil og skáldmælt vel *HP. Gr.* 7₂₁. hann var s., hæðinn, biturorður *Ið.* 4, 33₉.

skáldmæti, f., *digterisk Værd*: S. Jökuls-þáttar er í sjálfu sér engan veginn komin undir vinsældum hans eðr alþýðleik *Fróð.* $^{25}/_{4}$ 84, 111₂₁.

skáldprestur (-s, -ar), m., *Digterpræst, Præst, som er Digter:* Skáldprestrinn Hostrup hélt snjalla ræðu *Fk.* $^{16}/_{8}$ 86, 58b₁₇.

skáldrit, n., *Digterværk*: Jeg var ungur, þegar jeg fyrst heyrði Túrgenjews getið og fór að lesa s. hans *Hd.* 18a₁₉.

skáldsaga, f., *Roman, Novelle:* eins konar fræðandi s. *HH. Ks.* 146₅. Hann hafði mikið yndi af skáldsögum, einkum eftir Dickens *TB.* 4, 163₁₇.

skáldsagnahöfundur (-ar, -ar), m., *Romanforfatter, Novellist*: einn af enum frægari skáldsagna og leikritahöfundum Frakka *Skír.* 84, 74₂₅.

skáldsagnasmiður (-s, -ir), m., = skáldsagnahöfundur: að það væri í honum efni í skáldsagnasmið *Ið.* 6, 214₁₆.

skáldsjónir, f. pl., *Digtersyner, Digteridtser:* að lýsa nákvæmlega hinni einkennilegu kirkjuskoðun

Grundtvigs, sem stendur í sambandi við s. hans *HP. Gr.* 19₃₀.

skáldskapargáfa, f., *Digtergave, Digtertalent:* af samvistinni við hana vaknaði s. Grundtvigs *HP. Gr.* 8₂.

skáldskaparguð (-s, -ir), m., *Digtergud:* Apollon s. *Stoll* 49₂₃.

skáldskaparheimur (-s), m., *Digterverden:* hin svokölluðu rómantisku skáld, sem ráðandi voru í skáldskaparheiminum næst á undan realistunum *Ald.* 1. 59₁₉.

skáldskaparlegur, a., *digterisk, poetisk:* skáldskaparlegt gildi *Sk.* ¹²/₁₁ 78, 387₄₆. í skáldskaparlegu tilliti *Fr.* 78, 29₉.

skáldskaparlýti, n. pl., *Formfejl (metriske el. prosodiske) i et Digterværk:* þessi og þvíumlík skáldskaparliti *Fjöl.* 2, 1, 44₈₁.

skáldskapartegund (-ir), f., *Digtart:* það form, sem þessi s. kemur fram í, eru viðræður *(Dialog). Gr. Kv.* 87₁₀.

skáldskaparverk, n., *Digterværk:* s., guðfræðirit og heimspekileg fræðikerfi *TB.* 7, 126₂₃.

skáldskaparvit, n., *Digtergave:* lísir það eins og annað skáldskaparviti hans *Fjöl.* 3, 1, 60₈.

skáldskapur (-ar), m., *Digtning, Poesi:* hvursu það sje fjarstætt, að hann (ɔ: þessi kveðskapur) geti heitið skáldskapur *Fjöl.* 3, 1, 19₂₆.

skáldsveignr (-ar, -ar *el.* -ir), m., *Digterkrans:* Öðrum rétti hann skáldsveigana og hélt engum eptir handa sjálfum sér *Suðr.* ¹⁷/₂ 83, 16c₃₀.

skáldsvipur (-s, -ir), m., *Digterskikkelse:* S. hans verður enn fegurri við þetta *Suðr.* ¹⁷/₂ 83, 16c₃₁.

skáldsögnhöfundur (-ar, -ar), m., = skáldsagnahöfundur: Skáldsöguhöfundurinn Emile Zola ritaði þetta ár skáldsögu *Skír.* 89, 41₈₅.

skáldsögulestur (-rs, -rar), m., *Romanlæsning:* Margir prestar, mælti hann, hafa áhuga á öðru, t. d. skáldsögulestri og stjórnmálum *Auðv.* 39₂₇.

skáldvit, n., *Digtergave:* S. samanber, | skoðar og dæmir *BJ. Sks.* 109₅.

skáldæð, f., *Digteraare:* Ólöf Sigurðardóttir hefir óneitanlega s. *Fk.* ⁸/₈ 88, 91b₅₄.

skáletra (-a), vt., *trykke med Kursiv, kursivere:* Hvað eiga skáletruðu orðin að þýða? *Íf.* ²⁰/₁₀ 86, 169c₃₀.

skáletur, n., *Kursiv:* það sem er bundið er prentað með skáletri *TB.* 6, 171₈. Skammstafanir eru leystar úr böndum, en þær eru sýndar með skáletri *Íf.* ³/₈ 92, 245c₄₃.

skálína, f., *Skraalinje.*

skálkaskjól, n., *Skalkeskjul:* Syndin er einmitt eitt af skjálkaskjólunum, sem menn skjótast í *GP. ÞS.* 111₈₁.

skálmyndaður, a., *skaalformet:* Hver liður er s. í báða enda *PJ. Ns.* 98₈₁. gígur reglulega skálmyndaður *Av.* 19, 125₂₃.

skammbiti, m., *Hanebjælke:* hallast hann um leið með andlitið upp að skammbitanum *Þs.* 1, 42₁₃.

skammbyssa, f., *Pistol:* Maðurinn tók upp hjá sjer skammbyssu *Auðv.* 60₂₁.

skammbyssuskot, n., *Pistolskud:* að hestrinn væri alblóðugr af skammbyssuskoti *Dægst.* 7₂₁.

skammgóður, a., *kortvarig:* Án hennar (ɔ: sparseminnar) er löggjöf, góðgjörðasemi og mannást s. vermir *Sm.* 201₁₈. Skammsýni er það og s. vermir, að *Br.* 3, 68₁₄.

skammrif, n. pl., *Hals, Bryst, Bove og de kortere Ribben af et*

slagtet Kreatur: það hefur verið stolið skamrifjum þar á Hamri *JT. PoS.* 46$_{13}$.

skammrifjabógar, m. pl.. *Bovene (Skankerne) paa* skammrif: einginn mundi þar upprjettur gánga meiga sakir hinna lángleggjuðu skammrifjabógna *JT. PoS.* 36$_{26}$.

skammrjóður, a., *skamrød:* með kinnum skammrjóðum *BT.* 226$_{21}$.

skammskygn, a., *kortsynet:* vissi -at hinn skammskygni | hve skamma stundo | öllo hino ágæzta | unnt er lífs *GB.* 320$_{5}$.

skammstöfun (-stafanir), f., *Abbreviation; se* skáletur.

skammsýni, f., *Kortsynethed:* skilið eigi hjartað vor s. fær *KJ.* 178$_{11}$. þar sem sannleikurinn ekki hefur neina skýlu skammsýninnar yfir sjer *JG. Hv.* 72$_{27}$.

skammsýnilegur, a., *vidnende om Kortsynethed, kortsynet:* þessi almenna ólund manna út af árangri hins pólitiska frelsis er skammsýnisleg *Fk. A.* 90, 22b$_{14}$.

skammsýnn, a., *kortsynet:* vort hið skammsýna vit *Myn.* 87$_{34}$. bæði hina skamsýnu og langsýnu sjálfselsku *AÓ. Af.* 80$_{14}$.

skammvinnur, a., *kortvarig:* Ekkert er skammvinnara enn jarðnesk sæla *Þús.* 1, 90$_{24}$.

skamta (a), vt., *uddele, tildele, bakke op:* hún vissi fyrir víst, hvað skamtað var hvert mál á flestum bæjum *JT. PoS.* 30$_{8}$.

skamtlaus, a., *ikke afmaalt, rigelig:* skamtlaust eldi *Milt. Pdm.* 49a$_{15}$.

skamtveizla, f., *Maaltid, hvor alle Bordgæster faa lige store Portioner:* skorti ekkert, það er ákjósa mátti að skamtveizlu *Il.* 1, 20$_{28}$.

skán (-ir), f., 1. *Skorpe:* Efsta skánin á hrauni kólnar og storknar fyrst af loptkuldanum *ÞTh. LÍ* 26$_{9}$. Á sumrin þiðna efstu jarðlögin, svo að 48 feta s. er ófreðin ofan á *TB.* 7, 305$_{22}$. — 2. *Hinde:* Vjer sjáum, að þunn hvít himna eða s. er þá komin ofan á kalkvatnið *StN.* 1, 19$_{18}$.

skána (a), vi., *blive bedre, lindres:* ef mér skánaði höfuðverkurinn, þegar á daginn liði *PP. NS.* 22$_{22}$.

skap, n., 1. *Forhold, Grad:* að því skapi (*i samme Forhold*) minnkaði mótstaða Rómverja *PM. Ág.* 105$_{5}$. að því skapi sem vér lærum betur og betur að þekkja eðli vort *TB.* 7, 129$_{29}$. — 2. *Sind, Sindelag, Sindsbeskaffenhed.*

skapanorn (-ir), f., *Μοῖρα Skæbnens Gudinde:* þá fjötraði skapanornin Dióres *Il.* 1, 100$_{21}$. Í dyrum sér hann svipi skapanorna *Tegn. Frþ.* 160$_{12}$.

skápborð, n., *Konsolbord:* Unga frúin . . . gekk að skápborði einu, er stóð upp við insta vegg stofunnar *Ið.* 1, 225$_{19}$.

skapbrigði, n. pl., *Sindsforandring:* til þess að komast fyrir, hvernig stæði á þessum kynlegu skapbrigðum hans *Þús.* 3, 110$_{29}$.

skapeigind (-ir), f., *grundvæsenlig Egenskab:* Skapeigindirnar heita kynseigindir og sameigindir *TB.* 12, 190$_{8}$.

skapfellilegur, a., *naturlig:* Steinn dó litlu síðar, og þókti mönnum ekki alt skapfellilegt um hann *Þs.* 1, 129$_{15}$.

skapferli, n., *Karakter:* að hann hafi aldrei getað lýst s. nokkurrar konu, sem hann hafi ekki að einhverju leyti verið ástfanginn af *Hd.* 52a$_{28}$.

skapferliseinkunn (-ir), f., *Ka-*

rakter: alt það, sem verst er í s. þjóðar vorrar *Mill* 63₁₄.

skapferlislýsing (-ar), f., *Karaktertegning*: fyrir mitt leyti virðist mjer, að skapferlislýsingar í bókinni sje yfir höfuð góðar *Íf.* ⁵/₈ 82, 75₂₃₃.

skaplegur, a., *naturlig:* Kristr skoðar réttlætið sem vort skaplega og heilbrigða ástand *Gefj.* 36₁₅.

skaplöstur (-lastar, -lestir), m., *Lidenskab:* inn óféiagslegasti og viðbjóðslegasti allra skaplasta *Mill* 156₁₁.

skapnaðarbrestur (-s, -ir), m., *Legemsfejl*: slikt ráðabrugg var enn ísjárverðara fyrir skapnaðarbrest, er konungsson hefir *lð.* 5, 351₂₂.

skapofsi, m., *Lidenskabelighed:* að hinn sami s., sem manninum var eiginlegur í lífinu, fylgir honum einnig eptir dauðann *Þs.* 1, 280₂₇.

skapraun (-ir), f., 1. *Ærgrelse, Græmmelse:* Agib grjet af skapraun *Þús.* 1, 371₂₅. — 2. *Drilleri:* Illugi gjörði honum allt til skapraunar (*for at drille ham*) *TÞH. BS.* 300₁₆.

skaprauna (a), vt. med dat., *drille, tirre:* skapraunaði hann honum með beiskyrðum *Þús.* 1, 371₈. hestarnir brugðu á leik viðsvegar um völlinn eins og til að s. honum sem mest *TÞH. BS.* 75₂₁.

skaprór, a., *af rolig Karakter*: Varð honum miklu skaprórra (*blev hans Sind langt roligere*) en áður *Þs.* 1, 407₉.

skapskeyting (-ar), f., *Tilfredsstillelse af Hævngærrighed; Afkølelse af Vrede:* fúsir á að veita Gyðingum atgöngu til rána og skapskeytingar *Skír.* 83, 124₂₄.

skapskifti, n. pl., *Sindsforandring:* Kvað hann s. sín hafa atvikast þannig, að *Þús.* 3, 111₁₁.

skapsmunir, m. pl., *Sindelag, Karakter*: þolgæði og stilling í alls konar bágindum eru helzta einkjenniið á skapsmunum Inda *Fjöl.* 2, 2, 25₂₂. Margur maður . . . hittir á tilgang manna og metur skapsmuni þeirra með meiri skarpleika en annar *TB.* 7, 109₁₇.

skápur (-s, -ar), m., *et Skab.*

skapþungur, a., *med tungt Sind:* þar hljóta að borga enn | skapþungir skilamenn | skuldina lognu á svikatöflu þinni *JH.* 9₈.

skapþyngsli, n. pl., *Tungsindighed*: voru honum nú ekki skapþyngslin að meini *Þús.* 1, 6₂₂.

skar, n., *Tande;* taka af skarið *borttage enhver Tvivl om en Sag:* En móðirin tók af skarið *HP. Gr.* 5₉.

skara (a), vi.; s. fram úr *rage frem; udmærke sig fremfor:* hvað tvær eða þrjár sýslur skörruðu lángt framúr öllum hinum *Fjöl.* 1, 28₂₂. Kappgirnin er að eins eitt sjerstakt einkenni við manninn, en hvorki skarar það mest fram úr eða er hið göfuglegasta *Sm.* 101₁₉.

skarfakál, n., *cochlearia officinalis, Skeurt. Mohr* 199₉. s., hvönn burnirót *Av.* 13, 111₂₅.

skarfur (-s, -ar), m., 1. *pelecanus carbo. Mohr* 32₂₇. — 2. *Skærv* (*en Mønt*): þó var stundum í hversdagsmáli enginn munur gjörður á . . . hvítingi og skarfi *LLH.* 58₂₀.

skarifífill (-fífils, -fíflar), m., = undafífill *hieracium praemorsum BH. Gr.* 185₂₀. *leontodon autumnale Av.* 18, 17₂₀.

skarlagssótt, f., *Skarlagensfeber:* Nú kemur mislingasótt eða s. *StA.* 75, 130₂₀.

skarlatsrauðnr, a., *skarlagenrød:* þar er bæði rósrautt og skarlatsrautt *Fk.* $^{21}/_{4}$ 91, 63b$_{61}$.

skarlatssótt, f., *Skarlagensfeber:* s. og mislingasótt stakk sjer niður á stöku stað *Fr.* 78, 38$_{27}$.

skarnhaugur (-s, -ar), m., *Mødding:* Litla kisa hitti nú hreysiköttinn, sem sat úti á skarnhaugnum *TÞH. Tíb.* 1, 28$_{21}$.

skarnurt, f., *limosella, Dyndurt:* Lítil s. *Grl.* 65$_{4}$.

skarpleiki, m., *Skarpsindighed:* hún brúkadi skarpleikann til einkis annars, enn ad koma fram vondsku sinni *HF. Kv.* 1, 29$_{14}$. með meiri skarpleika *TB.* 7, 109$_{18}$.

skarpleikur (-s), m., = skarpleiki: Eg rif í sundur net allra þeirra efasemda, er hinn logni s. ætlaði sér að fiskja mig í *Myn.* 184$_{22}$.

skarpskygn, a., *skarpsynet, skarpsindig:* Demosþenes var svo skarpskyggn, að hann sá alla fyrirætlan Filipps *PM. Ág.* 47$_{27}$. í næmri og skarpskygnri eptirtekt *TB.* 7, 119$_{25}$.

skarpskygni, f., *Skarpsynethed, Skarpsindighed:* svo verður með s. að geta til, hvernig hitt sé, sem á vantar *TB.* 3, 93$_{16}$. með dœmafárri s. *Av.* 6, 45$_{11}$. með frábærri skarpskyggni 78$_{24}$. *Af* því riti má sjá, að nokkur skarpskyggni átti heima hjá Celsusi *HH. Ks.* 108$_{24}$.

skarpsýni, f., *Skarpsynethed, Skarpsindighed:* Hældu allir vezírarnir s. hans *Þús.* 1, 127$_{26}$. Snjallast var hann samband | snildar og iðni, | sálar s., | sálar langsýni *BT.* 95$_{5}$.

skarpsýnn, a., *skarpsynet, skarpsindig:* hann var bæði hreinhjartaður og s. *Þvf. Alm.* 94, 80$_{2}$.

skarpvitr (-ran), a., *skarpsindig:* myndir, sem geta leitt skarpvitra, athugandi menn seinni alda á þá leynistigu, sem *Gr. Kv.* 93$_{17}$. skarpvitran efnafræðing *Þús.* 2, 59$_{21}$. þrátt fyrir hinar nákvæmustu og skarpvitrustu rannsóknir margra lærðra manna *HH. Ks.* 9$_{16}$.

skárri, a. comp., (*naar Talen er om noget daarligt*) *bedre. Superl.* skástur: Skárra er að vera skorinn í smátt *GJ. ÍO.* 316$_{11}$. sá maður, sem vill efla sjálfan sig, verður að velja sér þau (ɔ: blöð), sem skást eru af þeim, er hann nær í *TB.* 7, 152$_{24}$.

skarsúð (-ir), f., *horisontalt liggende Bræder* (*med den ene Kant over den anden*) *i et Tag:* sé s. sett fyrir reisifjöl *AÓ. Af.* 182$_{11}$. með torfveggjum og s. *Íf.* $^{21}/_{10}$ 91, 333$_{22}$.

skart, n., *Pragt, prægtige Klæder, Smykker.*

skartföt, n. pl., *Stadsklæder:* hún var ekki svo fjölskrúðug, að hún ætti s., sem sambyði slíkum skemtifundi *Þs.* 1, 225$_{12}$.

skartgripur (-s, -ir), m., *Smykke, Smykkesag:* Var lík konunnar prýtt skartgripum þeim, er hún hafði átt *Þús.* 1, 309$_{27}$. húsgögn og skartgripi 2, 130$_{22}$.

skartkona, f., *prægtig klædt Kvinde:* skartkonu ég sé með fald *JÓ.* 91$_{2}$.

skartsalur (-ar, -ir), m., *Salon:* Þær leiddu oss inn í afarstóran skartsal *Ið. SG.* 104$_{20}$.

skartsýki, f., *Pragtsyge;* Konum bar hann á brýn s. *Fróð.* $^{2}/_{2}$ 86, 331$_{24}$.

skaröxi, f., *Skarøxe:* nokkrar tylftir af bolöxum og skaröxum *Rób.* 38$_{1}$.

skásettur, pp., *skraaliggende:* augun nokkuð skásett *Ið.* 4, 180$_{12}$.

skástœður, a., *skæv*: þegar mönd- dull og hæð eru jafnstór, þá er sívalningurinn kallaður réttstæður, en séu þau ekki jafnstór, þá er hann kallaður skástæður *Hemp.* 85₇.

skatta (a), vt., *beskatte*: að s. áfenga drykki *Mill* 202₂.

skattaálaga, f., *Beskatning:* skattaálögur á eign manna *Skír.* 55, 5₂₃.

skattalög, n. pl., *Afgiftslovgivning:* að skipverjar á slíkum skipum brjóti eigi gegn verzlunarlögum eða skattalögum landsins *LHA.* 3, 99₂₁.

skattanefnd (-ir), f., *Skattekommission*: Skrár um tekjur þeirra, sem skatt eiga að greiða, skulu samdar af skattanefndum *LHA.* 3, 178₁₁.

skattbyrð|i (-ar), f., *Skattebyrde*: vekur það mikla og almenna óánægju meðal landsmanna, sem eru mjög fátækir og bera þungar skattbyrðar *Þj.* $^{21}/_{10}$ 85, 162c₅₁.

skattfrelsi, n., *Skattefrihed:* fullkomið s. *PM. Nls.* 129₂₀.

skattfróður, a., *kyndig i Skattevæsenet:* Þar tel eg upp 7 hinar helztu skattfræðisreglur, er eg get sagt að allir skattfróðir menn fylgt hafi og fylgi *Fróð.* $^{20}/_{4}$ 86, 43₃₄.

skattfræði, f., *Læren om Skattevæsenet.*

skattfræðisregla, f., *Regel for Skattevæsenet, Beskatningsregel; se* skattfróður.

skattgilda (i), vt., *beskatte:* er eigi slíkt að s. almenning? *AÓ. Af.* 34₂₅.

skattgilding (-ar), f., *Beskatning:* hvað er slík s. annað en yfirgangur? *AÓ. Af.* 34₂₇.

skattgildingur (-s, -ar), m., *Skatteyder, skattepligtig Person:* Sínlendingar kalla Anam og Tongking lýðskyldulönd keisara síns, konunginn í Hue . . . hans skattgilding *Skír.* 84, 61₂₉.

skattgjaldsmálefni, n., *Skattevæsen, Skatteforhold:* meðan ekki er komin önnur skipun á um skattgjaldsmálefnin *StA.* 75, 22₂₆.

skattgreiðandi, m., *Skatteyder*: eftir öllum ástæðum og högum skattgreiðenda *Fróð.* $^{20}/_{4}$ 86, 45₂₄.

skattheimtumaður, m., *Skatteopkræver, Oppebörselsbetjent:* L., sem er s. hjerna í sýslunni núna *Ið.* 5, 316₂₁ gegn skattheimtumönnum og fógetum stjórnarinnar *PM. Nls.* 177₁₉.

skatthol, n., *Skatol:* Hann átti s., fornt og úr mahogny-viði *GP. ÞS.* 10₂₉.

skattholslok, n., *Laag paa et Skatol*: Á velgengnisárunum höfðu allar skúffurnar undir skattholslok- inu verið fullar með gull- og silfurpeninga *GP. ÞS.* 11₁.

skattkvaðarréttur (-ar), m., *Skattebevillingsret:* þar sem fulltrúar þeirra (ɔ: landsmanna) hafa skattkvaðarrjett *Íf.* $^{20}/_{1}$ 86, 10b₂₆.

skattland, n., *Provins*: Um sama leyti lögðu Rómverjar undir sig Makedóníu og Grikkland allt og gjörðu að rómversku skattlandi *PM. Ág.* 77₁. heldur skyldi honum (ɔ: Noregi) stýrt sem dönsku skattlandi *PM. Nls.* 183₁₃.

skattlandsstjóri, m., *Provinsbestyrer, Statholder:* Þar hafði hann verið s. *PM. Ág.* 86₂.

skattskylda, f., *Skattepligtighed:* Verði ágreiningur um skattskyldu sjóðs eða fjelags *LHA.* 3, 181₁₇.

skattskyldur, a., *skatskyldig, skattepligtig:* hann var undirkonúngur keisarans og honum s. *Fjöl.* 1,

171₂₄. Dannig var landiö helga ... skattskylt undir Rómverja *LLH.* 68₄.

skattur (-s, -ar), m., 1. *Skat, Afgift.* — 2. *Frokost:* list mjer að þú vekir hann til skattsins *JT. PoS.* 6₄.

skattöld (-aldar, -aldir), f., *Indiktionscyklus:* 'Indictiona-öldin' eða 'skattöldin' rómverska *Av.* 6, 156₂₁.

skaut, n., *Pol:* fleygingshraði þessi minkar ekki fyr, enn langt er komið frá miðbaugi, og er enginn í skautunum sjálfum *Iö.* 3, 305₂₄.

skauta (-a), vt., med dat., *sætte den Hovedbedækning paa, som kaldes* skaut *el.* skautafaldur: Tekur þá brúður að skauta sjer *JT. PoS.* 29₁₇.

skautafaldur (-s, -ar), m., *Slags Hovedbedækning:* skautafald háan, hvítan sem ull *Þs.* 1, 129₂₅.

skautaferð (-ir), f., *Sköjteløbning:* Á veturna fara flestir skautaferðir *TUM.* 1, 46₂₂. Skautaferðin *JÓ.* 159₁.

skautaför (-farar, -farir), f., = skautaferð: s. á ísnum, þegar gott svell var nálægt *Av.* 6, 129₂₀.

skautahlaup, n., = skautaferð: Í jólaleyfinu bjóða lærisveinarnir lærimeyjunum til skautahlaupa *TUM.* 1, 46₂₄.

skautahúfa, f., *Turban:* Því aldrei bera þeir skautabúfur (*Turban*) sem Tyrkir *Iö. SG.* 34₁₂.

skautasegl, n., *Latinsejl:* Vóru seglin að minsta kosti nyrðra venjulega á 4 manna förum s. *TB.* 4, 200₂₁.

skautbaugur (-s, -ar), m., *Polarcirkel:* Kuldabeltin liggja innan skautbaugaina *Urs.* 192₁₆.

skauthúfa, f., = skautahúfa: Beduinar sveipa öðrum ljettari (o: dúki) um höfuðið eins og skauthúfu *Iö. SG.* 92₂₄.

skauti, m., *Sköjte:* vér skólapiltar skemtum oss | á skautum úti' á tjörn *JÓ.* 159₇. ég skautunum hélt í hendi 159₁₂. Hún bað mig skautann betur | sinn binda' á hægra fót 159₁₈.

skávafningur (-s, -ar), m., *Spiraltur:* síðan er haldið lengra með einföldum skávafningum *N. Hf.* 88₁₀.

skávöðvadýr, n. pl., *heteromya:* S. (*Heteromya*) hafa tvö ójöfn vöðvaför í hverri skel *Gr. Df.* 127₅.

skefjar *el.* **skefjur,** f. pl.; halda í skefjum *holde i Tömme, holde i Skak:* síðar bættu það (o: vigið) Rómverjar, svo hægra væri að halda fólki í skefjum *LLH,* 114₂₂.

skegg, n., 1. *Skæg.* — 2. *Kam paa en Nögle:* hann sneri s. af lykli þeim, er gekk að svefnherbergi hans *JT. PoS.* 124₁₇.

skegghnífur (-s, -ar), m., *Barberkniv:* Eg kom bæði með skegghnífana og bildana *Þús.* 2, 58₂₆.

skeggrakari, m., *Barber:* Lúter lét sækja skeggrakara sinn *HH. Lát.* 46₁₂.

skeggræða (1), vi., *føre en fortrolig Samtale, konversere:* hann var að skeggræða við hann, þangað til náttaði *Þús.* 1, 50₂₀. Sátu þeir nú við drykkju og voru að skrafa og skeggræða langt fram á nótt 3, 47₁₅.

skeggræðinn, a., *snaksom, snakkesalig:* var hann s. við þá um alla heima og geima *Skír.* 91, 8₂₃.

skegla, f., *larus tridactylus, Krykje. Mohr* 41₁₈. *Faber* 90₁₂. *Gr. Df.* 65₅. Af þeim flokki eru svartbakar og skeglur *PJ. Ns.* 91₂₇.

skeiö, n., *Pasgang:* Gangur hesta er margvíslegur: brokk og stökk,

valhopp og s. eða vekurð *PJ. Ns.* 70₂₃.

skeiða (a), vi., *gaa i Pasgang:* Jeg man ekki betur, en að hann skeiðaði, þegar hann var tryppi *PS. Ast.* 112₂₂.

skeiðarurt, f., *Cochlearea, Kokleare. Grl.* 43₁₄.

skeiðflötur (-flatar, -fletir), m., *Løbebane:* Jökull hafði því jafnan opið skeið á skeiðfleti lífsins handa dáðrekki sínu *Fróð.* $^{10}/_{5}$ 84, 125₁₉.

skeiðfrár, a., *hurtigløbende:* skeiðfráu jóarnir skunda um mel *JT.* 90₅.

skeiðrúm, n., *Stadium:* þeir voru eigi minna en tíu þúsundir skeiðrúma frá Grikklandi *AK.* 56₁₂.

skeiðvöllur (-vallar, -vellir), m., 1. *Løbebane:* til að takmarka skjeiðvöll gjetgátna vorra *Urs.* 13₂₄. — 2. *Stadium:* þessi helgidagaleið er nær því 7 skeiðvellir (*stadia*) að lengd *LLH.* 55₁₁. — 3. *Skueplads:* stofnun nýlenduborga og nýrra ríkja . . . knúði þá fram á skeiðvöll sögunnar *Stoll* 8₂₄.

skeifa, f., *Hestesko:* úr skeifunum eldurinn blossar *JT.* 90₈.

skeifberi, m., *Hesteskobærer, Hest:* skaflaförin skeifberans | á skör til heljar lágu *Þs.* 1, 397₄.

skeifumyndaður, a., *hesteskoformet:* hana (ɔ: pípuna) mynda 17—20 skeifumyndaðir hringir *JJ. EML.* 68₂₁. Barkinn er byggður úr mörgum brjóskhringum skeifumynduðum *PJ. Ns.* 23₁₀.

skeifur, a., *skæv:* Munnrinn var í verunni dálítið s. *Ið.* 1, 12₁₀.

skeika (a), vi., *fejle:* Vitur er drottinn; hans vísdómur skeikað fær eigi *Sb.* 8, 2₁.

skeikull, a., *fejlbar:* Auðfræðingrinn tekr manninn . . . veikan, skeikulan, ófullkominn *AÓ. Af.* 26₁₂. hve skeikul hin svo kallaða siðferðistilfinning er *Mill* 14₄.

skeikulleiki, m., *Fejlbarhed:* að nokkur sú skoðun, er þeir þykjast fullvissir um að rétt sé, geti verið eitt dæmi þeirrar villu, sem þeir annars játa að s. sinn geti leitt sig í *Mill* 35₁.

skeikulleikur (-s), m., *Fejlbarhed:* þykir fæstum nauðsyn til bera að taka nokkurn sérlegan varnað á skeikulleik sínum *Mill* 34₂₀.

skeik|un (-anir), f., *Udskejelse, Afvigelse:* munu menn brátt sjá, að misfarirnar hafa átt rót sína í einhverri s. frá undirstöðuatriðum og anda Krists kenningar *Gefj.* 41₂₂.

skekja, vt., = skaka, *ryste:* Hann man, að mold og reykur | er maður hver á jörð, | sem blómið vallar veikur, | er veðrin s. hörð *Sb.* 20, 3₈. *Denne svage Form bruges kun i Præsens.*

skekkja, f., 1. *Skævhed, Forkerthed:* merkileg s. á anda mannsins *Gr. Kv.* 105₂. — 2. *Parallaxe:* skjekkan (*parallaxis*), er vjer svo kallum *Urs.* 16₂. Sá stefnumunur, sem á verður, ef horft er á einhvern hlut frá tveim stöðum með nokkru millibili, er af stjörnufræðingum nefndur parallaxis eða s. *BJ. St.* 15₂₄. — 3. *Afvigelse:* Skekkjan verður því meiri sem lengra dregur frá miðjarðarbaug *Björl.* 18₁₉.

skekkja (skekki, skekkjum; skekti, skektum; skektur), vt., *göre skæv, bringe af Lave, forrykke:* Verið gjetur þau (ɔ: sæúrin) skjekkjist eður hætti að gánga *Urs.* 188₂₁. jafndægrin skjektust töluverðt 199₂₂. á aðra vegu skekkist veðurstaðan meira eða minna *Björl.* 66₁₇.

skekkjuhorn, n., *Deklinations-*

vinkel: s. segulnálarinnar *Fisch. Ef.* 347₂₃.

skel (-**jar**, -**jar**), f., 1. *Musling, Muslingskal:* Það skal sækja perlur handa mjer til þess að hafa um hálsinn og skeljar til þess að setja á borð mitt *TÞH. SoÆ.* 92₁₄. Einu sinni voru leggur og s. *JH.* 299₁₀. — 2. *Skal.*

skeldýr, n., 1. *manis, Skældyr:* Skeldýrin (*Manis*) hafa hornskildi yfir allan líkamann *Gr. Df.* 48₂₃. — 2. Pl. *Skaldyr, testacea:* þar draga s. og kórallar það (ɔ: kalkið) úr vatninu *Av.* 6, 52₂₇.

skelfa (í), vt., *forfærde.*

skelfilega, adv., *forfærdelig.*

skelfilegur, a., *rædsom, forfærdelig:* ef hendíngin fremur sinn skelfilegan leik hér á jørðu *Myn.* 128₃₁. Væru jafnvel konungar ekki undanþegnir þessum skelfilegu lögum *Þús.* 1, 107₁₄.

skelfing (-**ar**), f., *Forfærdelse, Rædsel:* til að umflýa allar þær skelfingar, sem ógnuðu augum mínum *Þús.* 1, 110₃. *Bruges som adv. i Betydningen forfærdelig, gruelig:* Hann kveið s. fyrir göngunni *GP. ÞS.* 53₁₅.

skelfiskur (-s *el.* -**jar**, -**ar**), m., *Musling:* lífið hefir byrjað á ofur ófullkomnum skepnum . . . eins og þeir eru skelfiskarnir *Fjöl.* 1, 120₇. skelfiskar synda ekki *PJ. Ns.* 119₁₃.

skeljakalk, n., *Muslingkalk:* þessar tegundir nefnast s. (Lías-Kalk) og Júra-kalk *Fjöl.* 1, 124₇.

skeljungur (-s, -**ar**), m., *Skaldyr:* Í vatninu lifa . . . skeljúngar og jarðfætlíngar *Fjöl.* 2, 2, 4₂₅.

skelkaður, pp., *forfærdet, forskrækket:* fyrirgefið góða frú, sagði læknirinn s. *PP. NS.* 51₂₃.

skella, f., *Flade, Plet:* Gráu skjellurnar hafa . . . verið kallaðar høf *Urs.* 63₁₄. dimmar skjellur 145₃.

skella (**skell**, **skellum**; **skall**, **skullum**; **skollinn**), vi.; s. á e-u *falde, støde voldsomt paa noget;* s. á *opstaa pludselig:* hríð skellur á *der opstaar pludselig en Snestorm;* sjórinn skellur á klettunum *Søen falder susende, bryder paa Klipperne.*

skella (-í), 1. vt. med acc. og dat.; s. e-ð af *afkappe noget;* s. e-ð í sundur *overskære, overhugge;* s. hurðinni aftur *smække Døren i.* — 2. vi.; s. upp yfir sig *briste i Latter.* — 3. v. impers.; e-u skellir yfir *noget paakommer pludselig:* En þá hann hafði setið um hríð, skeldi yfir þoku *Þs.* 1, 165₂₃.

skellihlátur (-rs *el.* -**rar**, -**rar**), m., *Skoggerlatter, rungende Latter:* kaupmaður rak upp s. *Þús.* 1, 17₁₃. kalífinn rak upp s. 3, 70₂₄.

skellihlæja (-**hlæ**, -**hlæjum**; -**hló**, -**hlógum**; **hlegið**), vi., *skoggerle:* þá skellihló vinurinn *Rób.* 7₅. gat stórvezírinn ekki að sjer gert að s. *Þús.* 1, 349₅. skellihló hann *ÞJ. MV.* 16₂₅.

skellinaðra, f., *crotalus horridus, Klapperslange. Gr. Df.* 74₁₅.

skellur (-s, -**ir**), m., 1. *Stød.* — 2. *Uheld:* að sveitarsjóður væri jafnan birgr að taka á móti öllum óvæntum skellum *Fk.* $^{6}/_{12}$ 93, 194₇.

skelpadda, f., *Skildpadde:* sáum vjer skelpöddu tuttugu álnir á lengd *Þús.* 1, 304₂₃.

skelskúfar, m. pl., *Cirripedia, Rankefødder:* Skelskúfar teljast af sumum sem sérstakur flokkur *Gr. Df.* 112₁₃.

skemma, f., *Forraadshus:* heyrist honum vera geingið inn í skemmuna *JT. PoS.* 39₉.

skemmuloft, n., *Loft over Forraadshuset:* það var lykillinn að skemmuloptinu *JT. PoS.* 36$_{15}$.

skemta (í), vt. med dat., *underholde, more.*

skemtibátur (-s, -ar), m., *Lystbaad:* skemmtibátar liðu framhjá hingað og þangað *Ss. Íf.* 3, 5$_{6}$.

skemtiblað, n., *underholdende Blad:* Það er fyrirætlun vor, að „Fjallkonan" verði næsta ár að öllu leyti fræðiblað og s. *Fk.* $^{20}/_{10}$ 84, 77b$_{18}$.

skemtibók (-bœkur), f., *underholdende Bog, Morskabsbog:* það mátti lesa það (o: nefndarálitið) frá upphafi til enda eins og skemmtibók *Sm.* 172$_{8}$.

skemtifarandi, m., *Lystrejsende, Turist:* með öllu því sem glatt getr hjarta skemtifarandans („túristans") *Fk.* $^{9}/_{8}$ 92, 121b$_{33}$.

skemtiferð (-ir), f., *Lystrejse, Lysttur:* enda var hann ekki komin úr neinni s. *TÞH. BS.* 223$_{8}$. förin getr þá um leið orðið nokkurs konar s. *TB.* 5, 24$_{12}$.

skemtiferðamaður, m., = skemtifarandi: að Íslendingar gætu talsvert stutt að því, að skemtiferðamenn færi að venja hingað komur sínar í stórhópum *Fk.* $^{3}/_{10}$ 93, 160a$_{49}$.

skemtiganga, f., *Spaseregang, Spaseretur:* Á leiðinni mœtti hún konu jarlsins frá Eik-höll, sem var á skemtigöngu þar úti um grundirnar *Blk.* 20$_{5}$. á skemmtigöngu *PP. NS.* 43$_{24}$.

skemtigarður (-s, -ar), m., *Lysthave, Park:* skemmtigarðar Egipta eru ólíkir skemmtigörðum Norðurálfubúa *Ið. SG.* 63$_{17}$. fylgdi E. mjer út í skemmtigarð, sem er nefndur „Lister's park" *KJ. Uf.* 43$_{23}$.

skemtigöng, n. pl., *Lystvej, Allé:* ennframar suður með tjörninni að austanverðu skemtigaung *Fjöl.* 1, 70$_{4}$. eru þar forsælulundar og skemmtigöng milli *Ið. SG.* 99$_{9}$.

skemtihús, n., *Lysthus:* Legstaðir eða kirkjugarðar eru prýddir þar með musterum og grafarmörkum, er líkjast skemmtihúsum *Ið. SG.* 99$_{8}$. Við sátum öll úti í skemmtihúsi því, þar sem við vorum vön að drekka kaffi *PP. NS.* 9$_{10}$.

skemtilegur, a., 1. *morsom, interessant.* — 2. *skemtsom, lystig, gemytlig, jovial:* Gestur okkar var ræðinn og skemmtilegur *PP. NS.* 77$_{10}$.

skemtilestur (-rs *el* -rar), m., *Morskabslæsning:* göngutúrar, skemmtilestur, samsöngur *Spenc.* 24$_{2}$.

skemtinn, a., = skemtilegur 2 Enda var hann glaðlyndur og skemmtinn af náttúrufari *Þús.* 3, 45$_{17}$.

skemtireið (-ir), f., *Lystridt:* (Sigríður) hugsaði að þetta væri leikur einn af Indriða og til þess gjörður að fá hana með sjer á s. *JT. PoS.* 144$_{23}$.

skemtiskip, n., *Lystskib, Lystfartöj:* eitthvert ið stærsta skemmtiskip í heimi *Suðr.* $^{1}/_{12}$ 83, 85c$_{24}$.

skemtiskúta, f., *Lystfartöj:* Hann kom á skemmtiskútu sinni *Suðr.* $^{1}/_{2}$ 83, 85c$_{22}$. að undanskildum herskipum og skemmtiskútum *StA.* 78, 50$_{9}$.

skemtistaður (-ar, -ir), m., *Lyststed, Forlystelseslokale:* ganga um á veitingastöðum og skemmtistöðum *Sm.* 32$_{24}$. fjölskrúðugan og inndælan skemmtistað *KJ. Uf.* 49$_{23}$. Á Englandi eru allir skemmtistaðir lokaðir á sunnudögum 58$_{10}$.

skemtivegur (-ar, -ir), m., *Lystvej:* þessi hin fagra borg . . . með

sölutorgum, skemmtivegum og ótal þægindum *TB.* 7, 142₂₃.

skemt|un (-anir), f., *Forlystelse, Morskab; Underholdning.*

skemtunarhús, n., *Lysthus:* hjá nokkrum iðnaðarmönnum, sem voru að reisa fagurt skemmtunarhús *PP. Sms.* 129₁₆.

skemtunarskógur (-ar, -ar), m., *Lystskov:* Það var fallegt og mikið hús með skrautlegum stofum og skemmtunarskógi umhverfis *PP. Sms.* 233₂₃.

skenkiborð, n., *Skænk:* þar var s. fyrir gafli *Alm.* 85, 45₂₃.

skepna, f., *Dyr, Husdyr, Kreatur:* að jörðin takji aptur við að fæða skjepnurnar *Fjöl.* 3, 2, 13₁.

skepnufellir (-s *el.* -rs), m., *Kreaturdød:* Straungu og launguu veturnir valda heileísi og skjepnufelli *Fjöl.* 5, 1, 17₂₇.

skepnuhirðing, f., *Kreaturrøgt:* heyskap og skepnuhirðing . . . lærum vér óvíða svo teljándi sé *AÓ. Af.* 28₁₀.

skepnuhöld, n. pl., *Kreaturernes Tilstand:* um veðráttufar, s. og önnur almælt tíðindi *JT. PoS.* 28₂₂.

skepnulega, adv., *dyrisk:* hve mörg andlit mæta manni með doðasvip, s. sljó að útliti *TB.* 7, 132₂₂.

skepnulegur, a., *dyrisk.*

skepnuníðingur (-s, -ar), m., *Dyrplager:* bæði s. og manna *Ið.* 1, 232₂₉.

skeppa, f., *Skæppe:* fékk jeg með þessum hætti eina skeppu af korni *Röb.* 62₁₂.

skeppumál, n., *Skæppemaal:* Til að mæla korn og aðra þurra vöru höfðu menn rómverskan mæli (*Modius*) og hafa menn kallað hann s., en þó var hann ekki meira enn hálfur skeppumælir *LLH.* 56₈.

skeppumælir (-s *el.* -rs), m., = skeppumál; *se* skeppumál.

skera (sker, skerum; skar, skárum; skorinn), vt., 1. *skære.* — 2. *slagte:* lá þá ekkji annað við, enn fara að skjera kjírnar *Fjöl.* 3, 2, 6₄. skerast illa *vise sig i daarlig Tilstand ved Slagtningen:* peningur skarst venju framar illa *Fjöl.* 2, 8, 41₁₂. — 3. skera úr *afgöre:* sker deildin á fundi þar á eptir úr, hvort gjöra megi fyrirspurnina *StA.* 75, 38₁₂.

skerða (i), vt., *göre Skaar i, forminske, forringe:* Það er ekki að eins að menn eru bundnir við samninga, sem s. rétt þriðja manns *Mill* 205₂₂.

skerðing (-ar), f., *Forringelse, Forminskelse:* s. á hinu forna óðalsfrelsi *Maur.* 25₁₀. s. á réttmætu frelsi *Mill* 201₂₂. án allra óspekta og skerðingar á rjettindum manna *HH. Ks.* 60₂₄.

skerfur (-s), m., *Skærv, Portion, Bidrag:* (þú) hefir einnig gefið mér slíkan skerf, sem speki þinni þókti bezt henta *Myn.* 22₂₇. að fleiri mundu vakna við og leggja til sinn skjerf *Fjöl.* 2, 1, 7₂₂. að hann, sem lofaði forðum ekkjuskerfinn, muni blessa hvern þann skerf, sem *Ald.* 1, 76₁₄.

skerjasteinbítur (-s), m., *gunellus vulgaris. Gr. Df.* 87₁.

skerpa, f., *Skarphed:* Það vantar allt snið og snoturleik, skýrleik og skerpu *TB.* 7, 125₂₀. að taka á burtu skerpu hins andlega kraftar *MJ. Bfr.* 255₅.

skerpa (i), vt., *skærpe, hvæsse:* Að vísu skerpist tilfinning og dómur samvizkunnar með æfingunni *JG. Hv.* 54₁₂.

skerping (-ar), f., *Skærpelse.*

skessa, f., *Jættekvinde.*

skessuketill (-**ketils**, -**katlar**), m., *Jættegryde*: Alþýða manna í Norvegi og Svíþjóð kalla þær (ɔ: holurnar í hörðum klettum) skessukatla *(jättegrytor) Av.* 6, 51$_{11}$.

skeyta (í), 1. vt.; s. saman *sammenföje.* — 2. vt. med dat.; s. e-u *bryde sig om noget*: Mest skaltu hœla hetjum þeim, | er hættum ei né dauða s. *KJ.* 236$_{18}$; s. skapi sínu *afkøle sin Vrede.* — 3. vi., s. um e-ð *skötte om, bryde sig om noget:* þar vil eg laus við þungan ekka | ei þengils skeyta' um heiptar-geð *KJ.* 121$_{10}$.

skeyti, n., 1. *Kastevaaben.* — 2. *Brev el. Budskab*: hann hafði engin s. fengið frá bróður sínum *PS. Ast.* 318$_{35}$. — 3. *Telegram*: Þetta verðr mitt síðasta s., ritaði hún *Íf.* $^{11}/_{9}$ 89, 290c$_{30}$. þetta s. komst í hendur lögreglunnar *Skír.* 90, 65$_{27}$.

skeytingarlaus, a., *skødesløs, ligegyldig:* hve skeytingarlausir menn eru um sjálft þetta takmark *Mill* 114$_{22}$. að hann verði ódæll og s. *Fk.* $^{19}/_{11}$ 87, 133b$_{4}$.

skeytingarleysi, n., 1. *Skødesløshed*: s. hindrar þá opt frá því að verða skáld *Gr. Kv.* 80$_{12}$. — 2. *Ligegyldighed, Indifferentisme*: s. í trúarefnum *Mill* 15$_{7}$. halda áfram sjálfkulegu s. 151$_{8}$.

skíðamaður, m., *Skilöber:* Hann var brattgengur og góður s. *BJ. EÓ.* 22$_{10}$.

skíði, n., 1. *Ski.* — 2. *Barde, Hvalbarde; Fiskeben:* Sumir hvalir hafa skíði í efra skoltinum *PJ. Ns.* 75$_{10}$.

skíðishvalur (-**s**, -**ir**), m., *mysticetus, Bardehval. Gr. Df* 47$_{6}$. Skíðishvalir eru stórvaxnir *PJ. Ns.* 75$_{27}$.

skíðloga (a), vi. *el.* v. impers., *blusse stærk:* Hvert gagn er að því að herbergin sje skrautlega úr garði gjörð, að skíðlogi í ofninum? *Sm.* 125$_{24}$.

skiftabók (-**bœkur**), f., *Skifteprotokol:* (skiptaráðandi) getur þess í skiptabókinni *LHA.* 3, 198$_{11}$.

skiftaeyrir (-**s** *el.* -**rs**), m., *Byttemiddel*: Peningarnir eru einúngis handhægur og útgengilegr skiptaeyrir *AÓ. Af.* 53$_{20}$.

skiftaforstjóri, m., *Testamentexekutor*: að búinu skuli skipt af skiptaráðanda eða tilnefndum skiptaforstjórum *LHA.* 3, 189$_{2}$.

skiftafundur (-**ar**, -**ir**), m., *Skiftesamling*: Skiptaráðandi lætur vottana vinna eið að virðingunni á skiptafundi *LHA.* 3, 191$_{23}$.

skiftagerð (-**ir**), f., *Skiftebehandling:* skal skiptaráðandi byrja skiptagjörð *LHA.* 3, 190$_{10}$.

skiftajöfnuður (-**jafnaðar**), m., *Dispache:* eftir löglega gjörðum skiptajöfnuði *LHA.* 3, 114$_{1}$.

skiftakostnaður (-**ar**), m., *Skifteomkostninger:* Skiptakostnaður, það er gjöld, sem rísa af skiptunum sjálfum *LHA.* 3, 210$_{6}$.

skiftalaun, n. pl., *Skiftegebyr:* kröfur þær, sem nefndar eru í staflið a og b, ganga fyrir skiptalaunum *LHA.* 3, 210$_{11}$.

skiftamál, n. pl., *Skifteretssager:* sker hann (ɔ: skiptaráðandi) úr eptir rjettarfarsreglum í skiptamálum *LHA.* 3, 208$_{17}$.

skiftanefndarmaður, m., *Skiftekommissær:* Eptir að lög þessi hafa öðlazt gildi, má eigi skipa skiptanefndarmenn *LHA.* 3, 212$_{6}$.

skiftanlegur, a., *delelig:* af öllu skiptanlegu verða partarnir . . . að vera eða vera til *TB.* 6, 83$_{29}$.

skiftaráðandi, m., *Skifteforval-*

ter; Skifteret: þegar maður deyr, skal tafarlaust . . . tilkynna það skiptaráðanda *LHA.* 3, 187$_{14}$.

skiftasamkoma, f., *Skiftesamling:* annaðhvort við lok uppskriptarinnar eða á skiptasamkomu *LHA.* 3, 192$_{1}$.

skiftastjóri, m., = skiftaforstjóri: veita skiptastjórum, sem tilnefndir eru í erfðaskrá, dómsvald *LHA.* 3, 212$_{7}$.

skiftaúrskurður (-ar, -ir), m., *Skiftekendelse:* áfrýja skiftaúrskurði *LHA.* 3, 199$_{18}$.

skiftaverð, n., *Bytteværdi:* Nokkrir enskir en þó einkum þýzkir auðfræðingar hafa varið tíma og hugsun til að deila verðinu í tvent: notaverð og s. *AÓ. Af.* 140$_{34}$.

skiftaverzl|un (-anir), f., *Tuskhandel:* varð skiptaverzlunin oss næsta arðsöm *Þús.* 1, 291$_{11}$.

skiptavinur (-ar, -ir), m., *Handelsven; Kunde:* Varð hann öðru hverju að taka sjer ferð á hendur til að ráðgast við skiptavini sína *Þús.* 1, 22$_{5}$. Kaupmönnum þykir því lítill slægur í að fá einn nýjan skiftavin *AÓ. Af.* 92$_{26}$. af því að skiptavinir hans bregðast *Sm.* 46$_{27}$.

skifti, n., 1. *Skifte, Deling.* — 2. *Gang:* í þetta s. *denne Gang;* í annað s. *anden Gang.*

skiftilegur, a., *delelig:* Guðdómurinn er eigi skiptilegur *Sw. VE.* 15$_{4}$.

skifting (-ar), f., *Skifte; Deling:* Um skiptingu á dánarbúum *LHA.* 3, 209$_{31}$.

skikkanlegur, a., *skikkelig:* Hin „skikkanlegu" Brants hjón *Iö.* 1, 47$_{27}$. hann er allteind s. karlinn *PS. Ast.* 55$_{7}$.

skil, n., *Adskillelse; den Aabning mellem Traadene i en Væv, hvorigennem Væverskyttelen skydes:* og er sennilegt, að á þeim 16 álnum sjeu ekki færri s. en á 30—40 álnum af vaðmáli *KJ. Uf.* 53$_{31}$.

skila (a), vt. med dat., 1. *aflevere.* — 2. *bringe et Budskab, melde, meddele:* jeg var beðinn að s. lítilræði með því (ɔ: brjefinu) *JT. PoS.* 96$_{27}$.

skilaboð, n. pl., *mundtligt Budskab:* að því er snerti skilaboðin til sira Þ. *PS. Ast.* 350$_{22}$.

skilagreiðsla, f., *Redegörelse:* ráðherrar utanríkismálanna . . . voru kvaddir skilagreiðslu fyrir hörfi málsins og fyrir atgjörðum sínum *Skír.* 87, 28$_{6}$.

skilamaður, m., *paalideligt, redeligt Menneske:* því hljóta að borga enn | skapþungir skilamenn | skuldina lognu á svikatöflu þinni *JH.* 9$_{5}$.

skilaverk, n., *Lektie:* lét eg lærisveinana lesa hvers morguns s. *Skólask.* Viðey 1841, 20$_{28}$.

skildingsblað, n., *Skillingsblad (centpaper):* Nýr flokkur blaða hefur risið upp hér á landi, sem stundum kallast skildingsblöð *TB.* 7, 153$_{5}$.

skilgreina (1), vt., *definere:* er orðið *colony* skilgreint svo, að *Mill* 177$_{15}$.

skilgreining (-ar), f., *Definition:* þótt þetta tilfelli falli eigi strangt skoðað undir s. einstaklingsfrelsisins *Mill* 198$_{12}$.

skilmálalaust, adv., *ubetinget:* að $x^2 + px$ væri hvar sem stæði og s. = q *Iö.* 2, 56$_{16}$.

skilmálaskrá (-r, -r), f., *Haandfæstning:* var um það gjörð s. *PM. Nls.* 101$_{20}$.

skilmerkilega, adv., *tydelig, klart:* hann hefir hlýðt til hinna spámann-

legu radda, sem allt í frá fyrstu øldum vísuðu æ skilmerkilegar til þess, er koma átti *Myn.* 94₈. að börnin lesi skýrt og s. *Av.* 7, 95₂₈.

skilmerkilegur, a., *tydelig, klar:* hið skilmerkilega eflir ætið sannleikann *Myn.* 37₂₅.

skilnaðarlög, n. pl., *Skilsmisselov:* S. þeirra eru lík og hjá Gyðingum *Ið.* 3, 258₁₀.

skilnaðarmál, n., *Skilsmissesag:* í öðru skilnaðarmáli tiginborinna hjóna *Skír.* 87, 52₂₁.

skilnaðarskál (-ar *el.* ir), f., *Afskedsbæger:* því margir vinir höfðu drukkið með honum s. *TÞH. BS.* 86₁₄.

skilnaðarskrá (-r, -r), f., *Skilsmissebrev:* skyldi maðurinn þá gefa konu sinni s. *LLH.* 44₂₅.

skilnaðarvísa, f., *Afskedsvise:* Þessi s., sem verið var að syngja, hefir nú gert mig einhvern veginn svo angurværan *Sak.* 35₄.

skilning (-ar), f., *Sansning:* Er það því ekki eingöngu fyrir skilningu vorri og skilningi, að til er uppi og niðri *TB.* 6, 69₈.

skilningarvit, n., *Sans:* þá leiðir af því, að s. líkamans yrði einnig blind og sljó án ljóss skilningsins *Sw. VE.* 241₁₇. eigi aðeins sjónin og heyrnin, heldur einnig hin skilningarvitin 241₁₉.

skilningarvitafœri, n. pl., *Sanseorganer:* skilningarvitafærin eru lokuð *Sw. VE.* 242₁₈.

skilningsauki, m., *Tydeliggörelse;* til skilningsauka *for Tydeligheds Skyld:* (það er) ekki annað en dæmi til skilningsauka *Björl.* 14₈.

skilningsgáfa, f., *intellektuel Evne, Forstand:* Sjálfsmenntun snertir skilningsgáfu mannsins *TB.* 7, 117₁₀.

skilningshæfileiki, m., *Fatteevne:* sérhver framför skilningshæfileika þeirra *Mill* 125₂₀.

skilningslegur, a., *intellektuel:* siðgæðislegir og skilningslegir eiginleikar *Fk.* $^{29}/_{9}$ 91, 162b₅₇.

skilorðslaus, a., *ubetinget, kategorisk:* Málsgreinir þær er nú hefir lýst verið eru kallaðar ósamsettar og einnig skilorðslausar málsgreinir *TB.* 12, 221₄.

skilorður, a., *sanddru, paalidelig:* Svo hafa skilorðir menn sagt frá Ó' Connell, að *Íf.* $^{2}/_{11}$ 89, 349a₂₆. s. maður í nefndum verstöðum skýrði mér greinilega frá því *Þj.* $^{11}/_{11}$ 92, 205b₅₇.

skilríki, n. *Bevis, Bevismiddel, Bevislighed:* s. nokkurt *PS. Ast.* 293₁₄. um það, hver s. þurfi af þeirra (ɔ: erfingjanna) hálfu í þessu efni *LHA.* 3, 190₄. Þess vegna tók hann sjer fyrir hendur að safna gögnum og skilríkjum til þess að hrekja orð þingmannsins *Sm.* 170₁.

skilrúm, n., *Skillerum, Skillevæg:* með skilrúmi, er kallast þind *Sw. VE.* 235₂₁. á einum stað gengum við eftir löngum gangi, hann var aðskilinn frá starfstofunni með lágu skilrúmi *KJ. Uf.* 55₂₈.

skilsamur, a., *paalidelig i Pengesager.*

skilsemi, f., *Paalidelighed i Pengesager:* þau skuldalög þjóðfélagsins, er tryggja og helga skuldarétt skuldeigenda og s. skuldunauta *Av.* 8, 131₂₁.

skilveggur (-jar -ir), m., *Skillevæg:* atvik, sem reistu hartnær ókleifan skilvegg milli hjartna, sem *PS. Ast.* 350₁₀.

skilvís, a., = skilsamur.

skilvísi, f., = skilsemi.

skilvit, n., *Sans, Sanseorgan:*

Viðteknar skoðanir á þeim efnum, er eigi verða líkamlegum skilvitum deild *Mill* 98₁₀.

skilvitlegur, a., *sanselig:* Hinn andlegi lífsgangr mannkynsins virðist ríða á milli tveggja póla (skauta) — hins skilvitlega og yfirskilvitlega *Fk.* ²/₈ 91, 34a₅₇. allur hinn skilvitlegi skáldskapur í þessum funandi ástaljóðum *Sunnf.* 3, 20a₄₆.

skilyrði, n., *Betingelse:* Veðrið er skilyrðið, en ferðin er hið skilyrta *TB.* 12, 234₂₆. skilyrðin og orsakirnar 235₁₇.

skilyrðislaus, a., *ubetinget:* skilyrðislaust frelsi til að hafa sitt álit og sína skoðun um sérhvert máleíni *Mill* 24₅. að þær (o: þessar skuldbindingar) heimti skilyrðislausa uppfyllingu ins upphaflega samnings 208₂₀.

skilyrðislaust, adv., *ubetinget:* Vér þurfum að setja íslenzkuna í þann öndvegissess, sem henni ber s. í íslenzkum skóla *Fk.* ²⁴/₁₂ 87, 146a₂₆. játa s. þá kenning, sem *Ald.* 2, 95₁₄.

skilyrtur, pp., *hypothetisk:* Í öðrum flokki þessum eru efmæltar eðr skilyrtar málsgreinir *TB.* 12, 221₈.

skilþil, n., *Skillevæg af Bræder:* til beggja hliða sér hann s. með læstum hurðum *PS. Ast.* 342₂₀.

skima (a), vi., *se sig omkring:* A. H. skimaði í kring um sig *Þús.* 8, 71₅. hann skimaði og skimaði *EH. Von.* 46₁. s. í e-ð *skimte noget:* (þeir) gátu skimað í eitthvað af þeirri dýrð, er þar var fyrir *FP.* 116₁₁.

skíma, f., *svag Belysning, Skær:* setti oss að farnast miður en þessum, sem enn þá gengu í hinni fyrstu skíma dagsins? *HGTh.* 6₈₁. Þá sást ekki nema dimmrauð skýma af sólinni *Ið. SG.* 4₈.

skin, n., 1. *Skin, Solskin:* sæ kemur eptir skúrir s. *KJ.* 91₉. — 2. *Hensigt; se* skyn.

skína (skín, skínum; skein, skinum; skininn), vi., *skinne, lyse:* Gleðin skein út úr andliti hans *Glæden lyste ud af hans Ansigt.*

skinfagur (-ran), a., *smukt lysende:* ský skinfagurt | skærum loga | leið yfir lopt | und ljósri mynd *JH.* 80₁₅.

skinheilagur, a., *skinhellig:* þá er ekki að undra þótt þjóðin léti sér einkum annt um helgitíða siði, væri skinheilög *LLH.* 28₁₆.

skinhelgi, f., *Skinhellighed:* Hann var mjög hneigður til trúarvandlætingar, er leiddi til hræsni og s. hjá allmörgum *PM. Ág.* 284₁.

skinhoraður, a., *yderst mager:* jeg var s. og ekki annað en sinar og bein *Þús.* 1, 298₂₀.

skinn, n., *Skind.*

skinnaverk|un (-anir), f., *Beredelse af Skind:* Á nokkrum stöðum er s. og sútuð alls konar skinn *Ið. SG.* 69₂.

skinnbelgur (-jar, -ir), m., *Skindsæk:* eptir venju austurlendinga létu menn vín koma á skinnbelgi *LLH.* 97₅.

skinnbudda, f., *Pengepung af Læder:* A. tók upp skinnbuddu *Blk.* 55₅.

skinnfelling (-ar), f., *Hudskede:* (Kettirnir) hafa bognar og hvassar klær, sem dragast inn í skinnfellingu á tánum *PJ. Ns.* 56₈.

skinnhandrit, n., *Pergamentshaandskrift:* þó sendir hann honum s. af Margrétarsögu *Safn* 2, 600₂₇.

skinnhimna, f., *Senehinde:* yzta

himnan (á auganu) er sterkust og er kölluð s. *PJ. Ns.* 30₃₁.

skinnkendur, a., *hudagtig, hudlignende:* leggst hin sterka skinnkennda himna þar niður í *JJ. EML.* 48₂₅. 3 skinnkennd lög liggja hvert ofan á öðru 55₁₆.

skinnklæða (í), vt., *iføre Skindklæder*: Síðan skinnklæðast þeir *Þs.* 1, 205₂₇.

skinnklæði, n. pl., *Skindklæder.*

skinnlegur, a., *hudagtig:* hinn skinnlega hjúp hins andlega líkama *Sw. VE.* 132₂₄.

skinnpoki, m., *Skindsæk, Skindpose*: M. sókti skinnpoka fullan af höglum og kúlum *Rób.* 16₅.

skinnpungur (-s, -ar), m., *Skindpose:* skinnpunga fulla af höglum og kúlum *Rób.* 34₂.

skinnsál (-ar *el.* -ir), f., *Læderransel:* Maður á Vestfjörðum léði konum tveim s. *JT.* 281₁₂.

skinnsaumur (-s, -ar), m., *Slags Brodering*: Randíðr sat á stólnum og saumaði saum þann er skinnsaumur var nefndur *JJ. Rand.* 92₂.

skinnsokkur (-s, -ar), m., *Skindströmpe, Skindhose:* Karlmenn hafa þröngvar skinnbrækur og loðna skinnsokka *Av.* 6, 125₁₂.

skinnsprettur (-s, -ir), m., *Rift i Huden, Strejfsaar:* (örin) risti skinnsprett á hörundi kappans *Il.* 1, 85₂₁.

skinnsvunta, f., *Skødskind*: tók hann á sig skinnsvuntu og fór að bræða kopar í deiglu *Sm. Hps.* 29₂₁.

skipa (a), 1. vt., *besætte*: þángað til búið er að s. þau embættin, sem veitt eru utanlanz *Fjöl.* 2, 3, 50₁₄. — 2. vt. med dat., s. niður *ordne*: og er þeim með sama hætti niðurskipað *Fjöl.* 3, 1, 58₆. s. upp *opløse*: skal hún (o: brunamálanefndin) . . . ákveða, hvernig því skuli skipað upp *LHA.* 3, 89₂₄.

skipakví (-ar), f., *Dokke*: að búa til einskonar s. *Ið.* 2, 75₂₀. Á sumum skipakvíum (dokkum) er svo umbúið, að 75₇. engar skipakvíar *Sm.* 11₂₉.

skipalega, f., *Red*: vorum við komnir á skipaleguna við Spithead *Rób.* 109₂.

skipaskjöl, n. pl., *Skibspapirer*: skal fyrst og fremst bjarga öllum skipaskjölum *LHA.* 3, 108₉.

skipaskurður (-ar, -ir), m., *sejlbar Kanal:* S. liggur frá Hull til Bradford *KJ. Uf.* 39₁₇.

skipasmíð (-ar *el.* -ir), f., *Skibsbyggeri:* til að kenna skipasmíðar *TB.* 4, 196₅.

skiphlutur (-ar, -ir), m., *den Del af Fiskefangsten, som Fiskerbaadens Ejer erholder ved Delingen af Fangsten:* 95 voru skjiphlutir *Fjöl.* 4, 3, 35₂₄.

skippund, n., *Skippund* (*320 Pund*): Firir skjippund af fiskji mátti fá hálfa þriðju tunnu af korni *Fjöl.* 3, 2, 18₃₁.

skipráðandi, m., *Skibsreder:* Nú vildi eg eigi vera háður neinum skipráðanda og ljet því gera skip á sjálfs míns kostnað *Þús.* 1, 315₆.

skipreiki, m., *Stranding*: Nú verður s. *LHA.* 3, 104₂₇.

skipsáróður (-rar, -rar), m., *Forpligtelse til at fiske paa en andens Fiskerbaad:* Skipsáróðrar munu nú alstaðar horfnir *TB.* 4, 214₃₁.

skipsfarmur (-s, -ar), m., *Skibsladning*: jafnmargir skipsfarmar gleðja hann *Rób.* 48₂₂.

skipskaði, m., *Skibbrud*: svo að skipskaðinn verði mjer rífiega bættur *Þús.* 1, 323₁.

skipskrokkur (-s, -ar), m., *Skibs-*

skrog: þeg gat gengið þurrum fótum út að skipskrokknum *Rób.* 51$_{15}$.

skipslíkan, n., *Skibsmodel:* Sýnir hann því B. annað s. *Ió.* 1, 186$_{25}$.

skipslæknir (-s *el.* -rs), m., *Skibslæge:* (hann) var um tíma s. á útflutningaskipi *TB.* 11, 222$_{9}$.

skipsmíðastöð (-var, -var), f., *Skibsværft*: skömmu seinna var farið að koma upp skipsmíðastöðvum í Alexandríu *Ió. SG.* 85$_{1}$.

skipstjóri, m., *Skibsfører, Skipper, Kaptajn*: S. svaraði, að það væri ofur einfalt *Ió.* 3, 252$_{4}$.

skipstjórnarmaður, m., = skipstjóri: hlutaðeigandi s. *StA.* 77, 10$_{19}$.

skipstrand, n., *Stranding:* mál út af skipströndum *LHA.* 3, 73$_{29}$.

skipulag, n., *Ordning, Organisation; System*: ef ekki væru ønnur øbl til að gjøra á því betra s. *Urs.* 89$_{26}$. af þeim göllum, sem þá voru á skipulagi kirkjunnar *Kt.* 2, 42$_{14}$. þeir eru þarna hlekkjaðir saman til að vinna eftir skipulagi, sem eins og alt s. hlýtr að miklu leyti að fylgja fastsettum reglum *Mill* 228$_{23}$.

skipulagsfrumstefna, f., *Samfundsprincip*: átti þá s. mannfélagsins einatt hart stríð *Mill* 122$_{6}$.

skipulagsskrá (-r, -r), f., *Fundats:* s. bókasafns þessa er dagsett 5. dag ágústmán. 1826 *LÍ.* 82$_{14}$.

skipulega, adv., *ordenlig.*

skipulegur, a., *ordenlig, ordnet, organiseret*: í skipulegu heildarkerfi *Mill* 144$_{22}$.

skipuleysi, n., *Uorden, Anarki:* s. hefur þegar mörgum á knje komið *AK.* 61$_{21}$.

skip|un (-anir), f., 1. *Orden, Ordning*: hugleiðingarnar (eru) í náttúrlegri s. *Fjöl.* 2, 1, 48$_{6}$. — 2. *Kommando:* hlýða þeir allir s. (*Commando*) eins manns þannig, að þeir gera hverja hreyfingu eins og hann skipar fyrir *KJ. Uf.* 24$_{21}$. — 3. *Befaling:* Var það gert eftir s. hans.

skíra (í), vt., *døbe.*

skírandi, m., *Baptist:* Dr. J. R., er ritað hefir margt í varnar skyni fyrir kirkjutrú og siði Skýrenda *FP.* X$_{18}$.

skírn (-ir), f., *Daab.*

skírnarfontur (-s, -ar), m., *Døbefont:* Frá skjírnarfonti Thorvaldsens *Fjöl.* 4, 1, 28$_{18}$. Lágmyndir eru t. a. m. á skírnarfonti Thorvaldsens *Gr. Kv.* 94$_{19}$.

skírnarjátning (-ar), m., *Daabsbekendelse*: Þá er barnaskírnin komst á, var byrjað að hafa skírnarvotta (guðfeðgin), er unnu skírnarjátninguna fyrir hönd hinna ómálgu barna *HH. Ks.* 128$_{10}$.

skírnarvottorð, n., *Daabsattest:* skírnar- og bólusetningarvottorð *LHA.* 3, 146$_{26}$.

skírnarvottur (-s, -ar), m., *Daabsvidne, Fadder:* hann var áhyggjufullur út af því, hvar hann sætti að fá nógu marga skírnarvotta *PP. Sms.* 85$_{9}$. Þið fáið ykkur skírnarvotta *TÞH. Dr.* 1, 2, 76$_{22}$.

skírteini, n., *Bevis, Bevislighed*: ber skiptaráðanda að prófa skírteinin fyrir því *LHA.* 3, 206$_{20}$. Fyrir fé því, er þeir tóku við, gáfu þeir s. *Av.* 13, 28$_{23}$.

skjágluggi, m., *Vindue med gennemsigtig Hinde i Stedet for Glasruder*: sé glergluggi settr fyrir skjáglugga *AÓ. Af.* 182$_{10}$.

skjal, n., *Dokument;* skjöl *Dokumenter, Brevskaber, Papirer:* rannsókn á bókum og skjölum *LHA.* 3,

1974. skal rita á eitt s. skrá yfir eigur og skuldir búsins *LHA.* 3, 208$_{22}$.

skjalahirzla, f., *Arkiv:* hann ljet uppskrifa æfintýri mín með gullletri og geyma þau í skjalahirzlu ríkisins *Þús.* 1, 324$_{22}$. að brjef hafi fundizt í skjalahirzlum Emírsins *Skír.* 80, 18$_{12}$.

skjalaritari, m., *Notarius publicus:* kom inn s.; hann samdi kaupmála vorn *Þús.* 1, 273$_{2}$.

skjalasafn, n., *Arkiv:* þeir annast um tilsjónina með skjalasafni alþingis *LHA.* 3, 131$_{22}$. rit, er geymd hafa verið í skjalasafni ættarinnar til þessa *Ið.* 3, 297$_{22}$.

skjalaveski n., *Portefeuille:* kom Bismarck inn með hið alþekkta rauða s. sitt í hendinni *Skír.* 89, 10$_{5}$.

skjalavörður (-varðar, -verðir), m., *Arkivar:* 2 árum síðar veitti konungur honum skjalavarðar-embætti *Av.* 6, 35$_{26}$.

skjaldan, adv., = sjaldan *sjælden:* járn, steinkol, salt, tjara, hampur og þviumlíkt skorta skjaldnar *Fjöl.* 2, 3, 43$_{21}$.

skjaldbaka, f., *Skildpadde:* af skriðdírum finnast þar skjaldbökur *Fjöl.* 2, 2, 4$_{18}$. s., sem örn flaug með í klónum *Gr. Kv.* 108$_{2}$. fann jeg skjaldböku allstóra *Röb.* 52$_{4}$.

skjaldburkni, m., *aspidium, Skjoldbregne:* Í urðargjótunum óx talsvert af hinum sígræna skjaldburkna (*Aspidium Louchitis*). *Av.* 18, 26$_{18}$.

skjaldbökubróðir (-bróður), m., *forloren Skildpadde:* s. af kálfsteikar afgangi *Kvbl.* 1, 7b$_{36}$.

skjaldbökuskel (-jar, -jar), f., *Skildpaddeskal:* að störfin vaxi ekki utan um þá sem s. *Sm. Hþs.* 118$_{9}$.

skjaldfimur, a., *som svinger sit Skjold med Behændighed:* hinn skjaldfimi riddari Týdeifur *Π.* 1, 106$_{29}$.

skjaldmaður, m., *Skjolddrager:* geingu að hersveitir enna tróversku skjaldmanna *Π.* 1, 89$_{4}$.

skjaldmerki, n., *Skjoldmærke, Vaaben:* hinn rauði kross með s. páfans *HH. Lút.* 30$_{15}$. í hendinni hjelt hann á s. sínu *Ið.* 3, 212$_{16}$.

skjaldmerkjafræði, f., *Skjoldmærkekyndighed, Heraldik:* allmikla stund lagði hann á skjaldmerkjafræði *Skír.* 76, 182$_{27}$.

skjaldróið, n. pp., = sjaldróið; þegar s. er *naar der kun sjælden er muligt at komme ud paa Søen for at fiske:* þegar lángt er í fiskileitir og s. *Fjöl.* 2, 3, 35$_{1}$.

skjaldrönd (-randar, -rendur *el.* -randir), f., *Skjoldrand:* á s. illrar skuldar *Tegn. Frþ.* 169$_{22}$.

skjálfraddaður, a., *som har en bævende, usikker Stemme:* Spurði hann hana þá, í því hún gekk framhjá, og var heldur s. *Þús.* 1, 65$_{17}$.

skjall, n., *Smiger, smigrende Ord; overdreven Ros:* þar er ekkert s. um mentun þjóðarinnar *MáÍ.* 36$_{2}$. skjallinu með vilja | tek eg vel *GTh. Lm.* 309$_{14}$.

skjalla (a), vt., *smigre for:* þeir skjölluðu hann á allar lundir *GP. ÞS.* 9$_{9}$.

skjátla (a), v. impers., *fejle:* þad er full von þó yckur og mörgum ödrum skiátli í þeim (o: merkingum orðsins) *HF. Kv.* 1, 19$_{9}$. Vjer verðum að gjöra ráð fírir, að sjerhvurri athugan skjátli lítið eitt *Urs.* 85$_{22}$.

skjátlast, v. refl. impers. = skjátla: En skjátlist mjer í þessu efni, þá er samt eptir að vita, hvort

JH. 274$_{12}$. skildi eg nú, hversu mjer hafði skjátlazt *Þús.* 2, 70$_{26}$.

skjóða, *f.*, *Skindpose*: leysa ofan af (*el.* leysa frá) skjóðunni *tage bladet fra Munden.*

skjólbeður (-jar, -ir), m., *beskyttet Sted* (*i en Have*): Hið fegursta, sem var að sjá í garðinum, var smávaxið eplatré; það gréri í dálitlum kringlóttum skjól-beð í miðjum garðinum *Blk.* 17$_{7}$.

skjólgarður (-s, -ar), m., *Beskyttelsesmur*, *Værn*: Ajant Telamonsson, s. Akkea *Il.* 1, 138$_{7}$.

skjólleysi, n., *Mangel paa Husly*: þörf á fæði, klæðnaði, húsnæði er því í sjálfu sér sultr og þorsti, nekt, skjólleysi *AÓ. Af.* 13$_{19}$.

skjólstæði, n., *Klientel*, *Beskyttelse:* að efla gagnleg samskipti með báðum ríkjunum, þeim er njóta skjólstæðis hjá Bandaríkjunum *Skír.* 79, 154$_{15}$.

skjólstæðingskapur (-ar), m., *Klientskab*, *Klientel.*

skjólstæðingur (-s, -ar), m., 1. *Klient:* þegnar eða skjólstæðingar Englendinga *Skír.* 79, 23$_{12}$. skjólstæðingar Frakka 83, 68$_{27}$. — 2. *Myndling*: þó má skiptaráðandi hafna tillögum fjárhaldsmanns, ef hann ætlar, að þær sjeu skjólstæðing hans í óhag *LHA.* 3, 194$_{24}$.

skjólstæðisland, n., *Land*, *som staar i et Klientforhold til et andet:* land Zúlúa er nokkurskonar skjólstæðisland Transvals *Skír.* 85, 106$_{10}$.

skjótbúinn, pp., *hurtig færdig:* Urðu menn skjótbúnir *Þús.* 1, 3$_{29}$. (vezírinn) varð svo s. með erindi sitt, að kalifinn varð stórglaður 258$_{31}$.

skjóteygður, a., *snaröjet*, *med hurtigt Blik*: en hann s. | skoðun tamri | rennir bráðt gegnum | röð sérhvörja *Milt. Pdm.* 17$_{229}$.

skjótt, adv., *hurtig; Comp.* skjótar (*i Oldsproget* skjótara): með hraða fallbissukúlna . . ., er fara miklu skjótar, enn auga eigi *Urs.* 2$_{16}$. Júpíter . . . veltur skjótar enn jarðin um mændul sinn 114$_{4}$. Núið er leiptur, er hverfur skjótar, en það hugsast *TB.* 6, 87$_{35}$.

skjótyrkur, a., *hurtig arbejdende*: skjótyrkar vélar *Sk.* $^{19}/_{8}$ 80, 198$_{2}$.

skjögra (a), vi., *rave*, *gaa med vaklende Skridt:* En er hann hafði til einskis leitað, skjögraði hann til dyranna *Þús.* 1, 300$_{21}$.

skjökta (i), 1. vi., *stavre:* Síðan skjökti hann út *PP. Sms.* 213$_{24}$. — 2. vt. med dat., s. hesti *ride paa en Hest paa smaa Udflugter:* Hún er skást að skjögta henni, nælið að tarna *Dv.* 5, 50$_{26}$.

skjöldóttur, a., *broget:* þá skal jeg ykkur skýra frá, | að skjöldótt mús er mjer þekkari en grá *GT.* 61$_{1}$.

sko (*Forkortelse af* skoða, *Imperativ af Verbet* skoða), *se:* Nei, sko! Nei, sko! Hver skrattinn þarna stendur? *JÓ.* 59$_{4}$.

skóari, m., *Skomager:* s. getur gert það, sem hann á að gera, með list og prýði *Auðv.* 4$_{16}$. Verkstaðir fyrir skóara og skraddara voru settir á stofn *Sm.* 55$_{21}$. Marteinn s. *Ið.* 6, 180$_{4}$.

skoðanflokkur (-s, -ar), m., *Parti af Meningsfæller:* þessi ágreiningr gerir nú alt uppfræðingarmálið að bardagavelli trúflokka og annara skoðanflokka *Mill* 212$_{21}$.

skoðanfrelsi, n., *Meningsfrihed:* s. og frelsi til að láta skoðanir sínar í ljósi, er nauðsynlegt skilyrði

fyrir andlegri velferð mannkynsins *Mill* 106₁₁.

skoð|un (-anir), f., 1. *Anskuelse, Beskuelse, Betragtning:* að leiða s. hennar (ɔ: halastjernunnar) frá jerðu til sólar *Urs.* 117₁. að virða það skoðunar, sem er að líða *Fjöl.* 3, 2, 4₁₁. — 2. *Theori*: þessi s. gerir auðskilið ýmislegt háttalag í loptiðunni *Björl.* 87₁.

skoðunaraðferð (-ir), f., *Betragtningsmaade:* s. hins náttúrulega manns *Myn.* 128₈.

skoðunargerð (-ir), f., *Synsforretning:* að láta menn sem vit hafa á undir sinni tilsögn halda skoðunargjörð *LHA.* 3, 121₅.

skoðunarháttur (-háttar, -hættir), m., *Betragtningsmaade:* Þetta einkennilega við orðalag og skoðunarhátt hvers þeirra fyrir sig má rekja gegnum öll aðalatriði hins kristilega trúarlærdóms *HH. Ks.* 71₂₈. annar heimfærir þá (ɔ: atburðina) undir einn og sama skoðunarhátt *TB.* 7, 120₁₇.

skoðunarmaður, m., *Synsmand:* skoðunarmönnum . . . skal borga 2 kr. hverjum um hvern dag *LHA.* 3, 101₁₆.

skoðunarskírteini, n., *Synsbevis:* með því að rannsaka skoðunarskýrteini þau, sem *LHA.* 3, 121₆.

skoðunarstaður (-ar, -ir), m., *Observatorium:* s. (observatorium) var fyrst á Staðarstað *ÞTh. LÍ.* 2₂₃.

skoðunarvið, n., *Skueplads:* þó það (ɔ: landið) nú í fyrsta sinni yrði s. sögunnar og vígvöllur mannanna *Av.* 13, 214₆.

skófatnaður (-ar), m., *Skotöj:* tók hann það stígvjelið á hægra fótinn, sem þeir, sem vanir eru þesskonar skófatnaði, mundu hafa látið á hinn vinstra *JT. PoS.* 43₁₄.

skófir, f. pl., *Skover, sveden Skorpe paa Bunden af en Gryde, Bundskrab, Afskrab:* til þess að skófirnar losni *EB. Kf.* 5₂. svo ekki komi s. 46₁₆.

skófla, f., *Spade:* Að þremur dögum liðnum hafði jeg skófluna tilbúna *Rób.* 46₂.

skógarbrekka, f., *Skovskrænt:* því kringlótt tjörn und skógarbrekku lá *ST.* 41₁₅.

skógardís (-ir), f., *Skovnymfe:* þá sáum við alt í einu skógardísirnar *Sak.* 27₂₂.

skógarepli, n., *Skovæble:* Aldrei hafði hann borið aðra fæðu að munni sjer, en villirætur og s. *Ið.* 3, 220₁₄.

skógarfræði, f., *Forstvidenskab*: hafa þeir allir lagt stund á s. og almenna grasafræði *Íf.* $^{31}/_{10}$ 88, 202a₂₅.

skógarhæna, f., *Skovhöne:* plokkaðar skógarhænur *Ið.* 2, 162₂₇.

skógarhögg, n., *Skovhugst:* í Noregi hafa menn ávallt talsverða tíma afgangs frá aðalbústörfum . . . skógarhöggi og þvíliku *Br.* 3, 93₉. hversu skógarhöggið hefur eyðilagt skógana 5, 22₁₉.

skógarhöggsmaður, m., *Skovhugger, Vedhugger:* Tóan og skógarhöggsmaðurinn *Esóp.* 21₄.

skógarmar, m. pl., *forslidte Sko*: annar gaf honum skógarma *Þús.* 1, 63₂₂.

skógarpúki, m., *Satyr:* undir líki þessa stríðna skógarpúka fálust hið innra dýrlegir gripir *Ið.* 6, 272₈.

skógarsnípa, f., *Skovsneppe*: s. steypir sjer úr hinu dökka limi bjarkarinnar *Hd.* 21a₁₈.

skógarvættur (-ar, -ir), m., *Skovvette, Skovaand*: Laufskálinn stóð enn, — laus og liðugur fyrir skógarvætti og bjargálfa til þess að halda veizlur í *TÞH. SoÆ.* 8₂₂.

skógarþröstur (-þrastar, -þrestir), m., *turdus iliacus, Røddrossel, Vindrossel Gr. Sk.* 95, 36₄.

skógarþykkni, n., *Skovtykning:* hér og hvar mændu tröllvaxin grenitré upp úr skógarþykkninu *Av.* 13, 215₁₄.

skógbjörk (-bjarkar, -bjarkir), f., *Skovbirk:* þar að auki óx hjer all-mikið af s. (*Betula intermedia?*), er myndaði lága og þjetta ilmandi smá-runna *Av.* 18, 30₁₆.

skógbúi, m., *Skovbeboer:* Þetta góða rádýr er þér samrýnt, það er s. eins og þú *Sak.* 40₉.

skógepli, n., *Skovæble:* þó hún (ɔ: hin dóttirin) sé þessari svo lík, sem skógeplið er jarðeplinu *Lear* 36₁₂.

skógerð (-ir), f., *Forfærdigelse af Sko:* brúðarefnið (var) við skógerðina *Þs.* 1, 395₁₆.

skógerðarstofa, f., *Skomagerværksted:* Bæði er þar saumastofa og skógjörðarstofa *TUM.* 2, 83₄.

skógfræðingur (-s, -ar), m., *Forstmand:* skógfræðingur, sagnfræðingur *Fk.* $^{11}/_{10}$ 93, 161a₃₆.

skógfælinn, a., *skovsky:* hann er s. *Ið.* 1, 12₂₁.

skóggyðja, f., *Skovnymfe:* þú ert í sjón eins og s. *Nal* 35₂₁.

skógjötun (-jötuns, -jötnar), m., *Skovjætte, kæmpestort Træ:* Eg hefi lært þar að þekkja . . . geysikraft sæðandi fellibylja og skrugguveðra, sem kollvarpa rótgrónum skógjötnum eins og heystráum *Ið.* 2, 159₃₀. sannir skógjötnar *Nal* 33₂₄.

skóglendi, n., *Skovland, Skovbevoxet Landstrækning:* það er allhátt og s. mikið *LLH.* 79₂₂.

skógleysi, n., *Skovløshed, Mangel paa Skov:* Sökum þessa skógleysis er fjalllendið á Íslandi skuggalegt *Lí.* 51₁₆.

skógrækt, f., *Skovdyrkning.*

skógræktarfræðingur (-s, -ar), m., *Forstmand:* rit eptir fjölfróðan mann (skógræktarfræðing) *Skír.* 81, 128₈.

skógvaxinn, pp., *skovbevoxet:* Hvílir Endymion þessi á hinu skógvaxna Latmosfjalli *Stoll* 88₈.

skógvörður (-varðar, -verðir), m., *Skovvogter:* Einginn hefir verið í þessu sloti hin síðustu 20 ár, nema skógvörðurinn *Blk.* 104₁₂.

skógyrkja, f., *Skovdyrkning.*

skógyrkjumaður, m., *Skovdyrker:* Hann kann að fella tré á við fiesta skógyrkjumenn *Skír.* 90, 72₁₅.

skóklæðnaður (-ar), m., *Skotöj:* skinnið er notað í skóklæðnað og fleira *PJ. Ns.* 71₁₂.

skola (a), vt., *skylle, beskylle; bestænke:* skal s. þær (ɔ: baunirnar) úr tvennum vötnum *EB. Kf.* 18₁₅. eg gekk mjer til skemmtunar á bakka fljótsins, sem skolaði borgarmúrana bárum sínum *Þús.* 3, 40₃₃. blóðið skolar harla heitt | hendur á svolalegum kappa *Núm.* 6, 75.

skólaár, n., *Skoleaar:* Skólaárið byrjar í miðjum ágúst *TUM.* 1, 40₄.

skólabekkur (-jar, -ir), m., *Skolebænk:* jeg heilsa þér, úr höptum leystur þéttum, | sem héldu mér við skólabekk um hríð *ST.* 21₈. Gamlir herforingjar sátu þar á skólabekknum *Ið.* 3, 257₂₅.

skólaboðsrit, n., *Skoleprogram:* Bjóða skal mönnum með skólaboðsriti að hlusta á próf þetta *LHA.* 3, 151₂₃.

skólabók (-bœkur), f., *Skolebog:* Skólabækur flugu þá sem þykkvast drífa *JT. PoS.* 65₁₈.

skólabróðir (-bróður, -bræður), m., *Skolekammerat*: (hann) sagði, að þeir væru skólabræður sínir og vinir *TÞH. Dr.* 1, 2, 140$_{31}$.

skólabygging (-ar), f., *Skolebygning*: með lýsingum og uppdráttum af hentugum skólabyggingum af ýmsri stærð *Av.* 7, 94$_{28}$.

skólaforstaða, f., *Skoleforstanderskab, Skolebestyrelse:* Um hlutdeild þeirra (ɔ: kvennanna) í uppfræðingu barna eða skólaforstöðu þarf ekki að tala *Skír.* 83, 17$_{23}$.

skólagangur (-s), m., *Skolegang:* Fullkominn s. tekur 9 ár *Av.* 7, 109$_{9}$. Bágindi og mótlæti, raunaljettir, gleði — allt er þetta s. lífsins *Auðv.* 75$_{27}$.

skólagenginn, pp., *som har gaaet i Skole, studeret*: jafnvel aðrir, sem ekki hafa átt kost á að ganga í slíka skóla, læra margt af þessum skólagengnu bændum *Br.* 3, 86$_{8}$.

skólagjald, n., *Skolekontingent, Skolepenge*: hjálpa til að greiða skólagjöld inna fátœkari barna *Mill* 213$_{8}$.

skólahaldari, m., *Skoleholder:* settur s. við Thorkillii barnaskóla *Fjöl.* 3, 1, 44$_{23}$.

skólahéað, n., *Skoleherred:* Fimm manna skólanefnd er í hverri sókn (eða heldur í hverju skólahéaði) *Av.* 7, 93$_{31}$.

skólahús, n., *Skolehus, Skolebygning:* að s. séu hentug og vel úr garði gjörð *Av.* 7, 94$_{8}$.

skólakennari, m., *Adjunkt:* Skólakennarar (adjunktar) byrja með 1000 kr. launum *Av.* 7, 103$_{23}$.

skólaleyfi, n., *Skoleferie*: fór hann opt í skólaleyfunum upp í sveit *Ið.* 6, 205$_{27}$.

skólalög, n., *Skolelov*: að bera upp á þinginu ný s. *Skír.* 79, 78$_{12}$.

skólamál, n., *Skolesag:* að því leyti er snertir kirkju- og skólamál *StA.* 74, 2$_{11}$.

skólameistari, m., *Skolebestyrer, Rektor:* Áður fyrri kenndi skólameistarinn . . . guðfrœði *LÍ.* 80$_{18}$.

skólanám, n., *Skolekursus:* ljúka þeir þá af öllu skólanámi sínu á 6 árum *LHA.* 3, 146$_{20}$.

skólanefnd (-ir), f., *Skolekommission:* Í hverri sókn skal vera skólastjórn eða skólanefnd *Av.* 7, 93$_{8}$.

skólapeð, n., *Skolepog, Skolepebling:* vera fyrirlitinn af hverjum busanum og hverju skólapeðinu *Ið.* 1, 230$_{16}$.

skólaráð, n., *Skoleraad:* Í skólaráðinu er forstöðumaður og forstöðukona skólans *TUM.* 1, 39$_{18}$.

skólareglugerð (-ir), f., *Regulativ for en Skole:* samkvæmt hinni nýju skólareglugjörð *LHA.* 3, 157$_{8}$.

skólarækur, a., *som kan el. bør forvises fra Skolen:* þrettán reyndust sekir og voru gjörðir skólarækir *bleve forviste fra Skolen TÞH. BS.* 105$_{9}$.

skólaspekingur (-s, -ar), m., *Skolastiker, skolastisk Filosof*: skömmu áðr enn vísindi fornmanna lifnuðu meðal skólaspekinganna *Ið.* 2, 174$_{20}$.

skólastjóri, m., *Skolebestyrer, Rektor:* S. (rector) við kennaraskóla er líkt settur og skólastjórar við hina lærðu skóla *Av.* 7, 103$_{22}$. (þessir menn) voru nú orðnir færir um að verða skólastjórar *FP.* 94$_{12}$.

skólastjórn (-ir), f., *Skolebestyrelse; Jf.* skólanefnd.

skólastjórnandi, m., = skólastjóri: Í sumar ljet hann ganga brjef um meðal skólastjórnendanna *Skír.* 55, 24$_{10}$.

skólastjórnarráð, n., *Skoledi-*

rektion: til skrafs og ráðagerðar við skólastjórnarráðið *TB.* 12, 72₂₂.

skólastofa, f., *Skolestue:* Heimurinn er eigi leikvöllur, heldur s. *HD. MiH.* 42₂₂.

skólatími, m., *Skoletid:* Árlegur skólatími skal að lögum vera 36 vikur *Av.* 7, 109₁₅.

skolavatn, n., *Skyllevand, Spølvand:* að kaffið sje litar- og bragðlaust s. *ÓÓ Hl.* 39₅. Vatnið í jökulánum er eins og s. að lit *LÍ.* 12₂₁.

skoljarpur, a., (skol *Skyllevand;* jarpur *lysebrun*), *en Variation af* jarpur: skoljarpt hár óhrokkið *PS. Ast.* 153₃₁.

skollabrók (-brœkur), f., *Djævlebuxer* = nábrók *Ligbuxer*: þeir, sem vildu afla sér peninga, sem aldrei væri þrot né endir á, feingu sér Skollabrækur *Þs.* 1, 428₂₂.

skollafingur (-rs), m., *lycopodium selago. Mohr* 226₂₂. *lycopodium, Ulvefod. Grl.* 135₈.

skollafótur (-fótar, -fœtur), m., *equisetum arvense. Mohr* 222₁₆. *equisetum, Padderok. Grl.* 136₂₅. Þessa jurt kalla menn skollafót *PJ. Ns.* 179₁₁.

skollagras, n., *fucus fungularis. Mohr* 248₅.

skollahár, n., *fucus aculeatus. Mohr* 241₂₄.

skollaleikur (-s), m., *Blindebuk:* Í skollaleik geta verið svo margir sem vilja *ÓD. ÍS.* 103₁.

skollareipi, n., *rubus saxatilis, Fruebær. Mohr* 188₁₈. *Grl.* 22₁₅.

skolleyru, n. pl., *Rævøren;* skella við e-u skolleyrunum *ikke give Agt paa noget, paa en Formaning, ikke ænse noget:* H. skellti við því skolleyrunum, þegar L. hvatti hann til að læra e-ð *PP. Sms.* 192₈. og hafa þær (ɔ: ríkisstjórnirnar) ýmist skellt við þessu skolleyrunum, eða *MJ. Bfr.* 327₁₂.

skolli, m., 1. *Ræv:* að skolli eigi sleppi *Av.* 4, 87₂₅. — 2. *Fanden;* skolli *el.* skollans *bruges som* adv., *Fandens, Pokkers:* Það er skolli (skollans) kalt.

skolmórauður, a., *af en smudsig rødbrun Farve, skyllevandfarvet:* af jökulleir eru allar jökulár skolmórauðar á lit eða hvítleitar *ÞTh. LÍ.* 40₂₂.

skólp, n., *smudsigt Vand:* þar rennur skólpið fljótast frá *Av.* 12, 99₂₆.

skólpdýr, n., *infusorisk Dyr:* Í alls konar vatni er optast mesti urmull af skólpdýrum (*infusoria*) *TB.* 7, 307₃₀.

skólpræsi, n., *Rendesten:* þar vóru ger s. *Iðj.* 4, 425₂₁.

skoltbein, n., *Kæveben.*

skoltur (-s, -ar), m., *Kæve:* Fremstu 4 tennurnar í hvorum skolti heita framtennur *JJ. EML.* 79₁₁. Eitraðir höggormar hafa tvær holar tennur í efra skolti *PJ. Ns.* 96₃₁.

skonrok, n., *Skonrog:* Hann borðaði dálítið af skonroki *Rób.* 36₁₈.

skop, n., *Spot.*

skopast (a), v. refl.; s. að e-u *drive Spot med noget:* þó aðrir bændur í sveitinni skopuðust að því *PP. Sms.* 202₈. Vér skopumst ekki að baráttunni *MáÍ.* 32₂.

skopaugu, n. pl., *spottende Ojne, spottende Blik:* Skaut hann skopaugum | á skrímsl *Milt. Pdm.* 44₂₂₂.

skoplegur, a., *latterlig, snurrig, komisk:* Varð þá svo skoplegt að sjá og heyra, hvað aumlega B. bar sig *Þús.* 1, 385₂₂.

skoppa (a), vi., (*om Mennesker*)

gaa med lette og hurtige Skridt. — 2. (*om Ting*) *trille.*

skopparakringla, f., *Top* (*hvormed Börn lege*): Takið þér skopparakringlu *StN.* 2, 16₁₂.

skopra (a), vi., *trille:* skopraði haglið eftir ísunum og hjarninu *Ib.* 3, 86₂₀.

skopsaga, f., *spottende, nedsættende Fortælling*: að lesendum sínum á Dýzkalandi mundi þykja meira gaman að illgirnislegum skopsögum um Íslendinga *Ib.* 4, 68₈.

skopvísa, f., *Spottevers:* (hann) kvað engar skopvísur *TÞH. BS.* 299₁₆.

skora, f., *Skure, Indsnit.*

skorast (a), v. refl.; s. undan *undslaa sig for:* getur kjörstjórnin ekki fyrir þá sök skorazt undan að bjóða þá fram til kosningar *LHA*, 3, 166₈.

skorða, f., 1. *Stive:* fóru þeir nú og tóku skorðurnar undan skipunum *Il.* 1, 33₁₀. — 2. *Indskrænkning, Skranke, Stopper*: það er ávalt betra . . . að láta menn sjálfráða, en að setja þeim skorður *Mill* 192₄. að þú reisir þær skorður, sem einginn fær yfir stigið *Myn.* 69₁₈. að svo yrðu skorður reistar við eigingirni og ásælni einstakra manna *Skír.* 85, 18₄.

skorða (a), vt., *befæste med Støtter el. Stiver:* að s. skip.

skordýr, n., *Insekt:* s. edur skridqvikindi *Nátt.* 9₁₉. að semja lýsingu íslenzkra skordýra *BJ. EÓ.* 25₁₆.

skordýrafræði, f., *Entomologi: Gr. Stf.* III₁₂.

skordýrasteinar, m. pl., *Entomolither*: Merkilegir eru líka skordýra-steinarnir (Entomolither) *Fjöl.* 1, 120₂₁.

skorinorður, a., 1. *aabén, frimodig i sin Tale*: Hann er gagnorður og s. í tali *HH. Ks.* 7₉. — 2. *bestemt:* Soldán Egyptalands reiddist hinni skorinorðu undanfærslu vezírsins *Þús.* 1, 357₈. skýra og skorinorða auglýsingu *TB.* 4, 153₈.

skorinort, adv., *bestemt*: Trúarskoðun hans er einkar gagnort og s. lýst í þessari setning *Ib.* 6, 213₂₀.

skorkvikindafræði, f., *Entomologi*: Í Cambridge lagði hann sig einkum eptir skorkvikinda-fræði *Alm.* 85, 30₁.

skorkvikindi, n., *Insekt:* eptirleifar mikillar dýrasettar, sem að er áþekk skorkvikindum *Fjöl.* 1, 120₂₄.

skorpa, f., 1. *Skorpe*: En skorpan var þunn *Gr. Kv.* 110₄. misþykk s. *LÍ.* 9₂₀. — 2. *stærk, men kortvarig Anstrengelse*: að enginn af þeim Hraunspiltum slægi af sér á skorpunni *PS. Ast.* 383₈.

skorpinn, a., *indskrumpet, sammenskrumpet*: hvað skyldi þetta skorpna hjarta | skrælnað og visið færa mey? *GB.* 365₁₆.

skorubyssa, f., *riflet Bøsse, Riffel:* 277 kúlubissur (skorubissur) *Skír.* 83, 49₁₈.

skoruhjól, n., *Tridse*: S. (hjólkerling — *Tridse*) er sérhver þunn kringla, úr hverju föstu efni sem er, með skoru í röndina umhverfis og ási í miðjunni, sem stendur þverbeint í gegnum kringluna *Fisch. Ef.* 76₂₁.

skósíður, a., *fodsid:* Pyndingaböðlarnir vóru í kolsvörtum sloppum, skósíðum *Gefj.* 20₈.

skósmíð (-ar *el.* -ir), f., *Skomagerhaandværk*: Ellefu vetra var hann settur til skósmíðar *Skír.* 87, 54₄.

skósmíði, n., = skósmíð: lærðu

margir drengir . . . bókband, s., skraddaraiðn *Av.* 7, 99$_{19}$.

skósmiður (-s, -ir). m., *Skomager*: að einn sje trjesmiður, annar s. *BM. UM.* 44$_{18}$.

skósverta, f., *Skosværte:* Skósvertan var „reyndar góð", eins og liðsmaðurinn hafði sagt *Sm.* 205$_{38}$.

skot, n., 1. *Skud.* — 2. *Nische*: eru einlægar raðir af háum og mjóum skotum í öllum veggjunum í kring *Ið. SG.* 130$_{8}$. Líkneskjan stendur í skoti einu í veggnum *Skír.* 84, 79$_{27}$.

skotald, n., *Skuffe*: fór hún því undir eins að líta eptir í skotaldi því, sem hún geymdi í ljerept og nærfatnað *PP. Sms.* 72$_{6}$.

skotbaðmull, f., *Skydebomuld:* Verði s. . . . flutt til bæjarins *LHA.* 3, 89$_{20}$.

skotblossi, m., *Geværild*: þar sem öllu væri grautað saman, hugrökkum mönnum, ólmum hestum, skotblossum og púðurreyk *TB.* 4, 158$_{17}$.

skoteldur (-s, -ar), m., *Fyrværkeri:* að kveikja skotelda *LHA.* 3, 86$_{38}$. skoteldarnir á ýmsum torgum *Skír.* 79, 35$_{15}$.

skotfiskur (-s *el.* -jar, -ar), m., *Spröjtefisk*: Helzta íþróttin, sem þessi dýraflokkur lætur í ljósi, er þó að líkindum aðferð skotfiskanna („*Toxotes*" og „*Chaetodon*") *Fjöl.* 2, 2, 12$_{12}$.

skotfœrapungur (-s, -ar), m., *Patrontaske:* hjá henni lá skotfærapungr *Ið.* 2, 162$_{31}$.

skotfœri, n., *Skudvidde;* í s. *indenfor Skudvidde.*

skotgarður (-s, -ar), m., *Skanse*: Hvað sem að höndum ber, skaltu ekki víkja frá nœsta skotgarðinum *Austri* $^{3}/_{7}$ 85, 51c$_{38}$.

skotgögn, n. pl., *Skydeapparater*: á eptir reið knapi með skotgögnin skæð *Þj.* $^{24}/_{5}$ 76, 75b$_{30}$.

skothríð (-ir), f., *Kanonade, Beskydning, Bombardement:* Frakkar ljetu nokkur herskip gera s. að hafnarborginni K. *Skír.* 85, 75$_{30}$. með ánægjubros í vestu skothríðinni *Þvf. Alm.* 85, 40$_{40}$.

skothundur (-s, -ar), m., *Skydehund*: En þá stökk upp s., sem lá inni í stofunni *Þs.* 1, 388$_{8}$.

skothvellur (-s, -ir), m., *Knald af et Skud*: Við skothvellinn þutu upp þúsundir fugla *Rób.* 36$_{6}$.

skothylki, n., *Mørser*: skothylkin, fjögur að tölu, ógurlega mikil, auk 12 fallbissna minni *Skír.* 84, 78$_{2}$.

Skoti, m., *Skotlænder*: Írlendingur og S. *Ið.* 3, 129$_{21}$.

skotlið, n., *Artilleri.*

skotliðsforingi, m., *Artilleriofficer*: þess má minnast, sem hann sagði eitt sinn við skotliðsforingja *TB.* 4, 158$_{36}$.

skotlist, f., *Skydekunst*: Englendingar báru mjög af þeim í skotlistinni *Skír.* 83, 37$_{28}$.

skotlæða, f., *Krybskytte*: að það væru skotlæður, sem hygðu til fanga í skógi fyrir austan landamerkin *Ít.* $^{19}/_{10}$ 87, 194b$_{36}$.

skotmaður, m., 1. *Skytte:* S., sem miðar á allan skotspóninn, hittir sjaldan í skotmarksdepilinn *Auðv.* 38$_{27}$. — 2. *Grenader:* gegnum bláleita gufu mátti sjá skotmennina rússnesku *Ið.* 1, 148$_{31}$.

skotmál n., 1. *Skudvidde*: ekki lengra á burtu enn í skotmáli *TB.* 14, 105$_{21}$. — 2. *Maal, hvorefter der sigtes, Sigte*: þann er s. skal | Skrugguþeytis *Milt. Pdm.* 24b$_{13}$.

skotmarksdepill (-depils, -depl-

ar), m., *Skydekivens Centrum; se* skotmaður.

skotmenska, f., *Skydning:* að stæla líkamann með leikfimi, glímum, sundi, skotmennsku *Auðv.* 36₂₂.

skotmörk (-markar, -merkur), f., *Skov, hvor Vildt jages, Vildtbane:* Morguninn eftir þurfti hann af stað kl. 7 á s. *KJ. Uf.* 50₁₀.

skotra (a), 1. vt. med dat., *skyde, kaste, rette:* Þú heldur þá að eínginn hafi tekið eptir þessum litlu augum, sem hann skotraði til þín *JT. PoS.* 79₈. — 2. vi., *skyde sig, vende sig, dreje:* enn er hann kemur að læknum, skotrar hann til hliðar 107₂.

skotreykur (-s, -ir), m., *Krudtrøg, Krudtdamp:* Garibaldi kom sjálfur kolsvartur af skotreik *Þvf. Alm.* 85, 41₆.

skotsár, n., *Skudsaar:* Um s. var bundið með sjóðandi olíu *Sm. Hps.* 51₁₂.

skotskarð, n., *Skydeskaar:* Jökulhamrarnir eru eins og kastalaveggir með ótal skotskörðum *Av.* 19, 66₇.

skotsmuga, f., *Skydehul:* (er) virki umhverfis geysihátt með skotsmugum á *Íf.* $^{28}/_{10}$ 89, 338b₇₇.

skotspónn (-spóns, -spœnir), m., *Skydeskive; se* skotmaður.

skott, n., *Hale (paa Hunde, Katte, Ræve og nogle andre Dyr).*

skotthúfa, f., *Hue med en Forlængelse, som ligner* skott; *Halehue, Tophue:* hvað er orðið af bjöllunum úr skotthúunni ranðu? *Fjöl.* 1, 144₂. með skúflausa skotthúfu *Þs.* 1, 368₉. maður . . . larfalega til fara og með skotthúfu sína í hendinni *TÞH. BS.* 111₉.

skottuferð (-ir), f., *kortvarig Udflugt:* smá skottuferðir til rána litinn tíma úr sumri *TB.* 15, 250₇.

skottulækning (-ar), f., *Kvaksalveri:* svo hinum skaðlegu skottulækningum verði útrýmt *TB.* 11, 184₂₀.

skottulæknir (-s *el.* -rs), m., *Kvaksalver:* jeg er enginn læknir — nema, ef til vill, s. í viðlögum *PS. Ast.* 338₂₈. Hann hafði leitað sér lækninga hjá skottulæknum *PS. NS.* 48₁₁.

skotvanur, a., *svet i Skydning:* af því buðlúngr | bogfimi þreyta | á skotvanan guð | of skorat hafði *OK.* 8, 107₇.

skotvígi, n., *Fæstning:* Þenna helli gerði jeg að s. *Rób.* 76₂₈.

skotvopn, n., *Skydevaaben:* að hleypa úr skotvopnum nálægt húsum *LHA.* 3, 86₂₈.

skozkur, a., *skotsk:* það, sem fyrst vakti athygli hans í þessu efni, var samtal, sem hann átti við skozkan hálending *PP. Sms.* 98₂₄.

skrá (-r, -r), f., 1. *Laas:* Fyrir búðinni var s. *Þs.* 1, 141₄. — 2. *Liste, Fortegnelse:* skyldi hann senda landlækni s. yfir þá, sem fengið höfðu hjá honum ókeypis meðöl *TB.* 11, 185₂.

skrá (skrái, skráum; skráði, skráðum; skráður), vt., *optegne, skrive, forfatte:* bókjin er skráð á dönsku *Fjöl.* 4, 3, 51₁₁.

skráargat, n., *Nöglehul:* (hún) stakk honum (ɔ: lyklinum) í skráargatið *JH.* 292₁. með leiðiþræði, sem þræða má gegnum s. *Ið.* 2, 94₅.

skráarlauf, n., *Nögleskilt.*

skraddaraiðn (-ir), f., *Skrædderhaandværk:* bókband, skósmíði, s. *Av.* 7, 99₁₉.

skraddari, m., *Skrædder:* 'Þegar

rakarinn hafði lokið sögu sinni', mælti skraddarinn *Þús.* 2, 105₂.

skrafa (a), 1. vt., *tale, snakke:* þó þeir vissu það væri skröfuð danska út' á Íslandi *Fjöl.* 4, 1, 25₁₇. — 2. vi. *tale:* til að s. við hann *FP.* 39₁₈. Linda skemmta lofnir sjer | leika, dansa, s. *KJ.* 47₂.

skrafdrjúgt, a. n.; e-m verður s. *en udtaler sig vidtløftig, udbreder sig over noget PS. Ast.* 31₁₉.

skraffinnur (-s, -ar), m., *snaksomt, snakkesaligt Menneske:* til þess að yðar hátign komist að raun um, að eg er enginn s. *Þús.* 2, 106₁₈.

skrafhreifinn, a., = *Oldsprogets* málreifr, *snaksom, underholdende:* T. var glaður mjög að þessari veislu og s. *JT. PoS.* 33₈. Einkanlega var Anna skrafhreifin og kát *PS. Ast.* 115₁. Smámsaman varð greifinn nokkuð skrafhreyfnari *PP. NS.* 14₂₂.

skrafinn, a., *aabenmundet.*

skrafsamur, a., *snaksom:* það varð heldr skrafsamt (*der førtes en temmelig livlig Samtale*) milli hinna trjánna í skóginum *Ið.* 1, 36₁₇.

skrafskjóða, f., 1. *Sladdertaske:* það er enginn óvitlaus maður, sem trúir því, sem önnur eins s. segir *Ss. Íf.* 1, 199₈. — 2. *Vrøvlehoved:* Hafið þjer nú ekki bráðum úttalað, bannsett skrafskjóðan? *Þús.* 2, 60₁₁. hlutum við að vera hinum unga manni samdóma, sem hafði kallað hann skrafskjóðu 105₅.

skráma (í), vi., *skære* (*i Øjnene*): ljósið skrámir í augu manns *Av.* 20, 72₁.

skrámaður, a., *skrammet:* Ef skrámað enni' og skeggjuð haka | og skældur munnur lýtti' ei snót *JT.* 270₁₉.

skrambi, m., *Fanden, Pokker. Som* adv. *Pokkers:* S. væri nú gaman að vera þar með *Ið.* 1, 66₁₂. s. var það annars slæglegt af honum 3, 264₉. það var s. leiðinlegt að tarna 6, 285₂₂.

skrápdýr, n. pl., *echinodermata, Pighuder:* S. (*Echinodermata*). *Gr. Df.* 3₁₂. 130₂₆.

skráphúð (-ir), f., *pigget Hud:* Utan um þau (ɔ: skrápdýrin) er ýmist s. eða kalkskel *Gr. Df.* 130₂₇.

skrásetja (-set, -setjum; -setti, -settum; -settur), vt., *optegne; affatte, forfatte:* að þeir, sem skrásettu munnmælin, hafi gjört fleiri úr einum *TB.* 10, 80₁₁. bækur eru skrásettar *PJ. Ns.* 50₁₄. Eptir að þvínæst annar skrifarinn . . . hefir skrásett lagafrumvarpið *StA.* 75, 34₁₈.

skrásetning (-ar), f., 1. *Optegnelse, Affattelse, Udfærdigelse:* Sömuleiðis sjá þeir . . . um s. ályktana deildarinnar *LHA.* 8, 131₂₅. — 2. *Registrering, Indregistrering:* með tilliti til skrásetningar og mælinga skipa *LHA.* 3, 73₂₁. að semja reglur fyrir skrásetningu bókanna *Alm.* 85, 26₂₄.

skratti, m., 1. *Fanden:* Með frjettum skrattinn fræði þig *GT.* 7₁. Skrattinn fjærri mjer *Fanden heller JT. PoS.* 48₂₆. — 2. *lumpen Karl:* hvaða smali er það skrattinn sá arna *JT. PoS.* 16₂₆.

skraufþurr, a., *knastör:* heyið er skraufþurt.

skraut, n., *Pragt, Stads.*

skrautblóm, n., *Pragtblomst:* það er hún (ɔ: krónan), sem hefur gjört sóleyjuna að uppáhaldsblómi barnanna og einu alþekktasta skrautblómi vors kalda og blómsnauða lands *TB.* 12, 148₂₂.

skrautbúinn, pp., *prægtig klædt:* unglegan mann fríðan sýnum og s. *Þús.* 1, 157$_{15}$. tveir menn mjög skrautbúnir *TÞH. BS.* 74$_{22}$.

skrautbygging (-ar), f., *Pragtbygning*: er þeir báru það (ɔ: nýja musterið) saman við slíka skrautbygging sem áður hafði verið *LLH.* 110$_{12}$. að reisa skrautbyggingar *HH. Ks.* 102$_{14}$.

skrautfákur (-s, -ar), m., *Pragthest, Stadshest, Paradehest:* þá skrautfáki greifinn rennir af hæð *Þj.* $^{24}/_{6}$ 76, 75b$_{70}$.

skrautfegurð, f., *prægtig, glimrende Skönhed:* Sawitri bað hann að taka eptir s. hegranna, páfuglanna og svananna *Saw.* 23$_{16}$.

skrautfjaðraður, *med prægtig Fjederbeklædning*: kliður skrautfjaðraðra söngfugla *Nal* 35$_{7}$.

skrautgata, f., *Pragtgade*: Skrautgötur í nýjustu hlutum borganna *KJ. Uf.* 7$_{9}$.

skrautgirni, f., *Pragtlyst, Pragtsyge*: munaðarlíf afskaplegt í Vesturheimi og s. *Íf.* $^{10}/_{5}$ 76, 41b$_{24}$. hleypidómar, tepruskapur, s. *BB. RK.* 20$_{11}$.

skrautgjarn, a., *pragtelskende, pragtlysten*: Konur í Japan eru . . . mjög skrautgjarnar *Ið.* 3, 258$_{12}$.

skrautgripur (-s, -ir), m., *Smykke, Smykkesag:* eins og smáu gimsteinarnir, sem opt finnast og má safna saman og búa til úr fallegan og eigulegan skrautgrip *Sm.* 196$_{18}$.

skrauthús, n., *Pragtbygning:* s. og hallir *AÓ. Af.* 150$_{25}$.

skrauthýsi, n., = **skrauthús**: veglegt s. *Ið.* 1, 282$_{15}$.

skrauthöll (-hallar, -hallir), f., *Lystslot, Palads, Palæ:* skrauthallir og stórborgir *Ið.* 3, 244$_{20}$. þessar skrauthallir *Fk.* $^{7}/_{10}$ 85, 71a$_{27}$.

skrautjurt (-ir), f., *Prydplante*: margar sætijurtir og skrautjurtir gæti vaxið á Íslandi *ÞTh. LÍ.* 54$_{4}$.

skrautkápa, f., *Stadskappe*: skrautkápan hylur lýtin *TÞH. BS.* 236$_{5}$.

skrautklæddur, pp., *prægtig klædt*: tuttugu gamlar ambáttir skrautklæddar *Þús.* 2, 84$_{27}$. skrautklæddir ræðarar 110$_{24}$.

skrautklæði, n. pl., *prægtige Klæder, Stadsklæder*: Voru ekki s. hans nógu dýr? *TÞH. SoÆ.* 97$_{11}$.

skrautlaus, a., *pragtløs, simpel:* kotbær lítill og s. *Ið.* 2, 160$_{9}$.

skrautlega, adv., *prægtig*: voru þær (ɔ: bækurnar) mjög s. bundnar *PP. Sms.* 178$_{28}$.

skrautlegur, a., *prægtig*: var allt í honum (ɔ: salnum) aðdáanlega skrautlegt *Þús.* 2, 34$_{26}$.

skrautleysi, n., *Pragtløshed, Simpelhed.*

skrautlitur, a., *med prægtige Farver:* þar er hinn forni þjóðbúningur enn tíður og merkilega s. *Nöl.* $^{29}/_{4}$ 79, 133a$_{52}$.

skrautmaður, m., *elegant klædt Mand, Modeherre:* Aungvir skrautmenn voru þeir fóstrar í klæðum *JT. PoS.* 42$_{22}$.

skrautplanta, f., *Prydplante:* mátti þar allt umhverfis sjá nóg af þarfa-plöntum og skraut-plöntum *Sak.* 8$_{20}$. Garður þessi er . . . prýddur alls konar skraut-plöntum *KJ. Uf.* 43$_{26}$. Mjög mikið ox hjer af þessari skrautplöntu *Av.* 18, 20$_{24}$.

skrautreið (-ir), f., *prægtigt Optog, Parade*: skrúðganga og s. *Skír.* 79, 103$_{34}$.

skrautrita (a, *præt. og saa* -reit), vt., *skönskrive*: B. G. skrautreit það (ɔ: ávarpið) af mikilli snilld *Þj.* $^{21}/_{3}$ 92, 54a$_{26}$.

skrautritaður, pp., *skönskreven*: tvö skrautrituð eintök af kóraninum *Ið.* 3, 234$_{26}$.

skrautsali, m., *Galanterihandler*: ef s. kaupir gullskart og silfrsmíði *AÓ. Af.* 150$_{24}$.

skrautsalur (-ar, -ir), m., *Stadsværelse* (*room of state*): s. í konungshöll Lears *Lear* 1$_{3}$.

skrautskrift (-ir), f., *Dekorationsmaleri*: Hann er frægastur pentari á Norðurlöndum í sinni tegund, sem er skraut-skript (Dekorationsmaleri) *Nöl.* $^{11}/_{1}$ 79, 77$_{27}$.

skrautstjarna, f., *Pragtstjærne*: að þeir (ɔ: Marsbúar) nákvæmlega og stöðugt athugi jarðstjörnu vora, sem í þeirra augum er s. í fyrstu röð *Gefj.* 9$_{1}$.

skrautútgáfa, f., *Pragtudgave*: gaf hann honum skrautútgáfu af ritum Friðriks mikla *Skír.* 91, 20$_{9}$.

skrautvagn (-s, -ar), m., *Stadsvogn*: á eptir þeim kom mikill s. *Skír.* 79, 104$_{2}$. Aðrir minni og rennilegri hestar eru hafðir fyrir skrautvagna heldra fólks *KJ. Uf.* 34$_{17}$.

skráveifa, f., *Skade, Fortræd*: hann magnaði Kinna til að leggjast á fénað bóndans . . . og gera honum aðrar skráveifur *Þs.* 1, 342$_{9}$. höfum vjer þó marga skráveifuna af þeim fengið *BM. Ftm.* 34$_{11}$.

skref, n., *Skridt*.

skrefadrjúgur, a., *som tager lange Skridt*: þókti honum hún vera heldur skrefadrjúg *Þs.* 1, 291$_{22}$.

skrefhár, a., *langbenet*: G. var allra manna skrefhæstur *JT. PoS.* 42$_{20}$.

skreið, f., *Stokfisk*.

skreiðarferð (-ir), f., *Rejse, som göres for at købe el. hente Stokfisk*: Seinna fór hann s. *Þs.* 1. 80$_{24}$.

skreppa (**skrepp**, **skreppum**; **skrapp**, **skruppum**; **skroppinn**), vi., 1. *skynde sig, løbe, svippe*: að s. fram á dalinn *JT. PoS.* 11$_{20}$. jeg skrapp hingað 45$_{21}$. — 2. s. upp *springe op*: þarna skrapp það upp brjefskömmin af sjálfu sjer 98$_{28}$.

skreppingur (-s), m., *ubehagelig Følelse, Frygt*: það var í mjer hálfgerður skreppingur, meðan á þessu stóð *Dv.* 5, 50$_{27}$.

skreyta (í), vt., *pynte, pryde; besmykke, udpynte; fremstille urigtig*: honum hætti til að s. svo það, sem hann sagði frá, að óskyggilegt þótti *Ið.* 5, 351$_{15}$.

skreytinn, a., *usandfærdig, usanddru*.

skreytni, a., *Usandfærdighed, Usanddruhed*: hégómadýrð hennar og s. *PP. NS.* 80$_{31}$.

skríðandi, pprs., *krybende* (i *overført Betydning*): minna af s. auðmýkt *FkA.* $^{24}/_{10}$ 90, 22a$_{18}$.

skriðbytta, f., *Lygte*: jeg fór upp með skriðbyttu í hendinni *Ss. Íf.* 1, 133$_{22}$.

skriðdrjúgur, a., *som tager dröje Skridt, som gaar kurtig*: skriðdrjúgu rennir skíði | Skekkilsleið um breiða *JT.* 92$_{18}$.

skriðdýr, n., *Krybdyr*: Af skriðdírum finnast þar skjaldbökur *Fjöl.* 2, 2, 4$_{18}$.

skriðdýrafræði, f., *Herpetologi: Herpetologia* (skriðdýrafræði) *Gr. Stf.* III$_{11}$.

skriðfimur, a., *flink i Skiløbning*: urðu Delamerkingar skriðfimastir *Skír.* 79, 148$_{27}$.

skriðhoraður, a., *overordenlig mager*: svo að allt gangi skriðhorað undan vetrinum *ÓÓ. Hv.* 21$_{26}$.

skriðjökull (-jökuls, -jöklar), m., *Skridjøkel*: Ganga skriðjöklar

viða nærri í sjó fram *ÞTh.* 17₁₅. skriðjöklar eða falljöklar *Av.* 6, 48₁₇.

skriðskjótur, a., *hurtig løbende:* fyrr en til skriðskjótra | skipa væri | ok herbúða aptr | hilmir um kominn *OK.* 4, 114₅.

skriðsóley (-jar, -jar), f., *ranunculus repens, vandgrenet Smørblomst:* í hlaðvarpanum ór *Ranunculus repens* (Skriðsóley) mjög stórvaxin *Av.* 18, 15₁₀.

skriðuárensli, n., *et Jordskreds Nedstyrtning:* jarðfall eður skriðuárensli *Fjöl.* 5, 1, 30₁₇.

skriður (-ar), m., 1. *Gliden.* — 2. *Impuls:* sá skriðr, sem á komst í þessi þrjú skifti *Mill* 71₁₅.

skriðurunninn, pp., *bedækket med Stenskred:* gróðurlaus og s. fjallahringur *Av.* 20, 8₈.

skrif, n., *Skrift:* bæði í skrifi og prenti *Fjöl.* 2, 1, 28₉.

skrifa (a), vt., *skrive;* skrifast á við e-n *vexle Brève med en.*

skrifandi, ppræs., *som kan, har lært at skrive:* að Pestalozzi væri hvorki lesandi né s. *Ið.* 6, 223₁₀.

skrifarasveinn (-s, -ar), m., *Skriverdreng:* sjái eg skrifarasvein eyða æfi sinni til að leggja saman tölustafi *TB.* 7, 161₆.

skrifari, m., *Skriver, Sekretær, Kontorist:* skal kjósa . . . 2 skrifara fyrir hið sameinaða alþingi *StA.* 75, 28₂₃.

skrifborð, n., *Skrivebord:* menn, sem dreymir heima við s. sín *TB.* 7, 157₂₃.

skrifdómur (-s, -ar), m., *skriftlig Retskendelse:* dómþing eru löngu horfin, en í þeirra stað komnir skrifdómar inní klefa dómarans *AÓ. Af.* 204₆.

skriffinskubragur (-ar), m., *bureaukratisk Karakter, bureaukratisk Præg:* þar sem skriffinskubragrinn er á öllu *Þvf. Alm.* 96, 32₂₈.

skriffinskulegur, a., *bureaukratisk:* eigi til alveldislegra og skriffinskulegra hégómamála *AÓ. Af.* 192₂₃ af alt of ríkri og skriffinskulegri stjórn *FkA.* ²⁴/₆ 90, 21b₅₅.

skriffræði, f., *Grafologi:* Skriffræði (grafologi) heitir spánný visindagrein *Fk.* ²³/₉ 90, 115a₄₃.

skriffræðilegur, a., *grafologisk.*

skriffræðingur (-s, -ar), m., *Grafolog:* þykjast skriffræðingarnir hafa fundið, að skriftin fari að miklu leyti eptir því, hvernig menn eru skapi farnir *Fk.* ²³/₉ 90, 115a₄₄.

skriffœri, n. pl., = ritfœri: að hafa annaðhvort bók eða skriffæri með mér *PS. Ast.* 30₂₃.

skrifföng, n. pl., = skriffœri: jeg vissi ekkert, hvað af skrifföngunum mínum varð *PS. Ast.* 30₂₉.

skriflega, adv., *skriftlig:* nema einn eða fleiri af kjósendum í kjördæminu . . . hafi s. skýrt oddvita kjörstjórnarinnar frá, að *LHA.* 3, 165₂₃.

skriflegur, a., *skriftlig:* skrifleg yfirlýsing *LHA.* 3, 165₂₇. hann gjörir við skriflega stýla *Av.* 7, 111₂.

skrifpappír (-rs), m., *Skrivpapir:* Vandaðr pappír eða s. er blandaðr með léreftstægjum *Fk.* ³⁰/₁₁ 85, 86a₇₃.

skrifstofa, f., *Kontor:* peningarnir voru geymdir í skrifstofu hans *Ið.* 1, 265₅. við skrifborðið á skrifstofum *TB.* 7, 163₂₃.

skrifstofufé, n., *Kontorholdsgodtgörelse:* s. handa biskupi *StA.* 74, 12₂₆.

skrifstofugjöld, n. pl., *Kontorudgifter:* Allir þeir embættismenn . . . eru skyldir að senda stjórnarráðinu við lok hvers reikningsárs

greinilega skýrslu um þau s., sem *LHA.* 3, 78₆.

skrifstofuhald, n., *Kontorhold:* veita upphæð til skrifstofuhalds *StA.* 93, 62₂₁.

skrifstofukostnaður (-ar), m., *Udgifter til Kontorhold:* til endurgjalds skrifstofukostnaðar *LHA.* 3, 78₄.

skrifstofulegur, a., *bureaukratisk:* að bankinn sé skrifstofuleg og umboðsleg stofnun *Íf.* ²⁰/₁₀ 86, 170c₁₇.

skrifstofustétt (-ir), f., *Bureaukrati:* Engin s. þarf að búast við að geta knúið slíka þjóð til að gjöra eðr þola nokkuð það, sem henni líkar ekki *Mill* 227₂₇.

skrifstofustjórnarstétt, f., = skrifstofustétt: þá væri öllum þeim mönnum þjóðarinnar, er gæddir væru umfangsmikilli mentun . . ., saman skipað í fjölmenna s. *Mill* 225₇.

skrifstofuvald, n., *Bureaukrati:* en því nær allt ónýttist af skrifstofuvaldinu *Ell.* 4₁₂.

skrift (-ir), f., *Skrift.*

skriftafaðir (-föður, -feður), m., *Skriftefader:* að telja nákvæmlega upp fyrir skriptaföðurnum allar syndir sínar *HH. Lát.* 11₄.

skriftamáli, m., *Skriftemaal:* jeg þarf engan skriptamála að heyra *TÞH. BS.* 280₁.

skriftlærður, pp., *skriftklog, skriftlærd:* einhverr lögspakur eða s. maður *LLH.* 31₅.

skrifvél (-ar), f., *Skrivemaskine.*

skrifvélabákn, n., *storartet bureaukratisk Apparat:* Á stjórnarskipunin nýa með þessu litla „skrifvélabákni" að standa á eðr færast af löggunum? *Fróð.* ²⁰/₂ 86, 343₄₀.

fyrirmynd þessa skrifvjelabákns *Þvf. Alm.* 96, 33₇.

skríkja (í), vi., 1. *kvidre.* — 2. *le höjt.*

skríkjahlátur (-rs, -rar), m., *skrattende Latter:* alt í einu rak hann upp s., sem meira líktist gali einhvers fugls . . . en vanalegum kristinna manna hlátri *Ið.* 1, 246₁₂.

skrílhópur (-s, -ar), m., *Pøbelhob:* sé slíkt munnlega prédikað fyrir æstum skrílhóp *Mill* 113₆.

skríll (-s), m., *Pøbel:* til þess að komast undan smánaryrðum skrílsins *Þús.* 1, 366₁. (Gyðingar) báru að eldsneyti með heiðna skrílnum *HH. Ks.* 86₂₃.

skrílþrælll (-s, -ar), m., *Pøbelslave, Pøbelens Slave:* Kongsþrælar Íslenzkir aldregi vóru, | enn síður skrílþrælar lyndi með tvenn *BT.* 167₅.

skrílþyrping (-ar), f., *Pøbelhob:* elti mig s. inni borgina *Þús.* 1, 388₂₃.

skrímskæla (í), vt., *forvrænge:* þeir skrýmskæla sig hræðilega *forvrænge deres Ansigter Ið. SG.* 112₂₅.

skrímsli, n., *Uhyre.*

skrímslislegur, a., *uhyrlig, monstrøs:* hann var ekki fult eins skrýmslislegur *Þs.* 1, 219₄.

skrimta (í), vi., *friste Livet:* má þá nærri geta, hverninn hinir (ɔ: gemlingarnir) eru, sem skrimta *som ikke dø. PS. Ast.* 231₂₃.

skringilega, adv., *löjerlig, pudserlig, komisk:* hinir (ɔ: dómarnir) . . . eru líka optastnær svo skringilega heimskulegir, að lesandinn getur hlegið *Fjöl.* 1, 15₁₇. hann hermdi eptir þeim kæki þeirra mjög s. *Ið.* 7, 93₂₃.

skringilegur, a., *löjerlig, pudser-*

lig, komisk, barok: þá hef eg aldrei heyrt skringilegri sögu *Þús.* 1, 388$_{24}$. s. samsöngur *Ið.* 1, 244$_{29}$. Hið skringilega og skoplega ljet þeim manni svo vel *Skír.* 83, 142$_{1}$. unz þau (ɔ: jökulstykkin) fá margskonar skringilega lögun *LÍ.* 16$_{22}$.

skrípalæti, n. pl., *narragtige Lader:* Mörg s. vóru þeir látnir leika *KJ. Uf.* 59$_{8}$.

skrípamynd (-ir), f., 1. *Karikatur, Vrængebillede:* afskræmislegar skrípamyndir *Ið.* 1, 285$_{14}$. hvorirtveggja skoða frelsisherinn eins og s. kristins siðar 7, 20$_{28}$. — 2. *monstrøs Skikkelse:* Plinius segir, að ruglaðir menn (confusi) trúi á þessar skrípamyndir (monstrificae effigies) *TB.* 14, 103$_{14}$.

skrítilega, adv., *löjerlig, komisk; underlig:* Úr sögunni botninn s. datt *KJ.* 150$_{19}$. Mjer þykir þú spyrja s. *Þús.* 1, 388$_{15}$.

skrítilegur, a., *löjerlig, pudserlig, morsom:* það var eitthvað skrítilegt *Fjöl.* 1, 155$_{17}$. að bera þar upp . . . einhverja skrítilega fyndni *Ið.* 1, 286$_{13}$.

skrítinn, a., 1. *löjerlig, komisk:* Það grunaði mig alltjend, að þjer mundi þykja þetta skrítið *Þús.* 1, 128$_{13}$. — 2. *morsom, interessant:* Svo mart skrítið og skemmtilegt, sem borið hefir á góma í samsæti okkar *Þús.* 2, 108$_{11}$. eitthvað skrítið og skemmtilegt 3, 45$_{26}$. — 3. *skemtsom:* gamansamur og s. *Þús.* 3, 77$_{18}$.

skrítla, f., *Anekdote:* Margar skrítlur og munnmælasögur myndúðust alveg ósjálfrátt um Spurgeon *Ald.* 2, 50$_{26}$.

skrjáfa (a), *rasle.* 1. v. impers.; skrjáfar í e-u *noget rasler:* og eins og skrjáfaði í freðnum fötunum *Þs.* 1, 264$_{5}$. skrjáfaði í hreistri hans (ɔ: höggormsins) *Þús.* 1, 301$_{18}$. — 2. v. pers.: Láttu ekki marrandi skó eða skrjáfandi silki svíkja veslings hjartað þitt í kvenna hendur *Lear* 74$_{29}$.

skrjála (a), vt., *rasle:* Jeg heyrði, hvernig reipin skrjáluðu utan um kistuna *PP. Sms.* 41$_{30}$.

skrjóður (-s, -ar), m., 1. *Skrolle.* — 2. *Skrog, affældig Olding:* þjer ferst að kalla þig yngismann, gamall skrjóðurinn *PS. Ast.* 358$_{4}$.

skrof, n., *Skrogis:* viða var aurvaðall eða s. *TÞH. Sms.* 13$_{25}$.

skrofa, f., *procellaria puffinus. Mohr* 31$_{23}$. *puffinus arcticus. Faber* 56$_{3}$. Skrofur (*Puffinus*) eru minni fuglar *Gr. Df.* 66$_{6}$. stóra s. *Gr. Sk.* 95 46$_{10}$. litla s. 46$_{15}$.

skrokkur (-s, -ar), m., *Skrog, Krop:* hafa menn þar einkum til eldsneytis skrokkinn af tveimur fuglategundum *LÍ.* 41$_{28}$.

skrolla (i), vi., *stumpe:* skroll(d)i hún (ɔ: treyjan) upp á herðarblöðum að aptanverðu *JT. PoS.* 42$_{27}$.

skrópar, m. pl., *Forstillelse, Skrömt:* lagðist Þorbjörn í skrópum *Ið.* 1, 28$_{30}$. Aftur á mót kvað læknirinn meðvitundarleysi þetta skrópa eina *KJ. Uf.* 58$_{19}$.

skroppinn, pp.; skyni s., *manglende Forstand, uforstandig, dum:* erum við ekki allir svo skyni skroppnir, að *Þj.* $^{11}/_{11}$ 92, 205b$_{15}$.

skrúð, n., *Pynt, Pragt, Stads.*

skrúðbúinn, pp., = skrautbúinn: þá skaltu sitja þar við borðið hjá skrúðbúna fólkinu *JH.* 295$_{16}$.

skrúðfylgd (-ir), f., *Procession, höjtideligt Optog:* skrúðfylgdin til kirkjunnar og heim aptur *Skír.* 87, 85$_{29}$.

skrúðganga, f., *Procession, Optog:*

Minnilegasta viðhöfnin í höfuðborginni var prósessia eða s. og skrautreið *Skír.* 79, 103₂₃. almúginn girntist að líta skrúðgöngu innlendra og útlendra höfðingja *TÞH. BS.* 59₁₇.

skrúðgrœnn, a., *straalende grön*: um skrúðgræna völluna *TÞH. BS.* 247₈. jörðin er skrúðgræn *Ið.* 3, 128₈. skrúðgrænar eikur *Saw.* 23₁₂.

skrúðmikill, a., *prægtig*: þar sem trén báðum megin vegarins vaxa saman í skrúðmikla laufhvelfing *Fk.* $^{21}/_{4}$ 91, 63b₄₉.

skruðningar, f. pl., = skruðningur: Tarna eru óttalegar s. *JH.* 266₂.

skruðningur (-s, -ar), m., *Bulder, Larm, Støj*: þeir heyrðu . . . óttalega skruðninga *Þús.* 1, 9₂₀. fór að heyrast undarlegur skruðningur í stiganum *Ið.* 1, 254₂₁.

skrúðvaxinn, pp., *af prægtig Vækst, prægtig*: innan um skrúðvaxinn skóg *Tegn. Frþ.* 17₁₇.

skrúfa, f., *Skrue*: Skrúfunni er svo fírirkomið, að *Urs.* 165₃. á meðan hann sneri skrúfunum *PP. Sms.* 41₁₆. nokkra sekki fulla af nöglum og skrúfum *Rób.* 87₁₂.

skrúfa (a), vt., *skrue*: kistulokið var skrúfað fast *PP. Sms.* 41₁₅.

skrúfbrýndur, a., *med buskede Øjenbryn*: hann er s. nokkuð *Fk.* $^{28}/_{9}$ 87, 114b₁₆.

skrúflína, f., *Spiral*: S. er lína, sem hugsa má að komi fram við það, að punktar gangi út frá beinni línu um leið og beina línan snýst um annan endapunkt sinn í sama beina fleti *Hemp.* 66₁₂.

skrúflok, n., *paaskruet Laag*: baukur með kúptu skrúfloki *PS. Ast.* 284₁₂.

skrúfstigi, m., *Vindeltrappe*: Hún hljóp upp um einn skrúfstiga *JH.* 293₁₅.

skrúfstykki, n., *Skruestikke*: Starf hans með töng, s., sög og hefli *TUM.* 2, 31₂₃.

skrúftappi, m., *paaskruet Prop*: á sumum (ɔ: koddunum) er löng pípa, sem verður lokað með skrúftappa *N. Hf.* 72₂₀.

skrúfugarður (-s, -ar), m., *Skruegang*: skrúfugarðarnir á sívalningnum *Fisch. Ef.* 84₂₄.

skrúfugufuskip, n., *Skruedamper*: það varið fyrsta sannarlegt s. *Ið.* 1, 179₁₇.

skrúfulína, f., *Skruelinje*: Línur, sem ekki verða lagðar á beinan flöt, eru nefndar sívjúgar línur, t. d. s. *Hemp.* 48₂₉.

skrúfumyndaður, a., *skrueformet*: hjer eru skrúfumynduð járnbrautargöng gegnum bergið *Íf.* $^{29}/_{7}$ 85, 127a₂₉.

skrúfuskip, n., *Skrueskib*: skrúfuskipin og hjólskipin hamast áfram *KJ. Uf.* 4₁₄.

skrúfþröng (-var, -var), f., *Skruepresse*: in járnharða greip ins tröllefida lögregluþjóns læstist á augabragði eins og s. um úlflið honum *Ið*, 3, 274₁₄.

skrugga, f., *Tordén*: þegar skruggan brýzt áfram *HGTh.* 20₂₇. þinn mátt og hátign vottar vorið blíða | og vetrarhret og dögg og haglið stríða | og skruggan skæð *Sb.* 7, 1₈.

skrugguhljóð, n., *Tordenskrald*: fylgdu því dunur miklar, líkast skrugguhljóði *Rób.* 49₁₂.

skrugguregn, n., *Tordenregn*: Þegar vér undanskiljum s., steypiregn og skýstrokka *Fisch. Ef.* 419₃₁.

skrugguveður, n., *Tordenvejr*: þá vil jeg taka til dæmis s. *Gr.*

Kv. 69₁₂. Í dag hefir verið ofsalegt s. *Röb.* 41₂₄.

skrugguþeytir (-s *el.* -rs), m., *Tordner*: þann, er skotmál skal | Skrugguþeytis *Milt. Pdm.* 24b₁₄.

skrum, n., *Markskrigeri*, *Skryderi*.

skruma (a), vi., *skryde*, *prale*: Þú, sem skrumar svo mjög af mannlegri dyggð *HGTh.* 37₂₅. það var fjarri skapi Eggerts að s. af nokkrum manni um skör fram *BJ. EÓ.* 17₁₀.

skrumari, m., *Markskriger*, *Skryder*: langt um minna þekktur en margur s. *Sm.* 169₁. Hann var að sönnu s. *TB.* 15, 232₅.

skrumlaus, a., *upralerisk*: af þessari skrumlausu lýsingu . . . má ráða *TB.* 9, 250₁.

skrykkjótt, adv., (= skykkjótt), *mindre heldigt*, *uheldigt*: ferðirnar hafa gengið mjög s. sökum ísa *TB.* 7, 295₃₀.

skræða, f., *Skrolle*.

skrækja (i), vi., *skrige*.

skrækhljóðaður, a., *som har skrigende Stemme*: D. var í meira lagi s. *Sz. Íf.* 92, 138₁₅.

skrækrómaður, a., = skrækhljóðaður: þar með var hann einnig svo s., að *PS. Ast.* 152₁₀.

skrækugla, f., *Ulula*, *Slags Ugle*: drekar, hornuglur, skrækuglur *Sw. VE.* 183₁₇.

skræla (i), vt., *fortörre*, *bringe til at visne*: vetrar stormr ber á burt | blómin öll og hverja jurt, | sem vorri lífs á götu grær, | grimmr skrælir dauða blær *GB.* 300₁₆.

skrælingi (-ja), m., *Barbar*, *Eskimo*: hjá þessum skrælingjum *Ið.* 5, 307₂. eru slíkir menn næsta líkir Skrælingjum *Sm.* 35₂₇.

skrælingjabragur (-ar), m., *Barbari*, *Raahed*: að guðinn Ósiris hafi vanið þjóðina af skrælingjabrag *Ið.* 6, 84₂₄.

skrælingjalegur, a., *barbarisk*: skrælingjalegt siðleysi *Mill* 165₂₈. hinum skrælingjalegu Ástral-negrum *Fk.* ⁹/₄ 88, 43b₁.

skrælingjaskapur (-ar), m., = skrælingjabragur: að komast upp úr skrælingjaskapnum *Ið.* 6, 293₁₅. Hvað er s., ef eigi þetta? *BM. Ftm.* 31₃₀.

skrælingjaþjóð (-ir), f., *barbarisk Nation*: að komast úr eymd þeirri og vesöld, er allar skrælingjaþjóðir í lifa *AÓ. Af*, 217₂₂.

skrælingslegur, a., *barbarisk*: Er önnur (ɔ: farsæld) hin skrælingslega *FkA.* ²³/₁₂ 90, 57b₅₁.

skrælna (a), vi., *fortörres*, *hentörres*, *visne*: en er sólin hækkaði, skrælnaði það *JG. Hv.* 29₃₀. hinn efri vöxtur stenzt því ekki sólarhitann og skrælnar 30₁₇.

skrælþur, a., *fortörret*: hann tók upp af gólfinu visið, skrælþurt blóm *Nal* 75₂₂.

skröggur (-s, -var), m., *udlevet Olding*: sem væri þar ung mær að faðma að sér gamlan skrögg *PS. Ast.* 56₈.

skröksaga, f., *Fabel*: það eru skrökssögur *Myn.* 32₂₂.

skröksagnakonungur (-s, -ar), m., *fabelagtig*, *mythisk Konge*: Vel getur það verið, að Menes sé líka skröksagna konungur *Ið. SG.* 7₂₁.

skröksýki, f., *Pseudomani*: Fjórða tegund ósanniindanna er regluleg skröksýki (psevdomani) *Kvbl.* 1, 13a₅₇.

skrökva (a), 1. vt. med dat., *opdigte*. — 2. vi., *sige Usandhed*: Ef vér segjum eitthvað með þeim áset-

ningi, að það verði misskilið, þá skrökvum vér *TÞH. Tíb.* 1, 45₄.

skrölt, n., *Raslen, Klirren*: gerði andinn enn vart við sig með bramli, skrölti og illum látum *Þs.* 1, 312₂₇.

skrölta (1), vi., *rasle, buldre, rumle*: Tómir vagnar skrölta mest *tomme Vogne buldre mest.*

skúfaspjót, n., *Spyd med vedhængende Kvaste*: maður kom út í möttli blá | með miklu skúfaspjóti *Þs.* 1, 130₂₆.

skúffa, f., *Skuffe*: Við opnuðum hverja skúffu *Ið.* 2, 44₁. þannig fann jeg . . . í skúffum nokkrum sex rakhnífa *Rób.* 39₈.

skúfgras, n., *heleocharis, Sumpstraa. Grl.* 107₄. *Scirpus, Kogleax.* 107₂₀.

skúflaus, a., *kvastløs, duskløs*: með skúflausa skotthúfu *Þs.* 1, 368₉.

skúfsettur, pp., *dusket*: Íkornar hafa skúfsett eyru *PJ. Ns.* 62₁₆.

skúfur (-s, -ar), m., *Kvast, Dusk*: með húfu á höfði og dökkvan skúf *JT. PoS.* 44₂₂.

skuggabrún (-ir), f., *Skyggerand*: Optast nær eru þeir (ɔ: þessir deplar) koldimmir og hálfbjört s. umhverfis þá *Urs.* 7₂₁.

skuggahlið (-ar), f., *Skyggeside*: því meir sem þær (ɔ: framfarirnar) birtast á yfirborðinu, því meira ber á skuggahliðunum *Fk.* $^{3}/_{8}$ 88, 91a₂₂.

skuggalaus, a., *skyggeløs*: það þókti jafn-ilt og ef einhver var s. *Þs.* 1, 355₁₈. Menn þekkja mörg málverk, sem eru annaðhvort einlit eða fleirlit, en s. *Gr. Kv.* 95₂₅.

skuggalegur, a., *mørk, skummel*: eyðimörk skuggaleg *JH.* 9₂₂. afhellir mikill, myrkur og s. *PS. Ast.* 179₁₀. í skuggalegum, dimmum klefum *Ið.* 6, 226₇.

skuggalíf, n., *Skyggeliv*: þá lifir hún (ɔ: öndin) að eins skynlausu skuggalífi *Stoll* 19₁₇. eigi er það heldur draumlíf eða s. *Kt.* 2, 35₂₀.

skuggamynd (-ir), f., 1. *Skyggebillede*: (öndin) er sjálf ekki annað en s. eða svipur *Stoll* 19₁₇. — 2. *Skyggerids, Silhouette*: Fyrst máluðu menn skuggamyndir *Gr. Kv.* 95₁₉.

skuggastefna, f., *Skyggeretning*: CB er skuggastefnan firir hádeigi *Urs.* 197₂₆.

skuggasæll, a., *skyggefuld*: Hún skoðaði enn þá einu sinni hinn skuggasæla laufsal *Sak.* 28₂₅. skógar hressi skjótt þig aptur | skuggasælir 31₈.

skuggavísir (-s *el.* -rs), m., *den Stift i Solskiven, som viser Skyggen*: þarsem að stendur broddurinn eða skuggavísirinn *Urs.* 197₂₆.

skuggi, m., *Skygge*; ganga úr skugga um *komme til Klarhed om, forvisse sig om*: skal lögreglustjóri ganga úr skugga um, að skilyrðunum sje nákvæmlega fullnægt *LHA.* 3, 119₁₈. Það er mjög örðugt að ganga úr skugga um þetta efni *Ið.* 3, 75₂₂.

skuggsjá (-r, -r), f., *Spejl.*

skuggsjárbaugur (-s, -ar), m., *Sextant*: Verkfæri það, er sjómenn hafa til slikra mælinga, heitir segstúngur eða s. (Sextant) *Urs.* 184₂₂.

skuggsjárfræði, f., *Katoptrik*: Skuggsjárfræðin (*Catoptrica*). *Fisch. Ef.* 279₈.

skuggsjársjónpípa, f., *Spejltelescop*: gjörði hann sjer far um að bæta skuggsjársjónpípu þá, er G. hafði áður sagt hvurnig gjera skildi *Urs.* 161₆.

skuggsjárstokkur (-s, -ar), m., *Spejlkasse*: að gjöra sér grein fyr-

ir skuggujárstokkunum *Fisch. Ef.* 290$_{21}$.

skuggsýnt, a. n., *mørkt*: þegar s. var orðið *da det begyndte at blive mørkt. Þús.* 1, 145$_{14}$.

skuld (-ir), f., *Gældspost, Tilgodehavende;* skuldir *Gæld.* Skuld *Fremtidens* (*Skæbnens*) *Gudinde, Fremtid:* Gegnum bitra heljarhríð | og harða Skuldardóma *KJ.* 8$_{2}$. Ég sé, hve skært á Skuldar himingeimi | in skíra frelsis-sól nú roðar blið *JÓ.* 114$_{3}$.

skulda (a), vt. med dat. og acc., *skylde*: skuldið ekki neinum neitt *Róm.* 13, 8 (Nýja test. Oxf. 1863).

skuldabréf, n., *Obligation:* við skuldabréfum, er segja má upp með missirisfresti *Fjöl.* 1, 28$_{20}$. hann lagði fram skuldabrjef *PP. Sms.* 34$_{20}$.

skuldafyrning (-ar), f., *Gældsforældelse*: að því er snertir riptingu á skuldafyrningu *LHA.* 3, 198$_{15}$.

skuldahallí, m., *Underbalance*: Munurinn svo til skuldahallans þetta ár 16$^{1}/_{2}$ millíon *Skír.* 87, 108$_{9}$.

skuldakrafa, f., *Gældsfordring:* Nú er skuldakröfu mótmælt *LHA.* 3, 198$_{23}$.

skuldalög, n. pl., *Gældslov, Gældslove*: eftir því er skuldalögin og skuldadómar verða betri og greinilegri *AÓ. Af.* 97$_{16}$.

skuldbinda (-bind, -bindum; -batt, -bundum; -bundinn), vt., *forpligte:* að þau ríki, sem réðu nokkru við Kongóríjótið, skuldbyndu sig til að eyða þrælaverzlun þar *Skír.* 90, 93$_{19}$. er hún (ɔ: samþykktin) upp frá því skuldbindandi (*forbindende*) fyrir alla þá, sem *LHA.* 3, 186$_{3}$.

skuldbinding (-ar), f., *Forpligtelse*: Þeir er þiggja slíkar gjafir þykjast leggja sér á herðar einskonar skuldbindingu við gefarann *Maur.* 62$_{20}$. engar skuldbindingar *Skír.* 83, 31$_{17}$.

skuldbindingarskrá (-r, -r), f., *Haandfæstning:* urðu foreldrar hans að skrifa undir s. *PM. Nls.* 105$_{5}$.

skuldbréf, n., = skuldabréf: þeir sem lögðu peninga í bankann fengu aftr í staðinu s. eðr ávísanir *Av.* 13, 28$_{23}$.

skuldheimtumaður, m., *Kreditor*: Ég hafði beðið skuldheimtumenn mína um átta daga frest *Þús.* 2, 29$_{4}$. til að bjarga prinzinum úr klóm skuldheimtumanna hans *Ið.* 6, 309$_{21}$.

skuldmiðabók (-bœkur), f., *Vexelbog:* D. lauk upp skúffu hjá sjer og tók þar upp s. *Ið.* 2, 49$_{1}$.

skuldmiði, m., *Vexel*: Það var góður og gildur skuldmiði fyrir 50,000 frönkum *Ið.* 2, 49$_{15}$.

skuldseigur, a., *uvillig, langsom til at betale sin Gæld*: fátækt fólks gjörir það skuldseigt *Þj.* $^{15}/_{3}$ 84, 89b$_{20}$. Tyrkinn er s. *Skír.* 89, 63$_{20}$.

skuldskeyttur, a., *staaende i Gældsforhold til:* Forstjórar bankans og sýslunarmenn mega eigi vera skuldskeyttir bankanum *LHA.* 3, 321$_{25}$.

skulu (skal, skulum; skyldi, skyldum), vt., og v. impers., *skulle, burde, maatte, være nødt til. Præs. infin.* skuli *bruges nu ofte for* skulu: Hann segist ei skuli gjöra það *Ps.* 1, 68$_{41}$. Maðurinn segist þá skuli sjá eitthvað fyrir hestinum 79$_{22}$. Bóndi segist skuli ljá honum hest 80$_{5}$. prófastur segist skuli fara sjálfur til dyra 117$_{23}$. — *Præterit. infin.* skyldi = skyldu: Hann sagðist skyldi segja henni það *Ps.* 1, 115$_{19}$. *Præs. indic. sg. 2.* skulið = skuluð: Alt sem þér viljið að mennirnir geri

yör, það skulið þér og þeim gera *Fk.* $^{20}/_{9}$ 92, 150b$_{61}$.

skúmaskot, n., *mørk Afkrog, Smuthul, Skjul:* Andspænis í skúmaskoti sýndist þeim maður standa *TÞH. Bs.* 24$_{11}$. að skríða í s. *krybe i Skjul.*

skúmur (-s, -ar), m., *larus cataractes, Struntjæger. Mohr* 43$_{20}$. = hafskúmur *Faber* 102$_{1}$. *Gr. Df.* 65$_{23}$. *Gr. Sk.* 95, 45$_{17}$.

skupla, f., *en Variation af* faldur, *men lavere og uanseligere end denne:* það er munur að sjá blessaða krókfaldana enn horngrýtis skuplurnar *JT. PoS.* 29$_{22}$. kona hafði háfa skuplu á höfði *Þs.* 1, 309$_{7}$.

skúr (-rs, -rar), m., = skúr, f., *Regnbyge.*

skúr (-rs, -rar), m., *Skur:* B. ljet draga hann (o: vagninn) inn í skúrinn *PP. Sms.* 213$_{1}$.

skúr (-ir), f., (*e.* shower), *Regnbyge.*

skurðagerð (-ir), f., *Kanalgravning:* til skurðagerðar og annara umbóta á flutningum og samgöngum *Skír.* 79, 48$_{21}$.

skurðardepill (-depils, -deplar), m., *Skæringspunkt:* í skurðardepli þessara nýju strika *Fisch. Ef.* 34$_{19}$.

skurðarfé, n., *Faar, som slagtes om Efteraaret, Slagtefaar:* var og í haust skart um s. *Fjöl.* 4, 8, 35$_{10}$.

skurðarstaður (-ar, -ir), m., *Operationsfelt:* er hafður karbolvatnsbakstur við skurðarstaðinn *N. Hf.* 92$_{7}$. má dreifa þeim (o: dropunum) yfir skurðarstaðinn 92$_{17}$.

skurðfræðingur (-s, -ar), m., *Operatør:* Hvorttveggja var jafnaðdáanlegt, hið þolinmóða og undirgefna hugarfar sjúklingsins og hin dæmafáa snilld skurðfræðingsins *TÞH. Dr.* 1, 1, 44$_{28}$.

skurðgröftur (-graftar, -greftir), m., *Kanalgravning:* gerði hann uppdrætti af vélum þeim, er hafðar vóru við skurðgröftinn *Ið.* 1, 178$_{2}$.

skurðlína, f., *Sekant:* Bein lína, sem gengur út yfir og sker hringlínu á tveimur punktum er nefnd s. (Sekant) *Hemp.* 60$_{24}$.

skurðlækning (-ar), f., *kirurgisk Operation:* Dr. E. gerði á þennan hátt 300 skurðlækningar á sex árum *Fk.* $^{18}/_{4}$ 88, 47b$_{23}$.

skurðmynd (-ir), f., *udskaaret, Billede, Træsnit:* Hitt er auðvitað, að skurðmyndir ná skamt til að gefa hugmynd um málverk *Sk.* $^{2}/_{10}$ 80, 241$_{24}$.

skurðtæki, n. pl., *kirurgiske Instrumenter:* höndin stýrir pennanum, málarapenslinum, skurðtækjum læknisins *Fk.* $^{11}/_{9}$ 86, 66b$_{41}$.

skurður (-ar, -ir), m., 1. *Skæring.* — 2. *Fure:* ofan í miðjan heilann gengur djúpur skurður *JJ. EML.* 48$_{22}$. — 3. *Grøft (til Vandledning); Kanal:* skurðir til vatnsveitinga voru grafnir *LÍ.* 53$_{27}$. Ótal skipgengir skurðir liggja um allan bæinn *Ið.* 3, 246$_{12}$. — 4. *kirurgisk Operation:* bæði við skurðinn (Operation) og hjúkrunina eptir á *N. Hf.* 2$_{18}$.

skurðverk, n., *Billedskærerarbejde:* Víða eru herbergin skreytt með skurðverki (Billedskærerarbejde) *KJ. Uf.* 56$_{20}$.

skurfa, f., *spergula arvensis, almindelig Spergel. Grl.* 38$_{25}$.

skurk, n., 1. *Larm, Stöj.* — 2. *Arbejdspræstation:* En í sagnafræðinni gerði hann skurkið mest *udrettede han mest. Esp.* XXXVI$_{21}$.

skurm, n., *Æggeskal.*

skurma (a), vt., *afpille Skallen, afskalle*: s. egg.

skurmlaus, a., *uden Skal*: s. egg *Av.* 4, 112$_{22}$.

skurmur (-s, -ar), m., *Æggeskal*: til þessa verðr að ná öllum skurminum af egginu *Av.* 4, 112$_{22}$.

skurn, n., 1. *Æggeskal*: því óska jeg opt og tíðum, að af mjer skurnið bresti *GT.* 38$_{16}$. — 2. *Skorpe*: kom þá s. á hana (ɔ: jörðina) *Av.* 13, 219$_{11}$. þegar skurnið var orðið þykkra 219$_{16}$.

skurn (-ir), f., *Æggeskal*: það er í sögum haft, að eitt sinn, er hann kom af sjó, æti hann 60 sæðaregg með skurninni *Ss. Íf.* 4, 153$_{8}$.

skurnhimna, f., *Hinden indenfor Æggeskallen*: Utan um eggið er hörð skel eða skurn . . . og innan undir því skurnhimnan *PJ. Ns.* 80$_{23}$.

skúrsteinn (-s, -ar), m., *en traadet, porøs Stenart*: þráðmyndaður steinn með holum (skúrsteinn) *LÍ.* 8$_{23}$. *Mohr* 323$_{8}$.

skussi, m., 1. *Drog, Døgenigt*: amlóðinn, slóðinn, skussinn *AÓ. Af.* 218$_{29}$. — 2. *Fusker*: hálflærðir skussar í málfræði *TUM.* 2, 10$_{7}$.

skúta (a), vt.; s. út *skænde paa*: þá tók Björg að s. hann eitthvað út *PS. Ast.* 72$_{18}$. til þess að s. út dætur sínar *Ið.* 3, 38$_{5}$.

skutfagur (-ran), a., *med smuk Bagstavn*: þangað sem hin skutfögru skip eru sett upp á strönd hins gráa hafs *Il.* 1, 90$_{6}$.

skútyrði, n. pl. *Skænderi, Irettesættelser*: tóku skútyrðin hátt yfir sönginn *Þús.* 1, 360$_{4}$.

skvaldur, n., *Skvalder, Bulder, Susen*: yfir kalda iðu straums, | eins og sljetta grundu, | hljóp óbaldinn hjörtur taums, | hæddi s. öldu-glaums *KJ.* 323$_{8}$.

skvamp, n., *Plasken*: ekkert hljóð heyrðist, nema . . . einhverju sinni þunglamalegt s. í einhverjum af hinum ófrýnilegu fiskum *Av.* 6, 72$_{30}$.

skvampa (a), vi., *plaske*.

skvetta, f., *Stænk*: Gnauðar mar við gamla strönd, | gullnum þeytir skvettum *GB.* 287$_{2}$.

skvetta (i), vt. med dat., *skvatte, sprøjte*: Annari sagði hún að s. vatni ofan yfir páfagaukinn *Þús.* 1, 84$_{14}$. að s. köldu vatni framan í sjúklinginn *JJ. EML.* 65$_{9}$. Sjógúninn skvetti úr honum (ɔ: eitrbikarnum) framan í andlit hermanninum *Ið.* 3, 254$_{10}$. mjólkin skvettist upp úr mjólkurtroginu *Hd.* 55a$_{19}$. skvettist froða af árum *GB.* 287$_{2}$.

skvompa, f., *Fordybning*: enda er móbergið mjög sundurgrafið með ótal skvompum, giljum og hellum *Av.* 19, 65$_{30}$.

skvompaður, a., *beskænket*: Umtalsefnið var þetta gamla, að Pjetur og Páll hefðu verið nokkuð skvompaðir þá og þá *Hd.* 86a$_{4}$.

ský, n., *Sky*.

skýbólstraguð (-s), m., *νεφελήγερέτα Skymassernes Gud, Skysamler*: Seifur s. ansaði henni eingu *Il.* 1, 22$_{18}$.

skýbólstur (-rs, -rar), m., *Skymasse*: Kolsvartir skýbólstrar hnappast saman *Björl.* 35$_{23}$.

skýflóki, m., *tyk Sky*: valla blakti hár á höfði eða sáust skýflókar á lopti *TÞH. BS.* 249$_{4}$.

skygn, a., *synsk*: Kristín sagði frá því um móður mína, sem var s. *Þs.* 1, 44$_{30}$. að bæði sæi hann skygnir menn og óskygnir 342$_{12}$. er skygnum mönnum einkum gefið að sjá allskonar yfirnáttúrlegar verur 405$_{15}$.

skygna (1), vt., *polere;* s. sig *afspejle sig.*

skygni, n., 1. *Skygge paa en Hat el. en Kasket:* hárið hékk í togum fram undan skygninu *Ið.* 1, 12$_{10}$. þeir hafa látúnsspöng framan á húfunni uppi yfir skyggninu *KJ. Uf.* 24$_{8}$. — 2. *klar Luft, som gör muligt at se langt bort liggende Genstande:* S. var hið bezta, og sá jeg land nokkurt í eitthvað fjörutíu eða fimtíu mílna fjarska *Rób.* 69$_{19}$. hinn nær við það betra og bjartara skyggni *TB.* 7, 120$_{24}$.

skygni, f., 1. *Synskhed:* Hver skygnin er annari ólík *TÞH. SoÆ.* 90$_{22}$. — 2. *Clairvoyance:* Guðmundur biskup hafði sömu s. *Þs.* 1, 409$_{41}$. Sögur þessar eru um s. (sem á almennu evrópumáli er nefnd *clairvoyance*). *Fk.* $^{16}/_{2}$ 92, 27a$_{23}$.

skygnleiki, m., *Synskhed:* er opt særið torvelt að sjá, hvort heldur skal heimfæra slíkt til skygnleika eða forspáleika *Þs.* 1, 405$_{27}$. Feigðarspár af skygnleika 406$_{4}$.

skýhlið, n., *Skyport:* þær (ɔ: Misserisgyðjurnar) ljúka upp skýhliði Olymps *Stoll* 31$_{12}$.

skýhnoðri, m., *en lille Sky, Skyflage:* alt í einu þótti henni að hún sæi draga upp skýhnoðra einn *JT. PoS.* 128$_{17}$. Fyrst kemur ofurlítill s. *StN.* 2, 39$_{1}$.

skýjabálkur (-s, -ar), m., *Skystøtte:* Stundum ber við, að op verður á þessum mikla skýjabálk *Björl.* 65$_{21}$.

skýjaður, a., *skyfuld, bedækket med Skyer:* því næst varð loptið skýjað *StN.* 2, 3$_{27}$.

skýjaglópur (-s, -ar), m., *Fjante, Dumrian.*

skýjalaus, a., *skyfri:* Á sumarmorgni er himinn opt heiður og s. *StN.* 2, 39$_{14}$.

skýjamynd|un (-anir), f., *Skydannelse:* skýjamyndanir og hinar stórkostlegu breytingar á þeim *Ið.* 3, 307$_{2}$.

skýjanetja, f., *Fjederskyer:* farmaður eygir heiðbláan himin bak við bjartleita skýjanetju *Björl.* 86$_{17}$.

skýjarof, n., *skyfri Plet paa Himmelen, Skyaabning:* Það var eins og að sjá staka stjörnu í skýjarofi *GT.* XVI$_{9}$.

skýjatjald, n., *Skyforhæng, Skydække:* yðvart ljós brennur jafnskært hinumegin skýatjaldsins *Myn.* 57$_{20}$.

skýjaþykkni, n., *skybedækket Himmel:* Þetta lognbelti auðkennir mikið s. *Björl.* 43$_{8}$.

skýla, f., *Slør:* tók kaupmaðurinn þar skýluna frá andliti ambáttarinnar *Þús.* 2, 329$_{35}$. ekki þókti honum nóg að sjá hana með skýlu fyrir andliti 3, 109$_{17}$. þær hafa sveipað skýlu fyrir andlit *Ið. SG.* 89$_{5}$.

skýlaus, a., 1. *skyfri:* skýlaust loft. — 2. *tydelig, klar:* að s. grein sé gjörð fyrir meðferð á öllu því fé, sem *Fjöl.* 1, 23$_{5}$. — 3. *utvivlsom, udtrykkelig:* þótt ég geti að vísu eigi til fœrt s. dœmi þess *Maur.* 152$_{12}$. Eptir skýlausri skipan foreldra sinna fór hann til háskólans *HP. Gr.* 5$_{19}$.

skýlaust, adv., *utvivlsomt:* þá er þó tvent sem þær (ɔ: umræðurnar) hafa s. sannað *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 74b$_{5}$.

skylda, f., *Pligt.*

skyldfólk, n., *Familje:* Kom þá allt skyldfólkið inn *Þús.* 1, 19$_{25}$.

skyldugleiki, m., *Slægtskab:* S. allra og hverra einstakra hluta í plönturíkinu við manninn *Sw. VE.* 31$_{10}$.

skyldugur, a., *pligtig, forpligtet.*

skyldunámsgrein (-ir *el.* -ar), f., *obligatorisk Lærefag:* skyldunámsgreinar *LHA.* 3, 157₃₀. að íslenzka verði gerð að s. til burtfararprófs við háskólann *Alm.* 85, 27₂.

skyldur, a., 1. *beslægtet:* s. e-m. — 2. *obligatorisk:* hann vildi hafa kennslu ókeypis og skylda *Skír.* 90, 81₁₆.

skyldurœkinn, a., *pligttro, nidkær:* mjög samvizkusamur og skyldurækinn embættismaður *Fr.* 78, 35₁₆. Skyldan er því hugljúf stallsystir hins skyldurækna *AÓ. Af.* 24₁₀.

skyldurœkni, f., *Pligttroskab, Nidkærhed:* með mikilli alúð og skyldurækni *Fr.* 78, 34₃₀. að fremja trúmensku og skyldurækni *AÓ. Af.* 24₆. hve mikinn túnusla hann sparar þér með skyldurækni sinni 179₃₂. við stöðuga skyldurækni *Sm.* 187₁₈.

skyldutilfinning, f., *Pligtfølelse:* Vér vonum, að persónuleg gremja kæfi ekki s. yðar *Þj.* ²³/₇ 81, 65a₅₂.

skylduvinna, f., *Pligtarbejde, Hoveri:* bændur, er urðu að vinna skylduvinnu fyrir landsdrottna og húsbændur sína *PM. Ág.* 110₁₅.

skýli, n., *Skjul, Læ, Tilflugtssted:* svo að sálin hreiðri sig í limum þess (ɔ: trésins) og hafi í því skýli fyrir öllum ótta *JG. Hv.* 95₁₃.

skýlítill, a., *ikke formørket af mange Skyer:* Sælt er hádag skýlítinn að skoða *ÓS.* 18₁.

skýll, a., *som afgiver Læ, varm:* var því tilgáta manna, að þessar verur hafi flutt sig úr Reynisfjalli inn í áðurnefnt Hvammsgil og (að þeim hafi) þótt þar skýlla *Þs.* 1, 128₁.

skýlulaus, a., *utilsløret:* þá sér brúðguminn í fyrsta sinni konu sína skýlulausa *Ið. SG.* 115₁₆.

skyn, n., 1. *Forstand;* bera s. á e-ð *forstaa sig paa noget.* — 2. *Hensigt;* í því skyni *til den Ende:* Vjer þurfum þá fyrst og fremst í því skini að athuga *Urs.* 117₁₄. í launa skyni *som Lön:* beiddi H. hann að gefa sjer heilræði í launa skyni fyrir greiðann *Þús.* 1, 133₂. Kvaðst hann í sama skyni ganga fyrir utan borgina fyrsta dag í hverjum mánuði 3, 71₂₅. ekkji er samt þetta sagt í því skjini að spilla firir bókjinni *Fjöl.* 3, 2, 29₂₇.

skynberandi, ppræs., *sagkyndig:* það játa og viðurkenna s. menn *Skír.* 78, 149₆.

skynbragð, n., *Kundskab, Indsigt:* svo þjer gjætuð öðlast skinbragð á viðáttu sólkjerfis vors *Urs.* 76₁₀.

skyndiboði, m., *Ilbud:* Til þess má hafa skyndiboða *LHA.* 3, 104₂₉.

skyndibúinn, pp., *udrustet i Hast:* áður vjer gátum unnið bug á enum skyndibúnu herdeildum Gambettu *Skír.* 83, 82₁₈.

skyndiför (-farar, -farir), f., *hurtig Fart:* Einkum lögðu þeir sig mjög eftir tunglinu og s. þess í kring um jörðina *Av.* 6, 146₉.

skyndilán, n., *Forskud:* uppí s. útaf fjárkláðanum á Íslandi *StA.* 74, 10₁₃.

skyndiskin, n., *pludseligt Skin, pludselig Glans:* Varð þá s. | í Skaðvalds bygðum *Mílt. Pdm.* 20a₂₂.

skyndiskýli, n., *Barakke:* að byggja virki og s. *TB.* 4, 156₂.

skynfœri, n., *Sans:* verðum vér gegnum skynfærin margs vísari um hlutheiminn *TB.* 12, 178₉.

skyni, f., *Sanseevne:* skynja eðr s. er gáfan til að skynja *TB.* 12, 180₁₀.

skynja, f., = skyni.

skynja (a), vt., 1. *sanse, for-*

nemme: skynsemin hefir nafn sitt af að s. *Myn.* 39₈. öll þau listaverk, sem vjer sjáum eða heyrum, þau **skynjum** vjer ekki fremur með hinum líkamlegu skilningarvitum, en vjer sjáum þau og finnum til þeirra fyrir krapt anda vors *Gr. Kv.* 56₁₃. — 2. *indse:* þegar vjer förum betur að skjinja, hvílík nauðsin er á að kunna góð skjil á hinu umliðna *Fjöl.* 3, 2, 27₂₂.

skynjanlegur, a., 1. *fornemmelig, sansbar:* þá er vér skynjum hlutina og hinar skynjanlegu eigindir þeirra *TB.* 12, 180₁₇. — 2. *sanselig:* Þegar hann í huganum hefji sig upp yfir þann stað, sem hann í hinni skynjanlegu veröld sé staddur á *TB.* 6, 66₁₉.

skynj|un (-anir), f., *Sansning, Fornemmelse:* S. og síðan hugmynd framkemur af röð og sambandi allra hluta *Sw. VE.* 12₂₁. hugsanir, skynjanir og tilfinningar 22₈.

skynjunarfœri, n. pl., *Sanseorganer:* Skynjanin og skynjanarfærin *PJ. Ns.* 25₁₀. þau líffæri, sem bera áhrif hlutanna til meðvitundar vorrar, eru nefnd skynjanarfæri 25₁₃.

skynjunarvilla, f., *Hallucination:* ofsjónirnar, er heyra undir skynjanarvillur skilningarvitanna *MJ. Bfr.* 286₁₈.

skynjund (-ir), f., *Sansebillede:* S. heitir sérhvað það er skynjað er *TB.* 12, 180₁₀.

skynsamlega, adv., *fornuftig:* að menn geti kosið sinn kost, hvort heldur s. eða heimskulega *Mill* 200₉.

skynsamlegur, a., *fornuftig, forstandig:* skynsamlegt ráð.

skynsamur, a., *fornuftig:* ef þeir væru miður skynsamir *Myn.* 39₂₅.

skynsemdarfullur, a., *begavet med Fornuft, fornuftig:* Sá maður, sem ekki hefir fengið neina hugmynd um sína andlegu, skynsemdarfullu veru *TB.* 7, 132₁₄.

skynsemi, f., *Fornuft.*

skynsemistrú, f., *Rationalisme:* Loksins kom skinsemistrúin (Rationalismen) sunnanúr Danmörku *Fjöl.* 1, 43₁₂. Clausen heldur fast við allar frumreglur skynsemistrúarinnar *HP. Gr.* 16₉.

skynsemistrúandi, m., *Rationalist:* Í byrjun þessarar aldar . . . voru skynsemistrúendurnir almennir *Fjöl.* 1, 43₂₄.

skynsemistrúarmaður, m., *Rationalist:* tilfinningarlaus s. *HP. Gr.* 6₁₀. allir þeir, sem buðust honum, vóru skynsemistrúarmenn 9₁₅. skynsemistrúarmennirnir *Gefj.* 30₁₈.

skynskiftingur (-s, -ar), m., *Dumrian:* Indriði hefði orðið að vera skynskiptingur, ef hann hefði ekki ráðið í, hvað Sigríði þá flaug í huga *JT. PoS.* 27₃₀. jeg er eingin skynskiptingur 55₂₇.

skynþroski, m., *Aandsmodenhed:* Vér ætlumst til að kenning þessi gildi að eins gagnvart þeim mannlegum verum, sem náð hafa fullum skynþroska *Mill* 19₉. það er einkaréttr og aðal mannlegrar veru, sem náð hefir fullum skyn-þroska 117₁₂.

skyr, n., *opsat Mælk, Tykmælk.*

skýra (í), 1. vt., *forklare:* skýrandi málsgreinir eru mjög tíðar í flestum fræðibókum *TB.* 12, 222₁₈. — 2. vi., s. e-m frá e-u *underrette en om noget, meddele en noget.*

skyrbjúgssár, n., *Skörbugssaar. JJ. Lb.* 53₈.

skyrbjúgur (-s), m., *scorbutus, Skörbug:* S. hefur opt gengið yfir hjer á landi voru *JJ. Lb.* 369₁₈.

skyrdallur (-s, -ar), m., *Tyk-*

mælksbøtte: svo að hún (ɔ: hettan) hraut ofan í skyrdall *JT. PoS.* 51₂.

skýring (-ar), f., *Forklaring.*

skýringargrein (-ir *el.* -ar), f., *Anmærkning:* Í þeim hlutanum finst ekki heldur nein s., sem eignuð er séra Vigfúsi *Safn* 2, 609₆.

skýringarrit, n., *Kommentar:* það hefur fengið meiri útbreiðslu en nokkurt annað s. *Ald.* 2, 45₁₇.

skýrlega, adv., *tydelig:* Þannig s. í handriti skáldsins sjálfs *GT.* 162₂. orð þau, sem svo s. mæla með bindindi *MJ. Bfr.* 379₃.

skýrleiksmaður, m., *forstandigt Menneske:* þjer eruð allir skýrleiks menn *Þús.* 1, 244₂₅.

skýrleikur (-s), m., 1. *Klarhed, Tydelighed:* Og svo rann allt í einu upp fyrir honum með voðalegum skýrleik, hvernig ástatt var *EH. Von.* 62₁₁. — 2. *Forstand:* Hver, sem hana leit, varð hugfanginn af hennar yndisfegurð og frábæra skýrleik *Saw.* 6₁₀.

skyrpa (1), vi., *spytte; sprutte:* leggur hann Brún sinn niður og skirpir í hófana *Þs.* 1, 402₂₇. Penninn skyrpir *Pennen sprutter.*

skýrsla, f., 1. *Meddelelse, Beretning, Underretning; Oplysning:* Skal jeg þá nota allar þær skírslur, er mjer berast þannig í hendur *Fjöl.* 2, 2, 13₃₁. þingdeildin getur veitt nefndum þessum rjett til að heimta skýrslur munnlegar og bréflegar *JH. HEOS.* 15₆. — 2. *Indberetning, Rapport:* samt skal hann með fyrsta pósti þar á eptir senda skýrslu til ráðgjafans fyrir Ísland *LHA.* 3, 73₂. — 3. *Erklæring:* Í skýrslu frá Stampe . . . segir, að *LÍ.* 82₂₂.

skýrsluriti, m., *Referent:* S. „Fjallkonunnar" . . . þóttist þó verða þess áskynja, að *Fk.* $^{29}/_{10}$ 86, 79b₂₃.

skýrt, adv., *tydelig, bestemt. Comp.* skýrar: nokkrir tala enn skýrar um Heilagan anda *Sw. VE.* 200₂₃. að tiltaka skýrar, hve margar tegundir eru taldar í bókinni *Gr. Sk.* 91, 62₂.

skýsafn, n., *Skysamling, Skydannelse:* Með þeim hætti verst skýsafni og úrfelli *Björl.* 85₂.

skýsafnari, m., *Skysamler:* þá fór hún í kyrtil skýsafnarans Seifs *Il.* 1, 131₆. s., skýbólstraguð *Stoll* 31₆.

skyssa, f., *Forseelse:* jeg var orðinn áhyggjufullur út af því, að mjer mundi nú vilja einhver skissan til *PP. Sms.* 177₁₄. honum varð sú s. á (*han begik den Forseelse*) *Þús.* 1, 70₂₃.

skýstólpi, m., *Skystøtte:* eldstólpinn og skýstólpinn fóru undan þeim *Tang* 34₂₂.

skýstrokkur (-s), m., *Skypumpe:* Þegar vér undanskiljum skrugguregn, steypiregn og skýstrokka *Fisch. Ef.* 419₃₁. Hefði þarna komið s. . . . snögglega *TB.* 14, 127₂₂.

skytta, f., *Væverskyttel:* skyttunni er ekki skotið gegnum skilið með höndunum *KJ. Uf.* 53₃₄.

skæla (1), 1. vt., *fordreje:* s. sig, *fordreje Ansigtet, göre Grimacer.* — 2. vi., *flæbe, græde:* barnið gekk burtu skælandi *Þs.* 1, 122₃₄. Þið hugsið að eg skæli? *Lear* 62₁₀.

skælukollur (-s, -ar), m., *en grædenem Dreng:* þegiðu nú skælukollr litli *Ið.* 3, 269₁₀.

skælur, f. pl., *Grimacer, Ansigtsfordrejninger:* Þannig sjáum vjer t. a. m., að ýmsar skælur koma opt í andlitið, þegar vjer reynum eitthvað mikið á handleggsvöðvana *JJ. EML.* 15₂₀.

skæna (1), 1. v. impers. med acc.;

vatnið skænir *der kommer en tynd Isskorpe paa Vandet.* — 2. vt., *skrælle*: þú hefir skænt og skorið viskueplið þitt frá báðum endum *Lear* 29₁₄.

skæni, n., 1. *gennemsigtig tynd Hinde* (*Fosterhinde*) *brugt i Stedet for Glasruder:* þótt gler og tré sé látið í stað skænis og torfs *AÓ. Af.* 182₁₈. — 2. *Skrælling:* Þarna kemur þá annað skænið *Lear* 29₁₆.

skæningur (-s), m., *tynd Isskorpe paa Vand.*

skæða (í), vt., *forsyne med Skotöj*: fáir höfðu orðið til að skæða hana *Þs.* 1, 365₁₁.

skæðadrífa, f., *Snefald med store Sneflager*: Reykagnirnar sameinuðust . . . og féllu niður eins og skæðadrífa *TB.* 7, 308₃₅. skæðadrífan hlóðst niður alt í kring um okkur *ÓS.* 64₂₆.

skæði, n., *et afskaaret firkantet Stykke Skind af passende Störrelse til en Sko:* fær húsfreyja henni s. til að gjöra úr skó til jólanna handa sér *Þs.* 1, 108₁₃.

skækja, f., *Skøge.*

skækjuhaldandi, m., *Horevært*: hvé veitingamenn og skækjuhaldendur efla hver annars skammarlegan atvinnuveg *MJ. Bfr.* 358₈.

skækjuhús, n., *Horehus, Bordel*: að eyða skækjuhúsum *MJ. Bfr.* 358₁₂.

sköflungsbein, n., = sköflungur: fyrir aptan innanvert öklabeinið við sköflungsbeinið *N. Hf.* 60₈.

sköflungur (-s, -ar), m., *Skinneben*: hin greinin fer út á milli sköflungsins og sperrileggsins efst *JJ. EML.* 37₁₅. Heitir hið fremra (ɔ: bein) sköflungur *PJ. Ns.* 10₃₁.

skögultönn (-tannar, -tennur), f., *fremragende Tand, Stødtand:* Vantar hinar stóru skögultennur, sem einkennir rostunginn *Gr. Sk.* 91, 6₁₆.

sköll, n. pl., 1. *Skrig:* Bragnar allir æstu sköll *SB. LSm.* 1, 42₁₂. — 2. *Skoggerlatter*: hljóp í lopt svo hám með sköllum *GB.* 379₃₁.

sköpulag, n., *Skabning, Legemsdannelse, Legemsbygning*: allra þeirra s. . . . lítur að hinu sama *Fjöl.* 2, 2, 8₈. þar bar og fyrir oss fisk, sem var í sköpulagi eins og kýr *Þús.* 1, 304₂₇. Aptur eru aðrar apategundir, sem eru mjög ólíkar manninum að sköpulagi *JJ. EML.* 4₁₀.

sköpun (skapanir), f., 1. *Skabelse:* Hið fyrsta orð, er sýnir oss afskipti Guðs af veraldinni, er orðið skøpun *Myn.* 126₁₂. — 2. *Skabning, det skabte:* að í sjálfum honum búi eitthvað meira en í allri hinni sýnilegu s. *TB.* 7, 181₉.

sköpunarafl, n., *Skaberkraft; Indbildningskraft*: hvursu fjørugt sem væri skøpunarabl sálar vorrar *Urs.* 157₁₁.

sköpunarár, n., *Skabelsesaar*: s. veraldar *Av.* 6, 143₁₆.

sköpunarsaga, f., *Skabelseshistorie*: s. Norðurlanda *TB.* 14, 212₁₅. á Íslandi sprettur nú allt í einu upp s. 213₄.

sköpunarverk, n., *Skaberværk:* meðan á þessu áþreifanlega sköpunarverki stóð *TB.* 6, 65₁₁.

skör (skarar, skarir), f., 1. *Fodskammel.* — 2. *Kant, Kanten af Isen paa en Elv eller Indsø.* Láta skríða til skara *bringe en Sag til Afgörelse*: (hann) ætlaði að láta skríða til skara með sér og Pétri czar *PM. Ág.* 274₂₁.

skörðóttur, a., (skarð *Skaar, Indsnit*), *som har Skaar el. Indsnit:*

víða eru fjöllin meira sunduretin og skörðóttari móti sólu en undan *Av.* 13, 102$_{22}$.

skörnugur, a., *smudsig, snavset*: í skörnugum einkennisbúningi *Ið.* 2, 118$_{24}$.

skörunglyndi, n., *Storsindethed, Höjmodighed:* Peningar veita staðlyndi, s. *Sm.* 18$_{28}$.

skörunglyndur, a., *storsindet, höjmodig.*

skörungmenni, n., *fremragende Mand, Koryfæ:* s. og þó stiltr vel *Sk.* $^{24}/_{7}$ 80, 161$_{14}$. fyrir áhuga, kapp og atorku kristinna skörungmenna *Skír.* 85, 36$_{28}$. einn af skörungmennum í flokki Orleaninga 73$_{7}$.

skörungur (-s, -ar), m., 1. *Rage*: Jórunn tók skörunginn og skaraði sundur glóðina á eldstónni *PS. Ast.* 202$_{25}$. — 2. *fremragende Personlighed.*

skötumaðkur (-s, -ar), m., *hirudo complanata. Mohr* 115$_{8}$.

slá (slæ, **sláum**; sló, **slógum**; **sleginn**), vt. og vi., *slaa;* s. út í aðra sálma *give Samtalen* (*el. sin Tale*) *en anden Vending:* þá sló hann út í aðra sálma *Þús.* 3, 93$_{10}$. s. sig *blive ankommet:* blautur fiskur, sem hefur hangið svo lengi, að hann er farinn að s. sig *LÍ.* 44$_{7}$. Slegið hár (*passi crines*) *opløst Haar.* — V. impers.; gæti svo farið, að farið væri að slá í kjötið (*at Kødet havde begyndt at faa en Tanke*), þegar veislan yrði haldin *JT. PoS.* 57$_{28}$. e-m slær niður *en faar Tilbagefald*: eruð þjer ekki hræddur um, að yður slái niður *Þús.* 2, 63$_{9}$?

slabb, n., *Søle, Søleføre.*

slabba (a), vi., *drive*: Þeir, sem eru að s. um strætin með hendur í vösum *Fjöl.* 1, 68$_{28}$.

slaður, n., *Sladder:* Það er annars ljótt, þegar sona er borið s. bæja á milli *PS. Ast.* 73$_{26}$.

Slafar, m. pl., *Slaver, den slaviske Nation*: meðal hins marghöfðaða Slava kyns *GB.* 123$_{22}$. Slavar, þeir er búa í Tyrklandi *Gr. Lf.* 200$_{34}$.

slafneskur, a., *slavisk:* menn af slafnesku þjóðerni *Skír.* 85, 118$_{61}$. slavneskar þjóðir *PJ. Ns.* 42$_{31}$. allstaðar í kringum býr slafneskt fólk *GB.* 122$_{21}$.

slag, n., 1. *Slag;* annað slagið *nu og da*: Húsfreyjan hefir augað úti | annað slagið og þetta sér *EÓ.* 40b$_{11}$. — 2. *apoplektisk Anfald:* hann fékk slag úti í búðinni og datt niður eins og dauður *GP. ÞS.* 11$_{11}$.

slaga (a), vi., *krydse:* þar var víkinga skip að s. fyrir framan *Þús.* 1, 117$_{20}$. mjög gekk þeim seint, þá er þurfti að s. *TB.* 4, 201$_{6}$.

slagbranda (a), vt., *spærre*: er Berlínarsáttmálinn hafði bæði aukið landsmegin Ungverjalands og slagbrandað Rússum leið suður á Balkanskaga *Skír.* 85, 101$_{8}$.

slagbrandur (-s, -ar), m., *Bom, Skranke*: að guð hafi sett ósigrandi slagbranda fyrir vöxt og viðgang hinnar frjálsu og ótakmörkuðu sálar *TB.* 7, 166$_{26}$.

slagi, m., *Fugtighed:* hefir komið í það (ɔ: fjósið) mikill s. *Br.* 2, 97$_{28}$.

slagningur (-s), m., *Fugtighed*: svo enginn s. næði að kroppunum til að hleypa í þá gangi og rotnun *Ið. SG.* 132$_{22}$.

slagur (-s, -ir), m., *Stik i Kortspil:* þann fjórða (ɔ: besefa) fekk jeg í öðrum slag *JT. PoS.* 20$_{17}$.

slagviðri, n., *voldsom Storm*:

heldur enn að standa úti í þessu heljar s. með allsnakinn kroppinn *Lear* 75₃.

slagæð (-ar), f., *Slagaare, Arterie, Pulsaare:* slagæðar, háræðar, blóðæðar *JJ. EML.* 17₂₂. vatnspípurnar, sem kvíslast frá uppsprettunni í hvert einasta hús, samsvara slagæðunum *KJ. Uf.* 15₂₇.

slaka (a), vi.; s. til *give efter:* (kaupmönnunum) þykir sem stjórnin egi fyrir þá sök að s. til við sig í öllu, sem þeir stinga uppá *Fjöl.* 1, 77₁₃. urðu þeir í mörgu til að slaka *Skír.* 85, 91₁₂. því þeir verði að slaka til í öllu fyrir Rússum 90, 33₁₃.

slakki, m., *Hulning, Fordybning:* þegar forsælan er komin ofan í slakkana þarna *JT. PoS.* 7₁₉. Öll sléttan er þakin hraúni, sem hér hefir breiðzt út í slakkanum *Av.* 19, 102₂₀. s. mikill í fjallsbrúnina 20, 170₁₆.

slakleikur (-s), m., *Slaphed.*

slakur, a., 1. *slap:* sje hann (ɔ: vefurinn) mjög laus eða s. í sjer, er þrotinn meiri *JJ. Lb.* 2₂₃. Sé þau (ɔ: raddböndin) strengd, verður hljóðið hærra, en þegar þau eru slök *PJ. Ns.* 23₁₈. — 2. *træg, uvirksom:* frá sér slaka leti leggja *Núm.* 7, 8.

slampast (a), v. refl.; s. á *slumpe til:* jeg slampaðist stundum á að gjöra so stíl, að ekkji voru málvillur í *Fjöl.* 3, 1, 39₁₆. það slampast af *det slentrer af.*

slamrast, v. refl.; s. á e-ð *slumpe til noget:* (eg hafði) allt af slamrast á rétta leið aftr af einhverjum atvikum *Ið.* 2, 160₄.

slanga, f., = slöngva *Slynge:* slángan og steinninn sem Davíð drap Goliat með *FP.* 46₁₈. að þá er slangan drægi og glymdi í skjöldum, skyldu þeir hefja hersöng *AK.* 90₁₈.

slangra (a), vi., *vanke omkring, strejfe om.*

slangur, n., 1. *Omvanken, Omstrejfning.* — 2. *Berøring:* að Ísraelsniðjar ei skyldu komast í slángur við heiðíngja *LLH.* 97₁₂.

sláni, m., *Rækel:* það er fallegur bölvaður s. . . . strákurinn þeirra þar *JT. PoS.* 31₁₅.

sláپur (-s), m., 1. *mager Fisk.* — 2. *Slubbert:* Viljirðu að eg mæli enn þá einu sinni sláps lengd þína, þá biddu við *Lear* 25₂₃.

slark, n., *uordenligt Levned, Udsvævelser:* að hann hefði ratað í sama slarkið, sem hann komst í eptir dauða föður sins *Þús.* 3, 74₂₇. og hún hefði húðsneypt þig fyrir leti, s. og hirðuleysi *JT. PoS.* 67₁₆.

slarka (a), vi., *føre uordenligt Liv:* Hans liðsmenn s., | sjálfur opt hann sífrar *Lear* 21₁₁.

slarkari, m., *udsvævende Menneske, Udhaler:* Politian . . . var einhver hinn mesti lærdómsmaður á sinni tíð, en jafnframt hinn versti s. *Ið.* 1, 278₁₃.

slarkfenginn, a., *udsvævende:* þar á ofan bættist ýmislegt annað, er að því studdi að gera þá ósiðuga og slarkfengna *Ið.* 1, 277₂₉.

slarkfólk, n., *udsvævende Mennesker:* s. úr hinum sabatslausu löndum *MJ. Chic.* 41₂₆.

slarkfær, a., *nogenlunde brugelig:* Ef hann birtir eitthvað til og af sér gleður, | slarkfært held eg verði veður *JT.* 289₈.

slasa (a), vt., *beskadige;* s. sig *el.* slasast *komme til Skade, kvæstes, lemlæstes:* fær, naut og hirðar s. sig *EÓ.* 33b₂₀. þegar eg slasaðist

HF. Kv. 1, 90₁₄. slasast þeir opt svo mikið, að þeir verða að lifa við örkuml alla æfi *Sm.* 156₈.

slátra (a), vt. med dat., *slagte:* var verið að s. jólaám í bæardyrum í Njarðvík *Þs.* 1, 166₁₁.

slátrari, m., *Slagter:* Gleymdu nú ekki að segja slátraranum að koma *Þús.* 1, 17₈. Síðan gekk hún til slátrara nokkurs 170₄. slátrarar eru venjulega í góðum holdum *KJ. Uf.* 32₂₅.

slátr|un (-anir), f., *Slagtning.*

slátrunartími, m., *Slagtetid:* nýtt kjöt jeta menn venjulega ekki nema um slátrunartímann *LÍ.* 44₂.

slátta, f., *Møntning, Præg:* peninga með sömu gerð og af sömu sláttu *TB.* 12, 190₂₈.

sláttarbyrj|un (-anir), f., *Begyndelsen af Høhøsten:* með sláttarbirjun *Fjöl.* 3, 2, 18₈.

sláttarlok, n. pl., *Slutningen af Høhøsttiden:* um Suðurnes fiskaðist um sláttarlokjin *Fjöl.* 3, 2, 17₃₁.

sláttartími, m., *Høbjærgningstid:* af því sláttartíminn er of stuttur til þess komist verði ifir allt *Fjöl.* 3, 2, 16₈.

sláttulok, n. pl., = sláttarlok: sá bóndi, að henni (ɔ: smiðinni) mundi verða lokið nálægt sláttulokum *Þs.* 1, 58₂₉.

sláttumaður, m., *Slætmand, Slaamand:* járnsmiður eða s. *Auðv.* 84₈. ljár sláttumannsins *TÞH. Bs.* 22₈. mikill s. *Skír.* 89, 62₂₇.

sláttur (-ar, *pl.* slættir), m., 1. *Slag;* s. hjartans *Hjærteslaget:* er það þessi hreifing, sem vjer köllum slátt hjartans *JJ. EML.* 35₇. — 2. *Gerningen at slaa Hø:* plæging, s. og bændavinna *TB.* 7, 160₂₀. — 3. *Høbjærgningstid:* sumir kunna að dragast í kaupstaðarferð undir sláttinn *Fjöl.* 2, 3, 37₂₉.

sláttuvél (-ar), f., *Slaamaskine:* Auk þessa eru sláttuvjelar *Þj.* ⁶/₈ 91, 42c₃₀.

sláturbúð (-ir), f., *Slagterbod:* í honum (ɔ: skálanum) var s. og brauðbúð *Ið.* 5, 307₂₂.

sláturfé, n., *Slagtefaar:* málnytupeningur, s. o. s. frv. *Br.* 3, 87₁₅.

sláturfórn (-ir), f., *Slagtoffer:* þegar menn færðu sláturfórnir *LLH.* 40₁₈.

sláturmaður, m., *Slagter:* var mikið gems og kátina í sláturmönnum *Þs.* 1, 166₁₂.

sláturmenska, f., *Slagterarbejde, Slagtning:* Um sláturmensku hjá kaupmönnum á sunnudögum þorum vér eigi neitt að fullyrða *Sk.* ¹⁴/₁₂ 78, 454₄₉.

sláturtrog, n., *Trug, hvori man lægger Indvoldene af slagtede Kreaturer:* þengli þessi logi | er þekkr mjög | sem úr sláturtrogi | sætust gufudrög *GB.* 329₂₈.

sleðaferð (-ir), f., *Slædekørsel:* á sleðaferðum *Av.* 6, 109₃₁. Sleðaferðin *JÓ.* 139₁.

sleggja, f., *Slægge, Stenhammer.*

sleggjudómandi, m., *Person, hvis Domme el. Udtalelser ere forhastede og umotiverede:* virðist svo, sem þeir kappkosti að vera blindir sleggjudómendr. *Fróð.* ²⁰/₄ 86, 38₂₉.

sleggjudómari, m., = sleggjudómandi.

sleggjudómur (-s, -ar), m., *forhastet og umotiveret Dom el. Udtalelse:* að þessi dómur minn . . . sé réttr sleggjudómr *Fróð.* ²⁰/₄ 86, 38₇. Fyrst að þú ferð eftir sögum einum og fellir sleggjudóm þinn eftir þeim *FP.* 77₂₂.

sleif (-ar), f., *Slev:* láta það (ɔ:

mjölið) svo út í með s. *EB. Kf.* 21₁₅.

sleikifingur (-rs, *pl.* -fingur), m., *Pegefinger*: þegar hann fór að leika við barnið með sleikifingrinum *Ið.* 6, 192₂₀.

sleikja (i), vt., *slikke.*

sleikjuháttur (-ar), m., *Spytslikkeri:* þröngar hagsmunahvatir, s., smjaður *Ald.* 1, 30₈.

sleikjusœtindi, n. pl., *Slikkerier*: þangað til þeim Brants hjónum tókst loksins að festa hann við heimilið með eplum og sleikjusætindum *Ið.* 1, 48₈.

sleipa, f., *Slibrighed*: þá er bæði losi og s. í bjarginu *Íf.* ⁹/₄ 84, 58b₁₉.

sleipur, a., *slibrig*: Hellurnar voru sleipar, því nýlega hafði rignt *TÞH. BS.* 247₁.

slekja, f., *Slaphed:* eru þeir lausir við þá slekju athafna og siðgæðiseinkunnar, er áfengið veldr? *MJ. Bfr.* 255₁₇.

slengja (i), vt. med dat., *slænge, kaste;* s. saman *forblande, forvexle*: að sleingja samann nautum og sauðum og kalla það allt samann naut *Fjöl.* 2, 1, 6₁₉.

slepja, f., *Slim:* hreisturbyggingin og slepjan gjörir fiskana mjög hæfa til þess að renna sér áfram í vatninu *PJ. Ns.* 98₁₂.

slepjaður, a., *slimet*: Margir fiskar eru mjög hálir og slepjaðir utan *PJ. Ns.* 98₁₁.

sletta, f., *Klat, Stænk.*

slétta, f., *Slette.*

sletta (i), vt. med dat., *stænke, sprøjte*: þeir mega sletta skyrinu, sem það eiga *GJ. ÍO.* 404₁₆. s. sér fram í *blande sig i;* sletta útlenzkum orðum *blande fremmede Ord i sit Sprog.*

slétta (a), vt., *jævne:* (hafði) annar bóndinn sléttað sinn hluta allan *Ið.* 6, 2₈₁.

sléttbakur (-s, -ar), m., *balaena mysticetus, Sletbag, Rethval* (*e.* rightwhale). *Mohr* 13₈. *Gr. Df.* 47₁₁. Grænlandshvalur (s.) hefir ekkert bæxli á bakinu *PJ. Ns.* 76₈.

sléttbleyptur, a., *glatløbet*: 'Monitor' hefir að eins tvær 11 punda fallbyssur sléttbleyptar *Ið.* 1, 189₄.

slettireka, f., *Person, som uden Aarsag el. Berettigelse blander sig i andres Sager*: Slettirekan *KJ.* 287₁₇. S. verður að vera á hverjum bæ *GJ. ÍO.* 318₁₂.

sléttleikur (-s), m., *Glathed*: Fögur önd ásýnd gamals | mun eptir sjer skapa, | og ungdóms sljettleik æðri | á það skrúðrósir grafa *BT.* 112₁₈.

sléttleitur, a., *med glat Ansigt*: Ingiríðr var . . . þykkleit en sléttleit *Ið.* 1, 27₄.

sléttlendi, n., *Fladland, Slette.*

sléttlendisþjóð (-ir), f., *Sletteforlk:* að sléttlendisþjóðir hljóti annaðtveggja að hætta iðnaði og loka verksmiðjum eða flytja úr landi *Ið.* 2, 83₇.

sléttormar, m. pl., *helmintha. Gr. Df.* 115₈₁.

sléttubúi, m., *Slettebo*: Kananíti þýðir s. *LLH.* 2₂₀.

Sléttumaður, m., *Polak*: að þjer heitið sjerhvurjum Sljettumanni fullum friði og griðum *Fjöl.* 4, 2, 24₉.

Sléttumannaland, n., *Polen:* Lithaugaland liggur firir austan Sljettumannaland *Fjöl.* 4, 2, 3₁₉.

slig, n., *Beskadigelse ved en alt for tung Byrde, Lammen, Krydslamhed:* forynjur hestum færa s. *EÓ.* 33b₁₉. þeir hestar, sem orðið hafa fyrir sligi af tröllavöldum *Þs.*

1, 159₂₀. Sorgarhjör mér sviða gerði, | samt ei vann mér s. *ST.* 173₈.

sliga (a), vt., *lamme ved stærk Tryk ovenfra, göre krydslam*: hafði hann þá sligað 3 hesta *Þs.* 1, 192₈. hesturinn sligaðist undir líkinu á miðri leið 392₁₆. Sligast *kan ogsaa bruges i overført Betydning, bukke under, segne.*

slím, n., *Slim.*

slímhimna, f., *Slimhinde*: Öll meltingarfærin eru klædd innan slímhimnu *JJ. EML.* 78₂₇. þær sogæðar, sem koma úr slímhimnu magans og þarmanna 40₈.

slímhimnubólga, f., *Slimhindebetændelse:* getr hæglega myndazt s. sú í barka og lungnapípum, er 'bronchitis' kallast *MJ. Bfr.* 290₂₁.

slímhúð, f., *Slimhud:* Húðin, sem klæðir innri hluta líkamans, svo sem munn og nefhol, er kölluð s. *PJ. Ns.* 27₂₇.

slímkendur, a., *slimet:* verður hún að vita, hvort það (ɔ: hið uppselda) var slímkennt *N. Hf.* 14₁₉.

slímlag, n., *Slimlag:* innra lagið, slímlagið, sem liggur næst leðurhúðinni *JJ. EML.* 57₁₀. opt setjast litarefni í slímlagið *PJ. Ns.* 27₂₀.

slípa (a), vt., *slibe*: hann tók aptur skegghnífinn, slípaði hann á ól *Þús.* 2, 68₁₂.

slips, n., *Slips:* sjölin, svunturnar og slypsin *ÓÓ. Hv.* 7₁₀. drengurinn fór að skoða rauða slipsið mitt *Ss. Íf.* 3, 52₁₆.

slíp|un (-anir), f., *Slibning:* Hann er eins og gimsteinn, sem hefir rýrnað við s. *Sak.* 46₈.

slit, n., *Slid; Ende, Ophør.*

slitfatnaður (-ar), m., *Klæder, som ere bestemte til at slides, Hverdagsklæder:* hefði engum dottið í hug að kaupa hann (ɔ: dúkinn) til annars, en að hafa hann í óvandaðasta slitfatnað *KJ. Uf.* 43₂₀.

slitróttur, a., 1. *knudret:* s. vegur *AK.* 99₇. — 2. *afbrudt, usammenhængende:* samrœðan varð heldur slitrótt *TÞH. BS.* 217₂.

slitvinna, f., *besværligt og groft Arbejde:* að Sigríður skyldi ekki gánga í slitvinnu *JT. PoS.* 68₂₀.

sljákka (a), vi., *sløves, sætte sig, forminskes*: rósturnar tóku að s. smámsaman *Skir.* 80, 8₂₂. Sljákkaði þá í honum brœðin 91, 9₄.—V. impers., sljákkar í e-m *ens Heftighed* (*Höjrustethed*) *aftager*: Það sljákkaði í Hans *Ss. Íf.* 1, 153₁₀.

sljófga (a), vt., *sløve*: aldrei hvarf eða jafnvel sljófgaðist ósk hennar *TÞH. SoÆ.* 14₁₇. barnið tekur að eins á móti rannsóknum annara, en það sljóvgar hæfilegleika þess til þess að láta sjer fara fram af sjálfsdáðum *Spenc.* 38₈. (vindrykkja) sljófgar siðferðistilfinninguna *Sm.* 191₁₁.

sljóhorn, n., *stump Vinkel:* Stærra horn enn rétt horn er kallað s. *Hemp.* 50₈.

sljóhyrndur, a., *stumpvinklet:* Eftir hornunum er þríhyrningunum skift í rétthyrnda, sljóhyrnda og hvasshyrnda þríhyrninga *Hemp.* 58₂₂.

sljólega, adv., *med Sløvhed, uden Kraft*: því lengri virðist hann (ɔ: tíminn), sem sljólegar er starfað *TB.* 6, 87₁₁.

sljóleiki, m., *Sløvhed:* Á fyrsta stigi finnr maðrinn til sljóleika *Fk.* $^{18}/_{4}$ 88, 47a₄₂. á þriðja stigi er sljóleikinn enn meiri enn áðr 47a₅₄.

sljóleikur (-s), m., *Sløvhed*: ef sálargáfur barnsins á unga aldri eru knúðar til fljótari þroskunar en þeim er eðlilegt, þá hefir það í för

með sér vanheilsu eða andlegan sljóleik *Spenc.* 106$_{22}$.

sljór (-van), a., *sløv:* annar er námfús og skynsamur, en hinn er s. og daufur *Sm.* 92$_{17}$.

sljóvltur (-ran), a., *aandssløv:* s. maður kemur við mikið eins og kaststeinn, en verður utan við eins og steinninn *Ib.* 2, 188$_{29}$.

slóð (-ir), f., 1. *Vej el. Sti, som dannes ved Spor.* — 2. *Vej:* ægilegt um öldu s. | áfram geystist lagar stóð *GB.* 436$_{11}$. — 3. *Egn, Plads, Farvand:* Jeg hafði áður heyrt, að hér um slóðir væru eyar nokkrar, sem bygðar væru af mannætum *Rób.* 69$_{22}$. þar um slóðir *i disse Farvande. Björl.* 43$_{4}$. — 4. *Af Digterne bruges* slóð *med Genitiv af et andet Ord omskrivende, f. E.* á Hafnarslóð = í Höfn: hlær að oss heimskinginn | Hafnar slóð á *BT.* 1$_{16}$. Heilsar þjer nú á Hafnar s. | heiman af Fróni vina flokkur *JH.* 67$_{17}$.

slóðaháttur (-ar), m., *Slendrian:* hentugt tækifæri til að eiða deifð og slóðahætti *Fjöl.* 2, 3, 51$_{8}$.

slóðaskapur (-ar), m., = slóðaháttur: einbeittur mótstöðumaður alls slóðaskapar *Ib.* 6, 234$_{7}$.

slóði, m., 1. *Slags Redskab til at knuse Gødningen:* Slóða búa menn til úr ýmsu efni *Br.* 9, 145$_{4}$. — 2. *Døgenigt:* amlóðinn, slóðinn *AÓ. Af.* 218$_{29}$. slóðum *Sm.* 146$_{31}$.

slóg, n., *Fiskeindvolde; se* slor.

slokna (a), vi., *udslukkes:* ef það (ɔ: hið andlega lífið) væri að öllu leiti slokknað í spilltum manni *Myn.* 177$_{17}$.

slokn|un (-anir), f., *Udslukkelse:* s. hins andlega lífs *Myn.* 177$_{4}$.

slor, n., *Fiskeaffald:* slorinu er kastað út fyrir bœjardyrnar *LÍ.* 57$_{16}$. spillir það mjög til, að kastað er slógi og slori úti fyrir bœjardyrunum 91$_{15}$.

slór, n., *unødvendigt Ophold paa et Sted.*

slóra (i), vi., *tøve el. dvæle paa et Sted uden Nødvendighed og uden Sysselsættelse; være usysselsat:* þeir, sem s. so margan dag hvurt sem er *Fjöl.* 1, 68$_{22}$. jeg er búinn að s. allt of lengi hjá þér *PJ. Ast.* 86$_{7}$.

slordóni, m., *Sjoer:* Hann er samt sem áður ekki annað en „s. á kjól" *Auðv.* 66$_{6}$. nú hafa kotungar og slordónar í margar aldir farið með málið *Gr. Sk.* 95, 30$_{20}$.

slorsleif (-ar), f., *Fiskeaffaldsslev (ringeagtende Benævnelse for en Fiskerbaad):* okkur bregður nú ekki við það hjerna á Suðurnesjum að sjá þessar slorsleifar *JT. PoS.* 113$_{29}$.

slot, n., *Slot:* Konungur ætlar að gista á slotinu hjá Baron V. *PP. Sms.* 207$_{22}$.

slúður, n., *Sludder, Snak:* jeg vil hafa mína peninga og ekkert s. *Ib.* 1, 244$_{15}$.

slunginn, pp., *snedig, snu:* hann var slungnari en Hierónýmus *PP. Sms.* 194$_{26}$. málfærslumaður, sem væri talinn mjög s. *Ib.* 4, 31$_{12}$.

slumpaður, a., *beskænket:* að hann gæti sín með að vera ekki um of s. á stólnum *Fyrirl.* 44$_{20}$.

slumpast (a), v. refl.; s. gegnum *komme i gennem (bestaa) ved Slumpetræf:* þegar prestaefnin hafa einhvernveginn slumpazt gegnum próf sitt *Fyrirl.* 39$_{24}$.

slunkur (-s, -ar), m., *Slat:* það munar svo sem minst um þennan slunk *Smást.* 24$_{6}$.

slý, n., *byssus lanuginosa. BH. Grn.* 188$_{4}$.

slydduveður, n., *Slud, sludagtigt Vejr:* krapadrífa eða s. *Björl.* 72₂₃.

slys, n., *Uheld.*

slysa (a), vt., *lemlæste, kvæste:* að guðs rjettlætandi reiði mundi . . . s. bóndakindina í rúminu *JT. PoS.* 88₈₁.

slysalega, adv., *uheldig:* þá vildi einhvernveginn svo s. til, að *Dægst.* 14₂₁. og s. hefði henni farið með barnið *Þs.* 1, 23₈.

slysalegur, a., *uheldig:* Það var slysalegt fyrir stjórnina, að *Þj.* ²¹/₁₀ 85, 168₃₃. að leyna barnið þess, er slysalegast var í fráfalli föður þess *PS. Ast.* 23₁₀.

slysinn, a., (*om Personer*), *uheldig.*

slysni, f., 1. *Vanskæbne:* Henni þótti það lýsa s. Bjargar *PS. Ast.* 92₈₁. — 2. *Uheld:* þangað til mjer vildi ný slysni til *PP. Sms.* 180₂₇.

slæmorður, a., *som bruger slemme* (*nærgaaende*) *Ord:* Ég hefi líklega verið of slæmorðr *Ib.* 1, 42₁.

slæmur, a., *slem:* s. geymari gjörir margan þjóf *GJ. ÍO.* 318₂₃.

slæpast (i), v. refl., *drive, være ørkesløs:* Eg skal sýna honum það, hvort honum hentar að s. svona lengi *Þús.* 2, 248₁₅. Stundirnar bíða ekki og við megum ekki heldur slæpast *TÞH. SoÆ.* 77₄.

slæpingur (-s, -ar), m., *Dagdriver:* að jeg væri óbetranlegur s. *Ib.* 1, 228₇.

slær (-van), a., *sløv; comp.* slævari og slærri: annara (ɔ: skeyta) við mig slærri neyttu *GTh. Lm.* 262₁₆.

slæða, f., 1. *Krog:* festist ein slæðan í blárri peysu silfurhneptri *Þs.* 1, 397₁₉. — 2. *Sløv:* Allar konur í Egiptalandi . . . hafa slæðu yfir sjer frá hvirfli til ilja *Ib. SG.* 95₂₃.

slæða (i), vt., 1. s. upp *fiske op:* Var kæra hafin á hendur fyrirliðum flotans . . . fyrir það, að þeir hefðu ekki hirt um að slæða upp þá, er fallið höfðu utanborðs *Ib.* 6, 266₂₀. — 2. *undersøge* (*Havbunden el. Bunden af en Indsø ved at trække Garn el. en lignende Indretning hen over den*): Tjörnin var vandlega slædd tvisvar *Dægst.* 12₈. — 3. slæðast með *slutte sig til, følge med:* hinn mesti grúi af munkum, konum og börnum, er slæddust með *PM. Ág.* 123₈. þessi saga með öðrum fleirum, sem slæddust med *Ib.* 3, 84₁.

slæðulaus, a., *utilsløret:* fellahkonurnar, slæðulausar, bjóða kál til sölu *Ib.* 3, 237₁₂.

slægð (-ir), f., *Snuhed.*

slægðarlegur, a., *som vidner om* (*røber*) *Snuhed:* Þótt augun væru hvitgrá og slægðarleg, voru þau jafnframt hyggindaleg *TÞH. Dr.* 1, 2, 39₁₇.

slæging (-ar), f., *Opskæring af Fiske, Udtagelse af Fiskenes Indvolde:* (að) setja reglur fyrir niðurburði fyrir fisk og slægingu á sjó *LHA.* 3, 186₂₀.

slægja, f., 1. *den Del af Hømarken, hvor Græsset er afmejet:* kona ein kemur í slægjuna og fer að raka ljána *Þs.* 1, 106₈. — 2. *Hømark:* þegar ekki verður komist af að slá það sem til slægna er hæft *Fjöl.* 5, 1, 27₂₃. landrými bæði til beitar og slægna *PS. Ast.* 308₂₁. litlar slægjur *Av.* 20, 3₂₄.

slægjublettur (-s, -ir), m., *lille Stykke Hømark:* aldrei gátu risið deilur út úr átroðningi eða slægjubletti *JT. PoS.* 2₁₉.

slægjuland, n., *Hømark:* að halda fjenaðinum þar á beit á sum-

rum, sem hann hvurkji spillir slægjulandi, nje *Fjöl.* 3, 2, 9₁₈. Slægjulandið verður þessvegna aðalgrundvöllur búskaparins 5, 1, 33₈.

slægjuleysi, n., *Mangel paa Hømark:* slægjuleysið er aðalgallinn *Av.* 20, 75₂₄.

slægur, a., 1. *som Hø kan slaas paa*: svo að rjett hvur rimi er slægur *Fjöl.* 5, 1, 27₂₂. þegar grasárin koma, er allt slægt 33₂₈. — 2. (*om en Hest*) *som slaar bagud.* — 3. *snu, snedig.*

slægvitur (-ran), a., *snu, snedig:* hún er næsta slægvitur *Sak.* 40₂₂.

slægvizka, f., *Snuhed, Snedighed:* þar hefir hún sannarlega ekkert lært af allri þeirri slægvizku og vélabrögðum, sem tíðkast hjá ykkur í konungaborgunum *Sak.* 40₁₉.

slökkva (1), vt., *slukke*: að s. eldinn *LHA.* 3, 94₉. þú kælir heita hjartans glóð, | þú heiptar slökkur (= slökkvir) bál *KJ.* 175₂.

slökkviliið, n., 1. *Brandkorps*: Hann hafði verið potturinn og pannan í slökkviliðinu *Hd.* 181b₁₂. — 2. *Brandvæsen:* að leyfa slökkviliðinu að komast að húsi sínu *LHA.* 3, 93₁₇.

slökkviliðsstjóri, m., *Brandinspektør:* Þeir sem verzla með púður skulu tvisvar sinnum á ári skýra slökkviliðsstjóranum frá þeirri verzlun *LHA.* 3, 89₁₂.

slökkvitól, n. pl., *Slukningsredskaber, Brandredskaber*: s., hesta, vagna *LHA.* 3, 94₁₂. að menn í sveitum hafa venjulega engann mannafla nje s. *Br.* 9, 49₁₅.

slökkvivél (-ar), f., *Brandsprøjte:* Vjer gjörum mun á stórum og smáum slökkvivélum *Fisch. Ef.* 159₂₅. allar slökkvivélar bæjarins *Skir.* 76, 37₁₇.

slöngukast, n., *Slyngekastning*: er mælt, að flestir þeirra kunni að slöngukasti *AK.* 70₃₁.

slönguleið (-ir), f., *Kastebevægelse:* þetta er slaunguleiðin *Urs.* 92₁.

slöngumaður, m., *Slyngekaster*: spjótamennirnir skutu skemur en svo, að þær næðu til slöngumannanna *AK.* 69₂₂.

slönguvöllur (-valar), m., *Slangestav, Caduceus:* Hann bar slönguvöl Merkúrs *Ið.* 4, 366₁₅.

slöngva (a), vt. med dat., *slynge, kaste:* líkamir þeir sem slaungvað er eða kastað fara um boginn veg *Urs.* 92₁. Ef þeim (ɔ: knöttunum) væri nú slaungvað af stað 106₁₅.

slöngviafl, n., *Svingkraft*: Aflið, sem gefur snærinu þensluna, er stundum kallað slaungviafl *Fisch. Ef.* 49₄.

slöngvihengill (-hengils, -henglar), m., *ballistisk Pendul*: Slaungvihengillinn er optast nær 10 eða 12 feta lángur *Fisch. Ef.* 61₁.

slöngvistöng (-stangar, -stengur *el.* stangir), f., *Kastestang*: einarmaðar vogarstengur skiptast í burðarstengur og slaungvistengur *Fisch. Ef.* 73₃₄.

slöngvivél (-ar), f., *Kastemaskine:* þar stóðu og slöngvivjelar *Ið.* 4, 122₇.

smáapi, m., *lille Abe*: þegar eg var að veiða smáapa *Fk.* $^{24}/_{1}$ 94, 16b₂₀.

smáatriði, n., *et ubetydeligt Punkt, Biomstændighed:* Ef málsfærslumanni sjest yfir s. í máli því, er hann á að flytja *Auðv.* 51₂₈.

smáauka (-eyk, -aukum; -jók, -jukum; -aukinn), vt., *forøge lidt*

efter lidt; smáaukast *udvikle sig efterhaanden*: eins og þegar morgunroðinn er að smáaukast *Myn.* 96$_{22}$.

smábíta (-bít, -bítum; -beit, -bitum; -bitinn), vi., *smaagrøsse*: Kindurnar liðu hægt og hægt smábítandi undan piltinum *JT. PoS.* 10$_{3}$.

smáblaðra, f., *lille Blære:* fljótandi vatn . . . í eintómum smáblöðrum *Björl.* 22$_{28}$. það (ɔ: gráa efnið) er nálega eingöngu samsett af smáblöðrum *JJ. EML.* 46$_{25}$.

smábók (-bœkur), f., *lille Bog*: liggja þannig eftir hann als fjórar smábækr *GT.* 149$_{5}$.

smáborð, n., *lille Bord:* s. mörg og stólar *Alm.* 85, 45$_{27}$.

smáborg (-ir), f., *Smaaby, Landsby, Flække:* í einni s. *Björl.* 61$_{22}$.

smábreiðka (a), vi., *blive efterhaanden bredere:* þessi rák smábreiðkar *Urs.* 69$_{4}$.

smábreyta (i), vt. med dat., *forandre lidt efter lidt:* þessi þrjú efni hraunsins smábreytast hvert í annað *gaa efterhaanden over i hinanden. Av.* 16, 52$_{12}$.

smábyssa, f., *Pistol:* hann missti smábyssuna niður *PP. Sms.* 61$_{24}$.

smábœr (-jar, -ir), m., = smáborg: í nánd við smábæ þann, er Waterló heitir *PM. Ág.* 243$_{12}$. Reyndar kemur nokkuð af þessari verzlun á smábæina *KJ. Uf.* 27$_{16}$.

smádrangi, m., *lille opretstaaende Klippe:* stendur tindur einn eða drángi einstakur á sléttum sandi, og eru tveir smádrángar hjá honum *Ps.* 1, 215$_{11}$.

smádrekkandi, m., *Smaadrikker, Maadeholdsmand:* allir voru smádrekkendr framan af *MJ. Bfr.* 355$_{4}$.

smádrykkja, f., *Smaadrikning, Drikning med Maadehold:* af smádrykkju sprettr öll stórdrykkja *MJ. Bfr.* 354$_{4}$.

smádund, n., *Sysselsættelse med et let Arbejde, Puslen:* (Verðum vjer að) hressa oss þá á einhverri dægrastytting eða hægu smádundi *Auðv.* 91$_{12}$.

smáfara, (-fer, -fórum; -fór, -fórum; -farinn), vi., 1. *gaa lidt efter lidt*: undir daginn fór fólkið að smáfara burtu *Ps.* 1, 122$_{4}$. — 2. *begynde lidt efter lidt:* þér smáfarið nú að sofna *Ið.* 7, 109$_{4}$.

smáfiskur (-s *el.* -jar, -ar), m., *lille Fisk*: við fengum 24 smáfiska *KJ. Uf.* 50$_{31}$.

smáflögra (a), vi., *smaaflagre, spille af og til*: sá sem þá hefði sjeð hana og tekið eptir brosunum, sem voru að s. um munnvikin á henni *JT. PoS.* 111$_{28}$.

smáframfarir, f. pl., *successive Fremskridt*: ef maður metur einskis smáframfarirnar *Auðv.* 51$_{24}$.

smáfyndinn, a., *en lille Smule vittig, som bruger Smaavittigheder*: Póstur inn er allt í einu orðinn meinlegur og smáfindinn *Fjöl.* 3, 1, 19$_{5}$.

smágata, f., *lille Gade:* í þröngri, dimmri og óhreinni smágötu *Blk.* 184$_{21}$.

smágeiri, m., *lille kiledannet Stykke; Udsnit:* Ef vjer nú ímindum oss, að brautarfleturinn sje allur ristur sundur í smágjeira jafnstóra *Urs.* 77$_{18}$.

smáger *el.* -gjör, (-van), a., *fin*: hinir smágjerfu þræðir *Myn.* 129$_{7}$. það komi af skjálfta eður bilgjugángi í harðla smágjerfu frumefni *Urs.* 9$_{12}$. um hin smágjörvu op *JJ. EML.* 62$_{20}$. smágjör sandur *Av.* 6, 95$_{3}$.

smágerður *el.* -gjörður, pp., = smáger: hvíta ullin er geymd í smá-

gjörða herðaklúta *Ið. SG.* 69₂₁. hinar smágjörðu hárræðar *JJ. EML.* 55₂₀.

smáglettingar, f. pl., *Smaadrillerier*: þessar s. voru mjer gefnar að sök sem galdrabrugg *TÞH. BS.* 270₂₃.

smágægjast (1), v. refl., *titte lidt efter lidt, titte nu og da:* Gamla Jóhanna smágægðist inn ofrhægt *Ið.* 1, 212₂₃.

smáheimur (-s, -ar), m., *Mikrokosmus:* fyrir því má kalla hann (ɔ: manninn) heim eður smáheim *Sw. VE.* 125₂₉.

smáhjarna (a), vi.; s. við *komme sig lidt efter lidt:* María sat stöðugt við rúm föður sins, er nú tók að s. við *Blk.* 60₁.

smáhlið (-ar), f., *Kathet:* enn hinar tvær hliðarnar (eru nefndar) smáhliðar (Katheter) *Hemp.* 57₁₂.

smáhnigna (a), v. impers. med dat.; e-m smáhniguar *det gaar lidt efter lidt tilbage med en*: Eptir daga Innócentíusar þriðja fór páfaveldinu að smáhnigna *PM. Ág.* 128₁₂.

smáhnykill (-hnykils, -hnyklar), m., *et lille Nögle:* Svitakirtlarnir líkjast smáhnyklum *JJ. EML.* 56₉.

smáhorn, n., *lille Vinkel*: Er first að telja verkfæri það, er smámælir heitir (Mikrometer) og hafður er til að mæla s. *Urs.* 164₂₃.

smáhreistraður, a., *med Smaaskæl:* Álar eru langvaxnir og sívalir líkt og höggormar, smáhreistraðir og slepjaðir *PJ. Ns.* 103₁₈.

smáhreysi, n., *lille Hytte:* Tvö smáhreysin þorvar byggja | brúar eisu þar *Núm.* 16, 19.

smáhringlína, f., *Lillecirkellinje:* sé flöturinn ekki um miðpunkt kúlunnar, þá er hann nefndur smáhringur (*Lillecirkel*) og skurðarlína hans á yfirborði kúlunnar er nefnd s. (*Lillecirkellinje*). *Hemp.* 83₆.

smáhringur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Lillecirkel; jf.* smáhringlína.

smáhrynja (-hryn, -hrynjum; -hrundi, -hrundum; -hruninn), vi. og v. impers., *styrte lidt efter lidt ned el. sammen:* það hefir lengi verið að s. hrynja úr honum (ɔ: drangnum) *JÓ.* 152₁₉.

smáhræring (-ar), f., *ubetydelig Bevægelse:* vjer munum með tímaleingdinni gjeta hnitmiðað niður og sagt firir hvurja smáhræringu í voru sólkjerfi *Urs.* 157₁₉.

smáhverfa (-hverf, -hverfum; -hvarf, -hurfum; horfinn), vi., *forsvinde lidt efter lidt*: Það mun helzta ráðið til þess að hún (ɔ: lánsverzlunin) smáhverfi *Íf.* $^{2}/_{12}$ 85, 207b₂.

smáhýsi, n., *lille Hus, lille Bygning*: að í slíkum hamförum loptsins þyrlist miðlungi traust s. eins og fjaðrafok *Björl.* 60₃₀.

smáhæð (-ir *el.* -ar), f., *lille Höj, lille Forhöjning*: Utfrá mörgum þeirra (ɔ: garðanna) liggja smáhæðarnar spelkorn á leið *Urs.* 60₃.

smáhækka (a), vi., *hæve sig langsomt:* fyrst er hún (ɔ: stjarnan) í tólf stundir að s. á lopti *BJ. St.* 3₁₄. Heiðin smáhækkar *Av.* 20, 5₂₃.

smákippur (-s, -ir), m., *lille Stød, lille Ryk;* með smákippum *rykvis Björl.* 25₁₄.

smákaupmaður, m., *Detailhandler:* selst þar lítið eitt hjá einstaka smákaupmanni *Av.* 19, 197₃₀.

smakka (a), vt., *smage;* mér smakkast e-ð *noget smager mig:* ljet hann eins og sjer smakkaðist ekki (ɔ: sneiðin) *Þús.* 1, 381₁. Smakk-

aðist mér hún (ɔ: kjötsúpan) ágætlega *Rób.* 66$_{21}$. S. á e-u *smage paa noget*: Þessi matur er ágætur og þjer skuluð ekki komast undan að smakka á honum *Þús.* 2, 26$_{25}$.

smákoma (-kem, -komum; -kom, -kómum *el.* komum; -kominn), vi., *komme lidt efter lidt, komme nu og da, komme af og til:* hann sá engan mann nema þrælinn, sem var að s. til hans *Þús.* 1, 66$_{16}$.

smákrytur (-s), m., *ubetydelig, Uenighed*: þessi smákrytur milli nábúanna er þýðingarlaus *Skir.* 90, 83$_{30}$.

smala (a), vt. med dat. og vi., *at samle Faarene og drive dem hjem el. til Malkefolden;* að s. fénu: þessi mús skal fá heilan ost | hjá kettinum, ef hún kann eins vel að s. *GT.* 61$_{8}$.

smalahundur (-s, -ar), m., *Hyrdehund*: S. fann purpuraskel *PM. Ág.* 8$_{20}$.

smalakofi, m., *en lille Hytte, som i daarligt Vejr benyttes af Faarevogteren*: Einar sýnir nú Aðalsteini smalakofann *PS. Ast.* 26$_{23}$.

smalamenska, f., *Faarevogtning:* tók hún þá við smalamennsku *Þs.* 1, 74$_{30}$.

smalastúlka, f., *Hyrdepige, Faarevogterske:* s. hans gekk einu sinni til sauða *Þs.* 1, 130$_{3}$. Smalastúlkan *TÞH. Bs.* 20$_{11}$.

smalaþúfa, f., *en Tue, som en Faarevogter plejer at sidde paa:* (hann) var nú á leið til einsetunnar, til smalaþúfunnar *PS. Ast.* 46$_{24}$.

smálest (-ir), f., *Ton:* 40 aurar fyrir hverja s. *Fr.* 78, 1$_{17}$. Að safna saman miklu hrœringarafli og geyma í keri, sem eigi er þyngra í flutningi en ein s. af lofti *Ið.* 2, 76$_{17}$.

smáletur, n., *Smaaskrift, Petit:* þar fyrir neðan stóðu smáleturs línur *GP. ÞS.* 127$_{28}$.

smáli, m., *Hyrde*: Þó voru úlfar enn í landinu og bitu sauðfé, ef viðskila varð við hjörðina og smalann *LLH.* 93$_{19}$. því bágari var nú litli smalinn til skapsmuna *PS. Ast.* 59$_{7}$.

smálíða (-líð, -líðum; -leið, -liðum; -liðinn), vi., *forsvinde lidt efter lidt*: Þá smáliður sæðið og teygjurnar af honum *Ið. SG.* 114$_{8}$.

smálíta (-lít, -lítum; -leit, -litum; -litið), vi., *se af og til*: M. gat ekki stilt sig um að vera allt af að s. upp frá saumunum út á strætið *Ið.* 6, 186$_{22}$.

smálækka (a), v. impers., *blive lidt efter lidt lavere*: það fór líka að s. í skúffunum *GP. ÞS.* 11$_{6}$.

smálœkur (-jar, -ir), m., *en lille Bæk*: munuð þjer sjá smálæki af gruggugu vatni streyma eptir vegum og götum *StN.* 2, 46$_{6}$.

smáminka, vi., *aftage el. forsvinde efterhaanden*: Síðan smáminka þessi göt *Urs.* 69$_{7}$.

smámola (a), vt., *knuse lidt efter lidt*: Regnvatnið . . . smámolar steinana *ÞTh. LÍ.* 49$_{6}$.

smámunalegur, a., *smaalig:* í stað smámunalegra reglugjörða og fyrirsagna *AÓ. Af.* 89$_{19}$. það sem er lágt og smámunalegt *TB.* 7, 121$_{6}$.

smámunasamur, a., *smaalig.*

smámunasemi, f., *Smaalighed:* fyrir áhugaleysi og s. þings og stjórnar *Fk.* $^{19}/_{11}$ 87, 185a$_{7}$. s. og andaleysi *Fróð.* $^{2}/_{2}$ 86, 331$_{12}$. þó stundum þætti kenna s. og nirfilskapar *Ið.* 5, 355$_{2}$.

smámunir, m. pl., *Smaating, Ubetydeligheder:* Mannlífið samanstendur af samfastri röð af smámunum *Sm.* 88$_{5}$.

smámylja (-myl, -myljum;

-muldi, -muldum, -mulinn), vt., *pulverisere*: 20 grömm af smámuldu klórsúru kalium *StN.* 1, 70₂₀.

smámæli, n., *Læspen:* það (ɔ: alkohólið) verndar tunguna fyrir s., *MJ. Bfr.* 238₁₇.

smámælir (-s *el.* -rs), m., *Mikrometer; se* smáhorn.

smámölva (a), vt., = mölva í smátt *slaa i Smaastykker, splintre:* hjó í strá það hittir sá, | hausa smámelvaði *Núm.* 15, 22.

smámöndull (-mönduls, -möndlar), m., *Lilleaxe*: Bein lína fallbeint á miðjan stórmöndulinn er nefnd s. *Hemp.* 67₈.

smán, f., *Vanære, Skam*: s. og fyrirlitning *GJ. ÍO.* 318₂₂.

smánabbi, m., *en lille kegleformig Forhöjning, en lille Vorte:* Þar sem leðurhúðin leggst að yfirhúðinni . . ., er hún alsett einlægum smánöbbum *JJ. EML.* 56₄.

smánarlegur, a., *vanærende, skammelig:* smánarlig orð uppvekja hatr og morð *GJ. ÍO.* 318₂₂.

smáopna (a), vt., *aabne lidt efter lidt:* Það er eins og Guð hafi farið nákvæmri hendi um hann (ɔ: þenna rósaknapp) og smáopnað hinn gul-lita bikar *Blk.* 37₁₆.

smápeningar, m., pl., *Skillemønt*: að kalla inn smápeninga þá í ríkisbankamynt og ríkismynt, sem *StA.* 75, 14₁₀.

smár (smærri, smæstur), a., *lille; fin:* Uppeldis kamersin eru þrennslags, þau smædstu handa vinnu-bíflugunum *HF. Kv.* 1, 69₁₂. smátt markar stórt *GJ. ÍO.* 319₈. smár þráður *fin Traad,* smátt letur *fin Skrift.*

smaragð (-s, -ar), m., *Smaragd*: gegnum dyrnar opnar, sem voru af s., sást inn í dýrðlegan sal *Þús.* 1, 90₈. höll, sem er alþakin gulli, stórum smarögðum og öðrum gimsteinum 246₈.

smaragðlitur, a., *smaragdgrön.*

smaragðsteinn (-s, -ar), m., *Smaragd:* (annar) hefur í hendi gullinn sprota með smaragðstein framan í broddinum *Þús.* 1, 327₂₂.

smáréna (a), vi., *aftage lidt efter lidt*: vonir hans voru alltaf að s. *GP. ÞS.* 54₁₆.

smárétta (i), vt., *rette efterhaanden, vedblive at rette*: þó er hitt einfaldara og betra, að hafa spjaldið úr steini og smárjetta það *Urs.* 197₅.

smári, m., *trifolium repens, hvid Kløver. Mohr* 203₁₀. *Grl.* 19₂₄.

smáritlingur (-s, -ar), m., *lille Skrift, Pjece*: Hefir so farið um marga smáritlinga *Fjöl.* 4, 3, 51₁.

smárræði, n., *Smaating*: tilslökunarsamur í öllu hversdagslegu s. *JG. Hv.* 100₈.

smárræðismál, n., *ubetydelig Sag:* málið er ekki s. *Fróð.* ²⁰/₂ 86, 348₂₅.

smárræðisstarf, n., *ubetydeligt Arbejde:* það var ekki smárræðis starf, sem jeg þar átti fyrir höndum *Rób.* 51₈.

smásala, f., *Smaahandel, Detailsalg:* Smásalan í sjálfri borginni fer fram á torgum úti *Av.* 19, 196₂₀. engin stórkaup eru í landinu til að miða við, heldr eintóm s. kaupmanna *AÓ. Af.* 68₂₂.

smásalaleysi, n., *Mangel paa Smaahandlerè:* smásalaleysið er eigi aðeins alþýðu í óhag, heldr og kaupmönnum sjálfum *AÓ. Af.* 68₂₆.

smásálarlegur, a., *lavsindet, snæverhjærtet:* kveinaðu eigi út af smásálarlegum lagsmönnum *HD. MiH.* 44₂₁.

smásálarskapur (-ar), m., 1.

Lavsindethed, Snæverhjærtethed: hugleysi, bleyðiskapur, hræðsla, s. *Ald.* 1, 30₇. — 2. *Smaalighed*: það er sitt hvað, sparsemi og s. eða nirfilsháttur *Auðv.* 116₂₀.

smásali, m., *Smaahandler*: Smásalarnir eru nauðsynlegir milliliðir milli landsmanna og kaupmanna *AÓ. Af.* 68₂₇.

smáskamtalækning (-ar), f., *homøopathisk Kur*: að læknar móti betri þekkingu af illvilja og fyrirtekt vildu fyrirmuna mönnum smáskamtalækningar *Íf.* ¹⁹/₁₂ 88, 239b₇.

smáskamtalæknir (-s *el.* -rs), m., *Homøopath*: aukning á smáskammtalæknunum *Heilbr. Tíð.* 79, 66₂₇.

smáskamtaskottulæknir (-s *el.* -rs), m., *homøopathisk Kvaksalver*: þegar menn í ræðum og ritum heyra talað um þessa svokölluðu smáskammtaskottulækna *Heilbr. Tíð.* 79, 66₁₄.

smáskiftur, pp., *fint fordelt*: sú gufa er eigi annað en fljótandi vatn, en ákaflega smáskipt *Björl.* 22₂₈.

smáskjöldungur (-s, -ar), m., πελταστής *en som har et lille Skjold, Peltast*: fyr en þeir hefðu komið smáskjöldungunum úr hægri hlið ferhyrningsins upp á fjallið *AK.* 74₂₉.

smáskjöldur (-skjaldar, -skildir), m., πέλτη *et lille Skjold.*

smáskoði, m., *Mikroskop.*

smáskóli, m., *Smaaskole*: þá kemr upp . . . tíðahús (kapella) meþódista eða baptista; s. *Ið.* 4, 424₁₁.

smáskorinn, pp., *spædlemmet*: hér var komin skessa og ekki smáskorin *Þs.* 1, 160₂.

smáskrítinn, a., 1. *ret skemtsom*: er hann skír maður og s. *Þús.* 1, 279₄. — 2. *temmelig snurrig, temmelig komisk*: Ef þú vissir það allt, . . ., þá mundi þér þykja smáskrítið sumt sona *PS. Ast.* 161₁₆.

smáskvompa, f., *en lille Fordybning*: fellur hver buna stall af stalli og grefur í fyrstu röð af smáskvompum inn í bergið *Av.* 13, 101₂₈.

smáskýjaður, a., *overtrukken med Smaaskyer*: sje smáskýjað *Björl.* 72₂₂.

smásmuglegur, a., *minutiøs; pedantisk.*

smásmygli, f. *el.* n., *Smaalighed, Pedanteri*: Þar á ofan var hún svo lásfróm, að það mátti heita s. *PP. NS.* 64₂₆. því allur þeirra lærdómur væri sálarlaust s. *Skír.* 91, 14₂₅.

smásmyglislegur, a., *pedantisk, sofistisk*: lagaskýringar „júristanna", sem oft eru svo afkáralega smásmyglislegar *Þj.* ²⁸/₂ 85, 51b₅₆.

smásnúningar, m. pl., *smaa (forstyrrende el. afbrydende) Forretninger*: við sjóinn er bæði betra næði og færri smásnúningar enn heima í sveit *Fjöl.* 4, 3, 40₂₄.

smásnurða, f., *en lille Kurre; en lille Mislighed, en lille Ubehagelighed*: Af því að þeir geta ekki ráðið við smásnurðurnar á lífinu, eru þeir ekki heldur hæfir til þess, sem meira er í varið *Auðv.* 51₆.

smásparnaður (-ar), m., *Besparelse i det smaa*: Það er ótrúlegt, hve s. og smá-útgjöld geta dregið sig saman á mörgum árum *Auðv.* 114₂₂.

smáspunninn, pp., *fint spunden, fin*: enginn þráður er svo s., að ekki megi sjá hann í sólskini *Blk.* 113₂₈.

smástígur, a., *som tager korte Skridt*: þótt hún (ɔ: húsagjörðin) sé víða smástig og hægfara *AÓ. Af.* 5₂₁. Vér verðum að reyna að feta

með framförum heimsins, þó vér verðum smástigir *Av.* 13, 224₂₅.

smástirni, n. coll., *Asteroider, Smaaplaneter*: Frá Mars mætti sjá fjölda af smástirninu (Asteroides) *Ið.* 3, 77₂₂. Hópur af smærri jarðstjörnum, sem nefndar eru s. (Asteroides) *BJ. St.* 11₃₀.

smástjarna, f., *en lille Stjærne*: *Asteroidurnar* eða smástirnið, sem svo er nefnt, eru smástjörnur á víð og dreif fyrir utan Marz *BJ. St.* 24₂₃.

smástreymt, a. n., *Lavvande*: þá kollum vjer að sje smástreímt *Urs.* 110₁₁.

smástynja (-**styn,** -**stynjum;** -**stundi,** -**stundum;** -**stunið**), vi., *smaasukke*: Það er mitt verk í leiknum, að . . . s. eins og hann vitlausi Tómas *Lear* 19₇.

smástytta (**i**), vt., *forkorte lidt efter lidt*: er því verið að s. vinnutímann *Fk.* $^{15}/_{7}$ 90, 82a₂₁.

smástöng (-**stangar,** -**stengur** *el.* -**stangir**), f., *lille Stang*: uppsettar smástangir *Av.* 4, 84₁₅.

smásúla, f., *lille Söjle;* tekur við salur einn og standa 6 smásúlur undir *Ið. SG.* 182₆.

smátala (**a**), vi., *tale af og til*: hann var að s. upp úr svefninum *Ið.* 1, 212₂₉.

smátauta (**a**), vi., *smaamumle, mumle sagte*: runnu niðfagrir lækir smátautandi milli bakkanna *Þús.* 1, 62₁₂.

smátentur, a., *med smaa Tænder, takket*: með smátenntum sæjurta blöðum í hárs stað *Stoll* 103₈.

smátínast (**i**), v. refl., *gaa langsomt, den ene efter den anden*: Nú smátínist fólkið út úr kirkjunni *Þs.* 1, 94₆.

smátœkur, a., *paaholden, knap*: þú hefur það af einhvurjum þínum að vera svo smátæk *JT. PoS.* 55₂₁.

smátœta (**i**), vi.; s. í sundur *sønderrive lidt efter lidt*: Golan ljek sjer að því að smátæta þau (ɔ: þokuböndin) í sundur *TÞH. Tíb.* 1, 18₁₁.

smáútgjöld, n. pl., *Smaaudgifter; se* smásparnaður.

smávaxinn, pp., 1. *lille af Vækst*: Hestar, sem lifa á eyjum og við sjó, eru vanalega smávaxnir *PJ. Ns.* 71₇. utan túns er gróður nú allur töluvert smávaxnari (*mindre frodig*) en áður *Av.* 20, 75₂₁. — 2. *ringe, uanselig*: þó vinum hans virtist þessi ráðahagur s. *JT. PoS.* 69₃₀.

smávegis, (= smávægis?), a. indecl., *ringe, ubetydelig*: það er ekki neinn s. himinknettur *Urs.* 3₂. stundum vjek hann henni hinu og þessu s. *JT. PoS.* 106₉.

smáveikjast (**i**), v. refl., *blive successivt syg*: Fyrst framan af voru þessir veslingsflökkukrakkar að s. *bleve syge den ene efter den anden. Ið.* 6, 220₃₆.

smáveröld (-**aldar,** -**aldir**), f., *lille Verden*: hvur dropi er nokkurskonar smáveröld *Urs.* 12₁₆.

smávik, n. pl., *smaa Ærinder*: piltur einn, sem M. hafði sjer við hönd til smávika *JT. PoS.* 133₂₃.

smávíkka (**a**), vi., *udvide sig lidt efter lidt*: þá smá-víkkar hann (ɔ: reykháfurinn) uppeftir *JK. Uf.* 47₇.

smávöltur, f. pl., *Smaatapper*: Botninn lék á tveim smávöltum að aptanverðu *PS. Ast.* 283₈.

smáýringur (-s), m., *Smaaregn, Ruskregn*: hin mesta hellirigning, er hjer kemur úr lopti á norðurlöndum, er ekki meira en svo sem smáýringur *Björl.* 41₂₃.

smáþarmar, m. pl., *Tyndtarm:* s.; þeir eru hjer um bil 12—20 feta langir *JJ. EML.* 87$_{14}$.

smáþjóð (-ir), f., *lille Folkeslag, lille Nation*: að svo fámenn smáþjóð skuli yfir höfuð eiga nokkrar bókmentir *MáÍ.* 15$_{20}$. smáþjóðir á reki við oss 15$_{21}$.

smáþverra (-þver, -þverrum; -þvarr, -þurrum; -þorrinn), vi., *aftage lidt efter lidt*: birtan fer að s. *Urs*, 47$_{21}$.

smáögn (-agnar, -agnir), f., *Molekule:* Það er hið svonefnda „mólekúl" — s., sem allt á að gjöra *Ald.* 1, 26$_{15}$. eru það ekki „smáagnirnar", sem flest stórt er samsett af? *Auðv.* 52$_{19}$.

smeðjukál, n., *arenaria peploides. Mohr* 184$_{16}$. *halianthus peploides, tykbladet Strandarve. Grl.* 34$_{7}$.

smeikur, a.; *se* smeykur.

smekkgóður, a., *velsmagende:* íslenzkt sauðakjöt er í sjálfu sjer smekkbetra en nokkurt annað sauðakjöt *Br.* 3, 110$_{6}$.

smekklaus, a., *smagløs*: Það er merkileg skekkja á anda mannsins, þegar hann er svo s., að hann fer að yrkja út af vísindalegum efnum *Gr. Kv.* 105$_{3}$.

smekklegur, a., *smagfuld:* s. kvennbúningur *Av.* 15, 2$_{24}$. þau (ɔ: herbergin) verða smekkleg og þægileg *TUM.* 1, 44$_{24}$.

smekkleysa, f., *Smagløshed, Absurditet*: er þar hvað mest af fráleitum æfintýrum og smekkleysum *HH. Ks.* 179$_{23}$.

smekkleysi, n., = smekkleysa: „smekkleísi" vorra daga *Fjöl.* 3, 1, 42$_{23}$. það lísir frábærlegu „smekkleísi" og tilfinningarleísi 3, 1, 22$_{16}$.

smekkmaður, m., *smagfuld Mand, en Mand af Smag*: fórst honum það snildarlega, því hann var s. *Þús.* 2, 130$_{23}$.

smekkur (-s), m., *Smag:* sjón, heyrn, ilman, s. *Sw. VE.* 205$_{14}$. Hinum andlega smekk er að sínu leíti líkt varið og hinum líkamlega *Fjöl.* 2, 1, 42$_{19}$. verður það að gjörast með sjerlegri kunnáttu og smekk meistarans *Gr. Kv.* 63$_{2}$.

smekkvís, a., *smagfuld*: ef hún (ɔ: húsmóðirin) er smekkvís og lagin *Sm.* 199$_{15}$.

smekkvísi, f., *Smag:* Skynsemi, s. og menntun er ákaflega áríðandi til þess að styðja sparsemina *Sm.* 43$_{16}$. það eru eigi auðæfin, sem gjöra lífið yndislegt, heldur s., menntun og umfram allt athygli og viðkvæmt hjarta 198$_{4}$.

smella (smell, smellum; small, smullum; smollinn), vi., 1. *lyde*: innboðnir létu s. raddir *JT.* 261$_{14}$. — 2. v. impers.; smellur í *der frembringes Knald:* hann klappaði saman lófunum, svo að small í *Ið.* 1, 77$_{26}$.

smella (í), vt. med dat., *frembringe et Knep, kneppe;* s. fingrunum *kneppe med Fingrene:* það virtist sem hann ekki gerði annað en smella fingrunum við eyru þeim *KJ. Uf.* 58$_{6}$.

smellilás (-s, -ar), m., *Smæklaas.*

smellilláslykill (-lykils, -lyklar), m., *Smæklaasnøgle:* Í þessu bili heyrði jeg, að maðurinn minn stakk smellilláslyklinum inn í skráargatið *PP. NS.* 76$_{6}$.

smellinn, a., *vellydende, rhythmisk, formskön; klassisk:* smellnar málsgreinir *TB.* 12, 194$_{11}$. enginn annar enn hann gat skrifað svo smellna latínu 14$_{26}$. þíðingar orð-

anna eru vanalega smellnar *træffende.* 66₁₀.

smellur (-s, -ir), m., *Smæld, Smæk, Knæps.*

smér, n., = smjör.

smeygja (i), vt. med dat., *smøge, putte;* s. inn *indskyde:* Hann . . . reynir sí og sæ til þess að s. svefnhugsuninni inn hjá þeim, er svæfa á *Ið.* 7, 109₂.

smeykur, a., *bange:* um það er ég alls ekki smeikur *JÓ.* 118₅. það var ekki minsta átylla til að vera s. *Ið.* 3, 268₂₄.

smíð (-ir), f., *Forarbejdelse, Forfærdigelse; fuldført Arbejde, Værk.*

smíðajárn, n., *Smedejærn:* það heitir s. eða drepjárn *StN.* 1, 84₁₆.

smíðastofa, f., *Værksted, Atelier:* fyrir framan svefnherbergið var s. *GP. ÞS.* 41₂₈. sama ár tók hinn nafnkunni norræni myndhöggvari hann á smíðastofu sína *Eimr.* 1, 88₄.

smíðatól, n., *Værktøj:* Jeg ætla að biðja yður . . . að láta mig vera kyrran og smíðatól mín *PP. Sms.* 36₂₀. til þess að geta keypt kistu fyrir smíðatólin *Sm.* 72₁₀.

smíðgripur (-s, -ir), m., *kunstfærdigt Arbejde, forarbejdet Genstand:* flyti hann viðinn til að smíða úr honum bát, hús eðr aðra smíðgripi *AÓ. Af.* 154₁₈.

smíði, n., *Arbejde, Værk.*

smíði, f., = smíði, n.: Smiðurinn setur s. sína frá sér *Myn.* 126₂₈. s. sinni 126₂₁.

smíðja, f., *Værksted:* reglur til að koma í veg fyrir hættu af bruna í tjeðum smiðjum *LHA.* 3, 91₉.

smiðjuleir (-rs), m., *argilla vulgaris, Tegller. Mohr* 297₄.

smiður (-s, -ir), m., *Smed, Haandværker, Kunstner:* Smiðurinn setur frá sér sigurverkið *Myn.* 126₂₂.

smita (a), vi., *slaa igennem, udsvedes:* Vaxið smitar út á milli hringanna í bakhlutanum *PJ. Ns.* 109₁₀.

smjaðra (a), 1. vi., *smigre:* sá kann ekki að s. *Lear* 46₂₀. — 2. vt., s. e-n *smigre for en:* Smjaðrið okkur ekki, prestur minn, sagði greifakonan *Blk.* 118₁₈.

smjaðrari, m., *Smigrer:* Eg veit vel, herra! að eg er enginn s. *Lear* 47₁₈.

smjaður, n., *Smiger:* og gaf hann ekki gaum að neinu, nema glæsilegum fötum, smjaðri manna og alskonar skemtunum *Blk.* 136₆.

smjaðurmælgi, f., *sledsk Tale:* sé brot mitt ei nema brestur | á hállri og sætri smjaðurmælgis tungu *Lear* 10₁₄.

smjaðursamur, a., *tilböjelig til at smigre:* að ríthöfundar verða smjaðrsamari *Sk.* $^{28}/_{12}$ 78, 471₂₂.

smjaðurtunga, f., *Smigertunge, Smigrer:* að aldrei skyldi trúa konu, nje nýum þræli, því hvorttveggja væru smjaðurtungur *Þús.* 1, 88₈.

smjör, n., *Smör.*

smjörbelgur (-s *el.* -jar, -ir), m., *Smörbælg, uopskaaret Skind fyldt med Smör:* gráskjöldóttir smjörbelgir *JT. PoS.* 36₁₈.

smjörfjórðungur (-s, -ar), m., *10 Pund Smör:* Nú ætlar hún eigi að eins að láta hann fara, heldur og — smjörfjórðung með honum *PS. Ast.* 87₄.

smjörgras, n., *erigeron uniflorum. Mohr* 206₅.

smjörgrautur (-ar, -ar), m., *Smörgrød. EB. Kf.* 49₁₉.

smjörhnútur (-s, -ar), m., *Smörknude, Slags Figur, som tegnedes*

paa tilberasmjör: gjöri maður á það (ɔ: tilberasmjörið) mynd þá er smérhnútur heitir, springur það alt í smámola *Þs.* 1, 432₄.

smjörlauf, n., *salix herbacea*: grasviðir eða s. (*Salix herbacea*). *Av.* 18, 13₁₁.

smjörlíki, n., *Margarine*: S. er búið til úr ódýrum efnum í dýraríkinu *Þj.* ⁴/₇ 90, 122c₄.

smjörverzl|un (-**anir**), f., *Smörhandel*: Þó hefði smjörversluninni farið mest fram *Fk.* ¹⁸/₁ 88, 5b₄₇.

smjörþefur (-**jar**), m., *Smörlugt; ubehagelige Følger*: og hefði verið jafngott, þó hann feingi smérþefinn af því *Þs.* 1, 244₄.

smjörþjóð (-**ir**), f., *Nation, som producerer Smör*: þá eru Svíar samt ekki smérþjóð á borð við Dani *Skír.* 89, 65₂₆.

smokka (**a**), vt. med dat., *smøge, smøge af, smøge paa*: Jeg smokkaði klútnum upp á handlegginn *PP. Sms.* 188₂.

smokkfiskur (-**s** *el.* -**jar**, -**ar**), m., *sepia officinalis, Blæksprutte. Mohr* 122₉. Tífættur s. *Gr. Df.* 120₁₅. Þetta skip hefir hitt á risavaxinn smokkfisk *TB.* 14, 130₂.

smokkur (-**s**, -**ar**), m., 1. *Muffe el. lignende Klædningsstykke.* — 2. = smokkfiskur: Í Arnarfirði 6—7000 fiskjar á bát, allt fiskað á smokk *Íf.* ²/₁ 90, 1c₁₈.

smuga, f., 1. *Smøge, Hul, Smuthul.* — 2. *Gyde, meget snævert Stræde*: Rjett hjá hinni stóru, skrautlegu Konungsgötu . . . rjett þar hjá eru þessar sóðalegu smugur *Ið.* 5, 294₁₂.

smurning (-**ar**), f., *Salvelse*: Sú s. sjúkra, sem Jakob ráðleggur, hefur eigi sakraments einkenni *HH. Ks.* 59₁₁.

smygill (-**smygils**, -**smyglar**), m., *Smughandler*: að varna smyglum að flytja tollskyldar vörur á laun inn í landið *Ss. Íf.* 1, 254₈. Smyglarnir höfðu tvo fílefida hesta *Þj. Ss.* 91, 93₁₀.

smyrðlingur (-**s**, -**ar**), m., *Mumie*: Hið sama sést líka á nokkrum smyrðlingum (þ. e.: smurðum líkum) frá fornöld *Ið. SG.* 6₃₀. Norðurálfumenn sækjast eptir smyrðlingum og fornmenjum Egiptalands 26₁₀.

smyrill (**smyrils**, **smyrlar**), m., *falco caesius, falco aesalon, Dværgfalk. Faber* 8₂₄. *Mohr* 19₈. *Gr. Sk.* 95, 34₈.

smyrja (**smyr**, **smyrjum**; **smurði**, **smurðum**; **smurður** *el.* **smurinn**), vt., *smøre, salve, balsamere*: þar voru margar dýrlegar líkkistur og smurinn nautskrokkur í hverri *Ið. SG.* 133₁₃.

smyrsli, n., = smyrsl *Salve, Pomade*: það er því engin þörf að bera s. í hár sér, ef hárin eru ósjúk *TB.* 7, 307₅.

smyrslingur (-**s**, -**ar**), m., *mya truncata, Sandmusling. Mohr* 127₂₅. *Gr. Df.* 127₂₂.

smæð, f., *Smaahed, Lidenhed; Finhed.*

smæðarfræðingur (-**s**, -**ar**), m., *Mikrograf*: Menn, sem eigi hafa fylgt tímanum, hafa álitið fullyrðingar smæðarfræðinganna einberar hégiljur *TÞH. Tib.* 1, 76₁₄.

smæðarsjónpípa, f., *Mikroskop*: Smæðarsjónpípan var fundin því nær um sama leyti af tveim vísindamönnum í Hollandi *TÞH. Tib.* 1, 76₁₉.

smæðfræðingur (-**s**, -**ar**), m., = smæðarfræðingur.

smælingi (-**ja**, -**jar**), m., *Smaamand, Person i lav Stilling, ube-*

tydelig Person: eru þeir þó öllum sömu tilhneigingum undirorpnir sem smælingjarnir *TÞH. BS.* 307$_{22}$. Þetta er nú enginn s. að sjá *PS. Ast.* 153$_{36}$.

smæra, f., = smári. *Grl.* 19$_{25}$.

snáði, m., *Pog, Dreng, Fyr:* einmitt þessi sami s. slapp við burtfararpróf úr foringjaskólanum *Ið.* 1, 234$_{10}$. Ef snáðinn sá arna á skilið að verða flengdur 6, 197$_{5}$. lauk upp dyrum, lítinn snáða | leit þá *GB.* 379$_{17}$.

snáfa (a), vi.; s. burt *pakke sig:* gerið því annaðhvort að raka mig eða s. burt *Þús.* 2, 59$_{24}$. snáfaðu burt, skrimslið þitt *PS. Ast.* 72$_{6}$.

snagl, m., *Krog til at hænge noget paa:* en mýsnar hanga á vonarinnar snaga *GT.* 61$_{14}$.

snáplyndur, a., *lavsindet, lavt tænkende*: eins og s. götustrákur *Nöl.* $^{6}/_{1}$ 81, 110b$_{53}$.

snaps (*uden Genitivm., pl.* -ar), m., *Snaps*: þessi vesalings syndari, sem snapsarnir höfðu á kné komið *Ið.* 1, 51$_{29}$.

snar, a., *snar, hurtig, rask.*

snarbrattur, a., *meget stejl*: Eiríksjökull er s. *ÞTh. LÍ.* 24$_{19}$. snarbrött og uppdregin keila *Ið.* 3, 249$_{4}$. snarbrattar hæðir *Björl.* 43$_{18}$. það (ɔ: skarðið) var snarbratt *Av.* 18, 31$_{19}$.

snarbrekt, a. n., *meget stejlt*: enn að innan hátt og snarbrekkt *Urs.* 58$_{27}$.

snarfari, m., *den hurtig gaaende, den ilende:* S. heiti eg, svaraði hann *Þús.* 2, 124$_{28}$.

snarhönd (-handar), f., *latinsk, kursiv Skrift.*

snarka (a), v. impers., *brage, knitre;* það snarkar í eldinum *Ilden brager, knitrer. Bruges ogsaa personlig*: inni í snarkandi loganum *Ið.* 3, 211$_{5}$.

snarkringla, f., 1. *Kredsdrejning, Hvirvelbevægelse*: snúa e-m í snarkringlu *dreje en rundt:* að bláklædd kona hefði snúið sér í snarkringlu kring um sig *Þs.* 1, 36$_{15}$. hugsanir mínar snerust í snarkringlu *PP. NS.* 20$_{30}$. — 2. *Tridse*: vegna núnings strengjanna á snarkringlunum (trissunum) *Ið.* 2, 84$_{8}$. — 3. = skopparakringla *Top:* að hvelið sje samþjappaður loptsnúður, er færist eptir jörðinni eins og s. *Björl.* 56$_{2}$.

snarráður, a., *snarraadig.*

snarrótarpuntur (-s), m., *aira cæspitosa. Av.* 20, 165$_{22}$.

snarræði, n., *Snarraadighed, Aandsnærværelse*: þurfti bæði hugprýði og snarræðis *Þús.* 2, 34$_{12}$. Það er naumast nokkur sú staða til í lífinu, að þar þurfi ekki á snarræði og kjarki að halda *Auðv.* 60$_{27}$.

snatt, n., *smaa Forretninger, smaa Ærinder:* Í því snatti hafði hann Robinson með sér *Rób.* 14$_{18}$.

snatur, n., *Hast, Skynding; bruges i Forbindelsen* í snatri *i Hast, i Skynding, i en Fart:* þeg klæddist í snatri *Þús.* 1, 159$_{35}$. 2, 66$_{11}$. Býst Jón í snatri *Þs.* 1, 207$_{19}$. að geta glatað því í snatri *Ið.* 2, 43$_{4}$. R. hlóð síðan · þrjár byssur í snatri *Rób.* 21$_{5}$.

snauta (a), vi., = snáfa: H. skipaði henni að s. burtu *Þs.* 1, 374$_{6}$. ætlarðu ekki að s. burt *Þús.* 2, 318$_{10}$. Snautið þjer út *Hd.* 55b$_{14}$.

snefill (-s), m., 1. *Snæv, Smule, det allermindste af noget*: B. fann, að það var einhver s. af sannleik í þessum orðum um Önnu *GP. ÞS.* 120$_{10}$. það, sem hinn minnsti s. af ráðvendni byði hverjum manni að

gjöra *PP. NS.* 56₁. ekki nokkur s. af hugsunarfrelsi *Iõ.* 7, 55₂₄. — 2. *Nys*: hafði kaupmaður M. einhvern snefil af, er þau fóru suður um bæinn *JT. PoS.* 106₂₁.

snefjar, f. pl., *Snæv, Levninger:* í þeim solli hurfu hinar síðustu s. af þeim góðu áformum, sem hann var búinn að setja sér *Rób.* 7₁₆.

sneið (-ir *el.* -ar), f., 1. *tyndt afskaaret Stykke, Skive*: skal skera hana (ɔ: lifrina) í nokkuð þykkar sneiðar *EB. Kf.* 70₁₆. — 2. *Afsnit af en Cirkel, Segment:* hluti hringflatar, sem takmarkaður er af strenglínu og samsvarandi boga, er nefndur s. (*Segment*). *Hemp.* 60₂₇.

sneiða (í), 1. vt., *skære, snitte.* — 2. vi., s. fram hjá *forbigaa*: Ógjæfan og mótlætið sneiða fram hjá hibílum þeirra *Fjöl.* 3, 1, 67₂₈. s. hjá *undgaa:* er þá unt að s. hjá að íhuga það, hvort *Mill* 45₂₄.

sneiðingur (-s, -ar), m., 1. *Vej, som gaar i Bugtninger op ad Siden af et Bjærg el. en Höj:* (Heiðarbrekkurnar) eru bæði brattar og háar og ótal sneiðingar í þeim fram og aptur *Iõ.* 5, 371₃₀. — 2. *Spiral:* fara þeir (ɔ: lopthnoðrarnir) í sneiðingum inn á við *Björl.* 63₁₃. Loptið fer þá eptir þessu í hvirfing eða sneiðingum 75₁₇.

snemmbúinn, pp., *tidlig færdig*: Ekki urðu þeir fóstrar snemmbúnir *JT. PoS.* 43₁₅.

snemmbær, a., *som kalver tidlig* (*om Efteraaret el. tidlig om Vinteren*).

snemmbæra, f., *Ko, som kalver tidlig:* Hann hefir misst snemmbæruna sína *TÞH. SoÆ.* 59₂₇.

snemmkastaður, pp., *tidlig født* (*om et Føl*): Hann var folald um vorið, sem jeg kom að norðan, og var s. *PS. Ast.* 138₂.

snemmsleginn, pp., (*om Høe*) *tidlig slaaet*: þá er hið snemmsleigna heiið þeim mun betra *Fjöl.* 3, 2, 15₁₅. góð tugga af vel verkuðu, snemmslegnu heyi *Br.* 5, 66₂₁.

snerill (-snerils, -snerlar), m., 1. *Slags Skodde, ved hvis Omdrejning Dören lukkes, Hvirvel.* — 2. *Dörgreb*: (hún) hjelt annari hendinni um snerilinn *JT. PoS.* 96₁₁.

snerta (í; *præt.* **snerti** *el.* **snart**, *præt. part.* **snertur** *el.* **snortinn**), vt. og i., *berøre:* snertir sálu sál *BT.* 72₆. s. á e-u *røre ved noget*: skyldi hann ekki s. á neinni annari vinnu *Þús.* 2, 73₁₀. — 2. *vedrøre, angaa:* snertir ekki þetta allt sjálfan þig? *Myn.* 8₁₅. bönd þau, sem hér er um að ræða, snerta að eins þann hluta athafna manna, sem *Mill* 191₁₅. — *V. impers.;* að því er snertir *hvad der angaar*: að því er snertir Z-villurnar *TUM.* 2, 18₁₄.

snertiafl, n., *Tangentialkraft. Fisch. Ef.* 48₄; *jf.* snertilínuafl.

snertilína, f., *Tangent*: eptir sinni snertilínu *Fjöl.* 1, 113₁₀. Bein lína fyrir utan hringflöt, sem snertir hann aðeins á einum punkti, er nefnd s. (Tangent) *Hemp.* 60₁₉.

snertilínuafl, n., *Tangentialkraft*: Snertilínuafl (snertiafl, *Tangential-Kraft*) köllum vér þar á móti það afl, sem knýr líkamann út í loptið burtu frá miðdeplinum *Fisch. Ef.* 48₄.

snerting (-ar), f., *Berøring*: snertingar tilfinningin *Sw. VE.* 21₇. (þeftaugarnar) bera þessa s. til heilans *JJ. EML.* 105₁. í snertingu lopts *N. Hf.* 95₂₀. með viðkomunni eðr snertingunni einni saman *TB.* 12, 179₂.

snertipunktur (-s, -ar), m., *Tangeringspunkt:* enn punkturinn er nefndur s. *Hemp.* 60₂₁.

snertur (-s), m., *Snæv, Spor af:* Orð er fremur á því gert, | ekki sótt það mýki, | að læknar finni líka snert | limafalls af sýki *JT.* 267₁₄. var nú ekki ugglaust um, að brygði fyrir einhverjum snert af glettu *PS. Ast.* 129₁₉.

sneypa, f., 1. *Skam.* — 2. (*om en Person*) *gemen Kælling*: er það ekki eins og jeg sjái sneypuna hana teingdamóðir mína þarna lifandi *JT. PoS.* 5₂₀.

sneypa (i), vt., *ærettesætte.*

sneyptur, pp., *skamfuld*: Þeir urðu sneyptir *KJ. Uf.* 58₁₂.

sneypulaust, adv., *uden Blusel*: Hverju sætir það . . ., að þú spyr s. að þessu? *Þús.* 2, 288₅.

snið, n., *Snit, Tilsnit, Form:* bók gylt í sniðum *en paa Snittet forgyldt Bog:* mun það verða álitið óguðlegt og gagnstætt náttúrlegu eðli að víkja frá því sniði *at afvige fra den Form. Mill* 148₂₂. er jeg ekki óánægður með sniðið, sem jeg hafði á ræðu minni *Ið.* 5, 350₈.

sníða (sníð, sníðum; sneið, sniðum; sniðinn), vt., 1. *skære, tilskære:* móðrin sníður föt handa börnunum *BM. UM.* 18₂₄. — 2. *afpasse, indrette.*

sníðill (-sníðils, -sníðlar), m., *Beskærekniv.*

sniðilrýtingur (-s, -ar), m., *Krumsabel:* s. með skapti af filabeini *Ið.* 2, 102₂₀.

sniðkari, m., *Snedker*: Halldór, sonur Ámunda sniðkara *Fjöl.* 3, 1, 43₂₁.

sniðkrókur (-s, -ar), m., *Omvej*: jeg fór í sniðkróka *Þús.* 1, 160₅.

sniðlaus, a., *snitløs*: í þessum óumræðilegu, íslenzku, sniðlausu vaðmálsbuxna-hólkum *EH. Von.* 37₁₄.

sniðlegur, a., *formel*: að gera sniðlegt (*formelt*) og efnislegt (*materielt*) gagn *BM. UM.* 9₁₂. sniðlega þýðing 39₂₉. í sniðlegu tilliti 52₁₆.

sniðtízka, f., *Mode:* sniðtízkan getr breyzt einu sinni eða tvisvar á ári *Mill* 142₂₀.

snigill (snigils, sniglar), m., *Snegl*: Sniglar (*Pulmonata*) hafa lúngnapoka, sumir kuðúng, en sumir engan *Gr. Df.* 125₇. söfn af fuglum, smádýrum, sniglum *Skír.* 87, 54₁₆.

sniglahús, n., *Sneglehus:* líkt eins og brekkusnigill (hefur dregið sig inn) í sniglahús *JJ. Sullav.* 5₁₁.

sníkja (i), 1. vi., *snylte, tigge*: var hann svo ósvífinn, að hann sníkti á kvöidin *Þús.* 2, 89₂₆. Hjerna er ótækt heima að s. *JH.* 5₂. — 2. vt., s. sér e-ð *tiltrygle sig noget:* sníkirðu þjer þá brennivín? *Sm.* 93₂₄. s. e-ð út úr e-m *afsnylte en noget.*

sníkjugestur (-s, -ir), m., *Snyltegæst:* á þennan hátt verða þeir óþægilegir sníkjugestir *Sm.* 9₁.

sníkjugras, n., *Snylteplante:* blómskúfar af . . . gullgulum snýkjugrösum *Ið.* 2, 163₂₀.

sníkjujurt (-ir), f., *Snylteplante*: þó eru til jurtir, er skjóta rótum sínum í aðrar plöntur og sjúga næringarvökva úr þeim; eru þær kallaðar sníkjujurtir *PJ. Ns.* 126₅.

sníkjukvikindi, n., *Snyltedyr:* að s. nokkurt legðist á kvenfiðrildið á sumrum *Þvf. Alm.* 88, 33₂₄.

sníkjur, f. pl., *Snylteri, Tiggeri:* þeir höfðu eigi annað ráð en að bjarga sjer á sníkjum *Ið.* 1, 292₈.

sníkjusveppstegund (-ir), f., *en*

Art Smyltesvamp: að það sem stóð vínviðarræktinni fyrir þrifum . . . var svonefnd s. (mycoderma) *Þvf. Alm.* 88, 33₁₄.

snild (-ir), f., *udmærket Egenskab, Mesterskab; Geni.*

snildarbragur (-ar), m., *Præg af Geni:* á því er sami snildarbragur og á flestu, er eptir hann liggur *Skír.* 83, 141₁₄.

snildarlega, adv., *fortrinlig*: svo vjer ekki göngum öldungis ómenntaðir út úr skóla lífsins, sem er svo snildarlega lagaður til að temja anda vorn *TÞH. BS.* 298₁₁.

snildarlegur, a., *fortrinlig, udmærket; elegant, smagfuld:* með snildarlegum napurleik *Skír.* 87, 99₂₃.

snildarrit, n., *snildrigt, aandfuldt Skrift:* Hve mikill fjöldi manna á hans töfrandi snildarritum að þakka skemtilega kvöldstund *TB.* 7, 164₃₂.

snildarverk, n., *Kunstværk Mesterværk*: snildarverk náttúrunnar *Fjöl.* 3, 2, 26₇. fegurðin í snildarverkum 4, 1, 9₁₀. Hann gladdist nú af að skoða þetta s. *PP. NS.* 59₁₁. Jeg vildi búa til s. *ÓS.* 59₁₃.

snilli, f., *Talent, Geni*: Upphafning snillinnar (talentsins) . . . yfir dyggð og guðrækni er bölvan aldarinnar *TB.* 7, 119₁₃.

snillilega, adv., *mesterlig, med Mesterskab*: Öll þessi atferli þeirra eru mynduð svo s., að lengra verður varla komizt í þeirri íþrótt *Ið. SG.* 141₂₄.

snillingur (-s, -ar), m., *Geni, Mester:* þeir eru mestu snillingar í þessari íþrótt *Ið. SG.* 112₁₆. uppgötvanir snillingsins *AÓ. Af.* 45₈₃. et vjer heyrðum hina miklu snillinga . . . segja frá, hvað mikið þeir hafa orðið að leggja á sig *Auðv.* 83₁₈.

snillyrði, n., 1. *træffende Udtalelse, Vittighed:* Gudda hló að þessu s. *PS. Ast.* 167₃₅. — 2. *sindrigt Tankesprog, Sentens:* breiðar leggingar á klæðum, er á væri rituð andleg s. *LLH.* 25₂₄.

snípa, f., *scolopax, Sneppe.*

snípufuglar, m. pl., *scolopacida, Sneppefugle:* Snípufuglar (*Scolopacida*) hafa lángt og beygjanlegt nef, klætt næmri húð *Gr. Df.* 62₃.

snípukyn, n., *Sneppeslægt. Fjöl.* 9, 71₈.

snípusveim, n., *Sneppejagt:* Þetta heitir að vera á sípusveimi *Hd.* 21a₁₇.

snjáður, pp., (*om Klæder*) *hvis Lu er begyndt at afslides*: hann var í blárri ifirhöfn, heldur snjáðri *Fjöl.* 4, 2, 27₁₂.

snjáldur, n., *Snude, Fjæs:* þitt háðglottandi, brottfalls-sjúka s. *Lear* 46₁₀.

snjáldurmús (-mýs), f., *Spidsmus:* Snjáldurmýs, sem eru hin minnstu spendýr *PJ. Ns.* 55₄.

snjallróma, a. indecl., *som har höj og klar Stemme:* Fólk er oft vant að vikna við að heyra börnin syngja . . . svo vonglöð og s. *Ið.* 1, 126₃₁.

snjallrómaður, a., = snjallróma: hinn snjallrómaði málsnillingur Pýlusmanna *Il.* 1, 12₂₁. Agamemnon bað hina snjallrómuðu kallara að kveðja hina hárprúðu Akkea til þings 29₅.

snjallræði, n., *hensigtsmæssigt Raad:* kom hann því til leiðar, sem var s., að *Alm.* 85, 27₁₆.

snjóa (a), v. impers., *sne:* þóttust menn varla muna, að so miklu

hefði snjóað* *Fjöl.* 4, 3, 33₈. þá snjóar opt í jökla *Av.* 20, 27₁₂.

snjóblómstur, n., *saxifraga oppositifolia, Bjærgdusk. Mohr* 182₁₀.

snjódepill (-**depils**, -**deplar**), m., *snedækket Plet:* niður frá sjó og upp til miðs blöstu við grænar hliðar, hið efra stöku snjódeplar *Fjöl.* 1, 62₂₀.

snjódyngja, f., *Snedynge:* Vestan í ásnum var komin s. mikil *Dv.* 5, 56₈.

snjófergja, f., *en Mængde Sne, store Snemasser:* nirðra var ásamt s. í meira lagi *Fjöl.* 2, 3, 32₄.

snjófugur, a., *snedækket:* Nú skal eg fara sjálf til hins snjófga Ólymps *Il.* 1, 18₂₇. Við fætur þína ligg eg lágt | og leik að snjófgri mundu *ST.* 10₂.

snjófölvi, m., *tyndt Snelag:* dálítill s. var yfir jörðinni *JT. PoS.* 113₁₁.

snjógleraugu, n. pl., *Snebriller:* svo höfðum við . . . skotfæri, s. *Skír.* 90, 26₁.

snjóhjúpur (-s, -ar), m., *Snedække:* að hafa framleitt ný frœ, sem geymast undir snjóhjúpnum *Av.* 6, 130₇.

snjóhlaup, n., *Sneskred:* Það var s., sem varð þeim að liftjóni *Skír.* 87, 7₁₂.

snjóhvítur, a., *snehvid:* steinninn s. *Blk.* 140₂₇. á örmunum snjóhvítu vill hún mig bera *ÓS.* 51₁₁.

snjókast, n., *Kasten med Snebolde:* Hann var í snjókasti við Áslák *Ið.* 1, 8₂.

snjókerling (-**ar**), f., *Snekvinde, en kvindelig Skikkelse dannet af Sne:* (börnin) bjuggu sjer snjókellingar *JT. PoS.* 19₂₂. að hlaða snjókerlingu *TÞH. Bs.* 16₁₁.

snjókoma, f., *Snefald:* rigningar og snjókomur *Av.* 20, 3₈.

snjókorn, n., *Snefnug:* Hún (ɔ: vatnsgufan) breytist í smánálar, er renna saman í s. *StN.* 2, 43₁₀.

snjókyngi, n., *uhyre dybe Snemasser:* snjókjingið birgjir hana (ɔ: jörðina) *Fjöl.* 3, 2, 8₂₃. eitthvert frekasta snjókjingi 4, 3, 35₅.

snjókökkur (-**kakkar**, -**kekkir**), m., *Sneklump:* þau urðu að sækja snjókekkina langt til *TÞH. Bs.* 16₁₂. Þá kastaði Órabelgur steinhörðum snjókekki í kinnina á Karli *JS. St.* 1, 66₁₉.

snjólagður, pp., *snedækket:* Tunglið skein á snjólögð húsþökin *Ið.* 1, 250₄.

snjólaus, a., *sneløs, fri for Sne:* snjólausar heiðar *Av.* 20, 3₉.

snjór (-**s** *el.* -**var**, -**ar** *el.* -**var**), m., *Sne.*

snjóský, n., *Snesky:* um vetrarbraut skulum í tunglsljósi dansa | og snjóskýja bólstrunum blunda svo á *BT.* 70₁₈. eins og snjóskýja gegnum drunga | kvöldstjarna bjarta, eilíf-unga | geisla sendir og gleður menn *KJ.* 101₄.

snjótitlingur (-**s**, -**ar**), m., *emberiza nivalis, Snespurv. Mohr* 52₁₀. *Faber* 15₉. s. eða sólskríkja *Gr. Df.* 57₁₅. *Gr. Sk.* 95, 37₁₆.

snjóþungt, a. n., = snjóþyngsli: (var) óviða fjarska snjóþúngt *Fjöl.* 3, 2, 5₁₀. mjög er hér s. á vetrum *Av.* 16, 48₂₅.

snjóþyngsli, n. pl., *store Snemasser:* s. og ófærð *Dv.* 5, 52₂.

snoðir, f. pl., *Nys;* komast á s. um *faa Nys om:* komst frændi hans á s. um, hvar hann var niður kominn *Ið.* 1, 300₁₆. Áður en Jórunn komst á s. um, hvernig Björgu hafði reiðt af *PS. Ast.* 92₂₃.

snoðklippa (i), vt., *klippe tæt ved Huden:* Áðr urðu þeir að s. nokkuð af höfðinu *Ið.* 3, 259$_{11}$.

snoðlíkur, a., *temmelig lig*: snoðlíkastur Tærgesen kaupmanni *Þs.* 1, 426$_{29}$. þótt nú allar galdrakindir, sem um er talað í fornritum vorum, sjeu næsta snoðlíkar *ÞR.* 84.

snókahvönn (-hvannar, -hvannir), f., *angelica silvestris, Skov-Angelik. Grl.* 59$_{28}$.

snópa (a), vi., *tøve, nøle:* Jeg er ekki að s. hér lengur *PS. Ast.* 168$_{21}$.

snoppa, f., *Snude:* hestarnir báru kné framfótanna jafnframt snoppunum *PS. Ast.* 149$_{28}$. sumir (ɔ: nashyrningar) hafa annað (ɔ: horn) ofar á snoppunni *PJ. Ns.* 73$_{9}$.

snoppunga (a), vt., *give Ørefigen*: en hjón nokkur einu í horni veraldar, | sem hnýflast í orðum og snoppungast á *JT.* 280$_{22}$. gott ef hún hefur sloppið hjá því að vera hárreitt og snoppunguð *ÓÓ. Hl.* 34$_{8}$.

snoppungur (-s, -ar), m., *Ørefigen; Stød, Knæk*: Hin fagra jungfrú gaf honum smá snoppunga *Þús.* 2, 78$_{17}$. Annan snoppung fékk blaðið í sama mánuði *Skír.* 90, 66$_{12}$.

snotra (a), vt., 1. *göre vis, belære*: Seint er heimskann að s. *GJ. ÍO.* 303$_{6}$. — 2. *pynte paa*: hafði hún mikinn starfa alla þá viku í því að laga og s. föt sín og kjóla *JT. PoS.* 116$_{25}$.

snotur (-ran), a., *net, pæn; elegant, sirlig:* annar býr í snotru smáhúsi *Sm.* 92$_{7}$. s. bygging *KJ. Uf.* 47$_{17}$.

snoturlega, adv., *pænt, smagfuldt*: voru þær (ɔ: ritgerðirnar) s. orðaðar *TÞH. BS.* 303$_{7}$. þær eru þó sævinlega kátar og s. klæddar *Gefj.* 45$_{16}$.

snoturleikur (-s), m., *Nethed: Pænhed; Elegance, Sirlighed*: það (ɔ: orðfœri múgamannsins) vantar alt snið og snoturleik *TB.* 7, 125$_{30}$.

snoturt, adv., *med Smag, smagfuldt:* valdi hann orðatiltæki sín s. og heppilega *Þús.* 2, 131$_{11}$.

snúa (sný, snúum; sneri, snéri, snöri, snerum, snérum, snörum; snúinn), 1. vt. med dat. *el.* vi., *vende*: s. aftur *vende tilbage:* Þegar hún sneri heim aftur *Blk.* 19$_{28}$. s. aftur með e-ð *genkalde noget*: Já, óskunda, segi jeg þér og sný ekki aptur með það *PS. Ast.* 158$_{22}$. eiga að snúast í mörgu *have meget at bestille*: er hún sjálf sætti að snúast í mörgu *JT. PoS.* 27$_{16}$. — 2. vt. med acc., *sno*: s. streng.

snubbóttur, a., *but.*

snúðadeig, n., *Bolledej*: S. má einnig baka í móti *EB. Kf.* 75$_{18}$.

snúðlinur, a., (*om Garn*) *svagt snoet:* Bandið má vera líkast því bandi, sem prjónað er úr, nema ef vera skyldi heldr snúðlinara *Fk.* $^{18}/_{12}$ 85, 92a$_{10}$.

snúðuglega, adv., *hurtig:* Því næst snýr hún sér við til hægri handar s. *PS. Ast.* 155$_{9}$.

snúðugur, a., *but, gnaven:* þá varð B. s. yfir framhleypninni í mjer *Dv.* 5, 51$_{12}$.

snúður (-ar, -ar), m., 1. *Skiven paa en Spindeten.* — 2. *Bolle:* þá eru snúðarnir soðnir í súpunni *EB. Kf.* 28$_{9}$.

snúðþéttur, a., (*om Garn*) *stærkt snoet*: fremr snúðþétt band *Fk.* $^{18}/_{12}$ 85, 91b$_{70}$.

snúinskeggi (-ja), m., *Mand med snoede Knebelsbarter*: virztu' í faðm mér fagran leggja | fjaðurtypptan snúinskeggja! *JT.* 181$_{8}$.

snúningsás (-s, -ar), m., *Rota-*

tionsaxe: Sjerhver hluti skopparakringlunnar snýst þá utan um þessa línu í ásnum, og er hann nefndur s. *StN.* 2, 16₂₀.

snúningshraði, m., *Omdrejningshastighed, Rotationshastighed*: við það jókst snúningshraðinn *Av.* 8, 23₂₄. en á snúningshraðanum . . . er enginn samjöfnuður við fárviðrin í brunabeltinu *Björl.* 76₂₈.

snúningshreyfing (-ar), f., *roterende Bevægelse:* snúnings- eða sveifluhreyfing loptsins *Björl.* 55₂₀.

snúningsmöndull (-möndul**s**, -möndlar), m., *Rotationsaxe:* s. Júpiters stendr nálega þverbeint á brautarfleti hans *Ið.* 3, 308₂.

snúningstími, m., *Rotationstid*: s. mars' er 24 tímar 37 mínútur 23 sekundur *Ið.* 3, 67₁₄.

snúningur (-s, -ar), m., *Vending, Drejning; Omdrejning, Rotation:* S. jarðar *Björl.* 29₂₄. sökum snúnings jarðarinnar *Trh.* 10₂₄. stafa umskipti þessi frá snúningi jarðarinnar sjálfrar *StN.* 2, 16₁₁.

snupra (a), vt., *irettesætte.*

snuprur, f. pl., *Irettesættelse:* sjaldan fengu þau annað en afsvar eða s. *Blk.* 57₃. hann veitti föður sínum harðar átölur fyrir snuprurnar til Orleaninga *Skír.* 87, 57₂₂.

snurða, f., (*i Oldsproget* snyrða) *Kurre paa en Traad; Mislighed:* Vorir stjórnarhættir mennta oss ekki . . .; og helzta orsök þessarar slæmu snurðu er auðsæ *TB.* 7, 145₂₁.

snús, n., *Snustobak*: Við Dánir getum gefið ykkur „snús" *GT.* 62₁.

snyrti, f., *Nethed, Pænhed, Elegance*: sakir s. hans og allrar hæversku *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 340₁₉. Geta þeir ekki staðið þingsölum vorum á sporði að s. *Þj.* $^{20}/_{10}$ 86, 191₁₃.

snyrtilega, adv., *pænt, smagfuldt, elegant:* konan og börnin voru s. klædd *Sm.* 95₁₂.

snyrtilegur, a., *pæn, smagfuld, elegant*: hinn fagri og snyrtilegi klæðnaður *Þús.* 3, 131₁₈. hvernig þú getur látið konu þína og börn vera svo snyrtileg *Sm.* 93₇.

snyrtiþjóð (-ir), f., *elegant, civiliseret Nation*: í sölum suðrænna | snyrtiþjóða *MJ. Lm.* 38₂₂.

snæblóm, n., *Snéblomst*: þars gróa ei blómin sælla suðrlanda, | en s. nóg um kalda jökulrinda *GB.* 242₁₈.

snæglerauga, n. pl., = snjógleraugu: s. og margt fleira *Av.* 6, 118₁₈.

snæhvítur, a., *snehvid*: Vér sendum þér kveðju, hin snæhvíta fold *GB.* 357₅.

snækonungur (-s, -ar), m., *Snekonge*: þeir sögðu, að snækonungurinn mundi bráðna *PM. Ág.* 193₂₂.

snælda, f., *Haandten, Spindeten*: taktú snældu *HF. Kv.* 1, 31₁₄. þegar ég sat sona með snælduna mína *Fjöl.* 1, 158₃. snældan var enn almenn fyrir og enda rétt eftir aldamótin *AÓ. Af.* 170₂₄.

snælína, f., *Snelinje:* Snælínan liggur hér um bil 3000 fet yfir sjó *Av.* 20, 70₂₀.

snæljós, n., *Snelys, et Luftfænomen, lignende et Lynglimt, som viser sig i Snevejr om Vinteren. EO.* 7₂₂.

snær (-s *el.* -var), m., *Sne:* þrungin af eldi og þakin af snævi *KJ.* 65₂₁. há snævi þakin fjöll *TB.* 7, 298₃. hann (ɔ: surtarbrandurinn) var nú snævi þakinn *Av.* 13, 105₉.

snæugla, f., *nyctea nivea, Sneugle*: Bein af norrænum fuglum frá þeim tíma, t. d. snæuglum,

finnast á Frakklandi *Av.* 6, 98₇. *Gr. Sk.* 95, 34₁₉.

snæfugur, a., *snedækket:* Aldir hafði langar | eyjan snævga | dvalit dimmo hulin *GB.* 314₈.

snæþakinn, pp., *snedækket*: (hún) kom að fjalli einu með snæþöktum tindi *Nal* 34₁.

snæþrunginn, pp., *snesvanger:* snæþrungin ský í dimmu himins djúpi | með dauðalegum svip á hauður mœna *KJ.* 41₂.

snöggklæddur, pp., *uden Overklædning, i bar Skjorte, i bare Skjorteærmer*: með skúflausa skotthúfu og snöggklædd *Þs.* 1, 368₉. H. stóð eptir s. *PS. Ast.* 175₂. hreppstjórinn sjálfur stóð úti undir skemmuvegg s. *Ið.* 6, 287₇.

snögglega, adv., *pludselig*: á leiðinni hefði fylgdarmanni sinum s. orðið illt *Þús.* 2, 144₁₉.

snögglegur, a., *pludselig.*

snöggsinnis, adv., *hurtig, pludselig, flygtig*: af bráðræðis geðshræringum, er koma s. í ljós og hverfa síðan *PS. Ast.* 218₂₁. Þegar jeg í sumar var búinn að fá Fjölnir í hendur og rjett að eins grípa s. ofan í hann hjer og hvar *Fjöl.* 2, 1, 38₈.

snögt (**snöggvara, snöggvast**), adv., *pludselig, hurtig;* snöggvast *et Øjeblik:* þó við sjáumst hér allra snöggvast *PS. Ast.* 162₉. Þótt eitthverf snöggvast broshýrt blóm | brosi á landi minna drauma *KJ.* 338₈. að líta snöggvast ofan í fremstu kjöttunnuna hjerna *JT. PoS.* 40₈. Áhuginn blossaði samt snöggvast upp aptur *Ið.* 6, 152₈.

snöggur (-van, -an), a., 1. *med kort Græs; korthaaret.* — 2. *pludselig*: snögg áraskipti *Fjöl.* 2, 3, 44₇. Það fje, sem er mjög finullað . . . þolir ekki snöggan mismun á hita og kulda *Av.* 12, 80₈. — 3. *som kommer hurtig tilsyne, iöjnefaldende*: s. munur er á millum vaxtar á andlitshárum og vangahárum *Av.* 12, 82₂₆.

snöp, n. pl., *tarvelig, utilstrækkelig Græsning*: unz þeir fundu nokkur s. í jökuldölum *Av.* 19, 158₂₅.

snörl, n., *Rallen:* heyrðu þær korr og s. mikið *Þs.* 1, 300₂₄.

snös (**snasar, snasir**), f., *Klippespids*: Hann var bundinn við snösina með taug *PS. Ast.* 179₂₂.

sóa (a), vt. med dat., *forøde, bortødsle*: þá stæði það á sama, hvert mennirnir brúkuðu réttilega tíma þann og krapta, sem þeim eru gefnir, eður þeir sóuðu því hverutveggju *Myn.* 82₁₈.

soð, n., *Vand, hvori noget er blevet kogt; Suppe*: auk þess sem það (ɔ: kjötið) missti bragð við að kólna ofan í soðinu *EB. Kf.* 15₁₁.

sóðalega, adv., *paa en urenlig, skødesløs Maade.*

sóðalegur, a., 1. *urenlig, svinsk:* ef vjer erum sóðalegir og óreglusamir *Íf.* ¹⁰/₄ 82, 25b₉. — 2. *skødesløs:* þessi sóðalega klipping *Av.* 12, 95₂₇.

sóðaskapur (-ar), m., *Urenlighed, Svinskhed; Raahed*: eykur það sóðaskap *LÍ.* 91₁₄. maður, sem var formaður á fiskijakt, ljet reiðann og allan útbúnað fúna niður og ónýtast af hirðuleysi og sóðaskap *Auðv.* 51₁₂. Óregla og s. *Sm.* 200₁. hindurvitni lýðsins og sóðaskapurinn *Hd.* 148b₁₂.

sóði, m,, *urenligt og skødesløst Menneske:* trassinn, sóðinn, jarðvöðullinn *AÓ. Af.* 34₂₂.

soðning (-ar), f., 1. *Kogning:* hann taldi rækilega hvurn kjötbita, sem hann ætlaði til soðningar hvurt

skipti *JT. PoS.* 36₅. — 2. *kogt fersk Fisk.*

sofa (**sef, sofum; svaf, sváfum; sofinn**), vi., *sove.*

sofandi, m., *den sovende:* Það er hægt að láta sofandann gera ýmsar hreyfingar af sjálfum sér *Fk.* ¹⁸/₄ 88, 47a₃₈.

sofi, m., *Sofa:* Jeg sat í sofa þessum, þegar hann kom inn *Þús.* 1, 58₄.

sofnandi, m., *en som falder i Sövn:* heldr setti þetta rót sína í taugakerfi sofnandans sjálfs *Fk.* ¹⁸/₄ 88, 46b₃₈.

sog, n., 1. *Sugning.* — 2. *Rallen* (*i Halsen*).

soga (**a**), 1. vt., *suge; sluge; trække:* hið stríða straumfall sogar skipið með sjer *Þús.* 1, 320₃₄. s. í sig *indsuge:* mundi miklu meiri hiti að engu verða, ef hin mikla vatnsgufa í gufuhvolfinu sogaði eigi í sig nokkurn hluta hans *StN.* 2, 26₂₆. Suma daga aptur á móti getur loptið naumast í sig sogað meiri vatnsgufu 35₆. s. að sér *indsuge, snuse:* vjer sogum loptið að oss með nefinu *JJ. EML.* 107₄. — 2. v. impers., sogar í e-m *en raller:* heyrðist henni síðan s. eða korra í Jóni *Þs.* 1, 37₅₇.

sogandi, m., *Sugning:* vegna sogandans frá tóminu þar *Björl.* 74₈.

sogdæla, f., *Sugepumpe:* hún (ɔ: myndin) á að sýna oss hin helztu atriði sogdælunnar *Fisch. Ef.* 155₃₀. Aðalatriðið í vjel þessari er nokkurs konar s. *Íf.* ²/₇ 92, 210b₆₀.

sogflaga, f., *Sugeskive:* á aptasta liðnum er s., sem þær (ɔ: blóðsugurnar) festa sig með *Gr. Df.* 115₄. Þær hafa sogflögur á aptasta liðnum *PJ. Ns.* 114₂₈.

sogglas, n., *Patteglas:* þegar brjóstvörturnar eru mjög litlar, svo að barnið á bágt með að ná í þær, þá má hafa s. *N. Hf.* 104₈₁.

soghefjandi, m., *Sugehævert:* Hinn einfaldasti s. er ekki annað en bogin pípa *Fisch. Ef.* 148₂₂.

sogkirtill (**-kirtils, -kirtlar**), m., *Sugekertel:* sogkirtlarnir bólgna *JJ. Lb.* 3₁₂. Miltið má skoða sem stóran sogkirtil *JJ. EML.* 93₃₀.

sogmunnur (**-s, -ar**), m., *Sugemund:* Í því (ɔ: höfðinu) er s. *PJ. Ns.* 106₄.

sognabbi, m., *Sugevorte:* Innan í þörmunum eru smá sognabbar, er sjúga í sig næringarvökvann *PJ. Ns.* 21₉.

sogpípa, f., *Sugerør:* fer vatnið upp um sogpípuna s. *Fisch. Ef.* 156₂₆. liggja þaðan sogpípur á hvern spena *Íf.* ²/₇ 92, 210b₇₀.

sogspeni, m., *Sugevorte:* er á því (ɔ: sogglasinu) s. úr gummi *N. Hf.* 104₈₁.

sógskál (**-ar** *el.* **-ir**), f., *Sugeskaal:* Festir það (ɔ: höfuð bandormsins) sig í þessum þörmum dýra og manna með mörgum sogskálum og krókum *PJ. Ns.* 115₂₉.

sogskífa, f., *Sugeskive:* Á þessu litla höfði er fjöldi af smákrókum og fáeinar sogskífur *JJ. Sullav.* 5₁₅.

sogtottur (**-s, -ar**), m., *Sugetot:* Mjólkin, sem verður að vera volg, er látin á flösku með sogtott *N. Hf.* 107₉.

sogæð (**-ar**), f., *Sugeaare:* Sá hluti næringarvökvans . . . berst inn í sogæðarnar frá öllum pörtum líkamans *JJ. EML.* 6₂₀. sogæðarnar, sem nálægt eru, veikjast almennt *JJ. Lb.* 3₁₁.

sogæðabólga, f., *Sugeaarebe-*

tændelse: um sogæðabólgu *JJ. Lb.* 66₉.

sogæðakerfi, n., *Sugeaaresystem:* Sogæðakerfið má skoða líkt og portæðakerfið *JJ. EML.* 39₁₉.

sokkaband, n., *Strömpebaand:* skrautleg sokkabönd *TB.* 15, 207₂₈.

sokkalaus, a., *uden Strömper:* Fyrir hennar (ɔ: Elísabetar) daga voru allar drottningar sokkalausar *Sm.* 200₂₅.

sokkineygður, a., *hulöjet:* svarteygðr, sokkineygðr *Ið.* 3, 273₃₁.

sókn (-ir), f., *Sogn, Kirkesogn; Angreb, Kamp.*

sóknarband, n., *Sognebaand.*

sóknarbandsleysing (-ar), f., *Sognebaandsløsning:* hann barðist fyrir s. *HP. Gr.* 21₁₇.

sóknarbarn, n., *Sognebarn:* Eg hafði altaf haldið, að presturinn minn mundi telja mig eitt meðal beztu sóknarbarna sinna *Blk.* 131₂₉. hann fjekk sóknarbörn sín til þess að fá sjer peninga á sumrin *Sm.* 63₂₂.

sóknarbúningur (-s, *pl.* **sóknabúningar**), m., *Sognedragt:* Í sumum sveitum á Skáni eru og til sóknabúningar *Þj* $^{22}/_{10}$ 86, 186c₅₁.

sóknarfólk, n., *Sognefolk:* Sóknarfólkið horfði á gröfina *Blk.* 96₁.

sóknarmenn, m. pl., *Sognefolk:* aldrei höfðu s. sjeð hann berja sjer á brjóst með jafnmikilli ákefð *Ið.* 5, 316₁₄.

sóknarnefnd (-ir), f., *Menighedsraad:* að málið yrði falið sóknarnefndinni *Fk.* $^{29}/_{10}$ 86, 79b₅.

sóknarprestur (-s, -ar), m., *Sognepræst:* alstaðar er hann hafði verið s. *Fjöl.* 3, 1, 62₁₇.

sóknbúinn, pp., *kampfærdig; aggressiv:* Hið einkennilega skipulag „the aggressive Christianitys" (hinnar sóknbúnu kristni) stafar að hennar sögn af því, hvernig *Ið.* 7, 37₉.

sóknrammur, a., *kampstærk:* hafði þar víkingur komið | s., Sóti sem hét *Tegn. Frþ.* 22₁₆.

sól (-ir), f., *Sol. Anomal g. pl.* sólna: fjarlægð allra þessara sólna *Urs.* 144₂. um fjelda sólna þessara 154₁₇. Aptur kring um sólna sól | sólir í baugum renna *GB. Nj.* 41₁. *Den Normale Genitiv* sóla: allar sólir, er snúast í kring um sól allra sóla *Myn.* 119₂₂.

sólarbirta, f., *Sollys:* hún (ɔ: rósin) þolir hvorki næturdöggina nje sólarbirtuna *TÞH. SoÆ.* 81₁₈.

sólarbjarmi, m., *svag Lysning af Solen:* Hjónabandið er . . . erviði og áhyggjur, er enginn s. uppljómar *TÞH. SoÆ.* 61₂₇.

sólarbros, n., *Solsmil:* Hvert s. hefir sinn hita *TÞH. SoÆ.* 79₁₈.

sólarheimur (-s), m., 1. *Solverden, Himmelen:* synir sólarheims *Milt. Pdm.* 24a₁₂. — 2. *Jorden:* Frá sólarheimi sál hans fló | að sæld með hetjulýði *KJ.* 8₇.

sólarhitavél (-ar), f., *Solmaskine:* varð margrætt um s. eftir Mouchot *Ið.* 2, 79₃₁.

sólarhiti, m., *Solvarme:* Sólarhitinn dregur úr honum kjarkinn *TÞH. SoÆ.* 80₄.

sólarhringur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Døgn:* eru nú orðnar til svo góðar stundaklukkur, að þeim munar ekki um sekúndu á sólarhring *Urs.* 167₂.

sólarhæð (-ir), f., *Solhöjde:* til að mæla sólarhæðina *Þús.* 2, 59₅.

sólarlag, n., *Solnedgang:* sigur undir s., | sýnist bregða liti.

sólarlítill, a., *sparsomt belyst af Solen:* Dimmir og sólarlitlir voru margir dagar lífs vors *HGTh.* 44₆₁.

sólarljós, n., *Sollys:* Margt er álit manna um það, hvað sólarljósið sje *Urs.* 9₁₀. svo miklum mun er sólarljósið skjærra 45₂₅.

sólarnánd (-ir), f., *Solnærhed, Perihelium:* halastjarnan kom í s. *Fjöl.* 1, 176₉.

sólarreykur (-jar), m., *Solrøg:* Einkennilegar tegundir þokunnar eru það, sem kallað er þur þoka, s. *Fisch. Ef.* 417₁₂.

sólarsinnis, adv., *i samme Retning som Solen gaar, fra Øst til Vest:* Húsbóndinn eða húsmóðirin gekk þrisvar sinnum s. kringum bæinn *Kvbl.* 1, 104₈.

sólarsjónauki, m., *Solmikroskop:* sá sjónauki, sem kallaður er s. *Fisch. Ef.* 322₁₀.

sólaruppkoma, f., *Solopgang:* ef hann eigi kæmi eptir sólar uppkomu *Þús.* 1, 300₂₀.

sólaruppás, f., = sólaruppkoma.

sólarvana, a., *solløs:* s. um nætursundir *ST.* 16₁₈.

sólbakaður, pp., *solfortørret, solbrændt:* var hjarta mitt lengi eins og auður hrjóstugur garður, s., skrældur *Blk.* 74₁.

sólbirta, f., *Sollys, Solens Glans:* lopthaf jarðarinnar deifir lítið eitt sólbirtuna *Urs.* 51₁₃.

sólbjartur, a., 1. *solbeskinnet:* á sólbjartri fjallshlíð *FP.* XVI₂₃. — 2. *sollys, solstraalende:* Sólbjartar meyjar, | er eg síðan leit, | allar á þig minna *JH.* 99₁₀.

sólblettur (-s, -ir), m., *Solplet:* Hér og hvar sjást misstórir dökkvir díla, sólblettirnir *Av.* 8, 24₂₃.

sólblíður, a., *solvarm, solbestraalet:* forn fjallkona | faldin íshökli | langt frá sólblíðu suðri *MJ. Lm.* 41₉.

sólbraut (-ir), f., *Solbane, Ekliptika:* þar sólbrautir liggja eins og lindar um einhvurn miðpúnkt heimsablanna *Fjöl.* 1, 118₁. sólin sínist að hafa geingið til baka á sólbrautinni *Urs.* 22₈. Jarðbrautina köllum vjer Sólbraut 24₂. að sólin fari hvert ár eptir sólbrautinni *Sw. VE.* 53₂₉.

sólbrautarbaugur (-s, -ar), m., *Ekliptika:* Hringur þessi er nefndur ecliptica eða s. *BJ. St.* 8₂.

sólbrautarflötur (-flatar, -fletir), m., *Ekliptikas Plan:* Ef vjer hugsum oss sólbrautarflötinn framlengdan út fyrir jarðbraut *BJ. St.* 37₂₁.

sólbreidd (-ir), f., *heliocentrisk Bredde:* vjer getum sagt, hvursu hátt hana (ɔ: jarðstjörnuna) beri ifir sólbrautina, það er sólbreidd hennar *Urs.* 80₁₇.

sólbrendur, pp., *solbrændt:* Bedúinar þessir eru smáir vexti, holdgrannir og sólbrendir *Ið. SG.* 43₁₇.

sólbruni, m., *Solbrændthed:* Hörund hans var orðið dökkjarpt af sólbruna *Ið.* 3, 220₈.

sólbrunninn, pp., *solbrændt, forbrændt:* berir og sólbrunnir vellir *Björl.* 41₁₉.

sóldagur (-s, -ar), m., *Soldag:* Þetta tímabil, er hún (ɔ: jörðin) þarf til eins snúnings, köllum vjer stjørnudag; sóldagurinn er nokkru leingri *Urs.* 21₂₅.

sóldepill (-depils, -deplar), m., *Solplet:* Sumir sóldeplar hverfa stundum altíeinu *Urs.* 8₂.

sóldögg (-döggvar *el.* daggar, -döggvar *el.* -daggir), f., hringblöðótt s. *drosera rotundifolia, rundbladet Soldug. OH. Gf.* 155₁₉. *Grl.* 40₂₀.

sóley (-jar, -jar), f., *ranunculus,*

Smörblomst. BH. Grn. 190$_{17}$. *Grl.* 50$_{22}$.

sólfagur (-ran), a., 1. *solfager, straalende som Solen:* ljómar sólfögur gleðin á brá *KJ.* 87$_{15}$. með sólfögrum ljóma *Nal* 56$_{16}$. — 2. *solbeskinnet:* sem fiðrildi svífi' yfir sólfagran blett *JÓ.* 100$_{5}$.

sólfirð (-ir), f., *Solfjærnhed, Afelium*: sje stjarnan í B, þá er hún lengst frá sólu og er það kallað að hún sje í sólfirrð *BJ. St.* 32$_{16}$.

sólfirring (-ar), f., *Elongation*: fjarlægð þessi frá sólu, er vjer viljum kalla sólfirring (*Elongation*). *Urs.* 29$_{22}$.

sólfjærð (-ir), f., *Solfjærnhed, Afelium*: hann (ɔ: Merkúrius) er þá í s. (Aphelium) *Urs.* 19$_{24}$.

sólflóð, n., *Solflod*: sólflóðinu og tunglflóðinu ber saman *Urs.* 110$_{7}$.

sólganga, f., *Gennemgang gennem Solen:* Dær bera ekki opt við, þessar sólgaungur *Urs.* 25$_{27}$.

sólgeisli, m., *Solstraale*: þú, vorgyðja! svífur úr suðrænum geim | á sólgeisla vængjunum breiðum *ST*^{2}. 4$_{11}$. glóðu sólgeislum | guða rúnir *MJ. Lm.* 101$_{4}$. þegar hinn síðasti s. hverfur *Trh.* 25$_{21}$.

sólginn, a., *gridsk:* er hann svo s. í að tala við mig *Þús.* 1, 87$_{23}$. Aldrei hafa menn verið jafnsólgnir í að verða ríkir . . ., sem á vorum dögum *Sm.* 112$_{4}$.

sólglitaður, pp., *solbestraalet*: sveimar með himninum sólglitað haf *ST.*^{2} 12$_{16}$.

sólgyltur, pp., *solforgyldt, forgyldt af Solstraalerne*: sólgyltan man jeg Múla | mæna þar völlu' of græna *BT.* 4$_{18}$. Þar var fagurt að sigla um sólgyltar öldur *Skír.* 76, 27$_{21}$.

sólhár (-van, -an), a., *himmelhöj:* hví viltu meina | mjer að sjá | Dofra sólháu sali *JH.* 36$_{18}$.

sólheiðríkur, a., *solbestraalet:* En ég á mér kóngsríki fimbulhvítt, fáð, | fagurt og sólheiðríkt draumanna láð *JÓ.* 176$_{5}$.

sólheimur (-s, -ar), m., *Solverden:* Þessar menjar frá sköpun vorra sólheima vantar oss nú ekki heldur *Fjöl.* 1, 117$_{25}$. Þeir eru hesta beztir, þeirra er til eru í dagsheimi og sólheimi *Il.* 112$_{20}$.

sólhlið (-ar), f., *Solside:* þegar vjer lítum aptur frá sjónarhól vorum yfir s. hjeraðsins *Trh.* 21$_{17}$.

sólhlíf (-ar), f., *Solskærm, Parasol*: Bæði karlar og konur bera s. og blævængi *Ið.* 3, 258$_{28}$. Til þeirrar ferðar gerði eg mér s. *Rób.* 69$_{14}$.

sólhringur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Solring. Poest. Isl.* 42$_{21}$.

sólhvarfabaugur (-s, -ar), m., *Vendekreds*: s. hinn nirðri *Urs.* 192$_{1}$.

sólhvarfsár, n., *Solhvervsaar, tropisk Solaar:* hið sanna „tópiska" sólarár, er á íslenzku mætti kalla s, *Av.* 6, 136$_{5}$.

sólhýr, a., *solsmilende, yndigt smilende*: Þeim sorgin sætast gleymist, | er sólhýrt bros þitt skín *ST.* 40$_{10}$. Brosandi land | fléttað af sólhýrum sundum *MJ. Lm.* 16$_{19}$.

sólhæð (-ir), f., *Solhöjde:* Sólhæðin er ætið jöfn tvisvar á dag firir austan og vestan hádeigisbaug *Urs.* 196$_{18}$.

sólkerfi, n., *Solsystem:* hún (ɔ: sólin) er sjálf í miðju sólkerfinu *Fjöl.* 1, 117$_{12}$. allar talnastærðir þær er viðvíkja s. voru *Urs.* 83$_{17}$.

sólkringla, f., *Solens Skive:* þegar tunglið gengur fyrir sólkringluna *BJ. St.* 20$_{5}$.

sólkyndill (-kyndils, -kyndlar), m., *Solfakkel*: það köllum vér sólkindla *Urs.* 8$_{12}$. eru þeir (ɔ: hinir bjartari dilar) nefndir faculæ eða sólkyndlar *BJ. St.* 19$_{30}$.

sólland, n., *Solens Land, Himmelen*: hafin til sóllanda sælu | hún syngur lof guði *KJ.* 29$_{15}$.

sóllaukur (-s, -ar), m., *Safran*: var sóllauki stráð yfir gólfið *Þús.* 1, 255$_{13}$. Með morgunsárinu rís hin róðfingraða fagurlokkaða gyðja . . . af sóllauks beði sínum *Stoll* 89$_{8}$.

sóllaus, a., *solløs*: sýta syrgendur | sóllausa daga | angur-gusti í *JH.* 20$_{17}$. Þú, elskan himnesk! utan þín | er sæli mannsins s. dagur *ST.* 8$_{7}$. Þá sökkti jeg mér niður í . . . myrkur sóllausra lífdaga *PS. Ast.* 288$_{23}$.

sóllengd, f., *heliocentrisk Længde*: það er hin svo kallaða sólleingd *Urs.* 80$_{15}$.

sollur (-s), m., 1. *Tummel*: en syndariðn að sinna | í solli veraldar *Sb.* 94, 2$_{8}$. — 2. *lystigt Selskab, larmende Lystighed*: að rífa sig frá glaumnum og sollinum *JT. PoS.* 140$_{61}$.

sólmerkjahringur (-s), m., *Dyrekreds*: það er eigi fyrr en seint og síðar meir að getið er sólmerkjahringsins með hinum tólf stjörnumörkum *Stoll* 88$_{15}$.

sólmiðja, f., *Solens Centrum*: skoðan himinsins úr sólmiðju og jarðmiðju *Urs.* 1$_{5}$.

sólmiðjustaður (-ar, -ir), m., *heliocentrisk Sted*: úr sólmiðjustað *Urs.* 80$_{18}$.

sólmynd (-ir), f., *Solbillede, Billedet af Solen*: þángaðtil sólmyndin er komin svo niðurávið, að hún snertir sjóndeildarhring *Urs.* 185$_{22}$.

sólmyrkvi, m., *Solformørkelse*: þessvegna verða sólmirkvarnir á ímsan hátt *Urs.* 50$_{6}$. s. sjest aptur á móti að eins á litlu svæði *BJ. St.* 45$_{9}$.

sólnánd, f., *Solnærhed, Perihelium*: hann (ɔ: Merkúríus) er þá í s. *Urs.* 19$_{22}$. þá er stjarnan næst sólu, og er þá sagt, að hún sje í s. *BJ. St.* 32$_{14}$.

sólnándartími, m., *Gennemgangstiden gennem Periheliet*: Sólnándartíminn *Urs.* 79$_{11}$.

sólríkur, a., *solrig, solbeskinnet, solbestraalet*: (honum) fanst hvollinn hafa verið aldrei svo sólríkr sem nú *Ið.* 1, 71$_{2}$. sólríku draumlandi fegurðar á *JÓ.* 176$_{9}$.

sólriti, m., *Soltelegraf, Heliograf*: P. hafði getað sent löndum sínum skeyti . . . með verkfæri því er s. heitir *Skír.* 79, 169$_{27}$.

sólroðinn, pp., *rødfarvet af Solens Straaler, solbestraalet*: sólroðin fjöll *JH.* 55$_{11}$. sólroðin ský *JT.* 13$_{6}$. s. sægir *Tegn. Frþ.* 21$_{22}$.

sólrún (-ir), f., *Solrune, Solstraale*: signir s. | siglu gullhún *MJ. Lm.* 102$_{7}$.

sólskífa, f., 1. *Solskive*: Hið bezta ráð til að rótfesta áttirnar hjá börnunum er að hafa sólskífu *TUM.* 2, 55$_{6}$. — 2. *Solens Skive*: eptir nokkrar stundir sjáum vjer hinn dimma líkama jarðarinnar ganga fyrir sólskífuna *Trh.* 25$_{1}$.

sólskin, n., *Solskin*: Smátt og smátt færist sólskinið niður eptir hlíðunum *Trh.* 21$_{14}$.

sólskríkja, f., *emberiza nivalis, Snespurv. Mohr* 52$_{10}$. *Faber* 15$_{9}$. *Gr. Sk.* 95, 37$_{16}$.

sólsker, a., *soleklar*: áþekkar hugvekjur hinum sólskæra sannleika um siðferðisástandið *Fjöl.* 2, 1, 40$_{1}$.

sólspjald, n., *Solskive*: Rjettan sóltíma er farið að finna með því að athuga sólgaunguna, og verður það gjert með algjeingu sólspjaldi *Urs.* 195$_{14}$. sólspjöld, landkort *Rób.* 47$_{7}$.

sólstafur (-s, -ir), m., *Solstraale*: sólstafir kærleikans ljóma frá Betlehemsvöllum *Sb.* 74, 1$_{2}$.

sólstefna, f., *Konjunktion med Solen*: það kellum vjer sólstefnu *Urs.* 25$_{16}$. einsog allar jarðstjörnur eru í sólstefnu 46$_{18}$.

sólstjarna, f., *Fixstjærne*: eingin s. *Urs.* 141$_{19}$. sólstjörnur þær sem næstar oss eru 141$_{26}$.

sólstöðudagur (-s, -ar), m., *Solhvervsdag*: eigi aðeins sólstöðudaginn á sumrin *Maur.* 26$_{10}$.

sólstöður, f. pl., *Solhverv.*

sólsæll, a., *solrig, solbeskinnet*: hin sólsælu lönd *Trh.* 28$_{81}$.

sóltími, m., *Soltid*: rjettur s. *Urs.* 193$_{10}$. Vjer teljum því tímann eptir sóltíma 194$_{2}$.

sóltöflur, f. pl., *Soltavler*: Viðlíkar töblur eru til, er segja til afstöðu sólarinnar og eru kallaðar sóltøblur *Urs.* 81$_{28}$.

sólunda (a), vt. med dat., *bortødsle*: Hefur sonur hans sólundað öllu að honum látnum *Þús.* 2, 308$_{17}$. síðan hafa börnin sólundað arfinum *Sm.* 135$_{5}$.

sólvegur (-ar, -ir), m., *Solens Vej, Himmelen*: af sólveg | sjá í glöðum anda | sveima heimsins mý (*JT.* 93$_{6}$.

sólþurkaður, pp., *soltörret, törret ved Solvarme*: að Skotar sætu helzt sólþurkaðan fisk *Av.* 19, 172$_{20}$.

sómagirni, f., *Ærekærhed*: þá mun eflaust sómagirnin . . . setja oss það ófrávíkjanlega mark og mið *AÓ. Af.* 25$_{12}$.

sómagjarn, a., *ærekær.*

sómasamlega, adv., *anstændig*: til að greptra hana s. *Þús.* 3, 80$_{2}$. með því þeim er nú almennt launað svo, að þeir geta lifað s. *TUM.* 1, 24$_{10}$.

sómasamlegur, a., *sömmelig, anstændig.*

sómatilfinning, f., *Ærefølelse*: sómatilfinningin varð mér að hjálpræði *Iðunn* 2, 168$_{22}$. Þetta særir mjög og veiklar sómatilfinningu embættismanna 3, 260$_{5}$.

sómi, m., *Ære, Hæder.*

sonavani, a., *sönneløs*: Þegar ættstofn | Aldinborgar | sitr silfrgrár | en s. *GT.* 79$_{11}$.

sonur (sonar, synir; *acc. pl.* sonu *og* syni), m., *Søn*: við sonu jarðarinnar *Fjöl.* 3, 1, 74$_{5}$. tvo sonu *Tang.* 6$_{12}$. Hann eignaðist 12 sonu 18$_{25}$. tvo óguðlega sonu 47$_{2}$. (þau) eignuðust syni og dætur 7$_{7}$. með þrjá syni sína 8$_{4}$. Hinn gamli Abraham sá syni Ísaks komast á legg 15$_{22}$.

sópa (a), vt. med acc. og dat., *feje*: daglega skal s. og þurka ryk af *EB. Kf.* 1$_{5}$. s. e-u saman *feje noget sammen.* — *V. impers.*, sópar að e-m *en optræder med en imponerende Holdning*: P. gengur síðan inn kirkjugólfið, og sópar nú heldur en ekki að gamla manninum *PS. Ast.* 154$_{1}$.

sópsölumaður, m., *Kostehandler*: það kom af vangá sópsölumanns nokkurs *Þús.* 1, 275$_{16}$.

sópur (-s, -ar), m., 1. *Fejekost.* — 2. *Ris* (*Strafferedskab*): Hann sá í hværiu einu norðurljósi sverð, sópa, riddaralið *HF. Kv.* 1, 131$_{24}$.

sorg (-ir), f., *Sorg, Bedrøvelse.*

sorgarblíða, f., = angurblíða

Vemod: með sorgarblíðu *PP. NS.* 83₂₂.

sorgarblíður, a., *vemodig*: Hjarta mitt fyltist sorgarblíðum trega *Rób.* 43₃.

sorgarblítt, adv., *vemodigt*: kvöld-klukkur þorpanna hljómuðu undarlega og s. *Fjöl.* 1, 152₁₀.

sorgarbúningur (-s, -ar), m., *Sørgedragt*: Þeir hafa því ævinlega með sér hvíta skykkju, sorgarbúning Japana *Ið.* 3, 261₁₅.

sorgargyðja, f., *Sorgens Gudinde*: Sorgar-gyðju gigju-nið | gleðiraddir blandast við *KJ.* 86₁₇.

sorgarhátíð (-ir), f., *Sørgefest*: við s. háskólans *Ið.* 5, 349₁₂.

sorgarlag, n., *Sørgemelodi*: Þegar sólin rennur upp, heyrist í honum (ɔ: Memnonsstólpanum) söngniður með fagnaðarlagi, en með sorgarlagi á kvöldin, þegar hún gengur niður *Ið. SG.* 169₁₁.

sorgarleikur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Sørgespil*: að búa til sorgarleika *Skír.* 79, 62₉. (hann) hefir þýtt á sitt mál sorgarleika Shakspeares 87, 88₂₅. í sorgarleik Eskýlosar er Prómeþevs settur andvígur Sevs *Stoll* 26₁₇.

sorgbitinn, pp., *bedrøvet*: madur enn sorgbitni *HF. Kv.* 1, 52₂. sorgbitinna' að þerra tárin *GTh. Lm.* 88₄.

sorgbúinn, pp., *sørgeklædt*: Einn dag sá P., landstjórinn í Palestínu, allan lýðinn koma til sín s. *Ið.* 4, 371₁₂.

sorgdögg (-döggvar *el.* -daggar, -döggvar *el.* -daggir), f., *Sorgdug*, *Taarer*: og ástin er sætust, er saknaðar tár | með sorgdöggu væta þær harmþrungnu brár *Gr. Kv.* 4₄.

sorglaus, a., *sorgfri*: En þú brosir | og burtu snýr | nýt á norðurvegu | sól sorglausa! *JH.* 17₁₃.

sorgljúfur, a., *vemodig*: það (ɔ: þetta kvæði) vekur sorgljúfar tilfinningar *TB.* 15, 188₁₀.

sorgstiltur, a., *vemodig*: í niðurliti þeirra og sorgstiltu tárum *Ið.* 6, 136₂₅.

sorgþjakaður, a., *sorgbetynget*: kætast sorgþjökuð brjóst *KJ.* 87₁₄.

sorp, n., *Fejeskarn*: geyma í húsum ösku og annað, sem fellur frá eldstóm, annaðhvort óblandað eða blandað sorpi *LHA.* 3, 86₂₂.

sorphaugur (-s, -ar), m., *Affaldsdynge*, *Køkkenmødding*: Japetus Steenstrup hefir fundið og rannsakað fjölda af sorphaugum víða fram með sjónum *Av.* 6, 100₁₅. Frá þeim tíma finnast í Danmörku og víðar sorphaugar fram með ströndum *PJ. Ns.* 48₄.

sorpökuþór (-rs), m., *Skarnager*: Þetta er s. *KJ. Uf.* 17₂₂.

sorta, f., *humus tinctoria*, *en Jordart*, *der bruges som Farvestof til at sortfarve Vadmel. EO.* 147₂₆. *Mohr* 321₃.

sortna (a), vi. og v. impers., *sortne*, *blive sort*: Sortnar þú, ský! | suðrinu í *JT.* 100₃. henni sortnaði fyrir augum *JT. PoS.* 7₂₂. Honum sortnaði fyrir augum *Saw.* 24₁₄.

sortublek, n., *Lyngblæk*: að öðruleiti var nafnið máð og ritað með sortubleki *JT. PoS.* 3₃.

sortulita (a), vt., *sortfarve ved Hjælp af* sorta *og* sortulyng: æ þó skorti fæðuföng, | fötin sortulitar *Þorl. Þór.* 222₂₄.

sortulyng, n., *uva ursi*, *stedsegrön Melbærris. BH. Grn.* 191₁₂. *Mohr* 180₁₄. *Grl.* 62₁₃. *PJ. Ns.* 164₁₇.

sós (-ir), f., *Sauce:* Í þessa s. má einnig láta dálítið af kúrennum *EB. Kf.* 60₆. þangað til sósin er orðin jöfn 60₁₆.

sósa, f., = sós.

sósíalismi, m., *Socialisme:* færist sósíalisminn nær og nær á hendr oss *Fk.* ³⁰/₇ 86, 54a₄₉.

sósíalisti, m., *Socialist:* uppreistirnar í Lyon og París hafa sýnt, hvað sósialistum Frakka hefir þótt helzt fallið til að skapa nýtt aldarfar *Skír.* 85, 18₁₈.

sót, n., *Sod.*

sótari, m., *Skorstensfejer:* Sóturum þeim, sem bæjarstjórnin ræður til þess, ber að sjá um hreinsunina *LHA.* 3, 88₁₅. S. hefur ábyrgð á því, hvernig hreinsað sje 88₂₀.

sótraftur (-s, -ar), m., 1. *sodet Lægte.* — 2. *ussel Person:* þá þyki mjer flestir sótraptar á sjó dreignir, ef hann G. fer að biðja sjer stúlku *JT. PoS.* 43₂₇.

sótroðna, vi., *blive blussende rød i Ansigtet:* Hann sótroðnaði *Ið.* 1, 42₂₉.

sótt (-ir), f., *Sygdom.*

sóttarefni, n., *Smitstof:* þá var auðvitað hvergi hættara við að taka í sig sóttarefnið en einmitt í kirkjunum *Ið.* 6, 99₂₀.

sóttarfar, n., *Sygdomsforhold:* 12 ára tímabil er sagt er að þeir hafi talið að árferði og s. breytist á eptir vissum lögum *Av.* 6, 147₂₅.

sóttarsæng (-ur, -ur), f., *Sygeleje:* hún (ɔ: trúin) staðnæmist við s. hins deyjanda *HGTh.* 43₁₁.

sóttferli, n., = sóttarfar: Ef menn nú leita að tilefni sóttferla þessara, eru þau ekki að neinu leyti landslagi að kenna *LÍ.* 31₁₈.

sóttgæzla, f., *Karantæne:* skip voru öll kyrsett og lögð undir sóttgæzlu *Sk.* ³¹/₇ 80, 176₆₀.

sótthreinsa (a), vt., *desinficere:* Vjer skulum nú athuga, hvernig s. má til hlítar herbergi *Íf.* ²²/₂ 98, 33b₅₀.

sótthreins|un (-anir), f., *Desinfektion:* með einni einstakri sótthreinsan *Íf.* ²²/₂ 98, 33b₅₁.

sótthættur, a., *som medfører Sygdom:* sá tími er landsmönnum s. *Ið. SG.* 2₈.

sóttkveikja, f., *Smitte.*

sóttkveikjuefni, n., *Smitstof:* ráðstafanir (voru) gerðar til þess að mýgja sóttkveikjuefnum *Ið.* 6, 170₃₁.

sóttkveikjuðgn (-agnar, -agnir), f., *Bakterie:* Nú er það talið hér um bil víst, að hver næmr sjúkdómr hafi sína sérstöku s. *Ið.* 6, 173₁₁.

sóttnæmi, n., 1. *Smitte:* að klæðinn útbreiddist eigi að eins af s., heldur kœmi og upp við vonda hirðingu *Av.* 6, 25₁₄. — 2. *Smitstof:* að tekið verði úr því sóttnæmið, áður en það verður flutt í land *StA.* 77, 8₁₁. — 3. *Smitsomhed:* Þó hefir ekki tekizt að sanna s. veikinnar *Íf.* ¹¹/₉ 89, 291a₂₀.

sóttnæmi, f., *Smitsomhed:* að s. væri svo undirkomin, að *Ið.* 6, 172₁₈.

sóttnæmisefni, n., *Smitstof:* þar sem hið minnsta duptkorn getur borið s. milli sjúklinganna *N. Hf.* 8₂₃.

sóttnæmur, a., *smittende, smitsom:* sóttnæm taugaveiki *Sm.* 160₁₄. í hættulegum og sóttnæmum sjúkdómum *N. Hf.* 5₁₂.

sóttvarnandi, ppræs., *desinficerende:* s. blöndun *N. Hf.* 81₈.

sóttvarnarmeðal, n., *Desinfektionsmiddel:* Annað s., sem og má hafa í herbergjum, er klórlopt *N. Hf.* 80₂₆.

sóttvarnarnefnd (-ir), f., *Sundhedskommission:* að læknar ráði ekki nógu miklu í sóttvarnarnefndunum í kauptúnunum *LÍ.* 89₇.

sóttvarnarráðstafanir, f. pl., *Karantæneforanstaltninger:* að stemma megi stigu fyrir sóttinni með sóttvarnarráðstöfunum *Íf.* ²¹/₅ 90, 162a₄₄.

sóttvarnarregla, f., *Karantænebestemmelse:* að skjótast undan sóttvarnarreglunum *LÍ.* 89₁₁.

sóttvarnarvökvi, m., *Desinfektionsvædske:* skal hella áður sóttvarnarvökva yfir botninn *N. Hf.* 26₂₁.

sóttveiki, f., *Sygdom:* í s. er andardrátturinn talsvert tíðari *JJ. EML.* 69₁₉.

sóttverjandi, pp., *desinficerende:* það (ɔ: baðlyfið) er græðandi og s. *Av.* 12, 89₁₀.

sóttvörn (-varnar, -varnir), f., 1. *Desinfektion:* Um s. *N. Hf.* 80₁. — 2. *Karantæne, Karantæneforanstaltning:* Í hafnaborgunum voru settar sóttvarnir *Ið.* 6, 106₃₀. Eigi að síður var nafninu haldið á þessari s., að hún er enn kölluð á flestum norðurálfutungum „quarantina" 107₈. að sóttvarnir og samgöngubönn mundu reynast affarabezt 169₁₂.

sótugur, a., *sodet, smudsig:* þar skal jafnan þín sótug sál | sjóða lýsi og skera kál *GT.* 2₁₁.

só|un (-anir), f., *Ødslen.*

sóunarsamur, a., *ødsel:* Náttúran er ekki sóunarsöm *Auðv.* 117₂.

sóunarsemi, f., *Ødselhed:* S. hans var engu síður óðs manns sæði en grimmd hans *Ið.* 4, 368₂₀.

spá (-r, -r), f., *Spaadom.*

spá (**spái, spáum; spáði, spáðum; spáð**), vt. med dat., *spaa:* Hann spáði mér því.

spað, n., *smaahugget* (*saltet el. fersk*) *Kød:* (hann) taldi rækilega hvurn kjötbita, sem hann sætlaði til soðningar, hvurt skipti sem farið var með s. *JT. PoS.* 36₅.

spaðar, m. pl., 1. *Bladkrave.* — 2. *Hænder:* Halda á spöðunum *udfolde stor Virksomhed, være i stadig Aktivitet:* Vilhjálmur keisari annar hefur haldið á spöðunum, síðan hann kom til ríkis *Skír.* 90, 75₄.

spaðbiti, m., *et enkelt Stykke af* spað: var það lítið eitt af súpu og tveir spaðbitar í henni *Þs.* 1, 7₁₀.

spádómlegur, a., *profetisk:* þessi orð höfðu spádómslega þýðingu fyrir ókomna æfi Róbinsons *Rób.* 5₇.

spádómsrit, n., *profetisk Skrift:* Auk þessa sömdu kristnir menn á þessum tímum s. *HH. Ks.* 181₅.

spádómur (-s, -ar), m., *Spaadom:* S. Esajasar um Krist *Tang* 70₇.

spáfróður, a., *spaakyndig:* þær hétu Þríur og voru spáfróðar *Stoll* 57₉.

spáfræði, f., *Spaakyndighed, Spaadomskunst:* en sjálfs sín s. kvaðst hann engum mega kenna *Stoll* 57₁₀.

spáfygli, n., *Varselfugl:* s. kenna, | spár at rekja *OK.* 2, 75₈.

spáguð (-s, -ir), m., *Gud for Spaadomskunsten:* Fyrir því varð hann s. *Stoll* 49₅.

spákerling (-ar), f., *Spaakælling, Spaakvinde:* spákerlingin hughreysti hann *Þs.* 1, 406₁₇.

spakmenni, n., *forstandigt Menneske:* Er Ingimundr hið mesta stórmenni og s. *MJ. HM.* 106₄.

spakviðri, n., *stille Vejr:* túnglsljós var og s. *Þs.* 1, 77₂₄.

spámannlegur, a., *profetisk:* spámannlegt rit *Tang* 152₁₂.

spana (a), vt., *ophidse:* að mað-

ur úr Bandarikjunum . . . hafi spanað þá (ɔ: eyjarskeggja) upp *Skír.* 89, 52₃₀. Hann hafði æsingamenn í þjónustu sinni, sem spönuðu þýzka sósialista í Sviss til óspekta 90, 77₁₆.

spangól, n., *Hylen, Tuden*: að hlusta á mjálm kattanna og s. hundanna *Sm. Hps.* 7₁₀.

spangóla (a), vi., (*om en Hund*) *kyle, tude:* Hundar drifu að hópum saman og geltu og spangóluðu *Ið.* 2, 120₃₀. þeir (ɔ: sjakalarnir) fara opt saman í stórum hópum og s. ámáttlega *PJ. Ns.* 58₅.

spánnýr (-jan), a., *splinterny*: í spánnýjum fötum *Ið.* 1, 17₆.

spanskfluga, f., *lytta vesicatoria, Spanskflue. Gr. Df.* 99₁₇. Spanskflugur fást oft frá lyfjabúðinni í plástri, sem borinn er á skinn *N. Hf.* 38₁₃. að leggja ljerept yfir spanskfluguna 38₂₇.

spanskflugnaplástur (-rs, -rar), m., *Spanskflueplaster*: að leggja langar heptiplástursræmur þvert yfir spanskflugnaplásturinn *N. Hf.* 38₁₇. Þannig tókst F. að hleypa upp þrota á handlegg hennar, að öllu leyti líkum þrota undan spanskflugnaplástri *Ið.* 7, 99₈.

spanskfluguplástur (-rs, -rar), m., *Spanskflueplaster:* Spansflugur . . . eru notaðar í áburð og plástur (spansfluguplástur) *PJ. Ns.* 107₃₁.

spanskgrœna, f., *Spanskgrönt, Ir*: Í vætu og sagga kemur þunn himna á koparinn (eirgræna, spansgræna) *StN.* 1, 95₄.

Spánverji, m., *Spanier*: Á meðan hafði einn af villimönnunum varpað Spánverjanum til jarðar *Rób.* 93₅. ekki síður en hver annar sannur S. *Ið.* 4, 42₂₉. Spánverjar kusu konung sjer *GT.* 119₁₉.

spánverska, f., *Spansk, det spanske Sprog:* Jafnvel eptir að hún var gipt, lærði hún latínu, spánversku og ítelsku *PP. Sms.* 8₁₀.

spánverskur, a., *spansk*: hann og spánverski maðurinn *Rób.* 95₁₄.

spara (a), vt., *spare, sammenspare*: hann leggur fje sitt upp og sparar peninga *Sm.* 42₆.

sparibanki, m., *Sparebank:* bindindisfélagið hafði stofnað sinn eiginn sparibanka *MJ. Bfr.* 162₁₉.

sparibrœkur, f. pl., *Stadsbenklæder:* loksins í húsið hjástoðar, | hengdum vér sparibrœkurnar *JT.* 184₁₂.

sparibúningur (-s, -ar), m., *Stadsdragt, Stadsklæder*: S. þeirra er pils, upphlutur með rauðum eða grœnum bryddingum, þröng, dökkblá klæðistreyja, silkiklútur um hálsinn og faldur *LÍ.* 46₉.

sparifót, n. pl., *Stadsklæder, Søndagsklæder*: hann var nú kominn úr inum lélegu sparifötum sínum *Dægst.* 55₂₀. sparifötin *Fk.* $^{18}/_{12}$ 85, 92a₂₇.

spariklæddur, pp., *iført Stadsklæder:* hann er ekki s. *PS. Ast.* 356₁₅.

sparipeningar, m. pl., *Sparepenge:* þó að þessir s. sjeu mjög litlir *Sm.* 14₁₀. að hann geti eignazt svo mikla sparipeninga 17₂₆.

sparisjóðsbók (-bœkur), f., *Sparekassebog*: Verkstaðaeigandi einn gaf 700 verkmönnum sína sparisjóðsbókina hverjum *Sm.* 69₂₇.

sparisjóður (-s, -ir), m., *Sparekasse*: að koma á fót sparisjóðum *AÓ. Af.* 50₆. hinn getur lagt inn dálitið fje í sparisjóðinn *Sm.* 23₃₁. þá er sparisjóðir voru stofnaðir 62₂₁. Það eru t. d. ekki margir bændur, sem geta lagt peninga í sparisjóð *Br.* 2, 51₂₀.

spariskildingar, m. pl., *Spareskilling, Sparepenge:* munaðarleysingjar, sem mistu hér sína fáu spariskildinga *Av.* 13, 29$_{26}$.

sparlega, adv., *sparsommelig:* að fara s. með efni sín *Auðv.* 117$_{4}$. þau urðu að lifa mikið s. *Fróð.* $^{2}/_{2}$86, 330$_{54}$.

sparlegur, a., *sparsommelig, tarvelig:* hann hafði þar föst laun, en heldur sparleg *Ið.* 1, 53$_{9}$.

sparlífur, a., *sparsommelig:* Ágirnd gjerði Crassum sparlífann *Nátt.* 152$_{8}$.

sparnaðarfræði, f., *Økonomik:* Í Belgíu var fyrir nokkrum árum farið að kenna sparnaðarfræði í alþýðuskólunum *Sm.* 76$_{18}$.

sparnaðarlist, f., *Sparekunst:* Kvennmenn settu enn fremur að læra s. *Sm.* 189$_{17}$.

sparnaðarmaður, m., *sparsommeligt Menneske:* ánauðugur þræll sparnaðarmannsins *Sm.* 13$_{11}$. sparnaðarmaðurinn 132$_{4}$

sparnaður (-ar), m., *Sparsommelighed, Økonomi; Besparelse:* að það, sem hún kallaði sparnað, væri ágirnd ein *Blk.* 132$_{5}$. að hafa lagt eitt eður annað í sölurnar fyrir sparnaðinn *Sm.* 16$_{22}$. Þeir eru margir, er láta sjer fátt um sparnaðinn finnast *Auðv.* 116$_{8}$.

sparrfugl (-s, -ar), m., *Spurvefugl:* ei segja hann fremri söngvara en s. *Ið.* 6, 315$_{10}$.

sparsamlegur, a., *sparsommelig:* að hætta þeim einstaklega sparsamlega lífnaðarhætti, sem *Dægst.* 21$_{16}$.

sparsamur, a., *sparsom:* Menn verða að vera sparsamir til þess að geta verið veglyndir *Sm.* 132$_{8}$.

sparsemd (-ir), f., = sparsemi.

sparsemdarmaður, m., = sparnaðarmaður: miklir sparsemdarmenn *Br.* 2, 6$_{23}$.

sparsemi, f., *Sparsommelighed:* Auðurinn myndast með vinnu, geymist með s. *Sm.* 3$_{15}$. Það er sitt hvað s. og smásálarskapur *Auðv.* 116$_{18}$.

Sparta, f., *Sparta:* Í Spörtu sátu því snemma á tímum tveir konungar að völdum *PM. Ág.* 17$_{30}$. Hagur kvenna í Spörtu *Ið.* 4, 380$_{1}$.

Spartverji (-ja), m., *Spartaner:* Einhver hin frægasta þjóð, er sögur fara frá, eru Spartverjar hinir fornu *Ið.* 4, 380$_{26}$. Það er of stutt, sagði ungr S. við móður sína *Ið.* 4, 386$_{19}$.

spartverskur, a., *spartansk:* að lýsa spartverskum konum *Ið.* 4, 381$_{4}$. Allir spartverskir sveinar voru vandir við glímur 6, 87$_{19}$.

spásagnargáfa, f., *Spaadomsgave:* Eins og spásagnargáfan sprettur einnig skáldakaparandagiptin af þeim hinum brennanda guðmóði *Stoll* 49$_{17}$.

spásagnari, m., *Spaamand, Sandsiger:* Vjer leyfum oss að eins að beina athygli almennings að þeim flokki þessara spásagnara, er takast á hendur að segja fyrir veðráttufar um heilt ár í einu *Björl.* 3$_{20}$.

spáséra (a), vi., *spasere:* hlutirnir hafa þó ekki sjálfkrafa spáséað ofan í kistu þína *PP. NS.* 68$_{10}$.

spáspakur, a., *udrustet med Spaadomsgave:* þá mér spáspakr | spjöll þau sagði | undirdjúps álfr | aldri vorpinn *ÓK.* 4, 251$_{5}$.

spaug, n., *Spøg:* án efa segir Hóratíus í spaugi einu þessi orð *Gr. Kv.* 116$_{10}$.

spaugilegur, a., *löjerlig, pudsig:* nokkrum sinnum eru þeir (ɔ: ketlingarnir) búnir að koma mér til að hlæa með sínum spaugilegu látum og tilburðum *Rób.* 68$_{5}$.

spé, n., *Spe, Spot.*

spegilbjartur, a., *spejlklar*: (var) flóinn umhverfis s. *Skír.* 84, 4₉.

spegilegg (*g. pl.* **eggja**), n., *Spejlæg. EB. Kf.* 85₁₀.

spegilfagur (-ran), a., *spejlblank*: hann gaf henni spegilfagran hnapp *Ib.* 1, 9₁₉. að litilli stundu liðinni komu þær með þá (ɔ: gripina) skínandi og spegilfagra *PP. NS.* 73₁₄.

spegilflötur (-flatar, -fletir), m., *Spejlflade:* opt mun hugurinn fljúga . . . yfir spegilflöt stórvatnanna *Ss. Þj.* 91, 49₉.

spegilgerð, f., *Forfærdigelse af Spejle:* Kvikasilfur er og notað til spegilgjörðar *StN.* 1, 98₂₈.

spegilgler, n., *Spejlglas*: gluggginn er að eins ein rúða úr allt að ½ þuml. þykku gleri; það er nefnt s. *KJ. Uf.* 7₃₁.

spegilglerrúða, f., *Spejlglasrude*: einungis til þess að ábyrgjast þessar spegilglerrúður *KJ. Uf.* 7₂₄.

spegilgljár, a., *spejlglat:* sjórinn s. eins langt og augað eygir *Björl.* 35₂₉.

spegilglær (-jan), a., *spejlglat:* lá Eystrasalt opið fyrir spegilglært. *Nöl.* ¹¹/₁ 79, 77a₁₆.

spegill (**spegils, speglar**), m., *Spejl:* Efnamennirnir hafa . . . borð, en sjaldnar spegil *LÍ.* 37₂₅.

spegilmynd (-ir), f., *Spejlbillede*: mannfjelagið er ekki annað en góð s. einstaklinganna *Sm.* 27₂₆.

spegilsléttur, a., *spejlglat:* töfra mig augun þín björtu og blán | blitt, eins og farmanninn spegilslétt haf *ST.* 35₇. með vatni spegilsljettu *KJ.* 229₁₈. ýfði sjóinn, er um morguninn var spegilsléttur *Av.* 18, 28₁₅.

spegla (**a**), vt., *afspejle, genspejle*: eptir því sem vera hins eylífa speglar sig í eðli þeirra (ɔ: mannanna) *Myn.* 71₁₅. tilveran speglar sig í sjálfri sjer *Gr. Kv.* 74₂₂. sólar-geisla hreina | speglar daggar-dropinn skær *KJ.* 80₁₂. það (ɔ: hjartað) getur hreint og trúlega speglað þína elskuðu mynd *Sak.* 59₁₈.

spéfugl (-s, -ar), m., *Spottefugl*: hann var kátur spjefugl *Þús.* 3, 73₉.

spéhlátur (-rs, -rar), m., *Haanlatter*: með spéhlátrum og als konar ánauð og réttleysi *AÓ. Af.* 204₂₂.

spéhræddur, a., *bange for Spot:* Jeg er nú ekki svo spjehrædd *JT. PoS.* 117₃₀. hann var ákaflega s. *GP. ÞS.* 33₁₂.

speki, f., *Visdom.*

spekingasteinn (-s, -ar), m., *de vises Sten*: að alt væri undir því komið að finna efni, er kallað var „spekingasteinninn" *Ib.* 6, 100₂₇.

spekingskapur (-ar), m., *Visdom*: (konungur) sagðist nú ekki framar skyldu leggja trúnað á orð vitringa sinna nje vezíra eða spekingskap þeirra *Þús.* 1, 128₃₀.

spekingsurt (-ir), f., *haloscias Scoticum Fr., skotsk Lostilk. Grl.* 59₁₈.

spekja (**spek** *el.* **speki, spekjum; spakti, spöktum; spakinn**), vt., *berolige*: A. spekir þær (ɔ: sær sínar) aptur á þeirra vanastöðvum *PS. Ast.* 52₁₈. að láta sjúkdómana . . . s. vorar ástríður og girndir *JG. Hv.* 53₂₇.

spékoppur (-s, -ar), m., *Smilehul*: hvurnin spjekopparnir á kinnunum á henni ýmist voru að myndast eða hverfa *JT. PoS.* 111₂₉. jafnvel sömu litlu spékoppa í kinnunum *PP. NS.* 3₂₇. spjekopparnir urðu svo djúpir, að *TÞH. Dr.* 1, 2, 99₈.

spekt, f., 1. *Stilhed, Stilfærdighed.* — 2. *Visdom.*

spektarflokkur (-s, -ar), m., *det konservative Parti:* Í þessu félagi hefur t. a. m. ekkert fyrirtæki verið kallað, hvorki af nýjunga- né spektarflokkinum, jafnháskalegt eignarréttinum *TB.* 7, 149$_{22}$

spektarmaður, m., *stilfærdig Person:* seinn til reiði Svartur var, | sagður s. *JT.* 246$_{4}$.

spelkur, f. pl., *Skinner:* þá eru gjörðar s. úr pappa eða guttapercha lagaðar eptir handleggnum *N. Hf.* 86$_{27}$. Nú var búið að taka spilkurnar af fætinum *TÞH. Tíb.* 1, 23$_{2}$.

spenagrís (-s, -ir), m., *Pattegris:* Þú gætir þá einhverntíma gefið mjer að minnsta kosti einn s. *Hd.* 25a$_{30}$.

spendýr, n., *Pattedyr:* Hryggdýr eru s., fuglar, skriðdýr, froskdýr og fiskar *Gr. Df.* 36$_{11}$. á hinni nýrri öld (var) mest af spendýrum og fuglum *Av.* 6, 70$_{10}$.

spendýrafræði, f., *Mammaliologi. Gr. Stf.* III$_{10}$.

spengilegur, a., *spinkel, slank:* spengilegan og laglegan vöxt *PP. NS.* 64$_{1}$.

spenna, f., *Spænding:* án mjög mikillar spennu eða þenslu *MJ. Bfr.* 284$_{17}$.

spenna (i), vt., *omfatte, omslutte;* s. greipar *folde Hænderne:* Mér varð eins og ósjálfrátt að s. greipar *Rób.* 54$_{19}$.

spenniafl, n., *Spændkraft, Elasticitet:* af samdrætti jarðarinnar og þar af leiðandi spenniafli í jarðlögunum *Av.* 13, 218$_{26}$.

spennikraftur (-ar), m., = spenniafl: spennikraptur sá, sem verður úr mörgum smákröptum *Av.* 6, 48$_{21}$.

spennimagn, n., spenniafl: s. vatnsins *Av.* 6, 54$_{4}$.

spenningur (-s), m., *Spænding:* vöðvarnir hvílast ekki, enn eru í einhverjum spenningi *Fk.* $^{18}/_{4}$ 88, 47b$_{16}$. veiklun heila-sæðanna af hinum ónáttúrlega spenningi veggjanna *MJ. Bfr.* 284$_{18}$.

spenniskór (-s, -r), m., *Spændesko:* hann var með spenniskó á fótum *Ss. Þj.* 91, 94$_{11}$.

spensla (a), vt., *lukke ved Hjælp af Spænder:* svo má heita, að það (ɔ: árið) sé þó enn nýtt og hulið fyrir oss, líkt og spennslað bók *HGTh.* 100$_{12}$.

spenvolgur, a., (speni *Patte;* volgur *lunken*) *nymalket:* aldrei var svo hart um mjólk á Hóli, að I. yrði ekki að fá pott af spenvolgri nýmjólk í hvurt mál *JT. PoS.* 4$_{17}$.

sperra, f., *Sparre, Tagsparre:* baðstofan var bygð á bekk og skammbitar í sperrum ofarlega *Þs.* 1, 42$_{12}$. hún batt barnið upp um sperru í baðstofunni 403$_{15}$.

sperra (i), vt., *udspile, udstrække;* sperrast við *anstrenge sig:* að vera að sperrast við að finna í kenningu Krists þær algildar reglur fyrir breytni vorri í hvívetna, sem hann hefir aldrei ætlazt til að í þeim skyldi liggja *Mill* 103$_{1}$.

spertur, pp., *knejsende:* glápa sperrtir búðarslápar *JH.* 15$_{12}$.

spesía, f., *Species* (*en Mønt*): hið sama er einnig um allar spesíur, spesíudali *StA.* 76, 60$_{16}$.

spesíudalur (-s, -ir), m., *Speciesdaler; se* spesía.

spéskera (-sker, -skerum; -skar, -skárum; -skorinn), vt., *rage el. klippe Haar el. Skæg paa en latterlig Maade:* Ástriður litla greip upp í spéskorna hárið sitt *TÞH. Tíb.* 1, 24$_{18}$.

spéspegill (-spegils, -speglar), m., *Spejl, som giver et Vrængebil-*

lede: það er spjespeigill, sem ekki sínir hvern hlut eins og hann er *Fjöl.* 2, 3, 47₁₉.

spík, n., *Spæk.*

spík (-ur, -ur), f., *Le, som ved at bruges er bleven smal*: (hann) hirðir spíkina *Þs.* 1, 11₂₅.

spíkfeita (í), vt., *mæske*: til þess að s. með því sjálfan sig *AÓ. Af.* 98₁₃.

spíkfeitur a., *smækfed*: kom hann aptur með spíkfeitan kálf *Þús.* 1, 30₁₆.

spíkspora (a), vi., *spanke, spankulere*: þeir slangra og spíkspora á strætum og torgum *Skír.* 83, 11₂₉.

spil, n., *Kort, Spillekort; Kortspil.*

spila (a), vi., *spille Kort*: Ingveldi þótti og gaman að spila *JT. PoS.* 19₂₉. S. upp á eigin spýtur *staa paa sine egne Ben.*

spilamenska, f., *Spil, Kortspil; Hasardspil:* varð svo ekki úr spilamenskunni framar *JT. PoS.* 21₁. þá fór jeg að sóa út peningunum mínum í spilamennsku *Hd.* 58b₄₅.

spilari, m., *Spiller, Dobler*: hann gerðist s. *Ið.* 1, 50₂₁.

spilda, f., 1 *Strækning:* Undirlendið er eins og ein samfóst s. *ÞTh. LÍ.* 18₁₈. — 2. *Masse*: Hrynja þá niður stórar spildur úr berginu *Ið.* 2, 5₁₈.

spilkoma, f., *Spølkum*: 4 eða 6 stórar spilkomur *Fjöl.* 1, 87₂.

spilla (í), vt. med dat., *fordærve.*

spilling (-ar), *Fordærvelse*: hefur snemma brytt á megnri spillingu *HH. Ks.* 61₈.

spiltur, pp., *fordærvet*: Enginn getr því lýst norskum alþýðumönnum, spiltum né óspiltum, svo að kyrkjan komi þar ekki líka við söguna *Ið.* 1, 18₂₅.

spinna (spinn, spinnum; spann, spunnum; spunninn), vt., *spinde;* s. upp *opspinde, opdigte:* eður þær (ɔ: sögurnar) eru spunnar upp úr hugum manna *Fjöl.* 4, 1, 12₁₀.

spinnvél (-ar), f., *Spindemaskine*: spinnvélar, prjónvélar og saumvélar *AÓ. Af.* 200₉.

spjald, n., 1. *Tavle.* — 2. *Skilt:* stórt s. með gylltum stöfum var yfir dyrunum *TÞH. Tib.* 1, 41₁₄. — 3. *Bindplade paa en Bog, Perm:* spjaldanna á milli *fra Perm til Perm.*

spjaldapappír (-rs), m., *Pap:* Nú var búinn til góður s. úr basti *Fjöl.* 1, 133₁₇.

spjaldbein, n., *Krydsben:* þar að auki spjaldbeinið *PJ. Ns.* 9₈.

spjaldhryggur (-jar -ir), m., *den Del af Ryggen, som er nærmest ved Hofterne, Kryds*: Nýrun eru tvö, sitt hvoru megin aptur við spjaldhrygg *JJ. EML.* 95₅₁. spjaldhryggurinn *N. Hf.* 15₄.

spjátra (-a), vt., *lapse;* s. sig *lapse sig:* (hann) lætur son sinn vera að s. sig á asnanum *Þús.* 1, 73₉. (hann) spjátraði sig því jafnaðarlega í spánýjum fötum *Ið.* 1, 47₁₈.

spjátrungslega, adv., *lapseagtig, uhøflig:* og þú (hagaðir þjer) reglulega s. *TÞH. SoÆ.* 44₁₇.

spjátrungur (-s, -ar), m., *Laps, Spradebasse:* Þessi s. frá mjóu götunum í Kaupmannahöfn *ÞJ. MV.* 12₂₆. annar eins oflátungur og s. og þjer eruð *Hd.* 55a₂₃. ungur s. getur ekki fengið sig til að segja nei *Sm.* 129₁₇.

spjót, n., *Spyd.*

spjótfimi, f., *Øvelse i Spydkamp*: að styrkleik, handafli og s. *Il.* 1, 78₁₅.

spjótfimur, a., *øvet i Spydkamp:* vegna hinna spjótfimu Trójumanna *Il.* 1, 7₂₉. hinn spjótfimi Ídomeneifr 52₁₄.

spjótfrægur, a., *spydberömt, berömt af Spydkamp:* hinn spjótfrægi Menelás *Il.* 1, 104₉.

spjótmaður, m., *Spydkæmper:* þeir voru spjótmenn góðir *Il.* 1, 59₂.

spjótsoddur (-s, -ar), m., *Spydspids:* bjuggu þeir til örvarodda og spjótsodda úr steini *Sm.* 4₂₈.

spjótöxi, f., *Spydøxe, Hellebarde:* fimmtíu sveina vopnaða spjótöxum . . . hafði hann að fylgdarliði *Ss. Íf.* 2, 131₁₉.

spjör (**spjarar**, **spjarir**), f., *daarligt Klædningsstykke, Pjalt;* spjarir *bruges ogsaa om Klædningsstykker i Almindelighed uden Bibegreb af Daarlighed:* til hvurs skollans er að taka það, sem ekki á spjarirnar á sig? *JT. PoS.* 41₁₂. þá varð jeg sjálfur að hafa fyrir að færa Frjádag minn í spjarirnar *Rób.* 84₂₈. Spyrja e-n úr spjörunum *udspörge en nöjagtig:* Hún virti mig grandgæfilega fyrir sjer og spurði mig úr spjörunum *Þús.* 2, 54₂₅.

splunkurnýr (-jan), a., *splinterny:* þessi splunkurnýi lautenant *lð.* 1, 234₁₅.

spóka (a), vt.; s. sig *spanke, spankulere:* Það var því engin furða, þó Sveinn hefði sáralítla ánægju af því að vera að s. sig á götunum *GP. ÞS.* 34₂.

spól, m., *numenius phæopus, Spove. Mohr* 45₈. *Faber* 24₁₂. *Gr. Df.* 62₁₁. *Gr. Sk.* 95, 40₁.

spólormur (-s, -ar), m., *ascaris, Spolorm. Gr. Df.* 118₁. Spólormur verður eins stór og ánamaðkur *PJ. Ns.* 115₁₅.

spónamatur (-ar, -ir), m., *Skemad, Sødemad:* eg á nóg í fernskonar spónamat *Þús.* 2, 63₂₅.

spónblað, n., 1. *Skeblad:* krónublöðin eru löguð líkt og spónblöð *Sak.* 64₁. — 2. *Skefuld:* þó jeg láti nokkur spónblöð hjerna á kútholuna. *JT. PoS.* 58₂₀.

spónbrotna (a), vi., *gaa i smaa Stykker:* að skipið mundi þá og þegar s. *Rób.* 8₁₈.

spónn (**spóns**, **spœnir**), m., 1. *Spaan.* — 2. *Ske, Spiseske* (*af Horn el. Ben*).

spónnýr (-jan), *splinterny:* hin spónnýa uppáfinning *Fjöl.* 3, 1, 7₂₈.

spor, n., *Spor.*

sporaskja, f., *aflang Æske i Form af et Fodspor.*

sporbaugsgeiri, m., *elliptisk Sektor:* bogar, er samsvara jafnstórum sporbaugsgjeirum *Urs.* 77₄.

sporbaugslína, f., *Ellipselinje:* Bjúga línan er nefnd s. *Hemp.* 66₂₂.

sporbaugur (-s, -ar), m., *Ellipse:* Braut hans er s. (*Ellipse*) þ. e. aflángur hringur *Urs.* 19₁₁. allar jarðbrautirnar eru nokkuð svo hringskakkar . . . og eru raunar sporbaugar 101₂.

sporbraut (-ir), f., *elliptisk Bane:* Sporbrautu Merkúrs er svo háttað, að *Urs.* 19₂₀.

sporðaköst, n. pl., (*om Fiske*) *Halebevægelser:* (ef hann sjer) laxa og silúnga leika þar með sporðaköstum *Fjöl.* 1, 3₁.

sporðdrekamerki, n., *Stjærnebilledet Skorpionen:* Scorpio, s. *BJ. St.* 30₂₄.

sporðdreki, m., *Skorpion:* jeg mun refsa yður með sporðdrekum *Tang* 62₅.

sporður (-s, -ar), m., *Hale paa en Fisk.*

sporjárn, n., *Stemmejærn:* þá

tók hún upp hjá sjer naglbít, s. og litla öxi *TÞH. Dr.* 1, 2, 115$_{22}$.

spormynd (-ir), f., *Grundrids:* höfum vér hér s. af 4 þeirra (ɔ: liðanna í tóli þessu) *Fisch. Ef.* 399$_{1}$.

sporna (a), vi.; s. við e-u *forhindre, forebygge noget:* það var hlutur, sem S. vildi s. við í lengstu lög *PS. Ast.* 152$_{23}$.

sporrakki, m., *Støver:* sem s. veiðimanns *Björl.* 90$_{25}$.

sporvagn (-s, -ar), m., *Sporvogn:* Í Chicago gengr s. einn, sem knúðr er með soda-hreyfi *Fk.* $^{16}/_{8}$ 86, 59a$_{15}$. að fara með sporvögnum *KJ. Uf.* 18$_{5}$.

sporvegur (-ar, -ir), m., *Sporvej:* ef sporvegurinn er ekki alstaðar tvöfaldur *KJ. Uf.* 18$_{30}$. Fyrir tíu árum voru sporvegirnir á Englandi 94 enskar mílur 19$_{18}$.

sporvís, a., *som har fin Lugtesans:* Mun hún hægt í húmi | að hæls og friðils rúmi | rekja s. sporin forn *GTh. Lm.* 251$_{10}$.

sporvísi, f., *fin Lugtesans:* s. veiðirakkans *Björl.* 90$_{23}$.

sporöskjulagaður, a., *elliptisk:* Brautirnar eru ekki reglulegir hringir, heldur sporöskjulagaðar *BJ. St.* 1í$_{14}$.

sporöskju|lögun (-laganir), f., *elliptisk Form:* Tvær halastjörnubrautir sjást á myndinni, á þeim sjest sporöskjulögunin *BJ. St.* 13$_{15}$.

sporöskjumyndaður, a., 1. *elliptisk:* dalur s. að lögun *PS. Ast.* 309$_{2}$. — 2. *oval:* Heilinn er hvítleitur, linur og sporöskjumyndaður *JJ. EML.* 48$_{19}$.

spotti, m., *en Stump af noget* (*f. E. af Garn*); *kort Stykke Vej:* sáu þeir nokkrar skrautbúnar konur spotta korn frá salnum *Þús.* 2, 135$_{2}$.

spranga (a), vi., *gaa med stolte Skridt:* þar sem fákar sprækir spránga *JT.* 207$_{9}$.

sprek, n., *lille Stykke Træ el. Kviste, som bruges til Brændsel:* þau fóru þegar að sækja sér kvisti og s. *Ið.* 1, 36$_{14}$.

spreka (a), vi., (*t.* sprechen *tale*); s. e-m til *tiltale en, drille en:* hafði hann einatt gaman að því að s. Björgu til með giptingarleysið *PS. Ast.* 68$_{23}$. Það var nærri því eins og þær (ɔ: bárurnar) hugsuðu sér að kitla smáhnullungana þar, langaði til að s. þeim til *GP. ÞS.* 118$_{13}$.

sprengibátur (-s, -ar), m., *Sprængbaad, Brander, Torpedo:* auk 20 sprengibáta (torpedos) *Skír.* 79, 48$_{10}$. Seinna smíðaði hann sprengibát (torpedo), sem tók öllum öðrum fram 90, 107$_{2}$.

sprengiefni, n., *Sprængstof, Dynamit:* Það er óþolandi skömm, að Íra skuli vanta s. (dynamit) *Fk.* $^{29}/_{2}$ 84, 4b$_{45}$. ný s. *Þj.* $^{17}/_{5}$ 89, 86c$_{36}$.

sprengigos, n., *Explosion:* getum vjer þess mannskaða, er varð af sprengigosi 11. september í kolanámu einni *Skír.* 79, 29$_{1}$. varð s. í kolanámu *Íf.* $^{6}/_{2}$ 92, 42a$_{66}$.

sprengiknöttur (-knattar, -knettir), m., *Sprængkugle, Bombe:* að kaupa kúlur, sprengiknetti *Skír.* 55, 27$_{12}$.

sprengikúla, f., = sprengiknöttur: 30 þúsundir landhers, er umkringdu Kaupmannahöfn, skutu á hana sprengikúlum *PM. Ág.* 285$_{22}$. Sprengikúlu var kastað á lögreglustofu *Skír.* 89, 41$_{12}$.

sprenging (-ar), f., *Sprængning:* Á gufukatlinum er tryggingartappi (*Sikkerhedsventil*) hafður til að forðast sprengingu *N. Hf.* 92$_{30}$.

sprengiskip, n., *Torpedo:* Nokkur s. (Torpedoer) undir stjórn Valdimars prins fylgdu skipinu *Skír.* 89, 48₁₁.

sprengitundur, n., *Sprængstof, Dynamit:* verkmenn lögðu s. undir eina kirkjuna *Skír.* 83, 73₂₂. að sprengitundrið mundi senda á helveg allra landa konunga 85, 15₂₂.

sprengivél (-ar), f., *Sprængeapparat:* hjá þeim fundust sprengivjelar af ymsu tagi *Skír.* 85, 55₂₅.

sprenglærður, pp., *sprænglærd:* enda hversu s. sem vera kann *AÓ. Af.* 45₁₂.

sprengur (-s, -ir), m., *Sprængning.*

spretta (**sprett, sprettum; spratt, spruttum; sprottinn**), vi., (*om Græsset*) *spire frem;* sprottinn *bevoxet med Græs:* verður hún (ɔ: jörðin), þegar frá líður, að því skapi firr sprottin sem firr er farið að slá hana *Fjöl.* 3, 2, 16₇. — s. af, vera sprottinn af *opstaa af, stamme fra, være Følge af:* Slíkar bágkomur milli hagsmuna einstaklinga s. oft af illu félags-skipulagi *Mill* 189₂₆. eru þær (ɔ: sögurnar) sprottnar af einhvurjum atburðum *Fjöl.* 4, 1, 12₉.

spretta (i), vt. med dat., *sprætte noget op; løsne, løse:* geturðu sprett belti Orions? *Myn.* 99₂₇. s. (söðli *el.* hnakk) af hesti *afsadle en Hest.*

sprettur (-s, -ir), m., *forceret Løb, Galop:* hlaupa í (einum) spretti *løbe et Stykke Vej uden at stanse:* Hlauparar keisara hlaupa það í spretti *Ið.* 3, 244₂₈. sprett læt eg fara bítil-ljón *EÓ.* 40b₈. hérnæst lætur heim í tjeld | hestinn sig á spretti bera *Núm.* 5, 97.

sprikl, n., *Sprøl:* Vér erum orðnir svo vanir að horfa á verðið og sjá í því spriklið og sporðaköstin *AÓ. Af.* 107₁₁.

sprikla (a), vi., *sprælle:* hann (ɔ: hesturinn) skal fá að s. hérna á flóunum *PS. Ast.* 144₁₅.

spritt, n., *Sprit:* hafði hann styrkt sig á nokkrum ölglösum af óþynntu spritti *Ið.* 4, 389₂₀.

sprotvaldur, a., *scepterbærende:* Nú skyldi einginn | af alhuga | vísir sprotvaldr | votta framar | mildi og blíðskap | börnum þjóðar *OK.* 2, 107₂.

sprunga, f., *Sprække, Rift, Kløft:* að þar sje löng rifa eða s. í jarðarskorpuna *Av.* 6, 54₁. ótal sprungur í jörðina 13, 221₂₀. Jeg fór því á undan til að sjá við sprungum *Skír.* 90, 28₁₀. Eða hugur og hönd, | sem að hrauð þessi lönd | og sem heflaði slétt fjöll og sprungur *JÓ.* 154₆.

sprækiegur, a., *rask af Udseende:* Vil ég, að þeir menn, sem firstir eiga að taka móti gestum frá ímsum löndum, séu hreifir og sprækiegir *Fjöl.* 1, 63₁₈.

sprækleikur (-s), m., *Raskhed, Fyrighed:* sprækleik engan sparði *BT.* 193₁₆.

sprækur, a., *rask, fyrig.*

spúa (**spúi, spúum; spúði, spúðum; spúinn**), vt. med dat., *kaste op; udspy, udkaste, udslynge:* bára fróðu spúði *LB. RF.* 4, 20₄. Hræsni þeir í hjarta ala og henni s. 5, 4.

spunagyðja, f., *Spindegudinde, Skæbnegudinde:* Spunagyðjur *Stoll* 71₁₉.

spunahús, n., *Spinderi:* klæðasmiðjur, s., járnsmiðahús *TUM.* 2, 34₁₇.

spunakona, f., *Spinderske.*

spunamaður, m., *Spinder:* spunamenn og vefarar *Sm.* 69₁₄.

spunavél (-ar), f., *Spindemaskine:* Sjálfur keypti M. eina slíka spunavjel *Av.* 12, 115₃₀. A. bar niður á að reyna að smíða spunavjel *Sm. Hps.* 20₇.

spunaverkstaður (-ar, -ir), m., *Spinderi:* Árið 1816 var stofnaður þar fyrsti s. *Ið. SG.* 68₁₅.

spuni, m., *Spind, det spundne:* stundum (gefur) ormurinn spunann sinn *HF. Kv.* 1, 139₂₃. við kembingu og spuna *Av.* 12, 120₂₇. Í hvað spinna þeir spunann umgetinn? *JT.* 264₁₁.

spunvél (-ar), f., = spunavél: nema vér notum bæði spunvélar og prjónvélar *AÓ. Af.* 137₃₀.

spurning (-ar), f., *Spörgsmaal.*

spurningadagur (-s, -ar), m., *Katekisationsdag:* Næsta spurningadag var Sigrún komin á undan öllum hinum börnunum *Ið.* 1, 29₆.

spurningarmaður, m., *Spörger:* spurningarmaðurinn í Sunnanpósti *Fjöl.* 3, 1, 5₆.

spyrða (1), vt., (sporður *Hale paa en Fisk*) *binde sammen ved Halerne.*

spyrðuband, n., *et Par Fiske sammenbundne ved Halerne.*

spyrja (spyr, spyrjum; spurði, spurðum; spurður), vt., *spörge. I dette Verbum udtales* y *ofte som* u *og skrives undertiden saaledes:* hafa menn eins og kynokað sjer við að spurja, hvernig *BM. UM.* 12₆. Hann til Kúres heldur staðar; | um hetju spur hann þar; frétti trúr sá ferðum hraðar | filkirs bur hvar var *Núm.* 16, 43.

spyrna (1), vi., *sparke;* s. móti *göre Modstand, modstaa:* Allt, sem lifir, lifa girnir; | lifið heli móti spyrnir *KJ.* 171₁₂.

spýta, f., *et lille Stykke Træ, en Pind.*

spýtingur (-s), m., *Spytafsondring:* sjúklingar með miklum spýting mega ei leggjast til svefns á bakinu *N. Hf.* 28₈.

spæna *el.* **spœna** (1), vt., 1. s. e-ð upp í sig *spise noget ved Hjælp af en Ske.* — 2. s. e-ð sundur *splintre noget:* Þær (ɔ: rotturnar) höfðu nagað og spænt í sundur nef og eyru og kinnar á þessum heilaga manni *Ið.* 5, 313₂.

spæta, f., *picus, Spætte, Træpikker:* Spætur (*Picus*) hafa beint og strent nef *Gr. Df.* 58₂₃. alvarleg s. þar í næsta tré hafði hlegið, svo að henni lá við að veltast um *Ið.* 1, 37₅. *Da dette Ord er dannet efter det tyske* specht, *synes dets rigtige Form at være* spéttur, m.

spölkorn, n., *et lille Stykke Vej:* þegar vjer vorum komnir s. áleiðis *Þús.* 1, 202₂₆. þjer sögðust, herra, ætla að fylgja lögmönnum s. hjerna upp fyrir *TÞH. BS.* 254₁₀.

spör (-s, -var), m., *passer, Spurv:* brunaði kerran þín um mána slóðar | hágöngur létt af hvítum spörvum dregin *GTh. Lm.* 180₁₇.

spörfugl (-s, -ar), m., *Spurvefugl:* Spörfuglar (*Passeres*) eru flestir smávaxnir skógarfuglar *Gr. Df.* 56₁₉. Spörfuglar hafa setfætur *PJ. Ns.* 84₈.

spörfuglategund (-ir), f., *Art Spurvefugle:* Auk þessa eru algengar margar spörfuglategundir *ÞTh. LÍ.* 57₃₁.

stabbi, m., *en fast sammenpakket Høstabel i et Høhus:* Minnkar stabbinn minn, magnast harðindin *KJ.* 38₂₁.

stábótalega, adv., *med Stortalen-*

hed, overmodig R. fór nú aptur að tala s. *Skír.* 87, 80₉.

staða, f., *Staaen, Stilling:* einstök fjöll, sem merkileg eru sökum stöðu sinnar *Urs.* 63₁₁.

staðaldur, n., *Vedholdenhed;* að staðaldri, *stadig, vedholdende, uafbrudt:* nema því að eins að nokkur af þeim að staðaldri starfi að þeim verkum *LHA.* 3, 177₁. maður, sem hefur að staðaldri líkamlegt eða andlegt strit *Íf.* ⁸/₈ 90, 78a₄₀.

staðalýsing (-ar), f., *Topografi:* ritið er þannig eins konar s. *LÍ.* 47₂₇.

staðarhreyfing (-ar), f., *stedlig Bevægelse:* það sem getur hreyfzt . . . það verður einhvern tíma, fyr eða síðar, að breytast, ef það er breytilegt, og vera á ferð, ef því er s. ætlað *TB.* 6, 92₂₂.

staðarlegur, a., *prægtig:* Og heldur enn ekki er það staðarlegt að líta yfir Víkina *JT. PoS.* 93₁₄.

staðátta, f., *Fænomen; Tilstand; Beskaffenhed:* Lýsingarorðin lýsa eðli hlutanna og inntaki þeirra, eigindum þeirra, staðáttum og tilstæðum *TB.* 12, 187₈.

staðbreyting (-ar), f., *Forandring af Sted:* s. krónanna *Av.* 8, 134₁₆.

staðfastur, a., *stadig, standhaftig:* sá, sem er s. í því er hann veit *HF. Kv.* 1, 21₁. með staðföstum vilja *Myn.* 87₂₀.

staðfesta, f., *Stadighed.*

staðfesta (í), vt., *stadfæste; konfirmere:* Verður hvert barn, er staðfestist, að sýna presti vottorð frá skólanum *Av.* 7, 96₇.

staðfesti, f., *Standhaftighed:* Trúin er s. í því, sem vænt er eptir *HF. Kv.* 1, 147₁₉.

staðfesting (-ar), f., *Stadfæstelse; Konfirmation:* jafnvel prestar álitu kennsluna í alþýðuskólunum nokkurs konar undirbúning undir staðfestingu *Av.* 7, 100₅.

staðfestingarleysi, n., *Mangel paa Approbation:* Sé aftr um staðfestingarleysi eðr um samþykkisleysi að ræða *Fróð.* ²/₂ 86, 326₂₁.

staðfestuleysi, n., *Ustadighed:* Hvað ætli hún vilji, nema að seðja í sjer ferðafýsnina og staðfestuleysið? *TÞH. SoÆ.* 19₂₂. S. er einn höfuðlöstur ungra manna *Auðv.* 27₂₅.

staðgildi, n., *stedlig Gyldighed:* Um s. samþykktarinnar *StB.* 90, 176₁₉.

staðgóður, a., *stærk, solid:* Varð floti þessi næsta s. *Þús.* 1, 323₄.

staðgæði, n. (?), *Fasthed, Soliditet:* allt bar vott um rögg, staðgæði, þegnfrelsi *Skír.* 83, 6₁₉. að menn þyrftu þó vart lengur að bera neinn kvíðboga fyrir staðgæði þjóðveldisins 85, 69₁₇. friðurinn og atvinnustarfi í friði og staðgæði hvorstveggja 87, 96₂₂.

staðhættir, m. pl., *lokale Forhold:* vegna hinna sjerstöku staðhátta Íslands *Eimr.* 2, 2₂₁.

staðhæfa, (í), vt., *paastaa:* hitt vil eg fullyrða og staðhæfa *AÓ. Af.* 222₁. heldr hljóta þeir að staðhæfa það, að *Ald.* 1, 84₂₂.

staðhæfing (-ar), f., *Paastand:* að færa sönnur að s. sinni *Ald.* 1, 84₂₆. Það er sama staðhæfingin og *Kb.* 1, 84₂₇.

staðhæfur, a., *faktisk, virkelig:* Hún tekur píslarvættið sem staðhæfan vott þess, að *Ið.* 7, 36₂₄.

staðhöfn (-hafnar, -hafnir), f., *Faktum, Kendsgerning:* um þá óvæntu og lærdómsríku s. *Mill* 184₈. en að eins tekið tillit til þeirrar staðhafnar, að 216₈.

staðlaus, a., 1. *utopisk, kimerisk:* hann hafði hina mestu skömm á öllum draumórum og staðlausum hugmyndum *Ið.* 3, 282$_{7}$. — 2. *ustadig:* allt mundi hverfa og verða eins og reykur, staðlaust, verulaust og sibreitanlegt *Myn.* 56$_{9}$.

staðlyndi, n., *Karakterfasthed:* Peningar veita s. *Sm.* 18$_{28}$. s. og þrek hverfur 178$_{19}$.

staðnám, n., *Stansning.*

staðnámsstöð (-var, -var), f., *Station:* fáein timbrhús á hverjum staðnámsstöðvum *Alm.* 85, 42$_{25}$. síðasta s. áðr en komið er til Liverpool *Ið.* 3, 264$_{2}$.

staðreynd (-ir), f., *Faktum, Kendsgerning:* að minsta kosti einn af forustusauðum þeirra fyrirliti reynslu og s. *Fróð.* $^{20}/_{4}$ 86, 38$_{44}$.

staðreyndur, pp., *faktisk.*

staðstaða, f., *Stagnation:* staðstaðan er dauði, en hreifingin er líf *Sunnf.* 3, 91a$_{55}$.

staðstjarna, f., *Fixstjærne:* hin skærasta stjarna af öllum staðstjörnum *Av.* 6, 138$_{13}$. ef miðað er við staðstjörnur 141$_{18}$.

staður, a., *(om en Hest) stædig:* hesturinn gjörði sig staðan *Fjöl.* 4, 2, 28$_{16}$. klár einn gamall og s. *JT. PoS.* 28$_{26}$.

staðviðrasamt, a. n., *Vejrforholdenes Regelmæssighed:* Þar er svo dæmalaust s. *Björl.* 49$_{18}$.

staðviðri, n., *stadigt Vejr:* S. í 6 daga samsvarar logn einn dag LÍ. 20$_{23}$.

staðvindabelti, n., *Passatvindenes Bælte, Passatvindenes Omraade:* Þegar sumar er á norðurhveli jarðar, nær staðvindabeltið norður á móts við Spán *Björl.* 35$_{14}$. þar sem mætast staðvindabeltið og lognbeltið 40$_{23}$.

staðvindur (-s *el.* -ar), m., *Passatvind:* blása staðvindar á víxl *Þús.* 1, 333$_{31}$. líklegra er samt, að standvindar (Passater) miklir sjeu á Júpíter *Urs.* 38$_{18}$. staðvindarnir 175$_{15}$. staðvindarnir og regnbeltin *Ið.* 3, 306$_{10}$.

staðvænn, a., *vedvarende, varig:* að bíða eftir inum heilsusamlegu og staðvænu afleiðingum frelsisins *Mill* 26$_{9}$.

stafa (a), vt. og i., 1. *stave, bogstavere:* að við stöfum ekki eins og almenningur stafar *Fjöl.* 2. 1, 25$_{m}$. þeir sem vilji s. eftir uppruna *TUM.* 2, 10$_{6}$. — 2. s. af. *el.* frá, *stamme fra; skrive sig fra, hidrøre fra:* Öll óhamingja þín stafar að ætlun minni af því. að *TÞH. SoÆ.* 63$_{10}$. að þau (ɔ: flóð og fjara) stafi mestmegnis frá áhrifum tunglsins *TB.* 6, 58$_{5}$. — 3. med dat., *sprede:* Sókratess heimspeki rann upp eins og sólin á loftið og stafaði sínum geislaljóma á alla ina andlegu himinhvelfing *Mill* 66$_{20}$.

stafalogn, n., *Blikstille:* S. var úti *Ið. SG.* 8$_{8}$.

stafarröð (-raðar, -raðir), f., *Bogstavfølge:* Á hverri kjörskrá skal raða niður nöfnum kjósanda eptir s. *LHA.* 3, 161$_{21}$.

stafasetning (-ar), f., *Stavemaade, Retskrivning:* Hvað stafasetninguna áhrærir, áskiljum við okkur að meiga ráða henni á hvurri grein *Fjöl.* 1, 17$_{1}$.

stafbera, f., *Stavbærerske:* völva merkir því „stafbera" *ÞR.* 8$_{18}$.

staffræði, f., *Retskrivningslære:* jafnvel þótt að hvur vísindagrein, staffræðin eins og aðrar, sé nokkurskonar samfast hugmindakjerfi *Fjöl.* 2, 1, 9$_{22}$.

staffræðingur (-s, -ar), m., *Or-*

thograf: gjerum nú, það væri svo, að staffræðingarnir hefðu þegar fundið allar þessar uppsprettur orðanna *Fjöl.* 2, 1, 29₁₉.

stafgólf, n., *Tømmerfag, Bjælkefag:* hún (ɔ: stofan) var í þremur stafgólfum *JT. PoS.* 44₁₈. voru til vinstri handar þrjú s. byggð á palli *PS. Ast.* 17₁₃.

stafkona, f., = stafbera: og merkir því „stafkonu" *ÞR.* 8₁₄.

staflaus, a., *stavløs, stokløs.*

staflaust, adv., *uden Stok*: ganga staflaust *(om et Rygte) udbrede sig uhindret, fortælles som sikkert:* þó það kynni að liggja illa á þjer út úr hansvitisslaðrinu, sem geingur s. hjerna í sveitinni *JT. PoS.* 53₁₈. Þetta gekk s. og þeir trúðu því *Skir.* 90, 12₅.

stafliður (-ar, -ir), m., *Led el. Afdeling i et Skrift indledet ved ét Bogstav, Litra*: í annari grein nefndrar tilskipunar stafliið a. 2. *StA.* 75, 86₁₉.

stafmynd (-ir), *Bogstavform:* einhvurjar stafmindir *Fjöl.* 2, 1, 11₂₀.

stafn (-s, -ar), m. *Stavn; Gavl.* Hafa eitthvað fyrir stafni *være sysselsat med noget:* Finna það margir, sem eitthvað hafa firir stafni *Fjöl.* 2, 3, 49₉.

stafnbjúgur, a., *krumstavnet:* að halda heim á hinum stafnbjúgu skipum *Il.* 1, 8₂₂.

stafnbogiun, pp., = stafnbjúgur: þó þeir eiri ekki hjá hinum stafnbognu skipum *Il.* 1, 39₆.

stafnlok, n., *Knæ i en Baads Stavn*: hvergi var rúm fyrir stúlkuna að sitja nema aptur í stafnloki *Þs.* 1, 298₁₁.

stafnþil, n., *Gavlvæg af Tømmer:* gaflar snúa viða fram að götunni líkt og s. á íslenzkum torfbæjum *KJ. Uf.* 61₃₁.

stafregla, f., *orthografisk Regel:* um stafreglur Fjölnis *Fjöl.* 3, 1, 6₆.

stafreglumaður, m., = stafsetningarmaður: Ef s. ætlast til, að adrir menn fylgi reglunum hans *Fjöl.* 3, 1, 14₁₃.

stafregluþáttur (-þáttar, -þættir), m., *orthografisk Afhandling:* hún (ɔ: þessi grein) snertir ekkji stafregluþáttinn í Fjölni *Fjöl.* 3, 1, 14₂.

stafrétt, adv., *diplomatisk, med diplomatisk Nöjagtighed*: hið eina skinnblað, sem til er úr sögunni, er prentað aftan við hana nákvæmlega stafrjett *TB.* 12, 65₁₃.

stafréttur, a., *bogstavret, diplomatisk*: Hann hefir og skrifað mér stafrétta nokkra kafla úr þessu handriti *Safn* 2, 605₈.

stafróf, n., *Alfabet.*

stafrófskver, n., *ABC-Bog:* að nefna stafina eptir þeirri röð, sem þeir standa í í stafrófskverinu *TUM.* 1, 4₂₃. Þó var ein afmælisgjöf hans hvorki dýr né ásjáleg, það var s. *TÞH. SoÆ.* 98₆.

stafrófsröð (-raðar, -raðir), f., *alfabetisk Orden*: er plöntunum raðað eptir s. *Gr. Sk.* 91, 77₃₃.

stafsetja (-set, -setjum; -setti, -settum; -settur), vt. og i., *bogstavere orthografere:* læra að lesa og s. *TUM.* 2, 9₁₉.

stafsetning (-ar), f., *Bogstavering, Retskrivning*: breitingar á stafsetningu vorri *TUM.* 2, 23₁₁.

stafsetningarbreyting (-ar), f., *orthografisk Forandring, orthografisk Reform:* Versti þröskuldr fyrir hverri stafsetningarbreitingu er vaninn *TUM.* 2, 23₄.

stafsetningarmaður, m., *Ret-*

skriver, Orthograf: hinir fornu stafsetningarmenn *Fjöl.* 3, 1, 9$_{22}$.

stafsetningarþáttur (-**þáttar**, -**þættir**), m., *orthografisk Afhandling:* hvurt stafsetningarþættinum okkar er af þeim röksemdum nokkur hætta búin *Fjöl.* 3, 1, 7$_{10}$.

stafstuddur, pp., *støttet paa en Stok:* Þegar s. | jeg stari lotinn | á fullkomins | friðar hvílu *KJ.* 187$_{23}$.

stafvilla, f., *Bogstavfejl.*

stafur (-**s**, -**ir**), m., 1. *Stav, Stok.* — 2. *Stav i et Kar:* falla í stafi *falde i Staver*: féll hann hreint í stafi yfir nægtaforða mínum *Rób.* 84$_{11}$. — 3. = fjöðurstafur *Fjederpose*: Hver fjöður er samsett af þremur hlutum: staf, skapti og fönum *PJ. Ns.* 78$_{2}$.

staga (**a**), vt. og i., *stoppe:* s. sokk *Sm.* 187$_{20}$. að bæta og s. fötin okkar barnanna 195$_{11}$. hann stagaði sjálfr í sokkana sína *Fk.* $^{19}/_{11}$ 87, 136a$_{33}$. — *Refl.* stagast á e-u *idelig gentage noget:* eg vil ekki þreyta yður með því að stagast á hinu sama aptur og aptur *Þús.* 1, 250$_{14}$. heldur var (hann) einlægt að stagast á því, að *Ss. Íf.* 1, 198$_{8}$.

stagbœttur, pp., *overalt lappet*: er hann virti fyrir sjer hina stagbættu garma, er öldungurinn var í sjálfur *PS. Ast.* 238$_{22}$.

stagfeitur, a., *smækfed:* hafði hann (ɔ: hesturinn) þá verið stagfeitur *Dv.* 5, 54$_{9}$.

stagl, n., *Gentagelser, Tautologi*: Þetta jag og s. gengur á hverjum einasta og eilífasta degi, sem guð gefur yfir *PS. Ast.* 175$_{12}$.

stagla (**a**), vi.; s. á e-u *gentage noget idelig*: Er engin önnur betri huggun til en sú, sem heimurinn svo opt staglar á? *HGTh.* 95$_{26}$.

staglsamt, adv., *paa en tautologisk Maade:* nokkuð s. og óáheyrilega *Fk.* $^{29}/_{10}$. 86, 79b$_{9}$.

staglsamur, a., *idelig gentagende, tautologisk.*

stakka (**a**), vt., *stakke, staksætte*: Eptir að við höfðum stakkað hveitið, hélt eg aptur til H. *Austri* $^{3}/_{7}$ 85, 51a$_{20}$.

stakkaskifti, n., 1. *Skiften af Overklædning.* — 2. *Forandring:* Þú hefur tekið þeim stakkaskiptum síðan í gær, . . . að jeg þekki þig ekki *JT. PoS.* 104$_{27}$. San Francisco tók öll stakkaskiptum *Ið.* 6, 293$_{8}$. Hugsunarfar og álit manna verða að taka mikil stakkaskipti *maa undergaa en stor Forandring. Skir.* 87, 18$_{4}$.

stakkstæði, n., *Staksted, Fiskeförringsplads tæt ved Stranden:* annar lét bera fjóshauginn sinn rétt fram undir flæðarmál fast við stakkstæðin hins *Ið.* 6, 165$_{6}$.

staklega, adv., *overordenlig:* ef nokkur ár í senn hafa verið staklega góð. *Fjöl.* 2, 3, 31$_{15}$.

staklegur, a., *ualmindelig, overordenlig:* með staklegri góðgjirni *Fjöl.* 3, 2, 23$_{35}$. staklegasta veðurblíða 4, 3, 34$_{27}$. heldur varð þá og landið að sæta staklegri kúgun af hinum útlendu kaupmönnum 5, 1, 19$_{28}$.

staksteinóttur, a., (stakur *enkelt, isoleret), besat med enkelte, spidse Stene, knudret*: En Odysseifr gekk | upp fra vogi | staksteinóttan | ok stíg ósléttan *OK.* 14, 1$_{8}$.

stakur, a., 1. *enkeltstaaende, isoleret:* Allir Bolvíkingar vissu gjörla, hvar hann (ɔ: klettur inn) stóð, því hann var s. *Þs.* 1, 212$_{8}$. — 2. *over-*

ordenlig, mageløs: tók hún með stöku lítillæti þátt í hússtjórn og heimilisverkum *Saw.* 7₁₉.

stál, n., 1. *Staal.* — 2. *den tilbagestaaende kompakte Masse Høi et Høhus i Mods. til det tomme Rum og det løse Høi:* þeir hafa ekkert . . . til að gefa hrossunum, nema almennilegt hey úr stálinu *ÓÓ. Hv.* 22₂₅.

stálbátur (-s, -ar), m., *Staalbaad:* jeg fer á fleygiferð til vatnsins og set stálbát á það *Skír.* 90, 5₈.

stálbrynjaður, pp., *staalpanseret:* hversu lítt nokkur sönn ást gat enn þroskast í hans stálbrynjaða hjarta *Fróð.* ¹⁰/₅ 84, 122₅₁.

staldra (a), vi.; s. við, *stanse for en kort Tid:* Ó. staldraði við fyrir ofan tjaldið *TÞH. BS.* 188₂₇.

stáldreki, m., *Panserskib:* Það eru „trjemúrar Pyþíu eða Þemistoklesar — nú að stáldrekum orðnir *Skír.* 87, 50₂₂.

staldursamur, a., *som foraarsager Ophold:* Varð þeim særið staldursamt *(der indtraadte flere Stansninger)* norður skarðið *Sunnf.* 1, 47b₂₇.

stálfjöður (-fjaðrar, -fjaðrir), f., *Staalfjeder:* þá spretta þeir upp eins og stálfjöðr og stunda atvinnu sína af kappi *Fk.* ¹⁵/₇ 90, 81b₄₇.

stálgrár, a., *staalgraa:* Í stálgráu, kviklegu, hálfhlæjandi augunum hennar höfðu þeir leitað sjer afþreyingar *EH. Von.* 10₁₆. lá stálgrá hjelubreiða yfir jörðinni *Eimr.* 2, 82₂₁.

stálharður, a., *haard som Staal;* s. vilji *Jærnvilje HH. Ks.* 169₈. allt hlaut að lúta hans stálharða vilja *TÞH. BS.* 171₁₂.

stálhjarta, n., *Staalhjærte, følesløst Hjærte:* Það býr s. í brjósti því, | sem bragðhresst fer hjá þínu leiði *GT.* 13₁₁.

stálhvelfing (-ar), f., *Staalhvælving:* himininn (var) s. og stjörnurnar blikandi naglahausar *Av.* 8, 18₂.

stáliðinn, a., *som har Jærnflid, myreflittig:* Hann var s. *Sm. HÞs.* 51₄.

stálklæddur, pp., *staalklædt:* þá sól skein á stálklædda feðranna fjöld *ST.*² 14₂₀.

stalla, f., *Selskabssøster, Veninde:* Þær stöllur geingu inn fyrir borðið *JT. PoS.* 76₁₂. Síðan ríða þær stöllur 82₂₁.

stallagrjót, n., *Trap:* Stallagrjótið, sem áður er nefnt, er haldið að hafi myndað mestan hluta landsins *LÍ.* 9₁. Það heitir Trapp (s.), ef það er í tröppum eða stöllum *Gr. Stf.* 105₂₇. Þétt s. heitir *Anamesit* (blágrýti) 105₂₉. þykkum lögum af stuðlabergi og stallagrjóti er hlaðið hverju ofan á annað *ÞTh. LÍ.* 10₁₆.

stallagrjótslag, n., *Traplag:* þar er nærri eingöngu hlaðið hrikalega stórum stallagrjótslögum hverju ofan á annað *ÞTh. LÍ.* 47₂₀.

stállás (-s, -ar), m., *Staallaas:* Hann bar á höfðinu stórann glerkistil, læstann með fjórum stállásum *Þús.* 1, 10₄.

stállásaður, pp., *med Staallaas:* Þeir komu aftr . . . með stállásaðan leðrkambpung *Dægst.* 19₄.

stalli *el.* **stallur** (a *el.* -s, -ar), m., *Afsats, Trin:* voru í honum (ɔ: brunninum) stallar til að ganga niður á botninn *Þús.* 1, 89₁₈. Sá jeg þá stalla, sem lán djúpt niður í jörðina 205₂₈. mig bar þar að landi, sem stallar lágu upp að tindi fjallsins 234₂₀.

stallsystir (-ur, -ur), f., *Sel-*

skabssøster, *Veninde:* Varð samtal þeirra stallsystra ekki leingra að því sinni *JT. PoS.* 80₂₀.

stallur (-s, -ar), m., 1. *Krybbe i en Hestestald.* — 2. *Afsats i en Fjældside:* áin fellur í mörgum fossum stall af stalli *Av.* 20, 6₁₀.

stálmafullur, a., *svulmende af Mælk*: stálmafull júfur *Tegn. Frþ.* 17₂₀.

stálmeitill (-meitils, -meitlar), m., *Staalmejsel*: Dropinn holar steininn, sem stálmeitillinn stendur varla á *ÓÓ. Hl.* 26₇.

stálmi, m., *Yverets Opsvulmen (paa Køer og Faar, naar de ere nær ved at føde):* því júfr voru | þrútin og þrúngin | þúngum stálma *OK.* 9, 21₈.

stálminni, n., *Jærnhukommelse, overordenlig stærk Hukommelse:* Auk þessa hafði hún s. *Þús.* 1, 13₅.

stálminnugur, a., *som har overordenlig stærk Hukommelse:* Hann var s. *Sk.* $^{21}/_{7}$ 80, 170₅.

stálnefjaður, a., *staalnæbbet*: Gullu gammar | grimmúðlega | stálnefjaðir *MJ. Lm.* 32₂₁.

stálnegldur, pp., *staalnaglet:* styrjarskrúð stálneglt og fáð *Tegn. Frþ.* 19₁₃.

stálpaður, pp., *voxen:* gjøra stálpadann *HF. Kv.* 1, 20₄. tvö börn nokkuð stálpuð *Þs.* 1, 112₁₇. stálpuð börn *Sm.* 66₁₁.

stálpast (a), v. refl., *voxe til:* þegar drengirnir stálpuðust *Ið.* 1, 47₁₁.

stálpípa, f., *Staalrør*: fín s. *N. Hf.* 62₂₉. enda möstrin setja menn saman úr stálpípum *Fk.* $^{28}/_{4}$ 91, 66b₂₂.

stálrönd (-randar, -rendur *el.* randir), f., *Staalrand:* má kalla þar sé s. um gullskjöld undin *Tegn. Frþ.* 15₁₀.

stálskápur (-s, -ar), m., *Staalskab:* Ekki voru til peningahirslur óbilugar fyr en menn fengu stálskápana með brahmalásunum *Fk.* $^{28}/_{4}$ 91, 66b₄₂.

stáltunga, f., *Staaltunge*: hvassa og lipra . . . stáltungu *Hd.* 39a₁₈. ið helgasta verjum vjer stáltungum branda *TB.* 17, 232₈.

stálþynna, f., *Staalplade*: Hvelfingin er gerð úr stálþynnum *TB.* 6, 265₂₂.

stam, n., *Stammen:* alkóhólið verndar munninn fyrir stami *MJ. Bfr.* 238₁₇.

stama (a), vi., *stamme; ogsaa* vt. med dat., s. e-u upp *stamme noget frem*: (hann) stamaði þessu upp *Þús.* 1, 131₁₇.

stampa (a), vt. med dat., = stappa *stampe:* hún stampaði fætinum *(stampede med Foden)* á gólfið *Þús.* 1, 189₉.

stampur (-s, -ar), m., (*n. Stamp*) *Balje:* skal troða nokkuð laust kembdri ull milli stampanna *EB. Kf.* 11₂₂. Reka stampinn á e-n *gendrive en:* hugsaði móðir Norðmanns gott til að geta rekið á Guðrúnu stampinn *Þs.* 1, 360₇.

standa (stend, stöndum; stóð, stóðum; staðinn), 1. vi., *staa*: s. í e-m *göre en Modstand; fortsætte Kampen med en:* Naumast hefðu Grikkjir núna í frelsisstríðinu staðið svo leingji í Tirkjum, ef *Fjöl.* 4, 1, 17₂₇. efni standa til *Forholdene give Anledning til at vente:* að úr vandræðum vorum hafi ráðist betur, enn efni stóðu til 3, 2, 4₂₅. s. yfir *staa paa, vare:* eins og þessi tími, sem er og yfirstendur *Saw.* 9₉. — 2. v. impers.; stendur á

forholder sig: oft getr svo á staðið, að *det Tilfælde kan ofte indtræde, at. Mill* 189$_{21}$. — stendr á e-u *noget staar paa, noget varer:* meðan á ófriðnum stendur *medens Krigen varer, under Krigen.* sem stendur *nu for Tiden, for Øjeblikket:* Ekki eru þær lausar sem stendur *JT. PoS.* 144$_{14}$.

standandi, ppræs. 1. *staaende.* — 2. *overordenlig; rædsom, gruelig:* voru þar á mörgum stöðum heilar sveitir komnar í s. þrot *Fjöl.* 2, 3, 83$_{27}$. eg er í s. vandræðum *jeg er i den største Forlegenhed.*

standberg, n., *lodret Klippevæg:* er það 100 faðma hátt s. *Þs.* 1, 144$_{15}$.

standfugl (-s, -ar), m., *Standfugl:* Hann telur 8 tegundir standfugla *Gr. Sk.* 95, 24$_{16}$. standfuglar eru þeir fuglar, sem eru hér allt árið 28$_{20}$.

standklettur (-s, -ar), m., = standberg: Fyrir framan sjáfarhamrana eru snarbrattar skriður upp undir standklettana *Av.* 18, 24$_{9}$.

standmynd (-ir), f., *Standbillede, Billedstøtte, Statue:* s. hennar sú er Fídías gerði *Stoll* 46$_{24}$. Af standmyndum Afrodíte eru margar enn við lýði 64$_{11}$. fám dögum síðar afhjúpaði hann s. af Mirabeau *Skír.* 89, 40$_{35}$. var vígð s. Giordano Bruenós *Fk. A.* $^{4}/_{8}$ 90, 9a$_{17}$.

standpallur (-s, -ar), m., *Altan:* á allbreiðum standpalli, er gengur fram af og aptur af hverjum vagni *Nöl.* $^{16}/_{11}$ 80, 95a$_{21}$.

standþil, n., *Brædevæg:* Var gluggi sá á austurstafninum, er hafði standþil niður til miðs *PS. Ast.* 355$_{25}$.

stangagull, n., *Guldbarrer:* í hinu fjórða (húsi var) s. *Þús.* 1, 254$_{5}$.

stangajárn, n., *Stangjærn:* þetta hreina járn er miltisjárn eða s. *StN.* 1, 84$_{13}$.

stangasilfur, n., *Sølvbarrer:* s. (var) í tveimur hinum næstu (húsum) *Þús.* 1, 254$_{6}$.

stangdýna, f., *Madras:* Sænguarnar eru stangdýnur með viðarull í *Ið. SG.* 91$_{19}$.

stangl, n., *Adspredthed;* á stangli *adspredt, afbrudt:* þegar það ber oss fyrir augu bert og dauft og á stángli *Myn.* 154$_{9}$. jeg ærsddi að tala orð og orð á stangli *PP. Sms.* 178$_{22}$.

stanglingur (-s), m., *spredte Enkeltheder, spredte enkelte Exemplarer:* gróðursnauðir melar með stanglingi af nokkrum háfjalla- og kuldaplöntum *Av.* 18, 18$_{12}$.

stans *(mangler Genetivm.)*, m. *el.* n., 1. *Stansning, Ophør, Ende:* Göldrum s. á orðið er | ei sem mætti trúa *LB. RF.* 6, 8$_{1}$. — 2. *Forundring, Forbauselse:* Mig rak í ramma stans *HF. Kv.* 1, 53$_{26}$.

stappa (a), vt. med acc. og dat., *stampe; stoppe; støde, knuse.* S. stálinu í e-n *opmuntre en:* Meðan andinn stappaði þannig stálinu í B. H. *Þús.* 1, 361$_{27}$.

starblína (í), vi., *stirre:* Karlmennirnir og Lena starblíndu á allt þetta umstang *Hd.* 9b$_{15}$. hann starblíndi stöðugt framan í gest sinn *Ið.* 3, 273$_{14}$. starblíndi jeg þaðan út á sjóinn *Rób.* 104$_{22}$.

starblinda, f., *Stær:* sjúkdómur í auganu, sem menn kalla „hina svörtu starblindu“ *JJ. EML.* 101$_{8}$. hin gráa s. *MJ. Bfr.* 286$_{22}$.

starblindur, a., *stærblind:* í göm-

lum mönnum, sem lengi hafa verið starblindir *JJ. EML.* 101$_{15}$.

starengi, n., *en med Stargræs bevoxet Eng*: víða eru teigar so loðnir á stareingji seinna hluta sláttar, að *Fjöl.* 3, 2, 15$_{20}$.

starengjar, f. pl., = starengi: grasmiklar s. beggja megin árinnar *Av.* 18, 32$_{6}$.

starf, n., *Arbejde, Sysselsættelse, Forretning.*

starfa (a), vt. og i., *arbejde, virke, handle*: þó eru þau (ɔ: tilfinningin og viljinn) eigi eitt, en þau starfa eins og eitt *SW. VE.* 211$_{10}$.

starfár, n., *Forretningsaar*: Starfár bankans er almanaksárið *LHA.* 3, 322$_{3}$.

starfatími, m., *Arbejdstid:* Ó, starfatímann látið eigi líða, | en leggið þegar hendur verkið á *JÓ.* 114$_{18}$.

starffús, a., *arbejdslysten, virkelysten:* dag frá degi yfirgefa hinir ungu og starffúsu menn trú feðra sinna *Gefj.* 39$_{17}$.

starffýsn (-ir), f., *Arbejdslyst, Virkelyst:* Ef þú ekki leitast við að fullnægja s. lærisveina þinna *Fk.* $^{27}/_{8}$ 86, 64a$_{22}$.

starfhugi, m., = starffýsn: að börnin sjeu örugg og s. vakandi hjá þeim *TUM.* 1, 76$_{12}$. þegar s. þeirra er horfinn 76$_{14}$.

starfhús, n., *Arbejdsværelse, Værksted:* Hann fór opt að finna iðnaðarmenn og listamenn í starfhúsum þeirra *Saw.* 8$_{6}$. þegar hann kom inn í starfhúsið *Ið.* 1, 237$_{20}$.

starflaus, a., *uvirksom, usysselsat.*

starfleysi, n., *Uvirksomhed:* Hvaða máttr skyldi hafa getað kúgað þau (ɔ: öfl náttúrunnar) til eilífs starfleysis? *Gefj.* 8$_{10}$.

starfsamur, a., *arbejdsom, virksom:* þó voru þeir starfsamari *LLH.* 30$_{16}$. þegar saga þessi byrjar, endaði hinn starfsami verkahringur hans *TÞH. BS.* 303$_{11}$. sjerhver, sem er s. *Sm.* 26$_{10}$.

starfsemd (-ir), f., = starfsemi: ef þú ekki fær þeim annað til starfsemdar enn bækr og penna *Fk.* $^{27}/_{8}$ 86, 64a$_{22}$.

starfsemdarlyst, f., = starffýsn: starfsemdarlystin er holl og ánægjuleg gjöf af skaparans hendi *Fk.* $^{27}/_{8}$ 86, 64a$_{24}$.

starfsemi, f., *Arbejdsomhed, Virksomhed*: hin andlega s. sækumannsins *Spenc.* 39$_{13}$.

starfsetja (-set, -setjum; -setti, -settum; -settur), vt., *sysselsætte*: sé þeir starfsettir við eitthvað á heimilunum *Fk.* $^{27}/_{8}$ 86, 63a$_{58}$.

starfshæfileiki, m., *Arbejdsdygtighed, Virkeevne*: að hana (ɔ: hina góðu veru) muni gleðja sérhver framför starfshæfileika þeirra (ɔ: skepnanna) *Mill* 125$_{20}$.

starfslíf, n., *det praktiske Liv*: hvað þýðingarmest væri í almennu starfslífi *Þj.* $^{13}/_{9}$ 89, 174a$_{27}$.

starfsmaður, m., 1. *arbejdsomt Menneske.* — 2. *Arbejder*: til verndar starfsmönnum í hættulegum verknaðargreinum *Mill* 191$_{20}$. band það, sem tengir starfsmanninn við arðinn af starfi hans *TUM.* 2, 30$_{18}$.

starfstofa, f., *Arbejdsværelse*: Þremur mánuðum síðar kom lögreglustjórinn inn til bæjarstjórans, þar sem hann var í starfstofu sinni *PP. NS.* 58$_{2}$.

starfstöð (-var, -var), f., *Værksted, Arbejdssted:* Við ána fyrir neðan Nýjakastala eru margar stórkostlegar starfstöðvar þar sem skip eru byggð *KJ. Uf.* 29$_{4}$.

starfsveina (-s, -ar), m., *Tjener:* líkaminn er s. andans *AÓ. Af.* 27₂₀.

starfsveitandi, m., *Arbejdsgiver:* til þess að hræða velkunnandi starfsmenn frá að þiggja eða starfsveitendr frá að veita hærri laun fyrir gagnsamlegra starf *Mill* 176₇.

starfsvið, n., *Virkekreds:* S. kvenna var þá nokkuð annað *Skir.* 76, 14₁₈.

starftíð (-ir), f., *Arbejdstid, Virketid:* á nýrri, kirkjulegri s. á Íslandi *Ald.* 1, 134₂.

starfþegi, m., *Arbejdstager:* að sérhverr starfþegi vili sem minst gefa *AÓ. Af.* 78₁₁.

starfþol, n., *Arbejdskraft:* Að minnsta kosti er s. manna, í hverri stöðu sem þeir eru, byggt á heilsu og hreysti *Sm. Hps.* 124₉.

stari, m., *sturnus, Stær. Gr. Sk.* 95, 35₃₄.

starkongur (-s, -ar), m., *Slags Knude paa Bidseltömmen:* hattur prests og starkóngur af beizli hans (sáust) hinu megin *Þs.* 1. 1, 897₁₄.

starsýni, n., *Stirren:* alt „rómantiskt" s. aftr fyrir sig á horfna gullöld *Þj.* $^{26}/_{3}$ 85, 51b₁₁.

starsýnn, a., *som stirrer paa noget;* e-m verður starsýnt á e-ð *en betragter noget med stor Opmærksomhed:* Þá er þeir koma að fossinum, verður Aðalsteini starsýnt á *PS. Ast.* 20₂₂. varð honum starsýnt á hin fögru, útlendu blóm Sigrúnar *Ið.* 1, 29₂₃.

starungur (-s), m., *carex vulgaris, incurva:* Engin eru vaxin starung. *Av.* 20, 164₂₃.

stáss, n., *Stads, Flitterstads, Pynt:* Hinar eldri systurnar eru gefnar fyrir glingur og s. *Þs.* 1, 201₁₂.

stássmey (-jar, -jar), f., *Stadsmø, Stadspige:* Hún gæfa er s. laus í lundu *TB.* 17, 234₁₇.

stássrófa, f., = stássmey.

státinn, *a., (eng.* stout) *stolt:* Goðin státin mundu mest | mænia-dýrið prýða *LB. BF.* 1, 28₁. (hann) gengr heldr s. við hlið föður sins *Ið.* 1, 17₇.

státsmey (-jar, -jar), f., = stássmey: S. sat í sorgum *StÓ.* 2, 19₁₄.

staulast (a), v. refl., *slæbe sig frem, stagre:* jeg skal reyna að s. með þjer *JT. ÞoS.* 42₁₇. S. hann nú með tilhjálp dóttur sinnar ofan að sjónum *Þs.* 1, 87₂₂. Loksins fór hann að s. fram í stofuna sina *GP. ÞS.* 11₂₂.

staup, n., *Snapseglas, Vinglas:* að vita hvurt Hreppstjóri vildi ekkji koma inn og fá sjer í staupinu *Fjöl.* 4, 3, 55₂₂. Dauðinn er glensöl sjaldan saup | sagði nú „skenktu mér í staup!" *JÞ. Lb.* 1,278₁₀.

staupa (a), vt. *med personligt Pron. som Objekt;* s. sig *snapse:* hann vandi sig nú á að s. sig daglega *Ið.* 1, 49₂₇. þá staupar hann sig af ánægju *Eimr.* 2, 28₃₁.

staupasölubúð (-ir), f., *Snapseudsalgssted:* Ómaga og letingjahús, fanga- og betrunarhús hafa fengið flesta íbúa sína meðal þeirra, sem lært hafa fyrstu hvatir glæpanna á drykkjuskálum og í staupasölubúðum *TB.* 7, 135₄.

staupgjarn, a., *tilböjelig til at snapse, drikfældig:* reyndar var G. fremr s. *Fk.* $^{15}/_{10}$ 95, 171a₄.

staur (-rs, -ar), m., *Pæl, Palisade.*

stauragirðing (-ar), f., 1. *Befæstning af Palisader.* — 2. *Stakit:* Nú hef jeg áformað að setja upp stauragirðingu í kringum bústað minn *Rób.* 41₁₂.

staurslegur, a., *stiv, uböjelig, klodset:* því ekkert er svo staurslegt, stirt og þungfært, | að söng-list geti ei snöggvast breytt þess eðli *Ið.* 6, 314$_{11}$. varð því afstaða hans gagnvart þinginu frá upphafi staurslegr fjandskapr *Þj.* $^{21}/_{10}$ 85, 163a$_{30}$.

staut, n., *Bestræbelse, Anstrengelse:* Kenslu s. yfir nautheimskum lærisveini *Ið.* 2, 185$_{18}$.

stauta (a), vi., 1. *slæbe sig frem:* Hann stautaði fremur vonum á hækjunni *Fjöl.* 1, 151$_{27}$. — 2. *stave sig frem, læse langsomt og med Vanskelighed:* þeir þóttu töluverðir menn, ef eigi höfðingjar . . ., sem gátu stautað á bók *Fjöl.* 2, 1, 5$_{10}$. Hann hafði lært að lesa, eða þá heldur að s. *Skír,* 87, 53$_{31}$.

stautur (-s, -ar), m., *Støder (i Morter):* Jeg hugsaði mjer að búa til mortél úr sandsteini og staut úr járnviði *Rób.* 64$_{6}$.

stefill (-s, *pl.* **steflar**), m., *Bacil.*

stefna, f., 1. *Retning; Tendens.* — 2. *Standpunkt:* s. hugleiðinganna *Myn.* 7$_{18}$.

stefnimark, n., *Maal, Formaal:* S. stjórnarinnar er velferð þegnanna *Fk. A.* $^{28}/_{12}$ 90, 57b$_{29}$.

stefnuákvæði, n., *Program:* Að komast til valda — það hefir lengst af verið hið óritaða s. eða 'prógram' kirkjunnar, trúin meðalið *Fk.* $^{20}/_{9}$ 92, 150a$_{30}$.

stefnulaus, a., *formaalsløs, planløs; indifferent:* hinir viljalausu og stefnulausu frelsisglamrarar *Ald.* 1, 65$_{17}$.

stefnuleysi, n., *Formaalsløshed, Planløshed; Indifferentisme:* sama stefnuleysið, sami hringiðuháttrinn eins og í únitarahópnum íslenzka *Ald.* 1, 66$_{22}$.

stefnuleysingi (-ja, -ar), m., *Person, som intet Formaal har; Indifferentist:* Sumir verða hreinir og beinir stefnuleysingjar, er láta sér standa á samá á hverju gengur *Fróð.* $^{7}/_{8}$ 86, 114$_{25}$.

stefnumark, n., *Maal, Formaal.*

stefnumið, = stefnumark: hirða eigi um, hvert sé lífsins s. *HGTh.* 58$_{7}$. fullnægjan er jafnan stefnumiðið *AÓ. Af.* 121$_{3}$.

stefnuskrá (-r, -r), f., *Program:* Þótt vér tökum ekki stórpólitíkina á stefnuskrá vora *Kvbl.* 1, 2a$_{23}$.

steggi (-ja, -jar), m., = steggur *Hanfugl:* Meðan ungarnir eru litlir, er móðirin hjá þeim til að gæta þeirra, en stegginn dregur þá að búinu *Dv.* 87, 37$_{6}$.

steik (-ur), f., *Steg.*

steikarapanna, f., *Stegepande:* En á meðan gerði eldabuska soldáns fiskana til og lagði þá á steikarapönnu yfir glæður *Þús.* 1, 153$_{24}$.

steikarateinn (-s, -ar), m., *Stegespid:* lágu þar öðrumegin mannabein í hrúgu, en hinumegin fjöldi steikarateina *Þús.* 1, 298$_{10}$.

steiking (-ar), f., *Stegning:* eggjahvítan storknar við steikinguna *Fk.* $^{21}/_{3}$ 85, 22a$_{16}$. Kjöt verður óhægra að melta við mikla steikingu *N. Hf.* 77$_{4}$.

steikja (**steiki, steikjum; steikti, steiktum; steiktur**), vt., *stege.*

steinafræði, f., *Stenlære, Mineralogi:* Við háskólann í Helsingfors stundaði hann . . . einkum s. og jarðfræði *Av.* 6, 112$_{3}$.

steinafræðilegur, a., *mineralogisk:* heimspekileg og steinafræðisleg rit *Sw. VE.* III$_{1}$.

steinafræðingur (-s, -ar), m., *Stenkender, Mineralog:* Knutsen steinafræðingur norskur *TB.* 7, 312$_{13}$.

steinafræðisganga, f., *minera-*

logisk Exkursion: Það þarf að fara með nemendurna út á grasafræðisgöngu og steinafræðisgöngu *BM. UM.* 23₄.

steináhöld, n. pl., *Stenredskaber:* í stað þess að þeir höfðu áður haft steinvopn og ýmisleg s. *PM. Ág.* 9₂₂.

steinalús (-lýs), f., *acarus longicornis, acarus litoralis. Mohr* 104₁₁. *Gr. Df.* 107₆.

steinaríki, n., *Stenrige, Mineralrige:* allt steinaríkið *Sw. VE.* 112₈. Steinaríkið *ÞTh. LÍ.* 51₂₇.

steinasafn, n., *Mineraliesamling:* forstöðumaður fyrir steinasafninu í Stokkhólmi *Av.* 6, 112₂₁. plöntusafni og steinasafni hafa þeir lofað *Gr. Sk.* 91, 11₂₀.

steinaurt, f., *sedum, Stenurt. OH. Gf.* 199₁₃. *Grl.* 57₁₀.

steinbítsbróðir (-bróður, -bræður), m., *anarrhichas minor. Mohr* 64₉. *Gr. Df.* 86₃₁.

steinbítur (-s, -ar), m., *anarrhichas lupus, Søulv. Mohr* 63₂₈. *Gr. Df.* 86₂₉.

steinblaðaþari, m., *fucus coralloides BH. Grn.* 196₁₅.

steinblöndun (-blandanir), f., *Stenblanding:* Þær steintegundir eða steinblandanir, sem mynda heil fjöll, kallast bergtegundir *Av.* 6, 62₂₅.

steinbogi, m., *Stenbue:* Þá voru líka hengigarðarnir merkilegir, er gjörðir voru á steinbogum *PM. Ág.* 1 1₂₇.

steinbrandur (-s, -ar), m., *Kulskifer:* sést þar bæði s., móberg og hvítur leir *Av.* 13, 103₃₄.

steinbrjótur (-s, -ar), m., *saxifraga, Stenbræk. BH. Grn.* 197₆. *Grl.* 53₂.

steinbúi, m., *Stenbeboer, Klippebeboer:* kom út steinbúinn, sem var dvergur *PS. Ast.* 185₁₉.

steinbygging (-ar), f., *Stenbygning:* sást allmikil s. með rauðum turnum *PP. NS.* 6₁₉.

steindauður, a., *stendød, fuldstændig død:* fanst eina kýrin, sem hann átti, steindauð *Dægst.* 53₈.

steindepill (-depils, -deplar), m., *motacilla oenanthe, Stendylp, Stenpikker. Mohr* 52₂₇. *Faber* 18₁₁. *Gr. Df.* 56₂₅. *Gr. Sk.* 95, 36₂₀.

steindrangi, m., *höj, enkeltstaaende Klippe:* Karlinn er sjálfur hár og mjór steindrángi *Þs.* 1, 210₈. Karl og kerling urðu við það bæði að steindraungum *Þs.* 1, 209₄₀. *Nominativ til den sidste af de to her anførte Former kan være* -drangur.

steindrottning (-ar), f., *Stendronning, en til Sten forvandlet Dronning:* Eg fór úr herbergi steindrottningarinnar *Þús.* 1, 263₁₅.

steindust, n., *Stenstøv:* hver regndropi færir dálitið s. úr stað *Av.* 6, 46₃₁.

steinfræði, f., = steinafræði: Þar varð hann háskólakennari í steinfræði *M.* $^{15}/_{5}$ 80, 65₃₇.

steingeit (-ur), *Capra ibex, Stenged, Stenbuk. Gr. Df.* 48₂₁. suður að hvarfbaug steingeitarinnar *TB.* 7, 308₁₆.

steingeitarbaugr (-s, -ar), m., *Stenbukkens Vendekreds:* steingeitarbaugur eða suðursólhvarfabaugur *Urs.* 192₈.

steingeitarmerki, n., *Stjærnebilledet Stenbukken:* Capricornus, s. *BJ. St.* 30₂₆.

steinger (*el.* -gör, -van), a., *forstenet, petrificeret:* Þessir steingervu kolaskógar, sem eru í jörðu niðri, eru engan veginn óþrotlegir *Ið.* 2, 71₁₂. einn náttúrufræðingur

enskur fann steingjörva blekpoka eins þeirra (ɔ: blekfiskanna) *Av.* 6, 76₁. mikið af steingjörvum skeljum 13, 222₁₅.

steingerður, pp., = steinger: steingjörðar plöntur *TUM*, 2, 52₉.

steingervingafræði, f., *Palæontologi*: Á dýra- og jurtafræði er grundvallaður sá hluti jarðarfræðinnar, sem heitir *Palaeontologia*, steingjörvingafræði, sem fæst við forndýr og fornjurtir, sem orðnar eru að steini og finnast í jarðlögum *Gr. Stf.* III₃₁.

steingervingur (-s, -ar), m., *Petrefakt*: fáeinir steingjörvingar, úngir eða gamlir, sem hefur dagað uppi *Fjöl.* 2, 1, 81₂₂. Þessar fornleifar dáinna jurta og dýra (steingjörvingar) eru nú leiðtogar jarðfræðinganna *Gr. Kv.* 111₈. hann hefir ritað ágætisrit um plöntur og steingerfinga þeirra *Skír.* 84, 92₂₄.

steingler, n., *Mineralglas*: s. þetta hefur komið úr eldfjöllunum við gosin *Av.* 13, 218₂.

steingólf, n., *Stengulv*: þá komu fyrst í Noregi s. og ofnar í húsum *PM. Ág.* 153₂₂.

steinhlaðinn, pp., *muret*: Pipur úr ofnum og kamínum skulu ganga inn í steinhlaðna reykháfa *LHA.* 8, 87₂₁.

steinhljóð, n., *Dødstilhed*: þar var s.; þeir heyrðu að eins djúpar stunur *FP.* 105₁₉. Svo varð s. *Hd.* 59b₅₄. Það varð s. í helgidóminum *Ið.* 3, 216₈.

steinhreysi, n., *Stenrøs*: fundu menn miðreitis steinkumbl og þar innan í minna s. er geymdi ösku *Nöl.* ²⁸/₈ 80, 75b₄₂.

steinhús, n., *Stenhus*: á þriðja staðnum s. *AÓ. Af.* 151₁₈.

steinhætta (í), vt. med dat. og vi. *ophøre fuldstændig med noget*: að s. við allan drykkinn *MJ. Bfr.* 293₇. að s. áfengisnautn 344₂₂.

steinhögg, n., *Stenhugning*: Munrinn á allri fyrirhöfninni, á steinhögginu og heimflutningnum veldr og verðmuni húsanna *AÓ. Af.* 141₂₀.

steinhöggvari, m., *Stenhugger*: Einu sinni var fátækur s. í Japan *Ið.* 1, 56₈.

steinhöttur (-hattar, -hettir), m., *Stenkuppel*: mannkynið gat nú að líta frá sjer numið hinn feiknalega steinhött gnæfa við himin *Ið.* 4, 411₇.

steinkendur, a., *stenagtig*: þessi breyting gjörir hið upphaflega trékenda efni að meira eða minna dökkleitum . . . steinkendum líkama *TB.* 2, 37₅.

steinkista, f., *Ligkiste af Sten, Sarkofag*: þar eru lík fornkonunganna í steinkistum *PM. Ág.* 7₁₄.

steinkol, n., *Stenkul*: einsog áður er sagt um steinkolin *Fjöl.* 1, 122₂₈.

steinkolalag, n., *Stenkulslag*: Þannig minduðust elztu og beztu steinkolalögin *Fjöl.* 1, 122₁₈. Flestöll steinkolalög . . . eru frá kolaöldinni *Eimr.* 2, 39₂₂.

steinkolamynd|un (-anir), f., *Stenkulsformation*: Steinkolamyndanirnar . . . ná yfir geysimikið svæði *Av.* 6, 72₂₂.

steinkumbl, n., *Stendysse; se* steinhreysi.

steinlagður, pp., *brolagt*: hjer eru steinlögð stræti *Skír.* 79, 160₁₂. svo undir tók í steinlögðu strætinu *Ið.* 3, 268₈.

steinlagning (-ar), f., *Brolægning*: Göturnar eru svo breiðar, að s. verður ókleyf, unz borgin er komin í helztu röð *Ið.* 4, 424₂₁. Með

timanum slitnar steinlagningin svo af umferðinni . . ., að steinleggja þarf að nýju *KJ. Uf.* 5₃₀.

steinlegging (-ar), f., = steinlagning: grjótið var rifið upp úr steinleggingunni *Skír.* 87, 93₂₆.

steinleggja (-legg, -leggjum; -lagði, -lögðum; -lagður), vt., *brolægge*: Þegar verið var að s. *KJ. Uf.* 5₂₂. að s. torgið *Ið.* 4, 412₁₃.

steinlíkneskja, f., *Stenbillede, Stenstatue*: tvær tröllslegar steinlíkneskjur *Ið. SG.* 170₁₂. geysistór s. af Ramses öðrum *Skír.* 85, 32₂₂.

steinlíða (-líð, -líðum; -leið, -liðum; -liðinn), vi.; s. í öngvit *besvime fuldstændig:* margir inir sterkbyggðustu menn steinliðu í öngvit *Dægst.* 25₁.

steinlím, n., *Cement*: kol, vegglím, s. *AÓ. Af.* 207₁₁. Í sjálfa hleðsluna við sjóinn eru valdir afarstórir steinar, og eru þeir límdir saman með steinlími (cementi) *KJ. Uf.* 5₁₄.

steinlíma (í), vt.. *cementere*: Þegar veggirnir voru búnir að síga, ljet jeg s. þá (cementera) að utan og ofan *Íf.* ²/₈ 90, 246a₄₉.

steinmaður, m., *Stenmenneske*: voru flestar sölubúðir lokaðar, en í þeim, sem opnar stóðu, sá eg líka steinmenn *Þús.* 1, 262₁₄.

steinmynd (-ir), f., *Marmorbillede, Marmorstatue*: ef ástin ekki er annars vegar til að gefa vísindunum líf og fjör, þá gjöra þau menn líkastan úthögginni s. *TÞH. BS.* 86₅. þeir létu reisa þeim steinmyndir að minnisvarða *GB.* 98₈.

steinmyndun (-anir), f., *Stendannelse*: steinmyndanir og hringferð efnanna í náttúrunni *Av.* 6, 46₂₂. Í Vínarborg hafa frægir læknar fundið kúlur í holdi manna og steinmyndanir í blöðrum með Röntgens-geislum *Eimr.* 2, 74₂₁.

steinn (-s, -ar), m., *Sten;* vera milli steins og sleggju (*være mellem Ambolt og Hammer*), *befinde sig i en pinlig Stilling, være tvivlraadig om, hvortil man skal beslutte sig*: Hann var sannarlega milli steins og sleggju *Rób.* 107₂₂.

steinnáma, m., *Stenbrud*: Hann hafði atvinnu í steinnáma *Sm. Hps.* 129₂₅.

steinolía, f., *Stenolie, Petroleum*: s. varð að fám árum aðalljósmatr um allt *Ið.* 3, 141₃₀.

steinolíubrunnur (-s, -ar), m., *Petroleumskilde*: til þess að atvinna og gróði af steinolíubrunnunum í Galizíu færi ekki að forgörðum *Skír.* 87, 107₃₄.

steinolíulampi, m., *Petroleumslampe*: þar sem kostnaðr af því (o: að hafa gasljós) er minni enn að hafa steinolíulampa *Ið.* 3, 144₂₅.

steinolíulind (-ir), f., = steinolíubrunnur: fundust ákaflega miklar steinolíulindir í Ameríku *Ið.* 8, 141₂₈.

steinolíutollur (-s, -ar), m., *Told paa Petroleum*: lækka sikurtoll, steinolíutoll og hrísgrjónatoll *Skír.* 91, 46₁₈.

steinprenta (a), vt, *lithografere*: steinprentaðar myndir með litum *LÍ.* 90₃₀. að fullgjöra nokkrar steinprentaðar myndir *TÞH. Dr.* 1, 1, 24₈.

steinprentmynd (-ir), f., *Lithografi:* Eirstungur og steinprentmyndir af því málverki hanga víða í húsum *Sk.* ²/₁₀ 80, 241₁₃.

steinrið, n., *Stentrappe*: liggur s. af götunni niður þangað *Þj.* ²⁹/₁₀ 86, 190b₂₂. körfu með flöskum var

verið að bera upp breiða steinriðið *Ss. Íf.* 3, 42₁₀. eru breið s. upp að ganga *Eimr.* 2, 22₁₀.

steinristur, f. pl., *Inskriptioner paa Sten, Stenskrift*: á elztu steinristum þeirra landa *Av.* 6, 180₂₉.

steinristur, pp., *indristet, indhugget i Sten*: steinristar rúnir *Ið. SG.* 16₂₁.

steinrotast (a), v. refl., *dræbes fuldstændig* (*ved Slag paa Hovedet el. ved at støde med Hovedet imod noget*): Þjónn, sem var að rétta keisaranum kaffibolla, steinrotaðist *Skír.* 89, 59₂₀.

steinrunninn, pp., *forstenet, petrificeret*: Þetta tímabil byrjar á miklu sand- og leirlagi, og finnast í því aldini stein-runnin *Fjöl.* 1, 125₂₂. steinrunnar jurtir *BJ. EÓ.* 23₂₈. Eptir steinrunnum leifum jurta og dýra setjum vjer saman sögu jarðarinnar *Av.* 6, 69₂₂.

steinsalt, n., *Stensalt*: Úti fyrir voru tvær hellur til að mala með mais, kaffi, kakaó og s. *Ið.* 2, 163₁.

steinselja, f., *petroselinon, Persilie*: S. leysir þvagsins þúnga *EÓ.* 44b₁₅. hestarnir átu smára og nývaxna steinselju *Il.* 1, 57₁₂. Að þurka hvannarblöð og steinselju *EB. Kf.* 19₉.

steinsetja (-set, -setjum; -setti, -settum; settur), vt., *stensætte*: seinna fóru menn að reisa vinum sínum, vandamönnum og höfðingjum bautasteina og stóra steinsetta hauga *PJ. Ns.* 48₈.

steinskorinn, pp., *indhugget i Sten*: Þessir steinar báru að fornu steinskorið vitni þess, hver réttur konungur var yfir Svíum *Nðl.* $^{28}/_{8}$ 80, 76a₄.

steinslétta, f., *Plinthe, Sokkel*: Þeir (ɔ: obeliskarnir) standa á steinsléttum, sem eru misstórar eptir obeliskunum *Ið. SG.* 164₂₄.

steinsmiður (-s, -ir), m., 1. *Stenhugger*: hvorki s. né málari hefði látið aðra eins handaskömm eptir sig liggja *Lear* 45₁₆. — 2. *Murer*: Blöðin munu lúka lofsorði á dugnað skozkra steinsmiða *Ss. Íf.* 1, 172₁₀.

steinsnar, n., *Stenkast; saa langt, som man kaster med en Sten*: Fjallið er örmjótt að ofan og því ekki s. yfir skarðið *Av.* 18, 18₈₁.

steinsofa (-sef, -sofum; -svaf, -svófum; -sofinn), vi., *ligge i dyb Søvn*: Eg held öll veröldin steinsofi *Lear* 24₇. Skamt frá hestinum lá eigandinn steinsofandi *Dv.* 5, 53₂₈.

steinsofna (a), vi., *falde i dyb Sövn*: Walker var steinsofnaður *Ið.* 7, 111₁₂. loksins steinsofnaði hann *Hd.* 60b₃₄.

steinsótt, f., *lithiasis, Stensygdom, Stensmerter*: mjög þungt haldinn af s. *HH. Lút.* 47₂₀. árið 1864 tók Þorsteinn að þjást af s., *Huld* 2, 54₁₇. Hér má og nefna hina hættulegu s. *MJ. Bfr.* 292₂₆.

steinstallur (-s, -ar), m., *Basis, Fodstykke af Sten*: Hún (ɔ: líkneskjan) stendur á steinstalli *KJ. Uf.* 47₃₅.

steinstoð (-ir), f., *Stenstøtte*: þar standa enn steinstoðir eða steinsúlur *PM. Ág.* 7₁₉.

steinstöpull (-stöpuls, -stöplar), m., *Stenstøtte*: sumstaðar liggja þar steinstöplarnir hálfgjörðir eða algjörðir *Ið. SG.* 165₁₇.

steinsuga, f., *petromyzon, Lampret. Gr. Df.* 94₈.

steinsúla, f., *Stensöjle, Stenstøtte*: Þessar steinsúlur kalla menn obeliska *PM. Ág.* 7₂₂.

steintafla, f., *Stentavle, Sten-*

plade: Drottinn fjekk Móses einnig tvær steintöflur *Tang* 37₇. það var auglýst á steintöflum eða spjöldum *Av.* 6, 150₉. s., er skráð voru á þessi orð *Sm.* 42₁₈.

steintak, n., 1. *Opløftelse af en Sten:* Þeir reyndu afl sitt á steintökum *Þs.* 1, 304₁₈. — 2. *Stenbrud:* var mörg ár verið að höggva grjót það í miklu steintaki *Íf.* ¹⁴/₈ 95, 270c₇₉.

steintegund (-ir), f., *Stenart, Mineral:* aðrir hlutir af ýmsum steintegundum *Skír.* 85, 33₁₅. það orkar miklu um steinmyndanir og umbreytingar á steintegundum *Av.* 6, 52₂₁. Ýms moldarjörð, leirjörð, steintegundir *BJ. EÓ.* 28₂₇. allar þessar steintegundir eru kristallaðar *StN.* 1, 41₂₃.

steintól, n. pl., *Stenredskaber:* þó hafa þeir ekki annað en steinvopn og s. til allra smíða *Ið.* 4, 178₄.

steintröppur, f. pl., *Trappetrin af Sten:* lágu þar s. niður *Þús.* 1, 287₁₀.

steinugla, f., *strix bubo, Stenugle.*

steinvarði, m., *Stenvarde, Pyramide:* (pýramídarnir) eru ferstrendir steinvarðar *PM. Ág.* 7₇.

steinverkfæri, n. pl., *Stenredskaber:* hin lítilfjörlegustu s. *Av.* 6, 99₁₅. í þeim (ɔ: sorphaugunum) eru s. *PJ. Ns.* 48₅.

steinvopn, n. pl., *Stenvaaben:* í stað þess að þeir höfðu áður haft s. *PM. Ág.* 9₂₂. sumir hafa t. d. notað s. *Av.* 6, 99₂.

steinþegja (-þegi, -þegjum; -þagði, -þögðum; -þagað), vi., *iagttage den dybeste Taushed:* nú steinþögðu þau það sem eptir var nætur *Þús.* 1, 217₇. steinþögðu þau bæði nokkura stund *Verð.* 45₇. læknirinn steinþagði *GP. ÞS.* 17₂₄.

steinþegjandi, ppræs., *som iagttager den dybeste Taushed:* biskup gekk s. um gólf *TÞH. BS.* 104₉. (Grímur) sat þar s. dálítla stund *GP. ÞS.* 12₅. Hann sat s. og hreyfingarlaus litla stund *Ið.* 2, 49₆.

steinþrep, n., *Trappetrin af Sten:* liggja 248 s. niður að vatninu *Íf.* ¹⁴/₁₀ 85, 179b₃₁.

steinþrðm (-þramar, -þramir), f., *Trappetrin af Sten:* Það mátti telja 200 steinþramir utan á henni (ɔ: pýramíðunni) *Ið. SG.* 161₇.

steinþungur, a., *uhyre tung, overordenlig stærk:* meðan þessi steinþungi straumur var að byltast fram, svo sem áin, er stíflan er úr tekin *PS. Ast.* 258₃₃.

steinþögn (*g. sg.* -þagnar), f., *dybeste Taushed, Dødsstilhed:* það var s. í salnum *Ið.* 4, 32₄.

steinöld (*g. sg.* -aldar), f., *Stenalder:* hafa menn kallað það tímabil s., *PM. Ág.* 139₁₈. Elzta tímabili mannkynssæfinnar hefir verið skipt í þrjá kafla eftir efninu í verkfærum þeim, er menn þá höfðu: í s., eiröld og járnöld *Av.* 6, 98₃₅.

stél, n., *Hale paa en Fugl:* og svo sem drekar loptið smjúga | í botnunum með brezka vjel, | er beindi fluginu líkt og stjel *GT.* 123₁. Stjelið er gult og hvítt *TÞH. Tíb.* 1, 71₁₁.

stela (**stel, stelum; stal, stálum; stolinn**), 1. vt. med dat., *stjæle:* Eiga vildi allt, en stal | aldrei minnu' en ríkisdal *GT.* 132₄. — 2. vt. *med Personen i acc. og Tingen, som stjæles, i dat:* hitt er meira: | að mæran jöfur | sjálfan sauðum stal *JT.* 315₇.

stélfjöður (-fjaðrar, fjaðrir), f.,

Halefjeder: Fuglarnir hafa ýmist stuttar eða langar stélfjaðrir *PJ. Ns.* 79₇. Karlfuglarnir hafa langar stélfjaðrir 87₁₀.

stelkur (-s, -ar), m., *phaeopus totanus*, *Rødben. Mohr* 45₁₅. *totanus calidris. Faber* 25₂₆. *Gr. Df.* 62₆. *Gr. Sk.* 95, 39₂₃.

stelling (-ar), f., *Stilling*: hann stóð grafkyr í sömu stellingu *Þús.* 2, 7₃. Mest gaman höfðu þeir þó af að binda þá (ɔ: næturverðina) í skoplegar stellingar *Ið.* 1, 284₂₂. það má láta limu hins svæfða haldast kyrra í sömu stellingunum 7, 113₂₇. að koma hverfisteininum í þær stellingar, að jeg gæti snúið honum *Rób.* 52₁₂.

stelpa, f., *Tøs*: Hún gæti þó setið hjá stelpan á daginn *JT. PoS.* 6₂₂.

stelsjúkr, a., *stjælesyg*: skrá yfir stelsjúkt fólk *Þj.* ¹³/₉ 96, 175c₂₆.

stelsýki, f., *Stjælesyge*, *Kleptomani*: S. (kleptomani) ætla margir að sé engin sýki *Fk. A.* ²⁵/₁₁ 90, 48a₃₀.

stelvís, a., *tyvagtig*: hrakmennið sje opinbert | og þekkist æ af stýfðum stert, | sem s. sálin táði *Ból-H.* 112₄.

stelvísi, f., *Tyvagtighed*.

stemma (1), vt., *stanse*, *opdæmme*; s. stigu fyrir e-u *spærre Vejen for noget*, *lægge Hindringer i Vejen for*, *forebygge*: Það þarf annað til að s. stigu fyrir hallærum hjá okkur *Fjöl.* 1, 78₁₄.

sterkbeygður, pp., *stærkt böjet*: Öllu sægir saman, sterkbeygðum sögnum og veikbeygðum *TB.* 9, 43₈.

sterkbygður, pp., *stærkt bygget*, *af stærk Legemsbygning*: D. var s. og heilsuhraustur *Alm.* 85, 29₂₂.

sterkja, f., *Stivelse*: munnvatnið, sem vjer rennum niður með fæðunni, breytir allri sterkju (stivelse) í sykur *JJ. EML.* 75₃₀. safnast saman í þær (ɔ: cellurnar) mikið af næringarefnum, einkum sterkju eða mjölefni *TB.* 12, 174₁.

sterkjuefni, n., *Stivelse*: við meltinguna breytist s. (Stivelse) í sykur *Spenc.* 82₂₇.

sterkraddaður, a., *som har stærk Stemme*: sagði einhver s. að baki honum *TÞH. BS.* 175₂₂.

sterktrúaður, a., *som har stærk*, *urokkelig Tro*: þeir voru of sterktrúaðir á uppeldi og skólamentun *FkA.* ²⁴/₈ 90, 23a₄.

sterkyrði, n. pl., *stærke Udtryk*: s. og stóryrði Lúters *HH. Lút.* 55₁₂.

stétt (-ir), f., 1. *Fortov*: þakhellur sendast niður í stjettina *Björl.* 50₁₆. en út á stjettum | að þilja slíkt mjer þykir hart *GT.* 71₂. — 2. *Stand*, *Stilling*: meðan oss er ekkji farið so fram, að stjettirnar hjer á landi verði nákvæmlega að greindar *Fjöl.* 3, 2, 21₇. Þetta má finna í lægstu stétt lífsins *TB.* 7, 109₇.

stéttahroki, m., *Standshovmod*: Fyrir þennan svívirðilega stjettahroka hafa menn getað orðið svo harðbrjósta, að *Sm.* 118₂₉.

stéttamunur (-ar), m., *Standsforskel*: að jafna stéttamuninn *TUM.* 1, 22₆.

stéttarbróðir (-bróður, -bræður), m., *Standsfælle*: stjettarbræður hans í öðrum löndum *TUM.* 1, 29₂₄. til styrktar fátækum stjettarbræðrum *Sm.* 150₄.

stéttardrœgur, a., *partisk for sin Stand*: einhver sá, er vér vissum með fullri vissu um að eigi væri eigingjarn eða stéttardrægur,

en stéttdrægir eru flestir af þeim góðu guðsmönnum *Sk.* $^{14}/_{12}$ 78, 446$_{35}$.

stéttaskifting (-ar), f., *Inddeling i Stænder, Kasteinddeling, Kastevæsen:* Trúnni fylgir römm séttaskipting, og er hinn lægsti flokkur (pariar) fyrirlitinn af öllum hinum *PJ. Ns.* 40$_{16}$.

stéttdrægur, a., = stéttardrægur.

steypa, f., *Støbning*: (bergin) eru slétt víða og öll ein s. án lagskiptingar *Av.* 20, 69$_{9}$.

steypa (i), vt., 1. med dat., *styrte, nedstyrte:* hann steypti sér niður af múrunum. — 2. med acc., *støbe:* s. kerti. steyptur steinn *Beton*: Gólfið er rennisljett úr steyptum steini *KJ. Uf.* 48$_{27}$.

steypibað, n., *Styrtebad, Douche:* tyrknesk böð og steypiböð *Sm.* 109$_{22}$. setubað, fótabað, s. (Douche) *N. Hf.* 69$_{5}$.

steypiflóð, n., *Oversvømmelse*: sjer hellir yfir heiminn | það heiptar s. *Ald.* 2, 9$_{12}$.

steypiregn, n., *Skylregn, øsende Regn*: *S.* voru sjaldgæfari enn jarðskjálftar *LLH.* 92$_{22}$. steypiregnið, sem því fylgdi, varð að þvo hreiðrið *Blk.* 115$_{22}$.

steypireyður (-ar), f., *balaena musculus. Mohr* 13$_{21}$. *Gr. Df.* 47$_{14}$.

steypirigning (-ar), f., = steypiregn: var s. *PP. NS.* 72$_{18}$.

steypiskúr (-ir), f., = steypiregn: þess á milli á sumrin eru steypiskúrir með þrumum og eldingum *Austri* $^{6}/_{7}$ 85, 54c$_{65}$.

steypijárn, n., *Støbejærn:* Önnur tegund járns er s. *StN.* 1, 84$_{22}$.

steypumót, n., *Støbeform:* að afbrigðileikum frá gamalli venju sé ekki þrengt inn í hleypidóma-steypumót tískunnar *Alm.* 85, 38$_{5}$.

steypusteinn (-s), m., *Beton*: þar er nýbygt íveruhús úr steypusteini (beton) *Þj.* $^{20}/_{1}$ 83, 7c$_{31}$.

steyta (i), vt., *støde:* Þegar steyttur hvítur sykur er brúkaður í kökur, verður að sigta hann eða s. mjög fínt *EB. Kf.* 97$_{20}$.

steyting (-ar), f., *Støden, Stødning:* það gat jeg bráðum sagt mér sjálfur, að við steytinguna mundu margar smáagnir losast úr steininum *Rób.* 64$_{7}$.

stía, f., *Sti, Indelukke.*

stía (a), vt. med dat., *skille, adskille*: einlægt var litla lambinu stíað frá mömmu sinni á nóttinni *TÞH. Tib.* 1, 21$_{2}$. fyrsta stigið til að s. sundur ríki og kirkju *Skír. um ár.* 91, 40$_{34}$.

stífla, f., 1. *Dige, Dæmning:* til að grafa sundur stífluna *Ið. SG.* 119$_{5}$. reisa stíflur við ofríkisflóði auðlegðarinnar *Skír.* 87, 22$_{22}$. — 2. *Sluse:* tóku landsmenn stíflur úr flæðigörðum *PM. Nls.* 119$_{12}$. — 3. *Tilstopning*: undir eins og stíflur lungnanna eru teknar í burtu *Sw. VE.* 242$_{27}$.

stífla (a), vt. 1. *stemme, afdæmme.* — 2. *spærre, tilstoppe*: þegar óhreinindi þessi eru kyrr á hörundinu, s. þau svitaholurnar *JJ. EML.* 59$_{5}$. af því að eitthvað stíflar barkakýlið *Sw. VE.* 242$_{22}$.

stíflugarður (-s, -ar), m., *Dæmning:* Jarlinn lætur byggja stíflugarða *Ið. SG.* 28$_{1}$.

stífl|un (-anir), f., *Tilstopning, Forstoppelse:* s. blóðæða *MJ. Bfr.* 292$_{4}$.

stiftamtmaður, m., *Stiftamtmand:* Œðsti embættismaður í landinu sjálfu er stiptamtmaðurinn *LÍ.* 75$_{17}$.

stifti, n., *Stift.*

stiftsyfirvöld, n. pl., *Stiftsøvrighed.*

stig, n., 1. *Skridt:* hið fyrsta s. til þess að ná takmarkinu *Sm.* 48$_{17}$. — 2. *Trin:* þar sem menntunin er ekki á hærra stigi *Gr. Kv.* 93$_{22}$. á hverju stigi sem umræðurnar eru *StA.* 75, 38$_{20}$. — 3. *Herkomst, Byrd:* af lágum stigum *af ringe Herkomst. Sm.* 43$_{9}$. af háum stigum *af höj Byrd.* 43$_{10}$. — 4. *Grad i Arithmetiken:* likingar fyrsta og annars stigs *LHA.* 3, 149$_{14}$. — 5. *Point:* þurfa þeir að minnsta kosti að fá 18$^{1}/_{3}$ s. í þessum 5 námsgreinum *LHA.* 3, 153$_{17}$.

stiga (**stíg, stígum; sté** *og* **steig, stigum; stiginn**), vi., *stige, træde;* s. ekki í vitið *ikke have for megen Forstand, være enfoldig:* karlinn var orðinn ölvaður og steig ekki áður í vitið *TÞH. BS.* 148$_{1}$.

stigamaður, m., *Stimand, Stratenrøver.*

stigamenska, f., *Stratenrøveri:* Stigamennsku kennir nú sjaldan á Ítalíu eða Sikiley *Skír.* 84, 79$_{12}$. en vígaferli, hefndamorð og stigamennska lægi þar í landi 85, 83$_{3}$.

stigbreyta (**í**), vt. med dat., *komparere:* þessi lýsingarorð stigbreytast óreglulega *Sv. Hallg. D. lesb.* 1880, XIII$_{9}$.

stigbreyting (**-ar**), f., 1. *Komparation:* s. lýsingarorða *LO.* 38$_{1}$. — 2. *gradvis Overgang, Gradation, Trinfølge:* Í ljósbandinu sést jöfn s. úr einum lit í annan *Av.* 8, 27$_{13}$. að lýsa vantrúnni í öllum hennar myndum og stigbreytingum *Ald,* 1, 34$_{20}$.

stigleysa, f., *Stiløshed, Vejløshed, vejløse Steder:* vér reikuðum stigleysu um skógana *Skír.* 90, 11$_{9}$.

stigmunur (**-ar**), m., *Gradforskel:* hér er því munurinn bara s. *TB.* 12, 198$_{19}$.

stígvél, n., *Støvle.*

stígvélafág|un (**-anir**), f., *Pudsning af Støvler:* Í því húsi er allt gert með rafurmagni, matreiðsla, s. o. s. frv. *Skír.* 88, 79$_{20}$.

stigvísandi, m., *Vejviser:* auk tveggja svissneskra stigvísenda *Skír.* 87, 7$_{16}$.

stika (**a**), vt., *maale (med Alenmaal):* s. ljerept og mæla brennivín *JT. PoS.* 69$_{27}$.

stikna (**a**), vi., *steges, brænde;* s. af harmi *knuges af Sorg, være beklemt af Sorg:* þá sýndist hjarta hennar s. af harmi *PS. Ast.* 256$_{22}$.

stikuvarningur (**-s**), m., *Alenvarer:* að selja lítið eitt af stikuvarningi *PP. Sms.* 80$_{1}$.

stíla (**a**), vt., 1. *stile:* Sje þess konar málefni stílað til þingsins í heild þess, skal það afhent þeirri deildinni, er *LHA.* 3, 137$_{14}$. — 2. *foreskrive, diktere:* hafi hún (ɔ: kirkjan) neytt meðlimi sína þegar á unga aldri til að vinna eið að þeirri trúarjátning, sem hún sjálf hafi stýlað *Ald.* 2, 95$_{22}$.

stilla (**í**), vt., 1. *stanse, borolige.* — 2. *stemme (et Instrument):* hún stillti hann (ɔ: gítarinn) og fór svo að spila og syngja undir *GP. ÞS.* 105$_{3}$. — 3. s. sig um *afholde sig fra, bare sig for:* eg gat eigi stilt mig um að hlæja *jeg kunde ikke bare mig for at le.*

stillifæri, n. pl., *Regulatorer:* s. (regulatorer) og hjól *Ið.* 2, 90$_{18}$.

stillilegur, a., 1. *moderat, maadeholden:* að það sé gjört á stillilegan hátt *Mill* 107$_{22}$. — 2. *rolig:* hið gagnorða og stillilega svar *PS. Ast.* 90$_{7}$.

stilling, f., *Besindighed; Ro:*

heyrðu mig með stillingu *Þús.* 1, 20$_{29}$. Drottningin hlýddi með stillingu á dóttur sína 3, 124$_{32}$.

stillingarmaður, m., *besindigt Menneske:* K. er einstakur s. *Skír.* 89, 20$_{36}$.

stilliverk, n., *Kompensationsindretning:* er á sæúrum snildarlegt s. (Compensation) *Urs.* 188$_{1}$.

stillur, f. pl., 1. *stille Vejr:* sífeldar s. og hiti á daginn *Fk.* $^{17}/_{5}$ 84, 21a$_{42}$. — 2. *Række af Stene (som man kan gaa paa uden at blive vaadskoet) gennem en Aa, en Bæk el. et Morads:* (hann) sjer þá bráðum, hvar kvennmaður kemur sunnan yfir stillurnar *JT. PoS.* 107$_{11}$. þessar s. er sagt að tröllkonan úr Búrfelli hafi sett í Þjórsá *Þs.* 1, 161$_{9}$.

stílmynd (-ir), f., *Vignet, Kliché.* Frá hans tímum eru til stýlmyndir bæði úr trje og málmi *JB. Pr.* 15$_{4}$. Stýlmyndin er til á forngripasafninu í Reykjavík 15$_{36}$.

stílsnillingur (-s, -ar), m., *fortrinlig Stilist:* leitum í ritum frægustu stýlsnillinga *HH. SK.* 42$_{24}$.

stíma (a), vi., *kæmpe:* þar sem eg hefi langan tíma | án þess að fá neitt afrekað | um þína blíðu náð að s. *JT.* 188$_{4}$.

stímabrak, n., *Kamp, Bryderi:* hin síðustu ár hafði hann orðið að standa í mesta stímabraki í hreppsnefndinni *Verð.* 85$_{23}$. Þetta s. stóð yfir nærri því í tvo mánuði *PP. NS.* 46$_{27}$. í hverjum vandræðum og stímabraki enska stjórnin hefir átt að standa heima hjá sjer *Skír.* 82, 17$_{9}$.

stímamjúkur, a., 1. *smidig:* það (ɔ: lýsið) gerir verkvélarnar liðugar og stímamjúkar *AÓ. Af.* 39$_{30}$. — 2. *forekommende, høflig:* Þjer verðið að vera frábærlega kurteis og s. *Þús.* 2, 76$_{30}$. hógvær og s. *Auðv.* 67$_{25}$. Við barónninn og konung var hann furðanlega s. *PP. Sms.* 241$_{18}$. stímamýkri *Skír.* 90, 82$_{8}$.

stimpilgjald, n., *Stempelafgift:* aðnjótandi ívilnunar á stimpilgjaldi *StA.* 74, 4$_{17}$.

stimpill (**stimpils, stimplar**), m., *Stempel, Præg:* Þjóðernið er sá s., sem hver maðr fær af því landi, sem hann fæðist í *Fk.* $^{12}/_{2}$ 88, 17b$_{43}$. (Kúgunarandinn) setti stimpil sinn á hverja taug í lífi þjóðarinnar *Br.* 5, 2$_{25}$.

stinga (**sting, stingum; stakk, stungum; stunginn**), vt. med acc. og dat. og vi., *stikke;* s. manni sneið *stikke paa en:* að hann með þessum orðum stingi sneið Konráði Gíslasyni *FJ. NV.* 6$_{10}$. — s. á e-m *punktere en, foretage en Punktur LHA.* 3, 82$_{23}$. — s. í stúf *stikke af:* Þetta fagra og frjóva land stingur mjög í stúf við eyðimerkurnar í kring *TB.* 7, 294$_{3}$. þá stingur í stúf *da indtræder en pludselig Forandring. Safn* 2, 610$_{3}$. — s. sér niður a) *nedstige:* hvað því veldur, að miðjarðarstraumurinn stingur sjer niður í lognbeltunum um hvarfbaugana *Björl.* 71$_{1}$. b) *vise sig sporadisk:* þó hefir hún (ɔ: kólera) stungið sjer niður hjer og hvar á Ítalíu *Skír.* 87, 6$_{21}$. — s. saman nefjum *stikke Hovederne sammen.* — s. upp *dirke:* stakk hann upp skrána *JT. PoS-* 124$_{21}$. — s. upp á *foreslaa:* jeg ætlaði að s. upp á öðru við yður *PP. Sms.* 201$_{14}$. undir eins og upp á því var stungið að *Ið.* 7, 69$_{25}$.

stingfluga, f., *stomoxys, Stikflue:* Mýflugur eru tvenns konar, rykmý og stingflugur *PJ. Ns.* 110$_{16}$.

stinghnífur (-s, -ar), m., *Dolk:* hann otaði þegar að mjer stinghníf sínum *TÞH. HoI.* 82₁₅.

stingjárn, n., *Stikjærn:* ef maður gæti hitt á bein þetta með stingjárni, þá væri draugsi unninn *Þs.* 1, 321₄.

stingur (-s, -ir), m., 1. *Stik:* fremst allra stóð sérin með 18 stingjunum *ÓÓ. Hv.* 14₈. — 2. *Sting:* stingur fyrir hjartanu *HGTh.* 111₈₄.

stinningsgola, f., *frisk Brise:* Það er s., svo að hnitar í báru *Björl.* 35₂₁.

stinningskaldi, m., *frisk Kuling:* hún (ɔ: golan) er sjaldan hvassari en á borð við það er farmenn nefna stinningskalda *Björl.* 21₅. 72₁₆. var s. á eftir *KJ. Uf.* 25₂₂.

stinnur, a., *stind, stiv.*

stirðfættur, a., *stivbenet, som har stive (ikke smidige) Ben:* Þú munt verða stirðfættur að krjúpa fyrir Þórði presti í dag *TÞH. BS.* 57₂₆. Hún var stirðfætt og klaufhent *Eimr.* 2, 32₈.

stirðlegur, a., *stiv:* Fyrst og fremst kunni jeg illa við, hversu allar hreyfingar voru hægar og stirðlegar *Trh.* 33₂₂.

stirðleiki, m., 1. *Stivhed:* að láta þenna stirðleika hætta *Ið.* 7, 114₂₅. hrista stirðleikann úr taugum og liðamótum *EH. Von.* 6₂. — 2. *Mangelfuldhed i metrisk Henseende:* það ollir þeim stirðleika, að framburðurinn verður óviðkunnanlegur *Fjöl.* 2, 1, 44₁₈.

stirðleikur (-s), m., = stirðleiki: meira ber á þessum stirðleik í handleggjunum en í fótunum *Ið.* 7, 114₁₉. stirðleikurinn yfirtók. *GTh. Lm.* 43₃₂.

stirðlyndi, n., *Vrantenhed, Gnavenhed:* s. og miklir siðferðiskostir eru opt samfara *HD. MiH.* 33₉.

stirðlyndur, a., *vranten, gnaven.*

stirðna (a), vi., *stivne, blive stiv, blive mindre smidig:* hvurnig menn stirðni með aldrinum *Fjöl.* 4, 3, 50₂₂.

stirður, a., 1. *stiv, uböjelig.* — 2. *ufuldkommen el. fejlagtig i formel Henseende:* það er stirt og illa ort *S.Eg. Lm.* 131₅.

stírur, f. pl., *Stivhed i Öjnene:* Hann er með s. í augunum enn þá *Ið.* 1, 151₂₃. Marteinn neri stírurnar úr augunum 6, 186₁₃. núið stýrurnar úr augum yðar *Þús.* 1, 365₉.

stjá, n., 1. *Bevægelse:* vera á stjái *være i Begvægelse, færdes;* fara á s. *sætte sig i Begvægelse.* — 2. *Tummel:* Ef mjer hrinda háðungar | heims í blindu stjái *LB. RF.* 4, 8₂. s. og stímabrak lífsins *HD. MiH.* 45₁₆.

stjaka (a), vt. med dat og vi., 1. *støde med en Baadshage:* Síðan stjakaði formaðurinn skipinu út aptur *Þs.* 1, 404₁. — 2. *skubbe:* öndin stjakaði við kettlingunum, þegar henni þótti þeir fara of nærri tjörninni *Dv.* 5, 11₉.

stjaldra (a), vi., = staldra: Lát þér einnig verða gengið að sóttarsæng hins deyjanda og s. þar við *HGTh.* 38₈. Vér viljum enn þá s. við vöggu þína 66₂₈.

stjana (a), vi., *tjene, opvarte:* sem bjástra og s. buktandi með auðmýkt *Lear* 47₅. heldur bara til þess að þú svona stjanaðir undir mig *Ið.* 4, 393₈.

stjarfi, m., *Stivhed; Stivkrampe:* Stundum er stjarfinn ekki vel magnaður *Ið.* 7, 114₁. Þegar mikið kveður að stjarfanum, þá er það opt alveg ómögulegt að ná limunum úr stöðu þeirri, sem þeir voru í 114₁₈.

Má hjer nefna til bakteriu þá, er veldur stjarfa (stifkrampa) *Eimr.* 2, 123$_{18}$.

stjarfur, a., *stiv*: handleggurinn á honum og fingurnir (voru) stjarfir *Ið.* 7, 111$_{18}$. Dr. A. hefir einnig veitt eptirtekt ungri stúlku, er varð stjörf, þegar hún horfðist í augu við sig í skuggsjá 111$_{26}$.

stjarna, f., 1. *Stjærne.* — 2. *Syvstjærnen*: Vjer tökum þar aptur til sögunnar, sem stjarnan var geingin nær miðaptansstað *J. PoS.* 118$_{20}$.

stjarnaskari, m., *Stjærneskare*: nóttin logaljósum prýdd, | líka stjarnaskarinn fríður | svífa yfir lög og lönd *Sb.* 47, 1$_{4}$.

stjarnbjartur, a., *stjærneklar*: á stjarnbjartri nóttu *Tegn. Frþ.* 23$_{12}$.

stjarnfróður, a., *stjærnekyndig*: Jón Bjarnason var hinn stjarnfróðasti maður *JB. Rht.* 102$_{10}$.

stjarnfræði, f., *Astronomi*: Rúmfræði, s., talnalist *JB. Rht.* 19$_{17}$. 102$_{3}$.

stjarnfræðingur (-s), m., *Astronom*: þjóðverskr stjarnfræðingr *Sk.* $^{25}/_{8}$ 80, 214$_{5}$. Enga stjörnu í sólkerfi voru hafa stjarnfræðingar athugað jafngerla sem Mars *Ið.* 3, 65$_{17}$. Galilei var inn fyrsti stjarnfræðingr, er notaði sjónpípu 66$_{32}$.

stjarnlaus, a., *stjærneløs*: og dimm og s. væri nótt *TB*, 17, 208$_{25}$.

stjarnleiftur, n., *Stjærneblink*: né hraðar fara um himinveg | stjarnleiptra skot *TB.* 17, 215$_{30}$.

stjóri, m., 1. *Ankersten.* — 2. *Styrer*, *Hersker.*

stjórn (-ir), f., *Styrelse*, *Regering*: hin danska s. *Fjöl.* 3, 2, 24$_{22}$. s. á sjálfum sér *Selvbeherskelse*: sú frábæra stilling, s. á sjálfum sér, er hann sýnir *Ið.* 6, 270$_{3}$.

stjórnandi, m., *Styrer*, *Regent*: stjórnendur þjóðanna *Fjöl.* 3, 2, 24$_{19}$.

stjórnarathöfn (-hafnar, -hafnir), f., *Regeringshandling*: hér er ekki um annað að ræða en ólíka skoðun tveggja flokka á einhverri s. *Sk.* $^{28}/_{12}$ 78, 462$_{48}$.

stjórnarblað, n., *Regeringsblad*, *officielt Blad*: vildu stjórnarblöðin drepa því öllu á dreif *Skír.* 87, 110$_{26}$.

stjórnarbót (-bætur), f., *Forbedring af et Folks Statsforfatning*, *Statsforbedring*: að þjer gjörist sjálfur konúngur Sljettumanna og veitið þeim s. og frelsi líkt og á Einglandi er *Fjöl.* 4, 2, 24$_{14}$. Þótt vjer höfum nú fengið s. *Av.* 5, 4$_{5}$.

stjórnarbreyting (-ar), f., *Regeringsforandring*: stjórnarbreytingu, sem komið varð á án þess að konungur stæði þar á móti *Ið.* 5, 357$_{27}$.

stjórnarbylting (-ar), f., *Statsomvæltning*, *Revolution*: Hann hefir ritað sögu stjórnarbyltingarinnar 1848 *Skír.* 79, 53$_{24}$. þær byltingahugmyndir, . . . er brutust úr læðingi í stjórnarbyltingunni miklu á Frakklandi 1789 *Fk.* $^{30}/_{11}$ 85, 85a$_{57}$.

stjórnardeild (-ir), f., *Departement*: íslenzka stjórnardeildin *LÍ.* 75$_{18}$. hin íslenzka stjórnardeild *StA.* 74, 2$_{4}$.

stjórnardeildarforingi (-ja, -jar), m., *Departementschef*: Fyrir þessu stjórnarráði stendur ráðgjafi Íslands, og hefir hann undir sér einn stjórnardeildarforingja *JH. HEOS.* 18$_{8}$.

stjórnarefni, n. pl., *politiske Anliggender*: (þeir) segja almúgamenn bera litla vitsmuni til að starfa að stjórnarefnum *Fjöl.* 1, 84$_{17}$.

stjórnarfar, n., *Regeringsme-*

UNIVERSITY

thode, Regeringsanliggender, politiske Forhold: með Prússum hefur verið kallað ófrjálslegt s. *Skír.* 73, 92₁₅. Upp frá því rjeð hann mestu um s. ríkisins, meðan hann lifði *Ið*, 7, 68₂₈.

stjórnarfarslegur, a., *politisk:* í félagslegu og stjórnarfarslegu tilliti *Ið.* 6, 228₂₄.

stjórnarform, n., *Regeringsform:* þar sem menn skeyta ekki um s. eða trú *Gr. Kv.* 119₁₁.

stjórnarforseti, m., *Konseilspræsident, Premierminister:* þeir skoruðu sem fastast á stjórnarforseta soldáns *Skír.* 88, 27₂₆.

stjórnarfrumvarp, n., *Regeringsforslag:* Bæði stjórnarfrumvörp og frumvörp frá þingmönnum má kalla aptur *LHA.* 3, 136₂₉.

stjórnarfræði, f., *Statsvidenskab, Politik:* vildi hann kenna mjer stjórnarfræði *Þús.* 3, 11₂₂.

stjórnarfyrirkomulag, n., *Regeringsindretning, Statsorganisation, Statsforfatning:* Má enga breyting gera á stjórnarfyrirkomulagi þeirra *Av.* 13, 208₂₃.

stjórnargrein (-ir), f., *Bestyrelsesgren:* Sjerhver embættismaður . . . er skyldur að gegna um stundarsakir þeirri þjónustu, sem er samfara þeirri stöðu, er æðri er en staða sjálfs hans í sömu s. *LHA.* 3, 77₁₈.

stjórnarherra, m., *Minister:* Tímabilið þaðan frá og til 1784 er kennt við stjórnarherrann Guldberg *PM. Ág.* 285₂₅. Stjórnarherranum fyrir Ísland veitist heimild til að *StA.* 75, 82₈.

stjórnarhorf, n., *politiske Forhold:* rannsóknir hans um s. í Evrópu eru hið ágætasta í sinni röð *Skír.* 89, 85₁.

stjórnarhönd (-handar, -hendur), f., *styrende Haand:* Enginn maður getur komizt undan s. Guðs. *Myn.* 138₂.

stjórnari, m., *Styrer, Hersker:* trúin á stjórnara heimsins *HGTh.* 96₇.

stjórnarlegur, a., 1. *politisk:* í stjórnarlegum skilningi *Skír.* 76, 88₈. — 2. *forfatningsmæssig:* samkvæmt lögum um hina stjórnarlegu stöðu Íslands í ríkinu *StA.* 74, 10₁₉. frumvarp til laga um hina stjórnarlegu stöðu Íslands í ríkinu *Eimr.* 2, 3₁₆.

stjórnarlög, n. pl., *Forfatningslov:* þar sat þingið að störfum, sem ræddi stjórnarlögin *Skír.* 79, 127₁.

stjórnarlögun (-lögunar, -laganir), f., *Regeringsform:* meðal embættismanna eru sumir slíkri s. ekki meðmæltir *Fjöl.* 1, 84₁₅.

stjórnarmál, n. pl., *Statssager, Politik:* áður en þeir hafa farið að gefa sig við stjórnarmálum *Skír.* 76, 71₂₃.

stjórnarnefnd (-ir), f., *Regeringskommission:* Öndverðlega í aprílmánuði þetta sama ár var skipuð níu manna s., er hafa skyldi hið æzta vald á hendi *PM. Ág.* 228₂₂.

stjórnarráð, n., 1. *Ministerium:* að stofnað skuli s. fyrir Ísland *StA.* 74, 2₈. — 2. *Kollegium:* Stjórnarstörfum ríkisráðsins var skipt niður í 6 s. *PM. Ág.* 283₇.

stjórnarskip|un (-anir), f., *Statsforfatning:* og Sljettumenn feingji frjálslega stjórnarskjipun út af firir sig *Fjöl.* 4, 2, 26₂₁. að hann hefði glapið unga menn til þess að lítilsvirða stjórnarskipunina, sem þá var *Ið.* 6, 265₇.

stjórnarskipunarlög, n. pl., *Forfatningslov:* frumvörp til stjórnarskipunarlaga *StA.* 75, 36₂₉.

stjórnarskrá (-r, -r), f., *Forfatningslov, Grundlov:* Eins og vjer drápum á, álitum vjer s. vora frjálslega og hagkvæma í mörgum greinum *Av.* 5, 4$_{21}$. gaf hann landinu s. *Ið.* 3, 256$_{4}$. að í stjórnarskrána væri tekin upp fyrirmæli, er 6, 229$_{28}$.

stjórnarskörungur (-s, -ar), m., *fremragende Statsmand:* hver stuggur stjórnarskörungum og stóreflismönnum ríkjanna stendur af sósialistum *Skir.* 87, 13$_{22}$.

stjórnarstefna, f., *politisk Tendens, Politik:* þá var einnig við falli búið þeirri stjórnarstefnu, er *Ið.* 7, 72$_{21}$.

stjórnarstofn|un (-anir), f., *politisk Institution:* s. til að safna fróðleik og skýrslum úr öllum sveitum landsins *Mill* 232$_{4}$.

stjórnarstörf, n. pl., *Regeringsforretninger:* það strit að skifta sér af stjórnarstörfum *Ið.* 3, 255$_{16}$.

stjórnartaumar, m. pl., *Regeringens Tøjler, Statsror:* mikadóinn tók stjórnartaumana í hönd sér *Ið.* 3, 256$_{8}$.

stjórnartíðindi, n. pl., *Regeringstidende:* til að gefa út s. *StA.* 74, 12$_{14}$.

stjórnartilhögun (-högunar, -haganir), f., *Statsorganisation:* hvernig stjórnarskráin og stjórnartilhögunin ætti helzt að vera *Av.* 5, 5$_{18}$.

stjórnartími, m., *Regeringstid:* smávers um stjórnartíma rómversku keisaranna *Gr. Kv.* 105$_{16}$.

stjórnarumbrot, n. pl., *Statsomvæltning, Revolution:* það eru eingin s. í höfðinu á þjer *JT. PoS.* 105$_{4}$.

stjórnarvald, n., *Regeringsmagt, Statsmagt:* sum in þýðingarmeiri störf stjórnarvaldsins *Mill* 3$_{21}$. í skjóli stjórnarvaldsins er mönnum auðveldara að taka framförum *FkA.* $^{9}/_{12}$ 90, 54a$_{12}$.

stjórnarvél (-ar), f., *Statsmaskine:* það er sagt um þá, að engir haldi betur stjórnarvjelinni rússnesku í hreifingu *Skir.* 79, 109$_{3}$.

stjórnarvísindi, n. pl., *Statsvidenskab:* Jeg kann . . . náttúrufræði og stjórnarvísindi *PP. Sms.* 95$_{4}$.

stjórnbreyting, f., *Statsforandring:* til þess að koma á fót s. í Svíþjóð *PM. Nls.* 289$_{26}$.

stjórnbreytingamaður, m., *Statsforandringsmand:* stjórnbreytingamenn geta hér til svarað *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 340$_{21}$.

stjórnbrot, n., *Statsforbrydelse.*

stjórnbrotamaður, m., *Statsforbryder:* (Frakkastjórn) flutti hann áleiðis til Englands, griðalands allra stjórnbrotamanna *Sk.* $^{10}/_{4}$ 80, 57$_{46}$. sakamannabúning stjórnbrotamanna *Ið.* 3, 202$_{18}$.

stjórnbylting (-ar), f., = stjórnarbylting: að afstýra ofsafengnum stjórnbyltingum *TB.* 7, 188$_{23}$.

stjórnbyltingamaður, m., *Statsomvæltningsmand:* Þessir menn voru engir stjórnbyltingamenn *Fk.* $^{30}/_{11}$ 85, 85b$_{18}$.

stjórndugnaður (-ar), m., *Dygtighed til at regere, Herskerdygtighed:* um Kossúth yfir höfuð, stjórndugnað hans og mælsku *GB.* 138$_{1}$.

stjórnfrelsi, n., *politisk Frihed:* að andæfa móti hinu eðlilega stjórnfrelsi *Av.* 5, 4$_{24}$.

stjórnfróður, a., *statskyndig:* fyrir þá sök hlaut sú stjórn að komast í hendur á konungum, stjórnfróðum höfðingjum og hálærðum klerkum *PP. Nls.* 128$_{18}$.

stjórnfræði, f., *Statslære, Politik:* því orði var stranglega útbygt úr orðabók stjórnfræðinnar *JÓ. Jafnr.* 12₂. hún (ɔ: nytsemdarkenningin) kom fram í stjórnfræðinni *BJ. EÓ.* 7₁₄.

stjórnfræðilegur, a., *politisk:* stjórnfræðisleg nauðsyn *BM. UM.* 26₃₀. stjórnfræðilegt efni *FkA.* $^{9}/_{12}$ 90, 53a₁₉.

stjórnfræðingur (-s, -ar), m., *Politiker:* Þýzkr stjórnfræðingr *Fk.* $^{30}/_{11}$ 85, 85b₄₉.

stjórngoð, n., *politisk Afgud:* Eg trúi hvorki né tilbið nokkur s. né þjóðgoð *Fróð.* $^{25}/_{1}$ 86, 315₄.

stjórnhollur, a., *som slutter sig til Regeringen, loyal:* Rúthenar eru stjórnhollir mjög *Skír.* 76, 128₃₃. vill landstjórnin hafa efri deildina sem stjórnhollasta *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 342₄₉.

stjórnhyggindi, n. pl., *Statsklogskab:* vér erum börn í stjórnhyggindum *Sk.* $^{28}/_{12}$ 78, 463₃₅.

stjórnkvaddur, pp., *udnævnt af Regeringen:* undir eftirliti stjórnkvaddra manna *Þj.* $^{19}/_{7}$ 84, 109b₃₄.

stjórnkænska, f., *Statsklogskab:* Af stjórnkænsku leyfðu þó Rómverjar þeim þjóðum, er þeir höfðu lagt undir sig, að halda trú sinni og guðsþjónustu *HH. Ks.* 87₂₆.

stjórnkænskumaður, n., *Diplomat:* Stjórnkænskumaðurinn (diplómatinn) þarf að vera lipr og laginn *Þj.* $^{29}/_{11}$ 83, 126a₃₃.

stjórnlaus, a., 1. *anarkisk.* — 2. *umaadelig, grænseløs:* Það voru feiknin öll, sem þeir rændu og eyddu síðan í stjórnlausu óhófi og munaði *Ið.* 6, 306₁₂. — 3. *vild:* En á eða má þessi kraptur í mér vera blindur og s.? *Myn.* 3₂.

stjórnlegur, a., *politisk:* Machiavelli, er talinn hefir verið öllum fremri í stjórnlegri bragðvísi og djúphyggni *Auðv.* 56₃₃. stjórnlegt frelsi *Fk.* $^{23}/_{2}$ 88, 22b₃₃.

stjórnleysi, n., *Anarki:* þeir vilja eigi lifa við s. *Mill* 175₂₅. heldur fór stjórnleysið . . . dagvaxandi *Ið.* 6, 234₂₆.

stjórnleysingi (-ja, -jar), m., *Anarkist:* stjórnleysingjum (anarkistum) eru þeir frábrugðnir í því, að *Mill* 175₂₃. Stjórnleysingjar (anarkistar) halda stundum ræður á þessum fundum *Skír.* 88, 37₁₉.

stjórnleysingur (-s, -ar), m., = stjórnleysingi: sósíalistum, anarkistum (stjórnleysingum) *Skír.* 89, 80₈.

stjórnlist, f., *Regeringskunst, Statskunst:* Það er eitt hið vandasamasta og flóknasta atriði stjórnlistarinnar *Mill* 230₇.

stjórnmál, n. pl., *Statssager, politiske Anliggender, Politik:* í stjórnmálum höfðu tilfinningar hans ekkert að þýða *Ið.* 3, 293₃₁. svo sem siðfræði, trú, s. *Mill* 74₂₄.

stjórnmálafar, n., *Politik, politiske Forhold:* s. 15. og 16. aldar er oss andstyggilegt nú á dögum *FkA.* $^{25}/_{11}$ 90, 50b₈.

stjórnmálaflokkur (-s, -ar), m., *politisk Parti:* þar sem annars nokkur alþýðlegr stjórnmálaflokkr var til *Mill* 4₂₁.

stjórnmálafræði, f., *Statsvidenskab, Politik. JB. Rht.* 95₂₁.

stjórnmálagarpur (-s, -ar), m., *Politiker, Diplomat:* að vera verktól undirhyggjufullra stjórnmálagarpa *TB.* 7, 152₇.

stjórnmálahreyfing (-ar), f., *politisk Bevægelse:* að skilja þýðing þessarar nýju stjórnmálahreyfingar *Þj.* $^{21}/_{10}$ 85, 163a₂₆.

stjórnmálalegur, a., *politisk:*

allar þjóðir, sem lengst eru komnar á vegi þjóðmentunar og stjórnmálalegrar reynslu *Sk.* $^{26}/_{8}$ 78, 255$_{57}$. reynsluhliðin á stjórnmálalegu uppeldi frjálsrar þjóðar *Mill* 221$_{11}$.

stjórnmálamaður, m., *Politiker*: að skoðanir stjórnmálamanna eigi að hvila á föstum frumreglum *Mill* 178$_{21}$.

stjórnmálaræða, f., *politisk Tale*: margir aðalsmenn slógust í hóp áheyrendanna til að hlusta á stjórnmálaræður *Ss. Íf.* 2, 121$_{17}$.

stjórnmálaskoð|un (-anir), f., *politisk Anskuelse:* um stjórnmálaskoðanir og heimspekilegar kenningar *Mill* 6$_{11}$. stjórnmál eðr stjórnmálaskoðanir 220$_{28}$.

stjórnmálaskörungur (-s, -ar), m., *fremragende Statsmand*: það sje munurinn á þeim og stjórnmálaskörungum Englendinga, að *Skír.* 84, 53$_{1}$.

stjórnmenska, f., *Styredygtighed, Regeringsdygtighed*: Á stjórnmennsku hans er vandhæfi á að leggja hlutdrægnislausan dóm *Skír.* 73, 84$_{25}$.

stjórnmælska, f., *politisk Veltalenhed*: að Kossúth hafi borið langt af öllum að stjórnmælsku *GB.* 133$_{14}$.

stjórnréttindi, n. pl., *politiske Rettigheder*: hér hefir lítið borið á tilraunum til að leggja stjórnréttindin í hendr einstökum stéttum *JÓ. Jafnr.* 17$_{14}$.

stjórnsamur, a., *dygtig til at styre el. regere*: Gjörist hann nú ríkur höfðingi og s. *Skír.* 73, 82$_{7}$.

stjórnsemi, f., 1. *Styredygtighed, Herskerdygtighed:* s. hans var nóg til að ná vinsæld hennar (ɔ: alþýðunnar) *Skír.* 73, 81$_{9}$. útsjón og s. *AÓ. Af.* 25$_{7}$. því að þeir vissu það víst, | að virðing með s. kemur *JT.* 16$_{14}$. — 2. *Orden*: hann elskaði s. og reglu *HH. Lút.* 60$_{21}$.

stjórnskipulegur, a., *forfatningsmæssig, konstitutionel*: önnur undirskrift mín er eigi stjórnskipuleg *(constitutionel) Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 346$_{53}$. Hvað er hinn stjórnskipulegi konungdómr? $^{1}/_{3}$ 86, 359$_{22}$.

stjórnskóli, m., *offentlig Skole*: Skólar þeir er stjórnin eigi stýrir standa framar en stjórnskólarnir *AÓ. Af.* 99$_{35}$.

stjórnskrá (-r, -r), f., = stjórnarskrá: Í s. vorri stendr ekki eitt orð um konungseiðinn *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 339$_{16}$.

stjórnspeki, f., *Statskyndighed:* Þó mun mega fullyrða, að helzt til mikið hafi verið látið af s. hans *Skír.* 73, 85$_{4}$. efstur allra samlanda sinna að s. 76, 70$_{24}$.

stjórnspekingur (-s, -ar), m., *statskyndig Mand, Statsmand:* hann er talinn hinn mesti s. *Skír.* 76, 59$_{28}$.

stjórntaumar, m. pl., *Regeringens Töjler, Statsror:* þá er Pitt yngri sat við stjórntaumana *Av.* 13, 31$_{20}$. Stjórntaumum sterkum stefnu því þú ræðr *GB.* 100$_{21}$.

stjórn|un (-anir), f., *Styrelse, Bestyrelse:* guðlegt viðurhald er einnig stjórnun *Myn.* 127$_{19}$.

stjórnvald, n., *Statsmagt*: það var eingöngu nefnd manna, er dœmdi og var hún til þess kjörin af stjórnvaldinu *Maur.* 76$_{4}$. láta stjórnvöldin hlutast til um margt það, er stjórnir nú leiða hjá sér *Mill* 175$_{25}$.

stjórnverjar, m. pl., *Regeringens Forkæmpere:* Satt mun það að vísu, að stjórnverjar og þjóðrekkar standi engan veginn svo andvígir hvorir

öðrum nú sem fyrir skömmu *AÓ. Af.* 99₃.

stjórnvélabákn, n., *politisk Maskineri, Statsmaskineri:* Þótt það (ɔ: ríkið) hafi öllu fórnað á blótstalli stjórnvélabáknsins *Mill* 233₆.

stjórnvísi, f., *Statskyndighed, Statsvidenskab*: sömuleiðis nokkuð í lögum og s. *Fjöl.* 1, 39₁₂.

stjórnvísindi, n. pl., = stjórnvísi: af almennum grundvallarsetningum stjórnvísindanna *Mill* 231₈.

stjórnvitra, f., *Statskyndighed, Statsklogskab*: lofaði sá, er kveðjuna flutti, fyrirhyggju og stjórnvitru Beaconfields *Skír.* 79, 14₆.

stjórnvitringur (-s, -ar), m., *Statskyndig, Statsmand:* frægustu stjórnvitringar Prússa *Skír.* 79, 94₅. að verða annar eins s. eins og hann varð *Þvf. Alm.* 85, 27₃₁. að verða listamaður, s., mælskumaður *Auðv.* 113₁₂. Hann er talinn með mestu stjórnvitringum *PM. Nls.* 153₆.

stjórnvitur (-ran), a., *statskyndig, statsklog*: Slíkr eiðstafr hefir þó stjórnvitrum mönnum jafnan þótt hinn allramarkverðasti *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 338₅₄.

stjórnviturleikur (-s), m., = stjórnvitra, stjórnvizka: Að hann nú er í svo tignri stöðu, er að þakka stjórnvitrleik og dugnaði Bism. *Fk.* $^{5}/_{5}$ 91, 69₃₃.

stjórnvizka, f., = stjórnvitra: að rífa niður mótstöðuflokkinn og hans stjórnvizku *KJ. Uf.* 48₁₂.

stjúpa, f., *Stedmoder*: Hassan átti stjúpu *Þús.* 1, 92₈₇. s. Gísla *GT.* 158₂₆.

stjúpafi, m., *Stedbedstefader*: börn eða barnabörn skipta eptir lát hins eptirlifandi með stjúpforeldri eða með stjúpafa eða stjúpömmu *LHA.* 3, 204₃₄.

stjúpamma, f., *Stedbedstemoder. Se* stjúpafi.

stjúpbróðir (-bróður, -bræður), m., *Stedbroder*: að sá maður, sem hjer ræðir um, hafi annaðhvort verið s. Jesú eða *HH. Ks.* 35₂₂.

stjúpforeldri, n., *Stedfader el. Stedmoder. Se* stjúpafi.

stjúpmóðurblóm, n., *Stedmodersblomst. Kvbl.* 2, 17₃₃.

stjörnuber, a., *stjærneklar*: himininn ávallt heiðskír og s. *Trh.* 31₂₆.

stjörnubjartur, a., *stjærneklar*: um stjörnubjartar nætur *Myn.* 16₁₈. hinn kalda, stjörnubjarta himingeim *StN.* 2, 26₂₄.

stjörnublað, n., *asterophyllites, Stjærneblad:* Ein af hinum hæstu plöntum, er þá lifðu, var s. *(asterophyllites) Av.* 6, 71₁₆.

stjörnubraut (-ir), f., *Stjærnebane*: að sýna, að stjörnubrautirnar gætu eigi verið hringar *BJ. St.* 31₁₆.

stjörnudagur (-s, -ar), m., *Stjærnedag*: Þetta tímabil, er hún (ɔ jörðin) þarf til eins snúnings, kallum vjer stjørnudag *Urs.* 21₂₅.

stjörnudýrkun, f., *Stjærnedyrkelse*: Dýradýrkun forn-Egipta hefir að líkindum verið sprottin af s. þeirra *Ið. SG.* 126₁₈.

stjörnufálki, m., *falco laniarius. Gr. Sk.* 95, 34₁₁.

stjörnuflokkur (-s, -ar), m., *Stjærnegruppe*: Forngrikkir skírðu og enn fleiri stjørnuflokka *Urs.* 137₁₈.

stjörnufróðleikur (-s), m., *Stjærnekyndighed*: Var því ei undarlegt, þó stjörnufróðleikr og talfræði héldist lengi við í Alexandríu *Av.* 6, 152₁. enn eru þeir bœndr á Íslandi, er unna og kunna að meta þann stjörnufróðleik, er þó var miklu almennari þar í fornöld 191₂₁.

stjörnufróður, a., *stjærnekyndig:*

athuganir stjörnufróðra manna *Urs.* 112$_{19}$. stjörnufróðustu menn *Þús.* 1, 126$_{6}$. Þórður biskup var s. *TÞH. BS.* 306$_{18}$. stjörnufróðir menn *StN.* 2, 13$_{38}$.

stjörnufræði, f., *Stjærnekyndighed, Astronomi:* stjörnufræðin sýnir, að *Av.* 6, 139$_{11}$. fæst því stjörnufræðin einkum við það *BJ. St.* 11$_{10}$.

stjörnufræðingur (-s, -ar), m., *Astronom:* æfður stjørnufræðingur *Urs.* 116$_{10}$. heldur muntu í sögu mannkynsins finna álíkt skarð og stjörnufræðingurinn, ef hann vantaði leiðarstjörnuna *Fjöl.* 1, 3$_{14}$. að reikningi hins frakkneska stjörnufræðings Biot's *Av.* 6, 138$_{27}$. nákvæmastr allra grískra stjörnufræðinga 151$_{18}$.

stjörnufræðisbók (-bœkur), f., *astronomisk Skrift:* Töflur yfir það eru prentaðar árlega í stjörnufræðisbókum *Ið.* 3, 304$_{21}$.

stjörnuheimur (-s), m., *Stjærnehimmel:* þú stjörnuheimur | með heilagt hvel *Tegn. Frþ.* 116$_{12}$.

stjörnuher (-s), m., *Stjærnehær:* Leit jeg fyrr um loptsins hvelfing víða | ljóma stjörnuherinn fríða *KJ.* 10$_{11}$. S. þessi er auðsjáanlega einherja-tal Persa *Av.* 6, 178$_{25}$.

stjörnuhimin (-s), m., *Stjærnehimmel:* Því hafa menn dreigið upp stjørnuhimininn á mindabrjef *Urs.* 139$_{1}$. til þess æ að hafa stjörnuhimininn fyrir augum sér *Av.* 6, 150$_{27}$.

stjörnuhrap, n., *Stjærneskud:* stjørnu-hrap og margt fleira *HF. Kv.* 1, 131$_{18}$. sem s. í heiðum geimi nætur | sú himinsæla stundir renna lætur *ST.* 6$_{19}$. til heiðurs stjörnuhrapi og því líku *Ið. SG.* 181$_{19}$. Eitt vantar þó á nátthimin tunglsins, og það eru stjörnuhröpin *Trh.* 29$_{27}$.

stjörnuhús, n., *Observatorium:* að ekki hefði verið hægt að sjá hana (ɔ: halastjörnuna) úr stjörnuhúsum Norðurálfunnar *Urs.* 122$_{6}$.

stjörnuhvolf, n., *Stjærnehimmel:* að eg ætli að safna ástæðum saman frá . . . undirdjúpunum og stjörnuhvolfinu *Myn.* 48$_{27}$. hrímköld nótt um stjörnuhvolfið ók *JH.* 1$_{18}$.

stjörnujurt (-ir), f., *stellaria, Fladstjærne. OH. Gf.* 196$_{20}$. *Grl.* 34$_{28}$.

stjörnukerfi, n., *Stjærnesystem:* Vetrarbrautina mætti, eptir því sem áður er sagt, nefna s. *BJ. St.* 63$_{36}$.

stjörnukíkir (-s *el.* -rs), m., *Stjærnekikkert, astronomisk Kikkert:* Þannig er vanalega tilbúinn stjørnukíkir *Urs.* 160$_{15}$. í stjörnukíki, er stækkar 630 sinnum, sjáum vér þó Mars með þverlínu *Gefj.* 8$_{16}$.

stjörnuláus, a., *stjærneløs:* tilveran öll orðin að koldimmri stjörnulausri nótt *Ald.* 1, 48$_{15}$.

stjörnuljómi, m., *Stjærneglans:* er s. auga þíns | ljek fyrir mér svo inndælt undir | úrsvölum bogum himna hrings *Gr. Kv.* 28$_{6}$.

stjörnumát, n., *Horoskop:* stillti eg þá stjörnumátið og sá, að hann var hinn sælasti maður í heimi *Þús.* 2, 61$_{12}$.

stjörnumerki, n., *Stjærnebillede, Konstellation:* Vjer skiptum þeim (ɔ: stjörnunum) niður í flokka, stjørnumerki *(Stjernebilleder, Constellationer)*, er menn kalla *Urs.* 137$_{10}$. Egiptar dýrkuðu stjörnumerkin *Ið. SG.* 122$_{11}$.

stjörnumosi, m., *mnium. OH. Gf.* 323$_{4}$.

stjörnurifjaður, a., *stjærneribbet:* stjörnurifjuð blöð *PJ. Ns.* 129$_{14}$.

stjörnurolla, f., *Stjærnekatalog*: Þegar fundnar eru afstöður á mörgum stjørnum og stjørnurnar eru hæfilega merktar eptir röð, þá heitir það stjørnurolla *(Stjernekatalog). Urs.* 149₂₀.

stjörnurökkur, n., *det astronomiske Tusmørke*: Þetta mætti kalla búrøkkur til aðgreiningar frá stjørnurøkkri *Urs.* 179₁₁.

stjörnuskír, a., *stjærneklar*: á stjörnuskírri nóttu *Gefj.* 7₂₃.

stjörnuspá (-r, -r), f., *Stjærnetydning, Astrologi*: fást við töfra eða stjörnuspá *HH. Ks.* 137₂₃.

stjörnuspámaður, m., *Stjærnetyder, Astrolog*: Ljet hann ekki hjálíða að kalla saman alla stjörnuspámenn í ríki sínu *Þús.* 1, 105₄. spurði hann stjörnuspámenn um það 238₁₆. óbrigðulan stjörnuspámann 2, 59₃₁.

stjörnuspeki, f., = stjörnufræði.

stjörnuspekingur (-s, -ar), m., = stjörnufræðingur: þú sem ert s., ættir að vera ánægður *ÞJ. MV.* 25₅. Stjörnuspekingrinn í Þórormstungu *Av.* 6, 191₁₈.

stjörnutími, m., *Stjærnetid*: er það kallað að reikna eptir stjörnutíma þegar reiknað er í stjörnudögum *BJ. St.* 34₄.

stjörnuturn (-s, -ar), m., *Stjærnetaarn, Observatorium*: Nýlega er búið að reisa stóran og einkennilegan s. hjá Nizza *TB.* 6, 264₂₇.

stjörnuþoka, f., *Stjærnetaage*: W. H. skiptir stjörnuþokunum í flokka *Urs.* 153₂₃.

stjörnuþýðing (-ar), f., *Stjærnetyderi, Stjærnetydning*: eg hefi ekki sent eptir yður til þess að spyrja yður um stjörnuþýðingar *Þús.* 2, 59₂₃.

stjörnuþyrping (-ar), f., *Stjærneklynge*: fírsta flokkinn nefnir hann stjørnuþirpingar *Urs.* 153₂₄.

stjörnuverkfæri, n. pl., *astronomiske Instrumenter*: Því er tekið uppá að festa øll stjørnuverkfæri á jarðføstum undirstøðum *Urs.* 168₇.

stofa, f., *Stue*.

stofn (-s, -ar), m., 1. *Stamme, Træstamme*. — 2. *Grundvold, Underlag*; setja á s. *stifte, oprette*: með dugnaði sínum höfðu hjónin smámsaman sett á stofn sæðimargar trúarboðsstöðvar *Iðj.* 7, 10₁₅. — 3. = gjaldstofn *Skatteobjekt*: á þessa stofna skal gjald lagt, er samsvari útsvarinu eptir efnum og ástandi *StA.* 77, 82₁.

stofna (a), vt., *oprette, stifte, indstifte*: Hún (ɔ: lögrjettan) hefur verið stofnuð þegar í upphafi *ÞR.* 65₃₁.

stofnandi, m., *Stifter, Opretter*: s. hans (ɔ: auðasjóðsins) var maður, er Scott hjet *Sm.* 67₁₈. Kalvin s. reformertu kirkjunnar *Mill* 86₂₉.

stofnher (-s, -ir), m., *staaende Hær*: s. þeirra var hjer um bil 20—30 þúsundir manna *Skír.* 79, 129₃₁.

stofnhreimur (-s), m., *Accent paa Rodstavelsen*: Í öllum hinum gotnesku málum er stofnhreimur á orðunum *TB.* 16, 232₇.

stofnsamstafa, f., *Rodstavelse*: stofnsamstafan er jafnan þung *TB.* 16, 232₁₀.

stofnsetja (-set, -setjum; -setti, -settum; -settur), vt., = setja á stofn *stifte, oprette*: s. stórkostlegar verksmiðjur *Sm.* 52₃₀. Í Glasgow og þar í kring voru jafnvel stofnsettir 36 aurasjóðir 71₃. Skólar þessir voru stofnsettir *Av.* 7, 95₃.

stofnsetning (-ar), f., *Stiftelse, Oprettelse*.

stofnsjóður (-s, -ir), m., *Grundfond, Grundkapital:* Var það tilætlun hans, að þetta skyldi verða s., er verkmenn hans mundu sjálfir bæta við *Sm.* 69₃₁.

stofn|un (-anir), f., 1. *Handlingen* að stofna, *Stiftelse, Opprettelse:* s. bræðralagsins *ÞR.* 46₁₃. s. barnaskóla *Skír.* 84, 57₂₇. — 2. *Stiftelse, Anstalt, Institut:* að koma á fót stofnunum *Sm.* 154₂₂. til þess að koma stofnuninni á fót er skotið saman ærnu fé *Ið.* 6, 211₁₂. Í fyrstu var stofnunin að eins fyrir munaðarlausa drengi *Ald.* 2, 41₁₅.

stofukorn, n., *en lille Stue:* þau fengu honum s. og svefnherbergi *Blk.* 59₈.

stofulærdómur (-s), m., *Stuelærdom:* D. feldi sig ekki við inniveru og stofulærdóms iðkanir *Alm.* 85, 29₃₃.

stofuofn (-s, -ar), m., *Stueovn:* það eru lágmyndir, sem eru á mörgum stofuofnum *Gr. Kv.* 94₂₁.

stofuskáld, n., *Stuedigter:* hann togaði aldrei ljóð út úr sér og var ekki „stofuskáld" *Skír.* 89, 95₃₅.

stofutík (-ur, -ur), f., *Stuetæve:* hann (ɔ: sannleikurinn) er hrakinn úr húsum, meðan stofutíkinni leyfist að liggja við ofninn *Lear* 26₂₇.

stofuþerna, f., *Stuepige:* hvernig getur gipt s. staðið í stöðu sinni *Hd.* 26a₄₆. stofuþernurnar 26a₃₉.

stokka (a), vt.; s. spil *blande Kortene, blande et Spil Kort.*

stokkbólginn, pp., *stærkt ophovnet:* Herðakamburinn var s. *Dv.* 5, 53₂₂.

stokkbólgna (a), vi., *ophovne voldsomt:* svo að þau (ɔ: júgrin) s. *Þs.* 1, 432₂₀.

stokkfrjósa (-frýs, -frjósum; -fraus, -frusum: -frosinn), vi., *blive ganske stiv af Frost:* stokkfrusu utan að honum fötin *Dv.* 5, 56₅.

stokkroðna (a), vi., *blive blussende rød (i Ansigtet):* hann stokkroðnar í andlitinu *PS. Ast.* 132₂₆.

stokkur (-s, -ar), m., 1. *Tømmerstok.* — 2. *Kasse.* — 3. *Rende, Kanal:* Frá hver þessum lét Snorri Sturluson gjöra stokk af grjóti niðri í jörðinni *ÞTh. LÍ.* 38₃₀. Úr honum (ɔ: magakirtlinum) síast vökvi, er hverfur í einum stokk eða pípu inn í tólfþumlunga þarminn *PJ. Ns.* 22₈. — 4. *Stamme i Kortspil:* og svo stelur þú úr stokknum, held jeg *JT. PoS.* 20₂₈.

stokkönd (-andar, -endur *el.* -andir), f., *anas boschas, Stokand, Kærand. Gr. Sk.* 95, 48₂₂.

stólasmiður (-s, -ir), m., *Stolemager:* Smiðjur trjesmiða, stólasmiða, laggara og handiðnamanna sem fást við trjesmíði *LHA.* 3, 90₃₄.

stólbak, n., *Stoleryg:* Ef þjer snúið stólbaki að eldinum *StN.* 2, 26₂. *Pl.* stólabök: var maðurinn lagður á bakið yfir tvö stólabök *KJ. Uf.* 58₃₁.

stólbrík (-ur, -ur), f., *Stolearm:* hann greip báðum höndum dauðahaldi í stólbríkurnar *GP. ÞS.* 19₂. handleggirnir hénguu aflausir niður með stólbríkunum 19₁₇.

stólgarmur (-s, -ar), m., *daarlig Stol:* S. stóð við rúmið *Blk.* 135₈.

stólpabrú (-brýr), f., *Pælebro:* að gjöra s. fram í vatnið *Austri* $^{3}/_{7}$ 85, 50a₅₉.

stólpabygging (-ar), f., *Pælebygning:* Þessar stólpabyggingar hafa í Schweiz haldizt fram á járnöld *PJ. Ns.* 48₁₂.

stólpabýli, n., *Pælebygning:* Í Sviss og á fleirum stöðum hafa menn

fundið í vötnum leifar af stólpabýlum *Av.* 6, 101$_{19}$.

stólpagripur (-s, -ir), m., *overordenlig stor og stærk Hest*: einn hestur með reiðingi, brúnn á lit, allramesti s. *Þs.* 1, 206$_{23}$.

stólpagöng, n. pl., *Buegang*: í stólpagöngum Salómons *HH. Ks.* 13$_{25}$.

stólparöð (-raðar, -raðir), f., *Söjlerække*: var hann (ɔ: heiðingjagarðurinn) gjörr með gángbogum og laungum stólparöðum *LLH.* 111$_{8}$.

stólpaský, n., *söjleformet Sky*: stormkast undan Snæfells köldu rótum | s. að vesturáttu rak *JH.* 1$_{18}$.

stólpípa, f., *Klystersprøjte, Lavementssprøjte*: stólpípan er eins og hver önnur vatnspípa, pípa úr málmi, hertu „gummi", gleri eða því um líku *N. Hf.* 40$_{17}$.

stólpípusetning (-ar), f., *Sætten af Lavement*: um s. *N. Hf.* 40$_{12}$.

stólpípuvökvi, m., *Lavement*: skal biðja hann (ɔ: sjúklinginn) að halda stólpípuvökvanum svo lengi sem unnt er *N. Hf.* 42$_{20}$.

stólprúður, a., *ἐύθρονος smuktronende*: (hestarnir) biðu hinnar stólprúðu Morgungyðju *Il.* 1, 199$_{28}$.

stolt, n., *Stolthed, Overmod*: Ydar stollt kølludu þeir Høfdingslunderni *HF. Kv.* 1, 118$_{23}$.

stopull, a., *usikker, forgængelig*: hvað þeir (ɔ: bjargræðislættirnir) séu stopulir *Fjöl.* 1, 95$_{25}$. þá gnæfa þau augnablikin upp yfir stopular og hverfular unaðsemdir lífsins, er vjer fengum gert náunga vorum einhvern greiða *HD. MiH.* 65$_{14}$.

stór, a., *stor*.

stórbatnaður (ar), m., *stor Forbedring, i höj Grad forbedret Tilstand*: breyting til stórbatnaðar *EH. VÍ.* 11$_{18}$.

stórbokki, m., *Storhans, Matador*: að leggja annan eins storbokka og Brynjólf biskup í gröfina *TÞH. Dr.* 1, 2, 78$_{24}$.

stórborg (-ir), f., *stor Stad*: stórborgirnar Babýlon, Súsa og Ekbatana *PM. Ág.* 52$_{5}$.

stórborgari, m., *Storborger*: að sprengitundrið mundi senda á helveg allra landa konunga, presta, eðalmenn og stórborgara *Skír.* 85, 15$_{34}$. stórborgararnir 87, 13$_{18}$.

stórbretalega, adv., *som det plejer at ske i Storbritannien*: Stundum s. látið, þó því fylgdi minna enn margir ætluðu *Skír.* 87, 33$_{8}$.

stórbrimóttur, a., *storbølget, brusende*: Hann gekk eptir strönd hins stórbrimótta hafs *Il.* 1, 2$_{24}$.

stórbœjarbragur (-ar), m., *Præget af en Hovedstad*: Kaupmannahöfn ber nokkurskonar stórbæjarbrag á sjer. *Eimr.* 2, 21$_{15}$.

stórbœjarlíf, n., *Hovedstadsliv*: Það er margt athugavert við stórbæjarlífið *Eimr.* 2, 25$_{44}$.

stórbœr (-bœjar, -bœir), m., *Stor Stad, Hovedstad*: allar þær hreyfingar í vísindum . . . er vakna til lífs í stórbæjum þessum *Eimr.* 2, 23$_{45}$.

storð (-ir), f., *Jord, Land, Verden*: sje yðar nafn um aldurdaga | með ást og virðing nefnt á s. *KJ.* 72$_{22}$. og hans sæmdir og frægð | víða svifu' yfir fjarlæga storð *Tegn. Frþ.* 120$_{30}$.

stórdeild (-ir), f., *Brigade*: að Frakkar gætu hleypt þar fáeinum stórdeildum á land *Skír.* 87, 50$_{25}$.

stórdrekkandi, m., *Stordrikker, Dranker*: ekkert siðr fyrir stór-

drekkendr en smádrekkendr *MJ. Bfr.* 379₁₀.

stórdrykkja, f., *Stordrikning, Svir, Fylderi.*

stórdyr, f. pl., *Hovedör:* Í þessu bili kom konungur að stórdyrunum *PP. Sms.* 215₁.

stóreflí, n., *stor Kraft. G. sg.* stóreflis *bruges som første Led af et sammensat Ord i Betydningen mægtig, vældig.*

stóreflisfjallgarður (-s, -ar), m., *mægtig Bjærgkæde:* Innaní sumum hinum stærri hringtjöllum eru stóreflis fjallgarðar og fjallaklasar *Urs.* 60₁₁.

stóreflískaka, f., *vældig Kage:* á miðju eirfatinu stendur s. úr hrísgrjónum *Ið. SG.* 87₁₄.

stóreygur, a., *storöjet:* bjartleitr maðr, stóreygr *Ið.* 1, 19₂₀.

stórfeldur, a., 1. *stærk, voldsom:* ef kulda' og stórfellt hregg að ber *Sigv. Lm.* 36₁₂. — 2. *storartet:* Stórfellt og erfitt viðfangs virðist rúmið vera *TB.* 6, 75₂₄.

stórfengilegur, a., *storartet:* var vígður s. minnisvarði *Skír.* 87, 111₂₇.

stórfenglegur, a., = stórfengilegur: hve skáldskapur hans er fagur og s. *PP. NS.* 15₂₄.

stórfiskavaður (-s, -ir), m., *Flok af Hvalfiske:* líkt og s. ösli inn fjörðinn *Þs.* 1, 87₂₂.

stórflœðir, f., *Höjvande:* og öll líkin ræki með stór-flæði upp í hellinn *Þs.* 1, 305₁₆.

stórfursti, m., *Storfyrste:* stórfurstar og synir þeirra *Þús.* 1, 97₂₂.

stórgerður, pp., 1. *grov:* í skyrtu og brókum úr stórgerðu lérepti *Ið. SG.* 42₂₅. Hinn gullkynjaði sandur er skolaður þangað til, að úr honum er allt hið stórgerða *Ið.* 2, 30₁. — 2. *storartet:* (lendir menn) reistu sér stórgerð höfuðból *PM. Ág.* 108₁₈. s. viðburðr 220₁₇.

stórgjöfull, a., *meget gavmild:* ýmsir aðrir stórgjöfulir menn *Sm.* 155₂₅.

stórglaður, a., *meget glad:* þú mundir þá verða s. *Þús.* 1, 140₂₉. varð hún stórglöð 166₂₂. varð eg s. við svo mikið fje 2, 44₄.

stórgrobbinn, a., *storpralende:* Menn segja að Amerikumenn séu stórgrobbnir *Fk.* ²⁵/₈ 91, 134b₄₇.

stórgrýti, n. coll., *store Stene, Klippestykker, Klippeblokke:* Niður á jöklana detta opt björg, s. og smásteinar úr hömrum og hliðum kringum þá *ÞTh. LÍ.* 21₁₁. gegnum einlægt s. og urðir *Av.* 20, 78₁.

stórgrýttur, a., *bestrøet el. bedækket med store Stene el. Klippestykker:* þóttist hún riða lengi meðfram henni (ɔ: ánni) eptir stórgrýttum eyrum *TÞH. BS.* 71₁₂. strangar og stórgrýttar ár *Av.* 20, 48₂₀.

stórgœðingur (-s, -ar), m., *Grande (i Spanien):* jeg hefi gert yður að aðalforingja Spánarhersins, að „storgæðingi" *(grand)* og að hertoga *Skír.* 79, 69₂.

stórhjartaður, a., *höjhjærtet, höjsindet:* stríðsmerki, sem stórhjartaðir, hraustir menn bæru *Hd.* 39a₂₂.

stórhlíð (-ar), f.. *Hypotenuse:* Í rétthyrndum þríhyrningi er hliðin móti hinu rétta horni nefnd s. *(Hypotenuse) Hemp.* 57₉.

stórhnigna (a), v. impers.; e-m stórhnignar *det gaar i höj Grad ned ad Bakke med en:* þeim stórhnignaði báðum ár frá ári *PS. Ast.* 268₁₈.

stórhrikalegur, a., *storslaaet:* var útsjónin þaðan stórhrikaleg *Av.* 20, 73₁₅.

stórhringlína, f., *Storcirkellinje:* sé flöturinn um miðpunkt kúlunnar,

þá er hann nefndur stórhringur *(Storcirkel)*; skurðarlína hans á yfirborði kúlunnar er nefnd stórhringlína *Hemp.* 83₃.

stórhringsskaut, n., *Storcirkelpol:* S. *(Storcirkelpoler)* heita endapunktar þess þvermælis, sem er fallbeint á stórhringflötinn *Hemp.* 83₂₅.

stórhringur (-s, -ar), m., *Storcirkel. Se* stórhringlína.

stórhuga, a. indecl., *som nærer store Forhaabninger:* vorum s., | storðar þóttumst | gersemar allar | grípa mega *MJ. Lm.* 43₁₅.

stórhundrað, n., *et Antal af 120; kan bruges som uböjeligt Adjektiv:* (Hann) þvoði þær (ɔ: hendur sínar) stórthundrað sinnum *(120 Gange). Þús.* 2, 27₁₈.

stórhvalur (-s, -ir), m., = stórhveli: Fyrir stefni stórhval sér hann *Tegn. Frþ.* 78₂₁.

stórhveli, n., *stor Hval, Havuhyre:* einusinni hefir hið fyrsta s. kafað í øldunum *Myn.* 118₂₆.

stórhyrndur, a., *storhornet, med store Horn:* stórhyrndar kvíaær *Av.* 20, 76₄. stórhyrndir elgir *Tegn. Frþ.* 17₁₇.

stórhýsi, n., *stor, storartet Bygning:* þar sem eru mörg fögur s. *Sm.* 153₂. Í öllum borgum er eitthvert s., sem nefnt er þessu nafni *KJ. Uf.* 56₉.

stórjörð (-jarðar, -jarðir), f., *stor Jord, stort Grundstykke:* eg keypti stórjarðir *Þús.* 1, 305₁.

storka (a), vt. med dat. 1. *drille, tirre:* kona hans storkaði honum með öllu sem hún gat *Blk.* 90₁₇. — 2. *trodse:* að s. gömlum siðvenjum einnig í fjelagslífinu *Hd.* 41a₁₅.

storkablágresi, n., *geranium silvaticum. Skov-Storkenæb. Mohr* 201₇. *Grl.* 30₂₆.

stórkaup, n., *Storhandel, Groshandel:* af því að enginn stórkaupmaðr og engin stórkaup eru í landinu til að miða við *AÓ. Af.* 68₂₂.

stórkaupmaður, m., *Storhandler, Grosserer:* stórkaupmenn og fjelög *Skír.* 85, 104₁₈. um sanna sjálfsmenntun er stórkaupmanninum ekki fremur hugað en handiðnamanninum *TB.* 7, 166₂₂. Stórkaupmenn settust þar að *Ið.* 6, 291₁₉.

storkna (a), vi., *størkne:* (að jörðin muni hafa) farið so að s., þegar hún kólnaði *Fjöl.* 1, 121₂₀. rennandi efni, sem storknar *StN.* 1, 50₂,

stórkostlega, adv., *paa en storartet Maade, i en stor Maalestok, i höj Grad:* þannig verður það og í náttúrunni, en allt stórkostlegar *StN.* 2, 36₁₇. efldi (fundr þessi) framför málsins s. *MJ. Bfr.* 57₂₄.

stórkostlegur, a., *storslaaet, storartet:* stórkostlegar kastalarústir *Av.* 6, 102₁₈. mest ber á hinu stórkostlega „Girard College" *Sm.* 153₂.

storkun (-anir), f., 1. *Drilleri, Tirren:* Agib gramdist ákafiega spott og s. skólabræðra hans *Þús.* 1, 372₁₂. þeim var s. í *(det ærgrede dem)*, að stúlkan gerði ekki nema setti á sig reigingssvip við kveðju þeirra *Ið.* 1, 153₂₂. — 2. *Trods:* Augu þeirra mættust. S. og geðsæsing lýsti sjer í þeim *TÞH. Dr.* 1, 2, 23₁₆.

storkunarglott, n., *Haansmil, trodsigt Smil:* Fái þau það ekki, fara þau burt með storkunarglotti *TÞH. SoÆ.* 62₁₇.

storkunarlega, adv., *paa en oprørende Maade:* í þessu atriði syndgar *J. H.* svo s., að hann man ekki einu sinni eftir sinni eigin hljóðtáknun *Þj.* ²/₆ 88, 67a₁₉.

storkunaryrði, n. pl., *drillende, irriterende Ord*: þegar andinn heyrði s. þessi *Þús.* 1, 47$_{14}$.

stórkvæði, n., *storartet Digt*: eitt s., sem öll þjóðin var að yrkja í margar aldir *Stoll* 2$_{22}$.

stórlítill, a., *paa en Gang stor og lille*: Þú ert þá s., mælti Jón, ef þú ræðr fram úr vandræðum minum *TÞH. Dr.* 1, 2, 130$_{32}$.

stórlyndi, n., *Arrighed, Opfarenhed.*

stórlyndur, a., *arrig, opfarende*: stríðinn og s. *ÓÓ. Hl.* 41$_{8}$.

stórlýtalaust, adv., *uden store Fejl*: að hann riti móðurmál sitt s. *LHA.* 3, 146$_{30}$.

stormasamur, a., *stormfuld*: þar er stormasamt *der rase idelige Storme HF. Kv.* 1, 15$_{8}$. Þá var landátt firir uorðan og stundum stormasöm *Fjöl.* 2, 3, 31$_{22}$.

stórmein, n., *stort Onde*: til að lækna þessi s. *MJ. Bfr.* 91$_{28}$.

stórmeistari, m., *Stormester*: (hann) var mörg ár s. reglunnar *Íf.* $^{9}/_{11}$ 89, 849a$_{35}$.

stórmenni, n., 1. *Stormand, Aristokrat.* — 2. *Stormænd, Aristokrati.*

stórmennilegur, a., *aristokratisk*: Á þessu hefir önnur eldri tíð og stórmennislegri haft sérlegan augastað *Þj.* $^{28}/_{8}$ 85, 51a$_{36}$.

stórmenniskapur (-ar), m., *Aristokratisme*: Stórmennisskaprinn skoðar upplýsinguna þar á móti eins og hættulegan friðarspilli *Þj.* $^{28}/_{8}$ 85, 51b$_{28}$.

stórmennisveldi, n., *Stormandsvælde, Aristokrati*: lýðveldi *(demokrati)* og s. *Þj.* $^{28}/_{8}$ 85, 50c$_{12}$.

stórmenska, f., 1. *Pragt, Yppighed*: Eg mun hafa dýrðlegt borðhald með mestu stórmennsku *Þús.* 2, 90$_{12}$. — 2. *Overmod*: öll þín stórmenska' er stormhrakinn reykur *JÓ.* 154$_{12}$.

stórmerkilegur, a., *overmaade betydningsfuld*: hinn stórmerkilegi fulltrúafundr í Filadelfíu *MJ. Bfr.* 59$_{24}$.

stormfrár, a., *stormhurtig, hurtig som Vinden*: hin stormfráa Íris *Il.* 1, 194$_{11}$.

stormhrakinn, pp., *drevet af Storm; se* stórmenska.

stormhvel, n., *Stormskive*: Þvermál hringiðu þessarar, er veðurfræðingar kalla s., er mjög misstórt *Björl.* 52$_{7}$.

stormhvelsmiðja, f., *Stormskivens Midte*: fjarlægð þess staðar frá stormhvelsmiðju *Björl.* 54$_{10}$. í beinni leið fyrir stormhvelsmiðjunni 57$_{18}$.

stormiða, f., *Lufthvirvel*: er s. er á ferð einhverstaðar *Björl.* 78$_{29}$.

stormkast, n., *Vindstød*: s. undan Snæfells köldu rótum *JH.* 1$_{12}$.

stormnæðingur (-s, -ar), m., *vedholdende, kold Storm*: þá grimm eru frost eða stormnæðingar eða illviðri *Br.* 5, 70$_{8}$.

stórmót, n., *talrigt Møde*: Á sumum stórmótunum höfðu menn í heitingum við lávarðana *Skír.* 85, 51$_{32}$.

stormskekinn, pp., *stormrystet*: sem stormskekið strá *Eimr.* 2, 118$_{4}$.

stormský, n., *Stormsky*: s. þau, sem opt getur um í frásögnum um fellibylji *Björl.* 65$_{8}$.

stormsveipur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Stormhvirvel*: því viðáttumeiri verður stormsveipurinn *Björl.* 82$_{12}$.

stórmöndull (-mönduls, -möndlar), m., *Storaxe*: Lengsta beinlína í sporbaug er nefnd s. *(Storaxe) Hemp.* 67$_{1}$.

stórreiður, a., *meget vred*: að

Febus Apollon er svo s. orðinn *Il.* 1, 4₁.

stórrigning (-ar), f., *stærk Regn*: Allar ár eru bakkafullar í stórrigningum *StN.* 2, 5₂. er s. stendur í marga daga samfleytt 45₅.

stórríkur, a., *hovedrig*: og var þá s. orðinn *Þs.* 1, 207₂₉.

stórsali, m., *Storhandler, Grosserer*: kaupmenn alskonar, stórsala og smásala *AÓ. Af.* 58₇.

stórsekkur (-s, -ir), m., *Balle*: 1, 272,000 stórsekkir (ballar) *Skír.* 87, 8₂₅.

stórsigur (-rs, -rar), m., *glimrende Sejr*: þótt hin endurvaknaða kristna trú ynni hvern stórsigurinn á fætur öðrum *HP. Gr.* 15₂₂.

stórskaði, m., *stor Skade, Ødelæggelse*: þó ekki væri litið á stórskaða þann, er sagt var að eingisprettur hefðu gjört *Fjöl.* 2, 2, 16₁.

stórskáld, n., *stor, udmærket Digter*: Stórskáldin mörg hafa þurft meira en lítil heilabrot til þess að setja saman hin fögru og snjöllu ljóð sín *Auðv.* 83₁₇.

stórskamtalæknir (-s *el.* -rs), m., *Allopath*: voru þó margir af stórskammtalæknum, sem voru eins og á báðum áttum með smáskammtalækningarnar *Heilbr. Tíð.* 79, 67₁.

stórskemd (-ir), f., *stor Ødelæggelse*: hefir það ekki ollað stórskjemmdum *Fjöl.* 5, 1, 13₁₀.

stórskeytalið, n., *Artilleri*: teljast til hverrar stórdeildar rúmar tvær þúsundir riddara og stórskeytaliðs *Skír.* 78, 8₃₁.

stórskeyti, n. pl., *svært Skyts*: (Egiptar) tóku þá til stórskeyta sinna *Skír.* 83, 38₁₄.

stórskjaldaður, a., *som har stort Skjold*: með því að þeir voru stórskjaldaðir *AK.* 74₂₄.

stórskjöldungur (-s, -ar), m., ὁπλίτης *Hoplit.*

stórskorinn, pp., 1. *med store og grove Ansigtstræk*: s. maður. — 2. *storknoglet*: mannsandlit stórskorið mjög *PS. Ast.* 140₁₄. — 3. *storslaaet, storartet*: stórskorin fjöll *Ið.* 5, 360₁₄. Þessi litla tilraun er sýnishorn þess, er gerist í loptinu, þótt það sje sæðimun stórskornara *Björl.* 25₁₃.

stórskotabyssa, f., *Kanon*: (Armstrong) hefir fundið stórskotabyssur þær, er við hann eru kendar *Ið.* 2, 65₂₆.

stórskotalið, n., *Artilleri*: Hann var ekki betur að sjer í reikningi en hver annar foringi í stórskotaliðinu *Ið.* 3, 281₃₁.

stórskuldugr, a., *forgældet*; s. e-m *som staar i stor Gæld til en*: því hver einn einasti bóndi í sóknunum væri s. honum *GP. ÞS.* 110₂₃.

stórskýjaður, a., *overtrukken med store Skyer*: ef stórskýjað er *Björl.* 72₂₅.

stórslys, n., *stort Uheld, stort Ulykkestilfælde.*

stórslysalaust, adv., *uden synderlige Uheld* Komst hann s. þangað sem ferðinni var heitið *Þús.* 1, 22₁₀.

stórsmíðafræðingur (-s, -ar), m., *Ingeniør*: Þessa skoðun hefir samt V. H., stórsmíðafræðingur ekki haft *Íf.* ¹/₄ 80, 41a₄₅.

stórstaður (-ar, -ir), m., *stor Stad, stor By*: bæði í París og öðrum stórstöðum *PM. Ág.* 252₁₀.

stórsteinóttur, a., = stórgrýttur *Av.* 20, 49₄.

stórstraumur (-s), m., *Höjvande*: það verður háflóð, er vjer kollum stórstraum *Urs.* 110₉.

stórstreymt, a. n., *Höjvande*: þegar s. er *Ið.* 3, 241₁. *Av.* 20, 7₁₁.

stórsveit (-ir), f., *Brigade:* ein s. *(brigade)* af Hollendingum og Belgum *TB.* 8, 270$_{22}$.

stórvaxinn, pp., *af stor Vækst, storartet, storslaaet:* fjölskrúðugur eða s. jarðargróður *ÞTh. LÍ.* 53$_{15}$. að prédika út af svona stórvöxnum texta *Ald.* 2, 57$_{20}$.

stórveldi, n., *Stormagt:* urðu þeir að ganga að þeim kostum, er hin þýzku s. settu þeim *PM. Ág.* 288$_{22}$. siðað s. *Ið.* 3, 251$_{16}$.

stórvezír (-rs, -rar), m., *Storvesir:* hafði stórvezírinn ekki þolað við fyrir angist og kvíða *Þús.* 1, 24$_{18}$.

stórviðri, n., *Storm.*

stórviðrisfyrirboð|un (-anir), f., *Stormvarsel:* Síðan eru send undir eins almenn veðurskeyti og stórviðrisfyrirboðanir til allra helztu borga í Bandaríkjum *Björl.* 96$_{16}$.

stórviðrisviti, m., *Stormsignal:* skýlaus skipun um að draga upp stórviðrisvita *Björl.* 97$_{7}$.

stórvirki, n., *Storværk, Bedrift.*

stórvirkjasamur, a., *som udfører store Gerninger:* ofdirfskufullur og s. *Il.* 1, 118$_{1}$.

stórvirkur, a., *som udfører Stordaad; undergörende:* staf stórvirkan *Milt. Pdm.* 10b$_{24}$.

stórvægi, n., *Vigtighed, stor Betydning.*

stórvægilegur, a., *vægtig, vigtig, betydningsfuld, betydelig:* ber það (ɔ: tunglið) samt eigi stórvægilega birtu á hana (ɔ: jörðina) *Urs.* 45$_{22}$. stórvægileg áhrif *Alm.* 85, 41$_{7}$. s. hagur *Br.* 3, 89$_{12}$.

stórvæginn, a., = stórvægilegur: það var ekki stórvægið *Ið.* 1, 84$_{21}$.

stórvægisgjöf (-gjafar, -gjafir), f., *stor, betydelig Foræring:* Ekki gaf hann henni stórvægis gjafir *JT. PoS.* 106$_{7}$.

stórvægur, a., = stórvægilegur: stórvæg atvik *Lear* 42$_{20}$. stórvæg fyrirætlun *Milt. Pdm.* 20a$_{2}$.

stóryrði, n. pl., *store Ord, stærke Udtryk:* Sterkyrði og s. Lúters *HH. Lút.* 55$_{13}$.

stórþing, n., *Storthinget i Norge:* þar til næsta s. verður sett *Skír.* 55, 30$_{24}$.

strá, n., *Græsstraa:* á hverju strái *paa hvert Græsstraa, allevegne:* því ræningjar eru á hverju strái *TB.* 7, 291$_{26}$.

strábeður (-jar, -ir), m., *Halmdyne:* Nú leið María út af í svefn á strábeði sínum *Blk.* 38$_{22}$.

strábeygja (í), vt., *böje som et Straa:* og umhverfis þinn banabeð, með beiskum trega fæ jeg sjeð — strábeygða *(nedböjede af Sorg)* vini standa *GT.* 129$_{3}$.

strádrepa (-drep, -drepum; -drap, -drápum; -drepinn), vt., *nedhugge fuldstændig:* þau málalok munu verða, að þú strádrepur þá *Þús.* 1, 106$_{14}$. Strádrepast *dø massevis:* eyðsluseggirnir strádrápust náttúrlega *Eimr.* 2, 87$_{7}$.

stráfalla (-fell, -féllum; -féll, -féllum; -fallinn), vi., *(om Kreaturer) dø totalt:* að allur peningurinn gjeti stráfallið *Fjöl.* 2, 3, 35$_{16}$.

stráfella (í), vt., *nedsable totalt:* Afganar stráfelldu allan her þeirra, svo fáeinir menn að eins komust með lífi undan *Skír.* 79, 18$_{22}$.

stráfellir (-s *el.* -rs), m., *Kreaturernes totale Undergang:* með henni (ɔ: aðstoðinni) mátti bjarga undan stráfelli enda heilli sveit *Fjöl.* 3, 2, 13$_{24}$.

stráflétta, f., *Straaflætning:* A-

rabar búa í kofum úr stráfléttum *Ið. SG.* 41₁₂.

stráhattur (-s, -ar), m., *Straahat*: með gulan stráhatt skreyttan bláum böndum *ST.* 42₄. með stráhatt á höfðinu *ÞJ. MV.* 17₁₆. eg var með stráhatt *Ið.* 2, 165₅.

strákalegur, a., *drengeagtig.*

strákapar, n., *Drengestreg, Skelmsstykke:* þá framdi hann hvert strákaparið á fætur öðru *JS. St.* 1, 57₂₂. að hann væri eigi framúrskarandi í neinu nema leti og strákapörum *Av.* 6, 111₃₀.

strákhnokki, m., *(en lille) Dreng*: Hún segir, að komið hafi s. lítill *Þs.* 1, 337₄.

stráklegur, a., *kæltringagtig*: ef að þjer hefðuð ekki birt anda yðar í stráklegri mynd *Fróð. Fylgibl.* ²⁸/₅, 85, 2a₃₇.

strákóhræsi, n., *en snavs Dreng*: því ljestu strákóhræsið fella þig? *JT. PoS.* 15₈.

strákskapur (-ar), m., *Kæltringagtighed.*

strákur (-s, -ar), m., *uartig, kaad Dreng.* — 2. *Kæltring, Skurk:* Strákar hafa stærstu lukku *jo argere Skalk, jo bedre Lykke. GJ. ÍO.* 328₂₄.

strand, n., 1. *Stranding*: er honum var skýrt frá strandinu *LHA.* 3, 109₁₂. — 2. *Vrag:* vjer höfum fyrstir fundið s. *GT.* 121₃₀.

strandaglópur (-s, -ar), m., *en Passager, som kommer for silde til at naa det Skib, som han skal rejse med; bruges ogsaa om andre Rejsende, som komme for sildig; Efternøler:* vagnlestin þaut af stað, meðan eg var að taka móti farseðlinum og jeg varð s. *KJ. Uf.* 49₁.

strandaverzlun (-anir), f., *Kysthandel:* leyfi til að reka hina umrœddu s. *StB.* 78, 119₃₅.

strandbók (-bœkur), f., *Strandingsprotokol*: Strandbókin, sem lögreglustjóri skal rita í *LHA.* 3, 109₁₀.

strandbúi, m., 1. *Kystbeboer*: Strandbúana skoðuðu þeir Nordenskiöld mest og bezt *Av.* 6, 124₃₀. — 2. *cakile maritima, tykbladet Strandsennep. ÓH. Gf.* 239₈. *Grl.* 48₁₈.

strandbyggjar, m. pl., *Kystbeboere:* eíamenn og strandbiggjar *Fjöl.* 2, 2, 10₂₇.

strandgerð (-ir), f., *Strandforretning*: strandgjörðina má eigi leiða til lykta, fyr en *LHA.* 3, 110₂₇.

strandkastali, m., *Kystkastel:* að efla sem bezt hafnarvirkin við Alexandríu og aðra strandkastala *Skír.* 83, 26₁₁.

strandlaus, a., *uden Strande, uden Kyster:* strandlaust haf *Björl.* 68₅.

strandlendi, n., *Kystland, Kyststrækning*: á strandlendinu með fram Rauðahafi *Ið.* 2, 3₁₅.

strandlengis, adv., *langs med Kysten:* Bjargið, er gnæfði yfir höfði oss, lá s. um stóra ey *Þús.* 1, 321₁₅.

strandlengja, f., *Kyststrækning:* Fyrst kannaði H. strandlengjur nokkrar í Brasilíu og Afríku *Ss. Íf.* 92, 54₇.

strandlína, f., *Strandlinje:* Hull fann víða nýlegar strandlínur *TB.* 7, 301₃₁.

strandmál, n., *Strandingssag:* Rjett er að bera úrskurði amtmanna í strandmálum undir landshöfðingja *LHA.* 3, 116₃₅.

strandmæling (-ar), f., *Kystopmaaling*: Reglulegar strandmælingar voru gjörðar árin 1800—1819 *ÞTh. LÍ.* 2₃₈.

strandmælingaferð (-ir), f., *Rejse til Opmaaling af Kyster:* í s. til Eldlandsins *Alm.* 85, 30$_{13}$.

strandreikningur (-s, -ar), m., *Strandingsregnskab:* er hann (ɔ: amtmaður) hefir lagt úrskurð á strandreikninginn *LHA.* 3, 113$_{32}$.

strandsigling (-ar), f., *Kystfart, Kystsejlads:* strandsiglingar og vegagjörðir í landinu eru nýbyrjaðar *AÓ. Af.* 64$_{27}$.

strandverzl|un (-anir), f., *Kysthandel:* bæði s. og sveitaverzlun *AÓ. Af.* 64$_{29}$.

strandvörður (-varðar, -verðir), m., *Kystvogter:* eina andvökunótt heyrði hún fótatak strandvarðanna *Kb.* 3, 190$_{4}$.

strandvörn (-varnar, -varnir), f., *Kystværn, Kystforsvar.*

strangi, m., *Pakke af Töj el. Klæder:* Fylgdu honum þjónar og báru stranga, sem margskonar klæðnaður var í *Þús.* 1, 67$_{14}$. Eg ljet taka nokkuð af hinum fegursta og dýrasta vefnaði úr ströngum minum 2, 14$_{23}$.

stranglega, adv., *strengt:* Enn samt vantaði mikið á, að höfundurinn filgdi s. þeirri meginreglu sinni, að *TUM.* 2, 5$_{16}$.

strangleiki, m., *Strenghed:* hér er s. heimtananna meiri *MJ. Bfr.* 4$_{10}$.

strangleikur (-s), m., *Strenghed:* með hátign, strangleik, yndi *ST.* 228$_{6}$. stundum að beita strangleik *JG. Hv.* 88$_{3}$.

strangtrúaður, a., *orthodox:* Þetta þoldu ekki hinir strangtrúuðu Norðmenn *Fróð.* $^{2}/_{2}$ 86, 330$_{72}$.

strangtrúarmaður, m., *Orthodoxist:* prestar og strangtrúarmenn *Fróð.* $^{2}/_{2}$ 86, 331$_{45}$. hægrimenn og strangtrúarmenn 331$_{71}$.

strangtrúarstefna, f., *strengt orthodox Retning:* hin nýnorska s. *Fróð.* $^{2}/_{2}$ 86, 329$_{51}$.

strástóll (-s, -ar), m., *Straastol:* Kringum eldstóna eru strástólar og fótaskarir *Fk.* $^{7}/_{10}$ 85, 70b$_{64}$.

straumalda, f., *stærk, voldsom Bølge:* straumöldur gegnum | stríðanda lífs *MJ. Lm.* 21$_{24}$.

straumborinn, pp., *strömfødt:* Fyrir því var Aþena kölluð Tritogeneia, þ. e. hin straumborna *Stoll* 46$_{11}$.

straumdjúpur, a., *dybtströmmende:* βαθύῤῥοος, hinn straumdjúpi *Stoll* 101$_{11}$.

straumfagur (-ran), a., *smuktflydende, smukthenrislende:* það fljót rennir sínu straumfagra vatni í Peneusfljót *Il.* 1, 56$_{15}$. á bökkum hins straumfagra Satníóis 139$_{9}$.

straumfall, n., *Ström, Strömning:* öldur og straumföll eru vindar *Björl.* 6$_{5}$. hið stríða s. sogar skipið með sjer *Þús.* 1, 320$_{24}$.

straumharður, a., *heftig strömmende, rivende:* þær stýrtu og straumhörðustu (ɔ: jökulár) eru á austurlandi *LÍ.* 12$_{26}$. ríða yfir straumharðar ár *TÞH. BS.* 80$_{26}$. þegar hann kemur að straumhörðu vatnsfalli *Il.* 1. 125$_{23}$.

straumharka, f., *Strömmens rivende Hurtighed, rivende Ström:* á hættuleg sökum sandbleytu, þyngdar og straumhörku *ÞTh. LÍ.* 42$_{23}$. móti falli sævarins og straumhörku stórfljótanna *Sm. Hþs.* 42$_{5}$. sakir stórgrýtis og straumhörku *Av.* 20, 44$_{3}$.

straumhraði, m., *Strömhastighed:* greíst farvegurinn niður af straumhraðanum *ÞTh. LÍ.* 41$_{23}$. í fellibyljum verður straumhraðinn í loptinu margoft 120 fet á sekúndunni *Björl.* 60$_{10}$.

straumiða, f., *Strömhvirvel:* straumiðurnar í ánni breytast ávallt *TB.* 6, 76$_{34}$.

straumkast, n., *Strömkast, stærk Strömning:* og brauzt gegnum hringiður og s. af steini á stein *Ið.* 2, 167$_{31}$.

straumlaust, adv., *uden Strömning, sagte, rolig:* að það (ɔ: Niagara-fljótið) skuli ekki líða s. milli bakka sinna *Mill* 130$_{25}$. stranmlaust *kan her ogsaa opfattes som et prædikativt Adjektiv.*

straumlítill, a., *som ikke har stærk Strömning:* þó hún (ɔ: áin) væri straumlítil *Þs.* 1, 417$_{23}$.

straumlygn, a., *ἀκαλαῤῥείτης sagteströmmende:* hinn straumlygni *Stoll* 101$_{10}$.

straumröst (-rastar, -rastir), f., *Strömhvirvel, Malström:* að kljúfa s. tímans og hins fasta vana *AÓ. Af.* 67$_{31}$.

straumvatn, n., *flydende, strömmende Vand, Ström:* rennur þar s. úr hafi uppá land *Þús.* 1, 321$_{23}$. þar sem mest eru straumvötn *Ið.* 2, 83$_{4}$.

straumvíður, a., *vidtströmmende:* við hið straumvíða Axlusfljót *Il.* 1, 60$_{4}$.

straumþungur, a., *stærkt strömmende:* í hinni straumþungu móðu lífsins *JG. Hv.* 15$_{19}$.

straumönd (-andar, -endr *el.* -andir), f., *anas histrionica, Strömand. Faber* 73$_{14}$. *Mohr* 24$_{20}$. *Gr. Df.* 68$_{19}$. *Gr. Sk.* 95, 50$_{36}$.

stráþak, n., *Straatag:* bændabær með stráþaki *Blk.* 60$_{26}$. annaðhvort með torfþaki eða stráþaki *Fk.* $^{7}/_{10}$ 85, 70b$_{58}$.

stráþakinn, pp., *straatækket:* hér er einn s. kofi *Blk.* 64$_{15}$.

streita, f., *Anstrengelse;* halda (máli) til streitu *gaa til det yderste i en Sag:* Báðir flokkar vilja halda til streytu *Sm.* 99$_{2}$.

streitast (1), v. refl., *anstrenge sig;* s. við *virke imod:* nú streitist einnig annað abl við þingdina *Urs.* 174$_{6}$.

strembinn, a., *vanskelig at fordöje:* magasjúkdómur fyrst stafandi einkum af strembinni, þurri og óhollri fæðu *Br.* 5, 61$_{22}$.

strendur, a., *prismatisk:* þegar sólarljós fellur í gegnum strent gler *Av.* 8, 26$_{24}$.

strengdur, pp., *med en (af Hunger) indsnevret Mave, slunken:* þegar aumingja hrossin eru að ganga meira og minna strengd af hungri kringum heygarðinn *ÓÓ. Hv.* 23$_{16}$.

strengkvarði, m., *Kordeskala:* S. *(Chordeskala)* er misskiftur mælikvarði, hafður til að mæla og afmarka horn *Hemp.* 74$_{20}$.

strengleikur (-s, -ar), m., *Strengeleg, Instrumentalmusik:* varð Apollon sönglistar- og strengleika guð *Stoll* 49$_{23}$.

strenglína, f., *Korde:* Bein lína milli tveggja punkta í ummálinu er nefnd s. *(Korde) Hemp.* 60$_{7}$.

strengsláttur (-sláttar, -slættir), m., *Spil paa et Instrument:* (hann) hlýddi á strengslátt Persameyjarinnar fögru *Þús.* 2, 317$_{2}$.

strengsli, n., *Strimmel:* Þurkað ket hékk í mjóum strengslum *Ið.* 2, 162$_{23}$.

stríð, n., *Krig:* Hið fyrsta púnverska stríð *PM. Ág.* 65$_{16}$.

stríða (1), vt. med dat., *drille:* svo getur það verið líklegt, að Bjarni hafi stritt séra Sigurði á ágirnd og brögðum *GT.* X$_{10}$.

stríðalinn, pp., *(om en Hest) udmærket godt fodret, fedet:* Hestur-

inn var s. á hvurjum vetri *JT. PoS.* 81₂₀.

stríðheyjandi, pprs., *stridende*: en s. kirkja *den stridende Kirke, ecclesia militans Skír.* 79, 50₁₁.

stríðhærður, a., *stridhaaret*: bjarthærður, en s., með snubbótt nef *Ið.* 1, 124₂₆.

stríðinn, a., *drillesyg, chikanøs, krakilsk*: undir líki þessa stríðna skógarpúka fálust hið innra dýrlegir gripir *Ið.* 6, 272₈. s. og stórlyndur *ÓÓ. Hl.* 41₈.

stríðlyndi, n., *Trodsighed*: Þó er það einkum í kvæðum Hómers að svo mikið ber á s. Heru *Stoll* 39₂₀.

stríðlæti, n., *Strenghed*: Þó hafa stöku klerkar boðað kenninguna með ákefð og stríðlæti miklu *Skír.* 78, 129₂₂.

stríðni, f., *Drillesyge*: ekkert hefir aðskilið okkur nema s. á mína hlið, en geðstæki á þína hlið *TÞH. Dr.* 1, 2, 88₂₀.

stríðreyrður, pp., *uhyre fastbunden*: s. blóði stokkinn ligg *TB.* 17, 224₂₃.

stríðsepli, n., *Tvistens Æble*: oss er eigi fullkomlega ljóst enn, hvorir hljóta Janina, sjálft stríðseplið *Sk.* ²⁴/₇ 80, 164₂₆.

stríðskirkja, f., *den stridende Kirke, ecclesia militans*: kirkjan á ávallt að vera s. *Ið.* 7, 52₁₀.

stríðsmaður, m., *Kriger, Soldat*: það vóru rómverskir stríðsmenn, sem skyldu fullnægja dauðadómum *LLH.* 65₂₂.

stríðvana, a., indecl., *smertefri, sorgfri*: opt sit eg angri heptu, | er-a s. *GB.* 10₂₂.

strigi, m., *Sækkelærred*: Senda þeir hann (ɔ: fiskinn) á gufuskipum og búa um hann í striga *Av.* 19, 182₁₇.

strik, n., *(norsk* strik, *t.* Strich, *d. Streg), Streg*: suðumenn markaðir á enni með rauðu eða gulu striki *Fjöl.* 2, 2, 21₁₈.

strika (a), vt., *strege, afstrege, udstrege*: var því nafn hans strykað út á félagsskránum *Ið.* 1, 51₇. Majórinn strykaði út, skrifaði aptur 6, 253₂₄.

striklota, f., *uafbrudt Fortsættelse*; í einni striklotu *i et Væk*: Þetta gengur dag og nótt í einni stryklotu *Ið.* 2, 54.

strindi, n., *Jord*: og logagneistum stjörnur strá | um s. hulið svellum *JT. PoS.* 120₂. *JT.* 1₁₆.

strípaður, a., *helt nøgen.*

strit, n., *svært Arbejde; Kamp*; s. fyrir lífinu *Kamp for Livet*: hið þunga strit fyrir lífinu *Fróð.* ⁵/₄ 86, 21₂₉. taka væra hvíld eptir s. dagsins *ÓÓ. Hl.* 36₅.

strita (a), vi., *udføre anstrengende Arbejde, slide og slæbe*: að þér skyldið einungis s., eta, drekka og sofa eins og dýrin *TB.* 7, 169₁₆.

stritmergð (-ir), f., *Arbejdsmængde*: Vinnudrýgindi eðr vinnugæði jafngilda meiri vinnuvexti eðr s. *AÓ. Af.* 168₂₃.

stritvinna, f., *anstrengende Arbejde*: að þeir mundu þola þær þrautir og stritvinnu, sem gullnemar verða að hafa *Ið.* 3, 127₂₀. þeir verða smámsaman þolnir til stritvinnu *Sm. Hþs.* 124₂₆.

strjála (a), vt. med dat., *sprede*: en augun hvöss og yrmilsnör | eldingum um blaðið s. *Núm.* 5, 30.

strjálbygð (-ir), f., *tynd og spredt Bebyggelse, tynd Befolkning*: Miklu fremr mun orsökin liggja í s. landsins *MáÍ.* 16₂₀. sökum strjál-

byggðar *Av.* 7, 97₈. Þéttbýlið hefir því hagræði þessi framyfir strjálbygðina *AÓ. Af.* 62₂₈.

strjálbygður, pp., *tyndt befolket*: að landið sje strjálbygðara nú en á tíundu og elleftu öld *JT. PoS.* 1₁₈. strjálbygt land *AÓ. Af.* 40₂₅. strjálbygt, s. n., *tynd Befolkning:* þar er strjálbyggt víða *TUM.* 1, 87₁₂.

strjáldreifður, pp., *fint fordelt*: eður er það harla strjáldreift heimaefni? *Urs.* 12₁.

strjálingur (-s), m., *ringe Antal af noget, som er adspredt:* þar sem áðr sást ekki nema s. af hinum holuðu eintrjáningsbátum *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 75a₆.

strjáll, a., *utæt, spredt:* af gráviði, sem er þó heldur strjálli *Av.* 20, 169₁₇.

strjálna (a), vi., *blive mindre hyppig:* bæði virðast nú eldgosin vera farin að hægja á sjer og s. *Fjöl.* 5, 1, 17₉.

stroka, f., 1. *strygende Blæst, stærk Træk (igennem en Döraabning el. et Vindue).* — 2. *höj Vinding i det Kortspil, som kaldes* alkort: hvur strokan og múkurinn eptir annan *JT. PoS.* 20₈.

strokfœri, n., *Lejlighed til at løbe bort:* Var hún þó aldrei svo leingi burtu, að Jón sæi sér s. *Þs.* 1, 191₃₄.

strokjárn, n., *Strygebolt*: þá má gera s. *(strygebolt)* eða eldtangir glóandi *N. Hf.* 71₂.

strokka, vi. og t., *kerne:* í hvurt sinn sem hún strokkaði *JT. PoS.* 36₈. hún (ɔ: vélin) strokkaði og kasaði osta *Skír.* 89, 66₃₄.

strokkur (-s, -ar), m., *Kerne, Smörkerne:* sælir hann þá öllu því, er hann hefir sogið, ofan í strokk mömmu sinnar *Þs.* 1, 432₁. — þá kom annað hljóð í strokkinn *da fik Piben en anden Lyd.*

strokkvél (-ar), f., *Kernemaskine:* gufuvélin er miklu margbrotnari og samsettari en strokkvélin *AÓ. Af.* 176₇.

strokleður, n., *Viskelæder:* Húðin (hveljan) er nakin og hál likt og s. *PJ. Ns.* 74₂₀.

strókmyndaður, a., *söjledannet:* svipirnir eru nokkurskonar vofur eða andar . . . optast aflangir og strókmyndaðir *Þs.* 1, 358₂₃.

stroksegull (-s), m., *Magnet*: þá er hvor stroksegullinn tekinn upp aptur á sama stað og hann var í fyrstunni settur niður *Fisch. Ef.* 343₁₈.

strokumaður, m., 1. *Overløber:* þar var spartverskur s. í herbúðunum *PM. Ág.* 20₂₇. — 2. *bortløben Person*: Þetta er s. og þjófur *PP. Sms.* 199₁₅.

strókur (-s, -ar), m., *söjleformet Ting* (reykjarstrókur *Røgsöjle):* með hvíta strókinn þinn á höfðinu? *JT. PoS.* 117₁₂. tókum við eptir . . . hvítleitum strók *TB.* 14, 107₁₄.

strokuþræll (-s, -ar), m., *bortløben Slave*: sumir sögðu, að Kallistus hefði verið s. áður en hann varð biskup *HH. Ks.* 158₄.

strokvís a., *tilböjelig til at løbe bort*: sem húðarbykkja s. og á glapstigu gengin *JÓ.* 99₄.

strompsópari, m., *Skorstensfejer*: prófessórinn og doktorinn er ekki meira metinn enn s. *Fk.* $^{8}/_{6}$ 87, 68b₂₉.

strompur (-s, -ar), m., 1. *Luftrør (til at lede Luft til og fra), Trækrør*: Til þess að loptið geti verið hollt í fjárhúsum og mátulega heitt, ber nauðsyn að hafa stromp-

ana á mæninum *Hirð.* 1, 23₂₂. — 2. *Skorsten.*

stropa (a), vi.; eggið stropar *Blommen og Hviden i Ægget er begyndt at sammenblandes*: að egg hennar hafi eigi verið farin að s. að mun *Av.* 4, 107₁₈. *Jf. Aasen* 762a: *stroppen, adj. om Æg: lidt klækket eller ruget, saa at Blommen blander sig med Hviden.*

strunsa (a), vi., *bisse, strippe, vimse.*

strútsfugl (-s, -ar), m., *Struds*: demant viðlíka stóran og strútsfugls egg *Þús.* 1, 263₂₂.

strýhaus (-s, -ar), m., *Hoved med tyndtstaaende og stift Haar*: og mannkertið hann mágur þinn | með mikla, svarta strýhausinn *GT.* 109₁₇.

strympuhúfa, f., *Spidshue*: Annað er s. fóðruð með viðarull og þanið um klæði að ofan, en lambskinn á vöngum *Ið. SG.* 94₁₆.

strýta, f., 1. *Kegle:* Flest eldfjöll eru uppmjóar strýtur *Av.* 6, 55₂₁. — 2. *Pyramide*: Strýta *(Pyramide)* er hlutur takmarkaður af marghyrningi sem grunnfleti og þríhyrningum sem hliðarflötum og hafa þeir allir sama odda, sem nefndur er strýtuoddi *Hemp.* 86₁₇.

strýtulagaður, a., *kegleformet*: s. tindur *ÞTh. LÍ.* 14₁₄.

strýtumyndaður, a., *kegleformet*: einstakt og strýtumyndað fjall *JT. PoS.* 92₂₂. Lungun eru strýtumynduð *PJ. Ns.* 23₂₂. í strýtmynduðum fjöllum *Av.* 13, 218₁₂.

strýtuvarði, m., *Pyramide*: s. fjörutíu álnir á hæð. Það var ferstrend steinsúla *Skír.* 79, 94₂₂.

strýtuvaxinn, pp., *pyramideformet*: gífurleg öldubákn, strýtuvaxin *Björl.* 53₂₀.

stræta (i), vt., *brolægge. JJ. DO.* 47a.

strætabreiður, a., *bredgadet*: mun hann nú fá tekið hina strætabreiðu borg Trjóumanna *Il.* 1, 27₁₅.

strætari, m., *Brolægger. JJ. DO.* 47a.

stræti, n., *Gade.*

ströND (**strandar**, **strendur** *el.* **strandir**), f., *Strand, Kyst*: strandir taka' og grundir undir *GTh. Lm.* 237₂. á meðan kyrr eg stend á ströndum *Tegn. Frþ.* 42₁₅. Hve feginn set eg fót á ströndu! 43₂₄.

stúdent (-s, -ar), m., = námsmaður *Student*: Viltu ekki koma mjer í kynni við þá, stúdentana? *TÞH. Dr.* 1, 2, 53₁₀.

stúdentalíf, n., *Studenterliv*: Stúdentalífið er eitthvert hið frjálsasta, sem hægt er að kjósa sjer *TÞH. Dr.* 1, 2, 53₁₇.

stuðla (a), vi.; s. til, s. að *bidrage til, tjene til; arbejde paa, virke for*: s. að því, að mönnum geti liðið vel *Fk.* $^{18}/_{1}$ 88, 7b₂. eg get nokkuð stuðlað til, að þessu verði framgengt *Þús.* 3, 48₁₈. allt, sem stuðlar til að gjöra Guð dýrðlegan á jörðinni *Myn.* 33₂₂. Hún hlaut þá ekki Árna, og jeg stuðlaði til þess eptir mætti *TÞH. Dr.* 1, 2, 140₂₀.

stuðlaberg, n., *Basalt*: S. hefir verið eldhraun í fyrstu, en hefir klofnað í stuðla með aldrinum *Av.* 6, 60₂₁.

stuðlabergsgöng, n. pl., *Basaltgange:* einkar fögur eru stuðlabergsgöngin, þar sem stólparaðirnar standa eins og fegursta íþróttasmíði *LÍ.* 7₁.

stuðningsverður, a., *understøttelsesværdig*: frjálsræði í athöfnum og skeytingarleysi um tízkuna er

ekki að eins stuðningsvert fyrir þá sök eina, að *Mill* 135₇.

stuðningur (-s), m., *Støtten, Understøttelse*: Eg rjetti henni hönd mína til stuðnings *Þús.* 2, 165₂₃. Eg hefi haft hann (ɔ: stafinn) mér til stuðnings *Blk.* 55₂.

stúfa, f., *scabiosa succisa, succisa pratensis, Eng-Djævlebid. BH. Grn.* 201₂. *Mohr* 159₁₇. *Grl.* 81₂₉.

stúfmús (-mýs), f., *hypudæus, Studsmus. Gr. Df.* 43₁.

stugga (a), v. impers.; e-n stuggar við e-u *en har Modbydelighed for, en gyser tilbage for noget*: þeir, sem forðast opinbera lesti, er heiminn sjálfan stuggar við *Myn.* 179₂₃.

stuggur (-s), m., *Modbydelighed; Frygt*: Menn hafa yfir höfuð ýmugust á þessum stofnunum, og stendur s. af þeim eins og nokkurskonar fangelsi *Ið.* 5, 310₂₆.

stuggvænn, a., *vederstyggelig*: Fyrst er stuggvæn Styx *Milt. Pdm.* 41a₁₄.

stúka, f., *Loge*: Hinum megin við ytri girðinguna liggur steinrið upp að stúkunum *Ið.* 4, 40₃. Ráðgjafar og sendiherrar hafa sínar stúkur 40₈. hann sat . . . í stúku Grévys forseta *Skír.* 87, 75₅. starfar öll orðan og hinar einstöku stúkur með hinni einbeittustu stefnufestu *MJ. Bfr.* 64₁₅.

stuldur (-ar, -ir), m., *Tyveri*.

stúlka, f., *Pige*.

stúlkubarn, f., *Pigebarn*: var það eitt s. úngt *Þs.* 1, 28₃₄. Miklu tíðara var að bera út stúlkubörn en piltbörn *Ið.* 4, 191₅. tvö yngstu stúlkubörnin *PP. NS.* 7₈.

stúlkuskóli, m., *Pigeskole*.

stumra (a), vi., 1. *gaa usikkert, stagre*: frá ungbarninu, sem veltist í sorpinu, til gamalmennisins, sem stumrar við stafinn sinn *Ið.* 3, 237₂₄. — 2. s. yfir e-m *pleje en (syg el. lidende)*: (hann) stökkti sjálfur vatni í andlit mágkonu sinnar og stumraði yfir henni *Þús.* 1, 382₂₃. meðan þjónustumeyjarnar voru að s. yfir henni 2, 138₂₉.

stuna, f., *Stönnen, Suk*: aldrei framar stunan þunga | heyrist, sælan eilíf er *GB.* 355₁₄. Stunurnar stíga ekki einungis upp frá brjósti þeirra, sem líkamleg veikindi þjá *Ald.* 1, 6₇.

stund (-ir), f., 1. *Time*. — 2. *Bestræbelse*; leggja stund á *lægge Vind paa, bestræbe sig for*.

stundaglas, n., *Timeglas*: hvernig neðra hvolvið á stundaglasinu fyllist smátt og smátt *TÞH. SoÆ.* 76₇.

stundaklukka, f., *Ur*: Sigurverkin í stjörnuhúsum eru stundaklukkur *Urs.* 166₁₆.

stundardvöl (-dvalar, -dvalir), f., *kortvarigt, midlertidigt Ophold*: Frelsismenn lögðu þann áhuga á kosningarnar, að þeir menn, sem voru staddir fyrir handan Atlantshaf, áttu þar erindi eða s., skunduðu heim til að taka þátt í þeim *Skír.* 79, 71₂₁.

stundargleði, f., *Öjeblikkets Glæde*: til þess að afla sjer s. og gleyma eymdinni *Sm.* 178₂₀.

stundarheimur (-s), m., *kortvarig Verden: en Verden, i hvilken vort Ophold er kortvarigt*: Stríð er starf vort | í stundarheimi *JH.* 113₂₃.

stundarhægð (-ir), f., *Öjeblikkets Bekvemmelighed*: hann verðr þráfaldlega að neita sér um stundarhægð og stundarnautn sakir komanda tímans *AÓ. Af.* 200₂₃.

stundarlangur, a., *som varer*

en hel Time, overmaade lang: Gróa kysti Sigríði stundarlaungum kossi *JT. PoS.* 55$_{22}$.

stundarlög, n. pl., *midlertidig, provisorisk Lov:* stundarlögin 19. jan. 1863. *Nöl.* $^{22}/_{2}$ 79, 90$_{22}$.

stundarnautu (-ir), f., *Öjeblikkets Nydelse; se* stundarhœgð.

stundarsakir, f. pl., *bruges i Ordforbindelsen* um s. *midlertidig*: Nú dvelur maður um stundarsakir í öðru landi *LHA.* 3, 177$_{28}$.

stundarvegvilla, f., *forbigaaende el. kortvarig Vildfarelse:* Slíkar stundarvegvillur eins og í frakknesku stjórnarbyltingunni þurftu ekki nauðsynlega að hrinda skoðun þessari *Mill* 6$_{18}$.

stundarværð (-ir), f., *et Öjebliks Hvile*: brá þá s. á hina lúðu sál *FP.* XV$_{31}$.

stundarþörf (-þarfar, -þarfir), f., *Öjeblikkets Trang*: Innan þessara ákvarðana er bygt og búið eftir því sem stundarþörfin heimtar *Ið.* 4, 423$_{22}$.

stundaviti, m., *Ur*: nú ætlum vér að minnast á stundavita þá, sem eiga rót sína í þessu atriði *Fisch. Ef.* 241$_{28}$.

stundlegleiki, m., *Timelighed*: Hér á jörðu á vaxtarskeiðinu og í straumi stundlegleikans verður oss eigi auðið að leysa úr þessari mótsögn *Kb.* 1, 87$_{28}$.

stundlegur, a., *timelig.*

stund|un (-anir), f., 1. *Bestræbelse*: það sem nefnum vizku vér | er vitur stundan gæða *BG. Nj.* 229$_{2}$. — 2. *Studium:* Einkum stundaði hann allskonar reikningslist og hefur hann sagt sjálfur, að sú stundan hafi komið sjer að ágætum notum *Þvf. Alm.* 85, 26$_{30}$.

stundvís, a., *præcis, punktlig:* menn eru ekki stundvísir eða áreiðanlegir að koma til verks eða til erinda á tilteknum tíma *Fk.* $^{15}/_{7}$ 90, 82b$_{6}$.

stundvísi, f., *Præcision, Punktlighed*: að því er s. og nákvæmni snertir *Þj.* $^{17}/_{10}$ 93, 194c$_{18}$.

stunulaust, adv., *uden Suk:* s. þá í gröf eg hnig *GB.* 365$_{21}$.

stúra (í), vi., *være bedrøvet, sørge:* Eingir af þeim í striti stúrðu *EÓ.* 36b$_{21}$.

stúrinn, a., *bedrøvet, nedslaaet, forstemt:* ertu eins stúrin í dag og þú varst í gærmorgun? *Þús.* 3, 126$_{5}$. s. á svipinn *TÞH. BS.* 239$_{3}$. Lúðvík var mjög s. *PP. Sms.* 193$_{21}$. fór hann burt s. *Ið.* 6, 272$_{29}$.

sturla (a), vt., *forstyrre.*

sturli, m., *Natpotte*: útí síðan óhrædd vóð, | en ekki lengi' í botni stóð, | því s. lagði landi frá *GT.* 2$_{3}$.

sturl|un (-anir), f., 1. *Forstyrrelse.* — 2. *Forrykthed, Afsindighed*: hann varð blindur og ekki laus við s. *Þs.* 1, 407$_{10}$.

stúrlyndi, n., *Tungsindighed, Melankoli:* þegar hinir þarámóti eyða þeim sömu stundum með leiðindum og s. *Nátt.* 6$_{7}$.

stuttbuxur, f. pl., *Knæbuxer.*

stuttfœttur, a., *kortbenet*: það er verst að vjer erum svo stuttfættir *Trh.* 17$_{5}$.

stutthærður, a., *korthaaret:* s. og ljóshærður *Fjöl.* 1, 145$_{7}$. þær (ɔ: geiturnar) eru stutthærðar *Ið. SG.* 67$_{3}$.

stutthöfði, m., *Brakycefal*: Eptir höfuðlaginu er mönnum skipt niður í langhöfða *(dolichocephal)* og stutthöfða *(brachycephal) PJ. Ns.* 35$_{30}$.

stuttklæði, n. pl., *korte Klæder*: fylgd drottningar . . . fór úr hinum

síðu klæðum, sem voru utanyfir stuttklæðunum *Þús.* 1, 5$_{25}$.

stuttkyrtill (-kyrtils, -kyrtlar), m., *Bluse:* Daginn eptir keypti skraddarinn handa mjer öxi, byrðarband og stuttkyrtil *Þús.* 1, 205$_{15}$.

stuttlega, adv., *kortelig:* ætla jeg að minnast s. á flokka þá, er þær (ɔ: stjörnurnar) mynda firir vorum sjónum *Urs.* 136$_{12}$.

stuttnefja, f., *uria Brünnichii, kortnæbbet Tejste. Mohr.* 37$_{29}$. *Faber* 41$_{20}$. *Gr. Df.* 69$_{27}$. Í smástöllunum sitja hér og hvar stuttnefjur eða nefskerur *Av.* 13, 111$_{18}$.

stuttorður, a., 1. *ordknap:* að vera mátulega langorður eða s. *Gr. Kv.* 82$_{1}$. um fundinn sjálfan verðum vjer að vera stuttorðir *Skír.* 85, 26$_{22}$. — 2. *kortfattet:* stuttorð ritgjörð *Mill* 207$_{27}$.

stuttpils, n., *kort Skört:* hún er á mórauðu stuttpilsi *Þs.* 1, 375$_{26}$.

stutttæður, a., *korttaaet:* stutttæðir vaðfuglar *Gr. Df.* 61$_{26}$.

stuttur, a., *kort;* s. í spunanum *kort for Hovedet, but.*

stútungur (-s, -ar), m., *Smaafisk:* smáfiskur (s.) og ísa *Av.* 19, 214$_{6}$.

stútur (-s, -ar), m., 1. *Hals paa en Flaske:* botnlausa flösku með tappa í stútnum *StN.* 1, 13$_{1}$. — 2. *Tud paa en Kedel:* Ingveldur bljes í stútinn *JT. PoS.* 45$_{5}$. Út úr stútnum streyma hvít ský út í loptið *StN.* 2, 20$_{15}$.

styðja (styð, styðjum; studdi, studdum; studdur), 1. vt., *støtte, understøtte.* — 2. vi.; s. að e-u *bidrage til noget:* Þessi tíði söngur . . . styður mikið að því að vekja athygli manna á samfundum vorum *Ið.* 7, 38$_{15}$.

stygðaryrði, n., *fornærmende, krænkende Ord:* töluðu þeir þó ekki eitt einasta stygðaryrði við hann *FP.* 107$_{28}$.

stygglyndi, n., *Gnavenhed, Arrighed:* Margar sögur gengu í fornöld um Xantippu konu Sókratesar og stygglyndi hennar *Ið.* 6, 262$_{4}$.

stygglyndur, a., *gnaven, arrig.*

stynja (styn, stynjum; stundi, stundum; stunið), vi., *stönne, sukke:* Styn eg yfir þínum þungan | þrautum *GTh. Lm.* 286$_{19}$. Stynur lopt og stynur viðir 287$_{1}$.

stýrandi, m., *Styrer, Leder:* með orðum vitrum einatt fræddi | efni stýrenda þessa lands *BT.* 179$_{16}$.

stýri, n., 1. *Ror.* — 2. *Hale (paa en Kat):* á því hvernig köttur reisir s. hafa veðurspámenn tekið mark *Björl.* 3$_{8}$.

stýrilegur, a., *styrlig:* stýrilegt og sjálfhreyfilegt loftfar *Fk.* $^{8}/_{6}$ 92, 90a$_{21}$. stýrilegu loptbátana *Þj.* $^{27}/_{12}$ 89, 238a$_{7}$.

stýrimaður, m., *Styrmand:* Stýrimaðurinn tók þá að sér formensku skipsins *Rób.* 12$_{19}$. Jeg skipaði stýrimanninum að fara með Frjádegi 102$_{12}$.

stýrimannskunnátta, f., *Styrmandskunst:* má bóknámi þeirra skipta í tvo höfuðflokka, stýrimannskunnáttu og herkunnáttu *Fjöl.* 1, 56$_{29}$.

stýrislaus, a., *rorløs, uden Ror:* að hans stírislausa lífsbáti, hvunær sem hann gjætir sín ekkji, kasti firir ofurebli stormanna og boðanna *Fjöl.* 3, 1, 67$_{10}$.

styrjöld (-aldar, -aldir), f., *Krig:* þú skalt halda þér með öllu frá styrjöldinni *Π.* 1, 19$_{2}$. Voru um þær mundir hugir manna gagnteknir af . . . styrjöldinni, sem þá lá fyrir höndum *Ið.* 5, 349$_{20}$.

styrking (-ar), f., 1. *Bestyrkelse.* — 2. *Bekræftelse.* — 3. *Støtte*: Þessu til styrkingar má geta þess, að *ÞR.* 36₈.

styrktarsjóður (-s, -ir), m., *Understøttelsesfond*: úr styrktarsjóði þeim, sem *StA.* 75, 50₈.

styrkvana, a. indecl., *kraftløs, svag, afmægtig*: styðja þá, er s. eru *Sm.* 6₂₄.

styrkþegi, m., *Stipendiar*: hann var framan af ritari Árna Magnússonar og síðan hinn fyrsti s. af gjafasjóði haus *JB. Rht.* 41₃. varð s. alla sína tíð af sjóði þeim, sem Árni hafði stofnað *FJ. BÍ.* 2, 45₅.

styrming (-ar), f., *Storm, Heftighed, Voldsomhed:* hávaði, kapp og styrming *Skír.* 83, 135₈₈.

stýrsla, f., *Styrelse:* Í hjeraðs stýrslu ungur áður | ítrasta sýndi' hann vit og megn *BT.* 178₁₆.

stýrur, f. pl.; *se* stírur.

stytta, f., *Støtte, Söjle:* að jafnhá stitta úr kvikasilfri þurfi að vega móti annarri stittu jafndigurri úr lopthafinu uppúr ígjegn *Urs.* 180₁₅.

stytta (í), 1. vt., *forkorte:* eg kynntist við marga menn, sem . . . gerðu sitt til að s. mjer stundir *Þús.* 2, 15₁₅. Vinnutíminn hefir verið styttur *Sm.* 38₈. s. sér aldur *dræbe sig*: hitt (er) sjaldgæft að þeir (ɔ: konungarnir) stytti sjer aldur *Skír.* 87, 102₂₁. — s. sig *opkilte sine Klæder.* — 2. v. impers., styttir upp *Regnen ophører:* eptir að upp er stytt *StN.* 2, 45₈.

stytting (-ar), f., *Forkortelse*: eðr þú fær mjög hentuga stytting vegar *AÓ. Af.* 111₄. sökum nauðsynlegrar styttingar *Skír.* 87, 109₃₀. var þar talað um styttingu vinnutímans *Íf.* ¹⁴/₆ 90, 189a₃₇.

styttingur (-s), m., *uvenlig Sindsstemning*: Sveinn heitinn reið burt í styttingi *PS. Ast.* 22₃₀.

styttuband, n., *Opkiltningsbælte*: hún brá styttubandi sínu í bæjarhurðar-hringinn *Huld.* 2, 29₁₄. máttu skáldin á þeim árum vera viðbúin að yrkja slíkar vísur . . . í styttubönd kvenna *TB.* 15, 245₈.

stækindi, n., *Ammoniak*: Ammoniak, sem kynni að kalla mega s. *GÓ. ÆB.* 27₃₁.

stækja, f., *ubehagelig Lugt, Stank.*

stækjuloft, n., *Ammoniak. Íf.* ¹⁹/₉ 96, 259a₁.

stækjulykt, f., *ubehagelig Lugt, stikkende Lugt*: Ammoniak eða salmiakspiritus er líka haft í daglegu lífi og er auk þess í sumum meðulum, en þekkist af stækjulyktinni *N. Hf.* 79₈.

stækjusalt, n., *Salmiak. Íf.* ¹⁹/₉ 96, 259a₂.

stækur, a., 1. *ubehagelig lugtende, stinkende.* — 2. *heftig, voldsom, fanatisk:* stækari óstjórnargarpa þarf eigi að leita *Skír.* 85, 15₁₆.

stæla, f., *Ordstrid*: fóru þeir í allharðar stælur *Fróð.* ¹⁰/₃ 87, 246₃₄. Leiðinlegar stælur um þetta viljum vjer ekki hafa *Þj.* ¹³/₁ 88, 6b₄₆.

stæla (í), vt., 1. *hærde.* — 2. s. upp *opflamme, optænde*: stælti hún (ɔ: Púrimshátíðin) svo upp í Gyðingum bæði þjóðardramb og hefndargirni, að *LLH.* 39₂₃. — 3. *efterligne, efterabe*: maður, sem er aðeins náttúrlegur getur talað og prédikað himnesk efni og einnig stælt þau í athöfnum sínum *Sw. VE.* 135₃₃. fólk stælir þá í smáu sem stóru *Sm.* 131₁₅. *Bruges ogsaa som* vi., s. eftir e-u *eftérligne noget:* að s. eptir hásetum þiljubátanna *Fjöl.* 4, 3, 38₁₄.

stæling (-ar), f., 1. *Spændighed, Elasticitet:* En aptur á móti er mjög lítil sem engin s. í því (ɔ: gullinu) *Ið.* 2, 32₉. Þegar andinn er orðinn linur og lúinn, þá megnar hún (ɔ: sönglistin) að gefa honum aptur sína fyrri stælingu *Sak.* 35₃. — 2. *Mod, Kækhed:* Það voru Englendingar, sem . . . settu s. í Alexander fursta *Skír.* 87, 25₃₀. — 3. *Efterligning:* að eddukvæðin væri eiginlega ekkert annað en s. á kristilegum ritum *TB.* 13, 3₃₀.

stæltur, pp., *elastisk:* vér köllum skíðið stæltan eða fjaðurmagnaðan líkama *Fisch. Ef.* 17₁₀.

stæði, n., *Plads el. Sted, hvor noget staar:* Á ströndum Reteu | stæði borgar | velja vísir | vildi frægur *KJ.* 140₁₂.

stækka (a), 1. vt., *forstörre, forøge, udvide:* Þeir stækkuðu og prýddu Alexandríu *Ið. SG.* 14₇. — 2. vi., *blive större, voxe, tiltage:* allt af hækkar og stækkar rifið meira *Av.* 6, 62₄. Rúmið yrði þá að stækka og minnka með líkömunum *TB.* 6, 72₂₇.

stækk|un (-anir), f., *Forstörrelse, Forøgelse, Udvidelse; Vækst, Tiltagende.*

stækkunargler, n., 1. *Forstörrelsesglas, Lupe; Mikroskop:* ef sá sandur er skoðaður í stækkunargleri *Ið.* 2, 23₂₃. — 2. *optisk Glas:* Ef vjer fáum oss s., þikkra til miðju enn randar, svo sem eru eldgler og gleraugnagler fjærsinna manna *Urs.* 159₁₅.

stæra (í), vt., *forstörre;* s. sig af e-u *rose sig af, være stolt af noget:* Við stærum okkur af atorku þeirra (ɔ: forfeðranna) og mentun *Fjöl.* 4, 1, 17₁₈.

stærð (-ir), f., *Störrelse:* hörku, mýkt, lit, smekk, stærð *Spenc.* 87₇. Þegar á unga aldri sjáum vér, að hlutirnir eru misjafnir að stærð og fjarlægð *TUM.* 2, 53₁₇.

stærðafræði, f., *Læren om Störrelser, Mathematik:* Þessi aðferð, sem einúngis fylgir reynslunni, er aðgreind frá þeirri aðferð, sem fylgir stærðafræðinni *Fisch. Ef.* 3₃₀.

stærðafræðingur (-s, -ar), m., *Mathematiker.*

stærðafræðilegur, a., *mathematisk:* hina stærðafræðislegu landafræði *Fisch. Ef.* 24₃₀.

stærðarmunur (-ar), m., *kvantitativ Forskel:* stærðarmunr, sem hér verðr, er eigi kominn að eins undir megni alkohólsins. *MJ. Bfr.* 361₁₃.

stærðfræði, f., *Mathematik:* vel upplagður fyrir stærðfræði *Ið.* 1, 237₃. nægir slík kensla í slíku efni sem stærðfræðin yfir höfuð er *Mill* 74₄.

stærðfræðilegur, a., *mathematisk:* stærðfræðisleg áhöld *Rób.* 47₇. hið stærðfræðislega stryk *TB.* 12, 200₃. þessi stærðfræðilega mynd *Gefj.* 5₁₅.

stærðfræðingur (-s, -ar), m., *Mathematiker:* Þessar eltingar hafa þeim verið enda örðugri en stærðfræðingunum að ferskeyta hringinn *AÓ. Af.* 143₁₀. hann var sjálfur afbragðs stærðfræðingur *Ið.* 1, 237₅.

stærilátur, a., *stolt, overmodig:* Hafi kirkjan verið stærilát og lítið umburðarlynd á dögum velgengni sinnar *Ald.* 2, 115₁₃.

stærilæti, n., *Stolthed, Overmod.*

stöð (-var, -var), f., 1. *Sted, Plads; Station:* Þegar við förum að nálgast stöðvar, fer vagnlestin að hægja á sjer *KJ. Uf.* 38₁₅. við tuttugustu hverja minútu hitta menn stöðvar og gististaði *Ið.* 3, 244₁₇.

— 2. *Stilling:* að koma Frökkum á fasta s. í Tongking *Skír.* 84, 60$_{19}$.

stöðublettur (-s, -ir), m., *Standpunkt:* Nú erum vér komnir á stöðublett realista-skáldanna *Ald.* 1, 60$_{23}$.

stöðuglega, adv., *stadig, uafladelig:* þú vitjar s. þíns safnaðar *HGTh.* 10$_{4}$. felum þau (ɔ: börn vor) og oss s. guðs líknandi miskunn í bænum vorum *JG. Hv.* 42$_{18}$.

stöðugleiki, m., *Bestandighed:* með stöðugleika í góðum verkum *Myn.* 135$_{12}$.

stöðugleikur (-s), m., 1. *Stadighed, Uforanderlighed:* Kveður svo mjög að þeim stöðugleik, að *Björl.* 49$_{17}$. — 2. *Standhaftighed:* Í starfhring smáum stórt hann vann | með stöðugleik og snilli *ST.* 280$_{2}$. að hann hafi ekki nógan stöðugleik móti þrái hennar *Þús.* 1, 19$_{8}$.

stöðuglyndi, n., *Standhaftighed.*

stöðuglyndur, a., *standhaftig, karakterfast:* Sigríður var kona stöðuglynd *JT. PoS.* 106$_{19}$. maður s. og fastheldinn *Br.* 9, 24$_{20}$.

stöðuher (-s, -ir), m., *staaende Hær:* þar sem s., konungdæmi og ríkisskuldir eru ekki til að spilla *Skír.* 90, 63$_{28}$. meðan stöðuherirnir á friðartímum kosta Evrópu 5 milliarða *Fk.* $^{25}/_{8}$ 91, 134a$_{41}$.

stöðulög, n. pl., *Forfatningslov:* peninga, tolla, löggjöf og s., *Skír.* 91, 44$_{5}$. með stöðulögunum 2. jan. 1871 *Eimr.* 2. 3$_{26}$.

stöðupollur (-s, -ar), m., *stillestaaende Vandpøl:* væru þeir (ɔ: þessir fáu menn) ekki, yrði lífið einn fúll stöðu-pollur *Mill* 129$_{18}$.

stöðuvatn, n., *Indsø:* hinn forni sjávarbotn var auðugur af stöðuvötnum. *Eimr.* 2, 40$_{29}$.

stöðuvindur (-s *el.* -ar, -ar), m., *Monsun:* Nú munu stöðuvindar bráðum flytja hingað skip, er sækja filabein *Þús.* 1, 333$_{12}$.

stöðva (a), vt., *stanse.*

stöðv|un (-anir), f., *Stansning:* til að komast hjá legusárum og s. blóðs í lungunum *N. Hf.* 22$_{25}$. hafa s. við e-ð *have Standhaftighed til at forsætte en Handling, Energi:* hann hafði aldrei s. við neitt lengur en í mesta lagi missirið *Ið.* 6, 222$_{23}$.

stöfun (stafanir), f., *Stavning:* þingja stöfunina öldúngis að þarflausu *Fjöl.* 2, 1, 8$_{24}$. að frelsa börn við stöfunina *TUM.* 1, 7$_{9}$. Rjettritun má byrja að kenna jafnframt stöfuninni *BM. UM.* 37$_{4}$. Koma sér í s. um e-ð *lære Begyndelsesgrundene til noget:* (hugvitsmaðurinn) sjer það í svip . . ., er aðrir verða að reyna að koma sjer í s. um smátt og smátt *Auðv.* 56$_{1}$.

stökk, n., *Spring, Firspring, Galop:* svo lángt leggja þeir undir sig á stökkinu *Il.* 1, 132$_{16}$. hentist maður út úr dyrunum í stóru stökki *Ið.* 1, 268$_{17}$. í einu stökki *Trh.* 16$_{26}$. þjóðirnar hafa sjaldan gjört stór s. í einu til framfara og menntunar *PJ. Ns.* 45$_{11}$.

stökkdans, *(uden Genitivm.,* -ar), m., *Springdans:* Það var s. *Ið.* 1, 68$_{27}$.

stökkfimi, f., *Færdighed i at springe:* glímur, s., hlaup og kappreiðar er líka að rétta við *ÓD. ÍS.* 23$_{11}$. s. er ein listin *Ss. Íf.* 92, 238$_{18}$.

stökkfótur (-fótar, -fœtur), m., *Springfod:* Flær hafa stökkfætur *PJ. Ns.* 111$_{15}$.

stökkhveli, n., = stökkull *Mohr* 17$_{22}$.

stökkmús (-mýs), f., *dipus, Springmus. Gr. Df.* 42$_{21}$.

stökkull (**stökkuls, stökklar**), m., 1. *Springer, en fabelagtig Hval. Mohr* 17$_{22}$. — 2. *Springer, Slags Tunfisk:* Hann hendir sig stundum upp úr sjónum og kalla danskir sjómenn hann „Springeren" (stökkul) *Gr. Sk.* 95, 5$_{15}$.

stökkur(-**van**), a., *brækkelig, skør:* Með aldrinum eykst kalkið í beinunum og gjörir þau harðari, en jafnframt stökkvari *PJ. Ns.* 11$_{17}$. hlutirnir eru . . . seigir og stökkvir *TB.* 12, 178$_{25}$.

stökkvari, m., *Springer:* Góðir stökkvarar stökkva umsvifalaust yfir hæstu fila *Ss. Íf.* 92, 238$_{18}$. hinir fræknustu stökkvarar *Gefj.* 57$_{13}$.

stöndugur, a., *holden, velstaaende:* þá verðurðu gildur og s. maður *Lear* 27$_{12}$.

stöngulber, a., *som kun har de nøgne Stængler tilbage:* að horfa á þessa stöngulberu garða *Blk.* 67$_{24}$.

stöngull (**stönguls, stönglar**), m., *Stængel:* Það má líkja hárinu við stöngul sumra jurta *Av.* 12, 76$_{12}$. Á þeim (ɔ: þessum söfnum) er sýnd hin almenna bygging jurtanna, t. d. rót, stöngull, blöð og blóm *TUM.* 2, 51$_{16}$.

stöpulkúpa, f., *Kuppel:* þar sem þú finnur nýtt greptrunarhús með stöpulkúpu *Þús.* 1. 193$_{1}$. Í honum (ɔ: salnum) var glæsileg s., sem hvildi á hundrað hvítum marmarasúlum 2, 184$_{10}$.

stöpull (**stöpuls, stöplar**), m., *Taarn.*

stör (*g. sg.* **starar**), f., *carex, Stargræs. Mohr* 211$_{10}$. *Grl.* 109$_{21}$.

suða, f., 1. *Kogen, Kogning:* Suðuna skal láta koma sem fyrst upp aptur *EB. Kf.* 7$_{7}$. — 2. *Summen:* s. flugnanna. — 3. *Susen:* heyrir hann nið mikinn og suðu *Þs.* 1, 241$_{16}$. Eg vatna suðu hugðist heyra *TB.* 17, 220$_{22}$. bólgan getur orsakað suðu fyrir eyranu og heyrnarleysi *JJ. EML.* 107$_{11}$.

suða (a), vi., 1. *brumle, summe:* engin fluga suðaði þar *Eimr.* 2, 40$_{22}$. — 2. *suse:* Suðaði blær í meiði mjög *GB.* 285$_{20}$.

suðandi, ppræs., *summende:* Hvort rafurmagnsstraumur hefur komið fram í vjelinni, má heyra á Induktionsvjelinni á hinu skellandi og s. hljóði *N. Hf.* 75$_{2}$.

suðaustanstaðvindur (-s *el.* -ar, -ar), m., *Sydostpassat:* til þess að hafa gagn af suðaustanstaðvindinum *Björl.* 48$_{24}$.

suðaustanvindur (-s *el.* ar, -ar), m., *Sydostvind:* Nú fyllir snarpur s. allar voðir *Björl.* 36$_{16}$.

suðaustur, n., *Sydost:* loks nær (hann) í s. *Björl.* 35$_{17}$.

suddarigning (-ar), f., *Støvregn:* Þessa dagana var kalsi í loptinu með sífeldri sudda rigningu *Rób.* 53$_{19}$.

suddi, m., *Fugtighed:* þá er kuldinn svo bitur, ad suddinn, sem jafnan er í hverju húsi nockurr, verdur ad snió allt í einu *HF. Kv.* 1, 6$_{30}$.

suðlægur, a., *sydlig:* þetta er einkum unnið í þarfir enna suðlægu þjóða vorrar álfu *Skír.* 79, 5$_{28}$. Gras á Íslandi stendur þéttara og er kjarnbetra en í suðlægari löndum *ÞTh. LÍ.* 53$_{24}$. svo þeir þaðan geti brotizt til valda og verzlunar við hin suðlægari lönd *TB.* 7, 294$_{28}$.

suðudepill (-depils, -deplar), m., *Kogepunkt:* frá klakamarki til suðudepils *Fisch. Ef.* 234$_{28}$.

suðuhiti, m., *Koghede:* hefir eflaust verið s. í þeim holunum, sem

þar eru næstar *Av.* 19, 104$_{29}$. S. drepur hana (ɔ: bakteríuna) *Eimr.* 1, 34$_{5}$.

suðumaður, m., *Kok*: þá voru suðumenn tilfeingnir *Fjöl.* 2, 2, 21$_{17}$.

suðumark, n., *Kogepunkt*: frá klakamarki upp að suðumarki *Björl.* 26$_{15}$.

suðurálfa, f., *Afrika*: í suðurálfunni (eru taldar) 188 milliónir *JJ. EML.* 5$_{25}$.

suðurbreidd, f., *sydlig Bredde*: frá 40. að 60. mæslistigi suðurbreiddar *Björl.* 47$_{12}$.

suðurheimskaut, n., *Sydpol*: norður-heimskautið og suður-heimskautið *StN.* 2, 17$_{21}$.

suðurheimskautsbaugur (-s), m., *Sydpolarkreds*: suðurheimskautsbaugurinu liggur mestmegnis yfir hafið og snertir sumstaðar suðurheimskautslöndin *Gr. Lf.* 3$_{24}$.

suðurheimskautsland, n., *Sydpolarland. Se* suðurheimskautsbaugur.

suðurheimur (-s), m., *Jordens sydlige Del*: það varð flóð um suðurheim *Urs.* 129$_{22}$. Nú sólin var í suðrheim um stundu *GB.* 427$_{14}$.

suðurhelft, f., *den sydlige Halvdel*: Fyrir nokkrum árum sáu menn á s. hans (ɔ: Júpiters) blett blóðrauðan á lit *Ið.* 3, 306$_{24}$.

suðurhelmingur (-s, -ar), m., *den sydlige Halvdel*: Stundum hefir suðrhelmingr Júpiters sést með einkennilegum gráleitum lit *Ið.* 3, 306$_{19}$. hver sá hlutur, er hreyfing er á, leitar afleiðis, til hægri handar á norðurhelming jarðar, en til vinstri á suðurhelmingnum *Björl.* 16$_{22}$.

suðurhringur (-s, -ar *el.* -ir), m., *den sydlige Polarcirkel*: sá hluti jarðar, sem liggur firir innan suðurhring *Urs.* 191$_{22}$.

suðurhvel, n., *den sydlige Halvkugle*: á suðurhveli jarðarinnar *Ið.* 3, 131$_{5}$. Sömu breytingar koma fram á suðurhvelinu *BJ. St.* 37$_{14}$.

suðurkafli, m., *den sydlige Del*: s. Afriku *Björl.* 44$_{27}$.

suðurland, n., *Sønderland, den sydlige Del af Island*: mun hann samt allt af hafa þráð s. *Fjöl.* 3, 1, 50$_{19}$. hvað skemtilegt sje á suðurlandi *JT. PoS.* 66$_{21}$.

suðurljós, n., *Sydlys*: Norðurljósin byrja aptur fyrir sunnan miðjarðarlínuna . . .; þar kalla menn þau s. *Fisch. Ef.* 440$_{10}$.

suðurloft, n., *den sydlige Himmel*: (halastjarnan) verður þá so lágt á suður-loptinu, að *Fjöl.* 1, 176$_{24}$. Tvöfaldur regnbogi teygði sig yfir suðurloptið *TÞH. BS.* 219$_{29}$.

suðuroddi, m., *Sydspids*: þær leiðir, er menn fundu að vestan fyrir suðurodda Afríku *Av.* 6, 113$_{17}$. umhverfis suðurodda Afríku og Ameríku *Björl.* 47$_{13}$.

suðurpóll (-s), m., *Sydpol*: Sá punktur er nefndur s. himinsins *BJ. St.* 4$_{22}$.

suðurskaut, n., *Sydpol*: nær suðurskautinu *Urs.* 60$_{22}$. suður- og norðurskaut 148$_{19}$.

suðursólhvarfabaugur (-s), m., *den sydlige Vendekreds*: steingeitarbaugur eður s. *Urs.* 192$_{9}$.

suðurströnd (-strandar, -strendur *el.* -strandir), f., *Sydkyst*: Á austurhluta norðurstrandarinnar og suðurströndinni eru nærri því engir firðir *LÍ.* 16$_{10}$.

suðurumdœmi, n., *Sønderamt*: eptir umburðarbrjefi frá amtmanninum í suðurumdœminu *LÍ.* 89$_{9}$.

suðurþjóð (-ir), f., *sydlig Nation*:

og enda sem um Sirius og Sóþis með suðurþjóðum *Av.* 6, 183$_{19}$. Um þá daga fengu suðurþjóðirnar miklu meiri og betri vitneskju um Bretland *ÞTh. LfsÍ.* 1, 9$_{7}$.

suðuvél (-**ar**), f., *Kogemaskine, Kogeapparat*: Undir tjaldið á óhultan stað er sett suðuvjel *N. Hf.* 70$_{29}$. Suðuvjelar skal hreinsa opt *EB. Kf.* 2$_{10}$. Vinnustrákurinn kom með suðuvjel *Hd.* 23b$_{30}$.

suðvestanmissirisvindur (-s *el.* -**ar**), m., *Sydvestmonsun*: við norðurendimörk suðvestan-missirisvindarins *Björl.* 42$_{21}$.

suðvestanverður, a., *sydvestlig*: Stundum er hástigsreitur yfir suðvestanverðri álfunni *Björl.* 73$_{17}$.

suðvestanvindur (-s *el.* -**ar**), m., *Sydvestvind*: það sætti að stafa frá suðvestanvindi þeim, er *Björl.* 67$_{8}$.

suðvestur, n., *Sydvest:* flestar stórár, sem suður falla, renna frá norðaustri til suðvesturs *ÞTh. LÍ.* 42$_{11}$.

suðvesturtá (*g.sg.* -r), f., *Sydvestspids*: að ná fyrir s. eýarinnar *Fjöl.* 1, 52$_{8}$.

súglaus, a., *trækløs*: þar sem dúkurinn gerir húsin hlý, s. og vatnsþjett *Íf.* $^{18}/_{12}$ 90, 397a$_{41}$.

súgur (-s), m., *Træk, Trækvind*: komi gustur eða s., þegar gluggi eða dyr eru opnaðar *N. Hf.* 20$_{20}$; ganga í súginn *gaa i Løbet, gaa tabt, gaa til Spilde*: það, sem eigi er látið fyrir húsakynnin, gengur í súginn á annan hátt *Sm.* 165$_{24}$.

suguvél (-**ar**), f., *Luftpumpe*: að með eldi eða s. megi tæma lopt úr heldu íláti *TB.* 6, 78$_{30}$.

súkkulaði, n., *Chokolade*: Svo kemur merkur-kanna af s. *Ið.* 5, 313$_{31}$.

súla, f., *Söjle.*

súla, f., *sula Bassana, sula alba, Sule. Faber* 84$_{28}$. *Gr. Df.* 64$_{28}$. *Gr. Sk.* 95, 44$_{8}$.

súld, f., *Regnvejr*: Hví svo þrúðgu þú | þokuhlassi, | súldar norn! um sveitir ekur? *JH.* 15$_{16}$. Opt þó að viðri súld í sveitum, | sólskinið bjarta ljómar hér *Sigv. Lm.* 38$_{19}$.

sulla (a), vt. med dat.; s. saman *sammenblande (i ringeagtende Betydning)*: að s. saman latinu og grísku í sama kvæði *Gr. Kv.* 106$_{8}$.

sullaveiki, f., *Ekinokoksygdom*: S. er alltíð *ÞTh. LÍ.* 64$_{30}$. Hver er þá orsökin til sullaveikinnar? *JJ. Sullav.* 4$_{8}$.

súlnagangssvalir, f. pl., *Veranda*: Hann vissi ekki af sér fyr en hann staðnæmdist í dimmu inst undir súlnagangssvölum framan við eitthvert alþýðlegt stórhýsi *Ið.* 3, 268$_{7}$.

súlnagöng, n. pl., *Buegang, Propylæer*: Upp að hofinu gengu s. *(propylæa) PM. Ág.* 37$_{19}$.

súluhöll (-**hallar**, -**hallir**), f., *Söjlehal*: Á þakinu eru herbergi í kring og smáar súluhallir *Ið. SG.* 182$_{22}$.

sultardropi, m., *Næsedraabe, Næsedryp*: hangir jafnaðarlega s. niðr úr nefbroddinum *Fk.* $^{27}/_{7}$ 85, 53a$_{33}$.

sultarlegur, a., *som ser ud til at være sulten*: rakki mjög hrakinn og s. *Þs.* 1, 11$_{16}$.

sumar, n., *Sommer.*

sumaraftan (-s, *pl.* -**aftnar**), m., *Sommeraften:* Á eg aptr ei | yndis njóta | hinna sælu | sumaraptna? *GB.* 362$_{4}$.

sumarangan, f.. *Sommerduft*: Elsku mey! um mjúka vangann | mildar golur vængjum hreifi, |

svali þér og sætri dreifi | s. *Sak.* 80₂₂.

sumarblíða, f., *mildt Sommervejr*: upp frá því gjörði fyrst reglulega sumarblíðu *Fr.* 78, 13₂₂.

sumarblóm, n., *Sommerblomst:* Til þín flýja vildi eg víst, | vorið góða kemur, | og þar búa sæll ósíst | sumarblómum fremur *GB.* 8₂₀.

sumarblær (-jar), m., *Sommerluftning.*

sumarbústaður (-ar, -ir), m., *Sommerbolig*: Að endingu réð jeg það af, að reisa mér sumarbústað í dalnum *Rób.* 59₇.

sumardagur (-s, -ar), m., *Sommerdag:* með gnægtir auðs og gull í mund | á glöðum sumardegi *Sb.* 53, 2₄.

sumargjöf (-gjafar, -gjafir), f., *Sommergave (Festgave paa den første Sommerdag):* Eg ætlaði að fara að tala um sumargjafirnar, sem við höfum fengið *HF. Kv.* 1, 161₆.

sumargola, f., *Sommerluftning:* sæl eins og s. | sunnan of liljur runnin *Þús.* 1, 176₁.

sumarhagi, m., *Sommergræsgang*: hvurnig tilhagar í hvurjum stað með vetrarbeit og sumarhaga *Fjöl.* 2, 3, 36₂₂.

sumarhiti, m., *Sommerhede, Sommervarme*: sumarhitinn mundi drepa oss jafnt sem vetrarkuldinn *JJ. EML.* 33₂.

sumarhold, n. pl., *Sommerhuld (det Huld, som Kreaturerne faa om Sommeren):* en um veturinn hefði hann mest lifað á sumarholdunum *Dv.* 5, 54₉.

sumarhöll (-hallar, -hallir), f., *Sommerslot:* s. konungs *Skír.* 55, 11₁₉.

sumarklæðnaður (-ar), m., *Sommerklædning, Sommerdragt*: Gjöra menn sér sumarklæðnað af því (ɔ: léreptinu) *Ið. SG.* 69₂₄.

sumarkveld, n., *Sommeraften:* að hlaupa út og leika sér eptir kl. 9 á sumarkvöldin *Ið.* 1, 47₂₉. þá gyðjan söng og fyllti bikar Braga | í bæskilundinum um sumarkvöld *GT.* 117₉.

sumarleyfi, n., *Sommerferie:* vorið kom og sumarið og þar með sumarleyfið *Ið.* 1, 253₉.

sumarlilja, f., *Sommerlilje:* þú sýnist grönn sem s. *Tegn. Frþ.* 44₂₂.

sumarmáni, m., *Sommermaane*: Ei sólin né sumarmáninn, | er sýnir þau straumur minn hreinn, | svo inndælt fá endurskinið | sem elskandi heitmey og sveinn *ST.* 23₁₂.

sumarmorgun (-morguns, -morgnar), m., *Sommermorgen:* á hinum dýrðlegu vor- og sumarmorgnum *Blk.* 13₂₉. Á sumarmorgni er himinn opt heiður og skýjalaus *StN.* 2, 39₁₈.

sumarnótt (-nætur, -nætur), f., *Sommernat*: Um s. væra þá silfraði skóg | hinn svífandi máni í lágnættis ró *ST.* 32₇. Oft um ljúfar, ljósar sumarnætur | læðist kvæðið fram í skáldsins önd *Verð.* 62₂₅. mey við hörpu eg heyri syngja | hátt um væra s. *GB.* 442₂₄.

sumarprýði, f., *Sommerpragt:* Ei fær töfrað oss frá þér | útlend s. *ST.*² 6₁₆.

sumarrós (-ir), f., *Sommerrose, Sommerblomst*: í svells- og sumarrósum *Sb.* 32, 1₅.

sumarskáli, m., *Sommerbolig:* Einhvern af fyrstu dögunum í mánuði þessum fór jeg til sumarskála míns *Rób.* 61₁₅.

sumarskart, n., = sumarskrúði:

Eg elska land með algrænt s. *ST.*[2] 17$_{16}$.

sumarskin, n., *Sommérskin*: það var þitt sæla s. | þú sólin dýrðarbjarta *Eimr.* 2. 141$_{1}$.

sumarskrúði, m., *Sommerskrud, Sommerdragt:* vetrar fötum frá sér kastar grima, | færist hvítan sumarskrúða í *JT.* 8$_{8}$.

sumarskúr (-ir), f., *Sommerbyge, Sommerregnskyl:* Sem sól eg lít þig loga, | er laugar s. *ST.* 37$_{6}$.

sumarsól, f., *Sommersol:* Þúsundasta s. | signir Ingólfs höfuðból *ST.*[2] 16$_{19}$.

sumarsólhvörf, n. pl., *Sommersolhverv:* nyrðst á landinu sezt ekki sól í viku um s. *LÍ.* 23$_{14}$.

sumarsólstöður, f. pl., *Sommersolhverv:* vöxtur í ánni Nil hefst æ um sumarsólstöður *Av.* 6, 138$_{20}$.

sumarsæla, f., *Sommerlykke, Sommerlyst*: Sumarsælu eina, | sólargeisla hreina | speglar daggardropinn skær *KJ.* 80$_{10}$.

sumarvinna, f., *Sommerarbejde:* hvur bóndi . . . sætti jafnan að hafa so marga vinnumenn, sem jörðin þarf til vorvinnu og sumarvinnu *Fjöl.* 5, 1, 27$_{19}$.

suminntak, n., *partielt Indhold:* Yfirvarpsálykt frá alinntaki til suminntaks *TB.* 12, 228$_{24}$.

sumjákvæður, a., *delvis bekræftende*: eigi er gagn að sumneita sumjákvæðri málsgrein *TB.* 12, 220$_{20}$.

sumneita (a), vt. med dat., *benægte partielt:* að aljáta einhverju í einu orðinu, en s. sjálfr aftr í næsta orði *TB.* 12, 220$_{17}$.

sumpart, adv., *dels:* þannig lifir maðurinn s. í náttúru þessa heims og s. í hinu mikla allsherjarlífi mannkynsins *Myn.* 64$_{18}$. Dessi bandvefur er s. laus í sjer, . . ., s. er hann fastur *JJ. EML.* 6$_{27}$.

sumsé, adv., *nemlig:* sumsje: að stafa so *Fjöl.* 3, 1, 8$_{15}$. Dú heldur sumsje, sagði O., að *JT. PoS.* 67$_{18}$.

sumstaðar, adv., *paa nogle Steder:* eru toppar hans (ɔ: fjallgarðsins), s. mjög háir *Av.* 20, 52$_{26}$.

sumtækur, a., *i delvis Betydning, partiel*: sumar málsgreinir eru sumtækar, aðrar altækar *TB.* 12, 217$_{22}$. Umsögnin verðr hér að standa í sumtækri merkingu 224$_{18}$.

sund, n., 1. *Svømning.* — 2. *Mellemrum (i mellem to Huse):* hann geingur því fram fyrir húsgaflinn og þar um, sem s. nokkuð skildi hús Möllers frá næsta húsi *JT. PoS.* 186$_{17}$.

sundfimi, f., *Svømmefærdighed, Svømmedygtighed.*

sundfimur, a., *svømmedygtig:* Sofa sundfimir | selar umhverfis *OK.* 4, 184$_{5}$.

sundfit (-jar, -jar), f., *Svømmehud:* þeir (ɔ: selirnir) hafa sundfitjar milli tánna *PJ. Ns.* 61$_{10}$. nokkrir vaðfuglar hafa og fullkomnar sundfitjar 89$_{5}$.

sundfótur (-fótar, -fœtur), m., *Svømmefod*: Selir hafa fjóra sundfætur *PJ. Ns.* 61$_{4}$.

sundfugl (-s, -ar), m., *Svømmefugl:* þeir (ɔ: vaðfuglar) mynda millumlið milli hænsfugla og sundfugla *PJ. Ns.* 88$_{29}$. sundfuglar *Gr. Sk.* 95, 43$_{22}$.

sundfœrl, n., *Svømmedygtighed:* þarf gott s. til að komast úr þeirri sogiðu *Skír.* 79, 28$_{22}$.

sundfœrni, f., = sundfimi: sundfærni (á við) alstaðar *ÓD. ÍS.* 26$_{25}$.

sundhani, m., = óðinshani *Gr. Sk.* 95, 43$_{2}$.

sundhrollur (-s), m., *Svømme-*

gysen, Kuldegysning efter Svømning: Við þurftum ekki að óttast, að hestar okkar rynnu of langt með sundhrollinn *Sunnf.* 1, 47a18.

sundhúð (-ir), f., *Svømmehud:* Þeir fætur eru með fit eða s. milli tánna *PJ. Ns.* 90a20.

sundkennari, m., *Svømmelærer.*

sundkensla, f., *Undervisning i Svømning:* Það mun vera í ráði, að koma á sundkenslu í vor *Fk.* 15/3 84, 5b21.

sundkœnn, a., *svømmekyndig:* og sundkœnir | selir bygðu | fjörutorg | flœðiskerja *MJ. Lm.* 99i.

sundkœnska, f., *Svømmekyndighed.*

sundl, n., *Svimmel, Hovedsvimmel:* það er nærri eins og manni liggi við sundli *Av.* 18, 220i2.

sundla (a), vi. impers.; e-n sundlar *en svimler:* sundli mann af að líta ofan af nokkrum stigum, hvað mundi þá ofan af þúsund þúsunda! *TÞH. SoÆ.* 37i. Sesselju sundlaði af þessum ginnandi orðum *PP. NS.* 46i7.

sundlhætt, a. n., *Fare for Hovedsvimmel:* verðr mönnum hér svo s., að þeir fara út af stýflunum *FP.* 9i1.

sundleikr (-s), m., *Svømmekunst:* Kendi hann syni sínum allar iðróttir, vopnfimi, boglist, sundleik og tafl *Vilm.* 10a0.

sundlist, f., *Svømmekunst.*

sundmaðr, m., *Svømmer:* Mikið mannvit í óhraustum líkama er eins og gull í vasa örmagna sundmanns *Auðv.* 82a3.

sundmagalím, n., *Fiskelim, Husblas:* Soðið er siað, mælt og sett yfir eld, og látið út í það s. *EB. Kf.* 80a0.

sundmagi, m., *Svømmeblære:* hrognunum, sundmaganum, kútmaganum og lifrinni er safnað hverju út af fyrir sig *LÍ.* 58i2. taka sundmagann *EB. Kf.* 37i4.

sundmóðr, a., *trœt af Svømning:* og s. andann hann djúpt að sér dró *Svh.* 5s.

sundpollur (-s, -ar), m., *Svømmebassin:* það (o: sæljónið) hafði vænan sundpoll *KJ. Uf.* 55s.

sundríða (-ríð, -ríðum; -reið, -riðum; -riðinn), vt., *ride saaledes over en Aa el. Elv, at Hesten svømmer:* hún hjelt sjer í faxið og sundreið svo ána *Ss. Íf.* 92, 84a4.

sundrung (-ar), f., 1. *Adskillelse, Adsplittelse.* — 2. *Sønderlemmelse, Analyse:* Alla þessa sundrung og einstakning gjörum vér með greind vorri *TB.* 12, 204a0. — 3. *Uenighed:* og sátt og eining semji jeg, | en s. aldrei vekji *Sb.* 307, 5i.

sundrungarflokkur (-s, -ar), m., *skismatisk Kirkeafdeling:* Hann var . . . biskup yfir sundrungarflokki, sem skildi sig frá kirkjunni *HH. Ks.* 158i. foringi sundrungarflokks 178a0.

sundur, í sundur, adv., *sønder, i Stykker, itu.*

sundurbút|un (-anir), f., *Udstykning, Parcellering:* Eitt af átumeinum landbúnaðarins er s. jarðanna *Fk.* 10/3 96, 41b27.

sundurdrœgur, a., *adsplittende:* þá er samkepnin nægilega sundrdræg og samdræg *AÓ. Af.* 81i8.

sundurgerð, f., *Affektation.*

sundurgerðarlaus, a., *uaffekteret, ligefrem:* hann var að öllu s. eins og óbreyttur múgamaður *Ið.* 6, 266s.

sundurgreina (i), vt., *adskille:* hann lét börn sjálf s. hljóð, sem

urðu æ erfiðari í framburði *Ið.* 6, 223₂₈.

sundurgreining (-ar), f., *Adskillelse, Deling, Distinktion*: ofsmásmugull í sundurgreiningum hljóðanna *Fjöl.* 3, 1, 12₄. s. starfanna *AÓ. Af.* 48₂₆. ýmsir menn á landi voru eru að fást við slíkar skiftíngar og sundurgreiningar 150₂₂.

sundurhertni, f., *(discordia), Uenighed, Splid:* samhertni (samlyndi), s. (sundurlyndi) *Sw. VE.* 217₁₂.

sundurkraminn, pp., *sønderknust:* auðmjúkur og s. andi *TÞH. BS.* 260₈. því balsami, sem læknar sundurkramin hjörtu *HGTh.* 83₆. sært og sundurkramið hjarta *JG. Hv.* 95₂₅.

sundurlaus, a., 1. *usammenhængende*: sundurlausar greinir *Fjöl.* 2, 1, 9₂₀. s. stig *Sw. VE.* 92₂₄. eptir sundurlausum stigum 131₆. — 2. *ubunden, prosaisk:* s. ræða *Fjöl.* 2, 1, 47₅.

sundurlausn, f., *Opløsning*: s. þjóðernisbandanna *Skír.* 87, 19₁₉.

sundurleitni, f., 1. *Uligeartethed, Forskellighed*: meðvitund um, að það sé gott að s. eigi sér stað *Mill* 148₇. Sinnisfar hans var auðugt af ósamkvæmni og s. *TÞH. Dr.* 1, 1, 31₈. — 2. *Uenighed, Splid*: s. eða flokkadeiling í fylkingu frelsismanna *Skír.* 85, 93₂₉. þegar til s. dregur um málin í Norðurafríku 87, 66₂₂.

sundurleitur, a., *uligeartet, forskellig*: þá gátu hagsmunir goðanna orðið sundurleitir *Maur.* 187₂₄.

sundurleysa (i), vt., *opløse:* sambinda og s. *AÓ. Af.* 15₈.

sundurleysi, n., *Mangel paa Sammenhæng, Inkohærence:* s. hugsunariunar er nálega orðið einkenni steínu þessarar *HP. Gr.* 23₈₇.

sundurleysing (-ar), f., *Opløsning, Analyse:* Þessi vitstarfi vor er kallaðr sundrleysing eða uppleysing *TB.* 12, 204₂₂.

sundurleystur, pp., *opløst:* að loptið hafi í sjer „mátt til að halda vatninu sundurleystu" *Björl.* 28₇. það (ɔ: vatnið) hefur í sjer einhver sundurleyst efni úr steinaríkinu *StN.* 2, 56₉.

sundurliða (a), vt., 1. *sønderlemme, analysere*: í miðkaflanum sundurliðum vjer hann (ɔ: kærleikann) *HD. MiH.* 14₈. — 2. *specificere, detaillere:* þar sem greinilega væri sýnt og sundurliðað, hverja uppskeru og arð hver þeirra hefði fengið það árið af bújörð sinni *Br.* 8, 74₂. sundurliðað eptirlit yfir þetta efni 77₁₉.

sundurlið|un (-anir), f., 1. *Sønderlemmelse; Analyse, Udvikling:* með slíkum sundurliðunum og samsteypum *AÓ. Af.* 149₁. skáldskapurinn þolir ekki s. hins visindalega í þess einstöku parta *Gr. Kv.* 69₁. sundurliðunin *HD. MiH.* 20₁. — 2. *Artikulation:* Englarnir þekkja elsku mannsins af málrómi hans, speki hans af s. hljóðsins *Sw. VE.* 151₂₆.

sundurnístur, pp., *sønderknust*: Mitt gamla hjarta er sundurnist af sorg *Lear* 41₂₄.

sundurpörtun (-partanir), f., *Udstykning, Parcellering*: s. á jörðum í smáábúðir *Íf.* ¹²/₁₁ 92, 353₂₆₀.

sundurrifn|un (-anir), f., *Sprængning*: gegn s. æða *MJ. Bfr.* 238₂₁.

sundurskifta (i), vt. med dat., *dele, analysere*: samblanda og s. *AÓ. Af.* 15₉.

sundurskifting (-ar), f., *Sønderlemmelse, Deling:* s. Þóllands *PM.*

Ág. 212$_{15}$. s. landanna *PM. Nls.* 117$_{29}$.

sundurskiftur, pp., *delt:* Síðan á miðöldum var Ítalía sundurskipt milli margra stjórnenda *PM. Ág.* 255$_{27}$.

sundurskilja (-skil, -skiljum; -skildi, -skildum; -skilinn), vt., *adskille:* samskeyta og s. *AÓ. Af.* 15$_{8}$.

sundurskilning (-ar), f., *Adskillelse.*

sundurskorinn, pp., *gennemskaaren:* sjálft er fjallið . . . allt sundurskorið af lægðum og skörðum *Av.* 19, 105$_{36}$.

sundurvafinn, pp., *oprullet:* hið sundurvafna umband er tekið með hægri hendi *N. Hf.* 82$_{19}$.

sunna, f., *Sol:* Er á sumrum sunna | í svalar voðir unna | vefur bjartra geisla glit *Sn.* 125$_{4}$.

sunnan, adv., *fra Syd, søndenfra.*

sunnanátt, f., *den sydlige Verdenskant; Søndenvind:* bráðum linaði þessum harðindum aptur með hægri s. *Fjöl.* 4, 3, 33$_{13}$.

sunnanlands, adv., *i den sydlige Del af Landet:* hefur þó að minnsta kosti sunnanlanz ekkji á það reint *Fjöl.* 4, 3, 34$_{21}$.

sunnanverður, a., *sydlig:* að sunnanverðu *imod Syd. LLH.* 4$_{6}$.

sunnar, adv. comp., *sydligere, længere mod Syd:* aðalengjarnar eru neðar og s. *Av.* 20, 48$_{9}$.

sunnlenzkur, a., *fra Sønderlandet, sønderlandsk:* þar hittir hann mann sunnlenskan *JT. PoS.* 83$_{21}$.

sunnudagaskóli, m., *Søndagsskole:* jafnframt varð þessi skóli kveldskóli fyrir unglinga og s. *Sm.* 104$_{1}$. í sunnudagaskólunum *TB.* 7, 162$_{20}$.

sunnudagsbókstafur (-s, -ir), m., *Søndagsbogstav:* Menn einkenndu vikudagana með A, B, C, D, E, F, G á þann hátt, að það var kallaður sunnudagsbókstafur ársins *Av.* 6, 153$_{12}$.

sunnudagsskólabörn, n. pl., *Søndagsskolebörn:* til að heyra tölur þær, sem hann hjelt fyrir sunnudagsskólabörnunum *Ald.* 2, 23$_{12}$.

sunnudagsskólakennari, m., *Lærer ved en Søndagsskole:* Meðal annars gjörðist hann s. *Ald.* 2, 23$_{10}$.

sunnudagsskóli, m., *Søndagsskole:* Allgóðir sunnudagsskólar eru og haldnir í sumum söfnuðum kirkjufjelagsins *Ald.* 1, 127$_{9}$.

sunnudagur (-s, -ar), m., *Søndag.*

sunnukerfi, n., = sólkerfi, *Solsystem:* S. semur eitt | sól hver með plánetum *BG. Nj.* 37$_{1}$.

súpa, f., 1, *Suppe:* Vellinga og súpur skal búa til eins og þegar soðið er yfir eldi *EB. Kf.* 13$_{25}$. — 2. *Suppe, trykkende Gæld:* kysi jeg heldur fyrir landsmenn, að þeir væru frjálsir úr þessum skuldaviðjum . . ., en að þeir væru á kafi í sömu súpunni *Fróð.* $^{5}/_{4}$ 86, 18$_{29}$.

súra, f., *rumex, Syre. BH. Grn.* 203$_{2}$. vaxa þar þó fleiri matjurtir af sjálfum sjer, t. a. m. súrur, skarfakál *LÍ.* 44$_{10}$.

súrbragð, n., *syrlig Smag:* Lyptidupt í kökur má spara með því að brúka í þær dálitið af súrri mjólk, en ekki svo mikið, að s. finnist að þeim *EB. Kf.* 98$_{21}$.

súrbrunnur (-s, -ar), m., *Surbrønd:* Vötn þau er hafa mikla kolsýru kallast súrbrunnar eða ölkeldur *GÓ. ÆB.* 34$_{17}$.

súrdeig, n., *Surdeig:* Síðan er súrdeiginu haldið við með því að

taka ögn af deiginu, þegar brauðin eru hnoðuð, og láta í krukku *EB. Kf.* 89$_{19}$.

súrefni, n., *Surstof, Ilt, Oxygen*: (fiskarnir) nota einúngis súrefnið, sem finnst í því lopti, er ætið er sameinað vatninu, til að halda blóðinu so, að það gjeti runnið *Fjöl.* 2, 2, 6$_{14}$. á seinustu árum hefir auk þess fundizt s. *(oxygenium). Av.* 8, 80$_{4}$.

súrefnisloft, n., *Surstofgas*: er glóandi kalk er látið í straum af súrefnis og vatnsefnislopti *Fisch. Ef.* 322$_{29}$.

súreygður, a., *suröjet:* Látum á bekkjum sveina sitja | súreygða' og lesa gömul blöð *KJ.* 254$_{6}$.

súrhey, n., *Surhø:* ritgjörð um s. *Br.* 2, 95$_{8}$. notagildi súrheysins 95$_{10}$.

súrheysverk|un (-anir), f., *Tilvirkning af Surhø:* til þess að kynna mönnum sögu súrheysverkunarinnar *Br.* 2, 95$_{8}$.

súrmjólk *(g. sg.* -ur), f., *Surmælk:* sár fullur blóðmörs og annars ágætis, er svam þar í hálfþykkvu súrmjólkur mauki *JT. PoS.* 37$_{9}$.

súrna (a), vi., *blive sur*: hlutirnir s. *GÓ. ÆB.* 24$_{22}$. moldin súrnar *Kvbl.* 2, 18b$_{11}$.

súrsa (a), vt., *sylte*: að s. blóðmör og lifrapylsu *EB. Kf.* 161$_{6}$.

súrsaður, pp., *syltet:* hinir súrsuðu rjettir *Þús.* 1, 172$_{18}$. sár fullur súrsaðra hrútsviða *JT. PoS.* 37$_{8}$.

surtarbrandslag, n., *Brunkulslag*: menjar þess finnast í surtarbrandslögunum *ÞTh. LÍ.* 50$_{10}$.

surtarbrandur (-s), m., *Slags Lignit, Brunkul*: S. er ein tegund af lignit *TB.* 2, 38$_{36}$. stofnar trjánna urðu að surtarbrandi *Av.* 13, 220$_{17}$.

sussu, interj. *Gud behare os:* Ó, s., s., Jón minn! og prestur hristi höfuðið *TÞH. Dr.* 1, 2, 51$_{26}$.

súta (a), vt., *garve*: Á nokkrum stöðum er skinnaverkun og sútuð alls konar skinn *Ið. SG.* 69$_{2}$.

sút|un (-anir), f., *Garvning:* Kaupmenn neituðu að selja þeim skinn til sútunar *Eimr.* 1, 22$_{28}$.

sútunarhús, n., *Garveri:* járnsmiðahús eða s. *TUM.* 2, 34$_{17}$. s. og beykishús *Eimr.* 1, 24$_{12}$.

sútunarsýra, f., *Garvesyre:* í hinni (ɔ: ánni) er vatnið blandað sútunarsýru *Þj.* $^{4}/_{12}$ 91, 234$_{cos}$.

svaðalegur, a., *gyselig, gruelig*: svartar hlóu systurnar | að svaðalegum járnahrinum *Núm.* 6, 52. Eg veit að því eldingar ógna | og aldimm og svaðaleg nótt *Smást.* 17$_{21}$.

svaðilför (-farar, -farir), f., *uheldig Rejse, uheldig Tildragelse:* ljótar svaðilfarir eru þetta *TÞH. BS.* 271$_{18}$.

svaðilmenni, n., *raa og voldsom Person*: Mikið s. ertu, Hallgrímur *TÞH. BS.* 91$_{22}$.

svakafenginn, a., *raa, plump; voldsom:* drykkjugjarn, s. *Huld.* 2, 20$_{26}$.

svakalegur, a., = svakafenginn: var Guðbrandur s. og lítt gætinn *Þs.* 1, 340$_{10}$. þegar á hann svífur, gerist hann s. *Skír.* 85, 80$_{23}$.

svakk, n., *Optöjer:* í óþolandi svakki, sukki, drabbi *Lear* 30$_{4}$.

svala, f., *hirundo, Svale. Gr. Sk.* 95, 37$_{6}$.

svala (a), vt. med dat., 1. *læske:* saknaðar-tárin silfurtæru | þau s. best, þá annað dvín *KJ.* 23$_{18}$. — 2. *tilfredsstille:* þá getur lösturinn orðið til að s. löngun þinni í bráðina *JG. Hv.* 41$_{6}$. — 3. *vederkvæge:* (vatnið) vökvar jarðveginn og svalar honum *StN.* 2, 44$_{14}$.

svaladrykkur (-jar, -ir), m., *Svaledrik, læskende Drik:* Því næst byrlaði hann svaladrykk *Þús.* 1, 380$_{13}$. þá gefur þú honum svaladrykk *ÓÓ. PS.* 15$_{22}$.

svalalind (-ir), f., *læskende Kilde:* Þú sæla heimsins s., | þú silfurskæra tár *KJ.* 40$_{5}$. og s. fær þorstann bætt *Sb.* 202, 4$_{4}$.

svalgeimur (-s, -ar), m., *køligt Rum:* sælum frá jólna sölum | að svalgeimi rökkrheima *KJ.* 84$_{20}$.

svali, m., *Kølighed:* ber hann (ɔ: andvarinn) með sjer þægilegan svala af landi ofan *StN.* 2, 29$_{27}$.

svalka (a), vi., *omtumles:* Þegar þú ert búinn að s. eins lengi á sjónum og jeg *Rób.* 7$_{10}$.

svalkaldur, a., *svæl, kølig:* norður við heimskaut í svalköldum sævi *KJ.* 65$_{19}$. í hringiðu svalköldum straumi *Eimr.* 2, 182$_{16}$.

svall, n., 1. *Udsvævelser; uordenligt Levned; Ødselhed:* þar ber einna minnst á svalli *Fjöl.* 1, 77$_{13}$. Hinir sæðri klerkar . . . sökktu sér ofan í s. og sællífi *PM. Ág.* 170$_{17}$. — 2. *Svir, Sviregilde:* Þar heyrir hann kvisað um gullnámu, í svalli einu, er hann var viðstaddur *Ið.* 2, 21$_{15}$.

svalla (a), vt. med dat.; s. e-u upp *el.* út *bortødsle noget:* svo auð hins gamla upp þeir gætu svallað *Lear* 42$_{4}$. þegar hann var búinn að s. út fje því, sem hanu hafði stolið *PP. Sms.* 197$_{14}$.

svallari, m., *Udhaler; Ødeland:* Sæll er sá mann, sem hafna kann | hrekkvísra okurráði, | svallara bollum ekki ann *JT.* 248$_{13}$. s. svá mikill, at hann eyddi á skömmum tíma öllum föðurarfi sínum *Esp.* 87$_{1}$.

svallsamur, a., *udsvævende:* s. og óeirðagjarn *PM. Ág.* 198$_{7}$. svallsamt saurlift fólk *Lear* 31$_{13}$.

svalnótt (-nætur, -nætur), f., *kølig Nat:* um svalnætur skeið *Eimr.* 2, 232$_{24}$.

svalur, a., *sval, kølig:* sjáargolan leikur | svöl þar ódáins við mærar eikur *GTh. Lm.* 197$_{20}$.

svaml, n., 1. *Svømning:* En vér skiljum ekki þar, hvað orðið þýðir, | svamli vanir sjóar-lýðir *JT.* 303$_{14}$. — 2. *Omvanken.*

svamla (a), vi., 1. *bevæge sig i Vand, svømme:* þó að hvalurinn svamlaði í sjónum *Skír.* 89, 60$_{22}$. — 2. *vanke om, omstrejfe:* víða trú' eg hann svamli | hinn gamli *Bs.* 2, 578$_{8}$.

svanahljómur (-s), m., *Svaneloner:* né svanahljómi sætum raddar þinnar *GB.* 254$_{12}$.

svanasöngur (-s, -var), m., *Svanesang:* Heyri eg svanasönginn blíða *JT.* 209$_{12}$. og svanasöngr eigi, | né svanna hljóðin blíð | á feigðar duga degi *GB.* 153$_{8}$.

svanbrjósta, a. indecl., = svanbrjóstaður: svanni s. *Tegn. Frþ.* 80$_{21}$.

svanbrjóstaður, a., *med Svanebryst:* þá mun svífa sunnan úr Vík | svanbrjóstaða drósin *KJ.* 285$_{16}$.

svanfagur (-ran), a., *svanefager, overordenlig skön:* svanfagurt hold *ST.* 50$_{8}$.

svanfríður, a., = svanfagur: hve svanfríðu samdi ráð sprundi *Tegn. Frþ.* 37$_{17}$.

svangur (-s), m., *Mave, Skrut;* kasta e-u á svanginn *fylde noget i Skrutten, fylde Skrutten med noget:* undir eins og þeir fá eitthvað gott að kasta á svanginn *JT. PoS.* 105$_{8}$.

svanhvítur, a., *svanehvid, hvid som en Svane:* er yndisleg mær beygir svanhvítan háls *Gr. Kv.* 25$_{26}$.

svansöngur (-s, -var), m., *Svanesang:* Vér árnum þér heilla, vor

sættmóðir kær | með árglóar ljóma búnum tindum | og svansöngva hljóminum heiðríkju nær *GB.* 357₃.

svanur (-s, -ir), m., *cygnus, olor, Svane. Gr. Sk.* 95, 48₇.

svar, n., *Svar.*

svaragreiður, a., *som svarer hurtig:* að vera ekki s. *PS. Ast.* 12₂₃.

svartabrauð, n., *Skibsbrød:* nú sortnar hún eins og s. *GT.* 59₂₅.

svartagallsmaður, m., *Melankoliker; Pessimist:* hann var enginn s. (pessimiste) *Fróð.* ¹⁰/₅ 84, 12₅₁₃.

svartagallsraul, n., *melankolsk Nynnen:* fyrir sönglystar sætan eym | s. er helzt í þeim *EÓ.* 32₂₂₃.

svartbakur (-s, -ar), m., *larus marinus, Svartbag. Mohr* 42₆. *Gr. Df.* 65₇. Af þeim fiokki eru svartbakar og skeglur *PJ. Ns.* 91₂₆. *Gr. Sk.* 95, 44₁₄.

svartbrýndur, a., *med sorte Öjenbryn:* ungan mann loðbrýndan og svartbrýndan *Ið.* 3, 264₁₅.

svartdimmur, a., *bælgmørk:* um svartdimma, sárlanga, svefnlausa nótt *KJ.* 179₃.

svarteygur, a., *sortöjet:* s. mínum sat hjá með | svanninn og nákvæmt að mér gáði *TB.* 17, 228₉.

Svartfellingur (-s -ar), m., *Montenegriner:* Enda tíðkast slikt enn hjá einstökum þjóðflokkum, t. a. m. Svartfellingum *BB. RK.* 10₁₇. höfðu Svartfellingar löngum betur *Ið.* 2, 97₁₇.

svartfelskur, a., *montenegrinsk:* svartfellska konu *Ið.* 2, 98₁₇. ₂₀.

Svartfjallaland, n., *Montenegro:* Svartfjallaland *(Montenegro)* heitir smáriki eitt á Balkanskaga *Ið.* 2, 97₂.

svartfræði, f., *den sorte Kunst:* svartfræðin margpartist *TB.* 15, 156₁₂.

svartfugl (-s, -ar), m., *Svartfugl, Sortfugl, fælles Benævnelse for flere Fuglearter, nemlig* álkur, langvíur, hringvíur, nefskerur: Svartfuglinn er alfarinn í 18. og 19. viku sumars *Av.* 13, 111₂₄. Svartfuglar sjást hér ekki að kalla *Gr. Sk.* 95, 19₂₂.

svarthol, n., *Fangehul, Fængsel:* ef þeir setja þau í svartholið *Blk.* 33₂₇. Farið þið nú niðr í svartholið ykkar aftr *FP.* 110₃₀.

svartklæddur, pp., *sortklædt:* sem svartklædd ekkja *Tegn. Frþ.* 67₁₀.

svartkollóttur, a., *sort og kullet:* svartkollótt gymbur *TÞH. Tíb.* 1, 21₁₁.

svartnætti, n., *Nattemørke, Bælgmørke:* Keyrðist báturinn af sliku afli inn í s. hvelfingar þessarar *Þús.* 1, 111₃. í s. heiðindómsins *Ið.* 5, 290₆.

svartröndóttur, a., *sortstribet:* Jeg sá sjálfan mig í anda íklæddan gul- og svartröndóttum fötum *Ið.* 1, 228₁₆.

svartsjáandi, ppræs., *pessimistisk:* s. grýluleg vilsemi *Þj.* ²²/₃ 85, 51b₁₀.

svartsjáandi, m., *Pessimist:* margar þæa meinsemdir, sem enn þá kæta hjörtu svartsjáendanna *FkA.* ²⁴/₆ 90, 23b₅₅.

svartskýjaguð (-s), m., *de sorte Skyers Gud:* Κελαινεφής s. *Stoll* 31₇.

svartsýni, f., *Pessimisme.*

svartviður (-ar, -ir), m., *Ibenholt:* vængjahurðir úr svartviði *Þús.* 1, 298₇. Aðalhliðið var úr svartviði 2, 114₂₀.

svartþröstur (-þrastar, -þrestir), m., *turdus merula, Sortdrossel, Solsort:* J. Jónassen hefur útvegað

einn svartþröst *Gr. Sk.* 91, 5s. *Gr. Sk.* 95, 36$_{14}$.

svefn (-s, -ar), m., *Sövn:* Leti med langa Svefna *Vb.* 207$_{19}$.

svefndoði, m., *Sovesyge, Døsighed:* upp af svefndoða vektu þjóð *JÓ.* 128$_{15}$.

svefndrukkinn, pp.. *sövndrukken:* hinn svefndrukkni, deyfðarþrungni Grundtvig *HP. Gr.* 7$_{17}$.

svefnduft, n., *Sovepulver:* verkunartími svefnduptsins var á enda *Þús.* 3, 67$_{1}$.

svefnengill (-engils, -englar), m., *Sövnens Engel:* með þessa hugsun í hjartanu lokaði svefnengillinn augum hins unga manns *TÞH. BS.* 219$_{11}$.

svefnganga, f., *Sövngængeri, Somnambulisme:* Á fimmta og sjötta stiginu kemur svefngangan *Ið.* 7, 115$_{30}$. Á fimta og sjötta stigi hefjast svefngöngur *Fk.* $^{18}/_{4}$ 88, 47b$_{3}$.

svefngras, n., *papaver, Valmue:* sóttþjáðum sínu' honum augu | svefngrasi snerti *BT.* 111$_{12}$. Og hvert sinn er álfröðull sigur að sæ | og svefngrasið hallast í kvöldskugga blæ *Gr. Kv.* 4$_{14}$.

svefnguð (-s), m., *Sövngud, Sövnens Gud:* Fékk hún Hypnos, svefnguðinn í lið með sér *Stoll* 32$_{23}$.

svefnherbergi, n., *Sovekammer:* í því (ɔ: gestahúsinu) eru 100 s. fyrir utan borðsali *KJ. Uf.* 51$_{30}$.

svefnhugs|un (-anir), f., *Tanken om Sövn:* til þess að smeygja svefnhugsuninni inn hjá þeim, er svæfa á *Ið.* 7, 109$_{2}$.

svefnhýsi, n., *Soveværelse:* sætlaði jeg aðra (ɔ: kompuna) fyrir s., *Rób.* 46$_{9}$. s. sætt, | sem fær lífsandvökur bætt *Sb.* 174, 3s.

svefnhöfugur, a., *sövnbetynget; sövndyssende:* iðni og atorka halla sér aftr á bak niðr á svefnhöfgan svæfil leti og lítilmensku *AÓ. Af.* 23$_{20}$.

svefnlaus, a., *sövnløs:* um svartdimma, sárlanga, svefnlausa nótt *KJ.* 179$_{8}$.

svefnleyfi, n., *Tilladelse til at sove:* Hefir hvur sitt rúm og ber niður með sér, þá svefnleýfi er gefið *Fjöl.* 1, 54$_{23}$.

svefnleysi, n., *Sövnløshed:* s. mikit ásótti Vilborgu *TÞH. BS.* 102$_{1}$. Svefnleysið fylgir auðmanninum eins og skugginn hans *Sm.* 139$_{25}$.

svefnmeðal, n., *Sovemiddel:* að hann hafi haft í henni (ɔ: töskunni) einhver svefnmeðul *Þs.* 1, 886$_{18}$.

svefnmók, n., *let Sövn, Dvale, Slummer:* til að rugga trúarlifi manna . . . í s. *AÓ. Af.* 203$_{25}$. hann getur einnig um unga . . . stúlku, er féll í s. *Ið.* 7, 111$_{23}$.

svefnórar, m. pl., *intetsigende Drömme, Drömmerier:* Meira er opt | en mönnum sýnist | satt í svefnórum *GB.* 302$_{5}$.

svefnpoki, m., *Sovepose:* með tvo svefnpoka úr hreindýrsskinni *Skír.* 90, 21$_{23}$.

svefnrof, n., *Sövnens Afbrydelse, halvvaagen Tilstand:* slikar hugsanir og tilfinningar liggja enn blundandi í brjósti þeirra eðr þá í svefnrofum hálfvaknaðar *AÓ. Af.* 202$_{23}$. ef menn gjöra annað meira en brosa í svefnrofunum *MJ. Bfr.* 371$_{18}$.

svefnsalur (-ar, -ir), m., *Sovesal:* Ljómaði þá dagur um svefnsal soldáns *Þús.* 1, 254$_{21}$.

svefnsamt, a. n.; e-m verður ekki s. *en faar ikke Ro til at sove:* Síður varð Ástríði s. *TÞH. SoÆ.* 32$_{24}$.

svefnstaður (-ar, -ir), m., *Sovested:* Greptrunarstaðirnir voru nefndir svefnstaðir (cimeteria, dormi-

toria), af því að dauðinn er svefn eptir kristilegri hugsun *HH. Ks.* 183$_{12}$.

svefnstyggur, a., *som vaagner ved den mindste Støj.*

svefntími, m., *Sovetid*: þó bænariðja mannsins sje ætíð nauðsynleg, er hún þó aldrei eins nauðsynleg eins og á svefntímum lífsins *JG. Hv.* 44$_{12}$.

svefnurt (-ir), f., *papaver nudicaule, nøgenstænglet Valmue. Grl.* 49$_{23}$.

svefnvagn (-s, -ar), m., *Sovevogn*: Við höfðum ekki ráð á að borga 8 dollars aukreitis fyrir Pullmanns s. um hverja nótt *Alm.* 85, 43$_{27}$.

svefnværöð, f., *rolig, vederkvægende Søvn*: leið hún (ɔ: nóttin) af í stöðugum andvörpunum og tárum í stað svefnværöar *FP.* 2$_{9}$.

svefnþyngsli, n. pl., *Søvnighed*: sóktu á hann ómótstæðileg s. *Þús.* 8, 66$_{19}$.

svei, interj., *fy*; s. mér *saamænd*: Jeg skal. s. mér, fara að taka betur eptir *PS. Ast.* 209$_{9}$.

sveia (a), vt. med dat., 1. *skænde paa, udskelde*: Það fyrsta sem hann gjörði var það að sveija þeim eins og hundum *FP.* 107$_{27}$. — 2. s. sér upp á *forsikre*: S. hefði sveiað sér upp á, það væri satt *PS. Ast.* 208$_{22}$.

sveif (-ar), f., *Svingel; Rørpind*: að þau (ɔ: skipin) mundu láta ljúft að stýri, þótt sveifin ljeki í mjúkum meyjarhöndum *Björl.* 35$_{12}$.

sveifgras, n., *poa, Rapgræs. Grl.* 180$_{1}$.

sveifla, f., *Svingning; hvirvlende Bevægelse*: sjaldfengni, torfengni, nægð, skortr veldr jafnan miklum eðr litlum sveiflum á verðlaginu kringum þúngamiðjuna *AÓ. Af.* 140$_{16}$. það hoppaði í mjer hjartað við hverja sveiflu, sem kom á þráðinn *Verð.* 53$_{22}$. Sveiflan á loptinu er táknuð með örvum, sem fljúga forviðris *Björl.* 55$_{9}$.

sveifla (a), vt. med dat., *svinge, slynge*: guð sveiblaði þeim (ɔ: himintúnglunum) útí himingeiminn *Fjöl.* 1, 105$_{10}$. meðan túnglið er að sveifla sjer eina ferð í kring um hana (ɔ: jörðina) *Urs.* 106$_{22}$. Og hún (ɔ: lindin) sveiflast silfurtær | svöl og hrein um vegu bláa *KJ.* 228$_{1}$.

sveiflnafl, n., *Svingkraft*: sveifluablíð svokallað, er leitast við að slíta líkamann á burt frá miðju þess hrings, er hann þítur um *Urs.* 94$_{25}$.

sveiflubrú (-brýr), f., *Svingbro*: varð að byggja sveiflubrýr *Fk.* $^{21}/_{5}$ 92, 86b$_{15}$. Lítlu neðar er svo köllud Swingbridge (ɔ: sveiflubrú) *KJ. Uf.* 28$_{12}$.

sveifludvöl (-dvalar, -dvalir), f., *Svingningstid*: veiðingartími eða s. *Fisch. Ef.* 180$_{15}$.

sveiflubjól, n., *Svinghjul*: Enn er eptir að skoða sveifluhjólið *Fisch. Ef.* 272$_{4}$.

sveifl|un (-anir), f., *Svingning*: getr hann leikið á hjartastrengi þeirra og fengið þá til þeirra sveiflana, er hann vill *MJ. Bfr.* 100$_{29}$.

sveiflustokkur (-s, -ar), m., *Sving-Akvædukt*: þá tók Mr. L. W. það djarflega ráð að byggja sveiflustokk *(swing aqueduct)*, það er að segja hreyfanlegan stokk *Fk.* $^{21}/_{5}$ 92, 86b$_{29}$.

sveigja (i), 1. vt., *böje*. — 2. vi., *böje af til Siden, dreje*: kaupmaður A. og kona hans . . . sveigðu fyrir húsgafl einn *JT. PoS.* 122$_{1}$.

sveigjanlegur, a., *böjelig, eftergivende, föjelig*: gullið er allra

málma sveigjanlegast *Ið.* 2, 81₁₈. Kærleikurinn gjörir það (ɔ: barnið) blítt og sveigjanlegt *TUM.* 1, 67₂₄.

sveigur (-s, -ar), m., 1. *Krans:* þá var eins og hún sæi ástarguði hnýta sveiga *Þj.* ³/₄ 82, 25c₅₈. — 2. *Afvigelse fra den rette Linje, buet Bane:* þær (ɔ: loptiðurnar) fara optastnær í sveig um Norðurálfu *Björl.* 87₄.

sveim, n., *Vandren; Bevægelse:* ódáins sæi | er eilíf gleði, eilíft s. *BT.* 250₅. og rak sig á fólkið, sem alls staðar var | utan og innan á sveimi *Eimr.* 2, 144₂.

sveima (a), vi., *svæve:* hinir afarsmáu vatnsdropar . . . verða að síðustu að svo stórum dropum, að of þungir eru til að geta sveimað í loptinu *StN.* 2, 41₉. lifandi smákvikindi og önnur efni, er s. um í loptinu 55₈.

sveimhugalegur, a., *sværmerisk:* s. nokkuð, enn sannr hjartans maðr *Fk.* ¹¹/₉ 86, 66a₁₅.

sveimhugi, m., *Sværmer:* hann var fremr skoðaðr sem visindalegr s., heldr en háskalegr byltingamaðr *Þj.* ²⁰/₁ 83, 7a₄.

sveinbarn, n., *Drengebarn:* Meybörn og sveinbörn fæðast að tiltölu álíka og í Danmörku *LÍ.* 27₁₉.

sveinn (-s, -ar), m., *Dreng.*

sveipadjúpur, a., *dybthvirvlende:* βαθυδίνης, hinn sveipadjúpi *Stoll* 101₁₁.

sveipharður, a., δινήεις *hvirvlende:* við hið sveipharða Ksantusfljót *Il.* 1, 121₄.

sveipóttur, a., = sveipharður: frá hinu sveipótta Ksantus-fljóti *Il.* 1, 61₇.

sveiskur, a., *sveitsisk:* Maður heitir Zeltner, sveiskur, og hefir verið sendiherra Sveissa hjer á Frakklandi *Fjöl.* 4, 2, 24₂₆.

Sveissar, m. pl., *Sveitsere; jf.* sveiskur.

sveit (-ir), f., 1. *Afdeling, Afdeling af en Armé, Kompagni:* Af allri s. minni stóðu eigi uppi nema 6 menn auk mín *Ið.* 1, 149₁₆. — 2. *Kommune, Landkommune:* í sveitum er hreppstjórinn í skattanefndinni *LHA.* 3, 178₁₆.

sveitabóndi, m., *Oplandsbonde* (*i Mods. til Kystbonde el. Fisker*): velgjeingni sveitabóndans . . . er komin undir grasvegsti og nítingu *Fjöl.* 3, 2, 9₂₆.

sveitabúskapur (-ar), m., *Landhusholdning, Landbrug:* Margt hafa menn, hjá oss sem annarstaðar, rætt um sveitabúskap *Fjöl.* 3, 2, 7₉. um þúfnasljettun og fleira sveitabúskap áhrærandi 3, 2, 27₂₆. ágóði sveitabúskaparins *AÓ. Af.* 153₁₆.

sveitabýr (-jar, -ir), m., *Landsby:* Varð brátt úr þessum herbúðum eins konar fagur s. *Ið. SG.* 78₂₂.

sveitafólk, n., *Folk fra Oplandet:* sveitafólk var komið til sjávar *Fjöl.* 3, 2, 17₂₂.

sveitakaupmaður, m., *Landhandler:* Þessi ágóði fer í vasa verzlunarmanna og sveitakaupmanna *Sm.* 55₁₅.

sveitakrytur (-s,-ir), m., *Rivninger imellem enkelte Landskaber el. Bygdelag:* fjarri öllum sveitakryt *TB.* 7, 157₁₉.

sveitalíf, n., *Landliv:* Idylle lýsir hinu einfalda náttúru- og sveitalífi *Gr. Kv.* 121₁₁.

sveitamaður, m., *Landmand, Landbruger:* flosna þeir upp, er á sjónum hafa lifað, og verða að leita bjargar hjá sveitamanninum *Fjöl.* 1, 66₂₁.

sveitarbók (-bœkur), f., *Kommunens Protokol*: skal það framtal rita í sveitarbókina *LHA.* 3, 214$_{27}$.

sveitarbragur (-ar), m., *den i en Egn herskende Tone:* Það var svo lagaður s. í Tunguhreppi, að *Ið.* 3, 84$_{19}$.

sveitarbyrði, f., *Kommunalbyrde:* og sveitarbyrðina, sem jeg bar, | jeg segi ei neinum, hvað þung hún var *GT.* 71$_{19}$.

sveitardýrlingur (-s, -ar), m., *Herredshelgen:* sveitar-dýrling eða lands-dýrling *Mill* 41$_{28}$.

sveitarendi, m., *Egnens Grænse:* það sem við bar eða tíðindum þótti sæta var komið næsta dag á sveitarenda *Ið.* 3, 84$_{21}$.

sveitarfélag, n., *Kommune*: að hvurt sveitarfjelag eða hvur hreppur hafi sinn þingstað *Fjöl.* 2, 3, 52$_{29}$. Þegar ágreiningur verður milli íslenzkra sveitarfjelaga um framfærslu þurfamanna *LHA.* 3, 74$_{3}$.

sveitarforingi (-ja), m., *Anfører for en Hærafdeling, Officer, Kompagnichef*: Leið ekkji á laungu, áður hann irði sveitarforingji *Fjöl.* 4, 2, 4$_{26}$.

sveitarforstjóri, m., *Fattigforstander:* að sveitarforstjórarnir sjeu í tíma nógu kunnugir peningsfjölda og fóðurbirgðum *Fjöl.* 3, 2, 14$_{12}$.

sveitarfundargerðir, f., *Forhandlinger paa et Kommunalmøde:* Vér höfum orðið að skýra svo nákvæmlega frá þessum ósögulegu og óskemtilegu sveitarfundargerðum *Ið.* 3, 89$_{25}$.

sveitarhöfðingi (-ja), m., *Taxiark:* þjer eruð hershöfðingjar, sveitarhöfðingjar og hundraðshöfðingjar *AK.* 61$_{11}$.

sveitarígur (-s), m., = sveitakrytur: Vegna sveitarígs verða þeir að vinna sjer borg líkt og Washington í Bandaríkjunum *Skir.* 91, 25$_{28}$.

sveitarlega, adv., *som man kan vente af et godt Landbrug:* Mér leizt búlega og sveitarlega á það sem ég sá af Húnavatns-sýslunni *Fjöl.* 1, 89$_{10}$.

sveitarmaður, m., *Husfader som Medlem af en Kommune:* Það var almennt álit manna, að átta af sveitarmönnum mundi komast af með hey fyrir sig *Ið.* 3, 87$_{19}$.

sveitarmálefni, n. pl., *kommunale Anliggender*: að því er stjórn sveitarmálefna snertir *StA.* 77, 128$_{9}$.

sveitarnefnd (-ir), f., = hreppsnefnd *Sogneraad:* gegn ábyrgð sveitarnefndarinnar *Ið.* 3, 82$_{5}$.

sveitarsakir, f. pl., *kommunale Anliggender*: má það mart verða í sveitarsökum, er sitt list hvurjum *JT. PoS.* 2$_{23}$.

sveitarsjóður (-s, -ir), m., *Fattigkasse:* þetta rann allt í sveitarsjóð *GT.* 71$_{27}$.

sveitarstjórn (-ir), *Kommunalbestyrelse:* til þess að vekja embættismenn og sveitarstjórnir af svefni sínum *Sm.* 179$_{23}$.

sveitarstrákur (-s, -ar), m., *Bondelømmel, Bondeknold:* Viltu ekki svara, sveitarstrákurinn þinn *ÞJ. MV.* 15$_{7}$.

sveitarstyrkur (-s, -ir), m., *Understøttelse af Fattigvæsenet*: Þau börn, er sökum fátæktar eigi geta fengið fót og fæði hjá foreldrum sínum meðan þau eru í skóla, fá sveitarstyrk *Av.* 7, 94$_{24}$.

sveitartillag, n., *Fattigbidrag:* Sveitartillög hafa lengi . . . verið þyngstu álögur, sem hafa legið á almúga á Íslandi *LÍ.* 93$_{5}$. að þið

fengið s. með Aðalsteini *PS. Ast.* 80₂₅.

sveitarútsvar, n., *Kommuneskat.*

sveitaskóli, m., *Landsbyskole, Skole i en Landkommune*: framfarir gáfaðra unglinga í mörgum sveitaskólum vorum *TB.* 7, 162₁₈.

sveitastúlka, f., *Pige fra Landet:* Hún var einarðleg og brjóstgóð s. *PP. NS.* 66₁₀.

sveitaverzl|un (-anir), f., *Landhandel*: bæði strandverzlun og s. *AÓ. Af.* 64₂₀.

sveitavörur, f. pl., *Varer fra Landet*: er sveitavörurnar voru komnar annað *Fjöl.* 8, 2, 19₁₀.

sveitfesti, f., *Forsørgelsesberettigelse:* þótti þeim s. ómaga svo torfundin, að *Av.* 14, 150₇.

sveitlægur, a., *som forsørges af Fattigvæsenet; forsørgelsesberettiget i en vis Kommune*: Nú verða menn ekki sveitlægir, fyr en menn hafa verið 10 ár samfleytt í hreppnum *LÍ.* 93₁₁. þótti bændum í Hólshrepp ísjárvert að gera kellingu þar sveitlæga *JT. PoS.* 3₄.

Sveitsi, m., *Sveitser*: S., sem við björg átt bú, | barst og sama vitni þú *GB.* 442₁.

svell, n., *glat Is.*

svellfreðinn, pp., *haardfrossen og isdækket*: en um svellfreðið þak | dynur salar hin grimmúðga hríð *KJ.* 36₂₁.

svellgaddur (-s), m., *haardfrossen og glat Is*: Sól mun á vori | svellgadd þýða *JÓ.* 22₁₄.

svellkaldur, a., *iskold*: Og sorgin réttí' honum svellkalda hönd *Sunnf.* 1, 63a₂₂.

svellkrýndur, pp., *iskronet:* svellkrýnda, eldþrungna minninga láð *KJ.* 66₁₈.

svellspikaður, a., *smækfed:* var hann (ɔ: hesturinn) s. *Þs.* 1, 80₈.

svelta, f., *Hunger:* varð sveltan hálfu verri en áður *Ið.* 6, 283₃₁.

sveltilaun, n. pl., *Sultelön*: því miðr verðr ekki neitað, að margir prestar hafa s. *Fk.* $^{28}/_{2}$ 93, 33a₁₈.

svengd, f., *Hunger*: ekkert fæst við ströndu mor, | s. er metti mína *JT.* 80₂₁.

svenska, f., *Svensk, det svenske Sprog:* Á sama máli eru og flest hin fyrri rit hans og aðeins smáritgjörðir eru á svensku *Sw. VE.* VI₁₈.

svenskur, a., *svensk.*

sveppur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Svamp*: grasker, melónur, sveppa *Ið.* 3, 250₁₂. Jeg hefi tekið það fram, að veikinni valdi lifandi sveppir *Eimr.* 1, 35₂₅. ofurlítill s. 2, 132₂₆.

sverð, n., *Sværd.*

sverðbjarmi, m., *Zodiakallys:* Enn fremur filgir sólunni bjarmi sá, er vér köllum sverðbjarma af lögun hans *Urs.* 8₁₄.

sverðdans *(uden Genitivm, pl.*, -ar), m., *Sværddans*: S. er önnur listin *Ss. Íf.* 92, 238₂₀.

sverðfetill (-fetils, -fetlar), m., *Axelhæng, Axelskærv.*

sverðfiskur (-s *el.* -jar, -ar), m., *xiphias, Sværdfisk Gr. Df.* 85₂₀. S. er 6—10 álnir að lengd *PJ. Ns.* 100₂₂.

sverðlaus, a., *sværdløs, som intet Sværd har:* una sigri þú skalt og ei sverðlausum hal | gríða synja *Tegn. Frþ.* 120₁₁.

sverðmyndaður, a., *sværdformet.*

sverðmæringur (-s, -ar), m., *berömt Kriger, Helt:* sverðmæringur sig um kring | safnaði dýngju haugum *Núm.* 14, 26.

sverta (í), vt., 1. *sværte.* — 2. *sværte, nedsætte*: hjá þeim, sem með

ósannsögli hefur ánægju af s. hinn saklausa *JG. Hv.* 103₂₁.

svertingi, m., *Neger*: Hinar ógöfugri (ɔ: sálir) voru þær, sem áttu fyrir höndum að verða hér í heimi svertingjar *HH. Morm.* 6₂₃. Flýðu þá svertingjar allir *Rób.* 22₄. hvorki Tyrkir né Svertingjar mundu hafa látið þjá sig svo *Ið.* 6, 216₉.

sveskjá, f., *Sveske*: rúsinur, sveskjur, hamp og hör *GT.* 55₁₁.

svið, n., *Rum, Plads*: Lyptir sjer sál | um s. endalaust *BT.* 250₁₇.

svið, n, pl., *svedne Hoveder og Ben af Faar el. Kalve.*

svíða (**svíð**, **svíðum**; **sveið**, **sviðum**; **sviðinn**), 1. vt., *svide.* — 2. vi. og v. impers., *smerte;* e-m sviður e-ð *noget smerter en, en ærgrer sig over noget*: Ingveldi í Túngu sveið það mjög að Ormur hafði fallið fyrir Indriða *JT. PoS.* 15₇.

sviðafloti, n., *smeltet Fedt af svedne Hoveder og Ben af Faar el. Kalve*: sambland af hrossafeiti, lýsi, sviðafloti *Av.* 12, 91₁₂.

sviðamikill, a., *smertelig*: þó þér þyki það sárt og sviðamikið *Þs.* 1, 61₁₇.

svíðingsháttur (-ar), m., *Gnieragtighed*: að svíðingsháttr og nápínuskapr sé auðvirðilegr galli *AÓ. Af.* 221₃₁.

svíðingur (-s, -ar), m., *Gnier*: var hann mesti s. *Þús.* 2, 282₇. að lifa eins og vesalingar eða svíðingar *Sm.* 83₂₇. svo fer einnig fyrir svíðingnum 49₁₇.

svif, n., 1. *Svæven, Flugt*: s. um himinsalinn | hjá sólvanga þreytir *ST.* 70₁₂. — 2. *Bevægelse*: allir reistu sik í einu svifi *(alle paa en Gang). Milt. Pdm.* 38₂₂₃.

svífa (**svíf**, **svífum**; **sveif**, **svífum**; **svifinn**), vi., *svæve, bevæge sig, glide hen*: þegar jeg svíf um sæinn *Gr. Kv.* 8₁₂. mundum vjer að öllum líkum yrkja kvæði til hinnar nýju og undurfögru stjörnu, sem svífur á bylgjum ljósvakans *Trh.* 11₂₇. s. á *göre Indvirkning paa, stige til Hovedet*: vinið var nú tekið að svífa á gestina *Þús.* 2, 115₂₂. — svífast ekki *ikke tage i Betænkning, ikke afholde sig fra*: Joab sveifst ecke ad taka lijfed af Abner *Vid.* 1, 8₁₇.

svífamikill, a., *höjt flyvende, höjtravende*: Byron brúkar sterk, brennheit, svífamikil orð *Skír.* 90, 70₃₁.

svífaseinn, a., *langsom i sine Bevægelser*: Hann þótti þungur til vinnu og s. *Ss. Íf.* 91, 208₈.

svífastirður, a., = svífaseinn: Guðmundi þykir hann reyndar nokkuð s. *PS. Ast.* 77₂₂.

svifferja, f., *Trækfærge*: Allt þetta má fá með því að koma á hinum svonefndu svifferjum *Hd.* 15₂₁₄.

svífhraður, a., *lynsnar; hurtig henglidende; hurtig forsvindende*: s. andi | svífur til þín *KJ.* 56₁₄. Svífhröð elskendum svífur frá | sælasta stund, er lifið á 159₁₄.

svífrúm, n., *Spillerum, Tumleplads, Omraade*: var það hreysti þeirra, er gaf þeim s. til slíkra vígvéla *LLH.* 6₁₂. Hið eintóma hugtak frelsis er þá 's. hæfileika mannsins' *TB.* 12, 202₂₂.

Svíftinorn (-ir), f., *Harpye:* Í flokk með vindagoðum teljast einnig Harpýjur . . . eða Sviptinornir *Stoll* 98₁₂.

svífvængur (-s, -ir), m., *hurtig henglidende Vinge*: gullu glymhálsar, | glóðu svífvængir *MJ. Lm.* 97₁₂.

svig, n., *Handlingen at böje, Böjning;* vinna s. á e-m *faa Bugt med en.*

svigatala, f., *parenthetisk, indklamret Tal*: þá yrði svigatalan 25 *HB. Fl.* 34₂₆.

svighallur, a., *skraa, skraaliggende*: hlíðarnar (á dalnum) eru svighallar *Av.* 18, 16₁.

svigi, m., 1. *tynd, böjelig Kvist.* — 2. *pl.* svigar *Parenthestegn*: Þegar íslenzku nöfnin eru nýgjörfingar, þá hef jeg þau í svigum *Av.* 18, 18₂₄.

svigna (a), vi., *böjes, krummes, bugne*: Nú gengu allir inn og settust við borðin, sem svignuðu af matnum *PP. Sms.* 213₁₁.

svign|un (-anir), f., *Böjning, Krumning, Bugnen; Afböjning*: s. lárjettra loptstrauma *Björl.* VII₇.

svigrúm, n., = svifrúm: þar að auki hafa þeir (ɔ: rómanarnir) svo mikið s., að *Gr. Kv.* 91₁₇. mögn þau, er jarðskjálftum valda, fá við það s. til umbrota *Björl.* 53₈.

svigurmæli, n. pl., *store Ord, Trusler*: þegar landar hans sáu, að ekki varð meira úr . . . öllum svigurmælunum *Íf.* ⁶/₁₁ 89, 355a₁₂.

svik, n., *Svig, Bedrageri; Forræderi.*

svikagylling (-ar), f., *bedragerisk Forgyldning*: s., fölskvi fagur *Sb.* 98, 3₈.

svikakeisari, m., *falsk Kejser*: þeir kalla alla keisara, sem setið hafa að völdum á Rússlandi síðan Pétr 3, svikakeisara *Gefj.* 50₁₄.

svikari, m., *Bedrager; Forræder.*

svikráður, a., *bedragerisk; forrædersk*: þú, svikráða ambátt *Blk.* 112₂₄.

svikseni, f., *Svigagtighed, Upaalidelighed*: s. í viðskiftum *Fk.* ²²/₂ 88, 21b₂₄.

svima (a), v. impers.; e-n svimar *en svimler:* mig sundlaði og svimaði *GT.* 66₂₂.

svimi, m., *Svimmel:* hún fær jafnan svima, þegar hún fer á fætur *Spenc.* 106₁.

svími, m., 1. *Besvimelse, Bedøvelse.* — 2. *taaget Tilstand, fuldstændig Uvidenhed om noget:* Menn vaða' í villu og svíma, | veit enginn neitt um það | hverninn, á hverjum tíma, | eða hvar hann kemur að *HP. SK.* 2, 257₉.

svín, n., *Svin.*

svínafeiti, f., *Svinefedt:* B. eyðir ekki allri svínafeitinni í eldhúsinu *Ss. Íf.* 3, 36₁₃.

svínahirðir (-s *el.* -rs), m., *Svinehyrde:* svínahirðar þóttu eigi í húsum hæfir *PM. Ág.* 6₈.

svínakjöt, n., *Svinekød, Flesk:* var villimönnum á Suðurhafseyjunum fyrst komið af því að eta mannakjöt með því að láta þá fá svínakjöt *Sm.* 207₃₀.

svínarækt, f., *Svineavl:* Í Gönyar er svínarækt einnig helzti atvinnuvegur þorpsbúa *Ss. Íf.* 1, 190₁₁.

svínaverzl|un (-anir), f., *Svinehandel, Handel med Svin:* enda liggur þorpið vel við s. *Ss. Íf.* 1, 190₁₃.

svingla (a), vi., *vanke om:* menninna, sem voru að s. innan um leiðin *FP.* 114₃₀.

svínkaður, a., *beruset:* þurfti hann ekki meira til að verða svínkaður *Þús.* 1, 318₈.

svínsali, m., *Svinehandler:* Í Khöfn hefi eg séð einn Íslending, svínsala *Fk.* ¹²/₂ 96, 27a₁₇.

svínslær, n., *Svineskinke, Skinke*: s., bjúgu, hjerar *Ið.* 6, 92₃₀.

svíntennur, f. pl., *Svinetænder:* sá hún svíntennurnar í munni honum *Þús.* 2, 77₃₀.

svíntentur, a., *som har Tænder, der ligne Svinets:* Einn var krypplingur, annar var svíntenntur *Þús.* 2, 71₂₉.

svipa, f., *Svøbe.*

svipa (a), v. impers.; e-m svipar til e-s *en ligner nogen:* Þeim hefir svipað til Pólverja *Íf.* ²⁶/₁₀ 89, 341b₁₀. þeim svipar til Grettis í því *ÓÓ. PS.* 6₁₂.

svipaður, a., *lignende:* baunir svipaðar þeim tegundum að samsetningu, sem vjer höfum skýrslur um *Br.* 3, 99₈.

svipdimmur, a., *med mørk Mine:* sannlega var hér einhver alvarlegur og s. maður *Saw.* 32₄.

svipfríður, a., *med et smukt Ansigt:* konu fjörlega í yfirbragði og svipfríða *Þús.* 1, 269₂₅.

svipfræði, f., *Frenologi.*

svipfræðingur (-s, -ar), m., *Frenolog:* sumt eptir nafnfrægum svipfræðingum og eðlisfræðingum, sumt eptir eigin rannsóknum og athugunum *Austri* ⁶/₈ 84, 197₅₈. þeir voru eigi miklir svipfræðingar *Ss. Íf.* 1, 19₆.

svíphreinn, a., *med et rent (aabent) Ansigtsudtryk:* beinvaxin, svíphrein *JH.* 35₂₁. hið svíphreina andlit hans *TÞH. BS.* 194₅.

svíphýr, a., *smilende:* Hin fríða og snotra útkjálkasveit var svo s. og laðandi í sumarskrúða sínum *Av.* 18, 16₈.

svipkenning, f., *Doketisme:* (Hann berst) móti kenningu þeirra manna, sem sögðu, að líkami Krists hefði eigi verið annað en svipur (Svipkenning Doketismus) *HH. Ks.* 78₂₁. Sjer í lagi er hjer varað við . . . svipkenningunni . . ., sem neitaði mannlegu eðli Krists 147₂₈.

svíplega, adv., *pludselig:* eptir að þau skildu svo s. *Þús.* 2, 165₁₁. Ef hann drukknar eða deyr s. *Sm.* 17₈.

svíplegur, a., *pludselig, pludselig indtruffen:* látum okkur bera þetta svíplega mótlæti með þolinmæði *Þús.* 2, 154₂₈. ef vjer förum mest eptir svíplegri geðshræring *Sm.* 126₁₄.

svipléttur, a., *med glad Mine:* Ali varð ekki svipléttari við þetta svar *Austri* ¹¹/₁₁ 85, 107b₅₈.

svipligur, a., *lignende:* Lénsmenn kallast í Norvegi embættismenn, sem hafa á hendi svipligt umboðsleg störf, sem sýslumenn og hreppstjórar hér *Dægst.* 51₂₂.

spipljótur, a., *styg af Udseende:* það (ɔ: fjallið) er hátt og svipljótt *LLH.* 80₈.

svipmikill, a., 1. *udtryksfuld, majestætisk, imponerende, storartet:* fögur og svipmikil þjónustugjörð *Fjöl.* 2, 2, 24₂₉. Berlín er ekki eins svipmikil og hinar *Þj.* ⁶/₉ 89, 169b₁₇. Vjer geymum fagnaðarríkt minni . . . um hina svipmiklu náttúru Íslands *StA.* 75, 24₁.

svipsjón (-ir), f., *et Öjeblikks Syn, kortvarigt Syn:* þessi s. fjekk honum svo mikils, að *Þús.* 2, 72₁₉.

svipstund, f., *et Öjeblik:* Já, eptir s., sagði biskup *TÞH. BS.* 61₉. óáranir og drepsóttir kollvarpa opt á svipstundu árangrinum af heilu lífi *JG. Hv.* 14₂₈. Lífið er skammvint og á svipstundu horfið *Ald.* 1, 7₂₁.

svipstundarvilla, f., *et Öjeblikks Forseelse:* að jafnvel ósönnuð s. verði þyngri á metaskálinni en

margra ára ágæt hegðun *PP. NS.* 58$_{24}$.

svipubróðir (-bróður, -bræður), m., *Svøbebroder, Flagellant*: umferð þessara svipubræðra *Ið.* 6, 97$_{1}$.

svipull, a., *ustadig, kortvarig, forgængelig:* Allt annað í lífi voru er svipult *HD. MiH.* 66$_{7}$. Þetta þunga stríð | þreytir svipul tíð *MJ. Lm.* 58$_{12}$.

svipur (-s, -ir), m., 1. *Udseende, Skikkelse.* — 2. *Skin:* að Krists líkami hafi verið einber s. *HH. Ks.* 171$_{20}$.

svipþungur, a., *med melankolsk Udtryk i Ansigtet:* þó hann væri venju fremur s. *TÞH. BS.* 223$_{2}$. hann varð enn svipþyngri *Austri* $^{11}/_{11}$ 85, 107b$_{24}$.

Sviss, f., *Svejts:* var sá maður uppi í S., er Zvingli hét, *PM. Ág.* 177$_{31}$. Frá S. breiddist siðabótin út til Hollands 178$_{26}$.

Svissaland, n., *Svejts*: stórhöfðingjar á Svissalandi *PM. Ág.* 130$_{14}$.

Svissari, m., *Svejtser:* Svissarar féllu á kné *PM. Ág.* 131$_{24}$.

Svissland, n., *Svejts*: sumir urðu að illum ráðum uppvísir, er þeir vildu fremja á Svisslandi sjálfu *Skír.* 85, 99$_{2}$. Eg er frá Svisslandi *Ið.* 3, 272$_{9}$.

Svisslendingur (-s, -ar), m., *Svejtser:* Svisslendingar og Habsborgarmenn *PM. Ág.* 130$_{8}$. Keisarar reyndu opt eptir þetta að brjóta Svisslendinga undir sig 131$_{18}$.

svissneskur, a., *svejtsisk*: hið nafnkennda svissneska lýðstjórnarríki *PM. Ág.* 130$_{30}$. s. að ætt og uppruna *Ið.* 2, 18$_{8}$.

svitahola, f., *Svedehul, Pore*: hann (ɔ: vetrarnæðingurinn) drekkur í sig rakann úr svitholunum í hörundi manns *Björl.* 26$_{23}$. eru það svitaholurnar, sem er áríðandi að sjeu opnar *JJ. EML.* 109$_{12}$.

svitakápa, f., *Svedekappe*: skal hin svonefnda s. höfð *N. Hf.* 50$_{27}$.

svitakirtill (-kirtils, -kirtlar), m., *Svedkertel*: í henni (ɔ: leðurhúðinni) eru einnig svitakirtlarnir *JJ. EML.* 55$_{26}$.

svitalækning (-ar), f., *Svedekur*: Eigi að viðhafa svitalækningu *N. Hf.* 50$_{26}$.

svitalöður, n., *stærk Sved*: hann varð allur í einu svitalöðri *Rób.* 9$_{24}$.

svitameðal, n., *Svedemiddel:* þegar svitameðul eru höfð *N. Hf.* 51$_{18}$.

sviti, m., = sveiti *Sved:* svitinn stóð á enninu á honum *Fjöl.* 1, 165$_{23}$.

svitna (a), vi., *komme i Sved, svede*: Hann svitnaði og titraði af hræðslu *FP.* 13$_{8}$. Sje oss mjög heitt, svitnum vjer von bráðar *JJ. EML.* 58$_{23}$. Fagnaðu þá, því sá, sem svitnar, | sýnir, að honum getur hitnað *GT.* 67$_{2}$.

svofeldur, a., *saadan:* gjörðu þeir því við þá svofeldan samning, að *PM. Ág.* 68$_{14}$.

svolalegur, a., *usleben, raa:* blóðið skolar heldur heitt | hendur á svolalegum kappa *Núm.* 6, 75.

svoli, m., 1. *utilhugget Træstub:* Sýndist öllum oss, | er á litum, | s. sá vera | sem siglutré *OK.* 9, 156$_{8}$. — 2. *uslebent, raat Menneske, Grobian:* þér er nær að hugsa um hann föður þinn, sem var mesti s. hér í dalnum *PS. Ast.* 66$_{26}$. Hafði' hann ei mök við svola þá, er þjóna | í flokk míns föður? *Lear* 41$_{28}$.

svunta, f., *Forklæde*: (hún) breiddi svuntuna sína ofan á hana *JT. PoS.* 113$_{8}$. svo ætla eg að festa svuntuna mína upp á hana (ɔ: spýtuna) *TÞH.*

Bs. 29₁₈. eins konar svuntu *Ið.* 3, 258₁₅.

svuntufaldur (-s, -ar), m., *Kantningen paa et Forklæde:* svo lagði hún svuntufaldinn sinn í fellingar *Ið.* 1, 44₈.

svuntuhorn, n., *Hjörnet af et Forklæde, Forklædessnip:* Ingveldur brá svuntuhorninu neðan undir botninn á honum (ɔ: katlinum) *JT. PoS.* 45₄. Í því tekur húsfreya upp bæði s. sín að neðan *Þs.* 1, 889₉.

svæfa (í), vt., *bringe til at sove, dysse i Sövn. Se* svæfandi.

svæfandi, m., *Hypnotisør:* svæfandinn lét þann, er hann ætlaði að svæfa, horfa stöðugt á sig *Fk.* $^{18}/_{4}$ 88, 47a₃₀.

svæfill (-s, *pl.* svæflar), m., 1. *Hovedpude:* Vinur minn ljet svæfil undir höfuðið á mjer *PP. Sms* 41₁₀. hrein samvizka er mjúkur s. *Blk.* 32₅. (hann hafði) stein að svæfli *Ið.* 3, 220₁₂. — 2. *Hynde:* dýnur með mjúkum svæflum til að sitja á eða liggja *Ið. SG.* 91₈.

svæfillyf, n., *Sovemiddel:* sá er fann s. það, er 'klóroform' nefnist *HD. MiH.* 55₁₄.

svæfing (-ar), f., *Dyssen i Sövn, Hypnotisering:* með svæfingu tilfinninga líkamans *Sw. VE.* 132₄. til þess að reyna á henni áhrif svæfinganna *Ið.* 7, 99₈. lýsa þeir þannig hinum ýmsu stigum svæfingarinnar 118₁₄.

svæfingamaður, m., = svæfandi: alkunnur s. eða dávaldur *Ið.* 7, 98₃₀.

svækja, f., 1. *raakoldt og fugtigt Vejr:* er það þá optast nær s., úði eða smáregn *Fisch. Ef.* 419₂₂. — 2. *kvælende Dunst:* Og inn verður maður að fara . . . inn í svækjuna, matarlyktina, svitalyktina *EH. Von.* 5₁₂.

svæla, f., *Røg og Dunst; Stank:* þegar á norðan andaði, þá lagði svæluna um endilangan bæinn *Ið.* 6, 165₁₅. Héðan burt úr svælu sölum, | sólin þar sem aldrei skín, | svölum heim að heiðadölum | hugum flýgr löngun mín *GB.* 322₂₀. svælan úr henni (ɔ: eldstónni) rýkr um allt húsið *Fk.* $^{7}/_{10}$ 85, 70b₈₃.

svæla (í), 1. vi., *røge, smøge:* (Dupin) svældi sem ákaflegast *Ið.* 2, 41₁₈. — 2. vt., s. e-ð undir sig *tilrane, tilvende sig noget:* til að geta svælt undir sig meira land í Afríku.

svæsinn, a., 1. *fræk; heftig, voldsom:* þegar Gísli varð of s. *PS. Ast.* 72₁₅. og aga yðar svæsna fylgdar-flokk *Lear* 56₁₉. Byltingamennirnir voru of svæsnir *Ið.* 7, 62₂. s. og illúðugur í svörum *Skír.* 79, 56₂₅. hjer er þeim svæsnustu blöðum og ritum út haldið 85, 18₃₄. svæsið hóstakast *PS. Ast.* 349₂₂. — 2. *ublid, streng:* þó hann (ɔ: veturinn) irði nokkuð s. *Fjöl.* 4, 3, 34₂₁.

svæsni, f., *Frækhed, Heftighed, Voldsomhed; Ublidhed, Strenghed.*

svölun (svalanir), f., 1. *Læskelse:* voru þær (ɔ: kókoshneturnar) í einu bæði til saðnings og svölunar *Þús.* 1, 307₁₄. Sæta veitir s. lindin skír 2, 138₄. Vatnið, sem vér höfðum meðferðis, var oss til litillar svölunar *Ið.* 3, 130₁₀. — 2. *Husvalelse, Trøst:* önnur (ɔ: tár) frá himins sælu sölum, | er s. veita mœddum hölum *KJ.* 50₂₂. — 3. *Lindring:* að dreypa svölun í hinn beiska bikarinn *Myn.* 74₂₇. — 4. *Tilfredsstillelse:* þar sem afleiðingin af s. fýsnar hans (ɔ: einstaklingsins) verðr

eymdar og spillingarlíf eins afkvæmis eða fleiri *Mill* 219₄.

svölunarlind (-ir), f., *læskende Kilde:* Það er sú s., sem aldrei hefur brugðizt neinum þeim, sem þreyttur hefur sér að henni hallað *ÓÓ.* 4₂₂.

svörull, a., *som giver trodsigt Svar:* verið ekki svörulir *HGTh.* 84₂₄.

syðst, adv. superl., *(kan betragtes som superl. til* sunnarlega; *comp.* sunnar), *længst mod Syd, sydligst:* S. á Íslandi er stytztur dagur ekki lengri en 4 stundir *LÍ.* 23₈.

syðstur, a. superl., *længst mod Syd:* tveir syðstu bæirnir í Örræfum *Av.* 20, 46₈.

sýkimagn, n., *Virulens:* hins vegar getur s. *(Virulens)* einnar og sömu sýki-bakteríu verið mjög mismunandi á ýmsum tímum *Eimr.* 2, 122₅.

sýking (-ar), f., *Smitte:* Þar var ræðt um ýmsa s. manna og fjenaðar *Skir.* 82, 14₁₁.

sýkingarefni, n., *Smitstof:* ætla má, að sýkingarefnið eyðileggist við suðu *Þj.* $^{24}/_{10}$ 90, 195b₁₆.

sýkja (i), vt., *smitte:* Veikur maður getur sýkt aðra *JJ. EML.* 2₈. Sýkjast *blive syg.*

sýkna (a), vt., *frikende:* Hann lýsti því yfir, að þó dómendurnir vildu s. sig með því skilyrði, að hann léti af uppteknum hætti, þá *Ið.* 6, 280₁₀. að s. heldur en sakfella *TUM.* 1, 80₁₆. það er hin daglega framganga og hegðun hinna einstöku til orða og verka . . ., sem annaðhvort dæmir eða sýknar kynslóð þessara tíma *ÓÓ.* 8₁₅.

sýknudómur (-s, -ar), m., *Frikendelsesdom:* þar til er mál hans væri útkljáð og s. upp kveðinn *Ið.* 6, 300₂₅.

sykra (a), vt., *sukre, forsøde, (formilde):* hún vill s. það remma' er á *EÓ.* 41b₁₁. í þessari elsku sykrast allur mótgangur *JG. Hv.* 22₇. Kristín gamla . . . mátti nú s. ekkjudóm sinn með því að hugsa um liðna daga *TÞH. Dr.* 1, 2, 57₂₂.

sykur (-rs), n. *el.* m., *Sukker:* G. stífði sikrið úr hnefa sínum *JT. PoS.* 45₁₄. steyttur hvítur s. *EB. Kf.* 97₁₉. með sykrinum 30₁₀.

sykurakur (-rs, -rar), m., *Sukkermark, Sukkerplantage:* Enn fremur kváðust þeir fúslega skyldu sjá um sykurakra hans *Rób.* 25₂₀.

sykurkendur, a., *sukkerholdig:* þegar forðast á sikurkenndan og mjelkenndan mat *N. Hf.* 78₇.

sykurker, n., *Sukkerskaal:* s. og rjómakönnur úr gleri eða pletti skal þvo úr heitu vatni *EB. Kf.* 6₁₁.

sykurmoli, m., *et Stykke Sukker:* sykurmolinn, sem látinn er í kaffibollann *StN.* 1, 2₁₇.

sykurmylna, f., *Sukkermølle:* til að hreyfa vatnsveitingarvélar, kvarnir eða sykurmylnur *Ið.* 2, 80₁₆.

sykurplöntunarsvæði, n., *Sukkerplantage:* Skipstjórinn kom Róbinson til vistar hjá einum kunningja sínum, sem átti stórt s. *Rób.* 24₈.

sykurreyr (-rs), m., *Sukkerrør:* Sumstaðar er plantaður s. í Delta *Ið. SG.* 61₅.

sykurrækt|un (-anir), f., *Dyrkning af Sukkerrør, Sukkerrørsavl:* að leggja stund á sikurræktun *Rób.* 24₇.

sykurskál (-ar *el.* -ir), f., *Sukkerskaal:* Sigríður bar Guðmundi kaffibollann í annari hendi, enn s. í

annari *JT. PoS.* 45s. Músin í sykurskálinni *GT.* 81$_{18}$.

sykursuða, f., *Sukkerkogeri, Sukkersyderi*: Englendingur nokkur hefir stofnað sikursuðu í Ramadou í efra Egiptalandi *Ið. SG.* 69$_{5}$.

sykurtollur (-s, -ar), m., *Sukkertold*: að lækka sikurtoll *Skír.* 91, 46$_{18}$.

sykurtoppur (-s, -ar), m., *Sukkertop:* og sirópsbrúsa og sykurtoppa *GT.* 122$_{24}$.

sykurveiki, f., *Sukkersyge, Diabetes*: kemr og stundum í ljós hin svonefnda s. *MJ. Bfr.* 292$_{12}$.

sylla, f., *en Planke mellem Stolperne i en Bygning, som gaar horisontalt indvendig langs den øverste Kant af Væggen.* Á sillunni rjett fyrir ofan sáinn *JT. PoS.* 37$_{16}$.

sýna (í), vt. og i., *vise;* sýna fram á *paavise*: fyrir fám árum sýndi þjóðverskr læknir fram á það, að *Ið.* 6, 174$_{22}$.

synd (-ir), f., *Synd.*

syndaflóð, n., *Syndflod:* hvernig Whiston ímindaði sjer sýndaflóðið *Urs.* 124$_{12}$.

syndagjald, n., *Syndestraf*: s. mannsins *AÓ. Af.* 209$_{31}$.

syndakvittunarbréf, n., *Afladsbrev*: Menn gátu keypt syndakvittunarbrjef *PM. Ág.* 172$_{14}$. Þar komu mangarar og seldu s. 178$_{2}$.

syndaþrælll (-s, -ar), m., *Syndens Træl, Synder:* til þess að sannfæra syndaþrælana *Ið.* 7, 28$_{24}$.

syndga (a), vi., = syndgast *synde:* í augum þeirra verður frelsi kristindómsins sama sem leyfi til þess að s. *JG. Hv.* 31$_{3}$.

syndsamur, a., *syndig:* vegna míns syndsama svefns *FP.* 37$_{1}$.

syndsemi, f., *Syndighed*: s. hans og afvega leidd skynsemi *FP.* 76$_{3}$.

sýnileikur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Skuespil:* dansleikir, sýnileikir og aðrar almennar skemmtanir *HH. Ks.* 137$_{12}$. um sýnileiki 171$_{22}$.

sýning (-ar), f., 1. *Forevisning, Fremvisning.* — 2. *Udstilling:* mundi sýningin eigi verða stórum fullkomnari *Fk.* $^{31}/_{8}$ 84, 9b$_{1}$. Allar menntaðar þjóðir leggja mikla stund á sýningar *Hd.* 141$_{22}$. s. listaverka og iðnaðarmuna *Skír.* 85, 25$_{9}$.

sýnisdœmi, n., *Prøve:* Af þessu sýnisdæmi má sjá, að *BJ. EÓ.* 33$_{7}$.

sýnishorn, n., *Pröve*: að sem s. af rithætti sínum taki bókin „um frelsið" langt fram öllu hinu *Alm.* 85, 38$_{14}$. að fá s. af ýmiskonar varningi *Br.* 3, 80$_{5}$. 44 sínishorn af íslenskum fornritum *TB.* 12, 75$_{24}$.

sýnismunir, m. pl., *Udstillingsgenstande:* Hjer voru líka s. frá nálega öllum Evrópulöndum *Skír.* 85, 25$_{15}$.

sýniskáldskapur (-ar), m., *dramatisk Digtning*: meðal rétt-trúaðra Shakspeares-dýrkenda mun það goðgánni næst að álíta eigi rit hans sem alfullnægjandi hugsjón sýniskáldskapar *Sk.* $^{25}/_{11}$ 78. 415$_{9}$.

synja (a), vt. med dat., *afslaa*: synjið mjer ekki um bæn mína *Þús.* 2, 65$_{14}$.

synj|un (-anir), f., *Afslag, Vægring:* þá hjálpar ekki framar nein s. *JG. Hv.* 51$_{16}$.

synjunarréttur (-ar), m., *Afslagsret, Forkastelsesret.*

sýra, f., 1. *sur Valle.* — 2. *Syre*: Þegar sýrur og stofnar blandast saman, kalla efnafræðingar það sölt *GÓ. ÆB.* 22$_{4}$.

sýra (í), vt., *syre, göre sur:* eldinu fylgir sú náttúra að sýra hlutina *GÓ. ÆB.* 24$_{14}$.

sýri, n., *Ilt, Surstof:* brenni-

steinssúrt koparsýri; s. = Ilt *Íf.* $^{12}/_{10}$ 95, 329c45.

sýring (-ar), f., *Oxydation:* kalla menn bruna þennan eldun eður s. *GÓ. ÆB.* 23$_{20}$. Sérhver sameining súrefnisins kallast í efnafræðinni oxyd eða sýringur, en oxydation eða s. er gangurinn sjálfur eða það að sameiningin verður *Gr. Ef.* 15$_{19}$.

sýringur (-s), m., *Oxyd. Se* sýring.

syrpa, f., *Tegnebog, Notitsbog, Mindeblade, Hefte til Optegnelser:* að kvæðin sé ef til vill ekki ávalt kveðin í þeirri röð, sem þau hafa í hverri syrpu *GT.* 150$_{4}$.

syrta (i), v. impers., *blive mørk, mørknes:* syrtir í heimi *JH.* 21$_{14}$. Syrtir hafs um víða voga *GB.* 323$_{9}$.

sýrublanda, f., *Blanding af sur Valle og Vand:* við þorstanum er kalda vatnið eða góð s. hollasti drykkurinn *JJ. Lb.* 5$_{22}$.

sýruefni, n., *Surstof:* með tilliti til þess er lífsloptið kallað s. *Fisch. Ef.* 162$_{15}$.

sýrustofn (-s, -ar), m., *Base:* Sýrur og sýrustofnar eru þeirrar náttúru, að þau samlagast *GÓ. ÆB.* 22$_{9}$.

sýrutegund (-ir), f., *Syreart:* ýmsar aðrar sýrutegundir *StN.* 2, 55$_{17}$.

sýsl, n., *Sysselsættelse, Forretninger:* með veraldlegu sýslí og daglegum umsvifum leitast hann við að flýja hugsanir sjálfs sín *HGTh.* 21$_{8}$.

sýsla, f., *Syssel.*

sýslubréf, n., *Bestalling:* kom út Sigmundur fótur Eyjólfsson með s. herra Ketils *Safn* 2, 612$_{24}$.

sýslufélag, n., *Sysselkommune:* skal Dingeyjarsýslu og Skaptafellssýslu, hvorri um sig, skipt í tvö sýslufjelög *StA.* 77, 128$_{10}$.

sýslumaður, m., *Sysselmand.*

sýsl|un (-anir), f., *Bestilling:* Nú er maður, sem eigi er í embættisstöðu, settur í embætti eða sýslan *LHA.* 3, 77$_{28}$. embættinu eða sýslaninni 77$_{18}$.

sýslunarmaður, m., 1. *Bestillingsmand:* embættismaður eða s. *LHA.* 3, 77$_{15}$. — 2. *Funktionær:* Aðra sýslunarmenn skipar forstjórnin *LHA.* 3, 321$_{18}$.

sýslunefnd (-ir), f., *Sysselforstanderskab:* hlutaðeigandi sýslunefndir *LHA.* 3, 80$_{20}$.

sýslunefndarumdæmi, n., *Sysselforstanderskabs Distrikt:* Í hverju sýslunefndarumdæmi og kaupstað skal skipuð yfirskattanefnd *LHA.* 3, 180$_{6}$.

sýsluvegur (-ar, -ir), m., *Sysselvej:* Byggðavegum skal skipt í sýsluvegi og hreppavegi *StA.* 75, 90$_{19}$.

systir (-ur, -ur), f., *Søster.*

systkini, n. pl., = systkin *Søskende:* þegar s. hennar voru að leika sér á túninu *Þs.* 1, 55$_{26}$.

systurlegur, a., *søsterlig:* af elsku og systurlegri umhyggju *Sak.* 32$_{28}$.

sýtingskapur (-ar), m., *Smaalighed:* Þessi andlega nærsýni og sýtingsskapr stendr þjóðinni mjög fyrir þrifum *Fk.* $^{28}/_{2}$ 88, 21b$_{14}$.

sýtinn, a., *smaalig, nöjeregnende:* En varaðu þig, þú sem varst æ svo stór, | að verða' ekki í smámunum s. *JÓ.* 110$_{5}$.

sæbjúgu, n. pl., *holothurioidea, Søpølser. Gr. Df.* 134$_{29}$.

sæbjörn (-bjarnar, -birnir), m., *otaria ursina, Søbjörn Gr. Df.* 46$_{10}$.

sæblár, a., *havblaa*: Og hennar getur aldrei meir | sæblåa sjónarlind | speglað ástvina mynd *KJ.* 93₅.

sæborinn, pp., *havfødt, født i Havet:* Sagan af Gulnare drottningu hinni sæbornu *Þús.* 2, 328₁₀. að láta hann eiga sæborna kóngsdóttur 350₂₂. því oss ángraði | óhollastr | þefr sárt sela | sæborinna *OK.* 4, 203₈.

sæbréf, n., *Søkort*: hvurt sem það eru landabrjef eða sæbrjef *Urs.* 182₂.

sæbúi, m., *Søbeboer:* Álfar og sæbúar eða vatna eru náskyldir *Þs.* 1, 131₈.

sædjúpur, a., *dyb som Havet*: kona með augu sædjúp og blá *GB.* 294₂₂.

sædýr, n., *Sødyr*: fyrst s. og sæjurtir *Gr. Kv.* 110₄.

sæepli, n. pl., *cystidea. Gr. Df.* 133₈.

sæeyra, n., *haliotis. Gr. Df.* 124₅.

sæfíflar, m. pl., *actinida, actinia, Søanemoner. Gr. Df.* 139₁₀.

sæfíll (-s, -ar), m., *phoca proboscidea, Sø-elefant. Gr. Df.* 46₁₂.

sæfjöður (-fjaðrar, -fjaðrir), f., *pennatula, Søfjeder. Gr. Df.* 140₁₂.

sæfólk, n., *Havfolk, Havmennesker, Mennesker, som bo i Havet*: sá hann þá, að þetta var s. *Þs.* 1, 119₂₀.

sægrár, a., *havgraa:* marbendlar eiga kýr góðar, eru þær allar sægráar að lit *Þs.* 1, 131₂₂.

sægrœnn, a., *søgrön*: Vér rérum vorum örskreiða báti yfir sægrœnar bárurnar *Ið.* 1, 182₁₁. en hárið var sægrænt *Tegn. Frþ.* 24₁₂.

sæhestur (-s, -ar), m., *hippocampus, Søhest. Gr. Df.* 88₁₃.

sæjurt (-ir), f., *Søplante, Havplante*: Sæjurtirnar eru lángtum yngri *Fjöl.* 1, 121₇.

sækind (-ur), f., *Sødyr, Havdyr*: þá hafa þeir, sem við hafið búa, | heyrt og sjeð mikinn sækinda-grúa *GT.* 124₂₇.

sækonungur (-s, -ar), m., *Søkonge, en i Havet herskende Konge*: að við gætum fengið af okkur að fastna hana nokkrum af hinum voldugu sækonungum, er báðu hennar *Þús.* 2, 344₈.

sækringdur, pp., *omgivet af Havet*: Sækringd í norðri | sögufold aldin | heims býr við enda | hafiss und vegg *ST.*[2] 50₁.

sækvikindi, n., = sædýr: Þetta safn er 140 tegundir sækvikenda *Gr. Sk.* 91, 4₁₇.

sækýr, f., 1. *Søko, Ko, som antages at leve i Havet*: sækúa kyn *Þs.* 1, 134₂₄. — 2. *manatus, Søko*: selir, sækír og rostungar *Fjöl.* 2, 2, 4₁₅.

sæla, f., *Salighed, Lykke; Nydelse:* hver fær talið allar þær sælur, er Faðir lífsins hefir fyrirbúið hinum lifendu á jørðinni *Myn.* 159₂₇.

sælda (1), vt. og i., 1. *sælde, sigte.* — 2. eiga (hafa) e-ð saman við e-n að sælda *have noget med en at göre el. bestille, komme i Berøring med en, staa i et vist Forhold til en*: hjá hverjum manni fyrir sig þýðir „heimurinn" hér þann part af heiminum, sem hann á við að sælda *Mill* 35₁₈. Burt! eg hef ekkert saman við þig að s. *Lear* 44₂₀. auk þess eigum vjer meira saman að s. við Dani en nokkra aðra þjóð *BM. UM.* 40₃₀. Við höfum ekkert saman að s. *Hd.* 55₂₂.

sældarlíf, n., *lykkeligt Liv*: við búum hjer saman og lifum sældarlífi *Þús.* 1, 251₈.

sældingur (-s), m., *triglochin*, *Trehage. Grl.* 103$_{16}$.

sælgæti, n., *Lækkeri*, *Bonbon*: skorti þar eigi sykr og s. *TÞH. Sms.* 5$_{11}$. gefur hann þeim epli og ýmislegt s. *TB.* 12, 122$_{12}$.

sælgætiskaka, f., *Sukkerkage*: (var þá) gyltum skóghnotum, sælgætiskökum og skildingum kastað niðr til þeirra *Ið.* 3, 267$_{18}$.

sæliljа, f., *Sølilje*: má þaraf nefna sæliljurnar, sem eru nokkurskonar kórallar *Fjöl.* 1, 123$_{4}$.

sæljón, n., *otaria jubata*, *Søløve*: Hjer var s., sem svo er nefnt *KJ. Uf.* 55$_{1}$. *Gr. Df.* 46$_{11}$.

sælkerabragur (-ar), m., *Vellevned*, *Overdaadighed*, *Yppighed*: þó tók út yfir ofát þeirra og sælkerabragr *Ið.* 6, 92$_{21}$.

sælkeri, m., 1. *blødagtig Person*: við sváfum miklu betr en nokkur s. á dúnsængum *Ið.* 2, 162$_{14}$. — 2. *Lækkermund*: einhvur hin drígsta óhófskrás sælkjera og ríkispaura *Fjöl.* 2, 2, 10$_{23}$.

sællífi, n., *Vellevned*, *Overdaadighed*, *Yppighed*: allt of hneigð hafði hún gjörzt til sællífis *Ið.* 6, 93$_{24}$.

sælublandinn, pp., *blandet med Lykke*: allt er lífið myrkur draumur | sælublöndnum sollinn hörmum *KJ.* 178$_{8}$.

sæludagur (-s, -ar), m., *lykkelig Dag*: hinn mesti s. gjörvallrar sæfi vorrar *Fjöl.* 3, 1, 64$_{19}$.

sæludraumur (-s, -ar), m., *salig Dröm*: í sæludraumi þegar kossar brenna *ST.* 6$_{8}$.

sælufrjór (-van), a., *heldbringende*, *velsignelsesrig*: er hann (o: þessi sannleikr) eins s., sem hinn er geigvænlegr *MJ. Bfr.* 820$_{8}$.

sælufullur, a., *salig*: hver sem nokkurntíma hefur haft þetta hugarfar, mun hafa fundið, að það er gott og sælufullt *Myn.* 12$_{5}$.

sælugeisli, m., *lyksaliggörende*, *velgörende Straale*: að hafa sjeð þig, sólin blíð | og sælugeisla þína *Eimr.* 2, 141$_{8}$.

sælugjafi, m., *Salighedsgiver*: Hve sælt það land, hve sælt það hús, | er sælugjafinn líknarfús | sjer trútt og hlýðið fundið fær *Sb.* 190, 4$_{2}$.

sæluhús, n., *Fjældstue*: sæluhúsið á Kolviðarhóli *TB.* 12, 188$_{8}$. um draugasögurnar, sem fóru af heiðinni, einkum af sæluhúsinu *Ið.* 5. 360$_{26}$.

sælulíf, n., *saligt Liv*: að fara til himins í hið eilífa s. frelsara míns *Blk.* 86$_{29}$.

sæluóminni, n., *salig Selvforglemmelse*, *salig Henrykkelse*: og himinblóm | hjartna ungra | í sælu-óminni | saman grreru *KJ.* 163$_{8}$.

sæluríkur, a., *salig*: öllu stríði loks þú breytir | sælurikt í sigurhrós *Sb.* 164, 3$_{4}$. sú er mín sælurík von *Blk.* 83$_{10}$.

sælusól, f., *Lyksalighedens Sol*: s. upp runnin *Sb.* 232, 5$_{5}$.

sænaut, n., 1. *Sønød*, *Havnød*, *Fæhøved*, *som antages at leve i Havet*; því hann þóktist vita, að það mundu vera s. *Þs.* 1, 135$_{12}$. — 2. n. pl., *sirenia*, *Søkøer*. *Gr. Df.* 50$_{25}$.

sæng (-ur, -ur), f., 1. *Seng*. — 2. *Dyne*.

sængurfatnaður (-ar), m., *Sengeklæder*: Kalífinn sendi honum heilan sængurfatnað úr gullfjölluðu rósasilki *Þús.* 1, 329$_{28}$.

sængurhús, n., *Soveværelse*: mér var vísað til sængurhúss *Fjöl.* 1, 159$_{20}$.

sængurkalda, f., *Barselfeber*:

kemur það einkum til af því, að svo margar deyja úr sængurköldu á fæðingarhúsinu *LÍ.* 88$_{21}$.

sængurkona, f., *Barselkvinde:* Í Kaupmannahöfn deyr 1 af 85 sængurkonum *LÍ.* 88$_{20}$. að sitja yfir sængurkonum *LHA.* 3, 98$_{29}$.

sængurmök, n. pl., *Samleje:* í hvert skipti sem hann væri að hafa s. við konu *Þús.* 1, 70$_{25}$.

sæormur (-s, -ar), m., *Søslange:* sæ-ormar og öll hin margbreitta froska-ætt *Fjöl.* 2, 2, 4$_{19}$.

sær (-var), m., *Sø, Hav:* norður við heimskaut í svalköldum sævi *KJ.* 65$_{19}$. eygló að svölum sævi rann 156$_{16}$. og við Heming kljást á köldum sævi | kalla sé við færri manna hæfi *GTh. Lm.* 19$_{21}$.

særa (í), vt., *saare.*

særanlegur, a., *saarlig, som kan saares:* Það er á hverjum manni einhver s. blettur, sem hin andlegu vopnin bíta á *ÓÓ. PS.* 14$_{17}$. þenna særanlega blett 14$_{22}$.

særok, n., *Sødrev:* Sjest í særoki | svartur blettur *KJ.* 217$_{22}$.

sæstjörnur, f. pl., *stellerida, Søstjærner. Gr. Df.* 132$_{8}$.

sæsveppar, m. pl., *ascidiae, Søpunge. Gr. Df.* 129$_{22}$.

sæta (í), vt., *sætte i Stakke:* til að þurka og s. heyið *PS. Ast.* 75$_{10}$.

sæti, n. 1. *Sæde.* — 2. *Høstak:* Var fögur sjón að sjá hinn mikla grúa af sætum, smáum og stórum *PS. Ast.* 75$_{12}$.

sætilegt, a. n., *muligt at sidde, muligt at være paa Søen paa Grund af Vejrliget:* ef menn hefðu ekkji hlifst við helgjidagana, þegar s. var *Fjöl.* 4, 3, 35$_{22}$.

sæúr, n., *Søur, Kronometer:* Til þess er haft nokkurskonar sigurverk, er heitir tímamælir *(Chronometer)* eður s. *Urs.* 187$_{21}$.

sævarbotn (-s), m., *Havbund:* aptur á móti verður sævarbotninn eigi fyrir þeim áhrifum af vatni, jöklum og lopti, sem naga í sundur meginlandið *ÞTh. Jf.* 6$_{7}$.

sægur (-s), m., *Mængde, Vrimmel:* óteljandi sægur *Fjöl.* 2, 2, 22$_{6}$. Af óæðri kennslustofnunum var til mikill sægur *Iðn.* 1, 273$_{19}$.

sækja (sæki, sækjum; sótti *og* sókti, sóttum *og* sóktum; sóttur *og* sóktur), vt., og i., 1. *søge, besøge:* unz hann kom til musteris eins, er fáir sóktu *Þús.* 2, 165$_{4}$. — 2. *hente:* gimsteinakaupmaðurinn var sóktur *Þús.* 2, 166$_{36}$. biðið mín hjer stundarkorn, meðan eg sæki þær (o: peningapyngjurnar) 167$_{24}$. — 3. *med Præpositioner.* s. á *forurolige, ængste, plage:* Í þessum eymdarstað sókti hálfu meiri harmur á Kristinn *FP.* 107$_{12}$. — s. að *trænge ind paa, angribe:* er þjett skothríð dyndi á og margir menn sæktu að *AK.* 105$_{30}$. — sækjast eftir *eftertragte, stræbe efter:* Þeir, sem sækjast eins eptir barneign eins og eg eptir þessum syni mínum, eru meira enn meðalflón *Þús.* 2, 180$_{19}$. — sækja um e-ð *ansøge om noget:* maður nokkur sótti til Vilhjálms Prússa konungs um embætti *PP. Sms.* 48$_{26}$.

sækjandi, m., *Ansøger:* Annar þeirra er yðar hátign, svaraði sækjandi, en hinn er jeg *PP. Sms.* 49$_{10}$. þar sem 9 sækjendr honum fremri að lögboðnum hæfileikum höfðu sótt á móti honum *GT.* 163$_{6}$.

sœmilega, adv. *temmelig, temmelig godt:* Kaupverzlun var ár þetta sæmilega góð *Fjöl.* 4, 3, 41$_{21}$. leingi varð jeg að láta mjer lynda að

vera sæmilega gáfaður *JT. PoS.* 68₅.

sænska, f., *Svensk, det svenske Sprog*: (málfræðin íslenzka), sem prentuð er á sænsku í Stokkhólmi 1818 *Fjöl.* 4, 3, 52₇.

særa (i), vt., *besværge.*

særandi, m., *Besværger, Aandebesværger, Exorcist*: Særendurnir *(exorcistæ)* áttu að bera andlega umhyggju fyrir þeim, er haldnir voru illum öndum, og lesa bænir og særingar yfir þeim *HH. Ks.* 114₂₆.

særing (-ar), f., *Besværgelse, Aandebesværgelse:* Á 3. öld var særingunni *(exorcismus)* bætt við *HH. Ks.* 127₁₇. (þið) hafið við særingar *TÞH. Dr.* 1, 2, 77₂.

særingamaður, m., = særandi: ófarir særingamanna nokkurra *HH. Ks.* 26₆.

sæta (i), vt., *forsøde:* ástin sorg í sælu breytir, | sætir hverja gleðistund *JT.* 242₂₁.

sætabrauð, n., *Bagværk, Bakkelse, Sukkerbrød*: Búðar í loptið hún Gunna upp gekk | gráfíkjur nógar og sætabrauð fjekk *JT. PoS.* 77₁₂.

sætabrauðsbakari, m., *Sukkerbager:* Fór eg með henni til . . . kryddsölumanna og sætabrauðsbakara *Þús.* 1, 191₂₄.

sætabrauðskaka, f., *Sukkerkage:* voru bornar fram sætabrauðskökur *Þús.* 1, 848₁₇.

sætindasall, m., *Urtekræmmer*: einn selur t. d. kaffi, sykur, te o. fl. því líkt; hann er nefndur sætindasali (á dönsku *Urtekræmmer*) *KJ. Uf.* 14₂.

sætindi, n. pl., *Slikkerier, Bonbon*: sykr, kaffi og sætindi *AÓ. Af.* 150₂₇. þegar hann bað um sykur og sætindi *Ið.* 1, 47₂.

sætkendur, a., *beskænket og munter*: Var nú hinn gamli klerkur orðinn sætkenndur *PS. Ast.* 373₁₁.

sætmáll, a., *sødtalende:* Þá spratt upp hinn sætmáli Nestor *Il.* 1, 11₂₃. Alténd ertu nógu sætmál *Sak.* 11₁₁. þegar hún er sem sætmálust við trén 11₁₃.

sætmeti, n., *søde Retter:* síðan kom sætmeti *Ið. SG.* 107₁₃.

söðulbakaður, a., *(e. saddle-backed), svejbaget, svejrygget*: þeir (ö: asnarnir) eru ekki söðulbakaðir *PJ. Ns.* 71₂₁.

söðulhestur (-s, -ar), m., *Sadelhest*: áburðar- og söðulhestar *Ið.* 3, 244₂₃.

söðull (söðuls, söðlar), m., *Sadel; bruges nu mest om en Damesadel*: aldrei hafði fyrr verið lagður s. á hana (ö: hryssuna) *JT. PoS.* 28₂₃.

söðulnef, n., *Braknæse*: nefið er margvíslega lagað (arnarnef, s.) *JJ. EML.* 105₁₃. Eptir löguninni er nefið nefnt ýmsum nöfnum, svo sem þúfunef, arnarnef, s. *PJ. Ns.* 29₁₀.

söðulnefjaður, a., *braknæset*: úteygður, s., kinnamikill og varaþykkur *Ið.* 6, 259₂₂.

söðulreiði, m., *Rumperem til en Kvindesadel*: söðulreiðinn var úr íslenzku, vel eltu leðri *TB.* 15, 243₁₅.

söfnuður (safnaðar, safnaðir), m., 1. *Samling.* — 2. *Forraad af Skyr el. opsat Mælk*: Var svo flutt úr selinu um haustið heim bæði menn, fénaður og s. *Þs.* 1, 65₂₇. — 3. *Menighed*: presturinn gagnvart söfnuðinum *Ið.* 6, 213₂₃.

söfnunarmaður, m., *Samler*: fræðimenn, söfnunarmenn, iþróttamenn og skáld *Ið.* 2, 159₆.

sög (sagar, sagir), f., *Sav:*

Indriða þótti harla vænt einkum um hefilinn og sögina *JT. PoS.* 21$_{17}$.

sögubórinn, pp., *historisk:* þeir (ɔ: fræðimennirnir) þykjast vera komnir að raun um, að mörg íslensk saga, sem áðr þótti ágæt, sé ekki annað en sögubórin skáldsaga (historisk Roman) *TB.* 10, 71$_{24}$.

sögufni, n., *Genstand for Fortælling:* þó jeg hjer hafi valið mjer fyrir s. lifskjör þeirra manna, sem töluvert hefir kveðið að í þjóðfjelaginu *TÞH. BS.* 307$_{20}$.

sögufróður, a., *sagnkyndig, kyndig i Historien:* Þú kristalls-hjálmi krýnd um daga og æfi, | þú konungborna, sögufróða dís *TÞH. BS.* 269$_{1}$.

sögufræði, f., *historisk Kundskab, Historie.*

sögufræðingur (-s, -ar), m., *Historiker, Historieskriver:* sögufræðingi og sögukennara *ÞR.* 1$_{4}$.

sögugyðja, f., *Historiens Gudinde, Historiens Muse:* Þig sögugyðjan himinhrein | til hœlis valdi sjer *KJ.* 71$_{22}$.

söguhetja, f., 1. *Sagnhelt:* Söguhetjan „Ragnar loðbrók" *TB.* 10, 87$_{15}$. — 2. *Helten i en Fortælling el. Roman:* þessi sömu atriði voru hirtingarvöndur söguhetjunnar *TÞH. BS.* 308$_{22}$.

sögukennari, m., *Lærer i Historie; se* sögufræðingur.

sögukensla, f., *Undervisning i Historie:* við sögukennsluna (eru) sýndar myndir af merkum viðburðum *Av.* 7, 98$_{27}$.

sögukorn, n., *Smaafortælling:* ef „fylgjandi" s. „mætti þéna" iður til skjemtunar *Fjöl.* 2, 3, 57$_{17}$.

sögulaun, n. pl., *Belönning for Angivelse:* má vera, að hann borgi mjer sögulaunin vel *TÞH. BS.* 252$_{16}$.

sögulega, adv., *historisk:* vjer vildum óska, að það væri s. rjett, er kaþólsk kirkja kennir um líf og dauða Pjeturs postula í Róm *Ið.* 4, 405$_{16}$. þótt slíkar frásagnir sjeu ekki s. áreiðanlegar *BB. RK.* 12$_{9}$.

sögulegur, a., *historisk:* ein hin merkilegasta sögulega uppgötvun vorrar tíðar *Av.* 6, 180$_{12}$. fyrir utan sjóndeildarhring sögulegrar minningar *Skír.* 85, 81$_{4}$. eg verð að bæta nokkrum sögulegum athugasemdum við *GB.* 122$_{15}$. í sögulegu tilliti 127$_{7}$. söguleg rit *Tang* 151$_{24}$.

sögulestur (-rar), m., *Læsning af Sagaer:* þó illt sé, er s. líka víðast orðinn miklu minni en áður var *ÞTh. LÍ.* 63$_{22}$.

sögulljóð, n. pl., *episk Digtning:* Hin fyrri stefnan deilist eptir skáldskaparforminu í tvo flokka, nefnilega leikrit og s. *Gr. Kv.* 87$_{3}$. menn höfðu hliðsjón af Hómer og hinni glæsilegu hetjutíð, sem viðfrægð var í sögulljóðunum *Stoll* 22$_{20}$.

sögumaður, m., 1. *Historiker, Historieskriver:* Í sínu skauti sagnagrund | nú sögu-manninn geymir *KJ.* 76$_{4}$. — 2. *Hjemmelsmand:* Sögumaðr minn var á skipinu Agincourt *Fk.* $^{12}/_{2}$ 88, 20a$_{20}$. — 3. *Angiver:* hversu mikið af sektunum skuli falla til sögumannsins *StA.* 76, 58$_{24}$.

sögun (saganir), f., *Savning.*

sögunarmylna, f., *Savmølle:* enda er s. geysistór norðantil í bænum hjá dálitlum fossi *Av.* 5, 22$_{11}$. sumt eru líka sögunarmyllur *TUM.* 2, 34$_{16}$. Þar ætlaði S. að koma sjer upp sögunarmyllu *Ið.* 2, 18$_{14}$.

sögunarvél (-ar), f., *Savmaskine:*

mundi vel borga sig að setja þar s. *Austri* $^{8}/_{7}$ 85, 50b$_{61}$.

sögurríkur, a., *sagnrig, rig paa historiske Minder*: af helgri forsjón hann var loksins sendur | að hefja' á ný sitt ættland sögurika *Sk.* $^{19}/_{8}$ 80, 193$_{12}$. á þessum sögurika stað *TÞH. BS.* 246$_{20}$.

sögurit, n., *historisk Skrift:* hið fimmta s. nýja testamentisins *HH. Ks.* 64$_{29}$.

söguritari, m., *Historieskriver*: þá er ekki orðið svo auðvelt fyrir söguritarann að sýna, að þeir sjeu sviplíkir *Ið.* 3, 294$_{22}$.

söguskáld, n., *episk Digter*: segir söguskáldið frá öllu þessu sjálfur *Gr. Kv.* 89$_{6}$.

sögusögn (-sagnar, -sagnir), f., *mundtlig Fortælling, mundtlig Overlevering:* þó eg hafi nockra sögusögn um, ad vida í Austfirdínga Fiórdúngi sé vedur-sælt *HF. Kv.* 1, 8$_{11}$. Margt hlýtr auðvitað að hafa farið milli mála í sögusögninni *TB.* 10, 94$_{2}$.

söguviðburður (-ar, -ir), m., *historisk Begivenhed*: Fyrst var myndaletrið haft til að skýra frá ýmsum söguviðburðum *Ið. SG.* 184$_{23}$.

sögurísindi, n. pl., *historiske Videnskaber:* Kappræða þessi . . . knúði Lúter til þeirra rannsókna í guðfræði og sögurísindum, sem *HH. Lút.* 34$_{25}$.

sökkhlaða (-hleð, -hlöðum; -hlóð, -hlóðum; -hlaðinn), vt., *lade et Fartöj saaledes at det er nær ved at synke:* síðan sökkhlóðu þeir skipin *Tang* 96$_{22}$. sökkhlaðinn byrðing af fjörugum snótum *Tegn. Frþ.* 126$_{5}$.

sökkva (sökk, sökkvum; sökk, sukkum; sokkinn), vi., *synke;* sokkinn niður í *fordybet i:* Hann var sokkjinn niður í bókiðnir *Fjöl.* 3, 2, 29$_{16}$. (hann) var sokkinn niður í djúpar hugsanir eins og vant var *Ið.* 3, 38$_{12}$.

sökkva (i), vt. med dat., *at bringe til at synke, sænke*: s. sér niður í *fordybe sig i:* að maðurinn sekkur *(skulde være* sökkvir) huga sínum og sálu niður í sitt eigið *Sw. VÆ.* 230$_{15}$. hann sökkti sjer öllum niður í minningar Niflungatíma *Skír.* 87, 103$_{9}$.

söl *(g. pl.* -va), n. pl., *alga saccharifera, stor Strandkløver. BH. Grn.* 194$_{9}$. *Mohr* 245$_{22}$.

sölna (a), vi., *gustnes, falme:* rætr og aldin rotna' og s. *EÓ.* 42b$_{15}$. stormarnir hvína, stráin s. *KJ.* 31$_{9}$.

sölsa (a), vt., *anmasse, tilrane:* Þjóðverjar munu s. undir sig *(ville tilrane sig)* sveitir þær, sem liggja norðan til og austan til í Frakklandi *Skír.* u. á. 93, 45$_{23}$.

söltun (saltanir), f., *Saltning, Nedsaltning*: að leggja fiskjinn blautan inn til söltunar *Fjöl.* 4, 3, 39$_{17}$.

sölubúð (-ir), f., *Butik:* Lauk hann þá upp s. sinni *Þás.* 1, 35$_{12}$. Var forgarður sjálfs musterisins þá orðinn s. *LLH.* 22$_{19}$.

sölumaður, m., *Sælger; Handelsbetjent*: Úr garði þessum var það að Kristur rak sölumenn og kaupendur *LLH.* 111$_{7}$. Tel ég þá fyrst, er . . . hafa hjer kaupvöru og setja yfir sölumenn *Fjöl.* 1, 73$_{22}$.

sölumenska, f., *Handel*: þó stjórnin léti það viðgángast, að sölumennska útlendínga öll þryti *Fjöl.* 1, 77$_{4}$.

sölur, f. pl.; *Se* sala.

söluskilmálar, m. pl., *Auktionskonditionér*: semur innheimtumaður

frumvarp til söluskilmála *LHA.* 3, 196₂₅.

sölustaður (-ar, -ir), m., *Udsalgssted*: að leyft sé að drekka þá (ɔ: áfenga drykki) á sölustaðnum *Mill* 203₂₀.

sölustöð (-var, -var), f., *Stabelplads:* Sem s. hefur England aptur á móti mjög mikla þýðingu fyrir saltfiksverkun okkar *Av.* 19, 166₂₃.

sölutorg, n., *Torv, Markedsplads*: Þá eru ávextir, kjöt, fiskur og margt annað selt á sölutorgunum *KJ. Uf.* 14₉. með sölutorgum, skemmtivegum og ótal þægindum *TB.* 7, 142₂₇.

söluverð, n., *Udsalgspris:* (skyldu þeir) skipta milli sín þeirri upphæð, sem söluverðið væri hærra en innkaupsverðið *Þj.* $^{24}/_{10}$ 90, 198a₂₆.

sölvamœður, f. pl., *fucus reticularis. BH. Grn.* 195₁₄.

sömuleiðis, adv., *ligeledes*: s. Ó. B. frá Hitardal *Fjöl.* 3, 1, 51₁₉.

söngblíður, a., *sangblid, vellydende, melodisk*: Í gullstrengjum sefur hið söngblíða hljóð *Þj.* $^{24}/_{5}$ 76, 75b₄₉.

söngdís (-ir), f., *Sanggudinde, Muse*: það er ekki rétt af þeim að neyða söngdísina til að dansa í hlekkjum *BJ. EÓ.* 6₈.

söngeyra, n., *musikalsk Øre:* nema hann sje viss um, að sveinninn hafi s. *Auðv.* 20₄.

söngfegurð, f., *Musikkens Skönhed, Behagelighed:* því s. á við oss alla *ÓS.* 7₁₅.

söngfélag, n., *Sangforening*: eru bæði söngfjelög og söngflokkar í bænum *Sm.* 108₃₁.

söngflokkur (-s, -ar), m., *Sangkor. Se* söngfélag.

söngfróður, a., *kyndig i Musik.*

söngfræði, f., *Tonelære, Musik:* Í söng er kennt hið auðveldasta í söngfræði *Av.* 7, 96₁.

söngfræðilegur, a., *som hører til Tonekunsten, musikalsk*: hér nægði ekki að hafa nokkra söngfræðislega þekking á hinum algildu undirstöðuatriðum sönglistarinnar *Kb.* 1, 90₂₂.

söngfræðingur (-s, -ar), m., *Tonekunstner*: hið síðasta þess konar verk hins ágæta söngfræðings *Fr.* 78, 29₂₅. ágætur söngfræðingur *Kb.* 1, 90₉.

söngfugl (-s, -ar), m., *Sangfugl*: þar búa ekki saungfuglar *LLH.* 75₁₆. flytja söngfuglar sætast lag | svífandi um lopt á vængjum skjótum *ST.* 8₅

sönggáfa, f., *musikalsk Begavelse.*

sönggyðja, f., *Sanggudinde, Muse*: þar voru saunggyðjurnar *Il.* 1, 26₁₃. sönggyðjurnar og þokkagyðjurnar *Stoll* 14₁₃.

söngghljóð, n. pl., *Syngestemme:* hlaut hver maður að viðurkenna, að hann hafði geysimikil s. *PS. Ast.* 156₂.

söngghljómur, m., *Sangtoner, musikalske Toner*: sönghljómar hafa snemma hrifið anda mannsins *Gr. Kv.* 102₁₃.

söngkennari, m., *Syngelærer:* til söngkennara *StA.* 75, 66₈.

söngkensla, f., *Undervisning i Sang:* Að öðru leyti hefir landstjórnin ekkert gert til að hlynna að söngkenslu *Fk.* $^{22}/_{2}$ 92, 29b₁₉.

söngknnnátta, f., *Tonekyndighed, Tonekunst*: hún hefir inndæl hljóð og fer s. hennar þar eftir *Fk.* $^{15}/_{8}$ 84, 6a₃₉.

sönglaust, adv., *uden Sang, uden at synge:* hún spilaði s. á gítarinn eptir sínu höfði *GP ÞS.* 105₁₈.

söngleg ur, a., *musikalsk*: Hr. J. H. hefir unnið meir að útbreiðslu sönglistar og sönglegrar þekkingar hér á landi en nokkur annar núlifandi maður *Fk.* 15/8 84, 6a42.

söngleysi, n., *Mangel paa Sang*: Hvernig á að koma í veg fyrir, að eigi verði messuföll vegna söngleysis? *Ald.* 1, 13712.

sönglist, f., *Tonekunst, Musik*: s. seinni alda byrjaði með kirkjusöng *Gr. Kv.* 102a5. nú á seinni árum hefur þó sönglistin breiðzt allmikið út um landið *ÞTh. LÍ.* 63a10. Honum var mjög annt um það, að ungmenni . . . fengju góða tilsögn í sönglistinni *HH. Lút.* 58a1.

sönglistarguð, m., *Tonekunstens Gud*: (Apollo) er s. og verndari söngmanna *Stoll* 77a11.

sönglistarmaður, m., *Tonekunstner, Musiker*: Enginn maður lætur sjer detta í hug að gera son sinn að sönglistarmanni, nema hann sje viss um, að sveinninn hafi söngeyra *Auðv.* 20a3.

sönglærður, pp., *oplært i Tonekunsten, sangkyndig, tonekyndig*: með hjálp sönglærðra vina sinna *HH. Lút.* 58a3.

söngmaður, m., *Sanger, Musikant. Se* sönglistarguð.

söngmeistari, m., *Sangmester, Tonekunstner*: þegar skáldið er s. um leið *Gr. Kv.* 79a18. svo að söngmeistarar vóru álitnir jafnir spámönnum og dómurum 102a16.

söngmær (-meyjar, -meyjar), f., *Sangerinde*: myndin var gerð eptir söngmey nokkurri *Þús.* 1, 144a19. voru þeir allir í dularklæðum búnir sem söngmeyjar *PM. Ág.* 44a16.

söngnæmur, a., *musikalsk*: hjer nægði ekki það að hafa söngnæmt eyra *Kb.* 1, 90a21.

söngrómaður, a., *som har Syngestemme*: með myndugum svip og málfœri, | minst þó s. *Sk.* 19/11 78, 398a51.

söngrödd (-raddar, -raddir), f., *Syngestemme*: Hins vegar geta t. d. listasmekkr, fegrðartilfinning, skáldgáfa, smiðahagleikr gengið í ættir; eins s. o. fl. *JÓ. Jafnr.* 13a5.

söngskemt|un (-anir), f., *Sangforlystelse, Koncert*: Auk söngskemmtana hafa verkmenn í Saltsdal ýmislegt annað fyrir stafni á tómstundum sínum *Sm.* 109a8.

söngur (-s, -var), m., *Sang*: Samboðin eru söngvi ljóð *GTh. Lm.* 153a10.

söngvari, m., *Sanger, Musikant*: svo sem er um einstaka listamenn, söngvara *AÓ. Af.* 134a15. söngvarinn verður að syngja svo skírt, að allir skilji orðin *Ið. SG.* 111a9. söngvararnir í himni Indra *Sak.* 63a27.

sönnun (sannanir), f., *Bevis*.

sönnunargagn, n., *Bevismiddel*: Bréfið sem var í skrifborði Hugós var lagt fram og þótti öflugt s. *FkA.* 4/8 90, 11a53.

sönnunargildi, n., *Beviskraft*: Engum kemr þar til hugar að véfengja venjunnar s. *Mill* 142a4.

sönnunartrygging (-ar), f., *betryggende Bevis*: Allir þekkja, hversu þessari s. er beitt í samnings-skjölum *Mill* 195a2.

sönnur, f. pl., *Bevis, Beviser*: til að færa s. á þetta *Fjöl.* 3, 2, 11a18. til þess að færa s. á þetta er nóg að nefna marga menn, sem *Sm.* 48a10.

sötra (a), vt., *slubre i sig*: Guðmundur stifði sikrið úr hnefa sínum, jafnóðum og hann sötraði kaffið *JT. PoS* 45a15.

söxun (saxanir), f., *Hakning*.

söxunarvél (-ar), f., *Hakkemaskine*: Ef söxunarvjel er eigi til, skal skafa kjötið niður með hnif *EB. Kf.* 27a11.

T.

tá (*g. sg.* **táar**, *pl.* **tær**), f., *Taa.*

tá, n., *Fortov*: Meðfram húsunum eru táin *KJ. Uf.* 64.

táberg, n., *Fodballe:* (hún) hringsnýst um leið á tábergi hægri fótarins *PS. Ast.* 45₂₀.

tað, n., *Møg.*

taðkögguli (-kögguls, -kögglar), m., *Møgklump:* Einu sinni sást hún . . . fleygja taðkögglum *Þs.* 1, 375₁₀.

tafarlaust, adv., *ufortøvet, øjeblikkelig:* að hann skyldi t. koma til hennar *Þús.* 2, 133₁₇. Drottning ljet nú t. sneiða og bera á borð eplin fögru *TÞH. SoÆ.* 93₁₅.

táfeti, m., *Taagænger:* Sum rændýr ganga einungis á tánum (táfetar) *PJ. Ns.* 55₂₆.

tág (-ar), f., *Rodgren (el. Rodtrævle) af en Buskvæxt; Vidje.*

tágakarfa, f., *Vidjekurv:* Að því búnu sezt Virginia í veldisstól sinn, sem var t. *TÞH. SoÆ.* 92₂₆.

tágameis (-s, -ar), m., *Vidjekurv:* drykkjarker og skálar og spænir . . . voru geymdar í vafjurtaháfum og tágameisum *Ið.* 2, 162₂₁.

tágastóll (-s, -ar), m., *Kurvestol:* (hún) sagði ég skyldi taka mér einn af riðnu tágastólunum *Fjöl.* 1, 153₂₅.

tagi, *dat. sg., urigtig Form for* tægi: af sama tagi *Ið.* 4, 397₁₁.

tagl, n., *Halehaar paa en Hest.*

taglhnýtingur (-s, -ar), m., *en Hest, hvis Töjle knyttes til Halen paa en anden Hest; bruges i overført Betydning om en Person, som staar tilbage for en anden:* að gjörast eftirbátr annara, eftirherma þeirra og taglhnýtingr *AÓ. Af.* 77₈.

taglhvarf, n., *Halehaarenes el. Halens Forsvinden:* riða í t. *gennemride saa dybt Vand, at Hestens Hale forsvinder helt.*

taglmark, n., = taglhvarf: að eins austustu álarnir í t. *Av.* 19 138₂₄.

tagltækur, a., *som kan gribes ved Halen, som let lader sig fange, föjelig:* en þær (ɔ: konurnar) voru ekki tagltækar við þá (ɔ: Hollendinga) *Þs.* 1, 375₁₀.

tágskjöldur (-skjaldar, -skildir), m., *γέρρον Vidjeskjold:* Grikkir náðu mörgum tágskjöldum. *AK.* 100₂₃.

tak, n., 1. *Tag. Greb.* — 2. *Pleuritis, Sidesting, Sting:* Þegar talað er um „taksótt", þá er það vanalegast sjúkdómur annaðhvort í lungnahimnunni eða sjálfum lungunum. „Takið" er sama sem verkurinn og er að eins eitt af einkennum sjúkdómsins *JJ. EML.* 65₂₁. Takið er einnig mjög sárt *JJ. Lb.* 192₂₃.

taka (**tek, tökum; tók, tókum; tekinn**), 1. vt. med acc., *tage;* t. e-m blóð *aarelade en:* á eg að taka yður blóð? *Þús.* 2, 58₂₆. — t. e-ð að sér *tage sig af noget:* Eg skora á verkmennina að t. að sér málefni höfsemdarinnar *TB.* 7, 184₁₂. t. sig saman *forene sig:* þeim mönnum, sem höfðu tekið sig saman um að hjálpa hungruðu fólki *Fjöl.* 2, 2, 28₅. t. út *lide:* eptir allt, sem jeg hefi tekið út *JT. PoS.* 142₁₉. — 2. vt. med dat.; t. e-u *undergaa noget;* t. myndbreytingum *undergaa Forvandlinger:* Iðraormar taka merkilegum myndbreytingum *PJ. Ns.* 115₁₁. t. e-m fram *udmærke sig fremfor en, overgaa en:* Að meðsköpuðu atgjörvi . . . tók hann fiestum fram *Fjöl.* 3, 1, 75₂₀. t. djúpt í árinni *bruge stærke Ud-*

tryk: Sunnanpósturinn tók so djúpt í árinni einhvurstaðar *Fjöl.* 4, 1, 6₉. — 3. vi, t. eftir e-n *lægge Mærke til noget:* að varla sje nú tekjið eptir því *Fjöl.* 4, 1, 7₂₀. t. í e-n *trække Benklæder og Strömper af en*: Ekki mun Solveig kæra sig mikið um, að það taki aðrir í hann Jón yngra *PS. Ast.* 209₁₄. t. ofan *aftage Hatten.* t. undir við e-n *gengælde ens Hilsen.* t. upp í sig *bruge Skraatobak.* t. út yfir *overstige alle Grænser*: þó tók út yfir kaflinn frá 20. deigi ágústsmánaðar til 3. dags septembers *Fjöl.* 3, 2, 16₁₈. t. við e-m *el.* e-u, a) *modtage en el. noget.* b) t. við e-m *betjene en med Alterens Sakrament:* Skyldi því J. K. koma að norðan vestur þángað til að taka við nafna sínum haust og vor *Þs.* 1, 398₂₈. — 4. v. impers., tekur fyrir e-ð *noget ophører*: tók firir heiskap *Fjöl.* 3, 2, 16₂₂. e-n tekur *Kulden virker bidende paa en:* þess vegna tekur mann svo mjög í þurrum vetrarnæðingi *Björl.* 26₁₇.

takmark, n., 1. *Grænse:* Vér setlum ekki í þessum hugleiðingum að fara útfyrir takmørk þau, sem manninum eru sett *Myn.* 126₅. — 2. *Maal, Formaal*: takmarkið er í fjarska *HGTh.* 94₂₄. Fyrst skal segja nokkuð um takmarkið *(finis) Sw. VE.* 81₈.

takmarka (a), vt., *indskrænke, begrænse:* Þeir höfðu takmarkað sem mest frelsi Hugenotta *PM. Ág.* 200₂₁. uppi og niðri, hér og þar takmarka hvort annað *TB.* 6, 80₉.

takmarkaður, pp., *indskrænket, begrænset*: í þessum takmarkaða skilningi *AÓ. Af.* 214₇. eptir Mormónatrúnni er guð alls eigi alfullkominn, heldur takmarkaður og ófullkominn *HH. Morm.* 5₁₀.

takmarkalaus, a., *ubegrænset, grænseløs; uindskrænket*: takmarkalaust land *Myn.* 99₂₆. ósérplægni hans og greiðfýsi var t. *Ið.* 6, 227₂₆. Í öllum þeim athöfnum manns, er einvörðungu snerta sjálfan hann, er sjálfræði hans að réttu lagi alveg takmarkalaust *Mill* 19₈.

takmarkalína, f., *Grænselinje*: Takmarkalínan er hér hugarburðr *MJ. Bfr.* 50₁₂.

takmörkun (-markanir), f., *Indskrænkning, Begrænsning*: um t. á grundvallarlögunum *Skír.* 55, 4₂. t. og afnám herbúnaðar og vopnaburðar 84, 8₂₂. að fara svo eða svo langt í þeirri t. *Ið.* 5, 353₁₄.

takmörkunaraðferð, f., *Indskrænkningsmethode:* Stjórnendr í flestum Norðrálfu-ríkjum neyddust til að ganga meira eða minna undir ina fyrri af þessum takmörkunar-aðferðum *Mill* 3₂₂.

tákn, n., *Tegn; Mirakel.*

tákna (a), vt., *betegne.*

tákn|un (-anir), f., *Betegnelse*: er þessi t. almenn enn í dag *Sw. VE.* 48₈. táknanir hljóðanna *TUM.* 2, 13₃₀. haganleg t. framburðarins *Íf.* $^{4}/_{12}$ 89, 387a₂₂.

taksótt (-ir), f., *Pleuresis.*

takstingur (-s), m., *Sidesting, Sting:* Sje aptur á móti einhver vessi að mun, fær sjúklingurinn taksting í síðuna *JJ. Lb.* 192₁₉.

takteinn (-s, -ar), m., *bruges i Talemaaden*: hafa e-ð á takteinum *have noget i Beredskab, have noget paa rede Haand:* þar er alt komið undir því að kunna sem flestar vísur og hafa þær á takteinum *ÓD. ÍS.* 83₃₅.

tal, n., *Tale, Samtale;* berast í t. *komme paa Tale.* Færa e-ð í t. *bringe noget paa Bane.*

tál, f., *Bedrag;* draga á tálar *bedrage:* Og væri eg þannig á tálar dreginn, þá hefði Guð afneitað sjálfum sér *Myn.* 93$_{15}$.

tala, f., *Tale, Foredrag*: t. eptir Hafstein Pjetursson *Ald.* 2, 17$_{7}$. Öll prjedikun á að vera t. (munnleg ræða) 1, 140$_{17}$.

tala, f., *Slags Knap.*

tala (a), vt. og i., *tale:* tala af sér *snakke over sig;* t. e-n upp til að gera e-ð *besnakke en til at göre noget.*

talandi, ppræs., *talende;* t. skáld *Improvisator:* Víða eru líka t. skáld og vísnasmiðir hjá Egiptum *Ið. SG.* 110$_{1}$.

talandi, m., *en som taler, den talende*: flýtur ræðan sem árstraumur af munni talandans *PS. Ast.* 44$_{26}$.

talandi, m., *naturlig Veltalenhed:* reynið í ykkur talandann *Auðv.* 89$_{1}$.

tálaukinn, pp., *bedragerisk:* flár og t. er andinn *GTh. Lm.* 317$_{4}$.

tálbeita, f., *Lokkemad:* Verzlunarlánin eru t. *Br.* 6, 81$_{29}$.

táldraga (-dreg, -drögum; -dró, -drógum; -dreginn), vt., *bedrage, forføre, besnære:* Manni þessum . . . er leikið að t. með þessari liðugu tungu sinni hvern sem vera skal, er ekki þekkir hann *FP.* 69$_{22}$.

táldragandi, ppræs., *bedragerisk*: Í heimsins glaumi hygg eg æ að fljóti | hverfandi skuggar, t. prjál *KJ.* 54$_{24}$.

táldraumur (-s, -ar), m., *skuffende Dröm*: vaggaðu' í blund minni sárþreyttu sál | og sýndu' henni táldrauma nýja *JÓ.* 137$_{6}$.

táldreginn, pp., *skuffet*: táldregnar vonir *skuffede Forhaabninger. PS. Ast.* 287$_{25}$.

taldrjúgur, a., *meget omtalt*: veistu, hvað því verður nú taldrjúgast um hjerna í Vikinni? *JT. PoS.* 78$_{7}$.

táldrægni, f., *bedragerisk Opførsel:* En ef eg nú fer út á torg borgarinnar og birti þar alla yðar táldrægni? *Ið.* 3, 219$_{20}$.

táldrægur, a., *bedragerisk, forførerisk*: Það er eðli veraldarinnar að vera táldræg *Myn.* 95$_{3}$.

talenti, m., *Talent*: einn t. var ekki peningur, heldur mikið fé talið eða vegið *Ið. SG.* 159$_{9}$.

talerkur (-s, -ar), m., = diskur *Tallerken*: sex talerka og næturpott *GT.* 55$_{18}$.

tálfagur (-ran), a., *bedragerisk skön:* tældu' ekki þannig þinn trúfasta son, | tálfagra, dveldu nú hjá mér! *JÓ.* 136$_{5}$.

tálfríður, a., = tálfagur: í sæludraumi, tálfríð tróða, | tár ég kysti' af ljósum barmi *JÓ.* 11$_{18}$.

talfróður, a., *kyndig i Arithmetik.*

talfræði, f., = talnafræði, tölvísi *Arithmetik*: Talfræði *Hemp.* 3$_{1}$.

talfræðingur (-s, -ar), m., *Arithmetiker.*

talfæri, n., *Taleorgan*: Samhljóðendur skiptast í gómstafi, varastafi og tannstafi, eptir því hvaða talfærum er beitt við þá *VÁ. Ritr.* 47$_{10}$.

tálga (a), vt., = telgja *snitte.*

tálgata, f., *forførerisk Vej*: meðan hann sé á ferð um tálgætur þessa lífs *Myn.* 60$_{11}$.

talhlýðinn, a., *som lader sig besnakke, lettroende:* T. maðr verðr allra þeirra narri, sem að honum ljúga *GJ. ÍO.* 336$_{1}$.

tálkennandi, m., *falsk Lærer*:

svo vjer ekkji gefum oss um of við hinum holdlegu tálkennendum *PP.* 13$_{24}$.

tálkn, n. pl., *Gæller*: skal skera skurð undir tálknin *EB. Kf.* 17$_{24}$.

tálknlok, n., *Gællelaag*: Tálknopin eru optast 5—7 á hvorri hlið og engin t. nema á styrjum *PJ. Ns.* 104$_{5}$.

tálknop, n., *Gælleaabning*. *Sc* tálknlok.

tállaus, a., *uden Bedrag, ubedragerisk, usvigelig*: mest á flárræði | fæð þú lagðir, | en elskaðir gott | með ást tállausri *KJ.* 17$_{8}$. tállausa vininn, tryggan dauða *TB.* 17, 226$_{4}$.

tálleysi, *n.*, *Svigløshed, Troskab*: Hvar er t. og sakleysi? *Ff.* $^{10}/_{5}$ 76, 42b$_{38}$.

tálljós, n., *falsk Lys, Irlys*: þá birtast sannindi þessi í tálljósi *Sw. VE.* 140$_{29}$.

tállogn, n., *bedragerisk Vindstille:* En það er t. að vísu *Björl.* 56$_{24}$.

tálma (a), vt. med dat., *hindre, forhindre*: kraptar, sem þegar á únga aldri t. honum (ɔ: líkamanum) í að ná slíkri fegurð og afli, er honum var ætlað *Myn.* 149$_{31}$.

tálmi, m., *Hindring, Hinder*: þá skal nú eingjinn t. mæta þeim framar *Fjöl.* 3, 1, 74$_{18}$. hvað er þá til tálma, að vjer megum horfa á hin ferlegustu grimmdarverk? *AK.* 58$_{8}$.

tálm|un (-anir), f., = tálmi: en ófær fljót á heimleiðinni til tálmunar *AK.* 56$_{18}$.

tálmunarlaust, adv., *uhindret:* þar sem þeir t. gátu verið einsog þeir vildu *Myn.* 98$_{32}$. að leyfa t. að breiða út um alt skoðanir, sem *Mill* 87$_{29}$.

talnafræði, f., *Arithmetik*: T. skal byrja að kenna í neðsta bekk *LHA.* 3, 149$_{4}$.

talnakerfi, n., *Talsystem*: Þetta t. er nefnt tugakerfi *Hemp.* 5$_{3}$.

talning (-ar), f., *Tælling:* Frumögn er svo feiknar smá, | að fáum ei handsamað; | til svo gjörir titt að slá, | að talningu fær lamað *BG. Nj.* 417$_{4}$.

talpípa, f., *Talerør*: að bera fram bænir sínar fyrir skaparann án þess að hafa kirkjuna fyrir talpípu *Fk.* $^{29}/_{7}$ 90, 91a$_{31}$.

tálsamur, a., *bedragerisk, forførerisk*: að falla á tálsamri freistingu *Blk.* 71$_{9}$.

talsmaður, m., 1. *Talsmand*: Það eru lögin og embættismaðurinn einúngis að því leiti sem hann er þeirra vörður og t., sem af öllum eiga hlýðni og virðingu skilið *Fjöl.* 1, 85$_{7}$. — 2. *Sagfører:* skiptaráðandi útvegar búinu talsmann *LHA.* 3, 199$_{4}$.

talsmál, n., = umtalsmál *Sag, som kommer i Betragtning; tvivlsom Sag, Tvivl:* það gæti eigi verið talsmál um, að þeir gætu náð honum *Iö.* 3, 263$_{14}$.

tálspurning (-ar), f., *besmærende Spörgsmaal*: Leitum hvar sem vera skal að svörum, er betur hafi . . . greitt úr kænlegum tálspurningum *HH. SK.* 48$_{8}$.

talsverður, a., = töluverður *betydelig:*

talsvert, adv., *betydelig*: sjávarbóndinn hefir að tiltölu enda talsvert minni bústofn en landbóndinn *AÓ. Af.* 178$_{8}$.

taltákn, n., *Taltegn:* þessar tíu táknanir eru nefndar t. eða tölustafir *Hemp.* 3$_{19}$.

talvís, a., *kyndig i Arithme-*

tik; kalenderkyndig: hinir fornu Babylonsmenn, eru mjög voru talvísir *Av.* 6, 135s.

talvísi, f., *Arithmetik. Oddsen, Orðab.* 13a.

tálvon (-ir), f., *bedragerisk Haab:* þannig hlotnaðist mannkyninu ekki einu sinni sú t., að hagur þess megi snúast til batnaðar *Stoll* 24s6.

talþráðar (-þráðar, -þræðir), m., *Telefon:* talþræðir (telefónar) eru óðum að fjölga *Þj.* 17/8 89, 86c12.

tamning (-ar), f., *Tæmmen, Dressur:* Poseidon skapaði hestinn og kenndi mönnum tamningu hans *Stoll* 97s2. að mannlegt siðfar verði til eða taki framförum fyrir eins konar tamningu og aga *Fk.* 19/8 89, 99b19.

tamningarmaður, m., *Tæmmer, Berider:* Aðalmark og mið tamningarmannsins *Br.* 8, 131s1. tamningarmaðurinn 129s.

tamningarskóli, m., *Beriderskole:* fyr en vjer eigum tamningarskóla *Br.* 8, 129s7.

tamur, a., *tam; øvet, rutineret.*

tangarhald, n., *Hold, Tag, Greb;* ná tangarhaldi á *faa Hold paa, faa fat i:* Þegar hann nú hafði náð tangarhaldi á mjer, svalaði hann heipt sinni með guðlausri grimmd *Þús.* 1, 195s4.

tannbak, n., *Tombak.*

tannbakshringur (-s, -ar), m., *Fingerring af Tombak:* krotaði hann í tannbakshringinn hennar . . . eitthvert krummsprang *EH. Von.* 31s.

tannbursti, m., *Tandbørste:* tannburstar, tannstönglar, og munnspeglar til að skoða tennurnar *FkA.* 9/9 90, 35bs7.

tannbygging (-ar), f., *Tandbygning, Tandforhold:* T. dýranna er mjög misjöfn *PJ. Ns.* 52s8.

tannduft, n., *Tandpulver:* hefir úr henni (o: kalkflögunni) verið gert tanndupt og fleira *TB.* 14, 182s.

tannglerungur (-s), m., *Glasur el. Email paa Tænderne:* er utan um krónuna mjög hörð hvít skel (t.) *JJ. EML.* 79s5.

tannhjól, n., *Tandhjul:* Tannhjólavélar köllum vér þær vélar, sem mörg tannhjól eru í *Fisch. Ef.* 81s.

tannhjólavél (-ar), f., *Hjulværk; se* tannhjól.

tannhljóð, n., *Tandlyd.*

tannhljóðakerfi, n., *Tandlydssystem:* so að tannhljóðakjerfið er að því leíti fjölsettara *Fjöl.* 2, 1, 15s0.

tannhljóðarað (-raðar, -raðir), f., *Tandlydsrække:* hvernig tannhljóðaröðin og gómhljóðaröðin eru hvur annari samsvarandi *Fjöl.* 2, 1, 15s5.

tannhol, n., *Tandhule:* Tannholið er fyllt linu efni, sem æðarnar og taugarnar liggja inn í *JJ. EML.* 79s1.

tannhold, n., *Tandkød:* fyrir ofan rótina er hálsinn, sem tannholdið situr utan á *JJ. EML.* 79s1.

tannhvalur (-s, -ir), m., *Tandhval:* tannhvalir hinir helztu hér við strendur *PJ. Ns.* 75s1.

tannhvass, a., 1. *med skarpe Tænder, bidende:* snerpings frostkaldi, opinmynntur og t. *Eimr.* 2, 36s0. — 2. *frimodig i sin Tale, fritalende, fripostig:* (hann) barði á þeim mótstöðumönnum sínum, er honum þóttu . . . tannhvassastir *Þvf. Alm.* 94, 41s.

tannkýli, n., *Tandbyld:* þegar grefur í tannholdinu, þá nefnum vjer það t. *JJ. Lb.* 220s2.

tannlaus, a., *tandløs:* Barnið fæðist tannlaust *JJ. EML.* 81₅. *TUM.* 1, 59₁₉.

tannleysi, n., *Tandløshed.*

tannleysingi (-ja), m., *Gumler:* Tannleysingjar *(Edentata)* eiga heima í heitum löndum *Gr. Df.* 43₁₉. Í Suður-Ameríku lifir nú dýraflokkr, er menn kalla tannleysingja *Av.* 6, 95₈. Tannleysingjar hafa engar framtennur *PJ. Ns.* 64₂.

tannlæknir (-s *el.* -rs), m., *Tandlæge, Dentist:* í viðrvist margra tannlækna *FkA.* $^{7}/_{10}$ 90, 37b₂₁.

tannstór, a., *stortandet:* tannstórir og loðnir fílar *Sk.* $^{6}/_{7}$ 78, 197₅₅.

tannstöngull (-stöngnls, -stönglar), m., *Tandstikker; se* tannbursti.

tanntaka, f., *Tandfrembrud, Dentition:* þótt tanntakan hafi við og við sárindi í för með sér *Fk.* $^{2}/_{3}$ 91, 35a₃₀. að t. barna geti valdið meiri eða minni óreglu á heilsufari barnsins 35a₁₂.

tannverkur (-jar, -ir), m., *Tandpine:* förum vjer þá að fá tannverk *JJ. EML.* 80₁₁. tannverkur er mjög tíður orðinn hjá yngri kynslóð *Spenc.* 104₁₅.

táp, n., *Kraft, Energi:* sterkar fýsnir eru að eins annað nafn á tápi eða þreki *Mill* 121₂. það má beita tápinu til ilt að vinna 121₂. að glaðlyndi, tápi og sálarfjöri *TB.* 7, 183₂.

tápkona, f., *kraftig, energisk Kvinde:* Guðleif var t. mikil *Huld* 2, 63₇.

táplítill, a., *mindre kraftig, svag:* Eitthvað verð jeg samt til að tína | og táplitla raust sem krummi brýna *KJ.* 335₂₄.

tápmaður, m., *kraftig, energisk Person:* að mannfélaginu sé engin þörf á tápmönnum *Mill* 121₂₂.

tápmikill, a., *kraftig, energisk:* alt af getr og meira gott orðið úr tápmiklu eðli *Mill* 121₄. að gjöra oss tápmikla *TB.* 7, 122₂.

tappa (a), vt., *tappe, aftappe:* þeir töppuðu úr honum blóðið *Þs.* 1, 840₁.

tappalaus, a., *propløs, uden Prop:* Tóm flaska tappalaus stóð upp úr brjóstvasanum *Dv.* 5, 53₂₁.

tapparati, m., *Proptrækker:* Hnífar með sex blöðum, tveimur tapparötum *Auðv.* 42₈.

tappaskrúfa, f., *Tapskrue:* Vjer skiptum skrúfunni í tvo flokka: pípuskrúfu . . . og tappaskrúfu *Fisch. Ef.* 84₄.

tappatogari, m., *Proptrækker:* Vanalega eru hornin snúin . . ., stundum líkt og t. *PJ. Ns.* 66₁₁.

tappi, m., 1. *Prop.* — 2. *Patte:* Ló, ló mín Lappa, | sára ber þú tappa *Þs.* 1. 38₅₇.

tár, n., *Taare.*

tárablóm, n., *Taareblomst:* Það heitir t. *TÞH. SoÆ.* 16₂₂.

táradalur (-s), m., *Jammerdal:* Jeg kannast alls ekki við, að jörðin eða lífið þurfi endilega að vera t. *Kvbl.* 2, 22b₁₃.

táradögg (-var, -var), f., *Taaredug:* það er svo tæpt að trúa heimsins glaumi, | því táradöggvar falla stundum skjótt *JH.* 44₂.

tárafœri, n. pl., *Taareredskaber:* til þess að augað sje vott og til þess eins og að halda því hreinu eru tárafærin *JJ. EML.* 102₈.

tárakirtill (-kirtils, -kirtlar), m., *Taarekertel:* Undir augnalokunum . . . eru kirtlar, sem gefa frá sér tárin (tárakirtlar) *PJ. Ns.*

82₁₉. Tárin koma úr tárakirtlunum *JJ. EML.* 102₁₀.

táralaus, a., *taarløs*: T. leit eg ljósa hniga | landið mitt kæra í ægi blá *GB.* 859₅.

táralind (-ir), f., *Taarekilde, Taarevæld:* hún grjet yfir vetrungsgrindinni, | svo gaus úr táralindinni *GT.* 45₈.

tárapoki, m., *Taaresæk:* tvær pípur, sem taka við tárunum og fara með þau inn í 'tárapokann' *JJ. EML.* 102₂₀.

tárasjór (-var), m., *Taaresø:* þar safnast þau (ɔ: tárin) í tárasjóinn *JJ. EML.* 102₁₈.

táraskúr (-ir), f., *Taarebyge*: Þannig æ munar | morgunsunna | tindrar ástefid | í táraskúrum *KJ.* 168₁₆.

tárast (a), v. refl., *udgyde Taarer, græde:* Allir er við voru táruðust *Blk.* 116₁₉.

táravotur, a., *taarevædet*: hún lypti um leið augunum táravotum upp í loptið *JT. PoS.* 88₂₀.

tárfagur (-ran), a., *taarefager, skön i sine Taarer, skön i sin Graad*: og tárfagurrar Freyju | titraðir í faðmi *KJ.* 167₂₅. Bíð þú í lundi, — blíð tárfögur *Tegn. Frþ.* 78₂₀.

tárfella (i), vi., *udgyde Taarer, græde:* stynjandi og tárfellandi *Þús.* 2, 169₁₅. tárfelldu jafnvel heiðingjarnir *HH. Ks.* 101₁₆. Bænarskrárnar voru frambornar af tárfellandi yngisstúlkum *Ið.* 1, 54₁₀.

tárhreinn, a., *fuldkommen klar*: þegar tárhreinu lindarvatni er veitt út í óhreinan moldarfarveg *Ald.* 2, 104₂₄.

tárlaus, a., *taarløs*: Sje jeg gneistaflug | og glóðir rauðar | tárlausum augum | tindra fyrir *KJ.* 183₁₄.

tarna = þarna; að t. = það þarna *dette her:* Öll þessi stafsetning . . . verður þó fyrst umm sinn að vera við að t. *Fjöl.* 2, 1, 20₂₂. Tarna = að tarna: T. var mikið gaman *dette her var meget morsomt. Guðm. Jónsson, Sumar-Giøf handa Børnum, Leirá 1795,* 6₂₂. það er dáfallegt að heyra að t. *Ss. Íf.* 1, 261₁₂.

tárperla, f., *Taareperle:* glönsuðu tárperlur á kinnum hans *PS. Ast.* 181₂.

társtirndur, a., *fuld af perlende Taarer*: með himinlypt og társtirnd augun blíð *ST.* 42₁₁.

társtraumur (-s, -ar), m., *Taareström*: Aldrei mun tryggðin því tæmast | nje társtraumar augum *Þús.* 1, 276₂₂. þegar társtraumurinn hafði burt tekið mesta kúfinn af hryggðinni *PS. Ast.* 24₁₂. logandi társtraumar *KJ.* 176₄.

tárvotur, a., *taarevædet*: Hann rennir tárvotum augum *TÞH. BS.* 244₁₄. hin tárvotu augu hans *TÞH. SoÆ.* 9₂₀.

tárvættur, a., *taarevædet:* Tárvætta þiggðu tryggðargjöf *KJ.* 225₁₂.

taska, f., *Taske*: Nú tók jeg brauð upp úr tösku minni *Rób.* 95₁.

taug (-ar), f., 1. *Tov, Reb.* — 2. *Nerve*: æðar og taugar *JJ. EML.* 11₂₁.

taugablaðra, f., *Nervecelle*: gráa efnið er nálega eingöngu samsett af margvíslega löguðum smáblöðrum (taugablöðrum) *JJ. EML.* 46₂₅.

taugaflœkja, f., *Nervefletning:* þeir (ɔ: hnútarnir) eru samsettir af ofur-smágjörvri taugaflækju *JJ. EML.* 53₁₉.

taugafrumla, f., *Nervecelle*: þeim má skipta í taugafrumlur, vöðvafrumlur *Eimr.* 2, 122₁₉.

taugahimna, f., *Nervehinde:* Innan á sæðahimnunni er 3. himnan, nethimnan eða taugahimnan *JJ. EML.* 100$_{24}$.

taugahnútur (-s, -ar), m., *Nerveknude:* heilinn, mænan, taugahnútarnir *JJ. EML.* 42$_{6}$.

taugakerfi, n., *Nervesystem:* í einhverri af aðalstöðvum taugakerfisins *JJ. EML.* 46$_{18}$. veiklun taugakerfisins 46$_{8}$.

taugakraftur (-ar, -ar), m., *Nervekraft:* eins nefnum vjer taugakrapt hið vinnandi afl í taugakerfinu *JJ. EML.* 45$_{64}$.

taugalamandi, ppræs., *nerveslappende, narkotisk:* t. eitr *MJ. Bfr.* 248$_{24}$.

taugasjúkdómur (-s, -ar), m., *Nervesygdom:* delirium tremens er taugasjúkdómr *MJ. Bfr.* 309$_{17}$.

taugasjúkur, a., *nervesyg:* Þetta allt saman gerði Tegnér ákaflega taugasjúkan *Suðr.* $^{17}/_{2}$ 83, 16a$_{6}$.

taugaskynja, f., *Nervesans:* átakið er t. *TB.* 12, 179$_{15}$.

taugasljóleiki, m., *Nervesløvhed, Neuroblaci:* stömun, t., taugavisnun *FkA.* $^{7}/_{10}$ 90, 37a$_{46}$.

taugastofn (-s, -ar), m., *Nervecentrum:* Í líkamanum eru þrír taugastofnar *JJ. EML.* 43$_{7}$.

taugastraumur (-s, -ar), m., *Nerveström:* lífsstörf þau, er vér nefnum taugastrauma *Ið.* 2, 96$_{21}$.

taugastrengur (-s, -ir), m., *Nervetraad:* taugastrengir, sem að mestu leyti eru samsettir af gráu taugaefni *JJ. EML.* 53$_{16}$.

taugategund (-ir), f., *Nerveart, Slags Nerver:* önnur taugategundin *JJ. EML.* 43$_{4}$.

taugavefur (-jar, -ir), m., *Nervevæv:* Það efni, sem er í taugunum og stofnum þeirra . . . er nefnt t. *JJ. EML.* 46$_{18}$.

taugaveiki, f., *Nervesygdom, Tyfus:* T., sem svo er nefnd, er . . . algengur sjúkdómur hjer á landi *JJ. Lb.* 386$_{7}$. kaffi skal forðast í taugaveikjum og hjartveikjum *N. Hf.* 77$_{16}$.

taugaveikindi, n. pl., = taugaveiki: T. eru svo almenn á Íslandi, að *LÍ.* 92$_{10}$.

taugaveikl|un (-anir), f., *Nervesvækkelse:* Þetta er það, sem vjer í daglegu tali köllum t. *JJ. EML.* 46$_{10}$. Miklar kaffidrykkjur valda t. *FkA.* $^{11}/_{2}$ 90, 6b$_{42}$.

taugaveikur, a., *nervesyg, nervesvag:* annars mundi | meyr líkami | tætlast sundur | t. *ÓS.* 27$_{21}$.

taugaverri, a. comp., *mindre solid:* vara langtum t. til slits *Fk.* $^{18}/_{12}$ 85, 92a$_{27}$.

taugavisn|un (-anir), f., *Nervevisnen; se* taugasljóleiki.

taugaþjáning (-ar), f., *Nervelidelse, Nervesmerte, Neuralgi:* gigt, t. *(neuralgi) FkA.* $^{7}/_{10}$ 90, 37a$_{48}$.

taugaþráður (-þráðar, -þræðir), m., *Nervetraad:* hinir smágjörvustu taugaþræðir *JJ. EML.* 46$_{27}$. taugahnútar og taugaþræðir *PJ. Ns.* 117$_{2}$.

taumband, n., *Ledebaand:* Aðrir fóru að hugsa um það, hvaða rétt hempuklæddir hræsnarar hefðu til að hafa hugsanir almennings í taumbandi *Fk.* $^{10}/_{12}$ 88, 137a$_{40}$.

taumhald, n., *Töjlen, Beherskelse:* t. á vorum dýrslegu fýsnum *TB.* 7, 182$_{21}$.

taumlaus, n., *töjlesløs:* eptir taumlausa ofnautn *TB.* 7, 182$_{28}$.

taumleysi, n., *Töjlesløshed.*

taumönd (-andar, -endur *el.*

-andir), f., *anas querquedula*, *Knækand*. *Mohr* 26₁₈. *Gr. Sk.* 95, 48₂₇.

taut, n., 1. *Mumlen*. — 2. *Rislen:* ærslum sævar í og lækjar tauti *JÞ. Lb.* 1, 198₂₅. — 3. *Raad, Udvej:* varð þá engu tauti viðkomið *Þús.* 1, 321₄. börn verða að vörgum, sem bágt er að koma nokkru tauti við *som det er vanskelegt at finde noget Raad til at holde i Tömme ÓÓ. Hl.* 29₁₀. sem þeir trúðu allra manna best til að koma einhverju tauti við dreinginn *Þs.* 1, 270₁₂.

tauta (a), vi., 1. *mumle:* meðan hann var að t. þetta við sjálfan sig *PP. Sms.* 111₁₈. (hann) tautaði eitthvað í hálfum hljóðum *GP. ÞS.* 13₁₂. — 2. hvað sem tautar *under alle Omstændigheder, endelig, nødvendig*: hinn dauði biður hann nú, hvað sem tautar, að ná beininu sínu af Oddnýu *Þs.* 1, 239₁₇. En, hvað sem tautar, eg skrifa henni *Ið.* 6, 247₂₄.

te, n., *Te*: undir eins og eg hafði drukkið t. *PP. NS.* 7₁₄. í kaffi og t. eru engin næringarefni *FkA.* ¹¹/₂ 90, 6b₈₈.

té, n.; *synes kun at forekomme i Talemaaden* láta í t. *give, yde, vise, udvise*: eg líð ei gems né gárúngs hætti; | gamanið samt eg læt í t. *EÓ.* 43a₂₅. að njóta þess, sem náttúran lætur í tje *Sm.* 196₆.

tebolli, m., *Tekop:* A. var að smásúpa á sjöunda tebollanum *Ið.* 3, 38₁₂. silfurfat, sem var haft undir tebolla *PP. NS.* 70₂₁.

teborð, n., *Tebord:* Japanar mála það (ɔ: fjallið) stundum líka á t. sín *Ið.* 3, 249₁₁.

téður, pp., *nævnt, ovennævnt*: menn, sem vit hafa á að rannsaka tjeðar smiðjur *LHA.* 3, 90₃₁.

tefja (tef, tefjum; tafði, töfðum; tafinn), 1. vt., *hindre, forhindre, opholde.* — 2. vi., *dvæle, nøle:* tefur röddin á sínu *Fjöl.* 2, 1, 12₂₅. Nú tjáir ekki að t. lengur *Sak.* 32₁₈.

tefla (i), 1. vt., *spille:* tefla skák. — 2. vi., *spille Brætspil;* um e-ð er að t. *det gælder noget:* hjer er um heill og hugarró dóttursonar míns að tefla *Þús.* 2, 355₁₀. hjer er um líf eða dauða að t. *her gælder det Liv eller Død. HD. MtH* 88₁₈.

tegla (i), vt., = teigja: *tilhugge, snitte:* sjálfur tegldi hanu viðu alla *JT. PoS.* 146₁₈.

tegund (-ir), f., *Art, Sort, Species:* þó tegundirnar séu mjög margar *ÞTh. LÍ.* 56₂₄. Er hið umtaksmeira kallað kyn og hið umtaksminna tegund. *TB.* 12, 206₆.

tegundarmunur (-ar), m., *kvalitativ Forskel*: hér er aðeins um megins-mun ('quantitativ' mun), en eigi um tegundar-mun ('qualitativ' mun) að rœða *JÓ. Jafnr.* 18₂₂.

tegundblendingur (-s, -ar), m., *Bastard*: að tegundblendingar ('Bastards') geti verið frjósamir *Dægst.* 38₉.

teiga (a), vt., *drikke i ét Drag; drikke i store Drag:* Enn er hamramr | holdi fyllta | hafði hít sína | hamra búi, | ok manna kjöt | mest um etið | ok teygat á ofan | tæra mjólk *OK.* 9, 144₇. Ímyndunarafl hans er æst og vakið af ótal lýsingum, sem hann hefir teygað í sig úr misjöfnum bókum *Ið.* 3, 236₆. eg sé menn teyga hinn beiska bikar til hins síðasta dropa *ÓÓ.* 8₂₇.

teigur (-s, -ar), m., 1. *et Stykke Land.* — 2. *Drag, Slurk, Drik:* þankarnir, sem eg hafði á milli teiganna, komu mér aptur til skyn-

seminnar *HF. Kv.* 1, 114₂₀. þér druckud þad (ɔ: vatnið) í þremur teigum 114₂₆. skulum teiga taka vér *JT.* 238₇. úr honum margan, margan teyg | að mömmu drakk jeg ráði *KJ.* 268₁₉.

teikn, n., *Tegn.*

teikna (a), vt. og i., *tegne:* Hvort sem nemendurnir væru látnir t. eptir myndum eða eptir lýsingum *BM. UM.* 24₂₃.

teiknmynd (-ir), f., *Symbol:* teiknmyndir *(symbola)*, er áttu að benda á annað en þá hluti, sem þær voru gjörðar eptir *HH. Ks.* 184₁₈.

teikn|un (-anir), f., *Tegning:* t. skal kenna í þremur neðstu bekkjunum *LHA.* 3, 150₁₄.

teiknunarskóli, m., *Tegneskole:* Teiknunarskóla hefur verið komið upp handa efnilegum piltum *TUM.* 2, 38₇.

teinmyndaður, a., *stavformet:* Í blóði dýra, sem miltisbruna fengu, fundust einkennilegar teinmyndaðar agnir *Ið.* 6, 173₁.

teinn (-s, -ar), m., 1. *Ten, tynd Stok.* — 2. *Jærnbaneskinne:* Hratt mig ber um grœnar grundir | glymja hjól á teinum hátt *JÓ.* 145₈.

teinréttur, a., *stavret:* Á sumum getur á þennan hátt allur líkaminn stirðnað svo upp, að hann liggi t., þótt ekkert sé undir honum nema sinn stóllinn undir hvoru, höfði og fótum *Ið.* 7, 114₂₁. Í alls konar stellingum standa þau (ɔ: tröllin) þar: stundum á öðrum fœti, stundum teinrétt *Ald.* 1, 58₁₁.

teinsnælda, f., *Spindeten:* þegar mestöll ull vor var spunnin á teinsnældu *Kvbl.* 1, 2a₂₄.

teinögu (-agnar, -agnir), f., *Bakterie:* með því að koma t. þessari (bakteriu) inn undir skinnið á skepnunni *Ið.* 6, 173₈.

teista, f., *uria grylle, Tejste. Mohr* 84₂₀. *Gr. Df.* 69₂₂. *PJ. Ns.* 93₂₄.

teistukofa, f., = teista. *Gr. Sk.* 95, 51₂₁.

tejurt, f., *Teplante:* ef vér settim að yrkja tejurtina sjálfir í voru kalda landi *AÓ. Af.* 54₂₇.

tekja, f., *Indtægt:* Í fjárhagslögunum skal tilgreina sjerstakar tekjur og gjöld konungsríkisins Danmerkur *Skír.* 55, 6₁₄. Tveir menn hafa alveg sömu tekjur *Sm.* 23₂₇.

tekjudálkur (-s, -ar), m., *Indtægtsspalte, Indtægtsside:* Jeg færi það (ɔ: loðið) inn í tekjudálkinn hjá mjer *Verð.* 47₂₀. bæði á tekju- og útgjaldadálkinum *StA.* 75, 68₂₂.

tekjugrein (-ir *el.* -ar), f., 1. *Indtægtspost:* að ný tekjugrein sé tekin upp *JH. HEOS.* 13₉. — 2. *Indtægtskilde:* afrakstur af tekjugreinum þeim, er *StA.* 75, 52₁₁.

tekjulítill, a., *som giver kun ringe Indtægt, lidet indbringende:* í sumum prófastsdæmum eru flest brauð bæði hæg og tekjumikil, en í sumum eru flest erfið og tekjulítil *Þj.* ¹⁵/₅ 79, 51a₂₂.

tekjumikill, a., *indbringende; se* tekjulítill.

tekjuráð, n., *Rentekammer:* Aðalstjórnina í Kaupmannahöfn á íslenzkum málefnum, sem tekjuráðið hafði áður, hefur nú íslenzka stjórnardeildin *LÍ.* 75₁₈.

tekjuskattur (-s, -ar), m., *Indkomstskat:* Um tekjuskatt af eign *LHA.* 3, 175₉. Bankinn er undanþeginn tekjuskatti 320₂₉.

tekjuskerðir (-s *el.* -rs), m., *For*

ringelse af Indtægter: litlu sem engu munaði til tekjuskerðis *Skír.* 83, 151₂₅.

tekjustofn (-s, -ar), m., *Indtægtskilde:* það eru sjerstakar tekjur konungsríkisins, er koma af hinum sjerstöku tekjustofnum þess *Skír.* 55, 6₁₆.

telja (tel, teljum; taldi, töldum; talinn), vt., *tælle;* t. fram *opgive, angive*: að t. fram tíundbært lausafje sitt *LHA.* 3, 215₂₁. Hver maður skal t. fram lausafje sitt til tíundar 215₃₀. — t. upp *opregne:* Í þessu upptalda er innifalið ágæti þeirrar guðrækni, sem kemst inn á æskuskeiði *HGTh.* 110₈.

teljari, m., *Tæller*: Brot er því eigi annað enn hluttala, þar sem deilistofninn er kallaður t. *Hemp.* 18₃₁.

telpa, f., *Tøs, Pige*: vertu ekki að skæla t. mín *JT. PoS.* 7₆. (hún) kom opt með mjer til þessarar telpu *Ið.* 5, 300₁₂.

temja (tem, temjum; tamdi, tömdum; taminn), vt., *tæmme, beride, tilride*: sá sem er góður reiðmaður þarf ekki stórar stengur til að temja vel *Br.* 8, 136₂. Með þolinmæði og lipurri aðferð er hægt að t. hvert óskemt trippi vel. 137₈.

tengdadóttir (-dóttur, -dœtur), f., *Svigerdatter.*

tengdafaðir (-föður, -feður), m., *Svigerfader*: er eg því fús á að gerast t. þinn *Þús.* 1, 347₁₈. þá komst gleði tengdaföðursins hæzt 350₁₂. tengdaföður þíns 2, 93₁₅. þegar þjer sitjið hjá tengdaföður yðar 130₁.

tengdamóðir (-móður, -mœður), f., *Svigermoder*: hér bjó Mattheus og t. Péturs *LLH.* 132₂₄. hvað sem t. mín segir *Þús.* 2, 92₁₆. tengdamóður sína *PP. Sms.* 85₁₀.

tengdasonur (-sonar, -synir), m., *Svigersön*: kýs eg mjer hann til tengdasonar *Þús.* 1, 348₈. hún þorir ekki að kalla mig tengdason 2, 92₁₁.

tengdir, f. pl., *Svogerskab, nær Forbindelse paa Grund af Giftermaal*: að eg jafnframt tengdum þessum tek þig mjer í sonar stað *Þús.* 1, 347₁₉.

tengillína, f., *Diagonal*: Bein lína milli tveggja öndverðra horna er nefnd t. *(diagonal) Hemp.* 58₈.

tengill (tengils, tenglar), m., *Kopula*: svo sem fyrirsetningarnar og tengillinn *(copula)* er *TB.* 16, 281₂₈.

tengistafur (-s, -ir), m., *Bindevokal*: ef rótin eigi verður skeytt framan við orðið fyrir stirðleika sakir, þá er bætt aptan við hana tengistaf, u eða i *VÁ. Ritr.* 31₁₇.

tengja (i), vt., *knytte, sammenknytte, forbinde, forene*; með tengdum höndum *med foldede Hænder*: með höndum tengdum halur veiðilúinn *KJ.* 52₁₀.

tengsla (a), vt., *knytte, sammenknytte, forbinde*: hið ódauðlega er með þræði lífsins teingslað við heimkjinni dauðans *Fjöl.* 3, 1, 67₁.

teningsfet, n., *Kubikfod*: Heklubraunið 1845 var meira en 14,000 miljónir teningsfeta *Av.* 6, 60₂₈. eitt t. af vatni *TB.* 6, 72₂₀.

teningsmál, n., *Kubikmaal*: Stærð rúmsins fyrir hlut er kölluð rúmtaka *(Volumen)* hans eða t. *Hemp.* 87₃₁.

teningsmetri (*el.* teningsmeter), m., *Kubikmeter*: þrjátíu teningsmetrar *Ið.* 2, 77₁₈.

teningsmetur, n., *Kubikmeter*: kom þá eitt teningsmetr á mann *Ið.* 6, 91₂₁.

teningsmyndaður, a. *tærningformet, kubisk*: Steinninn er teningsmyndaður *Þs.* 1, 283$_{19}$.

teningur (-s, -ar), m., *Tærning; Kubus:* séu grunnfletir og hliðfletir jafnstórir ferhyrningar, er margstrendingur nefndur t. (*Kubus*). *Hemp.* 87$_{15}$.

tentur, a., *forsynet med Tænder el. Takker, takket:* Hauskúpuna mynda margar þunnar íhvolfar beinplötur með tenntum röðum *PJ. Ns.* 7$_{22}$.

tepottur (-s, -ar), m., *Tepotte:* þar stóð t. á borðinu *PP. NS.* 7$_{5}$. (hann) fór síðan að hita á tepottinum *Ið.* 6, 186$_{22}$.

teprulegur, a., *alt for fin; pedantisk:* ólíkt því hvað D. er annars vanur að vera hirðusamur og jafnvel t. *Ið.* 2, 61$_{7}$. Þeim þótti hún tepruleg *Eimr.* 2, 88$_{18}$.

tepruskapur (-ar), m., 1. *Forfinelse, overdreven Finhed:* hún var alveg frábitin öllu því, sem Grímur kallaði tepruskap *GP. ÞS.* 9$_{22}$. — 2. *Snerperi:* hvað á nú þessi t. leingur að þýða, að láta hann vera alla jafna að ganga eptir sjer um svo lítið? *JT. PoS.* 183$_{6}$.

terpentína, f., *Terpentin*: birgðir af terpentínu *LHA.* 3, 89$_{26}$.

terunnur (-s, -ar), m., *Tebusk:* þar sem svo er grýtt, að annað sprettur ekki, er terunnrinn plantaðr *Ið.* 3, 250$_{10}$.

terækt, f., *Teavl*: Margir menn lifa þar á terræktinni *JS. St.* 1, 26$_{19}$.

teskeið (-ar), f., *Teske*: 5 teskeiðar salt *EB. Kf.* 33$_{2}$.

tetur, n., *Pjalt; Stakkel:* Gísla t. *stakkels Gisle. GT.* 33$_{5}$. rakka tetur *stakkels Hund.* 34$_{12}$.

tevatn, n., *Te:* þegar þér eruð búnar að drekka þennan bolla af volgu tevatni *PP. NS.* 22$_{14}$.

teygilegur, a., *strækkelig, spændig, elastisk.*

teygileikur (-s), m., *Strækkelighed, Spændighed, Elasticitet.*

teyging (-ar), f., 1. *Gerningen at strække.* — 2. *Vidtløftighed:* þér takið útgáfu mína af Stefánskvæðum sem sérlegt dæmi upp á þess háttar t. *Fk.* $^{12}/_{2}$ 88, 18b$_{47}$.

teygingargrind (-ur), f., *Strækkeramme*: Teygingargrindin er verkfæri til að halda fót með vigt — venjulega sandposa — í stöðugri teygju *N. Hf.* 89$_{8}$.

teygja, f., 1. *Strækken, Træk:* í stöðugri teygju *under et stadigt Træk. N. Hf.* 89$_{12}$. — 2. *Strækkelighed*: Sje það (ɔ: gullið) brætt saman við aðra málma . . . fer úr því teygjan að miklu leyti *Ið.* 2, 82$_{4}$. — 3. *Elasticitet*: Víða eru tvö eða fleiri bein samtengd hvert við annað með sterkum böndum, en sem nokkur t. er í *JJ. EML.* 7$_{13}$. — 4. *pl.* teygjur *Krampetrækninger, Konvulsioner:* Þá koma drættir og teygjur í hann allan *Ið. SG.* 113$_{21}$.

teygjanlegur, a., = teygilegur: eru hliðarfletirnir þaktir sljettu og teygjanlegu brjóski *JJ. EML.* 7$_{19}$.

teygja (1), vt., *række, strække, udstrække.*

teygjuband, n., *elastisk Baand*: Eptri rönd skeljanna er nokkurs konar hjörur og þar er einskonar t. *PJ. Ns.* 119$_{12}$.

teygjumikill, a., *strækkelig*: gullið er mjúkt og teygjumikið *Ið.* 2, 32$_{7}$.

teygjuþráður (-þráðar, -þræðir), m., *elastisk Traad*: innan um þá (ɔ: bandvefsþræðina) er meira

eða minna af teygjuþráðum *JJ. EML.* 55₁₀.

teyma (i), vt., *føre el. lede ved en Tøjle:* er þeir sáu reiðmann 'með svipu langa t. hross út' *GB.* 121₁₈.

teyrkja, f., *Teavl:* þeir höfðu kennt landsbúum teyrkju *Skír.* 80, 19₂₅.

tíbrá, *(g. sg.* -r), f., = tiðbrá.

tíbrárvilla, f., = tiðbrárvilla.

tíð (-ir), f., 1. *Tid.* — 2. *Vejr, Vejrlig, Vejrforhold:* Tíðin má einlægt heita ágæt *Þj.* ²⁴/₁ 90, 14a₂₂. t. var orðin vond; snjóar miklir og hríðar *JJ. Rand.* 85₂₅. — 3. *pl.* tíðir, *Tider, Menstruation:* Kvennmaðurinn hefur tíðir hjer á norðurlöndum í 25—30 ár *JJ. Lb.* 325₂₁.

tíðahús, n., *Kapel:* t. (kapella) meþódista eða baptista *Ið.* 4, 424₁₁.

tíðarbragur (-ar), m., *Tidsaand:* enda er nú sá t., að *Mill* 44₆.

tíðarfar, n., *Vejr, Vejrlig:* ekki er þetta af því, að tíðarfarið sje lakara nú en þá *Br.* 5, 6₂₅.

tíðateppa, f., *Menostasi, Menstruationens Standsning:* Það er flestum kunnugt, hversu almenn tíðateppan er hjer á landi *JJ. Lb.* 326₂₇.

tíðavísur, f. pl., *versificeret Aarbog, Rimkrønike:* T. sjera Jóns „Hjaltalins" *Fjöl.* 3, 2, 27₂₃.

tíðbrá *(g. sg.* -r), f., *fata morgana, Luftspejling, Hildringer:* Tíbrá frá Tindastóli | titrar um rastir þrjár *JH.* 132₁₀. þar er sífeld tíbrá, og sýnist vatnsrönd á sandinum út við sjóndeildarhringinn og rísa sandhólar á bak við *Ið.* 3, 240₂₂. '*Intetsteds på Island træffer man så hyppig og stærkt udpræget som i denne egn en ejendommelig art luftsyn, de såkaldte* „upphyllingar" (*eller* „tíðbrá", *som præsten i Odde i sin Sognebeskrivelse nævner dette fænomén), som består i, at i klart, stille og varmt vejr viser gårde og alle höjder, som befinder sig i nogen frastand . . . sig som holme, der hæver sig op af en spejlklar sø, et syn af overordenlig skönhed, der tit minder skuffende om en i havet bygget by (et Venedig)'. *Kålund, IB.* 1, 218₂₃.

tíðbrárvilla, f., *Synsbedrag, optisk Illusion:* Mundi því margr ímynda sér, að pálmalundrinn væri tíbrárvilla *Ið.* 3, 239₂₂.

tíðfarinn, pp., *befærdet:* aldrei verður sjóleiðin t. verzlunarvegur *TB.* 7, 295₂₁.

tíðheyrður, pp., *som ofte høres, hyppig:* Áþekk slys verða tíðheyrð frá Englandi *Skír.* 79, 28₁₃.

tíðka (a), vt., *bruge:* að „Fjölnir" í þetta sinn tíðkar eingin *y* eða *ý Fjöl.* 2, 1, 24₂₀. að rita bók á þá tungu, sem ekkji er tíðkuð nema af eitthvað 50 þúsundum 4, 1, 27₁₁.

tíðkanlegur, a., 1. *brugelig:* danska, sem hvurgji er tíðkanleg, nema hjer í Danmörku og í Noregi *Fjöl.* 4. 1, 27₆. hið kyrkjulega hátíðatal, sem enn er tíðkanlegt *Av.* 6, 151₄. — 2. *sædvanlig, almindelig, gængs:* með sama hætti og á miðöldinni var tíðkanlegt *Fjöl.* 3, 2, 29₂₆. ef það hefði verið orðið tíðkanlegt meðal sjómanna vorra að afla sér lífsábyrgðar *Íf.* ¹²/₃ 84, 42a₂₂.

tíðleiki, m., *Hyppighed:* t. eða fágæti glæpa *Fk.* ²⁰/₁₀ 88, 121b₄₃.

tíðmáll, a., *snaksom:* Svo hnígur hann hljótt mér að eyra | og hvíslar og tíðmáll er *JÓ.* 140₁₀.

tíðska, f., 1. *Skik, Sædvane:* tízkan hjá þeirri þjóð . . ., sem hann heyrir til *Mill* 83₁₃. — 2.

Mode: kvennfólkið sníður kjólana sína eptir tízkunni *TB.* 12, 101₁₀.

tíðskublað, n., *Modejournal:* hvern þann skrípabúning, sem tízkublöðin í Paris tiltaka *Spenc.* 98₁₀. að tímaritið væri tízkublað *Þj.* ³⁰/₁₀ 91, 207a₂₅.

tíðskunám, n., *Modestudium:* ýmsir halda líka, að landafræðisnámið sje tízkunám *TUM.* 2, 35₁₂.

tíðvitnað, pp. n., *ofte anført, ofte citeret:* Svo að ég vitni til dœmis, sem œði t. er til *Mill* 169₉.

tíeyringur (-s, -ar), m., *Møntstykke, som gælder ti Øre, Tiørestykke, Tiøre:* Sumir menn komu í upphafi að eins með einn tíeyring á viku *Sm.* 68₁₄. Vjer viljum prófa, hvort vera muni bæði eir og silfur í tíeyringi *StN.* 1, 99₁₈.

tífalda (a), vt., *tidoble:* íbúar þess (ɔ: Manitobafylkisins) hafa tífaldast á hálfum mannsaldri *Skír.* 89, 30₇. hún (ɔ: verzlunin) getur margfaldast, tífaldast *BM. Ftm.* 44₂₀.

tífaldur, a., *tidobbelt.*

tífalt, adv., *tidobbelt:* t. meira gildi *Hemp.* 8₂₃.

tífœttur, a., *tiføddet:* hún (ɔ: *rossia)* heyrir til tvítálknum *(Dibranchiata)* og tífœttum smokkfiskum *Gr. Sk.* 91, 7₂₃.

tíger (-rs, *pl.* **tígrar**), m., *Tiger:* til að leita upp tígra *Sak.* 5₈.

tígi, n. pl., *Kærlighedsforhold:* Kona . . . þingmanns þess er Crawford heitir gerði þá játning fyrir bónda sínum um tígi sín við Dilke *Skír.* 87, 52₇.

tign, f., 1. *Værdighed, Höjhed.* — 2. *Rang:* Metorðaskattur greiðist eigi af þeirri t., sem er samfara embætti eður sýslan *LHA.* 3, 77₂₂.

tignarbragð, n., *majestætisk Udseende:* með öllu því skarti, sem . . . veitir þeim t., er bera *Þús.* 2, 111₂₄.

tignarflokkur (-s, -ar), m., *Rangklasse:* að svo miklu leyti sem hann við bana (ɔ: tignina) kemst í sæðri tignarflokk *LHA.* 3, 77₂₆.

tignarhæð, f., *Höjhed, Majestæt:* ef þér íhugið hina guðdómlegu t. hans (ɔ: kristindómsins) höfundar *TB.* 7, 154₁₄.

tignarland, n., *majestætisk, imponerende Land:* tignarlandið forna *ST.*² 6₂₀.

tignarlega, adv., *med Værdighed, majestætisk:* blómstrið stefnir upp á við svo t. *Blk.* 65₁₂.

tignarlegur, a., *ophöjet, herlig, majestætisk:* fornmálið er fagurt, hljómmikið og tignarlegt *Gr. Kv.* 85₁₅. var hún auðþekkt á tignarlegum limaburði *Þús.* 2, 136₂₂. hans tignarlega móðir *Π.* 1, 16₁₂. hin tignarlegu frumefni manneðlisins *TB.* 7, 161₂₁.

tignarmaður, m., *fornem, höjtstaaende Person:* Veizlan fór snilldarlega fram, sem við var að búast hjá slíkum tignarmanni *TÞH. SoÆ.* 97₂₀.

tignarmerki, n., *Tegn paa Værdighed:* Höfðingjar og aðalsmenn . . . báru fyrr tvö sverð í belti sér sem t. *Ið.* 3, 259₉.

tignarsvipur (-s), m., *majestætisk Udseende:* forna fóstureyju, | fagra jökulmeyju | með tignarsvip og bjarta brá *KJ.* 27₁₆.

tignstöðvar, f. pl., *sociale Höjdepunkter:* eftir því sem allar t. lækka *Mill* 147₁₆.

tíguleikur (-s), m., *Værdighed:* fegurð hans og t. hlýtur að fá á hvern mann *Hd.* 50a₄₂.

tigulsteinasmiðja, f., *Teglbræn-*

deri: sögunarmyllur, tigulsteinasmiðjur *TUM.* 2, 34₁₆.

tigulsteinn (-s, -ar), m., *Teglsten, Mursten:* María sá nú . . . hina stóru tígulsteina, sem veggirnir voru bygðir úr *Blk.* 85₂₂. að flytja þangað tígulstein og veggjalím *LÍ.* 85₁₈.

tiktúrur, f. pl., *Griller*: þeir höfðu þig í skimpi fyrir t. þínar *Þs.* 1, 10₃₉. dæi hann (ɔ: sjúklingurinn) var sagt, að þessar nýju t. læknisins hefðu leitt hann til bana *Ss. Þj.* 92, 27₁₄.

tilbeiðsla, f., *Tilbedelse:* að hefja hugann til hæða í tilbeiðslunni *Myn.* 33₅. svo tók af tilbeiðslu á sönnum guði *LLH.* 122₁₇. Trú og guðafræði forn-Egipta var öll byggð á tilbeiðslu stjörnumerkjanna *Ið. SG.* 120₁₇.

tilbeiðsluverður, a., *tilbedelsesværdig*: allt þetta mikla, óskiljanlega og tilbeiðsluverða *Ald.* 2, 64₂₂.

tilbentur, pp., (benda til *pege paa) paapeget, anført, citeret:* á tilbentum stað *MJ. Bfr.* 383₂₂.

tilberi, m., *Tilbærer, Tilfører, Slags fabelagtig, som man troede, ved djævelsk Kraft frembragt Skabning*: það segja fróðir frræðimenn, að t. sé svo undir kominn, að kona stelur rifbeini úr dauðum manni í kirkjugarði á hvítasunnumorgun, þegar grafið er; vefur hún það síðan í sauðarull grárri eða bandi, sem hún stelur annarstaðar *Þs.* 1,. 430₂₅.

tilbiðja (-bið, -biðjum; -bað, -báðum; -beðinn), vt., *tilbede*: Jeg tilbið þig, en elska ekki *ÓS.* 18₁₁.

tilbót (-bætur), f., *Tilgift;* í t. *oven i Købet*: svo strauk hann enn einu sinni og stal í t. einhverju smávegis *Ið.* 1, 48₂₂.

tilbreytilega, adv. *afvexlende.*

tilbreytilegur, a., *afvexlende, omskiftelig, foranderlig*: Annaðhvort eru það náttúrlegar og stöðugar orsakir eðr tilbreytilegar *AÓ. Af.* 135₁₂.

tilbreyting (-ar), f., 1. *Afvexling, Forandring*: hann hefir vinnandi t. í röddinni *MJ. Bfr.* 118₂₉. en skoða lystir mig á meðan | minna lífskjara t. *Sigv. Lm.* 35₇. — 2. *Afændring:* töluverð t. á lögun hálsa og fjalla *Av.* 19, 97₁₁. svo hér sé ekki um aðgreindar tegundir að tala, heldr óendanlegar tilbreytingar *Dægst.* 33₁₇.

tilbreytingalaus, a., *ensformig*: tilbreytingarlaust og doðalegt ástand *Sm.* 100₁₂. í mínu tilbreytingalausa lífi *PP. NS.* 14₅.

tilbreytingaleysi, n., *Ensformighed:* sífellt er sama tilbreytingaleysið *Trh.* 7₅. í ógurlegu, eilífu t. 80₂₉.

tilbreytingalítill, a., *uden stor Afvexling, temmelig ensformig:* það er tilbreytingalítið *KJ. Uf.* 38₁.

tilbrigði, n., 1. *Fænomen*: margt er líkt með hinum dáleiðslulegu tilbrigðum og hinum verulegu tilburðum *Fk.* ³/₈ 91, 34a₁₇. — 2. *Æventyr:* eptir svo kynleg t. *Þús.* 3, 126₂₄. — 3. *Optrin*: Lík t. urðu á fleirum stöðum *Skír.* 83, 73₂₇.

tilbúinn, pp., 1. *forarbejdet*: fémæti tilbúinna hluta *AÓ. Af.* 172₂₅. — 2. *indrettet:* Allar vjelar eru þannig tilbúnar, að *Auðv.* 90₉. — 3. *kunstig:* t. áburður *(Kunstgjödning)* gerir eigi slíkt gagn hjer sem í öðrum löndum *Br.* 7, 39₂₉. — 4. *tilberedt, tillavet*: að hafa t. heilan kaffibolla *TÞH. Tib.* 1, 47₁₁. — 5. *beredt til*: Dauðinn stendur yfir honum með brugðið sverð, t. þá og

þegar að veita honum banasárið *HGTh.* 69$_{21}$. — 6. *forudfattet:* tilbúnar meiningar *Myn.* 36$_{20}$. — 7. *opdigtet:* tilbúin fornhetja *FJ. BÍ.* 1, 67$_{20}$.

tilbúningur (-s), m., 1. *Forfærdigelse, Tilvirkning.* — 2. *Indretning, Bygning:* t. lungnanna er þannig, að *Sw. VE.* 253$_{11}$. — 3. *Opdigtelse, Fabrikat:* þeir sem kváðu harðindin á Íslandi vera tóman tilbúning *Alm.* 85, 27$_{21}$. en sögurnar eru samt sem áður áþreifanlegur tómur t. *FJ. BÍ.* 1, 67$_{22}$. að þessi þýðing væri franskur t. *Skir.* 89, 50$_{21}$.

tilburðir, m. pl., *Lader, Gebærder:* nokkrum sinnum eru þeir (ɔ: ketlingarnir) búnir að koma mér til að hlæa með sínum spaugilegu látum og tilburðum *Rób.* 63$_{6}$. að hlægja að tilburðum hans *Ið.* 7, 110$_{6}$.

tilbyrgja (i), vt., *tillukke, tilstoppe:* krukkan á að standa tilbyrgð við yl *EB. Kf.* 90$_{15}$. eru þannig vizku-sæðar vorra tíma flestum tilbyrgðar *Fjöl.* 1, 80$_{11}$.

tildra, f., *strepsilas collaris, Stenvender. Mohr* 47$_{28}$. *Faber* 26$_{24}$. *Gr. Df.* 62$_{28}$. *Gr. Sk.* 95, 42$_{1}$.

tildra (a), vt. med dat.; t. sér til *kokettere:* það er hæna, sem hefir reitt af sjer allt fiðrið til þess að t. sjer til við hanann *Ið.* 3, 300$_{12}$.

tildragandi, m., *Anledning, Foranledning:* einn fyrsti t. til þessarar hreyfingar *MJ. Bfr.* 53$_{12}$.

tildráttarafl, n., *Tiltrækningskraft:* (segulsteinn) dregur að sjer járn og eykur með því t. sitt *Þás.* 1, 233$_{27}$.

tildráttur (-ar), m., *Tiltrækning:* hvort sem heldur menn vilja nefna það Samlodun edur Tildrátt *Nátt.* 92$_{8}$.

tildreginn, pp., *tilskyndet, bevæget til:* Hefir svo kent og kvöl sig pint | Kristur af ást tildreginn *BG. Nj.* 118$_{2}$.

tildrög, n. pl., *Omstændigheder, som bidrage til noget, Anledning, Aarsag:* fyrst tildrögin voru svona sárgrætileg *Þás.* 1, 7$_{25}$. fyrst þú hefur sagt mjer t. óhamingju þinnar 2, 50$_{24}$.

tildur, n., 1. *Lefleri, Koketteri:* þess konar hverfandi t. mun lítið sanna um það, hvað sjálfri þjóðinni býr í brjósti *Þj.* $^{3}/_{4}$ 82, 25b$_{4}$. — 2. *Stillen til Skue, Ostentation:* hatur til lyga, uppgerðar, tilduru og hræsni *Skir.* 90, 105$_{4}$.

tilefni, n., *Anledning, Aarsag:* þegar hann hafði t. til að óttast, að *Myn.* 89$_{11}$. og munuð þér í því t. *(i den Anledning)* fá að sjá þá sjón, sem *Ið.* 1, 52$_{8}$. í t. af *i Anledning af. Ið.* 4, 389$_{24}$.

tilefnislaus, *grundløs:* t. hugarburður og ímyndun sjálfs míns *JT. PoS.* 100$_{9}$.

tilefnislaust, adv., *uden Anledning, uden Aarsag:* Þar rísa upp gífurleg öldubákn . . . t. að sjá *Björl.* 53$_{21}$.

tileinka (a), vt., 1. *tilregne, tilskrive, tillægge:* Þegar eg nú þannig t. kuldanum heilsusamlegar verkanir *HF. Kv.* 1, 15$_{5}$. — 2. *dedicere, tilegne:* þú tileinkar þá (ɔ: sálmana) dóttur minni *TÞH. BS.* 183$_{15}$.

tileink|un (-anir), f., 1. *Tilregnelse.* — 2. *Tilegnelse, Dedikation:* Því setti hann líka framan við bókina ina fögru einkennilegu t. *Alm.* 85, 38$_{20}$.

tileinkunarbréf, n., *Dedikationsskrivelse:* t. á latinu *Br.* 9, 27$_{5}$.

tileygður, a., *skelöjet:* kringlu-

leitur og t. *PS. Ast.* 65₅. þessi tileygða með gula hárið *TÞH. HoI.* 49₂₄.

tilfinnun (-anir), f., *Følen, Følelse*: Á tilfinnan, svo mínki mók, | merki drottinn setur *BG. Nj.* 238₁. hugmyndan, tilfinnan og vilning *BM. UM.* 9₁₈.

tilfinnanlega, adv., *følelig, paatagelig:* almennilegar og tilfinnanlegar enn í þessu ævintíri *Fjöl.* 4, 1, 14₂₀.

tilfinnanlegur, a., *følelig:* taldi hann þetta einhvurn tilfinnanlegasta skaða sinn *Fjöl.* 3, 1, 57₁₈. get eg valla fullnægt hinum tilfinnanlegustu þörfum *Þús.* 1, 42₂.

tilfinning (-ar), f., *Følelse, Fornemmelse*: innst í hjarta voru, þar sem tilfinning sannleikans býr *Myn.* 82₂₄. allar góðar tilfinningar *ÞJ. MV.* 34₁.

tilfinningamaður, m., *Følelsesmenneske*: hugsunarmaður og t. *HH. Ks.* 160₂₄.

tilfinningaríki, n., *Stemningsfuldhed, varm Følelse:* t., óviðjafnanlegur stálkraptur orðanna *FJ. BÍ.* 1, 89₁₆.

tilfinningaríkur, a., *rig paa Følelse, stemningsfuld*: kveðskap . . ., sem er að mörgu leyti heldur laglegur og t. *FJ. NV.* 4₃₁. með hjartnæmum og tilfinningarríkum orðum *Þús.* 2, 188₁₄.

tilfinningarlaus, a., *følesløs, ufølsom:* Dey þú, tilfinningarlausi maður *Rób.* 54₁₅. ef þeir (ɔ: partar þessir) verða . . . tilfinningarlausir *N. Hf.* 15₁₁.

tilfinningarlaust, adv., *følesløst.*

tilfinningarleysi, n., *Følesløshed, Sløvhed; Ligegyldighed:* af tilfinningarleýsi þess, sem fallegt er og sómasamlegt *Fjöl.* 1, 94₁₈. Hann talaði með þvílíkum ákafa, að það virtist fá á t. sjúklingsins *PP. NS.* 42₉.

tilfinningarlítill, a., *sløv, ligegyldig:* Eg sé foreldra tilfinngarlítla um andlega velferð barna sinna *ÓÓ.* 9₂₇.

tilfinningarlíf, n., *Følelsesliv*: að allar trúarkenningar sé í öndverðu komnar að innan, það er að skilja frá tilfinningarlífi og þekkingarhugmyndum mannsins *Fk.* $^{30}/_{7}$ 87, 86b₃₃.

tilfinningarnæmur, a., *følsom, ömfindtlig*: hinir tilfinningarnæmustu menn *Se. Þj.* 91, 185₁₀.

tilfinningarsamur, a., *følsom, sentimental.*

tilfinningarsemi, f., 1. *Følsomhed:* Svo er munurinn mikill á gleði-uppsprettum manna, á t. þeirra fyrir meinum *Mill* 136₁₄. að tilfinningasemi og lundblíðu *GT.* XI₈. — 2. *Sentimentalitet:* Tilfinningasemi finnst vart í nokkru kvæði Gríms *Eimr.* 2, 130₁₄.

tilfinningartaug (-ar), f., *Følelsesnerve*: Þessar taugar eru því nefndar tilfinningartaugar *JJ. EML.* 44₄. það á ekkert við þeftaugarnar, heldur tilfinningartaugarnar 105₄.

tilfinninga-öfgar, f. pl., *Sentimentalitet:* þá er hann samt sannur Norðurlandabúi gagnvart hinum suðrænu tilfinningaöfgum *Skír.* 89, 95₂₄.

tilfœra (1), vt., *anføre*: D. tilfœrir einnig þessu til stuðnings ritgerð eftir Kolderup-Rosenvinge *Maur.* 19₂₃. Menn geta að vísu vitað af því, sem þegar er tilfært, að *Sw. VE.* 82₄.

tilfœri, n. pl., = tilfœringar: öll áhöld þau og tilfæri, er sérhver iðn og atvinna þarfnast sér til fram-

kvæmdar *AÓ. Af.* 153$_{23}$. sjálfshreyfimagnið og skynjunina með tilfærum hennar *TB.* 12, 224$_{11}$.

tilfœringar, f. pl., *Apparat, Apparater, Redskaber*: tilfæringar til hvalaveiða *Fjöl.* 3, 2, 18$_{18}$. bjuggu menn sig út með ólar og tilfæringar *LLH.* 86$_{10}$. eitt hið merkilegasta af áhöldum þeim og tilfæringum, er *Björl.* 5$_{19}$.

tilfœrur, f. pl., = tilfœringar: áhöld öll og t. til þessara atvinnuvega *AÓ. Af.* 48$_{27}$.

tilfœtis, adv., að sofa t. *siges om flere (sædvanlig to) Personer, der ligge saaledes i den samme Seng, at den enes Hoved ligger ved den andens Ben:* og er optast sofið t., þegar fleiri en einn eru í rúmi *LÍ.* 87$_{7}$.

tilgangslaus, a., *hensigtsløs*: heimurinn tekur sig út eins og t. sjónarleikur *JG. Hv.* 78$_{17}$.

tilgangsleysi, n., *Hensigtsløshed.*

tilgangur (-s), m., *Hensigt*: vizka, er veiti einnig þeim hlutum reglu og tilgang, sem kallaðir eru tilviljun á jörðinni *Myn.* 129$_{23}$. Tilgangurinn með sparnaðinum er fagur *Sm.* 47$_{18}$.

tilgerð, f., *Affektation*: nokkurskonar t. og sérilagi dönskusletturnar skemma þó viðahvar gott efni *Fjöl.* 1, 6$_{11}$. og svo er orðið (notaverð) eigi annað enn óþarfa t. *AÓ. Af.* 141$_{5}$. Að sönnu á vor sundurgerðar tíð | af t. nóg *Eimr.* 2, 58$_{3}$.

tilgerðarlaus, a., *uaffekteret, ukunstlet*: rómurinn hreinn og snjallur og t. *JT. PoS.* 26$_{15}$. t. einfeldni *HH. SK.* 31$_{10}$.

tilgreina (í), vt., *anføre:* það væru tilgreindar röksemdir fírir því í fornum bókum Íslendinga *Fjöl.* 3, 1, 10$_{3}$. Hæðin er optast tilgreind í frönsku máli *Björl.* 9$_{6}$. Til dæmis um það má tilgreina þetta *PP. Sms.* 48$_{4}$. Annan lækni enskan . . . vil eg t. *MJ. Bfr.* 90$_{20}$.

tilgreining (-ar), f., *Anførelse.*

tilgæzla, f., *Tilsyn, Opsyn, Opsigt*: Það er auðvitað, að t. liðsins á mestan þátt í er illvirkin hafa rjenað á Írlandi *Skír.* 85, 55$_{14}$.

tilhald, n., (halda sér til *bruge stadselig Klædedragt*) *Pyntelighed i Paaklædning.*

tilhaldslaus, a., *ligefrem, ukunstlet*: sögurnar í henni (ɔ: bókinni) eru óbreyttar og tilhaldslausar *Þj.* $^{6}/_{9}$ 89, 170c$_{19}$.

tilhaldsrófa, f., *en pyntesyg Kvinde:* Guðrún þótti vera tilhaldsróa *JT. PoS.* 72$_{6}$.

tilheyrandi, m., *Tilhører*: eg tala til allra tilheyranda minna *HGTh.* 79$_{12}$.

tilhlaup, n., *Spring*: fyrir því getr hún (ɔ: framförin) eigi gert þau tilhlaup, að hún stökkvi yfir nokkurt sannarlegt fótmál á braut sinni *AÓ. Af.* 167$_{23}$.

tilhliðr|un (-anir), f., *Indrömmelse*: þessarar tilhliðrunar var hinum kristnu synjað *HH. Ks.* 87$_{20}$.

tilhliðrunarsamur, a., *föjelig, eftergivende*: góður við menn sína og t. *Fjöl.* 1, 60$_{12}$. tók hann með sjer aðra vægari og tilhliðrunarsamari menn úr sínum flokki *Skír.* 85, 95$_{18}$. t. var hann ekki *TÞH. Dr.* 1, 2, 80$_{9}$.

tilhliðrunarsemi, f., *Föjelighed, Eftergivenhed*: þess konar t. virti hann líka og endurgalt vel *TÞH. BS.* 150$_{1}$.

tilhlut|un (-anir), f., 1. *Foranstaltning, Foranledning*: Allar aðrar húseignir, er skatturinn nær til,

skal meta eptir t. yfirvaldsins *LHA.* 8, 174$_{24}$. þízkt hvalveiðaskjip kom hjer við land . . . fyrir t. „Siemsens" kaupmanns *Fjöl.* 3, 2, 18$_{12}$. — 2. *Indblanding*: Löggæzlumennirnir drógu alla tilhlutan sem lengst *Skír.* 83, 124$_{9}$.

tilhlutunarréttur (-ar), m., *Ret til Indblanding*: spurningar um tilhlutunar-rétt gagnvart verzluninni *Mill* 192$_{7}$.

tilhlýðilega, adv., *tilbørlig*: Nú heldur skiptaráðandi eigi áfram t. skiptum á búi *LHA.* 8, 213$_{14}$. þeir gættu ekki heldur t. að sameignar-ástríðum . . . mannanna *FkA.* $^{24}/_{6}$ 90, 23a$_{56}$.

tilhlýðilegur, a., *tilbørlig, passende*: Eg vona, að þjer takið að yðr söluna móti tilhlýðilegri þóknun *Þús.* 1, 303$_{21}$. að honum opt hættir við að sýna Rask ekki tilhlýðilega virðingu *TB.* 9, 37$_{29}$.

tilhlökkun (-hlakkanir), f., *Glæde ved Tanken om et tilkommende Gode*: Hann leikur við hvern sinn fingur af t. til ferðarinnar *PS. Ast.* 103$_{23}$. þessi t. var fljótt á enda *Esóp* 35$_{13}$.

tilhneiging (-ar), f., 1. *Tilböjelighed*: að bezt muni vera að lofa honum að fylgja tilhneigingu sinni *TÞH. BS.* 151$_{11}$. þessar vondu tilhneigingar *PP. Sms.* 190$_{26}$. — 2. *Inklination, Hengivenhed for*: gipting af tilhneigingu og fúsum ástarvilja brúðarinnar *Sak.* 68$_{19}$.

tilhugalíf, n., *Tiden mellem Forlovelse og Bryllup*: (hann) er nú ekki óbliðari í hjúskapnum enn hann var fjörugur í tilhugalífinu *Fjöl.* 2, 2, 9$_{28}$. vorum við í sex vikur mjög hamingjusöm í tilhugalífinu *TÞH. SoÆ.* 39$_{20}$.

tilhugs|un (-anir), f., *Tanken paa el. om noget*: þeir geta ekki lifað við þá t., að þeir séu bræður í nytsömu félagi *Fjöl.* 1, 26$_{16}$.

tilhvarf, n., *Forhold*: Þessi tvenns konar tilhvörf . . . eru ráðandi í málsgreinum *TB.* 12, 215$_{31}$.

tilhœfa, f., *Grund for noget, Sandhed*: að nokkur t. var í því, að kaupmaður Möller legði um þær mundir meiri hug á Sigriði enn nokkra aðra stúlku þar í Vikinni *JT. PoS.* 105$_{22}$.

tilhœfi, n., = tilhœfa: eg ætlaði sjálfur að reyna, hvaða t. væri í þeim (ɔ: sögunum) *PP. Sms* 87$_{21}$.

tilhœft, a. n., = tilhœfa: En hvað sem er t. í þessu eða eigi, þá virðist sem *TB.* 5, 196$_{16}$.

tilhœfulaus, a., *grundløs, ugrundet*: þessi orðrómur var ósannur og t. *PP. Sms.* 54$_{25}$. var það enganveginn tilhæfulaust *PS. Ast.* 218$_{12}$.

tilhœfulaust, adv., *uden nogensomhelst Grund*: en mikið er hvað böllvað hyskið . . getur logið, þeg seigi það satt, tilhæfulaust *JT. PoS.* 58$_{30}$.

tilhœfuleysi, n., *Grundløshed*.

tilhögun (-haganir), f., *Indretning, Ordning*: fyrir hina nýju t. á veðurfarsathugunum *Björl.* 89$_{14}$. öll t. guðs í sköpuninni *JG. Hv.* 82$_{19}$.

tilkall, n., *Fordring*; gera t. til e-s.

tilkallsmaður, m., *Reklamant*: Rjett er og, að t. skjóti máli sínu til dóms *LHA.* 3, 116$_{9}$.

tilkenning (-ar), f., *ubehagelig Fornemmelse, Smerte*: Tilkenningin helzt við fyrir brjóstinu *PS. Ast.* 312$_{26}$.

tilkoma, f., 1. *Ankomst*. — 2. *Betydenhed*.

tilkominn, pp., *tilbleven, opstaaet*: ýms steinkolalög eru tilkomin á þennan hátt *Eimr.* 2, 41$_{45}$.

tilkomulítill, a., *ubetydelig*: sjónleikur ekki ófagur, en heldur t. *Lear* 140$_{22}$.

tilkomumikill, a., *betydelig, anselig; imponerende, af imponerende Udseende*: Ennið er tilkomumikið *PS. Ast.* 310$_{15}$. að einkum þyki fagurt og tilkomumikið að ganga hjá fossinum 19$_{17}$. t. vöxtur *TÞH. Dr.* 1, 2, 43$_{20}$.

tilkostnaður (-ar), m., *Bekostning, Omkostninger:* Fyrst bæði hætta og t. tala | mót slíkum fjölda *Lear* 60$_{27}$. heldr þurfum vér . . . eitthvert endrgjald eða tilkostnað *AÓ. Af.* 15$_{27}$.

tilkvaddur, pp., *udnævnt, beskikket, tilkaldt*: í viðurvist tilkvaddra vitna *Þás.* 1, 281$_{23}$.

tilkynna (1), vt. med dat. og acc.; t. e-m e-ð *underrette en om noget, meddele en noget*: Landshöfðingi hefir tilkynt mér, að *Ið.* 3, 82$_{1}$. samt skal þessi uppástunga vera skriflega tilkynnt forsetanum fyrirfram *StA.* 75, 38$_{20}$.

tilkynning, f., *Underretning, Meddelelse, Anmeldelse*: senda brunamálanefndinni ritaða tilkynningu um það *LHA.* 3, 89$_{18}$. skal t. þessi send brunamálanefndinni 90$_{10}$.

tillaðan, f., *se* tillöðun.

tillag, n., 1. *Bidrag, Kontingent*: Hann gat ekki lengur greitt t. sitt til hinna ýmsu félaga *Ið.* 1, 51$_{5}$. — 2. *Tilskud*: t. úr ríkissjóðnum *StA.* 74, 10$_{19}$.

tillaga, f., *Forslag*: að maður, er Withbread hjet, hafi komið með tillögu um sparisjóði *Sm.* 78$_{22}$.

tillaga (a), vt., *tildanne*: ógrynni af slíkum tillöguðum steinum *Av.* 6, 99$_{11}$.

tillátsamur, a., *föjelig, eftergivende.*

tillátsemi, f., *Föjelighed, Eftergivenhed*: Hann verður að sýna mér ögn af t. *Skír.* 90, 14$_{15}$.

tilleiða (1), vt., *bevæge til;* láta tilleiðast *lade sig bevæge til noget*: Jakob og María létu nú tilleiðast að vera kyr *Blk.* 62$_{1}$. hann ljet loksins tilleiðast *PP. Sms.* 140$_{7}$. Faðir minn ljet loks tilleiðast að leyfa það *TÞH. SoÆ.* 96$_{12}$.

tilleiðanlegur, a., *som lader sig bevæge til noget, tilböjelig til:* að hann mundi t. til sætta *PM. Nls.* 152$_{20}$.

tillidagur (**tiglidagur**?), m., *en extraordinær el. mindre betydelig Festdag:* á hátíðum og tyllidögum *Ið.* 4, 382$_{20}$. þrettándinn var af sumum haldinn t. *TB.* 15, 228$_{9}$.

tillíking (-ar), f., *Assimilation*: skal fyrst um tillíkingar talað *FJ. FR.* VI$_{24}$.

tillit, n., *Henseende, Hensyn:* vald sannarlegs kærleika er í þessu tilliti mikið *JG. Hv.* 101$_{12}$. Taki maður nú t. til tölu hinna fátækari bœnda *Maur.* 84$_{4}$.

tillitslaus, a., *hensynsløs*: hin tillitslausa hreinskilni hans gjörði hann óhæfan til að beita nokkrum refabrögðum *TÞH. Dr.* 1, 1, 33$_{20}$.

tillöðun (-laðanir), f., *Tilskyndelse, Indskydelse:* Simeon kom að andans tillaðan í musterið *Tang* 88$_{15}$.

tilmæli, n., *Anmodning, Begæring:* T. um það skulu vera komin fram, áður en umræðurnar byrja *StA.* 76, 78$_{18}$.

tilnefna (1), vt., *nævne, opgive:* skal hann t. fyrir hlutaðeigandi sýslumanni . . . mann þar í sýslunni eða kaupstaðnum, sem *LHA.* 3, 178$_{1}$.

tilorðning (-ar), f., *Tilblivelse:*

það sem vjer köllum fæðing og dauða, t. og eyðilegging *Ald.* 1, 21₂₀. Fyrst dafnar líkaminn fram úr myrkri tilorðningar vorrar *Fk.* ¹⁹/₁₀ 92, 162₂₄₇.

tilraun (-ir), f., *Forsøg, Experiment:* Áður en eg sný máli mínu að tilraununum sjálfum *TB.* 7, 8₈. Prófessor Lodge í Liverpool hefir nýlega gert merkilegar tilraunir 808₂₁. til þess að nota það við sínar endalausu tilraunir *Þvf. Alm.* 86, 87₅.

tilraunaflaska, f., *Retorte:* Best er að gjöra þetta í . . . tilraunaflösku *StN.* 1, 88₄.

tilraunastofa, f., *Laboratorium:* Hann gerði prentstofu sína að laboratóríi (tilraunastofu) *Þvf. Alm.* 86, 85₂₀. Mun yður verða boðið að fara með prófessor Sörensen inn í tilraunastofu hans *Ss. Íf.* 96, 29₁₈.

tilreiðsla, f., *Tilberedelse:* af því sem litla tilreiðslu með þarf *Fjöl.* 1, 88₈.

tilreikna (a), vt. med dat. og acc., *tilregne, tilskrive, tillægge:* þykir oss sem æfisöguritarar Bunyans sé bærari að fráreikna, enn að t. honum syndina *FP.* XI₂₂. ef það má tilreiknast ellifðinni *TÞH. Dr.* 1, 2, 128₂₈.

tilreiknanlegur, a., *tilregnelig:* að hve miklu leyti þessi synd hafi verið honum tilreiknanleg *FP.* XII₁₂.

tilreynd (-ir), f., *Forsøg, Bestræbelse:* þótt vilji og t. hafi oft verið einlæg að hindra hina svo kölluðu ofdrykkju *MJ. Bfr.* 16₈.

tilreynsla, f., *Forsøg:* bið eg mín t. dæmist . . . í tilliti til þeirrar einnar brúkunar, sem hún er ætluð *HF. Kv.* 1, XX₁₅.

tilræði, n., *Forsøg:* Aðalsteinn hætti óðara við tilræðið *PS. Ast.* 118₂₈.

tilrætt, pp. n. var þeim tilrætt um *de kom tilfældigvis til at tale om. Sak.* 21₂₀.

tilsagnarlaust, adv., *uden Undervisning, uden Vejledning:* að sérhver þessara kynþátta hafi búið sér til sjálfur t. . . allt það, er vér hvervetna verðum varir við *Myn.* 145₂₅. þeir læra fljótt málin bóka- og t. *Ið.* 3, 257₂₄.

tilsetja (-set, -setjum; -setti, -settum; -settur), vt., 1. *bestemme:* Þegar himnagudinn Júpíter skapadi dýr og manneskjur á jerdunni, tilsetti hann handa hverju þeirra stand, lífsmáta, tíd, kiør *HF. Kv.* 1, 47₂₂. — 2. *udsætte:* hann tilsetti því verðlaun þeim til handa, sem *Esóp* 81₁₅.

tilsjármaður, m., *Tilsynsmand:* Kedífinn beiddist ótilkvaddur tilsjármanna um fjárhag landsins *Skír.* 83, 41₂₈.

tilsjárréttur (-ar), m., *Tilsynsret:* Frakkar kalla sjer jafnheilan tilsjárrjettinn við hliðina á Englendingum og áður *Skír.* 83, 41₁₂.

tilsjón, f., *Tilsyn:* þegar kedífinn lýsti t. hinna vestlægu stórvelda úr lögum *Skír.* 83, 41₁₅.

tilsjónarmaður, m., *Tilsynsmand:* að heilagur andi hafi sett þá tilsjónarmenn (= biskupa) *HH. Ks.* 53₁₁.

tilskip|un (-anir), f., 1. *Forskrift, Bestemmelse:* Sumir lagamenn ætla, slíkar tilskipanir muni aldrei gjeta orðið í lög leiddar *Fjöl.* 2, 3, 89₂₁. — 2. *Anordning, Forordning:* lög og tilskipanir *StA.* 77, 38₂₁. Tilskipanirnar dönsku breyttu ekki aðaleíni framfærslubálks *Av.* 14, 149₃₁.

tilslökun (-slakanir), f., 1. *Eftergivelse, Indrömmelse:* þó ýmisleg t. væri gjörð af hálfu Danastjórnar *PM. Ág.* 288₈. — 2. *Modifikation*: Brunamálanefndin getur veitt t. í því, sem fyrir er mælt í þessari grein *LHA.* 3, 88₈.

tilslökunarsamur, a., *eftergivende*: t. í öllu hversdagslegu smáræði *JG. Hv.* 100₈.

tilstuðl|un (-anir), f., *Bandlingen at bidrage til noget, Tilhjælp, Medvirkning:* var hann, að t. Staupitzar, skipaður háskólakennari í heimspeki við háskólann í Vittenbergi *HH. Lút.* 27₄. Eigi kemur hið minnsta raddarhljóð fram úr munninum án tilstuðlunar og hjálpar lungnanna *Sw. VE.* 219₂₂.

tilstyrkur (-s), m., *Understøttelse, Bistand*: fyrir tilstyrk hinna efnabetri manna af borgarastéttinni *PM. Ág.* 252₈.

tilstæða, f., *ydre Tilstand, Betingelse:* Lýsingarorðin lýsa eðli hlutanna og inntaki þeirra, eigindum þeirra, staðáttum og tilstæðum *TB.* 12, 187₈.

tilstöfun (-stafanir), f., *Allitteration.*

tilsvarandi, ppræs., = samsvarandi *tilsvarende*: ef eigi er t. munr á lífsháttum þeirra *Mill* 136₁₆. á alveg tilsvaranda stað stend eg *Ald.* 2, 59₈.

tilsvaranleiki, m., *Tilsvarenhed, Korrespondens*: hann sér betur samhljóðanir og tilsvaranleika í heiminum fyrir utan sig *TB.* 7, 141₁₁.

tilsvörun (-svaranir), f., = tilsvaranleiki: tilsvaranir tilfinninga og hugsana *Sw. VE.* 26₂₂. gjöra þau (ɔ: þessi atriði) eitt fyrir t. 42₂₁. fyrir tilsvaranir 43₇.

tilsögn (-sagnar, -sagnir), f., *Undervisning:* Hinir óskynsemu hafa ekki not tilsagnarinnar *Myn.* 5₂₈. (börn) fengu t. í trúarbrögðum *TUM.* 1, 17₂₈. þar sem þau (ɔ: börnin) gátu fengið t. og kennslu *Sm.* 108₂₉.

tiltaka (-tek, -tökum; -tók, -tókum; -tekinn), vt., *bestemme, beramme:* Við tiltókum daginn, nær við skyldum leggja á stað *Þús.* 2, 25₂₀.

tiltakanlega, adv., 1. *synderlig:* ekki t. tilfinninganæmur *Ið.* 6, 230₂₂. — 2. *overordenlig:* í t. mjóum rúm *PS. Ast.* 167₈.

tiltakanlegur, a., *synderlig stor*: þótt jeg væri eigi t. óreglumaður *Ss. Íf.* 3, 57₇.

tiltala, f., *Forhold*: tiltöluna milli rúms og tíma *TB.* 6, 86₂₇. að tiltölu, eftir tiltölu *forholdsvis*: þar á móti urðu að tiltölu nokkuð margir úti í illviðrum *Fr.* 78, 28₁₆. þýngd hennar (ɔ: sólarinnar) er eptir tiltölu ekki meir enn fjórði partur við þýngd jarðarinnar *Fjöl.* 1, 116₁₁. í tiltölu við *i Forhold til*: í tiltölu við aðrar villur *TUM.* 2, 17₂₀.

tiltals, adv., *forholdsvis:* að fjárleigan og fjárágóðinn minki aftr t. *AÓ. Af.* 198₁₇.

tiltalslega, adv., *forholdsvis*: ef hin velvopnaða vinnan á að lækka t. *AÓ. Af.* 199₂₅.

tiltalslegur, a., *forholdsmæssig, relativ*: verzlun með sem minstum tiltalslegum kostnaði *AÓ. Af.* 94₁₅.

tiltekinn, pp., 1. *bestemt, berammet, fastsat*: Dr. Richter kom á tilteknum tíma *PP. NS.* 50₁₂. — 2. *benævnt*: Tölurnar geta bæði verið tilteknar *(benævnte)* og ótilteknar *(ubenævnte). Hemp.* 3₁₀

tiltekning (-ar), f., *Bestemmelse:*

T. hugtaksins heitir ummerking *TB.* 12, 205₃₀.

tiltrú, f., 1. *Tiltro:* að nokkur t. | og traust á sannleik, drengskap, dygð hjá þér | þinn málstað styrki *Lear* 40₂₇. — 2. *Kredit:* meðal verzlunarstéttarinnar er ýmist of mikil t. eða of mikil hræðsla *Spenc.* 79₂₇.

tiltœkilegur, a., *tilraadelig, hensigtsmæssig:* eptir umræður um hvað tiltækilegast væri *Skír.* 87, 46₂₃.

tiltök, n. pl., 1. *Haandgreb:* sá er t. öll | trésmiðalistar | og hög hagleiks brögð | hefir numit *OK.* 5, 120₅. — 2. *Mulighed, Tanke om:* svo var hann (ɔ: hnötturinn) ávalur, að engin t. voru að klifrast upp á hann *Þús.* 1, 292₁₇. Það eru engin t. að gefa þér neina ýtarlega lýsingu af þessu volduga guðshúsi *Ið.* 4, 414₉.

tiltökumál, n., *Sag til at undre sig over;* ekkert t. *intet Under:* það þykir oss ekkert t. *Íf.* ²⁴/₃ 84, 51₂₃₃. eins og ekki var t. *PS. Ast.* 209₂₂. Og var þetta ekki t. *PP. NS.* 73₃. hitt má þykja meira t. *MJ. Bfr.* 117₁₆.

tiltölulega, adv., *forholdsvis:* hvort kosningarréttr Íslands nái t. langt eða skamt *TB.* 5, 10₃. Þörfin á fæðu hlýtur að vera t. meiri hjá barninu heldur en hinum fullorðna *Spenc.* 85₂₆.

tiltölulegur, a., *forholdsmæssig:* ef þeir á annað borð eigi að gjöra þjóðinni tiltölulegt gagn eftir kostnaðinum *Sk.* ³⁰/₁₁ 78, 425₄₀. að borga sinn tiltölulega skerf 428₂₅.

tilurð, f., *Tilblivelse:* t. Félagsritanna nýju *GT.* 157₄.

tilvalinn, pp., *udsøgt, udmærket, fortræffelig:* að það væri tilvalið, ef jeg gæti lagt mér til nokkur leirker *Rób.* 65₃.

tilvera, f., *Tilværelse:* Guðir, sagði hann, sem egið mér að þakka yðar tilveru *Fjöl.* 1, 105₁₄. er hann hóf tilveru sína *TB.* 6, 82₇. sökum baráttunnar fyrir tilverunni *Alm.* 85, 31₂₇. hin líkamlega hlið tilveru vorrar *Ald.* 1, 84₄.

tilverandi, ppræs., *tilværende, existerende:* Í upphafi allra hluta verður hann samt að íminda sér frumefnið skapað og tilverandi *Fjöl.* 1, 112₃.

tilveruháttur (-háttar, -hættir), m., *Tilværelsesmaade (ratio):* því að t. hinna síðari er eigi öðruvísi helduren hinna fyrri *Sv. VE.* 94₂₃.

tilverulaus, a., *ikke-tilværende, ikke-existerende:* tilverulausar ímyndanir *HH. Ks.* 151₂.

tilveruleysi, n., *Ikke- Existens:* Ekkert vetfang þvíliks tíma hefir skilyrði fremur fyrir tilveru en t. *TB.* 6, 82₁₁. biksvart myrkr tilveruleysisins *Ald.* 1, 41₂₃.

tilveruskeið, n., *Tilværelsestadium:* á þessu tilveruskeiði sérhverra trúarbragða *Mill* 82₂.

tilverutakmark, n., *Tilværelsesmaal, Livets Formaal:* af því vort tilveru- | takmark er eitt *MJ. Lm.* 21₂₀.

tilvik, n., *Optræden, Opførsel:* í hvurju tilviki *i hele sin Optræden. JT. PoS.* 121₁₀. Þetta var ljótt t. af þér, Katrín *Ss. Íf.* 1, 160₁₃.

tilvilj|un (-anir), f., *Tilfælde, Hændelse:* Er þetta t.? *Fjöl.* 1, 164₂₀. hvernig eg, einsog af t., hefði rekizt að dyrunum á hinu glæsilega fangelsi *Þús.* 1, 206₂₃. Nú var Eliza af t. komin þangað *PS. NS.* 72₂₃.

tilviljunarlegur, a., *tilfældig:* margt, sem er tilviljunarlegt og óverulegt *Fk.* $^{10}/_{1}$ 88, 8a$_{36}$.

tilvinnandi, ger., *Umagen værd, som betaler sig:* þá var fyrst t. að sýna hreýsti *Fjöl.* 1, 2$_{19}$. Hinum karlinum þókti það líka t. *Þús.* 1, 27$_{19}$.

tilvist, f., = tilvera: hinir stóru upphafstafir tilvistarinnar eru oss enn þá ólæsilegir *TB.* 12, 186$_{7}$.

tilvistarheimild, f., *Ret til at existere:* Félagsréttrinn hefir þá rót sína, t. og réttnæmi í rétti hvers eins *Fk.* $^{11}/_{3}$ 90, 25a$_{34}$.

tilvistarleysi, n., *Ikke-Tilværelse:* t. jákvæða orðsins *TB.* 12, 198$_{8}$. réttlæti og ranglæti er þannig háttað, að hvort er annars t. *Fk.* $^{11}/_{3}$ 90, 26b$_{30}$.

tilvís|un (-anir), f., 1. *Henvisning.* — 2. *Anvisning:* Allr þorri manna . . . greiðir atkvæði sín eftir t. stjórnarinnar, verkdrottins síns, lánardrottins eða 'sálusorgara' *FkA.* $^{24}/_{6}$ 90, 22a$_{40}$.

tilvísunarbréf, n., *Adressebrev:* Undir t. þarf eigi sjer í lagi að borga *StA.* 75, 88$_{8}$.

tilvitnaður, pp., *anført, citeret:* Tunga sú, er tilvitnaður kapítuli var skráður á, var gríska *HD. MiH.* 53$_{8}$. eptir hinum tilvitnuðu bókum *Br.* 5, 64$_{5}$. samkvæmt hinum tilvitnuðu lögum *Eimr.* 2, 5$_{2}$.

tilvitn|un (-anir), f., *Henvisning; Citat:* Rit þetta er týnt að fráteknum 2 tilvitnunum í það *HH. Ks.* 181$_{12}$. að taka upp tilvitnanir úr fleiri höfundum *Þj.* $^{16}/_{5}$ 90, 90c$_{54}$.

tilþrif, n. pl., *Anløb, Tilløb:* þó koma í öllum blöðum vorum fram meiri og minni t. *Þj.* $^{22}/_{10}$ 86, 185c$_{3}$.

tilsætlaður, pp., *paatænkt, tilsigtet:* þegar þær (ɔ: ræðurnar) höfðu eigi tilsætlaðan árangur *TUM.* 2, 31$_{30}$.

tilsætl|un (-anir), f., *Hensigt:* Var það t. hans, að þetta skyldi verða stofnsjóður *Sm.* 69$_{30}$. hver er tilsætlunin með þessari eyðingu? *StN.* 2, 58$_{25}$.

tímabil, n., *Tidsrum:* Íslandi hefir farið fram á því tímabili *Fjöl.* 1, 95$_{12}$. Fyrsta t. *HH. Ks.* 13$_{8}$.

tímagengur, a., *tidsmæssig:* að því er snertir tímageng samgöngufæri *Eimr.* 1, 8$_{21}$.

tímaglas, n., *Timeglas:* Líti hann þá á tímaglasið *TÞH. SoÆ.* 79$_{25}$.

tímajöfnuður (-jafnaðar), m., *Tidsækvation:* Þessi mismunur er kallaður tímajöfnuður *Urs.* 195$_{17}$. þess á milli er sólarhádegi ýmist á undan eða eptir miðhádeginu, og er mismunurinn nefndur tímajöfnuðurinn *BJ. St.* 35$_{14}$.

tímakennari, m., *Timelærer:* var hann t. við latínuskólann í Reykjavík 1847—48 *GT.* XV$_{17}$.

tímaleysi, n., *Mangel paa Tid:* sakir tímaleysis sleppi eg að tala frekar um þetta efni *TB.* 7, 122$_{9}$. Jeg verð vegna tímaleysis að fara fljótt yfir sögu *Ald.* 2, 44$_{32}$.

tímalýsing (-ar), f., *Tidsbeskrivelse, Kronografi:* Merkasta ritið eptir hann hjet Tímalýsing (chronographia) og var nokkurs konar samanburður biflíusögunnar og mannkynssögunnar *HH. Ks.* 158$_{24}$.

tímamælir (-s *el.* -rs), m., 1. *Tidsmaaler:* Á miðöldunum höfðu menn vaxkerti fyrir klukkur eða tímamæli *Iðn.* 3, 140$_{17}$. — 2. *Kronometer:* Til þess er haft nokkurskonar sigurverk, sem heitir t. *(Chronometer). Urs.* 187$_{30}$.

tímanlega, adv., *betids, tidlig:* Dinarsade vaknaði tímanlegar enn vant var *Þús.* 1, 56$_{16}$. Ef þú kemst af stað í þá ferð t. á engjaslætti *PS. Ast.* 250$_{11}$.

tímanleiki, m., *Timelighed:* Hin prentuðu eintök reglugjörðarinnar í söfnum . . . hafa háð verið því sama lögmáli tímanleikans sem alt annað líkamlegt *Av.* 14, 158$_{24}$.

tímareikningur (-s), m., *Tidsregning:* Fyrir fám árum breyttu Japanar tímatali sínu úr tunglárum í réttan tímareikning *Ið.* 3, 262$_{11}$.

tímarit, n., *Tidsskrift:* til að fá kaupendur að þessu tímariti *Fjöl.* 1, 4$_{17}$. kirkjulegt t. sætti kirkjan á Íslandi að fá sem allra fyrst *Ald.* 1, 185$_{1}$.

tímaröð (-raðar), f., *Tidsfølge:* það sem erfiðast var við að eiga, þegar langt leið frá, var þó t. og tímatal *FJ. BÍ.* 1, 50$_{24}$.

tímasjá (-r, -r), f., *Kronoskop:* T. (chronscop) heitir rafmagns-áhald eitt er fundið er fyrir skömmu og einkum haft til að mæla hraða á byssukúlum *Fk.* $^{27}/_{2}$ 86, 15a$_{56}$.

tímaskeið, n., *Tidsrum:* Þeir sem dást að stjórnarbyltingunni miklu ætla, að hún hafi verið hið glæsilegasta og frægasta t. á seinni öldum *Ið.* 3, 296$_{22}$.

tímaskifting (-ar), f., *Tidsinddeling:* Að þessu hafa og allar þjóðir gefið mestan gaum í upphafi og markað þar af hina fyrstu tímaskiptingu *Av.* 6, 133$_{24}$.

tímaspillir (-s *el.* -rs), m., *Tidsspilde:* bökum vjer þeim bæði kostnað og tímaspilli *JJ. EML.* 2$_{14}$. allt það eignatjón og tímaspilli *MJ. Bfr.* 370$_{7}$.

tímastíll (-s, -ar), m., *Timestil, Stil skreven i Undervisningstimerne paa Skolen:* Í neðstu bekkjunum . . . eru tímastýlar hafðir, en engir heimastýlar *Av.* 7, 112$_{19}$.

tímatal, n., *Tidsregning:* Frá þeim flótta telja Múhameðstrúarmenn t. sitt *PM. Ág.* 112$_{6}$. tímatalinu var breytt 229$_{20}$.

tímatalsfræði, f., *Kronologi:* Jos. Scaliger . . . er sannlega má segja um, að hann sé höfundr hinnar nýjari t. *Av.* 6, 157$_{17}$.

tímatöf (-tafar, -tafir), f., *Tidsspilde:* með miklum erviðleikum, kostnaði og t. *Fjöl.* 3, 2, 20$_{22}$.

tímavilla, f., *Tidsregningsfejl, Anakronisme:* það rit hefir ofmarga galla, hugsunarvillur og tímavillur *Fk.* $^{18}/_{1}$ 88, 5a$_{56}$.

timbur, n., *Tømmer.*

timbureekla, f., *Tømmermangel:* Þá eru aðrir, sem kenna hafísnum og timbureklunni um, að landið sje strjálbygðara nú en á tíundu og elleftu öld *JT. PoS.* 1$_{12}$.

timburhús, n., *Tømmerbygning, Træhus, Træbygning:* í öðrum kauptúnum eru líka t. *LÍ.* 35$_{19}$. á öðrum stöðum t. *AÓ. Af.* 151$_{12}$.

timburhöggvari, m., *Tømmerhugger:* Einusinni var t. í Bagdad *Þús.* 1, 186$_{5}$.

timburmaður, m., *Tømmermand:* timburmenn, steinhöggvarar og daglaunamenn *Sm.* 59$_{3}$. timburmaðurinn eða húsasmiðurinn *TB.* 7, 142$_{31}$.

timbursmiður (-s, -ir), m., *Tømmermand:* Timbursmiðir og bátstjórnarmenn eru hjer sem á öðrum skipum *Fjöl.* 1, 54$_{4}$.

timburþak, n., *Tømmertag, Trætag:* t. fyrir torfþak *AÓ. Af.* 182$_{12}$.

tímga (a), vt., *opdrætte, opelske:* lagði hann svo tugum ára skipti stund á að t. bæði dýr og plöntur *Alm.* 85, 31$_{19}$. — V. refl., tímgast *voxe, trives, udvikle sig; forplantes:* korn-

ið og grasið t. bezt í slíkum jarðvegi *Av.* 6, 106$_{20}$. þau (ɔ: dýrin) t. síðar, er þau eru upprunnin, annaðhvort fyrir egg eða hrogn *Sw. VE.* 187$_{11}$.

tímg|un (-**anir**), f., 1. *Trivsel, Vækst, Udvikling:* áheit þeirra . . . lutu tíðum að þrifum og t. jarðargróðans *Stoll* 36$_{34}$. — 2. *Forplantning*: hvert dýr fær sæxlunarfæri og meðul til tímgunar ásamt með innýflum sínum *Sw. VE.* 187$_{14}$.

tímgunarmeðal, n., *Forplantningsmiddel:* hvortveggja myndin tekur á móti tímgunarmeðulum, svo lengi sem hún er til *Sw. VE.* 191$_{6}$.

tími, m., 1. *Tid.* — 2. *Time*: þá verður sú stjarnan . . . lengur en tólf tíma á lopti *BJ. St.* 3$_{9}$.

tína (a), vt., *fortinne*: tin er mjög notað til að t. með járnplötur og eirkatla *StN.* 1, 96$_{12}$.

tína (í), vt., *plukke*: er eg tindi þessi blóm og rósir í garðinum okkar *Blk.* 36$_{9}$. V. refl.: tínast í burtu *gaa bort en for en, lidt efter lidt:* menn fóru smátt og smátt að tínast í burtu *JT. PoS.* 62$_{15}$.

tinda (a), vt., *forsyne med Tænder:* hann tindaði hrífur *PS. Ast.* 170$_{35}$.

tindabikkja, f., = tindaskata. *Gr. Df.* 93$_{24}$.

tindalaus, a., *uden Tinder, uden Bjærgtinder:* Bak við dalinn er Vatnajökull hér fremur lágur og t. *Av.* 20, 19$_{24}$.

tindaskata, f., *raja fullonica, Gøgerokke. Mohr* 56$_{10}$.

tindóttur, a., *takket*: á efsta hnúki hins tindótta Ólymps *Il.* 1, 22$_{3}$. þessi tindóttu fjöll *Av.* 20, 8$_{17}$.

tindra (a), vi., *tindre, funkle, straale:* enda tindraði það (ɔ: demantsmenið) á hálsi hennar *Þús.* 2, 120$_{17}$. Blástjarnan þó skarti skær, | hún skal ei framar pína | sjón mína; | því aðrar fegri eru tvær, | er mjer t. miklu nær *BT.* 191$_{11}$. Augu þín t. *ST.* 35$_{14}$. því logar t. yfir dalnum öllum *Tegn. Frþ.* 160$_{1}$.

tinna, f., *Flint*: ófægðar steinflísar, klofnar úr öðrum steinum, helzt tinnu *PJ. Ns.* 47$_{5}$.

tinnáma, f., *Tingrube:* nýlega hafa fundist tinnámur miklar *Fk.* $^{9}/_{4}$ 88, 44a$_{5}$.

tinnubyssa, f., *Flintebøsse:* Því næst lét hann á flekann nokkrar tinnubyssur *Rób.* 34$_{1}$.

tinnugler, n., *Flintglas*: Dolland . . . reindi samt þetta á tinnugleri *Urs.* 163$_{1}$. úr hinni síðari blönduninni (verður) t. *StN.* 1, 83$_{7}$.

tinnulag, n., *Flintlag*: Krítarlög og tinnulög myndast enn í dag í dýpstu höfum *Av.* 6, 76$_{21}$.

tinnuvopn, n., *Flintvaaben*: á mörgum beinum dýra þessara má finna för eptir tinnuvopnin *Av.* 6, 99$_{33}$.

tinskeið (-**ar**), f., *Tinske*: það glamraði í tinskeiðunum *Hd.* 53a$_{9}$.

tinsteinn (-**s**), m., *Tinsten:* Tin fæst einkum úr tinsteini *StN.* 1, 96$_{17}$.

tinsýringur (-**s**), m., *Tinilte:* Tinsteinn er t. *StN.* 1, 96$_{18}$.

tin|un (-**anir**), f., *Fortinning.*

tipla (a), vi., *gaa med lette Skridt.*

tirjóttur, a., *(bruges især om Töj el. Klædningsstykker) tjavset, laset:* hann (ɔ: veggurinn) var tirióttur af elli *HF. Kv.* 1, 121$_{7}$.

tirjur, f. pl., *Laser:* í því hörkufrost kom, sem héladi hann (ɔ: veggurinn) og tiriurnar *HF. Kv.* 121$_{9}$.

tíst, n., *Kvidder:* (hann) heyrði ekkert nema t. í einum og einum

smáfugli *TÞH. SoÆ.* 73$_{11}$. Heyrist manns ei málið | mjúku fyrir tísti *GTh. Lm.* 303$_{19}$.

tísta (í), vi., *kvidre.*

títa, f., *tringa:* Titur *(Tringa)* hafa langt nef eða lítt bogið *Gr. Df.* 62$_{19}$.

titilblað, n., *Titelblad:* Nú er oss það síðast sagt þeim sé á hraði, | til mun næstum titilblaðið *JT.* 305$_{4}$.

titlingur (-s, -ar), m., *Spurv:* þángað til hann var orðinn á stærð við titling *Þs.* 1, 337$_{20}$.

titra (a), vi., *sitre:* titrandi lífsins æðar slá *KJ.* 24$_{6}$.

titring (-ar), f., *Sitren, Vibration:* Ljósið er eigi annað en t. á ljósvakanum *Av.* 6, 68$_{6}$.

titringur (-s), m., *Sitren, Svingning, Vibration:* Sú líking, sem er á milli lita og hljóða að því leyti, að hvorttveggja er framkomið af titringi, hefir einu sinni leitt fram kátlega hugmynd *Gr. Kv.* 101$_{20}$.

titr|un (-anir), f., *Sitren, Bæven, Gysen:* með ótta' og t. aðgæt þú, | hvort eigi sjertu' í voða *Sb.* 249, 1$_{3}$. en málið smeika | á munni dó með t. veika *TB.* 17, 209$_{25}$.

títt, adv., *tit, ofte;* comp. tíðar *tiere, oftere:* Tárin fjellu nú tíðar *TÞH. Dr.* 1, 2, 28$_{5}$.

tituprjónn (-s, -ar), m., *Knappenaal:* eptir verða ölhúsdónar | og svo drottins tituprjónar *JT.* 180$_{20}$. Mætti jeg vera svo frí og biðja um eitt brjef af tituprjónum *ÞJ. MV.* 18$_{18}$. Tituprjónninn er lítill og auðvirðilegur hlutur, þegar hann er í fótum *Sm.* 85$_{17}$.

tituprjónshaus (-s, -ar), m., *Knappenaalshoved:* steinkornin eru optast á stærð við t. *ÞTh. Jf.* 12$_{22}$. Í annað glasið látum vjer saltkorn, ekki stærra en t. *StN.* 1, 39$_{2}$.

tíu, num. card., *ti.*

tíufjórðungavætt (-ir), f., *Centner:* að þola hérumbil 300 tíufjórðungavætta þrýstingu *Fisch. Ef.* 136$_{12}$.

tíund (-ir), f., *Tiende:* t. af fimm hundruðum *LHA.* 3, 217$_{6}$.

tíunda (a), vt., *angive til Tiende:* Hver maður . . ., sem á 60 álna eða hálft hundrað í tíundbæru lausafje, skal tíunda það á hverju ári *LHA.* 3, 214$_{23}$.

tíundandi, m., *Tiendeyder:* í þeirri þinghá, sem t. á lögheimili í *LHA.* 3, 217$_{8}$.

tíundarbær, a., *tiendepligtig:* gjaftolluriun, sem eptir gamalli venju er goldinn af öllu tíundarbæru lausafje *LÍ.* 77$_{22}$.

tíundarframtal, n., *Tiendeangivelse:* að gjöra rjettarrannsókn um t. manna *LHA.* 3, 216$_{9}$.

tíundarskýrsla, f., *Tiendefortegnelse:* skal telja hann (ɔ: leigupeninginn) sjer í tíundarskýrslunum *LHA.* 3, 216$_{20}$.

tíundatakandi, m., *Tiendetager:* nema allir tíundatakendur leyfi *LHA.* 3, 216$_{25}$.

tíundbær, a., = tíundarbær: í tíundbæru lausafje *LHA.* 3, 214$_{23}$.

tíutíu, num. card., *ti Tiere, Hundred; bruges som uböjeligt Adjektiv:* auktu tölu aptur með þúsund | og aptur t., | enn þá kossum þúshundruð | og enn þá t. *BT.* 245$_{16}$.

tjá, f. *el.* n., *Forvirring, Oprør:* Kynni svo til ad bera, ad adkomandi ormur eda fluga kiæmi inní stockinn, þá er allt á tjá og tundri *HF. Kv.* 1, 72$_{16}$. þá var allt á t. og tundri *Ió.* 3, 291$_{15}$. Allt komst

á t. og tundur í höfuðstaðnum *HP. Gr.* 10₂₀.

tjá (tjái, tjáum; tjáði, tjáðum; tjáður), 1. vt., *te, vise; meddele.* — 2. *hjælpe, nytte*: að tarna tjáir ekki *Ss. Ef.* 1, 156₂₄. það tjáði ekki, að málaranum var sýnt fram á, að 214₁₉.

tjald, n., 1. *Telt.* — 2. *Forhæng.*

tjalda (a), 1. vi., *opslaa et Telt.* — 2. vt., *tjælde, behænge med Tæpper.*

tjaldgerðariðn, f., *Teltmageri, Teltmagerhaandværk:* auk þess lærði hann tjaldgjörðariðn *HH. Ks.* 18₇.

tjaldgerðarmaður, m., *Teltmager*: Akvilas var tjaldgjörðarmaður *HH. Ks.* 23₃₁.

tjaldhimin (-himins, -himnar), m., *Tronhimmel:* Falskalifinn settist í gullið hásæti, alsett perlum og gimsteinum, undir grænum tjaldhimni *Þús.* 2, 114₂₅.

tjaldhæll (-s, -ar), m., *Teltpæl*: Ekki var hægt að festa tjaldhælana *Av.* 19, 114₅.

tjaldur (-s, -ar), m., *haematopus ostralegus, Strandskade. Mohr* 49₅. *Faber* 21₇. *Gr. Df.* 62₁. *Gr. Sk.* 95, 39₁₈.

tjara, f., *Tjære.*

tjarnaelting, f., *equisetum fluviatile. Mohr* 222₂₀.

tjarnastör (-starar), f., *carex acuta. Mohr* 213₁₁.

tjóðra (a), vt., *töjre*: (kálfurinn) var tjóðraður í túninu *Þs.* 1, 387₆. þar sem hún (ɔ: kýrin) gekk tjóðruð *Dægst.* 53₄.

tjóður, n., *Töjr.*

tjóðurband, n., *Töjr*: Maðurinn getur ekki tekið eðlilegum framförum í tjóðurbandi ófrelsis *Sm. Hþs.* 127₅.

tjón, n., *Tab, Skade.*

tjónkast (a), v. refl., *være muligt*: þar eð ekkji t. að herða fiskjinn firir þjófnaði og stjórnleysi *Fjöl.* 4, 3, 39₁₂.

tjörugerð (-ir), f., *Tjærekogning:* tjöru- og bikgjörð *LHA.* 3, 87₂.

tjöruspýta, f., *Tjærepind*: en í öðru munnvikinu hafði hún langa tjöruspýtu, sem logaði á og lýsti henni við verkið *TÞH. Dr.* 1, 2, 75₁₂. Hún kveikti á nýrri tjöruspýtu 76₁.

tóbak, n., *Tobak*: enda er t. engin nauðsynjavara *TÞH. Dr.* 1, 2, 117₁₂.

tóbaksbaukur (-s, -ar), m., *Slags Tobaksdaase*: kom nú á lopt fallegasti hópur af tóbaksbaukum *PS. Ast.* 158₈.

tóbaksdósir, f. pl., *Tobaksdaase*: framan til á borðinu liggja stórar t. úr silfri *PS. Ast.* 128₂₆.

tóbakslauf, n., *Tobaksblad*: Íngveldur var jafnan vön að stinga að henni tóbakslaufi *JT. PoS.* 30₁₉.

tóbakslaus, a., *blottet for Tobak:* eg er alveg t. *Ið.* 3, 85₉.

tóbaksleysi, n., *Mangel paa Tobak.*

tóbakspípa, f., *Tobakspibe:* Hver maður gengur með þriggja álna langa tóbakspípu *Ið. SG.* 88₂₂.

tóbaksreyking (-ar), f., *Tobaksrygning:* til útrýmslu tóbaksreykinga *Ið.* 1, 49₄. hvort t. er leyfð *KJ. Uf.* 36₂₄.

tófa, f., *Ræv*: Hjer var íslenzk tóa *KJ. Uf.* 55₈. er það tóan *Av.* 4, 87₇.

toft (-ir), f., *udtales nu* tótt.

tófugras, n., *phleum alpinum, Rottehale. Mohr* 155₁₈. *Grl.* 123₂₂.

tófuskott, n., *Rævehale*: þeir binda tóuskótt á húu þess sem hræddur er *Fjöl.* 1, 174₁.

tog, n., *stride Dækhaar over den fine Uld*: Dessi 'tops and noils' samsvara alls ekki 'togi' og 'þeli' *Av.* 19, 245$_{17}$.

toga (a), 1. vt., *strække, udstrække.* — 2. vi., t. í e-ð *søge at trække noget til sig*: jafnstórir líkamir, sem mislángt eru frá sama hlut, t. misjafnt í hann *Urs.* 95$_{24}$. togast á *virke paa hinanden ved gensidig Tiltrækning:* øblin, er toguðust þverbeint á 101$_{18}$. sem fætur toga *over Hals og Hoved*: og allir flýðu sem fætur toga *Ald.* 2, 6$_{28}$.

toghár, n. pl., = tog: toghárin hverfa á burt *Av.* 12, 79$_{30}$.

togi, m., *Töje*: af hverjum toga þetta afsvar var spunnið *Aarsagen til dette Afslag PP. NS.* 48$_{22}$.

toginleitur, a., 1. *som har aflangt Ansigt:* t. og mjódreginn á yfirandlit *Ss. Íf.* 1, 6$_{18}$. — 2. *langagtig:* þótt fölva brygði yfir toginleitu ásjónurnar *Eimr.* 2, 35$_{15}$.

tól, n., (*e.* tool), *Værktöj, Instrument.*

tólasmiður (-s, -ir), m., *Instrumentmager:* að endingargóðar hörundsdælur fást hjá tólasmiðum *Íf.* $^{11}/_{7}$ 96, 190a$_{16}$.

tólf, num card., *tolv.*

tólffótungur (-s, -ar), m., *Slags Larve.*

tólfþumlungaþarmur (-s, -ar), m., *Tolvfingertarm*: Sá hluti, sem tekur við af maganum, er nefndur t. *JJ. EML.* 87$_{16}$.

tólg, f., *Talg, Tælle:* Hvað er sauðurinn annað en verkfæri ullar, tólgar, kjöts, skinns og mjólkr? *AÓ. Af.* 175$_{11}$. ásamt sódanum, blóðberginu og tólginni *EB. Kf.* 36$_{26}$.

tólgarbræðsla, f., *Smeltning af Talg:* Hið sama er um lýsis- og tólgarbræðslu *LHA.* 3, 87$_{2}$.

tólgarbræðsluhús, n., *Talgsmelteri:* t. og kertasteypuhús *LHA.* 3, 91$_{18}$.

tólgarkerti, n., *Tællelys:* tylgiskerti logar betr . . . enn jafnstórt t. *Ið.* 3, 142$_{19}$.

tolla (a), vt., *lægge Told paa*: tollaðar vörur *fortoldede Varer.*

tolla (i), vi., *hænge fast.*

tollfjandi, m., *Toldfjende, Toldbekæmper:* og urðu tollfjendur fleiri enn tollvinir *Skír.* 91, 46$_{21}$.

tollfrelsi, n., *Toldfrihed:* Svíar fengu t. fyrir öll skip sín í Eyrarsundi og báðum Beltum *PM. Ág.* 282$_{3}$.

tollgreiðandi, m., *Toldbetaler:* skal t. borga hæsta gjald *StA.* 76. 52$_{26}$.

tollgreiðsla, f., *Erlæggelse af Told:* nú vildi hann verða laus við tollgreiðsluna *Skír.* 55, 28$_{24}$.

tollheimta, f., *Indkrævning af Told.*

tollheimtumaður, m., *Tolder:* máttu því tollheimtumenn taka margt óhugnaðarorð af faranda og komanda *LLH.* 64$_{6}$.

tollheimtuþjónn (-s, -ar), m., *Toldbetjent*: er tollheimtuþjónunum boðið að huga vandlega að öllu *Skír.* 84, 42$_{20}$.

tollhækk|un (-anir), f., *Toldforhöjelse*: Enn hefir B. borið upp lög um t. og nýjar tollálögur *Þj.* $^{26}/_{3}$ 79, 34a$_{48}$.

tollkjör, n. pl., *Stilling med Hensyn til Toldafgifter. Av.* 19, 194$_{17}$.

tolllög, n. pl., *Toldlov:* Margar aðrar breytingar voru gerðar á tollögunum *Skír.* 55, 31$_{21}$.

tolllöggjöf (*g. sg.* -gjafar), f., *Toldlovgivning:* tolllöggjöfin 6. febr. 1872. *MJ. Bfr.* 199$_{2}$.

tollmál, n., 1. *Toldsag*: Hann

gekk berserksgang í tollmálunum *Fk.* 20/10 86, 77a25. — 2. n. pl., *Toldvæsen:* fjárhagsstjórn, t., póstmál *Skír.* 85, 7912.

tollrannsókn (-ir), f., *Toldundersøgelse:* eptir að tollrannsóknin er á enda *LHA.* 8, 124a.

tollsamband, n., *Toldforening:* í einu tollsambandi *Skír.* 85, 7915.

tollsamningur (-s, -ar), m., *Toldtraktat:* þau árin, sem t. var milli Englands og Spánverja *Av.* 19, 19411.

tollskrá (-r, -r), f., *Toldseddel:* á tollskrám þeim og vöruskrám, sem skip eiga að hafa með sjer *StA.* 76, 52a2.

tollskyldur, a., *toldpligtig:* að engar tollskyldar vörur komist á land *KJ. Uf.* 4a5. tollskyldar vörur *Sv. Íf.* 1, 254a.

tollsmygill (-smygils, -smyglar), m., *Smughandler:* Þetta voru tollsmyglar, er voru að herða heim til sín *Sv. Íf.* 1, 253a1. einhver hinn hugrakkasti og ráðkænasti t. 256a7.

tollstríð, n., *Toldkrig:* Næsta ár byrjaði tollstríðið milli ríkjanna *Av.* 19, 214a4.

tollsvik, n. pl., *Toldsvig:* hafði Schellenburg því heldur viljað missa aleigu sína en að þeir fjelagar yrðu uppvísir að tollsvikum *Sv. Íf.* 1, 257a2.

tollsvikinn, pp., *indsmuglet:* hafði hann rakað saman auð fjár á tollsviknum vörum *Sv. Íf.* 1, 257a5. Faðir minn verzlaði með þessar tollsviknu vörur 262a2.

tolltekja, f., 1. *Oppebørsel af Told:* Það var vandi hjá Rómverjum, að riddarar skyldi hafa tolltekjuna *LLH.* 64a. — 2. *pl.* tolltekjur *Toldindtægter:* eru tolltekjurnar að meðaltali ár hvert rúmar tvær miljónir dala *Skír.* 55, 23a1.

tolltökustaður (-ar, -ir), m., *Toldsted:* í öllum höfnum og tolltökustöðum *Skír.* 84, 42a0.

tollþjónn (-s, -ar), m., *Toldbetjent:* tollþjónar Frakka skyldu og heimta þar toll *Hd.* 16a8. Tollþjónar í einkennisbúningi koma þegar fram á skipið *KJ. Uf.* 4a4.

tóm, n., 1. *tomt Rum:* Nem í burtu rúm og neita alveg tómi *Sv. VE.* 41a4. að tómið í pípunni dragi vatnið að sjer *Björl.* 7a1. — 2. *Fritime; Leilighed.*

tómhendur, a., *tomhændet:* til að safna sér því ætilega er til er á jörðunni handa tómhentum manni *AÓ. Af.* 159a6. Lótan fór aldrei tómhentur úr kaupstað *Dv.* 5, 1a9.

tómhús, n., *Fiskerhytte uden Besætning af Kreaturer:* Í byrjun 18. aldar voru og t. við sjóinn . . . orðin allmörg *TB.* 4, 186a2.

tómlegur, a., *som gör Indtryk af Tomhed, trist, glædeløs:* það er annars von, að þér þyki heimkoman nokkuð tómleg í þetta sinn *PS. Ast.* 256a6.

tómleiki, m., *Tomhed:* mátti þá sjá mismuninn frá auðninni og tómleikanum sem er til fjalla og dala *LLH.* 89a8. Jafnvel þeir, sem tala um tómleika, hugsa sér þó stað eða rúm fyrir sjálfan þennan tómleika *TB.* 6, 69a2.

tómleikur (-s), m., *Tomhed:* En hvað er tómleikurinn? *TB.* 6, 77a2. sjálf gjörir hún (ɔ: trúin) ekkert fyrir skynsemi vora eða hjarta, annað en að halda vörð um tómleik þeirra *Mill* 83a.

tómstund (-ir), f., *Fritime:* Fyrir því notar hann allar þær tómstundir . . ., er hann hefir afgangs

frá því að vinna fyrir bráðustu og brýnustu lífsnauðsynjum sínum *AÓ. Af.* 172$_{16}$.

tón, n., *Mesning*: sálmasöngur, t. og prédikunarorð *Ið.* 1, 17$_{18}$. Söngurinn sjálfur var líkari tóni en eiginlegum söng *HH. Ks.* 57$_{4}$.

tóna (a), vi., *messe*: Les og tónar líkt og ber *Núm.* 15, 38.

tónaskáld, n., *Tonedigter, Komponist:* þessar sömu verur gjörast listamenn og t. *Spenc.* 35$_{80}$. Hann hafði þá þegar kynnzt Richard Wagner, tónaskáldinu frægu *Skír.* 87, 108$_{5}$.

tónasprotí, m., *Taktstok*: að allir hinir frönsku blaðaritstjórar . . . væru Boulanger háðir, ljekju hljóðfæri sín eptir tónasprota hans og nótum *Skír.* 87, 62$_{25}$.

tónaverk, n., *Toneværk*: mörg ágætlega samin rit um t. annara meistara *Skír.* 87, 109$_{17}$.

tónbíl, n., *Interval*: það eru þau hlutföll, sem köllud eru t. *Fisch. Ef.* 195$_{27}$.

tónbœn (-ir), f., *Kollekt, Alterbön:* þær tónbœnir, sem eru, sýnast flestar eða allar mega halda sæti *Kb.* 1, 26$_{15}$.

tónfrœði, f., *Tonelære*: hann hafði þar tilsögn af Spohr (í Kassel) í tónfrœði og hljóðfæralist *Skír.* 81, 142$_{22}$.

tónhæð (-ir), f., *Tonehöjde:* hver hamar svarar til vissrar tónhæðar *PJ. Ns.* 34$_{19}$.

tónkvísl (-ir), f., *Stemmegaffel*: Flestar tónkvíslir hafa í sér tóninn *a. Fisch. Ef.* 203$_{35}$.

tónleikasmiður (-s, -ir), m., *Komponist*: Tónleikasmiðirnir Stjajkoffski og Rúbínstein eru heimsfrægir menn *Skír.* 88, 58$_{23}$. N. V. Gade, mesti t. Danmerkur 91, 53$_{30}$.

tónleikur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Syngespil, Opera*: Hann hefur að eins smíðað einn tónleik, 'Mariotta' *Skír.* 91, 54$_{24}$.

tónlist, f., *Tonekunst*: Friðrik annar iðkaði sjálfr bæði t. og vísindi *Ið.* 1, 307$_{16}$. því nær allar skemtanir einstakra manna, einkannlega t., dans *Mill* 172$_{21}$.

tónlistarmaður, m., *Tonekunstner:* Friðrik var í þessu ólíkr Karli keisara 5., sem titlaði tónlistarmennina ýmsum óvirðilegum aukneínum *Ið.* 1, 307$_{10}$.

tónlistarmeistari, m., *udmærket Tonekunstner*: hinn mesti t. *Skír.* 87, 109$_{8}$.

tónn (-s, -ar), m, 1. *Tone (i Musiken)*: tónarnir geta aptur verið veikir og sterkir eptir þunga loptbylgjanna að utan *PJ. Ns.* 34$_{21}$. — 2. *Stemme, Tone*: Hann spurði þá í rólegum tón: 'Hvað var það, sem þið sögðuð við mig?' *Ið.* 4, 376$_{16}$. — 3. *Tonen i et Skrift*: Jeg meina ekki, að líkur t., sem er í þeirri grein, eigi við í veraldlegum dagblöðum *Þj.* $^{22}/_{10}$ 86, 185c$_{16}$.

tónskáld, n., = tónaskáld: Ekkert danskt t. var jafnfrægt í útlöndum *Skír.* 91, 54$_{21}$.

tónsmíði, n., *Tonedigt, Musikstykke*: T. hans eru sum þjóðleg og norrœn í anda *Skír.* 91, 54$_{24}$.

tóntegund (-ir), f., *Toneart:* síðan kyrjuðu borðgestirnir upp allir í einu ýms lög í öllum tóntegundum *Ið.* 4, 391$_{30}$.

tópas (-s), m., *Topas*: Dúkurinn var gullofinn og skreyttur smarögðum og tópösum *Þús.* 3, 28$_{24}$.

topphorn, n., *Topvinkel:* T. eru þau horn nefnd, sem eru öndverð hvort öðru með sama odda og álm-

um framlengdum hvorri af annari *Hemp.* 50₁₀.

toppmyndaður, a., *kegleformet*: toppmyndaðir hnúkar *Av.* 20, 68₂₀.

toppskarfur (-s, -ar), m., *pelecanus cristatus, Topskarv. Mohr* 33₂. *Faber* 53₂₀. *Gr. Df.* 64₁₉. *Gr. Sk.* 95, 43₂₃.

toppur (-s, -ar), m., *Top; Lok.*

toppönd (-andar, -endur *el.* andir), f.; stóra t. *mergus merganser, gul Skallesluger. Mohr* 26₂₄. *Faber* 64₇. *Gr. Df.* 69₅. Litla t. *mergus serrator, Fiskeand. Gr. Sk.* 95, 51₁₄.

tor-, *uadskilleligt Præfix, som svarer til det græske δυς og som betegner Vanskelighed ved Udførelsen af en Handling; sættes foran part. præt. el. et Adjektiv, f. E.* torskilinn *δυςξύνετος*, torfundinn *δυσεύρετος*, tornæmur *δυσμαθής*.

tóra (i), vi., *friste Livet, vegetere;* þeir, sem eptir tórðu, gátu ekki komist ifir allt *Fjöl.* 5, 1, 23₂. bóndanum (er) skamtað það minnsta sem má til þess að hann geti tórt á með hyski sínu *Iö. SG.* 28₁₂. eptir dauðann tórir öndin . . . ein saman í undirheimum *Stoll* 19₁₄.

torf, n., *Græstörv.*

torfa, f., 1. *aflangt Stykke Græstörv.* — 2. *Fiskestime:* Torfu sje jeg aðra, | torfu sje jeg þriðju *BT.* 81₁₆. — 3. *Flok (af Marsvin)*: Jafnskjótt sem menn urðu varir við að torfan var komin inn undir land *Fr.* 78, 19₁₇.

torfbær (-jar, -ir), m., *Jordhytte*: gaflar snöru víða fram að götunni líkt og stafnþil á íslenzkum torfbæjum *KJ. Uf.* 61₃₁.

torfenginn, pp., *vanskelig at anskaffe.*

torfengni, f., *Vanskelighed ved at anskaffe*: erfiði, nytsemi, t., sjaldgæfni *AÓ. Af.* 118₁₄.

torfgrafarálft (-ir), f., = óðinshani *Gr. Sk.* 95, 43₁.

torfljár (-s, -ir), m., *Le, hvormed Græstörv skæres op:* Og er hann kemur í bæardyr, þrífur hann torfljá *Þs.* 1, 77₄₁.

torfþak, n., *Jordtag*: timbrþak fyrir t. *AÓ. Af.* 182₁₂. annaðhvort með torfþaki eða stráþaki *Fk.* $^{7}/_{10}$ 85, 70b₅₈.

torg, n., *Torv.*

torga (a), vt. med dat., 1. *spise op*: og getið þið torgað öllu þessu sjálf? *Iö.* 3, 269₁₉. — 2. *modtage fuldstændig:* vindum þráu voðin háa valla torgar *Núm.* 13, 55.

torgengur, a., *vanskelig at bestige, ikke letfremkommelig:* er mjög torgeingt að þeim (ɔ: fossunum) tveimur, en ógeingt að hinum efsta *Þs.* 1, 248₁₂.

torgætni, f., *Vanskelighed ved at faa*: t., torfengni, sjaldgæfni *AÓ. Af.* 146₁₈.

torhöfn (-hafnar), f., 1. *Tæring, Svindsot.* — 2. *Vantrivsel:* Í öðrum hrútnum var mesta t., en hinn þreifst prýðilega *Ífl.* $^{20}/_{6}$ 96, 165a₁₉. Þessi t. og deyfð mun auðsæ á þeirri kynslóð, sem nú er uppi *Fk.* $^{15}/_{10}$ 95, 169b₃₄.

torkennilegur, a., *vanskelig at genkende*: þau voru orðin mjög torkennileg *PP. Sms.* 161₃₄. þó hann sje orðinn mjög breyttur og t. *TB.* 12, 122₁₄.

torleystur, a., *tungtopløselig:* sum (efni) eru torleyst í vatni *StN.* 1, 39₁₆.

torlæknaður, a., *vanskelig at helbrede*: veikin er svo hættuleg og torlæknuð, að *Eimr.* 1, 33₃₃.

tormerki, n. pl., *Modgrunde; telja öll t. á einhverju anføre alle mulige Grunde for at vise Vanskeligheden ved el. Uudførligheden af et Foretagende:* Móðir hans taldi öll t. á *TÞH. SoÆ.* 31₂₅. Stjórnin taldi öll t. á því *Ið.* 3, 253₃₀.

tornæmur, a., *tungnem*: Halldór minn er tornæmari *TÞH. BS.* 203₁₇.

torsénn, pp., *vanskelig at se:* Eyðingin er hér óbein og því torsén *AÓ. Af.* 14₂₅.

torskilinn, pp., *vanskelig at forstaa*: skáldrit hans eru torskilin og óaðgengileg *Skír.* 90, 106₉.

torsýnn, a., = torsær: er torsýnt, hvernig þessu starfi náðarinnar er haldið við í sálunni *FP.* 25₁₂.

torsær (-jan), a., = torsénn: óbein eyðing og torsæ *AÓ. Af.* 14₂₂.

tortíma (í), vt. med dat., *ombringe, ødelægge.*

tortíming (-ar), f., *Ødelæggelse, Tilintetgörelse; Undergang*: Hún frelsaði Gyðinga, landa sína, frá dauða og tortímingu *Tang* 79₂.

tortrygð, f., = tortryggni: svo hrind nú t. úr hryggu sinni *Nal* 79₁₆.

tortryggilegur, a., *mistænkelig*: (hann) hefir nú gjört sig mjög tortryggilegan í augum lögreglustjórnarinnar *PP. NS.* 58₉. til þess að gjöra þá tortryggilega í annara augum *JG. Hv.* 51₆.

tortryggileikur (-s), m., *Mistænkelighed.*

tortrygging (-ar), f., *Mistænken, Mistanke:* t. gagnvart Austurríki og Þýzkalandi *Skír.* 87, 26₂₅.

tortrygginn, a., *mistænksom*: hún fór þá aptur að verða tortryggin *Sak.* 25₁₄.

tortryggja (í), vt., *mistænke:* þá er ekki trútt um, að menn tortryggi hann *Skír.* 84, 73₁₇.

tortryggni, f., *Mistænksomhed:* T. keisarans og ágirnd kom honum til að dæma nokkra kristna menn í útlegð *HH. Ks.* 48₂₆. Sakleysi gerir alla t. máttvana *HD. MíH.* 39₁₁. ófriður og t. rótfestast milli þeirra *Sm.* 99₉.

torveldi, n., *Vanskelighed:* að sigrast megi á þessu t. *Ið.* 2, 82₆.

torveldleiki, m., *Vanskelighed:* Allir torveldleikar þessir valda oss fyrirhafnar *AÓ. Af.* 146₁₉.

torveldni, f., = torveldi: Tíðka til ok frá | utan torveldnis | illfúsir andar | yfirför hennar *Mult. Pdm.* 54b₇.

tóskaparmaður, m., *Uldarbejder:* spunvélin og prjónvélin (verður til niðurdreps) tóskaparmönnunum *AÓ. Af.* 152₂₀.

tóskapur (-ar), m., 1. *Uldarbejde*: mjög hefir hnignað ýmsri kunnáttu landsmanna, einkum tóskap og vefnaði *Ið. SG.* 71₂. — 2. *uldne Varer*: þar til andvirði fyrir tóskapinn er aftr komið í vasann *AÓ. Af.* 96₂₄.

tóspunavél (-ar), f., *Uldspindingsmaskine*: svo sem ef menn taka vildi hér upp tóspunavélar *AÓ. Af.* 96₁₉.

toti, m., *Snude*: hvor vill sínum tota fram ota *enhver meler sin Kage, rager Ilden til sin Kage. Fróð.* ²⁰/₂ 86, 342₄₂.

totta (a), vt., *suge*: hann tottaði dálitla reykjarpípu *Ið.* 2, 121₉.

tóvara, f., *Uldvarer*: þar vóru sýndar tóvörurnar frá Íslandi *KJ. Uf.* 61₂₄. smíðisgripum, tóvörum, verzlunarvörum *Br.* 3, 79₅.

tóvélavinna, f., *Arbejde ved Hjælp af Uldtilvirkningsmaskiner:* á skóla

þessum eru verklega kenndar margar handiðnir, svo sem alls konar tóvjelavinna *KJ. Uf.* 40₂₄.

tóvinna, f., *Uldarbejde, Uldtilvirkning*: Það, sem einna fyrst þarf að gera fyrir tóvinnuna, er að endurbæta verkfærin *Av.* 12, 115₉.

tóvinnuvél (-ar), f., *Uldtilvirkningsmaskine*: Ef það kæmi fyrir að pantaðar yrðu tóvinnuvjelar hjá fjelaginu *Av.* 12, 119₃₀.

traðk, n., *Lyd af Fodtrin*: hann heyrði mannamál og t. úti *Þs.* 1, 128₂₅.

traðka (a), 1. vi., *træde, trampe*. — 2. vt. med dat., *overtræde, krænke*: Allir stjórnendur aðrir tröðkuðu grundvallarlögum þeim, sem þeir höfðu undir ritað *Ið.* 7, 61₂₇. til þess að t. rjettindum *JG. Hv.* 41₁₈.

traf, n., *hvidt Törklæde*; *Stykke Linned*.

trafakefli, n., *Manglestok*.

trafaðskjur, f. pl., *Æske til at forvare Linned i*: Einhver kynni að segja, að börnin sjeu of mjög höfð hjer í trafaðskjum *Ið.* 5, 298₂₅.

tralla (a), vi., *tralle*: þar gátu þau sungið og trallað *Eimr.* 2, 81₂₄.

trana f., *Trane*: T. nokkur lét loksins til leiðast *Esóp* 49₉.

trana (a), vt. med dat.; t. e-u fram *fremholde noget*; t. sér fram *trænge sig frem*: vilia þó sifeldlega vera í samqvæmum og t. sér fram *HF. Kv.* 1, 33₁. Hann var einn af þeim, sem aldrei vilja t. sér fram *Skír.* 87, 53₇.

trappa, f., 1. *Trappetrin*: þá voru nú margar tröppur upp að gánga *LLH.* 111₁₇. voru upp að honum (ɔ: legubekknum) tröppur *Þús.* 1, 157₁₆. — 2. *Point*: afbragðsvel, jafnt 8 tröppum *LHA.* 3, 145₂₅.

tráss, n., *Trods*; í trássi við *til Trods for, imod ens Vilje*: að yngismennirnir elti dæturnar í trássi við feðurna *PS. Ast.* 358₁. Hann jók og bjó her sinn í trássi við þingið *Skír.* 89, 42₂₅.

trassa (a), vt., *forsömme, vanrøgte*: þótt menn trassi og niðrniði jarðirnar *AÓ. Af.* 188₄. hve ófyrirgefanlega verzlunarfélagið trassaði stofnanirnar *Safn* 3, 91₁₂. Er sem hann hafi þá fremr farið að t. að færa inn í syrpur sínar *GT.* 149₁₀.

trassadómur (-s), m., *Forsömmelighed, Vanrøgt*: Landeigendr geta litið gefið fyrir þá eign . . ., er leiguliði getr gert og gerir ónýta skjótt aftr með vanrækt sinni og trassadóm *AÓ. Af.* 184₇.

trassafenginn, a., *forsömmelig, skødesløs*: hvað jeg hafði verið t. við latínulærdóminn *Ið.* 1, 236₄.

trassaskapur (-ar), m., = trassadómur: Það er hætt við, að það komi af trassaskap og kæruleysi *ÓÓ. Hv.* 26₂₂. svo og t. manna og kæruleysi *Br.* 6, 80₂₄.

trassi, m., *skødesløs Person*: trassinn, sóðinn, jarðvöðullinn *AÓ. Af.* 34₂₂.

traustavinur (-ar, -ir), m., *fortrolig Ven*: þegar þeir menn, sem embættum ráða, veita þau jafnast traustavinum sínum *Skír.* 85, 68₂₂.

traustsmíðaður, pp., *stærktbygget*: í hinni traustsmíðuðu höll *Il.* 1, 53₈.

trébekkur (-jar, -ir), m., *Træbænk*: Í Leith, Edinburgh og víðar . . . eru berir trjebekkir í vögnum 3. flokks *KJ. Uf.* 87₁₄.

trébyrgi, n., *Træskur, Skur*: Hjerna á hliðinni, sem snýr út til kálgarðsins, læt jeg gjöra dyr og setja þar fram af dálitið trjebyrgi *JT. PoS.* 184₄.

trédrumbur (-s, -ar), m., *Træ-*

klods: fleygði hann trédrumb niður í vatnið *Esóp* 11₉.

trefjaefni, n., *Trævlestof*: Aðalefni blóðvökvans er . . . 3. trefjaefnið *JJ. EML.* 23₅.

trefjavefur (-jar, -ir), m., *Trævlevæv*: Þræðir þessir samanstanda af eggjahvítuefni og trefjavef *JJ. EML.* 11₂₀.

tréfætur, m. pl., *Træben, daarlige Ben, daarlig Tilstand*: allt gekk á tréfótum *(alt var i Uorden)* í húsinu *GP. ÞS.* 8₁.

tregalaust, adv., *uden Sorg:* að jeg geti t. skilið við þessa lífs fögnuð *Þús.* 1, 25₁₂.

tregða, f., *Vægring, Uvillighed, Ulyst*: greiddu skuldir þínar bæði seint og illa, ætíð með tregðu *AÓ. Af.* 27₁₈. Hér af leti, heimskan blind | og holdsins tregða kemur *BG. Nj.* 195₂.

tregðast (a), v. refl., *vægre sig ved, undslaa sig for*: þær sveitirnar, er tregðuðust við að þekkjast þá ráðstöfun *Fjöl.* 3, 2, 5₂₁. og tregðist jeg að þjóna þjer *Sb.* 15, 4₃. en störf til sáluhjálpar þörf | vjer tregðumst við að vinna 135, 2₇.

tregi, m., *Sorg.*

treglega, adv., *med Vanskelighed, langsomt*: þó eitthvað virðist að gánga heldur t. *Fjöl.* 2, 3, 49₂₃.

trégrind (-ur), f., 1. *Trægitter*: Fyrir öllum gluggum eru trégrindur *Ið. SG.* 91₂₆. — 2. *Ramme (af Træ):* er það trjegrind með tveimur langrimum *N. Hf.* 89₁₀.

tréhamar (-hamars, -hamrar), m., *Træhammer, Kødhammer*: Allt kjöt verður meyrara, ef það er barið ögn með trjehamri *EB. Kf.* 23₆.

tréhestur (-s, -ar), m., *Træhest:* Albert kom með skipið sitt, trjehestinn sinn og alla rauðflekkóttu hermennina sína *TÞH. SoÆ.* 91₂₂.

treina (i), vt., *spare noget saaledes at det strækker til*: En þótt oss treindist nestið alla leið til tunglsins *Trh.* 9₂₄. hafði jeg þynt með vatni það (ɔ: blekið), sem seinast var eptir, til þess að t. það sem lengst *Rób.* 69₇. t. í sér lífið *friste Livet:* Margir lögðust á náinn til að t. í sjer lífið *Íf.* $^{36}/_{10}$ 89, 341b₅₇.

trékendur, a., *træagtig:* þessi breyting gjörir hið upphaflega trékenda efni að meira eða minna dökkleitum . . . líkama *TB.* 2, 37₄.

trékoppur (-s, -ar), m., *Træbøtte*: hlandinu er safnað og geymt í trékoppum til að þvo úr því *LÍ.* 39₆.

trekt (-ir), f., *Tragt*: Vatnið í trektinni sýnist að sjóða *StN.* 1, 24₅.

trékubbur (-s, -ar), m., *Træstump, Træknub, lille Tømmerstykke:* að draga upp ýmislega lagaða, sívala og margstrenda trékubba *Av.* 7, 99₃.

trélíkneskja, f., *Billede af Træ:* Þeir sýndu honum þá trélíkneskjur *Ið. SG.* 131₅.

trémúr (-s, -ar), m., *Træmur*: að þeir skyldu verjast fyrir innan trémúra Aþenu *PM. Ág.* 32₃.

trémynd|un (-anir), f., *Trædannelse*: sést venjulega trémyndunin í henni (ɔ: þessari kolategund) *TB.* 2, 38₂₄.

tréna (a), vi., *blive haard som Træ.* V. refl., trénast upp á e-u *blive ked af noget*: jeg er farinn að trénast upp á því að segja þessar sögur *PS. Ast.* 175₂₃.

trénegla (i), vt., *nagle med Trænagler*: urðu menn þá að t. skipin *TB.* 4, 198₂₀.

tréni, n., *Træstof, Cellulose:* þó meltist mjög lítið af hratinu, ef þess

er neitt, vegna trjenisins, sem í því er *GB. Matv.* 18$_{11}$.

tréskór (-s, -r), m., *Træsko:* Stigvjel einu sinni, enn t. tvisvar *Sm.* 135$_{7}$. á trjeskóm 135$_{9}$. Vefa hafði stóra trjeskó á fótunum *Hd.* 52b$_{30}$.

tréskurðarlist, f., *Træskærerkunst:* í tréskurðarlistinni stendr Evrópa á baki Bandaríkjum Ameríku *Sk.* $^{2}/_{10}$ 80, 241$_{28}$.

tréskurðarmynd (-ir), f., *Træsnit:* tréskurðarmyndir ná skamt til að gefa hugmynd um málverk *Sk.* $^{2}/_{10}$ 80, 241$_{26}$.

tréskurður (-ar), m., *Træskæring.*

trésleif (-ar), f., *Træsløv:* Bárður jós með trésleyf vatni á 10 potta tunnu *JT. PoS.* 58$_{21}$.

trésmíði, n., *Snedkerarbejde:* rennismíði, fínt trjesmíði *KJ. Uf.* 40$_{25}$.

trésmiður (-s, -ir), m., *Snedker:* smiðjur trjesmiða *LHA.* 3, 90$_{24}$.

tréstampur (-s, -ar), m., *Træstamp, Trøbalje:* Á botninn á trjestampinum skal láta kembda ull *EB. Kf.* 11$_{19}$.

tréstokkur (-s, -ar), m., *Trækasse:* (hann) hóf upp úr kistlinum tréstokk *PS. Ast.* 283$_{24}$.

tréstubbur (-s, -ar), m., *Træklods:* eigandinn hafði engin önnur ráð enn að binda tréstubb um háls honum (ɔ: hundinum) *Esóp* 67$_{19}$.

tréstærð (-ir), f., *Størrelsen af et Træ:* ávöxtur trésins en eigi tréstærðin *AÓ. Af.* 161$_{24}$.

trippi, n., 1. *ung Hest el. Hoppe fra første til fjærde Aar.* — 2. *letsindigt ungt Menneske:* þetta er mesta t., stelpan *Tøsen er overmaade letsindig.*

trissa, f., *Tridse:* reim, sem liggur utan um nokkrar trissur á vjelinni *N. Hf.* 89$_{21}$. Um allar trissur *til alle mulige Steder:* hann hefur farið um allar trissur með hernum *PP. Sms.* 211$_{7}$.

trítla (a), vi., *trippe:* hann tapaði dáltri tára-dregg, | trítlaði burt og stundi *GT.* 81$_{17}$. þóktust menn sjá hana (ɔ: Skottu) t. á undan séra Jóni *Þs.* 1, 364$_{30}$. barn eitt trítlaði yfir strætið rjett fyrir framan hestinn *Dv.* 89, 11$_{11}$.

trjá-, *gen. pl. af* tré, *betragtes nu undertiden som Rodstavelse og bruges som første Sammensætningsled i samme Betydning som* tré.

trjábolur (-s, -ir), m., = trébolur: tröllslegir trjábolir *Ið.* 2, 161$_{15}$.

trjáefni, n., = tréefni *Træstof:* Trjáefnið er leyst í sundr með sýrum *Fk.* $^{30}/_{11}$ 85, 86a$_{75}$.

trjágangur (-s, -ar), m., *Trægang, Allé:* framantil í trjágangi einum *Þús.* 2, 136$_{15}$. um leið komu hinar svörtu konur úr trjáganginum 137$_{30}$. gegnum trjáganga nokkra 308$_{2}$.

trjágarður (-s, -ar), m., *Trægaard, Trøhave, Træskole:* haninn flaug upp í trjágarðinn *Ið.* 3, 300$_{29}$.

trjákendur, a., = trékendur: trjákendir burknar *Ið.* 2, 168$_{23}$. mókolin eru opt trjákend *ÞTh. Jf.* 12$_{3}$.

trjákongur (-s, -ar), m., *Træernes Konge:* Sedrustréð á Líbanon . . . var trjákóngurinn í Gyðingalandi *LLH.* 94$_{15}$.

trjákvoða, f., *Gummi:* þeir selja kol, trjákvoðu (Gummi), lútarsalt *Ið. SG.* 37$_{18}$.

trjáplanta, f., *Træplante:* Hann hefir fengið 1200 trjáplöntur frá Danmörku *Fjöl.* 1, 91$_{18}$.

smáfugli *TÞH. SoÆ.* 73₁₁. Heyrist manns ei málið | mjúku fyrir tísti *GTh. Lm.* 303₁₉.

tísta (í), vi., *kvidre.*

títa, f., *tringa:* Titur *(Tringa)* hafa langt nef eða lítt bogið *Gr. Df.* 62₁₉.

titilblað, n., *Titelblad:* Nú er oss það síðast sagt þeim sé á hraði, | til mun næstum titilblaðið *JT.* 305₄.

titlingur (-s, -ar), m., *Spurv:* þángað til hann var orðinn á stærð við titling *Þs.* 1, 337₂₉.

titra (a), vi., *sitre:* titrandi lífsins æðar slá *KJ.* 24₆.

titring (-ar), f., *Sitren, Vibration:* Ljósið er eigi annað en t. á ljósvakanum *Av.* 6, 68₆.

titringur (-s), m., *Sitren, Svingning, Vibration:* Sú líking, sem er á milli lita og hljóða að því leyti, að hvorttveggja er framkomið af titringi, hefir einu sinni leitt fram kátlega hugmynd *Gr. Kv.* 101₂₀.

titr|un (-anir), f., *Sitren, Bæven, Gysen:* með ótta' og t. aðgæt þú, | hvort eigi sjertu' í voða *Sb.* 249, 1₃. en málið smeika | á munni dó með t. veika *TB.* 17, 209₂₅.

títt, adv., *tit, ofte;* comp. tíðar *tiere, oftere:* Tárin fjellu nú tíðar *TÞH. Dr.* 1, 2, 28₅.

tituprjónn (-s, -ar), m., *Knappenaal:* eptir verða ölhúsdónar | og svo drottins tituprjónar *JT.* 180₂₀. Mætti jeg vera svo frí og biðja um eitt brjef af tituprjónum *ÞJ. MV.* 18₁₃. Tituprjónninn er lítill og auðvirðilegur hlutur, þegar hann er í fötum *Sm.* 85₁₇.

tituprjónshaus (-s, -ar), m., *Knappenaalshoved:* steinkornin eru optast á stærð við t. *ÞTh. Jf.* 12₂₂. Í annað glasið látum vjer saltkorn, ekki stærra en t. *StN.* 1, 39₂.

tíu, num. card., *ti.*

tíufjórðungavætt (-ir), f., *Centner:* að þola hérumbil 300 tíufjórðungavætta þrýstingu *Fisch. Ef.* 136₁₂.

tíund (-ir), f., *Tiende:* t. af fimm hundruðum *LHA.* 3, 217₆.

tíunda (a), vt., *angive til Tiende:* Hver maður . . ., sem á 60 álna eða hálft hundrað í tíundbæru lausafje, skal tíunda það á hverju ári *LHA.* 3, 214₂₃.

tíundandi, m., *Tiendeyder:* í þeirri þinghá, sem t. á lögheimili í *LHA.* 3, 217₃.

tíundarbær, a., *tiendepligtig:* gjaftollurinn, sem eptir gamalli venju er goldinn af öllu tíundarbæru lausafje *LÍ.* 77₂₂.

tíundarframtal, n., *Tiendeangivelse:* að gjöra rjettarrannsókn um t. manna *LHA.* 3, 216₉.

tíundarskýrsla, f., *Tiendefortegnelse:* skal telja hann (ɔ: leigupeninginn) sjer í tíundarskýrslunum *LHA.* 3, 216₂₀.

tíundatakandi, m., *Tiendetager:* nema allir tíundatakendur leyfi *LHA.* 3, 216₂₅.

tíundbær, a., = tíundarbær: í tíundbæru lausafje *LHA.* 3, 214₂₃.

tíutíu, num. card., *ti Tiere, Hundred; bruges som uböjeligt Adjektiv:* auktu tölu aptur með þúsund | og aptur t., | enn þá kossum þúshundruð | og enn þá t. *BT.* 245₁₃.

tjá, f. *el.* n., *Forvirring, Oprør:* Kynni svo til ad bera, ad adkomandi ormur eda fluga kiæmi inní stockinn, þá er allt á tjá og tundri *HF. Kv.* 1, 72₁₆. þá var allt á t. og tundri *Ið.* 3, 291₁₅. Allt komst

á t. og tundur í höfuðstaðnum *HP.* (*Jr.* 10₂₀.

tjá (tjái, tjáum; tjáði, tjáðum; tjáður), 1. vt., *te, vise; meddele.* — 2. *hjælpe, nytte*: að tarna tjáir ekki *Ss. Íf.* 1, 156₂₄. það tjáði ekki, að málaranum var sýnt fram á, að 214₁₉.

tjald, n., 1. *Telt.* — 2. *Forhæng.*

tjalda (a), 1. vi., *opslaa et Telt.* — 2. vt., *tjælde, behænge med Tæpper.*

tjaldgerðariðn, f., *Teltmageri, Teltmagerhaandværk:* auk þess lærði hann tjaldgjörðariðn *HH. Ks.* 18₇.

tjaldgerðarmaður, m., *Teltmager*: Akvílas var tjaldgjörðarmaður *HH. Ks.* 23₃₁.

tjaldhimin (-himins, -himnar), m., *Tronhimmel:* Falskalífinn settist í gullið hásæti, alsett perlum og gimsteinum, undir grænum tjaldhimni *Þús.* 2, 114₂₅.

tjaldhæll (-s, -ar), m., *Teltpæl*: Ekki var hægt að festa tjaldhælana *Av.* 19, 114₅.

tjaldur (-s, -ar), m., *haematopus ostralegus, Strandskade. Mohr* 49₅. *Faber* 21₇. *Gr. Df.* 62₁. *Gr. Sk.* 95, 39₁₈.

tjara, f., *Tjære.*

tjarnaelting, f., *equisetum fluviatile. Mohr* 222₂₀.

tjarnastör (-starar), f., *carex acuta. Mohr* 213₁₁.

tjóðra (a), vt., *töjre*: (kálfurinn) var tjóðraður í túninu *Þs.* 1, 387₆. þar sem hún (ɔ: kýrin) gekk tjóðruð *Dægst.* 53₄.

tjóður, n., *Töjr.*

tjóðurband, n., *Töjr*: Maðurinn getur ekki tekið eðlilegum framförum í tjóðurbandi ófrelsis *Sm. Hps.* 127₅.

tjón, n., *Tab, Skade.*

tjónkast (a), v. refl., *være muligt*: þar eð ekkji t. að herða fiskjinn firir þjófnaði og stjörnleysi *Fjöl.* 4, 3, 39₁₂.

tjörugerð (-ir), f., *Tjærekogning:* tjöru- og bikgjörð *LHA.* 3, 87₂.

tjöruspýta, f., *Tjærepind*: en í öðru munnvikinu hafði hún langa tjöruspýtu, sem logaði á og lýsti henni við verkið *TÞH. Dr.* 1, 2, 75₁₈. Hún kveikti á nýrri tjöruspýtu 76₁.

tóbak, n., *Tobak*: enda er t. engin nauðsynjavara *TÞH. Dr.* 1, 2, 117₁₂.

tóbaksbaukur (-s, -ar), m., *Slags Tobaksdaase*: kom nú á lopt fallegasti hópur af tóbaksbaukum *PS. Ast.* 158₈.

tóbaksdósir, f. pl., *Tobaksdaase*: framan til á borðinu liggja stórar t. úr silfri *PS. Ast.* 128₂₆.

tóbakslauf, n., *Tobaksblad*: Íngveldur var jafnan vön að stinga að henni tóbakslaufi *JT. PoS.* 30₁₉.

tóbakslaus, a., *blottet for Tobak:* eg er alveg t. *Ið.* 3, 85₉.

tóbaksleysi, n., *Mangel paa Tobak.*

tóbakspípa, f., *Tobakspibe:* Hver maður gengur með þriggja álna langa tóbakspípu *Ið. SG.* 88₂₂.

tóbaksreyking (-ar), f., *Tobaksrygning:* til útrýmslu tóbaksreykinga *Ið.* 1, 49₄. hvort t. er leyfð *KJ. Uf.* 36₃₄.

tófa, f., *Ræv*: Hjer var íslenzk tóa *KJ. Uf.* 55₈. er það tóan *Av.* 4, 87₇.

toft (-ir), f., *udtales nu* tótt.

tófugras, n., *phleum alpinum, Rottehale. Mohr* 155₁₈. *Grl.* 123₂₂.

tófuskott, n., *Rævehale*: þeir binda tóuskótt á húu þess sem hræddur er *Fjöl.* 1, 174₁.

trúarofstœkismaður, m., *Religionsfanatiker:* þannig er þess dœmi um trúarofstœkismann, að *Mill* 167$_{10}$.

trúarrannsókn (-ir), f., *Trosundersøgelse.*

trúarrannsóknardómur (-s, -ar), m., *Inkvisition*: Trúarrannsóknardóminn *(inkvisition)* stofnaði Ferdinand konungr hinn kaþólski á Spáni um 1480 *Gefj.* 14$_{21}$.

trúarringl, n., *religiøst Sværmeri*: t. fluttist hingað frá útlöndum *ÞTh. LfsÍ.* 2, 4$_{25}$.

trúarsaga, f., *Religionshistorie:* Því eru hér talin tíma-skipti í trúarsögu Grikkja *Stoll* 4$_{4}$.

trúarsetning (-ar), f., *Trossætning, Dogme*: Hann móttekur það blindandi svo sem t. *TÞH. Dr.* 1, 1, 43$_{27}$.

trúarskortur (-s), m., *Vantro:* t. og vonarleysi *Myn.* 70$_{21}$.

trúarspeki, f., *Gnosis*: að skapa rjetta kristilega t. (gnósis), gagnstæða hinni röngu villumannaspeki *HH. Ks.* 158$_{33}$.

trúarsveimsmaður, m., *Religionssværmer:* að trúarsveimsmenn . . . yrði, er fram í sótti, grimmir óvinir hennar (ɔ: kirkjunnar) *Ið.* 7, 32$_{13}$.

trúarvandlæting (-ar), f., *Trosiver, religiøs Nidkærhed:* er það einkum að kenna of mikilli t. presta á þeim tímum *LÍ.* 45$_{15}$.

trúarvilla, f., *Kætteri:* sökum hinnar ýmislegu trúarvillu *HH. Ks.* 36$_{16}$.

trúarvillingur (-s, -ar), m., *Kætter*: Eg sé glöggt, að þessi maðr er t. *FP.* 89$_{33}$.

trúarvillumaður m., = trúarvillingur*:* Trúarvillumenn eru þeir, sem gjörast kristinni trú móthverfir *Tang* 155$_{11}$.

trúarvingl, n., *religiøst Vanvid, religiøst Sværmeri:* hjátrú og t. eru þar víða mjög tíð *LÍ.* 93$_{3}$. að með þessu tökum vér allar skorður frá trúarvinglinu *Myn.* 103$_{6}$.

trúarvinglsmaður, m., *Religionssværmer*: svo voru nefndir trúarvinglsmenn, er uppi voru á 13. og 14. öldinni *Ið.* 6, 96$_{8}$.

trúarþörf (-þarfar, -þarfir), f., *religiøs Trang*: hinir, sem hafa látið leiðast til hersins af sannri t. *Ið.* 7, 51$_{18}$.

trúarœrsl, n. pl., *religiøst Vanvid:* Trúarærslin versnuðu nú um allan helming *Skír.* 74, 69$_{23}$.

trubla (a), vt.; *se* trufla.

trúboð, n., *Trosforkyndelse:* sá kraftr, er snöri sínu fyrsta trúboði, ekki að hyggjuviti mannkynsins, heldr hjarta þess og samvizku *Gefj.* 32$_{9}$.

trúboðandi, m., *Religionsforkynder, Missionær:* kristnir trúboðendur mæta hjer engri tálman *Skír.* 79, 165$_{24}$.

trúboðari, m., = trúboðandi.

trúboði, m., = trúboðandi: trúboðar Mormóna eru svo leiknir í því að blanda saman sannleik og villu í kenningum sínum *HH. Morm.* 3$_{20}$. Það er mjög titt, . . . að trúboðar eru bindindismenn *MJ. Bfr.* 120$_{17}$.

trúboð|un (-anir), f., *Religionsforkyndelse, Mission:* þessvegna ræðst höfundrinn á hina ytri t. *Fk.* $^{18}/_{10}$ 87, 123a$_{10}$.

trúbók (-bœkur), f., *Religionsbog:* það sýnum vér enn betr hér á eptir af vorri hinni heilögu t. *MJ. Bfr.* 373$_{23}$.

trúbragðafrelsi, n., *Religionsfrihed.*

trúbragðakensla, f., *Religionsundervisning*: Við trúbragðakennsluna verður kennarinn tvennt að forðast *TUM.* 1, 66₂₉.

trúbragðalegur, a., = trúarlegur: Pjetur er í munnmælunum gerður að trúbragðalegri fyrirmynd, sem vjer viljum nauðugir sleppa *Ið.* 4, 405₂₂.

trúbróðir (-bróður, -bræður), m., *Trosfælle:* urðu trúbræður hans að fara með hann um nótt *HH. Ks.* 18₂₂. kaþólski flokkurinn tók málstað trúbræðra sinna *Skír.* 87, 98₂₄.

trúbrögð, n. pl., *Religion:* allt hið bezta úr trúbrögðum Egypta *MJ. Bfr.* 24₆.

trúdeilumaður, m., *Skismatiker*: loftið endrómar af ópi og köllum trúdeilumanna *Gefj.* 27₁₄.

trúðleikur (-s, -ar *el.* ir), m., *Skuespil, Drama:* Það er sagt um Plató, að hann hafi kveðið margt í æsku . . . og eins líka samið trúðleika *GB.* 18₃.

trúeflandi, m., *Trosbefordrer*: Er þá einn t. *(promotor fidei)* til skipaðr í embættis-nafni að véfengja kraftaverkin *Mill* 42₂₂.

trufl, n., (*e.* trouble, *fr.* trouble), *Forvirring, Uorden*: á þessum tímum truflsins og efasemdanna *Myn.* 11₂₀. það kom t. á hann *PP. Sms.* 241₂₂.

trufla (a), vt. *(e.* trouble, *fr.* troubler), *forstyrre, forvirre*: hvurki gátu illviðrin trublað hana (ɔ: dægradvölina) *Fjöl.* 1, 2₁₇. (hann) trublaðist enn þá meir 168₂₄. ef ekkjert er til að trubla hann (ɔ: hraðann) *Urs.* 90₁₄. hann truflaði samtal okkar Jägers *Ið.* 1, 244₆.

trúflokkur (-s, -ar), m., *Sekt*: Eins og sumir eldri trúflokkar fyrirdæma þeir barnaskírnina *HH. Morm.* 8₂₆. Annar t. eru umrenningarnir *Gefj.* 48₁₈. varð þá hver kyrkjan eða trúflokkrinn um sig að færa saman vonarkvíarnar *Mill* 14₁₅.

truflun (-anir), f., *Forstyrrelse, Forvirring, Uorden*: Við skotin kom ógurlegt fát og t. á villimennina *Rób.* 91₁₈. hafi maðurinn ranga hugmynd um eitthvað af þessu, kemst t. á allt hans andlega líf *JG. Hv.* 63₂₇. Nú leizt konungi ráðlegast að skilja eptir vagninn, svo ekki yrði t. að honum *Sak.* 8₂₆.

trúfrekjumaður, m., *Fanatiker, Religionsværmer:* Allir kennifeður kirkjunnar, sem eigi voru trúfrekjumenn *HH. Ks.* 141₈.

trúfrelsi, n., *Religionsfrihed*: Sumir vilja ná t., aðrir eigi *AÓ. Af.* 34₁₀.

trúfræði, f., *Troslære, Dogmatik*: Það er hin elzta kristilega trúfræði í vísindabúningi *HH. Ks.* 164₂₀. Mormónar hafa enga ákveðna trúarjátning eða trúfræði með greinilegri niðurskipun *HH. Morm.* 3₁₉.

trúfræðilegur, a., *dogmatisk:* Hún (ɔ: kenningin) verðr ekki rígbundin í trúfræðilegar setningar *Gefj.* 34₂₄.

trúfræðingur (-s, -ar), m., *Dogmatiker:* hinn nafnfrægi trúfræðingur Pjetur Langbarði *HH. Ks.* 53₂₂. hinn þýzki t. Marheinecke *HP. Gr.* 22₂₂.

trúfræðisrit, n., *dogmatisk Skrift*: Flest þeirra (ɔ: ritanna) voru biflíuskýringar, trúfræðisrit og deilurit gegn villumönnum *HH. Ks.* 158₁₅.

trúfræðsla, f., *religiøs Opdragelse:* það, sem fram kemr í siðferðismeðvitund daglegs lífs af göfuglyndi, sálarháleik, þegnskap eða

jafnvel sómatilfinningu, sprettur af því í uppeldi voru, sem einvörðungu er veraldlegt, en eigi af trúfræðslu vorri *Mill* 102₂.

trúgirni, f., *Lettroenhed*: Kænskan getur hjer í lífi svo þrásinnis syndgað að ósekju í skjóli veldisins eða stöðunnar. En hún getur það einnig í skjóli trúgirninnar *JG. Hv.* 50₂₆. Trúgirnin opt tælir heimskan *GJ. ÍO.* 338₁₇.

trúgjarn, a., *lettroende:* T. er tíðum málgjarn *GJ. ÍO.* 338₁₆.

trúhrœsinn, a., *bigot*: Klerkar og trúhræsnir *(bigotte)* höfðingjar voru mestir hvatamenn ofsóknanna *Nöl.* ²⁸/₂ 81, 7a₂₉.

trúhrœsni, f., *Bigotteri.*

trújátning (-ar), f., = trúarjátning: fyrir trújátningar og ritgerðir ágætra kennimanna *Gefj.* 31₁₅.

trúkennari, m., *Kateket:* Trúkennararnir (kateketar) voru settir á þeim stöðum, þar sem vísindaleg menntun var í mestum metum *HH. Ks.* 115₁₀.

trúleysi, n., *Religionsløshed, Vantro*: Upprunalega var það kenning Buddhatrúarmanna, að enginn guð væri til, eða að alheimurinn væri ópersónulegur guð, svo hún var þá fullkomið t. *PJ. Ns.* 41₁₈. þeir menn og fleiri trúaðir . . . hafa spáð um böl og ófarnað landi og þjóð til handa, sem af lögunum mundi leiða og af hinu sívaxandi t. *Skír.* 87, 72₂₂.

trúleysingi, m., *religionsløs Person; Vantroende*: einskisverðr, fyrirlitlegr t. *FP.* X₁₇. mikill þorri trúleysingja á öllum öldum hafa verið frábærlega ráðvandir og heiðvirðir menn *Mill* 61₁₂. Hann kannaðist ekki við, að nokkru sinni hefði litað fullkominn og einlægur t. *Ið.* 3, 282₂₂.

trúleysingur (-s, -ar), m., = trúleysingi: Niels Lyhne er t. *Skír.* 81, 132₂.

trúlofa (a), vt., *forlove*: þau umgéngust ekki hvort annað á sama hátt og aðrir trúlofaðir unglingar í dalnum *Ið.* 1, 33₁₄.

trúlof|un (-anir), f., *Forlovelse*: ekki veit jeg neinar sönnur á t. Vilborgar og Sæmundar *TÞH. BS.* 176₂₅.

trúlofunarhringur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Forlovelsesring:* þeir hafa hana (ɔ: kolahnotina) líka sem trygðaveð, eins og vér höfum trúlofunarhringa *FkA.* ²⁵/₁₁ 90, 47b₁₅.

trúmaður, m., *Troende (mods. Vantro)*: þessir menn, sem innanum fleirgyðinga (polytheista) trúðu á einn Guð, voru þeir ekki trúmenn? *TB.* 6, 60₂₂.

trumba, f., 1. *Trompet.* — 2. *Tromme*: menn létu slá trumbur og leika á hljóðfæri *LLH.* 107₂₁.

trumbuglamur, n., *Trommehvirvel:* Nú kvað við t. í virkinu *Ið.* 1, 149₉.

trúmenska, f., *Troskab, Redelighed*: (Sigríður) gat ekki sjeð þar annað enn einskæra trúmensku og einlægni *JT. PoS.* 55₁₁. Lúter leysti það af hendi með alúð og trúmennsku *HH. Lát.* 29₈.

trúnemandi, m., *Katekumen*: Allir fullorðnir menn, sem vildu láta skírast, urðu að láta kristna kennara fræða sig áður og undirbúa. Meðan á því stóð, hjetu þeir trúnemendur (katechumenoi) *HH. Ks.* 127₁.

trúníðingur (-s, -ar), m., *Religionsfornægter, Apostat*: fyrirdæm-

ingarverðr t. *FP.* 118$_{21}$. nokkrir meðal vor hafa á þessari öld gjörzt trúniðingar *HH. Morm.* 8$_{8}$.

trunta, f., *Krik, daarlig Hest:* Stattu á löppunum fjandans truntan *Dv.* 5, 51$_{22}$.

trúr, a., *tro;* ekki er trútt um *det er ikke sikkert:* Ekki var heldur trútt um, að gyðingatrúin væri ei að nokkruleiti blönduð egipzkri trú á Krists dögum *LLH.* 29$_{22}$.

trúringl, n., *Religionsværmeri:* af trúringli og hóflausu vandlætiskappi *HH. Ks.* 188$_{20}$.

trúrœkilegur, a., *religiøs:* Í annan stað er sjálfs-menntunin trúrækilegs eðlis *TB.* 7, 116$_{16}$. hið siðferðislega og trúrækilega uppeldi hinna ungu 117$_{24}$.

trúrœkinn, a., *religiøs, from:* hvaða þjóð sem er trúrækin *LLH.* 23$_{27}$. Nálega allir trúrœknir menn . . . viðrkenna að eins umburðarlyndisskylduna *Mill* 15$_{10}$.

trúrœkni, f., *Religiøsitet:* Henderson lýsir allt öðruvisi trúrækni Íslendinga *Fjöl.* 1, 47$_{8}$. enda segist kunnugum mönnum svo frá trúrækni þessa fólks, að *Skír.* 79, 107$_{4}$.

trúrœkniskona, f., *religiøs, from Kvinde:* (hún) var þá orðin trúrækniskona hin mesta *TÞH. BS.* 305$_{1}$.

trúrœknislegur, a., *religiøs:* í trúræknislegum og siðferðislegum tilgangi *MJ. Bfr.* 401$_{8}$.

trúrœknistilfinning (-ar), f., *religiøs Følelse:* menn, sem í fullum . . . mæli vóru gœddir trúrœknis-, siðferðis- og föðurlandsástar-tilfinningum sinnar tíðar *Mill* 50$_{18}$.

trúsetning (-ar), f., *Dogme:* Ef vér spyrjum: Hvað er kristindómur? þá svara guðfræðingarnir því, að hann sé samsafn af opinberuðum 'dogmum' (trúsetningum) *Gefj.* 31$_{12}$.

trúvarnarfrœði, f., *Apologetik. StA.* 95, 38$_{35}$.

trúvarnarmaður, m., *Religionsforsvarer, Apologet:* eru þeir sjer í lagi nefndir trúvarnarmenn (Apologetar) *HH. Ks.* 151$_{35}$.

trúvendi, f., *Rettroenhed, Orthodoxi:* að hugsunarfrelsi og t., eða kirkjutrú, ræður nokkru um þá deiling *Skír.* 83, 136$_{30}$.

trúverðleikur (-s), m., *Troværdighed:* slíkan trúverðleik hafa guðirnir gefið henni *Ið.* 3, 280$_{18}$.

trúverðugleiki, m., = trúverðleikur: Hvað verður fært móti trúverðugleika sögu þessarar? *Sw. VE.* IX$_{34}$. að meta mest vitnisburði samtíðarmanna, en ræða svo hinum niður eptir trúverðugleika hvers um sig *TB.* 10, 78$_{22}$.

trúverðugur, a., *troværdig:* Hversu góð drottins gjöf er t. vinur? *JG. Hv.* 66$_{18}$.

trúverður, a., *troværdig:* í hinum áðurnefndu 4 stórum brjefum, sem 'kritikin' hefir orðið að viðurkenna sem trúverð í alla staði *Kb.* 3, 162$_{22}$.

trúverjandi, m., = trúvarnarmaður: trúverjendurnir vitna til þeirra (o: Sibylluspánna) eins og til hinna helgu bóka í ritningunni *HH. Ks.* 181$_{26}$.

trúvilla, f., *Kætteri:* að þeim yrði brugðið um trúvillu eða siðleysi *Mill* 69$_{11}$.

trúvillingur (-s, -ar), m., *Kætter:* að neinn einstakr flokkr . . . skoði utanflokksmenn sem trúvillinga *Þj.* $^{28}/_{8}$ 85, 51c$_{21}$. að brenna á báli galdramenn og trúvillinga *Mill* 12$_{28}$.

trúvillumaður, m., *Kætter:* var trúvillumönnum . . . hegnt með burtrekstri úr kirkjufjelaginu *HH. Ks.* 141$_{8}$.

trúvingl, n., *Religionsværmeri:*

Berum trúvinglið hjá Franciskusi af Assisi eða hjá Guðmundi byskupi Arasyni . . . saman við það, er vjer vitum um Jesúm *HH. SK.* 41$_{24}$.

trúvinglsmaður, m., *Religionssværmer:* hann gat hvergi fundið hreinan og lifanda kristindóm, nema hjá villuflokkum og trúvinglsmönnum *HH. Ks.* 11$_{27}$.

trygð (-ir), f., *Troskab:* T. er tíðum lángræk *GJ. ÍO.* 338$_{30}$. Eg tryggðir minar bera skal of Bifröst *Tegn. Frþ.* 53$_{10}$.

trygðaleysi, n., *Utroskab, Troløshed:* (vjer) megum bera blygðun fyrir tryggðaleysi vort í samanburði við þá (ɔ: fornmenn) *ÓÓ. Hv.* 8$_{11}$.

trygðarlaus, a., *troløs:* hvert hjarta tel eg nú trygðarlaust *Tegn. Frþ.* 99$_{9}$.

trygðaveð, n., *Troskabspant:* þeir hafa hana líka sem t. eins og vér höfum trúlofunarhringa *FkA.* $^{25}/_{11}$ 90, 47b$_{15}$.

trygðfastur, a., *trofast:* því tryggðföst hjörtu' ei skilur gröf *KJ.* 225$_{14}$. falslausum faðmlögum bundin | fet það við stignm | og tryggðföst með hugprúðu hjarta | höldum þar niður 240$_{18}$.

trygðfesting (-ar), f., *Hengivelse til:* Í byrjun sinni vóru kristileg trúbrögð ekkert annað enn aðhneiging mannlegra sálna að Kristi og t. við hann *Gefj.* 42$_{12}$.

trygðreyndur, pp., *den, hvis Troskab har staaet sin Prøve; trofast:* Sá eg Torfa- | tryggðreyndan vin, | hraustan, hreinskilinn | og hjartaprúðan- | lífi ljúka *JH.* 47$_{22}$. Tryggðreyndast hjarta hulið stáli | halur sá undir rifjum bar *GT.* 133$_{4}$.

trygðrjúfandi, ppræs., *som brytder sit Løfte, troløs:* trygðrjúfandi refar *JT.* 281$_{8}$.

tryggilega, adv., *sikkert, med Sikkerhed:* Þetta var hjá Tritons ósum táknað, | t. Seifs af þruma báknað *GTh. Lm.* 199$_{21}$.

trygging (-ar), f., *Betryggelse, Sikkerhed, Garanti:* soldáni mundi einhverju hafa verið heitið um tryggingu fyrir ríki hans og völdum *Skír.* 82, 6$_{22}$. það er tryggingin fyrir fjenu *Sm.* 81$_{18}$. Mikla tryggingu fyrir að þetta sje satt hafa menn á seinni tímum fengið með því að rannsaka eðli ljóssins *Av.* 6, 67$_{22}$.

tryggingarfélag, n., *Assuranceselskab:* að mynda alþjóðlegt tryggingarfjelag *Sm.* 78$_{30}$.

tryggingarnál (-ar), f., *Sikkerhedsnaal:* er bláendinn festur með prjón eða t., *N. Hf.* 82$_{21}$.

tryggingartappi, m., *Sikkerhedsventil:* Á gufukatlinum er t. hafður til að forðast sprengingu *N. Hf.* 92$_{20}$.

tryggja (1), vt., *betrygge, sikre; assurere:* til þess að t. land sitt fyrir slíkum óförum *Ib.* 3, 252$_{12}$. að t. yfirráð sín 7, 61$_{6}$. til að tryggja friðinn í vorri álfu *Skír.* 87, 26$_{22}$. að tryggja líf sitt eða fá lífsábyrgð fyrir árlegt fjárframlag *Sm.* 59$_{19}$.

trygglundaður, a., *tro, trofast:* Það er ekki nema in trygglundaða kona, sem fylgir manninum einnig eptir dauðann *Ib.* 2, 187$_{14}$.

trygglyndur, a., = trygglundaður: móðirin trygglynd treysti drottni *KJ.* 49$_{2}$. því trygglynd í dauða | dvalanum snauða | dökkbláu augun titra svo gljúp *GB.* 294$_{22}$.

tryggur (-van), a., *tro, trofast:* þeir voru tryggvir og viðkvæmir

Myn. 10₁₁. Harðýðgi mín snerist upp í hina tryggustu ást *Sak.* 56₁₂. Og guða blessun gerir hana trygga 59₂₆. tryggir og trúir menn *Skír.* 90, 16₅. tryggvan biðil *Tegn. Frþ.* 91₁.

trygt, adv., *trygt, sikkert; comp.* tryggvar: til þess að þu þess tryggvar mættir í allre Ohæfu þiona Fiandanum *Vid.* 1, 10₇.

tryldur, pp., 1. *forrykt:* Hann varð eins og trylltur *Þús.* 3, 70₂₉. og bjóst það (ɔ: fólkið) við, að hún mundi vera orðin trylt *Þs.* 1, 120₂₁. — 2. *vild:* upprisuhátíð náttúrunnar var haldin með vopnadansi og tryldum fögnuði *Stoll* 35₂₂.

trylla (í), vt., 1. *göre vild, forvilde:* Skatna tryllist skap óveila *Núm.* 7, 34. — 2. *forvirre, bringe fra Forstanden:* ágirnd knúði áfram hann, | opt hún tryllti betra mann *GB.* 27₂₁. Lá við sjálft, að börnin mundu tryllast *Þs.* 1, 257₂₂. — 3. *fortrylle:* og mundir þú verða trylltur af fegurð hans *Þús.* 2, 186₂₂.

tröll, n., *Trold.*

tröllagrös, n. pl., *lichen rangiferinus, Rensdyrmos. Mohr* 236₂₆.

tröllasaga, f., *Fortælling om Trolde; fabelagtig Fortælling, Røverhistorie:* hann heyrði miklar tröllasögur af því landi *Ið.* 3, 250₂₅.

tröllaukinn, pp., *kæmpemæssig, gigantisk:* tröllaukin þjóð *PS. Ast.* 8₈. regnboga-litir titra tærir | tröllauknum bárum þínum í *KJ.* 30₂₂. þá er týhraustur | tröllaukinn varg | báðum höndum | í bœli kyrkti *MJ. Lm.* 31₁₄. stórskeyti þeirra voru svo tröllaukin, að *Skír.* 83, 82₅.

tröllaurt (-ir), f. *Troldurt:* eldgul t. *pedicularis flammea, flammende Troldurt. Grl.* 65₁₅.

tröllslegur, a., = tröllaukinn: þessi tröllslega bygging *Ið. SG.* 162₁₆. tröllslegir trjábolir *Ið.* 2, 161₁₈. tröllslegir skuggar *Ss. Íf.* 3, 5₁₂.

tröllvaxinn, pp., = tröllaukinn: tröllvaxin grenitré *Av.* 13, 215₁₂. (páfinn) lagði fyrsta steininn undir eina af súlum þeim hinum tröllvöxnu, er hvelfingin átti að standa á *Ið.* 4, 409₂.

tröllvirki, n., *Kæmpeværk, Kæmpearbejde:* var t. þetta unnið af 600 múrsmiðum á ótrúlega stuttum tíma *Ið.* 4, 411₂. ið mikla t., brúin á milli New-York og Brooklyn *Suðr.* ⁸/₈ 84, 24b₁₁.

tröllvirkisbrú (-brýr), f., *Kæmpebro:* tröllvirkisbrúin yfir East River við New-York *Fk.* ²⁸/₄ 91, 66b₅₄.

tröðnusíli, n., *ammodytes Tobianus, Tobisfisk. Mohr* 64₁₈.

tröppugangur (-s, -ar), m., *Trappe (Vindeltrappe):* lá þar djúpt niður í jörðina undinn t. *Þús.* 1, 193₁₂.

tröppustig, n. pl., *Trappetrin:* En hvað líf er, enginn veit, | utan sá það reynir; | t. þess telur sveit, | til sem eilífð greinir *BG. Nj.* 86₈. þær (ɔ: bergtegundirnar) mynda t. eptir efnasamsetningu sinni *Av.* 6, 82₂₂.

tuddalegur, a., *plump, raa:* það (ɔ: orðfærið) er ofur abllaust og tuddalegt *Fjöl.* 3, 1, 27₂ (*JH.* 320₁₂).

tuddi, m., 1. *halvvoxen Tyr:* Eg á bæði tudda, vetrung og kálf *Ið.* 3, 88₂₂. — 2. *udannet Person.*

tugabrot, n., *Decimalbrøk:* eru margar stærðir ritaðar með svo kölluðum tugabrotum *Urs.* 71₁₆. brot, t. og þriliða *Av.* 7, 98₁₉. Eiginleg eru þau t. nefnd, þar sem öngvir tölustafir, er hafa gildi, standa

vinstra meginn við kommuna *Hemp.* 23$_{32}$.

tugakerfi, n., *Decimalsystem*: þó notuðu þeir (ɔ: eyjarskeggjar) tugakerfið *Ið.* 4, 182$_{7}$. Þetta talnakerfi er nefnt t. *Hemp.* 5$_{2}$.

tugakvarði, m., *Decimalskala*: Væri einingu skift í 10 jafnstóra parta, . . þá er mælikvarðinn nefndur t. *(Decimalskala) Hemp.* 73$_{17}$.

tugatal, n., *Decimalsystem*: þeir (ɔ: Kaldear) sýnast fyrstir manna hafa tekið upp að fullu tylftatal *(Duodecimal-System)* við hliðina á hinu miklu eldra tugatali *(Decimal-System) Av.* 6, 146$_{4}$.

tugfylling (-ar), f., *dekadisk Komplement*: að nota tugfyllingu *Hemp.* 42$_{14}$.

tugstafur (-s, -ir), m., *Decimal*: má flytja kommuna fram um svo mörg sæti sem tugstafir eru í gjöranda *Hemp.* 24$_{16}$.

tugur (-ar, -ir), m., *Tier*: segs tugir vetra *Fjöl.* 4, 1, 19$_{7}$.

tukthús, n., = betrunarhús *Tugthus*: menn álíta það sama sem að fara í tukthúsið *Ið.* 5, 308$_{8}$. J. C. hafði verið mörg ár í tukthúsinu í New-York *Ið.* 6, 299$_{31}$. þeir vildu heldur sumir fara nokkra daga í tukthúsið *ÓÓ. Hl.* 40$_{10}$.

túli, m., *Mund (i nedsættende Betydning), Snude*: í gröfinni brölti Sommer sinni | og sáluðum mælti túla *GT.* 134$_{18}$.

túlípantré, n., *Tulipantræ*: þá uxu hér furutegundir margar, elri og birki, álmur og eik, hnottré og t. *Av.* 13, 215$_{10}$.

tún, n., *Tun, Hjemmemark.*

túnarækt, f., *Tundyrkning, Dyrkning af Hjemmemarken:* Engjarækt og túnarækt mun varla standa framar nú en í fornöld *Br.* 7, 6$_{9}$.

túnarektun, f., = túnarækt: sá ég fyrst hvurju túnaræktun og girðíngar gætu hjá oss til leiðar komið *Fjöl.* 1, 88$_{26}$.

túnasláttur (-ar), m., *den Tid, paa hvilken Høbjærgningen paa Hjemmemarken foregaar;* það bar til einu sinni í byrjun túnasláttar *Þs.* 1, 107$_{26}$. enda var þá komið fast að túnaslætti *PS. Ast.* 27$_{24}$.

túnaslétt|un (-anir), f., *Tuers Udjævning paa Hjemmemarkerne:* aptur á hinn bóginn þarf að gjöra mikið að t. *Br.* 2, 54$_{8}$. Nú á tímum er nokkuð unnið að túnasljettun 7, 6$_{30}$.

túnblettur (-s, -ir), m., *Tunstykke:* túnblettir þeir eða svæði, sem bæjarstjórnin hefir veitt stofnunum eða ýmsum mönnum án eptirgjalds *LHA.* 3, 171$_{12}$.

tundur, n., *Tønder; Sprængstof:* fyrirmæli um afhending og sölu tundurs *Skír.* 85, 110$_{16}$.

tundurbirgðir, f. pl., *Forraad af Sprængstof*: (þeir) höfðu þar miklar t. fólgnar *Skír.* 84, 41$_{23}$. sprengivjelar af ýmsu tagi og tundurbyrgðir 85, 55$_{28}$.

tundurefni, n., *Sprængstof*: Annars furðaði bæði hugvitsmeistara og efnafræðinga á kunnáttu hans, hvað tundurefnin snerti *Skír.* 84, 42$_{2}$.

tundurgerð (-ir), f., *Tilvirkning af Sprængstof:* að Feníar settu sjer bækisstöð í París bæði til tundurgerða og sprengivjela *Skír.* 85, 57$_{4}$.

tundurgos, n., *Explosion:* Manntjón varð ekki af því tundurgosi *Skír.* 85, 56$_{15}$.

tundurkúla, f., *Bombe, Sprængkugle*: í Lyon sprungu þrjár tundurkúlur í veitingahúsi *Skír.* 83, 74$_{16}$.

tundurskúta, f., *Brander. JJ. DO. u. Brander.*

tundursprenging(-ar), f., *Sprængning ved Dynamit el. andet Sprængstof:* í miðjum marz varð t. í höll stjórnarráðsins *Skír.* 84, 41₁₀.

tundurvél (-ar), f., *Sprængningsapparat:* Annari tundurvjel hafði verið komið inn í prentstofu blaðsins Times *Skír.* 84, 41₁₁. Hjer er líka miklu fje samanskotið . . . til allra tundurvjelanna 85, 13₃₀.

túnfífill (-fífils, -fífilar), m., *taraxacum officinale. Av.* 18, 17₂₈.

túnfiskur (-s *el.* -jar, -ar), m., *thynnus vulgaris, Tunfisk. Gr. Sk.* 95, 4₂₂.

túnfit (-jar, -jar), f., *Udkanten af et Tun:* sér hann mann suður í túnfitinni *Þs.* 1, 78₂.

tunga, f., *Tunge; Landtunge.*

túngarðahleðsla, f., *Opførelse af Tungærder:* um túngarðahleðslu *Br.* 9, 7₉.

túngarður (-s, -ar), m., *Tungærde:* túngarðar hlaðnir *LÍ.* 53₃₀. á túngörðunum *Gr. Sk.* 95, 19₁₆.

túngirðing (-ar), f., *Indhegning af Hjemmemarken:* Um túngirðingar, þúfnasljettun, lokræsi *Br.* 3, 88₁₈.

tungl, n., *Maane:* Eingin þeirra (ɔ: aukajarðstjarnanna) er oss jafnmerk og túnglið er *Urs.* 48₁₉.

tunglbraut (-ir), f., *Maanebane:* Enn nú hallar túnglbrautinni $5^1/_2$ gráðu frá sólbrautinni *Urs.* 48₈.

tunglbúi, m., *Maanebeboer:* til þess að kalla til vor, ef unnt væri, einhvern tunglbúa *Trh.* 14₇.

tunglflóð, n., *Maaneflod:* sólflóðinu og túnglflóðinu ber saman *Urs.* 110₇.

tunglför (-farar, -farir), f., *Rejse til Maanen:* svo að hver, sem ekki vill eða getur nestað sig nokkurn veginn vel til slíkrar ferðar . . . setti helst að sitja heima og hyggja ekki á t. *Trh.* 4₂₁.

tunglhelft (-ir), f., *Halvdelen af Maanen:* að vjer jarðbúar sjáum á mis dálítið inná randir þeirrar túnglhelftar *Urs.* 45₈.

tunglkoma, f., *Nymaane:* Þegar túnglið er á þessum stað, kellum vjer það túnglkomu eður kveikingu, eður nitt túngl *Urs.* 46₂₂.

tunglkringla, f., *Maanens Overflade, Maanens Skive:* nefna þeir enn . . . suma staði á túnglkringlunni hef *Urs.* 56₂₂. Fyrstu dagana, sem nýtt tungl er, sjáum vjer einnig hinn dimma hl ut tunglkringlunnar *BJ. St.* 42₁.

tungl-laust, a. n., *intet Maaneskin:* þegar dagur er allur af himni og túnglaust er *Urs.* 136₂₂.

tunglmánuður (-mánaðar, -mánuðir), m., *Maanemaaned:* Beda segir og að Engilsaxar hafi í heiðni haft tunglmánuði *Av.* 6, 178₂.

tunglmyrkvi, m., *Maaneformørkelse:* eptir þeim (ɔ: himintöblunum) segjum vjer fírir sólar- og túnglmirkva *Urs.* 50₂₁. Á þessu augnabliki eru frændur vorir á jörðinni að skoða algjörðan tunglmyrkva *Trh.* 26₁.

tunglskin, n., *Maaneskin:* Gekk hann því eptir kvöldverð út með konu sinni í tunglskininu *Þús.* 1, 16₃₀.

tunglsljós, n., *Maanelys, Maaneskin:* til þess, ef auðið yrði, að við fyndum hring hennar í tunglsljósinu *TÞH. SoÆ.* 44₁₂. tunglsljóssins gætti ekki fyrir gasljósum á götunni og rafmagnsljósum í búðunum *KJ. Uf.* 52₁₆.

tunglurt (-ir), f., *osmunda lunaria. Mohr* 223₂₂.

tungl|öld (-aldar, -aldir), f., *Maanecyklus:* t. *(cyclus lunaris)* eða 19 ára öld *Av.* 6, 186₂₁.

tungnafróðleikur (-s), m., *Sprogkundskab:* Í tungnafróðleik stóðu þeir fullkomlega jafnfætis öðrum þjóðum *Fk.* ⁶/₅ 90, 56a₁₉.

túngresi, n., *Græs, som voxer paa Hjemmemarken; kraftigt Græs:* þar í hliðunum er víða t. milli steinanna *Av.* 20, 24₂₄.

túngróður (-rar), m., *frodig Plantevæxt som paa et Tun:* hverahitinn hefir framleitt mikinn t. kringum laugarnar *Av.* 19, 104₂.

tungubein, n., *Tungeben:* Tungurótin er með vöðvum áföst við tungubeinið *JJ. EML.* 107₁₂.

tungubroddur (-s, -ar), m., *Tungespids:* liggur tunguhaftið niður undan tungubroddinum *JJ. EML.* 107₁₇.

tunguhaft, n., *Tungebaand; se* tungubroddur.

tunguhvass, a., *hvastalende:* Jeg hefi raunar betri trú á því að vera nógu illgjarn og t. *TÞH. Dr.* 1, 2, 188₁₀.

tungulaus, a., *tungeløs:* hafi tunglbúar engin bragðfæri, eru þeir tungulausir *Trh.* 15₇.

tungumál, n., *Tungemaal, Sprog.*

tungumálakensla, f., *Sprogundervisning:* í allri tungumálakennslu *LHA.* 3, 147₂₂.

tungumálakunnátta, f., *Sprogkundskab:* (hann) tók það skýrt fram, að t. væri hin nauðsynlegasta fyrir guðfræðina og kirkjuna *HH. Lát.* 42₂₀.

tungumjúkur, a. *tungefærdig, tungerap.*

tunguriti, m., *Lingua-graf:* Hinn nafnkunni Edison hefur árið 1888 fundið tvær vélar, Fonograf (hljóðrita) og Lingua-graf (tungurita) *Skír.* 89, 21₂₂.

tungurót (-rætur), f., *Tungerod; se* tungubein.

tunguröND (-randar, -rendur *el.* -randir), f., *Tungerand:* flestir álíta, að aðalaðsetur þess (ɔ: bragðsins) sje á tungurótinni, en auk þess finnist bragðið á tunguröndinni og tungubroddinum *JJ. EML.* 108₇.

tungutak, n., *Snakketøj:* þó að daglaunamaðurinn hefði liðugt t. *Þús.* 1, 174₂₀.

túnjaðar (-jaðars, -jaðrar), m., = túnfit: að 7 kýr sægráar að lit væru komnar þar í túnjaðarinn við fjöruna *Þs.* 1, 184₁₄.

túnkrepja, f., *tremella nostoch, Troldsmör. Mohr* 288₄.

tunna, f., 1. *Tønde.* — 2. *Bimpel, Dunk:* (Bárður) jós með trjesleyf vatni á 10 potta tunnu *JT. PoS.* 58₂₁.

túnrækt, f., = túnarækt: þegar talað er um jarðarrækt á Íslandi, þá eiga menn einungis . . . við t. og engjarækt *LÍ.* 52₂.

túnsléttun (-anir), f., *Udjævning af Tuer paa Hjemmemarken:* vextirnir af kostnaði túnsléttunar *AÓ. Af.* 182₂₁.

túnstæði, n., *Tunplads, den Plads, som et Tun optager:* til þess að koma sem fyrst rækt í túnstæðið *JT. PoS.* 146₁₂.

túnsúra, f., *rumex acetosa, Syre-Skræppe. Av.* 18, 17₂₀.

túnvarzla, f., *Beskyttelse af et Tun:* þá hefirðu með frumkostnaði þessum sparað þér alla túnvörzlu *AÓ. Af.* 179₂₂.

túrban (-s, -ar), m., *Turban:*

(þú) leggur túrbaninn á andlit mitt *Þús.* 3, 75₂₀.

turn (-s, -ar), m., *Taarn.*

turnklefi, m., *Taarnkammer:* þegar þær fóru upp að hátta í turnklefann *Ið.* 1, 256₂.

turnprýddur, pp., *taarnprydet:* alkendr var hann | af áðr bygðum | turnprýddum húsum *Mílt. Pálm.* 22₂₂.

turnskip, n., *Taarnskib:* t. af stáli *Fk.* $^{24}/_{12}$ 87, 146₂₀₀.

turnspíra, f., *Taarnspir:* því mænir t. hennar (o: kirkjunnar) nokkuð hærra, en hún sýnist að ná *Ið.* 1, 16₁₇.

turtildúfa, f., *Turteldue:* sem turtildúfan í suðurlundi *Tegn. Frþ.* 100₉.

tuska, f., *Pjalt; Klud, Lap; værdiløst Stykke:* Eg vildi eg mætti rífa þig í þúsund tuskur *Blk.* 25₄.

tuskulegur, a., *pjaltet, laset; af daarligt Udseende:* á öðrum bæjum eru þau (o: hrossin) allt af hálfhoruð og meidd, skökk og tuskuleg *ÓÓ. Hv.* 26₂₀.

tútna (a), vi., *opsvulme:* (hann) tútnaði út, þangað til hann varð viðlíka stór og asnafolald *Þús.* 1, 361₂₄.

tútnaður, pp., *opsvulmet:* annad augad sást ei, hitt lá tútnad út á kinnina *HF. Kv.* 1, 120₂₀. tútnaður af heipt *Dv.* 5, 2₁₁.

tvefalda (a), vt., *fordoble:* Þó tvöfaldaði | þessa vondsku | döglingr deilugjarn *Mílt. Pálm.* 15₂₇.

tvend, f., *Par:* þeir eru tvendir (þör) sömu heildarinnar *TB.* 12, 196₂₀.

tvíbaka, f., *Tvebak:* M. sókti að vörmu spori fulla körfu af tvíbökum *Róð.* 15₂₂.

tvíbendur, a., *tvivlraadig:* hann varð tvíbentur um hvað hann setti að gjöra *PS. Ast.* 350₁₅.

tvíblaðka, f., *listera cordata, hjærtebladet Fliglæbe. Av.* 18, 13₂₂.

tvíbrandar, m. pl., *de tosværdede; de, som bære to Sværd el. Kaarder:* Sumarai (tvíbrandar, o: þeir, sem áttu að bera tvö sverð) risu fyrst mjög gegn þessum endrbótum *Ið.* 3, 256₂₀.

tvíbrandaréttur (-ar), m., *Ret til at bære to Sværd:* T. þeirra er úr lögum numinn á þingi *Ið.* 3, 257₁.

tvíbreiður, a., *af dobbelt Bredde:* hann (o: veðstóllinn) var t. *TB.* 15, 228₁₂.

tvíbrotinn, pp., *som lægges dobbelt el. kan svøbes to Gange om Legemet:* Vinstúlkurnar lögðu þá yfir hana tvíbrotna skikkju *Sak.* 28₁₅.

tvíburar, m. pl., *Tvillinger:* (sveinarnir) sýnast vera tvíburar *PS. Ast.* 126₄.

tvíburamerki, n., *Stjærnebilledet Tvillingerne:* Gemini, t. *BJ. St.* 30₂₅.

tvíburastjarna, f., *Tvillingstjærne:* Svo er og um Tvíburastjørnurnar (Castor og Pollux) að *Urs.* 147₂₁.

tvíbýli, n., *Tvebo; to Familjers Beboelse af en Gaard; Gaard, som beboes af to Familjer.*

tvíbýlisplanta, f., *Tveboplante:* sjeu karl- og kvennblóm sitt á hvorri plöntu, eins og hjá tvíbýlisplöntunum *TB.* 12, 159₁₆.

tvíbökumjólk (*g. sg.* -ur), f., *Tvebakmælk. EB. Kf.* 42₅.

tvídeila (í), vt. med dat., *dele i to:* Ef vér því tvídeilum æðsta ríkisvaldi konungdómsins, fáum vér tvö konungsríki *Fróð.* $^{2}/_{3}$ 86, 325₁₆.

tvídeild (-ir), *Tvedeling*: Vjer höfum í árgöngunum á undan sagt nokkuð af t. . . . á rithöfundum og skáldum Dana *Skír.* 83, 136₂₃.

tvídeiling (-ar), f., *Tvedeling*: Sé nú tvídeilingu þingsins haldið fullkominni fram úr *Frób.* ²⁰/₂ 86, 341₂₀.

tvídrægur, a., *dragende el. gaaende i to forskellige Retninger*: þá er samkepnin nægilega sundrdræg og samdræg, nægilega tvídræg og margdræg *AÓ. Af.* 81₁₃.

tvídýr, n., *Tvedyr, Amfibium*: Øll lifandi dýr á jørdu deilast í 6 flokka, nefnilega: Sugudýr, Fugla, Tvídýr . . . Fiska, Skordýr edur Skridqvikindi og Orma *Nátt.* 9₁₇.

tvíeggjaður, a., *tvægget*: sex álna háum grjótvegg . . . alsettum tvíeggjuðum glerbroddum *Ss. Íf.* 3, 62₁₉.

tvíeyringur (-s, -ar), m., *Kobbermønt af to Øres Værdi*: að eg hefði eigi fengið svo míkið sem tvíeyring *AÓ. Af.* 125₁₁.

tvífiski, n., *Bigami hos Fiskene*: T. var tekið af að tíðar rómi | sterklega með stóradómi *JT.* 302₂₉.

tvífitjaður, a., *med to Svømmehuder*: tvífitjaðir sundfuglar *PJ. Ns.* 90₂₃.

tvíflipaður, a., *tofliget*: þá er krónan tvíflipuð *TB.* 12, 150₇.

tvífræblaðaður, a., *tofrøbladet*: hinar tvífræblöðuðu plöntur vóru þó einkum langtum meiri enn áður *Av.* 6, 76₂₃.

tvífætla, f., *tobenet Dyr*: samkyns vessæl og allsnakin tvífætla eins og þú *Lear* 7₁₄.

tvígifting (-ar), f., *Tvegifte, Bigami*: Úr húsum tvígiptingin fælir frið *GTh. Lm.* 272₄.

tvígildi, n., *en Ting af dobbelt Værdi*: jarðabótin er t. lánsins að nytsemi *Av.* 8, 136₁₄.

tvígólfaður, a., *med to Etager*: liðið hafði þá vagna . . . til íbúðar, sem vóru tvípallaðir eða tvígólfaðir *Skír.* 87, 11₂₃.

tvíhjólungur (-s, -ar), m., *Bicykle*.

tvíhleyptur, a., *toløbig, dobbeltløbet*: (hann) kom svo vörn fyrir sig með tvíhleyptri bissu, að hann felldi þar 10 menn í 20 skotum *Skír.* 85, 42₃.

tvíhnepping (-ar), f., *dobbelt Rad Knapper*: bolur með kvartils tvíhneppingu *TB.* 15, 206₂₀.

tvíhneptur, a., *med en dobbelt Rad Knapper*: mussurnar voru líkar tvíhnepptum jakka *TB.* 15, 206₂₃.

tvíhyrndur, a., *tvehornet, tohornet*: í tímabili hins mikla tvíhyrnda Ískanders *Þús.* 2, 59₁₀.

tvíhöggur, a., *som kan gennembores ved to Stød*: enda var ísinn eigi þykkri en svo, að hann var að eins t. *Ss. Íf.* 4, 5₁₇.

tvíkarmaður, a., *tvedelt, ved en Skillevæg afdelt i to Dele*: Baðstofa var tvíkörmuð, framkarmurinn þiljaður og læst hurð fyrir *Huld* 2, 54₂₇.

tvíker, n., *Dobbeltbæger*: spratt hann upp og rétti t. að móður sinni *Il.* 1, 25₂₀.

tvíkvæður, a., *tostavelset. LO.* 152b₄.

tvíkvæni, n., *Tvegifte, Bigami*: hann var ákærður fyrir t. *Skír.* 90, 81₁₄. hann gjörði sig sekan í t. *HH. Lút.* 48₁₉.

tvíkynjaður, a., *tvekönnet*: Sumar plöntur hafa bæði tvíkynjuð og einkynjuð blóm *TB.* 12, 158₂₃.

tvílakkaður, a., *med to Segl*: Það (ɔ: bréfið) var tvílakkað með

svörtu lakki *PS. Ast.* 285$_{24}$. Síðan lagði hann tvílakkaða bréfið niður í stokkinn aptur 286$_{10}$.

tvílangur, a., *bestaaende af to lange Stavelser*: t. bragliður *TB.* 16, 234$_{5}$.

tvílembdur, a., *som har to Lam*: hún (ɔ: ærin) var tvílembd á hvurju vori *JT. PoS.* 4$_{28}$.

tvíliðaður, a., *tofodet:* tvíliðuð vísuorð *TB.* 16, 247$_{14}$.

tvíliður (-ar -ir), m., *Trokæ*: Tvíliður *(trochæus)*, er hefir tvö atkvæði, hið fyrra með áherzlu *VÁ. Ritr.* 40$_{28}$.

tvílitur, a., *tvefarvet.*

tvíloftaður, a., *med to Etager:* Hún útvegaði gamla byggingu tvíloptaða *MJ. Bfr.* 103$_{5}$. Húsin eru byggð úr steini og tvíloptuð *Sm.* 105$_{5}$.

tvílyndi, n., *Dobbeltbevidsthed*: Sögur þessar eru um skygni . . ., dáleiðsluáhrif, t. (á dönsku: dobbeltbevidsthed) *Fk.* $^{16}/_{2}$ 92, 27a$_{64}$.

tvímargfalda (a), vt., *multiplicere to Gange*: en ef vjer tvímargföldum nú með sjálfum sjer fjarlægðirnar *Urs.* 78$_{21}$.

tvímenna (1), vi., *(om to Personer) ride paa én Hest (el. ét Æsel)*: og tvímenntu þeir svo spölkorn *Þús.* 1, 78$_{14}$. tvímentu þeir svo um stund *Esóp* 90$_{16}$.

tvímiða (a), vt., *bestemme en Tings Sted i dobbelt Henseende:* nú þurfum vjer að t. hvurja stjörnu *Urs.* 165$_{24}$.

tvímjalta (a), vt. og i., *malke to Gange om Dagen:* Meiri og betri mjólk fæst með því að þrímjalta en t. *Ífl.* $^{2}/_{7}$ 92, 210b$_{43}$.

tvímynd (-ir), f., *Dobbeltform*: þessum tvímyndum hef jeg haldið *FJ. FR.* VII$_{21}$.

tvinnaskúfur, m., *Traadkvast*: prjónahúfur með löngu skotti og tvinnaskúf *TB.* 15, 210$_{5}$.

tvinni, m., *tvundet Garn.*

tvinóna (a), vi.; t. við e-ð *trække noget i Langdrag, betænke sig paa;* vera ekki að t. við *göre kort Proces, gaa lige til Sagen*: hann var ekki að t. við það, sem hann ætlaði sjer *han betænkte sig ikke længe paa det, som han havde foresat sig, han skred öjeblikkelig til Udførelsen af sit Forehavende. Ss. Ífl.* 1, 92$_{11}$.

tvípallaður, a., = tvígólfaður; *se* tvígólfaður.

tvíráður, a., *tvivlraadig:* og kvíðið þið engu og komið þið þá, sem kyrrir og tvíráðir standið *Eimr.* 1, 4$_{2}$.

tvíritaður, pp., *skrevet to Gange, in duplo*: skal . . . senda amtmanni reikning þenna tvíritaðan *LHA.* 3, 113$_{27}$.

tvíræður, a., *tvetydig*: hvernig menn vildu sjálfir þýða þessa hina tvírædu vefrjett *Skír.* 55, 9$_{16}$.

tvírœður, a., *med to Aarer*: Klerkur einn sagði mér, að hann hefði komizt til einnar af þeim eyjum á tveim sumardögum og einni nóttu á tvírœðum bát *Maur.* 26$_{29}$.

tvísaga, a. indecl., *som indvikler sig i Modsigelser*: séu þær (ɔ: efasemdirnar) sendar af lyginni . ., þá munu þær bráðum verða t. *Myn.* 94$_{28}$. stjórnarskrá þessi er aftr og aftr t. *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 345$_{12}$.

tvísettur, pp., *parret*: tvisettu uggarnir halda jafnvægi hans (ɔ: sporðsins). *PJ. Ns.* 99$_{4}$.

tvískapnaður (-ar), m., *Tveformighed, dobbelt Skikkelse:* Sumir Trítónar hafa það í tilbót við tvískapnaðinn, að þeir eru með hrossa framfótum *Stoll* 101$_{2}$.

tvískifta (1), vt., *dele i to.*

tvískifting (-ar), f., *Tvedeling:* þessi tvískipting sjúkdómanna *JJ. Lb.* 1$_{17}$.

tvískiftur, pp., *tvedelt:* Sem fyrr er sagt, kjósa öll ríkin menn til sambandsþingsins og hin sex tvískiftu ríki einn hvert *Fk.* $^{28}/_{1}$ 90, 9b$_{30}$. þessi hinn tvískipti . . Heinabergsjökull *Av.* 20, 23$_{8}$.

tvískinnaður, a., *vaklende, tvivlraadig:* allir þeir, sem vóru veikir og tvískinnaðir í málinu *Fk.* $^{19}/_{9}$ 89, 110b$_{52}$.

tvískinnungur (-s), m., *Vaklen, Ubestemthed; Dobbelthed:* Það var þessháttar t., sem mörgum þótti bera vott um, að *Skír.* 87, 35$_{26}$. hvernig þessi t. í orðinu fóstbræðralag kemur fram í sumum sögum *ÞR.* 38$_{12}$.

tvístíga (-stíg, -stígum; -steig, -stigum), vi., *løfte Fødderne vexelvis uden at bevæge sig af Stedet:* Hinn heilagi Vincentius var farinn að iða allur og t. *Ld.* 5, 315$_{26}$. (hann) tvísteig svo fyrir framan Svein *GP. ÞS.* 45$_{24}$.

tvístjarna, f., *Dobbeltstjærne:* Bjarta stjarnan *Castor* í tvíburamerki er t. *BJ. St.* 60$_{16}$.

tvístra (a), vt. med dat., *adsprede, adsplitte.*

tvístr|un (-anir), f., *Adspredelse, Adsplittelse:* löggæzluliðið hafði magnazt til atgöngu og tvistrunar *Skír.* 87, 47$_{16}$.

tvístrung (-ar), f., = tvistrun: Takist að rjúfa þær (ɔ: fylkingarnar) eða koma þeim á tvístrungu *Skír.* 85, 41$_{23}$.

tvístœðuhús, n., *Faarestald med to Krybber langs med de to Sidevægge:* En hæfilegt er húsrúm í garðahúsum og einstœðuhúsum, þegar tvær kindur geta mœtzt, en fjórar í tvístœðuhúsum fyrir aptan þær kindur, sem jeta *Av.* 12, 92$_{21}$.

tvístœður, a., *med to Krybber:* hús það, sem á að vera handa 20 kindum, einstœtt, verður að vera jafnlangt garðahúsi, sem rúmar 40 fjár *Hirð.* 1, 28$_{26}$.

tvísýna, f., *Dilemma, Forlegenhed; Fare:* þeir eiga til svo mikils að gæta í Asíu, sem þá kemst í tvísýnu, ef þeir vanhirða að stemma þar stiga fyrir Rússum *Skír.* 87, 25$_{34}$. Áður en orustan byrjaði, bað Póllendingurinn Potocki konung að hætta ekki lífi sínu í aðra eins tvísýnu og nú liti út fyrir *Ld.* 5, 320$_{8}$.

tvísýni, n., *Uvished, Usikkerhed:* var um stund t. á lífi hennar *TÞH. SoÆ.* 30$_{2}$.

tvísýnn, a., *usikker, tvivlsom:* er mjög tvísýnt, hvort þjóðveldið hefur bagnað af því *Skír. u. á.* 93, 49$_{27}$. með svo tvísýnum | sigrheillum *Mill. Pdm.* 30a$_{17}$.

tvísögli, f., *modsigende Udtalelser, Modsigelser:* auk allrar tvísöglinnar, sem auðsæ er hverjum lifanda manni *Fróð.* $^{20}/_{4}$ 86, 39$_{34}$.

tvísögn (-sagnar -sagnir), f., *Modsigelse:* hjá öllum tvísögnum hennar (ɔ: stjórnarskrárinnar) er engum manni auðið að komast *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 345$_{16}$.

tvísöngur (-s, -var), m., *Tvesang, Slags Sang, som synges af to Personer:* Það er nú orðinn gamall siður á Íslandi að fara í tvísöng; tíðkast hann nú eigi annarstaðar, að minnsta kosti ekki í nálægum löndum, að því er vér vitum *ÞTh. LÍ.* 63$_{12}$.

tvítak, n., *Dublet:* öll tvítök (eru) ætluð Kristianíuháskóla *Íf.* $^{28}/_{9}$ 89, 309a$_{26}$.

tvítálknar, m. pl., *dibranchiata. Gr. Df.* 122₆.

tvítekning (-ar), f., *Gentagelse*: aukamánuðurinn, er í upphafi fylgdi fyrsta mánuði ársins og bar líka hans nafn eins og sefinlega síðar þess mánaðar, er hann þá fylgdi og var t. af *Av.* 6, 177₃₀.

tvítugsaldur (-rs), m., *Tyveaarsalder:* er hún naumast hafði enn náð tvítugsaldrinum *JT. PoS.* 72₁₉.

tvítugt, a. n., *Alder af tyve Aar*: á bezta aldrinum, frá tvítugu til sextugs *LÍ.* 25₂₈.

tvítönn (-tannar, -tennur), f., *lamium, Tvetand. Grl.* 70₂₄.

tvívafinn, pp., *to Gange viklet:* þar sem hann (ɔ: ormurinn) var t. utan um hvalinn *TB.* 14, 107₃₃.

tvíveðrungslegur, a., *tvetydig*: sumt þótti meðallagi heillegt eða að minnsta kosti tvíveðrungslegt af hálfu Englendinga *Skír.* 83, 29₁₈.

tvíveðrungur (-s), m., *Vaklen, Usikkerhed:* Öllu er tekið með tvíveðrung og tortryggni *Nf.* ²⁸/₅ 73, 83c₇₁.

tvívegis, adv., *to Gange*: Eg hugðist t. hafa náð ósk minni *Þús.* 2, 169₉. T. var rjett komið að mjer að bregða honum um yfirdrepskap *TÞH. Dr.* 1, 1, 44₁₀.

tvíveldiskenning (-ar), f., *Dualisme:* Hvorttveggja þetta átti skylt við hina austurlenzku t. *HH. Ks.* 76₂₁.

tvíveldisrót (-rœtur), f., *Kvadratrod*: Önnur rót er nefnd t. *(kvadratrod) Hemp.* 32₁₆.

tvíyrðingur (-ar), m., *Distikon JJ. DO.* 62b.

tvævetla, f., *to Aar gammelt Hunfaar:* Eigi þjer þessa tvævetlu? *JT. PoS.* 16₇.

tvævetlingur (-s, -ar), m., 1. *to Aar gammelt Hanfaar.* — 2. *to Aar gammelt Barn:* tvævetlingur situr hjá | og segir frá *Þs.* 1, 44₇.

tvíþungur, a., *bestaaende af to tunge Stavelser:* t. bragliður *TB.* 16, 234₅.

tvöfaldur, a., 1. *dobbelt*: Raunar er hringur þessi að minnsta kosti tvöfaldur *Urs.* 69₂₇. — 2. *tvetunget, falsk, listig.*

tvöfeldni, f., *Tvetungethed, Falskhed, Underfundighed:* að beita aðra sviksemi og t. í viðureign vorri við þá *Mill* 155₃₁.

tyggingarfœri, n. pl., *Tyggeredskaber*: því meira ber á enninu og því minna á tyggingarfærunum *JJ. EML.* 5₁₉.

tyggja (tygg, tyggjum; tugði, tugðum; tugginn), vt., *tygge:* meðan vjer tyggjum fæðuna *JJ. EML.* 74₁₀.

týgi, n. pl., *Rustning.*

týgja (a), vt., *udruste:* hann er líklega úti í skemmunni að t. sig til *PS. Ast.* 114₃₂.

týja, f., *Gunst*: unnustinn nýi ná | nú þinni týju má *GB.* 47₅.

tylftakvarði, m., *Duodecimalskala*: hann er líka nefndur t. *Hemp.* 73₁₄.

tylftatal, n., *Duodecimalsystem*: þeir sýnast fyrstir manna að hafa tekið upp t. *Av.* 6, 146₈.

tylgi, n., *Stearin*: að ná tylginu úr tólg og annari feiti *Ið.* 3, 140₃₀.

tylgiskerti, n., *Stearinlys:* t. logar betr . . en jafnstórt tólgarkerti *Ið.* 3, 142₁₈.

tylla (i), vt. med dat., *sætte, stille;* t. sér *sætte sig, tage Plads:* jeg ætla að leyfa mjer að tylla mjer við hliðina á yður *JT. PoS.* 135₂₆.

tyllið þjer yður niður hjá konu minni *Þús.* 2, 311$_{34}$.

tyllidagur (-s, -ar), m.; *se* tillidagur.

tyllisætt (-ir), f., *tilsyneladende Forlig el. venskabeligt Forhold*: milli okkar er t. *MJ. HM.* 99$_{19}$.

tyllitá (-r, -r), f., *Tand*: Upp er komin tillitá og takt' á *Þs.* 1, 41$_{13}$.

týna (í), vt. med dat., *tabe*: Eg hefi týnt lyklinum *jeg har tabt Nøglen.*

typpa (í), v. impers.; typpir á e-u *Toppen el. Toppene, det øverste af noget kommer til Syne:* enn í vestri typpir á hólum og fellum *Ið.* 3, 239$_{16}$.

týra, f., *svagt Lys*: Ljósið varð ekki nema lítil t. *GP. ÞR.* 13$_{18}$.

tyrfa (í), vt., *bedække med Grönsvær*: hey tyrft og vel um búið *Þs.* 1, 396$_{1}$.

tyrfinn, a., *affekteret, kunstlet, unaturlig.*

tyrfni, f., *Unaturlighed, Affektation:* hjá öðrum kom tyrfnin fram í því að fara að rita með rúnum *Esp.* xxxiv$_{15}$.

Tyrki (-ja), m., *Tyrk:* Allir kristnir óttuðust bæði hana og Tyrkjann *Fjöl.* 1, 175$_{29}$.

tyrkneska, f., *Tyrkisk, det tyrkiske Sprog:* Í þessum skóla var kennt: t., frakkneska, ítalska *Ið. SG.* 97$_{25}$.

tyrkneskur, a., *tyrkisk:* Hafði hann numið allan fróðleik sinn af grískum, persneskum, tyrkneskum . . . bókum *Þús.* 1, 48$_{5}$. t. jarl *Ið. SG.* 15$_{26}$. hófst ófriður mikill út af tyrkneska málinu *Ið.* 7, 71$_{24}$.

tægi, n., *Art, Slags:* fjórir af hverju t. *Safn* 1, 655$_{27}$. því ljósin einginn sæi, | er ekki sínu á þau jós | sæðra ljósa t. *BG. Nj.* 64$_{4}$. Þegar heims af sögðum sið | sézt hefir allslags tægið 224$_{2}$. auk annars af líku t. *Sw. VE.* 108$_{20}$. tölurnar voru ekki allar af sama t. *JT. PoS.* 43$_{7}$. drottinn lát ei fæðast fljótt | fleiri af sama t. *JT.* 270$_{11}$. *Ægisbúar* ætíð kjósa af því t. | sendiherra sérílagi 301$_{1}$.

tægja, f., *Trævle*: hvað er þetta, sem glóir þarna milli tæanna í hreiðrinu? *Blk.* 110$_{16}$. skal skafa kjötið niður með hníf, svo allar tægjur og sinar verði eptir *EB. Kf.* 27$_{13}$.

tæja (tæ, tæjum; táði, táðum; táinn), vt., *tæse:* Þeir eru að tæja ull *PS. Ast.* 126$_{5}$.

tæla (í), vt., *bedrage, besnære.*

tæling (-ar), f., 1. *Forførelse, Besnærelse:* vond eptirdæmi og tælingar spiltra manna *PP.* 7$_{17}$. Hirtu því ekki um að hafa fleiri tælingar í frammi við mig *FP.* 49$_{31}$. — 2. *Fristelse, Tillokkelse:* að tælingar hrífi hann með sér *Myn.* 180$_{4}$.

tælitafn, n., *Lokkemad*: Gegnum heimsins harmasafn | hugaður skaltu fara, | en freistinga við t. | taka lífi vara *KJ.* 268$_{18}$.

tæplega, adv., *næppe:* Hann fær því fyrir hvert pund af eggjahvítuefnum og feiti t. 34 aura *Br.* 3, 112$_{15}$. Það var t. liðinn hálfur mánuður *Ið.* 6, 242$_{24}$.

tæpta (í), vi.; t. á orði *afbide et Ord, begynde at udtale et Ord og stanse, förend det er helt udtalt:* Það er bágt á það að giska, hvaða orð það var, sem Möller tæpti á og ætlaði að seigja *JT. PoS.* 109$_{21}$. t. tungunni *bevæge Tungen*: þá gat hann aðeins lokið upp munninum og tæpt tungunni *Þús.* 3, 59$_{22}$.

tæpur, a., *usikker*: tæp gata *en*

smal Sti, som man ved et Fejltrin let kan komme ud af el. hvorfra man kan styrte ned i en Afgrund: hvursu tæp að sje gatan, sem þræða þarf *Fjöl.* 3, 2, 18$_{17}$.

tær, a., *klar, ren*: hinir tærustu lækir *Þús.* 1, 316$_{19}$. hreint lopt og tært vatn er áriðandi *Sm.* 189$_{1}$.

tærilátur, a., *renlig, pæn.*

tærilæti, n., *Renlighed, Pænhed:* eg át með t. og hæversku *Þús.* 1, 223$_{30}$.

tæring, f., *Tæring, Svindsot:* að rúmlega hver 7. maður muni deyja úr tæringu *Ið.* 6, 174$_{15}$.

tæfa, f., = tófa *Ræv*: Reykurinn og sterkjulyktin . . fælir tævu *Av.* 4, 84$_{27}$.

tæki, n. pl., 1. *Værktöj, Redskaber:* Rakarinn var eylíðar tíma að tína tækin upp úr poka sínum *Þús.* 2, 59$_{2}$. — 2. *Midler:* hve ágæt t. hún (ɔ: þjóðin) hefir til að kenna . . . hverjum meðlim mannfélagsins inn bezta vísdóm *Mill* 144$_{4}$.

tækifæri, n., *Leilighed*: tækifæri til að menntast meir *Av.* 7, 102$_{29}$. Eg mun haga ræðu minni eptir tækifærinu *TB.* 7, 107$_{1}$.

tækifærislegur, a., *lejlighedsvis, tilfældig*: hinar tækifærislegu framleiðandi orsakir *(causæ occasionales* á læknamálinu) *Br.* 5, 60$_{25}$.

tæta (í), vt., 1. *tilvirke:* t. ull. — 2. t. í sundur, a) *sønderrive; tilintetgöre, ødelægge:* (var barnið) tætt þar í sundur af villidýrum *Ið.* 4, 383$_{16}$. þegar Rússar tættu í sundur Parísarsáttmálann *Skír.* 87, 32$_{32}$. — b) *rive ned paa*: hafa ýmsir orðið til þess á vorum tímum að reyna að tæta í sundur hin fornu sagnarit Íslendinga *TB.* 10, 78$_{12}$.

tætla (a), vt., = tæta; t. í sundur *sønderrive, rive i Stykker*: Annars mundi | meyr líkami | tætlast sundur | taugaveikur *ÓS.* 27$_{30}$.

töðubirgðir, f. pl., *Forraad af Tunhø*: hvursu mikjillega töðubirgðirnar þá ríkuðust *Fjöl.* 3, 2, 8$_{19}$.

töðufinnungur (-s), m., *nardus stricta, stift Katteskæg. Mohr* 155$_{2}$. *Grl.* 121$_{21}$.

töðugæfur, a., *af samme Godhed som Hø af gødet Eng*: töðugæft stararhey. *PS. Ast.* 75$_{12}$.

töðurækt, f., = túnarækt: T. hlýtur að hafa verið miklu meiri í fornöld en nú *Br.* 7, 6$_{26}$.

töðuvöllur (-vallar, -vellir), m., *gødet Hømark*: að þar sje einhvur hinn snotrasti t. *JT. PoS.* 146$_{31}$.

töðuþerrir (-s *el.* -rs), m., *Törvejr for Tunhøet, Törring af Tunhøet:* enda var nú bezta útlit með töðuþerrinn *PS. Ast.* 47$_{24}$.

töðuþurkur (-s), m., = töðuþerrir: Þeir voru að spá um töðuþurrkinn *PS. Ast.* 47$_{36}$.

töf (-tafar, -tafir), f., *Ophold, Hindring*: stundum minni t., stundum nokkru lengri *KJ. Uf.* 38$_{28}$. tafir á 9 eða 10 stöðvum 89$_{2}$.

töflukast, n., *Diskoskastning*: eitt sinn er Apollon var að skemmta sér með honum með töflukasti *Stoll* 92$_{29}$.

töfluleikur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Brætspil*: menn hans skemtu sér á sjáfarströndinni með töfluleik *Il.* 1, 57$_{10}$.

töfra (a), vt., *fortrylle, henrive:* Hinir mörgu uppljómuðu salir töfruðu mig *TÞH. SoÆ.* 96$_{25}$. t. fram *fremtrylle:* Mikið skilr í milli þess heims, sem hinir gagnhrifnu menn 1789 töfruðu fram fyrir sér . . . í öllum ljóma gullaldarinnar, og þess

heims, sem nú liggr frammi fyrir augum vorum í sannri reynd *FkA.* $^{24}/_{6}$ 90, 23b$_{48}$.

töfraafl, n., *Tryllekraft:* enginn aldur vill missa t. sitt *TÞH. BS.* 293$_{9}$.

töfrablæja, f., *Trylleslør*: en sú t. hverfur, sem ungmennið hefir í huganum breitt yfir hinn ófarna feril sinn *TÞH. SoÆ.* 79$_{20}$.

töfrabók (-**bœkur**), f., *Hexebog*: (margir) brenndu töfrabækur sínar *HH. Ks.* 26$_{9}$.

töfradalur (-s, -ir), m., *Trylledal*: En aptur horfinn er mér gleðisalur | og aptur horfin mey og t. *JT.* 105$_{18}$.

töfradraumur (-s, -ar), m., *Trylledröm*: sem áhyggjulaust ungmenni, sem hefur glæsilegustu töfradrauma fyrir augum sjer *TÞH. BS.* 210$_{1}$.

töfraformáli, m., *Trylleformular*: þeir hafa marga hjátrú á himintunglum og töfraformálum *Ið. SG.* 43$_{20}$.

töfrafríður, a., *fortryllende skön:* Tíðum hjartans undiralda hefur | upp og niður barminn töfrafríða *Verð.* 66$_{2}$.

töfrafræði, f., *Tryllekunst, Magi:* um t., um spekistein *Ið. SG.* 17$_{18}$.

töfrafullur, a., *fortryllende:* En hin töfrafulla mær fjell um háls mjer *Þús.* 1, 79$_{24}$.

töfragarður (-s, -ar), m., *Trylleháve*: Í þessum töfragarði þótti henni faðir sinn vera með sér *Blk.* 39$_{8}$.

töfragripur (-s, -ir), m., *magisk Genstand:* Jafnframt hinum heiðnu töframyndum mynduðust aðrar töframyndir, . . . og aðrir töfragripir *TB.* 12, 139$_{10}$.

töfraheimur (-s, -ar), m., *Trylleverden*: það var eins og mynd þeirra töfraheima, sem þjóðsögurnar hafa skapað sér niðri í jörðunni *Ið.* 6, 3$_{14}$.

töfrahöll (-**hallar**, -**hallir**), f., *Trylleslot*: Í t. himnadrottningarinnar var mikið um dýrðir *Ið.* 3, 210$_{21}$.

töfrakraftur (-**ar**, -**ar**), m., *Tryllekraft, magisk Magt*: Skynsamleg samhaldssemi hefir undarlegan töfrakrapt *Sm.* 89$_{8}$. Með hvílíkum töfrakrapti grípur sönglistin hjörtu vor! *Sak.* 34$_{24}$.

töfralist, f., *Tryllekunst*: hún var leikin í t. *Þús.* 1, 39$_{7}$.

töfraljómi, m., *Trylleglans:* Hvað verður þá eptir af töfraljóma þeim, sem ástin ein getur varpað á lífið? *Þj.* $^{25}/_{2}$ 82, 13b$_{36}$. það er tál og t., | trú því engu, smá það allt *Sb.* 98, 5$_{8}$.

töfralundur (-**ar**, -**ar**), m., *Trylleslund*: Dísin var svo gagntekin af löngun eptir að kynnast mannlífinu, að hún hafði enga eirð á sjer í töfralundunum *Ið.* 3, 210$_{26}$.

töframaður, m., *Troldmand*: þegar einhvur sýkist, er sóttur t. *Fjöl.* 1, 174$_{21}$.

töframagn, n., *Tryllekraft*: mér liggur við að segja, að það sje eitthvert heiðinglegt t. yfir allri hennar fegurð *GP. ÞS.* 119$_{26}$. er hún (ɔ: þessi missýning) eitt dœmi upp á t. vanans *Mill* 10$_{18}$.

töframáttur (-**ar**), m., *Tryllemagt:* fjeð er sá t., er leggur það upp í hendurnar á okkur *Auðv.* 106$_{8}$.

töframynd (-**ir**), f., *Trylleskikkelse:* Unglingurinn leiddi Hallgrím prest fram á gjábrúnina, þar sem allar töframyndir Þingvallar blöstu við auganu *TÞH. BS.* 256$_{21}$.

töframær (-**meyjar**, -**meyjar**),

f., *Tryllepige, Fe:* þjer eruð dálítil t. *ÓS.* 68₁₈.

töfrandi, ppræs., *fortryllende, henrivende:* Hún er öldungis töfrandi *Ið.* 6, 244₂₆. einungis til að sýna sinn t. fríðleik *Sak.* 13₁₀.

töfrarómur (-s), m., *Trylletoner:* Á vatni svanir sungu | sætum töfra-róm *GB.* 106₃₀.

töfraskógur (-ar, -ar), m., *Trylleskov:* þá var eins og hún liti inn í töfraskóg *Þj.* $^{6}/_{4}$ 82, 25c₅₁.

töfrasproti, m., *Tryllestav:* þegar eg handleik aptur töfrasprota minn *Ið.* 3, 232₂₄. kurteisi er t., er allar hurðir hrökkva upp fyrir *Auðv.* 63₁₉.

töfravald, n., *Tryllemagt.*

töfraveldi, n., *Tryllemagt:* þá hjarta særðist meyjar-augna eldi, | hver undan kemst því ríka t. *ST.* 4₁₉.

töfraver|öld (-aldar, -aldir), f., *Trylleverden:* í kringum hann var eins og töfra-veröld *Fjöl.* 1, 170₁.

töfravæð, f., *fortryllende Roligheid:* allar ár og lækir runnu með t. í næturkyrðinni *GP. ÞS.* 116₃₀.

töfraþula, f., *Trylleformular:* meðan galdramenn koma draugum fyrir, eiga þeir að . . . lesa auk faðirvors yfir þeim töfraþulur *Þs.* 1, 319₂₄. Konungur nokkur á Indialandi hafði numið töfraþulu af munki einum *Þús.* 1, 138₃₁.

töfr|un (-anir), f., *Fortryllelse:* slík töfran fylgdi honum *Þvf. Alm.* 85, 41₁.

töfurblundur (-s), m., *Trylleslummer:* Eins og jötunn aldinn | í eilifum töfrblund | stendr hann fönnum faldinn *GB.* 296₁₄.

tök, n. pl., 1. *Greb.* — 2. = tæki *Midler:* hinsvegar hefir inn ómerkilegasti maðr, eða in ómerkilegasta kona, að því er til tilfinninga og ástæðna sjálfra þeirra kemr óendanlega miklu betri t. á að öðlast fulla þekkingu á þeim, heldr en nokkur maðr annar getr haft *Mill* 152₁₅.

tökubarn, n., *hjælpeløst Barn, som en har taget til Opfostring:* hjá henni var meystelpa lítil til vika, t. *Þs.* 1, 46₂₃. Mörg af þessum tökubörnum eru ungir glæpamenn *Ið.* 5, 299₁.

töldra (a), vi., *vente:* En til hvers er að t. hjer? | því trúlega lokuð hurðin er *GT.* 73₁₃.

tölfróður, a., *talkyndig, kyndig i Arithmetik:* Ef vér lærum aldrei að lesa úr tölum, þá verðum vér og heldr aldrei tölfróðir menn *AÓ. Af.* 107₁₈.

tölfræði, f., *Talkyndighed, Arithmetik.*

tölfræðilegur, a., *arithmetisk:* Það eru mörg önnur tölfræðisleg sannindi, sem ekki eru sannindi nema innan þeirra takmarka, er tölvísin nær til *Ið.* 2, 56₈.

tölfræðingur (-s, -ar), m., *Arithmetiker:* tölfræðingar ályktа . . . eptir þessum takmörkuðu sannindum *Ið.* 2, 56₈.

tölta (1), vi., *gaa med lette Skridt:* þegar kvikféð þetta sá | hrökk það upp við hundsins gá, | stökk til baka beinan veg | upp í hvamm og út sig breiddi | eftir tölti ég *JÓ.* 43₂₄.

töltur, f. pl., *daarlige Hestesko:* Hafið einhverjar t. undir þeim (ɔ: hrossunum), þegar komnar eru hálkur *ÓÓ. Hv.* 25₅.

tölualfl, n., *numerisk Styrke:* töluaflið ræður öllu, töluaflið er þegnfjelagið *Skír.* 85, 21₂.

tölublað, n., *Numer:* t. af stjörnartíðindunum *StA.* 77, 38₁₆. í fyrsta

tölublaði frakknesks tímarits *Ið.* 7, 98₁₈.

tölugildi, n., *Talværdi, numerisk Værdi*: Degnfjelagið stendur nú saman af einstaklingum, er allir hafa að eins t. *Skír.* 85, 21₁.

töluliður (-ar, -ir), m., 1. *en ved Taltegn betegnet Passage i et Skrift.* — 2. *Numer*: Hvert svæði hefir sinn tölulið *KJ. Uf.* 35₂₄.

tölustafur (-s, -ir), m., *Taltegn, Ciffer:* til þess að þau gæti lært að leggja saman og draga frá, áður en þau þekktu tölustafina *Ið.* 6, 224₈. líkt og t., sem ekkert gildi hefur *TB.* 7, 125₈.

tölustærð (-ir), f., *Talstörrelse*: ýmsar aðrar tölustærðir og hlutföll í sólkerfinu *BJ. St.* 13₂₁.

töluupphæð (-ir), f., *Antal Points*: Til þess að geta flutzt úr einum bekk í annan þarf pilturinn að minnsta kosti að fá þá t. í ársprófinu, er samsvarar lægsta vitnisburði burtfararprófs *LHA.* 3, 152₇.

töluvald, n., *numerisk Styrke*: í nefndunum eða ráðunum var töluvaldið optast takmarkað *Skír.* 85, 21₁₈.

töluverður, a., *betydelig:* Þessi aðferð að finna leingdina með þarf samt við töluverðra reikninga *Urs.* 189₈. þeir þóttu töluverðir menn . ., sem gátu stautað á bók *Fjöl.* 2, 1, 5₉. liggja þar töluverðar fannir á sumrum *ÞTh. LÍ.* 15₂₁. þá er einhver töluverð umskipti verða á högum kirkjunnar *HH. Ks.* 2₁₂.

töluvert, adv., *betydelig:* Fjallgarður þessi er . . t. hærri en Reykjanesfjallgarður *ÞTh. LÍ.* 14₂₀

tölvísi, f., *Tallære, Talkyndighed, Arithmetik*: innan þeirra takmarka, er tölvísin nær til *Ið.* 2, 56₈.

tölvíslegur, a., *arithmetisk:* hin 'kemiska' blöndun efnanna er bygð á tölvíslegum hlutföllum *Fk.* $^{12}/_{10}$ 92, 162b₁₉.

tölvitringur (-s, -ar), m., *Arithmetiker*: sem tölvitringar orða það *Björl.* 60₁₇. hann er t. og ekki skáld *Ið.* 2, 54₂₈. einhver hinn þjóðkunnasti t. *Auðv.* 24₉. frakkneskr t. *Mill* 27₂₉.

töngla (a), vt., *tygge*: tálkn og tóma ugga | töngla börn guðs löngum *JT.* 183₇.

tönn (**tannar, tennur** *og* **tannir,** *d. pl.* **tönnum** *og anom.* **tennum**), f., *Tand*: tennurnar þínar fögru bera langt af öllum perlum heimsins *Þús.* 3, 58₂₁. En í hausi | hverjum liggja | tannir þrísettar *OK.* 12, 44₈. Fiska ekki vegum vær, né vega nennum, | nema munni með og tennum *JT.* 302₈. þreif hundurinn tennum í eyra galtarins *Esóp* 15₁₆.

töstralega, adv., *i Pjalter;* t. búinn *klædt i Pjalter, pjaltet, lurvet*: Þegar hann sá þessa aumingja, sem voru svo tøtralega búnir *PP. Sms.* 136₂₄.

töturbúinn, pp., *lurvet*: mig dreymdi að eg sæi t. mann standa á svæði einu *FP.* 1₇.

töturlega, adv., = tötralega: t. til fara = tötralega búinn.

töturlegur, a., *pjaltet, lurvet, laset*: eitt (ɔ: tjald) öðru meira og ásjálegra eða minna og töturlegra *TÞH. Dr.* 1, 2, 132₄.

U. Ú.

úa (1), *mylre*, 1. v. impers.: úði þar og grúði af þjónum *Þús.* 2, 98₂₁. — 2. vi.: Drátt fyrir allar hinar goðfræðislegu myndir, sem elztu rit og kvæði fornaldarinnar ú. af *TB.* 13, 125₁₉.

úði, m., *Støvregn*: Og bezt grær alt, sem næst þér teygist að, | því úða reykur sífelt á það sitrar *ST.* 21₁₂. með nokkrum úða *Av.* 20, 22₈.

úfinn, a., 1. *uredt, purret*: hár hans er úfið nokkuð og uppþeytt *Stoll* 99₂₆. vestið flakandi, hárið úfið *Ið.* 6, 251₈. — 2. *ujævn, brusende, oprørt*: Hví und úfnum | öldubakka | sjónir inndælar | seinkar þú að fela *JH.* 17₄. — 3. *gnaven, vranten*: (hann) var úfinn í geði og ónuglyndur *Auðv.* 111₁₈.

uggi, m., *Finne*: þeir (ɔ: fiskarnir) synda með uggum *PJ. Ns.* 98₈.

ugglaus, a., *sorgløs, frygtløs*: Hvað á aumr eg þá gera | og á hvers mig náðir bera, | er sýkn má u. varla vera? *GB.* 252₂₂. feigur og u. var enn göfuglyndi *GTh. Lm.* 133₁₇.

ugglaust, adv., *utvivlsomt, sikkert*: með öllu því hefir hún (ɔ: kirkjan) u. kostað 200 miljónir króna *Ið.* 4, 412₁₆. Hann hefir u. dottið ofan í vök *Ss. Íf.* 1, 272₁.

uggur (-s), m., *Frygt*: dró hann sundur í háði ugg þeirra manna og tortryggni, sem *Skír.* 84, 46₁₀.

ugla, f., 1. *Ugle;* = snæugla *nyctea nivea Gr. Sk.* 95, 34₁₉. — 2. *Knag*: Á sillunni rjett fyrir ofan sáinn voru tvær uglur *JT. PoS.* 37₁₇.

úl, m., *Vrimmel, stor Mængde*: sá hann drífa að sjer úa og grúa af mönnum *Þús.* 1, 118₁₀.

úldna (a), vi., *raadne:* þaf er það (ɔ: slorið) látið liggja og ú. *LÍ.* 58₁.

úlfabit, n., *Ulvebid*: ú. er hættulegra en hunda *Skír.* 87, 74₂₂.

úlfaldagrípur (-s, -ir), m., *en overmaade stærk Hest*: hesturinn sligaðist undir líkinu á miðri leið og var hann þó talinn ú. *Þs.* 1, 392₁₇.

úlfaldaull, f., *Kamelhaar*: Fatnaður Eastwoods var úr ú. eins og klæði Jóhannesar skírara *KJ. Uf.* 42₂₇.

úlfbitinn, pp., *bidt af en Ulv:* fimm (höfðu látizt) af hinum úlfbitnu *Skír.* 87, 74₂₂.

úlfliðsbein, n. pl., *Haandledsben, Haandledsknogler:* það eru átta ú., stutt og hornótt *PJ. Ns.* 10₂₀.

úlfliður (-ar, -ir), m., = úlnliður *Haandled.*

ull, f., *Uld.*

ullarábreiða, f., *Uldtæppe*: mundum vér leita oss hita með því að drepa fótum undir ullarábreiðurnar *LLH.* 50₂₄.

ullarfatnaður (-ar), m., *uldne Klæder:* erlendis er nú byrjað að þvo ull og ullarfatnað úr 'ammoníakvatni' *Av.* 12, 98₂₂.

ullariðnaður (-ar), m., *Uldindustri*: ullariðnaðurinn var sú grein stofnananna, er *Eimr.* 1, 25₄.

ullarkambur (-s, -ar), m., = ullkambur *Uldkarde*: Ullarkambar voru komnir fyrir aldamótin *AÓ. Af.* 170₂₀.

ullarkaup, n., *Indkøb af Uld:* þeir eru því mjög varkárir með u. sín *Av.* 19, 248₁₄.

ullarkaupmaður, m., *Uldhandler*: sonur ullarkaupmanns *Sm.* 106₁₀. Í Bradford hitti jeg ullarkaupmenn *Av.* 19, 168₈.

ullarkembing (-ar), f., *Uldkardning*: Agóðinn af ullarkembingunni var þá mjög farinn að skerðast *KJ. Uf.* 45₂₁.

ullarlagður (-s, -ar), m., *Uldtot*: jeg verzlaði með ullarlagðana mína *Dv.* 5, 53₁₀.

ullarmiðlari, m., *Uldmægler*: u. eða eitthvað því líkt *KJ. Uf.* 39₂₈.

ullarrekkjuvoð (-ir), f., *uldent Lagen*: fiðursængur og ullarrekkjuvoðir *LÍ.* 37₈.

ullarspunaverkstaður (-ar, -ir), m., *Uldspinderi*: (hann) stofnaði ullarspunaverkstað í Bradford *Sm.* 106₁₈.

ullartegund (-ir), f., *Uldsort*: unnar eru þar ullartegundir frá öllum löndum *Av.* 19, 245₅.

ullartollur (-s, -ar), m., *Uldtold*: að allur u. í Ameríku verði afnuminn *Av.* 19, 248₁₂.

ullarvara, f., *ulden Vare*: u. er flutt frá Íslandi *LÍ.* 71₈.

ullarverð, n., *Uldværdi*: Ef hún (ɔ: íslenzka ullin) gæti komizt undir lægri tollinn, yrðu 18% af öllu ullarverðinu spöruð *Av.* 19, 248₂₁.

ullarverksmiðja, f., *Uldfabrik*: vinna í ullarverksmiðjum *KJ. Uf.* 39₂₈.

ullarverkstaður (-ar, -ir), m., *Uldfabrik*: ullarverkstaðir voru í miklum uppgangi *Sm.* 106₁₆.

ullarverzl|un (-anir), f., *Uldhandel*: Jafnframt búskapnum átti hann nokkuð við u. föður sins *Sm.* 106₁₈.

ullarvinna, f., 1. *Uldarbejde*: sú hafði verið vön að vinna fallega ullarvinnu *Il.* 1, 76₂₁. — 2. *Uldvarefabrikation*: Þar er höfuðból allrar ullarvinnu á Englandi *Av.* 19, 245₄.

ullband, n., *Uldgarn*: var lokið saumað yfir með rauðu ullbandi *Þús.* 1, 336₇.

ulldúkur (-s, -ar), m., *uldent Tøj*: það (ɔ: lýsið) gerir verkvélarnar liðugar og stimamjúkar til að tæta aftr fyrir oss ulldúkana *AÓ. Af.* 39₂₀.

ulltré, n., *Bomuldstræ*: balsameikur og u. stóðu þar þétt *Ið.* 2, 161₈.

ullvinna, f., = ullarvinna.

ullvinnandi, m., *Uldarbejder*: ullvinnandinn og klæðskerinn gengr fram í móti kulda og nekt *AÓ. Af.* 212₂₅.

úlnliður (-ar, -ir), m., *Haandled*: Fyrst særði hann Kýprisi með höggvopni á hendinni í úlnliðnum *Il.* 1, 120₉. verndarbaugurinn er horfinn af úlnlið drengsins *Sak.* 54₁₂.

um, præp. med acc., *om*, *angaaende*; mér er um ó. *jeg er tvivlraadig*: alt eins og henni væri u. og ó, að samtalið leingdist mikið *JT. PoS.* 109₅. Nú þótt að Sigríði væri u. og ó að fara með Möller 116₂₁.

umband, n., *Bandage*, *Bindsel*: Nokkrir kirurgiskir (handlækninga) sjúkdómar . . eru að miklu leyti læknaðir með umböndum og umbúðum *N. Hf.* 82₂. hann tók umbandið snögglega burt *PP. NS.* 52₂₇.

umbinding (-ar), f., *Forbinding*: þegar sjúklingur er beraður til rannsóknar eða umbindingar *N. Hf.* 24₁₂.

umbjóðandi, m., *Befuldmægtiger*, *Mandant*: umbjóðandinn hefir þann rétt, að hann getr . . . tekið aftr eðr ónýtt umboð það er hann gefið hefir *Fróð.* ²/₂ 86, 328₁₁. konúngur er umbjóðandinn 328₇.

umboð, n., *Ombud*, *Kommission*; *Fuldmagt*, *Bemyndigelse*; *Konsig-*

nation: þó hefur á síðari árum verið sent nokkuð af fiski beina leið frá Íslandi í u. til íraskra kaupmanna *Av.* 19, 173₂₂. (hann) fjekk þeim yms u. *(adskillige Hverv)* í hendur *Skír.* 83, 21₁₀.

umboðning (-ar), f., *Bemyndigelse, Befuldmægtigelse:* í deildarmálum öllum er umboðningin frjáls réttr konúngs *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 344₁₆.

umboðskostnaður (-ar), m., *Administrationsomkostninger:* Frá árstekjunum skal dreginn u. *LHA.* 3, 175₁₅.

umboðslaun, n. pl., *Administrationssalær:* að frádregnum umboðslaunum *StA.* 74, 8₂₂.

umboðslegur, a., *tilhørende Administrationen, administrativ:* endurbætur á fyrirkomulagi hinnar umboðslegu stjórnar Íslands *StA.* 75, 22₂₄. umboðslegt vald *Fk.* $^{10}/_{11}$ 87, 133b₅₃.

umboðsmaður, m., 1. *Stedfortræder, Repræsentant:* komu þar saman umboðsmenn frá hverju fylki *PM. Ág.* 216₂₇. — 2. *Agent:* reiknar u. sjer þá alldýra húsaleigu *Av.* 19, 192₁. Eigi það ríki, sem hið strandaða skip er frá, umboðsmann *(Konsularagent)* á landi hjer *LHA.* 3, 113₁₂. — 3. *Administrator:* Landshöfðinginn setur umboðsmenn yfir konungsjarðirnar *LHA.* 3, 73₁₆.

umboðsskjal, n., *Mandat, Instrux:* stjórnarskráin nýa er umboðsskjalið *Fróð.* $^{2}/_{2}$ 86, 328₁₀.

umboðsskrá (-r, -r), f., 1. *Instrux:* Þá er útsjeð þótti um kláðann, var u. hans sem lögreglustjóra apturkölluð *Fr.* 78, 16₅₄. — 2. *Fuldmagt:* skal hann sýna fram u. sína *LHA.* 3, 119₂₇.

umboðsstjórn, f., *Administration:* Umboðsstjórninni er falið á hendur að sjá um *StA.* 77, 112₂₀. sumstaðar gengi umboðsstjórnin rykkjum og skrykkjum *Skír.* 83, 10₁₁.

umboðsstjórnarkerfi, n., *det administrative Maskineri:* því öfluglegar og vísindalegar sem öllu umboðsstjórnarkerfinu væri niðrskipað *Mill* 223₂₇.

umboðsvald, n., *den administrative Magt:* Það heyrir undir umboðsvaldið að heimta saman skatta *Fróð.* $^{27}/_{11}$ 85, 268₁₇. Annars er nú samt líklegt að dómsvald og umboðsvald verði aðgreint innan skamms *Fk.* $^{21}/_{4}$ 91, 61a₄₅.

umbót (-bœtur), f., *Forbedring, Reform:* Og þá er hægt að koma umbótunum í verk *Sm.* 181₂₀.

umbótamaður, m., *Reformator:* Sócialistar (jafnaðarmenn) og aðrir umbótamenn *Fk.* $^{30}l_{11}$ 85, 85a₁. Umbótamennirnir voru niddir á allar lundir *Br.* 10, 108₁₆.

umbótastefna, f., *reformatorisk Retning:* þessi nýja umbótastefna barst til Danmerkur *Br.* 9, 4₂₂.

umbótatilraun (-ir), f., *Reformforsøg:* fram að Lúters tíma höfðu allar slíkar kirkjulegar umbótatilraunir mistekizt *HH. Lút.* 21₁₀. stjórnin lagði geysimikið fje til ýmislegra umbótatilrauna *Br.* 9, 6₁₆.

umbreyta (1), vt. med dat., *forandre:* vér megnum að breyta, u., umsteypa *AÓ. Af.* 15₁₁. hið sýnilega og líkamlega umbreytist *HGTh.* 69₂₃.

umbreytanlegur, a., *omskiftelig, foranderlig:* ekki nema þá (ɔ: leikaraíþrótt), sem mjer var meðfædd og sprottin er af hinu ljetta og umbreytanlegu geði mínu *TÞH. BS.* 282₁₈. Get eg lært áðurnefnda reglu

af mannanna dómi, sem . . ætíð er u. *Myn.* 3$_{16}$.

umbreyting (-ar), f., *Omskiftelse, Forandring:* Alviskan fyrst umbreyting | aungva getur feingið *BG. Nj.* 112$_{1}$. að mannaverkin sé eigi annað en umbreyting á efninu *AÓ. Af.* 109$_{21}$. því allt um víðan heimsins hring | háð er sífelldri u. *KJ.* 226$_{6}$.

umbrot, n. pl., *voldsom Bevægelse; Omvæltning:* hin andlegu u., sem áttu sjer stað í heiminum um síðastliðin aldamót. *Ald.* 1$_{10}$.

umbrotamaður, m., *urolig og til Omvæltninger tilböjelig Mand:* hann var u. mikill *PM. Ág.* 275$_{28}$.

umbrotatími, m., *urolig, revolutionær Tid:* á þeim viðsjálu umbrotatímum *PM. Ág.* 284$_{22}$.

umbúðir, f. pl., 1. *Bandage, Bindsel, Saarsvøb:* hann hafði umbúðir fyrir augunum *PP. NS.* 52$_{25}$. — 2. *Omsvøb, Svøb:* Lát ei kynlegt lítast þér, | þó lífið hverfa megi; | opt mun ske, það utan af sér | umbúðunum fleygi *BG. Nj.* 60$_{4}$. — 3. *Indklædning:* að ekki sje unnt að aðhyllast kristindóminn sökum hinna kirkjulegu umbúða, sem hann sje í *Ald.* 2, 123$_{12}$.

umbúningur (-s, -ar), m., 1. *Indretning.* — 2. *Tilredning:* Hún (ɔ: hjúkrunarkonan) þarf í heimahúsum að kunna að velja sjúklingnum herbergi, vita hvernig rúm hans á að standa, um umbúning þess *N. Hf.* 7$_{30}$.

umburðarbréf, n., *Omgangsskrivelse, Circulære:* umburðarbrjef til allra höfuðklerka hinnar katólsku kirkju *Skír.* 79, 59$_{30}$. umburðarbrjef til safnaðanna í Litlu-Asíu *HH. Ks.* 65$_{28}$.

umburðarlaus, a., *utaalsom, intolerant:* að kirkjan hafi ætíð verið u. *Fk.* $^{5}/_{7}$ 92, 105b$_{22}$. Vjer verðum umburðarlausir *TB.* 17, 10$_{12}$.

umburðarleysi, n., *Utaalsomhed, Intolerance:* er þeir bljesu að illum kolum hjá alþýðu manna, ósanngirni og u. *Skír.* 84, 44$_{6}$. í ofstækilegu u. vilja þeir kyrkja kenningu þá sem þeir geta ekki felt með rökum *Gefj.* 29$_{26}$.

umburðarlyndi, n., 1. *Overbærenhed:* með því að auðsýna kristilegt u. og hlýðni *PP. Sms.* 136$_{12}$. — 2. *Taalsomhed, Tolerance:* u. við Montaningaflokkinn *HH. Ks.* 184$_{28}$.

umburðarlyndisleysi, n., *Utaalsomhed, Intolerance:* U. almenningsálits vors eitt saman lifiætr engan *Mill* 66$_{24}$.

umburðarlyndur, a., *overbærende; taalsom, tolerant:* að hinir orthódoxu guðfræðingar séu umburðarlyndari í trúarefnum enn forfeðr þeirra *Fk.* $^{5}/_{7}$ 92, 105b$_{40}$. hann bað menn að vera umburðarlynda við sig *Skír.* 91, 10$_{19}$.

umburðarsamur, a., *overbærende; taalsom, tolerant.*

umburðarsemi, f., *Overbærenhed; Taalsomhed, Tolerance:* U. Bretastjórnar við trú þeirra *Mill* 63$_{28}$. u. í trúarefnum 184$_{21}$.

umbylting (-ar), f., *Omvæltning:* skelfilegar umbyltingar *Fjöl.* 1, 109$_{6}$. við það hlaut að verða hin mesta u. á stjórnarskipun fylkjanna *Maur.* 21$_{19}$.

umbœta (1), vt., *rette, forbedre:* að laga og umbæta enska rjettritun *TUM.* 2, 9$_{26}$. að u. það, sem nú er ábótavant í löggjöfinni *Av.* 14, 153$_{5}$.

umbœtari, m., *Forbedrer, Re-*

formaðr: hinn mikli umbætari, tíminn *Gefj.* 39₁₀.

umdráttur (-**dráttar**, -**drættir**), m., *Omrids:* því daufari og þokulegri verða umdrættirnir *Þj.* ²/₁₀ 96, 183b₁₈.

umdœmi, n., 1. *Amt:* Umdœmunum er skipt í 19 sýslur *LÍ.* 3₁₆. — 2. *Statholderskab:* er því (ɔ: Lithaugalandi) skipt í 5 umdæmi *(Statthalterschaften) Fjöl.* 4, 2, 3₂₂. — 3. *Omraade:* að umdæmi laganna sé víðlendara en réttilegt umdæmi máttarins *Fk.* ¹¹/₈ 90, 26b₄₀.

umfaðma (**a**), vt., *omfavne:* (hann) umfaðmaði kné mín *Rób.* 85₁₀. sezt hjá honum og umfaðma kné hans *Il.* 1, 18₁₂. því ljósið og elskunnar andi | fá umfaðmað himin og jörð *ÓS.* 52₁₂.

umfaðmandi, ppræs., *omfattende:* til hins eilífa, allt u. anda *TB.* 7, 116₂₇.

umfangsmikill, a., *omfattende:* engu stóru og umfangsmiklu verki . . verðr komið á fót nema með samlagi kraftanna *AÓ. Af.* 42₂₂. Þessi þjóðveldislög einkenna sig fyrst að því, hve umfangsmikil þau eru í heild sinni *FJ. BÍ.* 1, 75₄.

umfeðmingsgras, n., *vicia cracca, Muse-Vikke. Mohr* 202₁₀. *Grl.* 20₁₇.

umferð (-**ir**), f., 1. *Omløb:* Um sama leiti og túnglið fer eina u. *Urs.* 44₂₂. — 2. *Færdsel:* í miðri borginni, þar sem umferðin er mest *KJ. Uf.* 7₂₂. — 3. *Omgang i Strikning:* það eru tuttugu umferðir frá markinu *TÞH. Tib.* 1, 15₁₆. — 4. *Periode:* Umferðin (perioden) getur annaðhvort verið óblönduð eða blönduð *Hemp.* 28₉.

umferðakennari, m., *Omgangslærer:* umferðakennarar eru hjer örfáir *Íf.* ²⁹/₈ 90, 102c₇₆.

umferðakensla, f., *Omgangsundervisning:* Umferðakennsla sú, sem nú er farin að tíðkast í stöku sveitum *Íf.* ¹/₆ 89, 174b₆₂.

umferðarbrot, n., *periodisk Brøk:* Ef sömu tugstafir koma við deilingu í hlutfallstölunna í sömu röð upp aftur og aftur, er tugabrotið nefnt u. *Hemp.* 28₈.

umferðarlengd (-**ir**), f., *Omløbstid:* Umferðarleingd sú er vjer nefndum er talin eptir stjörnudögum *Urs.* 44₁₅.

umferðarreikningur (-**s**, -**ar**), m., *den cykliske Regning:* Rimmenn finna hvunær fult sje páskatúngl eptir hinum svo nefnda umferðarreikningi *Urs.* 201₁.

umferðartími, m., *Omløbstid:* Kaldear þekktu umferðartíma merkisstjarna *Av.* 6, 145₃₂.

umflotinn, pp., *omflydt:* engjateigum, sem eru umflotnir af svo mörgum vatnsrennum *Þús.* 2, 42₂₁. hvelfist hann (ɔ: Tartaros) undir jarðarkringlunni, sem umflotin er af Ókeansstraumi *Stoll* 18₂₂.

umflúa, vt., = umflýja, *undgaa:* en að fara að reyna að u. þá (ɔ: annmarkana) mundi opt og tíðum verða sama sem að gera illt verra *Auðv.* 81₂₇.

umflutningur (-**s**, -**ar**), m., *Omflytning:* Herakleitos byggði verandinni inn í verandina og með henni breytingunni, umflutningnum *TB.* 6, 64₁.

umflýja (-**flý**, -**flýjum**; -**flýði**, -**flýðum**; -**flúinn**), vt., *undgaa:* ófærur þær, er vér viljum yfirstiga og ónýta, eðr sneiða hjá og umflýa *AÓ. Af.* 131₃₅. Vér reynum til að u. þetta *TB.* 7, 143₃₀.

umgangast (-**gengst**, -**göngumst**; -**gekst**, -**gengumst**; -**gengizt**), v.

refl. tr., *omgaas med*: þeir menn, sem hann meðal annara umgekkst *JG. Hv.* 93₇. við umgengumst hvor annan eins og vant var *TÞH. Dr.* 1, 1, 37₁₈. allan þann tíma, er Drottinn vor . . umgekkst þá *Tang* 143₂₄.

umgangsskóli, m., *Omgangsskole*: Í sumum sveitum fyrir norðan hafa í mörg ár verið umgangsskólar *TUM.* 1, 32₂₄. að heimilismenntunin og umgangsskólar verði sem mest látin duga í strjálbyggðum hjeruðum 33₂₁.

umgangur (-s), m., *Gang el. Bevægelse af Mennesker:* Hvað ertu að hugsa, að stofna þér í visan dauðann . . þar sem er svo mikill u.? *Esóp* 46₄.

umgengni, f., 1. *Omgang, Omgængelse, Ophold*: Hinum guðhrædda, sem í andanum hefur sína u. á himnum, veitist sú svölunarlind, sem aldrei þverrar *HGTh.* 41₁₅. — 2. *Omgang med, Optræden, Væsen:* Hún var hin þýðasta í allri u. *Verð.* 86₂₂. umgengnin við sér eldri menn *Ið.* 6, 277₁.

umgetinn, pp., *ovennævnt, ovenomtalt*: Í hvað spinna þeir spunann u.? *JT.* 264₁₁. það sem sagt er í hinum umgetnu lagastöðum *Maur.* 14₃.

umgetning (-ar), f., *Omtale, Anmeldelse.*

umgirða (í), vt, 1. *indhegne.* — 2. *befæste, forskanse;* þeir er tóku ríki eptir Omra prýddu mjög og umgirdtu borgina *LLH.* 127₂₇.

umgirðing (-ar), f., *Indhegning, Afhegning; Befæstning*

umgjörð (-gjarðar, -gjarðir), f., 1. *Ramme, Indfatning*: tvær umgjarðir úr trje í lögun eins og hálfhringar *N. Hf.* 22₁₃. þess vegna þarf hann bæði að þekkja mannlega sál og u. hennar, sem er náttúran *Gr. Kv.* 72₅. — 2. *Omkreds*: Eptir því sem hvirfilbylnum þokar áfram, lendir þessi blettur auðvitað æ lengra og lengra fyrir innan umgjörðina *Björl.* 57₂. — 3. *Periferi*: frá miðpunktinum út að umgjörðinni *Sæv. VE.* 112₂₇.

umgreipa (í), vt, *omfatte; stræbe efter:* Fullkomnunar fýsn með virkt | frægð oss bauð u. *BG. Nj.* 98₂.

umheimur (-s), m., *Omverden:* að allr umheimr breyttist sem munarheimr hans *AÓ. Af.* 10₆. þær (ɔ: skoðanir hans) hafa engin áhrif á hinn viðlenda umheim *HP. Gr.* 22₂₄. nauðsynlegar afleiðingar af hugsan mannanna og eðli umheimsins *BM. UM.* 35₁₅.

umhirðing (-ar), f., *Røgt:* það (ɔ: sauðfjeð) hefir viðast hvar firir norðan betri umhirðingu *Fjöl.* 2, 3, 36₂₂.

umhirðingarlaus, a., *ubevogtet:* lán stór-dingjur af hrísgrjónum daga og nætur umhirðingarlausar *Fjöl.* 2, 2, 21₅.

umhleypingasamur, a., *ustadig:* en þó var opt umhleypingasamt *(ustadigt Vejr, Omslagsvejr)* um þessar mundir *Fr.* 78, 13₄.

umhleypingsstrákur (-s, -ar), m., *Landstryger:* Í hittið fyrra tók hann umhleypingsstrák *PS. Ast.* 231₂₃.

umhleypingur, m., 1. *Omstryger, Landstryger*: umhleypingar og flakkarar úr öllum landsfjórðungum *ÞTh. LfsÍ.* 2. 7₆. — 2. *Omslagsvejr:* þegar nokkra daga eða vikur hefir geingið á blíðu eða striðu, staðviðrum eða umhleipingum *Fjöl.* 2, 3, 31₁₃. Það er eins og einhver

rosi og umhleypingar sje í loptinu *Eimr.* 2, 27₃₀.

umhorf, n., *Omgivelser:* Lýðveldið trúir á . . ið gróandi þjóðmagn, sem auðvitað hefir lagazt í uppvexti sínum af mörgum skilyrðum, af landinu, loftslaginu, þjóðarsætterni og margskonar sögulegu umhorfi og atvikum *Þj.* ²⁸/₈ 85, 51a₂₃. Hvernig heldurðu að umhorfs sje þar? *TÞH. Dr.* 1, 2, 124₂.

umhugað, a. n.; láta sér u. *sørge for:* að láta sjer helzt u. . . . . að koma heiinu í dríli eða sæti *Fjöl.* 2, 3, 40₂₄. Mér er u. um e-ð *noget ligger mig paa Hjærte:* þess vegna hlýtur honum vera af öllu hjarta u. um allt, sem snertir hann *Sm.* 26₁₈.

umhugs|un (-anir), f., *Overvejelse, Overlæg, Betragtning:* Aungvu, sem gefið getur tilefni til umtals eða umhugsunar, verður þaðan burtu vísað *Fjöl.* 1, 13₁₄. eftir allmikla umhugsan *Ald.* 2, 57₁₈.

umhugsunarfrestur (-s), m., *Betænkningstid:* Veita má erfingjum stuttan umhugsunarfrest til þessarar yfirlýsingar *LHA.* 3, 192₇. Þá bað hann um umhugsunarfrest *HH. Lút.* 37₇.

umhugsunarlaust, adv., 1. *uden Overvejelse:* það er ekki sætlandi til, að menn trúi því öllu u., sem prentað er *Fjöl.* 1, 82₂₃. — 2. *ubesindig, letsindig:* Þess gjætir sá ekkji, sem . . sóar lífinu u. í hjegómlegum eður sindsamlegum athöfnum *Fjöl.* 3, 1, 69₃.

umhugsunarlítið, adv., *uden videre Overvejelse:* Bæði tvö höfðu stigið þetta þýðingarmikla stig lífsins u. *Sm.* 123₁₄.

umhugsunartími, m., *Betænkningstid:* Eg ætla að veita þjer langan umhugsunartíma *Þús.* 2, 179₂₁.

umhugsunarverður, a., *værd at overveje:* sérhver góð tilfinning í hjarta voru sameinar sig öllu hinu undrunarlega og umhugsunarverða, sem vér höfum reynt *Myn.* 129₃₀.

umhverfa (i), vt. med dat., *vende op og ned paa, omstyrte; oprøre:* það var voðalegt að sjá, hvernig sjórinn umhverfðist *Rób.* 49₁₆. hljóp hann (ɔ: jökullinn) þá töluvert á graslendið og umhverfði öllu *Av.* 20, 81₁₂.

umhyggja, f, *Omhu, Omsorg.*

umhyggjusamur, a., *omhyggelig:* verið umhyggjusamir í öllu því, sem vera megi til gagns og sóma yðar sveit *HGTh.* 99₁₉. Hann þakkaði guði opt fyrir það, að hann hefði gefið sjer svo góða, hyggna og umhyggjusama konu *HH. Lút.* 58₁₆. umhyggjusöm móðir *Sak.* 31₁₈.

umhyggjusemi, f., *Omhu, Omhyggelighed:* skuld umhyggjuseminnar og velgjörðaseminnar *ÓÓ. Hl.* 38₈.

umkeypi, n., *Ombytning:* en hversu einföld sem verkaskifti þessi eðr u. vera kann *AÓ. Af.* 50₂₂.

umkominn, pp., 1. *i Stand til:* var hann þess ekki u. að bregða því sem gert var *Þús.* 2, 376₃₃. — 2. *berettiget, kompetent:* sem þið séuð þess ekki umkomnir að gefa atkvæði um gjörðir feðra yðvarra *Fjöl.* 1, 82₂₃.

umkomulaus, a., *hjælpeløs:* umkomulaust barn *Hd.* 13a₁₉.

umkomulítill, a., *ringe, uanselig:* u. þjónn *JG. Hv.* 38₁₈. umkomulitlir og lítið menntaðir fiskimenn eða tollheimtumenn 93₅.

umkringja (i), vt., *omringe, omgive:* ósýnilegar og máttugar verur

umkringja oss á alla vegu *Myn.* 131₂₃. Þó sögðu þeir, að þetta væri áþekkt tilfinningakerfi . . . því, er umkringir hvern engil *Sw. VE.* 158₂₃.

umkvörtun (-kvartanir), f., *Klage, Besværing:* þar heyrum vér og tíðum þá hina gemlu umkvørtun, að *Myn.* 178₂₁.

umkvörtunarefni, n., *Aarsag til Klage*: hafa mennirnir á öllum tímum þótzt hafa nóg u. *JG. Hv.* 55₂₀.

uml, n., *Mumlen*: Hann stóð með nakið egghvast sverð og særði | með örgu umli og tröllðómsþulum tunglið, | að vera sér til liðs *Lear* 39₂₄. þungar stunur og u. *Ss. Íf.* 1, 25₇.

umla (a), vt. og i., *mumle*: Hann umlaði nafnið upp aptur og aptur *Ss. Íf.* 1, 25₁₁.

umlíða (-líð, -líðum; -leið, -liðum; -liðinn), vt., *give en Henstand med Betaling*: umlíð þú mig, herra *Tang* 109₂₆. (hann) bað hann, að hann vildi u. sig 109₂₃.

umlíðandi, ppræs., *forbigaaende, kortvarig:* hélt hann, að grátgirni konu sinnar mundi koma af. u. stundar-áhyggju fyrir honum *Saw.* 19₂₀. Efunarsemi og sjúkleg ofvirðing innar visindalegu dómgreindar eru vorrar aldar i ein, en þau eru vissulega að eins u. *Þj.* ²⁸/₃ 85, 51a₁₂.

umliðinn, pp., *forbigangen, svunden*: að hið umliðna sé ennþá nálægt *Myn.* 66₂₆.

umlíðun, f., *Henstand med Betaling*: allir kaupmenn, sem ljetu þá fá vörur, guldu þess sáran, ef þeir veittu þeim nokkra u. *Ld.* 6, 309₂. að eg nú var kominn í töluverðar skuldir til margra kaupmanna, sem ekki voru líklegir til umlíðunar *Þús.* 2, 28₂₂.

umlykja (-lyk, -lykjum; -lukti, -luktum; -luktur), vt., *omslutte*: Waruna, sem umlykur jörðina kristöllum vatnanna og ísanna *Nal.* 1₂₂₇.

ummál, n., *Omkreds*: hún (ɔ: höfuðborgin) var sjálf umgirt með múr, sem var 1½ mila að ummáli *PM. Ág.* 87₁₅. *Genitiven* ummáls *bruges som adv., i Omkreds*: Hún (ɔ: Babýlón) var 9 milur ummáls *PM. Ág.* 11₁₉.

ummerking (-ar), f., *Begrebsbestemmelse, Definition*: Til er ummerkingar aðferð næsta gömul *TB.* 12, 205₂₂. Ummerkingin er tiltekning jákvæðra hugtaka 208₂₆.

ummerkingarháttur (-ar), m., *Definitionsmethode*: Þótt nú ummerkingarháttr þessi sé oftlega viðhafðr *TB.* 12, 207₁₀.

ummerkja (i), vt., *definere*: til að ná hugtökum hlutanna og til að kynfæra þá og u. *TB.* 12, 192₂.

ummerkjandi, m., *Begrebsbestemmer*: Vili nú ummerkjandinn . . . kveða greinilega og fyllilega á merki hins jákvæða hugtaks *TB.* 12, 208₂₆.

ummynda (a), vt., *omdanne, omforme, forvandle*: þeir sem eiga að vinna að því sem aflað er, og endurbæta það og u. *JH.* 255₁₆. Steingler þetta hefir komið úr eldfjöllunum við gosin og hefir síðan ummyndazt á ýmsan hátt *Av.* 13, 218₆. eða hún (ɔ: þjóðin) ummyndar hin náttúrlegu goð *Stoll* 8₅. Var hún ummynduð með töfrum? *Sak.* 44₂₆.

ummynd|un (-anir), f., *Omdannelse, Omformning, Forvandling*: Eitt augabragð er ekki ofstutt handa þeim, sem . . hefir á elztu tímum heimsins gjört marga u. í einu vetfangi *Myn.* 120₁₆. Hamurinn, sem

hennar geymdi sál, | ei þeim sýndist ummyndunar verður *JT.* 317$_{14}$. hinar skjótlegu ummyndanir þjóðmenningarlífsins *Skír.* 87, 21$_{5}$.

ummælalaust, adv., *uden Indsigelse*: Dómarinn samdi þá kaupmálann u. *Þús.* 2, 121$_{11}$.

ummæli, n. pl., 1. *Udtalelse, Udtalelser:* af ummælum Gladstones er mönnum orðið kunnugt, að *Skír.* 85, 102$_{24}$. hvað mikið er hæft í þessum ummælum frú Booth *Ið.* 7, 8$_{22}$. — 2. *Erklæring*: enn amtmaður leggur á u. sín *Fjöl.* 2, 3, 52$_{18}$. — 3. *Indvendinger, Indsigelser*: svo hún gat ekki haft nein u. hvað þetta snerti *Þús.* 3, 114$_{18}$.

ummælir (-s *el.* -rs), m., *Periferi*: Sívalningur er hlutur takmarkaður af tveimur samfalla *(kongruent)* og samsíða *(parallel)* hringflötum sem grunnflötum og hálfbjúgum hliðarfleti, sem sameinar ummæla *(Peripherier)* hringflatanna *Hemp.* 84$_{30}$.

umráð, n. pl., *Raadighed.*

umráðamaður, m., *Dispositionsberettiget:* skiptaráðandi eða aðrir umráðamenn búsins *LHA.* 3, 210$_{9}$.

umrás (-ir), f., *Omløb, Kredsløb*: eins og u. blóðsins í líkamanum *StN.* 2, 44$_{10}$. u. vatnsins á yfirborði jarðarinnar 47$_{9}$.

umrenningur (-s, -ar), m., *Omløber, Landstryger*: fátœkir umrenningar hafa ofan af fyrir sér með því að lesa bœkur og kveða rímur *LÍ.* 62$_{4}$.

umrita (a), vt., *omarbejde*: Menn fóru að tína saman fornleifarnar, u. og auka *TB.* 14, 244$_{5}$.

umritaður, pp., *omskreven*: ellipsan stendur í sama hlutfalli við umritaðan rjetthyrning sem sirkillinn stendur í við umritað kvaðrat *HB. Fl.* 65$_{18}$.

umrœða, f., 1. *Forhandling*: að kosinn sje forseti um stundar sakir, sem stjórni umrœðum þingsins *StA.* 75, 28$_{15}$. — 2. *Behandling, Diskussion*: Við fyrstu umrœðu skal rœða frumvarpið í heild sinni *StA.* 75, 32$_{25}$. Á alþingi 1861 kom lœknaskipunarmálið til umrœðu *TB.* 11, 205$_{30}$.

umrœddur, pp., *ovenomtalt*: Honum gefjast ekki að sumu orðalagi í hinni umrœddu grein vorri *Íf.* $^{24}/_{8}$ 84, 51$_{a36}$.

umrœðuefni, n., *Genstand for Forhandling*: helztu umrœðuefni fundarins *Skír.* 85, 9$_{21}$.

umrœðufrelsi, n., *Diskussionsfrihed*: er litt hætt við að farið yrði að beita henni (ɔ: löggjöfinni) í framkvœmdinni gegn u. manna um stjórnmál *Mill* 30$_{30}$.

umrœðulaust, adv., *uden Forhandling*: en það verður gjört u. *StA.* 75, 38$_{14}$. gjörir þingið út um það u. 40$_{29}$.

umsaga, f., *Omsagn, Udsagn:* Umsögu kalla eg prædicatio, en umsögn prædicatum *Fróð.* $^{25}/_{4}$ 84, 113$_{47}$. Höfundrinn getur nú samt réttlœtt þessa umsögu sína að nokkru leyti 113$_{46}$.

umsagningur (-s, -ar), m., *Subjekt i en Sætning:* Sé umsagningur nafnorð, en umsögnin lýsingarorð, er nafnorðið tengt við lýsingarorðið með sagnorðinu 'er' eða 'var' *TB.* 12, 212$_{28}$.

umsátur, n., = umsát, f., *Belejring*: eptir miklar manuraunir og 6 vikna u. *PM. Ág.* 124$_{2}$.

umsátursmaður, m., *Efterstræber, Lurer:* þá finst manni líka, að

maðr sjái umsátrsmenn í öllum áttum *Ið.* 3, 265₂.

umsemja (-sem, -semjum; -samdi, -sömdum; -saminn), vt., *omarbejde*: Eptir að landsþingsnefndin hafði umsamið frumvarpið *Eimr.* 2, 10₂₁.

umsjón, f., *Opsyn, Tilsyn, Inspektion:* fyrir u. við hinn lærða skóla *StA.* 74, 12₂₇.

umsjónarmaður, m., *Tilsynsmand, Opsynsmand*: að umsjónarmennirnir verði að hafa einn hvildardag í viku *Ið.* 5, 311₈. eða umsjónarmenn (episkopoi = biskupar) *HH. Ks.* 52₉.

umskapa (a), vt., *omskabe, omdanne, omforme:* (hann) tók að u. allt þar í landi eptir siðum Norðurálfubúa *PM. Ág.* 233₂₂. Löggjafinn áleit það helga köllun sína að u. manninn gjörsamlega *AÓ. Af.* 88₂₈.

umskapnaður (-ar), m., *Omskabelse, Omdannelse, Omformning*: hvort verkið er fólgið í umskapnaði efnisins *AÓ. Af.* 114₁₁.

umskifti, n. pl., *Omskiftelse; Afvexling, Omvexling.*

umskifting (-ar), f., 1. *Omskiftelse*: Hún skildi eptir hjá honum Jóns postillu opna til að verja hann umskipting og öðru illu *Þs.* 1, 41₁. þar sem hverki er umbreiting né umskiptingar skuggi *Myn.* 56₂₄. — 2. *Afvexling*: hefir eg því til litillar umskiptingar tekid mér optast nær einusinni í viku talsefni af fáeinu úr náttúruþeckingunni *HF. Kv.* 1, xxvi₈.

umskiftingur (-s, -ar), m., *Skifting, Bytting*: álfar velja úr sínum hóp útlifaða karla og kerlingar og láta í stað hins barnsins í vögguna; það heitir umskiptingur *Þs.* 1, 41₅. til þess að verða að andlegum umskiptingum *TB.* 7, 158₁₇.

umslag, n., *Omslag, Konvolut*: líklegt er að hann hafi haft u. með annari áskrift yzt *GT.* 155₁₉. (hann) lagði það (ɔ: bréfið) innan í u. *GP. ÞS.* 126₁₂.

umsmíða (a), vt., *omarbejde*: þið hafið leyfi mitt til að u. . . það, sem jeg sendi ykkur *TB.* 17, 181₈.

umsókn (-ir), f., *Ansøgning, Andragende.*

umsóknarbréf, n., *Ansøgning:* Síðan sendir biskup umsóknarbrjef þeirra *JH. HEOS.* 27₇.

umstang, n., *Travlhed, Forretninger; Bryderi:* hér verður svo mikið u., að ekki er að búast við, að nokkur tími verði afgangs til annars *GP. ÞS.* 126₅. það var ofmikið u., sem okkur leiddist *PP. NS.* 71₈. þeir bökuðu lánardrottnum sínum óþrjótandi u. og armæðu *Ið.* 6, 308₂₀. Virtist því svo sem Piemont hefði ekki annnað upp úr umstanginu en það, að *Þvf. Alm.* 85, 30₇.

umsteypa, f., *Omstøbning*: flestir halda, . . að lengri brjefin (sjeu) seinni u. *HH. Ks.* 147₁₈. umsteypur hinna rjettu nýjatestamentis-guðspjalla 178₂₀.

umsteypa (i), vt. med dat., 1. *kuldkaste.* — 2. *omstøbe, omforme, omkalfatre:* að umsteipa rjettritunninni *TUM.* 2, 6₂₈. er hún (ɔ: sálmabókarnefndin) hefði farið að endrbæta sálma Hallgr. Péturssonar, kveða þá um og u. þeim *Fk.* $^{29}/_{10}$ 86, 80a₁₈.

umsvif, n. pl., *Travlhed, Anstrængelse*: hún hafði þá mikil u. með að standa þeim fyrir beina *Tang* 111₁₄. þú hefur mikla áhyggju og u. fyrir mörgu 111₁₉.

umsvifalaust, adv., *uden videre, uden nogen Forberedelse*: augnaráð andans var ekki ólíkt því sem hann ætlaði að halda þar dómsdaginn . . . u. *Dv.* 5, 2$_{25}$.

umsvifalítill, a., *ikke synderlig besværlig:* Reyndu að koma þér í einhverja umsvifalitla og hæga stöðu *Ið.* 6, 208$_{1}$.

umsvifamikill, a., *urolig*: (hún) var svo hávær og umsvifamikil, að Aðalsteini .. þókti nóg um *PS. Ast.* 19$_{6}$.

umsýslunarsamur, a., *huslig*: með umsíslunarsamri og blíðri konu *Fjöl.* 3, 1, 76$_{8}$.

umsœkjandi, m., *Ansøger*: þá má veita umsækjanda brauðið *Íf.* $^{16}/_{11}$ 87, 211a$_{38}$. tveir eða þrír umsækjendur 211a$_{51}$. að umsækjendur hefðu meira til að bera en að eins lærdóm og þekking *Ald.* 2, 36$_{12}$.

umsögn (-**sagnar**, -**sagnir**), f., 1. *Prædikat:* Umsagning kalla eg það orð málsgreinar, er eitthvað er um sagt, en u. orð þau er um hann sögð eru *TB.* 12, 212$_{26}$. — 2. *Kategori:* hinar helztu óháðu umsagnir rúmsins, svo sem lengd, breidd, hæð, dýpt *TB.* 6, 80$_{14}$.

umtak, n., *Omfang:* þau (ɔ: lýsingarorðin) þrengja og afmarka u. nafnorðanna *TB.* 12, 195$_{9}$.

umtakslítill, a., *af lidet Omfang*: Hugtökin eru kölluð há og lág, hærri og lægri, alt eftir því sem þau eru umtaksmikil eðr umtakslítil *TB.* 12, 204$_{10}$.

umtaksmikill, a., *omfangsrig; se* umfangslítill.

umtal, n., *Omtale, Tale om noget*: þó fór svo, að u. minkaði um þetta *Þs.* 1, 197$_{31}$.

umtalsefni, n., *Genstand for Omtale, Stof*: annað eins rit . . . getur í sjálfu sér aldrei skort u. *Fjöl.* 1, 7$_{30}$. Sumir munu telja heilsufræðina óþægilegt u. *Sm.* 177$_{14}$.

umtalslaus, a., *ubetinget*: til þess að gefa í skyn með því, að hann vænti umtalslausrar hlýðni *Þús.* 2, 321$_{25}$.

umtalslaust, adv., *uden Indsigelse*: Það er bezt að þjer gerið útum kaupin u. *Þús.* 2, 378$_{21}$. (þau) borguðu manninum u. 3, 74$_{15}$.

umturna (**a**), vt. med dat., *(e. turn dreje; omvende, forandre, forvandle). omstyrte, kuldkaste:* að hún (ɔ: jörðin) muni skjálfa undir fótum oss og u. verkum vorum *Myn.* 17$_{36}$. vildu þeir svo að segja u. öllu *HH. Lút.* 38$_{22}$. 100 hús umturnuðust *Skír.* 87, 5$_{12}$.

umturnandi, ppræs., *revolutionær*: Hvorutveggju eggjuðu til u. stórræða *Skír.* 82, 15$_{36}$.

umturn|un (-**anir**), f., *Kuldkastelse, Omvæltning*: u. þeirrar skipunar á þegnlegu fjelagi, sem ræður á vorri öld *Skír.* 83, 72$_{16}$. gyrða fyrir ráðleysi og umturnan 85, 19$_{10}$. umturnunin af þeim (ɔ: landskjálftunum) 87, 5$_{29}$.

umturnunarafl, n., *revolutionær Kraft*: ber lítið á hvert u. í slíkum kenningum er fólgið *Skír.* 87, 46$_{18}$.

umturnunarúrræði, n. pl., *revolutionære Skridt:* ef tekið yrði til umturnunarúrræða *Skír.* 87, 23$_{21}$.

umtölulaust, adv., = umtalslaust: að hlýða í blindni og u. *Skír.* 90, 14$_{35}$.

umtölur, f. pl., *Forestillinger:* (hann) ljet til leiðast fyrir u. Staupitzar, vinar sins *HH. Lút.* 28$_{18}$.

umvaf, n., *Bandage, Saarsvøb:* svo fer hann og með allt annað, sem hann hefur til umbúða, sem

liuskaf, ljerept og u. *Þvf. Alm.* 88, 42₂₂.

umvafinn, pp., *omsvøbt, indhyllet i:* allt er umvafið fegurð *TB.* 7, 122₂₁.

umvarðandi, ppræs., *betydningsfuld, af Vigtighed:* Dvilikir dómar eru þjóðinni nokkurs u. *Fjöl.* 1, 15₉.

umvefja (-vef, -vefjum; -vafði, -vöfðum; -vafinn), vt., *omvikle, omsvøbe, omslynge:* og meðan geislaunnir margar | u. blómaríkið ljóst *KJ.* 121₁₄. hún (ɔ: hin ósýnilega hönd) umvefur hina ýmsu hnetti, sem sveima í himingeimnum *TÞH. Tib.* 1, 73₂₂.

umvöndun (-vandanir), f., *Tilrettevisning, Irettesættelse:* þá hefði engra áminninga eða umvandana þurft við *HGTh.* 114₂₂. yfir höfuð eitthvað, sem umvöndunar þarf við *JG. Hv.* 101₂₉.

umyrðalaust, adv., *uden Indsigelse, uden Protest:* að Íslendingar taki nú nálega u. hverju því, er konungur og höfuðsmenn vilja vera láta *TB.* 17, 22₁₈.

umyrði, n. pl., 1. *Udtalelser:* Vil ég í því efni að eins minna á u. nokkurra þeirra manna, er kallaðir hafa verið guðsmenn og merkismenn, um Magnús Eiríksson *Mill* 64₁₉. — 2. *vægrende Udtalelser, Indsigelser, Indvendinger; Omsvøb, Udflugter:* En ef hann hefir u. og segir, að þú sjert ekki nógu ríkur *Þús.* 3, 35₁₂. með umyrðum og eftirgangsmunum *AÓ. Af.* 27₁₉.

umþótta (a), vt. *(med pronominalt Objekt);* u. sig *se sig om:* þegar gestir þessir höfðu umþóttað sig, sá gæzlumaður, að þeir settu borð í baðstofunni *Þs.* 1, 128₂₁.

umönnun (-annanir), f., *Omsorg; Overopsyn:* fjekk hann honum því fám dögum síðar í hendur alla búsýslu og u. starfa sinna *Þús.* 2, 103₂₀.

unaðarlegur, a., *yndig, overmaade behagelig:* U. draumur friðaði og létti hjarta hennar *Blk.* 38₂₄.

unaðarmikill, a., *behagelig:* hann hefði getað gjört þér æfi þína unaðarmeiri *Myn.* 19₂.

unaðarríkur, a., *frydefuld, nydelsesrig:* Allt eins mun okkur sá tími | u. *KJ.* 240₁₂.

unaðfanginn, a., *henrykt:* (konungurinn) horfði u. á hin skrautlegu tré *Sak.* 8₄.

unaðgeisli, m., *yndig, henrivende Straale:* og auga þíns | unaðgeislar | í minni sál | endurskinu *KJ.* 120₆.

unaðlegur, a., = unaðarlegur: Silki, pell og gimsteinar munu aldrei fá börnum vorum jafnhreinnar skemtunar og þessi unaðlegu handaverk náttúrunnar *Blk.* 12₂₇. Alt þótti henni hér svo fagurt og unaðlegt 39₂.

unaðleikur (-s), m., *Ynde, Behagelighed:* innan um vinviðina, sem fléttuðu með laufi sínu eins og umgjörð til að kringja um unaðleik og æskuglaðværð Jósefu *Fk.* $^{24}/_{8}$ 91, 46b₄₂.

unaðsblíður, a., *behagelig og mild:* í ljettum blæ þá líður | svo ljúfur, hreinn og skær | guðs andi u. | og endurnæring ljær *Sb.* 237, 3₇.

unaðsbót (-bœtur), f., *Glæde, Fornöjelse:* hún hézt við son sinn, að hann skyldi skamma u. af mér hljóta *Þs.* 1, 114₁₈.

unaðsdrukkinn, pp. *glædedrukken:* ég öllum sælli er um ból, | ég u. er *JÓ.* 24₆.

unaðsfagur (-ran), a., *af henrivende Skönhed:* Ó hve hreinn í

unaðsfögrum ljóma | æsku-morgun lífsins brosir hlýtt! *KJ.* 847₈.

unaðsfullur, a., *frydefuld, yndig, behagelig:* fást heldur við þau störf, er viðkoma unaðsfullum giptumálum *Il.* 1, 119₄.

unaðsgeimur (-s), m., *Salighedens vidtstrakte Omraade:* og œðri bústað eilífan þjer valdir | í unaðsgeim *KJ.* 94₁₉.

unaðslaus, a., *glædeløs:* unaðsrík nautn eðr u. *AÓ. Af.* 14₁₄.

unaðslegur, a., = unaðarlegur, unaðlegur: Er nú unaðslegt að lifa slíku lífi? *TÞH. BS.* 278₁₄. var landslagið þar svo unaðslegt, að *Rób.* 57₂₀.

unaðsríkur, a., *frydefuld, nydelsesrig; se* unaðslaus.

unaðsroði, m., *yndig Rødme:* í augum faðmast ást og sæla, | og unaðsroða' á vanga slær *KJ.* 189₁₈.

unaðssæla, f., *Salighed, Lyksalighed:* Er það í helgum | himinsölum, | þars eilíf drottnar | u.? *KJ.* 168₁₆.

unaðssæll, a., *lyksalig:* hann lætur slitna lífsins þráð | og lífið unaðssæla grætast *KJ.* 22₄.

unaður (-ar *el.* -s), m., *Behagelighed, Nydelse, Glæde:* í stað þess að njóta þessarar dýrðar og þessa unaðar *EH. Von.* 64₁.

und (-ir), f. (t. wunde), *Saar.*

undafífill (-fífils, -fíflar), m., *hieracium floribundum, Høgeurt. Mohr* 204₂₂. *Grl.* 77₁₁. *Av.* 18, 13₂₂.

undan, præp. med dat. og adv., *fra den nedadvendte Del el. fra Undersiden af noget. Som første Sammensætningsled betegner* undan *nu ofte samme som* fyrir.

undanboði, m., *Forbud, Forvarsel:* Í villu minni hugði jeg þetta góðan undanboða hlýðni þeirrar og auðsveipni, er konan er manninum um skyld *TÞH. SoÆ.* 40₆.

undanbragð, n., *Udflugt:* Margur . . finnur undanbrøgd, þegar hann vill sleppa frá að efna ord sín *HF. Kv.* 1, 150₁₉. Eyddi kongsson þessu í fyrstunni með kænlegum undanbrögðum *Þús.* 1, 120₇.

undandráttur (-ar), m., 1. *Unddragelse fra en Pligt, Vægring:* til að komast hjá óvinsælum útlátum með ósannsögli og alskonar undandrætti *AÓ. Af.* 202₂₆. — 2. *Besvigelse (ved Angivelse af Indtægter):* Komist undandrátturinn eigi fyr upp en eptir lát skattgreiðanda *LHA.* 3, 181₁₂.

undanfarandi, ppræs., *foregaaende:* að breyta í einhverju því, er fyrir er mælt í u. greinum laga þessara *StA.* 76, 88₁. í enum u. árgöngum þessa rits *Skír.* 85, 19₁.

undanfari, m., *Forløber:* eg vil að ástin sé ætíð u. hjúskaparins *Iðf.* 2, 199₂₆.

undanfarinn, pp., *forudgaaet, foregaaende:* Nóttin var því nær liðin á enda sem hinar undanförnu *Þús.* 1, 46₂₁. að undanförnu *tidligere:* fór sjera Þ. að hafa minni afskjipti af búskap enn að undanförnu hafði verið vandi hans *Fjöl.* 3, 1, 51₁₄.

undanfella (í), vt., 1. *udelade:* verði varast að u. nokkuð merkilegt *Fjöl.* 1, 16₆. — 2. *undlade at udføre, overtræde:* guð varðveiti mig frá því að u. skipanir yðar hátignar *Þús.* 2, 71₇.

undanfærsla, f., 1. *Vægring:* Soldán Egyptalands reiddist hinni skorinorðu undanfærslu vezírsins *Þús.* 1, 357₈. undanfærsla tveggja stórvelda . . að gangast undir sáttmálann *Skír.* 82, 12₁₈. — 2. *Und-*

kommen, Undkomst: er engin undanfærsla? | er ekkert skjól að fá *Ald.* 2, 10$_{21}$.

undangenginn, pp., 1. *forudgangen:* stórviðri, hægviðri og logn eru eigi nein tilviljun, heldur framkomin af undangengnum atvikum *HD. PV.* 12$_{12}$. — 2. *tidligere bortgaaet, hedengangen, død:* að englar undangenginna vina þurfi ekki at hryggjast yfir athæfi ykkar *TÞH. Tib.* 1, 8$_{17}$.

undanlátsamur, a., *föjelig, eftergivende.*

undanlátsemi, f., *Föjelighed, Eftergivenhed*: Rússa grunaði, að Gladstone, sem annars hefir sýnt þeim u., mundi eiga skammt til falls *Skír.* 87, 34$_{2}$. tími undanlátsseminnar væri nú á enda 112$_{26}$.

undanrenning, f., *afflødet, afskummet Mælk:* það (ɔ: skyrið) er búið til úr undanrenningu og áum úr sauðamjólk *LÍ.* 43$_{7}$. Meðal hinna hægmeltustu matartegunda er mjólk talin, hrá eða soðin, ný eða u. *N. Hf.* 76$_{10}$. þar sem undanrenningin var sinð frá rjómanum með miðflóttaafli *Íf.* $^{6}/_{4}$ 89, 111c$_{3}$.

undanskilja (-skil, -skiljum; -skildi, -skildum; -skilinn), vt., *undtage:* nema líf manns þins læt eg undanskilið *Saw.* 27$_{10}$. Eg undanskil höfuðborgirnar *TB.* 7, 156$_{25}$.

undanskilning (-ar), f., *Undtagelse:* Mennirnir hafa sjálfir verið u. frá almennri reglu *AÓ. Af.* 135$_{5}$.

undantaka (-tek, -tókum; -tók, -tókum; -tekinn), vt., *undtage*: ef vér nú undantökum ómagana í landinu *Av.* 8, 133$_{18}$.

undantekning (-ar), f., *Undtagelse*: því hinir frægustu menn, t. a. m. Mozart, sem þó eru sjaldgæfar undantekningar, þeir þurftu þó að temja sjer listina *Gr. Kv.* 116$_{1}$. hinn rjetti sparnaðarmaður fer aldrei eptir atvikum eða undantekningum *Sm.* 42$_{4}$.

undantekningarlaus, a., *uden Undtagelse:* engin regla er u. *Gr. Kv.* 80$_{17}$. hvorki eins áreiðanlegar nje svo undantekningarlausar setningar *BT. UM.* 47$_{18}$.

undantekningarlaust, adv., *uden Undtagelse*: það sem almennt og nærfellt u. má setja út á meðferð hrossa á vetrum *ÓÓ. Hv.* 16$_{15}$. en það (ɔ: einstaklingslífið) endar nærri því u. eins og tröllasaga *Ald.* 1, 56$_{5}$.

undanþága, f., *Fritagelse*: u. frá alls konar sköttum *Ið.* 1, 275$_{17}$. þannig fengu margir hjá páfanum . . undanþágu frá því að koma í hreinsunareldinn *Tang* 158$_{22}$.

undanþeginn, pp., *fritaget for*: Lík konunganna sjálfra voru eigi undanþegin úrskurði þessa dómstóls *Ið. SG.* 135$_{5}$. þess konar dómar eru undanþegnir banni kristindómsins *JG. Hv.* 97$_{6}$.

undir, præp. med dat. og acc. og adv., *under.*

undiralda, f., *Underdönning, Undersø:* Hægt í logni hreifir sig | sú hin kalda | u. *SEg. Lm.* 14$_{10}$.

undirboðsþing, n., *Licitation*: Hinn 18. þ. m. fer opinbert u. fram í ráðhússalnum á flutningi á nokkrum þúsundum pólskra aðalsmanna til Pétursborgar og Úral *Ið.* 3, 198$_{22}$.

undirbókavörður (-varðar, -verðir), m., *Underbibliothekar*: Árið 1871 var hann valinn u. við bókasafn háskólans í Cambridge *Alm.* 85, 26$_{12}$.

undirborg (-ir), f., *Forstad:*

milli aðalborgarinnar og undirborgar þeirrar, er Galata heitir *PM. Ág.* 138$_{27}$.

undirbúa (-býr, -búum; -bjó, -bjuggum; -búinn), vt., *forberede:* Hann hafði undirbúið alt um haustið *Blk.* 63$_{8}$. Gladstone hefur verið að u. frumvarp til laga *Hd.* 15b$_{9}$.

undirbúinn, pp., *forberedt:* svo bert varð, hvað undirbúið var *Myn.* 96$_{27}$. Aðalsteinn kostaði kapps um að koma sem best u. í skólann *PS. Ast.* 225$_{24}$.

undirbúningsbekkur (-jar, -ir), m., *Forberedelsesklasse:* með því að auka við skólana undirbúningsbekk *Br.* 3, 85$_{27}$.

undirbúningslaus, a., *uforberedt.*

undirbúningslaust, adv., *uden Forberedelse:* að þær (ɔ: tilbreytingarnar) sialdan koma allt í einu og undirbúningslaust *HF. Kv.* 1, 10$_{6}$. orðin falla honum af munni u. *Ald.* 1, 148$_{18}$.

undirbúningslærdómur (-s), m., *propædeutisk Studium, Fordannelse:* um undirbúningslærdóm undir embætti kirkjunnar gat alls eigi verið að ræða á þessum tíma *HH. Ks.* 52$_{22}$.

undirbúningsmentun, f., *Fordannelse:* Framan af höfðu þeir eigi heldur neina vísindalega undirbúningsmenntun, áður en þeir tókust embætti sin á hendur *HH. Ks.* 115$_{31}$.

undirbúningsskóli, m., *Forberedelsesskole:* að latínuskólinn sje fyrst og fremst u. undir háskólann *BM. UM.* 7$_{28}$.

undirbúningsþekking, f., *propædeutisk Kundskab, Fordannelse:* þeim, sem annars staðar hefðu aflað sjer þessarar nauðsynlegu undirbúningsþekkingar *Br.* 3, 85$_{28}$.

undirbúningur (-s), m., *Forberedelse:* til að taka þátt í undirbúningi lagaboðanna *Av.* 5, 10$_{10}$. Undirbúningurinn er sá, að *JJ. EML.* 74$_{4}$. að nota hinn hverfandi tíma sem skóla og undirbúning undir eilífðina *JG. Hv.* 53$_{24}$.

undirdeild (-ir), f., *Underafdeling, Filial:* (trúarbrögðin) skiptast í margar undirdeildir *PJ. Ns.* 41$_{27}$. undirdeildir hans (ɔ: þjóðbankans í Kaupmannahöfn) *StA.* 76, 84$_{16}$.

undirdjákn (-s, -ar), m., *(subdiaconus), Underdegn:* undirdjáknarnir *(subdiaconi)* voru aðstoðarmenn djáknanna *HH. Ks.* 114$_{22}$.

undir eins, adv., *strax, öjeblikkelig:* eg skal undireins gera yður skil *Þús.* 2, 63$_{10}$. þjer eruð svo sprækur og ljettur á fæti, að þjer munuð undireins ná henni 81$_{8}$. Gerði hún undireins bæn hans 3, 58$_{24}$.

undir eins og, conj., *saa snart som:* spratt hún upp, undireins og hún heyrði hann ljúka upp dyrunum *Þús.* 3, 80$_{9}$. Undireins og A. H. var genginn á burt, hætti kalifinn störfum sínum 80$_{20}$.

undirfallshjól, n., *Underfaldshjul:* það (ɔ: yfirfallshjólið) er í alla staði hagkvæmara enn u. eða flathjól *Fk.* $^{18}/_{1}$ 91, 5a$_{37}$.

undirferli, n. og f., *Underfundighed:* sem hann þó ekki gat nema með u. nokkurri *Þvf. Alm.* 86, 27$_{22}$. Hann þóttist víst líka sjá á mjer, að jeg byggi ekki yfir neinni u. *Hd.* 135a$_{36}$.

undirfjall, n., *nedenunderliggende Bjærg:* út undan undirfjöllum jökulsins *Av.* 20, 45$_{26}$.

undirflog, n., *(Flyven ind under*

noget), Yverbetændelse: Réttnefndara mun u. á ám eí kúm, og er sú ástæða til þess, að sumir menn haldá, að það sé steindeplinum að kenna, og geri hann það til hefnda fyrir það, ef eggin hans eru ómökuð á vorin, að hann fljúgi undir ærnar á þeim bæ á sumrin *Þs.* 1, 432₂₈.

undirflokkur (-s, -ar), m., *Underafdeling*: Í jurtafræðinni eru aptur undirflokkar *Gr. Stf.* II₂₈.

undirfólk, n., *Tjenerskab*: það er auðséð að kurteisin fer óðum rénandi, ekki einungis hjá undirfólkinu, heldur líka hjá hertoganum sjálfum *Lear* 24₂₁.

undirforingi (-ja -ar), m., 1. *Underofficer*: móðir hans var ekkja undirforingja nokkurs í hernum *PP. Sms.* 120₁₆. Margir af þeim hafa að minsta kosti staðið í undirforingja stöðu *Mill* 227₉. — 2. *Sergent*: „Hérna er sá sem kom í gær", svaraði undirforinginn alveg rólega *Ið.* 1, 150₁₁.

undirfurðulega, adv., 1. *undselig, med Undselighed.* — 2. *underlig, sardonisk*: honum leizt hann glotta so u. *Fjöl.* 1, 167₂₀.

undirfurðulegur, a., *undselig, bly*: „Já" sagði Guðrún nokkuð undirfurðuleg *JT. PoS.* 101₁₂. Henni þótti hann einhvernveginn verða svo u. og líta til jarðar *TÞH. BS.* 71₁₈.

undirganga, f., *Nedgang*: Í þetta mund var sól nærri undirgöngu *Þús.* 1, 292₁₉. sólin er rauðleit í uppgöngu og hún er það einnig í undirgöngu *Ið.* 2, 183₂₁.

undirgangur (-s, -ar), m., 1. *underjordisk Gang*: Griðkona fór nú og gekk eptir undirgánginum *Þs.* 1, 305₂₇. — 2. *Dundren, stærk Lyd af ens Fødtrin*: Heyrir hún þá dunur miklar og undirgáng *Þs.* 1, 182₂₂.

undirgefinn, pp., *undergiven, hengiven.*

undirgefni, f., *Undergivenhed, Hengivenhed*: ef þessi orð hefðu ekki . . innrœtt mér u. og hógvært hjartalag *Blk.* 85₁₈. að menntuð kona gæti eigi síður en hin ómenntaða sýnt auðmýkt og u. *TÞH. SoÆ.* 49₁₅.

undirgrefill (-grefils, -greflar), m., *Undergraver*: þar sem alþýðan hefir verið í tjóðurbandi þessa nútíðar-farísea og undirgrefils í jarðvegi frelsismanna *Íf.* $^{21}/_{11}$ 91, 369b₅₄.

undirgöng, n. pl., *underjordisk Kanal, Kloak*: Þegar nú mörg slík ræsi koma saman . ., þá verða úr þeim u. æði breið og há *Ið.* 6, 176₂₂.

undirhaka, f., *Dobbelthage.*

undirheimur (-s, -ar), m., *Underverden*: þið tvö, sem hegnið mönnum þeim, sem máttlausir hvíla í undirheimi *Il.* 1, 72₁₅. undirheima ofan til *KJ.* 154₇.

undirhershöfðingi (-ja, -jar), m., *Underfeltherre, Underbefalingsmand*: en þar sem hann (ɔ: hershöfðinginn) var eigi, þar kölluðu þeir undirhershöfðingjann *AK.* 60₂₅.

undirhlíð (-ir *el.* -ar), f., *nedenunderliggende Skrænt el. Bjærgside*: undirhlíðar Öræfajökuls *Av.* 20, 55₂₁.

undirhyggja, f., *Underfundighed, Lumskhed.*

undirhyggjulegur, a., *som ser lumsk ud*: því er yfirbragð þeirra jafnan sorglegt og undirhyggjulegt *Ið. SG.* 18₁₉.

undirhöfðingi (-ja, -jar), m., *Underkonge, Fyrste, som staar under en andens Herredömme*: Frakkar hafa gert hann að sínum undir-

höfðingja eða jarli í raun og veru *Skír.* 85, 79₇.

undirkaupmaður, m., *Handelsfaktor, Handelsfuldmægtig*: hafði hann fjölda af undirkaupmönnum *Þús.* 1, 22₄.

undirkeisari, m., *Underkejser:* Undir þessum tveimur yfirkeisurum stóðu tveir undirkeisarar *PM. Ág.* 108₁₇.

undirkennari, m., *Underlærer, Adjunkt:* Ráðherrann gerði hann að undirkennara við bændabarnaskólann í þorpinu *Ið.* 6, 222₂₀.

undirkominn, pp., *foranlediget, fremkaldt*: Þannig eru flestar umbreitingar undirkomnar *Fjöl.* 2, 3, 52₂₀.

undirlag, n., 1. *Underlag*: þar veitir undirlagið mótspyrnu *Av.* 6, 49₁₀. — 2. *Foranstaltning*: Allir vita, að hann (ɔ: keisarafundurinn) komst á að undirlagi Bismarcks *Skír.* 85, 101₁₉. hafði hann (ɔ: Lúter) verið tekinn að undirlagi kjörherrans *HH. Lút.* 37₂₉.

undirlagður, pp., *aftalt;* undirlagt ráð *aftalt Plan*: með því nú Mesrúr vitnaði allt eptir undirlögðu ráði *Þús.* 3, 84₂₄.

undirlak, n., *Underlagen*: yfirlak og u. *N. Hf.* 20₂₃.

undirlandstjóri, m., *underordnet Landstyrer, Landshøvding, Provinsbestyrer*: Sumstaðar höfðu undirlandstjórar og aðrir umboðsmenn mök við þrælasalana *Skír.* 85, 65₂₆.

undirlendi, n., *Lavland*: Hlutfallið á milli undirlendis og hálendis er hér um bil eins og 1: 15 *ÞTh. LÍ.* 9₂₁. undirlendið þar á milli (er) eintómar mýrar *Björl.* 43₁₉. flatt grasivaxið u. *Av.* 18, 15₂₃.

undirliði, m., *Underofficer:* var mest um að kenna . . bleyðuskap Epipta, bæði sveitarforingja og undirliða *Skír.* 85, 40₂₃.

undirlitur (-ar, -ir), m., *Bifarve*: Hverjum af hinum sjö aðallitum má aptur skipta í ótal undirliti eða litblæi *Av.* 8, 27₁₁.

undirlægja, f., 1. *afhængig Person*: Móses ætlaðist ekki til að þeir (ɔ: Gyðingar) væri undirlægjur heiðingjanna *LLH.* 21₂₁. þeim hefir svo lengi ekki komið annað til hugar enn að neyta afls og yfirburða, þegar undirlægjur þeirra tóku að óspekjast *Skír.* 82, 22₃. — 2. *afhængigt Land el. Landsdel*: Ef Canada væri sjálfrar sín, þá yrði hún innan skamms u. Bandaríkjanna *Skír.* 91, 24₂₇.

undirlægjuskapur (-ar), m., *Afhængighed; Underkuelse, Underkuethed:* breska flaggið blaktir yfir þeim öllum, ekki sem jarteikn undirlægjuskapar *Fk.* $^{9}/_{4}$ 88, 48b₁₃. Í sögu þessari verðr gefið lítið sýnishorn . . af undirlægjuskap leikmanna og ens verzlega valds undir helgivaldið *JJ. Rand.* 21₇.

undirlægur, a., *afhængig;* u. e-m *afhængig af en.*

undirmaður, m., *Undermand, Undergiven;* undirmenn *Underhavende:* gæfur og mannúðlegur við undirmenn sína *PP. Sms.* 124₇.

undiroka (a), vt., *underkue, undertvinge*: Hinar undirokuðu þjóðir gjörðu uppreisn *PM. Ág.* 10₂₃. Og allt þetta vegna þess, að hún í allri dýrð sinni var ekki ánægð, nema hún gæti undirokað litilmagnann *TÞH. SoÆ.* 95₅.

undirokari, m., *Underkuer, Undertrykker*: þegar Napóleon mikli kom þangað með Frakkaher og sigraði undirokara þjóðarinnar *Ið. SG.*

15₂₂. undirokarar þjóðanna *Fjöl.* 1, 138₂₄.

undirok|un (-anir), f., *Underkuelse, Undertrykkelse;* hefði jeg nokkurntíma vitað, hvað u. var *Fjöl.* 2, 1, 40₁₀. Eg get eigi kallað lygar og svik, eða ofbeldi og u. rétta hluti og góða *Myn.* 29₃. undirstaða þeirrar andlegu undirokunar sem konur hafa orðið að búa við nú í margar aldir *BB. RK.* 12₂₄.

undirorpinn, pp., *underkastet, udsat for:* Allt er í þessum heimi breytingum undirorpið *HGTh.* 89₂₆. að fé sé sömu forlögum undirorpið sem vinnan sjálf *AÓ. Af.* 170₁₁.

undirróður (-rs *el.* -rar), m., *hemmelige Agitationer, hemmelige Tilskyndelser;* Segja menn, að hann hafi snúizt svona mest fyrir u. Ítala *Sk.* ²⁸/₅ 81, 360₁₅. hjelt hann þar ákaft áfram undirróðri sínum og æsingum *Skír.* 84, 91₂₀. gerði „Skírnir", í fyrra grein fyrir undirróðri Rússa þar syðra 87, 24₂₉.

undirrót (-rœtur), f., 1. *Rod, Kilde:* hvaða túngu ættu þeir fremur að stunda, heldur enn þá túngu, sem er uppspretta og u. allra þeirra mála, sem gánga nú um Norðurlönd? *Fjöl.* 4, 1, 28₁. — 2. *Aarsag:* Voru þar hjá honum margir vinir hans og læknar, sem neyttu allrar kunnáttu sinnar til að komast fyrir u. veikindanna *Þús.* 2, 145₂₂.

undirrödd (-raddar, -raddir), f., *Yderstemme:* þú syngur undirrödd-ina í honum (ɔ: hersöngnum) *Ss. Íf.* 1, 252₁₁.

undirsettur, pp., *underfundig, snu:* missögull og u. *GTh. Lm.* 317₅.

undirsjór (-ar *el.* -var), m., *Undersø:* Sem haf þú ert, minn hugur, | sem hvergi finnur ró, í logni lífsins friðar | þú líkist undirsjó *ÓS.* 17₃.

undirskál (-ar *el.* -ir), f., *Underkop:* með hinni hendinni tekur hann um kaffibollann, enn lætur Sigríði standa eptir með undirskálina *JT. PoS.* 45₁₁. sjálfur hellti hann sínu á undirskálina *Ið.* 6, 188₁₅.

undirskógur (-ar), m., *Underskov:* Í undirskóg þeim einkar fríðum | eikur, kastanjur, pinjur vóru *TB.* 17, 217₂₆.

undirskifting (-ar), f., *Underafdeling:* Spendýrunum má skipta í 12 undirskiptingar eða raðir *PJ. Ns.* 53₃.

undirskrifa (a), vt., *underskrive:* Þegar þjer eruð búnir að undirskrifa hann (ɔ: skuldmiðann), skal jeg fá yður brjefið *Ið.* 2, 49₃.

undirskrift (-ir), f., *Underskrift:* u. konungs eða landstjóra *Fróð.* ²⁰/₂ 86, 338₄. undirskriftir ráðgjafanna með konúngi ¹/₃ 86, 359₂₃.

undirstaða, f., 1. *Grundlag:* Menn geta ætlað á, að stallagrjótið sje þannig u. hálendisins í miðju landinu *LÍ.* 9₉. — 2. *Basis, Fodstykke:* Báðar líkneskjurnar og sætin standa á ferhyrndum undirstöðum *Ið. SG.* 171₁.

undirstœður 1. a., *fundamental.*

undirstöðuatriði, n. pl., *Begyndelsesgrunde:* u. eðlisfræði og efnafræði *StA.* 77, 126₁₂.

undirstöðubil, n., *Fundamentalafstand:* þessi tvö mörk eru nú kölluð hin vissu mörk og bilið á milli þeirra u. hitamælisins *Fisch. Ef.* 238₁₂.

undirstöðudepill (-depils, -deplar), m., *Understøtningspunkt:* öflin verða því að vera í öfugum hlut-

föllum við fjarlægðirnar frá undirstöðudeplinum *Fisch. Ef.* 70$_{37}$.

undirstöðulegur, a., *fundamental:* undirstöðulegir partar hinnar sáluhjálplegu trúar *HF. Kv.* 1, 146$_{12}$. um leið mundu vísindin finna hin undirstöðulegu meginatriði trúarbragðanna *Fk.* $^{10}/_{3}$ 91, 38a$_{38}$.

undirstöðuskrá (-r, -r), f., *Program:* Hvar er u. („program") nokkurs flokks í íslenzkum stjórnmálum? *Íf.* $^{24}/_{4}$ 89, 130a$_{70}$.

undirstöðurit, n., *Kildeskrift:* er því rit þetta hið helzta u. hvað ísl. plöntunöfn snertir *Gr. Sk.* 91, 69$_{11}$.

undirstöðutala, f., *Grundtal:* undirstöðutalan er þó æ líka hjá þeim 432 *Av.* 6, 148$_{12}$.

undirstöðutónn (-s, -ar), m., *Grundtone:* það er dýpsta hljóðið í næstu áttund fyrir ofan *c*, sem vér skulum kalla undirstöðutón *Fisch. Ef.* 195$_{14}$.

undirtektalítill, a., *lidet imødekommende, mindre villig til noget, mindre gunstig stemt:* Það er undarlegt, hvað þing Norðmanna hefur verið undirtektalítið, þegar um hermál hefur verið að ræða *Skír.* 55, 32$_{24}$.

undirtektir, f. pl., *den Maade, hvorpaa man optager en Anmodning, Begæring eller Forslag; Svar;* góðar undirtektir *velvillig Imødekomst, Tilslutning:* að sjerhver tilraun í þá átt ætti að mæta sem beztum undirtektum *N. Hf.* 1$_{5}$. Hvaða u. eigum við að veita þessu máli? *Hvilket Svar skulle vi give med Hensyn til denne Sag? TÞH. SoÆ.* 59$_{22}$. fyrri en þeir heyrðu u. hennar *Fk.* $^{19}/_{9}$ 89, 110a$_{36}$.

undirtylla, f., *Underbetjent:* Loksins fékk hann þá vinnu sem u. við múrsmíði *Ið.* 1, 61$_{2}$.

undirtyllusamur, a., *underdanig:* til að vera Dönum svo u., sem vera þurfti á þeim tímum *TB.* 17, 20$_{25}$.

undirviðir, m. pl., *Lægter:* Tré þessi eru höfð í undirviðu í hús *Ið. SG.* 64$_{8}$.

undra (a), vt., 1. *forundre sig over, beundre.* — 2. *forbause, vække ens Forundring:* undrar hann mjög öll sú viðhöfn *Þs.* 1, 112$_{25}$.

undrabarn, n., *Underbarn:* var því undireins . . (barninu) nafn gefið og kallað Agib (u.) *Þús.* 1, 370$_{26}$. slíkt u. sem Albert var *ST.* 266$_{19}$. til að sjá u. þetta *Saw.* 6$_{21}$.

undrafegurð, f., *Underskönhed:* eg sá allstaðar sömu u. *TÞH. Bs.* 40$_{14}$.

undrafullur, a., *vidunderlig:* það, sem við ber í þessum vorum undrafulla heimi *StN.* 2, 7$_{29}$.

undrahöll (-hallar, -hallir), f., *Trylleslot:* þókti honum sem hann væri horfinn í eina af undrahöllum þeim, sem eru oss fyrirheitnar í öðru lífi *Þús.* 2, 133$_{31}$.

undrakraftur (-ar), m., *Underkraft, Tryllekraft:* Frægustu mælskumenn heimsins hafa verið gæddir þessum undrakrapti *Ald.* 2, 53$_{26}$. þau (ɔ: plönturnar og dýrin) hjeldu undrakrapti sínum jafnt eptir sem áður *TB.* 12, 115$_{15}$.

undraland, n., *vidunderligt Land:* bar hann blikandi | blóm í hendi | sprottið á uppheims | undralandi *KJ.* 161$_{16}$.

undramynd (-ir), f., *vidunderlig Skikkelse:* er eins og honum birtist nýr heimr, er sýnir honum undramyndir *Eimr.* 2, 25$_{36}$.

undrastjarna, f., *Understjærne,*

vidunderlig Stjærne: Villustig sú aldrei á | undrastjarnan leiðir há *Sb.* 90, 7₂.

undrun, f., *Forundring*, *Beundring*: þú með u. á mig litur *KJ.* 198₈.

undrunarfullur, a., *forundret*, *forbauset*, Hinn ungi maður sat u. *PS. Ast.* 284₁₁. hversu u. varð jeg ekki! *Trh.* 40₁₀.

undrunarlega, adv., *beundringsværdig*, *over al Forventning*: mörgum voru þar u. kunnug hin nýrri bókastörf *Fjöl.* 1, 89₁₅.

undrunarlegur, a., *beundringsværdig*: ekkjert fjekk eins mikið á mig, eins og þolgjæði aumingjanna, hvað það var undrunarlegt *Fjöl.* 2, 2, 20₂₇.

undrunarverður, a., 1. *forunderlig*: í viðburðanna undrunarverðu rás *Myn.* 30₂₈. — 2. *beundringsværdig*: undrunarvert er því rúmið *TB.* 6, 69₁₆.

undur, n., *Under*, *Vidunder*.

undur, adv., *overmaade*, *overordenlig*: það er u. ljúffengt *Þús.* 2, 101₁₈. þá breytist undr náttúrlega afstaðan *Ald.* 1, 54₁₈.

undurblíður, a., *overordenlig blid*: er sólin undurblíða | í sigurdýrð að œgi hníga vann *KJ.* 52₈.

undurfagur (-ran), a., *underskön*: hin fjórða var friðari enn hin fyrsta, þó hún væri undurfögur *Þús.* 1, 65₂₈. kom að rúmi þess (ɔ: barnsins) u., hvítklæddur engill *TÞH. SoÆ.* 85₁₀. hina undurfögru rósareiti *Sv. Íf.* 3, 9₂₁.

undurfallegur, a., *overordenlig smuk*: Það þótti undurfalleg ræða, sem hann sjera Gunnlaugur hjelt við vígslu sína *Verð.* 59₁₈.

undurfríður, a., *underskön*: en aldrei birtist fljóðið undurfríða *ST.* 44₁₉. Einn risi býr í Skrúðnum, þeirri undurfríðu ey *JÓ.* 1₂0₁₈.

undurgaman, n., *overordenlig Fornöjelse*: þorna lundi þekt var sprund, | það var u. *JÓ.* 106₈.

undurniður (-ar, -ir), m., *vidunderlig*, *fortryllende Rislen*: mér skemmti alda undrniði sínum *GB.* 281₈.

undursjón (-ir), f., 1. *vidunderligt Syn*, *Vidunder*, *Jærtegn*: Þegar nú þessa óttalegu u. bar fyrir *Il.* 1, 40₄. — 2. *overnaturligt Syn*: urðu svo mikil brögð að undursjónum hennar, að svo virtist sem hún sæi í gegnum holt og hæðir *Þs.* 1, 409₁.

undurstraumur (-s, -ar), m., *forunderlig Ström*: eins var þín borin saklaus sál | um sæfinnar undurstraum *KJ.* 92₁₄.

undursœtur, a., *overordenlig sød*: í hinum undursæta ilm þeirra (ɔ: blómanna) *Blk.* 18₁₈.

undurverk, n., *Underværk*: í djúp þíns andans undurverka | jeg er því hrædd að sökkva mér *ÓS.* 18₈.

unga (a), vt. med dat.; u. út *udklække*: Meðan móðirin úngar út eggjum sínum *Fjöl.* 2, 2, 9₂₁. en þegar fuglinn ungar út *GT.* 88₁₂. þeir verpa eggjum og u. þeim út *PJ. Nb.* 77₂₁.

ungbarn, n., *spædt Barn*: að hann (ɔ: Guðdómurinn) sé annar í gamalmenninu heldur en í ungbarninu *Sv. VÆ.* 40₂₂.

ungbarnastofa, f., *Börnestue*: Þegar einhver nemendanna hjálpar til í ungbarnastofunni *TUM.* 1, 40₂.

ungbarnsaldur (-rs), m., (*l.* infantia), *spæd Barndom*: Tími höfuðfeðranna í Ísrael er eptir þessari

kenningu u. guðsríkis *HH. Ks.* 185₂₀.

ungdýr, n., *ungt Dyr:* en í eggi myndast | vísir ungdýrs *BJ. Sks.* 34₇.

ungfrú (-r, -r), f., *Jomfru, Frøken*: Ungfrú S. . . notar yfir höfuð hvert tækifæri til þess að fá þeim vinnu í hendur, sem hjálparlausir eru *Ið.* 5, 300₂₂. u. Bertin 6, 309₄. Mátti ganga að því vísu, að ungfrúin flytti sig . . úr heimasetuhæginduu upp í konubekkinn *Eimr.* 2, 33₈.

unggæði, n., *Se* ungæði.

ungi, m., *Unge, Fugleunge;* þá eignast unginn hreiður *GT.* 38₁₂. blessaður unginn *(Kæleord) min Søde, min Kære*: enn nú hafið þjer bætt úr því, blessaður únginn! eins og yðar var von og vísa *JT. PoS.* 31₈.

ungjurt (-ir), f., *ung, spæd Plante:* Frævast jurtir, | en af fræi sprettur | vísir ungjurtar *BJ. Sks.* 34₈.

ungkvendi, n., *ung Kvinde:* hún var ímynd þeirra ungkvenda, er virðast fyrirhugaðar til glötunar *Ið.* 5, 302₈.

unglim, n., *unge Grene el. Kviste:* Nú u. sveigðist undan hesti *TB.* 17, 217₂₂.

unglingsaldur (-rs), m., *Ynglingsalder*: tíminn, sem hófst, þá er Kristur kom, (er) u. þess (ɔ: guðsríkis) *HH. Ks.* 185₂₂.

unglingur (-s, -ar), m., *Yngling.*

ungmenni, n., *ungt Menneske, Yngling*: þegar þú sjerð óráðið ungmenni eða villtan bróður ganga á vondum vegi *JG. Hv.* 120₈.

ungmey (-jar, -jar), f., *Ungmø, Jomfru, Frøken.*

ungmeyja, f., = ungmey: Burt er nú horfin frá heimi | til heimkynna betri | á ilmríku æskunnar vori | ungmeyjan bjarta *KJ.* 29₂.

ungmær (-meyjar, -meyjar), f., = ungmey: Hvort bandinginn var karlmaðr, eiginkona eða ungmær, gerði ekkert til *Gefj.* 19₂₂.

ung|un (-anir), f., *Udklækning:* þegar að ungninni kemr *Av.* 4, 102₁₂. meðan á unguninni stendur 102₁₂.

ungur, a., *ung.*

Ungverjaland, n., *Ungarn:* Árið 1848 gjörðu Madjarar á Ungverjalandi . . uppreist *PM. Ág.* 254₁₂. Frá Ungverjalandi *Skír.* 85, 118₄.

Ungverji, m., *Ungarer*: á þingi Ungverja *Skír.* 85, 118₁₁.

ungverskur, a., *ungarsk:* ungverskar sljettur *KJ.* 188₁₁.

ungviði, n. coll., 1. *unge Trær.* — 2. *unge Kreaturer*: Úngviði er . . miklu færra enn 1829 *Fjöl.* 8, 2, 6₂₀.

ungæði, n., *Barnagtighed.*

ungæðisháttur (-háttar), m., *Barnagtighed*: Jeg vil ekki vita til þess, að menn noti sjer fáksensku og ungæðisháttt drengsins míns *Sæ. Íf.* 1, 197₁₀.

ungæðislegur, a., *ungdommelig, letsindig:* þó að þú sjert nokkuð unggæðislegur enn *JT. PoS.* 67₂.

unna (ann, unnum; unni, unnum; unnað *og* unt), vt. med. dat., *elske, unde;* pp. n. unt *bruges i Betydningen muligt*: Mjer er ekki unnt að telja fram alla þá atburði, sem *Urs.* 111₂₁. svo nærri sem unnt er *LÍ.* 56₁₂. ekki er unt að tala um trúarfrelsi í þessu landi *Mill* 65₁. örsjaldan er unt að fyrirbyggja allar umræður 72₂₂.

unndjúp, n., *Havdyb:* Ægir skal upplypta höndu | úr unndjúpi væru *GB.* 287₂₂.

unnur (-ir), f., *Bølge.*

un|un (-anir), f., *Tilfredsstillelse, Lyst, Glæde, Nydelse*: heldur (var þar rætt um) sögu, bókmenntir, skáldskap og hvað annað, er veitt getur andlega u. *Þús.* 2, 329₆. Hjer er ei neitt, sem helzt sjer œskja þjóðir | og hjarta mannsins u. veita má *KJ.* 54₁₂. Þitt hið frjálsa augað unga | unan mér og gleði býr *GB.* 289₆. Síðan hef eg mjög | svífa burtu | unanir litið | í auðnu geims 361₈.

ununarfullur, a., *frydefuld, behagelig:* Þegar hann nú heyrði hinn ununarfulla hljóm *Þús.* 1, 282₁₉.

ununarmildur, a., *behagelig og mild:* en sumar-nætur himni frá | náföl og þögul mána mynd | ununarmildum angurljóma | alhreina sló á reiti blóma *KJ.* 158₁₅.

upp, 1. adv., *op.* — 2. præp. med acc., *opad:* Upp Viðidalsdrögin segir vörðustrjálingur nokkur dálitið til vegar *Av.* 20, 78₁₂.

uppáhald, n., 1. *Yndest:* Margrét var í meiru uppáhaldi *nød større Yndest Þs.* 1, 70₁₇. — 2. *Yndling, Öjesten:* þar sem hann var uppáhaldið hans Bárðar ríka *JT. PoS.* 38₁₀. til þess að mennta son sinn, sem var u. hans *Þús.* 1, 351₁₁. u. þjóðarinnar *JB. Rht.* 118₈. hann var uppáhaldið stúlknanna *Þvf. Alm.* 85, 37₆.

uppáhaldsdrykkur (-jar, -ir), m., *Yndlingsdrik:* U. „Gamla Kalla" var Chateau Margeaux *Sk.* ¹⁸/₁ 79, 7 *(Sögur eptir Poe* 5₁₀).

uppáhaldshundur (-s, -ar), m., *Yndlingshund*: Unglingsmaður nokkur ógiptur átti uppáhaldshund *Dv.* 87, 9₂₄.

uppáhaldshöfundur (-ar, -ar), m., *Yndlingsforfatter*: u. Konráðs Ludvig Börne *TB.* 12, 25₂₄.

uppáhaldskennari, m., *Yndlingslærer*: og með þeim sem foringi uppáhaldskennarinn þeirra *TB.* 4, 155₁₈.

uppáhaldsskáld, n., *Yndlingsdigter*: jafnvel þar sem hann líkir eptir sínum uppáhaldsskáldum *Skír.* 89, 95₈₈.

uppáhaldssöngur (-s, -var), m., *Yndlingssang, Yndlingsdigt*: það kvæði hafði verið u. Eiriks á æskuárum hans *Ió.* 1, 216₂₅.

uppáhaldstré, n., *Yndlingstræ*: (faðir hans) sá hversu uppáhaldstréð hans var útleikið *TÞH. Tíb.* 1, 39₁₅.

uppáhaldsvísa, f., *Yndlingsvers*: hefur hver þeirra sína uppáhaldsvísu *Þús.* 2, 64₂₃.

uppala (-el, -ölum; -ól, -ólum; -alinn), vt., *opdrage*: svo hann gæti lagt alla stund á að u. sem bezt sinn mannvænlega son *Saw.* 12₉. að u. dyggilega sína mannvænlegu sonu 36₉. að u. nemundurna á praktiskan hátt *TUM.* 1, 48₁₇.

uppalandi, m., *Opdrager*: sem kennarar og uppalendur *TUM.* 1, 47₂₃.

uppalari, m., *Opdrager:* Er því nauðsynlegt að allir æðri sem lægri þekki uppalara skyldurnar *Fk.* ¹⁶/₁₂ 90, 141a₄₀.

uppásláttarsamur, a., *chikanøs, krakilsk:* sjertu lausmálugur, u. og hneigður til að særa aðra *JG. Hv.* 113₁₁.

uppástunga, f., 1. *Forslag*: so að lanzmenn gjætu . . gjört þær uppástúngur, . . er bezt gjætu hentað *Fjöl.* 4, 3, 47₁₈. Við þessa uppástungu var allri þrætu lokið *TÞH. SoÆ.* 91₁₇. — 2. *Indstilling*: Lands-

höfðinginn skal gjöra uppástungu til ráðgjafans fyrir Ísland í öllum sjerstaklegum íslenzkum málum *LHA.* 3, 72₁₁. Landshöfðinginn veitir eptir uppástungu biskups öll þau brauð á Íslandi, sem konungur eigi veitir sjálfur 74₁₉.

uppástungumaður, m., *Forslagsstiller:* eptir að einn af uppástungumönnum og forseti hvor um sig hafa tekið einu sinni til máls *LHA.* 3, 140₇.

uppátæki, n., 1. *Indfald, Paafund:* að þetta er ekki nýtt u., að vjer krefjumst þessa af þjer *Þús.* 1, 177₁₁. þetta var ekki nema u. eins einstaks manns *Ið.* 7, 10₂₃. — 2. *Foretagende:* þegar Páll svo hindrar hinn angistarfulla mann frá því dauðans u. *Ald.* 2, 70₁. Af uppátæki hershöfðingjans reis mikill hávaðastormur *Skír.* 87, 106₂₂.

uppbelgdur, pp., *opblæst:* u. af metnaði *Ss. Íf.* 3, 34₂.

uppblásinn, pp., *den, hvis Jordsmon er bortblæst af Vinden, uden Vegetation:* mikjið af uppblásnum melum og fúaflóum *Fjöl.* 4, 1, 18₈.

uppblástur (-rs *el.* -rar), m., *Jordsmonnets Bortblæsning:* (hann) segir menn geti ráðið bót á þeim uppblástri með áburði *BJ. EÓ.* 27₁₄.

uppboð, n., *Auktion:* unz endað er | uppboðið, sem að hendi ber *GT.* 122₁₁. skyldu þeir setja fjármunina til uppboðs *Dægst.* 50₁₄.

uppboðsandvirði, n., *Auktionsbeløb.*

uppboðsupphæð (-ir), f., *Auktionsbeløb:* við uppboð (skal rita) uppboðs upphæðina *StA.* 78, 54₈.

uppboðsþing, n., *Auktion:* Þegar selja á fjármuni bús, skal það gjört á almennu uppboðsþingi *LHA.* 3, 195₂₂. verið var að halda u. *PP. Sms.* 88₂₃.

uppbólginn, pp., *opsvulmet:* lágur háls af uppbólgnu hrauni *Av.* 19, 154₈.

uppbót (-bœtur), f., *Erstatning:* Hljóðstafir lengjast til uppbótar fyrir úrfelda samhljóðendr *Wimm. FM.* 13₁₄.

uppbrot, n., *Opslag:* Hann var í rauðum fornum kjól, með stórum kraga og uppbrotum *TÞH. Dr.* 1, 2, 56₁₂.

uppburðagóður, a., *ugenert; comp.* uppburðabetri, *superl.* uppburðabeztur: Til þess að hún skyldi verða uppburðabetri *(mindre undselig)* skipaði soldán öllum að ganga út *Þús.* 3, 118₄.

uppburðalaus, a., *bly, undselig:* hann varð u. og eins og utan við sig *Þús.* 3, 51₂₃.

uppburðaleysi, n., *Blyhed, Undselighed:* Komið þjer yður ekki að því að tala, mælti hún, fyrir u. og tortryggni? *Þús.* 2, 55₁₇. Konráð roðnaði af u. *PP. Sms.* 116₉.

uppburðalítill, a., *undselig; bly; comp.* uppburðaminni, *superl.* uppburðaminstur: bæði var hann uppburðarlítill og samvizkusamur mjög *TUM.* 2, 25₁₀. þau óttuðust fyrir, að þau mundu verða uppburðarlítil *PP. Sms.* 60₄

uppburðamikill, a., = uppburðagóður; *comp.* uppburðameiri, *superl.* uppburðamestur: svo að þeir skyldu verða uppburðameiri *(mindre undselige)*, er þeir sæju hann tala góðmannlega *Þús.* 2, 329₁₅.

uppburðir, m. pl., *Mod, Frimodighed:* hann vantaði uppburði til að segja hvað sjer byggi í huga *Þús.* 2, 352₁₇. og hvað bók snertir,

hefi jeg ekki haft uppburði í mér til að biðja um hana *PS. Ast.* 31s.

uppbyggilegur, a., *opbyggelig*: með nytsömu og uppbyggilegu dæmi *JG. Hv.* 121s.

uppbygging, f., *Opbyggelse*: valla mun nokkur, sem kristinn er, lesa þá (ɔ: hina andlegu söngva hans) án uppbyggingar *Fjöl.* 1, 43s. allar gáfur eru gefnar af honum til almennrar uppbyggingar *HGTh.* 79$_{21}$. hjegómlegar spurningar, sem fremur voru oss til fordildar en uppbyggingar *JG. Hv.* 29$_{4}$,

uppbyggja (i), vt., *opbygge (i overf. Betydning)*: að frelsa og u. vorar ódauðlegu sálir *JG. Hv.* 28$_{20}$. til þess að gagna, u. 67$_{21}$.

uppbyggjandi, ppræs., *opbyggende*: svo að það (ɔ: vatnið) hefir bæði niðurbrjótandi og u. afl *Av.* 6, 52$_{20}$.

uppdráttaborð, n., *Tegnebræt*: *e* er u. *Fisch. Ef.* 326$_{1}$.

uppdráttarlist, f., *Tegnekunst, Tegning*: læra þau (ɔ: börnin) þar . . u., söng og leikfimi *Av.* 7, 95$_{14}$.

uppdráttarmeistari, m., *Maler, Tegnemester*: mörg ágætisverk eptir danska myndasmiði og uppdráttarmeistara *Skír.* 81, 131s. nafntogaður uppdráttameistari Frakka, Gustave Dorée 84, 74$_{17}$.

uppdráttarsýki, f., *Svindsot, Tæring*: Kom í mig u. *Þús.* 1, 306$_{21}$. Jeg hafði lengi legið veikur í u. *PP. Sms.* 40s.

uppdráttarveiki, f., = uppdráttarsýki: 26. janúar andaðist úr uppdráttarveiki ifirvald Rángvellinga *Fjöl.* 2, 3, 55$_{10}$.

uppdráttur (-dráttar, -drættir), m., 1. *Handlingen at trække op.* — 2. *Kampen for Livet, Kæmpen sig frem;* eiga erfitt uppdráttar *have vanskeligt ved at slaa sig igennem, leve i trange Kaar*: margur dugandi maður, sem á erfitt uppdráttar *Fjöl.* 1, 30f. Samuel Johnson, sem átti mjög örðugt uppdráttar í æsku *Sm.* 24s. hversu örðugt sem hann (ɔ: sannleikrinn) svo kann að hafa átt uppdráttar í fyrstu *GB.* 101$_{36}$. — 3. *Landkort:* Nú eru til 5 ágætir uppdrættir Íslands *LÍ.* 1$_{19}$. menn hafa hvorki í bókum né á uppdráttum haft glöggva hugmynd um þenna vatna fláka *Av.* 16, 46$_{12}$. — 4. *Tegning*: Gjörum oss þetta skiljanlegra með uppdrætti *Urs.* 25$_{11}$. eptir hann liggur ótal uppdrátta, þar á meðal þeirra, sem prýða útgáfur bóka *Skír.* 84, 74$_{19}$. — 5. *Maleri*: Uppdrættir hafa verið á veggjunum með ýmsum litum *Skír.* 85, 32s. — 6. *Konstruktion*: Í rúmmálsfræðinni er kent að finna hina óþektu hluta í þríhyrningi með uppdrætti *(Konstruktion) Hemp.* 88$_{17}$. — 7. *Hensygnen*: líkaminn var magur af sorg og uppdrætti *HF. Kv.* 1, 51$_{21}$.

uppdreginn, pp., 1. *optrukken.* — 2. *tilspidset foroven*: snarbrótt og uppdregin keila *Iðn.* 3, 249$_{4}$.

uppeldi, n., *Opfostring, Opdragelse*: án hennar (ɔ: samkvæmninnar) getur uppeldið eigi vel gengið *TUM.* 1, 71$_{26}$.

uppeldisáhrif, n. pl., *opdragende Indvirkning*: að þvingunin gæti haft siðferðisleg uppeldisáhrif *Mill* 205s.

uppeldisdóttir (-dóttur, -dætur), f., *Plejedatter*: Einu sinni kom prestur að máli við uppeldisdóttur sína *Þs.* 1, 65$_{4}$.

uppeldisfræði, f., *Opdragelseslære, Pædagogik*: Dr. Kellner segir í uppeldisfræði sinni um þetta efni *TUM.* 1, 71$_{26}$. fyrir bragðið er nú

Pestalozzi allt í einu orðinn „eins og annar konungur í uppeldisfræðinni“ *Iðj.* 6, 211$_{11}$.

uppeldisfræðingur (-s, -ar), m., *Pædagog:* þegar stofnandi hinna samsettu kennaraskóla . . var kallaður „hinn frávita uppeldisfræðingur“ *TUM.* 1, 56$_{30}$. hans djúpsæju og viðtœku hugsanir hafa verið teknar upp og fullkomnaðar af skólamönnum og uppeldisfræðingum í öllum heimsálfum *Iðj.* 6, 238$_{27}$.

uppeldishús, n., *Opdragelsesanstalt:* Án þessara útflutninga væri eigi auðið að útvega vinnu öllum þeim, sem koma úr uppeldishúsinu *Iðj.* 5, 299$_{22}$.

uppeldislist, f., *Opdragelseskunst:* skörungar uppeldislistarinnar hafa einmitt lagt mesta áherzlu á líkamlega vinnu sem uppeldismeðal *Fk.* $^{11}/_{9}$ 86, 66a$_{52}$.

uppeldismál, n. pl., *Opdragelsesvæsen:* Löggjafarvaldið er nýbúið að stofna stjórnardeild fyrir u. *TB.* 7, 155$_{10}$.

uppeldismeðal, n., *Opdragelsesmiddel; se* uppeldislist.

uppeldismentun, f., *den ved Opdragelsen tilvejebragte Dannelse:* undir því er komin efling uppeldismenntunar vorrar *TB.* 7, 155$_{22}$.

uppeldisrit, n., *pædagogisk Skrift:* U. hafa einkum verið ætluð börnum og unglingum til þess að glœða hjá þeim lestrarfýst *JB. Rht.* 107$_{1}$.

uppeldissonur (-sonar, -synir), m., *Plejesön:* hann var u. Bjarnar heitins Ólafssonar *Þs.* 1, 400$_{12}$.

uppeldisstofn|un (-anir), f., *Opdragelsesanstalt:* Í sjúkrahúsi uppeldisstofnunarinnar hittum við unga stúlku *Iðj.* 5, 300$_{6}$. þegar u. þessi hafði staðið í 5 ár 6, 212$_{8}$.

uppfinslugáfa, f., *Opfindelsesevne:* að þær (ɔ: konurnar) hvorki hafa haft það uppeldi nje tækifæri, sem nauðsynlegt er til þess að menn verði vel færir í þessum uppfinnslugáfum. *Fróð.* $^{18}/_{12}$ 86, 188$_{30}$.

uppflosningur (-s, -ar), m., (flosna upp *at opgive sin Husholdning og forlade sit Hjem paa Grund af Fattigdom og Mangel paa Fødemidler), Person, som paa Grund af Fattigdom har forladt Hus og Hjem:* að sjá þar fyrir húsfyllir dag eptir dag af dauðvona aumingjum . . og uppflosningum, konum, börnum og gamalmennum *TB.* 9, 250$_{6}$.

uppflosnunarbú, n., *Fallitbo:* talsvert af bundnum sálmabókum gömlum úr uppflosnunarbúi Einars prentara *Fk.* $^{29}/_{10}$ 86, 79b$_{68}$.

uppflutningur (-s, -ar), m., *Opflytning:* við uppflutning úr hinum neðri bekkjum *LHA.* 8, 153$_{21}$.

uppfræða (í), vt., *oplære, oplyse, undervise:* Þorst lagði því mestu alúð á að uppfræða bæði unga og gamla *PP. Sms.* 146$_{1}$.

uppfræðari, m., *Lærer, Opdrager:* allir kirkjunnar prestar og uppfræðarar eru bundnir við hátíðleg heit *Fk.* $^{30}/_{7}$ 87, 87a$_{65}$.

uppfræðing, f., *Oplærelse, Oplysning, Undervisning:* eigum við að halda því áliti, sem við höfum haft hjá útlendum þjóðum fyrir almenna uppfræðingu *Fjöl.* 1, 5$_{19}$. uppfræðingin í kristinni trú *Kt.* 2, 45$_{2}$. Einnig hér sjáum vér hversu sönn uppfræðing er mikilsverð *AÓ. Af.* 117$_{29}$.

uppfræðingarmál, n., *Opdragelsessag, Opdragelsesvæsen:* að rífast um uppfræðingarmálið *Mill* 218$_{1}$.

uppfræðsla, f., = uppfræðing: Væri það alment veðrkent, að það er skylda ríkisins að ganga eftir

almennri uppfræðslu *Mill* 212$_{17}$. þó fór öll alþýða á mis við uppfræðsluna *TUM.* 1, 21$_{7}$. uppfræðslan mátti eigi vera bundin við vissar stéttir 22$_{2}$.

uppfræðslumál, n., 1. = uppfræðingarmál: Lítum t. d. á uppfræðslumálið *Mill* 211$_{11}$. — 2. *i pl. Undervisningsvæsen:* ýmsir stjórnendur og hinir bestu menn gáfu uppeldis- og uppfræðslumálunum mikinn gaum *TUM.* 1, 21$_{23}$.

uppfundning (-ar), f., *Opfindelse:* Jeg útlistaði ítarlega fyrir honum hversvegna mér als ekki geðjaðist að inni nýu uppfundningu *Ið.* 1, 247$_{19}$. Murdoch enski kom þessari uppfundningu á réttan rekspöl 3, 143$_{15}$.

uppfylla (i), vt., *opfylde:* Guð hefur nú uppfylt báðar óskir mínar *JT. PoS.* 142$_{30}$. þekkja og u. þær skyldur, sem allir eiga að hlýða *Ið. SG.* 76$_{10}$.

uppfylling (-ar), f., *Opfyldelse:* Vér getum einúngis búizt við uppfyllingu óska vorra samkvæmt lögum hennar (ɔ: náttúrunnar) *Myn.* 35$_{22}$. u. skuldbindinga *Mill* 208$_{23}$.

uppfyllingarmaður, m., *Supplean:* uppfyllingarmenn, sem eru enn þá gramari, enn þá harðvítugri enn fyrirrennarar þeirra *Þj.* $^{22}/_{7}$ 81, 64b$_{30}$.

uppfœrsla, f., *Forhöjelse:* hann er þá að sýna hvað valdi uppfærslu og niðrfærslu á leiguburði peninga *AÓ. Af.* 154$_{24}$.

uppganga, f., 1. *Opgang, Opstigning.* — 2. *Opgang (Trappe) i en Bygning:* er kveykt á því (ɔ: gasinu) á götunum og í uppgöngunni í öllum nýrri og vandaðri húsum *KJ. Uf.* 16$_{21}$. — 3. *Tiltagende:* þegar veður var í uppgaungu *Fjöl.* 1, 58$_{30}$.

uppgangsmaður, m., *Mand som arbejder sig op, som hæver sig til Velstand, en velstaaende Mand:* hver veit nema þú verðir u. hjerna í bænum? *Þús.* 1, 64$_{21}$. malarinn var u. 2, 72$_{5}$.

uppgangur (-s), m., 1. *Stigen, voxende Velstand, voxende Magt:* u. Prússa *PM. Ág.* 258$_{30}$. sú borg er nú í miklum uppgangi *TB.* 4, 149$_{5}$. — 2. *Stigen:* því fylgdi u. kaupgjaldsins *Skír.* 87, 9$_{21}$.

uppgerð, f., *Forstillelse, Skrömt:* það sannar bezt, | að hertogans og hennar hingaðför | var gabb og u. *Lear* 55$_{7}$. að veikindi mín væru u. *Sæ. Íf.* 96, 17$_{21}$.

uppgerðarauðmýkt, f., *forstilt Ydmyghed:* (páfarnir) kölluðu sig þó í tilskipunum sínum og brjefum af u. „þjóna guðs þjóna" *HH. Lát.* 18$_{13}$.

uppgerðarsorg (-ir), f., *forstilt Sorg:* ekkji með neinni uppgjerðarsorg *Fjöl.* 3, 1, 79$_{10}$.

uppgerðartár, n. pl., *forstilte, hyklede Taarer:* svoað það (ɔ: hjarta þitt) hefir þokzt af lognum tilfinningum og uppgerðartárum *Myn.* 166$_{5}$.

uppgjafadáti, m., *Invalid, udtjent Soldat:* bar þar að glugganum gamlan uppgjafadáta *Ið.* 6, 187$_{6}$.

uppgjafaprestur, m., *Emeritpræst, afskediget Præst:* styrkur handa fátækum uppgjafaprestum *StA.* 74, 12$_{23}$.

uppgjöf (-gjafar, -gjafir), f., 1. *Eftergivelse:* muni (hún) hafa leitað uppgjafar á heitorði sínu við skáldið *GT.* 155$_{15}$. að þessi litilfjörlega u. gæti orðið einhverjum upphvatning til þess að gera meðbræðrunum gott *GP. ÞS.* 123$_{30}$. — 2. *Overgivelse:* að rannsaka varnir og uppgjafir kastala *Skír.* 73, 78$_{4}$.

uppglenningur (-s, -ar), m., *Spradebasse:* þarna ríður þessi ungi u. *Esóp* 90₄.

uppgos, n., *Opblussen, Udbrud:* það er ei nema æskubálsins | uppgosið hinnzta fyr en deyr *GB.* 365₁₂.

uppgrip, n. pl., *Overflødighed.*

uppgripamikill, a., *comp.* uppgripameiri, *superl.* uppgripamestur, *indbringende, fordelagtig:* það þótti hægast og jafnvel uppgripamest að stunda netin *TB.* 4, 207₃₀.

uppgróður (-rar), m., *ny Plantevæxt paa de Steder, hvor ingen Vegetation var i Forvejen:* niður af Svínadal og Ásum, þar sem flestar kvíslir hlykkjast um hraunin, er uppgróðurinn langmestur *Av.* 19, 80₂₆.

uppgröftur (-graftar, -greftir), m., *Udgravning:* bæði á þeim slóðum og öðrum leggja Rússar kapp á uppgröft fornleifa *Skír.* 82, 15₁₆. Af fornleifafundum og uppgröftum 85, 31₁.

uppguf|un (-anir), f., *Uddunstning; Fordunstning:* Þokan við Austurland við straumamótin kemur af u. þar sem hiti og kuldi mætast *ÞTh. LÍ.* 4₂₃. uppgufan vatnsins *Sunnf.* 6, 12b₄.

uppgötva (a), vt., 1. *opdage; opfinde:* u. nýa aðferð og umbætr á verknaðarhætti *AÓ. Af.* 45₉. þegar Jenner uppgötvaði kúabólusetninguna *lö.* 6, 165₃₁. — 2. *opspore:* vjer eigum bágt með . . . að uppgøtva løgmál það er þær (ɔ: halastjörnurnar) hliða *Urs.* 2₇.

uppgötvandi, m., *Opdager, Opfinder:* gröða þinum er háttað sem gröða uppgötvandans, með því að þú ert uppgötvari kynbótarinnar *AÓ. Af.* 129₁₁.

uppgötvari, m., = uppgötvandi; *se* uppgötvandi.

uppgötvisandi, m., *Opdagelsesaand, Opfindelsesaand:* Hugvitið, uppgötvisandinn og kunnáttan . . ganga að vísu einlægt á undan *AÓ. Af.* 47₂₉.

uppgötv|un (-anir), f., 1. *Opdagelse:* einhver hin merkilegasta u., er gjörð var undir lok fimmtándu aldar, var sú, er menn fundu sjóleiðina austur til Indlands og vestur til Ameríku *PM. Ág.* 166₂₅. — 2. *Opfindelse:* Ef þessir menn . . hafa búið til handa sér í slíku ástandi mannlegt mál, þá er það óskiljanlegt, hversvegna þeir hafi numið staðar við þessa hina miklu og ørðugu uppgøtvun *Myn.* 122₂₅.

uppgötvunarmaður, m., *Opdager, Opsporer:* Uppgötvunarmennirnir við lögregluna *lö.* 1, 53₂₂.

upphaf, n., *Ophav, Begyndelse.*

upphaflega, adv., *oprindelig:* Tyrkir eru u. komnir austan af Túrkestan í Asíu *PM. Ág.* 136₈.

upphaflegur, a., *oprindelig:* Mundi ekki undirrót alls þessa vera u. sannleiki? *Myn.* 32₂₁.

upphafning (-ar), f., *Opløftelse, Ophöjelse:* U. snillinnar (talentsins), sem svo er kallað, yfir dyggð og guðrækni *TB.* 7, 119₁₂. Englarnir geta með upphafningu og nálgun komizt uppyfir það stig, sem maðurinn er á *Sw. VE.* 10₂₇.

upphafsstafur (-s, -ir), m., *Begyndelsesbogstav:* neðan undir myndina (skal setja) upphafsstafina á nafni peningasmiðjuforstjórans *StA.* 75, 16₁₀.

upphandleggsbein, n., *Overarmsben:* skál, sem upphandleggsbeinið leikur í *PJ. Ns.* 10₁₇.

upphandleggur (-s *el.* -jar, -ir), m., *Overarm:* svo sem þegar u. beygist mót framhandlegg *JJ. EML.*

15₂₄. Í hverjum upphandlegg er einungis eitt bein *PJ. Ns.* 10₁₅.

upphátt, adv., *med lydelig Røst:* hann sagði u. við sjálfan sig: „Heiðra skaltu föður þinn og móður þína, svo þú lifir lengi í landinu" *Rób.* 30₁₇.

upphefð, f., 1. *Ophöjelse:* Þrjú eru stig upphefðarinnar í náttúruheiminum *Sw. VE.* 88₁₀.— 2. *Forfremmelse.*

uppheimsloft, n., *Æther:* yfir Olympi breiðir sig út skýlaust uppheimsloft *Stoll* 14₅.

uppheimssæla, f., *himmelsk Salighed:* ofan til þín þú óðar' leiðir | af uppheimssælu hrifinu svein *KJ.* 126₂₀.

upphillingar, f. pl., *Hildringer, Fortoninger:* hann (ɔ: djöfullinn) gerði nú upphyllingar *Ió.* 2, 200₁₄.

upphiminsguð (-s, -ir), m., *Gud for de höjere Luftregioner:* er menn tignuðu hann (ɔ: Sev) sem u. *Stoll* 88₂₂.

upphita (a), vt., *opvarme:* Þegar á að u. sængina, eru látnar milli lakanna hitamundlaugar *N. Hf.* 21₂₇.

upphit|un (-anir), f., *Opvarmning:* eldstæði, eldsneyti og u. *Br.* 8, 84₂.

upphlaup, n., *Oprør, Opstand:* Þegar fregnin af upphlaupinu í París kom til Brüssel *PM. Ág.* 250₁₉.

upphlaupsandi, m., *oprørsk Aand:* hann er einn af upphlaupsöndum þeim, sem lagðir eru undir vort vald *Þús.* 3, 39₂₉.

upphlaupsgjarn, a., *oprørsk:* þeir (ɔ: Gyðingar) voru svikulir og upphlaupsgjarnir mót keisara *LLH.* 10₂₅.

upphlaupsmaður, m., *Oprører:* Konungur . . treystist ekki að brjótast á móti upphlaupsmönnum *PM. Ág.* 252₂₇. svívirðilegur u. gegn Guði og öllu góðu *FP.* X₁₈.

upphleyping (-ar), f., *Ophidselse:* hjer bar minna á upphleypingum enn áður *Skír.* 85, 78₂₂.

upphleyptur, pp., *ophöjet:* upphleyptar myndir af tveimur glepsandi ljónum *PS. Ast.* 117₂₂.

upphlutur (-ar, -ir), m., *Korset, Livstykke:* Mann þótt Manga sætti öngan, | upphlut sinn hún fann of þröngan *JÓ.* 18₂₁. u. með rauðum eða grænum bryddingum *LÍ.* 46₁₀.

upphrúgaður, pp., *opdynget:* Það gleðr mig sannarlega að sjá yðr orðna upphrúgaða innstæðu ólíkamlegra framleiðsla *AÓ. Af.* 119₂₇.

upphugsa (a), vt., *udtænke:* það (ɔ: þetta rit) upphugsar ekki neitt af sjálfsdáðum *Myn.* 155₂₄.

upphugsanlegur, a., *optænkelig:* þrefaldur regnbogi, skínandi í öllum upphugsanlegum litaskiptum *TÞH. Tíb.* 1, 18₁₇.

upphvatning (-ar), f., *Opmuntring, Tilskyndelse:* allir góðgjörðasamir borgarar studdu hanu með ráðum og upphvatningum *Ió.* 1, 53₂. Af sérhverju þessu getum vér tekið oss upphvatningu fyrir ókomnu tímana *HGTh.* 79₇. u. til píslarvættis *HH. Ks.* 165₂₂.

upphvetja (-hvet, -hvetjum; -hvatti, -hvöttum; -hvattur), vt., *opmuntre, tilskynde:* að þetta fremur öllu upphvetji þá til dugnaðar og atorku *Fjöl.* 1, 29₂₆. til þess að vér allir upphvetjumst til að varðveita börn vor fyrir þessum missi *TB.* 7, 155₂.

upphæð (-ir), f., 1. *det höje, Himmelen:* Með liði himna lofum

vjer | hinn ljúfa, sem í u. er *Sb.* 77, 2₂. — 2. *Sum, Beløb*: Í fjárlögunum skal í hvert skipti ákveða u. þessa fjár *StA.* 75, 90₁₆. þegar tiltaka skal upphæðina *LHA.* 8, 120₂. Í sparisjóðnum var eigi tekið á móti minni u. en 90 aurum *Sm.* 67₂₄.

upphækka (a), vt., *forhöje.*

upphækk|un (-anir), f., 1. *Forhöjelse.* — 2. *Forhöjning:* Úr nokkru af mylsnunni gerði jeg þriggja feta breiða og þriggja feta háa u. *Rób.* 46₁₄.

uppihald, n., *Opretholdelse*: u. og efling þjóðafriðarins í álfu vorri *Skír.* 85, 100₁₁.

uppiskroppa, a. indecl., *den, hvis Forraad er sluppet op el. udtömt*: En svo sparlega sem eg fór með þær (o: vistirnar), varð eg fljótt uppiskroppa *Þús.* 1, 323₁₄. hann var einlægt að syngja ýmsar vísur og varð aldrei u. með þær *Hd.* 53a₁₈.

uppistand, n., *Ophævelser, Væsen*: reyndi hann að aftelja aðra vini herra Skotverðs frá því að gera nokkurt u. *Dægst.* 8₇. flestir þeirra voru næstir því að fallast á hans mál um það að gjöra ekkert u. út af þessu 8₂₄.

uppívaðsla, f., *overmodig Opførsel; Anmasselser, Overgreb:* Íbúar Newfoundlands voru mjög óánægðir með uppvöðslu franskra fiskimanna við eyna *Skír.* 91, 39₁₅.

uppkast, n., *Udkast, Koncept.*

uppkoma, f., 1. *Opgang:* stjarnan, sem kom upp í austri, var tólf tíma á lopti milli uppkomu og niðurgöngu *BJ. St.* 3₆. — 2. *Opkomst, Fremkomst:* í uppkomu þess valds í ríkjunum, sem heitir alþýðuvald *TB.* 7, 168₄. þar á eftir hlýtr sjálfkrafa að fara u. þilskipastóls *Fk.* $^{15}/_{8}$ 84, 5a₂₇.

uppkveikja (í), vt., *optænde; vække, bevirke, fremkalde:* mundu þær (o: tekjurnar af almennigunum) . . u. í félagslífinu svo mikinn andlegan og siðferðislegan dugnað *TB.* 7, 157₁₂.

uppkvæði, n., *Udtalelse, Erklæring*: Þrátt fyrir öll u. þjóðarinnar, lofa menn þessum manni að sitja í Rómaborg *Skír.* 88, 88₁₅. u. þeirra væru sum furðulega samhljóða bannsöng Fausts 87, 19₇.

upplag, n., 1. *Oplag*: upplög bóka og rita hér á landi eru eins stór og stærri, en hjá miklu stærri þjóðum *MáÍ.* 19₁. — 2. *Karakter*: að skilja og álykta rjettilega um u. manna *Hd.* 26b₅. að hann hafi álitið föður sinn vandaðan mann að upplagi *GT.* XI₅. — 3. *naturlig Beskaffenhed, Anlæg:* á meðan sagði Bjarni mjer, að hún hefði að upplaginu helst verið til reiðar *Dv.* 5, 51₇.

uppland, n., *Opland*: byggja Sænsku-Finnar strendur, en hinir eiginlegu Finnar upplandið *Nðl.* $^{16}/_{11}$ 80, 95a₆₀.

uppleita (a), vt., *oplede, opsøge, opspore*: Alheimsáformið uppleitast *BG. Nj.* S. 9₁₅. hversu þrássæknir menn eru á að u. fastan verðmæli *AÓ. Af.* 143₂₅.

upplendi, n., *Opland*: vöruflutningar frá u. álfunnar *TB.* 6, 255₆. Upplendið fram með fljótunum sunnan til er frjósamt *Av.* 6, 110₂₂.

upplendingur (-s, -ar), m., *Oplandsbeboer*: upplendingar flytja sig að sjónum til að ná í fiskinn *BJ. EÓ.* 28₆.

upplestur (-rs *el.* -rar), m., 1. *Oplæsning:* Prj(dikunaraðferð allra

íslenzkra presta er u. *Ald.* 1, 138$_{12}$. u. og samþykkt Hafliðaskrár *ÞR.* 62$_{8}$. — 2. *Repetition*: til þess að hafa megi eptirlit með upplestri þeirra (ɔ: lærisveinanna) *LHA.* 3, 152$_{12}$.

uppleysa (í), vt., *opløse:* hann (ɔ: jökulaurinn) uppleysist í vatninu *ÞTh. LÍ.* 40$_{30}$.

uppleysanlegur, a., *opløselig*: Ef steinategundirnar eru mjúkar og uppleysanlegar *Br.* 5, 15$_{6}$.

uppleysing (-ar), f., 1. *Opløsning:* Slík u. orsakast að eins af því, þegar loptið ekki nær að verka á viðinn og jurtirnar *TB.* 2, 33$_{28}$. að aðskilja uppleysinguna með pressun *Ið.* 3, 143$_{1}$. — 2. *Analyse:* þessi vitstarfi vor er kallaður sundrleysing eða u. *TB.* 12, 204$_{29}$.

upplífga (a), vt., *oplive, opmuntre:* Hún (ɔ: samræðan) verður þó á endanum aðal-skemmtunin í lífinu, sem hressir oss heima í húsi voru, upplífgar vinnu vora *TB.* 7, 166$_{6}$.

upplífgandi, ppræs., *oplivende, opmuntrende, opvarmende:* sem finnur svo sárt til sorgarinnar, meðan hún varir, eins og enginn u. sólarbjarmi nokkru sinni mundi lýsa hana upp *TÞH. BS.* 175$_{5}$. það er u. að lesa í þeim (ɔ: bókunum), hverju einbeittur maður fær afkastað *TB.* 7, 129$_{6}$.

upplífg|un (-anir), f., *Oplivelse, Opmuntring*: það er því mikill galli við leikfimisæfingarnar, að börnin hafa eigi nógu mikla andlega u. af þeim *Spenc.* 108$_{14}$.

upplit, n., *Seen i Vejret.*

upplitaður, pp., *affalmet:* að lita gömul upplituð föt *Kvbl.* 2, 75a$_{23}$.

upplitast (a), v. refl., *affalme.*

upplitsdjarfur, a., *som har Mod til at se andre i Öjnene, ikke undselig, ugenert:* hann getur verið u. *Sm.* 19$_{12}$.

uppljóma (a), vt., 1. *oplyse, beskinne:* Fjallatopparnir voru hjer og hvar skínandi, uppljómaðir af deyjandi kvöldsólargeislunum *TÞH. Dr.* 1, 2, 104$_{26}$. — 2. *illuminere*: Rómaborg var skrúðklædd og uppljómuð með feikna tilkostnaði *Skír.* 89, 49$_{11}$. þegar hús eru uppljómuð við hátíðleg tækifæri *Ið.* 3, 267$_{4}$.

uppljóm|un (-anir), f., 1. *Belysning, Oplysning, Bestraaling.* — 2. *Illumination*: af ræðuhaldi og uppljóman borgarinnar gerðust þær sögur, sem helzt fylltu blöð veraldarinnar um þá daga *Skír.* 87, 156$_{24}$.

uppljóstra (a), vt. med dat., *angive:* Þeim, sem fyrstur með sannindum uppljóstrar broti gegn þessum lögum, skal greitt allt að helmingi af upphæð sektarinnar *LHA.* 3, 129$_{6}$.

upploginn, pp., *opdigtet*: skröksaga upplogin til gamans *Þús.* 1, 293$_{28}$.

upplyfting (-ar), f., *Opløftelse, Elevation*: upplypting hinna helguðu kvöldmáltíðarefna *HH. Ks.* 131$_{12}$.

upplýsa (í), vt., 1. *oplyse, belyse.* — 2. *oplyse, belære*: dugnaður þeirra til að u. aðra *TB.* 7, 118$_{28}$.

upplýsing, f., *Oplysning*: sú sanna himneska u. *HGTh.* 41$_{25}$. þessi trú á vald uppeldisins og upplýsingarinnar *FkA.* $^{24}/_{6}$ 90, 23a$_{11}$.

upplýstur, pp., *oplyst:* So virðast mér bændur hjá oss upplýstir, að *Fjöl.* 1, 84$_{23}$. þegar þeir (ɔ: verkmenn vorir) eru orðnir upplýstari *TB.* 7, 161$_{1}$. í augum upplýstra manna *Ald.* 2, 98$_{23}$.

uppmjór (-van), a., *tilspidset*

foroven, spids: Optlega stendur í botni fjallkjeranna kollótt og uppmjótt fjall *Urs.* 60₃. Flest eldfjöll eru uppmjóar strýtur með gígnum á toppinum *Av.* 6, 55₂₁.

uppmæling (-ar), f., *Opmaaling:* þingsályktun um u. á Húnaflóa og Hvammsfirði *Íf.* ²⁵/₉ 89, 306a₁₂.

uppnagaður, pp., *afgræsset:* varð teigurinn seinast allur uppnagaður *Esóp* 106₂₂.

uppnám, n., *Forvirring, Oprør:* landið allt er í uppnámi *Fjöl.* 4, 2, 13₂₀. það var eins og allar höfuðskepnurnar væri í uppnámi *Iðj. SG.* 4₁₈. ímyndum oss, að náttúran sje í því uppnámi, er framast má verða *Björl.* 50₁₈.

uppnefna (í), vt., *give en et Spottenavn:* finnst mér það tómr óþarfi . . að u. mig fyrir það *FP.* 93₈.

uppnefni, n., 1. *Spottenavn, vanærende Navn:* hafa þeir klínt á mig u. þessu *FP.* 92₂₀. — 2. *urigtig Benævnelse:* það er því hið mesta u. að kalla hestana skynlausar skepnur *ÓÓ. Hv.* 6₁₉.

uppnæmur, a., *som har opgivet Haabet, haabløs:* Voru þeir orðnir uppnæmir og vissu ei hvað reyna skyldi við hann *Þús.* 1, 48₂.

uppreisn (-ir), f., *Oprør, Opstand.*

uppreisnargjarn, a., *oprørsk:* Jeg er einn af hinum uppreisnargjörnu öndum *Þús.* 1, 44₁₅.

uppreisnarmaður, m., *Oprører.*

uppreisnarsamur, a., *oprørsk:* þar sem þjóðarandinn er nokkuð uppreisnarsamari *Mill* 226₂₀.

uppreist (-ir), f., 1. *Oprejsning:* u. æru sinnar *Æresoprejsning LHA.* 3, 160₂₁. — 2. *Opstand.*

uppreistarfýsn, f., *Oprørskhed:* höfuðmein og höfuðlýti aldar vorrar eru runnin frá trúleysi og u. gegn tignarvaldi keisara, konunga og annara höfðingja *Skír.* 79, 85₅.

uppreistarmaður, m., *Oprører:* þeir er fallið hafa í ófriðnum við uppreistarmennina *TB.* 4, 160₅.

upprekstrarland, n., *Fjældgræsgang for de golde Faar om Sommeren:* u. bænda er fremst í dalbotninum *JT. PoS.* 5₂₄.

upprennandi, ppræs., *opvoxende:* duglegir, velgáfaðir, vekjandi kennarar fyrir gjörvalla hina upprennandi kynslóð *TB.* 7, 156₁₂.

uppréttur, pp., *oprejst:* heldur gengur maðurinn u. *Myn.* 148₂₀. hann (ɔ: apinn) getur gengið og staðið upprjettur *JJ. EML.* 4₈.

upprifinn, pp., *oprømt:* gjörðist Ingimundur svo kátur og u., að hann réð sér varla *PS. Ast.* 371₁.

upprisa, f., *Opstandelse.*

upprisuhátíð (-ir), f., *Opstandelsesfest:* u. náttúrunnar var haldin með vopnadansi *Stoll* 85₂₁. Í dag er u. drottins vors *TÞH. Tíb.* 1, 3₁₉.

upprit|un (-anir), f., *Afskrift:* hinar nýrri uppritanir af henni (ɔ: Landnámu) *Maur.* 30₂₇.

upprunalega, adv., *oprindelig:* hugarburðir, er jafnvel u. að eins sýnast vera byggðir á hinu eldra og einfaldara tali Egypta *Av.* 6, 148₈.

upprunalegur, a., *oprindelig:* sem in upprunalega arfleiðsluskrá stæði enn í fullu gildi *Dægst.* 16₈.

upprunastefna, f., *oprindelig Retning:* fyrir frávik höfuðvindanna frá upprunastefnu þeirra *Björl.* 29₂₂.

uppruni, m., *Oprindelse.*

upprœta (í), vt., 1. *rykke op:*

Þegar þjónarnir spyrja húsbóndann, hvort þeir ekki eigi að fara og upprœta illgresið *JG. Hv.* 45₂₃. — 2. *udslette, udrydde:* eg skal á allar lundir reyna að upprœta endurminninguna um hörmungar þínar *Þús.* 3, 72₁₅. in fullkomnari kynferðin . . upprœta in ófullkomnari *Alm.* 85, 33₂₃. að upprœta kaþólska trú á Ítaliu *Skír.* 84, 80₁₇.

upprœting (-ar), f., *Udryddelse, Tilintetgörelse:* Hjer er þá það haft fyrir stafni, sem franski rithöfundurinn Valbert . . kallar þjóðernis upprœting *Skír.* 87, 99₂₁.

uppsagnarbréf, n., *Opsigelsesbrev:* Viku síðar tjekk Björg brjef frá honum, sem að visu var eigi fullkomið u. *TÞH. SoÆ.* 23₁₈.

uppsagnarfrestur (-s), m., *Opsigelsestid, Varsel*: með því að lána landsmönnum hann (ɔ: varasjóðinn) með hæfilegum uppsagnarfresti *Íf.* ²⁰/₁₀ 86, 170c₄₉.

uppsala, f., *Opkastning, Brækning:* fái hann fjarskalega uppsölu *N. Hf.* 9₁. þá getur hann fengið uppsölu 30₄.

uppsátur, n., *Sted, hvor et Fartöj kan sættes paa Land*: hvar sem þeir gæti fengið u. *TB.* 4, 203₂₂.

uppsigling (-ar), f., *Sejlads henimod Land:* sá eg skip á u. í hagstæðum vindi *Þús.* 1, 220₃.

uppskafningur (-s, -ar), m., *Opkomling, Lykkeridder, Parvenu*: ómenntaðir uppskafningar *Eimr.* 2, 27₄₆. að hafa . . útlenda uppskafninga til að stýra landinu *Safn* 3, 151₁₈.

uppskera, f., *Høst*: til hvers er að sá, ef uppskeran á aldrei að launa erfiði sáandans? *Myn.* 82₂₂. Sjálfselskan tekr stundarhag . . fyrir langgæða farsæld og ríkulega uppskeru síðan *AÓ. Af.* 81₃.

uppskera (-sker, -skerum; -skar, -skárum; -skorinn), vt., *høste:* hinn yðjusami og nægjusami og ráðvandi uppskér það er hann sáði *Myn.* 84₁₆. að leysti hún störf sín samvizkusamlega af hendi, mundi hún u. það í þakklæti barnsins *Kvbl.* 2, 20b₃₄.

uppskerudagur (-s, -ar), m., *Høstdag:* síðasta uppskerudaginn *TB.* 15, 141₁₃.

uppskeruguð (-s, -ir), m., *Høstgud*: sem u. og frjóvsemdarguð verður hann (ɔ: Óðinn) að hinum heilaga Marteini *TB.* 12, 114₁₃.

uppskeruhátíð (-ir), f., *Høstfest*: Hvítasunna var reyndar u. *LLH.* 38₁₇.

uppskerumaður, m., *Høstkarl:* Hann kom út á akurinn til uppskerumannanna *Tang* 46₁₄.

uppskerutími, m., *Høsttid*: undir uppskerutímann *LLH.* 92₁₇. þegar uppskerutímanum var lokið *Tang* 46₂₃.

uppskorinn, pp., *skaaren i Stykker, sønderlemmet:* þeir slátra fjenu heima og selja það uppskorið til fátæklinganna í kringum sig á vetrurna *Br.* 3, 106₂₂.

uppskrifandi, m., *Afskriver*: að uppskrifendurnir hafi breitt sona stafsetningunni *Fjöl.* 2, 1, 7₁₄.

uppskrift (-ir), f., *Registreringsforretning:* við lok uppskriptarinnar *LHA.* 3, 191₂₅.

uppslag, n., *Opslag (paa Ærme)*: í bláum frakka . . með rauðum uppslögum *PP. Sms.* 214₉.

uppspertur, pp., *opspilet:* hljóp rakkinn þá móti honum með uppspertum kjapti *Þs.* 1, 173₂₅.

uppspretta, f., *Kilde:* fór þá heilbrigð sál | úr hami sjúkum | og ljómandi flaug | til ljóss uppsprettu *BT.* 59₄. hið lifanda vatnið, sem kæmi frá enni eilífu lífs uppsprettu *LLH.* 85₁₈.

uppsprettulind (-ir), f., *Kildevæld:* hann drakk sér vatn úr uppsprettulindinni *Rób.* 36₁₆.

uppspretturit, n., *Kildeskrift:* þegar uppspretturitin eru svona löguð *TB.* 10, 72₁₇.

uppsprettuvatn, n., *Kildevand:* þegar eg reikaði um eyna, fann eg margskonar ávexti og hreint u. *Þús.* 1, 269₁₀. af því að færri voru brunnar með uppsprettuvatni enn landsfólkið með þurfti *LLH.* 85₁₄. (þeir) fundu þegar ágætt u. *Rób.* 20₁₂.

uppspuni, m., *Opdigtelse.*

uppstraumur (-s, -ar), m., *opadgaaende Strömning:* Þegar uppstraumar og niðurstraumar þessir verða venju framar ákafir *BJ. St.* 21₈.

uppstreymi, n., *opstigende Ström:* vottur um u. loptsins *Björl.* 66₁₈. um u. loptsins 83₂₇.

uppstreymingsloft, n., *opstigende Luft:* Sje sú kenning rjett, hlýtur uppstreymingsloptið auðvitað að dreifast út á við *Björl.* 83₃₀.

uppstreymingur (-s, -ar), m., = uppstreymi: til að fylla tómið eða loptakarðið eptir uppstreymingsinn sökum hitans *Björl.* 42₈.

uppstrokinn, pp., *oppyntet, opstadset:* skuldaselurinn er ánauðugur þræll, þótt hann gangi allur u. og prúðbúinn *Auðv.* 119₂₈.

uppstöðuprent, n., *anastatisk Tryk:* það kalla menn erlendis anastatiskt prent, en vér köllum það u. *Sunnf.* 4, 95₃₃.

uppstökkur (-van), a., *opfarende, hidsig:* Var hann í rauninni u. *Þús.* 1, 381₂₈. Hann var nokkuð u. og bráður *Verð.* 85₂₄. hann var allra manna uppstökkastur *Sak.* 23₁₈.

uppsögn (-sagnar, -sagnir), f., *Opsigelse.*

uppsölumeðal, n., *Brækmiddel:* föstur og uppsölumeðul voru og mjög tíðkuð *Ið.* 6, 85₈. þegar uppsölumeðul eru gefin *N. Hf.* 45₉.

upptaka, f., *Optagelse:* með því að spyrjandi hefir eigi viljað fylgja reglu þeirri, er vér höfum sett að skilyrði fyrir upptöku í blaðið *Sk.* $^{14}/_{12}$ 78, 454₃₃.

upptaksamur, a., = upptektasamur: ekki var hann heldur upptaksamur við þá menn, er honum voru kunnir *Br.* 9, 24₂₃.

upptalning (-ar), f., 1. *Optælling, Opregning:* má sjá af þeirri upptalningu, hvaða ólag hefir verið á hinni fyrri réttarskipun *Maur.* 168₁₁. Vjer verðum þá að byrja með dálítilli upptalningu *Ið.* 4, 169₁₈. — 2. *Fortegnelse:* Þar er prentuð neðanmáls u. á ísl. plöntum *Gr. Sk.* 91, 65₂₄. u. á ísl. plöntunöfnum 66₂₁.

upptekning (-ar), f., 1. *Optagelse.* — 2. = endurtekning *Gentagelse.*

upptekt (-ir), f., *Konfiskation:* u. vörunnar *Safn* 3, 118₁₈.

upptektarmaður, m., *en som konfiskerer, Beslaglægger, Inddrager af forbrudt Gods:* málskostnað allan skyldu upptektarmenn gjalda *Safn* 3, 119₁₁.

upptektasamur, a., *pirrelig, vrippen:* þeir voru eigi svo vandir og upptektasamir sem aðrir Gyðingar *LLH.* 129₂. (samvizkan) verður því upptektasamari og vandlátari fyrir vora hönd, sem vér sjálfir verðum

betri menn og ráðvandari *HGTh.* 19₁₅.

upptektasemi, f., *Pirrelighed, Vrippenhed*: með sífelldri aðfindni og u. *HGTh.* 19₁₃. Það lýsir fávizku og þeirri u., sem fáviskunni jafnan fylgir, að leggja alla aðfindni út sem óvild *Íf.* ²¹/₃ 79, 27b₃₃.

upptendra (a), vt., *optænde*: til þess að allur heimur skyldi upptendrast af elsku *Þús.* 1, 356₅. Hvað hefir svo mjög upptendrað reiði biskups gegn Ólafi? *TÞH. BS.* 160₂₃.

upptugga, f., *Eftersnakken*: ástæðulaus u. eptir öðrum *Fk.* ¹²/₂ 88, 18a₃₃.

upptyppingur (-s, -ar), m., *Spidsstøtte, Obelisk*: Búlandstindur . . er héðan að sjá eins og reglulegur ferstrendur u. *Av.* 20, 7₁₇.

upptækur, a., *konfiskabel;* gera upptækt *konfiskere*: að gjöra upptækar eigur manns nokkurs stórauðugs *PP. Sms.* 47₂₀. eigur þeirra voru gjörðar upptækar *HH. Ks.* 99₁₄.

upptök, n. pl., 1. *Oprindelse, Udspring:* ef þjer farið með læknum allt að upptökum hans *StN.* 2, 50₂₀. — 2. *Initiativ:* Vilji stjórnin hafa u. til löggjafar, verður forstjórinn að gjöra neðri deild boð um að taka það eða það nýmæli til meðferðar *Av.* 13, 206₂₇.

uppvakning (-ar), f., *Opvækkelse.*

uppvakningur (-s, -ar), m., *en ved Hexeri til Liv genkaldt Dødning:* í hinum síðara flokki eru sögur um uppvakninga *Þs.* 1, 222₉. nema hvað mig minnir, að hann sé u. 393₁₇. jafnan varð að fella uppvakninginn, áður hann væri sendur *Huld* 2, 7₁₀.

uppvarp, n., (upp *op;* verpa *kaste*), *Krater*: þá hlýtur mest af grjóti því, sem komið hefir úr uppvarpinu, að hafa fallið niður á jökulinn *Av.* 20, 59₁.

uppvægur, a., *opbragt*: Varð nú vezirinn u. af ósannsögli hans *Þús.* 1, 382₁₀. Keisarinn varð óður og u. *PP. Sms.* 97₈. við það varð skrílflokkrinn svo u., að *FP.* 85₁₀.

uppyngdur, pp., *forynget*: þegar vér eptir stuttan dauðadúr vöknum með uppyngdu lífi *HGTh.* 78₈.

uppynging (-ar), f., *Foryngelse.*

uppyngingarafl, n., *foryngende Kraft:* að þessi nýi siðr . . mundi verða það u., sem hann þrátt fyrir allar mótspyrnur hefir reynzt að vera *Mill* 58₇.

uppþemba, f., *Inflation, Indvoldenes Opblæsning*: Uppþemba, uppþembingur, útþemba, þemba (af þemb *venter)* vitu allir at kallaz þegar lífit tútnar út af einhverju ædru enn bólgu *FR.* 10, 49₁₁.

uppþembingur (-s), m., = uppþemba; *se* uppþemba.

uppþerr|un (-anir), f., *Udtörring*: Eitt af afreksverkum hans er uppþerran vatns á Púli *Skír.* 87, 83₃₃.

uppþeyttur, pp., *strittende:* Hár hans er úfið og nokkuð uppþeytt *Stoll* 99₂₇.

uppþorn|un (-anir), f., 1. *Udtörring.* — 2. *Fordampning*: gengur þannig uppþornunin og þjettingin hvor upp á móti annari *StN.* 2, 44₂₀.

uppþot, n., 1. *Opbrusning*: þjer ættuð að varast slík u., því þau koma frá djöflinum *Þús.* 2, 62₁₄. — 2. *Ophævelser:* Farðu nú ekki að gjöra neitt u. út úr þessu *Hd.* 59a₂₇. — 3. *Mytteri, Oprør*: hinir 10 njósnarmenn, sem voru orsök til

uppþotsins, dóu skyndilegum dauðdaga *Tang* 40₁₅.

uppþurk|un (-anir), f., *Drænage:* Þegar kýli hefur tæmt verið, er opt uppþurrkun (drainage) höfð á eptir *N. Hf.* 57₂₉.

uppþurkunarpípa, f., *Drænrør:* Þegar sárið er nýtt og djúpt, þá eru lagðar áður niður í það nokkrar uppþurrkunarpípur *N. Hf.* 95₂₀.

uppþyrkingur (-s), m., *gammelt saftløst Hø:* allur uppþyrkingurinn frá í fyrra sje búinn *ÓÓ. Hv.* 22₁₉.

uppörva (a), vt., *opmuntre:* Drottningin uppørfar þær alvarlega til vinnu *HF. Kv.* 1, 73₂₀. Kennarinn getur nú vel uppörfað barnið til þess að geyma þessa peninga *Sm.* 77₇. hún uppörfaði hann til að halda áfram *Esóp* 83₁₁.

uppörvandi, ppræs., *opmuntrende:* Werner þreyttist aldrei á að halda uppörfandi ræður fyrir verkmönnum *TUM.* 2, 31₂₇.

uppörv|un (-anir), f., *Opmuntring:* Brúkunin þeygi okkar er, | því uppörvanir gaf hann *BG. Nj.* 297₂. þetta veitir allt saman letinni enga uppörfun *Auðv.* 5₂₈. Erfðafje setti að vera u. til að afla nokkurs í viðbót 45₂₇. þeim til öppörfunar og fræðslu *JG. Hv.* 110₂₀.

upsi, m., *gadus virens, Graasej, Sej. Mohr* 69₇. *merlangus carbonarius. Gr. Df.* 89₄. Norður-Írar kaupa upsa og löngu *Av.* 19, 173₁₅.

úr, præp. med dat., *udaf, af, fra;* úr því *bruges som conj., siden, eftersom:* úr því Guð hefir veitt oss hin margföldu gæði þessa lífs *FP.* 9₁₉.

úr, n., *Uhr:* líkt og úrsmiðurinn kann betur að fara með úr sitt, þar sem hann þekkir nytsemi hinna einstöku parta þess *JJ. EML.* 1₂₄. P. þar nú ú. þjóns yðar saman við lýsinguna *PP. NS.* 59₁₈. Eru þau (ɔ: gullin þín) eius falleg og úrið hans pabba? *TÞH. SbÆ.* 86₁₂.

úrbót (-bætur), f., *Raaden Bod paa, Afhjælpning:* (Flutningsaðferð þessi) veitir alls ónóga ú. flutningsþarfarinnar *Íf.* $^{11}/_{1}$ 90, 13a₁₅.

urð (-ir), *et med Klippestykker bedækket Sted, Ur.*

urða (a), vt., *begrave under en Stendynge:* Jarðskjálftinn . . urðar mig undir grjóthruninu *Rób.* 50₂₆.

urðarköttur (-kattar, -kettir), m., *Vildkat:* urðarkatta skinn ofan af fjöllum *Fjöl.* 1, 183₂₄.

úreldast (i), v. refl., *blive forældet, gaa af Mode, gaa af Brug.*

úreltur, pp., *forældet:* Guðbr. Vigfússon hefur reyndar nýlega lýst hana (ɔ: bókina) úrelta *FJ. NV.* 4₅. ef vjer játum, að þau (ɔ: *y*-in) sjeu úrelt og óþörf *TUM.* 2, 22₂₀.

úrfella, f., *Udeladelse:* erlend orð, misþýðingar, úrfellur . . úa og grúa *EM. Matt.* 16₁₈.

úrfellatíð (-ir), f., *Regntid:* Þar sem lognbeltið ber yfir á flutningi sínum, er ú. á meðan *Björl.* 41₉.

úrfellatími, m., = úrfellatíð: það munar líka um vökvann, sem á jörðina kemur á úrfellatímum í brunabeltinu *Björl.* 41₂₀.

úrfelli, n., *Regn, Nedbør:* Á þessari tilraun sjest og greinilega hvers vegna ú. er optast samfara hvassviðri *Björl.* 25₂₂.

úrfelling (-ar), f., *Udeladelse:* inar ótalmörgu úrfellingar raddhljóða *TB.* 16, 237₁₈. úrfellingar stafa *FJ. FR.* VI₂₀.

úrfesti (-ar), f., *Urkæde:* tvær úrfestar úr látúni *Av.* 6, 124₇.

úrfjöður (-fjaðrar -fjaðrir), f., *Urfjeder:* fjaðrirnar eiga að dragast

saman á eftir, álika og úrfjaðrir *Ið.* 2, 79$_{10}$.

urg, n., *den ved Gnidning fremtragte Lyd.*

urga (a), vt. med dat., *sætte langsomt og med Anstrengelse i Bevægelse*: 'Direktioninni' enginn maður urgar *GT.* 37$_{10}$.

úrgangur (-s), m., *Affald*: að kveikja í sorphaugum af eldfimum úrgangi *LHA.* 3, 86$_{30}$. bein og annar ú. *Br.* 3, 112$_{6}$. Ekki er það neinum manni láandi, þótt hann láti hross sín vinna upp árgang *ÓÓ. Hv.* 22$_{8}$.

úrgreiðsla, f., *Afgörelse:* ú. misklíðamála þjóða á milli *Skír.* 73, 9$_{14}$.

úrhellisrigning (-ar), f., *øsende Regn:* nú kom líka allt í einu ú. *FP.* 105$_{22}$. því næst gerði úrhellisrigningu *Rób.* 50$_{18}$.

úrhrak, n., 1. *Udskud, Udskudsvarer*: þeir slettu í þá úrhrakinu *Safn* 3, 122$_{27}$. — 2. *Afskum:* alls konar illþýði og ú. *Skír.* 89, 80$_{2}$. að Lísa væri af versta úrhraki kvenþjóðarinnar *Kvbl.* 1, 4a$_{33}$.

úrkast, n., *Udskud:* ef úrköst drottins öðrum leið | sætum hjá oss byggja *BG. Nj.* 287$_{8}$. í stað þess að leita að ráðum til þess að hækka verðið á vænu sauðunum hafa þeir látið úrkastið *Br.* 3, 108$_{16}$.

úrkastsfiskur (-s *el.* -jar, -ar), m., *Udskudsfisk*: að sveitabœndr mætti kaupa fisk við sjóinn til heimilisþarfa, enn þó að eins úrkastsfisk, er kaupmenn vildi eigi *TB.* 4, 197$_{30}$.

úrkoma, f., = úrfelli.

úrkomulaus, a., *regnfri*: Veður hafði verið gott um daginn, logn og þykkt lopt og úrkomulaust *Av.* 18, 27$_{29}$.

úrkomusamur, a., *regnbringende, regnfuld*: Um það leyti fór að verða úrkomusamt nokkuð sunnanlands og vestan *Íf.* $^{2}/_{1}$ 90, 1b$_{29}$.

úrkostur (-ar, -ir), m., *Udvej, Valg*: Venjulega kemur þó enginn á slíka staði, sem á annars úrkosti *som har noget andet Valg. Ið.* 5, 308$_{5}$. Þann úrkost á sá, sem í örbyrgð er smár, | að unna því göfuga og stóra *ST.* 299$_{5}$.

úrkula, a. indecl., *blottet for; ú. vonar haabløs, som har opgivet Haabet om*: Kóngssonurinn, sem nú var ú. vonar um að hann nokkurntíma mundi hitta *S. Þús.* 2, 164$_{7}$. Íslendingar voru orðnir ú. vonar um að fá mál þetta nokkurntíma leitt til lykta *Ell.* 17$_{5}$.

úrkynjaður, pp., *vanslægtet, udartet:* eða það (ɔ: fóð) er meira eða minna úrkynjað orðið *Br.* 5, 65$_{14}$.

úrkynjast (a), v. refl., *vanslægte, udarte.*

úrlausn (-ir), f., *Løsning; Svar, Besvarelse; Afgörelse:* Þeir ljetu sjer nægja þessa ú. *Þús.* 2, 165$_{22}$. hitt (ɔ: verkefnið) þannig lagað, að lærisveinar við ú. þess geti notað einhverja þá námsgrein, er þeir hafa numið í skólanum *LHA.* 3, 154$_{10}$. verðum vjer enn að taka nokkur atriði til úrlausnar *Björl.* 20$_{5}$. Þá kemr sú spurning til úrlausnar, hvort *Mill* 203$_{0}$.

úrlausnarefni, n., *Opgave, Problem*: að rökræða þýðingarmikil ú. heimspekinnar og lífsins *Mill* 90$_{1}$. vandasamt, vísindalegt ú. *Fk.* $^{29}/_{7}$ 90, 90b$_{31}$.

urmull (urmuls), m., 1. *Vrim-*

mel, stor Mængde: óvægur u. af flóm og lúsum *Ió. SG.* 92₁₇. Í alls konar vatni er optast mesti u. af skólpdýrum *TB.* 7, 307₂₀. að hverjum voða sá u. getur orðið *Skír.* 87, 22₁₀. — 2. *Fragment, Brøkdel, Levning*: leifar þær, sem eru eptir af hinni fornu trú á fylgjur, sem reyndar er ekki nema lítill u. hjá því sem var *Þs.* 1, 357₁₄.

úrnefning (-ar), f., *Udskydelse, Forkastelse*: Um ú. 6 dómenda af hálfu málsaðila *Maur.* 175₂₁.

urr, n., *en Hunds Knurren*: Kópur aldrei kjapti hélt, | kátlegt hafði u. og gelt *Þs.* 1, 180₁₉. (hundurinn) stökk upp með urri og gelti 341₂₂. hundarnir hlupu með urri og gelti *Huld* 2, 78₁₈.

urra (a), vi., *knurre*: ýldu ok urruðu | eigi sénir *Milt. Pdm.* 43b₂₂.

úrrif, n., *Borttagelse (af Tværgærder)*: mál það, sem enn er fyrir hæstarjetti út af úrrifunum *Ell.* 16₁₁.

úrræðagóður, a.; *comp.* úrræðabetri, *superl.* úrræðabeztur, *dygtig til at finde en Udvej, raadsnild*: reyndist konan úrræðabetri *Þús.* 2, 6₂₂.

úrræðalaus, a., *raadvild*: eins og maður sá, sem gengur yfir stórt sléttlendi, verður ú., þegar hann kemur að straumhörðu vatnsfalli *Il.* 1, 125₂₂. Hann gekk fram og aptur í herberginu órólegur og ú. *GP. ÞS.* 50₂₉.

úrræðaleysi, n., *Raadvildhed*: fletur hann (ɔ: bátinn) viðstöðulaust að eyðibygðum víls og volaðs, eymdar og úrræðaleysis *AÓ. Af.* 11₂₄.

úrræði, n., *Raad, Udvej*.

úrskeiða, a. indecl., *excentrisk*: Hringfletir sinn með hverjum miðpunkti eru nefndir ú. *(excentriske)* hringfletir *Hemp.* 63₁₉.

úrskeiði, n., *Excentricitet*: er þá úrskeiðið jafnt samtölu geislanna *Hemp.* 63₂₂.

úrskurða (a), vt. 1. *afgøre*: til þess að ú., að ein skoðun sé skaðleg *Mill* 45₁₈. — 2. *decidere*: Landshöfðingi úrskurðar og kvittar hinn endurskoðaða bankareikning *LHA.* 3, 322₁₂.

úrskurður (-ar, -ir), m., 1. *Afgörelse; Beslutning*: skjótur til ráða og úrskurðar í vandræðum *Fjöl.* 3, 1, 54₁₉. Þessa skal valdsmaður gæta ávallt í úrskurðum sínum *LHA.* 3, 113₁₀. — 2. *Kendelse*: Úrskurðum, sem upp eru kveðnir, meðan á skiptunum stendur, má áfrýja út af fyrir sig *LHA.* 3, 213₅. — 3. *Decision*: Skal senda amtmanni reikning þenna . . til endurskoðunar og úrskurðar *LHA.* 3, 113₂₃. — 4. *Resolution*: Samkvæmt konungs úrskurði 8. april 1768 skyldu þeir, sem lærðu hjer læknisfræði, sigla til Kaupmannahafnar *TB.* 11, 199₁₄.

úrslit, n. pl., *Afgørelse*: Páfinn réð úrslitum alls þess, er snerti trúarbrögð og kirkjuleg málefni *PM. Ág.* 109₇. að eigi megi þar málin vefja né hindra ú. þeirra *Maur.* 168₈. Konurnar geta því þolinmóðari beðið þeirra úrslita *Skír.* 79, 25₉.

úrsmiður (-s, -ir), m., *Uhrmager*: fékk þjónn yðar . . þetta úr, sem fjöðrin hafði sprungið í, hinum gamla úrsmiði Preuss *PP. NS.* 59₇. að einn sje trjesmiður, annar skósmiður, þriðji bókbindari, fjórði ú. *BM. UM.* 44₁₈.

úrsögn (-sagnar, -saguir), f., *Udmeldelse*: mikið er um þá ú. talað *Þj.* $^{31}/_{7}$ 96, 145c₂₃.

urt (-ir), f., *Plante. Jf.* jurt.

urt (-ir), f., = urtönd. *Gr. Sk.* 95, 48₂₄.

urtagarður (-s, -ar), m., *Urtegaard, Have.*

urtapottur (-s, -ar), m., *Urtepotte:* blómrækt í urtapottum *Kvbl.* 2, 18a23.

urtategund (-ir), f., *Planteart:* settu menn að skipta öllum urtategundum í tvo flokka *Fjöl.* 2, 2, 4a3.

úrtíningur (-s), m., 1. *Affald:* höfum glöggvar gætur og vakandi auga á þeim úrtíningi, þessum smábitum úr dögum og stundum *Auðv.* 96$_{7}$. — 2. *Udskud:* enda var ekki eftir af íslenzkum hestum nema vesalasti ú. *KJ. Uf.* 34$_{6}$.

urtönd (-andar, -endur *el.* -andir), f., *anas erecca. Faber* 77$_{14}$. *Gr. Df.* 67$_{24}$.

úruxi, m., *Uroxe. Gr. Df.* 48$_{7}$.

úrvalaliið, n., *Kærnetropper:* úrvalaliðið (skyldi glíma) síðast *JT. PoS.* 13$_{22}$.

úrvalsstefna, f., *Eklekticisme:* hann hallaðist að úrvalsstefnu *(eclecticismus)* í trúarefnum *HH. Ks.* 5$_{22}$. Trúarstefna hans var, eins og margra á þeim tímum, ú. *HH. SK.* 13$_{3}$.

úrvinda, a. indecl., *afmægtig, udmattet:* sókti að mjer svefn, svo jeg varð öldungis ú. og datt af baki *Þús.* 1, 147$_{24}$. Hún var sjálf ú. af þreytu *Blk.* 58$_{1}$.

úrþvætti, n., *Afskum:* Hún getur sjálf druslað heim klyfjunum sínum, úrþvættið at tarna *Dv.* 5, 51$_{14}$.

úrættaður, pp., *vanslægtet, udartet:* að Guð hafi ekki yfirgefið hina úrættuðu kynslóð *Myn.* 33$_{6}$. af svo spilltri og úrættaðri kynslóð 122$_{21}$.

úrættast (í), v. refl., *vanslægte, udarte.*

úrættur, a., *vanslægtet, udartet:* að Íslendingar nú á dögum séu í mörgu frá þeim (*o:* forfeðrum vorum) úrættir *Fjöl.* 1, 4$_{6}$.

usl, n., *Larm, Støj:* Við u. þeirra hrökk stofuhurðin upp *TÞH. Dr.* 1, 2, 33$_{22}$.

uss, interj., 1. *Gud bevares:* u., það dugir ekki hót *PS. Ast.* 231$_{30}$. — 2. *tys:* U.! ekki hátt *PS. Ast.* 161$_{3}$.

út, adv., *ud.*

út, præp. med acc., *ud igennem:* út fjörðinn *Skír.* 90, 29$_{17}$. út Vikina 21$_{5}$.

utan, 1. adv., *udenfra.* — 2. præp. med gen., *uden, udenfor.*

utanáskrift (-ir), f., *Udskrift, Adresse:* með utanáskript til hans sjálfs *Ið.* 2, 60$_{30}$. Jeg las utanáskriptina *TÞH. Dr.* 1, 1, 3$_{30}$.

utanaðkomandi, ppræs., *kommende udenfra, fremmed:* Hvernig breytingarnar verða er undir tvennu komið, undir eðli einstaklingsins og u. áhrifum *TB.* 9, 130$_{22}$.

utanbókar, adv., *udenad:* lærisveinunum hefur verið kennt allt utanbókar *Skír.* 55, 24$_{4}$.

utanbúðarmaður, m., *Handelsbetjent, som ikke tjener i Butiken, Pakhusforvalter:* Hann sá . . Friðrik utanbúðarmann sitja með Önnu sína í hnjánum *TÞH. HI.* 6$_{12}$.

utanhafnarföt, n. pl., *Overklæder:* Hann hafði farið úr utanhafnarfötunum *Skír.* 87, 54$_{27}$.

utanlands, adv., *udenlands:* utanlanz er ærnum mun hægra að komast að sannindum á því, sem fram fer í öðrum löndum *Fjöl.* 4, 3, 53$_{1}$.

utanlandsferð (-ir), f., *Udenlandsrejse:* Þegar vorar 1889, ætlar hann í utanlandsferðir *Skír.* 89, 50$_{1}$.

utanmiðjuhrinding (-ar), f., *excentrisk Stød:* Hrindingin er annað-

hvort miðdepilshrinding eða utanmiðjuhrinding *Fisch. Ef.* 57$_{24}$.

utanríkismál, n., *Udenrigsanliggende:* svo fór sá maður með utanríkismálin í stjórn hans *Skír.* 87, 84$_{3}$.

utanríkisráðgjafi, m., *Udenrigsminister:* mundu menn halda, að jeg, utanríkisráðgjafinn, þyrði ekki að tala um þetta mál *Skír.* 89, 10$_{25}$.

utanríkisráðherra, m., *Udenrigsminister:* Líkt undirtekið af R., utanríkisráðherra Ítalíukonungs *Skír.* 87, 28$_{17}$.

utanveltu, f., *Staaen udenfor, Udelukkelse;* vera utanveltu *staa udenfor, ikke tage Del i en Sag:* hvað skal um hina segja, sem voru utanveltu, fyrir utan sambandið? *Skír.* 85, 101$_{13}$. Leðurblakan var látin utanveltu við friðargerðina *Esóp* 31$_{1}$.

utanþingsmaður, m., *Udenthingsmand, Person, som ikke tilhører et Things Medlemmer:* að öllum utanþingsmönnum sje vísað burt *LHA.* 3, 141$_{7}$.

utanverða, f., *Overflade:* ad hylja utanverðu eins hlutar með þeirri materíu, sem kastar eðrum ljósgeislum til baka enn hluturinn í sjálfu sér *Nátt.* 108$_{15}$.

útásetning (-ar), f., *Udsættelse paa, Kritik:* Hann var sakfelldur fyrir skriflega útásetningu um hinn svo nefnda Stóra-Dóm *TÞH. BS.* 804$_{6}$. hann vildi, að útásetningin væri á rekum byggð *PP. Sms.* 48$_{16}$.

útausa (-eys, -ausum; -jós, -jusum; -ausinn), vt. med dat., 1. *udgyde:* hún hafði sungið svo ákaft og útausið svo hjarta sinu og tilfinningum, að *Þús.* 1, 186$_{22}$. — 2. *bortødsle.*

útbanki, m., *Filialbank:* Enda má mikið bæta úr samgönguleysinu með því að setja upp útbanka *(Filialer) Nöl.* $^{20}/_{1}$ 82, 73b$_{57}$.

útboð, n., *Soldaterudskrivning; Hvervning:* Landsmenn í Normandíi urðu vel við útboði hans *TB.* 5, 196$_{22}$.

útbol|un (-anir), f., *Uddrivelse, Udtrængelse, Udryddelse:* Hjaltalíns u. á þeim (ɔ: þessum orðum) úr málinu er skynlaus bolaskapr *Þj.* $^{26}/_{5}$ 83, 64c$_{19}$.

útborð, n., *Yderskorpe:* þetta vatn sem nú er á útborði jarðar *Urs.* 129$_{9}$.

útborga (a), vt., *udbetale, udrede:* þá getur hann þó fengið fólki sínu 100 . . kr. útborgaðar eptir sig látinn *Sm.* 61$_{2}$.

útborg|un (-anir), f., *Udbetaling:* innborganir og útborganir stóðust sem næst á *Av.* 13, 27$_{9}$.

útbreiða (i), vt., *udbrede:* (Bukanan) varði miklum hluta æfi sinnar til að ú. guðsríki *PP. Sms.* 98$_{21}$. Sú menntun, sem það (ɔ: þetta kyrrláta framfaraafl) á að ú., mun bæði vinna ósegjanlegt gagn hinum einstaka og um leið verða viðhald þjóðanna *TB.* 7, 138$_{28}$.

útbreiddur, pp., *udbredt, udstrakt:* Kom, líknsemdar gyðja, með útbreiddan arm *ÓS.* 15$_{8}$.

útbreiðsla, f., *Udbredelse:* Eitthvað hið merkilegasta einkenni vorra tíma er bókafjöldinn og ú. þeirra meðal allra stétta mannfélagsins *TB.* 7, 138$_{4}$. engar aðrar prjedikanir hafa fengið jafnmikla útbreiðslu *Ald.* 2, 47$_{4}$. Kristin trú var nú búin að ná mikilli útbreiðslu *Tang* 154$_{24}$.

útbrot, n., 1. *Udbrud:* Hið brestandi ú. óróans *Þj.* $^{28}/_{7}$ 81,

64b$_{33}$. — 2. *Udslæt*: með hörundsveiklun getr og komið ýmislegt óhollt vessasafn með útbrotum *MJ. Bfr.* 283$_{9}$.

útbúa (-bý, -búum; -bjó, -bjuggum; -búinn), vt., 1. *udruste:* Þorgeir gekkst mest fyrir að ú. bola *Þs.* 1, 351$_{7}$. — 2. *forberede*: Þá geta menn verið búnir að ú. sig til þess að taka á móti þeim (ɔ: landfarsóttunum) *BM. Frt.* 94$_{15}$.

útbúinn, pp., *udrustet*: Allt hans lið er útbúið | með øxi og boga *Núm.* 13, 66.

útbúnaður (-ar), m., *Udrustning:* þar keypti eg skip með fullkomnum útbúnaði *Þús.* 1, 261$_{33}$. Aldrei firri hefir land vort verið rannsakað með þvílíkum útbúnaði *Fjöl.* 3, 2, 24$_{2}$.

útbúningur (-s, -ar), m., = útbúnaður: útbúningur á skipunum *Fjöl.* 1, 76$_{11}$.

útburðargerð (-ir), f., *Udsættelsesforretning*: Um lögtak, útburðar- og innsetningargjörðir . . fer eptir reglum þeim, er til þessa hafa gildar verið *StA.* 87, 74$_{17}$.

útburðarvæl, n., *et udsat Barns Hylen el. Skrig (man troede nemlig, at det gik igen efter Døden):* ýlfran útburða er svo leið og ámátleg, að til hennar er jafnað og kallað ámátlegt hljóð ú. *Þs.* 1, 224$_{30}$.

útburður (-ar, -ir), m., 1. *Bæren ud.* — 2. *Udsættelsesforretning:* Einari þótti Gunna gjalda sér linlega landskuld og hótaði henni útburði *Huld* 2, 29$_{9}$. — 3. *et udsat Barn el. dets Genfærd*: Nú á dögum heita ekki þau börn útburðir, er deya áður en þau hljóta skírn, heldur að eins þau, er borin eru út þegar eptir fæðinguna *Þs.* 1, 224$_{21}$.

útbygging (-ar), f., *Udbygning*: frá útsuðrenda hins vestra hliðarveggjar gengr ú. eða afhýsi *TÞH. Eld.* 692$_{25}$.

útbyrða (í), vt., *kaste overbord; skille sig ved:* þegar þeir hötðu innbyrt talsvert af víninu og því eins og eðlilegt var útbyrt talsvert af vitinu *Dægst.* 6$_{30}$

útbýta (í), vt. med dat., 1. *uddele*: þó að þú ekki hefðir vald á öllum hinum stundlegu gjöfum, er þú útbýtir svo ríkulega um alla jörð *Myn.* 22$_{25}$. sem eptir ráði speki sinnar og gæzku útbýtir sínum föðurgjöfum meðal sinna allsþurfandi barna *HGTh.* 94$_{31}$. — 2. *omdele*: Eptir að álit nefndarinnar hefir verið prentað og því hefir verið útbýtt 2 dögum áður *LHA.* 3, 134$_{13}$.

útbýting (-ar), f., *Uddeling, Fordeling, Omdeling*: til útbýtingar á gjafameðulum *StA.* 77, 86$_{3}$. þar sem útbýtingin fór fram *Skír.* 79, 36$_{7}$. E. M. gekst fyrir útbýtingu gjafanna *Alm.* 85, 27$_{19}$.

útbýtingamaður, m., *Uddeler*: Fjelagið hefur marga sölu- og útbýtingamenn í þjónustu sinni *Ald.* 2, 43$_{1}$.

útdauður, a., *uddød*: var ávallt mikill kærleiki og frændsemi góð í þeim ættlegg, sem ekki er ú. enn *TÞH. SoÆ.* 35$_{30}$. Nú eru mörg lindýr útdauð, sem áður lifðu *PJ. Ns.* 117$_{19}$.

útdeiling (-ar), f., *Uddeling*: orð úr fórnarmálinu voru höfð um ú. brauðsins og vínsins *HH. Ks.* 131$_{25}$.

útdragsamur, a., *bekostelig, kostbar, dyr*: Veikið varð konungssjóðnum svo útdragssamt *Skír.* 81, 130$_{33}$. að sjúkdómar væri af öllu löndunum útdragsamastir *Skír.* 85, 98$_{6}$.

útdráttarsamur, a., *bekostelig*: þó er veturlegan vön að verða allmörgum þeirra so útdráttarsöm, að *Fjöl.* 1, 75₈. (Sveitabúskaprinn) krefst oftast meira frumkostnaðar en bóndinn er í færum um að hafa, og verðr því útdráttarsamr *AÓ. Af.* 177₂₀.

útdráttarsemi, f., *Bekostelighed.*

útdráttur (-dráttar, -drættir), m., *Uddrag, Udtog*: skal þinglýsa útdrætti úr skjali því, sem um er rætt í þessari grein *LHA.* 3, 209₁₅.

útfall, n., *Udløb*: ú. vatna þessara í Tungná *Av.* 19, 160₂₀.

útfararkostnaður (-ar), m., *Begravelsesudgifter*: að dánarfje sje eigi meira en fyrir útfararkostnaði *LHA.* 3, 189₂₇.

útfari, m., *Udvandrer:* Landshöfðinginn einn getur veitt leyfi til þess að flytja útfara frá Íslandi beina leið í aðrar heimsálfur *LHA.* 3, 119₆.

útfarinn, pp., 1. *svet, verseret, rutineret*: hann var ú. í að hafa rangt við í spilum *PP. Sms.* 194₂₆. — 2. *durkdreven*: ef hann ekki er ú. hrsennari *Þús.* 3, 47₂₂.

útferð, f., *Afsondring af Materie i et Saar*: með illþefjaðri u. *N. Hf.* 15₂₄. svo að útferðin nái þar gegn að komast 33₂₆.

útflúr, n., *Udsiring, Dekoration.*

útflúra (a), vt., 1. *udsire, udsmykke, dekorere*: gullofið yfirtjald, útflúrað perlum og demöntum *Þús.* 3, 27₂₄. — 2. *tatovere*: Mest útflúra þeir axlirnar og upphandleggina *Ið.* 3, 259₁.

útflutningaskip, n., *Udvandrerskib*: Fyrir umsjón með útflutningum skal lögreglustjóra og lækni greiðast 20 kr. hvorum fyrir hvert ú., er þeir skoða *LHA.* 3, 121₂₇.

útflutningastjóri, m., *Udvandringsagent*: Enginn má koma fram sem ú., nema hann hafi fengið sjerstaklegt leyfi til þess *LHA.* 3, 118₁₈.

útflutningsfélag, n., *Udvandrerselskab*: skal hann sýna fram umboðsskrá sina frá útflutningsfjelagi því eða skips-útgjörðarmönnum, sem hann kemur fram fyrir *LHA.* 3, 119₂₇.

útflutningur (-s, -ar), m., 1. *Udførsel*: skip á vakki fram með austurströnd Afríku sem banna allan útflutning þræla *Skír.* 89, 76₅. — 2. *Udvandring*: tilsjón með útflutningum *LHA.* 3, 121₂₅.

útfluttur, pp., *udført, exporteret*: Aðfluttar vörur voru hér um 4 milliónir spesía virði, en útfluttar 10 milliónir *Ið. SG.* 71₁₈.

útflytjandi, m., *Udvandrer*: Menn, sem fylgdu útflytjendum til skips *EH. VÍ.* 4₁₈.

útfærsla, f., *Udvidelse:* hann vill fara lengst með útfærslu kjörrjettar *Skír.* 79, 58₁₂. inar miklu framfarir, sem nú gerast í þessum efnum, eru víða hvar að eins útfærsla af hugmyndum Darwins *Alm.* 85, 29₁₂.

útför (-farar, -farir), f., *Ligbegængelse, Begravelse*: Á hverju ári er stórfje eytt til þess að halda viðhafnarmiklar útfarir *Sm.* 130₂₇.

útgáfa, f., *Udgave, Udgivelse*: útgáfur og ritgjörðir íslenzkra erlendis *Fjöl.* 1, 89₁₇. löngu áðr en hann vissi, að hann mundi fást við útgáfu þessa *GT.* 154₁₅. Sömuleiðis standa þeir (ɔ: forsetarnir) í sameiningu fyrir útgáfu alþingistíðindanna *LHA.* 3, 131₂₀.

útganga, f., 1. *Gaaen ud.* — 2. *Udgang, Ende, Slutning*: Hjer er að eins gerð grein fyrir, hvert horfið

Þegar þjónarnir spyrja húsbóndann, hvort þeir ekki eigi að fara og upprœta illgresið *JG. Hv.* 45₂₈. — 2. *udslette, udrydde:* eg skal á allar lundir reyna að upprœta endurminninguna um hörmungar þínar *Þús.* 3, 72₁₅. in fullkomnari kynferðin . . upprœta in ófullkomnari *Alm.* 85, 33₂₈. að upprœta kaþólska trú á Ítaliu *Skír.* 84, 80₁₇.

upprœting (-ar), f., *Udryddelse, Tilintetgörelse:* Hjer er þá það haft fyrir stafni, sem franski rithöfundurinn Valbert . . kallar þjóðernis upprœting *Skír.* 87, 99₃₁.

uppsagnarbréf, n., *Opsigelsesbrev:* Viku síðar fjekk Björg brjef frá honum, sem að vísu var eigi fullkomið u. *TÞH. SoÆ.* 23₁₈.

uppsagnarfrestur (-s), m., *Opsigelsestid, Varsel:* með því að lána landsmönnum hann (ɔ: varasjóðinn) með hæfilegum uppsagnarfresti *Ít.* $^{20}/_{10}$ 86, 170c₄₉.

uppsala, f., *Opkastning, Brækning:* fái hann fjarskalega uppsölu *N. Hf.* 9₁. þá getur hann fengið uppsölu 30₄.

uppsátur, n., *Sted, hvor et Fartöj kan sættes paa Land:* hvar sem þeir gæti fengið u. *TB.* 4, 203₂₆.

uppsigling (-ar), f., *Sejlads henimod Land:* sá eg skip á u. í hagstæðum vindi *Þús.* 1, 220₈.

uppskafningur (-s, -ar), m., *Opkomling, Lykkeridder, Parvenu:* ómenntaðir uppskafningar *Eimr.* 2, 27₄₆. að hafa . . útlenda uppskafninga til að stýra landinu *Safn* 3, 151₁₈.

uppskera, f., *Høst:* til hvers er að sá, ef uppskeran á aldrei að launa erfiði sáandans? *Myn.* 82₂₂. Sjálfselskan tekr stundarhag . . fyrir langgæða farsæld og ríkulega uppskeru síðan *AÓ. Af.* 81₈.

uppskera (-sker, -skerum; -skar, -skárum; -skorinn), vt., *høste:* hinn yðjusami og nægjusami og ráðvandi uppskér það er hann sáði *Myn.* 84₁₆. að leysti hún störf sín samvizkusamlega af hendi, mundi hún u. það í þakklæti barnsins *Kvbl.* 2, 20b₃₄.

uppskerudagur (-s, -ar), m., *Høstdag:* síðasta uppskerudaginn *TB.* 15, 141₁₈.

uppskeruguð (-s, -ir), m., *Høstgud:* sem u. og frjóvsemdarguð verður hann (ɔ: Óðinn) að hinum heilaga Marteini *TB.* 12, 114₁₈.

uppskeruhátíð (-ir), f., *Høstfest:* Hvítasunna var reyndar u. *LLH.* 38₁₇.

uppskerumaður, m., *Høstkarl:* Hann kom út á akurinn til uppskerumannanna *Tang* 46₁₄.

uppskerutími, m., *Høsttid:* undir uppskerutímann *LLH.* 92₁₇. þegar uppskerutímanum var lokið *Tang* 46₂₂.

uppskorinn, pp., *skaaren i Stykker, sønderlemmet:* þeir slátra fjenu heima og selja það uppskorið til fátæklinganna í kringum sig á veturna *Br.* 3, 106₂₂.

uppskrifandi, m., *Afskriver:* að uppskrifendurnir hafi breitt sona stafsetningunni *Fjöl.* 2, 1, 7₁₄.

uppskrift (-ir), f., *Registreringsforretning:* við lok uppskriptarinnar *LHA.* 3, 191₂₅.

uppslag, n., *Opslag (paa Ærme):* í bláum frakka . . með rauðum uppslagum *PP. Sms.* 214₉.

uppspertur, pp., *opspilet:* hljóp rakkinn þá móti honum með uppspertum kjapti *Þs.* 1, 173₂₅.

uppspretta, f., *Kilde:* ·fór þá. heilbrigð sál | úr hami sjúkum | og ljómandi flaug | til ljóss uppsprettu *BT.* 59₄. hið lifanda vatnið, sem kæmi frá enni eilífu lífs uppsprettu *LLH.* 85₁₈.

uppsprettulind (-ir), f., *Kildevæld:* hann drakk sér vatn úr uppsprettulindinni *Rób.* 36₁₆.

uppspretturit, n., *Kildeskrift:* þegar uppspretturitin eru svona löguð *TB.* 10, 72₁₇.

uppsprettuvatn, n., *Kildevand:* þegar eg reikaði um eyna, fann eg margskonar ávexti og hreint u. *Þús.* 1, 269₁₀. af því að færri voru brunnar með uppsprettuvatni enn landsfólkið með þurfti *LLH.* 85₁₄. (þeir) fundu þegar ágætt u. *Rób.* 20₁₈.

uppspuni, m., *Opdigtelse.*

uppstraumur (-s, -ar), m., *opadgaaende Strömning:* Þegar uppstraumar og niðurstraumar þessir verða venju framar ákafir *BJ. St.* 21₈.

uppstreymi, n., *opstigende Ström:* vottur um u. loptsins *Björl.* 66₁₈. um u. loptsins 83₂₇.

uppstreymingsloft, n., *opstigende Luft:* Sje sú kenning rjett, hlýtur uppstreymingsloptið auðvitað að dreifast út á við *Björl.* 83₃₀.

uppstreymingur (-s, -ar), m., = uppstreymi: til að fylla tómið eða loptakarðið eptir uppstreymingsinn sökum hitans *Björl.* 42₈.

uppstrokinn, pp., *oppyntet, opstadset:* skuldaselurinn er ánauðugur þræll, þótt hann gangi allur u. og prúðbúinn *Auðv.* 119₂₈.

uppstöðuprent, n., *anastatisk Tryk:* það kalla menn erlendis anastatiskt prent, en vér köllum það u. *Sunnf.* 4, 95a₃₀.

uppstökkur (-van), a., *opfarende, hidsig:* Var hann í rauninni u. *Þús.* 1, 381₂₈. Hann var nokkuð u. og bráður *Verð.* 85₂₄. hann var allra manna uppstökkastur *Sak.* 23₁₈.

uppsögn (-sagnar, -sagnir), f., *Opsigelse.*

uppsölumeðal, n., *Brækmiddel:* föstur og uppsölumeðul voru og mjög tíðkuð *Ið.* 6, 85₆. þegar uppsölumeðul eru gefin *N. Hf.* 45₉.

upptaka, f., *Optagelse:* með því að spyrjandi hefir eigi viljað fylgja reglu þeirri, er vér höfum sett að skilyrði fyrir upptöku í blaðið *Sk.* ¹⁴/₁₂ 78, 454₃₈.

upptaksamur, a., = upptektasamur: ekki var hann heldur upptaksamur við þá menn, er honum voru kunnir *Br.* 9, 24₂₈.

upptalning (-ar), f., 1. *Optælling, Opregning:* má sjá af þeirri upptalningu, hvaða ólag hefir verið á hinni fyrri réttarskipun *Maur.* 168₁₁. Vjer verðum þá að byrja með dálítilli upptalningu *Ið.* 4, 169₁₈. — 2. *Fortegnelse:* Þar er prentuð neðanmáls u. á ísl. plöntum *Gr. Sk.* 91, 65₂₄. u. á ísl. plöntunöfnum 66₂₁.

upptekning (-ar), f., 1. *Optagelse.* — 2. = endurtekning *Gentagelse.*

upptekt (-ir), f., *Konfiskation:* u. vörunnar *Safn* 3, 118₁₈.

upptektarmaður, m., *en som konfiskerer, Beslaglægger, Inddrager af forbrudt Gods:* málskostnað allan skyldu upptektarmenn gjalda *Safn* 3, 119₁₁.

upptektasamur, a., *pirrelig, vrippen:* þeir voru eigi svo vandir og upptektasamir sem aðrir Gyðingar *LLH.* 129₈. (samvizkan) verður því upptektasamari og vandlátari fyrir vora hönd, sem vér sjálfir verðum

betri menn og ráðvandari *HGTh.* 19$_{15}$.

upptektasemi, f., *Pirrelighed, Vrippenhed*: með sifelldri aðfindni og u. *HGTh.* 19$_{16}$. Það lýsir fávizku og þeirri u., sem fáviskunni jafnan fylgir, að leggja alla aðfindni út sem óvild *Íf.* $^{21}/_{3}$ 79, 27b$_{23}$.

upptendra (a), vt., *optænde*: til þess að allur heimur skyldi upptendrast af elsku *Þús.* 1, 356$_{5}$. Hvað hefir svo mjög upptendrað reiði biskups gegn Ólafi? *TÞH. BS.* 160$_{28}$.

upptugga, f., *Eftersmakken*: ástæðulaus u. eptir öðrum *Fk.* $^{12}/_{2}$ 88, 18a$_{56}$.

upptyppingur (-s, -ar), m., *Spidsstøtte, Obelisk*: Búlandstindur . . er héðan að sjá eins og reglulegur ferstrendur u. *Av.* 20, 7$_{17}$.

upptækur, a., *konfiskabel;* gera upptækt *konfiskere*: að gjöra upptækar eigur manns nokkurs stórauðugs *PP. Sms.* 47$_{20}$. eigur þeirra voru gjörðar upptækar *HH. Ks.* 99$_{14}$.

upptök, n. pl., 1. *Oprindelse, Udspring:* ef þjer farið með læknum allt að upptökum hans *StN.* 2, 50$_{20}$. — 2. *Initiativ:* Vilji stjórnin hafa u. til löggjafar, verður forstjórinn að gjöra neðri deild boð um að taka það eða það nýmæli til meðferðar *Av.* 13, 206$_{27}$.

uppvakning (-ar), f., *Opvækkelse.*

uppvakningur (-s, -ar), m., *en ved Hexeri til Liv genkaldt Dødning:* í hinum síðara flokki eru sögur um uppvakninga *Þs.* 1, 222$_{9}$. nema hvað mig minnir, að hann sé u. 393$_{17}$. jafnan varð að fella uppvakninginn, áður hann væri sendur *Huld* 2, 7$_{10}$.

uppvarp, n., (upp *op;* verpa *kaste*), *Krater*: þá hlýtur mest af grjóti því, sem komið hefir úr uppvarpinu, að hafa fallið niður á jökulinn *Av.* 20, 59$_{1}$.

uppvægur, a., *opbragt*: Varð nú vezirinn u. af ósannsögli hans *Þús.* 1, 382$_{10}$. Keisarinn varð óður og u. *PP. Sms.* 97$_{3}$. við það varð skrílflokkrinn svo u., að *FP.* 85$_{10}$.

uppyngdur, pp., *forynget*: þegar vér eptir stuttan dauðadúr vöknum með uppyngdu lífi *HGTh.* 78$_{5}$.

uppynging (-ar), f., *Foryngelse.*

uppyngingarafl, n., *foryngende Kraft:* að þessi nýi siðr . . mundi verða það u., sem hann þrátt fyrir allar mótspyrnur hefir reynzt að vera *Mill* 58$_{7}$.

uppþemba, f., *Inflation, Indvoldenes Opblæsning*: Uppþemba, uppþembingur, útþemba, þemba (af þemb *venter)* vitu allir at kallaz þegar lífit tútnar út af einhveriu ødru enn bólgu *FR.* 10, 49$_{11}$.

uppþembingur (-s), m., = uppþemba; *se* uppþemba.

uppþerr|un (-anir), f., *Udtörring*: Eitt af afreksverkum hans er uppþerran vatns á Púli *Skír.* 87, 83$_{35}$.

uppþeyttur, pp., *strittende:* Hár hans er úfið og nokkuð uppþeytt *Stoll* 99$_{27}$.

uppþorn|un (-anir), f., 1. *Udtörring.* — 2. *Fordampning*: gengur þannig uppþornunin og þjettingin hvor upp á móti annari *StN.* 2, 44$_{20}$.

uppþot, n., 1. *Opbrusning*: þjer ættuð að varast slík u., því þau koma frá djöflinum *Þús.* 2, 62$_{14}$. — 2. *Ophævelser:* Farðu nú ekki að gjöra neitt u. út úr þessu *Hd.* 59a$_{37}$. — 3. *Mytteri, Oprør*: hinir 10 njósnarmenn, sem voru orsök til

uppþotains, dóu skyndilegum dauðdaga *Tang* 40₁₅.

uppþurk|un (-anir), f., *Drænage:* Þegar kýli hefur tæmt verið, er opt uppþurrkun (drainage) höfð á eptir *N. Hf.* 57₂₉.

uppþurkunarpípa, f., *Drænrør:* Þegar sárið er nýtt og djúpt, þá eru lagðar áður niður í það nokkrar uppþurrkunarpípur *N. Hf.* 95₃₀.

uppþyrkingur (-s), m., *gammelt saftløst Hø:* allur uppþyrkingurinn frá í fyrra sje búinn *ÓÓ. Hv.* 22₁₉.

uppörva (a), vt., *opmuntre:* Drottningin uppørfar þær alvarlega til vinnu *HF. Kv.* 1, 78₃₀. Kennarinn getur nú vel uppörfað barnið til þess að geyma þessa peninga *Sm.* 77₇. hún uppörfaði hann til að halda áfram *Esóp* 83₁₁.

uppörvandi, ppræs., *opmuntrende:* Werner þreyttist aldrei á að halda uppörfandi ræður fyrir verkmönnum *TUM.* 2, 31₂₇.

uppörv|un (-anir), f., *Opmuntring:* Brúkunin þeygi okkar er, | því uppörvanir gaf hann *BG. Nj.* 297₂. þetta veitir allt saman letinni enga uppörfun *Auðv.* 5₂₃. Erfðafje setti að vera u. til að afla nokkurs í viðbót 45₂₇. þeim til öppörfunar og fræðslu *JG. Hv.* 110₂₉.

upsi, m., *gadus virens, Graasej, Sej. Mohr* 69₇. *merlangus carbonarius. Gr. Df.* 89₄. Norður-Írar kaupa upsa og löngu *Av.* 19, 173₁₅.

úr, præp. med dat., *udaf, af, fra;* úr því *bruges som conj., siden, eftersom:* úr því Guð hefir veitt oss hin margföldu gæði þessa lífs *FP.* 95₁₉.

úr, n., *Uhr:* líkt og úrsmiðurinn kann betur að fara með úr sitt, þar sem hann þekkir nytsemi hinna einstöku parta þess *JJ. EML.* 1₂₄. P. bar nú ú. þjóns yðar saman við lýsinguna *PP. NS.* 59₁₈. Eru þau (o: gullin þín) eius falleg og úrið hans pabba? *TÞH. SóÆ.* 86₁₂.

úrbót (-bœtur), f., *Raaden Bod paa, Afhjælpning:* (Flutningsaðferð þessi) veitir alls ónóga ú. flutningsþarfarinnar *Íf.* $^{11}/_{1}$ 90, 13a₁₅.

urð (-ir), *et med Klippestykker bedækket Sted, Ur.*

urða (a), vt., *begrave under en Stendynge:* Jarðskjálftinn . . urðar mig undir grjóthruninu *Rób.* 50₂₆.

urðarköttur (-kattar, -kettir), m., *Vildkat:* urðarkatta skinn ofan af fjöllum *Fjöl.* 1, 133₂₄.

úreldast (i), v. refl., *blive forældet, gaa af Mode, gaa af Brug.*

úreltur, pp., *forældet:* Guðbr. Vigfússon hefur reyndar nýlega lýst hana (o: bókina) úrelta *FJ. NV.* 4₅. ef vjer játum, að þau (o: *y*-in) sjeu úrelt og óþörf *TUM.* 2, 22₃₀.

úrfella, f., *Udeladelse:* erlend orð, misþýðingar, úrfellur . . úa og grúa *EM. Matt.* 16₁₈.

úrfellatíð (-ir), f., *Regntid:* Þar sem lognbeltið ber yfir á flutningi sínum, er ú. á meðan *Björl.* 41₉.

úrfellatími, m., = úrfellatið: það munar líka um vökvann, sem á jörðina kemur á úrfellatímum í brunabeltinu *Björl.* 41₂₀.

úrfelli, n., *Regn, Nedbør:* Á þessari tilraun sjest og greinilega hvers vegna ú. er optast samfara hvassviðri *Björl.* 25₂₂.

úrfelling (-ar), f., *Udeladelse:* inar ótalmörgu úrfellingar raddhljóða *TB.* 16, 237₁₈. úrfellingar stafa *FJ. FR.* VI₃₀.

úrfesti (-ar), f., *Urkæde:* tvær úrfestar úr látúni *Av.* 6, 124₇.

úrfjöður (-fjaðrar -fjaðrir), f., *Urfjeder:* fjaðrirnar eiga að dragast

saman á eftir, álika og úrfjaðrir *Ið.* 2, 79₁₀.

urg, n., *den ved Gnidning fremtragte Lyd.*

urga (a), vt. med dat., *sætte langsomt og med Anstrengelse i Bevægelse*: 'Direktioninni' enginn maður urgar *GT.* 37₁₀.

úrgangur (-s), m., *Affald*: að kveikja í sorphaugum af eldfimum úrgangi *LHA.* 3, 86₃₀. bein og annar ú. *Br.* 3, 112₈. Ekki er það neinum manni láandi, þótt hann láti hross sín vinna upp árgang *ÓÓ. Hv.* 22₈.

úrgreiðsla, f., *Afgörelse:* ú. misklíðamála þjóða á milli *Skír.* 73, 9₁₄.

úrhellisrigning (-ar), f., *øsende Regn:* nú kom líka allt í einu ú. *FP.* 105₂₂. því næst gerði úrhellisrigningu *Rób.* 50₁₈.

úrhrak, n., 1. *Udskud, Udskudsvarer*: þeir slettu í þá úrhrakinu *Safn* 3, 122₂₇. — 2. *Afskum:* alls konar illþýði og ú. *Skír.* 89, 80₂. að Lísa væri af versta úrhraki kvenþjóðarinnar *Kvbl.* 1, 4a₂₃.

úrkast, n., *Udskud:* ef úrköst drottins öðrum leið | ætlum hjá oss byggja *BG. Nj.* 287₈. í stað þess að leita að ráðum til þess að hækka verðið á vænu sauðunum hafa þeir látið úrkastið *Br.* 3, 108₁₆.

úrkastsfiskur (-s *el.* -jar, -ar), m., *Udskudsfisk*: að sveitabœndr mætti kaupa fisk við sjóinn til heimilisþarfa, enn þó að eins úrkastsfisk, er kaupmenn vildi eigi *TB.* 4, 197₃₀.

úrkoma, f., = úrfelli.

úrkomulaus, a., *regnfri*: Veður hafði verið gott um daginn, logn og þykkt lopt og úrkomulaust *Av.* 18, 27₂₉.

úrkomusamur, a., *regnbringende, regnfuld*: Um það leyti fór að verða úrkomusamt nokkuð sunnanlands og vestan *Íf.* ²/₁ 90, 1b₃₀.

úrkostur (-ar, -ir), m., *Udvej, Valg*: Venjulega kemur þó enginn á slíka staði, sem á annars úrkosti *som har noget andet Valg. Ið.* 5, 308₈. Þann úrkost á sá, sem í örbyrgð er smár, | að unna því göfuga og stóra *ST.* 299₅.

úrkula, a. indecl., *blottet for; ú. vonar haabløs, som har opgivet Haabet om*: Kóngssonurinn, sem nú var ú. vonar um að hann nokkurntíma mundi hitta *S. Þús.* 2, 164₇. Íslendingar voru orðnir ú. vonar um að fá mál þetta nokkurntíma leitt til lykta *Ell.* 17₅.

úrkynjaður, pp., *vanslægtet, udartet:* eða það (ɔ: fé) er meira eða minna úrkynjað orðið *Br.* 5, 65₁₄.

úrkynjast (a), v. refl., *vanslægte, udarte.*

úrlausn (-ir), f., *Løsning; Svar, Besvarelse; Afgörelse:* Þeir ljetu sjer nægja þessa ú. *Þús.* 2, 165₂₂. hitt (ɔ: verkefnið) þannig lagað, að lærisveinar við ú. þess geti notað einhverja þá námsgrein, er þeir hafa numið í skólanum *LHA.* 3, 154₁₀. verðum vjer enn að taka nokkur atriði til úrlausnar *Björl.* 20₅. Þá kemr sú spurning til úrlausnar, hvort *Mill* 203₉.

úrlausnarefni, n., *Opgave, Problem*: að rökræða þýðingarmikil ú. heimspekinnar og lífsins *Mill* 90₁. vandasamt, visindalegt ú. *Fk.* ²⁰/₇ 90, 90b₃₁.

urmull (urmuls), m., 1. *Vrim-*

mel, stor Mængde: óvægur u. af flóm og lúsum *Iõ. SG.* 92$_{17}$. Í alls konar vatni er optast mesti u. af skólpdýrum *TB.* 7, 307$_{30}$. að hverjum voða sá u. getur orðið *Skír.* 87, 22$_{10}$. — 2. *Fragment, Brøkdel, Levning*: leifar þær, sem eru eptir af hinni fornu trú á fylgjur, sem reyndar er ekki nema lítill u. hjá því sem var *Þs.* 1, 357$_{14}$.

úrnefning (-ar), f., *Udskydelse, Forkastelse*: Um ú. 6 dómenda af hálfu málsaðila *Maur.* 175$_{21}$.

urr, n., *en Hunds Knurren*: Kópur aldrei kjapti hélt, | kátlegt hafði u. og gelt *Þs.* 1, 180$_{19}$. (hundurinn) stökk upp með urri og gelti 341$_{28}$. hundarnir hlupu með urri og gelti *Huld* 2, 73$_{18}$.

urra (a), vi., *knurre*: ýldu ok urruðu | eigi sénir *Mult. Pdm.* 43b$_{22}$.

úrrif, n., *Borttagelse (af Tværgærder)*: mál það, sem enn er fyrir hæstarjetti út af úrrifunum *Ell.* 16$_{11}$.

úrræðagóður, a.; *comp.* úrræðabetri, *superl.* úrræðabeztur, *dygtig til at finde en Udvej, raadsnild*: reyndist konan úrræðabetri *Þús.* 2, 6$_{28}$.

úrræðalaus, a., *raadvild*: eins og maður sá, sem gengur yfir stórt sléttlendi, verður ú., þegar hann kemur að straumhörðu vatnsfalli *Il.* 1, 125$_{22}$. Hann gekk fram og aptur í herberginu órólegur og ú. *GP. ÞS.* 50$_{29}$.

úrræðaleysi, n., *Raadvildhed*: fletur hann (o: bátinn) viðstöðulaust að eyðibygðum víls og volaðs, eymdar og úrræðaleysis *AÓ. Af.* 11$_{24}$.

úrræði, n., *Raad, Udvej*.

úrskeiða, a. indecl., *excentrisk*: Hringfletir sinn með hverjum miðpunkti eru nefndir ú. *(excentriske)* hringfletir *Hemp.* 63$_{19}$.

úrskeiði, n., *Excentricitet*: er þá úrskeiðið jafnt samtölu geislanna *Hemp.* 63$_{22}$.

úrskurða (a), vt. 1. *afgöre*: til þess að ú., að ein skoðun sé skaðleg *Mill* 45$_{18}$. — 2. *decidere*: Landshöfðingi úrskurðar og kvittar hinn endurskoðaða bankareikning *LHA.* 3, 322$_{12}$.

úrskurður (-ar, -ir), m., 1. *Afgörelse; Beslutning*: skjótur til ráða og úrskurðar í vandræðum *Fjöl.* 3, 1, 54$_{19}$. Þessa skal valdsmaður gæta ávallt í úrskurðum sínum *LHA.* 3, 113$_{10}$. — 2. *Kendelse*: Úrskurðum, sem upp eru kveðnir, meðan á skiptunum stendur, má áfrýja út af fyrir sig *LHA.* 3, 213$_{5}$. — 3. *Decision*: Skal senda amtmanni reikning þenna . . til endurskoðunar og úrskurðar *LHA.* 3, 113$_{23}$. — 4. *Resolution*: Samkvæmt konungs úrskurði 8. apríl 1768 skyldu þeir, sem lærðu hjer læknisfræði, sigla til Kaupmannahafnar *TB.* 11, 199$_{14}$.

úrslit, n. pl., *Afgörelse*: Páfinn réð úrslitum alls þess, er snerti trúarbrögð og kirkjuleg málefni *PM. Ág.* 109$_{7}$. að eigi megi þar málin vefja né hindra ú. þeirra *Maur.* 168$_{8}$. Konurnar geta því þolinmóðari beðið þeirra úrslita *Skír.* 79, 25$_{9}$.

úrsmiður (-s, -ir), m., *Uhrmager*: fékk þjónn yðar . . þetta úr, sem fjöðrin hafði sprungið í, hinum gamla úrsmiði Preuss *PP. NS.* 59$_{7}$. að einn sje trjesmiður, annar skósmiður, þriðji bókbindari, fjórði ú. *BM. UM.* 44$_{18}$.

úrsögn (-sagnar, -sagnir), f., *Udmeldelse*: mikið er um þá ú. talað *Þj.* $^{31}/_{7}$ 96, 145c$_{26}$.

urt (-ir), f., *Plante. Jf.* jurt.

urt (-ir), f., = urtönd. *Gr. Sk.* 95, 48$_{24}$.

urtagarður (-s, -ar), m., *Urtegaard, Have.*

urtapottur (-s, -ar), m., *Urtepotte:* blómrækt í urtapottum *Kvbl.* 2, 18a23.

urtategund (-ir), f., *Planteart:* sættu menn að skipta öllum urtategundum í tvo flokka *Fjöl.* 2, 2, 4a3.

úrtíningur (-s), m., 1. *Affald:* höfum glöggvar gætur og vakandi auga á þeim úrtíningi, þessum smábitum úr dögum og stundum *Auðv.* 96$_{7}$. — 2. *Udskud:* enda var ekki eftir af íslenzkum hestum nema vesalasti ú. *KJ. Uf.* 34$_{6}$.

urtönd (-andar, -endur *el.* -andir), f., *anas erecca. Faber* 77$_{14}$. *Gr. Df.* 67$_{24}$.

úruxi, m., *Uroxe. Gr. Df.* 48$_{7}$.

úrvalaliið, n., *Kærnetropper:* úrvalaliðið (skyldi glíma) síðast *JT. PoS.* 13a$_{22}$.

úrvalsstefna, f., *Eklekticisme:* hann hallaðist að úrvalsstefnu *(eclecticismus)* í trúarefnum *HH. Ks.* 5a$_{22}$. Trúarstefna hans var, eins og margra á þeim tímum, ú. *HH. SK.* 13a$_{2}$.

úrvinda, a. indecl., *afmægtig, udmattet:* sókti að mjer svefn, svo jeg varð öldungis ú. og datt af baki *Þús.* 1, 147$_{24}$. Hún var sjálf ú. af þreytu *Blk.* 58$_{1}$.

úrþvætti, n., *Afskum:* Hún getur sjálf druslað heim klyfjunum sínum, úrþvættið at tarna *Dv.* 5, 51$_{14}$.

úrættaður, pp., *vanslægtet, udartet:* að Guð hafi ekki yfirgefið hina úrættuðu kynslóð *Myn.* 33$_{6}$. af svo spilltri og úrættaðri kynslóð 122$_{21}$.

úrættast (1), v. refl., *vanslægte, udarte.*

úrættur, a., *vanslægtet, udartet:* að Íslendingar nú á dögum séu í mörgu frá þeim (o: forfeðrum vorum) úrættir *Fjöl.* 1, 4$_{6}$.

usl, n., *Larm, Støj:* Við u. þeirra hrökk stofuhurðin upp *TÞH. Dr.* 1, 2, 33a$_{23}$.

uss, interj., 1. *Gud bevares:* u., það dugir ekki hót *PS. Ast.* 231$_{30}$. — 2. *tys:* U.! ekki hátt *PS. Ast.* 161$_{8}$.

út, adv., *ud.*

út, præp. med acc., *ud igennem:* út fjörðinn *Skír.* 90, 29$_{17}$. út Vikina 21$_{5}$.

utan, 1. adv., *udenfra.* — 2. præp. med gen., *uden, udenfor.*

utanáskrift (-ir), f., *Udskrift, Adresse:* með utanáskript til hans sjálfs *Ið.* 2, 60$_{30}$. Jeg las utanáskriptina *TÞH. Dr.* 1, 1, 3a$_{23}$.

utanaðkomandi, ppræs., *kommende udenfra, fremmed:* Hvernig breytingarnar verða er undir tvennu komið, undir eðli einstaklingsins og u. áhrifum *TB.* 9, 130a$_{23}$.

utanbókar, adv., *udenad:* lærisveinunum hefur verið kennt allt utanbókar *Skír.* 55, 24$_{4}$.

utanbúðarmaður, m., *Handelsbetjent, som ikke tjener i Butiken, Pakhusforvalter:* Hann sá . . Friðrik utanbúðarmann sitja með Önnu sína í hnjánum *TÞH. HI.* 6$_{12}$.

utanhafnarföt, n. pl., *Overklæder:* Hann hafði farið úr utanhafnarfötunum *Skír.* 87, 54$_{27}$.

utanlands, adv., *udenlands:* utanlanz er ærnum mun hægra að komast að sannindum á því, sem fram fer í öðrum löndum *Fjöl.* 4, 3, 53$_{1}$.

utanlandsferð (-ir), f., *Udenlandsrejse:* Þegar vorar 1889, ætlar hann í utanlandsferðir *Skír.* 89, 50$_{1}$.

utanmiðjuhrinding (-ar), f., *excentrisk Stød:* Hrindingin er annað-

hvort miðdepilshrinding eða utanmiðjuhrinding *Fisch. Ef.* 57$_{24}$.

utanríkismál, n., *Udenrigsanliggende:* svo fór sá maður með utanríkismálin í stjórn hans *Skír.* 87, 34$_{2}$.

utanríkisráðgjafi, m., *Udenrigsminister*: mundu menn halda, að jeg, utanríkisráðgjafinn, þyrði ekki að tala um þetta mál *Skír.* 89, 10$_{25}$.

utanríkisráðherra, m., *Udenrigsminister*: Líkt undirtekið af R., utanríkisráðherra Ítaliukonungs *Skír.* 87, 28$_{17}$.

utanvelta, f., *Staaen udenfor, Udelukkelse;* vera utanveltu *staa udenfor, ikke tage Del i en Sag*: hvað skal um hina segja, sem voru utanveltu, fyrir utan sambandið? *Skír.* 85, 101$_{18}$. Leðurblakan var látin utanveltu við friðargerðina *Esóp* 81$_{2}$.

utanþingsmaður, m., *Udenthingsmand, Person, som ikke tilhører et Things Medlemmer*: að öllum utanþingsmönnum sje vísað burt *LHA.* 3, 141$_{7}$.

utanverða, f., *Overflade*: ad hylja utanverðu eins hlutar með þeirri materíu, sem kastar eðrum ljóssgeislum til baka enn hluturinn í sjálfu sér *Nátt.* 108$_{15}$.

útásetning (-ar), f., *Udsættelse paa, Kritik*: Hann var sakfelldur fyrir skriflega útásetningu um hinn svo nefnda Stóra-Dóm *TÞH. BS.* 304$_{2}$. hann vildi, að útásetningin væri á rekum byggð *PP. Sms.* 48$_{16}$.

útausa (-eys, -ausum; -jós, -jusum; -ausinn), vt. med dat., 1. *udgyde*: hún hafði sungið svo ákaft og útausið svo hjarta sínu og tilfinningum, að *Þús.* 1, 186$_{22}$. — 2. *bortødsle.*

útbanki, m., *Filialbank:* Enda má mikið bæta úr samgönguleysinu með því að setja upp útbanka *(Filialer) Nöl.* $^{20}/_{1}$ 82, 73b$_{57}$.

útboð, n., *Soldaterudskrivning; Hvervning*: Landsmenn í Normandíi urðu vel við útboði hans *TB.* 5, 196$_{23}$.

útbol|un (-anir), f., *Uddrivelse, Udtrængelse, Udryddelse:* Hjaltalíns u. á þeim (ɔ: þessum orðum) úr málinu er skynlaus bolaskapr *Þj.* $^{26}/_{5}$ 83, 64c$_{19}$.

útborð, n., *Yderskorpe*: þetta vatn sem nú er á útborði jarðar *Urs.* 129$_{9}$.

útborga (a), vt., *udbetale, udrede:* þá getur hann þó fengið fólki sínu 100 . . kr. útborgaðar eptir sig látinn *Sm.* 61$_{2}$.

útborg|un (-anir), f., *Udbetaling:* innborganir og útborganir stóðust sem næst á *Av.* 13, 27$_{9}$.

útbreiða (i), vt., *udbrede*: (Bukanan) varði miklum hluta æfi sinnar til að ú. guðsríki *PP. Sms.* 98$_{21}$. Sú menntun, sem það (ɔ: þetta kyrrláta framfaraafl) á að ú., mun bæði vinna ósegjanlegt gagn hinum einstaka og um leið verða viðhald þjóðanna *TB.* 7, 138$_{23}$.

útbreiddur, pp., *udbredt, udstrakt:* Kom, líknsemdar gyðja, með útbreiddan arm *ÓS.* 15$_{5}$.

útbreiðsla, f., *Udbredelse:* Eitthvað hið merkilegasta einkenni vorra tíma er bókafjöldinn og ú. þeirra meðal allra stétta mannfélagsins *TB.* 7, 138$_{4}$. engar aðrar prjedikanir hafa fengið jafnmikla útbreiðslu *Ald.* 2, 47$_{4}$. Kristin trú var nú búin að ná mikilli útbreiðslu *Tang* 154$_{24}$.

útbrot, n., 1. *Udbrud:* Hið brestandi ú. óróans *Þj.* $^{28}/_{2}$ 81,

64b63. — 2. *Udslæt*: með hörundsveiklun getr og komið ýmislegt óhollt vessasafn með útbrotum *MJ. Bfr.* 283o.

útbúa (-bý, -búum; -bjó, -bjuggum; -búinn), vt., 1. *udruste:* Þorgeir gekkst mest fyrir að ú. bola *Þs.* 1, 351₇. — 2. *forberede*: Þá geta menn verið búnir að ú. sig til þess að taka á móti þeim (ɔ: landfarsóttunum) *BM. Frt.* 94₁₅.

útbúinn, pp., *udrustet*: Allt hans lið er útbúið | með øxi og boga *Núm.* 13, 66.

útbúnaður (-ar), m., *Udrustning:* þar keypti eg skip með fullkomnum útbúnaði *Þús.* 1, 261₂₂. Aldrei firri hefir land vort verið rannsakað með þvílíkum útbúnaði *Fjöl.* 3, 2, 24₂.

útbúningur (-s, -ar), m., = útbúnaður: útbúningur á skipunum *Fjöl.* 1, 76₁₁.

útburðargerð (-ir), f., *Udsættelsesforretning*: Um lögtak, útburðar- og innsetningargjörðir . . fer eptir reglum þeim, er til þessa hafa gildar verið *StA.* 87, 74₁₇.

útburðarvæl, n., *et udsat Barns Hylen el. Skrig (man troede nemlig, at det gik igen efter Døden):* ýlfran útburða er svo leið og ámátleg, að til hennar er jafnað og kallað ámátlegt hljóð ú. *Þs.* 1, 224₃₀.

útburður (-ar, -ir), m., 1. *Bæren ud.* — 2. *Udsættelsesforretning:* Einari þótti Gunna gjalda sér linlega landskuld og hótaði henni útburði *Huld* 2, 29₉. — 3. *et udsat Barn el. dets Genfærd*: Nú á dögum heita ekki þau börn útburðir, er deya áður en þau hljóta skírn, heldur að eins þau, er borin eru út þegar eptir fæðinguna *Þs.* 1, 224₂₁.

útbygging (-ar), f., *Udbygning*: frá útsuðrenda hins vestra hliðarveggjar gengr ú. eða afhýsi *TÞH. Eld.* 692₂₅.

útbyrða (i), vt., *kaste overbord; skille sig ved:* þegar þeir hötðu innbyrt talsvert af vininu og því eins og eðlilegt var útbyrt talsvert af vitinu *Dægst.* 6₃₀.

útbýta (i), vt. med dat., 1. *uddele*: þó að þú ekki hefðir vald á öllum hinum stundlegu gjöfum, er þú útbýtir svo ríkulega um alla jörð *Myn.* 22₂₅. sem eptir ráði speki sinnar og gæzku útbýtir sínum föðurgjöfum meðal sinna allsþurfandi barna *HGTh.* 94₃₁. — 2. *omdele*: Eptir að álit nefndarinnar hefir verið prentað og því hefir verið útbýtt 2 dögum áður *LHA.* 3, 134₁₃.

útbýting (-ar), f., *Uddeling, Fordeling, Omdeling*: til útbýtingar á gjafameðulum *StA.* 77, 86₈. þar sem útbýtingin fór fram *Skír.* 79, 36₇. E. M. gekst fyrir útbýtingu gjafanna *Alm.* 85, 27₁₉.

útbýtingamaður, m., *Uddeler*: Fjelagið hefur marga sölu- og útbýtingamenn í þjónustu sinni *Ald.* 2, 43₁.

útdauður, a., *uddød*: var ávallt mikill kærleiki og frændsemi góð í þeim ættlegg, sem ekki er ú. enn *TÞH. SoÆ.* 35₃₀. Nú eru mörg lindýr útdauð, sem áður lifðu *PJ. Ns.* 117₁₉.

útdeiling (-ar), f., *Uddeling*: orð úr fórnarmálinu voru höfð um ú. brauðsins og vínsins *HH. Ks.* 131₂₅.

útdragsamur, a., *bekostelig, kostbar, dyr*: Verkið varð konungssjóðnum svo útdragssamt *Skír.* 81, 130₃₃. að sjúkdómar væri af öllu löndunum útdragsamastir *Skír.* 85, 98₈.

útdráttarsamur, a., *bekostelig*: þó er veturlegan vön að verða allmörgum þeirra so útdráttarsöm, að *Fjöl.* 1, 75₈. (Sveitabúskaprinn) krefst oftast meira frumkostnaðar en bóndinn er í færum um að hafa, og verðr því útdráttarsamr *AÓ. Af.* 177₃₀.

útdráttarsemi, f., *Bekostelighed.*

útdráttur (-**dráttar**, -**drættir**), m., *Uddrag, Udtog*: skal þinglýsa útdrætti úr skjali því, sem um er rætt í þessari grein *LHA.* 3, 209₁₅.

útfall, n., *Udløb*: ú. vatna þessara í Tungná *Av.* 19, 160₃₀.

útfararkostnaður (-**ar**), m., *Begravelsesudgifter*: að dánarfje sje eigi meira en fyrir útfararkostnaði *LHA.* 3, 189₂₇.

útfari, m., *Udvandrer:* Landshöfðinginn einn getur veitt leyfi til þess að flytja útfara frá Íslandi beina leið í aðrar heimsálfur *LHA.* 3, 119₈.

útfarinn, pp., 1. *øvet, verseret, rutineret*: hann var ú. í að hafa rangt við í spilum *PP. Sms.* 194₂₈. — 2. *durkdreven*: ef hann ekki er ú. hræsnari *Þús.* 3, 47₃₃.

útferð, f., *Afsondring af Materie i et Saar*: með illþefjaðri u. *N. Hf.* 15₂₄. svo að útferðin nái þar gegn að komast 33₃₈.

útflúr, n., *Udsiring, Dekoration.*

útflúra (a), vt., 1. *udsire, udsmykke, dekorere*: gullofið yfirtjald, útflúrað perlum og demöntum *Þús.* 3, 27₃₄. — 2. *tatovere*: Mest útflúra þeir axlirnar og upphandleggina *Ið.* 3, 259₁.

útflutningaskip, n., *Udvandrerskib*: Fyrir umsjón með útflutningum skal lögreglustjóra og lækni greiðast 20 kr. hvorum fyrir hvert ú., er þeir skoða *LHA.* 3, 121₂₇.

útflutningastjóri, m., *Udvandringsagent:* Enginn má koma fram sem ú., nema hann hafi fengið sjerstaklegt leyfi til þess *LHA.* 3, 118₁₈.

útflutningsfélag, n., *Udvandrerselskab*: skal hann sýna fram umboðsskrá sína frá útflutningsfjelagi því eða skips-útgjörðarmönnum, sem hann kemur fram fyrir *LHA.* 3, 119₂₇.

útflutningur (-**s**, -**ar**), m., 1. *Udførsel*: skip á vakki fram með austurströnd Afríku sem banna allan útflutning þræla *Skír.* 89, 76₅. — 2. *Udvandring*: tilsjón með útflutningum *LHA.* 3, 121₂₅.

útfluttur, pp., *udført, exporteret*: Aðfluttar vörur voru hér um 4 millíónir spesía virði, en útfluttar 10 millíónir *Ið. SG.* 71₁₈.

útflytjandi, m., *Udvandrer*: Menn, sem fylgdu útflytjendum til skips *EH. VÍ.* 4₁₈.

útfærsla, f., *Udvidelse:* hann vill fara lengst með útfærslu kjörrjettar *Skír.* 79, 58₁₂. inar miklu framfarir, sem nú gerast í þessum efnum, eru víða hvar að eins útfærsla af hugmyndum Darwins *Alm.* 85, 29₁₂.

útför (-**farar**, -**farir**), f., *Ligbegængelse, Begravelse*: Á hverju ári er stórfje eytt til þess að halda viðhafnarmiklar útfarir *Sm.* 130₂₇.

útgáfa, f., *Udgave, Udgivelse*: útgáfur og ritgjörðir Íslenzkra erlendis *Fjöl.* 1, 89₁₇. löngu áðr en hann vissi, að hann mundi fást við útgáfu þessa *GT.* 154₁₅. Sömuleiðis standa þeir (ɔ: forsetarnir) í sameiningu fyrir útgáfu alþingistíðindanna *LHA.* 3, 131₂₀.

útganga, f., 1. *Gaaen ud.* — 2. *Udgang, Ende, Slutning*: Hjer er að eins gerð grein fyrir, hvert horfið

var með stórveldunum við útgöngu ársins *Skír.* 87, 80₂₂.

útgangur (-s, -ar), m., *Udgang, Aabning, hvorigennem man gaar ud:* Brunamálanefndin getur sjer í lagi krafizt þess, að nógu margir útgangar sjeu á þess konar húsum *LHA.* 3, 91₃₀.

útgefandi (-anda, -endur), m., *Udgiver:* Á því, sem útgefandinn hefir ritað, hefir hann fylgt sinni réttritun *GT.* 154₇. Vafalaust hafa útgefendurnir safnað öllum orðamun handritanna með mikilli samvizkusemi *TB.* 12, 64₂₀.

útgeisl|un (-anir), f., *Udstraaling:* kemur það til af því, halda menn, að gufan kólnar yzt af útgeislaninni *BJ. St.* 21₈.

útgengilegur, a., *afsættelig:* jafnskjótt sem eg hafði dregið saman vörur þær, sem útgengilegastar voru *Þús.* 1, 305₁₆. og vinnum svo útgengilega tóvöru *AÓ. Af.* 137₂₂.

útgerð (-ir), f., *Udrustning, Forsyning; de Levnedsmidler, hvormed en Fisker fra Oplandet er forsynet i Fisketiden:* þó húsbóndi tæki eíngan frekari ávinning fírir útgjörðina, er hann samt vel í haldinn *Fjöl.* 5, 1, 27₇. þó þeir hafi fulla útgjerð og vökvun 4, 3, 38₁₈.

útgerðarmaður, m., 1. = útvegsbóndi: En þótt hjer væri um tómann kostnað að ræða fyrir útgjörðarmenn, þá verður ekki betur sjeð, en að þeir sjeu skyldir til að veita þeim sæmilegt húsnæði, er þeir hafa ráðið á skip sín *Íf.* ¹¹/₆ 89, 290a₂₂. — 2. *Reder:* Sagðist útgjörðarmaðurinn opt hafa hugsað um að stofna til þess háttar fiskistöðvar *Av.* 19, 229₁.

útgjaldadálkur (-s, -ar), m., *Udgiftsspalte, Udgiftsside:* bæði á tekju- og útgjaldadálkinum *StA.* 75, 68₂₂.

útgjöld, n. pl., *Udgift, Udgifter:* útgjöldin (skyldu nema) 522 milliónum *Skír.* 87, 108₈.

útgreiðsla, f., *Udbetaling:* að synja útgreiðslu fjárins *Þús.* 2, 301₈.

útgrynni, n., *Grunde i Havet nær ved Kysten:* Fyrir austan Vík er hvergi róið fyrr en við Ingólfshöfða sakir útgrynnis *Av.* 19, 58₂₀.

útgræðingur (-s), m., 1. *nyopdyrket Jordstykke, hvorned et Tun forøges.* — 2. *Udsæd:* Þetta er sá jarðvegur . ., sem útgræðingur lögleysis-hugsananna þróast á í þessu landi *Þj.* ²⁸/₇ 81, 64a₂₂.

útgufa (a), vi., *uddunste:* um leið og yfirborðið útgufar fljótar *MJ. Bfr.* 276₈.

útguf|un (-anir), f., *Uddunstning:* Þessi loptkennda ú. hörundsins fer stöðugt fram *JJ. EML.* 54₂₂. Þegar útgufunin er mikil, verða þessar vatnsgufur að vatni, er sezt utan á hörundið *PJ. Ns.* 27₁₈.

útgufunarstraumur (-s, -ar), m., *Uddunstningsström:* ú. rennur stöðugt út úr manninum *Sw. VE.* 160₈.

útgönguleyfi, n., *Tilladelse til at gaa ud:* sama morguninn hafði Ormur í miðjum tíma beðið um útgaunguleyfi *JT. PoS.* 64₈.

úthald, n., 1. *Rustning, Udrustning:* heldur getur það (ɔ: ábyrgðarfjelagið) bundið skipseigendur til samtaka til að ráða bót á ýmsum vankvæðum úthaldsins *Nf.* ⁸/₅ 73, 69b₂₂. — 2. = þol *Udholdenhed:* með krapti og úthaldi *MJ. Bfr.* 408₂₂.

úthaldsamur, a., = þolinn *udholdende, standhaftig:* og eru þá

líka jafnúthaldssamir *MJ. Bfr.* 201₂₀. Vér skulum berjast úthaldssamir 385₂₂.

úthaldsleysi, n., *Mangel paa Udholdenhed:* úthaldsleysið í hinu góða *MJ. Bfr.* 385₂₀.

úthallandi, ppræs., *lakkende ad Aften, nærmende sig til Enden:* Einn gamlársdag á ú. degi *Þs.* 1, 117₁₄.

útheimta (í), vt., *kræve, udkræve:* Í þessum kröfum er fólgin öll sú menntun, þekking, lærdómur, smekkur og medfædd gáfa, sem útheimtist til þess að vera skáld *Gr. Kv.* 77₁. hvernig reikna skyldi skattinn, sem útheimtist til kosningarréttarins *TB.* 5, 14₂₀. til þess að kosning sje gild útheimtist meir en helmingur þeirra atkvæða, sem greidd eru *StA.* 75, 80₇.

útheimur (-s), m., *Yderverden:* hin rótin er útheimr hans (ɔ: mannsins) *Fróð.* ²⁵/₄ 84, 109₂₁.

úthella (í), vt. med dat., *udgyde:* þegar þau höfðu úthelt hjörtum sínum í bœninni, kom yfir þau óumræðileg huggun *Blk.* 53₁₁.

úthey, n., *Hø af en længere fra Gaarden liggende ugødet Hømark:* þá eyðirðu fyrirhöfn á ferðalagi og flutningum á töðu, á útheyi *AÓ. Af.* 132₉.

úthluta (a), vt. med dobbelt dat., *udlodde, uddele, udbetale:* að skilað verði aptur því, sem úthlutað hefur verið *LHA.* 3, 208₉.

úthlut|un (-anir), f., 1. *Udlodning, Uddeling.* — 2. *Udtælling:* má ú. eigi fram fara, fyr en áfrýjunarfrestur er liðinn *LHA.* 3, 201₂₇.

úthlutunargerð (-ir), f., 1. *Udlodning:* nema úthlutunargjörðinni sje áfrýjað *LHA.* 3, 199₁₄. — 2. *Opgørelse:* semja frumvarp til úthlutunargjörðar *LHA.* 3, 201₁₅.

úthúða (a), vt. med dat., *gennemhegle:* úthúðaði hún svikaranum með ótal smánaryrðum *Þús.* 3, 102₂₄. hversu mikið sem þeir ú. sjálfselskunni í guðfræðinni sjálfri *AÓ. Af.* 26₂. Öll sveitin gjörði ekki annað en ú. stúlkunni fyrir tryggðrofin *Verð.* 58₂₀.

úthverfa, f., 1. *Vrangside.* — 2. *Overflade:* ef þau (ɔ: fjöllin) ecki væru, þá væri ú. jardar ei svo stór, sem hún er *Nátt.* 19₁₀.

úthverfi, n., *Forstad:* Húsabruni mikill í einu úthverfi Kristjaníu *Íf.* ¹⁹/₁₀ 87, 194₂₂₂.

úthyrndur, a., *som har udad ragende Horn:* óð hann fram í öldungslíki | ú. og brjóstaþrekinn *GTh. Lm.* 254₂₂.

úthýsa (í), vt. med dat., *nægte en Husly:* (hann) hafði einu sinni úthýst manni í misjöfnu veðri *Þs.* 1, 393₂₇. Frakkar og Spánverjar eru búnir að ú. honum *Þvf. Alm.* 85, 41₂₂.

úthýsi, n., *Udhus:* úthýsin fyrir skepnurnar, það er að skilja fjósið, hesthúsin og fjárhúsin *LÍ.* 38₁₄.

úthöggva (-högg, -höggvum; -hjó, -hjuggum; -höggvinn), vt., *udhugge:* Í Suðurameríku er heilt land . ., sem er fullt af klettum með úthöggnum myndum *Gr. Kv.* 93₇.

úti, adv., *ude.*

útibú, n., 1. *Filialgaard med tilhørende Kreaturbesætning (i Mods. til Hovedgaarden).* — 2. *Filialskole:* mynduðu þeir skóla, sem voru nokkurskonar andleg ú. frá prestaskóla Spurgeons *Ald.* 2, 40₉.

útibyrgja (í), vt., *udelukke:* Allt

sem ollað getur siðaspillingu verður þessvegna útibirgt *Fjöl.* 1, 18s.

útidyr, f. pl., *Uddör, Yderdör*: eins og rekið væri bumlungs högg á útidyrnar *Ss. Íf.* 1, 112$_{10}$.

útiganga, f., = útigangur: Norðlendingar ætla því ekki eins mikið upp á útigaungu handa fjenaði sínum *Fjöl.* 2, 3, 33$_{18}$.

útigangspeningur (-s), m., *Udgangskreaturer, Kreaturer, som søge deres Føde om Vinteren ude paa Marken:* útigángspeningur náði upp frá því jafnaðarlega til jarðar *Fjöl.* 2, 3, 32$_{18}$.

útigangur (-s), m., *det at Kreaturerne søge deres Føde ude paa Marken om Vinteren (i Mods. til Staldfodring)*: þeir (ɔ: asnarnir) eru heldr eigi fóðrfrekir og lifa þeir á útigangi *Fk.* $^{7}/_{10}$ 85, 70b$_{30}$.

útigenginn, pp., *som har søgt sin Føde ude paa Marken om Vinteren*: Það var léleg, útigengin hryssa *PS. Ast.* 22$_{18}$.

útihús, n., 1. = úthús. — 2. *Sidebygning:* Þessi ú. eru opt áfóst bæjarhúsunum *LÍ.* 38$_{11}$.

útilega, f., *Ophold paa ubeboede Steder (i Fjældegne og Ørkener)*: Um útilegur á 17. öld set eg hjer að eins fá dæmi *ÞTh. LfsÍ.* 2, 101$_{16}$.

útileguskarfur (-s, -ar), m., *halieus carbo, Aalekrage. Gr. Df.* 64$_{21}$. *Gr. Sk.* 95, 43$_{28}$.

útiloka (a), vt., *udelukke*: að bannfæra menn eða ú. þá úr kristnum söfnuði *PM. Ág.* 109$_{10}$. eg þekki enga stétt eða stöðu í lífinu, sem megi vera útilokuð frá henni (ɔ: fegurðartilfinningunni) *TB.* 7, 123$_{28}$.

útilok|un (-anir), f., *Udelukkelse.*

útistandandi, ppræs., *udestaaende, udlaant:* leigur af útistandandi skuldum *LHA.* 8, 175$_{25}$. Eiga ilt ú. við mann *have noget udestaaende med en:* Og hafi hann átt ilt ú. við mann einn *Þs.* 1, 371$_{28}$.

útitekinn, pp., *med brunet Ansigt, solbrændt*: (hann) er hinn hróðugasti af því, hvað hann verður ú. *Ið.* 6, 209$_{29}$.

útiverk, n., *Arbejde udenfor Huset*: Þær eru látnar gera ýmislegt á morgna, áðr en gengið er til útiverka *Fk.* $^{15}/_{7}$ 90, 82a$_{27}$.

útivist (-ir), f., *Væren ude paa Havet; Rejse, Overrejse:* Hann fór, fjekk hæga ú. *TÞH. BS.* 182$_{17}$.

útjaðar (-jaðars, -jaðrar), m., *Udkant, Yderkant*: Evrópumenn hafa að eins þekkt útjaðra hennar (ɔ: Afríku) *PM. Ág.* 265$_{8}$. Grænland er nú allt hulið einum jökulfláka nema útjaðrarnir *Av.* 6, 50$_{8}$. Flestar stórar verksmiðjur eru samt utan bæjar eða í útjöðrum borgarinnar *KJ. Uf.* 89$_{30}$.

útkirkja, f., *Bikirke, Annexkirke.*

útkjálki, m., *Udkant, Afkrog*: á þessum útkjálka *Fjöl.* 3, 1, 50$_{21}$. yzt þar á útkjálka heims | ægivald harðstjórans flýði | Norðurheims þrúðefida þjóð *KJ.* 235$_{4}$.

útklakning (-ar), f., *Udklækkelse.*

útklekingur (-s, -ar), m., *Puppe*: enn höfðu þó miklu leingur alið aldur sinn í vatninu og verið þar maðkar og „útklekingar", áður enn þau urðu að flugum *Fjöl.* 2, 2, 4$_{24}$.

útkljá (-kljái, -kljáum; -kljáði, -kljáðum; -kljáður), vt., *afgøre*: Þetta mál verður ekki öðruvísi útkljáð *PP. Sms.* 69$_{6}$. Eptir stórvirki þetta, sem útkljáði stríðið gjörsamlega, fór nú kongssonurinn . . að eiga náðugt *Þús.* 1, 119$_{26}$.

Vilji konferenzráðið láta ú. spurningu þessa af dómstólunum *Ell.* 3₂₁.

útkljáning (-ar), f., *Afgørelse*: Þetta var einungis lausafrestur á útkljáningu þessa máls *Ell.* 9₁₂.

útlát, n. pl., 1. *Udgift.* — 2. *Mulkt.*

útlátalaus, a., *som ikke medfører nogen Udgift, som intet koster*: því að sér sé það útlátalaust, þegar hann þurfi ekki að hafa meira fyrir því *Þs.* 1, 92₄.

útlátning (-ar), f., *Laden gaa ud af Stalden for at græsse:* Öll hýsing og ú. húsafjár sje sem reglubundnust að öðru leyti og miðuð við klukkustundir *Br.* 5, 69₂₃.

útleikinn, pp., *behandlet, medfaren, tilredt*: undristu yfir því að sjá mig svo útleikna *Þús.* 1, 57₂₃. Ætli nokkur verði svona ú. í draumi eða svefni? 3, 70₁₄.

útlenda, f., *Biland*: Það er fróðlegt að bera saman meðferð Englendinga og Dana á útlendum þeirra *Fk.* ²⁹/₄ 88, 110a₄₂.

útlendingslegur, a., *seende ud til at være udenlandsk el. fremmed*: alvarlegir, þrútnir, þreytulegir, og — framar öllu öðru — útlendingslegir *EH. Von.* 37₉.

útlendingur (-s, -ar), m., *Udlænding, Fremmed*: hvort hinn ungi ú. hefði rjett að mæla *Þús.* 2, 58₇. útlendingar yfir höfuð standa lakar að vígi en innlendir til embættisframa *Alm.* 85, 26₁₄.

útlendur, a., *udenlandsk, fremmed:* hvort sem var við innlenda eða útlenda mótstöðu að eiga *PM. Ág.* 259₄.

útlenzkusletta, f., *fremmed Ord, Udtryk el. Vending*: Hún (ɔ: íslenzkan) . . hefur hrist af sjer dálítið af útlenzkuslettunum *Fjöl.* 4, 1, 19₂₀.

útliða (a), vt., *udvikle*: þar sem mönnum eru kend undirstöðu-atriði mentunarinnar, er þeir síðan eiga að auka við sjálfir og ú., þegar þeir eru kómnir úr skólanum *Fk.* ¹⁸/₁₂ 85, 90a₅₄.

útliðandi, ppræs., *lakkende ad Enden*: á ú. sumri *Þs.* 1, 135₂₅.

útlið|un (-anir), f., *Udvikling.*

útliður (-ar, -ir), m., *Yderled:* fyrsti og fjórði liður eru nefndir útliðir *Hemp.* 35₁₂.

útlifaður, pp., *udlevet, forældet*: að hinn vonlausi og kaldi realistaskáldskapur . . sé bráðum orðinn ú. *Ald.* 1, 61₂₂. áttu þessar miklu gáfur þannig eins og að kafna undir rústum andlausrar, útlifaðrar skoðunar? *HP. Gr.* 6₂₁.

útlimafagur (-ran), a., *med smukke Hænder og Fødder:* mittismjó og útlimafögur *JT. PoS.* 72₂₁.

útlimir, m. pl., *Yderlemmer, Extremiteter*: þegar útlimirnir eru bólgnir eða veikir *N. Hf.* 28₄. Beinagrindinni er skipt í þrjá hluta, höfuð, bol og útlimi *PJ. Ns.* 6₂₃.

útlista (a), vt., *udvikle, forklare*: Þeir útlistuðu eðli og uppruna jarðarinnar með mörgu móti *Fjöl.* 1, 100₁₂. svo sem áðr er útlistað *AÓ. Af.* 141₉.

útlist|un (-anir), f., *Udvikling, Forklaring:* vil eg víkja nokkrum orðum að rannsóknum og útlistunum auðfræðinganna á upptökum verðsins *AÓ. Af.* 118₁₆. sjerílagi voru álit og útlistanir fram bornar um eðli og uppruna sjúkdóma og drepsótta *Skír.* 82, 14₁₀.

útlit, n., 1. *Udseende:* Ú. túnglsins og eðli *Urs.* 55₈. — 2. *Udsigt*:

engin útlit eru til þess að *Skír.* 91, 5₂₃. — 3. *Skin*: vandfýsni þessi og ráðvendni, sem ekki hafði annað til að bera enn útlitið *LLH.* 27₁₇.

útlítandi, ppræs., *som ser ud til, har Udseende af;* eins ú. *af samme Udseende*: yður sjáum vér enn á yðrum ljósu leiðum eins ú. og þegar hinn fyrsti maður sá yður *Myn.* 57₁₆. vel ú. *som ser godt ud*: á sumum bæjum eru ætið feit og falleg hross, vel ú. og sælleg *ÓÓ. Hv.* 26₂₅.

útlitsfagur (-ran), a., *smuk af Udseende:* að hafa húsakynnin svo útlitsfögur sem kostur er á *Sm.* 115₅.

útlitsfallegur, a., = útlitsfagur: Eitt af því sem gjörði vaðmál og dúka svo útlitsfallega var það, að *Kvbl.* 1, 2b₃.

útlitsfegurð, f., *smukt Udseende, Formskönhed*: bæði að ú. og að efninu til *Fjöl.* 3, 2, 24₂.

útlærður, pp., *udlært*: þjer eruð ekki orðnir útlærðir í íslenskunni enn þá, herra Möller: *JT. PoS.* 98₁.

útmála (a), vt., *udmale, skildre, beskrive*: að maðurinn þinn skyldi lofa þjer að efna slíkt heit, sem . . sviptir hann þeirri gersemi, sem ímyndunin hlýtur að hafa útmálað fyrir honum með óumræðilegum sætleik *Þús.* 1, 102₂₁. með slíkri gleði, að hægra er að ímynda sjer hana enn ú. 2, 344₂₃.

útmál|un (-anir), f., *Udmaling, Skildring, Beskrivelse:* hjartað eins og lokar sjer fyrir ú. tilfinninganna *TÞH. BS.* 256₂₅.

útmánuðir, m. pl., *Vinterens tre sidste Maaneder* (Þorri, Góa, Einmánuður): firr enn aptur á útmánuðum í sama mund *Fjöl.* 2, 8, 42₁₆. á útmánuðunum *Björl.* 44₂₅.

útmældur, pp., *udmaalt, udvist*: að leggja skatt á útmældar lóðir *StA.* 76, 46₂.

útmæling (-ar), f., *Udmaaling, Afmaaling, Udvisning:* enn eru fleiri að biðja um útmælingar til túnræktunar *Fk.* $^{6}/_{7}$ 90, 77b₂₃.

útnorður, n., *Nordvest:* Ísland liggur hjerumbil 75 milur í ú. frá Færeyjum *LÍ.* 1₉.

útnorðurtangi, m., *Nordvestspids*: Þetta var útnorðurtángi Hjaltlands *Fjöl.* 1, 52₂.

útrás (-ir), f., *Udløb, Afløb:* stór lón, er bæði hafa ú. gegnum Hornafjarðarós *Av.* 20, 13₂₃.

útreið (-ir), f., 1. *Ridetur, Lystridt*: enda voru hestar þar optar hafðir til áburðar enn útreiða *JT. PoS.* 42₂₂. — 2. *Medfart:* O, jæja og það er heldur hart, | hvernig ú. að Tyrkinn fær *JH.* 16₁₁. Litlu betri ú. fjekk hinn ágæti lagamaður . . Magnús Stephensen *Ell* 8₇.

útreiknandi, ppræs., *beregnende:* ú. geðslag *MJ. Bfr.* 362₂₄.

útreikningur (-s, -ar), *Udregning, Beregning*: Skal eg ekki víkja eitt fet frá yður í þessa fjörutíu daga, sem fávíslegir útreikningar stjörnuspámanna hafa gert yður hræddan við *Þús.* 1, 289₁₁. Enskur maður . . hefir gjört ýmsa útreikninga hjer að lútandi *Av.* 6, 78₁₅.

útrekstur (-rs *el.* -rar, -rar), m., *Udjagelse:* ú. úr samkundu var með tvennum hætti *LLH.* 70₂₅. Sá var annar ú., að menn voru reknir burt með öllu úr samkundu 71₅.

útrensli, n., 1. *Udströmning*: krani, er getur ráðið ú. vatnsins *N. Hf.* 78₁₄. — 2. *Udløb*: fjórum

milum fyrir vestan útrennsli Jórdanar í Dauðahaf *TÞH. Eld.* 732₂₆.

útróðrarmaður, m., *en Mand fra Oplandet, som driver Fiskeri i Fisketiden:* Nú þikjast þeir hafa best úr bitum, sem gjeta komið útróðrarmönnum sínum á þiljubátana *Fjöl.* 2, 3, 42₃.

útróður (-rar, -rar), m., *Udroning, Fiskeri:* Fengu þessir menn leyfi til að taka hina ötulustu förumenn til útróðra *TB.* 4, 185₆. er sá tími var úti, er vant var að vera þar til útróðra *Þs.* 1, 94₂₆.

útrýma (í), vt. med dat., *udrydde, udstøde, bortskaffe, fortrænge:* Ef vjer útrýmum öllum kristilegum hugmyndum úr þjóðlífinu *Kt.* 2, 44₂₄. (hann) útrímir *y* og *ý TUM.* 2, 5₁₃. Járnöldin útrýmir eiröldinni *PJ. Ns.* 50₃.

útrýming (-ar), f., *Udryddelse, Fortrængelse, Fjærnelse:* að höfuðatriðið sé algjörð ú. áfengisins *Sk.* ²⁵/₈ 80, 211₈. til útrýmingar óspilun og eyðslusemi *Íf.* ³/₉ 90, 281b₁₂.

útrýmsla, f., = útrýming: til útrýmslu tóbaksreykinga *Ið.* 1, 49₄.

útræða (í), vt., *uddebattere:* ef málið er ekki útrætt í báðum deildum *JH. HEOS.* 11₆. Vísindin hafa útrætt alkohólsmálið *MJ. Bfr.* 339₁₀.

útræði, n., *Fiskeplads:* eitthvert bezta ú. á Suðurlandi *Þs.* 1, 133₁₅.

útræna, f., *Søbrise:* Glöggt dæmi þess er kvöldgola og útræna, er altiðar eru á sumrin í fögru veðri *Björl.* 20₂₉. og leggur þá golu á land, er vjer köllum ýmist útrænu eða hafrænu 21₃.

útrönd (-randar, -rendur *el.* -randir), f., *Yderkant:* þvermál útranda hins innra hrings *Urs.* 70₃.

útröst (-rastar, -rastir), f., *udadgaaende Ström:* þó vjer hefðum hingað til verið óheppnir og hitt útrastir, þá mundum vjer nú verða heppnir og hitta innrastir *Skír.* 90, 24₆.

útsáð, n., *Udsæd:* Blóð píslarvottanna varð ú. kirkjunnar *HH. Ks.* 85₁₉. þú ú. anda geimsins *MJ. Lm.* 27₁₃.

útsala, f., *Udlevering:* þó engir samningar sje með Frökkum og Rússum um útsölu sökudólga *Skír.* 80, 29₂₀.

útsáning (-ar), f., *Udsaaning:* tilraun til að framleiða not fyrir dýrarríkið með útsáningu *Sw. VE.* 169₃.

útsauma (a), vt., *udsy, brodere:* Vafði hún hann (ɔ: vefnaðinn) í fallegan klút útsaumaðan með silki *Þús.* 2, 37₁. legubekkir með flossilkiskoddum útsaumuðum með gulli 110₁₁.

útsaumsábreiða, f., *udsyet Tæppe:* tvö rúm með útsaumsábreiðum yfir *TÞH. Dr.* 1, 2, 31₁₀.

útsaumur (-s), m., *Udsyning, Brodering.*

útséð, pp. n.; er ú. um *det er ude med, der er intet Haab mere om:* og svo var útsjeð um það, sem mig hafði lángað mest til á allri æfi minni *Fjöl.* 1, 161₁₄.

útselur (-s, -ir), m., *phoca grypus, halichoerus, Graasæl. Gr. Df.* 45₂₆. Vöðuselur, ú., landselur *PJ. Ns.* 61₂₃.

útsigling (-ar), f., 1. *Udsejling, Afsejling:* Eg sá ekki annað enn skipið á útsiglingu *Þús.* 1, 291₂₉. — 2. *Ophold i Norge:* Og er að ráða það hann sé þá orðinn hirðstjóri, hvað vissulega hefir þá skéð í þessari hans útsiglingu *Safn* 2, 612₂₃.

útsjár (-var), m., *Ocean*: heldur sendir útsjárinn sífellt frá sér þjótandi vestangusti til að svala mönnum *Stoll* 18$_{34}$.

útsjón (-ir), f., 1. *Udsigt:* var þaðan ú. í hinn dýrðlegasta aldingarð *Þús.* 2, 134$_{20}$. Það var fögr ú. frá Grenihlíðarselinu *Ið.* 1, 65$_{6}$. — 2. *Forsynlighed*: framsýni, ú., stjórnsemi *AÓ. Af.* 25$_{7}$. — 3. *beregnende Klogskab*: ú. og fyrirhyggja herforingja í orustum *AÓ. Af.* 121$_{21}$.

útsjónarsamur, a., *forsynlig:* þeim vegnar að því skapi sem þeir eru samheldnir og útsjónarsamir til *Fjöl.* 1, 70$_{30}$.

útsjónarsemi, f., *Forsynlighed; Spekulation:* að græða sem mest fje fyrirhafnarlaust með eintómri ú. eða brögðum *Skír.* 73, 96$_{6}$.

útskafa (-skef, -skófum; -skóf, -skófum; -skafinn), vt., *udskrabe, udslette*: þó tíminn reyni að ú. hana (ɔ: þessa kenningu) úr meðvitund manna *JG. Hv.* 28$_{11}$.

útskafning (-ar), f., *Udskrabelse, Udslettelse.*

útskiki, m., *Yderkant, Afkrog*: á einhverjum útskika heimsins *Eimr.* 2, 24$_{44}$.

útskrifa (a), vt., *dimittere (fra en lærd Skole)*: Um vorið 1774 var jeg útskrifaður úr skólanum *Fjöl.* 3, 1, 40$_{16}$. hann útskrifaðist með bezta vitnisburði *PP. Sms.* 112$_{27}$.

útskrif|un (-anir), f., *Dimission.*

útskúfa(a), vt. med dat., 1. *forskyde*: Heims ef fáum gjörla gáð, þar gumar störfin eiga, | er svo fléttað eilíft ráð, | að útskúfast ei mega *BG. Nj.* 262$_{4}$. — 2. *forkaste*: Einn tíma hafa mennirnir boðað það svo sem heilsusamleg . . sannindi, er þeir annan tíma hafa útskúfað svo sem villu *Myn.* 59$_{18}$.

útskúf|un (-anir), f., *Forskydelse*: ú. eiginkonu *Sak.* 42$_{22}$. Jakobs 12 synir eru þar látnir . . segja fyrir komu Krists í heiminn og ú. Gyðingalýðs *HH. Ks.* 181$_{12}$.

útskýra (í), vt., *forklare*: þarf hann ekki annað en ú. myndina fyrir börnunum *TUM.* 2, 50$_{2}$.

útskýring (-ar), f., *Forklaring.*

útsláttarsamur, a., *udsvævende.*

útsláttarsemi, f., *uordenligt Levned, Udsvævelser:* ef þú leitar þjer ljettis í óminnisöli drykkjuskapar, svalli og ú. *JG. Hv.* 77$_{26}$.

útsláttur (-sláttar, -slættir), m., *Forhaand;* eiga útsláttinn *være i Forhaand:* það er vest, að hún Sigga á útsláttinn *JT. PoS.* 20$_{11}$.

útslit, n., *Svækkelse el. Afkræftelse ved strengt og langvarigt Arbejde.*

útslitinn, pp., 1. *udslidt, svækket ved Slidarbejde:* hundurinn var nú loksins orðinn gamall og ú. *Esóp* 15$_{15}$. — 2. *forslidt*: eitt af þessum dásamlegu ósannindum, sem hver etr eftir öðrum, þangað til þau eru orðin að útslitnu orðtaki *Mill* 56$_{17}$.

útslægjur, f. pl., *en ugødet Hømark el. Eng (i Mods. til Hjemmemarken)*: Jarðræktunin gjetur komið niður á högum og beitilandi, útslægjum eður túnum *Fjöl.* 5, 1, 30$_{11}$.

útsó|un (-anir), f., *Bortødslen:* L. líkir hinu við afdæmislega útsóan *Skír.* 87, 46$_{1}$.

útsóunarsamur, a., *ødsel:* En af því bæði voru útsóunarsöm . ., eyddust fljótt fjármunir konunnar *Þús.* 1, 67$_{22}$.

útsteyptur, pp., *helt bedækket,*

befængt med: var einn þeirra (ɔ: apanna) ú. í kláða *Þús.* 3, 31₂₀. sex ær, sem allar urðu útsteyptar í kláða *Hirð.* 1, 22₂.

útstreymi, n., *Udströmning:* að allar tilfinningar og hugsanir, sem í heilanum eru, eru ekki ú. frá efnum þeim, sem mynda hann *Sw. VE.* 22₁₅.

útsvar, n., *kommunal Ligningsskat:* Bankinn er undanþeginn tekjuskatti . . og sömuleiðis útsvari *LHA.* 3, 320₂₀. þegar hreppstjóri og prestur eru búnir að jafna niður útsvarinu á alla búendur *Fjöl.* 1, 24₂₁.

útsýni, n., *Udsigt*: þaðan var fagurt ú. yfir héraðið *GP. ÞS.* 109₁₆. útsýnið yfir löndin *Trh.* 22₁₄.

útsæði, n., *Udsæd:* geyma nokkuð af korni til útsæðis næsta ár *Sm.* 5₂. að hafa útlend jarðepli til útsæðis *Eimr.* 2, 186₉.

útsölumaður, m., *Forhandler*: Forsetar beggja þingdeildanna ráða útsölumann alþingistíðindanna *StA.* 75, 30₃₄.

útsölustaður (-ar, -ir), m., *Udsalgssted*: að auka örðugleikana á að fá áfenga drykki með því að takmarka útsölustaðina *Mill* 201₂₀.

úttala (a), vi., *slutte sin Tale el. sit Foredrag*: Með þessu skal jeg nú láta úttalað um þetta atriði *hermed har jeg afsluttet mit Foredrag om dette Punkt. ÓÓ. Hv.* 25₂₅.

úttaugaður, pp., *enerveret, udmarvet, afkræftet.*

úttaugast (a), v. refl., *udmarves, afkræftes*: (æðurin) ú. meira *Av.* 4, 95₂₂.

úttekt (-ir), f., *Udtægt, Udtægtsforretning*: úttektir á brauðum *LHA.* 3, 100₂₉.

úttektargerð (-ir), f., *Udtægtsforretning, Overleveringsforretning:* eptir löglegri úttektargjörð *LHA.* 3, 210₂₇.

úttektarmaður, m., *Udtægtsmand:* Byggi landeigandi mér út að vori, þá koma úttektarmennirnir að brunninum og meta bara tréverkið *AÓ. Af.* 130₁₂. að úttektarmennirnir gætu leyst starf sitt fullkomlega af hendi *Br.* 10, 96₄.

úttroðinn, pp., *udstoppet*: augun voru ósköp lítil og tindrandi eins og í fugli eður fremur eins og í úttroðnum fugli *Hd.* 9a₁₉.

útúrboringskapur (-ar), m., *Separatisme*: allr þessi útúrboringskapr með lagasmiðjuna *Fróð.* ²⁰/₄ 86, 41₇₀. Það leiðir til kinversks útúrboringskapar *Fk.* ¹²/₂ 88, 18₂₉.

útúrdúr (-s, -ar), m., 1. *Digression:* Nú er þá að hverfa til ses, ás og ós eptir þennan ú. *Fjöl.* 2, 1, 12₁₂. Eptir þenna ú. um fólgið fé komum vér þá aptur til þeirra sagna um drauga, sem *Þs.* 1, 280₂₁. — 2. *Udflugt*: Andinn ansaði þessum útúrdúrum ekki með öðru enn fáryrðum og slögum *Þús.* 1, 210₁.

útúrskotinn, pp., *afsondret, isoleret*: svo útúrskotnir sem vér erum *Íf.* ¹⁷/₆ 96, 161a₁₉.

útúrsnúningur (-s, -ar), m., *Fordrejelse*: honum fundust hártoganir og útúrsnúningar bezta ráð við öllum meinum *Ið.* 6, 233₂₀. Eg get ekki verið að fást við að elta þá mergð af misskilningum, útúrsnúningum og röngum ályktunum, sem hann bar á borð *Fk.* ¹²/₂ 88, 17b₅₈.

útvalning (-ar), f., *Udkaarelse:* að glæða hjá sér þá hina miklu von, sem væntir útvalningarinnar *Myn.* 117₂₆.

útveínaður (-ar), m., *Töj med*

indvævede Figurer: auk þess má vefa í þeim (ɔ: vefstólunum) ýmislegan útvefnað *Kvbl.* 1, 8a15.

útvega (a), vt., *anskaffe, tilvejebringe*: Jeg sagði henni, að við hefðum útvegað okkur kvennmann til að hjúkra honum *Ss. Íf.* 1, 14625.

útvegsbóndi, m., *en bosat Mand, som driver Fiskeri i en större Maalestok*: (þeir) urðu að fá naudsynjar sínar gegnum hendr útvegsbóndans *TB.* 4, 18715.

útveg|un (-anir), f., *Anskaffelse*: ú. á hestum, vistum, fóðri *Skír.* 55, 5a8.

útvegur (-ar *el.* -s), m., *Udrustning, Redskaber*: geti þeir nú ekki sótt til fiskjar nema inst á fjörðum, enda sé allr ú. þeirra slæmr *TB.* 4, 19310.

útvelja (-vel, -veljum; -valdi, -völdum; -valinn), vt., *udvælge, udkaare*: að vér hjartanlega unnum þeim mönnum, sem Guð kallaði og útvaldi til þess að úthluta oss sinni blessun *HGTh.* 9826.

útver, n., *Fiskerleje paa en Udkant af Landet*: 1665 vóru hlutir litlir á Inn-nesjum, enn miklir í útverum fyrir sunnan og vestan *TB.* 4, 18823.

útvígi, n., *Udenværk*: þó Rússar segðu, að hann (ɔ: kastalinn) heyrði til Bolgaralandi og væri eitt af útvígjum Silistríu *Skír.* 79, 1201.

útvörpun (-varpanir), f., *Udkastning*: atkerin undirbúin til útvörpunar *TB.* 9, 21427.

útþensla, f., *Udstrækning, Udvidelse*: fyrir þessa útþenslu loptsins *StN.* 2, 2720.

útþvældur, pp., *udmarvet, udtæret*: að glaumurinn og gleðin . . skili honum aptur sem útþvældum aumingja *Eimr.* 2, 2550.

útöndun (-andanir), f., *Udaandelse*: (blóðið) gefur frá sér kolsýru, sem fer inn í loptblöðrurnar og fer burt með útönduninni *JJ. EML.* 2914. innöndun er ávallt styttri en ú. 6926.

útörmun (-armanir), f., *Forarmelse*: er sá kostnaðr bóndanum arðlaus og til útörmunar *AÓ. Af.* 152l.

uxalag, n., *en Oxes Værdi*: var hverr skúfurinn 100 uxalög *Il.* 1, 454.

uxamerki, n., *Stjærnebilledet Tyren*: Taurus, u. *BJ. St.* 3024.

V.

vá-, *se* **vo-**.

vað, n., *Vadested*; riða á vaðið *være den første, göre det første Skridt til noget, tage Initiativet*: Þá er Duncan hafði riðið á vaðið, komu margir bæir og þorp á Englandi og Skotlandi á eptir *Sm.* 654. Það er England, sem hefur riðið á vaðið með lögunum frá 1880 um trygging mót slysum *Þj.* 16/8 90, 93c3.

vaða (veð, vöðum; óð, óðum; vaðinn), vt. og i., *vade; storme frem, styrte frem*; vaða upp á einhvern með skömmum *anfalde en med Skældsord*.

vaðall (vaðals, vaðlar), m., 1. *grundt Vand, som der kan vades*

over. — 2. *Vaden*: mjög þungur v. fyrir hestana *Av.* 19, 183₂₀.

vaðbera (-ber, -bernm; -bar, -bárum; -borinn), vt., *hænge en i et Tov (ved en stejl Klippe)*: lét hann því Grímseyinga vaðbera sig og seig í bergið *Þs.* 1, 148₁₈.

vaðfótur (-fótar, -fœtur), m., *Vadefod*: vaðfætur *PJ. Ns.* 89₁.

vaðfugl (-s, -ar), m., *grallator, Vadefugl. Gr. Df.* 61₂₀. *Gr. Sk.* 95, 88₁₈. nokkrir vaðfuglar hafa og fullkomnar sundfitjar *PJ. Ns.* 89₄.

vaf, n., *Svøb.*

vafaatriði, n., *tvivlsom Sag, Problem*: Má vera, að það mikla v. verði talinn leyndardómur um aldur og æfi *Björl.* 71₄.

vafalaus, a., *utvivlsom*: að hina eða þessa sérstaka frumsetning eða kenningu sætti að banna að vefengja, af því að hún sé svo v. *Mill* 43₂₈.

vafalaust, adv., *utvivlsomt*: v. hefur fyrirsett skipun forlaganna valdið því *Þús.* 1, 320₁₉. Hann hefir v. munað eptir því, hversu hann átti illa æfi *Sm.* 153₇.

vafaleysi, n., *Utvivlsomhed*: Að telja nokkra setningu vafalausa, meðan nokkur er sá, er vefengja mundi v. hennar . ., það er sama sem að að fara því fram, að *Mill* 43₂₀.

vafamál, n., *tvivlsom, omtvistet Sag*: að skjera úr því vafamáli, hvurjir að hafi rjettara fyrir sjer í þessu efni *Urs.* 9₁₉. sérgœðingskapr sá, er ræðr úr öllum vafamálum sjálfum sér í hag *Mill* 156₂₀.

vafasamur, a., *tvivlsom, omtvistet, usikker*: að veita svör um vafasamar lagagreinir *Maur.* 123₁₆. frásögur hinna kristnu fornaldarrithöfunda um þá (ɔ: hina postulana) eru mjög vafasamar *HH. Ks.* 89₂₄.

vafaspurning (-ar), f., *tvivlsomt Spörgsmaal*: v. hefst ei nein *Sigv. Lm.* 13₁₇.

vafastaður (-ar, -ir), m., *Vexat-Sted (locus vexatus)*: þar sem um vafastaði var að gera *FJ. NV.* 2₁₉.

vafi, m., *Tvivl, Uvished, Usikkerhed*: þó helzt geti verið vafi um, hvort rúmið í vissu tilliti ekki vex og minnkar með hlutunum *TB.* 6, 69₂₂.

vafningsamur, a., *indviklet*: dómaskipun öll svo hræðilega seinfær og fremr vafningsöm *AÓ. Af.* 197₂₂. jafnvafningssamt mál og samstöfuskifting er í ensku *Þj.* $^{26}/_{5}$ 83, 64b₅.

vafningsjurt (-ir), f., *Slyngplante*: eins og v., sem getur eigi vaxið með öðru móti en að vefjast utan um eik *Auðv.* 44₁₂.

vafningsplanta, f., *Slyngplante*: Síðan gekk hún að þeirri vafningsplöntu, sem hún unni mest *Sak.* 28₂₇.

vafningsviðarlauf, n., *Vedbendeløv*: voru höfuðsveigar úr vafningsviðarlaufi hafðir að sigurlaunum *Stoll* 105₁₅.

vafningur (-s, -ar), m., 1. *Svøb*: Þegar vafningarnir eru teknir utan af, sést, að höfðinu er brugðið undir annan vænginn *Ið. SG.* 134₂. — 2. *Slyngning, Fletning*: Hárið liðaðist í kyrfilegum vafningum utan um höfuðið *Ss. Íf.* 1, 115₅. — 3. *Forvikling*: þessi langi dráttur og v. í afgreiðslu málanna *Av.* 5, 9₂₂.

vafplanta, f., *Slyngplante.*

vafra (a), vi., *gaa med svage Skridt; vanke om*: Hví vafrar þú, | vesall maðr, | ókunnugr | í álfum þeima *OK.* 10, 136₁. Sakúntala vafraði svo með prestinum út úr höllinni *Sak.* 43₈.

vafsast (a), v. refl.; v. í e-u *blive indviklet i noget*: Það var líka mjög leitt, að jafnlítilsigldur maður sem B. prentari . . skyldi vera látinn v. í þeim málum *Ið.* 5, 354$_{14}$.

vaga (a), *vralte, slingre:* fæturnir eru opt svo langt hvor frá öðrum, að fuglinn vagar til beggja hliða á ganginum *PJ. Ns.* 91$_{7}$. héðan vagar blóðfull Gríma *Núm.* 7, 36.

vagga, f., *Vugge*: Í Kalifornía er algengasta áhaldið „vaggan", sem svo er kölluð *Ið*, 2, 26$_{31}$.

vagga (a), 1. vt. med dat., *vugge:* Með ást þjer vaggi sæfi sjerhver bylgja *GT.* 127$_{6}$. Andrés vaggaði barninu *Dægst.* 55$_{13}$. — 2. vi., *gynge:* Bátr vaggar öldum á | eins og fugl í sárum *GB.* 286$_{30}$.

vagl, n., *den graa Stær, Stærhinde*: Hann var einsýnn og hafði stórt v. á öðru auganu *Þs.* 1, 335$_{16}$.

vagn (-s, -ar), m., *Vogn. Med Artiklen*: Vagninn *Karlsvognen*: stjörnurnar í vagninum *Urs.* 136$_{23}$.

vagnalest (-ir), f., *Vogntog*: Þegar við förum að nálgast stöðvar, fer vagnalestin að hægja á sjer *KJ. Uf.* 38$_{15}$.

vagnaumferð (-ir), f., *Vognfærdsel:* Vagnaumferðinni var hætt *KJ. Uf.* 52$_{21}$.

vagnborg (-ir), f., *Vognborg:* Sál hvíldi í v. sinni *Tang* 52$_{23}$.

vagnbraut (-ir), f., *Kørevej.*

vagnbrautarvegur (-ar, -ir), m., *Agevej, Kørevej:* Nú skyldi verða gerðr vagnbrautarvegr *AÓ. Af.* 110$_{30}$.

vagnbyrði (-ar), f., *Vognlæs:* það er búið að færa ofan í þenna stað mörg hundruð þúsund vagnbyrðar *FP.* 8$_{24}$.

vagndyr, f. pl., *Vogndör:* þegar þjónninn var búinn að ljúka upp vagndyrunum *PP. NS.* 38$_{15}$.

vagnfar, n., *Jærnbaneskinner*: til þess að vagninn geti ekki runnið út af vagnfarinu *KJ. Uf.* 18$_{23}$. báða teinana mætti nefna einu nafni v. 18$_{19}$.

vagnflokkur (-s, -ar), m., *Vognklasse:* Það var hlýtt og þægilegt í vagnkleíanum, því að það var í fyrsta vagnflokki *Ið.* 3, 268$_{6}$.

vagnfræði, f., = ökulist: eg skal láta þig fá í staðinn vagnfræði mína *Nal* 69$_{23}$.

vagnfær, a., *fremkommelig for Vogne*: Oss er áríðandi að gjöra alla alfaravegu vora hestfæra og síðan marga þeirra vagnfæra *AÓ. Af.* 60$_{31}$.

vagnhestur (-s, -ar), m., *Vognhest, Kørehest:* fríðir reiðhestar og vagnhestar frá mörgum löndum *Skír.* 85, 97$_{36}$.

vagnhjól, n., *Vognhjul:* Önnur röðin á hverju vagnhjóli er nokkru hærri en hin *KJ. Uf.* 18$_{21}$. hljóðin úr mjer blönduðust saman við skröltið og hávaðann í vagnhjólunum *Ss. Íf.* 3, 24$_{6}$.

vagnhlið (-ar), f., *Vognside*: svo er og sinn gluggi hvorum megin við stofudyrnar á vagnhliðinni *KJ. Uf.* 36$_{30}$.

vagnhurð (-ir), f., *Vogndör:* öllum vagnhurðum er lokað *KJ. Uf.* 38$_{36}$.

vagnkeyrsla, f., *Kørsel:* glumragangur vagnkeyrslunnar *Nal* 71$_{12}$.

vagnklefi, m., *Jærnbanekupé; se* vagnflokkur.

vagnlest (-ir), f., *Jærnbanetræn, Jærnbanetog:* vagnlestin staðnæmdist *EH. Von.* 34$_{19}$.

vagnmaður, m., *Vognstyrer, Kusk*:

Enginn v. í heimi jafnast við þig *Nal* 68₁₉.

vagnskrölt, n., *Vognrummel:* svona v. hafði hún aldrei heyrt *Nal* 71₁₄.

vagnstjóri, m., *Vognstyrer, Kusk:* vagnstjórinn sá álengdar eina mjallhvíta kind *Sak.* 5₁₂. bið eg yður að gjöra svo vel og láta vagnstjórann vita, að *PP. NS.* 28₈. hann var fjármaður, v., kennari *Ið.* 3, 121₂₅.

vagnsæti, n., *Vognsæde:* Matali stóð upp í vagnsætinu *Sak.* 50₂₂.

vagntœkur, a., *som udgör et helt Vognlæs:* þá tóku útlendingarnir að velta vagntœkum hnöllungssteinum *AK.* 83₃₁.

vagnvegur (-ar, -ir), m., *Kørevej:* það er búið að leggja vagnveg yfir langversta hlutann af honum (ɔ: kaflanum) *BM. Fim.* 46₂₆.

vaka, f., *Vaagen.*

vaka (**vaki**, **vökum**; **vakti**, **vöktum**; **vakað**), vi., *vaage.*

vakk, n., 1. *Vanken el. Spaseren frem og tilbage:* Enskr háseti, sem hann hitti þar á vakki *Ið.* 3, 265₂₂. hreppstjórinn var á vakki úti á hlaði 6, 290₁₆. — 2. *Krydsen:* hafa Englendingar, Þjóðverjar og Ítalir skip á vakki fram með ströndinni *Skír.* 89, 52₁₂.

vakning (-ar), f., *Vækkelse:* að þörf væri á sérstakri v. eða leiðbeining til þess að geta orðið nýtur og góður maður *Ið.* 6, 276₂₀.

val, n., *Valg.*

vala, f., *Springben:* Jeg sje að mýsnar veltast eins og vala | við yðar orð *GT.* 61₁₇.

valbirki, n., *Valbirk:* þá ox elrir, v., hnottrje og fl. *Av.* 6, 76₂₇.

valbrá (*g. sg.* -r), f., *ecchymoma connatum, store, røde el. blaalige, som oftest naturlige Pletter, især i Ansigtet:* V., líkbrá (ecchymoma connatum) eru stórir lifraudir blettir hellst í andliti, optast medfæddir *FR.* 10, 50₂₅. Í lag þetta (ɔ: slímlagið) setjast opt ýms litarefni, er gefa hörundinu sérstakan lit, svo sem freknur og v. *PJ. Ns.* 27₁.

vald, n., *Magt, Herredömme.*

valdabrjótur (-s, -ar), m., *Magtraner, Usurpator:* önnur (ɔ: lönd) hafa ósvífnir valdabrjótar lagt undir sig *FkA.* $^{9}/_{12}$ 90, 54a₄₁.

valdalaus, a., *privat:* ofbeldi og svik eru svívirðileg, ef einstakur maður, jeg tala nú eigi um, ef það er v. maður, sýnir þau af sjer *BM. UM.* 26₂₈.

valdamaður, m., *Øvrighedsperson:* tveir af efstu valdamönnum lanzins voru boðaðir suður í Kaupmannahöfn *Fjöl.* 2, 3, 50₇.

valdbjóða (-býð, -bjóðum; -bauð, -buðum; -boðinn), vt. med dat. og acc., v. e-m e-ð *paalægge en noget ved Magtbud:* þá eru þær greinar frumvarpsins, . ., sem v. prestum og eigendum að láta af hendi kirkjur sínar . . viðsjálastar *Kb.* 4, 166₂₈.

valdboð, n., *Magtbud:* að lögunum hefði verið neytt upp á Íslendinga með valdboði *Eimr.* 2, 5₂₈.

valdbær, a., *berettiget, kompetent:* til að lýsa sig og þá valdbæra til að semja oss lög í öllum tilfellum *Ísl. Vikubl.* $^{22}/_{9}$ 87, 3b₂₈.

valdfrelsi, n., *Frihed til at bruge Magten:* v. orkar | með áhrifa rammleik *BJ. Sks.* 108₈.

valdhafi, m., *Magthaver:* á þann hátt, sem valdhafarnir leggja fyrir þá *Mill* 124₂₈.

valdhringur (-s), m., *Magtomraade:* Jafnsnart sem hegðun manns er skaðvæn högum annara manna,

þá nær valdhringur mannfélagsins yfir hana *Mill* 150₂₂.

valdmegn, n., *Herskerkraft; se* valsnilli.

valdrán, n., *Magtran:* saga um sífeld rangindi og v. *Ísl. Vikubl.* ²⁸/₉ 87, 3a₅₇.

valdshafandi *(pl.* **-endur),** m., = valdhafi: valdshafendr . . eru oftast ríklundaðir *Fróð.* ²⁰/₂ 86, 342₂₈.

valdstétt, f., *den verdslige Øvrighed:* kom og þar að, að fullur aðskilnaður varð valdstéttarinnar og klerkdómsins *LLH.* 60₂₂.

valdstjórn (-ir), f., *Øvrighed:* Þannig var hjer margt, sem æsti eigi að eins heiðna múginn, heldur og hina heiðnu v. gegn hinum kristnu *HH. Ks.* 88₈₆.

valdsvið, n., *Magtomraade:* hversu hœfilega skuli valdsviði skift milli sjálfstœðis einstaklingsins og afskifta félagsheildarinnar *Mill* 9₁₆. er það alls ekki fyrir utan réttilegt v. ríkisins að gefa slík lög 218₁₄.

valfallinn, pp., *som ligger død paa Kampladsen:* þeir valføllnu blóðs hjá bingjum | bísnum ellum fram úr skara *Núm.* 7, 57.

valfrelsi, n., *Valgfrihed:* v. kýs | með vilja ákveðnum *BJ. Sks.* 108₂.

valhnot (-hnetur), f., *Valnød.*

valhnotatré, n., *Valnødtræ:* greni, birki, valhnotatrje og álmar *Av.* 6, 78₈.

valhnottré, n., = valhnotatré: ýmsir útlendir viðir, svo sem mahogni, valhnottrje og popplar *TUM.* 1, 50₂₇.

valhopp, n., *Slags Pasgang:* Gangur hesta er margvíslegur: brokk og stökk, v. og skeið eða vekurð *PJ. Ns.* 70₂₂.

valhoppa (a), vi., *gaa i den Pasgang, som kaldes* valhopp: Það bezta, sem hún (ɔ: Ljómakolla) gerði, var að v. stöku sinnum *PS. Ast.* 263₂₂.

valinkunnur, a., *ærbar, honnet:* hreppstjórar og aðrir valinkunnir bændur *JT. PoS.* 58₄.

valkvendi, n., *udmærket Kvinde:* er móðir hans mesta v. *Nal* 38₁₇.

vallardagslátta, f., *et Flademaal af 900 Kvadratfavne:* V. er 30 faðmar á hlið *HB. Fl.* 38₁₁. Ekki borgaði það sig vel hjer á landi að gjalda 48—50 kr. eftir vallardagsláttuna *KJ. Uf.* 51₉.

vallarfótur (-ar), m., *Udkanten af Hjemmemarken:* skaltu biðja hann að fylgja þér á vallarfót *Þs.* 1, 202₂.

vallarlilja, f., *Marklilje:* „Hví ertu svo niðurlút?" sagði nú brjefrósin við vallarliljuna *TÞH. SoÆ.* 81₂₀.

vallarsúra, f., *rumex acetosa, Syre-Skræppe. Mohr* 175₂. *Grl.* 85₁₆.

vallarsveifgras, n., *poa pratensis. Av.* 20, 164₂₂.

vallhumall (-s), m., *achillea millefolium, almindelig Rølike. Mohr* 207₁₂. *Grl.* 81₅.

vallhærusef, n., *luzula campestris, Mark-Frytle. Av.* 20, 165₂₂.

vall-lendi, n., *haard og tör græsbevoxet Jordbund, i Mods. til* mýrlendi *sumpig Jordbund, Mose.*

valmenni, n., *brav, fortræffelig Mand:* maður vel að sér og v. *Ið.* 6, 215₄.

valmenska, f., *Bravhed, Redelighed, Ærlighed:* Hann var ráðvendnin sjálf og valmenskan *Ið.* 1, 235₁₂. sem orð fer af skörungskap hans og valmennsku *Skír.* 85, 17₂₄.

vals *(uden Genitivm.),* m., *Vals:*

Sigrún sagði sig langaði meira til að dansa v. *Ið* 1, 69₂₂.

valska, f., *Rotte:* Völskur eru hér ekki nema helzt á Suðurlandi *PJ. Ns.* 63₁₀.

valsnilli, f., *Valgkløgt:* en takmörk frelsis sins | fyrir trúa stundun | að v., valdmegni | og vitsviði rýmka *BJ. Sks.* 119₇.

valstöð (-var, -var), f., *Valplads, Kampplads:* En þér, sem vakið | yfir valstöðvum, | dísir dáðnennar | Dana þjóðar *GB.* 346₂₀.

valti, m., *Valse:* maður hefir dálítinn fót með valta á *Fisch. Ef.* 207₈.

valtur, a., *usikker:* valt er á að ætla, hvað mikið landið hefir af sjer geingið *Fjöl.* 5, 1, 22₁₈.

valur (-s, -ir), m., *falco Islandicus, Falk. Faber* 2₂₇. *Gr. Df.* 55₁₆. *Gr. Sk.* 95, 32₂₂.

valþing, n., *Kampmøde, Slag:* Vífi fylgja v. á | og verða öllum frægri hetja *Núm.* 5, 13.

vambmikill, a., *tykmavet:* feitur í andliti og ákaflega v. *Hd.* 23b₂₇.

vammalaus, a., *brødefri:* einsog v. ráðgjafi, sem hefur óflekkaða samvizku *Þús.* 1, 342₂₂.

van, n., *for lidet:* hverki v. né of fær gott lof *HF. Kv.* 1, 15₁₂.

vanafastur, a., *vanefast, konservativ:* Reyndar eru til menn . . svo vanafastir og fastheldnir, að *AÓ. Af.* 11₂₅. inum vanaföstu Englendingum þóttu skoðanir hans helzt til frjálslyndislegar *Alm.* 85, 40₂₂.

vanafesta, f., *Vanefasthed, Konservatisme:* að einhvur kjinni að kalla það heimskulega vanafestu *Fjöl.* 4, 1, 24₈. Vanafestan fyrirgirðir það, að *Mill* 10₁₆.

vanafestumaður, m., *vanefast Person, Konservativ:* þeir menn, sem í Englandi mundu vera kallaðir toríar og viggar eða sem vér mundum kalla vanafestumenn og byltingamenn *TB.* 4, 148₁₈.

vanafestuþauf, n., *Vedhængen ved gammel Vane, Konservatisme:* að losa sig við v. meþódista *Ið.* 7, 33₁₂.

vanagildi, n., *Autoritet:* í því voru þau (ɔ: þessi þrjú tímabil) öll lík, að á þeim öllum þremr var ok vanagildisins brotið *Mill* 71₇.

vanakenning (-ar), f., *overleveret Lære, Tradition:* Sá sannleiki . . má ekki vera innrættur oss eins og v. *TB.* 7, 129₂₀.

vanalega, adv., *sædvanlig:* vinna þeir (ɔ: vöðvarnir) vanalegast svo, að vjer gefum því eigi gætur *JJ. EML.* 64₂₂.

vanalegur, a., *sædvanlig.*

vanangur, n., *Sorgløshed:* tré, sem guðirnir nefna Asoka, en á manna máli heitir v. *Nal* 36₁₈.

vanaþulur, f. pl., *mekaniske Ramser:* til að uppræta hleipidóma og v. *Fjöl.* 3, 1, 62₇.

vanbrúka (a), vt. *misbruge:* þó þau (ɔ: tímaritin) meigi v. *Fjöl.* 4, 1, 18₂₀. hún (ɔ: skáldskapargáfan) er andlegrar ættar og má ekki vanbrúkast í heimsins þjónustu *TÞH. BS.* 282₂₆. að vjer ekki vanbrúkum það (ɔ: málið) *JG. Hv.* 111₁₄.

vanbrúk|un (-anir), f., *Misbrug:* Margir eru vegna þess ófúsir að trúa opinberuninni, að þeir óttast v. hennar *Myn.* 36₂₂. ef menn ætla það v. helgra daga *Fjöl.* 4, 3, 36₂₀.

vanbúnaður (-ar), m., *ufuldstændig Forberedelse:* mjer er ekkert að vanbúnaði *jeg er helt færdig. TÞH. Dr.* 1, 2, 53₁₅.

vanburða, a. indecl., *svag, skrø-*

belig, afmægtig: veikir og v. menn *JG. Hv.* 12₁₁.

vanburðir, m. pl., *legemlige Mangler, legemlig Svaghed*: Þeir menn hafa að vísu verið til, er unnið hafa mikil stórvirki þrátt fyrir talsverða vanburði *Auðv.* 34₁₂.

vanda (a), vt., *udføre med Omhu;* v. sig *vise Omhu og Nöjagtighed i Udførelsen af et Arbejde*: höfundur hennar (ɔ: bókarinnar) hefði líklega verið fær um að semja betri bók um þetta efni, ef hann hefði nennt að v. sig á henni *Fjöl.* 4, 3, 49₂₃.

vandabundinn, pp., *staaende i nært Forhold til, nærpaarørende:* Skynsamur maður reynir með öllu móti að sjá þeim borgið, sem eru honum vandabundnir *Sm.* 20₄. skyldur húsbændanna að líta eptir breytni þeirra, sem þeim eru vandabundnir *JG. Hv.* 97₂.

vandaður, pp., 1. *omhyggelig*: Konungur veitti syni hennar vandað uppeldi *Þús.* 3, 13₂₇. — 2. *redelig, retskaffen.*

vandalaus, a., *fremmed, uvedkommende, ubeslægtet, ikke paarørende:* þar að auki eru allir vandalausir mjer góðir og alúðlegir *JT. PoS.* 24₁₆. smekk hans og reynslu láta vandalausir sjer í ljettu rúmi liggja *Sm.* 26₁₄. sjálfur (var) hann kominn, að honum fannst, svo gott sem til vandalausra manna *PS. Ast.* 25₇.

vandamaður, m., *Nærpaarørende*: hundrað kneri þiggur þar | þegn að vandamönnum *Núm.* 12, 32.

vandasamur, a., *vanskelig*: að hann fengi nákvæma þekkingu á hinum vandasömustu embættisstörfum *Þús.* 1, 35₁₁₀.

vandasemi, f., *Vanskelighed*: fara hin háu launin engan veginn eftir v., starfi og ábyrgð embættanna *AÓ. Af.* 97₂₂.

vandaverk, n., *vanskeligt Arbejde, vanskelig Opgave*: til að leysa þvilíkt v. vel af hendi *PP. Sms.* 36₇.

vandaverkefni, n., *vanskelig Opgave:* Það hefir ávalt verið mesta v. fyrir ráðherrana á Ítalíu að koma jafnvægi á með tekjum og útgjöldum *Skír.* 79, 58₂₀.

vandfarinn, pp., 1. *vanskelig at befare, vanskelig at tilbagelægge*: því æfileið er vandfarin og hál *KJ.* 326₉. — 2. vandfarið er með e-ð *noget er vanskeligt at behandle:* vandfarið er með annars eign *GJ. ÍO.* 344₆.

vandfenginn, pp., *vanskelig at faa el. opnaa*: v. er vinr trúr *GJ. ÍO.* 344₁₀. vandfengin eru vinsamleg ráð 344₁₁.

vandfundinn, pp., *vanskelig at finde, vanskelig at opdage*: af því leiðir, að þau (ɔ: fjöllin) eru harla vandfundin *Urs.* 61₈. Vandfundin er sannarlega hin rétta merking orðsins *AÓ. Af.* 106₂₆.

vandfýsinn, a., *vanskelig at tilfredsstille, fordringsfuld:* þessi samverkamaðr vor er svo v. við manninn um hirðusemi alla og þrifnað *AÓ. Af.* 174₂₆.

vandfýsni, f., *Fordringsfuldhed, strenge Fordringer:* Þvilíkt bannsett vandlæti og v. með alla skapaða hluti *PS. Ast.* 214₁₄.

vandfœr, a., = vandfarinn: Lángr er héðan | ljóssbygða til | og v. vegr *Milt. Pdm.* 37₂₂₁.

vandgerður, pp., *vanskelig at forfærdige, vanskelig at udføre;* eiga vandgert við e-n *være en forbunden*: þú átt miklu fremur vand-

gert við Ingveldi systur mína en Jórunni *PS. Ast.* 162$_{19}$.

vandgeymdur, pp., *vanskelig at forvare el. bevare:* vandgeymd er veik samvizka *GJ. ÍO.* 344$_{13}$.

vandhœfi, n., *(Jf.* vandøfe *StH.* 44$_{26}$. vandeófe 44$_{27}$; vandhøv *vanskelig at træffe eller faa fat paa. Aasen* 896a), *vanskelig Sag, Vanskelighed.*

vandhœfislaus, a., *uden Vanskelighed, let:* Það er ekki með öllu vandhæfislaust að svara þessari spurningu *Mill* 198$_{2}$.

vandi, m., *Vanskelighed;* það er hægur vandi *det er en let Sag. Auðv.* 26$_{22}$.

vandlifað, a. n., *vanskeligt at leve, vanskeligt at indrette sit Liv:* v. er með vondum og góðum *GJ. ÍO.* 344$_{13}$.

vandlæting (-ar), f., *Iver, Nidkærhed:* þar til Jósíæ | þá burt flæmdi | v. voldug *Milt. Pdm.* 12b$_{22}$.

vandlætingamaður, m., *Ivrer, Zelot:* þér skuluð ekki kúga mig um eitt fet, þér hinir blindu vandlætingamenn *Mym.* 5$_{26}$.

vandlætingasamur, a., *nidkær, strèng:* heiðarlegur öldungur og vandlætingasamur *Fjöl.* 1, 42$_{16}$. Nú var ekkert til fyrirstöðu, að skipun hins vandlætingasama kalífa yrði framgengt *Þús.* 1, 337$_{26}$.

vandlætingasemi, f., *Nidkærhed:* með siðfræðislegri og guðfræðislegri vandlætingasemi *AÓ. Af.* 105$_{21}$.

vandlætingaskáld, n., *satirisk Digter:* Þessi kafli er tekinn úr 'Brand', ljóðleik eftir Henrik Ibsen, mesta v. Norðurlanda *Verð.* 3$_{5}$.

vandlætismaður, m., *Ivrer, Zelot:* Hún sagði manni sínum oft sögur um guðrækni föður sína, er verið hafði v. mikill um siðferði sitt og annarra *FP.* X$_{1}$. ákafur v. *HH. Ks.* 18$_{12}$.

vandlætissamur, a., = vandlætingasamur: því jeg . . er v. Guð *Tang* 36$_{14}$.

vandrataður, pp., *vanskelig at finde eller træffe:* vandratað er meðalhófið *GJ. ÍO.* 344$_{19}$. Vandrötuð verðr blindum ókunnug gata 344$_{20}$. Vandratað er *(det er vanskeligt at finde Vejen)* að upptökum verðsins *AÓ. Af* 106$_{27}$.

vandræðalegur, a., *forlegen:* það er ástin, sem ekki þekkir sjálfa sig, stundum vandræðaleg sem barn . ., stundum djörf og örugg *Kvbl.* 1, 35b$_{17}$.

vandræði, n. pl., *Forlegenhed, Knibe.*

vandræðast (i), v. refl.; v. yfir e-u *klage over noget:* Hann er að v. yfir því, að þeir hafi þurft að borga 22 krónur fyrir sig *Ið.* 4, 67$_{1}$.

vandsénn, pp., *vanskelig at forudse el. udforske:* vandséð er veðr að morgni *GJ. ÍO.* 344$_{26}$. vandsénir eru rekabútarnir 344$_{28}$. verðið er vandséð *AÓ. Af.* 107$_{8}$.

vandsiglt, pp. n., *vanskeligt at sejle:* v. er milli skersins og bárunnar *ÓÓ. Hl.* 34$_{26}$.

vandskjöldur (-skjaldar, -skildir), m., *Vidjeskjold:* Þeir höfðu og tekið nær tuttugu vandskildi *AK.* 103$_{31}$.

vandskoðaður, pp., *vanskelig at undersøge el. forudse:* vandakoðuð er æfi manns til enda *GJ. ÍO.* 344$_{28}$.

vandvirkni, f., *Omhu og Nöjagtighed i Udførelsen af et Arbejde:* Þegar inn í klettana kemur, eru hvelfingarnar reglulegar og gjörðar með mestu v. *Ið. SG.*

138₈. Allar þessar útgáfur bera vott um . . einstaka v. *TB.* 12, 74₈. til þess er vandvirknin nauðsynleg *TÞH. Tíb.* 1, 69₁₄.

vandvirkur, a., *omhyggelig og nöjagtig i Udførelsen af sit Arbejde*: María var allra kvenna hraðvirkust og vandvirkust *Blk.* 60₆.

vangá *(g. sg.* -r), f., *Uagtsomhed*: skáldsins fyrirsögn er auðsjáanlega sprottin af v. hans *GT.* 162₈. yrði einhverjum af v. að nefna öskukagga . ., vjek allt á flótta fyrir ofsa þeim, sem í hann hljóp *TÞH. HoI.* 7₅.

vangæfa, f., *Ulykke*: en eg aptr hélt sízt, | að mig angraði nokkurt sinn v. slík *GB.* 398₁₈.

vangæði, n. pl., *mangelfulde Goder, Mangler:* til þess er hann neyddr sökum vangæða náttúrunnar *AÓ. Af.* 149₁₄.

vanhaga (a), v. impers.; e-n vanhagar um e-ð *en mangler, behøver, trænger til noget:* þau hjón höfðu mikla fjölskyldu að annast og vanhagaði um margt *PS. Ast.* 113₉. hann sagði að það, sem Frakkland vanhagaði mest um, væri mæður *Ið.* 4, 380₁₅.

vanhaldinn, pp., *vanholden, brøstholden.*

vanheilagur, a., *vanhellig*: Þannig var t. a. m. reynirinn, sem í fornöld var helgaður Þór, álitinn v., *TB.* 12, 115₂₁.

vanhirða (-**hirði,** -**hirðum;** -**hirti,** -**hirtum;** -**hirtur**), vt., *vanrøgte, forsömme:* ef þeir v. að stemma þar stigu fyrir Rússum *Skír.* 87, 25₂₅.

vanhirðing, f., *Vanrøgt, Forsömmelse:* þar að auki skal hann (ɔ: skiptaráðandinn) bæta skuldheimtumönnum og erfingjum skaða þann, er þeir hafa beðið af vanhirðingu hans *LHA.* 3, 213₂₂.

vanhirtur, pp., *vanrøgtet, forsömt*: hún sagði, að nú ætti að senda sig í hæli vanhirtu barnanna *Ið.* 5, 309₁₇. óhjásneiðanlegrar nauðsynjar vegna verða þeir að fá vanhirtum söfnum sínum skýli *Íf.* $^{21}/_{7}$ 86, 120a₄₆.

vanhugsaður, pp., *slet overlagt, slet planlagt; ulogisk*: Cavour vildi ekki, að sjálfboðar, þeir er þúsundum saman hlypu undir merki hinnar þjóðfrægu hetju, skyldi láta lífið í vanhugsuðum uppreistartilraunum *Ið.* 7, 79₂₅. hin vanhugsaða vega löggjöf *Íf.* $^{25}/_{1}$ 90, 29b₄₆.

vanhugsun, f., *Mangel paa Tankerigtighed, Ulogiskhed:* þegar vér gjörum athugasemdir til að benda á v. eða vansmíði í ritgjörðum . ., *Sk.* $^{19}/_{11}$ 78, 405₂₉.

vanhyggja, f., *Uforstand*: Mest telur hann að vanhyggju ríkisstjórnarinnar *Skír.* 83, 77₂₄. Hann segir litlar líkur til að Frakkland beri þess nokkurn tíma bætur, sem það hafi hlotið af vanhyggju og ógiptu Napóleons þriðja 84, 52₂₂.

vanhyggni, f., *Uvidenhed*: hitt fá þeir eigi fyrir girt, að henni (ɔ: inni viðteknu skoðun) kunni að verða hafnað af gjörræði og vanhygni *Mill* 72₂₄.

vanhöld, n. pl., *eventuelt Tab el. Forringelse af noget*: ásamt vanhöldum og hættu þeirri, að verkunin (ɔ: á fiskinum) kunni að mistakast *Fjöl.* 4, 3, 39₂₁. að frádregnum kúgildum og vanhöldum *Ið.* 3, 106₁₄.

vankostur (-**ar,** -**ir**), m., *Ufuldkommenhed, Svaghed*: Hann var allt af að hvísla mér í eyra hinum

og þessum vankostum sem trúnni fylgdu *FP.* 65$_{28}$.

vankunnátta, f., *Uvidenhed*: þeir vilja leiða þá í blindni og halda þeim í vankunnáttu *Myn.* 86$_{21}$.

vanmegnast (a), v. refl., *vansmægte, forsmægte:* þá munu mennirnir v. af hræðslu *Myn.* 172$_{2}$.

vanmet, n. pl., *Mangel paa Agtelse, Ringeagt*: Mismunur sá, sem er á þeirri álits-rýrnun, er einstaklingr getr með réttu bakað sér með vanhyggju sinni og vanmetum á sjálfum sér . . er meira en nafnið tómt *Mill* 157$_{19}$. útburðr barna, v. kvenna *JÓ. Jafnr.* 10$_{28}$.

vanmeta, a. indecl., *vantreven*: fáeinar v. bjarkir *TB.* 7, 3$_{28}$.

vanmeta (-met, -metum; -mat, -mátum; -metinn), vt., *undervurdere*: þá væri ekki hætt við að frelsið yrði vanmetið *Mill* 114$_{30}$.

vanofinn, pp., *daarlig vævet:* vanofið og velofið virðist ei að jöfnu *GJ. ÍO.* 345$_{19}$.

vanrœkja (i), vt., *vanrøgte, forsömme:* að sá maður . . hafi orðið að vanrækja að læra það, sem er þarflegra og miklu meir áríðandi *PP. Sms.* 104$_{11}$. þá er vjer vanrækjum einhverja líkamlega skyldu *Sm.* 159$_{5}$.

vanrœksla, f., *Vanrøgt, Forsömmelse*: fyrir eptirlitaleysi og vanrækslu *Þj.* $^{21}/_{9}$ 94, 178b$_{41}$.

vanrœkt, f., = vanrœksla: Af öllu þessu var von að leiddi vanrækt jarðanna *Fjöl.* 5, 1, 13$_{4}$.

vanskapaður, pp., *vanskabt:* Sumir fœðast heilbrigðir á sál og líkama; aðrir vanskapaðir *JÓ. Jafnr.* 12$_{27}$. Væri barnið vanheilt eða vanskapað, var það þegar borið út *Ið.* 4, 383$_{14}$.

vanskapnaður (-ar), m., *Vanskabthed:* Allir, sem búa þar í djúpustu dalunum, eru audþecktir af einhverium líkamans vanskapnadi *HF. Kv.* 1, 13$_{6}$.

vanskil, n. pl., *Upaalidelighed i Pengesager*: Vel launaður verkmaður þarf eigi að vera hræddur við vanskil á kaupi sínu *Sm.* 102$_{28}$.

vanskygn a., *svagsynet.*

vanskygni, f., *Svagsynethed*: ofskygni á hagsmuni embættismanna og v. á hagnað almennings *Nöl.* $^{31}/_{3}$ 79, 116$_{4}$.

vansmíði, n., *formel Ufuldkommenhed; se* vanhugsun.

vanspil|un (-anir), f., *(daarligt Spil), daarlig Økonomi, Ødselhed*: Sjálfsagt kemur mjer ekki til hugar að gefa bændum sök á að þeirra v. sje ein orsök til þessa ástands *Fróð.* $^{5}/_{4}$ 86, 18$_{30}$.

vanstjórn, n., *Misregering:* Jón kendi ófrelsinu og v. Dana um vesaldar-ástand þjóðarinnar *GT.* XII$_{30}$.

vansæla, f., *Usalighed, Ulykke*: það er v. öllu heldur enn sæla að verða örvasa *Þús.* 1, 115$_{27}$. Hver getur borið um sælu eða vansælu svo breytilegs hjarta? *TÞH. BS.* 175$_{7}$.

vansæll, a., *usalig, ulykkelig.*

vansœmi, n., *Usömmelighed*: Sæl er sú dóttir er roðnar við, hvenær er hið minsta vansæmi nálgast hana *Blk.* 16$_{9}$.

vantraust, n., *Mistillid:* lýstu þeir þar í yfir vantrausti á ráðgjöfunum *Skír.* 55, 8$_{31}$.

vantreysta (i), vt. med dat., *nære Mistillid til*: að aldrei í neinum kringumstæðum verði mannleg hörmung svo mikil, að tilefni gefist til að v. almætti hans *HGTh.* 127$_{28}$.

vantrú, f., *Vantro*: Jeg hef þá

von, að v. þeirra verði einhvern tíma að trú *Ald.* 1, 86$_{24}$.

vantrúaður, a., *vantro.*

vantrúarlegur, a., *irreligiøs*: það er enn ekki nema tiltölulega mjög lítið brot af þjóð vorri, sem í vantrúarlegu tilliti er komið inn á síðara helminginn af sinni hringferð *Ald.* 1, 63$_{8}$.

vantrúarmaður, m., *Vantro*: það er tiltölulega fátt af kristnum vantrúarmönnum *Ald.* 1, 86$_{22}$. ¦ ¦

vanþakklátur, a., *utaknemmelig:* kvaðst hann í vina stað ekki hafa hitt nema vanþakkláta bófa *Þús.* 3, 45$_{5}$. Allt hefndarfár, sem himininn á til, | sér varpi' á hennar vanþakkláta höfuð *Lear* 57$_{11}$.

vanþakklæti, n., *Utaknemmelighed*: Mótlæti og v. eru reynsluskóli allra sannra dygða *Myn.* 83$_{20}$. Þjer eruð og vitni að v. hans *Þús.* 2, 104$_{28}$.

vanþekking, f., *Uvidenhed:* þá hittum vér fyrst fyrir vanþekkinguna *Myn.* 177$_{26}$. Vanþekking á honum (ɔ: tímanum) kemur því til leiðar, að heilar þjóðir dragast apturúr *Fjöl.* 1, 13$_{21}$.

vanþokknun, f., *Mishag:* Allir konungarnir höfðu gjört það, sem Drottinn hafði vanþóknan á *Tang* 68$_{7}$. Guð fær þá vanþóknun á þjer *TÞH. Dr.* 1, 2, 29$_{20}$.

vanþökk (*g. sg.* -**þakkar**), f., *Utak:* sá sem ber sáttarorð milli tveggja mótstöðumanna fær annaðhvort v. annars eður beggja *Skír.* 55, 8$_{9}$.

vanþörf (*g. sg.* -**þarfar**), f., *Unødvendighed;* mér er eigi v. á *jeg behøver, jeg trænger til:* sástu það eigi, | að oru landi | var ei v. | á vænum syni? *JÓ.* 78$_{11}$. Þessvegna er ekki v. á, að hvur miðli öðrum því, sem hann veit betur enn aðrir *Fjöl.* 2, 1, 4$_{15}$. Það væri sannlega engin v. á að fá slíkan ójöfnuð afnuminn *Av.* 5, 21$_{31}$.

varablaðka, f., *Sikkerhedsventil:* til þess að potturinn geti þó ekki sprungið, hafa menn á honum varúðarhana eða varablöðku *Fisch. Ef.* 259$_{24}$.

varaforseti, m., *Viceformand, Næstformand*: skal kjósa forseta og undir stjórn hans varaforseta *LHA.* 3, 130$_{9}$. Krónprinz Prússa er forseti ráðsins, enn Bismarck v. *Skír.* 85, 112$_{16}$.

varakonungur (-s, -ar), m., *Vicekonge*: fyrrum v. á Indlandi *Skír.* 80, 22$_{8}$. Sínlendinga varakonungurinn 85, 74$_{28}$.

varaleysi, n., *Uvarsomhed, Uforsigtighed*: af v. slysið hlauzt *ST.* 185$_{8}$.

varanefndarmaður, m., *Suppleant (for en Kommission el. Komité)*: Á sama hátt skal og kjósa varanefndarmann *LHA.* 3, 180$_{11}$.

varanlegleiki, m., = varanleikur: er að sjá sem v. hafi verið stopull *MJ. Bfr.* 177$_{22}$.

varanlegur, a., *varig*: hún (ɔ: undirstaðan, sem lögð er í sálu þeirra) ablar þeim þríði og varanlegrar farsældar *Fjöl.* 3, 1, 79$_{1}$. dœmi upp á varanleg fylkjasambönd *Maur.* 1$_{19}$. þeir menn, er vildu taka sér varanlega bólfestu 25$_{7}$.

varanleikur (-s), m., *Varighed*: Í annan stað er verðið eigi nema á stundum komið undir endingu hlutarins né varanleik verksins *AÓ. Af.* 120$_{17}$.

varasjóður (-s, -ir), m., *Reservefond*: bankinn leggur 2% árlega af henni (ɔ: skuld sinni) í varasjóð *LHA.* 3, 318$_{18}$.

varaskeifa, 1. *Hestesko, som haves i Reserve.* — 2. v. e-s *(i nedsættende Betydning) Person, som i Nødsfald kan repræsentere en anden:* Í öllum landstjóramálum er landstjóri jafningi konúngs í Danmörku, en v. konúngs í öllum deildarmálum *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 344$_{23}$.

varaþykkur (-van), a., *med tykke Læber:* Blámenn eru . . mjög frammynntir og varaþykkir *PJ. NS.* 48$_{18}$.

varða, f., 1. *Stenvarde (Vartegn) ved en Vej til at vejlede Rejsende:* þar á móti eru götur og vörður, er vísa vegfaranda leið *LÍ.* 65$_{23}$. — 2. *pl.* vörður; reka e-n í vörðurnar *gendrive en; bringe i Knibe:* þeir höfðu rekið Sérhugal svo illa í vörðurnar áðr *FP.* 97$_{30}$. Jafnvel sál barnsins . . . lætur hverja spurningu reka aðra, sem reka hina vitrustu menn í vörðurnar *TB.* 7, 140$_{23}$.

varða (a), vt., 1. *beskærme, beskytte, bevogte.* — 2. *forsyne med Stenvarder:* hægt væri með dálítilli fyrirhöfn að gera við þenna fjallveg, ryðja hann og v. *Av.* 20, 5$_{30}$.

varðgæzla, f., *Vagthold:* mest er fundið að því, hve óforsjállega Egiptar höfðu skipað til varðgæzlu *Skír.* 83, 88$_{6}$.

varðgæzlumaður, m., *Vogter:* varðgæzlumennirnir supu á flösku sinni hvað eptir annað *Rób.* 98$_{18}$.

varði, m., *Monument, Mindesmærke:* Hinn striði straumur lífsins . . grefur sig undir varða þann, er hann (o: maðurinn) hugði geyma skyldi nafn sitt um allar aldir *Myn.* 144$_{13}$.

varðseta, f., *Vagthold:* Hann skildi ekki lið eptir til varðsetu í Tókar *Skír.* 85, 42$_{22}$.

varðskip, n., *Vagtskib:* Tyrkir höfðu mörg minni v. á Duná *Skír.* 78, 3$_{21}$.

varðstaður (-ar, -ir), m., *Vagtholdsted, Post:* skipstjórnarmaður hljóp allt í einu æpandi af varðstað sínum *Þús.* 1, 320$_{30}$.

varðstöð (-var, -var), f., *Vagtpost:* Að Austurríki og Ungverjaland hefðu náð þar v., sem Bosnía væri og Herzegóvina *Skír.* 79, 101$_{30}$. að leggja lag sitt við þá menn, sem hefðu runnið svo ófrægilega af v. sínni á Egiptalandi *Skír.* 84, 94$_{11}$.

varðstöðudagur (-s, -ar), m., *Vagtholdsdag:* Þessir dagar voru kallaðir varðstöðudagar (*dies stationum*), af því að hinir kristnu voru þá . . sjer í lagi á verði gegn hinum andlegu óvinum *HH. Ks.* 120$_{21}$.

varðsveit (-ir), f., *Vagt, det paa Vagt staaende Mandskab:* Fjölmennastar eru varðsveitirnar gagnvart Frakklandi *Skír.* 84, 77$_{30}$.

varðtíð (-ir), f., *Vagt, Nattevagt:* þá er komin var síðasta v. . ., risu þeir á fætur *AK.* 80$_{19}$.

varfœrilega, adv., *varsomt, forsigtig:* hversu varfærilega og gætilega sem að er farið *Íf.* $^{1}/_{6}$ 89, 173c$_{31}$.

varfœrinn, a., *varsom, forsigtig:* Hjá honum gat á aðdáanlegan hátt frjáls hugsun orðið samferða varfærinni hugarstefnu *Ið.* 6, 277$_{27}$.

varfœrni, f., *Varsomhed, Forsigtighed:* varhygð, varfærni og gætni *AÓ. Af.* 12$_{30}$. í ofsóknunum á hans tíma kom hann fram með varfærni og viturleik *HH. Ks.* 166$_{12}$. ýmsir ráðnir og reyndir menn rjeðu þannig til gætni og varfærni *Ið.* 4, 105$_{12}$.

vargaskapur (-ar), m., *Vildhed, Voldsomhed, Arrighed:* Tengda-

dóttirin blés af reiði og vargaskap *Blk.* 129₁₄. og með ágirnd og vargaskap hefði hún eitrað daga manns sins 132₉.

vargasveimur (-s, -ar), m., *Ulveflok*: Sem válegur | v. | út úr myrkviðar | œðir djúpi *KJ.* 136₁₉.

varghjartaður, a., *ulvehjærtet*: Ó, vanþakklæti! varghjartaði djöfull! *Lear* 32₇.

vargjörandi, ger., *næppe görlig, betænkelig*: meðan hr. Jón hefir svo mörg störf á hendi sem nú, er máske v. að hlaða á hann fleiri störfum að sinni *Sk.* ²⁰/₈ 78, 258₉.

vargslappi, m., *lycopodium selago, otteradet Ulvefod. BH. Grn.* 213₁₂. *Mohr* 226₂₂.

vargur (-s, -ar), m., 1. *Ulv.* — 2. coll., *Rovdyr, Rovfugle:* það skal eg reyna að gleyma ekki að eyðileggja varginn *Av.* 4, 75₁₀. — 3. *arrigt og voldsomt Menneske*: Hann sýndi henni, að hún væri bræðigjörn og v. *Blk.* 132₇.

varhluta, a. indecl., *udelagtig, som ikke har Del i; fri for:* Reynslan sýnir líka, að Ísland þarf ekki að fara þeirra (ɔ: glaðværðanna) v. *Fjöl.* 1, 1₂₂. Fá hjerað fóru þar v. af fellirnum *vare frie for, undgik* 2, 3, 33₂₂. eg hefi ekki farið v. af mótlæti í þessum heimi *Blk.* 73₂₀.

varkár, a., *varsom, forsigtig*: v. í gleði, | geðrór í sorg *KJ.* 16₂₂. þú ert of leikinn í listinni til að vera svona v. *TÞH. Dr.* 1, 2, 54₁₃.

varkárni, f., *Varsomhed, Forsigtighed*: Sneyddu allir ferðamenn með mestu v. hjá ey þessari *Þús.* 1, 297₂₂. Naut hann v. sinnar *Ið.* 7, 70₂₁. þó mér fyndist þetta vera of mikil v. *PP. NS.* 72₁₀.

varlaunaður, pp., *ufuldstændig lönnet:* góðverk yðar skulu ekki verða varlaunuð *Þús.* 3, 20₂₂.

varlega, adv., *varsomt, forsigtig*: varliga skal hið vandséna meta *GJ. ÍO.* 846₂₀.

varlegur, a., *som man bör vogte sig for; usikker*: en augunum er svo lítið ljeð | og líka' er þeim varlegt að trúa *GT.* 15₁₃.

varmasæll, a., *rig paa Varme, varm:* varmasælar sumarnætur *Tegn. Frþ.* 59₈.

varmenni, n., *Kæltring, Skurk*: að stynja og andvarpa undan þessum illu varmennum *FP.* 124₁₃. ef maðrinn . . var ómenni eitt og enda v. *AÓ. Af.* 98₁₃.

varmenska, f., *Skurkagtighed, Nederdrægtighed*: enn þótt hann sæi og sætti varmennsku tíu þúsund þjófa *FP.* 121₉. Þrátt fyrir góðgirni Maríu og föður hennar við alla skeyttu þó sumir varmennsku sinni á þeim *Blk.* 33₄.

varmi, m., *Varme*: þegar v. vara þinna | vörum mínum brennr á *GB.* 312₅.

varmur, a., *varm*: hugsirðu um vetur, vor og haust | og varman sumars gróða *Gr. Kv.* 20₉. að vörmu spori *(e vestigio) strax, öjeblikkelig:* Sendi eg þá að vörmu spori einn af þrælum mínum *Þús.* 2, 58₁₃.

varna (a), vt. med dat., *forebygge*: til þess að varna misskilningi *TB.* 7, 130₂₇.

varnaðardœmi, n., *advarende Exempel*: Vér höfum varnaðardœmið fyrir oss, þar sem Sinverjar eru *Mill* 143₂₅.

varnaðarráðstöfun (-stafanir), f., *præventiv Forholdsregel*: hvorki með varnaðar-ráðstöfunum né refsingum *Mill* 196₁₅.

varnaðlegur, a., *advarende*:

Hugsun hennar (ɔ: innar kristilegu siðfræði) er fremr . . varnaðleg en hvatningarleg *Mill* 100$_{15}$.

varnarlyf (*g. pl.* -lyfja), n., *præventivt Middel*: bæði sem v. og lækningalyf *Br.* 5, 61$_{18}$.

varnarmeðal, n., = varnarlyf: að v. og læknislyf sje fundið *Eimr.* 1, 39$_{9}$.

varnarráð, n., *præventiv Foranstaltning:* til varnarráða *Br.* 5, 64$_{14}$.

varnarrit, n., *Forsvarsskrift:* höfundar varnarrita *HH. Ks.* 152$_{6}$. Í fyrsta flokki eru v. og deilurit *HH. Ks.* 170$_{23}$. hreint og beint v. fyrir skynsemistrúnni *HP. Gr.* 16$_{7}$.

varnarræða, f., *Forsvarstale*: Það er þá eins og varnarræða málafærslumannsins, þegar hann fær enga borgun *Lear* 27$_{14}$.

varnarskorður, f. pl., *forebyggende Midler el. Forholdsregler*: þjóðin þyrfti engar v. að reisa gegn vilja sjálfrar sinnar *Mill* 5$_{12}$.

varnarskylda, f., *Værnepligt*: nema þeir gegni varnarskyldu sinni undir merkjum Þjóðverja *Skír.* 85, 114$_{20}$.

varnarstaur (-s, -ar), m., *Palisade*: Kúlur vorar höfðu þar brotið varnarstaurana *Ið.* 1, 148$_{23}$.

varnarþing, n., *Hjemting:* má höfða slík mál á því varnarþingi, er hinn framliðni átti á dánardægri *LHA.* 3, 212$_{25}$.

varningsbúr, n., *Pakhus:* Hinn endinn (á húsinu) var hafður fyrir varningsbúr *JT. PoS.* 125$_{17}$.

varningshús, n., 1. *Opbevaringssted for Varer, Pakhus*: ljetu kaupmennirnir, sem áttu, bera hann (ɔ: varninginn) inn í v. *Þús.* 1, 288$_{23}$. — 2. *Faktori*: Það mun ekki hafa verið tilsætlun stjórnarinnar, er hún bauð að kaupmenn á Íslandi hefðu þar bólfestu, að þeir sættu að hafa þar eintóm varningshús *(Factorier) Fjöl.* 1, 72$_{26}$.

varningslest (-ir), f., *Varetog, Varetræn*: Varningslestir fara nokkru hægra *KJ. Uf.* 37$_{29}$.

varningsstrangi, m., *Varepakke*: Leigði eg mjer þar hús og geymslubúr og ljet bera þangað varningsstranga *Þús.* 2, 14$_{17}$.

varorðning (-ar), f., *Fornemmelse.*

varp, n., 1. *Kast, Kasten.* — 2. *Æglægning:* að gjöra miklar tilraunir til að koma á varpi *Av.* 4, 74$_{31}$.

varpa, f., *Vod.*

varpeigandi, m., *Ejer af en Æglægningsplads*: að sumar af þessum ráðleggingum mínum komi sér ekki vel hjá varpeigendum *Av.* 4, 75$_{24}$.

varpey (-jar, -jar), f., *en Ø, hvor Ederfugle lægge Æg:* hinn mikli og ótæmandi auðr lands vors liggr mestr fólginn í sjónum umhverfis landið, í varphólmum, varpeyum og útskerjum *AÓ. Af.* 47$_{4}$.

varphólmur (-s, -ar), m., *en Holm, hvor Ederfugle lægge Æg; se* varpey.

varpland, n., *Æglægningsplads*: hefir mér reynst slíkt v. hið fyrirhafnarminnsta *Av.* 4, 76$_{14}$.

varpstöð (-var, -var), f., *Æglægningsplads*: Það er líka engan veginn áríðandi, að varpstöðin sé stór, sem byrjað er á *Av.* 4, 76$_{23}$. þegar búið er um varpstöðvar 77$_{5}$.

varpsvæði, n., = varpstöð: Þegar eg nú hafði lokið hinni umtöluðu girðingu um v. mitt *Av.* 4, 79$_{7}$.

varpsæll, a., *rig paa Fugleæg*: á hinum varpsæla Breiðafirði *Þj.* $^{15}/_{5}$ 79, 51b$_{51}$.

varptími, m., *Værpetid, Æglægningstid, Rugetid*: Þeir (ɔ: karlfuglarnir) hafa marga kvennfugla (hænur) um varptímann *PJ. Ns.* 87₁₁.

varsamlega, adv., *varsomt, forsigtig*: in haga höndin stillir næmt og stemmir þýtt | og v. *Tegn. Frþ.* 168₂₅.

varsemi, f., *Varsomhed, Forsigtighed*: er hún (ɔ: sannfæringin) að vísu borin upp með v. og hæversku *Fjöl.* 2, 3, 48₉.

varúð, f., *Varsomhed, Forsigtighed*: Gef sálu minni vizku, v., trú og elsku *HGTh.* 87₂₅.

varúðarhani, m., *Sikkerhedsventil*: haninn *g* er kallaður v. *Fisch. Ef.* 105₁₂.

varúðarlampi, m., *Sikkerhedslampe*: Af þessu sést, hversu v. D. er áríðandi fyrir alla námubúa *Fisch. Ef.* 168₂₃.

varúðarlega, adv., *varsomt, forsigtig*: Sjáðu, hvernig hún stingur v. litlu fótunum niður *TÞH. Tíb.* 1, 47₅.

varúðarregla, f., *Forsigtighedsregel*: með tilliti til þeirra varúðarreglna, sem gæta ber *LHA.* 3, 90₁₇.

varúðarsamur, a., *varsom, forsigtig*: eg var svo ýtarlega varúðarsamr að syndga ekki gegn Guði *FP.* 44₂.

varúðarskortur (-s), m., *Uforsigtighed*: Gjaldið varhuga við að sigla lífsfleyi yðar fram hjá þeim blindskerjum, sem eg hefi steytt á af varúðarskorti *TÞH. Dr.* 1, 2, 47₂₂.

varúðarspýta, f., *Sikkerhedstændstikke*: takið eina varúðarspýtu *StN.* 1, 82₇.

varyrð (-ir), f., (verða var við e-ð *blive noget var, fornemme noget*), *Fornemmelse*: þá virðist svo sem bæta þurfi við hinu sjötta eðr þá sjöunda skilningarviti, er færir sálum vorum allar varyrðir og kendir frá líffærum líkamans *TB.* 12, 179₁₉.

varzla, f., *Gemme*; hafa í sínum vörzlum *have i sine Gemmer*: mundi honum ekki nægja að hafa brjefið einhverstaðar í sínum vörzlum *Ib.* 2, 42₂₁.

vasabók (-bœkur), f., *Lommebog, Tegnebog*: hann tók upp v. úr brjóstvasa sínum *Ib.* 3, 278₂₆. allt var horfið, peningabuddan, vasabókin, vasaklúturinn 5, 299₂₁.

vasaklútur (-s, -ar), m., *Lommetörklæde*: hún varð að þagga niður stuunurnar með vasaklút sínum *PP. NS.* 51₂₇. vasaklútarnir *TB.* 15, 208₂₀.

vasakvarði, m., *Tommestok*: Þannig eru vasakvarðar *(Tommestok)* jafnskiftir kvarðar *Hemp.* 73₁₁.

vasaúr, n., *Lommeur*: Hann hefir undir höndum v. úr gulli *PP. NS.* 58₁₀. til þess að kaupa sjer v. *Sm.* 72₁₁.

vasaþjófur (-s, -ar), m., *Lommetyv*: þá veröld á rógi fær viðbjóð og leiða | og vasaþjófar hjá mannþröng sneiða *Lear* 69₁₉. Foreldrar hafa neytt börn sín til að verða vasaþjófar *MJ. Bfr.* 357₂₀.

vasi, m., *Lomme*: þeir sem eru að slabba um strætin með hendur í vösum *Fjöl.* 1, 68₂₂. hann reið af stað með sína vinflöska í hverjum vasa 4, 2, 28₄.

vasmikill, a., *myndig i sin Optræden*: kom til hennar maður mikill vexti og nokkuð v. *Þs.* 1, 424₂₂.

vastur, n., *Bryderi; Travlhed*: Það er jafnmikið v. beggja vegna við fjall auðsæfanna *Auðv.* 109₂₁.

vatn, n., *Vand. G. sg. skrives*

nu sædvanlig vatns. *Rigtigere og mere overensstemmende med Oldsproget er* vats.

vatnadís (-ir), f., *Najade*: þá hafði vatnadísin Abarbára átt forðum við hinum fræga Búkolion *Il.* 1, 188$_{24}$. Eg er hvorki skóggyðja né v. *Nal* 35$_{24}$.

vatnagangur (-s), m., *Oversvømmelse:* þá hefir jörðin eýðst af vatnagángi *Fjöl.* 1, 127$_{17}$.

vatnahestur (-s, -ar), m., *Flodhest*: þykkskinnungar eru: svín, vatnahestar, nashyrningar og fílar *PJ. Ns.* 72$_{8}$. nashyrningur og v. *KJ. Uf.* 55$_{5}$.

vatnajurt (-ir), f., *Vandplante*: Dinotherium lifði við vötn og ármynni af vatnajurtum *Av.* 6, 81$_{8}$.

vatnasef, n., *scirpus palustris. Grn.* 218$_{9}$.

vatnasilungur (-s, -ar), m., *salmo Alpinus. Mohr* 80$_{12}$.

vatnaskratti, m., *Vanduhyre*: Vatnaskratti er á Suðurlandi og um Borgarfjörð alment nafn á ófreskjum þeim, sem annarstaðar eru kallaðar vatnaskrímsli *Þs.* 1, 188$_{17}$.

vatnaskrímsli, n., = vatnaskratti; *se det Ord.*

vatnaveiting (-ar), f., *Vandledning, Vanding*: með því að hjálpa því (ɔ: grasinu) til að vagsa með skurðum og vatna-veitingum *Fjöl.* 8, 2, 8$_{12}$.

vatnavöxtur (-vaxtar, -vextir), m., 1. *forøget Vandmængde*: Af hverju kemur í fyrsta lagi þessi v. í ána? *StN.* 2, 3$_{19}$. — 2. *Oversvømmelse.*

vatnríkur, a., *se* vatnsríkur.

vatnsarfi, m., *veronica Beccabunga, Vand-Arve. BH. Grn.* 214$_{8}$.

vatnsberamerki, n., *Stjærnebilledet Vandmanden*: hjá stjörnunni Gamma í v. *Urs.* 156$_{15}$. Aquarius, v. *BJ. St.* 30$_{27}$.

vatnsberi, m., *Vandbærer*: Konan sagði, að bóndi sinn væri v. *TÞH. Dr.* 1, 1, 26$_{12}$.

vatnsból, n., *Vandsted, Vandingssted; Sted, hvor Vand hentes*: Meðan eg bjó á Læk, var vatnsbólið rétt við bæarvegginn *AÓ. Af.* 129$_{27}$.

vatnsborinn, pp., *vandagtig, vandholdig*: Kísilsinter er v. Kvarts *Gr. Stf.* 56$_{10}$. því vatnsbornari sem mjólkin er, því meira þarf barnið að drekka *TUM.* 1, 61$_{18}$.

vatnsbuna, f., *Vandstraale*: Ekki má vatnsbunan vera mjög stríð *Av.* 12, 100$_{8}$.

vatnsburðarmaður, m., *Vandbærer*: Hann er líka v. *TÞH. Dr.* 1, 1, 30$_{6}$.

vatnsbyssa, f., 1. *Brandslange*: Það sem eg nefni hér vatnsbyssur eru langar, beygjanlegar pípur af leðri eða segli og vatnsheldar. Á dönsku heitir þetta *Brandslange. KJ. Uf.* 15$_{18}$. — 2. *Sprøjte*: hvort sjúklingarnir geyma ekki óleyfilega hluti í því (ɔ: rúminu) eins og mat, „morphin“ vatnsbyssu *N. Hf.* 22$_{10}$.

vatnsdæla, f., *Vandpumpe*: Líkt kemur fram við . . lopts- og vatnsdælurnar *Fisch. Ef.* 125$_{31}$.

vatnsefni, n., *Vandstof, Hydrogenium:* Hvað kórónan er, vita menn ekki enn með vissu. Haldið er, að hún sje að nokkru leyti v., en að nokkru leyti fastar eða fljótandi smáagnir *BJ. St.* 21$_{22}$.

vatnsefnisloft, n., *Vandstofgas*: Í glerkerinu *a* höfum vér nú vatnsefnislopt *Fisch. Ef.* 167$_{5}$.

vatnseimur (-s), m., *Vanddamp*: loptið geymir jafnan í sjer meira eða minna af vatnsgufu eða vatns-

eim *Björl.* 22₂₂. Vatnseimurinn í lopti því, er upp leggur 64₂₂.

vatnsfall, n., *Vandløb, Ström.*

vatnsfata, f., *Vandspand*: Hana (ɔ: vatnstunnuna) skal þvo einu sinni í viku, einnig vatnsföturnar *EB. Kf.* 3₁₅.

vatnsflaska, f., *Vandflaske, Vandkaraffel*: að vatnið sje tært í vatnsflöskunni *Sm.* 199₃. Vatnsflöskur skal þvo úr köldu vatni *EB. Kf.* 6₂₁.

vatnsforði, m., *Vandforraad*: Vatnsgæði og v. bæja og borga var mikið umræðuefni á fundinum *Sktr.* 85, 98₁₁.

vatnsfugl (-s, -ar), m., *Vandfugl*: sjófuglategundir og vatnsfugla eru 59 *Gr. Sk.* 95, 24₂₁.

vatnsfúlga, f., *Vandmasse*: Nú sem þessi mikla v. hlammast niður allt í einu, hrindir hún loptinu frá sjer *Björl.* 66₁₂.

vatnsfælni, f., *Vandskræk, Hydrofobi*: ekki þarf nema lítið bit af þannig sjúkum hundi til þess að menn fái sýkina og verði vitstola af v. *Þvf. Alm.* 88, 36₁₂. að finna meðal við v. *Eimr.* 1, 39₂₃.

vatnsglas, n., 1. *Vandglas.* — 2. *Glas Vand*: þarf eigi annað en hella einum eða tveim dropum af sítrónsýru í fullt v. *TB.* 7, 308₈.

vatnsgrautur (-ar, -ar), m., *Vandgrød*: á sama hátt má búa til vatnsgrauta úr öllum mjöltegundum *EB. Kf.* 47₂₂.

vatnsgryfja, f., *Vandgrube, Cisterne:* Meira kveður samt að vatnsgryfjunum enn vatnaveitingunum *LLH.* 85₂₄.

vatnsgufa, f., *Vanddamp*: þar mindast því eingin v. *Urs.* 56₁₂. fer kolsýra og v. út um veggi sódanna og inn í blöðrurnar *JJ. EML.* 67₁₆.

vatnsgæði, n. pl., *Vandets Godhed; se* vatnsforði.

vatnshaull (-s), m., *Vandbrok:* mætti hann (ɔ: þessi sjúkdómur) heita v. *JJ. Lb.* 181₁₅.

vatnsheldur, a., *vandtæt:* þar sem vatnsheld jarðlög eru í kring *ÞTh. LÍ.* 41₉. þar rennur það (ɔ: vatnið) inn um vatnsheldar járnpípur *KJ. Uf.* 12₃.

vatnshjól, n., *Vandhjul:* öll v., allar gufuvjelar *Björl.* 67₂₅. Kraftr vatnshjólanna sætti að vera svo mikill, að *Ið.* 2, 88₁₅.

vatnshylki, n., *Vandbeholder*: þótt vinnanda þœtti til að smíða slíkt v. *Ið.* 2, 75₂₂.

vatnsker, n., *Vandkar*: hjá hverju rúmi er v. og næturgagn *TB.* 7, 314₂₄.

vatnskerra, f., *Vandkarre:* gaf hann honum hest, vatnskerru og sjóð með 5 louisdórum í *TÞH. Dr.* 1, 1, 29₁₅.

vatnskoddi, m., *Vandpude:* þegar vatnskodda á að láta undir hann (ɔ: sjúklinginn) *N. Hf.* 11₂₁.

vatnskrukka, f., *Vandkrukke:* samstundis var eg látinn síga ofan í opinni líkkistu með vatnskrukku og sjö brauðum *Þús.* 1, 311₁₅. Dauðþyrst kráka kom auga á vatnskrukku *Esóp* 38₈.

vatnsköttur (-kattar, -kettir), m., *Vandkalvens Larve*: maðkurinn heitir v. og hefir sterkar griptengur á höfðinu *Gr. Df.* 99₁₂. Meðan þær (ɔ: brunnklukkurnar) eru maðkar, kallast þær vatnskettir *PJ. Ns.* 107₂₉.

vatnslaus, a., *vandløs*: þeim þykir sárt að vera vatnslausum *LLH.* 84₂₃.

vatnsleiðsla, f., *Vandledning, Vanding*: Hann á að sjá um alla

vatnsleiðslu og grepti *Iðn. SG.* 52a. eins og Rómverjar gerðu, sem hvarvetna lögðu þjóðvegi og vatnsleiðslur *Fk.* 9/7 87, 74b40.

vatnsleysi, n., *Vandløshed, Vandmangel.*

vatnsliðagras, n., *alopecurus fulvus. Av.* 20, 165$_{15}$.

vatnslækning (-ar), *f.*, *Vandkur*: síðar var hann gjaldkeri við vatnslækninga og baðvistastöðina í Kaupmannahöfn *Skír.* 79, 145$_{15}$.

vatnslækningastofn|un (-anir), *f.*, *Vandkuranstalt:* þar var og enn v. *TB.* 12, 71$_{25}$.

vatnsmegin, n., 1. = vatnsmegn *Vandmasse.* — 2. *Vandindhold*: þannig verður v. andrúmsloptsins . . orsök í þeim breytingum, sem verða á loptsþrýstingunni *Björl.* 28$_{12}$.

vatnsmegn, n., *Vandmasse, Vandmængde*, vatnsmegnið í sömu loptsfúlgu getur aukizt tvítugfalt *Björl.* 23$_{19}$. mismunrinn á vatnsmegninu í ánum *Iðn.* 2, 81$_{25}$.

vatnsmerki, m., *Vandmærke (i Papir):* „vatnsmerki" í pappír eru gerð með sérstakri aðferð í vélinni *Fk.* 30/11 85, 86b$_{13}$.

vatnsmikill, a., *vandrig, som har stor Vandmængde*: austurkvíslarnar eru vatnsmeiri en hinar vestri *Av.* 20, 80$_{17}$.

vatnsmylna, *f.*, *Vandmølle*: Vindmylnurnar og vatnsmylnurnar eru oss dæmi þess . ., hversu vér getum handsamað náttúruöflin með kunnáttu og nokkrum krónum *AÓ. Af.* 95$_{28}$.

vatnsmylnumaður, m., *Vandmøller*: á sama hátt sem vatnsmylnumenn stífla upp vatn í rigningum *Iðn.* 2, 79$_{19}$.

vatnsnafli, m., *hydrocotyle vulgaris, almindelig Vandnavle. Grl.* 60$_{12}$.

vatnspípa, f., *Vandrør*: Vatnspípurnar, sem kvíslast frá uppsprettunni í hvert einasta hús, samsvara slagæðunum *KJ. Uf.* 15$_{25}$.

vatnsplanta, f., *Vandplante:* það var fagurt að sjá rafmagnsljósin, er þeim var komið fyrir eins og þau væri blóm á vatnsplöntunum í keri nokkru í garðinum *KJ. Uf.* 62$_{8}$.

vatnsríkur, a., *vandrig*: ei kjörgrip slíkan fyrir vatnsríkt vengi | valdsherra Búrgúnds af mér keyptan fengi *Lear* 11$_{21}$.

vatusseytill (-s), m., *Slat Vand:* Er þá loptlaust eptir í flöskunni allt fyrir ofan vatnsseitilinn *Björl.* 25$_{9}$.

vatnssía, f., *Filter:* Hentuga vatnssíu geta allir hæglega búið sér til *Kvbl.* 1, 8a$_{13}$.

vatnssjúkur, a., *vatersottig*: Vatnssjúki maðurinn og læknirinn *Esóp* 34$_{15}$.

vatnsskál (-ar *el.* -ir), f., *Vandskaal:* liggur pípa yfir í vatnsskálina *b Björl.* 25$_{1}$.

vatnsskurður (-ar, -ir), m., *Kanal:* hvílíkt ógrynni er þar að sjá bæði borga, þorpa, vatnsskurða! *Þús.* 2, 42$_{19}$.

vatnsstafur (-s, -ir), m., *Vandstraale*: stóð í honum (ɔ: salnum) miðjum við skál og reis upp úr henni gjósandi v. *Þús.* 2, 114$_{30}$.

vatnsstjarna, *f.*, *callitriche hamulata, Vandstjærne. Av.* 20, 165$_{7}$.

vatnsstróknr (-s, -ar), m., *Vandsøjle:* Allt í einu þeytist v. þráðbeint í lopt upp *ÞTh. LÍ.* 37$_{7}$.

vatnsstæða, f., *Vandbassin, Vandbeholder, Vandgrube, Cisterne*: urtabeð, vatnsstæður, lystihvera *Þús.*

2, 185₁₀. Bæði hægra og vinstra megin vegarins voru stórar vatnsstæður *Sak.* 8₁₉.

vatnsstöpulsvél (-ar), f., *Vandsöjlemaskine*: Vatnstöpulsvélin . . . fær hreifingu sina frá slikri lagarþrýstingu *Fisch. Ef.* 108₁₂.

vatnssýki, f., *Vatersot:* Um bjúg eða vatnssýki *JJ. Lb.* 22₅.

vatnstunna, f., *Vandtønde*: Allt matarvatn skal sia, annaðhvort um leið og það er brúkað, eða þegar því er hellt í vatnstunnuna *EB. Kf.* 8₁₈.

vatnsurt (-ir), f., *Vandplante*: landurtir og vatnsurtir *Fjöl.* 2, 2, 4₂₀.

vatnsvegur (-ar), m., *Vandvej*: þá mætti fara vatnsveg alla leið úr Eystrasalti austur undir Pamír *TB.* 7, 295₂.

vatnsveita, f., = vatnsveiting.

vatnsveiting (-ar), f., *Vandledning*: þessi v. yrði mjög kostnaðarsöm *Ið.* 2, 89₁₁.

vatnsveitingarlist (-ir), f., *Vandledningskunst*: Er þar vatn leitt að til vökvunar með vatnsveitingarlist neðan úr Nílá *Ið. SG.* 78₂₅.

vatnsveitingarvél (-ar), f., *Vandledningsmaskine*: einkum til að hreyfa vatnsveitingavélar *Ið.* 2, 80₁₅.

vatnsveitustokkur (-s, -ar), m., *Vandledningsrende*: var því ekki annars kostur, ef veita átti vatninu þaðan, en að byggja afardýra vatnsveitustokka *Ið.* 6, 91₁₂.

vatnsviðburður (-ar, -ir), m., *Vandfænomen:* vatnsviðburði *Fisch. Ef.* 411₁₅.

vatnsvökvi, m., *Vandvædske*: Vatnsvökvinn, að eins nokkrir dropar *JJ. EML.* 101₁₇.

vatnsþró (-r, -r), f., *Fiskedam:* (Kalifinn) gekk ofan að v. einni múrveggjaðri *Þús.* 2, 317₁₉. Iæddist hann inn í garðinn og að vatnsþrónni og kastaði þar út neti sinu 317₂₈.

vatnsþrýsting (-ar), f., *Vandtryk.*

vatnsþrýstingarbelgur (-jar, -ir), m., *hydrostatisk Blæsebælg:* Vatnsþrýstingarbelgurinn er sýndur *Fisch. Ef.* 102₂₂.

vatnsþrýstingarvél (-ar), f., *Vandtryksmaskine:* þar er og alkunn v., sem vér höfum áðr getið *Ið.* 2, 94₁₉.

vax, n., *Vox.*

vaxa (vex, vöxum; óx, uxum; vaxinn), vi., *voxe:* Vex vilji þá vel gengr *Mod voxer ved Fremgang, Fremgang ansporer til ihærdig Virkomhed. GJ. ÍO.* 351₉.

vaxbarn, n., *Voxbarn, Voxbillede af et Barn*: Jeg hefði fengið mjer v. og laumað því undir kirkjustólinn hennar *TÞH. Dr.* 1, 2, 52₂₁.

vaxdúkur (-s, -ar), m., *Voxdug*: skal lagt undir þá (ɔ: sjúklingana) lak með „guttapercha"ljerepti eða vaxdúk undir *N. Hf.* 21₁₁.

vaxhlaði, m., *Voxstabel*: Samvaðir vaxhlaðar, sem enn eru notaðir, komu upp á 17 öld *Ið.* 8, 140₁₉.

vaxkendur, a., *voxagtig:* Nef sundfuglanna er . . optast klætt að utan vaxkenndri húð *PJ. Ns.* 90₂₂.

vaxkrógi, m., = vaxbarn: Hjer fáum við vaxkrógann *TÞH. Dr.* 1, 2, 75₅.

vaxkyndill (-kyndils, -kyndlar), m., *Voxfakkel*: birtan stóð af hundrað hvítum vaxkyndlum *Þús.* 2, 141₂₆.

vaxljós, n., *Voxlys*: tvær kertistikur með stórum og hvítum vax-

ljósum *Þús.* 1, 264₂₀. ásjóna hennar skein skærar en birta vaxljósanna 360₁₆.

vaxtarafl, n., *Voxekraft, Evne til Fremvæxt el. Udvikling*: að maðurinn beri í brjósti sér það v., sem verðskuldar og líka mun launa afarmikla og óþreytandi erfiðismuni *TB.* 7, 126₅.

vaxtareikningur (-s), m., *Renteregning*: að vera að brjóta heilann dag eftir dag í vaxtareikningum sínum *Blk.* 130₅.

vaxtarstaður (-ar, -ir), m., *Voxested:* þar eru víða færðir til vaxtarstaðir íslenzkra jurta *Sunnf.* 1, 51a₂₅. Í þeim (grasabókum) eru mörg íslenzk grasanöfn og sumstaðar er getið um vaxtarstaði *ÞTh. LfsÍ.* 2, 60₂₇.

vazla (a), vt., = vaðsla, özla *vade*: þjer eruð eins og börnin, sem hafa gaman af að vasla pollana *JT. PoS.* 108₁₈.

véberg, n., *hellig Klippe:* var vjeberg mitt | vafurloga | háum girt | á Hindar-gnýpu *KJ.* 109₁.

vébönd, n. pl., 1. *hellige Baand.* — 2. *Grænser, Enemærker*: það, sem er innan vébanda rúms og tíma *TB.* 7, 116₂₄.

veð, n., *Pant.*

veðbrjef, n., *Pantebrev:* Eigi veðsali heimili í Reykjavík, skal lesa veðbrjefið á fyrsta eða öðru þingi eptir að það er dagsett *StA.* 87, 70₁₈.

veðbundinn, pp., *pantsat*: þá fjármuni búsins, sem veðbundnir eru, skal selja á löglegan hátt *LHA.* 3, 211₁₇. til þess að geta leyst út hina veðbundnu landshluta *PM. Nls.* 104₂.

veðbönd, n. pl., *Panteheftelse:* að konungr skyldi leysa Orkneyjar úr veðböndum Skotakonungs *PM. Nls.* 178₅.

veðdraga (-dreg, -drögum; -dró, -drógum; -dreginn), vt. með dat. og acc., *pantsætte*: að brækurnar séu af Skolla sjálfum og að hann gefi þeim einum þær, sem hafa veðdregið sig honum *Þs.* 1, 429₁₄.

veðgildi, n., *Pantegyldighed, Gyldighed som Pantebrev:* nær það (ɔ: veðbréfið) v. frá þeim degi, er það var sýnt *StA.* 87, 70₂₂.

veðhafandi, m., *Panthaver:* síðan skal greiða veðhafanda skuld hans af andvirði veðsins *LHA.* 3, 211₂₀.

veðhafi, m., *Panthaver*: hefur v. rjett til að selja veðið á uppboðsþingi *StA.* 87, 68₁₀.

veðhæfur, a., *pantsættelig*: Féð má og fá gegn veði . . í hlutnum sjálfum, ef hann er veðhæfr *AÓ. Af.* 191₂₄.

veðkrafa, f., *Pantefordring*: Skattur af húsum skal um tveggja ára bil frá gjalddaga ganga fyrir öllum veðkröfum í hlutaðeigandi húsi *LHA.* 3, 175₂.

veðmálabók (-bœkur), f., *Pantebog, Panteprotokol:* skal þá gefa vottorð um fasteignina úr afsals og veðmálabókunum kauplaust *LHA.* 3, 320₁₂. til þess að það (ɔ: veðbréfið) verði ritað fyrir fram í afsals- og veðmálabókina *StA.* 87, 70₂₁.

veðrabrigði, n. pl., *Vejrforandring*: Nú eru v. öll . . af barátttu misheitra loptstrauma *Av.* 6, 106₂. þegar veit á v. *Björl.* 89₁₈.

veðraður, a., *forvitret*: jarðlag það, er myndast hafði úr inum veðruðu steinefnum *Sk.* $^{19}/_{11}$ 78, 400₁₁.

veðrátt, f., *Vejrlig*: Sama er að segja um jurtir, blóm og lands-

lag, að útlit þeirra er komið undir árstíðum og veðurátt *Gr. Kv.* 61₁₁.

veðrátta, f., = veðrátt.

veðráttufar, n., *Vejrlig, Vejrforhold*: Opt hafa menn eignað halastjørnum . . breitingu á veðráttufari og heilsufari manna *Urs.* 126₂₂. Jeg þekti ekki til hlítar loptslagið og veðráttufarið um þessar slóðir *Rób.* 49₁.

veðreið (-ar), f., = kappreið, *Vædderidt, Kapridt.*

veðreiðahestur (-s, -ar), m., *Vædderløbshest*: veðreiðahestar, þeir sem frástir eru *Urs.* 2₈.

veðréttur (-ar), m., *Panteret.*

veðr|un (-anir), f., *Forvitring:* þau næringarefni, sem í jörðinni, eru, hafa myndazt annaðhvort af rotnuðum plöntuefnum . . eða þá af „veðrun" steina *Sk.* $^{19}/_{11}$ 78, 399₂₀.

veðsali, m., *Pantsætter*: aðvara skal hann veðsala um þetta *LHA.* 3, 320₂₂.

veðsetja (-set, -setjum; -setti, -settum; -settur), vt., 1. *pantsætte.* — 2. *prisgive:* öll hennar (ɔ: þjóðarinnar) velferð var veðsett sífelldu ófriðar leikspili *TB.* 7, 167₁₉.

veðskuld (-ir), f., *Pantegæld:* leigur af þinglesnum veðskuldum *LHA.* 3, 175₁₇.

veðskuldabréf, n., *Panteobligation*: Bankinn getur löglega samið svo við skuldunauta sína, að þeir taki upp í veðskuldabrjef sín til bankans ákvæði það, er *LHA.* 3, 320₁₆.

veðskuldbinding (-ar), f., *Panteforpligtelse, Panteforskrivning, hypothekarisk Forskrivning:* Svo skal og þinglesa allar veðskuldbindingar *StA.* 87, 70₂₅. engin v. fær, þótt þinglesin sje, nokkurt gildi að því er snertir ríkisskuldabrjef 70₃₀.

veður, n., *Vejr;* fá v. af *faa Nys om*: eg varð fyrstr til að láta menn á Íslandi fá nokkuð v. af þessum skáldskap *GB.* 102₁₆; láta í veðri vaka *foregive:* þó þetta fasta verð, sem kallað er, sje látið í veðri vaka *Fjöl.* 3, 2, 19₂₆. Hann vissi ekki, hvaðan á sig stóð veðrið *han kunde ikke begribe Sagens Sammenhæng. JT. PoS.* 185₂.

veðurathug|un (-anir), f., *meteorologisk Observation:* veðurgæzlustöðvar þær, er fáanlegar eru fyrir veðurathuganir *Björl.* 71₁₇.

veðurbitinn, pp., = veðrtekinn: voru þeir því veðurbitnir og sólbrendir í framan *Sæ. Íf.* 2, 99₇.

veðurblíða, f., *Vejrligets Mildhed, blidt og behageligt Vejr:* sökum veðurblíðunnar *TÞH. BS.* 216₇. veðurblíðan svo mikil, að alls konar aldini spruttu þar af sjálfsdáðum *PM. Ág.* 168₂₇.

veðurból, n., *Stormens Tilholdssted:* baug þann, er vjer hugsum oss dreginn um veðurbólið *Björl.* 63₅.

veðurbreyting (-ar), f., = veðrabrigði: veðurbreitingarnar í loptháfi voru koma ekki stjørnufræðinni við í raun rjettri *Urs.* 177₈.

veðurdagur (-s, -ar), m., *Dag med Hensyn til Vejret;* einn góðan veðurdag *en skön Dag (un beau jour):* fóetinn kom einn góðan veðurdag og lokaði búðinni *Iðn.* 1, 50₂₂. Einn góðan veðurdag snemma morguns tók jeg mig til *Rób.* 75₁₁. að þau (ɔ: lögin) verði einhvern góðan veðrdag endrvakin til fulls gildis *Mill* 60₈.

veðurfar, n., *Vejrlig, Vejrforhold*: árstíðirnar; veðurfarið *Gr. Kv.* 61₉. ef þeim tekst að segja

nokkurn veginn rjett fyrir v. um einn sólarhring *Björl.* 3$_{27}$.

veðurfarsuppdráttur (-**dráttar**, -**drættir**), m., *synoptisk Kort*: að farið var að búa til samtíða veðurfarsuppdrætti *Björl.* 71$_{15}$. að eigi megi sjá loptiðu markaða á veðurfarsuppdrátt þess dags 80$_{11}$.

veðurfræðastofn|un (-**anir**), f., *meteorologisk Institut*: forstjóri veðrfræða-stofnunarinnar í Höfn *Sk.* $^{24}/_{7}$ 80, 166$_{28}$.

veðurfræði, f., *Vejrlære, Meteorologi*: Veðurfræðinni er ætlað að gera grein fyrir, hvaða lögmál ræður byltingum þeim, er verða í loptþvolfinu eða loptbeltinu utan um jörðina *Björl.* 1$_{3}$. sú grein eðlisfræðinnar, er kallast v. *Av.* 6, 105$_{22}$.

veðurfræðifélag, n., *meteorologisk Selskab*: Veðurfræðifélögin hafa gert út menn til að rannsaka veðráttu *Fk.* $^{29}/_{2}$ 84, 4a$_{30}$.

veðurfræðingafélag, n., *meteorologisk Selskab*: eptir samkomulagi við hið alþjóðlega veðurfræðingafjelag *Skir* 83, 138$_{2}$.

veðurfræðingur (-**s**, -**ar**), m., *Vejrkender, Meteorolog*: á fundi veðrfræðinga í Þýzkalandi *Sk.* $^{24}/_{7}$ 80, 166$_{30}$. Veðurfræðingurinn . . Hoffmeyer *BM. Ftm.* 89$_{5}$.

veðurfræðisstofn|un (-**anir**), f., = veðurfræðastofnun: forstöðumaðr veðrfræðisstofnunarinnar *Fk.* $^{16}/_{3}$ 84, 6b$_{5}$.

veðurfyrirboð|un (-**anir**), f., *Stormvarsel*: að hætt var við allar veðurfyrirboðanir á Englandi í desember 1866 *Björl.* 94$_{1}$.

veðurglöggur (-**van**), a., *vejrkyndig, som kan forudse Vejret*: þetta fólk var miklu verkhyggnara og veðurglöggara en annað fólk *Þs.* 1, 15$_{5}$.

veðurgyðjur, f. pl., *Vejrligets Gudinder, Horaerne*: Veðurgyðjurnar (Ὧραι) ljúka upp skýhliði Olymps *Stoll* 14$_{16}$.

veðurgæzla, f., *meteorlogiske Observationer*: með því móti að hafa veðurgæzlu ekki nema á einum stað *Björl.* 19$_{3}$.

veðurgæzlumaður, m., *Vejriagttager*: þótt veðurfræðingar og veðurgæzlumenn leggi saman svo hundruðum skiptir um alla Norðurálfu *Björl.* 3$_{24}$.

veðurgæzlustöð (-**var**, -**var**), f., *meteorologisk Station*: að gjörsamlega er ómissandi að hafa veðurgæzlustöðvar á víð og dreif um mikið svæði af jarðarfletinum *Björl.* 19$_{11}$. að dregnar eru á landsuppdrátt veðurgæzlustöðvar 71$_{17}$.

veðurhani, m., *Vejrhane*: þeir játa, neita, snúa og snugga nefjum | sem veðurhanar eptir vindi *Lear* 46$_{7}$.

veðurharka, f., *Frostens Voldsomhed*.

veðurhæð (-**ir**), f., *Vindens Styrke*: er þar með sýnd bæði veðurstaða þar og v. *Björl.* 72$_{7}$.

veðurlag, n., *Vejrlig*: en á landi er miklu breytilegra v. *ÞTh. LÍ.* 6$_{16}$. Fyrrum vægði' ei v. | valdi' eða silfur-borgun *JÓ.* 163$_{9}$.

veðurmagn, n., 1. *Vindens Styrke, Vindstyrke*: eptir veðurstöðu og veðurmagni *Björl.* 28$_{29}$. hver umskipti verða á veðurmagni 54$_{22}$. v. jafnt alstaðar á sama baug 83$_{9}$. — 2. *pl.* veðurmögn *Vejrfænomener*: hvernig veðurmögnin koma fram *Björl.* 34$_{11}$.

veðurmark, n., *Vejrtegn, Vejrprognose*: þótt eigi sjeu athuguð veðurmörk nema á einum stað í senn *Björl.* 49$_{24}$.

veðurnæmur, a., *udsat for Storme, stormomsuset:* í enni veðurnæmu Enispu *Il.* 1, 51₂.

veðurofsi, m., *Stormens Voldsomhed*: veðurofsanum fylgja að öllum jafnaði ýms ókjör önnur *Björl.* 61₅. Veðurofsinn var afskaplegur *Rób.* 8₁₂.

veðurrannsókn (-ir), f., *Vejrundersøgelse, meteorologisk Forskning:* Þá var upp tekin ný regla fyrir veðurrannsóknum *Björl.* 4₁₂.

veðurskeyti, n., *Vejrtelegram*: Með slíkum hætti fær hún (ɔ: veðurfræðisstofnunin) og v. þrisvar á dag *Björl.* 96₁₂.

veðurspá (-r, -r), f., *Vejrspaadom:* Veðurspár *Björl.* 89₉.

veðurspámaður, m., *Vejrspaamand, Vejrprofet*: á verkflogi í ellihrörnuðum limum og ýmsu öðru hafa veðurspámenn tekið mark *Björl.* 8₅.

veðurspásögn (-sagnar, -sagnir), f., *Vejrspaadom:* hvað mikið er varið í loptþyngdarmælinn til veðurspásagna *Björl.* 20₄.

veðurstaða, f., *Vindens el. Luftströmmens Retning*: Verður þá veðurstaðan á því svæði einmitt eins og til er greint að framan *Björl.* 14₂₁.

veðursæld, f., *gunstige Vejrforhold:* þar er v. mikil *PM. Ág.* 5₁₆. haglendið er gott og v. árið um kring *Fróð.* $^{26}/_{3}$ 86, 2₅₅.

veðursæll, a., *som har sundt og behageligt Klima*: í hinum veðursælu og frjófsömu suðurlöndum *PM. Ág.* 105₁₂.

veðurtekinn, pp., (vederteken. *Aasen* 911b), *vejrslaaet, barket i Ansigtet af Luftens Indvirkning; solbrændt.*

veðurviti, m., 1. *Vejrhane.* — 2. *Vejrprofet*: loptþyngdarmælirinn var undir eins gerður að óyggjandi veðurvita *Björl.* 9₂₂.

veðurþytur (-s, -ir), m., *Stormens Tuden:* v. svo mikill, að hærra lætur í en reiðarþrumum *Björl.* 61₇.

vefa (vef, vefum; -vaf, óf, váfum, ófum; ofinn), vt., *væve.*

vefari, m., *Væver:* spunamenn og vefarar *Sm.* 69₁₄. Er eigi vefarinn opt og tíðum ekki annað en lifandi vefstaður? *Auðv.* 40₂₂. voru margir orðnir góðir vefarar *TB.* 15, 228₁₈.

véfenging (-ar), f., *Dragen i Tvivl; Indsigelse.*

véfengja (í), vt., *drage i Tvivl, göre Indsigelse imod:* þeir (ɔ: Sadúsear) vefengdu allt, sem þeir gátu *Tang* 81₂₂. Nú vefengja þeir skuld *LHA.* 3, 198₂₅.

veffræði, f., *Histologi*: Histologia, veffræði *Gr. Stf.* III₇.

vefja, f., *Svøb:* stundum er ekki annað innan í vefjunum en svart dupt og menjar af beinum *Ið. SG.* 134₈.

vefja (vef, vefjum; vafði, vöfðum; vafinn), vt., *vikle, omvikle; svøbe, indsvøbe;* v. sig 1. *klynge sig:* drengurinn vafði sig að móður sinni *Sak.* 57₁₈. — 2. *slynge sig:* vafningsplanta sú, er vex upp við það (ɔ: tréð) og vefur sig um það *Sak.* 6₂₁₅. — Skuldum vafinn *forgældet*: Sá er eigi sjálfum sér ráðandi, sem skuldum er vafinn *Sm.* 120₂₉. vafinn hættum og freistingum *omgivet af Farer og Fristelser*: First hvurt fótmál mannsins er þannig vafið hættum og freistingum *Fjöl.* 3, 1, 72₈. Honum vefst tunga um tönn *Munden gaar i Baglaas for ham.*

vefjafrœði, f., *Histologi*: 8 læk-

ningastúdentar höfðu gengið undir próf í „histologiu“ (vefjafræði) *Fk.* $^{9}/_{8}$ 93, 127c$_{29}$.

vefjarhöttur (-hattar, -hettir), m., *Turban*: Dvínæst tók blóðtöknmaðurinn hinn banvæna bíld úr vefjarhetti *(Turban)* sinum *Þús.* 1, 130$_{36}$. Vefjarhöttinn, pyngjuna og klæði B. braut hann saman 370$_{18}$.

vefjarstofa, f., *Væveri*: baðmullarspunahús og vefjarstofur *Ið.* 6, 205$_{22}$.

vefkona, f., *Væverske*: Vefkonurnar hafa optlega 19 kr. kaup á viku *Sm.* 103$_{30}$.

vefnaðarsvunta, f., *Vadmelsforklæde:* með röndótta vefnaðarsvuntu *JT. PoS.* 44$_{22}$.

vefnaður (-ar), m., 1. *Vævning:* V. t. d. mun ekki kenndur þar *Av.* 12, 117$_{30}$. Fyrrum var vefnaðurinn einungis kvennfólks vinna *TB.* 15, 228$_{7}$. — 2. *vævet Töj, Töj*: smáherðaklúta og ýmsan vefnað *Ið. SG.* 74$_{18}$.

véfrétt (-ir), f., *Orakel:* Svör þau, er presturinn gaf í nafni guðsins, nefndu menn véfrétt *(oraculum)* og svo nefndist einnig sá staður, þar sem véfréttin var gefin *PM. Ág.* 13$_{6}$. (goðin) birta þeim (ɔ: mönnunum) vilja sinn með véfréttum *Stoll* 20$_{13}$. Það lítr til véfrétta fornaldarinnar *TÞH. Eld.* 713$_{19}$.

véfréttaguð (-s, -ir), m., *Orakelgud:* Seva hinn sanni v. *Stoll* 31$_{22}$. að vera v. 49$_{16}$.

véfréttarstaður (-ar, -ir), m., *Orakelsted*: Merkasti véfréttarstaðr var bærinn Delfar *TÞH. Eld.* 713$_{22}$.

vefstaður (-ar, -ir), m., = vefstóll: Í apturkarminum var v. *Huld* 2, 54$_{22}$.

vefstóll (-s, -ar), m., *Væverstol:* jarl keypti alla vefstólana *Ið. SG.* 71$_{5}$. að 100 þúsundir vefstóla sé til í landinu 71$_{9}$. Brátt höfðu þessir vefstólar fjölgað *TB.* 15, 228$_{14}$.

vefstólsbákn, n., *kæmpemæssig Væverstol:* það hafði verið smíðað v. mikið *KJ. Uf.* 56$_{25}$.

vefur (-jar, -ir), m., *Væv:* En sjóladóttir sat að vef *Tegn. Frþ.* 5$_{9}$.

vegabót (-bœtur), f., *Istandsættelse af en Vej el. af Veje:* til vegabóta á fjallvegum *StA.* 75, 90$_{15}$.

vegabótafélag, n., *Vejforening:* þó vegabótafjelagið hafi ætlað honum það *JT. PoS.* 86$_{21}$.

vegabótagjald, n., *Vejbidrag:* Hreppsnefndirnar ráða . ., hvernig vegabótagjaldinu er varið *StA.* 75, 90$_{21}$.

vegalaus, a., *vejløs, uden Veje*: um jafnvegalaust land og Ísland er *PJ. Ns.* 71$_{10}$.

vegalengd (-ir), f., *Vejens el. Vejenes Længde; Afstand*: ef maður á að ákveða vegalengdina til staðarins B *BJ. St.* 14$_{16}$. Vegalengdin er einn af tálmum þessum *AÓ. Af.* 60$_{22}$.

vegamót, n. pl., *Sted, hvor to Veje støde sammen, Korsvej, Skillevej:* Þegar hann fór að hugsa um þessi v. á lífsleið Kjartans *ÞJ. MV.* 6$_{7}$. Víða liggja vegamót *GJ. ÍO.* 351$_{17}$.

vegarleysa, f., *Vejløshed:* það er rúmleysa, v. og endaleysa *TB.* 6, 77$_{24}$.

vegaslæmska, f., *Vejenes Daarlighed*: vegaslæmskan er engu minni torfæra *AÓ. Af.* 60$_{24}$.

vegfarandi, m., *Vandringsmand:* á öllum stöðum er jeg gestur; | enginn þekkir vegfaranda *KJ.* 200$_{17}$. Þú, vegfarandi! voðann ráð er flúa *Tegn. Frþ.* 157$_{14}$.

vegfari, m., = vegfarandi: gata

| grjóti nokkru stráð | gerir fótvissan vegfara ungan *JH.* 4$_{12}$.

vegferð (-ir), f., *Vandring*: á vorri jarðnesku vegferð *Sak.* 31$_{27}$.

vegfróður, a., *vejanlægskyndig*: v. maður norskur *StB.* 84, 115$_{20}$.

vegfræði, f., *Vejbygningskunst.*

vegfræðingur (-s, -ar), m., *Vejbygningsingeniør:* um komu vegfræðings hingað til lands frá Noregi *StB.* 84, 115$_{27}$.

veggfóður, n., *Betræk*: má eigi láta utan um hann (ɔ: reykháfinn) v., sem límt er utan á lista *LHA.* 3, 87$_{15}$. eins og ljósleitt fallegt v. *Kvbl.* 2, 76b$_{11}$.

vegg-girtur, pp., *omgivet af en Mur, befæstet*: í hinni vegg-girtu Tiryntsborg *Il.* 1, 49$_{9}$.

vegghamar (-hamars, -hamrar), m., *Klippevæg*: Eyan sjálf er eins og drángarnir v. einn *Þs.* 1, 144$_{14}$.

veggjabrjótur (-s, -ar), m., *Muromstyrter*: þú v.! *Il.* 1, 120$_{4}$.

veggjakort, n., *Væggekort*: þar er haft auk þessa mikið af veggjakortum *TUM.* 2, 43$_{12}$.

veggjalím, n., *Kalk*: það hefur þótt of dýrt að flytja þangað tigulstein og v. *LÍ.* 35$_{15}$.

veggjalús (-lýs), f., *Væggelus*: gangið þið heim að jeta v. *GT.* 62$_{2}$.

vegglag, n., *Lag af Stene i en Væg el. Mur*: sungu' í vegglög heljarkletta grjót *ST.*^{2} 56$_{12}$.

vegglím, n., = veggjalím: v., steinlím, leir *AÓ. Af.* 207$_{11}$.

veggsterkur, a., *med stærke Mure, vel befæstet*: að leggja í eyði hina veggsterku Trójuborg *Il.* 1, 6$_{28}$.

veggsvalir, f. pl., *Altan, Balkon*: er við sátum einu sinni saman á veggsvölunum á húsi hans *Ss. Íf.* 94, 131$_{11}$. Eitt kvöld í rökkrinu sátum við á veggsvölunum í Albergo di Roma *Ss. Íf.* 3, 4$_{11}$.

veggtjald, n., 1. *Betræk, Tapisseri*: (þeir) líma innan á þessa veggi dýrðleg veggtjöld úr pappír *Ið.* 3, 259$_{16}$. — 2. *Kulisse:* hann málaði veggtjöld, bjó út leiksviðið *Av.* 15, 10$_{10}$.

veglaus, a., *vejløs, uvejsom*: hann sér, að lífi sínu er hætta búin í veglausri eyðimörkinni *Ald.* 1, 49$_{10}$.

vegleiðing (-ar), f., *Vejledning*: á vorin þetta veri þjer | til vegleiðingar, Lapp *GT.* 130$_{12}$.

vegleiðsla, f., *Vejledning, Ledelse*: að geta orðið æ fullkomnari undir föðurlegri vegleiðslu hans *Myn.* 124$_{5}$.

vegleikur (-s), m., *Værdighed:* virðingin á tign og vegleik hins sanna manns *AÓ. Af.* 25$_{12}$.

vegleysa, f., *Vejløshed, uvejsomme Egne*: Jeg viða um lífsins hef vegleysu reikað *ÓS.* 53$_{28}$.

veglyndi, n., *Höjsind, Ædelmodighed:* skörúngskap, v., drenglyndi *AÓ. Af.* 25$_{19}$.

veglyndur, a., *höjsindet, ædelmodig*: ansaði hin veglynda mær *Þús.* 1, 13$_{27}$. Menn verða að vera sparsamir til þess að geta verið veglyndir *Sm.* 132$_{4}$. með sinni veglyndu fyrirhyggju *TB.* 7, 155$_{28}$.

vegna, præp. med gen., *(t. wegen), paa Grund af;* þess vegna *derfor*: má enginn gjöra svo mikið úr því, að hann þess v. gleymi tilefni og þýðingu hátíðarinnar *HGTh.* 52$_{30}$. hvers vegna *hvorfor:* þér verðið þá um leið að gefa þeim (ɔ: börnunum) í skyn, hvers v. þér hafið svo mikið við þau 53$_{11}$.

vegna (a), v. impers.; *gaa;* honum vegnar vel *det gaar ham godt; han har det godt*: Vegni ykkur sætið sem bezt! *PP. Sms.* 98$_{12}$. Nú

hugði' eg væri vegr annar, | svo v. kynni betr enn *EÓ.* 35a25.

vegryðjandi, m., *Banebryder:* vegryðjendur mentunarinnar *Ið.* 2, 159$_{20}$.

vegsama (a), vt., *forherlige:* Engan af kvinnu fæddan hefur guð eins vegsamað *HGTh.* 48$_{27}$.

vegsamlegur, a., *herlig, ophöjet, majestætisk:* Vegsamlegi Júpiter *Esóp* 87$_{6}$.

vegsömun (-samanir), f., *Forherligelse:* að Hann elski tilbeiðsluna, dýrkunina og vegsömunina sín vegna *Sw. VE.* 181$_{20}$.

vegstjarna, f., *vejledende Stjærne:* Vingarðs-menn háleitrar vísindagyðju | á vegstjörnu bendið þjer unglingsins sál *KJ.* 74$_{4}$.

vegsummerki, n., = verksummerki *Tegn paa el. Spor af et Værk, Arbejde el. Gerning:* engin v. voru sýnileg *TÞH. Dr.* 1, 2, 118$_{13}$.

vegteinagerð (-ir), f., *Fabrikation af Jærnbaneskinner:* þar er mest v. af stáli *(steel-rails) Fk.* $^{11}/_{9}$ 86, 67b$_{50}$.

vegteinn (-s, -ar), m., *Jærnbaneskinne.*

vegur (-ar, -ir), m., *Vej:* að rannsaka vegu drottins við sonu jarðarinnar *Fjöl.* 3, 1, 74$_{5}$. annars vegar — hins vegar *paa den ene — paa den anden Side:* Hann hefir þannig annarsvegar safn af siðfræðilegum grundvallarsetningum . . . og hinsvegar *Mill* 83$_{20}$. einhvern veginn *paa en el. anden Maade, af en el. anden Aarsag:* Kom kaupmaður einhvernveginn við hann *Þús.* 2, 8$_{11}$. nokkurn veginn *nogenlunde:* má nokkurnvegin hæglega sjá tvø þeirra (ɔ: túnglanna) *Urs.* 70$_{19}$.

vegvíður, a., *bredvejet, med brede Veje:* Heimsslóðin vegvíð | villti mig til sín *Sb.* 143, 2$_{3}$.

vegvís, a., *vejkyndig, i Besiddelse af lokal Kundskab:* væri einhver maður svo v., þá hefði hann ekki getað orðið það með öðru móti en að kynna sjer áður alla lögun landsins *Björl.* 99$_{9}$.

vegvísi, f., *Vejkyndighed; det Instinkt, hvorved en Hest (el. en Hund) finder Vejen:* Hestinum er vegvísin bezt gefin *Dv.* 87, 5$_{10}$.

vegvísir (-s *el.* -rs), m., *Vejviser, Vejleder:* En nú hefir þessi karfa einmitt orðið mér v. til þín *Blk.* 107$_{27}$.

veiðarfæri, n., *Fiskeredskab, Fangstredskab:* Lóðin er einkar fiskisælt v. *TB.* 4, 227$_{14}$.

veiði, f., *Fangst; Jagt.*

veiðiá (-r, -r), f., *Fiskeelv, Laxelv:* í veiðivötnum, veiðiám og árósum *AÓ. Af.* 47$_{4}$.

veiðiáhöld, n. pl., *Fiskeredskaber, Fiskeindretninger:* skulu því v. vera svo gjörð, að smálax gangi í gegnum þau *StA.* 76, 86$_{24}$.

veiðibjalla, f., *larus marinus, Svartbag. Mohr* 42$_{7}$. *Faber* 99$_{26}$. *Gr. Df.* 65$_{7}$.

veiðibrellur, f. pl., *Kneb el. Kunstgreb, som anvendes ved Fangst:* net eða v. *StA.* 76, 86$_{22}$.

veiðidýr, n. pl., *Vildt:* mesti urmull af veiðidýrum *TB.* 6, 259$_{14}$.

veiðiferð (-ir), f., *Jagt:* þú þarft ekki annað enn búast til nýrrar veiðiferðar *Þús.* 1, 8$_{19}$.

veiðiflokkur (-s, -ar), m., *Jægerskare:* Veiðiflokks í fararbroddi fögur unir drottning sér *Tegn. Frþ.* 135$_{11}$.

veiðigarður (-s, -ar), m., *Fiskegærde:* ólöglegir veiðigarðar (skulu) óhelgir *StA.* 76, 88$_{6}$.

veiðiguð (-s, -ir), m., *Jagtgud*: er Apollon ötull v. *Stoll* 48₁₈.

veiðigyðja, f., *Jagtgudinde*: á hátíð þeirri, er haldin var Artemis veiðigyðju til dýrðar *PM. Ág.* 18₂₈. Artemis v. hefir miklar mætur á skógdýrum *Stoll* 53₂₈.

veiðihorn, n., *Valdhorn*: v., klarínettur *Fisch. Ef.* 207₃₁.

veiðihundur (-s, -ar), m., *Jagthund*: Í bili því sama til hans flö | hinn vasklegi, loðni v. *Tegn. Frþ.* 96₁₇.

veiðikona, f., *Jægerinde*: Þessar veiðikonur búa í borgunum *Gefj.* 54₁₈.

veiðikúla, f., *Sugeskive*: Bera teikn á barmi þau og bringustöllum, | veiðikúlur vér sem köllum *JT.* 304₁₆.

veiðikœnn, a., *jagtkyndig*: hinn veiðikæna Skamandríus *Il.* 1, 104₂.

veiðiliðssveit (-ir), f., *Jægerkorps*: yfirmaður í veiðiliðssveitinni *Ss. Íf.* 1, 264₂.

veiðilúinn, pp., *træt af Jagt*: með höndum tengdum halur v. *KJ.* 52₁₀.

veiðilœkur (-jar, -ir), m., *Bæk, hvori der fanges Foreller*: mér verðr betra að leita mér upp veiðilæk *AÓ. Af.* 161₂₅.

veiðiskari, m., = veiðiflokkur: undan veiðiskarann ber *Tegn. Frþ.* 136₇.

veiðiskattur (-s, -ar), m., *Skat paa Fangst*: veiðiskattar, sem menn urðu að greiða fyrir lof að veiða í Nílá *Ið. SG.* 57₁₄.

veiðislot, n., *Jagtslot*: Fyrir tveim dögum komum við öll til veiðislots prinsins hér í skóginum *Blk.* 104₁₀.

veiðisæld, f., *Held med Hensyn til Fangst*: vonarummælin í kaþólskum blöðum . . lúta að eins að v. arftökumanns Pjeturs postula *Skír.* 87, 81₂₆.

veiðisæll, a., *heldig med Hensyn til Fangst*.

veiðitaska, f., *Jagttaske*: Jeg bjó mér til veiðitösku úr seglduk *Rób.* 57₄. þó mýsnar færu niður í veiðitöskuna hans *Hd.* 60b₂₆.

veiðitól, n., *Jagtredskab, Fangstredskab*: eins er varið þeirri lítilsháttar hagleiksfisn og ímiskonar veiðitólum, sem eru meðsköpuð sumum fiskitegundum *Fjöl.* 2, 2, 8₈.

veiðivagn (-s, -ar), m., *Jagtvogn*: þegar hinn konunglegi v. nálgaðist hana (ɔ: hindina) *Sak.* 5₁₄.

veiðivél (-ar), f., *Fangstredskab, Fiskeindretning*: Lax skal friðhelgur hvervetna fyrir alls konar veiðibrellum og veiðivélum *StA.* 76, 86₈.

veiðivopn, n. pl., *Jagtvaaben*: Lendir menn . . feingu þeim, er hafa vildu, bissur og veiðivopn *Fjöl.* 4, 2, 12₁₅.

veiðivörður (-varðar, -verðir), m., *Jagtopsynsmand*: Jón ljet veiðivörð sinn bíða mín á vagnstöðvunum *KJ. Uf.* 49₂₂.

veif, n., *Svingning, Vibration*; annað veifið 1. *i det ene Øjeblik*: Annað veifið þótti mér so yndæl kyrðin og einveran *Fjöl.* 1, 158₃₀. — 2. *vexelvis, af og til*: næturfrostin hjeldust við annað veifið fram undir slátt *Fjöl.* 2, 3, 40₇.

veifa, f., 1. *Vifte*: eg hafði skipað tveimur ambáttum að svala mjer um höfuð með veifum sínum *Þús.* 1, 159₈. yndisfagrar meyjar . . með veifur í höndum 3, 56₂₁. — 2. *Flag, Vimpel*: veifur blöktuðu á hverri stöng *Av.* 6, 121₉.

veifa (a), vt. med dat., *svinge*:

engill hegningarinnar veifaði þegar leyptranda sverði *Myn.* 88₁₇. (Daðí) veifaði til hans hattinum að skilnaði *TÞH. BS.* 280₁₉.

veifing (-ar), f., *(dannet som om Verbet var* eg veifi), *Svingning:* veifingar þaninna skinna *Fisch. Ef.* 202₂₀. veifingar beinna og boginna stánga 203₄.

veifingabogi, m., *Svingningsbue:* miðflóttaöfl og veifingabogar verðlagsins *AÓ. Af.* 140₁₉.

veifingadepill (-depils, -deplar), m., *centrum oscillationis, Svingningspunkt:* Í hverjum samsettum hengli er því auðsjáanlega til sá depill, sem enginn annar depill í efni hans knýr né tefur og er hann kallaður veifingadepill *Fisch. Ef.* 52₂₉.

veifingamiðja, f., = veifingadepill *Fisch. Ef.* 52₂₀.

veifingartími, m., *Svingningstid:* stund sú, sem það stendur, er köllud veifingartími eða sveifludvöl *Fisch. Ef.* 180₁₅.

veifingasveipur (-s, -ir), m., *Stansningspunkt, Knudelinje:* þá kemur annar kyrðardepill (veifingasveipur) *d* sjálfkrafa fram; fyrir þá sök liggja ekki veifingasveipir þeirra ætíð á sama stað *Fisch. Ef.* 207₁₈.

veigagóður, a., *solid:* hann hefir mætur á gömlum og veigagóðum úrum *PP. NS.* 59₉.

veigalítill, a., *mindre kraftig, svag:* þau (ɔ: hjúin) höfðu ávallt skoðað hina smávöxnu og veigalitlu konu eins og gest *Ið.* 6, 126₈. veigalitlar ástæður *svage Grunde. Av.* 21, 93₂₀.

veigamikill, a., *solid, kraftig:* forubréfin, sem veigamest og áreiðanlegust eru í alla staði *Safn* 2, 593₁₄. vellir hyljast fögrum gróðri og harla veigamiklum *Björl.* 41₁₈.

veigur (-s *el.* -ar), m., *Soliditet, Styrke, Kraft:* það var meiri veigur í vináttu þeirra en vanalega gerist *Ið.* 1, 253₄.

veikara, adv. comp., *svagere:* segir hann, að þeirra (ɔ: huldumanna) líkamir séu v. bygðir en vorir líkamir *Þs.* 1, 3₈.

veikbeygður, pp., *svagt böjet:* með hinum veikbeygðu karlkynsorðum *TB.* 9, 41₁₈.

veikburða, a. indecl., *svag, svagelig, skrøbelig:* Páll postuli, er hafði v. líkama *Auðv.* 34₁₈. þar sem sú v. kynslóð er með *Ið.* 6, 293₅. Fæstir geta verið sjer eða öðrum til gagns, sem veikir eru eða veikburða *JJ. EML.* 1₈.

veikbygður, pp., *svagt bygget, svag, skrøbelig:* að hætta sjer út á hinar œðandi öldur á svo veikbyggðum skipum *Þús.* 1, 300₈. enda væri ekki gott að hafa veikbyggða eða gamla menn til þessa starfa *KJ. Uf.* 21₈₁. Hann hafði veikbyggðan líkama *TÞH. Tíb.* 1, 54₂₁.

veiki, f., 1. *Svaghed, Skrøbelighed.* — 2. *Sygdom:* Nú hrjáir v. hold og sál *Sb.* 252, 5₁.

veikindafræði, f., *Pathologi:* v. og lækningafræði *LHA.* 3, 143₂₂.

veikindahviða, f., *Sygdomsanfald:* Þessa veikindakviðu fékk hann aptur seinna á hverjum hálfs mánaðar fresti *PP. NS.* 29₁₁.

veikindi, n. pl., *Sygdom:* enn (honum hafði) verið aptur burtu vísað sökum veikjinda *Fjöl.* 3, 1, 51₁₀. læknirunum, sem ekkert hafa gert annað enn kvelja mig í veikindum mínum *Þús.* 2, 58₁₀.

veikja (i), vt., *svække:* syndin

veikir alla þína veglegustu krapta *HGTh.* 30₃. Veikjast *blive syg:* Í þessum umsvifum veiktist hann sjálfur *Skír.* 89, 73₂₁. Margir veiktust 90, 18₁₉.

veikla (a), vt., *svække, afkræfte:* Þetta særir mjög og veiklar sómatilfinningu embættismanna *Ið.* 3, 260₅. hversu veiklandi og siðspillandi allar þær snörur og öll sú hrœsni er *Mill* 95₂₄. þeir sem herða svo að lærisveinunum við námið, að líkami þeirra veiklast *Spenc.* 113₁₀. þeir kraptar veiklast, sem *Skír.* 87, 21₂₆.

veiklaður, pp., *svækket:* v. magi *Spenc.* 112₃.

veikleiki, m., 1. *Svaghed, Skrøbelighed*: öll mannleg makt er veikleikinn sjálfur *Þús.* 1, 90₂₅. báðar þessar tilfinningar, vors veikleika og vors styrkleika *HGTh.* 36₁₂. hann, sem á lífsleiðinni var kröptugur í veikleikanum *JG. Hv.* 55₄. — 2. *Forkrænkelighed*: önnur (ɔ: leiðin) lá niðurí ánauð veikleikans *Myn.* 123₂₃.

veikleikur (-s), m., = veikleiki: er hræðast verð jeg veikleik minn *Sb.* 208, 2₃.

veiklulega, adv., *sygelig*: svo að hún (ɔ: sómatilfinningin) verður v. næm *Ið.* 3, 260₆.

veiklulegur, a., *svagelig af Udseende, svagelig*: Vessælings konan var lítil vexti, veikluleg og ófríð *PP. NS.* 39₃. gráhærður prestur, sem hafði veiklulegt en góðmannlegt og vinalegt útlit *PP. NS.* 82₅. svipurinn er vanalega heldur daufur og allopt veiklulegur *Av.* 12, 82₉.

veikl|un (-anir), f., *Svækkelse:* V. taugakerfisins er mjög almenn *JJ. EML.* 46₃. að verja fje sitt v. og heilsutjóni *Br.* 5, 68₂₀. v. líkamans *Spenc.* 112₁₁.

veikstaddur, pp., *stedt i Nød:* veikstöddum vertu' oss nærri *GT.* 41₁₇.

veikur, a., 1. *svag:* Víst er jeg veik'r að trúa *Sb.* 337, 1₁. — 2. *syg*: Berta var veik *Fjöl.* 1, 164₁. og er hann svo v. af eintómri elsku til mín? *Þús.* 2, 57₂₀. eða af því að hann verður v. *Sm.* 47₂₀.

veill, a., *usikker, mindre paalidelig*: Þótt vera kunni eitthvað veilt í hugmynd þeirri, er fræðimenn hafa gert sér um undirrót loptstrauma *Björl.* 89₁₀.

veimiltítulegur, a., 1. *af svag Legemsbygning.* — 2. *af svag Karakter:* þegar jeg var fimmtán vetra, var jeg svo veimiltítulegur, að allir fyrirlitu aumingjaskap minn *PP. Sms.* 27₂₃.

veita (í), vt. og impers., *yde, give, skaffe;* v. brauð, embætti *bortgive et Kald, et Embede;* það veitir hœgt *det er en let Sag*: Það veitti hægt að taka tvær eða þrjár hleðslur á dag *Fjöl.* 3, 2, 17₂₁. E-m veitir ekki af e-u *en har Brug for noget*: eg held að kúnum mínum veiti ekki af því *Ið.* 3, 82₂₀.

veita (í), vt. med dat., *lede*: veita vatni á engi *vande en Eng.*

veitandi, m., 1. *Yder, Meddeler*: þann, sem er Faðir, Skapari, V. *Myn.* 111₂₁.

veitihús, n., *Bevværtningssted, Værtshus, Kro*: annaðhvort stofan eða kjallarinn er hafður fyrir v. eða sölubúð *KJ. Uf.* 7₂₄. slíkar verksmiðjur syndar og eyðileggingar, sem hin íslenzku v. yfir höfuð að tala eru *Íf.* ⁹/₄ 84, 59c₄₅.

veiting (-ar), f., 1. *Ydelse; Be-*

villing; Bortgivelse: veiting embættis *Bortgivelse af et Embede.* — 2. veitingar *Beværtning*: A. og siðameistari hans þökkuðu nú bakaranum fyrir veitingarnar *Þús.* 1, 380$_{24}$. — 3. v. vatns *Afledning af Vand.*

veitingahús, n., = veitihús: hann gekk fram hjá veitingahúsi Fergúsonar *ÞJ. MV.* 22$_{27}$. Allir staðir, sem setlaðir eru til almennings-afnota, verða að vera háðir lögreglu-fyrirmælum, og sérstaklega v. *Mill* 203$_{16}$.

veitingakona, f., *Værtinde:* Hvað segið þér? mælti veitingakonan *PP. Sms.* 151$_{15}$.

veitingakrá (-r, -r), f., *Kro*: þegar hann hefði farið út af veitingakránni *Ss. Íf.* 2, 200$_{7}$.

veitingaleyfi, n., *Tilladelse til at holde Værtshus*: að svifta veitingamann veitingaleyfinu *Mill* 203$_{25}$.

veitingamaður, m., *Vært, Kroholder*: gamall v. *PP. Sms.* 100$_{18}$. *Jf.* veitingaleyfi.

veitingamenska, f., *Værtshushold:* Hafði hann feingizt við veitingamensku *JÞ. JH.* 10$_{30}$.

veitingarbréf, n., *Bestalling, Kaldsbrev*: gjöld fyrir leyfisbrjef og veitingabrjef *StA.* 74, 8$_{9}$. Landshöfðinginn gefur út veitingarbrjef þau, sem með þarf í þessu tilliti *LHA.* 3, 74$_{21}$.

veitingarbréfsgjald, n., *Bestallingsgebyr*: Veitingarbrjefagjöld falla burtu eptirleiðis *LHA.* 3, 78$_{1}$.

veitingasala, f., *Gæstigveri:* tekjur af veitingasölu *LHA.* 3, 176$_{12}$.

veitingastaður (-ar, -ir), m., *Beværtningssted, Værtshus*: verkmenn vilja eigi einungis hafa sunnudagana, heldur og mánudagana til þess að ganga um á veitingastöðum *Sm.* 32$_{24}$.

veitingavagn (-s, -ar), m., *Beværtningsvogn:* Ekki snæddum við heldur á veitingavagninum *Alm.* 85, 43$_{30}$.

veitipípa, f., *Ledningsrør*: Það mundi sannarlega þykja inndælt að hafa veitipípu í húsi sínu, er færði hreint og ilmandi loft frá Sviss í stað hins marg-neytta og gagnseyrða Parísarlofts *Ið.* 2, 86$_{20}$.

veitustokkur (-s, -ar), m., *muret Vandledning*: Rómverjar horfðu ekki í kostnaðinn að veita því (ɔ: vatninu) langar leiðir . . í veitustokkum *Ið.* 6, 178$_{6}$. undir veitustokkana voru hlaðnir háir steinbogar 178$_{8}$.

veizla, f., *Gilde, Gæstebudl; Bryllup.* og þótt þar væri hin dýrðlegasta veisla *JT. PoS.* 33$_{5}$.

veizlukostnaður (-ar), m., *Bryllupsomkostninger*: þær mæðgur hjetu að gjalda Guðmundi 6 ær loðnar og lembdar í fardögum auk veislukostnaðarins *JT. PoS.* 62$_{21}$.

vekringur (-s, -ar), m., *Pasgænger*: títt og lipurt fótatak á góðum íslenzkum vekringi *KJ. Uf.* 37$_{24}$.

vekurð, f., *Pasgang*: Sigraði Laski sérhvern hest | að sundi, v., hraða *JT.* 245$_{10}$. valhopp og skeið eða v. *PJ. Ns.* 70$_{23}$.

vél (-ar), f., 1. *Maskine:* eitt er enn þá öllum hulið, og það er með hverju móti að öll þessi aðdáanlega vjel kemst á stað *JJ. EML.* 31$_{10}$. — 2. *Svig, Bedrageri.*

Velantsurt (-ir), f., *Valeriana officinalis, hyldbladet Baldrian. BH. Grn.* 217$_{12}$. *Mohr* 153$_{16}$. *Grl.* 82$_{8}$.

vélasmiðja, f., *Maskinfabrik*: Vjelasmiðjunni stýra þrir verkvjelameistarar *TUM.* 2, 32$_{24}$.

vélasmiður (-s, -ir), m., *Maskin-*

bygger: v. einn, að nafni Eiffel *TB.* 6, 265₉.

vélbrúða, f., *Automat*: með vélbrúðum í mannslíki *Mill* 119₂₄. Hann er eins og hver önnur v. í hendi hans *Ið.* 7, 116₁₀.

velbygður, pp., *velbygget*: þeir sem áttu heima í hinni velbygðu Aþenuborg *Il.* 1, 48₂₁.

veldi, n., 1. *Magt, Herredömme.* — 2. *Potens*: Hlutfallið milli umferðartíma tveggja jarðstjarna í öðru veldi er jafnt hlutfallinu milli meðalfjarlægða þeirra í þriðja veldi *BJ. St.* 32₂₀. enn þar á móti er framkvæmi tilnefndra jafnstórra gjörenda nefnt veldi (potens) *Hemp.* 30₂₅.

veldisdrukkinn, pp., *magtberuset:* Engum kemr þar til hugar að véfengja venjunnar sönnunargildi, nema ef vera skyldi einhverjum veldisdrukknum einvaldsstjóra *Mill* 142₅.

veldissproti, m., *Scepter:* Hið heiðna Rómaveldi hafði veldissprota af járni í hendi sjer *Ald.* 2, 103₂₉.

veldisstóll (-s, -ar), m., *Trone:* Oss benda djúpir dalir | á drottins hlíðarskjól | og háir hamra salir á herrans veldisstól *Sb.* 32, 2₈.

veldisvísir (-s *el.* -rs), m., *Potensexponent*: en sú talo, sem sýnir, hversu oft grunntala á að standa sem gjörandi, er kölluð v. *Hemp.* 30₂₉.

velfarnaður (-ar), m., *Velgaaende, lykkelig Rejse:* óskar hann honum síðan velfarnaðar *Þs.* 1, 330₂₆. hann bað honum velfarnaðar *PP. Sms.* 114₂₀.

velfarnan (-ir), f., *Velfærd, Vel*: v. allra skal öllum lögum æðri vera (salus publica suprema lex esto) *Skír.* 83, 13₂₉. sjálfsforræði og v. hinnar írsku þjóðar 84, 38₈. auðrinn er v. manna og velsæld *AÓ. Af.* 149₂₄. v. og framfarir Íslands *Þj.* $^{15}/_{1}$ 86, 10c₁₁.

velferð, f., *Velfærd, Velvære.*

velferðarmál, n., *Velfærdssag, Sag af Betydning for ens Velvære*: í þessu efni, sem sannarlega er v. þjóðarinnar *Sm.* 43₈. í einhverju tímanlegu eða andlegu velferðarmáli *Mill* 55₁₇. stór v. þarf að úrskurða *TB.* 7, 144₂₂.

velferðarnefnd (-ir), f., *Velfærdskomité*: Velferðarnefndin heimtar, að mál þeirra sjeu dæmd þegar í stað *Ið.* 6, 294₂₅.

vélfræði, f., *Maskinlære, Mekanik:* svo sem efnafræði, vjelfræði *KJ. Uf.* 40₂₁.

vélfræðingur (-s, -ar), m., *Mekaniker:* Helzti vjelfræðingurinn var í þeirra hóp *KJ. Uf.* 45₂₅.

velgefinn, pp., *velbegavet*: gáfaðir og velgefnir menn af bændastétt *AÓ. Af.* 101₂₀.

velgengni, f., *Velstand, Velvære*: sæla, blessun, v. *Sw. VE.* 24₁₈. v. manna fer eigi nema að nokkru leyti eptir fjáreign þeirra *AÓ. Af.* 144₂₇.

velgerari, m., *Velgører*: samtíðamenn skildu ekki, að hann var þeirra velgjörari *Mill* 50₈.

velgerð (-ir), f., *Velgerning.*

velgerðahús, n., *mild Stiftelse*: Fyrir sparnað hans eru . . stofnuð velgjörðahús *Sm.* 132₇.

velgerðamaður, m., *Velgører*: vinar síns og velgjörðamanns *Fjöl.* 4, 2, 4₂₂. sannir velgjörðamenn fósturjarðarinnar *TB.* 7, 155₂₅.

velgerðasamur, a., *godgørende.*

velgerðasemi, f., *Godgørenhed*: Velgjörðasemi kemur frá beztu taugum hjartans *Sm.* 132₉. skuld um-

hyggjuseminnar og velgjörðaseminnar *ÓÓ. Hl.* 38₃.

velgja, f., (volgur *lunken, lun*), 1. *Lunkenhed, Lunhed.* — 2. *Kvalme, Væmmelse*: hvort hann hefur . . velgju, uppsölu, vindgang *N. Hf.* 13₂₃. það hlýtur hver maður að snúa sjer með viðbjóð og velgju frá þeim manni *FJ. NV.* 7₁₈.

velgja (í), vt., *opvarme:* hin hreinu lök skal v. áður *N. Hf.* 21₆. Eigi að láta dropa drjúpa í eyrun, skal fyrst v. þá í skeið 30₆.

vélindi, n., *Spiserør:* að aptanverðu er sterk himna, sem leggst að fremri hlið vélindisins *JJ. EML.* 69₄.

vélindisurt (-ir), f., *talictrum Alpinum, Bjærg-Frøstjærne. Grl.* 52₂₆.

velkomandaminni, n., *Velkomstskaal*: jeg verð að drekka v. gestanna *JT. PoS.* 76₁₀.

velkominn, pp., 1. *velkommen.* — 2. *som staar til Rede*: Það er velkomið, því eg veit, að eg er saklaus *PP. NS.* 67₁₂.

velkunnandi, ppræs., *kyndig*: (hann) setti útlenda menn, vitra og v. í æðstu embætti *Ið. SG.* 12₁₄.

velliðaður, a., *vel bemandet*: 25 fallbyssubátar velliðaðir eru ætlið á Nilá *Ið. SG.* 71₂₆.

vellíðun, f., *Velstand, Velvære*: Svo þið segið mér v. bróður míns *PS. Ast.* 320₁. óbrigðult merki um v. *Sm.* 108₂₄. að menn settu ekki að láta sig neinu varða góða hegðun eða v. hver annars *Mill* 151₆. velliðan, framfarir og menning hverrar þjóðar *TUM.* 1, 21₂₃.

vellingur (-s, -ar), m., *Vælling:* V. og brauð er borið á borð *Ið.* 5, 310₁₂. vatn, v., grautur *N. Hf.* 14₉. vellinga og súpur skal búa til eins og þegar soðið er yfir eldi *EB. Kf.* 13₂₅. Á sama hátt má búa til vellinga 46₃.

vellsuða, f., *Koghede*: með allri þeirri kergju er meðvitundin um eigið mentunarleysi hleypir svo fljótt í vellsuðu í vanstiltum sálum *Nöl.* $^{6}/_{1}$ 81, 109b₄₄.

velmegandi, ppræs., *velhavende, bemidlet*: hæfir skemmtun þessi best þeim, sem v. eru *Þús.* 2, 108₂₃.

velmegun, f., *Formuenhed, Velstand*: hafði hann mjög bætt v. hennar (ɔ: borgarinnar) *LLH.* 118₇. þar sem velmeganin og velgengnin er annars vegar *Br.* 2, 60₁₂.

velmetinn, pp., *agtet, anset:* dóttir velmetins kaupmanns *Ið.* 6, 208₁₄.

vélprjónaður, pp., *strikket i en Maskine*: Vélprjónuðu plöggin eru ekki þæfð *Fk.* $^{18}/_{12}$ 85, 92a₁.

velsettur, pp., *smukt anlagt, smukt bygget*: þeim er bjuggu í hinni velsettu borg Undirþebu *Il.* 1, 47₅.

velstaddur, pp., *velstaaende, velhavende:* Það er með öðrum orðum ekkert band í mannfjelaginu, sem tengir bágstadda menn og velstadda menn saman *Sm.* 35₁.

velsæla, f., *Lykke, Herlighed:* Eins og þetta sumar er nú á enda, eins á öll v. lífsins að hverfa og líða undir lok *JG. Hv.* 7₂₃.

velsæld, f., *Lykke, Velstand*: Auðrinn er velfarnan manna og v. *AÓ. Af.* 149₂₅. meðal til velsældar 149₂₅.

velsœmi, n., *Velanstændighed, Sömmelighed*: þjer hafið gert allt það, er velsæmi býður *Þús.* 2, 293₂₃. hugmynd um siðsemi, smekk og v. *Mill* 11₁₅. brot gegn v. 197₁₇. Jeg

átti að gæta fullrar lotningar og velsæmis *Ið.* 5, 349$_{22}$.

velta, f., 1. *Omsætning:* samkvæmt því, er hæfa virðist eptir árlegri veltu og arði *StA.* 77, 82$_{2}$. — 2. *Kredit:* Það gengur allt í veltu *(Credit)* fram og aptur milli kaupanda og kaupanda, seljanda og seljanda *Nøl.* $^{20}/_{1}$ 82, 74a$_{71}$.

velta (í), vt., *vælte, boltre;* v. sér í grasinu *boltre sig i Græsset.*

veltiár, n., *overmaade frugtbart Aar:* í mörg undanfarin v. *Fjöl.* 2, 3, 81$_{4}$.

veltuás (-s, -ar), m., *Drejningspunkt, Axe:* v. hennar (ɔ: vogarstangarinnar) *Fisch. Ef.* 70$_{1}$.

veltuhæð (-ir), f., *Omsætning:* Veltuhæðin („umsetningin") um árið á kauphöllinni í New-York *Sk.* $^{14}/_{2}$ 80 *(Vestan um haf* 97$_{5}$*).*

veltýgjaður, pp., *vel udrustet, i fuld Rustning:* hafði hann og með sjer fimmtíu veltygjaða riddara *Þús.* 1, 168$_{9}$.

vélunninn, pp., *frembragt ved Maskinarbejde:* þá verðr ísl. varan mýkri og hlýrri enn vélunnin vara *Fk.* $^{18}/_{10}$ 85, 91b$_{10}$.

velvegnun, f., *Velvære, Vel:* auðrinn er v. mannsins og farsæld hans *AÓ. Af.* 149$_{26}$. þannig að ríki og kirkja . . efli andlega og siðferðislega fullkomnun og velvegnan *Kt.* 2, 41$_{24}$.

velvild, f., = góðvild *Velvilje, Hengivenhed:* kemst hún (ɔ: ást vor á börnum vorum) lítið hærra en v. dýranna til þeirra afkvæmis *TB.* 7, 121$_{27}$.

velvildarsemi, f., = velvild: verðr enda ef til vill góðsemd þeirra og v. að byrði *Mill* 159$_{26}$.

velvirðing (-ar), f., *Optagen til det bedste, Tagen til Takke med:* Það er mjög fjarri því, að eg sé ánægður með þau (ɔ: orðin) og bið eg lesendur mína velvirðingar á þeim *ÓD. ÍS.* 34$_{8}$.

velþokknun, f., (þokki *Behag, Ynde), Velbehag:* þegar þessi vandlætandi heilagleiki Guðs lætur í ljósi velþóknan sína eður misþóknan *Myn.* 81$_{3}$. Nú leit in sæðsta vera með velþóknun á sitt verk *Fjöl.* 1, 104$_{20}$. auga hans hvílir á þeim með eilífri velþóknun *FP.* 6$_{26}$.

velþroskaður, pp., *fuldt udviklet:* velþroskaðar mannlegar verur *Mill* 128$_{6}$.

velæruverðugleiki, m., *Velærværdighed:* Hans velæruverðugleiki var ekki lengi að ganga milli bols og höfuðs á stjörnufræðinni *Fk.* $^{10}/_{10}$ 87, 119a$_{27}$.

velæruverðugur, a., *velærværdig:* velæruverðugu prestar og prelátar meira hlutans! *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 340$_{24}$.

vend (-ir), f., *(n.* vend), *de Striber, som dannes paa et Töj ved Rendegarnets Slyngning omkring Islætten:* svo vefa má í honum (ɔ: vefstólnum) margbreyttari vigindi (eða v., sem kallað er á Suðurlandi) *Av.* 12, 116$_{12}$.

venja, f., *Vane, Sædvane, Skik.*

venja (ven, venjum; vandi, vöndum; vaninn), vt., *vænne, øve;* vaninn *øvet:* skilningur barnsins er orðinn svo þroskaður og vaninn, að *TUM.* 2, 49$_{4}$.

venjubrigði, n. pl., *Afvigelse fra det sædvanlige:* fóstran hafði sagt henni frá hinum skyndilegu venjubrigðum verndarbaugsins *Sak.* 55$_{13}$.

venjuhelgaður, pp., *helliget af Vanen, konventionel:* þar sem hann hefir brotið bág við hið . . venjuhelgaða hirðsiðavastr *Ið.* 2, 181$_{23}$.

venjulega, adv., *sædvanlig.*

venjulegur, a., *vanlig, sædvanlig, almindelig*: að G. Ó. hafi fengið frá útlöndum vefstól, sem er fljótlegra að vefa í enn venjulegum vefstólum *Av.* 12, 116$_{11}$.

vepja, f., *vanellus cristatus, Vibe. Fjöl.* 9, 69$_{9}$. *Gr. Df.* 61$_{24}$. *Gr. Sk.* 95, 39$_{8}$.

ver, n., *Fiskeplads*: Allir eru ógiptir í verinu *GJ. ÍO.* 29$_{10}$.

ver, n., *Vaar (paa Pude el. Dyne)*: Skipta skal lökum og verum í hvert sinn er það verður vott eða óhreint *N. Hf.* 21$_{5}$.

vera, f., 1. *Dvælen paa et Sted, Ophold.* — 2. *Væsen, Natur, Beskaffenhed*: Drottinn himins og jarðar . . verður að vera bæði óskiljanlegur í veru sinni og óskiljanlegur í ráðsályktunum sínum og verkum *Myn.* 98$_{4}$. — 3. *levende Væsen*: Þegar nú eitthvurt skáld ætlar að lísa mannlegum verum *Fjöl.* 4, 1, 10$_{16}$. hin æðsta v. *det höjeste Væsen*: er þeir ætla hinni æðstu veru bústað *TB.* 6, 60$_{10}$. — 4. *Virkelighed*; í verunni, í raun og veru *i Virkeligheden*: Þó að þessi undirgefni sé nú í verunni af singirni sprottin *Mill* 12$_{24}$. (maðurinn) hugði þau (ɔ: goðin) vera til í raun og veru *Stoll* 2$_{18}$. — 5. *Hensigt*; í þeirri veru *i den Hensigt*: þá er þetta ekki gjört í þeirri veru, að vjer viljum hvetja til að hrapað sje að breytingunni *Av.* 5, 5$_{12}$. ekki eingöngu í þeirri veru, að *Fk.* $^{11}/_{9}$ 86, 66b$_{38}$.

vera (er, erum; var, vórum, vorum; verið), vi., *være, existere*; alt hið veranda *alt hvad der er til, hele Tilværelsen*: allt hið veranda kemur fram á tvennan hátt: líkamlegan og andlegan *Gr. Kv.* 72$_{17}$. vera á tíunda árinu *gaa i sit tiende Aar.* Ísinn er að myndast *Isen er under Dannelse.* Það er verið að byggja húsið *Huset er under Bygning.* Það er verið að ræða um brennivínstolli *Brændevinsbeskatningen er under Drøftelse*: Sólin er að ganga undir *Solen er ved at gaa ned.*

veraldarglaumur (-s), m., *Verdens Tummel*: og Brahma nú í blíðum draumi | bíðr fjarri veraldarglaumi *GB.* 44$_{23}$.

veraldarsaga, f., *Verdenshistorie*: Sagan (v., mannkynssaga) er æfisaga mannkynsins *PM. Ág.* 1$_{11}$.

veraldarvald, n., *verdsligt Herredömme*: uppbót þess veraldarvalds og yfirráða, er glötuð voru *Ss. Íf.* 2, 118$_{25}$.

veraldlegur, a., 1. *verdslig*: Það var vörnin gegn trúarharðstjórninni, sem kenndi mönnum að veita viðnám veraldlegri kúgun *TB.* 7, 168$_{16}$. — 2. *timelig*: væri það einungis augnamið tilveru vorrar, að vér skyldum njóta veraldlegrar sælu *Myn.* 73$_{14}$.

verandheimur (-s), m., *den objektive Verden*: Vér getum því sagt, að hér renni saman verandheimr og vitandheimr *TB.* 12, 180$_{24}$. Fyrir þessar sakir er svo kallað, að alt sé viðhverft í verandheimi 197$_{15}$.

verandi, f., *Væren*: Verandin (*τὸ ὄν, das Seyn*) . . er bundin við tvö höfuðskilyrði *TB.* 6, 62$_{23}$.

verð, n., *Værdi, Pris; Betaling.*

verða (verð, verðum; varð, urðum; orðinn), vi., *vorde, blive; ske, hændes; maatte, være nødsaget til*; nú orðið *under de nuværende Forhold, saaledes som Sagerne nu staa*: Vísindaleg skoðun getr, nú orðið, eigi annað en verið á eitt sátt um svarið upp á spurningu þessa *Dægst.* 82$_{11}$. Hvað er orðið af honum?

hvor er han bleven af? Hvað varð úr öllum loforðum hans *hvad blev der af alle hans Løfter?*

verðauki, m., *Værdiforøgelse, Prisforhöjelse, Prisstigning:* því v. heys í grasleysisárum er hið eina endrgjald heyskaparmannsins fyrir grasbrestinn *AÓ Af.* 136$_{12}$.

verðaukning (-ar), f., = verðauki: sjaldgæfnin (veldr) aftr verðaukningu *AÓ. Af.* 135$_{16}$.

verðbréf, n. pl., *Værdipapirer, Pengeeffekter*: auðseld arðberandi v. *LHA.* 3, 319$_{10}$.

verðbreyting (-ar), f., *Prisforandring:* það er sitt hvað, orsök verðbreytingar eðr upptök verðsins sjálfs *AÓ. Af.* 134$_{9}$.

verðfall, n., *Prisfald*: Framleizlan og aðflutningar aukast ár af ári, og af því leiðir vaxandi v. *Skír.* 87, 8$_{21}$.

verðfræði, f., *Værdilære*: Verðfræðin er einn af meginþáttum auðfræðinnar *AÓ. Af.* 118$_{5}$.

verðgildi, n., *Værdi:* Hinar eldri rúnar munu upphaflega vera myndaðar eptir letri á grískum eða rómverskum peningum, er fornmenn höfðu til skrauts, áðr en þeir þekktu v. þeirra *TÞH. Eld.* 701$_{34}$.

verðhæð (-ir), f., *Værdibeløb*: að afla sér jafnmikillar verðhæðar í korni *AÓ. Af.* 47$_{18}$. einn er talinn öðrum fjáðari að sama skapi sem hann á meiri v. eðr peningahæð 207$_{5}$.

verðhækk|un (-anir), f., = verðaukning.

verðlag, n., *Pris*: v. (var) víðast áþekkt og í firra *Fjöl.* 3, 2, 18$_{30}$.

verðlagsskrá (-r, -r), f., 1. *Taxt*: Vagnstjórarnir hafa v. til að fara eftir *KJ. Uf.* 20$_{17}$. — 2. *Kapitelstaxt*: hálft dagsverk eptir v. *StA.* 75, 90$_{29}$.

verðlauna (a), vt., *prisbelönne*: með því að veita fje til þess að v. beztu muni *Hd.* 141a$_{22}$.

verðleikasjóður (-s, -ir), m., *Skat af Fortjenester*: af þessum verðleikasjóði þóttist hún (ɔ: kirkjan) hafa vald til að miðla þeim, er miður væru staddir *HH. Lát.* 12$_{10}$.

verðleiknr (-s, -ar), m., 1. *Fortjeneste.* — 2. *Værdighed:* þannig munu verkmenn vorir, þegar þeir eru orðnir upplýstari, breiða verðleik yfir sín störf *TB.* 7, 161$_{4}$. — 3. *Værd*: Minnkun oss, sem höfum svo litla tilfinning fyrir verðleik náunga vors *TB.* 7, 169$_{6}$.

verðlækk|un (-anir), f., *Prisfald, Prisnedsættelse*: v. kornsins og ágóðarýrnun landyrkjumannanna *Skír.* 79, 10$_{23}$. Kemur v. þessi einkum niður á íslenzka fiskinum *Av.* 19, 193$_{16}$.

verðmark, n., *Værdigrænse*: Allr kaupeyrir hefir því tvær merkjalínur eðr tvö verðmörk, er hann aldrei fer út fyrir nema í aftökum *AÓ. Af.* 83$_{12}$.

verðmiðill (-miðils, -miðlar), m., *Betalingsmiddel:* að hafa peninga fyrir verðmiðil *Av.* 13, 19$_{9}$. Það er þegar ritað svo mikið um verðmiðla *Þj.* $^{16}/_{12}$ 85, 190a$_{40}$. seðlar landsbankans eru alveg jafngóðir og gildir v. eins og gull og silfur *Íf.* $^{26}/_{10}$ 89, 342c$_{27}$.

verðmælir (-s *el.* -rs), m., *Værdimaaler*: Forfeðr vorir gjörðu hana (ɔ: kúna) að verðmæli als varnings *AÓ. Af.* 52$_{25}$. Erfiðið er hinn óbreytanlegasti v. *Þj.* $^{23}/_{11}$ 96, 197c$_{5}$.

verðmæti, n., *Værd:* Sálmrinn hefst á fegrð náttúrunnar og v. lífsins *Fk.* $^{12}/_{5}$ 91, 75a$_{58}$.

verðmætur, a., *værdifuld:* eg á

verðmæta, fémæta hluti *AÓ. Af.* 31₂₁.

verðrýra (í), vt., *forringe en Tings Værdi:* þeir geta verðrýrt peninga lands takmarkalaust *Þj.* ²⁶/₈ 86, 50c₂₆.

verðsetja (-set, -setjum; -setti, -settum; -settur), vt., *værdsætte;* hversu hátt þessi líkneskja væri verðsett *Esóp* 96₉.

verðsetning (-ar), f., *Værdsættelse, Prisbestemmelse, Taxt:* sje útlenzka verðlagsins gjætt, þarf ekkji slíkra verðsetninga við *Fjöl.* 8, 2, 19₂₂.

verðskulda (a), vt., *fortjene:* ef allt, sem lagt er í sölurnar, fengi þegar verðskuldaðan heiður *Myn.* 88₂₇. ráðvant og guðelskandi hugarfar er aðalskilyrði þess, að foreldrarnir verðskuldi nafnið *JG. Hv.* 39₂₆.

verðskuld|un (-anir), f., *Fortjeneste:* fyrir friðþæging og v. drottins vors *HH. Lát.* 10₁₆. án allrar mannlegrar verðskuldunar *HH. Ks.* 64₉.

verðugleikur (-s), m., *Værdighed:* Skulum vér þann verðugleik | við oss skilja | at heita héðan af | helvítis furstar? *Milt. Pdm.* 33b₁.

verðung, f., *Fortjeneste:* Öðling vér ungir | iðgjöld vor biðjum | virða' ofar v. *MJ. Lm.* 62₁₉.

vergögn, n. pl., *Fiskeredskaber:* úthald og v. fiskimannsins *AÓ. Af.* 175₂₂.

verja, f., 1. *Værn:* Fjármunir þeir, sem iðju- og sparnaðarmaðurinn dregur saman, eru v. gegn örbyrgð og skorti *Sm. Hþs.* 112₁₆. — 2. pl., verjur *Armaturer:* Allan þann tilbúning eða áhöld, sem til þess þarf, kalla menn einu nafni verjur *(Armaturer) Fisch. Ef.* 345₁₂.

verja (ver, verjum; varði, vörðum; varinn), vt. med acc., *forsvare.* Med dat., *andvende, bruge:* hinar voldugu þjóðir v. jafnan stórmiklu fje af tekjum ríkjanna til framfara vísindunum *Fjöl.* 3, 2, 25₁₁. — Mikið er í eitthvað varið *noget er af stor Betydning:* Í þetta er því meira varið *Fjöl.* 3, 2, 24₉. *Formen* varið *synes ogsaa at være brugt i Stedet for* farið: mönnunum er eins v. eins og dýrunum *det forholder sig paa samme Maade med Menneskene som med Dyrene. Gr. Kv.* 71₁₈. — V. refl. verjast *forsvare sig.* Verjast allra frétta *have intet nyt at fortælle:* Jeg verst allra frjetta *JT. PoS.* 46₁₂.

verjulaus, a., *værgeløs:* viltu sofinn vega öldung, verjulausum níðast á? *Tegn. Frþ.* 138₁.

verjuleysi, n., *Værgeløshed:* hvílíkr háski þeim væri verjuleysið *TB.* 17, 21₂₁.

verk, n., *Værk, Arbejde; Gerning.* Gera að verkum *bevirke:* Efni og lögun skinnsins gjöra það einmitt að verkum, að hörundið finnur það sem við það kemur *Sw. VE.* 21₆.

verka (a), 1. vi., a) *virke, handle:* Vilinn gjörir ekkert af sjálfum sér, heldur verkar hann fyrir skilningarvitin *Sw. VE.* 204₁₀. — b) verka á *paavirke, indvirke paa:* Á þennan og margan annan hátt v. framfarir heimsins á ástand manna á Íslandi *Fróð.* ²⁶/₈ 86, 3₁₁. í öllum þeim veröldum, sem v. á augu vor og eyru *TB.* 7, 131₁₁. — 2. vt., *tilvirke:* konungr bannaði harðlega að selja öðrum en kaupmönnum ekki að eins verkaðan fisk, heldr *TB.* 4, 184₉. — 3. V. refl., eptir því sem verk-

ast vill *saaledes som det træffer sig. Myn.* 69₂.

verkafl, n., *Arbejdskraft*: Vér höfum yfirfljótanlegt handafl eða v. *AÓ. Af.* 171₁₇.

verkafólk, n., *Arbejdere*: handiðnamenn, búendur, verkafólk *TB.* 7, 157₂.

verkahringur (-s, -ar), m., *Virkekreds*: með þessari vígslu var v. hans innsiglaður *TÞH. BS.* 289₈. það (ɔ: fjelagið) hefir hvað eptir annað aukið verkahring sinn *Sm.* 108₁₇.

verkakona, f., *Arbejderske.*

verkalýður (-s), m., *Arbejderklasse:* Um sumartimann bryddi lítið sem ekki á óspektum af hálfu verkalýðsins *Skír.* 84, 67₃₀.

verkanautur (-s, -ar), m., *Arbejdsfælle:* verkfærið er í raun réttri vor bezti og ódýrasti verkanautr *AÓ. Af.* 174₇.

verkaskifti, n. pl., *Arbejdsombytning:* kaupskaprinn er eintóm v. *AÓ. Af.* 50₁₉.

verkasvæði, n., *Virkekreds:* heldur var honum fyrirhugað stærra v. *HH. Ks.* 22₉.

verkdrottinn (-drottins, -drottnar), m., *Arbejdsherre:* Allr þorri manna . . greiðir atkvæði sín eftir tilvísun stjórnarinnar, verkdrottins síns, lánardrottins eða sálusorgara *FkA.* ²⁴/₆ 90, 22a₄₀.

verkefni, n., *Opgave. Problem:* V. það sem ríkið á að leysa er það að fullkomna samfjelag allra í Guði *Kt.* 2, 41₉. að þvaðra og þvætta um verkefnin *Ið.* 6, 226₂₆.

verkeigandi, m., *Arbejdsherre*: er því verið að smástytta vinnutímann; verkeigendr sjá það fullvel sjálfir, að það er hollast fyrir þá *Fk.* ¹⁵/₇ 90, 82a₂₁.

verkeyðandi, pp., *smertestillende:* Peon reið v. smyrslum á hann *Il.* 1, 117₂₈. Peon bar þá á hann v. smyrsl 137₁₂.

verkfall, n., *Arbejdsvægring, Strejke, Skrue*: (Deyfð í verzluninni) getr stafað af styrjöldum, ófriðaróttu, verkfalli *AÓ. Af.* 73₁. verkfallið stóð til þess í júní *Skír.* 87, 73₁₁. Í Lundúnum gerðu verkmenn í skipakvíum *(docks)* v. 90, 45₂₂.

verkflog, n., *Gigt, Gigtsmerte*: á verkflogi í ellihrörnuðum limum hafa veðurspámenn tekið mark *Björl.* 3₂.

verkfræði, f., *Ingeniørvidenskab; Teknik.*

verkfræðilegur, a., *tilhørende el. overensstemmende med Ingeniørvidenskaben, teknisk*: Í ensku verkfræðilegu tímariti er og ritað um það *Ið.* 2, 75₂₂. eptir verkfræðilegum reglum *Þj.* ²⁰/₂ 91, 33a₂₂.

verkfræðingur (-s, -ar), m., *Ingeniør*: þriðja fyrirtækið, sem verkfræðingar hafa reiknað út *Fk.* ¹⁶/₁₀ 86, 76a₁₆. að fá forstöðu þeirra (ɔ: vegabótanna) í hendur verkfræðingi *Þj.* ²⁰/₂ 91, 33a₂₂.

verkfær, a., *arbejdsfør, arbejdsdygtig:* fyrir hvern verkfæran mann, 20—60 ára, greiðist hálft dagsverk eptir verðlagsskrá *StA.* 75, 90₂₂.

verkfæralaust, adv., *uden Instrumenter:* brautir stjarnanna eru svo líkar hringum, að vjer getum ekki gjört þar mun á v. *BJ. St.* 13₁₆.

verkfærasmiður (-s, -ir), m., *Instrumentmager:* þýzkan verkfærasmið *Eimr.* 2, 72₅.

verkfæri, n., *Værktöj, Redskab, Instrument*: en ætið er hann (ɔ: maðurinn) verkfæri í hendi Guðs *Myn.* 130₁₇. v. smekksins *Smagsorgan. PJ. Ns.* 25₁₅.

verkhjálp, f., *Arbejdshjælp*: Öxin

og hin verkfærin, þessar góðu vinnukonur, v. okkur og vinnuléttir *AÓ. Af.* 165₄.

verkhlýðni, f., *aktiv Lydighed*: hann lofar annars vegar v., hins vegar þolhlýðni í öllu lífi sínu *Kb.* 4, 173₃₀.

verkhygginn, a., *arbejdskyndig*: þetta fólk var miklu verkhyggnara og veðurglöggara en annað fólk *Þs.* 1, 15₈.

verkhyggni, f., *Arbejdsindsigt, Arbejdskyndighed; praktisk Forstand:* Þetta er hin sanna og fullkomna verkhygni *AÓ. Af.* 22₂₈. Verkmenn sögðu því á eftir, að ef þeir vildi réttilega meta alt, svo sem framför sína í verklægni og verkhygni, þá *Av.* 8, 136₁₁. Hagsýni og v. *Auðv.* 53₇.

verkkona, f., *Arbejderske:* verkmenn og verkkonur ganga þar opt að eiga hvert annað *Sm.* 105₁₆.

verklag, n., *Arbejdsmethode*: tók sýslumannskonan mjög eptir því (ɔ: þessu fólki) búnað og verklag *Þs.* 1, 15₈.

verklaginn, a., *som har Haandelav til Arbejde, behændig:* hún var svo verklagin og iðin *Blk.* 60₈.

verklagni, f., *Haandelav til Arbejde, Behændighed:* að læra að temja sér verkhygni og verklægni *AÓ. Af.* 22₉. eftir verklægni og tilburðum sjálfra vor 174₂.

verklaus, a., *ørkesløs, uvirksom*: þær hinar verklausu hendr *AÓ. Af.* 211₂₁.

verklega, adv., *praktisk*: Á skóla þessum eru v. kenndar margar handiðnir *KJ. Uf.* 40₂₂. Búfræði hefur sumstaðar áður verið nokkuð kennd v. *Av.* 7, 106₁₁.

verklegur, a., *praktisk*: að veita mönnum verklega leiðbeiningu í hvernig fara á með heilsuna *Sm.* 168₁₀. þá er stjörnufræðin lærð af verklegri æfingu *BM. UM.* 21₁₁.

verkléttir (-s *el.* -rs), m., *Arbejdslettelse:* hver framför, umbót og verkléttir *AÓ. Af.* 104₁₂.

verkleysi, n., *Ørkesløshed, Uvirksomhed*: Þjóðin hverfr aftr í verkleysið, aldeyfuna *Fk.* $^{19}/_{3}$ 90, 30a₁₂.

verkljóst, a. n., *saa meget Dagslys, at man kan besørge sine sædvanlige Forretninger*: þá er v. þángað til sólin er komin 6 gr. 23$^{1}/_{2}$ mín. niðurfirir sjóndeildarhring *Urs.* 179₇.

verklund, f., *Arbejdsomhed*: framtaksemi, iðni og v. *AÓ. Af.* 80₆.

verkmaður, m., *Arbejder*: Blaðið talar um baráttuna með verkmönnum og verkmeisturum *Skír.* 79, 9₁₀. seinustu árin hafa verkmenn fengið mikið kaup fyrir velflestar handiðnir *Sm.* 31₂₈.

verkmálaráðgjafi, m., *Arbejdsminister*: Baïhout, sem var v. 1886 *Skír. u. á.* 93, 48₁₄.

verkmannaflokkur (-s, -ar), m., *Arbejderklasse*: Verkmannaflokkurinn hefir eigi enn skilið til fulls, hversu fjelagsskapur er mikilsverður *Sm.* 52₁₉. hversu sparnaðarandi er lítill hjá verkmannaflokknum 69₆.

verkmannalýður (-s), m., = verkmannaflokkur: iðnaðarfólkið og verkmannalýðurinn kom þó harðast niður *Skír.* 79, 7₂₀.

verkmannamál, n., *Arbejdersag, Arbejderspörgsmaal*: til þess að ræða verkmannamálið *TUM.* 2, 30₂₀. Nú sem stendur, er verkmannamálið eitt af áhugamálunum *Sm.* 31₂₂.

verkmannastétt, f., *Arbejderstand*: svo að verkmannastjettin í

sveitunum stæði jafnfætis verkmönnum í stöðunum *Hd.* 15a44.

verkmeistari, m., *Arbejdsherre*: að samtök og samverknaður verkmanna og iðnaðarmanna gætu gert þá verkmeisturum og auðmönnum óháða *Skír.* 85, 184.

verknaðarfólk, n., *Arbejderklasse*: kenndi meira sultar og seyru meðal verknaðarfólksins *Skír.* 84, 6728.

verknaðarháttur (-háttar, -hættir), m., *Arbejdsmethode*: umbætr á verknaðarhætti *AÓ. Af.* 4510.

verknaðarlýður (-s), m., *Arbejderklasse*: hann var lengi mesta átrúnaðargoð verknaðarlýðsins *Skír.* 83, 80s.

verknaður (-ar), m., *Værk, Arbejde; Handling.*

verkrammur, a., *arbejdskraftig*: þá er v. | velti myki | Ágíasar út | á einu dægri *MJ. Lm.* 3318.

verkrof, n., *Skrue, Strejke:* verkrofin sanna þetta *Fk.* 20/7 86, 54a19.

verkrjúfandi, m., *en, som gör Skrue, Strejker*: Oft eru verkrjúfendur styrktir með fé af útlendum samkeppnisfélögum *Fk.* 20/7 86, 54a12.

verkséður, a., *praktisk*: hann var hvorki v. né hagsýnn og ráðdeildarsamur *Ið.* 6, 21010. hann var framtakssamur og v., kjörinn til þess að stjórna 234s.

verksháttur (-háttar, -hættir), m., *Virkemaade*: Iðjur eða verkshætti hugmyndalífsins má telja undir tvo höfuðflokka *BM. UM.* 9s.

verksmiðja, f., *Fabrik*: V., sem dálítill lækur, vindblær eða hitagufa kemur í hreifingu *Fjöl.* 1, 8s. þá væri og heldr engin prentsmiðja til fremr en nokkur önnur v. *AÓ. Af.* 45s. að stofnsetja stórkostlegar verksmiðjur *Sm.* 52s.

verksmiðjueigandi, m., *Fabrikejer:* Aðalarðurinn kemst í hendur verksmiðjueigandans *TUM.* 2, 30s.

verksmiðjuvinna, f., *Fabrikarbejde*: Englendingar . . hugsa vart um aðra vinnu en verksmiðjuvinnuna *Av.* 12, 118s.

verksmiðjuþorp, n., *Fabrikby:* Ef v. þetta hefir verið mjög nærri borginni, þá vex hún með tímanum út yfir það *KJ. Uf.* 39s.

verksmiður (-s, -ir), m., *Fabrikant*: verzlunarmenn og verksmiðir *LHA.* 3, 89s.

verksparnaður (-ar), m., *Arbejdsbesparelse*: það er v., en ekki verkatöf *Íf.* 19/4 82, 25b51.

verkstaðaeigandi, m., *Fabrikejer*: einhver hinn mesti v. í Yorkshire *Sm.* 697. að verkstaðaeigandinn taki nokkuð stærri hluta af ágóðanum 1021.

verkstaðavinna, f., *Fabrikarbejde:* þá er T. S. hafði gefið sig að iðnaði og verkstaðavinnu *Sm.* 1071.

verkstaður (-ar, -ir), m., *Fabrik*: Þessi maður hafði atvinnu á verkstað í Manchester *Sm.* 89s.

verkstjóri, m., *Arbejdsbestyrer:* Að verklokum lét verkstjórinn halda þeim veislu á hafsbotni *FkA.* 25/11 90, 47a44.

verkstjórn (-ir), f., *Arbejdsbestyrelse.*

verkstofa, f., 1. *Værksted:* innar í húsinu hafði hann verkstofu sína *Skír.* 84, 41s. — 2. *Laboratorium*: þegar Tycho gékk heim um kvöldið úr verkstofu sinni *Urs.* 145s.

verkstöð (-var, -var), f., *Værksted*: á enum andlegu verkstöðvum *Skír.* 83, 516. þar höfðu yfirsmiðir hafnarbyggingarinnar v. sína *FkA.* 25/11 90, 47a48.

verksvið, n., 1. *Virkekreds*: vald og v. alþingis *Av.* 6, 18₁. þar byrjaði fyrst hið eiginlega v. þeirra 119₂₀. — 2. *Forretningsomraade*: v. landshöfðingjans yfir Íslandi *StA.* 75, 4₂.

verktjón, n., *Arbejdstab*: ef metið væri til peninga allt það v. . . sem af honum (ɔ: sjúkdómnum) stafar *JJ. Sv.* 3₁₂.

verktól, n., *Værktöj, Redskab*: að vera v. undirhyggjufullra stjórnmálagarpa *TB.* 7, 152₆.

verk|un (-anir), f., 1. *Virkning*: fyrsta v. lífsins *Sw. VE.* 2₁₀. V. flóðs og fjöru er eigi alstaðar eins *ÞTh. LÍ.* 5₁₁. — 2. *Tilvirkning. Beredelse*: v. saltfiskjar *Fjöl.* 4, 3, 39₁₀. er mér ekki unnt að sjá meiri sæmdarmerki á þess konar iðjum heldur en í v. skóa og skinna *TB.* 7, 161₁₁.

verkunarsvæði, n., *Tilvirkningsplads*: var hann þegar búinn að sjá sjer út stórt v. *Av.* 19, 220₂₆.

verkveitandi, m., *Arbejdsgiver*: Það er enginn sá verkmaður, að hann hafi eigi not af því fje, sem verkveitendur hafa safnað sjer *Sm.* 102₉.

verkvél (-ar), f., *Maskine*: verkvjelarnar flýta svo fyrir vinnunni, að *Skír.* 79, 10₁₂. ef einhverr uppgötvar nýtt verkfæri eða nýja verkvél *AÓ. Af.* 89₂₀. í verksmiðjum verða starfsmennirnir nálega að verkvjelum *TUM.* 2, 30₁₄.

verkvélafræði, f., *Mekanik*: undirstöðuatriði í verkvjelafræði *StA.* 77, 126₁₂.

verkþiggjandi, m., *Arbejdstager*: öll óregla í því er ekki einungis óholl, heldr beinlínis til skaða fyrir verkþiggjanda *Fk.* ¹⁵/₇ 90, 82a₅₇.

verma (í), vt., *opvarme*.

vermihús, n., *Drivhus*.

vermireitur (-s *el.* -ar, -ir), m., *Mistbænk*: Vermireiturinn er þannig gjörður, að *Schierb. Gk.* 37₁₂. um vermireiti 32₁₇. vermireitir 34₄.

vernd, f., *Beskyttelse, Beskærmelse*.

vernda (a), vt., *beskærme, beskytte, værne om*.

verndarandi, m., *Skytsaand*: Stundum var þeim, er skírðr var, gefið nafn þess verndaranda, er hann kaus sér *TÞH. Eld.* 715₃₅. Þetta sagði verndarandinn Gúlú *Dv.* 5, 5₁₇.

verndarbréf, n., *Lejdebrev*: Lúter fjekk og verndarbrjef frá keisaranum, til þess að hann gæti verið óhultur á ferðinni *HH. Lút.* 36₁₆.

verndardýrlingur (-s, -ar), m., *Skytshelgen*: að sjá verndardýrling sinn fagurlega skrýddan *Ið.* 5, 31₃₈. Hvert land, hver borg fjekk sinn verndardýrðling *HH. Lút.* 7₄. Spánverjar telja hann því verndardýrðling sinn *HH. Ks.* 40₁₆.

verndarengill (-engils, -englar), m., *Skytsengel*: Þannig voru þeim, er skírast létu, tileinkaðir varðhaldsenglar eða verndarenglar *TÞH. Eld.* 715₃₄.

verndargripur (-s, -ir), m., *Amulet, Talisman*: Hefurðu aldrei heyrt getið um verndargripi? *Þás.* 1, 92₁₃. það er v. einn 2, 124₁₄. Unglingurinn bað um verndargrip, er gæti læknað hin illkynjuðu kaun, er þöktu líkama hans *Ið.* 3, 221₁₇.

verndarhæli, n., *Tilflugtssted*: þetta mitt verk . . mun halda áfram að vera vinaskjól og v. ástar og skyldu fyrir foreldra og börn *TB.* 7, 143₁.

verndartollur (-s, -ar), m., *Beskyttelsestold*: Þá geta meginþjóðir

Evrópu af numið tolla þá, er nefndir eru verndartollar *Ið.* 2, 73$_{18}$.

verndarvættur (-ar, -ir), f., *beskyttende Væsen, Skytsaand*: fjörðrinn blasti við bænum og faðmaði nesið eins og máttug verndarvættr *Ið.* 6, 3$_{8}$.

verpa (verp, verpum; varp, urpum; orpinn), 1. vt. med dat., *kaste.* — 2. vi., *lægge Æg*: við þessar hrislur verpur fuglinn gjarna *Av.* 4, 82$_{20}$.

verpa (i), vt. med dat., 1. *kaste.* — 2. vi., *lægge Æg*: fuglagrúinn verpir í eikunum *Myn.* 149$_{11}$. — 3. verpast *kaste sig (om Træ)*: trésmiði verpist og rifnar *Ið. SG.* 3$_{1}$.

versna (a), vi., *blive værre, forværres.*

versnun, f., *Forværrelse*: járnöldin er vesnun eiraldarinnar *Stoll* 22$_{23}$.

vertíð (-ir), f., *Fisketid*: á vertíðum við sjóinn *Þj.* $^{18}/_{12}$ 91, 241b$_{44}$.

vertíðarlok, n., *Slutningen af Fisketiden*: (ísinn) lá frá vertíðarlokum til fardaga í sundinu milli Vestmanneía og meiginlanz *Fjöl.* 2, 3, 38$_{4}$.

verujöfnuður (-jafnaðar), m., *Væsensenhed*: guðfræðingarnir í vestlægu kirkjunni og í Litlu-Asíu höllnuðust þegar frá upphafi miklu meira að veru-jöfnuði guðdómspersónanna *HH. Ks.* 189$_{30}$.

verulaus, a., *uvirkelig, irreal:* allt mundi hverfa og verða eins og reykur, staðlaust, verulaust og sibreitanlegt *Myn.* 56$_{9}$.

verulega, adv., 1. *væsenlig*: Allar stéttir eiga svo v. hagsmuni sína undir góðri stjórn, að *JÓ. Jafnr.* 17$_{6}$. Málið var eigi þar með útkljáð v. *Ell.* 11$_{30}$. — 2. *virkelig.*

verulegleikl, m., *Virkelighed*: Af þessu verður séð, að v. náttúrusólarinnar *(actualitas Solis naturalis)* er eigi af sjálfri henni *Sw. VE.* 77$_{22}$.

verulegur, a., 1. *væsenlig*: Það kemur einatt fyrir, þegar maður heldur dagbók, að maður gleymir ýmsu verulegu *Rób.* 58$_{6}$. — 2. *virkelig:* hvurt hann hefði til þess verulega köllun *Fjöl.* 2, 1, 48$_{15}$. verulegir og sannir menn *Sm.* 161$_{28}$. — 3. *egenlig:* verulegar stjörnuþokur *Urs.* 155$_{5}$. hin verulega vantrú *Myn.* 128$_{27}$. — 4. *objektiv*: þau sönnu, verulegu *(objectiv)* einkenni tímans *TB.* 6, 87$_{21}$.

veruleiki, m., = verulegleiki: Ég er hræddr um að mestu gladværðir þeirra sé fremr ytri sýn en v. *Fk.* $^{25}/_{8}$ 91, 134b$_{30}$. í stað þess veruleika, sem þau (ɔ: fjöll framtiðarinnar) hafa fyrir augum manna þar *EH. VÍ.* 7$_{26}$.

veruleikur (-s), m., = veruleiki.

verúlfr (-s, -ar), m., *Varulv*: Eptir það mátti aldrei bregða honum því að hann væri v. *TB.* 15, 176$_{5}$.

verund (-ir), f., 1. *det værende (das seiende, τὸ ὄν)*: ættir og kynkvislir hluta og verunda *TB.* 12, 195$_{1}$. — 2. *Væsen*: af öllum svarthærðum lifandi verundum eru sumar þeirra menn og sumar eru aðrar lifandi verundir *TB.* 12, 225$_{6}$.

verustaður (-ar, -ir), m., *Opholdssted*: nú er ókunnugt um verustað hans *LHA.* 3, 191$_{5}$.

verzla (a), vi., *handle, drive Handel:* við eigum að tala dönsku, so við eigum hægra með að v. við Dani *Fjöl.* 4, 1, 26$_{8}$. Fönikíumenn verzluðu bæði með varning annara þjóða og þá vöru, er þeir sjálfir höfðu búið til *PM. Ág.* 8$_{28}$.

verzlari, m., *Handelsmand:* Fyrir utan alla þessa verzlara ganga karlar og kerlingar æpandi um götunar *KJ. Uf.* 14$_{19}$.

verzl|un (-anir), f., *Handel:* verslan *NL.* 821 *u. mercatura.* verslun 306. *u. emtito og emturio.* ef þeir höguðu v. sinni eptir eðli lanzins *Fjöl.* 1, 71$_{28}$.

verzlunarborg (-ir), f., *Handelsstad:* varð hún (ɔ: Alexandría) brátt mesta v. í heimi *Ið. SG.* 14$_{8}$.

verzlunarefni, n. pl., *Handelsforhold:* fullkomið frjálsræði í öllum verzlunarefnum *Fjöl.* 3, 2, 21$_{12}$.

verzlunareinok|un (-anir), f., *Handelsmonopol:* verzlunareinokunin tók að kreppa svo að landsmönnum á 18. öld, að *JB. Rht.* 51$_{19}$.

verzlunarerindreki, m., *Konsularembedsmand:* til þess að gjöra hinum konunglegu verzlunarerindrekum í útlöndum vart við komu sína *StA.* 93, 66$_{4}$.

verzlunarfélag, n., *Handelsselskab:* hið mikla innlenda verzlunarfjelag *ÞJ. MV.* 30$_{5}$.

verzlunarferð (-ir), f., *Handelsrejse:* taka við verzlunarferðir út og suður um Eystrasalt *Nðl.* $^{29}/_{4}$ 79, 138$_{54}$.

verzlunarfloti, m., *Handelsflaade:* þeir þurfa mörg skip til að verja verzlunarflota sinn *Skir.* 89, 25$_{12}$.

verzlunarfrelsi, n., *Handelsfrihed:* hversu langt er síðan vjer Íslendingar fengum v.? *ÞJ. MV.* 30$_{17}$.

verzlunarfróður, a., *handelskyndig:* það er mjög nauðsynlegt, að verzlunarfróðr maðr sitji á þingi *Sk.* $^{24}/_{7}$ 80, 160$_{64}$. þau (ɔ: hlutafjelögin) áttu eigi kost verzlunarfróðra manna *MáÍ.* 18$_{14}$.

verzlunarfræði, f., *Handelsvidenskab. JB. Rht.* 51$_{19}$.

verzlunarfulltrúagjald, n., *Konsulatafgift:* F. það, er hingað til hefir verið krafið af dönskum verzlunarskipum *StA.* 93, 60$_{12}$.

verzlunarfulltrúamál, n. pl., *Konsulatvæsen:* lög um v. *StA.* 93, 60$_{2}$.

verzlunarfulltrúi, m., *Konsul:* verði eigi sætzt á málið fyrir milligöngu verzlunarfulltrúans *LHA.* 3, 124$_{28}$.

verzlunarháttur (-háttar, -hættir), m., *Handelsmethode:* eptir verzlunarhætti þeirra og gagnsemi fyrir landið *Fjöl.* 1, 73$_{19}$.

verzlunarhyggindi, n. pl., *Handelsspekulationer. Ið.* 3, 242$_{9}$.

verzlunarkenning, f., *Merkantilisme:* verzlunarkenningin *(Merkantilisme)* var enn í nokkrum veg *Br.* 9, 32$_{19}$.

verzlunarlega, adv., *merkantilt, med Hensyn til Handelsforholdene:* meir en helmingur landsmanna er ekki v. frjáls *Fróð.* $^{26}/_{3}$ 86, 5$_{22}$.

verzlunarlegur, a., *merkantil:* bæði af verzlunarlegum og pólitiskum ástæðum *FkA.* $^{4}/_{3}$ 90, 9a$_{40}$.

verzlunarleið (-ir), f., *Handelsvej:* að verzlunarleiðin frá Timbúktú breytist framvegis *TB.* 6, 255$_{3}$.

verzlunarlög, n. pl., *Handelslov, Handelslove, Handelslovgivning:* v. vor og verzlunarháttur bera enn allsterkan keim af einkaverzluninni fornu *AÓ. Af.* 65$_{19}$.

verzlunarmaður, m., *Handelsmand.*

verzlunarmiðill (-miðils, -miðlar), m., *Mægler:* gerði hann boð eptir öllum þeim verzlunarmiðlum, sem fengust við að selja ambáttir *Þús.* 2, 283$_{11}$.

verzlunarok, n., *Handelsaag:*

þar næst v. Hansakaupmannanna *PM. Nls.* 132₂.

verzlunarræðismaður, m., *Konsul*: utanríkis á nokkrum þeim stað, er danskur v. er skipaður *StA.* 90, 32₁₄.

verzlunarsamgöngur, f. pl., *Handelskommunikation*: Að öllum líkindum munu Uëlle og Kassai reynast seinna meir mjög svo mikilsverðar fyrir v. í Kongóríkinu *TB.* 6, 257₁₅.

verzlunarsamkeppni, f., *Handelskonkurrence:* hlaut verzlunarsamkeppnin hjá oss að byrja annars staðar en á Eyrarbakka *BM. Frt.* 25₂₀.

verzlunarsamningur (-s, -ar), m., *Handelstraktat*: að erindið hafði ekki verið annað enn gera verzlunarsamning við Afgana höfðingjann *Skír.* 79, 19₁₆. um hagfelda verzlunarsamninga 84, 81₁₆.

verzlunarskip, n., *Handelsskib*: dönsk v. *StA.* 93, 60₁₆.

verzlunarskóli, m., *Handelsskole:* Þegar sá tími kemur, er vjer stofnum sjálfir innlendan verzlunarskóla *ÞJ. MV.* 30₂₂.

verzlunarskrifstofa, f., *Handelskontor*: Í sögunni var allt reiknað út eftir því hvað það gaf af sér, eins og á verzlunarskrifstofu *BJ. EÓ.* 7₁₆.

verzlunarskýrsla, f., *Handelsberetning*: að ekki komi öll kurl til grafar í verzlunarskýrslunum *Br.* 3, 97₁₂.

verzlunarspeki, f., *Handelsvidenskab*: hér er heimspekin, stjórnspekin og verzlunarspekin allar á einum bekk *ÞJ. MV.* 29₂₅.

verzlunarstaður (-ar, -ir), m., *Handelssted:* höfðu þeir á burt með sjer . . frá verzlunarstöðunum, þar sem þeir komu, helztu jarðartegundir, steina og grös *Fjöl.* 3, 2, 22₂₂. á verzlunarstaðnum Eyri *GP. ÞS.* 11₁₇.

verzlunarstétt, f., *Handelsstand:* þessi leiðinlegi og ódrengilegi andi, er enn þá dregur alla þjóðlega sómatilfinningu og heiður úr verzlunarstjett vorri *ÞJ. MV.* 30₂₂.

verzlunarstjóri, m., *Faktor:* Jeg var . . búinn að fá loforð fyrir að verða v. *TÞH. SoÆ.* 65₁₁.

verzlunarstöð (-var, -var), f., *Handelsplads:* ef þeir fengju verzlunarstöðvar fram með bæði enum efra og neðra parti fljótsins *Skír.* 83, 65₁₁.

verzlunarþjóð (-ir), f., *Handelsnation*: að komast í samband við hina mestu v. í heimi *ÞJ. MV.* 30₂₆.

verzlunarþjónn (-s, -ar), m., *Handelsbetjent:* v. hjá stórkaupmanni nokkrum *PP. Sms.* 61₄. ekkja eptir verzlunarþjón *TÞH. SoÆ.* 21₂₄.

vesaldarlegur, a., *ussel af Udseende*: hvað vesaldarleg hún væri þessi móbrúna hryssa *Dv.* 5, 50₈.

vesaldómur (-s), m., 1. *Usselhed:* Einkum hafði T. S. sínt fram á vesaldóm bókmentanna *TB.* 12, 37₁₅. — 2. *Elendighed:* Ekkja gjaldkyrans lifir í mesta vesaldóm með börnum sínum *Ið.*. 1, 54₂₉.

vesall, a., *ussel; elendig, ulykkelig:* annar fór heim í vesalan kofa *Sm.* 95₉. Vöx af hans vörum | veslum æ líkn. *Tegn. Frþ.* 150₅.

vesallega, adv., *elendig, jammerlig.*

vesalmannlegur, a., *lav, nedrig, jammerlig*: sá ódrengilegi og vesalmannlegi hugsunarháttur, að *ÓÓ. Hv.* 17₂₂.

vesalmenni, n., *ussel Person*,

Usling: vissulega er það engum vesalmennum hent að leggja í apríl svo langt í haf norðr *TB.* 4, 211$_{24}$.

vesalmenska, f., *Usselhed:* það veldr þér vanssælu og vesalmensku *AÓ. Af.* 104$_{26}$. Beri maðurinn sanna virðingu fyrir sjálfum sjer, þá sekkur hann aldrei í djúp vesalmennsku og niðurlægingar *Sm. Hps.* 132$_{13}$.

veski, n., *Lommebog, Tegnebog:* Tók hann þá óðara . . upp úr v. sínu penna og pappírsmiða *Þús.* 1, 355$_{4}$.

vesla (a), vt., *göre ussel;* veslast upp *hensygne.*

veslingur (-s, -ar), m., *Stakkel.* veslings = vessælings, *sé* vessælingur.

vessi, m., *Vædske:* Þess vegna kepptust þeir við að ná úr líkunum öllum vessum, sem gæti vakið í þeim rotnun *Ið. SG.* 132$_{15}$. hinn úttæmdi v. skal mældur *N. Hf.* 57$_{1}$.

vestan, adv., *fra Vest, vestenfra.*

vestanblær (-jar), m., *sagte Vestenvind:* Hinn gullfleygi v. vörum upp lauk *ST.* 47$_{20}$.

vestankœla, f., *kølig Vestenvind:* Fyrrum vinhlýja vestankælu | um vanga þinn, er leið í sælu, | afbrýði sál mín ástarheit *Þús.* 1, 157$_{1}$.

Vestanmaður, m., *Amerikaner:* þakkir og sœmd í senn | sýnið þér Vestanmenn | Leifs ættar-ey *MJ. Lm.* 20$_{19}$.

vestanmegin, præp. med gen. og adv., *paa den vestlige Side, vestfor:* borgir þessar voru flestar austanmegin Jórdanar, en þó var Skýtópólis v. *LLH.* 141$_{6}$.

vestanverðr, a., *vestlig;* að vestanverðu *mod Vest:* að vestanverðu (var) Miðjarðarhafið *LLH.* 4$_{8}$.

vestanvindur (-s *el.* -ar, -ar), m., *Vestenvind:* miðbaugsvindurinn snýst úr sunnanvindi í suðvestanvind og vestanvind *Björl.* 29$_{27}$.

vestari, a. comp., *vestligere, længere mod Vest; superl.* vestastur *vestligst, længst mod Vest:* vestari miðbærinn *Av.* 20, 48$_{27}$. vestasti bærinn 48$_{26}$.

Vestgotar, m. pl., *Vestgother:* Vestgotar settust fyrst um sinn að í löndum hins aust-rómverska keisara *PM. Ág.* 105$_{24}$. Eptir það héldu Vest-Gotar burt af Ítalíu 106$_{8}$.

vesti, n., *Vest:* Hann fadir hans gaf honum fallegar bækur, kiól og v. *HF. Kv.* 1, 162$_{8}$.

vestisvasi, m., *Vestelomme:* G. stakk síðan afgánginum í vestisvasa sinn *JT. PoS.* 45$_{16}$.

vestlægur, a., *vestlig:* samgaungurnar millum Gyðínga og vestlægu þjóðanna *LLH.* 9$_{16}$. hið vestlæga rómverska ríki *PM. Ág.* 1$_{7}$.

vestnorðan, adv., = norðvestan *fra Nordvest:* blása nær árið í kring vindar þeir á v. *Björl.* 47$_{14}$. Þá er veðrið mest og er nú á v. 57$_{15}$.

vestnorðr, n., *Nordvest:* vinstra megin snýr hann sjer úr norðri í v. og vestur *Björl.* 57$_{21}$.

vestur, 1. n., *Vest.* — 2. adv., *i Vest, mod Vest.*

Vesturálfa, f., = Vesturhálfa *Amerika:* í vesturálfunni (eru) 74 milliónir *JJ. EML.* 5$_{25}$.

vesturfari, m., *en til Amerika udvandrende Person:* Menn hugðu, að íslenzkir vesturfarar mundu 'hverfa í sjóinn' *EH. VÍ.* 6$_{22}$.

vesturferð (-ir), f., *Udvandring til Amerika:* hvernig hafa vestrferðirnar lánazt? *EH. VÍ.* 7$_{15}$.

Vesturheimseyjar, f. pl., *Vestindien:* eru þess dæmi, að vikuraska og reykur úr eldgosum í Vest-

urheimseyjum . . hefir borizt hátt í lopti langar leiðir *Björl.* 39₇.

vesturheimskur, a., *amerikansk*: einhverjum vesturheimskum skilningi *Íf.* ¹⁴/₆ 90, 190c₅₄. í „Aldamótum" íslensku prestanna vesturheimsku *Fk.* ²⁰/₉ 92, 150b₂₃.

Vesturheimur (-s), m., *Amerika:* er líklegast að V. hefði verið ófundinn mörgum árum lengur, ef *Björl.* 34₂₃.

vesturheimingur (-s, -ar), m., *den vestlige Halvdel.*

vesturhimin (-s), m., *den vestlige Himmel*: samt er hana (ɔ: Venus) stundum að sjá á vesturhimni *Urs.* 80₇. stjarnan lækkar aptur á vesturhimni *BJ. St.* 3₃.

vesturhlið, f., *Vestside*: þegar sól skín á það (ɔ: stjörnuhúsið) og v. þess *Urs.* 168₂.

vesturhluti, m., *den vestlige Del*: Inn í vesturhluta norðurstrandarinnar skerast margir langir firðir *LÍ.* 16₆.

Vestur-Íslendingur (-s, -ar), m., *en i Amerika boende Islænder*: um þá sjálfa Vestur-Íslendingana *EH. VÍ.* 5₃₀.

vesturjaðar (-jaðars, -jaðrar), m., *Vestkant:* að vesturjaðri Norðurálfu *Björl.* 32₁₇.

vesturleið (-ir), f., *Vej el. Rejse mod Vest*: er þeir Kólúmbus voru á v. yfir Atlanzhaf *Björl.* 34₁₇.

vesturstraumur (-s, -ar), m., *det vestlige Havs Bølger*: Býr ekkert víf hjá vesturstraumi, | sem væntir þinnar komu hljóð *KJ.* 121₂₅.

vesturströnd (-strandar, -strendur *el.* -strandir), f., *Vestkyst:* á vesturströndum álfunnar *Björl.* 33₂.

vesturumdæmi, n., *Vestamt:* að því leyti er snertir vesturumdæmið *StA.* 76, 48₃.

vesturþjóð (-ir), f., *vestlig Nation*: að komast í vinfengi við vesturþjóðirnar *PM. Ág.* 256₁₉. að spilla á milli vesturþjóðanna *Sktr.* 85, 103₁₀.

vesælingur, a., = vesalingur: hvað áttu þeir að geta sannað vesælingar? *Fjöl.* 4, 1, 20₂₃. vesælingr, *stakkels, kan bruges som første Sammensætningsled*: þá tók eg vesælings hundinn *Fjöl.* 1, 159₇.

vesæll, a., = vesall: Í þessum vesælu hjeröðum var óteljandi sægur öldúngis að þrotum kominn *Fjöl.* 2, 2, 22₆.

vetfang, n., *Öjeblik*: til að geta látið að vilja mínum í því vetfángi sem er að líða *Myn.* 3₁₁. ekkert v. þvíliks tíma *TB.* 6, 82₁₀. ekki gat núið horfið af sjálfu sér á því vetfangi, meðan það sjálft var nú 84₂₃.

vetni, n., *Hydrogenium, Brint. JJ. DO.* 46b.

vetrarafli, m., *Udbyttet af Vinterfiskeriet*: V. ágætr við Ísafjarðardjúp *TB.* 4, 224₂₃.

vetrarbeit (-ir), f., *Vintergræsgang:* hvurnig til hagar í hverjum stað með vetrarbeit og sumarhaga *Fjöl.* 2, 3, 36₂₃. að menn eiga so mikið undir vetrarbeit og útigaungu 5, 1, 33₂₃.

vetrarbraut (-ir), f., *Mælkevejen (via lactea)*: það er vetrarbrautin *Urs.* 139₂₆. V. er saman sett | af sólkerfa milliónum *BG. Nj.* 43₁. Sem þá mest er sildum af | í söltum þorska lautum, | alt eins morar uppheims haf | ótal vetrarbrautum 57₄.

vetrarfar, n., *Vinterens Beskaffenhed*: var því útipeningur . ., eins og vetrarfarið sjálft, harla ólíkur því, sem hina næstu vetur að undanförnu *Fjöl.* 3, 2, 17₁₁.

vetrarforði, m., *Vinterforraad*: ad geymast til vetrar-forda *HF. Kv.* 1, 78₁₁. eins og ávegstir fjárins eru þá dreignir saman til vetrarforða mönnunum *Fjöl.* 3, 2, 9₈. hvers vegna hún hefði safnað sjer vetrarforða *Sm.* 1₁₀.

vetrargriðastaður (-ar, -ir), m., *Vinterasyl*: Jarðeplin sjálf eru hans (ɔ: sveppsins) einasti v. *Eimr.* 2, 134₂₃.

vetrarharðindi, n. pl., *Vinterens Strenghed, streng Vinter*: voru optast nær fullkomin v. *Fjöl.* 3, 2, 17₇.

vetrarharka, f., *stærk, Vinterkulde*: sniðrinn og vetrarharkan *HF. Kv.* 2₈.

vetrarkuldi, m., *Vinterkulde*: sumarhitinn mundi drepa oss jafnt sem vetrarkuldinn *JJ. EML.* 33₈.

vetrarkveld, n., *Vinteraften*: Á hinum löngu vetrarkvöldum lesa menn gamlar sögur *LÍ.* 81₂₅.

vetrarlega, f., *Vinterophold, Overvintren*: bannaði hann þá utanríkismönnum næsta ár allar vetrarlegur *TB.* 4, 178₈.

vetrarlilja, f., *pyrola, Vintergrön. Grl.* 41₁₆.

vetrarmánuður (-mánaðar, -mánuðir), m., *Vintermaaned*: þrjá seinustu vetrarmánuðina *Fjöl.* 3, 2, 5₁₇. á haust- og vetrarmánuðunum *Iðn.* 3, 128₁₃.

vetrarnæðingur (-s, -ar), m., *kold Vintervind*; þess vegna tekur mann svo mjög úti í þurrum vetrarnæðingi *Björl.* 26₂₇.

vetrarríkur, a., *δυσχείμερος som lider af Vinterens Kulde og Barskhed, „vinterlig barsk"*: hinir hergjörnu Perebar, er sett höfðu bygð sína í kring um hina vetrarríku Dódónu *Il.* 1, 56₁₃.

vetrarselur (-s, -ir), m., *phoca grypus, halichoerus, Graasæl. Gr. Df.* 45₂₆.

vetrarsnær (-var), m., *Vintersne*: eg visið er lauf og v. | sér víða slær | um lofðungs fölnaða lokka *Tegn. Frþ.* 36₁₈.

vetrarsólhvörf, n. pl., *Vintersolhværv*: nyrðst á landinu kemur sól ekki upp í viku um v. *LÍ.* 28₁₀. þegar jörðin er komin aptur miðja vegu til vetrarsólhvarfa *BJ. St.* 37₁₁.

vetrarstormur (-s, -ar), m., *Vinterstorm*: (grönin) spurði hana, hvort hún myndi nú líka eftir vetrarstormunum *Iðn.* 1, 85₉.

vetrarvertíð (-ir), f., *Fisketiden om Vinteren (i Mods. til Fisketiden om Foraaret el. Fisketiden om Efteraaret)*: á vetrarvertíðinni *Fjöl.* 3, 2, 17₁₉. fiskaðist vel syðra fyrri part vetrarvertíðar *TB.* 4, 224₄.

vetur (-rar; *pl.* **vetur, vetra, vetrum**), m., *Vinter. Anomale Former, nom. pl.* vetrar: Ofan á þetta bættist óáran og harðir vetrar *ÞTh. LfsÍ.* 1, 111₁₀. *Acc. pl. med den efterhængte Artikel* veturnar *i Stedet for* veturna: þá bætist það kaupmönnunum, sem eru hér á veturnar, aptur upp með því móti, að *Fjöl.* 1, 76₁₄.

veturkveld, n., *Vinteraften*: hvar er betra' að una enn | úti' á veturkvöldin? *SB. LSm.* 1, 7₂₁.

veturvertíð (-ir), f., = vetrarvertíð: Veturvertíðar-hlutir voru ámóta í flestum veiðistöðum *Fjöl.* 2, 3, 41₂₃.

vezír (-rs, -rar), m., *Vesir*: Andaðist v. þessi fyrir fáum dögum *Þús.* 1, 221₉. að taka við tign hins framliðna vezírs 221₁₃.

víða, adv., *vidt og bredt, paa mange Steder*; víðast hvar *paa de allerfleste Steder. Björl.* 40₂₁.

viða (a), vt. med dat.; v. e-u að sér *forsyne sig med noget:* Hann hyggur, að lánið sje í því fólgið, að eiga, v. að sjer og láta aðra þjóna sjer *HD. MiH.* 31₂₃. vér biðum eptir mönnum, sem vér höfðum sent til að viða að mat *Skír.* 90, 10₉.

viðarbolur (-s, -ir), m., *Træstamme:* (áin) bar með sér stórgrýti og stóra viðarboli *Ið.* 2, 167₂₆.

viðarbútur (-s, -ar), m., *Træstump:* eins og áin flutti á braut viðarbúta og staura *StN.* 2, 6₁₀.

viðarkol, n. pl., *Trækul:* að gjöra til viðarkola *Ið.* 4, 20₂₇.

viðarull, f., *Bomuld:* Fyrir hans daga óx engin v. í Egiptalandi *Ið. SG.* 59₁. A. fann þá í bauknum gullbaug vafinn í v. *PS. Ast.* 285₉.

viðarullarvefstaður (-ar, -ir), m., *Bomuldsvæveri:* til að eignast hlutabrjef í pappírsverkstöðum, viðarullarvefstöðum og kolanámum *Sm.* 57₂₅.

víðátta, f., *Vidde, Udstrækning, Dimension:* að hugsa um Guð í sambandi við rúm er að hugsa um víðáttu náttúrunnar *Sw. VE.* 6₁₁. Í mælingu flata ræður sú meginregla að margfalda saman þær tvær víðáttur, sem skapa flötinn *HB. Fl.* 37₁₆.

víðáttumikill, a., *vidtstrakt, vidtløftig, vidtomfattende, vidtrækkende:* síðan taka við víðáttumiklar heiðar *ÞTh. LÍ.* 12₁₈. (þeir) létu það (ɔ: landið) vera svo víðáttumikið sem þeim líkaði *Maur.* 43₅. gömlu hraunin hafa verið töluvert víðáttumeiri í byggðinni *Av.* 19, 77₁₄. um 1100 hafa þau (ɔ: lögin) verið orðin mjög svo mörg og víðáttumikil *FJ. BÍ.* 1, 73₉.

viðaukagrein (-ir *el.* -ar), f., *Tillægsparagraf, Tillægsbestemmelse:* Viðaukagreinir *LHA.* 3, 211₂₂.

viðauki, m., *Tillæg, Tilføjelse:* Breytingar á reglugjörðinni og viðaukar við hana skulu gjörðir *LHA.* 3, 93₁. með nokkrum fáum viðaukum *Safn* 2, 609₁₂.

víðavangur (-s), m., *aaben Mark:* kongssonur, kongsdóttir og börn þeirra stóðu allt í einu á víðavangi *Þús.* 1, 117₉. Þeir sofa úti á víðavangi og svo deyja þeir *Gefj.* 48₂₉.

viðbára, f., *ugrundet Undskyldning, Udflugt:* E. . . hafði ýmsar viðbárur *Skír.* 89, 74₂.

viðbein, n., *Nögleben:* Viðbeinin eru tvenn *PJ. Ns.* 79₄.

viðbendi, n., *Vedbende:* hverra líkansúlur | limgu v. | orpnar eru *BT.* 238₁₉. fylgdi hann mér að gröf einni, er stóð á svartur kross, sem v. vafði sig upp með *Rób.* 110₂.

viðbjóðslega, adv., *modbydelig, afskyelig:* af því hann var v. ljótur *Ið.* 1, 244₉.

viðbjóðslegur, a., *modbydelig, afskyelig:* þeir komu þeim á viðbjóðsligasta blótskap *LLH.* 5₁₆. af því verður sannleikurinn v. *Sw. VE.* 129₁₇. Hann dó í viðbjóðslegu fangelsi *HH. Ks.* 94₈.

viðbjóður (-s), m., *Modbydelighed, Afsky:* hafði hann hreinan viðbjóð fyrir henni *Þús.* 1, 107₂. sorg og gleði, v. og hatur *JG. Hv.* 67₁₆.

viðbót (-bœtur), f., 1. *Tilføjelse, Tillæg:* Ein af þessum viðbótum var það, að menn settu að tilbiðja dýrðlinga *Tang* 158₁₁. — 2. *Mantisse:* Tugabrotin í lógaritmunum eru nefnd v. *(mantisse) Hemp.* 41₆.

viðbreytni, f., *Opførsel imod,*

Forhold til: í v. þeirrar stéttar manna hvorra við aðra *Mill* 12₁₂. í innbyrðis v. manna 132₁₇. v. hans við aðra 152₁₀.

viðbrigði, n., *Forandring; g. pl.* viðbrigða *bruges som adv., overordenlig*: sagt er, að hann kvæði og sýngi viðbrigða vel *Ps.* 1, 350₂₂.

viðbrigðinn, a., *pirrelig, nervøs:* hann er orðinn sæði uppstökkr og v. *Fk.* $^{11}/_{12}$ 86, 91b₄₃.

viðbúð, f., *Omgang med*: í v. og viðskiptum mannanna *JG. Hv.* 78₂₂.

viðbúðarsamband, n., *personligt Forhold*: samningar, er snerta v. einstaklinga *Mill* 207₁₂.

viðbúinn, pp., *forberedt paa, rede til*: til að styrkja orðin á móti þeim efasemdum, sem ætið eru viðbúnar að mæla í móti *Myn.* 34₇.

viðburðaríkur, a., *rig paa Begivenheder*: Svissland er sjaldan viðburðaríkt *Skír.* 76, 88₁₀.

viðburður (-ar, -ir), m., 1. *Begivenhed, Tildragelse:* þá eru ótölulegir viðburðir, sem depra aptur fyrir honum (ɔ: manninum) þessa birtu *JG. Hv.* 14₁₆. — 2. *Fænomen:* þetta, að steinninn eða líkaminn dettur, kalla menn í eðlisfræðinni náttúruviðburð *(Naturphænomen)* eða einungis viðburð *(Phænomen) Fisch. Ef.* 8₁₂. — 3. *pl.*, viðburðir *Bestræbelser:* að allt sé komið undir viðburðum hans (ɔ: mannsins) sjálfs *HGTh.* 120₇. hann hefur krýnt starfa vorn eptir vorum viðburðum að bjarga oss *JG. Hv.* 6₇.

viðbœtir (-s *el.* -rs), m., *Tillæg*: þeir trúa eigi að eins á helgi kóransins, heldur og á viðbætir við hann, er heitir s u n n a *PJ. Ns.* 39₂₃.

viðdvöl (-dvalar, -dvalir), f., *Ophold*: Eptir skamma v. lét hún búast af stað heimleiðis *Saw.* 11₁.

viðeigandi, ppræs., *passende til, svarende til; passende:* að þeir hafi fengið æfingu og lærdóm v. starfi sínu *TUM.* 1, 35₅. að láta það (ɔ: uppeldið) fá v. stefnu fyrir almenning 48₈.

viðerni, n., *Vidde, Udstrækning:* Rúmmálsfræði er vísindagrein um rúmstærðir eða myndir og v. í rúminu *Hemp.* 48₄.

viðernislaus, a., *udstrækningsløs:* punktur er v. *Hemp.* 48₁₂.

viðfaðmur, a., *omfangsrig, vidtstrakt:* hin viðfaðma alheimsverslun *AÓ. Af.* 44₂₂.

viðfangsefni, n., *Opgave, Problem*: í inum miklu viðfangsefnum í lífsins framkvæmdum *Mill* 97₁. eins og ríkið getr neyðzt til að taka að sér ýmisleg þau störf, sem vera settu v. hlutafélaganna 214₁₀.

viðfeðmur, a., = viðfaðmur: svo viðsæ og viðfeðm er sameinnin *TB.* 12, 183₂₇.

viðfeldinn, a., 1. *behagelig*: Þessi orð fóru hjónanna á milli á v. hátt *PS. Ast.* 262₁₆. v. málrómur *PP. NS.* 46₁₂. — 2. *behagelig i Omgang, omgængelig*: að hann hafi verið hinn viðfeldnasti og kurteisasti maður *Sw. VE.* xi₂. ræðinn maðr og mjög v. *Alm.* 85, 44₂₂.

viðfleygur, a., *vidtflyvende, vidtstrakt:* viðfleyg sjónin hugar *BG. Nj.* 108₂.

viðfræging (-ar), f., *Forherligelse*: til viðfrægingar | verka sinna *Milt. Pdm.* 5b₂.

viðfrægja (i), vt., *berömme, forherlige*: til þess að v. fornöld vora *Fjöl.* 4, 3, 51₂₂. Almátt, speki og elsku þá | allt mitt líf v. má *Sb.* 71, 5₈.

viðfrægur, a., *vidtberömt*: viðfrægstur Washington *MJ. Lm.* 20$_{14}$.

viðgangast (-gengst, -göngumst; -gekst, -gengumst), v. refl., *ske, tildrage sig, finde Sted*: Lætur þú v., að eg deyji svívirðilegum og kvalafullum dauða? *Þús.* 1, 386$_{20}$. Karl vildi eigi láta slíkt v. *PM. Ág.* 113$_{18}$. þveraftók hann að láta það v., að breytt væri móti lögum í atkvæðagreiðslunni *Ið.* 6, 267$_{9}$.

viðgangur (-s), m., *Fremvæxt, Udvikling; Fremgang, Fremme*: má þakka honum viðgang þann, er það mál hefir hlotið á Englandi *Skír.* 74, 58$_{27}$. vald hinna nýju drottna á Íslandi . . fékk viðgang af því, að *Maur.* 109$_{18}$. viðlíka sterk orð um vöxt og viðgang kristninnar *HH. Ks.* 81$_{17}$.

viðhafa (-hef, -höfum; -hafði, -höfðum; -hafður), vt., *anvende, bruge*: D. viðhafði þessa aðferð *Ið.* 7, 106$_{30}$. að v. aldrei önnur orð *JG. Hv.* 101$_{21}$. Hún viðhefur allt aðra aðferð *Ald.* 2, 122$_{8}$.

viðhafnarlaus, a., *pragtløs, simpel*: Þar er ekki annað að sjá en þessi viðhafnarlausu borð og bekki *PS. Ast.* 226$_{12}$.

viðhafnarlaust, adv., *uden Pragt*: fór giptingin fram v. *Þús.* 2, 51$_{22}$.

viðhafnarlegur, a., *affekteret*: hann kom aptur með viðhafnarlegri alvörugefni *Þús.* 2, 59$_{6}$.

viðhafnarleysi, n., *Pragtløshed, Simpelhed*: lítilfjörleg prjónuð axlabönd, sem gefa ljósa hugmynd um v. og sparsemi þessa ríkismanns *Sm.* 153$_{18}$.

viðhafnarlítill, a., *temmelig simpel, ukunstlet*: Víða eru aðrar líkhvelfingar miklu viðhafnarminni *(langt mindre prægtige, langt simplere)* en þessar *Ið. SG.* 139$_{17}$. einfalt og viðhafnarlítið brjef *Fjöl.* 4, 2, 23$_{22}$.

viðhafnarmikill, a., *prægtig, luxuriøs; anselig*: dýrðleg og viðhafnarmikil viðtaka *Skír.* 79, 94$_{18}$. að hafa fötin svo viðhafnarmikil sem auðið er *Sm.* 115$_{4}$. viðhafnarmiklar útfarir 130$_{27}$. að útförin sje gjörð nokkuð viðhafnarmeiri *LHA.* 3, 108$_{22}$.

viðhafnarvörur, f. pl., *Luxusartikler*: í viðhafnarvörum, kaffi, brennivíni *Fjöl.* 4, 3, 38$_{7}$.

viðhald, n., 1. *Vedligeholdelse*: í stað árlegs viðhalds *AÓ. Af.* 187$_{9}$. Svo sem nú hefir verið getið, er blóðið v. líkamans *PJ. Ns.* 19$_{20}$. — 2. *Overholdelse*: að því leyti er snertir v. á góðri reglu *LHA.* 3, 138$_{25}$.

viðhalda (-held, -höldum; -hélt, -héldum), vt. med dat., *vedligeholde*: Himin og jörð boða hinn almáttuga, sem eylíflega skapar, viðheldur og stjórnar *Myn.* 61$_{19}$. Heimurinn stendur, af því máttur Guðs viðheldur honum 101$_{21}$. hann viðheldur öllum hlutum 126$_{17}$. (Misserisgyðjurnar) viðhéldu hinni reglubundnu skipun náttúrunnar *Stoll* 80$_{8}$.

viðhaldari, m., *Vedligeholder*: ef menn eigi hugsaði sér einn Guð skapara og viðhaldara alheimsins *Sw. VE.* 13$_{26}$.

viðhaldskostnaður (-ar), m., *Vedligeholdelsesomkostninger*: Getum vér kallað annan þeirra frumkostnað eða stofnkostnað, en hinn viðhaldskostnað eða árskostnað *AÓ. Af.* 177$_{2}$.

viðhvarf, n., *Relation. TB.* 12, 240$_{27}$.

viðhverfing (-ar), f., *Konversion (i Logiken)*: Aðferð þessi er kölluð

v. með neikvæði eðr gagnstæði *TB.* 12, 233$_{19}$.

viðhverfur, a., *relativ*: hinum lægri, óalgjöru, viðhverfu *(relativu)* réttindum manns fylgja aftr viðhverfar skyldur *Fróð.* $^{1}/_{8}$ 86, 358$_{79}$. mannlegt vit er kallað viðhverft sökum þess eðlis síns, er þegar var getið *TB.* 12, 197$_{17}$.

viðhöfn, f., 1. *Pragt, Luxus*: undraðist eg stórum v. þá, er lýsti sjer þar í öllu *Þús.* 2, 120$_{4}$. — 2. *Højtidelighed:* þær (ɔ: giptingarnar) fram fóru án helgisiða og viðhafnar *Sak.* 63$_{22}$.

víðigrœnn, a., *bevoxet med grönt Vidjekrat*: Frægðarsunna fögur þér upp renni, | fyr sem skein á víðigræna hlíð *JT.* 3$_{18}$.

víðihrísla, f., *Vidjebusk:* Víðihrislurnar standa mjög þjett *Av.* 18, 32$_{10}$.

víðir (-s *el.* -rs), m., *salix, Pil. BH. Grn.* 223$_{5}$. *Grl.* 88$_{21}$.

víðitág (-ar), f., *Vidjegren*: tók hann körfuna og reið í hana öðrumegin nafn Amelíu úr víðirtágum *Blk.* 21$_{30}$.

víðka (a), 1. vt., *udvide*: til að v. löggjafarsvið ríkisþingsins *Fróð.* $^{25}/_{1}$ 86, 319$_{28}$. — 2. vi., *udvides:* ofur-smágjörvar pípur, sem smámsaman v. og stækka *JJ. EML.* 91$_{4}$.

viðkeppandi, m., *Konkurrent:* slík vottorð settu engin önnur forréttindi eða hagsmuni að veita neinum manni fram yfir aðra viðkeppendr *Mill* 217$_{20}$.

viðkeppni, f., *Konkurrence*: hin frakkneska viðkepni hefir fjarskalega mikla þýðingu fyrir verzlun með íslenzkan fisk á aðalmarkaði hans Spáni *Þj.* $^{18}/_{6}$ 85, 95a$_{52}$.

viðkoma, f., 1. *Berøring:* með viðkomunni eðr snertingunni *TB.* 12, 179$_{2}$. — 2. *Tilvæxt.*

viðkomanda, ger. n.; ekki er v. *det nytter ikke at foreslaa el. udtale Ønske om*: Baunirnar voru maðkaðar, enn ekki var viðkomandi, að þær væri feldar í verði *Ið.* 3, 89$_{18}$.

viðkunnanlegur, a., *behagelig, hyggelig*: aðgreina hið viðkunnanlega frá hinu óviðkunnanlega *Myn.* 155$_{14}$. P. kynntist brátt þessum framtakssama og viðkunnanlega manni *Ið.* 6, 224$_{30}$. fór lanzlagið að verða dálitið viðkunnanlegra *Fjöl.* 1, 150$_{30}$. Hjer er að sönnu alt viðhafnarlítið, enn ef til vill eins viðkunnanlegt, eins og í baðstofunum í sveitinni *JT. PoS.* 134$_{14}$.

viðkunnanleikur (-s), m., *Behagelighed, Hygge, Hyggelighed.*

víðkunnur, a., *vidtberömt:* hinn víðkunni vísindamaður Huxley *Skír.* 91, 60$_{18}$.

viðkvæmni, f., 1. *Ömfindtlighed, Irritabilitet:* það sem veldur því að hreifing komi á taugarnar nefnum vjer hvöt, og eðli tauganna að geta tekið móti þessum hvötum nefnum vjer v. *JJ. EML.* 45$_{17}$. — 2. *Ömhed*: tryggð og v. kærleikans *Myn.* 182$_{1}$. vottur hinnar einlægu elsku minnar og móðurlegu v. *Blk.* 117$_{30}$. — 3. *Følsomhed, Sentimentalitet*: Viðkvæmnin ríkir allmjög hjá honum, en hann fer svo vel með hana, að hún kemur að eins fram sem næm og blíð tilfinning *TB.* 2, 182$_{15}$.

viðkvæmur, a., 1. *irritabel, ömfindtlig, ömtaalig*: í henni (ɔ: leðurhúðinni) eru tilfinningartaugarnar og er hún því mjög viðkvæm *JJ. EML.* 55$_{25}$. á þunnri og mjög viðkvæmri húð koma opt af heitum

bökstrum smáblöðrur *N. Hf.* 36₂₂. — 2. *öm, ömfølende:* Hann talaði við Maríu eins og v. faðir *Blk.* 138₁. viðkvæma ást *Ald.* 1, 4₁₂. — 3. *følsom, sentimental.*

viðkynnilegur, a., *behagelig i Omgang, omgængelig:* einstaklega v. *Nöl.* ¹⁹/₈ 79, 111₂₁. inn viðkynnilegasti maðr *Fk.* ²⁷/₇ 85, 53a₄₅. Á heimili sínu var Napóleon v. og blátt áfram *Ið.* 3, 289₂₀.

viðkynning, f., *Bekendtskab med, Omgang med:* þeir (ɔ: leikarnir) fengu mönnum umtalsefni og viðkynningar *Fjöl.* 1, 2₅. annar fælist fyrir hinns viðkynningu 146₁₀. allir sem nutu hans viðkinningar 2, 3, 56₁₆.

viðkönnun (-kannanir), f., *Erkendelse:* skilur hann við það . . lifandi v., er hafi gagntekið alla veru mannsins *Ið.* 6, 275₂₂.

viðlaga, f., 1. *Reserve:* Vér getum haft milión manns til viðlögu *Skír.* 89, 15₂₅. — 2. *pl.* viðlögur *paakommende Tilfælde:* á hægri hönd forseta sat sá, er embættis hans skyldi gæta í viðlögum *LLH.* 69₁₆. Að Anams konungur hafi viljað eiga hann (ɔ: Sinlandskeisara) að í viðlögum *Skír.* 84, 61₂₂.

viðlagasjóður (-s, -ir), m., *Reservefond:* að safna fje í viðlagasjóði handa verkmönnum *Skír.* 87, 92₅. nokkurs konar v., er hann getur gripið til *Auðv.* 90₂₁.

viðlátinn, pp., 1. *som har Tid til noget:* Braid var ekki v. þá í svipinn *Ið.* 7, 111₄. — 2. *belavet paa noget:* Stjórnin kvaðst ekki vegna kostnaðar vera viðlátin að senda herskipin *TB.* 4, 218₃.

viðlaus, a., *fraskilt, afsondret:* Þegar hálsinn þrýtur, er viðlaust dálítið fell *Av.* 19, 136₂₂.

viðleitni, f., *Bestræbelse:* við þann starfa kyntist hann veikri v. bindindismannanna *BJ. Bfr.* 106₂.

víðlendur, a., *vidtstrakt:* Graslendið á eyrunum milli kvíslanna er mjög víðlent *Av.* 20, 80₁₈.

víðlesinn, pp., 1. *læst af mange, meget udbredt:* Hann stýrði með snilld einhverju hinu bezta og víðlesnasta blaði í Ameríku *Auðv.* 80₂. — 2. *belæst:* hafa fáir verið svo víðlesnir sem hann *ÞTh. LfsÍ.* 2, 74₁₉.

víðlíka, adv., *omtrent paa samme Maade, omtrent i samme Grad:* Prestar og prófastur eru í jöfnu áliti hjá almúga og eru optast nær v. vel að sjer *Fjöl.* 1, 41₁₁.

víðlíka, a. indecl., *af lignende Beskaffenhed, lignende:* hvur nauðsin þeim er á v. ráðstöfun og fyrir norðan *Fjöl.* 3, 2, 5₂₇. Norðari líkneskjan er v. að vexti *Ið. SG.* 172₁₂.

víðlit, n., 1. *Öjekast:* í fyrsta viðliti *ÞR.* 48₂₁. — 2. *Blik:* Henni er mesta skapraun, að þjer skulið ekki virða hana víðlits *Þús.* 2, 91₂₁. að þú hefir eitthvað, sem slíkur konungur vildi virða víðlits 3, 113₄. — 3. *Mulighed:* nýjar fundningar hafa gert þessa gullöflun svo ódýra, sem áður var ekkert v. *(kunde ikke være Tale om)* að eiga neitt við *Þj.* ²³/₁₀ 96, 198a₅₅.

viðloða, a. indecl., *vedhængende, følgende med, som opholder sig paa et Sted:* af því hann var þar leingst v., er hann kallaður Sels-Móri *Þs.* 1, 378₂₂. Móri var þar leingst v. 380₁₆.

viðloðandi, ppræs., = viðloða: Draugur þessi var um lánga tíma v. á Seli *Þs.* 1, 389₂₁.

viðloð|un (-anir), f., *Vedhæn-*

gen, Adhæsion: viðloðan fastra líkama *Fisch. Ef.* 18₂₀.

viðloðunarafl, n., *Adhæsionskraft:* Á feitum líkama hrín vatnið ekki, þ. e. viðloðunaraflið getur þar ekki notið sín *Fisch. Ef.* 19₈.

viðmeti, n., *Tilmad:* höfðu menn olíu þar sem hvervetna í austurlöndum til viðmetis *LLH.* 95₂₆. *EB. Kf.* 54₁.

viðmiðaður, pp., *relativ:* þá er kallað, að reynt sé á hina viðmiðuðu *(relativ)* samloðan *Fisch. Ef.* 14₃₁.

viðmót, n., *Væsen, Omgang;* vera þægilegur í viðmóti *have et behageligt Væsen:* Sú elskan, sem þér sýnið þeim í daglegu viðmóti *HGTh.* 53₃₁.

viðmótsblíða, f., *Behagelighed i Omgang, Venlighed, Forekommenhed:* óx mjer hugur af kurteisi hennar, ljúfmensku, viðmóts blíðu og sætleika máls hennar *Þús.* 1, 206₂₀.

viðmótsblíður, a., *behagelig i Omgang, venlig, elskværdig, forekommende:* hógvær, v., þægilegur í andsvörum *JG. Hv.* 100₅. Ef sjerðu mey, sem finnst þjer fríð | og fremur þykir viðmótsblíð *KJ.* 236₄.

viðmótsþýður, a., = viðmótsblíður: viðvikalipur, v. *KJ.* 236₄.

viðmótsgóður, a., = viðmótsblíður: Það er heimtað af þeim (ɔ: konunum) að þær séu glaðar og viðmótsgóðar *ÓÓ. Hl.* 41₁.

viðnám, n., 1. *Modstand:* veita v. *sætte sig til Modværge.* — 2. *Reaktion:* (hlutirnir) veita hreyfingum vorum og vöðvakrafti vorum v. *(reagere imod) TB.* 12, 178₃₁. — 3. *Ophold, Tilhold:* Það leit nú út eins og friður og ánægja hefði loksins fengið stöðugt v. hjá okkur *PP. NS.* 64₈.

viðnámseigind (-ir), f., *reagerende Egenskab:* þessar og þvílíkar eigindir hlutanna getum vér kallað viðnámseigindir þeirra *TB.* 12, 178₂₀.

viðnámslaust, adv., *uden Modstand:* Hafði portum borgarinnar verið upp lokið v. *Þús.* 1, 199₂₃.

viðra (a), vt., 1. *lufte, udlufte:* enn fremur er nauðsynlegt að v. opt rúmfötin *JJ. EML.* 71₈. v. sig *lufte sig.* — 2. v. upp *oplive, muntre:* til þess að v. hana dálítið upp *PS. Ast.* 384₄.

viðráðanlegur, a., *föjelig, medgörlig:* (hann) varð miklu stilltari og viðráðanlegri *PP. Sms.* 88₂₃.

viðreisn, f., *Oprejsning:* og veikum styrk og vörn oss ljer | og v. þeim er falla *Sb.* 3, 2₄.

viðréttíng (-ar), f., *Opkomst:* mundum við úr því fá meira aðgjört, er landinu horfði til viðréttíngar *Fjöl.* 1, 76₈.

viðsjáll, a., (sjá við e-m *vogte sig for en) som man maa vogte sig for; listig, snu; farlig:* V. þótti bændum hann í kaupum *JT. PoS.* 75₅. á þeim viðsjálu umbrotatímum *PM. Ág.* 284₂₃.

viðsjálsgripur (-s, -ir), m., *Ting el. Person, som man maa vogte sig for:* Þorsteinn prestr er sagður v. *TÞH. BS.* 87₁₀.

viðsjárverður, a., 1. *som bör skys:* Þess vegna eru sindirnar svo viðsjárverðar *Fjöl.* 3, 1, 71₁₄. — 2. *betænkelig:* kenning þessi er þó viðsjárverð *Eimr.* 2, 42₃₁.

viðskeyti, n., *Suffix. Wimm. FM.* 92b₁₈.

viðskeyttur, pp., *efterhængt, enklitisk:* beygingunn með viðskeyttum greini (kallar hann) samsetta *TB.* 9, 40₂₀. viðskeytti greinirinn 16, 236₈.

viðskiftabók (-bœkur), f., *Kontrabog, Afregningsbog:* nú glatast viðskiptabók *LHA.* 3, 319$_{25}$. þá er skipstjóri ræður mann á skip með sjer, skal hann fá honum viðskiptabók *StA.* 90, 38$_{8}$.

viðskiftalíf, n., *det sociale Liv, Samfundsliv:* afnám margra fjötra, sem . . vóru viðskiftalífinu til tálma *FkA.* $^{24}/_{6}$ 90, 21$_{a30}$.

viðskiftamaður, m., *Kunde, Handelskunde:* og svo reiknaði hann af hverjum viðskiptamanni, sem hann gat komið því við *GP. ÞS.* 4$_{7}$. viðskiptamönnum fækkaði enn meir 9$_{8}$.

viðskiftameðal, n., *Byttemiddel:* Enn eru til nokkrar skrælingja þjóðgreinir, er eigi þekkja þetta viðskiptameðal *Nf.* $^{15}/_{11}$ 81, 6b$_{27}$.

viðskiftatraust, n., *Kredit:* v. óx á marköðunum *Ss. Íf.* 2, 129$_{25}$.

viðskiftavinur (-ar, -ir), m., = viðskiftamaður: Gjaltu engu hjúi þínu eðr viðskiftavin eftir verðleikum *AÓ. Af.* 27$_{16}$.

viðskifti, n. pl., *gjensidigt Forhold, Vexelvirkning, Mellemværende:* til þess að auka lánstraustið og tryggja öll viðskifti manna *AÓ. Af.* 27$_{9}$. v. loptmagna *Björl.* 19$_{26}$.

viðskiftilegur, a., *ombyttelig, som kan udvexles:* viðskiftilegar athafnir *AÓ. Af.* 14$_{8}$. vinnan ein er viðskiftileg 40$_{12}$. Verðið er hlutfall tveggja viðskiftilegra fyrirhafnarsamra nytsemda 116$_{27}$.

viðskilnaður (-ar), m., 1. *Afsked:* til sorglegs viðskilnaðar *Myn.* 134$_{12}$. — 2. *Bortgang, Død:* skalt þú fara að búa þig undir rósaman viðskilnað *Þús.* 1, 351$_{21}$.

víðskygn, a., *vidtskuende:* Hún fann hinn víðskygna Kronusson *Il.* 1, 22$_{9}$. hinn víðskygni Seifur 112$_{17}$.

viðstaða, f., *Stansning, Ophold.*

viðstaddur, pp., *tilstedeværende, nærværende:* Kona mín, sem var viðstödd, espaðist af þessum brjóstgæðum *Þús.* 1, 29$_{27}$. öllum þeim, er viðstaddir voru *Tang* 149$_{20}$. Alkibíades var eigi v. *PM. Ág.* 40$_{22}$.

viðstöðulaus, a., *ustanselig, uafbrudt:* Jarðlífið er v. flutningur til dauðans *JG. Hv.* 53$_{11}$.

viðstöðulaust, adv., 1. *ustanselig, uden Stansning:* hljóp hann síðan v., þangað til hann kom í hinn opinbera grafreit *Þús.* 1, 353$_{22}$. þeir gengu v. það sem eptir var dagsins 2, 161$_{11}$. — 2. *ufortøvet, strax:* embættið skuluð þjer fá viðstöðulaust *PP. Sms.* 110$_{14}$.

viðstöðulítið, adv., *uden stor Modstand:* Her Englendinga hélt því v. inn í landið um þrjá vegu *Þj.* $^{26}/_{3}$ 79, 34b$_{5}$.

víðsýni, n., *vid Udsigt:* er þar v. mikit *LLH.* 120$_{15}$. hann gleðst þar við það himneska víðsýnið *HGTh.* 40$_{8}$. upphafning til andlegs víðsýnis *TB.* 7, 119$_{22}$.

víðsæi, n., *vidtskuende Blik, Langsynethed; Synskreds:* vísindin auka víðsæi vort meir og meir *Skír.* 83, 76$_{27}$. v. sálar þinnar *Ið.* 6, 208$_{20}$.

víðsær (-jan), a., *vidtskuende:* svo víðsæ og víðfeðm er sameinnin *TB.* 12, 183$_{27}$.

viðtafarlaust, adv., *ufortøvet:* Vezirinn hlýðnaðist skipun hans v. *Þús.* 3, 21$_{31}$.

viðtaka, f., *Modtagelse.*

viðtakandi, m., *Modtager:* vér erum eingöngu viðtakendr eigindanna *TB.* 12, 178$_{22}$.

viðtal, n., *Samtale.*

viðtalsleyfi, n., *Tilladelse til at tale med en, Audiens:* Til merkis um hið mikla alveldi sitt tóku páfarnir upp að . . láta þá kyssa á

fót sinn, er þeir veittu v. *HH. Lát.* 18$_{12}$.

viðtekinn, pp., *vedtaget, antaget:* Mest mein er þeim unnið, sem ekki víkja frá því í skoðunum sínum, sem alment er viðtekið *Mill* 69$_{1}$. viðteknar grundvallarsetningar 70$_{15}$. nokkur af inum viðteknu skoðunum 71$_{22}$.

viðtæki, n. *el.* f., *Omfang, Udstrækning, Rækkevidde:* Viðtæki umsagnar gefa menn alment engan gaum í ræðum og ritum *TB.* 12, 216$_{31}$. v. andans *Eimr.* 2, 210$_{36}$.

viðtækilega, adv., *udførlig:* Forstjóri veðrfræðisstofnunarinnar í Vín hefir nú einnig ritað viðtækilega um þetta efni *Fk* $^{19}/_{5}$ 91, 79a$_{47}$.

viðtækur, a., *vidtomfattende, vidtrækkende, vidtstrakt:* viðtæk sjón *Auðv.* 52$_{11}$. hans djúpsæju og viðtæku hugsanir *Ið.* 6, 238$_{36}$. Norðurlandaþjóðir hafa átt mjög sómasamlegan þátt í þessari viðtæku og mikilsverðu samvinnu flestra þjóða *Björl.* 97$_{25}$. viðtækara verk *TB.* 7, 111$_{7}$. hversu viðtæk kennslan skyldi vera 11, 205$_{29}$.

viðtöf (-tafar, -tafir), f., *Standsning el. kort Ophold paa et Sted:* hún hafði v. þar sem voru helgir langastaðir *Saw.* 10$_{1}$.

viðtökugler, n., *Objektivglas:* fírra glerið sem snúið er við því er sjá þarf heitir viðtökugler *Urs.* 160$_{5}$. Neðsta glerið, sem næst er líkamanum, kalla menn v. *Fisch. Ef.* 321$_{27}$.

viðtökusalur (-ar, -ir), m., *Audiensgemak, Audiensværelse:* Um miðdegisbil leiddi drottningin oss í viðtökusalinn *Ið. SG.* 106$_{7}$.

viðtökuseðill (-seðils, -seðlar), m., *Modtagelsesbevis, Recepisse:* Nú glatast v. *LHA.* 3, 319$_{24}$.

viðunandi, ppræs., (una við e-ð *være tilfreds med noget), tilfredsstillende.*

viðunanlega, adv., *paa en tilfredsstillende Maade, taalelig:* að rækja v. skyldur sínar í lífinu *Mill* 211$_{25}$. að geta lifað v. án þess að vinna *Sm.* 146$_{17}$.

viðunanlegur, a., *tilfredsstillende:* viðunanleg verzlun *Fjöl.* 2, 3, 43$_{14}$. viðunanlegt lögmál *AÓ. Af.* 129$_{21}$. að gefa Pólverjum viðunanlega stjórnarskrá *PM. Ág.* 250$_{22}$.

viður (-ar, -ir), m., *Ved, Tømmer; Træ. Acc. pl.* viðu *og* viði: sjálfur tegldi hann viðu alla *JT. PoS.* 146$_{18}$.

viðureign (-ir), f., *Sammenstød, Kamp; Konflikt, Kollision:* Nú urðu margar viðureignir . . með frönskum mönnum og Tongkingsbúum *Skir.* 84, 60$_{36}$. er sannleik og villu lendir í v. saman *Mill* 33$_{27}$.

viðurgerningur (-s), m., *Behandling, Pleje (med Hens. til Kost og Klæder), Forplejning:* (hann) kvartaði um illan viðurgjörning *JT.* 256$_{15}$. að hún bæri mikið í mat og annan viðurgjörning á heimilinu *GP. ÞS.* 10$_{11}$.

viðurhaldari, m., = viðhaldari: v. allra hluta *Myn.* 113$_{10}$.

viðurhlutamikill, a., *(sandsynligvis Forvanskning af* viðurlitamikill), *betænkelig:* Þetta þótti honum nú viðurhlutamikið að gera í miðju talinu *PS. Ast.* 239$_{2}$. nú geta þeir oft með öruggri von ráðið til ískurðar þar sem áður var viðurhlutamikið að telja menn á það *Þvf. Alm.* 88, 44$_{9}$. það virðist því viðurhlutamikið að hafna alveg þeim upplýsingum, sem fornsögur vorar gefa um þetta efni *TB.* 10, 93$_{22}$.

viðurkenna (i), vt., *erkende, anerkende, godkende; tilstaa*: og er því fremur skylda vor allra að viðurkenna atorku hans í máli þessu *Ell.* 10₉.

viðurkenning, f., *Tilstaaelse*: skulu póstembættismenn láta í tje skriflega viðurkenningu *StA.* 75, 88₁₁, verður ekki krafizt viðurkenningar 88₁₅.

viðurkenningarverður, a., *anerkendelsesværdig*: þau (ɔ: stakkaskiptin) eru eigi síður viðurkenningarverð fyrir það, þótt *Íf.* ²²/₂ 90, 61c₄.

viðurkensl, n. pl., *Genkendelse*: Vér berum kensl, eðr réttara, viðrkensl, á hlutina *TB.* 12, 184₂₅.

viðurlífisábyrgð (-ir), f., *Livsforsikring*: v. á elliárum *Skír.* 87, 91₂₃.

viðurstygð (-ir), f., 1. *Vederstyggelighed.* — 2. *vederstyggelig, modbydelig Person*: þegar eg horfi á rakarann þarna, viðurstyggðina þá *Þús.* 2, 53₁.

viðurtækilegur, a., *modtagelig for*: sumir menn, sem eru mjög viðurtækilegir „svæfingarinnblástri" *Ið.* 7, 110₂₃. það er talsverður munur á því hvað viðurtækilegir menn eru 112₈.

viðurtækileikur (-s), m., *Modtagelighed*: meiri viðrtækileik fyrir sannleikann *Fk.* ¹²/₅ 91, 75b₄₄.

viðurvist (-ir), f., *Nærværelse, Tilstedeværelse*: karlinn með hindina hjelt þannig sögunni áfram í viðurvist andans *Þús.* 1, 31₁₃.

viðurværi, n., *Udkomme, Underhold*: til að leita sér vinnu og viðurværis *Blk.* 9₁₇. sjer og vandamönnum sínum til viðurværis og nauðsynja *LHA.* 3, 176₂₅.

viðurværilegur, a., = viðunanlegur: Ef Póllendingurinn á að fá viðurværilega atvinnu . ., þá verður hann að ganga af trú sinni *Skír.* 79, 108₂₃.

viðvaningur (-s, -ar), m., *Begynder*, (venja e-n við e-ð *vænne en til noget, øve en i noget)*: líkt og vitur vægir mann | viðvaningi menta *BG.* 126₄. þeim hættir við að hnappsitja, þessum viðvaninga greyjum *PS. Ast.* 77₂₀. Viðvaningar gera sjer far um að *Ið.* 2, 58₂₀. viðvaningar í prjedikunariþróttinni *Ald.* 1, 142₂₀.

viðvik, n., 1. *Vending til den ene Side*; v. tunglsins *Maanens Libration*: Þessa breitingu kallum vjer v. tunglsins *(Libration) Urs.* 45₈. — 2. *Gerning, Værk, Bedrift*: þökkuðu honum allir vel fyrir viðvikið *Þs.* 1, 88₉.

viðvikalipur (-ran), a., *forekommende, høflig*: við hana' í orði vertu bliður, | vinalegur, ei þó um of, | v., viðmótsþýður *KJ.* 236₄.

viðvíkja (-vík, -víkjum; -veik *el.* -vék, -víkum; -víkinn), 1. vt. med dat., *vedrøre, angaa*: þær greinir, sem v. Íslandi *Fjöl.* 2, 3, 45₂₄. — 2. v. impers., *angaa*: hvað Tíðindunum sérilagi viðvíkur *Fjöl.* 1, 7₂.

viðvíkjandi, præp. med dat., *angaaende*: v. dyggðinni mun eg kenna þjer nokkur heilræði *Þús.* 1, 351₂₃. v. uppsölu verður hún að vita, hve opt köstin koma fyrir *N. Hf.* 14₁₃.

viðvíkjandi, ppræs., *angaaende*; er v. = viðvíkur *angaar*: þetta, sem nú hefi eg talad, er manneskiunni sjálfri v. *HF. Kv.* 1, 15₁₈.

viðvíkjanlegur, a., *eftergivende, böjelig, foranderlig*: svo viðvíkjanlig | er vera þeirra *Milt. Pdm.* 13a₇.

viðvæningur (-s, -ar), m., = við-

vaningur: einn giærir útleggingu handa vidvæningum *HF. Kv.* 1, xix18.

viðværilegur, a., = viðurværilegur: fann eg engan viðværilegann stað *Þús.* 1, 204s. eg veit af stað, þarsem viðværilegra er enn hjer 2, 16110.

viðvörun (-varanir), f., *Advarsel*: í gjegn ráðleggjingu og v. samvizku sinnar *Fjöl* 3, 1, 7127. til viðvörunar og fyrirmyndar *FP.* 10226.

viðvörunarkall, n., *Anskrig*: að hefja upp v. *LHA.* 3, 935.

viðþol, n., *Udholden;* hafa ekki v. *kunne ikke holde det ud:* öfundarmaðurinn hafði ekki v. *Þús.* 1, 21625. þótt hann valla hefði v. fyrir ástarlöngun 3, 12018. Sjúklingurinn hefir ekkert v. *Patienten lider af voldsomme Smerter.*

víf, n., *Kvinde*: mitt elskaða v. eins og vorblómið ung *ÓS.* 481.

vífilengjur, f. pl., *Omsvøb, Udflugter:* Engar v., herra minn! talið þjer hreint og beint *PP. Sms.* 172s. Eptir langa vafninga og v. lagði hinn aldraði maður loksins nauðugur völdin niður *Skír.* 88, 36s. þá gátu engin mótmæli eða v. komið fram *Av.* 15, 929.

vífinn, a., *kvindegal*: vífinn jöfr | en vitr mjök *Mult. Pdm.* 13b14.

víg, n., 1. *Drab.* — 2. *Kamp.*

vígaguð (-s, -ir), m., *Kampgud, Krigsgud:* jafnmaki hins mannskæða vígaguðs *Il.* 1, 5221.

vígahnöttur (-hnattar, -hnettir), m., *Ildkugle, Meteor:* þó halastjörnur og stjörnuhröp og vígahnettir leiki um geiminn *Fisch. Ef.* 51. rafmagnaðir vígahnettir *Björl.* 6110.

vígamannlegur, a., *krigersk af Udseende, martialsk*: hinir vígamannlegu synir Akkea *Il.* 1, 8419.

vígbúinn, pp., *kampfærdig, rustet til Kamp, slagfærdig*: að safna liði og hafa (það) vígbúið *PM. Ág.* 223s0. að hafa vígbúið herlið 256s4. þegar hann ekur v. á hervagni sínum til orustu *Stoll* 67s2.

vígbúnaður (-ar), m., *Krigsrustning*: þó eru þeir á glóðum með vígbúnað *Skír.* 78, 4s9. Er þá vígbúnaðinum hætt? *Ít.* 1/2 90, 37as0.

vígfimi, f., *Vaabenfærdighed:* til þess að prófa afl og v. hvor annars *ÞR.* 41s. að temja sjer íþróttir og v. *Ld.* 6, 89s0.

vígfæri, n., *Kampdygtighed*: Hjer var líka vígfæri borið saman, einkum að því er snerti reglufestu og herhlýðni *Skír.* 87, 61s7.

víggarður (-s, -ar), m., *Vold, Forskansning*: voru þó víggarðarnir ei svo ramgjörvir, að *LLH.* 106s2.

víggirða (1), vt., *befæste, forskanse*: hlutu þeir að v. borgina að nýju *LLH.* 106s1. því landamæri Frakka eru svo ramlega víggirt *Skír.* 89, 7s8.

víggirðing (-ar), f., *Skanse, Forskansning*: þungvopnaða liðinu (var ætlað) að rífa niður víggirðingar þeirra *TB.* 5, 216s. að víggirðingar og allt, er til herbúnaðar heyrir, væri sem bezt úr garði gjört *Skír.* 89, 41s8.

vígi, n., *Sted med Hens. til Kampstilling*: þar var v. gott og betra fyrir einn að verjast enn þrjá að sækja *JT. PoS.* 63s2.

vígindi, n. pl., 1. = vend. — 2. *Struktur*: steinar þeir, sem eru í efstu jarðskorpunni, eru mjög mismunandi bæði að hörku og vígindum eða samsetningu *StN.* 2, 48s6.

vígja (1), vt., *vie, indvie.*

vígkœnn, a., *kampkyndig, krigskyndig.*

vígkœnska, f., *Kampkyndighed, Krigskyndighed*: eins og hann var öðrum fremri að vígkænsku *PP. Sms.* 124₈.

víglega, adv., *med truende Blik*: örninn leit v. niður á smáfuglana *BJ. BoG.* 10₁₁.

vígólmur, a., *rasende i Kamp*: þar mundi hinn vígólmi Ares látizt hafa *Il.* 117₁₈.

vígskip, n., *Krigsskib*: að leggja v. fram til að verja bæinn áhlaupi *Skír.* 55, 11₉.

vígsnar, a., *kampsnar, kampøvet*: þar sem lá ferðbúið fley | og fullskipað vígsnörum drengjum *Tegn. Frþ.* 25₁₈.

vígstaur (-rs, -rar), m., *Palisade*: voru þeir (ɔ: borgarveggirnir) settir vígstaurum *HO.* 7, 31₈.

vígsterkur, a., *kampstærk, tapper*: viðfrægstur Washington, | v. frelsisson *MJ. Lm.* 20₁₅.

vígstöð (-var, -var), f., *Kampplads*: áður enn hann hvarf af þeirri v. *Skír.* 84, 74₁₂. Fyrir þá sök kvaðst hann hafa valið einmitt þess ar vígstöðvar *TB.* 5, 216₃₀.

vígsvæði, n., *Kampplads*: Vígsvæðið varð hið sama og fyr *Skír.* 85, 41₁₅.

vigt, f., *Vægt*: borgaði hann honum alltaf fullt verð fyrir þá (ɔ: silfurdiskana) eptir vikt *Þús.* 3, 108₂₇. póstkvittunarbók, sem ritað er í nafn móttökumanns sendingarinnar, verð hennar og vikt *StA.* 75, 88₁₃.

vigta (a), 1. vt., *veje*: Hjer er nýviðtekin sú regla að vikta allt fje *Þj.* $^{24}/_{1}$ 90, 14a₃₃. — 2. vi. *el.* t., *have en vis Vægt*: sauði, sem v. um og yfir 150 puud *Br.* 3, 108₁₂.

vigtarmaður, m., *Vejer*: vigtarmaðurinn vestra þar | verst skemmdi í mér tennurnar *JT.* 258₇.

vigt|un (-anir), f., *Vejning*: og fram fer þá seinasta viktunin *Þj.* $^{24}/_{1}$ 90, 14b₁₁.

vigtönn (-tannar, -tennur), f., *Rovtand, Huggetand*: vigtennurnar eru opt mikið stærri *PJ. Ns.* 58₉. tvær langar vigtennur 55₂₅.

vigur (-rs, -rar), m., *(i Oldsproget f.), Spyd (Sværd?)*: og vigri Skuld er veifði | með vigum tamri mund *KJ.* 78₄.

vígvanur, a., *kampøvet*: Tyrkir höfðu mikinn og vígvanan her *Skír.* 81, 123₁₇.

vígþróttur (-ar), m., *Kampkraft, Kampdygtighed*: V. þjóðanna fer vaxandi ár frá ári *Skír.* 73, 4₂₁. Englendingar höfðu að vísu sýnt hreysti sína og vígþrótt 85, 48₂₄.

vík (-ur, -ur), f., *Vig, lille Bugt*.

vika, f., *Uge*.

vikapiltur (-s, -ar), m., *Gangerpilt, Løbedreng*: það eru vikapiltar, sem hýma við götuhorn *KJ. Uf.* 23₂₂.

víkinglegur, a., *seende ud som en Viking, martialsk*: karlmannlegastr og víkinglegastr allra þingmanna *Fk.* $^{12}/_{11}$ 86, 81a₃₀.

víkingslíf, n., *Vikingsliv*: og líkt og blóðgur skuggi veik hans v. *Tegn. Frþ.* 163₂₇.

víkingur (-s, -ar), m., *Viking, Søræver*.

vikivaki, m., 1. *Slags Bal el. Dans*: náttúran stigr vikivaka *EÓ.* 33b₂₃. var þessari hinni sömu stúlku boðið til vikivakans *Þs.* 1, 225₁₀. að hún setti skartföt, er sambyði slíkum skemtifundi, sem vikivakar voru á fyrri dögum 225₁₂. — 2. *Dansevise, Folkevise, Kæmpevise*:

Á hann mikið að þakka Berggreen, er vakti hjá honum tilfinningu fyrir þjóðkvæðum og vikivökum *Skír.* 91, 54₂₈.

víkja (**vík, víkjum; veik, vék, vikum; vikinn**), 1. vi., a) *vige.* — b) *flytte, drage til et nyt Opholdssted:* 1811 veik jeg frá Reinivöllum *Fjöl.* 3, 1, 49₁. — 2. vt. med dat.; v. e-m frá um stundarsakir *suspendere en*: hefur hann heimild til að v. frá um stundar sakir öllum embættismönnum, sem skipaðir eru á Íslandi *LHA.* 3, 72₂₅. v. manni e-ð *give (forære) en noget:* ekki vikur hún Íngibjörg, nánösin, ketti sleikju eða hundi bein *JT. PoS.* 31₁₃.

víkka (**a**), 1. vt., *udvide*: fljót og ár leita að þeim sprungum, sem upprunalega voru í bergið, stækka þær og v. *ÞTh. LÍ.* 49₉. vatnið vikkar með því glufurnar og sprungurnar *StN.* 2, 56₃₀. — 2. vi., *udvides, udvide sig:* því meir sem sjóndeildarhringur vor víkkar *Björl.* 101₁₄.

vikna (**a**), vi., *blive rørt, blive bevæget*: Konungurinn féll viknandi til jarðar *Saw.* 4₂₇. Ó hvað eg tel mig sælan, sagði hann viknandi 23₂₂. þá muntu opt og löngum með viknuðu hjarta upp lypta augum þínum til gjafarans *HGTh.* 94₁₅.

vikublað, n., *Ugeblad:* í hákirkjulega vikublaðinu *Ss. Íf.* 3, 41₁₆.

vikudagur (**-s, -ar**), m., *Ugedag*: (að vera við kennslu) eina stund á dag í bæjum og einn vikudag á landsbyggðinni *Av.* 7, 102₇. að leyfi þau beri ekki öll upp á sama vikudag *LHA.* 3, 151₁₉.

vikulaun, n. pl., *Ugelön*: fátækir húsmenn, sem eigi höfðu nema 7 kr. í v. *Sm.* 64₆.

vikur (**-rs, -rar**), m., *(i Oldspr.* f.) *Pimpsten:* þaðan sló vikri so miklum á bæinn í Næfurholti *Fjöl.* 5, 1, 13₂₄. vikrinum rigndi á trén *Av.* 13, 215₂₄. kolsvartir vikrar mjög svo þykkir 19, 65₂₁. vikur mikinn 20, 44₁₆.

vikur, n., = vikur, m.: vikrið og öskuna, er gýs upp ásamt með þessum eldhraunum, bera vindar optast langt burtu *LÍ.* 9₂₇.

vikuraska, f., *vulkansk Aske:* v. og reykur úr eldgosum *Björl.* 89₆.

vikurdust, n., *Pimpstensstøv:* vindur ber með sjer smágert v. *Av.* 20, 2₂₄.

vikurdyngja, f., *Pimpstensdynge*: þar eru hraundrangar, vikurdyngjur og ótal margt annað, sem eldgos framleiða *Trh.* 22₁.

vikurit, n., *Ugeskrift:* þau hafa aldrei verið v. *Fjöl.* 1, 5₂₇.

vikurkol, n., *Pimpsten*: á 30 milua svæði var ströndin þakin með smærri vikurkolum *LÍ.* 6₅. vikurkolið er ein af Baulusteinstegundum 10₁₃.

víkurlag, n., *Pimpstenslag*: sumir skógarnir huldust af vikurlögum *Av.* 13, 215₂₅. 2—3 feta v. 16, 52₁₁. þykkt vikurlagsins sést á bakkanum, sem fyrr var getið 19, 65₂₂.

vikurlaus, a., *uden Pimpsten, ikke bedækket med Pimpsten:* bungurnar sumstaðar eru vikurlausar *Av.* 19, 114₂₆.

vikurmelur (**-s, -ar**), m., *Pimpstensbanke:* er það (ɔ: hraunið) mjög sandorpið og sumstaðar vikurmelar ofaná *Av.* 16, 51₂.

vikuskifting (**-ar**), f., *Inddeling efter Uger:* af þessu leiðir einnig, að vikuskipting ársins, sem upprunalega að eins er semitisk, verðr þá fyrir löngu að hafa verið orðin

svo tíðkanleg á Íslandi, að *Av.* 6, 164$_{13}$.

vikutal, n., *Ugetal:* að sameina vikutalið við dagatalið í hinu júlíanska ári *Av.* 6, 158$_{27}$.

vil, n., *Behag, Gunst;* gera e-ð e-m í vil *gøre noget til Gunst for en.*

vil, f., = vild *Vilje:* Ástin þolir enga hlekki, | er hún bezt að sinni v. *GB.* 37$_{14}$.

vil, n., *Jamren:* Ei vildi mínu výli létta *EÓ.* 35b$_{6}$.

víla (a), vi., 1. *jamre.* — 2. v. fyrir sér *tage i Betænkning*: margur er sá, sem eigi mundi v. fyrir sér að pota fingrunum ofan í vasa náunga sínu *Auðv.* 49$_{2}$.

vild, f., 1. *Vilje.* — 2. *Gunst.*

vildarkjör, n. pl., *gunstige Kaar, gunstig Stilling:* Noregur á yfir höfuð að tala við allt önnur v. að búa af hálfu náttúrunnar *TB.* 7, 4$_{5}$.

vildarmær (-meyjar, -meyjar), f., *Favoritinde*: hún er v. Sobeide *Þús.* 2, 30$_{24}$. vildarmærin annast það 31$_{17}$. jafnskjótt og þeir sáu vildarmeyna álengdar 140$_{20}$.

vildisjörð (-jarðar, -jarðir), f., *fortrinlig, udmærket Jord:* Þegar jeg sje bankann fleygja hverri vildisjörðinni eptir aðra undir hamarinn *Íf.* $^{1}/_{6}$ 89, 173a$_{43}$.

vilja (vil, viljum; vildi, vildum; viljað), 1. vt., *ville.* — 2. vt. med dat., v. e-m til *tilstøde en:* að honum hefði viljað eitthvað sérlegt til *Þús.* 1, 25$_{25}$. Vona eg þeim ekki hafi neitt illt til viljað síðan við skildum 2, 167$_{11}$. — 3. v. impers., v. til *træffe sig, hændes:* Nú vildi svo til, að þeir konungarnir dóu sama árið *PM. Ág.* 134$_{17}$. ef til vill *maaske*: sumar jarðir hafa, ef til vill, aldrei verið biggðar aptur *Fjöl.* 5, 1, 22$_{20}$.

viljabrestur (-s), m., *Mangel paa Vilje*: það sem hamlar þjóðinni . . er ekki sízt v. *Fjöl.* 1, 4$_{9}$.

viljafastur, a., *viljefast*: hvatlegur drengur, sterkur og v. *Þvf. Alm.* 85, 26$_{19}$.

viljafesti, f., *Viljefasthed.*

viljalaus, a., *viljeløs, uvillig*: verkamenn latir og viljalausir að vinna *Þj.* $^{18}/_{12}$ 91, 241a$_{21}$.

viljaleysi, n., *Viljeløshed, Mangel paa Vilje, Ulyst*: fremr af fávizku en v. *AÓ. Af.* 131$_{9}$. Fái meðvitundin ekki þessi undirbúningsatriði inn í sig í rjettri röð, þá hefur það í för með sjer getuleysi og v. hjá barninu *Spenc.* 25$_{28}$.

viljamaður, m., *Viljemennesske*: K. var svo sterkr v. *MJ. Bfr.* 158$_{2}$.

viljamegn, n., *Viljekraft*: meðframsýni, kunnáttu og viljamegni sínu *AÓ. Af.* 168$_{10}$.

viljasterkur, a., *viljestærk, viljefast:* táeinir stilltir, viljasterkir menn *Ald.* 1, 36$_{20}$. Karl 12. Svíakonungr, hinn viljasterki og óþreytanlegi *MJ. Bfr.* 40$_{19}$.

viljastyrkur (-s), m., *Viljekraft*: án nokkurs viljastyrks eða greindarþróttar *Mill* 140$_{18}$.

viljaþrek, n., *Viljekraft:* starfsemin leitar tækifærið uppi, ef henni fylgir glöggsæi og v. *Sm.* 84$_{20}$. viðtæk sjón og mikið v. *Auðv.* 52$_{11}$. V. það, sem við þau (ɔ: gróðafyrirtækin) getr notið sín, má enn telja töluvert *Mill* 140$_{18}$.

vilji, m., *Vilje:* fékk sá v. hans framgang, að öll suðurríkin gengu aptur í félag með norðurríkjunum *PM. Ág.* 264$_{26}$.

viljugur, a., *villig, unødt*: Vil-

jugan er hvörn bezt að kaupa *GJ. ÍO.* 352₂₀.

villa, f., 1. *Vildfarelse.* — 2. *Fejl:* að villan komi af því, að einhvur ein frumtala sje skekk *Urs.* 85₅.

villa (í), vt., *vildlede, føre paa Vildspor.*

villiávöxtur (-vaxtar, -vextir), m., *vildtvoxende Frugt:* svo og nokkrir villiávextir *AÓ. Af.* 156₂₂.

villiblóm, n., *vildtvoxende Blomst:* þessi v. hafa þann kost . ., að þau deyja ekki út á veturna *Kvbl.* 1, 10b₁₄.

villibýflugu, f., *vild Bi:* Hér á landi eru villibýflugur (hunangsflugur, randaflugur) *PJ. Ns.* 109₂₅.

villidómur (-s), m., *Vildhed, Barbari:* Vjer fullyrðum, að menntun án trúar sje ekkert annað enn menntaður v. *Þj.* $^{29}/_{10}$ 86, 191b₁₁.

villidúfa, f., *vild Due:* En þær fóru af stað, líkar í gaungu styggum villidúfum *Il.* 1, 132₂₄.

villifé, n., *vilde Faar:* Núpstaðaskógurinn er orðinn frægur fyrir villifé *Av.* 19, 148₁₆.

villifíll (-s, -ar), m., *vild Elefant:* þá kom fjöldi villifíla ofan að stöðuvatninu *Nal* 38₂₇.

villigata, f., *Vildsti, Vildspor:* það var eins fyrir henni og mörgum, er komnir eru á villigötuna *JT. PoS.* 124₈.

villigeit (-ur), f., *vild Ged:* í dag skaut jeg á v. *Rób.* 44₁. (boginn) var gerður af sléttfáguðu horni ólmrar villigeitar *Il.* 1, 84₈.

villigöltur (-galtar, -geltir), m., *Vildorne, Vildsvin:* V. er sumstaðar í votlendum eyðiskógum Evrópu *Gr. Df.* 49₂₂.

villihestur (-s, -ar), m., *vild Hest:* Villihestar eru varla til nema á sléttunum í Suður-Ameríku *PJ. Ns.* 71₁₅.

villihross, n. pl., *vilde Heste:* þau villihrossin frjáls og fri *TB.* 17, 224₉.

villihundur (-s, -ar), m., *vild Hund:* heyrist opt fram eptir allri nóttu ýlfrið og spangólið í villihundunum *Ið.* 3, 130₂₁.

villihveiti, n., *agropyrum repens Beauv., almindelig Kvik. Grl.* 121₂₁.

villijurt (-ir), f., *vildtvoxende Plante:* í mörgum plássum nær lítið eða ekki til hinna ætilegu villijurta *Br.* 3, 95₁₁.

villikind (-ur), f., *vildt Faar:* nú eru þar ekki nema 5 villikindur *Av.* 19, 148₂₂.

villiköttur (-kattar, -kettir), m., *Vildkat:* v. hafði numið burt kisu mína *Rób.* 68₁.

villimaður, m., *Vildmand:* Villimaðurinn, sem bjó við úthafið, felldi trje *Sm.* 5₁₀. ekki fremur en villimaðurinn skilur þau áhrif, sem mannsins anda er áskapað að ná yfir öflum náttúrunnar *TB.* 7, 114₈. svo hann verði ekki iðjulaus villimaðr *Fk.* $^{27}/_{8}$ 86, 63b₂₀.

villimannlegur, a., *lignende en Vildmand, vild, raa, barbarisk:* andlitsskapnaðurinn var als ekki v. *Rób.* 83₈. þeirra (ɔ: frumþjóðanna) villimannlegu, blóðflekkuðu trúarbrögð *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 74b₂₅.

villimenska, f., *Vildhed, Barbari:* Villimenskan rénar, siðirnir mildast *Fk.* $^{19}/_{8}$ 89, 99b₂₂.

villimenskulegur, a., *barbarisk:* v. óskapnaður *Þj.* $^{18}/_{11}$ 96, 209c₁₁.

villisauður (-ar, -ir), m., *vildt Faar:* ef hann gæti veitt eitthvað meir en að undanförnu af villisauðum *AÓ. Af.* 160₁₀.

villisiðaður, a., *barbarisk:* því

villisiðaðra og miður upplýst hvört fólk er, því sóðalegra er það í lífernisháttum *TB.* 15. 220₈.

villiuxi, m., *vild Oxe, Bøffel*: brást andinn allt í einu í heljar stóran villiuxa *Þús.* 1, 362₈.

villiþjóð (-ir), f., *vild, barbarisk Nation:* mælt er, frægð hans væri komin til hinna rauðu villiþjóða í Vesturálfu *Fjöl.* 4, 2, 19₂₁. hjá sumum villiþjóðum *Skir.* 84, 18₁₆. ætli oss farist að fyrirlíta villiþjóðirnar í Eyjaálfunni *Auðv.* 49₁₄.

villiþjóðalegur, a., *barbarisk*: styrjaldir framtíðarinnar munu verða svo eyðileggjandi og villiþjóðalegar, að viðbjóðr er til þess að hugsa *Fk.* $^{21}/_{1}$ 90, 6b₂₁.

villubók (-bœkur), f., *kættersk Bog*: er þeim því leyft að lesa villubœkr *Mill* 78₂₉.

villuflokkur (-s, -ar), m., *kættersk Sekt*: hvernig þessi v. hófst *HH. Morm.* 3₉. Hann gat hvergi fundið hreinan og lifandi kristindóm, nema hjá villuflokkum og trúvinglsmönnum *HH. Ks.* 11₂₇.

villugjarn, a., *vildsom, forledende, vildledende:* mundir þú hafa sleppt þeim útá lífsins villugjarna ólgusjó? *Myn.* 32₁₅. þá verður skoðun vor næsta takmörkuð og villugjörn *Blk.* 121₈. um það landið, sem hann vissi að var svo villugjarnt *HGTh.* 16₂₅. að ganga út í hinn villugjarna og víðlenda heim *TÞH. BS.* 258₁₈. hið villugjarna völundarhús enskra og þýzkra auðfræðinga *AÓ. Af.* 150₁₇.

villukennari, m., *Vranglærer, kættersk Lærer*: töframaður nokkur og v. *HH. Ks.* 15₉.

villukenning (-ar), f., *Vranglære, Kætteri; vildledende Lære:* hvort heldur með villukenningu eða ósiðlegu líferni *HH. Ks.* 61₁₉. Auðfræðingarnir álíta nú kenning þessa eigi aðeins ránga, heldr og hættulega villukenning, ef henni er framfylgt stöðugt í löggjöfinni *AÓ. Af.* 29₁₇.

villukrókar, m. pl., *vildledende Krogveje:* Lángt þaðan Lethe | . . | veltir vatni fram | villukróka *Milt. Pdm.* 41a₂₀.

villuljós, n., *Irlys, Gøglelys*: Á þau (ɔ: verk guðs) slær engum villuljósum *TÞH. SoÆ.* 84₈.

villulærdómur (-s), m., *Vranglære, Kætteri:* Þó er ekki ólíklegt að víða sé mótmælt villulærdómum Essea í enu nýja testamenti *LLH.* 30₂₀.

villuráfandi, ppræs., *forvildet*: Hversu gjarna vildi eg kalla til sérhvers þvílíks villuráfanda manns *Myn.* 12₂₈. þeir voru villuráfandi eins og sauðir *HGTh.* 65₂₁.

villuspeki, f., *kættersk Filosofi:* sú hin gyðinglega og heiðinglega v., sem á efri árum Páls postula tók að smeygja sér inn í kristnina *HH. Ks.* 77₈.

villustefna, f., *kættersk Retning:* þær villustefnur, sem þegar hefur lýst verið *HH. Ks.* 77₆.

villustigur (-s *el.* -ar, -ir), m., *Vildsti, Vilspor*: von, sem leiðir unglinginn svo mjög á villustigu *HGTh.* 75₆.

villutrú, f., *Vranglære, Kætteri.*

villutrúarmaður, m., *Vrangtroende, Kætter:* Þeir sem viku frá hinum almennu (kaþólsku) lærdómssetningum vóru nefndir villutrúarmenn *PM. Ág.* 104₂₀.

villuvegur (-ar, -ir), m., = villustigur: allt eru þetta villuveg-

ir, sem eigi liggja til Guðs *HGTh.* 65s.

vílmóður, a., *træt af Sorg og Lidelser*: vert er að vinna þar | vílmóðri þjóð *GB.* 233ss.

vilna (a), vt. med dat., *begunstige*: Náttúran sjálf vilnar inum síðari á kostnað inna fyrri *Alm.* 85, 33s4. vilna e-m í *göre en Indrömmelser, vise sig föjelig imod en*: lízt mjer sem þeim konungi sje í vilnandi, sem *Þás.* 2, 359ss.

vilning, f., *Villen*: tilfinnan og v. *BM. UM.* 9ss.

vilpa, f., *Rendesten:* vatn þess (ɔ: þvottakersins) er eigi' úr vilpum sprottið *Sigv. Lm.* 37s11.

viltur, pp., 1. *forvildet.* — 2. *vild:* þau (ɔ: zebradýrin) lifa villt í stórum hópum *PJ. Ns.* 71s0. Í þessu landi búa nú svo villtir menn, að þeir hafa enga hugmynd um nokkra menntun *Gr. Kv.* 98s10.

vín (-ar, -ir), m., = vinur.

vín, n., *Vin.*

vína (a), vt.; v. sig *parre sig:* Hvernig fer fuglinn að v. sig? *Av.* 4, 106s10. — *V. refl.*, vínast = vína sig: nema hún (ɔ: sæðurin) vínist á ný *Av.* 4, 107s10. fuglar vínast með sætum saung *EÓ.* 33bss.

vínahót, n. pl., *Venlighed, Forekommenhed*: Þó er svo að sjá sem Hindúar sýni honum mest vínahótin *Ið.* 7, 26s7.

vínalega, adv., *venlig, venskabelig*: Þú sagðir v.: 'Lofum litla tetrinu að drekka fyrst' *Sak.* 40s. láta Rússar v. við Rúmena *Sktr.* 87, 116s3.

vínalegur, a., *venlig*: v., ei þó um of *KJ.* 286s.

vínalæti, n. pl., *Kærtegn*: (hundurinn) hljóp so til hennar með vínalátum *Fjöl.* 1, 152ss.

vínandamælir (-s *el.* -rs), m., *Alkoholmeter*: geta menn því eigi, undir eins eptir það að þessi samblöndun er gjörð, komið við stigun með vínandamælinum *MJ. Bfr.* 248s16.

vínandi, m., *Vinaand, Spiritus*: skal ávallt tilgreint, hversu styrkt brennivínið eða vínandinn sje *StA.* 76, 52ss. Á skólasöfnum eru ennfremur höfð skorkvikindi, ýmist í vínanda í glösum eða þá þurrkuð *TUM.* 2, 51ss.

Vínarborg, f., *Wien:* Var þá gjörður friður í V. *PM. Ág.* 259s3.

vínarlaus, a., *venneløs*: um andvökunótt, er af sjer varpar þunga | ið angurmœdda, vínarlausa brjóst *KJ.* 25s3.

vínaskaut, n., *venskabelig Pol*: Þess vegna kalla menn og þau skautin, sem fírrast hvort annað, óvínaskaut, en hin, sem saman vilja dragast, þar á móti v. *Fisch. Ef.* 339ss.

vínaskjól, n., *venligt Ly*: v. og verndarhæli og arinstöð ástar og skyldu *TB.* 7, 148s1.

vínber (*g. pl.* -ja), n., *Vinbær, Drue*: þegar hann (ɔ: vínviðurinn) ber gnægð af vöxnum vínberjum *LLH.* 20s11.

vínberjabrúskur (-s, -ar), m., *Vinbærklase, Drueklase:* gegndi það undrum, er vínberjabrúskarnir voru nær því alin að lengd *LLH.* 96s.

vínberjaköng|ull (-uls, -lar), m., *Drue:* Jeg gekk til hans með stóran vínberjaköngul í hendinni *Ss. Íf.* 2, 63s21.

vínberjóttur, a., *druerig, vinrig*: þeim er bygðu hina vínberjóttu Örnu *Il.* 1, 47s.

vínberslögur (-lagar), m., *Drue-*

saft: því vínberslög í heimi hjer | ei hjeðan frá að munni' eg ber *Sb.* 141, 3s.

vínbrekka, f., *Vinbjærg:* hann sá ekki annað enn vínbrekkur og lystigarða *Þús.* 1, 62₁₁.

vínbrúsi, m., *Vinkrukke:* Kerling nokkur sá tóman vínbrúsa liggja á jörðinni *Esóp* 47₁₈.

vínblettur (-s, -ir), m., *Vinplet:* gjöra við saumsprettu, ná úr vínblettum *Verð.* 51₃₀.

vínbygð (-ir), f., *Vinegn:* Í vínbyggðunum er delirium tremens hinn vanalegi sjúkdúmur *MJ. Bfr.* 124s.

vinda, f., *Vinde:* Vindan er sívalur ás, sem veltur um möndul sinn *Fisch. Ef.* 79₁₇.

vinda (**vind, vindum; vatt, undum; undinn**), vt., vi. og impers., 1. *vride, afvride:* hún vatt sjóinn úr pilsinu sínu og hárinu *Ið.* 1, 170₁₅. — 2. *hejse:* að Þesevs skyldi v. upp hvítt segl *PM. Ág.* 15₇. — 3. v. að e-u *skride til Udførelsen af noget:* eiga skuldheimtumenn .. rjett á að heimta, að sem bráðast verði að því undið *LHA.* 3. 196₁₃. — 4. hverju sem fram vindur, *hvad der end hændes, under alle Omstændigheder:* Þess fullviss, að hverju sem fram yndi, þá yrði það honum fyrir beztu *Ið.* 6, 269₁₄. — 5. þegar fram vindur *i Fremtiden, for Fremtiden, i Længden:* hvorugir munu hafa treyst á samkomulagið, þegar fram yndi *Skír.* 87, 27₂₁.

vindátt (-ir), f., = vindstaða *Vindretning:* Því veldur nánast v. í Indlandshafi *Björl.* 41₃₀.

vindbarinn, pp., *vindpisket, ødelagt af Vinden:* vindbarðir móar *Fjöl.* 5, 1, 31₃₀.

vindbelgur (-jar, -ir), m., *Vindböjtel:* pólitiskr v. þembir sig út *Norðurl.* $^{5}/_{11}$ 93, 133a₅₀.

vindbelti, n., *Vindregion:* er þaðan jafn aðdragandi inn í vindbeltið *Björl.* 39₂₄.

vindblær (-jar), m., *sagte Vind, Luftning:* hreyfði sig ekki v. *PS. Ast.* 28₁₈. Það líður v. léttur | um lopt og haf og dal og sveit *Sb.* 101, 3₁. Varla mátti heita, að nokkur v. gáraði hina ljómandi skuggsjá hafsins *Rób.* 6₃₈.

vindbyssa, f., *Vindbøsse:* Með tilliti til tilbúningsins aðgreina menn hinar eldri og ýngri vindbyssur *Fisch. Ef.* 153₂₅.

vindfrár, a., *vindsnar:* Hin vindfráa Íris tók hana og leiddi út úr þraunginni *Il.* 1, 116₂.

vindfœttur, a., *vindfodet, vindsnar:* sendigyðjan, hin vindfætta Íris *Il.* 1, 57₂₄.

vindgnýr (-s *el.* -jar), m., *Vindens Susen:* heyrði jeg vindgnýinn og brimhljóðið *Rób.* 40₉.

vindhani, m., *Vejrhane:* við því skal búast, | sem v. snúast *JT.* 284₁₀. vil jeg ekki vera álitin v., sem annan daginn snýr í austur og hinn í vestur *Hd.* 59a₂₂. stefnulausu demagógarnir, sem snúast eins og vindhanar á húsbust *Ald.* 1, 65₂₁.

vindharpa, f., *Vindharpe:* hann (ɔ: Memnonsstólpinn) syngur eins konar lag, líkt vindhörpu söng *Ið. SG.* 169s.

vindhraði, m., *Vindens Hastighed:* vöxtur veðurmagnsins fer ekki að einfaldri tiltölu við vindhraðann *Björl.* 60₁₄.

vindhviða, f., *Vindstød:* örlítil, saggafull v. þýtur fram hjá *Hd.* 20b₃₁.

vindhögg, n., (vindur, a., *skæv),*

skævt Hug, Hug, som ikke rammer: v. aldrei viskan slær *BG. Nj.* 386₁. Það munu ekki vera slegin vindhöggin á því heimilinu því *PS. Ast.* 206₆.

vindill (vindils, vindlar), m., 1. *Visk*: þeir (ɔ: smyrðlingarnir) eru falskir og ekki nema v. af heyi innan í *Ið. SG.* 26₁₉. — 2. *Cigar*: hvernig nokkur maður getur sofnað yfir góðu toddýglasi og góðum vindli *Ið.* 1, 226₁. hann rjetti lieutenantinum um leið vindil 6, 245₂₂. ef hann hefði reykt dálítið ódýrari vindla *Sm.* 17₁₆.

vindingsstigi, m., *Vindeltrappe:* hann skundaði ofan vindingsstiga *TÞH. BS.* 120₁₁.

vindingur (-s, -ar), m., 1. *Skævhed.* — 2. *Slangevinding, Slangebugtning, Bugtning:* Stóri heilinn virðist að liggja í einlægum vindingum *JJ. EML.* 48₃₀. eru æðar milli vindinganna 49₁. vindingarnir 49₁₇.

vindkast, n., *Vindstød*: ekki þurfti nema lítið v. til að svipta hann aptur öllu þessu *Rób.* 35₁.

vindkul, n., *Vindpust:* ömurlegt v. fram hjá næddi *TB.* 17, 216₁₂.

vindleikinn, pp., *omsuset af Vinden*: á þeim vindleiknu annesjum *HO.* 9, 17₆.

vindleysa, f., *Vindløshed:* þar sem loptid er af hita og vindleysu óhreinast *HF. Kv.* 1, 14₂₃.

vindlingur (-s, -ar), m., *Cigaret:* Nú eru líka ungu stúlkurnar farnar að læra að reykja vindlinga *Eimr.* 2, 195₂₅.

vindmylna, f., *Vindmølle, Vejrmølle*: Vindmylnurnar og vatnsmylnurnar *AÓ. Af.* 95₂₂. Vindmylnur hafa verið notaðar í langan aldr *Ið.* 2, 78₁₂.

vindskeið (-ar), f., *Vindsked, Vindske:* bæir með rauðum þiljum og hvítum vindskeiðum *Av.* 13, 106₂₅.

vindstaða, f., *Vindens Retning*: það (ɔ: skipið) varð að halda hálfri átt fjær vindstöðu enn við *Fjöl.* 1, 51₂₂. þá snerist vindstaðan *Ið.* 3, 131₂₇. (þeir) loka þeim (ɔ: dyrunum) eptir vindstöðunni *PJ. Ns.* 62₂₁.

vindstroka, f., *Vindströmning, strygende Vind*: Vindstrokan þýtur gegnum hvassan hagþorn *Lear* 73₃. að þá hljóti að vera langstríðust v. þar á milli *Björl.* 29₆.

vindsveipur (-s, -ir), m., *Vindhvirvel*: verður úr því hringiða í lopti eða v. harla stórskorinn *Björl.* 46₁₅. En um vindsveipi í Norðurálfu víkur þessu allt öðruvísi við 83₁₁.

vindþurka (a), vt., *vindtörre*: vindþurkað kjöt *Rób.* 22₅.

vindþytur (-s), m., *Vindens Susen:* kom hvorki deigur dropi nje v. úr loptinu alla nóttina *TÞH. SoÆ.* 82₅.

vínedik, n., *Vineddike*: Þegar það (ɔ: þetta vín) er komið í Kairo, er það orðið að vínediki *Ið. SG.* 63₁₆.

vínekra, f., *Vingaard*: að bændur þar í nágrenni við orustustaðinn hafi hlaðið garða úr mannabeinum kringum vínekrur sínar *PM. Ág.* 80₁₆.

vínfalsari, m., *Vinforfalsker:* að vínfalsarar verði fyrir hegningu heyrir til hins sjaldgæfara *MJ. Bfr.* 328₆.

vínfangasala, f., *Salg af spirituøse Drikke:* Í flestum ríkjum eru nú komin hörð lög móti drykkjuskap og vínfangasölu *Skír.* 88, 80₉.

vínflaska, f., *Vinflaske, Flaske*

viðurkenna (i), vt., *erkende, anerkende, godkende; tilstaa*: og er því fremur skylda vor allra að viðurkenna atorku hans í máli þessu *Ell.* 10₉.

viðurkenning, f., *Tilstaaelse*: skulu póstembættismenn láta í tje skriflega viðurkenningu *StA.* 75, 88₁₁, verður ekki krafizt viðurkenningar 88₁₅.

viðurkenningarverður, a., *anerkendelsesværdig*: þau (o: stakkaskiptin) eru eigi síður viðurkenningarverð fyrir það, þótt *Íf.* ²²/₂ 90, 61c₄.

viðurkensl, n. pl., *Genkendelse*: Vér berum kensl, eðr réttara, viðrkensl, á hlutina *TB.* 12, 184₂₅.

viðurlífsábyrgð (-ir), f., *Livsforsikring*: v. á elliárum *Skír.* 87, 91₂₈.

viðurstygð (-ir), f., 1. *Vederstyggelighed.* — 2. *vederstyggelig, modbydelig Person*: þegar eg horfi á rakarann þarna, viðurstyggðina þá *Þús.* 2, 53₁.

viðurtækilegur, a., *modtagelig for*: sumir menn, sem eru mjög viðurtækilegir „svæfingarinnblástri" *Ið.* 7, 110₂₂. það er talsverður munur á því hvað viðurtækilegir menn eru 112₈.

viðurtækileikur (-s), m., *Modtagelighed*: meiri viðrtækileik fyrir sannleikann *Fk.* ¹²/₅ 91, 75b₄₄.

viðurvist (-ir), f., *Nærværelse, Tilstedeværelse*: karlinn með hindina hjelt þannig sögunni áfram í viðurvist andans *Þús.* 1, 31₁₂.

viðurværi, n., *Udkomme, Underhold*: til að leita sér vinnu og viðurværis *Blk.* 9₁₇. sjer og vandamönnum sínum til viðurværis og nauðsynja *LHA.* 3, 176₂₅.

viðurværilegur, a., = viðunanlegur: Ef Póllendingurinn á að fá viðurværilega atvinnu . ., þá verður hann að ganga af trú sinni *Skír.* 79, 108₂₂.

viðvaningur (-s, -ar), m., *Begynder*, (venja e-n við e-ð *vænne en til noget, øve en i noget)*: líkt og vitur vægir mann | viðvaningi menta *BG.* 126₄. þeim hættir við að hnappsitja, þessum viðvaninga greyjum *PS. Ast.* 77₂₀. Viðvaningar gera sjer far um að *Ið.* 2, 58₂₀. viðvaningar í prjedikunariþróttinni *Ald.* 1, 142₂₀.

viðvik, n., 1. *Vending til den ene Side*; v. tungls *Maanens Libration*: Þessa breitingu kallum vjer v. túnglsins *(Libration) Urs.* 45₈. — 2. *Gerning, Værk, Bedrift*: þökkuðu honum allir vel fyrir viðvikið *Þs.* 1, 88₉.

viðvikalipur (-ran), a., *forekommende, høflig*: við hana' í orði vertu blíður, | vinalegur, ei þó um of, | v., viðmótsþýður *KJ.* 236₄.

viðvíkja (-vík, -víkjum; -veik *el.* -vék, -vikum; -vikinn), 1. vt. med dat., *vedrøre, angaa*: þær greinir, sem v. Íslandi *Fjöl.* 2, 3, 45₂₄. — 2. v. impers., *angaa*: hvað Tíðindunum sérilagi viðvíkur *Fjöl.* 1, 7₂.

viðvíkjandi, præp. med dat., *angaaende*: v. dyggðinni mun eg kenna þjer nokkur heilræði *Þús.* 1, 351₂₂. v. uppsölu verður hún að vita, hve opt köstin koma fyrir *N. Hf.* 14₁₂.

viðvíkjandi, ppræs., *angaaende*; er v. = viðvíkur *angaar*: þetta, sem nú hefi eg talad, er manneskiunni sjálfri v. *HF. Kv.* 1, 15₁₆.

viðvíkjanlegur, a., *eftergivende, böjelig, foranderlig*: svo viðvíkjanlig | er vera þeirra *Mílt. Pdm.* 13a₇.

viðvæningur (-s, -ar), m., = við-

vaningur: einn giørir útleggingu handa vidvæningum *HF. Kv.* 1, xix18.

viðværilegur, a., = viðurværilegur: fann eg engan viðværilegann stað *Þús.* 1, 204s. eg veit af stað, þarsem viðværilegra er enn hjer 2, 16110.

viðvörun (-varanir), f., *Advarsel*: í gjegn ráðleggjingu og v. samvisku sinnar *Fjöl* 8, 1, 7127. til viðvörunar og fyrirmyndar *FP.* 102s6.

viðvörunarkall, n., *Anskrig*: að hefja upp v. *LHA.* 8, 93s.

viðþol, n., *Udholden;* hafa ekki v. *kunne ikke holde det ud:* öfundarmaðurinn hafði ekki v. *Þús.* 1, 216s5. þótt hann valla hefði v. fyrir ástarlöngun 8, 12018. Sjúklingurinn hefir ekkert v. *Patienten lider af voldsomme Smerter.*

víf, n., *Kvinde*: mitt elskaða v. eins og vorblómið ung *ÓS.* 48i.

vífilengjur, f. pl., *Omsvøb, Udflugter:* Engar v., herra minn! talið þjer hreint og beint *PP. Sms.* 172s. Eptir langa vafninga og v. lagði hinn aldraði maður loksins nauðugur völdin niður *Skír.* 88, 86s. þá gátu engin mótmæli eða v. komið fram *Av.* 15, 9s9.

vífinn, a., *kvindegal*: vífinn jöfr | en vitr mjök *Milt. Pdm.* 18b14.

víg, n., 1. *Drab.* — 2. *Kamp.*

vígaguð (-s, -ir), m., *Kampgud, Krigsgud:* jafnmaki hins mannskæða vigaguðs *Il.* 1, 52s1.

vígahnöttur (-hnattar, -hnettir), m., *Ildkugle, Meteor:* þó halastjörnur og stjörnuhröp og vígahnettir leiki um geiminn *Fisch. Ef.* 5i. rafmagnaðir vígahnettir *Björl.* 61i0.

vígamannlegur, a., *krigersk af Udseende, martialsk*: hinir vígamannlegu synir Akkea *Il.* 1, 84i9.

vígbúinn, pp., *kampfærdig, rustet til Kamp, slagfærdig*: að safna liði og hafa (það) vígbúið *PM. Ág.* 223s0. að hafa vígbúið herlið 256s4. þegar hann ekur v. á hervagni sínum til orustu *Stoll* 67s2.

vígbúnaður (-ar), m., *Krigsrustning*: þó eru þeir á glóðum með vígbúnað *Skír.* 73, 4s9. Er þá vígbúnaðinum hætt? *Íf.* 1/2 90, 37as0.

vígfimi, f., *Vaabenfærdighed:* til þess að prófa afl og v. hvor annars *ÞR.* 41s. að temja sjer íþróttir og v. *Ld.* 6, 89i0.

vígfœri, n., *Kampdygtighed*: Hjer var líka vígfæri borið saman, einkum að því er snerti reglufestu og herhlýðni *Skír.* 87, 61i7.

víggarður (-s, -ar), m., *Vold, Forskansning*: voru þó víggarðarnir ei svo ramgjörvir, að *LLH.* 106s2.

víggirða (i), vt., *befæste, forskanse*: hlutu þeir að v. borgina að nýju *LLH.* 106s1. því landamæri Frakka eru svo ramlega víggirt *Skír.* 89, 7s3.

víggirðing (-ar), f., *Skanse, Forskansning*: þungvopnaða liðinu (var ætlað) að rífa niður víggirðingar þeirra *TB.* 5, 216s. að víggirðingar og allt, er til herbúnaðar heyrir, væri sem bezt úr garði gjört *Skír.* 89, 41s3.

vígi, n., *Sted med Hens. til Kampstilling*: þar var v. gott og betra fyrir einn að verjast enn þrjá að sækja *JT. PoS.* 63i2.

vígindi, n. pl., 1. = vend. — 2. *Struktur*: steinar þeir, sem eru í efstu jarðskorpunni, eru mjög mismunandi bæði að hörku og vígindum eða samsetningu *StN.* 2, 48i6.

vígja (i), vt., *vie, indvie.*

vígkœnn, a., *kampkyndig, krigskyndig.*

vígkœnska, f., *Kampkyndighed, Krigskyndighed*: eins og hann var öðrum fremri að vígkœnsku *PP. Sms.* 124₈.

víglega, adv., *med truende Blik*: örninn leit v. niður á smáfuglana *BJ. BoG.* 10₁₁.

vígólmur, a., *rasende i Kamp*: þar mundi hinn vígólmi Ares látizt hafa *Il.* 117₁₈.

vígskip, n., *Krigsskib*: að leggja v. fram til að verja bœinn áhlaupi *Skír.* 55, 11₉.

vígsnar, a., *kampsnar, kampsvet*: þar sem lá ferðúið fley | og fullskipað vígsnörum drengjum *Tegn. Frþ.* 25₁₈.

vígstaur (-rs, -rar), m., *Palisade*: voru þeir (ɔ: borgarveggirnir) settir vígstaurum *HO.* 7, 31₈.

vígsterkur, a., *kampstærk, tapper*: víðfrægstur Washington, | v. frelsisson *MJ. Lm.* 20₁₅.

vígstöð (-var, -var), f., *Kampplads*: áður enn hann hvarf af þeirri v. *Skír.* 84, 74₁₂. Fyrir þá sök kvaðst hann hafa valið einmitt þess ar vígstöðvar *TB.* 5, 216₃₀.

vígsvæði, n., *Kampplads*: Vígsvæðið varð hið sama og fyr *Skír.* 85, 41₁₅.

vigt, f., *Vægt*: borgaði hann honum alltaf fullt verð fyrir þá (ɔ: silfurdiskana) eptir vikt *Þús.* 3, 108₂₇. póstkvittunarbók, sem ritað er í nafn móttökumanns sendingarinnar, verð hennar og vikt *StA.* 75, 88₁₃.

vigta (a), 1. vt., *veje*: Hjer er nýviðtekin sú regla að vikta allt fje *Þj.* $^{24}/_{1}$ 90, 14a₃₃. — 2. vi. *el.* t., *have en vis Vægt*: sauði, sem v. um og yfir 150 pund *Br.* 3, 108₁₂.

vigtarmaður, m., *Vejer*: vigtarmaðurinn vestra þar | verst skemmdi í mér tennurnar *JT.* 258₇.

vigt|un (-anir), f., *Vejning*: og fram fer þá seinasta viktunin *Þj.* $^{24}/_{1}$ 90, 14b₁₁.

vigtönn (-tannar, -tennur), f., *Rovtand, Huggetand*: vigtennurnar eru opt mikið stærri *PJ. Ns.* 53₉. tvær langar vigtennur 55₃₃.

vigur (-rs, -rar), m., *(i Oldsproget* f.), *Spyd (Sværd?)*: og vigri Skuld er veifði | með vigum tamri mund *KJ.* 78₄.

vígvanur, a., *kampsvet*: Tyrkir höfðu mikinn og vígvanan her *Skír.* 81, 123₁₇.

vígþróttur (-ar), m., *Kampkraft, Kampdygtighed*: V. þjóðanna fer vaxandi ár frá ári *Skír.* 73, 4₃₁. Englendingar höfðu að vísu sýnt hreysti sína og vígþrótt 85, 48₃₄.

vík (-ur, -ur), f., *Vig, lille Bugt*.

vika, f., *Uge*.

víkapiltur (-s, -ar), m., *Gangerpilt, Løbedreng*: það eru vikapiltar, sem hýma við götuhorn *KJ. Uf.* 23₃₃.

víkinglegur, a., *seende ud som en Viking, martialsk*: karlmannlegastr og víkinglegastr allra þingmanna *Fk.* $^{18}/_{11}$ 86, 81a₃₀.

víkingslíf, n., *Vikingsliv*: og líkt og blóðgur skuggi veik hans v. *Tegn. Frþ.* 163₂₇.

víkingur (-s, -ar), m., *Viking, Sørøver*.

víkivaki, m., 1. *Slags Bal el. Dans*: náttúran stígr víkivaka *EÓ.* 33b₃₃. var þessari hinni sömu stúlku boðið til víkivakans *Þs.* 1, 225₁₀. að hún sætti skartföt, er sambyði slíkum skemtifundi, sem víkivakar voru á fyrri dögum 225₁₂. — 2. *Dansevise, Folkevise, Kæmpevise*:

Á hann mikið að þakka Berggreen, er vakti hjá honum tilfinningu fyrir þjóðkvæðum og vikivökum *Skír.* 91, 54₂₀.

víkja (**vík, víkjum; veik, vék, víkum; víkinn**), 1. vi., a) *vige.* — b) *flytte, drage til et nyt Opholdssted:* 1811 veik jeg frá Reinivöllum *Fjöl.* 3, 1, 49₁. — 2. vt. med dat.; v. e-m frá um stundarsakir *suspendere en*: hefur hann heimild til að v. frá um stundar sakir öllum embættismönnum, sem skipaðir eru á Íslandi *LHA.* 3, 72₂₅. v. manni e-ð *give (forære) en noget:* ekki víkur hún Íngibjörg, nánösin, ketti sleikju eða hundi bein *JT. PoS.* 31₁₂.

víkka (**a**), 1. vt., *udvide*: fljót og ár leita að þeim sprungum, sem upprunalega voru í bergið, stækka þær og v. *ÞTh. LÍ.* 49₉. vatnið víkkar með því glufurnar og sprungurnar *StN.* 2, 56₂₀. — 2. vi., *udvides, udvide sig:* því meir sem sjóndeildarhringur vor víkkar *Björl.* 101₁₄.

vikna (**a**), vi., *blive rørt, blive bevæget*: Konungurinn féll viknandi til jarðar *Saw.* 4₂₇. Ó hvað eg tel mig sælan, sagði hann viknandi 23₂₂. þá muntu opt og löngum með viknuðu hjarta upp lypta augum þínum til gjafarans *HGTh.* 94₁₅.

vikublað, n., *Ugeblad:* í hákirkjulega vikubláðinu *Sæ. Íf.* 3, 41₁₆.

vikudagur (**-s, -ar**), m., *Ugedag*: (að vera við kennslu) eina stund á dag í bæjum og einn vikudag á landsbyggðinni *Av.* 7, 102₇. að leyfi þau beri ekki öll upp á sama vikudag *LHA.* 3, 151₁₉.

vikulaun, n. pl., *Ugelön*: fátækir húsmenn, sem eigi höfðu nema 7 kr. í v. *Sm.* 64₆.

vikur (**-rs, -rar**), m., *(i Oldspr.* f.) *Pimpsten:* þaðan sló vikri so miklum á bæinn í Næfurholti *Fjöl.* 5, 1, 13₂₄. vikrinum rigndi á trén *Av.* 13, 215₂₄. kolsvartir vikrar mjög svo þykkir 19, 65₂₁. vikur mikinn 20, 44₁₆.

vikur, n., = vikur, m.: vikrið og öskuna, er gýs upp ásamt með þessum eldhraunum, bera vindar optast langt burtu *LÍ.* 9₂₇.

vikuraska, f., *vulkansk Aske:* v. og reykur úr eldgosum *Björl.* 89₆.

vikurdust, n., *Pimpstensstøv:* vindur ber með sjer smágert v. *Av.* 20, 2₂₄.

vikurdyngja, f., *Pimpstensdynge*: þar eru hraundrangar, vikurdyngjur og ótal margt annað, sem eldgos framleiða *Trh.* 22₁.

vikurit, n., *Ugeskrift:* þau hafa aldrei verið v. *Fjöl.* 1, 5₂₇.

vikurkol, n., *Pimpsten*: á 30 mílna svæði var ströndin þakin með smærri vikurkolum *LÍ.* 6₅. vikurkolið er ein af Baulusteinstegundum 10₁₂.

vikurlag, n., *Pimpstenslag*: sumir skógarnir huldust af vikurlögum *Av.* 13, 215₂₅. 2—3 feta v. 16, 52₁₁. þykkt vikurlagsins sést á bakkanum, sem fyrr var getið 19, 65₂₂.

vikurlaus, a., *uden Pimpsten, ikke bedækket med Pimpsten:* bungurnar sumstaðar eru vikurlausar *Av.* 19, 114₂₆.

vikurmelur (**-s, -ar**), m., *Pimpstensbanke:* er það (ɔ: hraunið) mjög sandorpið og sumstaðar vikurmelar ofaná *Av.* 16, 51₂.

vikuskifting (**-ar**), f., *Inddeling efter Uger:* af þessu leiðir einnig, að vikuskipting ársins, sem upprunalega að eins er semitisk, verðr þá fyrir löngu að hafa verið orðin

svo tíðkanleg á Íslandi, að *Av.* 6, 164$_{18}$.

vikutal, n., *Ugetal:* að sameina vikutalið við dagatalið í hinu júlíanska ári *Av.* 6, 158$_{27}$.

vil, n., *Behag, Gunst;* gera e-ð e-m í vil *gøre noget til Gunst for en.*

vil, f., = vild *Vilje:* Ástin þolir enga hlekki, | er hún bezt að sinni v. *GB.* 37$_{14}$.

vil, n., *Jamren:* Ei vildi mínu výli létta *EÓ.* 35b$_{9}$.

víla (a), vi., 1. *jamre.* — 2. v. fyrir sér *tage i Betænkning*: margur er sá, sem eigi mundi v. fyrir sér að pota fingrunum ofan í vasa náunga síns *Auðv.* 49$_{2}$.

vild, f., 1. *Vilje.* — 2. *Gunst.*

vildarkjör, n. pl., *gunstige Kaar, gunstig Stilling:* Noregur á yfir höfuð að tala við allt önnur v. að búa af hálfu náttúrunnar *TB.* 7, 4$_{5}$.

vildarmær (-meyjar, -meyjar), f., *Favoritinde*: hún er v. Sobeide *Þús.* 2, 30$_{34}$. vildarmærin annast það 31$_{17}$. jafnskjótt og þeir sáu vildarmeyna álengdar 140$_{30}$.

vildisjörð (-jarðar, -jarðir), f., *fortrinlig, udmærket Jord:* Þegar jeg sje bankann fleygja hverri vildisjörðinni eptir aðra undir hamarinn *Íf.* $^{1}/_{6}$ 89, 173a$_{42}$.

vilja (vil, viljum; vildi, vildum; viljað), 1. vt., *ville.* — 2. vt. med dat., v. e-m til *tilstøde en:* að honum hefði viljað eitthvað sérlegt til *Þús.* 1, 25$_{28}$. Vona eg þeim ekki hafi neitt illt til viljað síðan við skildum 2, 167$_{11}$. — 3. v. impers., v. til *træffe sig, hændes:* Nú vildi svo til, að þeir konungarnir dóu sama árið *PM. Ág.* 134$_{17}$. ef til vill *maaske*: sumar jarðir hafa, ef til vill, aldrei verið biggðar aptur *Fjöl.* 5, 1, 22$_{29}$.

viljabrestur (-s), m., *Mangel paa Vilje*: það sem hamlar þjóðinni . . er ekki sízt v. *Fjöl.* 1, 4$_{9}$.

viljafastur, a., *viljefast*: hvatlegur drengur, sterkur og v. *Þvf. Alm.* 85, 26$_{19}$.

viljafesti, f., *Viljefasthed.*

viljalaus, a., *viljeløs, uvillig*: verkamenn latir og viljalausir að vinna *Þj.* $^{18}/_{12}$ 91, 241a$_{31}$.

viljaleysi, n., *Viljeløshed, Mangel paa Vilje, Ulyst*: fremr af fávizku en v. *AÓ. Af.* 131$_{9}$. Fái meðvitundin ekki þessi undirbúningsatriði inn í sig í rjettri röð, þá hefur það í för með sjer getuleysi og v. hjá barninu *Spenc.* 25$_{26}$.

viljamaður, m., *Viljemenneske*: K. var svo sterkr v. *MJ. Bfr.* 153a.

viljamegn, n., *Viljekraft*: meðframsýni, kunnáttu og viljamegni sínu *AÓ. Af.* 168$_{10}$.

viljasterkur, a., *viljestærk, viljefast:* fáeinir stilltir, viljasterkir menn *Ald.* 1, 36$_{20}$. Karl 12. Svíakonungr, hinn viljasterki og óþreytanlegi *MJ. Bfr.* 40$_{19}$.

viljastyrkur (-s), m., *Viljekraft*: án nokkurs viljastyrks eða greindarþróttar *Mill* 140$_{13}$.

viljaþrek, n., *Viljekraft:* starfsemin leitar tækifærið uppi, ef henni fylgir glöggsæi og v. *Sm.* 84$_{20}$. viðtæk sjón og mikið v. *Auðv.* 52$_{11}$. V. það, sem við þau (ɔ: gróðafyrirtækin) getr notið sín, má enn telja töluvert *Mill* 140$_{18}$.

vilji, m., *Vilje:* fékk sá v. hans framgang, að öll suðurríkin gengu aptur í félag með norðurríkjunum *PM. Ág.* 264$_{16}$.

viljugur, a., *villig, unødt*: Vil-

jugan er hvörn bezt að kaupa *GJ. ÍO.* 352₂₀.

villa, f., 1. *Vildfarelse.* — 2. *Fejl:* að villan komi af því, að einhvur ein frumtala sje skekk *Urs.* 85₅.

villa (i), vt., *vildlede, føre paa Vildspor.*

villiávöxtur (-vaxtar, -vextir), m., *vildtvoxende Frugt:* svo og nokkrir villiávextir *AÓ. Af.* 156₂₂.

villiblóm, n., *vildtvoxende Blomst:* þessi v. hafa þann kost . ., að þau deyja ekki út á veturna *Kvbl.* 1, 10b₁₄.

villibýfluga, f., *vild Bi:* Hér á landi eru villibýflugur (hunangsflugur, randaflugur) *PJ. Ns.* 109₂₂.

villidómur (-s), m., *Vildhed, Barbari:* Vjer fullyrðum, að menntun án trúar sje ekkert annað enn menntaður v. *Þj.* $^{29}/_{10}$ 86, 191b₁₁.

villidúfa, f., *vild Due:* En þær fóru af stað, líkar í gaungu stygguum villidúfum *Il.* 1, 132₂₄.

villifé, n., *vilde Faar:* Núpstaðaskógurinn er orðinn frægur fyrir villifé *Av.* 19, 148₁₆.

villifíll (-s, -ar), m., *vild Elefant:* þá kom fjöldi villifíla ofan að stöðuvatninu *Nal* 38₂₇.

villigata, f., *Vildsti, Vildspor:* það var eins fyrir henni og mörgum, er komnir eru á villigötuna *JT. PoS.* 124₂.

villigeit (-ur), f., *vild Ged:* í dag skaut jeg á v. *Rób.* 44₁. (boginn) var gerður af sléttfáguðu horni ólmrar villigeitar *Il.* 1, 84₈.

villigöltur (-galtar, -geltir), m., *Vildorne, Vildsvin:* V. er sumstaðar í votlendum eyðiskógum Evrópu *Gr. Df.* 49₂₂.

villihestur (-s, -ar), m., *vild Hest:* Villihestar eru varla til nema á sléttunum í Suður-Ameríku *PJ. Ns.* 71₁₅.

villihross, n. pl., *vilde Heste:* þau villihrossin frjáls og frí *TB.* 17, 224₉.

villihundur (-s, -ar), m., *vild Hund:* heyrist opt fram eptir allri nóttu ýlfrið og spangólið í villihundunum *Ið.* 3, 130₃₁.

villihveiti, n., *agropyrum repens Beauv., almindelig Kvik. Grl.* 121₃₁.

villijurt (-ir), f., *vildtvoxende Plante:* í mörgum plássum nær lítið eða ekki til hinna ætilegu villijurta *Br.* 3, 95₁₁.

villikind (-ur), f., *vildt Faar:* nú eru þar ekki nema 5 villikindur *Av.* 19, 148₂₂.

villiköttur (-kattar, -kettir), m., *Vildkat:* v. hafði numið burt kisu mína *Rób.* 63₁.

villimaður, m., *Vildmand:* Villimaðurinn, sem bjó við úthafið, felldi trje *Sm.* 5₁₀. ekki fremur en villimaðurinn skilur þau áhrif, sem mannsins anda er áskapað að ná yfir öflum náttúrunnar *TB.* 7, 114₈. svo hann verði ekki iðjulaus villimaðr *Fk.* $^{27}/_{8}$ 86, 63b₅₀.

villimannlegur, a., *lignende en Vildmand, vild, raa, barbarisk:* andlitsskapnaðurinn var als ekki v. *Rób.* 83₂. þeirra (ɔ: frumþjóðanna) villimannlegu, blóðflekkuðu trúarbrögð *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 74b₆₅.

villimenska, f., *Vildhed, Barbari:* Villimenskan rénar, siðirnir mildast *Fk.* $^{19}/_{8}$ 89, 99b₅₂.

villimenskulegur, a., *barbarisk:* v. óskapnaður *Þj.* $^{18}/_{11}$ 96, 209c₁₁.

villisauður (-ar, -ir), m., *vildt Faar:* ef hann gæti veitt eitthvað meir en að undanförnu af villisauðum *AÓ. Af.* 160₁₀.

villisiðaður, a., *barbarisk:* því

villisiðaðra og miður upplýst hvört fólk er, því sóðalegra er það í lífernisháttum *TB.* 15. 220₂.

villiuxi, m., *vild Oxe, Bøffel*: brást andinn allt í einu í heljar stóran villiuxa *Þús.* 1, 362₂.

villiþjóð (-ir), f., *vild, barbarisk Nation:* mælt er, frægð hans væri komin til hinna rauðu villiþjóða í Vesturálfu *Fjöl.* 4, 2, 19₂₁. hjá sumum villiþjóðum *Skír.* 84, 18₁₆. ætli oss farist að fyrirlíta villiþjóðirnar í Eyjaálfunni *Auðv.* 49₁₄.

villiþjóðalegur, a., *barbarisk*: styrjaldir framtíðarinnar munu verða svo eyðileggjandi og villiþjóðalegar, að viðbjóðr er til þess að hugsa *Fk.* ²¹/₁ 90, 6b₂₁.

villubók (-bækur), f., *kættersk Bog*: er þeim því leyft að lesa villubækr *Mill* 78₂₀.

villuflokkur (-s, -ar), m., *kættersk Sekt*: hvernig þessi v. hófst *HH. Morm.* 3₀. Hann gat hvergi fundið hreinan og lifandi kristindóm, nema hjá villuflokkum og trúvinglsmönnum *HH. Ks.* 11₂₇.

villugjarn, a., *vildsom, forledende, vildledende:* mundir þú hafa sleppt þeim útá lífsins villugjarna ólgusjó? *Myn.* 32₁₅. þá verður skoðun vor næsta takmörkuð og villugjörn *Blk.* 121₈. um það landið, sem hann vissi að var svo villugjarnt *HGTh.* 16₂₅. að ganga út í hinn villugjarna og viðlenda heim *TÞH. BS.* 258₁₈. hið villugjarna völundarhús enskra og þýzkra auðfræðinga *AÓ. Af.* 150₁₇.

villukennari, m., *Vranglærer, kættersk Lærer*: töframaður nokkur og v. *HH. Ks.* 15₀.

villukenning (-ar), f., *Vranglære, Kætteri; vildledende Lære:* hvort heldur með villukenningu eða ósiðlegu líferni *HH. Ks.* 61₁₉. Auðfræðingarnir álíta nú kenning þessa eigi aðeins ránga, heldr og hættulega villukenning, ef henni er framfylgt stöðugt í löggjöfinni *AÓ. Af.* 29₁₇.

villukrókar, m. pl., *vildledende Krogveje:* Lángt þaðan Lethe | . . | veltir vatni fram | villukróka *Mílt. Pdm.* 41a₂₀.

villuljós, n., *Irlys, Gøglelys*: Á þau (ɔ: verk guðs) slær engum villuljósum *TÞH. SoÆ.* 84₈.

villulærdómur (-s), m., *Vranglære, Kætteri:* Þó er ekki ólíklegt að víða sé mótmælt villulærðómum Essea í enu nýja testamenti *LLH.* 30₂₀.

villuráfandi, ppræs., *forvildet*: Hversu gjarna vildi eg kalla til sérhvers þvíliks villuráfanda manns *Myn.* 12₂₈. þeir voru villuráfandi eins og sauðir *HGTh.* 65₂₁.

villuspeki, f., *kættersk Filosofi:* sú hin gyðinglega og heiðinglega v., sem á efri árum Páls postula tók að smeygja sér inn í kristnina *HH. Ks.* 77₈.

villustefna, f., *kættersk Retning:* þær villustefnur, sem þegar hefur lýst verið *HH. Ks.* 77₈.

villustigur (-s *el.* -ar, -ir), m., *Vildsti, Vilspor*: von, sem leiðir unglinginn svo mjög á villustigu *HGTh.* 75₈.

villutrú, f., *Vranglære, Kætteri.*

villutrúarmaður, m., *Vrangtroende, Kætter:* Þeir sem viku frá hinum almennu (kaþólsku) lærðómssetningum vóru nefndir villutrúarmenn *PM. Ág.* 104₂₀.

villuvegur (-ar, -ir), m., = villustigur: allt eru þetta villuveg-

ir, sem eigi liggja til Guðs *HGTh.* 65s.

vilmóður, a., *træt af Sorg og Lidelser*: vert er að vinna þar | vilmóðri þjóð *GB.* 233ss.

vilna (a), vt. med dat., *begunstige*: Náttúran sjálf vilnar inum síðari á kostnað inna fyrri *Alm.* 85, 33s4. vilna e-m í *göre en Indrömmelser, vise sig föjelig imod en*: lízt mjer sem þeim konungi sje í vilnandi, sem *Þús.* 2, 359ss.

vilning, f., *Villen*: tilfinnan og v. *BM. UM.* 9ss.

vilpa, f., *Rendesten*: vatn þess (ɔ: þvottakersins) er eigi' úr vilpum sprottið *Sigv. Lm.* 37s1.

viltur, pp., 1. *forvildet.* — 2. *vild*: þau (ɔ: zebradýrin) lifa villt í stórum hópum *PJ. Ns.* 71ss. Í þessu landi búa nú svo villtir menn, að þeir hafa enga hugmynd um nokkra menntun *Gr. Kv.* 93s0.

vín (-ar, -ir), m., = vinur.

vín, n., *Vin.*

vína (a), vt.; v. sig *parre sig*: Hvernig fer fuglinn að v. sig? *Av.* 4, 106s6. — *V. refl.*, vínast = vína sig: nema hún (ɔ: sæðurin) vínist á ný *Av.* 4, 107s0. fuglar vínast með sætum saung *EÓ.* 33bss.

vínahót, n. pl., *Venlighed, Forekommenhed*: Þó er svo að sjá sem Hindúar sýni honum mest vínahótin *Ið.* 7, 26s.

vínalega, adv., *venlig, venskabelig*: Þú sagðir v.: 'Lofum litla tetrinu að drekka fyrst' *Sak.* 40s. láta Rússar v. við Rúmena *Skir.* 87, 116s8.

vínalegur, a., *venlig*: v., ei þó um of *KJ.* 236s.

vínalæti, n. pl., *Kærtegn*: (hundurinn) hljóp so til hennar með vínalátum *Fjöl.* 1, 152ss.

vínandamælir (-s *el.* -rs), m., *Alkoholmeter*: geta menn því eigi, undir eins eptir það að þessi samblöndun er gjörð, komið við stigun með vínandamælinum *MJ. Bfr.* 248s6.

vínandi, m., *Vinaand, Spiritus*: skal ávallt tilgreint, hversu styrkt brennivínið eða vínandinn sje *StA.* 76, 52ss. Á skólasöfnum eru ennfremur höfð skorkvikindi, ýmist í vínanda í glösum eða þá þurrkuð *TUM.* 2, 51ss.

Vínarborg, f., *Wien*: Var þá gjörður friður í V. *PM. Ág.* 259s2.

vínarlaus, a., *venneløs*: um andvökunótt, er af sjer varpar þunga | ið angurmædda, vínarlausa brjóst *KJ.* 25s2.

vínaskaut, n., *venskabelig Pol*: Þess vegna kalla menn og þau skautin, sem fírrast hvort annað, óvínaskaut, en hin, sem saman vilja dragast, þar á móti v. *Fisch. Ef.* 339ss.

vínaskjól, n., *venligt Ly*: v. og verndarhæli og arinstöð ástar og skyldu *TB.* 7, 148s.

vínber (*g. pl.* -ja), n., *Vinbær, Drue*: þegar hann (ɔ: vínviðurinn) ber gnægð af vöxnum vínberjum *LLH.* 20s1.

vínberjabrúskur (-s, -ar), m., *Vinbærklase, Drueklase*: gegndi það undrum, er vínberjabrúskarnir voru nær því alin að lengd *LLH.* 96s.

vínberjaköng|ull (-uls, -lar), m., *Drue*: Jeg gekk til hans með stóran vínberjaköngul í hendinni *Ss. Íf.* 2, 63s1.

vínberjóttur, a., *druerig, vinrig*: þeim er bygðu hina vínberjóttu Örnu *Il.* 1, 47s.

vínberslögur (-lagar), m., *Drue-*

saft: því vínberslög í heimi hjer | ei hjeðan frá að munni' eg ber *Sb.* 141, 3s.

vínbrekka, f., *Vinbjærg:* hann sá ekki annað enn vínbrekkur og lystigarða *Þús.* 1, 62₁₁.

vínbrúsi, m., *Vinkrukke:* Kerling nokkur sá tóman vínbrúsa liggja á jörðinni *Esóp* 47₁₈.

vínblettur (-s, -ir), m., *Vinplet:* gjöra við saumsprettu, ná úr vínblettum *Verð.* 51₂₀.

vínbygð (-ir), f., *Vinegn:* Í vínbyggðunum er delirium tremens hinn vanalegi sjúkdúmur *MJ. Bfr.* 124s.

vinda, f., *Vinde:* Vindan er sívalur ás, sem veltur um möndul sinn *Fisch. Ef.* 79₁₇.

vinda (**vind, vindum; vatt, undum; undinn**), vt., vi. og impers., 1. *vride, afvride:* hún vatt sjóinn úr pilsinu sínu og hárinu *Ið.* 1, 170₁₅. — 2. *hejse:* að Desevs skyldi v. upp hvítt segl *PM. Ág.* 15₁. — 3. v. að e-u *skride til Udførelsen af noget:* eiga skuldheimtumenn . . rjett á að heimta, að sem bráðast verði að því undið *LHA.* 3. 196₁₂. — 4. hverju sem fram vindur, *hvad der end hændes, under alle Omstændigheder:* Þess fullviss, að hverju sem fram yndi, þá yrði það honum fyrir beztu *Ið.* 6, 269₁₄. — 5. þegar fram vindur *i Fremtiden, for Fremtiden, i Længden:* hvorugir munu hafa treyst á samkomulagið, þegar fram yndi *Skír.* 87, 27₂₁.

vindátt (-ir), f., = vindstaða *Vindretning:* Því veldur nánast v. í Indlandshafi *Björl.* 41₂₀.

vindbarinn, pp., *vindpisket, ødelagt af Vinden:* vindbarðir móar *Fjöl.* 5, 1, 31₂₀.

vindbelgur (-jar, -ir), m., *Vindböjtel:* pólitiskr v. þembir sig út *Norðurl.* $^{5}/_{11}$ 93, 133a₂₀.

vindbelti, n., *Vindregion:* er þaðan jafn aðdragandi inn í vindbeltið *Björl.* 39₂₄.

vindblær (-jar), m., *sagte Vind, Luftning:* hreyfði sig ekki v. *PS. Ast.* 28₁₈. Það líður v. léttur | um lopt og haf og dal og sveit *Sb.* 101, 3₁. Varla mátti heita, að nokkur v. gáraði hina ljómandi skuggsjá hafsins *Rób.* 6₂₈.

vindbyssa, f., *Vindbøsse:* Með tilliti til tilbúningsins aðgreina menn hinar eldri og ýngri vindbyssur *Fisch. Ef.* 153₂₅.

vindfrár, a., *vindsnar:* Hin vindfrána Íris tók hana og leiddi út úr þraunginni *Il.* 1, 116s.

vindfœttur, a., *vindfodet, vindsnar:* sendigyðjan, hin vindfætta Íris *Il.* 1, 57₂₄.

vindgnýr (-s *el.* -jar), m., *Vindens Susen:* heyrði jeg vindgnýinn og brimhljóðið *Rób.* 40₉.

vindhani, m., *Vejrhane:* við því skal búast, | sem v. snúast *JT.* 284₁₀. vil jeg ekki vera álitin v., sem annan daginn snýr í austur og hinn í vestur *Hd.* 59a₂₂. stefnulausu demagógarnir, sem snúast eins og vindhanar á húsbust *Ald.* 1, 65₂₁.

vindharpa, f., *Vindharpe:* hann (ɔ: Memnonsstólpinn) syngur eins konar lag, líkt vindhörpu söng *Ið. SG.* 169s.

vindhraði, m., *Vindens Hastighed:* vöxtur veðurmagnsins fer ekki að einfaldri tiltölu við vindhraðann *Björl.* 60₁₄.

vindhviða, f., *Vindstød:* örlítil, saggafull v. þýtur fram hjá *Hd.* 20b₂₁.

vindhögg, n., (vindur, a., *skæv),*

skævt Hug, Hug, som ikke rammer: v. aldrei viskan slær *BG. Nj.* 886₁. Það munu ekki vera slegin vindhöggin á því heimilinu því *PS. Ast.* 206₈.

vindill (**vindils, vindlar**), m., 1. *Visk*: þeir (ɔ: smyrðlingarnir) eru falskir og ekki nema v. af heyi innan í *Ið. SG.* 26₁₉. — 2. *Cigar*: hvernig nokkur maður getur sofnað yfir góðu toddýglasi og góðum vindli *Ið.* 1, 226₁. hann rjetti lieutenantinum um leið vindil 6, 245₂₂. ef hann hefði reykt dálítið ódýrari vindla *Sm.* 17₁₆.

vindingsstigi, m., *Vindeltrappe:* hann skundaði ofan vindingsstiga *TÞH. BS.* 120₁₁.

vindingur (-s, -ar), m., 1. *Skævhed.* — 2. *Slangevinding, Slangebugtning, Bugtning:* Stóri heilinn virðist að liggja í einlægum vindingum *JJ. EML.* 48₈₀. eru æðar milli vindinganna 49₁. vindingarnir 49₁₇.

vindkast, n., *Vindstød*: ekki þurfti nema lítið v. til að svipta hann aptur öllu þessu *Rób.* 35₁.

vindkul, n., *Vindpust:* ömurlegt v. fram hjá næddi *TB.* 17, 216₁₂.

vindleikinn, pp., *omsuset af Vinden*: á þeim vindleiknu annesjum *HO.* 9, 17₈.

vindleysa, f., *Vindløshed:* þar sem loptid er af hita og vindleysu óhreinast *HF. Kv.* 1, 14₂₂.

vindlingur (-s, -ar), m., *Cigaret:* Nú eru líka ungu stúlkurnar farnar að læra að reykja vindlinga *Eimr.* 2, 195₂₅.

vindmylna, f., *Vindmølle, Vejrmølle*: Vindmylnurnar og vatnsmylnurnar *AÓ. Af.* 95₂₂. Vindmylnur hafa verið notaðar í langan aldr *Ið.* 2, 78₁₉.

vindskeið (-ar), f., *Vindsked, Vindske:* bæir með rauðum þiljum og hvítum vindskeiðum *Av.* 13, 106₂₅.

vindstaða, f., *Vindens Retning*: það (ɔ: skipið) varð að halda hálfri átt fjær vindstöðu enn við *Fjöl.* 1, 51₂₃. þá snerist vindstaðan *Ið.* 3, 131₂₇. (þeir) loka þeim (ɔ: dyrunum) eptir vindstöðunni *PJ. Ns.* 62₂₁.

vindstroka, f., *Vindströmning, strygende Vind*: Vindstrokan þýtur gegnum hvassan hagþorn *Lear* 73₈. að þá hljóti að vera langstríðust v. þar á milli *Björl.* 29₈.

vindsveipur (-s, -ir), m., *Vindhvirvel*: verður úr því hringiða í lopti eða v. harla stórskorinn *Björl.* 46₁₅. En um vindsveipi í Norðurálfu víkur þessu allt öðruvísi við 83₁₁.

vindþurka (a), vt., *vindtörre*: vindþurkað kjöt *Rób.* 22₅.

vindþytur (-s), m., *Vindens Susen:* kom hvorki deigur dropi nje v. úr loptinu alla nóttina *TÞH. SoÆ.* 82₅.

vínedik, n., *Vineddike*: Degar það (ɔ: þetta vín) er komið í Kairo, er það orðið að vinediki *Ið. SG.* 63₁₆.

vínekra, f., *Vingaard*: að bændur þar í nágrenni við orustustaðinn hafi hlaðið garða úr mannabeinum kringum vínekrur sínar *PM. Ág.* 80₁₆.

vínfalsari, m., *Vinforfalsker:* að vínfalsarar verði fyrir hegningu heyrir til hins sjaldgæfara *MJ. Bfr.* 328₈.

vínfangasala, f., *Salg af spirituøse Drikke:* Í flestum ríkjum eru nú komin hörð lög móti drykkjuskap og vínfangasölu *Skir.* 88, 80₉.

vínflaska, f., *Vinflaske, Flaske*

med Vin: reið hann af stað með sína vínflösku í hvurjum vasa *Fjöl.* 4, 2, 284.

vínfölsun (-falsanir), f., *Vinforfalskning:* um slíka áfengisfölsun eða v. *MJ. Bfr.* 326$_{21}$.

vínföng, n. pl., *spirituøse Drikkevarer:* Af öllum öðrum vínföngum skal greiða 30 aura af hverjum potti *StA.* 76, 52$_{16}$.

vingarðsmaður, m., *Vingaardsmand:* þó eru flestar greinirnar þurrar og hafa ekki annað sér til ágætis enn vingarðsmanninn *LLH.* 20$_{16}$. og vígir þig til vingarðsmanns *Sb.* 136, 1$_{5}$.

vingarður (-s, -ar), m., *Vingaard:* hinn orðlagðasta og frægasta vingarð *MJ. Bfr.* 330$_{11}$. leddist tóa inn í vingarð *Esóp* 41$_{24}$.

vingjarnlega, adv., *venlig, venskabelig:* að endingu beiddi hann A. H. að taka sjer nú eins v. og í fyrra skiptið *Þús.* 3, 68$_{4}$.

vingjarnlegur, a., *venlig, venskabelig:* Hann var vingjarnlegri í viðmóti en hinir *PP. Sms.* 184$_{15}$.

vínglaður, a., *munter af Vin:* hatar hræsnara | heilög ritning, | en þeigi vínglaðan ver *Þús.* 2, 115$_{18}$.

vínglæði, f., *Vinglæde, Munterhed fremkaldt ved Nydelse af Vin:* v. hins lífsglaða heiðingja *MJ. Bfr.* 14$_{22}$.

víngoð, n., *Vingud:* Það er eptirtektavert, hve Dionysos . ., víngoðið komst seint í tölu Olympusgoðanna *MJ. Bfr.* 14$_{17}$.

víngott, a. n.; eiga v. við konu *staa i Kærlighedsforbindelse med en Kvinde.*

víngsa (a), vt. med dat., *svinge, bevæge hurtig:* þegar þessi stúlka leit við, þá víngsaði hún herðunum ofurlítið um leið *EH. Von.* 49$_{19}$.

vínguð (-s), m., *Vingud:* Diónýsos v. er óvíða nefndur í kvæðum Hómers *Stoll* 115$_{22}$.

vingull (vinguls, vinglar), m., *festuca, Svingel. Grl.* 182$_{9}$.

vinhlýr (-jan), a., *venlig og mild:* Fyrrum vinhlýja vestanselu, | um vanga þinn er leið í selu, | afbrýði sál mín ástarheit *Þús.* 1, 157$_{8}$.

vinhollur, a., *gunstig:* Rómverjar kölluðu hann (ɔ: Sefýros) *Favonius,* hinn vinholla *Stoll* 92$_{17}$.

vínhreifur, a., *munter af Vin:* hann var að hagræða kaupstaðarvörum sínum, ofurlítið vínhreyfur *Dv.* 5, 51$_{27}$.

vínhöfugur, a., *betynget af Vin, beruset:* Vjek hann höfði sínu vínhöfgu að dyrunum *Þús.* 2, 318$_{22}$.

vínkassi, m., *Vinkasse:* ég lét líkið niðr í gamlan vínkassa *Dæget.* 28$_{16}$.

vínkona, f., *Veninde:* Einu sinni var mús í sveitaþorpi, sem átti fyrir vínkonu mús eina í borginni *Esóp* 48$_{9}$.

vínkæti, f., *Munterhed fremkaldt ved Nydelse af Vin:* Hvað gef jeg um v.! *Verð.* 64$_{18}$.

víuland, n., *Vinland:* Í kornlöndunum höfðu menn tiltekinn mæli korns, og í vínlöndunum vín sem verðmæli og almennan gjaldeyri *AÓ. Af.* 58$_{8}$.

vínlaus, a., *venneløs:* Í vínlausum geimi er vonlaust og svart *ÓS.* 58$_{9}$.

vinna, f., 1. *Arbejde:* v. hans (ɔ: mannsins) er sífeld samvinna við náttúruna *AÓ. Af.* 21$_{4}$. — 2. *Virksomhed:* hann (ɔ: heilinn) verður að hafa nægilega vinnu, ef allt á að ganga í lagi *JJ. EML.* 51$_{14}$.

vinna (vinn, vinnum; vann, unnum; unninn), vt. og i., 1. *ar-*

bejde, virke: Maðrinn verðr að v. til þess að fullnægja þörfum sínum *AÓ. Af.* 21₁₂. hið vínnandi afl *(den virkende Kraft)* í taugakerfinu *JJ. EML.* 45₂₄. v. e-ð af sér *aftjene noget.* v. fyrir mat og kaupi *tjene for Kost og Lön.* v. sér inn, *erhverve sig, fortjene, tjene:* Stúlka er saumar ljereftsfatnað, vínnur sjer inn 1 sh. (90 aura) á dag *Ið.* 5, 291₁₂. v. til e-s *fortjene noget.* — 2. *overvinde, erobre, underkaste sig:* hann vann landið.

vínnautn, f., *Nydelse af spirituose Drikke:* sumir urðu drykkjumenn og dóu af of mikilli v. *Sm.* 150₂₄. er þeir fóru að kynnast v. *MJ. Bfr.* 14₁₀.

vínnuafl, n., *Arbejdskraft:* að flytja v. með rafmagnsstraumi *TB.* 7, 304₂₂.

vínnuboð, n., *Arbejdstilbud:* og viljum ei sem vera ber | hans vínnuboði sinna *Sb.* 135, 2₄.

vínnubrögð, n. pl., *Fremgangsmaade ved et Arbejde, Arbejdsmethode:* til að uppgötva nýa aðferð á verknaðarhætti og vínnubrögðum iðnar þeirrar, er *AÓ. Af.* 45₁₀. ef vér lítum snöggvast yfir framfarasögu verkfæra vorra og vínnubragða 170₁₆.

vínnudagur (-s, -ar), m., *Arbejdsdag:* En hvað er vínnudagur slíkra veslings-þræla? *Ið.* 5, 291₈. Og vínnudag þinn lengi lán *ST.*[2] 80₁₁.

vínnudrjúgur, a., *som uden at skynde sig meget og uden synderlig Kraftanvendelse præsterer betydeligt Arbejde:* Hann er v., þótt hann fari hægt.

vínnudrýgindi, n. pl., *en solid Arbejdspræstation uden synderlig Kraftanvendelse:* V. eðr vínnugæði jafngilda meiri vínnuvexti eðr stritmergð *AÓ. Af.* 168₃₁.

vínnudýr, n., *Arbejdsdyr:* (þeir) halda henni (o: konunni) svo þrælbundinni, sem skynlausu vínnudýri *TÞH. SoÆ.* 48₂₅.

vínnueigandi, m., *Arbejdsherre:* Opt hafa þessi fjelög verið stofnuð til mótspyrnu gegn vínnueigendunum *Sm.* 58₃₁.

vínnufé, n., *Driftskapital:* Landsbankinn fær að láni úr landssjóði allt að hálfri miljón króna, er skal vera vínnufje hans *LHA.* 3, 318₁₈.

vínnuflugа, f., *Arbejdsbi:* Vínnuflugurnar, sem strax búa til lok yfir kamersin, sem eggin eru í, láta alltíd með vilia þau vera opin, sem fleiri en eitt er í *HF. Kv.* 1, 70₁₅. Á haustin drepa vínnuflugurnar allar karlflugurnar *PJ. Ns.* 109₂₀.

vínnufólk, n., *Tjenestetyende, Tyende:* fer vínnufólkið á fætur og kveykir *Þs.* 1, 14₁.

vínnuframlag, n., *Arbejdsudlæg, Arbejdspræstation:* sama v. aflar nú miklu meira *Þj.* $^{23}/_{10}$ 96, 198₂₀.

vínnufrelsi, n., *Arbejdsfrihed:* eg hefi v. *AÓ. Af.* 31₂₉.

vínnufær, a., *arbejdsdygtig:* hinir fáu, sem eru vínnufærir, verða að hjálpa hinum *MJ. Bfr.* 256₂₉.

vínnugirni, f., *Arbejdslyst.*

vínnugjarn, a., *arbejdslysten, arbejdsom:* hans vínnugjörn og hög var hönd *KJ.* 75₈.

vínnugæði, n. pl., *Arbejdets Fortrinlighed; se* vínnudrýgindi.

vínnuhjú, n. pl., = vínnufólk: lítilfjörlegustu v. *Fjöl.* 1, 86₁₈. er mestur hluti af því fje, sem er í póstsparisjóðunum, frá fátækum vínnuhjúum *Sm.* 82₂₅.

vínnuhús, n., *Arbejdshus, Arbejdsanstalt:* Jeg kom í eitt af

hinum miklu vinnuhúsum *Ib.* 5, 307$_{16}$. í þessu vinnuhúsi 307$_{18}$.

vinnukaup, n., *Arbejdslön:* og þá er vinnukaupið orðið hið sama *AÓ. Af.* 47$_{24}$. þá getur hann heldur eigi krafizt, að hann hafi v. *Sm.* 100$_{24}$. vinnukaupið var langt um of naumlega goldið *Skír.* 87, 46$_{27}$.

vinnukona, f., *Tjenestepige:* við höldum þrjár vinnukonur *PP. NS.* 62$_{22}$. dyggar vinnukonur 63$_{3}$.

vinnukonuskortur (-s), m., *Mangel paa Tjenestepiger:* Álika mikill er vinnukonuskorturinn *Fjöl.* 5, 1, 27$_{22}$.

vinnukraftur (-ar, -ar), m., *Arbejdskraft:* Flestir verkmenn eiga ekkert annað til en vinnukrapta sína *Sm.* 53$_{6}$.

vinnulag, n., *Arbejdsmethode, Arbejdsordning:* Þetta er hið nýja vinnulag *Björl.* 5$_{10}$.

vinnulaun, n. pl., *Arbejdslön:* að láta sjer verða svo mikið úr vinnulaununum sem auðið væri *Sm.* 55$_{9}$. Bæjarstjórnin í París borgaði hærri vinnulaun en aðrir *Skír.* 89, 41$_{7}$.

vinnulaus, a., *arbejdsløs, ørkesløs.*

vinnuleysi, n., *Arbejdsløshed, Uvirksomhed, Ørkesløshed:* ýmsar aðrar ráðstafanir gegn vinnuleysinu í landlegum *Þj.* $^{18}/_{12}$ 91, 241b$_{43}$. til þess að geta staðizt veikindi eða vinnuleysi *Auðv.* 114$_{7}$.

vinnuleysistími, m., *den Tid, i hvilken man intet Arbejde har:* svo að vinnuleysistíminn verður honum eigi að falli *Sm.* 48$_{4}$.

vinnulítill, a., *som arbejder kun lidt, lidet sysselsat:* sættu menn ekki heldur að þurfa að vera vinnulitlir, eins og sumstaðar mun eiga sjer stað *Þj.* $^{18}/_{12}$ 91, 241b$_{53}$.

vinnumaður, m., 1. *Arbejdskarl:* bændur vantar að minnsta kosti eins marga vinnumenn *Fjöl.* 5, 1, 27$_{21}$. — 2. *Arbejder:* öllum samtökum vinnumanna lauk svo, að flestir fóru til annara verkstjóra fyrir sama kaup *Skír.* 55, 35$_{23}$.

vinnumagn, n., *Arbejdskraft:* það v. á 3 sólarhringum, að *Björl.* 67$_{22}$.

vinnumannstetur, n., *et Skrog af en Arbejdskarl:* hún gat ekki fundið honum neitt líklegra faðerni utan eða innan sveitar en v. eitt *JT. PoS.* 37$_{27}$.

vinnumenska, f., *en Arbejdskarls (el. en Tjenestepiges) Stilling, Tjeneste:* Atvinna sjávarbóndans, ef hann rær á annarra vegum, er miklu fremr v. en búmenska *AÓ. Af.* 177$_{24}$.

vinnusamur, a., *arbejdsom.*

vinnusemi, f., *Arbejdsomhed:* vér leggjum því fram alt vort vit og kunnáttu, viðburði og v. *AÓ. Af.* 80$_{31}$. hversu vinnusemin eflir greindina *Fk.* $^{11}/_{9}$ 86, 66a$_{22}$. enn framleiðslan sé aftr undir v. þjóðarinnar komin 66b$_{55}$.

vinnuskifti, n. pl., *Arbejdsombytning:* hann hefir því fengið alt þetta í vinnuskiftum *AÓ. Af.* 39$_{12}$.

vinnusparnaður (-ar), m., *Arbejdsbesparelse:* Umbótin og framförin er v., *AÓ. Af.* 196$_{18}$. ynnist það á skömmum tíma upp aftr í vinnusparnaði *Fk.* $^{12}/_{1}$ 91, 5a$_{45}$.

vinnustétt, f., *Arbejdsklasse:* hvort brennivín væri nauðsynlegt fyrir vinnustéttina *MJ. Bfr.* 55$_{1}$.

vinnustofa, f., 1. *Værksted:* þegar ekki nema eitt starf er haft fyrir stafni í hverri vinnustofu *Av.* 12, 114$_{10}$. honum hafði verið trúað fyrir lyklunum að vinnustofunum *KJ. Uf.* 45$_{38}$. — 2. *Laboratorium:*

Hér vantar líka vinnustofu til þess að kenna efnafræði *Av.* 21, 53₂₃.

vinnustúlka, f., *Tjenestepige.*

vinnustúlknaskóli, m., *Skole for Tjenestepiger:* Annað fjelag, sem einnig gefur ungum hefðarmeyjum kost á að sýna atorku sína, eru vinnustúlknaskólarnir *Ið.* 5, 305₈.

vinnutilhögun (-haganir), f., *Arbejdsordning:* v. á Sumrin *Fk.* ¹⁵/₇ 90, 82a₂₄.

vinnutími, m., *Arbejdstid:* til þess að fá vinnutímann styttan *Sm.* 66₂. að berjast fyrir styttri vinnutíma *Skír.* 90, 64₂.

vinnutól, n., *Værktöj:* til þess að búa okkr til verkfærin, exi þessa og önnur v. *AÓ. Af.* 164₁₁.

vinnuveitandi, m., *Arbejdsgiver:* er verkmeisturum og vinnuveitendum er gerður svo mikill gróðahnekkir *Skír.* 79, 26₁₈. gerðardóma í deilum við verksmiðjumeistara og vinnuveitendur *Skír.* 87, 91₂₇.

vinnuverð, n., *Arbejdsværdi:* þá er markaðarverðið beint samsvarandi vinnuverðinu *Þj.* ²³/₁₀ 96, 197c₂₃.

vinnuvöxtur (-vaxtar), m., *Arbejdsmængde. Se* vinnudrýgindi.

vínrækt, f., *Vindyrkning, Vinavl:* Hið mjólkursæla Búrgúnd, Frakklands vínrækt *Lear* 4₂₅.

vínsali, m., *Vinhandler:* ölvaður stúdent óð með illindum upp á vínsala einn *Ið.* 1, 280₃₁.

vinsemd, f., *Venlighed:* hann veit ekki almennilega, hjá hverjum vinsemdin er mest *Ið.* 7, 26₈.

vínskortur (-s), m., *Vinmangel:* þegar vínskorturinn varð *Myn.* 33₃₀.

vínsla, f., *Tilvirkning:* Vínslan á úrgangssilkinu byrjar á því að tína úr því allan hroða *KJ. Uf.* 47₃₀.

vínstaup, n., 1. *Vinglas:* Mér varð það á, að brjóta eitt vínstaupið *PP. NS.* 80₄. — 2. *et Glas Vin:* ljet hin unga kona færa sjer v. *Þús.* 2, 78₇.

vínstúlka, f., *Veninde:* Lára bauð nú vínstúlku sinni að koma með sjer þangað *Ið.* 1, 253₁₈. að eg sem einlæg v. hefi vakið athygli yðar á þessu *PP. NS.* 20₉.

vínstur (-rar, -rar), f., *den fjærde Afdeling af Maven i de drøvtyggende Dyr:* hvað minnir þig Guðmundur minn! að vínstrarnar ættu að vera margar? *JT. PoS.* 39₂₂. Maginn skiptist í fjögur hólf: vömb, kepp, laka og v. *PJ. Ns.* 64₂₅.

vínsúpa, f., *Vinsuppe:* Jeg ætla að hafa þrjá rjetti matar í dag, vínsúpu, fuglasteik og býting *TÞH. SoÆ.* 5₁₁.

vínsvelgur (-s, -ir), m., *Dranker:* Hver sem út af því bregður er kallaður v. *Þús.* 3, 58₂₉.

vinsæld (-ir), f., *Vennesælhed, Popularitet:* þetta hefir vakið vinsældir hans víða *Ið.* 7, 6₁₈.

vinsæll, a., *vennesæl, populær.*

vínsölubúð (-ir), f., *Vinhus, Vinkælder:* Þeir tóku vínsölubúðina herskildi *Ið.* 1, 280₂₇. (hinum) þykir meira varið í að sóa fje sínu út fyrir ölföng á vínsölubúðum *Sm.* 92₂₄.

vínsölumaður, m., *Vinhandler:* Fór eg með henni til vínsölumanna *Þús.* 1, 191₂₃.

víntegund (-ir), f., *Vinsort:* eg hef ýmsar víntegundir í kjallara mínum *Þús.* 2, 102₂₁.

vínuppskera, f., *Vinhøst:* vínuppskeran sjálf var þó ekki fyrr enn í september *LLH.* 96₁₈. er sem hæst stóð á vínuppskeru *Esóp* 41₂₃.

vínuppskeruveizla, f., *Vinhøstgilde*: Mundu eptir, að það er v. *PP. Sms.* 205$_{12}$.

vínverzlari, m., *Vinhandler*: þó treystir hver v. sér til þess að útvega svo mikið Champagne, sem hann vill *MJ. Bfr.* 329$_{27}$.

vínviðarteinungur (-s, -ar), m., *Vinranke*: Sömuleiðis sá jeg vínviðarteinunga, sem vöfðu sig utan um trén *Rób.* 58$_{11}$.

vínviðóttur, a., *rig paa Vinranker, vinrig*: í hinni vínviðóttu Epidársborg *Pl.* 1, 49$_{11}$.

vínviður (-ar, -ir), m., *Vinstok, Vinranke*.

vínyrkja, f., *Vindyrkning*: á fyrstu öldum tilveru sinnar munu þeir lítið eða eigi hafa þekkt vínyrkju *MJ. Bfr.* 14$_{12}$.

vínþorsti, m., *Vintørst*: Vinþorstinn eða Alkohólsþorstinn er sannr sjúkdómr *BJ. Bfr.* 308$_{8}$.

vínþyrstur, a., *vintørstig*: hinum vínþyrstu verðr sjaldan ráðafátt að útvega sér í staupinu *MJ. Bfr.* 308$_{16}$.

vínþrúga, f., *(urigtig dannet Ord; þrúga kan ikke svare til det tyske* traube, *da isl.* þ *ikke svarer til tysk* t.; vindrúfa *vilde være rigtig Form), Vindrue*: þar er lundar uxu, olíutré og vínþrúgur *LLH.* 126$_{27}$.

vínörvaður, pp., = vínhreifur: Ung og vínörvuð fljóð | glymja gullfögur ljóð *Fk.* $^{15}/_{3}$ 84, 7a$_{40}$.

víprur, f. pl., *affekterede Bevægelser af Læberne*: Ari með víprurnar vara | varirnar sparaði' ei parið *BT.* 172$_{3}$.

vír (-rs), m., *(e.* wire), *Metaltraad*.

virða (i), vt., 1. *vurdere; skatte*. — 2. *agte*.

virðilegur, a., *anselig*.

virðileikur (-s), m., 1. *Anseelse*. — 2. *Værdighed*, þeir (ɔ: lestirnir) geta verið vottr um mikla heimsku eða um skort á virðuleik og sjálfsmetum *Mill* 157$_{3}$. til að tákna virðuleik þeirra *HH. Ks.* 52$_{3}$.

virðing (-ar), f., 1. *Vurdering*: Á húseignir . . skal leggja skattinn eptir þeirri virðingu *LHA.* 3, 174$_{22}$. — 2. *Ære, Anseelse; Agtelse*.

virðingagirni, f., *Ærgerrighed, Forfængelighed*.

virðingagjarn, a., *ærgerrig; forfængelig*: og svo er um þá virðingagjörnu *JT. PoS.* 33$_{7}$.

virðingarfullur, a., *ærbødig*: Síðan skrifaði hann Drottningunni módur sinni til virðingarfullt bréf *HF. Kv.* 1, 105$_{19}$. þó fer hann aldrei nema hinum virðingarfyllstu orðum um hann *FJ. NV.* 9$_{10}$.

virðingargerð (-ir), f., *Vurdering, Taxation, Taxationsforretning*: í sambandi við virðingargjörðir þær, sem fram fara *LHA.* 3, 93$_{24}$.

virðingarleysi, n., *Mangel paa Agtelse, Ringeagt*: virðingarleýsi við yfirboðana *Fjöl.* 1, 84$_{13}$. vantrú og virðingarleisi á því 3, 1, 62$_{3}$.

virðingarmaður, m., *Vurderingsmand*: Fyrir virðingar þessar bera hverjum virðingarmanni 3 krónur hvern þann dag, sem þeir eru að virðingunni *LHA.* 3, 174$_{27}$.

virðingarótti, m., *Ærefrygt*: áður en þeir ósjálfrátt voru búnir að fá virðingarótta fyrir honum *HP. Gr.* 9$_{1}$.

virðingarskortur (-s), m., *Mangel paa Agtelse, Ringeagt*: þá er vér berum ina undarlegu virðingu mannkynsins fyrir frelsinu saman

við inn undarlega virðingarskort þess fyrir því *Mill* 219₁₀.

virðingarverð, n., *Taxationsværdi*: skal greiða 10 aura af hverjum 100 krónum í virðingarverði húsanna *StA.* 78, 2₁₀.

virðingarverður, a., *agtværdig, ærværdig:* það er sæmilegt sé og virðingarvert *AÓ. Af.* 219₁₉. enda verður sparsemin talin sem hin virðingarverðasta allra dyggða *Sm.* 18₂₀. (Lúter) hjelt þar á móti mörgum virðingarverðum siðum, sem teknir höfðu verið upp í fornkirkjunni *HH. Lút.* 42₁₁. sjerhver iðja og atvinna er jafn-virðingarverð, sje maðurinn, sem hana stundar, sjálfur v. *Auðv.* 4₁₀.

virðingblandinn, pp., *blandet med Ærefrygt*: öllum stendur af þjer virðingblandin ógn *TÞH. BS.* 52₂₂.

virðulegur, a., *se* virðilegur.

virðuleikur (-s), m., *se* virðileikur.

virkilega, adv., *(t.* wirklich), *virkelig*: að þessi sjúkdómur v. gangi að þjóðinni *Ald.* 1, 42₂₂.

virkilegleikur (-s), m., (*t.* wirklichkeit), *Virkelighed*: Hinn illi virkilegleikr sýnir sig *Ald.* 1, 58₂₄. það er helber virkilegleikr 54₂₀.

virkilegur (a), a., *(t.* wirklich), 1. *virkelig:* í hinum virkilega heimi *Spenc.* 39₄. — 2. *objektiv:* hvort hann heitir v. *(objectiv)* heimur, eða hugsaður hugarburðar-heimur *TB.* 6, 83₀.

virkileiki, m., *(t.* wirklichkeit), *Virkelighed*: En virkileikinn, skyttan skuggalega | í skyndi kemur til að vinna' oss trega *Ld.* 1, 315₁₀. að hugmyndin yrði að virkileika *Fk.* $^{16}/_{4}$ 88, 47₂₃.

virkisborg (-ir), f., *befæstet Stad, Kastel:* Þessi v. er ein af enum minni virkisborgum *Skír.* 78, 5₂₂.

virkisgarður (-s, -ar), m., *Vold*: síðasta tréð á virkisgarðinum *Þj. Ss.* 92, 15₁.

virkisrauf (-ar), f., *Bresche. JJ. DO.* 46b.

vírstreugur (-s *el.* -jar, -ir), m., *Metaltraad:* Eptir veginum liggur að eins v., sem varla gætir neitt *Fróð.* $^{5}/_{12}$ 81, 340₇.

vís, a., 1. *vis, kyndig.* — 2. *vis, sikker.*

vísa, f., *Vers, Strofe.*

vísa (a), vt., *vise, henvise;* v. e-m veg *vise en Vej.*

vísdómsgyðja, f., *Visdommens Gudinde*: Pallas Apene, vísdómsgyðjan *PM. Ág.* 12₂₂.

vísdómslega, adv., *viselig*: Enginn maður mun á móti því bera, að því sje v. tilhagað af forsjónninni, er *Auðv.* 101₇. Hversu v. hefir því vor himneski faðir hagað því, að *JG. Hv.* 119₁.

vísdómstönn (-tannar, -tennur), f., *Visdomstand*: vísdómstennurnar koma ekki fyrr enn síðar *Fk.* $^{3}/_{8}$ 91, 35₂₂₂.

vísdómur (-s), m., *Visdom, Kundskab.*

vísifingur (-rs, *pl.* -fingur), m., *Pegefinger*: (kaupmaður) rjetti fram vísifingurinn *JT. PoS.* 98₁₇. Á vísifingrinum er ljómandi andi með gullokka *TÞH. SoÆ*, 89₁.

vísifornafn, n., *pronomen demonstrativum, paapegende Stedord:* vísifornöfn *(pronomina demonstrativa) LO.* 51₁. Hann skoðar vísifornafnið sá sem greini *TB.* 9, 40₂₂.

vísindagrein (-ir), f., *Videnskabsgren, Videnskab:* sú v., sem alþýða hjer sækist eptir *Fjöl.* 2, 1, 41₁. að þeir komist sem best inn

LIBRARY OF THE UNIVERSITY

í anda vísindagreina þeirra, er þeir læra *Av.* 7, 103$_{22}$.

vísindalega, adv., *videnskabelig*: enda höfðu hjer aldrei fyrr verið gjörðar rannsóknir af v. menntuðum mönnum *Av.* 6, 110$_{7}$.

vísindalegur, a., *videnskabelig*: vísindaleg efni *Gr. Kv.* 117$_{5}$. til vísindalegra rannsókna *Av.* 6, 108$_{25}$. Hann vildi koma vísindalegu skipulagi og samræmi á hugsanir Pestalozzi *Ið.* 6, 233$_{7}$. vísindaleg menntun *HH. Ks.* 158$_{29}$.

vísindamaður, m., *Videnskabsmand*: vísindamennirnir styðjast við áþreifanlegan sannleikann *Gr. Kv.* 117$_{5}$. sænskir vísindamenn *Av.* 6, 109$_{7}$. margir vísindamenn 109$_{15}$. Þyþeas hefir verið mikill v. *ÞTh. LfsÍ.* 1, 3$_{26}$.

vísindamannlega, adv., *videnskabelig*: hve ritgjörð hans er vísindamannslega rituð *TB.* 16, 2$_{23}$.

vísindamannlegur, a., *seende ud som en Videnskabsmand*: höfðinglegr og vísindamannlegr í sæti *Fk.* $^{29}/_{10}$ 86, 77a$_{11}$.

vísindasnið, n., *videnskabelig Form*: enda kemur varla nokkurt verulegt vísindasnið á landfræði og mannfræði fyrr en á þessari öld *ÞTh. LfsÍ.* 1, 35$_{23}$.

vísindastofn|un (-**anir**), f., *videnskabelig Stiftelse, videnskabelig Anstalt*: að búa þá undir háskóla og aðrar æðri vísindastofnanir *Av.* 7, 107$_{28}$.

vísindi, n. pl., *Videnskab, Videnskaber*: vísindin eru, og munu ætíð verða, fárra meðfæri *Myn.* 6$_{5}$. Þrátt fyrir öll þessi óhöpp unnu þó vísindin óvanalega mikið við þessa ferð *Av.* 6, 109$_{26}$.

vísinn, a., *vissen*: Nú eru fölvar fagrar æsku-rósir | og fallið laufið grænt af visnum kvist *KJ.* 53$_{21}$. í bjarka-skjóli blöðum visnum undir 55$_{2}$.

vísir (-s *el.* -rs), m., 1. *Viser paa et Ur*: til að vita, hvert (= hvort) vísirinn snúist leið sína *Myn.* 126$_{25}$. vísirarnir sýndu tímann *TÞH. Bs.* 8$_{3}$. — 2. *Spire*: þótt Guðsríki sé ekki í oss nema eins og veikur v. *Myn.* 141$_{22}$. það varð fyrsti v. til grasafræði *Björl.* 1$_{18}$. að sjá í oss sjálfum vísira og vonar-fræ þess vaxtar, sem engin takmörk má setja *TB.* 7, 112$_{20}$.

visk (-**ar**), f., *Haandfuld*: Þá skal taka v. af ull *Av.* 12, 99$_{7}$.

visna (a), vi., *visne, henvisne*: Veldin eins og vorsins blóm | v. þegar haustið kémur *Núm.* 5, 9. hin fögru blóm, sem vorið vekur, | þau v. síðar haustdag á *Sb.* 10, 2$_{4}$.

vísnasmiður (-s, -ir), m., *Versemager*: Víða eru talandi skáld og vísnasmiðir hjá Egiptum *Ið. SG.* 110$_{1}$.

visn|un (-**anir**), f., *Visnen, Henvisnen*: Visnunar stund mín nú er nærri, | nú eru fallin blómin öll *GÞ.* 365$_{23}$. Áður en haust með kuldablæ | á lauf, þá v. líður nær | litskörpum feigðar roða slær *TB.* 17, 217$_{16}$.

vissa, f., *Vished.*

vissuleysi, n., *Uvished, Agnosticisme*: Huxley gaf veraldarskoðunum þeirra Spencer nafnið v. *Kb.* 6, 126$_{24}$.

vist (-**ir**), f., 1. *Væren, Ophold paa et Sted.* — 2. *Kondition, Tjeneste.* — 3. *Mad, Levnedsmidler.*

vista (a), vt., 1. *skaffe Tjeneste, anvise en Plads*: Hann hafði nú vistað í kórnum að norðanverðu tvo menn utan sóknar *PS. Ast.* 152$_{26}$.

vistarráð, n. pl., (ráða mann til vistar *fæste en til Tjeneste hos sig)*, *Fæsten til Tjeneste*: þótti henni allundarlega borin fram tilmæli hans um vistarráðin *JT. PoS.* 111₁₀.

vistferli, n., *Flytten fra et Sted til et andet*: fór hann um haustið eptir vistferlum til St. Stephensens, amtmanns í vesturamtinu *Fjöl.* 3, 1, 47₂₄. G. fór vistferlum að Hvanneiri 48₇.

vistþrota, a. indecl., *den hvis Levnedsmidler ere slupne op*: ef svo skyldi bera til, að hann yrði v. *Skír.* 89, 72₁₄.

vit, n., *Forstand;* koma vitinu fyrir e-n *aabne Öjnene paa en.*

vita, f., *Viden*: þá er v. vor eflaust viðtækari en þekkingin *TB.* 12, 184₂₂.

vita (**veit, vitum; vissi, vissum; vitað**), vt., *vide*: Ef vér viljum gera nokkurn eiginlegan mun á að vita og á að þekkja *TB.* 12, 184₂₁.

vítabikar (-s, -ar), m., *Straffebæger:* v. var bannaður í tilskipun 3. júní 1746 *TB.* 12, 117₇.

vitagjald, n., *Fyrafgift*: lög um v. af skipum *LHA.* 3, 222₉.

vitandheimur (-s), m., *den subjektive Verden*: Vér getum því sagt, að hér renni saman verandheimr og vitandheimr *TB.* 12, 180₂₃.

vitandleysi, n., *Bevidstløshed.*

vitanlega, adv., 1. *vitterlig;* mér v. *saa vidt jeg ved*: og — mjer v. — hefur einginn enn orðið svo ringlaður af sættfærslu orðanna, að *Fjöl.* 2, 1, 28₁₁. — 2. *aabenbart:* þeirra manna, sem v. halda sínu fram eingöngu í síngjörnum tilgangi *Mill* 200₈ — 3. *naturligvis, selvfølgelig:* v. verður að byrja þá á kennslubókum, sem *BM. UM.* 40₁₈.

vitanlegur, a., *vitterlig, almindelig bekendt:* Til eru syndir, er menn kalla vitanlegar *Myn.* 172₂₂. til að róa og leggja net í vitanlegu fiskleysi *Fróð.* $^{20}/_{4}$ 86, 47₂₉.

vitaskuld, f., *Selvfølge, Kendsgerning*: Það er v., að vjer getum ekki með öllu komizt hjá sjúkdóm og lasleika *JJ. EML.* 2₁₇. Það er v., að það verður ekki gert öðruvísi en með leynd *Ið.* 2, 41₁₀. *Kan bruges som Adverbium, selvfølgelig, aabenbart, ganske vist:* Það er v. eptir að vita, hvernig *EH. VÍ.* 7₂₂.

vitatóbakslaus, a., *fuldstændig blottet for Tobak:* hinn var v. *Ið.* 3, 84₂₂.

vitaturn (-s, -ar), m., *Fyrtaarn*: vitaturninn *(Pharos)* við Alexandríu *LLH.* 10₂₉. við sjónauka, vitaturna og markelda *Fisch. Ef.* 322₂₇.

vítaverður, a., *strafværdig; dadelværdig*: faðirinn sýndi vítaverða illmensku *Lear* 78₂₈. þá er hann vítaverðr fyrir illa viðbúð eðr óþakklæti *Mill* 162₁₈.

vitfirra (í), vt., *göre afsindig:* til þess að vitfirrast æ því meir *Myn.* 154₁.

vitfirrandi, ppræs., *som gör afsindig:* þá er þeir njóta alls eigi hins vitfirranda eitrs *MJ. Bfr.* 15₁₁.

vitfirring (-ar), f., *Afsindighed, Galskab*: að álíta v., en ekki annað verra vera ástæðu fyrir hinni mjög kynlegu aðferð barónsins *Dr.* 1, 1, 83₂.

vitfirringaspítali, m., *Galehospital:* þá varð hún vitskert og var það sem eptir var á vitfirringaspítala *Sm.* 151₂₀.

vitfirringslegur, a., *som vidner om Vanvid, vanvittig*: í vitfirringslegu ofstæki í trúarefnum *Mill* 64₁₈. Eru svör hans vitfirringsleg? *HH. SK.* 42₂₇.

vitfirringur (-s, -ar), m., *vanvittigt Menneske, Galning*: Helíógabal ljet eins og v. *HH. Ks.* 97$_{10}$. hlæjum þar að órum vitfirringanna *TB.* 7, 153$_{22}$. einn af þessum vitfirringum *PP. Sms.* 259$_{24}$.

vitfirtur, pp., *vanvittig, afsindig*: Sjer í lagi lagði hann stund á að lækna vitfirrta menn *PP. Sms.* 259$_{12}$.

vitfrelsi, n., *Frihed til at bruge Forstanden*: v. skynjar | með viðsýni hugar *BJ. Sks.* 108$_{7}$.

vitfræðishyggja, f., *Epistemologi*: Engin heimspeki né vitfræðishyggja *(epistemology)* getr verið fullnægjandi, ef. *Fk.* $^{2}/_{6}$ 96, 91b$_{15}$.

vithverfing (-ar), f., *Hallucination, Sansebedrag, Blendværk*: Þótt henni opt hafi verið gerðar því um líkar vithverfingar, fær hún samt ekki varizt þeim *Ið.* 7, 120$_{18}$.

viti, m., *Fyr, Fyrtaarn:* vitinn á Reykjanesi *StA.* 78, 50$_{22}$.

víti, n., 1. *Straf.* — 2. *Helvede.*

vítissteinn (-s), m., *Helvedsten*: V., blásteinn og það, sem í stöngum kemur fyrir *N. Hf.* 29$_{6}$.

vitja (a), vt. med g., *besøge, søge*: læknis er vitjað *en Læge søges. LHA.* 3, 82$_{5}$.

vitj|un (-anir), f., *Besøg, Besøgelse*: í Vínarborg kostar v. sjúkra *(Sygebesøg)* eitt gyllini *PP. Sms.* 130$_{22}$.

vitjunardagur (-s, -ar), m., *Besøgelsesdag:* þá munu þér eigi komast undan yðar vitjunardegi *HGTh.* 80$_{28}$.

vitkast (a), v. refl., *komme til Forstand, blive fornuftig:* eg vitkaðist aptur *Sak.* 56$_{22}$.

vitlaus, a., *afsindig; uforstandig*: að bera upp þetta vitlausa erindi fyrir hann *Þús.* 3, 112$_{22}$. Jón er svo v., að maður getur bæði hlegið og grátið að vitleysunni úr honum *PS. Ast.* 231$_{9}$.

vitlauslega, adv., *afsindig, uforfuftig*: Ég hefi' og hætt mér oft í œði | út á sollinn lífsins straum | vitlauslega' á veikum þræði *JÓ.* 147$_{8}$.

vitlausraspítali, m., *Galehospital*: flytja hann miskunnarlaust á einhvern vitlausra-spítala *Ið.* 1, 209$_{16}$.

vitlegur, a., *kløgtig, forstandig*: Já, heldur vitlegt væri' að láta' hann hafa | eitt hundrað stríðsmenn *Lear* 32$_{20}$.

vitleysa, f., 1. *Afsindighed, Vanvid*: hann hyggur vitleysuna skynsemi *Sw. VE.* 149$_{28}$. — 2. *Urimelighed, Paradox*: þetta getur sýnzt v. *Sw. VE.* 113$_{1}$.

vitleysi, n., *Afsindighed, Galskab:* þeir vilja gjarnan útlenzkt allt | og helzt vitleysið, sé það falt *EÓ.* 45$_{23}$.

vitleysingi, m., 1. *Galning, afsindigt Menneske.* — 2. *Idiot*: var hjá $^{3}/_{5}$ af skoðuðum vitleysingjum *(d.* Idioter) annað foreldranna eða bæði drykkjugjörn *MJ. Bfr.* 303$_{17}$.

vitmaður, m., *intelligent Menneske:* hinir skörpustu vitmenn *TB.* 7, 118$_{18}$.

vitnaleiðsla, f., *Vidneførelse*: Gjafsókn nær eigi að eins til aðalmálsins, heldur og til vitnaleiðslu *LHA.* 3, 218$_{8}$. Af skýrslum um gömul málaferli og vitnaleiðslur má með rökum sjá, að *Spenc.* 104$_{21}$.

vitneskja, f., 1. *Nys, Underretning*: ef þjer látið mig vita, hvernig S. líður, undireins og þjer fáið vitneskju um það *Þús.* 2, 145$_{22}$. — 2. *Kundskab:* Með þessu móti fáum vjer . . vitneskju um, að *Urs.* 108$_{8}$. Með því einu móti hefir tek-

izt að fá vitneskju um þessar loptöldur *Björl.* 19$_{15}$.

vitni, n., *Vidnesbyrd.*

vitnisburður (-ar, -ir), m., *Vidnesbyrd.*

vitorð, n., *Medvidende, Medskyld*: þykir mér enginn hlutur líklegri, en að þú sért í vitorði með henni *Blk.* 45$_{19}$.

vitringur (-s, -ar), m., 1. *Vismand*: konungurinn kallaði hástöfum, að þangað skyldi leiða alla vitringa hans *Tang* 75$_{5}$. — 2. *Sofist*: Um sama leyti voru menn í Apenuborg, sem nefndir voru vitringar (sofistar) *PM. Ág.* 41$_{27}$.

vitr|un (-anir), f., *Aabenbaring, Vision*: að menn svo hundruðum þúsunda skiftir skuli trúa nýrri vitran *Mill* 184$_{7}$.

vitskerðing (-ar), f., *Vanvid, Afsindighed*: hnígur dýrðleg vizkan veik | í vitskerðinga glíngur *BG. Nj.* 80$_{4}$. sönnun fyrir vitskerðingu *Mill* 137$_{32}$.

vitskertrahús, n., *Galehospital*: að hann tæki sjer eitthvað það fyrir hendur, er neyddi menn til að setja hann á vitskertrahúsið *TÞH. Dr.* 1, 1, 33$_{8}$.

vitskertur, pp., *vanvittig, afsindig*: fífl eða v. karl *Þús.* 2, 106$_{31}$. Hún var hvurki mállaus eða vitskert *JT. PoS.* 62$_{17}$.

vitsmunalegur, a., *intellektuel*: að því er til vitsmunalegrar mentunar kemr *Mill* 80$_{4}$. siðferðislegar framfarir verða engan veginn samfara vitsmunalegum og verklegum framförum *Fk.* $^{30}/_{1}$ 89, 9a$_{44}$.

vitsmunamaður, m., = vitmaður: Hann er v. *Skír.* 87, 88$_{24}$.

vitsmunir, m. pl., *Intelligens.*

vitstörf, n. pl., *intellektuel Virksomhed*: öll v. mannsandans *TB.* 12, 181$_{12}$.

vitsvið, n., *Kundskabsomraade; se* valsnilli.

vittþrumandi, ppræs., *vidttordnende*: hinn v. *Stoll* 31$_{4}$.

vitund, f., 1. *Bevidsthed.* — 2. *noget, en Smule;* ekki minstu v. *ikke det allermindste*: þeir hugsa eigi minnstu v. um, hvernig fara muni, ef þeir verða veikir *Sm.* 35$_{24}$.

vitundarlaus, a., 1. *bevidstløs.* — 2. *helt blottet for:* hann var v. af kaffi *Ið.* 3, 84$_{27}$.

vitundarleysi, n., 1. *Ubevidsthed*: í brosandi v. um þarfir mannkynsins *Gefj.* 34$_{8}$. — 2. *Sanseløshed*: Það var eitthvert óskiljanlegt v., sem myrkvaði sálu mína *Sak.* 56$_{21}$.

vitur (-ran), a., *forstandig, vis; gen. pl.* viturra *(í Oldsproget* vitra): í orðum og gjörðum viturra manna *Myn.* 33$_{21}$. hlýða á ræður hygginna og viturra manna *Þús.* 3, 96$_{18}$. eftir dómi margra viturra manna *Fk.* $^{21}/_{4}$ 91, 62a$_{24}$.

víxilbanki, m., *Vexelbank:* hinn fyrsti víxil- og leigubanki í Svíþjóð *PM. Nls.* 173$_{31}$.

víxilkaup, n., *Køb af Vexler*: enginn háski þurfti að stafa af víxilkaupum *Av.* 13, 27$_{15}$.

víxill (-s, *pl.* víxlar), m., *Vexel*: þeir rituðu undir víxla með hvaða kjörum sem fáanleg voru *Ið.* 6, 308$_{18}$.

víxl, n., *gjensidig Udvexling;* á víxl, adv., *vexelvis*: ef blóðið gæti bæði hitnað og kólnað á v. *JJ. EML.* 33$_{1}$. þessa búmannafundi væri hentugast að halda sitt ár í hverju amti . . á v. *Br.* 3, 82$_{31}$.

víxlabréf, n., *Vexelbrev, Vexel:* (hann) bauð honum að skrifa Perdins nafn undir víxlabrjef *PP. Sms.* 61$_{18}$.

víxlarastörf, n., *Vexelforret-*

ninger: Við þetta varð sæ brýnni og brýnni nauðsyn á víxlarastörfum *Av.* 13, 21₂₆.

víxlari, m., *Vexelerer:* Farðu með blaðið að tarna í búðina hans Yakúbs víxlara *Þús.* 1, 134₁. víxlarinn 134₆.

víxlsöngur (-s, -var), m., *Vexelsang*: þeir sungu víxlsöngva Kristi til dýrðar *HH. Ks.* 89₂₅. að hinir kristnu syngi víxlsöngva 125₁₄.

víxlverk|un (-anir), f., *Vexelvirkning:* en v. beggja (o: sálar og líkams) getr eigi dulizt *MJ. Bfr.* 312₂₅.

vizka, f., *Forstand; Visdom.*

vízkuhár (-van), a., *höjvis*: því drottinn v. | vill ekki skapa skáldin handa öngum *GT.* 168₁₄.

vízkusteinn (-s), m., *de Vises Sten:* að til mundi vera sá töfragripur, er nefndur var í þá daga v. *Ið.* 2, 11₂.

voðablíka, f., *Uvejrssky:* Þannig leið nú þessi v. hjá *Av.* 13, 29₁₄.

voðalegur, a., *farlig*: voðalegir lestir *JG. Hv.* 41₁.

voðastraumur (-s, -ar), m., *farlig ström*: Varlegar þá víst eg stýra skyldi | voðastraumi lífsins í *JÓ.* 98₂.

voðfeldur, a., *(om Töj) blød:* Apena . . steypti af sér hinum voðfelda, marglita möttli *Il.* 1, 131₄.

voði, m., *Fare.*

vofa, f., *Spøgelse, Genganger*: Ósýnilega vofan *TÞH. Bs.* 28₁₁. draugur eða v., sem stundum væri sjáanleg 28₁₄.

vofa (a), vi.; v. yfir *hænge over, svæve over ens Hoved, forestaa, true*: yfir yður vofir ólán *Þús.* 2, 59₁₆. vofði sífellt mikill ófriður yfir höfði oss *Skír.* 89, 12₂₁.

vog (-ir), f., *Vægt*: hann kenndi honum að þekkja á vogina *Þús.* 3, 108₁₆. Viljirðu leggja gjörðir bröður þíns á rjetta v. *JG. Hv.* 99₁₂. því vogir á | Alfaðir mönnum hefur lagða hluti tvo *Tegn. Frþ.* 165₁₂.

voga (a), v. med infin. *og* vt. med dat., *vove, risikere:* Eins á dýra viltra veiðar | v. sér um fjöll og heiðar *GTh. Lm.* 248₂.

vogareining (-ar), f., *Vægtenhed:* v. fyrir saltfisk *Av.* 19, 216₂.

vogarmál, n., *Vægtbestemmelse:* Meðal helztu vogarmála á Kristsdögum er þá fyrst að telja Drökmu *LLH.* 57₂.

vogarmundangur (-s, -ar), m., 1. *Tungen i Vægten.* — 2. *Vægtens Midte:* tók síðan um vogarmundanginn (μέσσα λαβών) *Stoll* 30₄.

vogarskál (-ar *el.* -ir), f., *Vægtskaal*: sá hafði afarmiklar vogarskálar í annari hendi *Dv.* 5, 3₁₉.

vogarstólpi, m., *Vægtstativ:* vogarstólpinn var úr gulli *Dv.* 5, 3₂₀.

vogarstöng (-stangar, -stengur *el.* -stangir), f., *Vægtstang:* Vogarstöngin er annaðhvort bein eða bogin *Fisch. Ef.* 67₁₇. Þjer sjáið nærri í hverri verksmiðju . . hjól, vogarstangir *HD. MiH.* 54₂₂.

vogjald, n., *Assurance-præmie:* vágjald lágt og farmgjald *Þj.* ¹²/₆ 85, 95₂₅.

vogmeri, f., *trachypterus arcticus, Vaagmær. Gr. Df.* 88₂₁.

vogrek, n., *strandet Gods, Vrag:* nema stórt v. sje á land rekið *LHA.* 3, 105₁₆. þessi grein tekur að eins til vogreka þeirra, sem 115₂₄.

voka (i), vi., *svæve:* Að v. mörgum áttum á | og ekki við hið sama eira *GT* 3₇.

vol, n., *Jamren*: Vertu ekki

að neinu voli, stelpan þin *JT. PoS.* 7₂₈.

vola (a), vi., *klage, jamre sig*: opt varð D. þjáning þola | þreyta bænir, stynja, v. *JT.* 312₅.

volegur, a., *vovelig, farlig:* svo þeir freistist siðr til að ginna aðra til válegra fyrirtækja *AÓ. Af.* 192₁₅.

volgna (a), vi., 1. *blive lunken*: er það (ɔ: vatnið) sett í svala, svo það volgni ekki *Ið. SG.* 86₁₄. — 2. *blive varm, opvarmes*: að breiða ullina til þerris í heitu sólskini, svo að hún volgni *Av.* 12, 98₁₂.

volgra, f., *en lille varm Kilde:* nokkrar volgrur (eru) á gömlum hverahrúðurs klöppum *Av.* 19, 105₂₂.

volgur, a., *lunken:* sá vökvi, sem hafður er til innspýtingar, verður að vera v. *N. Hf.* 81₂₀.

volk, n., *Anstrengelser, Strabadser:* Anita þoldi nú ekki volkið lengur *Þvf. Alm.* 85, 41₁₆.

volæði, n., *Elendighed.*

volæðisskapur (-ar), m., = volæði: Há staða og tign eru öldungis eins þreytunni orpin eins og volæðisskapurinn *TÞH. BS.* 295₂₆.

von (-ir), f., *Haab, Forhaabning.*

vonarbjartur, a., *med lyse Udsigter:* vonarbjart bros *KJ.* 228₈.

vonarbrigði, n. pl., *skuffet Forventning, Skuffelse*: dapur í huga eptir öll vonarbrigðin *Skír.* 87, 55₂.

vonardaufur, a., *som kun har svagt Haab*: eg mundi hafa gengið bognari og vonardaufari undir hinni þúngu byrði mótlætinga minna *Blk.* 85₁₅.

vonarheimur (-s), m., *Haabets Verden:* Geisla þér frá Guði ber eg | grami vonarheims *ST.*[2] 18₂₀.

vonarhýr, a., *straalende af Haab:* er gleðin skín á vonarhýrri brá *JH.* 42₁₈.

vonarlaus, a., *haabløs*: gremjublandin gleði og v. sorg *TÞH. Dr.* 1, 2, 121₂₀.

vonarleiðsla, f., *Haabets Drömmeri*: gjörið þjer vel í að vekja mig úr þeirri saklausu vonarleiðslu, sem jeg nú er í *JT. PoS.* 52₁₉.

vonarleysa, f., *Haabløshed:* ský vonarleysu döpur drjúgum | dró fyrir mina gleðisól *EÓ.* 35b₄.

vonarleysi, n., *Haabløshed, Mismod*: hvernig trúarskortr og v. ætlar þá að bætast ofan á mótlætið *Myn.* 70₂₂.

vonarsnauður, a., *fattig paa Haab:* að horfa lífs á götu vonarsnauða *KJ.* 41₈.

vonarsól, f., *Haabets Sol*: kyssir mér tárin af brennheitri brá | brosfögur draumlandsins v. þá *JÓ.* 178₄. Lýstu hennar framtíð, v.! *ÓS.* 18₈.

vonarstjarna, f., *Haabets Stjærne*: v. | vandamanna | hvarf í dauðadjúp *JH.* 50₁. og vonarstjörnu byrgir dauða-sær *KJ.* 26₂. v. | var þá fögr | mín af himni hnigin *GB.* 306₈.

vonarvængir (-ja), m. pl., *Haabets Vinger*: Stundaglasinu er líkt varið og æskumanninum, sem óþolinmóðlega þenur út vonarvængina *TÞH. SoÆ.* 78₂₁.

vonarvölur (-valar), m., *Bettelstav:* ef einhvör þeirra á so bágt, að hann ætlar að komast á vonarvöl *Fjöl.* 1, 28₂₄.

vonbrigði, n. pl., = vonarbrigði: ógeð út af vonbrigðunum og árangrsleysinu *FkA.* $^{24}/_{6}$ 90, 22a₅₇.

vonfagur (-ran), a., *som vækker glade Forhaabninger, haabefuld, meget lovende*: Vorblómin, sem þú vekur öll | vonfögur nú um dali og fjöll *JH.* 128₁₉. og hreifst í

burtu verinn valda | vonfagurt ástalífsins blóm *KJ.* 95₂₂.

vongóður, a., *som nærer Haab (om noget)*: og er eg v. um, að þjer reynist svo veglyndur, að *Þús.* 1, 113₂₂. Eg er vongóð um, að yður muni ekki líka það illa 3, 59₁₂.

vongæði, f., *glade Forhaabninger*: hafði það fengið honum vongæði *FP.* 91₄.

vonhýr, a., = vonarhýr: vonhýrum vormorgni á *Tegn. Frþ.* 21₂₂.

vonlaus, a., *haabløs*: En er þá betra | úr björtum sölum | velta niður | í vonlaust myrkur? *ÓS.* 41₄.

vonleysa, f., *Haabløshed.*

vonleysi, n., *Haabløshed:* Þú veizt ei, til flugsins að vantar þig mátt, | fyr en vonleysis svelgir þig kafið *ÓS.* 43₁₃. Hann (ɔ: realistaskáldskapur) stefnir allr út í eilífa auðn vonleysisins *Ald.* 1, 56₂₀.

vonljóð, n. pl., *haabvækkende Sang:* Nú sýngi v. vötnin blá. | sem velta í skógarsal *ST.*² 7₂₂.

vonsæll, a., *salig i Haabet, fortrøstningsfuld*: nje styðst, eins og aðrar, neins vinarhönd við, | sem vonsælar ganga við elskandans hlið *ÓS.* 36₁₂. Hve djarfur, v., hugrakkur og hraustur *Tegn. Frþ.* 68₂₀.

vopn, n., *Vaaben.*

vopnabúr, n., *Vaabenhus, Töjhus, Arsenal*: að hann fái sjer í hendur vopnabúrið *Fjöl.* 4, 2, 13₂₀. H. sýndi sendimönnum fjehirzlur sínar og v. *Tang* 69₂₂.

vopnasmiðja, f., *Vaabenfabrik:* vopnasmiðjur og aðrar smiðjur *Ið. SG.* 47₁₄.

vopnbúa (-bý, -búum; -bjó, -bjuggum; -búinn), vt., *bevæbne, udruste:* var skipið vopnbúið með 6 fallbyssum *Rób.* 25₁₇.

vopnfletta (í), vt., *afvæbne*: að v. þá menn, er *Skír.* 76, 78₂₂.

vopnhestur (-s, -ar), m.. *Stridshest*: Einu sinni mætti hann (ɔ: asninn) reisulegum vopnhesti *Æsóp* 35₂₂.

vopnskylda, f., *Værnepligt*: almenn v. *Skír.* 76, 98₂₂.

vopnsteinn (-s, -ar), m., *Kampsten:* hann fékk steinshögg . . af hrufóttum vopnsteini *Π.* 1, 100₂₂.

vopntreyja, f., *Vaabentröje*: yfir kyrtlinum er v. *Ið. SG.* 178₂₄.

vor, n., *Foraar.*

vorblíða, f., *mildt og behageligt Foraarsvejr.*

vorblíðudagur (-s, -ar), m., *mild og skön Foraarsdag:* þar kærleikans himin og hugmyndajörð | eru hlý eins og v. *ÓS.* 34₇.

vorblóm, n., *Vaarblomst, Foraarsblomst*: Mitt elskaða víf, eins og vorblómið ung, | þú visnar í faðminum mínum *ÓS.* 48₁. Öll vorblómin horfðu sem vinir á mig *ST.* 47₁₄.

vorblær (-jar), m., *Vaarluftning, Foraarsluftning:* sem hljóðskraf hjali | inn hlýi v. um laufga dali *Tegn. Frþ.* 29₈.

vorboði, m., *Foraarsbebuder:* guðsbörnum v. kær eptir hörmunga vetur *Sb.* 174, 4₂.

vorbæra, f., *Ko, som kælver om Foraaret*: hefir hún þó einatt orðið Skagfirðingum arðsöm v. *Þs.* 1, 210₂₂.

vordýrð, f., *Foraarets Herlighed, Foraarspragt:* af v. hrifin hún þar sat í næði *ST.* 42₁₀.

vorðögg (-var, -var), f., *Vaardug, Foraarsdug*: V. á vengi | verður að tárum *ST.*² 32₁₂.

vorfluga, f., *phryganea, Vaarflue. Gr. Df.* 99$_{30}$.

vorfugl (-s, -ar), m., *Foraarsfugl*: hann (ö: kókila-fuglinn) er v. *Sak.* 64$_{2}$. gaukur (var helgaður Heru), af því hann er v. *Stoll* 41$_{27}$.

vorgola, f., *Foraarsluftning*: v. að sunnan, vestan hafræna *JH.* 37$_{19}$.

vorharðindi, n. pl., *daarligt Foraarsvejr:* að hrossafellir hafi orðið í vorharðindunum *Fr.* 78, 16$_{22}$.

vorhimin (-s, *pl.* -himnar), m., *Foraarshimmel*: og augun blá, svo blíð og djúp, | sem brosi vorhimins heiður bogi *KJ.* 49$_{17}$. eins og heiður v. *Dv.* 5, 54.

vorhiti, m., *Foraarsvarme*: eins og í aldingarðinum Eden, sem er í vorljósi og vorhita undireins *Sw. VE.* 257$_{15}$.

vorhlýr (-jan), a., *vaarlun, vaarvarm, med Foraarsvarme:* Kjör þó aldurs þyki þung, | þinn er v. andi *ÓS.* 31$_{15}$. í ilmskrúði vorhlýrra drauma *Eimr.* 2, 145$_{21}$.

vorhreppaskil, n., *Foraarsrepsthing:* Skal hann á vorhreppaskilum telja fram fyrir hreppstjóra . . lausafje það, er *LHA.* 3, 214$_{24}$.

voris (-s, -ar), m., *Vaaris, Foraarsis*: úr vindi er hennar vesala dyggð, | úr vorisum hennar svikul tryggð *Tegn. Frþ.* 98$_{18}$.

vorjafndægraknútur (-s), m., *Foraarsjævndögnspunkt:* Vorjafndægrahnúturinn er nefndur núllpunktur hrútsmerkis *BJ. St.* 8$_{25}$.

vorjafndægrapunktur (-s), m., *Foraarsjævndögnspunkt*: þegar sólin er í vorjafndægrapunktinum *BJ. St.* 37$_{22}$. Lengdirnar á himinhvelfingunni, sem miðaðar eru við vor-jafndægrapunkt austur á við 39$_{2}$.

vorjafndægrastaður (-ar), m., = vorknútur: vorknúturinn, eður vor-jafndægrastaður, þar sem að skjerast sólbraut og miðbaugur *Urs.* 149$_{10}$.

vorknútsfirð, f., *Rektascension:* boginn í miðbaugi frá vorhnúti til miðbaugsfirðarbaugsins er nefndur vorhnútsfirð, *rectascension. BJ. St.* 9$_{19}$.

vorknútsfjærð, f., vorknútsfirð: þessi bogi heitir v. *Urs.* 149$_{12}$.

vorknútur (-s), m., *Foraarsjævndögnspunkt; se* vorjafndægrastaður.

vorkoma, f., *Foraarets Komme:* til að finna fyrstu blómin, sem boðuðu vorkomuna *ÓS.* 59$_{24}$.

vorkuldi, m., *Foraarskulde*: þá komu vorkuldar *Fjöl.* 3, 2, 4$_{21}$. Vorkuldarnir hnekktu sauðburði víða *Fr.* 78, 16$_{22}$.

vorkunnlátur, a., *overbærende:* en þar á móti vorkunlátur við náunga minn og gleyma hans ávirðingum *PP. Sms.* 139$_{19}$.

vorkunnlæti, n., *Overbærenhed.*

vorkunnsamur, a., = vorkunnlátur.

vorkunnsemd, f., 1. *Overbærenhed.* — 2. *Medlidenhed:* að áfrýja til vorkunnsemdar manna *Mill* 66$_{30}$.

vorkunnsemi, f., = vorkunnsemd: Þér er sýnd ofmikil vorkunsemi, þrióturinn þinn, sagði Tóa *HF. Kv.* 1, 45$_{27}$.

vorljós, n., *Foraarsbelysning; se* vorhiti.

vormán|uður (-aðar, -aðir), m., *Vaarmaaned, Foraarsmaaned:* það er fegursti vormánuðurinn í Ástralíu *Iþ.* 3, 128$_{8}$.

vormorgun (-morguns, -morgnar), m., *Foraarsmorgen:* Björkin mín væna, í vatninu blá | á vormorgni fögrum þig speglast eg sá *ST.* 32$_{2}$.

vormorgunbjartur, a., *lys som en Foraarsmorgen*: Vonin hin vormorgunbjarta! *ÓS.* 29₉.

vornáttúra, f., *Foraarsnatur*: og hugfró mér af hennar vörum kjósa, sem hæfði þessum vornáttúru frið *ST.* 43₁₆.

vornótt (-nætur, -nætur), f., *Foraarsnat:* Heyri' eg um v. hinn vaggandi | vatnsklið í Feneyja sæ *Hd.* 4₂₂.

vorpróf, n., *Foraarsprøve, Aarsprøve*: Hann spurði A. nú að nokkrum spurningum áhrærandi vorpróf skólans *PS. Ast.* 261₂₂.

vorskrúð, n., *prægtig Foraarsdragt*: guð veitir heuni (ɔ: rósinni) lífsafl nýtt | og hana' í v. vefur *Sb.* 120, 2₆.

vorsnúkja, f., *Mangel paa Fødemidler om Foraaret:* Af þessu varð stundum v. hjá honum á staðnum *Þs.* 1, 145₂₁.

vorsól, f., *Foraarssol*: með hvurri v. ífærist jörðin aptur níum skrúða *Fjöl.* 3, 2, 8₃. Sem v. ljúf, er lýsir grund *Sb.* 167, 1₁.

vorstraumar, m. pl., *Foraarsströmninger, Strömninger i Havet om Foraaret*: Ísinn losnaði ekki með vorstraumunum *Fjöl.* 2, 8, 32₃₀.

vorull, f., *Vaaruld*: Mest ríður á, að þveginni haustull sje ekki blandað saman við vorullina *Av.* 19, 248₂.

vorverk, n., *Foraarsarbejde*: vorverkunum verður ekki af lokið til hlítar *Fjöl.* 5, 1, 27₁₅.

vorvertíð (-ir), f., *Fiskeriden om Foraaret:* afli góður um v. við Ísafjarðardjúp *TB.* 4, 224₁₈.

vorvinna, f., *Foraarsarbejde:* sætti jafnan að hafa so marga vinnumenn, sem jörðin þarf til vorvinnu og sumarvinnu *Fjöl.* 5, 1, 27₁₂.

vorþoka, f., *Foraarstaage:* En líkt og v. þýð | sér þyrlar af andvara borin *Tegn. Frþ.* 18₁.

voteygður, a., *vaadöjet.*

votlendur, a., *sumpig:* Vestari hlutinn er víða mjög v. *ÞTk. LÍ.* 20₁₀.

vo, f., *Ulykke.*

votrygging, f., *Assurance:* að sjá gagnsemi og nauðsýn vátryggingarinnar *Íf.* ¹/₆ 89, 173₈₂₃.

votryggingarfélag, n., *Assuranceselskab:* Útlend votryggingarfjelög taka eigi torfbæi í ábyrgð *Þj.* ²⁰/₈ 90, 157₈₄₈. útlend vátryggingarfjelög *Íf* ¹/₆ 89, 173₈₂₃.

votryggingargjald, n., *Assurancepræmie:* votryggingargjaldið yrði svo lítið sem frekast væri unnt *Þj.* ²⁰/₈ 90, 157b₈₇.

votryggisfélag, n., = votryggingarfélag: vátryggisfélög, leigusjóðir, lánsfélög *Av.* 6, 131₁₈.

votryggisstofu|un (-anir), f., *Assuranceanstalt:* járnbrautir, bankar, vátryggisstofnanir *Mill* 223₁₈.

votryggja (i), vt., *assurere:* mundu margir skjóta sér undan að v. *Þj.* ²⁰/₈ 90, 157b₈₀. aðrir vátryggja aldrei *Auðv.* 11₁₇.

votryggjandi, m., *Assurandør:* fyrir sendendur farms eður og fyrir vátryggjendur *StA.* 90, 32₂.

votta (a), 1. vt., *bevidne.* — 2. v. impers.; vottar fyrir e-u *der findes Spor af noget*: Þó vottar fyrir þeim (ɔ: örræfunum) þar á stöku stað *Björl.* 40₂₁.

vottanlegur, a., *vidnefast*: að lofordid sé handsalad, vottanlegt, skriflegt *HF. Kv.* 1, 151₄.

vottfastur, a., *vidnefast*: gjöra

skal hann veðsala áður aðvart um það, svo vottfast sje *StA.* 87, 68₁₁.

vottorð, n., *Vidnesbyrd*: sá nemandi, sem vill verða aðnjótandi styrks af því (ɔ: fjenu), verður að hafa v. frá presti sínum *TUM.* 1, 39₂₄.

vottur (-s, -ar), m., 1. *Vidne.* — 2. *Tegn, Bevis*: með því sýnið þér mestan vott vináttu yðvarrar *Þús.* 2, 145₂₀. helzti votturinn um, að rúmið er annað og meira en einber hugarburður *TB.* 6, 80₁₁. bera vott um *vidne om*: amaðist hún við öllu, er bar vott um trúað og guðrœkið hugarfar *Blk.* 90₄.

votviðraátt (-ir), f., *den Verdenskant, hvorfra Regn især kommer*: langmest v. bæði sumar og vetur *Björl.* 32₂₀.

votviðrasamur, a., *regnfuld*: þar sem votviðrasamt er *Fk.* $^{16}/_{9}$ 90, 109a₂₁.

votviðri, n., *regnfuldt Vejr, Regnvejr*: sýkin er mjög skæð í votviðrum *Eimr.* 2, 134₁₄.

voveiflega, adv., *pludselig; ved et Ulykkestilfælde*: í missi föður síns, er þar á ofan hafði dáið svo v. *PS. Ast.* 23₁₈.

væflast (a), v. refl.; v. fyrir e-m *træde hindrende i Vejen for en*: Jafnan væflaðist Eiríkur fyrir Jóni í leitinni *Huld* 2, 32₁₇.

vægð, f., *Skaansel.*

vægðarlaus, a., *skaanselløs, uskaansom*: með vægðarlausri hörku *PM. Ág.* 230₁₀. dýrslegir og vægðarlausir menn *Ið.* 5, 295₇.

vægðarlaust, adv., *skaanselløst, uden Skaansel*: er þeim öllum v. refsað *Fjöl.* 1, 56₇. hvursu hegndin að lokunum dinur yfir v. 4, 1, 14₂₈.

vægðarleysi, n., *Skaanselløshed.*

vægðarmenn, m. pl., *de moderate*: að hafa gengið í lið með vægðarmönnum *Skír.* 80, 127₂₂. Sumir segja, að með hægri mönnum og vægðarmönnum muni.. þá draga saman 81, 126₁₅.

vægðarsamlega, adv., *skaansomt, med Skaansomhed*: er farið með hann v. *Fjöl.* 4, 2, 18₈.

vægðarsamur, a., *skaansom.*

vægðarsemi, f., *Skaansomhed*: Dýraverndunarfjelaginu hefir tekizt að vekja v. við skepnurnar *Ið.* 5, 295₈.

vægja (i), 1. vt. med dat., v. e-m *skaane en.* — 2. vi., v. til *give efter*: að hjer mundi eldur af kvikna, ef hún (ɔ: stjörnin) vægði eigi til *Íf.* $^{6}/_{11}$ 89, 354c₄₄.

væglyndi, n., *Mildsindethed, Taalsomhed, Tolerance*: Hann hafði erft v. föður sins og góðvild við hina kristnu *HH. Ks.* 105₂₈.

væglyndur, a., *mildsindet, taalsom, tolerant*: hann var eigi svo v. sem hann, heldur ákafur vandlætismaður *HH. Ks.* 18₁₁. framan af v. við þá, er aðra trú höfðu 102₂₉.

vægur, a., *mild, skaansom; comp.* vægri: þín blessun vís þá verður mjer | og vægri sjerhver tregi *Sb.* 122, 1₄.

væminn, a., *væmmelig, modbydelig, ækel*: Víst er nauð að vanta brauð að eta; | en verra' en dauðans væmin skál | að vanta auð fyrir hjarta og sál *MJ. Lm.* 58₁₇.

væmisamur, a., = væminn: ad gisra únglíngum gudlegann lærdóm væmisamann *HF. Kv.* 1, xxi₁₇.

vændir, f. pl., 1. *Haab, Udsigt*: vottar drambsviðmót | v. hefnda *Milt. Pdm.* 18a₂₅. — 2. *Hensigt*: þú varst þó vistuð þangað í þeim vændum *PS. Ast.* 218₂₇.

vængbrotna (a), vi., *faa sin Vinge (el. Vinger) brudt*: þegar örninn vængbrotnaði á fluginu *Skír.* 85, 70$_{11}$.

vængfjöður (-fjaðrar, -fjaðrir), f., *Vingefjeder:* Vængfjaðrirnar eru hreisturmyndaðar *PJ. Ns.* 94$_{8}$.

vænghraður, a., *snarvinget, meget hurtig*: Ok vænghröðum | á vísi snjallan | lét ek orðum þeim | orpit verða *OK.* 11, 198$_{5}$.

vængjabreiður, a., *bredvinget:* Lítið er um skáld, sem skáld má kalla, | skygn og vængjabreið af náttúrunni *GTh. Lm.* 198$_{8}$.

vængjadrag, n., *Vingeslag:* stormar sveima svalir á | svörtum nætur vængjadrögum *Núm.* 6, 80.

vængjaður, a., *bevinget.*

vængjahani, m., *firevejet Hane*: Af öllum þeim tilbúningi, sem hafður hefir verið til þess að gufan fari ýmist inn í efra eða neðra hluta sívalningsins, eru vængjahaninn og rennihaninn helztir *Fisch. Ef.* 270$_{5}$.

vængjahestur (-s, -ar), m., *bevinget Hest:* Með því einu verður mér borgið, að eg fái vængjahestinn, sem drottningin af Japan gaf þér *Austri* $^{8}/_{7}$ 85, 55c$_{54}$.

vængjahraður, a., *snarvinget, hurtigflyvende*: en frækorn beri vindur vængjahraði *ST.* 51$_{1}$.

vængjahurð (-ir), f., *Flöjdör:* úr fögrum eiri hofsins v. var gjör *Tegn. Frþ.* 162$_{18}$.

vængjatak, n., *Vingeslag*: Hristu' af þér, sál min, harm og kvein | með himinbærðu vængjataki *ST.* 3$_{10}$. eins og með vindsins vængjataki *TB.* 17, 215$_{27}$.

vængjaþan, n., *Vingestrækning:* v. 54—58 þumlungar *Sk.* $^{10}/_{9}$ 78, 296$_{6a}$.

vængjaþytur (-s), m., *Vingernes Susen, Vingesusen*: Jeg heyri dauðans vængjaþyt mér nær *PS. Ast.* 299$_{14}$.

vængklippa (i), vt., *stække Vingerne paa:* það er líklega búið að v. hann svo oft *Fk.* $^{12}/_{2}$ 96, 27a$_{38a}$.

vænglaus, a., *vingeløs*: aumur v. fugl *GTh. Lm.* 260$_{2}$.

vængstýfa (i), vt., = vængklippa: Síðan vængstýfði hann hana (ɔ: örnina) *Esóp* 98$_{20}$.

vængur (-s, -ir), m., *Vinge;* bera í vænginn *angive som Grund, foregive:* Bar eg þá það í vænginn, að það (ɔ: kýlið) væri ekki fullþroskað enn *Þús.* 2, 24$_{4}$. engin tilhæfa var í því, er hann hafði borið í vænginn 315$_{21}$. Þeir höfðu ekkert að bera í vænginn sér til afbötunar *FP.* 107$_{4}$.

væning (-ar), f., *forblommet Sigtelse, Insinuation*: að ofsækja sí og æ dána mótstöðumenn með alls konar væningum *FJ. NV.* 7$_{28}$.

vænn, a., *haabefuld; smuk;* að þykja vænt um a) *holde af*: Guði þótti vænt um þennan dreng *TÞH. Sms.* 3$_{18}$. — b) *være glad over, fornöjet, tilfreds med:* Þókti kóngssyni vænt um að *Þús.* 3, 9$_{27}$.

væntanlegur, a., 1. *som kan ventes*: þau hertoga-hjónin . . eru væntanleg til hans í kvöld *Lear* 88$_{7}$. — 2. *ventelig, vordende, eventuel*: Hvað hefir þú sem nánasti settingi okkur fram að bjóða sem væntanlegum ektapersónum *Ið.* 4, 390$_{8}$. Fyrir því bið eg hinn litla hóp væntanlegra trúarboða að *HD. MiH.* 17$_{18}$.

væntumþykja, f., (mér þykir vænt um e-ð *jeg holder af noget, har Interesse for noget), Godtbefindende, Interesse:* þar kemur til

kasta tilfinningarinnar, væntumþykjunnar *Nöl.* $^{6}/_{1}$ 81, 110a$_{7}$.

vær, a., *rolig*: það sem gerði hinum framliðna lífið farsælt og dauðans blund værann *Fjöl.* 3, 1, 66$_{6}$.

væran, adv., *rolig*: Holdið er hnigið til jarðar | og hvílir þar v. *KJ.* 29$_{4}$.

værð (-ir), f., *Ro, Hvile*: Vinur, sje þjer sæl | værðin hinnsta *KJ.* 17$_{18}$. hvort eg er einn í v. eða verki *SEg. Lm.* 6$_{18}$. allt í v. og unan sefr *GB.* 370$_{7}$.

væring, f., *Haarskæl.*

væsa (í), v. impers. (vás, *Strabadser, Lidelser*); væsir um e-n *en har det daarligt*: í skerinu sagðist hann altaf hafa verið og hefði þar ekki væst um sig *Þs.* 1, 85$_{24}$.

væskill (**væskils, væsklar**), m., *Person, som er spinkel af Lemmer og svag, Usling*: þótt hann heldur eigi væri neinn v. *Br.* 2, 14$_{23}$. Það er vegurinn til að gera enn meiri væskil úr honum, heldur enn hann hefði orðið með hæfilegri áreynslu við líkamlegt erfiði *Auðv.* 34$_{27}$. En að þeir skuli gera væskilinn þann arna að skipsforingja 78$_{18}$.

væskilmenni, n., = væskill: v. eiga örðugt uppdráttar *Auðv.* 35$_{12}$.

væst, f., *anstrengende Arbejde, Strabadser*: þeir hlífast við að taka v. upp á sig nema rjett um sláttinn *Fjöl.* 4, 3, 40$_{18}$.

væta, f., 1. *Væde, Vædske*: Þessi dögg eða v. kemur eigi út úr grasinu eða steinunum *StN.* 2, 36$_{29}$. — 2. *Fugtighed*: vætan úr þeim (o: skýjunum) fellur gegnum loptið á jörð niður *StN.* 2, 40$_{14}$. v. skýjanna getur og fallið til jarðarinnar í annari mynd 41$_{11}$.

væta (í), vt., *væde, befugte.*

vætla (í), vi., *sive*: mun vatn það, sem er í jörðinni, taka að v. út úr hliðum gryfjunnar *StN.* 2, 49$_{18}$. mun það þó halda áfram að v. út úr hliðunum 49$_{19}$.

vættur (-ar, -ir), f., *Vætte, Væsen*: þú geymir frægra feðra bein | og forna vætt í hverjum stein *KJ.* 71$_{23}$. Og ástvin mínum | illar vættir | sviplega | sjónir glöptu 111$_{26}$. Allar standa henni hjá | helgar vættir landi á *JÓ.* 91$_{12}$.

vætugyðja, f., *Regngudinde*: er hún því kölluð Dióne, v. *Stoll* 84$_{24}$.

vætukendur, a., *fugtig*: var veðráttufarið víðast hlítt og hagstætt og optar heldur vætukjennt *Fjöl.* 4, 8, 84$_{14}$.

vætulaus, a., *uden Væde, uden Vædske, uden Fugtighed.*

vætuleysi, n., *Mangel paa Væde, Regnmangel*: gjörsamlegt v. veldur ákaflegum umskiptum hita og kulda *Björl.* 44$_{9}$.

vætusamur, a., *fugtig, regnfuld*: haustin eru oftast vætusöm til heyskapar *Fk.* $^{16}/_{9}$ 90, 109a$_{22}$.

vætusumar, n., *regnfuld Sommer*: vætusumurin (valda) illri nitíngu *Fjöl.* 5, 1, 17$_{20}$.

vætutími, m., *Regntid*: hrísgrjóna uppskeran á Indlandi er að mestu leiti komin undir regninu um vætutímann *Fjöl.* 2, 2, 14$_{11}$. Á vætutímum þessum tekur landið gjörsamlegum stakkaskiptum *Björl.* 41$_{18}$.

vöðuselur (-s, -ir), m., *phoca Grönlandica, Svartside, Jan-Meyen-Kobbe. Mohr.* 3$_{8}$. *PJ. Ns.* 61$_{23}$. við Íslands strendur eru vöðuselir, útselir, landselir, blöðruselir *ÞTh. LÍ.* 56$_{10}$.

vöðvafrumla, f., *Muskelcelle*: Vöðvafrumlur *Eimr.* 2, 122$_{19}$.

vöðvafrœði, f., *Muskellære, Myologi. Gr. Stf.* III6.

vöðvalegur, a., *tilhørende Muskler, muskulær*: hjá þessum smiðum sást ekki neinn skortur á vöðvalegri nákvæmni og fimleik *Fróð.* 18/12 86, 188ss.

vöðvamikill, a., *muskelfør, muskuløs*: þegar mjer varð litið á hinar breiðu herðar hans og vöðvamiklu handleggi *Ss. Íf.* 3, 20$_{14}$. Þeir hafa vöðvameiri tungu en flestir aðrir fuglar *PJ. Ns.* 86$_{12}$.

vöðvapípa, f., *muskuløs Kanal*: Það er býsna-löng v. *JJ. EML.* 83$_{17}$.

vöðvapoki, m., *muskuløs Sæk*: Úr munnholinu komumst vjer inn í kokið, sem er v. klæddur slímhimnu *JJ. EML.* 82$_{22}$.

vöðvaröskun (-raskanir), f., *Muskelforstyrrelse*: Við þenna viðbjóðslega sálarhag . . tengist v. *MJ. Bfr.* 309$_{26}$.

vöðvaskjálfti, m., *Muskelbæven*: Þess vegna geta hinar voðalegustu vöðvateygjur og v. komið *MJ. Bfr.* 310$_{2}$.

vöðvastæltur, a., *muskelfør, muskelstærk*: Hann er grannvaxnari en Sevs og þó vöðvastæltari *Stoll* 99$_{25}$.

vöðvateygjur, f. pl., *Muskeltrækninger; se* vöðvaskjálfti.

vöðvaveikl|un (-anir), f., *Muskelslappelse*: (máttleysið) byrjar optast eptir langvinna v. *MJ. Bfr.* 307$_{8}$.

vöðvaþráður (-þráðar, -þræðir), m., *Muskeltraad*: þetta orsakast aptur af ofur-smágjörvum vöðvaþráðum í regnbogahimnunni *JJ. EML.* 100$_{16}$. Alkohólsýtan getr hvervetna myndazt í trefjum og vöðvaþráðum *MJ. Bfr.* 297$_{4}$.

vöðvi, m., *Muskel*: Það, sem vjer í daglegu tali nefnum **kjöt**, eru vöðvarnir *JJ. EML.* 11$_{14}$. (**maðurinn**) lætur kunnáttuna vinna **fyrir** vöðvana *TB.* 7, 159$_{24}$.

vöflur, f. pl., 1. *Forlegenhed, Forvirring, forvirret Svar*: **við** þessi orð komu v. á daglaunamanninn *Þás.* 1, 284$_{11}$. var því eins **og** v. kæmu á hann 2, 308$_{22}$. **Spurningar** þessar hefðu ef til vill **komið** vöflum á hvern annan en **Mesrúr** 3, 51$_{22}$. — 2. *Udflugter*: **Stundum** heppnast hreppsnefndum árum saman **með** ýmiskonar vöflum og víflengjum að trássast **við** **að borga** lán þessi *Br.* 6, 80$_{9}$. Nýjar v. *Skír.* 85, 35$_{24}$.

vöggukleði, n., *Vuggeklæde*: **voru** öll v. mjög vönduð *Ps.* 1, 88$_{22}$. Volæðið var mitt v. *Auðv.* 79$_{1}$.

vöggukvæði, n., *Vuggesang*: **með** drambseminnar v. . . svæfir **margur** svo sjálfan sig, **að** *HGTh.* 33$_{12}$.

vögguljóð, n. pl., = vöggukvæði: Syngur enn lækur sá, | er söng í grænni lág | vor v. *ST*[2]. 9$_{24}$.

vöggusöngur (-s, -var), m., *Vuggesang*: V. hinnar ljettúðarfullu venju hjálpar optast til þess **að** svæfa guðsþjóna *JG. Hv.* 44$_{8}$.

vögguvísa, f., *Vuggevise*: Vöggu-vísur *KJ.* 203$_{1}$.

vök (vakar, vakir), f., *Vaage, Aabning i Is*: auð er feigs vök. *Schev. Ísl. Málsh.* 1, 9$_{22}$.

vöknun, f., *Vaagnen, Opvaagnen*: eitt af skilyrðunum fyrir v. **nýs** heilbrigðs trúarlífs í kirkjunni *Ald.* 2, 136$_{20}$.

vöktun (vaktanir), f., *Bevogtning*; v. á *Iagttagelse af*: þarf nákvæmlega vöktun á því, hvar fer **að** bridda á skjemmdum *Fjöl.* 5, 1, 30$_{22}$.

vökulok, n. pl., (vaka *Tiden fra*

det Öjeblik af at Lys tændes indtil man gaar til Sengs; lok *Slutning), Sengetid*: (þau) seigja honum að vera kominn aptur fyrir v. *JT. PoS.* 19₁₇. Einu sinni í v. heyrðu menn á Kúlu, að skreiðst var upp á glugga *Þs.* 1, 401₁₅.

vökumaður, m., *Vægter, Vogter:* í þessum garði er jeg v. *GT.* 63₈.

vökva (a), vt., *vande:* þær urðu að v. blómin *Dv.* 6, 1₂₃.

vökvaleiðsla, f., *Vædskeledning:* klippingin eykur ullarvöxtinn, því að, eins og fyrr er sagt, verður vökvaleiðslan meiri og jafnari til „hárkimanna" *Av.* 12, 95₁₅.

vökvaríkur, a., *vædskerig, saftig*: vökvarikt fóður *Br.* 5, 66₈.

vökv|un (-anir), f., 1. *Vanding.* — 2. *Drikke, Drikkevand*: skepnan þarf töluverða v. með þurkuðu heyi *Fk.* ¹/₁₂ 91, 194b₂. — 3. *Skemad*: þó þeir hafi fulla útgjerð og v., eins og gjörist við sjó *Fjöl.* 4, 3, 88₁₆.

völskueitur, n., *Rottekrudt:* hann hefir sett v. hjá súpunni hans *Lear* 73₁₁.

völtrur, f. pl., *Gænger*: Það er holur sívalningur, viðarbolur, með göflum fyrir endunum .. og tvennar v. undir *Ið.* 2, 27₁.

völundarhús, n., *Völundshus, Labyrinth*: Völundarhúsið á Krítarey *LLH.* 11₂₃. Það var Völundarhúsið nafnfræga á Egiptalandi *Ið. SG.* 12₄. Innsti hluti eyrans . . er nefnt völundarhúsið *JJ. EML.* 104₉.

völundarhúsvatn, n., *Labyrinthvand*: síðan berst það (ɔ: hljóðið) frá hljóðhimnunni inn í „innra eyrað" á völundarhúsvatnið *JJ. EML.* 108₁₁.

völundarsmíð (-ir), f., *Völundsarbejde, fortrinligt Arbejde, største Kunstværk:* gullrekið sverð hékk þar á veggnum og sýndist vera v. *PS. Ast.* 186₁₂.

völundarsmíði, n., = völundarsmíð: hann var hagur á alls konar v. *Il* 1, 104₁₄. sá eg, að söðull og taumar voru úr skíru gulli og var hvorttveggja v. *Þús.* 1, 255₂₀. á þeim (ɔ: glerhallsstaupunum) var hið mesta v. 3, 58₇.

völur (valar, velir, völu), m., 1. *Stok.* — 2. *Cylinder*: gufan fer með þungri þrýstingu úr minna veli *(cylinder)* í annan meira *Ið.* 2, 68₂₀. heldr sætti að brenna gasi í völunum á sama hátt og gert er í gasvélum 69₁₁.

vömb (vambar, vambir), f., *Vom; den største Mave i drøvtyggende Dyr*: Maginn skiptist í fjögur hólf: v., kepp, laka og vinstur *PJ. Ns.* 64₂₅.

vöntun (vantanir), f., *Savn, Mangel:* Vizka, elska og viljans megn | vinna dygð og glæða; | sé vort þessum sinnið gegn, | svo er þar v. gæða *BG. Nj.* 167₄. Þörfin er skortr eðr v. nauðsynjar eðr nytsemdar *AÓ. Af.* 13₁₇.

vörður, f. pl.; *se* varða.

vörtulagaður, a., *vorteformet*: (jaxlar) nokkuð líkir nykratönnum, með vörtulöguðum ójöfnum *Av.* 6, 81₈.

vöruafli, m., *Produktion af Varer*: því bæði er allur v. svo misjafn á Íslandi *LÍ.* 71₁₅.

vörubirgðir, f. pl., *Vareforsyning, Vareoplag*: að hafa hér nokkrar vörubyrgðir á vetrum *AÓ. Af.* 69₈. smáverzlunarholur, sem munu reynast öflugar í einokun, en afívana í vörubirgðum *Fróð.* ³/₄ 86, 164₇.

vöruflutningur (-s, -ar), m., *Va-*

retransport: hin íslenzka kaupverzlun og vöruflutníngar *Fjöl.* 1, 66$_{18}$. vöruflutningar frá upplendi álfunnar við Niger til Senegal *TB.* 6, 255$_{7}$.

vörugeymsluhús, n., *Bygning til Opbevaring af Varer, Pakhus*: Járnbrautafjelögin hafa fjarskastór v. *KJ. Uf.* 35$_{24}$.

vöruhús, n., *Varehus, Pakhus*: Það þarf annað til að stemma stigu fyrir hallærum hjá okkur, enn að nokkrir útlendíngar eigi hér v. að nafninu *Fjöl.* 1, 78$_{16}$.

vörukaup, n., *Indkøb af Varer*: allur þorri okkar útlendu vörukaupa er tómur óþarfi *Fjöl.* 1, 67$_{8}$.

vöruleifar, f. pl., *Varelevninger, Varebeholdning*: það fer eptir því, hvað miklar v. eru fyrir *LÍ.* 72$_{20}$.

vörumagn, n., *Varemængde, Vareforraad*: v. (er) lítið í landinu og vöruverð óefað verður lágt *Fróð.* $^{5}/_{4}$ 86, 17$_{22}$.

vörumiðlari, m., *Varemægler*: í skýrslum, er vörumiðlarar í Kaupmannahöfn semja árlega *Av.* 19, 164$_{16}$.

vörunægð (-ir), f., *tilstrækkeligt Forraad af Varer*: ef þeir hafa ekki sjálfir útlenda vörunægð fyrirliggjandi *Fjöl.* 1, 75$_{12}$.

vörusali, m., *Kræmmer, Handelsmand*: sá var ormur | óduglegum | vörusölum | verst um gefinn *JH.* 7$_{18}$.

vöruskrá (-r, -r), f., *Vareforteguelse*: Á tollskrám þeim og vöruskrám, sem skip eiga að hafa með sjer . . skal ávallt tilgreint, hversu sterkt brennivínið eða vinandinn sje *StA.* 76, 52$_{22}$.

vörusmygill (-smygils, -smyglar), m., *Smugler*: Þar hittum við fyrir bónda einn og tvo vörusmygla *Ss. Þj.* 91, 98$_{8}$.

vörusvik, n. pl., *Vareforfalskning*: Annar illr ábætir á þetta vandkvæði, sem einnig stafar frá náttúruvísindunum, eru vörusvikin *Fk.* $^{30}/_{7}$ 86, 54$_{20}$. V. eru ekki svo fágæt í öðrum löndum *Br.* 3, 104$_{2}$.

vörutegund (-ir), f., *Vareart, Varesort*: til að skýra fyrir lesandanum verðhæð á hinum einstöku vörutegundum *LÍ.* 71$_{14}$.

vöruverð, n., *Varepris*; *sc* vörumagn.

vörzlubanki, m., *Girobank*: varð lánskrifstofa þessi smátt og smátt að almennri fjárgeymslustofnun, vörzlubanka *Av.* 13, 22$_{24}$. Af því voru þessir bankar nefndir *giro*bankar; en vér nefnum þá vörzlubanka 27$_{1}$.

vörzlur, f. pl., *Værge*: sendingar, sem eigi hafa komizt úr vörzlum póststjórnarinnar *StA.* 75, 88$_{20}$.

y, ý.

ybbinn, a., *gnaven, vranten*: fyrst þú ert svona y. í geði *TÞH. HoI.* 62$_{8}$.

yðar, *g. pl. af det personlige Pronomen* þú *brugt som uböjeligt possessivt Pronomen, eders*: Hjer eru tveir gullpeningar . ., sem þjer munuð hafa misst úr ferðatesku y. (= yðvarri) *PP. Sms.* 159$_{27}$. flestir

menn y. (= yðrir) ganga í lið með honum 75$_{12}$.

ýfa (í), vt. og vi., 1. *oprippe, oprive*: að ý. sár. — það var sem hver ein flikin . . ýfði við ógrónu og viðkvæmu sári *PS. Ast.* 256$_{34}$. — 2. *tirre, opirre:* þá ýfði hann enn meir reiði hans *Ið.* 4, 24$_{6}$. ef ei ýfum hann | áleitni með *Milt. Pdm.* 30a$_{30}$.

ýfing (-ar), f., 1. *Oprippelse, Oprivning:* sára ý. *Sb.* 143, 8$_{11}$. — 2. *Tirren, Opirrelse:* svara ávallt áminningum og ýfingum Bismarcks djarft og einarðlega *Skír.* 84, 55$_{8}$.

yfir, præp. med dat. og acc., *over.*

yfraustur (-rs, -rar), m., *Overgydning, Overstænkning:* skírn með yfraustri *HH. Ks.* 58$_{30}$.

yfirbjóðandi, m., *Overbefalingsmand, Anfører*: biðu þeir ávarps yfirbjóðanda *Milt. Pdm.* 17a$_{33}$.

yfirboð, n., *Overherredömme, Overhöjhed:* Anam og Tongking skyldu hafa y. og vernd Frakklands *Skír.* 84, 64$_{8}$.

yfirboðari, m., *Overmand, Foresat; Øvrighedsperson:* hvað á almenningur að hugsa, þegar yfirboðarar þeirra skiptast í tvo flokka? *Hirð.* 1, 19$_{33}$. Hinn rangláti y. getur gjört úlfalda úr mýflugum yfirsjónanna *JG. Hv.* 50$_{16}$.

yfirboð|un (-anir), f., *Overherredömme*: að steypa og umturna öllu valdi, allri yfirboðan *Skír.* 88, 20$_{1}$.

yfirbókavörður (-varðar, -verðir), m., *Overbibliothekar:* y. hafði staðið með að annar yrði fyrir vali *Alm.* 85, 26$_{16}$.

yfirborð, n., 1. *Overflade*: hann lætur y. hennar (ɔ: jarðarinnar) bera sér fegurstu og ágætustu urtir *Fjöl.* 1, 8$_{21}$. hefir hún (ɔ: jörðin) farið að storkna, að minsta kosti yfirborðið 118$_{18}$. fjalltegund, sem myndar mestan hluta af yfirborði landsins *LÍ.* 9$_{15}$. Dýrin verða að lifa rjett við y. vatnsins *Av.* 6, 62$_{4}$. — 2. *Overtræk*: Mest dáist hún að yfirborði af sófum og stólum *Kvbl.* 2, 75a$_{38}$.

yfirbót (-bœtur), f., *Bod, Bod og Bedring, Pønitense:* Sú syndajátning, sem var heimtuð og átti að vera eitt af atriðum yfirbótarinnar *HH. Lút.* 11$_{1}$. sú fullnægjugjörð í verkinu, sem talin var hið þriðja atriði yfirbótarinnar 11$_{6}$.

yfirbótarmaður, m., *Bodfærdig, Pønitent:* Ef þeir menn. sem fyrir þessu urðu, æsktu þess að verða teknir aptur í kirkjufjelagið, voru þeir nefndir yfirbótarmenn *(pœnitentes) HH. Ks.* 141$_{7}$.

yfirbótarstaða, f., *Bodfærdighedstilstand:* þeir, sem í bann hafa verið settir, eiga síðan alla æfi að vera í yfirbótarstöðu *HH. Ks.* 186$_{4}$.

yfirbótarverk, n., *afsonende Handling, Bodsøvelse*: þeir voru látnir sleppa hjá nokkrum af þeim yfirbótarverkum, sem verið hafði lagt fyrir þá að vinna *HH. Lút.* 12$_{14}$.

yfirbragð, n., *Udseende:* þegar menn ímynda sér, að einhver fjandskapur standi í milli hins einfalda grófa yfirbragðs verkmannsins og andlegrar menntunar *TB.* 7, 161$_{19}$.

yfirbragðsástœða, f., *tilsyneladende Grund*: að hrekja þær yfirbragðs-ástœður, er mæla sýnast með einhverri gagnstœðri skoðun *Mill* 74$_{27}$.

yfirbuga (a), vt., *overvinde, overvælde*: þá er sálin og yfirbuguð af líkamanum *Myn.* 159$_{8}$. að her Rússa hefði yfirbugað lið Friðriks mikla *Skír.* 87, 112$_{8}$.

yfirbug|un (-anir), f., *Overvindelse, Overvældelse.*

yfirburða, adv., *meget, overordenlig:* Fagrar konur vita það y. vel, að þær gjöra karlmennina ruglaða *Ið.* 6, 246₂₂.

yfirburðir, m. pl., 1. *Overlegenhed:* til að afla sér þeirra yfirburða, er þekkingin veitir *JÓ. Jafnr.* 15₂₂. að yfirburðirnir væru drjúgum Frakklands handar *Skír.* 87, 61₁₁. — 2. *Fortrin:* y. mannsins yfir dýrin *JJ. EML.* 4₁. svo mikla yfirburði hefur hann (ɔ: maðurinn) þó í sinu andlega lífi fram yfir heiminn *JG. Hv.* 80₂₆. — 3. *Majoritet:* Málið gekk hjer fram með yfirburðum 88 atkvæða *Skír.* 87, 58₈.

yfirbœta (í), vt., *afsone:* Lífið hér á jörðinni á að y. syndir, sem áðr eru drýgðar *Gefj.* 49₂₀.

yfirdómandi, m., = yfirdómstjóri: 23. dag júli-mán. andaðist ifirdómandinn í hinum sama rjetti, Ísleifur Einarsson *Fjöl.* 3, 2, 28₂₂.

yfirdómstjóri, m., *Præsident i Overretten, Justitiarius:* enda mun D. yfirdómstjóra hafa þótt auðveldara að beita sér til að fylgja fram máli séra J. *GT.* 162₂₂.

yfirdómur (-s, -ar), m., *Overret:* að auka umdæmi yfirdómanna *Skír.* 55, 34₂₀.

yfirdrepskapur (-ar), m., *Forstillelse:* að öll blíða hennar við mig hafi verið einber y. *Þús.* 2, 374₁₂. að beita alvald sinn táli, yfirdrepskap og lygum *Skír.* 79, 108₇. að þeir hafi annað til sins ágætis en blekkingar og yfirdrepskap *Sm.* 113₁₂.

yfirdrottinn (-drottins, -drottnar), m., *Overherre, Hersker, Behersker:* Rómabiskupar þóttu því sjálfsagðir yfirdrottnar allra kristinna safnaða *Tang* 158₁.

yfirdrottnandi, m., = yfirdrottinn: Með slíkum hætti urðu þau Sevs og systkin hans yfirdrottnendur heimsins *Stoll* 11₁₃.

yfirdrottnari, m., = yfirdrottinn: Brama . . gefi þér son, sem verði y. heimsins *Sak.* 6₂₄.

yfirdrottn|un (-anir), f., *Overherredömme:* ránglát y. *Fjöl.* 1, 10₄. að vjer losum oss við y. annara skoðunarháttar *TB.* 7, 138₂₀.

yfirdyravörður (-varðar, -verðir), m., *Overdörvogter:* skipaði vezírinn yfirdyraverðinum . . að sækja móður Aladdins *Þús* 3, 117₂₄.

yfirfallshjól, n., *Overfaldshjul:* sé y. notað, sem ætíð ætti að gera *Fk.* $^{12}/_{1}$ 91, 5a₂₅.

yfirfara (-fer, -fórum; -fór, -fórum; -farinn), vt., *gennemgaa:* Hefði eg tíma til, gæti eg yfirfarið hverja stétt og stöðu í lífi manna *TB.* 7, 141₂₂.

yfirflotinn, pp., *oversvømmet:* þegar akrarnir á báðar hliðar eru yfirflotnir *TÞH. Tíb.* 1, 46₁₈.

yfirflœða (í), vt., *oversvømme:* Djóðin tók frá náttúrunnar höndu á móti . . yfirflæddu forarlandi *Fk.* $^{2}/_{6}$ 96, 90a₂₁.

yfirflœði, n., *Oversvømmelse:* elfan verðr að miklu og geigvænlegu y. *MJ. Bind.* 11₁₂.

yfirflœðing (-ar), f., *Oversvømmelse:* Inn yfir alt þetta brauzt svo hafið við og við með sínum sterku bylgjum og yfirflœðingum *Fk.* $^{2}/_{6}$ 96, 90a₁₈.

yfirflötur (-flatar, -fletir), m., = yfirborð: frá hinum mikla yfirfleti sævarins sogar loptið í sig mestan hluta gufu þeirrar, sem í því felst *StN.* 2, 45₂₀.

yfirforingi, m., *Overanfører, Chef*: yfirmenn á sérhvurju herskipi eru sumir undirforingjar, enn sumir yfirforingjar *Fjöl.* 1, 56$_{17}$.

yfirfót, n. pl., *Overklædning*: Þá kom annar inn í hvítum yfirfótum *SB. RAR.* 4, 23$_{1}$.

yfirgangsamur, a., *anmassende*: Hollendingar reyndust enn yfirgangssamari *Ss. Íf.* 92, 56$_{17}$.

yfirgangur (-s), m., *Anmasselse*.

yfirgefa (-gef, -gefum; -gaf, -gáfum; -gefinn), vt., *forlade, lade i Stikken*: ef vér ekki styðjum það (ɔ: Austurríki), þá yfirgefur það okkur *Skír.* 89, 15$_{7}$. Maðurinn skal y. föður og móður *HGTh.* 115$_{7}$.

yfirgengilegur, a., *overraskende*: Það er yfirgengilegt, að mentaðir menn skuli við lok 19. aldar rita annað eins bull *Þj.* $^{2}/_{4}$ 95, 65a$_{14}$.

yfirgnæfa (í), 1. vi., *være overvejende, have Overvægt*. — 2. vt., *veje mere end, overstige*: Ást hans til konunnar á að y. jafnvel elskuna til foreldranna *HGTh.* 115$_{8}$. Þó yfirgnæfði gleðitilfinningin allar aðrar *Fjöl.* 1, 49$_{6}$.

yfirgnæfandi, ppræs., *overvejende*: með svo y. atkvæðamagni að *Þj.* $^{21}/_{10}$ 85, 163b$_{40}$.

yfirgnæfanlegur, a., *overvejende*: þótt eigi kæmi með sú hin yfirgnæfanlega ástæðan, að *MJ. Bfr.* 389$_{27}$.

yfirgnæfing (-ar), f., *Overvægt*: það sem fylgir hverri trú, meðan hún er í broddi lífsins, það er y. hins yfirnáttúrlega *Fk.* $^{10}/_{8}$ 91, 38a$_{10}$.

yfirgrip, n., 1. *Udstrækning, Omfang*: nákvæmni og y. fræðslunnar *TB.* 7, 138$_{20}$. Forseti ákveður y., röð og innbyrðis samband atkvæðagreiðslanna *StA.* 75, 42$_{22}$.

yfirgrípa (-grík, -grípum; -greip, -gripum; -gripinn), vt., *omfatte*: það eitt yfirgrípur tíminn ekki *TB.* 6, 90$_{28}$. Hugsunin yfirgrípr þannig . . hugrenningar vorar og hugleiðíngar 12, 181$_{14}$. hinn leyndardómsfulli guðdómur . . sem yfirgrípur alt hið veranda *Sak.* 68$_{8}$.

yfirgrípandi, ppræs., *omfattende*: þeir hafa smámsaman hafið sig til allmikils og yfirgrípanda hugsunarafls *TB.* 7, 118$_{22}$.

yfirgripslítill, a., *lidt omfattende*; yfirgripsminni *mindre omfattende*: hinar yfirgripsminni og óbrotnari hugmyndir *Spenc.* 25$_{18}$.

yfirgripsmikill, a., *omfangsrig, omfattende*: vald goðans var eftir eðli sínu mjög yfirgripsmikið *Maur.* 85$_{17}$. þetta yfirgripsmikla orð 172$_{4}$. *Comp.* yfirgripsmeiri: hugmyndirnar verða yfirgripsmeiri *mere omfattende. Spenc.* 25$_{16}$. Er þessi deild í rauninni ótal sinnum yfirgripsmeiri en hin *MJ. Bfr.* 7$_{17}$.

yfirguð (-s, -ir), m., *Gud, som staar over andre Guder*: Í sannleika er yðar Guð y. guðanna *Tang* 78$_{21}$.

yfirgæði, n. pl., *større Goder*: y. og yfirkostir góðlandanna *AÓ. Af.* 87$_{1}$.

yfirhershöfðingi (-ja), m., *General*: Hershöfðingjarnir fá tvenn einkennisklæði á ári og yfirhershöfðinginn þrenn *Ib. SG.* 80$_{4}$. meðmælingarbréf mitt frá yfirhershöfðingja *Ib.* 1, 143$_{12}$.

yfirheyra (í), vt., 1. *overhøre, examinere*: þó verður að y. börnin í byrjun hvers missiris *Av.* 7, 94$_{20}$. — 2. *forhøre, holde Forhør over*: meðan ráðið var að y. Jesúm *Tang* 131$_{5}$.

yfirheyrsla, f., 1. *Overhøring, Examination*: y. setti sú | í sæfing

vizku heita *BG. Nj.* 198₈. — 2. *Forhør:* Eg neyðist til að kalla F. fyrir til yfirheyrslu *PP. NS.* 58₁₂.

yfirhúð (-ir), f., *Overhud:* yzt er yfirhúðin, svo leðurhúðin *JJ. EML.* 55₁₇.

yfirhöfðingi (-ja), m., *Overherre, Hersker, Styrer:* að vera þriðji y. í ríkinu *Tang* 75₈.

yfirhöfn (-hafnar, -hafnir), f., *Overklædning, Overfrakke, Kappe:* rétt í því að þjónninn var að hjálpa honum í yfirhöfnina *PP. NS.* 49₅.

yfirhöfuð, adv. (*t.* überhaupt), *overhovedet, i det hele taget:* Landshöfðinginn skal yfirhöfuð gjöra út um þau mál, er snerta hina innlendu stjórn Íslands *StA.* 75, 10₄.

yfirhönd, f., *Overhaand:* hann (ɔ: kristindómrinn) útbreiddist og fékk um síðir yfirhöndina *Mill* 58₁₄.

yfirjarðneskur, a., *overjordisk:* Eitt var það, sem veitti þessari mikilúðlegu sjón nokkurskonar leindardómsfullan og ifirjarðneskann svip *Fjöl.* 2, 2, 26₂₃.

yfirkeisari, m., *Overkejser:* undir þessum tveimur yfirkeisurum stóðu tveir undirkeisarar *PM. Ág.* 103₁₆.

yfirkennari, m., *Overlærer:* yfirkennara latínuskólans skal veita í árleg laun 3,200 kr. *LHA.* 3, 78₂₂.

yfirklerkur (-s, -ar), m., *Overpræst, höjtstaaende Gejstlig:* Þar var þá staddur y. einn *Þús.* 1, 126₂₀.

yfirklæða (í), vt., *beklæde, overtrække:* Til þeirrar ferðar gerði jeg mér sólhlíf og yfirklæddi hana með geitskinni *Röb.* 69₁₄.

yfirkominn, pp., *udmattet:* vid erum svo yfirkomin af sulti, ad *HF. Kv.* 1, 157₈.

yfirkostur (-ar, -ir), m., *Fortrin:* yfirgæði og yfirk ostir gödlandanna hverfa *AÓ. Af.* 87₁.

yfirlak, n., *Overlagen:* y. og undirlak *N. Hf.* 20₂₇.

yfirleitt, adv., (líta yfir), *overhovedet, i det hele taget:* Brasilíukaffi er y. dágott *FkA.* ⁹/₉ 90, 35₂₅₀. — y. hefir þessi öld óbeit á öllu, sem heimtar trú eða átrúnað *Fk.* ¹⁰/₈ 91, 37b₅₁.

yfirlestur (-rs *el.* -rar, -rar), m., *Gennemlæsning:* við lauslegan y. *ÞR.* 82₁₉.

yfirlið, n., (líður yfir e-n *en besvimer*), *Besvimelse:* y., öngvit og það ástand, er sjúklingur virðist látinn *N. Hf.* 65₂₅. sumir fá hvað eptir annað svima og y. *Spenc.* 105₂₇.

yfirlit, n., *Overblik, Oversigt, Udtog:* sagan er lærð í stuttu yfirliti *Av.* 7, 98₂₅.

yfirlitsrit, n., *encyklopædisk Skrift:* tala yfirlitsrita *Skír.* 87, 51₂₉.

yfirlýsing (-ar), f., *Erklæring:* heldur er hér að eins að rœða um y. hvers eins *Maur.* 96₈. Málið lyktaði þá með þeirri yfirlýsingu, að *Skír.* 87, 57₁₈.

yfirlæknir (-s *el.* -rs), m., *Overlæge:* y. við spítala hinna frakknesku herteknu manna *PP. Sms.* 94₄. yfirlæknirinn svaraði, að *Sæ. Íf.* 2, 100₁₀.

yfirlæti, n., *Bram, Prunk, prunkende Optræden.*

yfirlætislaus, a., *bramfri:* elskan er y. *HGTh.* 116₁₄.

yfirlætisleysi, n., *Bramfrihed, Prunkløshed:* lotning fyrir hinu heilaga, samfara y. *Eimr.* 3, 46₁₉.

yfirmark, n., *Overmærke (paa Faarenes Øren):* yfirmarkið er hreppstjórans í Túngu *JT. PoS.* 16₁.

yfirnáttúrlega, adv., *overnaturlig.*

yfirnáttúrlegur, a., *overnaturlig:* allt þetta yfirnáttúrlega líf *HD. MíH.* 47₁. yfirnáttúrlegir hlutir *TB.* 12, 126₂₃. neitun hins yfirnáttúrlega *Ald.* 1, 35₉.

yfirnáttúrleiki, m., *Overnaturlighed:* ef hún (o: flónskan) að eins hjúpar sig í blæju yfirnáttúrleikans *Fk.* ¹⁸/₁₀ 87, 128a₄₂.

yfirráð, n. pl., *Overherredömme:* Spartverjar höfðu yfirráðin á landi *PM. Ág.* 88₁₀.

yfirráðandi, m., *Overherre, Hersker:* óánægðir með að hafa svo gæfan yfirráðanda *Esóp* 11₂₃.

yfirréttardómur (-s, -ar), m., *Overretsdom:* Sama er um yfirrjettardóma *LHA.* 8, 199₁₅.

yfirréttur (-ar, -ir), m., = yfirdómur.

yfirseta, f., 1. *Oversidden.* — 2. *Fødselshjælp:* að fá sanngjarna þóknun fyrir yfirsetu *LHA.* 8, 98₂₁.

yfirsetufræði, f., *Jordemodervidenskab, Fødselsvidenskab:* yfirsetukonur þessar skulu hafa tekið próf í y. *LHA.* 8, 97₂₀.

yfirsetukona, f., *Jordemoder:* 87 yfirsetukonur eru á Íslandi *LÍ.* 88₉. í hvert slíkt umdæmi skal . . setja eina yfirsetukonu *LHA.* 8, 97₁₅.

yfirsetukvennafræði, f., = yfirsetufræði: Jeg hef þekkt stúlku, sem var hér í bænum að læra yfirsetukvennafræði *Verð.* 58₂₂.

yfirsetukvennalög, n. pl., *Lov om Jordemodervæsenet. LHA.* 8, 97₈.

yfirsetukvennareglugerð (-ir), f., *Instruktion for Jordemødre:* Brjóti nokkur yfirsetukona gegn því, sem henni er gjört að skyldu með lögum þessum og yfirsetukvennareglugjörðinni *LHA.* 8, 99₈.

yfirsetukvennaumdæmi, n., *Jordemoderdistrikt:* Sjerhverri sýslu landsins skal skipt í y. *LHA.* 8, 97₁₂.

yfirsjón (-ir), f., *Forseelse:* öll y. min er sú, að *Þús.* 1, 386₂₂. að játa yfirsjónir sínar hver fyrir öðrum *HH. Ks.* 59₁₇.

yfirskattanefnd (-ir), f., *Overskattekommission:* Í hverju sýslunefndarumdæmi og kaupstað skal skipuð y. *LHA.* 8, 180₇.

yfirskilvitlegur, a., (skilvit, n., = skilningarvit), *oversanselig:* milli hins skilvitlega og yfirskilvitlega *Fk.* ³/₈ 91, 34a₂₃.

yfirskin, n., 1. *Paaskud:* ad hægt væri ad finna eitthvert álitlegt y. til ad drepa Úlfaldann *HF. Kv.* 1, 157₂. — 2. *Skin:* þeirra ást er yfirskyn, | sem aldur og reynslan fleygir *Núm.* 2, 78. þau (o: rjettindin) eru opt ekki nema y. *HD. MíH.* 29₂₂.

yfirskipa, adv., *udover det normale Antal af Rorkarle (paa et Fartöj):* E. hafði einn mann y. á sínu skipi *Þs.* 1, 258₂₂.

yfirskips, adv., = yfirskipa: Síðan hefir hver háseti á skipinu, og eins þeir sem y. eru, sama formála *Þs.* 1, 210₂₂.

yfirskoða (a), vt., *undersøge, gennemgaa, revidere:* Á fundi þessum ber að y. skrána *LHA.* 8, 198₂₂. til þess að y. reikninga þeirra *Tang* 75₂₁.

yfirskoðunarmaður, m., *Oversynsmand:* yfirskoðunarmönnum . . skal borga 2 krónur hverjum *StA.* 75, 128₂₄.

yfirskyggja (i), vt., *overskygge, beskygge:* Ó, þú skjöldur erkibófa, |

yfirskyggðu landsins þjófa *JT.* 287₁₂. þig mun þar með | guðs máttur y. *Sb.* 60, 3₄.

yfirskylduverk, n. pl., *opera supererogatoria, Pligtsoverskudsværker.*

yfirskynjanlegur, a., *oversanselig:* með því að hún (ɔ: hlutverskan) geti eigi náð hinu yfirskynjanlega *TB.* 12, 185₂₁.

yfirsmiður (-s, -ir), m., *Bygmester:* hann sagði fyrir verkum eins og y. *PM. Nls.* 190₉.

yfirstandandi, ppræs., *nærværende, nuværende:* gleymum hinu umliðna, enn hugsum um hið yfirstandanda og ókomna *TB.* 4, 160₁. að geta rifjað upp sínar umliðnu athafnir og haft vakandi auga á hinum y. 7. 112₂₁.

yfirsterkur, a., *overmægtig, overlegen:* óvinurinn er um of y. mjer *Ið.* 6, 247₁₇. einn þeirra varð yfirsterkastur *PM. Ág.* 103₂₂.

yfirsteyping (-ar), f., *Overgydning:* að hafa kaldar yfirsteypingar vatns *N. Hf.* 79₂₄.

yfirstiga (-stíg, -stígum; -steig, -stigum; -stiginn), vt., *overstige, overgaa:* Þjóðin verðr að því skapi auðgari sem hún hefir fleiri farartálma að y. *AÓ. Af.* 213₂₉. Þín kvenndygð og inndæli yfirstigur mínar sæðstu vonir *Saw.* 34₁₂.

yfirstíganlegur, a., *overstigelig:* Vissulega eru á honum (ɔ: veginum) all-miklar hindranir, enn þó yfirstíganlegar *Fk.* $^{20}/_{1}$ 91, 10a₁₂.

yfirstjórn (-ir), f., 1. *Overbestyrelse:* að tveir menn væru settir til yfirstjórnar í landinu *Fjöl.* 4, 3, 47₂₁. — 2. *Overanførsel:* hann lét sér eigi nægja y. hersins *PM. Ág.* 84₁₂. — 3. *Centralbestyrelse:* þó þeir séu fœrir um að ná taum yfirstjórnarinnar í hendr sér *Mill* 227₂₄.

yfirstjórnandi, m., *Overbestyrer, Efor:* geta yfirstjórnendur skólans leyft það *LHA.* 3, 147₁₆. leyfi yfirstjórnenda skólans 150₂₃.

yfirstýrandi, m., *Overbestyrer:* yfirstýrendur smiðarinnar *Ið.* 4, 409₂₁.

yfirstœður, a., *som staar over, overordnet:* Þá er Guð bæði íbúandi og yfirstœður heiminum *Kb.* 5, 73₂₁.

yfirsuða, f., *Overkogning:* Það er eins og öll náttúran sje komin að yfirsuðu *Ið.* 4, 2₁₂.

yfirsýn (-ir), f., *Udseende, Ydre:* Öll y. hennar og búnaður samsvarar tign þeirri, er hún hefir til að bera svo sem eiginkona hins sœðsta guðs *Stoll* 39₁.

yfirsæng (-ur, -ur), f., *Overdyne:* Þegar hann (ɔ: sjúklingurinn) hefur vanist við að hafa y. *N. Hf.* 21₄. Loksins sofnaði hún með Jónasar ljóðmæli liggjandi ofan á yfirsænginni sinni *GP. ÞS.* 108₈.

yfirsöngur (-s, -var), m., *Sang og præstelige Forretninger (Jordpaakastelse) ved Ligbegængelse:* Eptir þetta var lík Solveigar dysjað utan kirkjugarðs og án yfirsaungs *Þs.* 1, 296₂₂.

yfirsöngvalaust, adv., *uden Ligsang:* Var hann grafinn y. utan undir kirkjugarði *JJ. Rand.* 91₂.

yfirtak, n., *Topmaal, Höjdepunkt:* Er það y. ógæfunnar, að eg ekki einusinni hef sverð mitt til að verjast með *Þús.* 2, 236₂₆.

yfirtaks, *(g. sg.* af yfirtak), adv., *overordenlig:* þókti daglaunamanninum hún svo y. fögur, að *Þús.* 1, 171₂.

yfirtign, f., *den höjeste Værdighed*: Þessi vera öðlaðist þá yfirtignina yfir hinum margskipaða goðaheimi *Stoll* 30₂₃.

yfirtilsjón, f., *Overopsyn*.

yfirtilsjónarmaður, m., *Overopsynsmand*: Það var hann H. S., sem núna er y. hjá mér *Ið.* 1, 241₂₆.

yfirtjald, n., *Baldakin, Tronhimmel*: fyrir framan það (ɔ: hásætið) settu fjórir vezírar líkkistu undir skrautlegu yfirtjaldi *Þás.* 1, 97₁₂.

yfirtroðsla, f., *Overtrædelse*: Ekkjert nema dauðinn mundi gjeta bætt slíka ifirtroðslu *Fjöl.* 2, 2, 22₂₃. að Frakkar takji allra þjóða ljettast á þess háttar ifirtroðslum 4, 1, 7₂.

yfirumsjón, f., *Overtilsyn, Overopsyn*: undir y. ráðgjafans fyrir Ísland *LHA.* 3, 72₆. Þessi y. sætti að hafa rétt til að vita alt, sem framkvæmt er *Mill* 231₁.

yfirumsjónarmaður, m., *Overopsynsmand*: y. alþýðufræðslunnar *TUM.* 1, 42₄. D. var einn þessara yfirumsjónarmanna *Tang* 75₂₂.

yfirvald, n., *Øvrighed, Øvrighedsperson*: það er vonandi yfirvöldin verði því ekki mótdræg *Fjöl.* 1, 29₃₀. er ómissandi, að ifirvöldin hlutist til um þetta efni 3, 2, 14₃₀. yfirvöldunum var hlýtt *HH. Ks.* 60₂₄.

yfirvarp, n., *Paaskud*: undir því yfirvarpi batt hann (ɔ: froskurinn) aðra framlöpp hennar (ɔ: músarinnar) við aðra apturlöpp sína *Esóp* 85₃.

yfirveldi, n., *Overmagt, höjere Magt*: hér er um æðsta löggjafarvald að ræða, er als ekkert y. hefir fyrir ofan sig *Fróð.* ²/₂ 86, 326₄.

yfirvofandi, ppræs., *overhængende, truende*: vegna y. ófriðarhættu *Skír.* 89, 12₅. að frelsast frá hinni y. glötun *Ald.* 2, 64₂₁. enginn y. háski *Esóp* 25₁₈.

yfirvægi, n., *Overvægt*: y. verðr hér óumflýanlega nauðsynlegt *Fróð.* ²/₂ 86, 326₅₈.

yfirþyrma (i), 1. v. impers.; e-m yfirþyrmir *en bliver overvældet af Sygdom*: svo gat hann ekki komið meiru upp í einu, honum yfirþyrmdi svo *Hd.* 6₂₂. — 2. vt., *overvælde*: þá yfirþyrmdi iðrunin að nýju hjarta hans *Sak.* 54₁₀.

yfirþögn (-**þagnar**, -**þagnir**), f., *Fortielse*: hér er gjöful hönd | góðfúss hjarta, | en y. | auðmjúks vottur *JÞ. Lb.* 2, 360₇.

yfrum (= yfir um), præp. med acc., *over*: y. vötn og móður *BT.* 251₁₂. y. kletta' og hæðir | mun ást finna leið 251₁₄.

ygla (i), vt., *rynke*: hann sat ýgldur á brún *Ið.* 6, 245₁₀. að y. brýrnar *rynke Panden*.

ýki, n., *Overdrivelse*: Stundum Skallden mæla margt | Menn þad kalla Yke *Vb.* 129₁₇.

ýkja (i), vt., *overdrive (en Fortælling)*: Nú ýkjurðu fjarskalega *PS. Ast.* 233₁₀. Jeg hef enga ástæðu til að ætla, að skýrslur þeirra sjeu ýktar *Ið.* 5, 292₁₈. ýktir atburðir *TB.* 10, 77₂₂.

ýkjabreiður, a., *synderlig bred*: eru túngur þessar . . ekki ýkjabreiðar *Þs.* 1, 160₃₉.

ýkjuguðspjall, n., *apokryfisk Evangelium*: í síðari flokknum . . eru hin eiginlegu ýkjuguðspjöll *HH. Ks.* 179₁.

ýkjulaus, a., *uoverdreven*: er það ýkjulaust, að menn geta nú slegið þriðjungi stærri blett en fyrir öld síðan *AÓ. Af.* 95₁₈.

ýkjur, f. pl., *Overdrivelse, Overdrivelser:* Það sem M. sagði voru heldur aungvar ý. *JT. PoS.* 121₄. miklar ý. *Björl.* 60₂₀. Það eru ekki miklar ý., að *Ið.* 4, 41₃₁₀. Afl Orms er tífaldað með ýkjum *Br.* 2, 13₁₅.

ýkjurit, n., *apokryfisk Skrift:* ý. og rangfeðruð rit *HH. Ks.* 177₃₁. 178₁₆. mörg af ýkjuritunum 182₂₁.

ykkar *(g. dual. af det personlige Pronomen* þú *brugt som uböjeligt pron. possess.), eders (ikke blot om to, men ogsaa om flere):* Bið eg nú þess, að stjörnur hamingjunnar lýsi á æfileið y. (= ykkarri) *Nal* 83₈.

ýla (í), vi., *hyle:* hljóp hann ýlandi ofan eptir stræti *Esóp* 42₂₇.

ylblíður, a., *varm og venlig:* að lesa megi eg þetta bréf við þína | ylblíðu geisla *Lear* 49₁₈. mundi fagurgræn hlíð | enn í feðranna ylblíða dal? *Tegn. Frþ.* 122₁₄.

ýlda, f., *Raaddenhed, Forraadnelse:* í votviðrum kviknar í því (ɔ: moðinu) maðkur og ý. *Av.* 4, 81₁₇.

ýlduefni, n., *Forraadnelsesstof:* ef íbúar húsanna hirða ekkert um að koma úr þeim óþverra og ýlduefnum *Sm.* 183₈.

ýlfra (a), vi., *hyle, tude:* hún (ɔ: hænan) flaug á hann (ɔ: hundinn) með klóm og nefi og rak hann á flótta ýlfrandi *TÞH. Tíb.* 1, 9₅.

ýlfur, n., *Hyl, Skrig, Tuden:* og nú skal eg þrælberja þig í ý. og org *Lear* 44₈. hljóð þeirra (ɔ: úlfanna) er ý. *PJ. Ns.* 59₂₇.

ylgeisli, m., *opvarmende Straale:* þegar hin upplífgandi sól sendir honum ylgeisla sína *HGTh.* 107₁₈. sendu mér ylgeisla hlýja *JÓ.* 137₄. aldrei mun optar | y. nokkur | á rústir þess | roða bregða *KJ.* 181₂₅.

ylginn, a., *urolig, oprørt:* y. sjór *Íf.* $^{21}/_{11}$ 91, 371a₁₈.

ylgja, f., 1. *Bølgegang:* fengum við ylgju og dymmviðri *Fjöl.* 1, 50₁₄. uokkur y. í sjóinn *Björl.* 53₂₂. — 2. *Bølge:* þá fagnar unn, er brostin baðar y. | hinn bjarta föt *ST.* 31₁₀. — 3. *Vædske:* einungis fúl y. vætti nefið á henni *TÞH. Tíb.* 1, 8₈.

ylgjast (í), v. refl., *komme i Bevægelse, opsvulme:* þegar eðjan í dikinu ylgist upp *FP.* 9₈.

ylja (a), vt., *opvarme:* til að y. þar hvað sem að lifir *Fk.* $^{15}/_{8}$ 84, 7a₁₈. Á daginn yljar hið heita land loptið uppi yfir *StN.* 2, 30₈.

yllaus, a., *varmeløs, kold:* þegar illausar hugsanir einarsaman koma og fara *Myn.* 62₉.

ylna (a), 1. vi., *blive varm, opvarmes:* Hreinlynd hjörtu | og hugarprúð | ást einlægri | æðri kynja | ylnuðu þá *JH.* 31₉. að y. og örvast til góðs *Ið.* 6, 211₈. frá almóður-hjartans ylnuðu rót *ST.* 47₁₆. — 2. v. impers.; mér ylnar *jeg bliver varm, jeg opvarmes:* Ó, farðu' í bælið, að þér geti ylnað! *Lear* 73₄.

ylsæll, a., *rig paa Varme, varm:* Býr ei yndi né ást í svo ylsælum dal? *Tegn. Frþ.* 122₈.

ylur (-jar *el.* -s), m., 1. *mild, behagelig Varme.* — 2. *varm, venlig Følelse:* vinátta sú og y., sem verið hafði með þeim á meðan þau voru börn *JT. PoS.* 26₂₂.

ýlustrá, n., *hylende Græsstraa, Græsstraa, som giver en hylende Lyd, naar det bevæges af Vinden:* vér króknum likt og ý. *KJ.* 317₁₄.

ýmis, a., 1. *snart den ene, snart den anden:* ýmist verðr á dagana að drífa *GJ. ÍO.* 358₁₉. — 2. *for-*

skelligartet, forskellig. — 3. ýmist . . eða *snart* . . *snart.*

ýmisgjarn, a., *ἀλλοπρόςαλλος snart følgende den ene snart den anden, ustadig:* þenna ýmisgjarna guð *Il.* 1, 134₂₂.

ýmislega, adv., *forskellig:* Þeim (ɔ: hælunum) er ý. komið fyrir *Ið.* 5, 310₁.

ymja (ym, ymjum; umdi, umdum; umið), vi., 1. *klinge:* þó umdu strengirnir *GTh. Lm.* 60₈. — 2. *suse, bruse:* y. heljar dökkir flaumar *GTh. Lm.* 237₂₈.

ympra (a), vi., 1. y. á orði *begynde at udtale et Ord og stanse, förend det er helt udtalt:* M. fór at y. á orðinu *JT. PoS.* 110₁. — 2. *ymte om:* engan mann hafði hann heyrt y. á því, að ósamlyndi væri með hjónum þessum *PS. Ast.* 145₁₃. — 3. *antyde, sigte til:* A. hugleiddi, hvað það gæti verið, sem öldungurinn ympraði á, en kvað þó ekki upp með *PS. Ast.* 248₁. — 4. *antyde et Ønske om noget:* jafnskjótt sem eg ympraði á því, að *Þús.* 2, 56₁₃.

ýmugustur (-s), m., *Uvilje, Mistanke, Antipathi:* brátt fengu Íslendingar ýmugust á þessum nýju skipum *TB.* 4, 200₁₃. Menn hafa yfir höfuð ýmugust á þessum stofnunum *Ið.* 5, 310₂₃.

yndi, n., *Glæde, Tilfredshed; se* ylsæll.

yndisblíður, a., *yndig og elskværdig:* Hvildi eg mig við brennheitt brjóst | brosljúfrar meyjar fagurleitrar, | yndisblíðrar og ástarheitrar *KJ.* 14₇.

yndisfagur (-ran), a., *fortryllende skön:* Þarna sat hún yndisfögur í sorgarklæðum *Nal* 77₁₂. yndisfögur vorblóm 79₈.

yndisfegurð, f., *Ynde, henrivende Skönhed:* að skilja og skynja þá y. og hátign *TB.* 7, 123₁₇.

yndisfríður, a., = yndisfagur: svo yndisfríðir aldrei þorna hvarmar *Nal* 54₂.

yndisfullur, a., *yndefuld, yndig:* angar rós við ungan barm | svo yndisfull *ST.* 34₅.

yndislaus, a., *glædeløs:* en nú stari eg einn og græt eg | y. og fjærri þér *GB.* 369₄.

yndislega, adv., *yndig:* (hún) söng y. fagurt *Þús.* 2, 159₈. veit jeg engan skrifa elskulegar og yndislegar *Hd.* 50b₄₁.

yndislegur, a., *yndig:* stóðu við dyrnar sex fögur líkneski af yndislegum konum *Þús.* 1, 90₄. nóttin er svo yndisleg í heitu löndunum *Ið. SG.* 121₈.

yndisleiki, m., *Ynde, Yndighed:* ef litið er til fríðleika hennar, vaxtarlags, yndisleika *Þús.* 2, 329₂₃.

yndisleikur (-s), m., = yndisleiki: hinsvegar tælist jeg af yndisleik þessarar mánabjörtu ásjónu *Þús.* 1, 76₂₄. Y. hinnar ungu konu þinnar hefur gert þig vitstola 2, 129₁₃. hve mikið finnst af þessum leyndardómsfulla yndisleik í hinum fögru listum? *TB.* 7, 123₂₄.

yndisríkur, a., *glæderig, nydelsesrig:* hann tekur þátt í ánægju, sem er jafntálhrein sem yndisrík *TB.* 7, 165₂₃.

yndisvera, f., *yndigt Væsen:* Hníg mér í faðminn, elskuð y. *ST.* 27₇.

yndisþokki, m., *Ynde:* dönsuðu tvær og tvær með óviðjafnanlegum yndisþokka *Þús.* 1, 248₁₃.

ynging, f., *Foryngelse.*

yngingarepli, n., *Foryngelseæble, foryngende Æble:* Kona hans

er Iðunn, er varðveitir y. Ása *TÞH. Eld.* 688₈.

yngiskona, f.. *ung Kvinde*: ljet yngiskonan hann bjóða Abdallah á sama hátt *Þús.* 1, 134₂₁.

yngismaður, m., *ung Mand, Ungkarl, Ungersvend:* Desháttar augnaráð og tillit stúlkna eru yngismenn vanir að skilja *JT. PoS.* 27₂₀. heiðarleigi yngismaður 102₃₁.

yngismey (-**jar,** -**jar**), f., *ung Pige, Jomfru, Frøken*: hver er sú y., sem ekki mundi telja það hina mestu gæfu að giptast Nal *Nal* 18₂₀. í samvist við eilífar yngismeyjar *PM. Ág.* 111₁₇. *Nom. sg. til Formen* yngismeyjar *kan ogsaa være* yngismær.

yngismær (-**meyjar,** -**meyjar**), f., = yngismey: ung er sú víst og y. | kýs ung blóm plokka *Tegn. Frþ.* 86₁₁.

yngisstúlka, f., *ung Pige, Pige:* Dér æskumenn og yngisstúlkur! *HGTh.* 105₁₁.

yngissveinn (-s, -ar), m., *Yngling*: Þá mætir hún loksins yngissveini nokkrum á förnum vegi *Saw.* 10₄.

yngja (i), vt., *forynge*: nú allt er glatt og allt er kátt | og yngdan gleður sig við mátt *KJ.* 224₈. eg vil . . gamla skapið y. *MJ. Lm.* 79₈. Skrúður, sker og eyjar | skapið forna yngja *Sunnf.* 2, 51a₄₄.

ynnileikur (-s), m., *Ynde, Yndighed*: Þær (ɔ: þokkagyðjurnar) ráða fyrir öllu, sem lýtur að fegurðarþokka og ynnileik *Stoll* 77₂₅.

ypta (i), vt. med dat., = yppa, *løfte, opløfte:* y. öxlum *trække paa Skuldrene;* y. hattinum *lette paa Hatten.*

ýra (i), vt. med dat., *lade falde som Dug el. smaa Draaber:* Úðaþoka ekki hlý | ýrir dropum sínum *JÓ.* 45₁.

yrða (i), vi., *fremføre Ord;* y. á e-n *tiltale en*: þau yrtu hvorugt á annað *JT. PoS.* 27₂₀. för eg ekki villur, þegar eg yrti á þig *Þús.* 3, 91₁₂. var ekki svo mikið sem að nokkur yrti á mig *Ið.* 5, 294₂₈.

yrðlingur (-s, -ar), m., *Rævevunge*: örnin hremdi yrlingana *Esóp* 65₂₀.

yrkilegur, a., *dyrkelig, dyrkbar:* Mestallt er land þetta frjósamt og yrkilegt *Íf.* $^{26}/_{10}$ 89, 343b₄₈. alt yrkilegt land í Bandaríkjunum *Fk.* $^{3}/_{6}$ 90, 66a₄₂.

yrking (-ar), f., *Dyrkning, Opdyrkning:* yrking rúgs og hveitis *AÓ. Af.* 66₉. að búa jörð til yrkingar *Ið.* 2, 162₄. Það svæði færíst út ár af ári, sem til yrkingar er tekið *Skír.* 87, 8₁₂.

yrkisefni, n., *Stof til el. Genstand for Digtning, Sujet*: skáldin gjeta tekjið sjer til irkjisefnis hvurt sem þau vilja — hinn sínilega heiminn eður hinn ósínilega *Fjöl.* 4, 1, 9₂₄. þegar irkjisefnið er tekjið af hinu sínilega 4, 1, 9₂₀.

yrkisgáfa, f., *Digtergave:* nema skáldið hafi afbragzlega lipra irkisgáfu *Fjöl.* 2, 1, 45₂₁.

yrkja, f., = yrking: jarlinn lét fylgja með (ɔ: húsinu) svo mikið land, að Jakob gæti með góðri yrkju bjargast af nytjum þess *Blk.* 9₂₁.

yrkja (**yrki, yrkjum; orti, ortum; ortur**), vt., *digte:* þó að Hóratsíus yrti heimspekileg kvæði *Gr. Kv.* 106₂₀.

yrkja (i), vt., *dyrke*: er ekki áttundi hluti þess (ɔ: Egiptalands) yrktur *Ið. SG.* 1₁₁.

yrkjanlegur, a., = yrkilegur: yrkjanlegt land *Fk.* $^{10}/_{6}$ 96, 94a₂₂.

ys (-s), m., *Støj, Larm*: Þá heyrði hún y. nokkurn, sem allt af færðist nær *Nal* 37₁₀.

ýsa, f., *gadus æglefinus, Kuller. Mohr* 64₂₃. *Gr. Df.* 89₂. Fiskitegundirnar eru smáfiskur (stútungur) og ísa *Av.* 19, 214₈.

ýskra(a), vi., *skrige, skraale*: heyrða eg suma ýlfra' og ý. *GTh. Lm.* 104₂₁.

ýta (i), 1. vt. med dat., *skyde el. støde ud, fremskyde.* — 2. vi., ý. á *virke paa*: þegar tvö øbl eður fleíri íta í senn á hinn sama hlut *Urs.* 90₂₁.

ýtarlega, adv., *udførlig:* dæmi þau, er Þjóðólfur rekur svo ý. *Íf.* ¹²/₈ 84, 42b₄₅. að tala ý. um stjórn á voru landi *Fróð.* ²⁷/₁₁ 85, 268₂₂.

ýtarlegur, a., *udførlig:* eptir hinni ýtarlegu lýsingu lögreglustjóra *Ið.* 2, 60₂₇. ýtarlegar skýrslur *Br.* 5, 60₂₂. Sira P. hefir nýlega ritað ýtarlegan pistil um hagi sína *Íf.* ¹²/₈ 84, 42c₄₁.

ýtrastur, a. superl., *den yderste*: með hinni ítrustu nákvæmni *Urs.* 4₂₅. 180₂₇.

ytri, a. comp.; *ydre; superl.* yztur *yderst*: sem himinrönd ytsta *Milt. Pdm.* 8₂₂₅.

yxna, a. indecl., *tyregal*: kýr þeirra varð y. *Þs.* 1, 210₉.

yzt, adv. superl., *yderst:* Y. við nesin að austanverðu eru Hornfjöllin *Av.* 20, 13₁.

Þ.

þá, adv., *da.*

þaðan, adv., *derfra.*

þaðra, adv., *der*: loptið þynnra þjer í vil | þ. kynni veita yl *SB. RÁR.* 3, 2₄.

þagga (a), vt., 1. *bringe til at tie, paabyde Tavshed:* hún þaggaði lýðinn *Il.* 1, 38₁₆. — 2. þ. niður *el.* þ. *neddysse, dæmpe:* ef vér þeggum þær (ɔ: efasemdirnar) niður *Myn.* 90₂₂. að þ. niður alla ílöngun *Ið.* 7, 110₈. hún reyndi að þ. niður ástríðu þessa *Þús.* 1, 53₂₅. er sífellt reynir sorgir manns að þ. *KJ.* 58₈. að þ. átölur samvizku sinnar *HH. SK.* 89₈.

þagmælska, f., *Fortielse af Hemmeligheder, Tavshed:* fyrst þú neyðir mig til að koma því upp, sem eg ella mundi dylja með eylífri þagmælsku *Þús.* 1, 7₂₅. þú verður fyrir fram að sverja mér þagmælsku 192₂₈.

þagmælskur, a., *som fortier Hemmeligheder, tavs. NL.* 1748 *u. taciturnus.*

þagna (a), vi., *tavne, blive tavs.*

þagnargildi, n.; að liggja í þ. *forbigaas med Tavshed*: flestir hinir eldri liggja í þ. *HGTh.* 59₁₅.

þagnarlaus, a., *som aldrig tier*: við þagnarlausa hljóminn þinna hranna *ST.* 22₁₁.

þágufall, n., *Hensynsform, Dativ*: þ. fleirtölu af örn *TB.* 9, 42₂₅.

þak, n., *Tag.*

þakbrún (-ir), f., *Tagskæg*: Þá er portið 1½—2 álnir upp að þ. *KJ. Uf.* 9₂₅.

þakfjöður (-fjaðrar, -fjaðrir), f., *Dækfjeder*: Aðrar fjaðrir eru

hinar eiginlegu þakfjaðrir, flugfjaðrir eða stélfjaðrir *PJ. Ns.* 78₉.

þakhella, f., *Tagsten*: þakhellur sendast niður í stjettina *Björl.* 50₁₅.

þakherbergi, n., *Tagkammer*: Lengra inni í sömu götunni bjó Íslendingr nokkur í þröngu þ. *TÞH. Dr.* 1, 2, 48₁₂.

þakhýsi, n., *Tagkammer*: Eðvarð flutti með sig og sína upp í þ. *Ið.* 1, 50₂₇. gat eg nú með engu móti lengur eirt við að búa í þakhýsi mínu 240₁₃.

þakjárn, n., *Tagjærn*: þangað hafa menn getað fengið timbur og þ. *Av.* 19, 59₈.

þakka (a), vt. med dat. og acc., *takke*: þ. e-m e-ð, og þ. e-m fyrir e-ð.

þakkargerð (-ir), f., 1. *Taksigelse.* — 2. *den hellige Nadver (eucharistia)*: öll kvöldmáltíðarathöfnin fjekk nafnið þakkargjörð *(evkaristia)* eptir kvöldmáltíðarbænunni *HH. Ks.* 131₁₂.

þakkarmáltíð (-ir), f., *Takkemaaltid, den hellige Nadver*: Hið jarðneska brauð, sem vígt er með áköllun guðs, er eigi framar algengt brauð, heldur þ. *(evkaristia) HH. Ks.* 129₂₂.

þakkarverður, a., *som fortjener Tak, fortjenstlig*: það er valla þakkarvert *FJ. NV.* 15₂₂.

þakklátlega, adv., *taknemmelig, med Taknemmelighed*: viðurkennir hver guðrækinn maður þ., hversu *Myn.* 141₁₃.

þakklátsemi, f., *Taknemmelighed*: Eg kyssti hendur hans af þ. *Þús.* 1, 196₁₁. til þess að votta þ. sína fyrir þetta mikla happ 2, 177₂. gagntekinn af innilegri gleði og þ. við gjafarann als góðs *Rób.* 68₉.

þakklæti, n., *Taknemmelighed; Tak.*

þakklætisbréf, n., *Takskrivelse*: Vér höfum sent hinni nafnfrægu stofnan þ. *Gr. Sk.* 91, 4₂₀.

þakklætisfullur, a., *taknemmelig*: gat eg sjeð það á hinu þakklætisfulla augnatilliti hennar *Þús.* 1, 213₈.

þakklætishátíð (-ir), f., *Takkefest*: Sú hátíð var hjá Gyðingum þ. *HH. Ks.* 13₂₀.

þakklætisskylda, f., *Taknemmelighedspligt*: það er í raun réttri aðeins hin siðferðislega þ. . ., sem kemur í ljós við og við *Maur.* 68₄.

þakklætistilfinning (-ar), f., *Taknemmelighedsfølelse*: Konungurinn leit upp til gyðjunnar með klökkri þ. *Saw.* 5₁₃. dróst jeg þó enn innilegar en áður að professórnum af þakklætistilfinningu *TÞH. Dr.* 1, 1, 28₅.

þakknæmilega, adv., *med Taknemmelighed*: að líta þ. á hinar nýustu tilraunir löggjafarvaldsins *TB.* 7, 155₈.

þakkytra, f., *et lille Tagkammer*: frostvindrinn hvein inn um rifurnar á þakkytru minni *Ið.* 1, 240₂₂.

þakrenna, f., *Tagrende*: Þar var áður brætt blý í organpípur og þakrennur *Ið. SG.* 130₁₅.

þakrönd (-randar, -rendur *el.* **-randir),** f., *Tagrand, Tagkant*: Húsbóndi hefir látið gjöra girðing út við þakrendurnar umhverfis *LLH.* 51₁₂.

þakskör (-skarar, -skarir), f., *Tagkant*: á trékrók úti undir þakskörinni hékk dálítið af söltuðu fleski *Ið.* 2, 162₂₄.

þaksteinn (-s, -ar), m., *Tagsten*:

þaksteinarnir á húsunum *HH. Lát.* 36$_{23}$.

þakstrá, n., *Tagstraa, Græsstraa paa det med Grönsvær dækkede Tag:* langar eru nætur, | er þú hinn leiðsvali | þýtur í þakstráum *JH.* 22$_{19}$.

þamba (a), vt., *drikke med Graadighed, drikke i lange Drag:* en vín þ. þeir, | svo til þurðar geingr *OK.* 14, 45$_{9}$. þambarðu miður hreinan lög *JT.* 259$_{22}$.

þána (a), vi., *tø op, opløse sig, smelte:* Þána hugði eg þá með mér | þannig mundi bráðum | klakastjórnin köld *JÓ.* 45$_{14}$.

þang, n., *alga, fucus, Tang:* það (ɔ: dýrið) lifði af þangi *Av.* 6, 131$_{19}$.

þangað, adv., *did, derhen;* þangað til, conj., = þar til er, til þess er *indtil:* þangaðtil hinir aðrir kaupmenn kæmu *Þús.* 2, 27$_{23}$; þangað til að = þangað til: þeir Leónidas vörðust eins og ljón þangað til að enginn þeirra stóð uppi *PM. Ág.* 31$_{24}$.

þanggeit (-ar, -ur), f., *caprella. Gr. Df.* 111$_{6}$.

þangheimur (-s), m., *Tangverden, Hav:* þessi var Dagon | þangheims skrímsli *(Havuhyre). Milt. Pdm.* 14a$_{30}$.

þanglús (-lýs), f., *idothea, Tanglus. Gr. Df.* 111$_{1}$.

þangplanta, f., *Tangplante:* Sævarbotninn þar í kring er alvaxinn geysistórum þangplöntum *Av.* 6, 131$_{28}$. þar er þess getið, hverjir þarar eða þangplöntur þá voru með fullri vissu kunnar hjeðan frá Íslandi *Gr. Sk.* 91, 73$_{23}$.

þanþol, n., *Spændighed, Strækbarhed, Elasticitet:* hver áhrif hvert efni fyrir sig hefir á styrkleik og þ. (teygjuþol) ullhársins *Av.* 12, 78$_{18}$.

þanþolinn, a., *spændig, strækbar, elastisk:* Í honum (ɔ: kolatelefóninum) setja hljóðbylgjurnar fyrst þanþolna plötu í hreifingu *Þvf. Alm.* 86, 38$_{29}$.

þar, adv., *der;* þar eð = þar er, conj., *da:* þar eð bókin er til þess ætluð, að *Fjöl.* 1, 13$_{9}$. Þareð vetur þessi kom . . jafnt ifir allt landið *Fjöl.* 2, 3, 33$_{10}$.

þarabelti, n., *fucus saccharinus, Bladtare. Mohr* 245$_{6}$.

þarafiskur (-s *el.* -jar), m., *gadus barbatus. Mohr* 68$_{10}$.

þaraþyrsklingur (-s, -ar), m., *Taretorsk:* þaraþyrskling og þyrskling álíta sumir sem úngan þorsk, en aðrir sem sérstaka tegund *Gr. Df.* 88$_{25}$.

þarborinn, pp., *født der, indfødt:* þeirra er fyrir löngu voru þangað kvaddir til að vera hinum þarbornu til fyrirmyndar í jarðyrkju *Skír.* 87, 114$_{18}$.

þarfakarl (-s, -ar), m., *Gaardskarl:* (hann) var þ. þar hjá kaupmanninum í húsinu *Ið.* 6, 187$_{10}$.

þarfavörur, f. pl., *nyttige Varer, Fornødenhedsartikler:* var hann staklega vel útbúinn með þ. *Fjöl.* 3, 2, 18$_{36}$.

þarfleiki, m., *Fornødenhed, Nødvendighed:* þörf, þ., fullnægja *AÓ. Af.* 13$_{3}$.

þarfnast (a), v. refl. med gen., *undvære:* að afla sér . . áhalda og búshluta, er búið má eigi þarfnast *AÓ. Af.* 177$_{5}$.

þarfsemd (-ir), f., *Behov, Nødvendighed:* Sérhvað það er nytsemd og þ., er hann notað getr til að fullnægja einhverri þörf sinni *AÓ. Af.* 215$_{4}$.

þari, m., *fucus egesticius pelagicus, Tare:* Þ. kallaz hér allslags

siðar-ávextir, sem rekr á land í siðar-gángi *BH. Grn.* 226$_{17}$. Þar eru stórir skógar neðan sjávar af 60—100 feta háum þönglum og þörum *Av.* 6, 131$_{29}$.

þarmasafi, m., *Tarmesaft*: gefur slímhimnan frá sér þarmasafa *JJ. EML.* 58$_{17}$.

þarmhimna, f., *Tarmehinde*: Bæði í saurindum sjúkra manna og í þörmum og þarmhimnum hinna nýdauðu fann hann urmul af smáyrmi *Skír.* 84, 7$_{11}$.

þarmur (-s, -ar), m., *Tarm.*

þars, adv., = þar es, þar er *hvor*: þ. ljúfa dvaldi' hún bernsku stund *KJ.* 125$_{2}$.

þarskapningur (-s, -ar), m., *Autokthon:* Þetta alt bendir óneitanlega á þarskapninga *(auto-chthona). Dægst.* 42$_{12}$.

þarskaptur, pp., *skabt der, voxende der, indenlandsk:* þarskaptar plöntur *Dægst.* 42$_{15}$.

þarvera, f., *Ophold der:* þarveran góð skal mista hérvist bæta *Lear* 11$_{24}$.

þátíð, f., *Datid.*

þátíðlegur, a., *tilhørende Datiden, præterital.*

þátími, m., *Datid, Fortid*: nemendurnir kæmust miklu betur inn í meiningu höfundarins og fengju meiri vitneskju um þátímann *BM. UM.* 43$_{26}$.

þáttahlé, n., *Mellemspil*: Þáttahljeið við hátíðahald hans voru pínslir *ID.* 4, 368$_{14}$.

þáttur (**þáttar, þættir**; *acc. pl.* **þáttu** *el.* **þætti**), m., 1. *Traad i et Reb, en Snor, en Streng.* — 2. *Afsnit (i en Bog, i en Fortælling).* — 3. *Akt*: Eiginleg leikrit seinni skálda eru ætíð í fimm þáttum *Gr. Kv.* 88$_{15}$.

þauf, n., *langsom Kamp*: loksins tekur Þorgrími að leiðast þ. þetta *JT. PoS.* 14$_{16}$. þetta gekk yfir höfuð í allra mesta þaufi fyrir okkur *Hd.* 138b$_{7}$.

þaullærður, pp., *lært udenad*: Það sem hann talaði rann upp úr honum eins og þaullærð þula *Fk.* $^{18}/_{11}$ 86, 81b$_{6}$.

þaulsætinn, a., *som sidder længe; stædig*: andskotinn er þrá-iðinn og þ. *FP.* xviii$_{25}$. (að) bisa við þaulsætna steina *BJ. BoG.* 9$_{12}$.

þaulsætni, f., *Uvillighed til at vige, Stædighed*: þ. ráðaneytisins við völd *Sk.* $^{2}/_{8}$ 82, 76a$_{22}$.

þaulvanur, a., *i höj Grad øvet, meget rutineret*: þ. og leikinn í öllum meðhjálparastörfum *PS. Ast.* 152$_{25}$. að maðrinn sé orðinn svo þ. og leikinn í iðn sinni *AÓ. Af.* 172$_{2}$.

þávera, f., *daværende Ophold*: Hinn tímann af þáveru sinni í Frakklandi dvaldi hann mest með S. B. *Sk.* $^{24}/_{2}$ 82, 13c$_{1}$.

þáverandi, ppræs., *daværende*: þegar ég minnist á þ. kringumstæður minar *Fjöl.* 1, 155$_{12}$. Franz, þ. Þýzkalandskeisari *PM. Ág.* 238$_{7}$.

þefa (a), 1. vt.; þ. e-ð uppi *opsnuse, opspore noget*: sem sporrakki veiðimanns, er þefar uppi villidýr langa leið *Björl.* 90$_{26}$. — 2. vi., þ af e-u *lugte til noget:* þegar smáagnir frá hlutum þeim, sem vér þefum af, berast með loptinu inn í nasaholið *PJ. Ns.* 29$_{22}$.

þeffœri, n. pl., *Lugteredskaber, Lugteorganer:* Sé þeffærin iðulega æfð, verða þau næmari *PJ. Ns.* 29$_{28}$.

þefköttur (-kattar, -kettir), m., *viverra, Desmerkat. Gr. Df.* 45$_{2}$.

þeflaus, a., *lugtløs:* Frumefni þetta er, eins og áður er sagt, lopt-

tegund litarlaus, bragðlaus og þ. *GÓ. ÆB.* 23s.

þeftaug (-ar), f., *Lugtenerve*: Þeftaugarnar eru tvær *PJ. Ns.* 29$_{18}$. endagreinar þeftaugarinnar *JJ. EML.* 104$_{27}$.

þefur (-jar), m., *Lugt.*

þefvís, a., *som har skarp Lugtesans, dygtig til at opspore.*

þefvísi, f., *skarp Lugtesans.*

þefvondur, a., *ildelugtende:* venjulega skilja menn eingöngu við „fúsel" hinn þefvonda jarðeplafúsel *MJ. Bfr.* 232$_{21}$.

þegar, adv., 1. *strax.* — 2. *allerede*: Ísinn staðnæmdist í þetta sinn þ. um miðjann vetur firir öllu norðurlandi *Fjöl.* 2, 3, 32$_{28}$.

þegar, conj., 1. *da:* Þegar norðurlönd byggðust, kom mannfólkið þangað eigi allt til samans í einu lagi *PM. Nls.* 8$_{28}$. — 2. *naar*: Sérhver þjóð hefir sín manndómsár, þ. alt hefir náð fullum þroska og sín elliár, þ. öllu hnignar *PM. Ág.* 1$_{18}$.

þegja (**þegi, þegjum; þagði, þögðum; þagað**), vi., *tie;* þei (= þegi *imper.* af þegja) *tys*: enn þey! þey! þarna trúi jeg sje barið *JT. PoS.* 132$_{1}$. Þey! Við skulum ekki minnast á það framar *Ið.* 1, 69$_{22}$.

þegjandalegur, a., *tavs:* var hún þegjandaleg fremur venju *Þs.* 1, 91$_{2}$. hefði hann verið þ. í henni (ɔ: veizlunni) *Skír.* 90, 33$_{29}$.

þegn (-s, -ar), m., *Undersaat, Borger.*

þegnfélag, n., *borgerligt Samfund*: getur mjer eigi dulizt, að þegnfjelaginu stendur af þessu mesta hætta *Skír.* 79, 39$_{14}$. Byltingamörk á núlegri skipun þegnfjelagsins 87, 20$_{6}$. fulltrúar hagsmuna þegnfélagsins *Mill* 3$_{19}$. að koma nýrri skipun á fyrirkomulag þegnfélagsins *Ið.* 6, 209$_{9}$.

þegnfélagslegur, a., *borgerlig, statsborgerlig*: þegnfélagsleg réttindi *Mill* 180$_{14}$. í alls konar þegnfélagslegu skipulagi 227$_{15}$.

þegnfélagsstofn|un (-anir), f., *Samfundsinstitution:* þegnfjelagsstofnanir þar í landi eru svo gerðar *Auðv.* 34$_{1}$.

þegnfrelsi, n., *borgerlig Frihed, politisk Frihed*: heldr skal hér rætt um þ. *Mill* 1$_{7}$. því sje hömlur lagðar á þ. og þingstjórn *Skír.* 84, 53$_{21}$.

þegnhollusta, f., *undersaatlig Hengivenhed, Loyalitet:* Þ. hinna kristnu og aðrar dyggðir höfðu áunnið þeim virðing hans *HH. Ks.* 107$_{8}$.

þegnlagabálkur (-s), m., *Civilret*: Það er eins og hann, stjórnfræðingrinn sjálfr . . hafi aldrei litið í þegnlagabálkinn *(Civilretten) Fk.* $^{2}/_{12}$ 90, 139b$_{12}$.

þegnlegur, a., 1. *borgerlig*: sefun allra misdeilda með kirkjunni og þegnlegu fjelagi *Skír.* 79, 41$_{14}$. að missa öll þegnleg rjettindi 83, 149$_{18}$. — 2. *allerunderdanigst*: samkvæmt þegnlegum tillögum stjórnarráðsins *StA.* 75, 50$_{6}$.

þegnlífi, n., *det borgerlige, sociale Liv:* það væri „kyrrleiksvaldið" sem . . umskapaði allt í þegnlífinu *Skír.* 83, 135$_{34}$. þegnlífið á meira og meira undir tilviljun og kylfukasti 85, 22$_{27}$.

þegnréttindi, n. pl., *borgerlige Rettigheder*: jafnskjótt sem lögin viðrkenna þau (ɔ: mannréttindin), verða þau að þegnréttindum *FkA.* $^{23}/_{12}$ 90, 58a$_{11}$.

þegnsamband, n., *det borgerlige Samfund*: breytist ástandið í þegnsambandinu *Skír.* 87, 21$_{15}$.

þegnskipun, f., *Samfundsorden:* að losa grundvöllinn undir þeirri þ., sem norska þjóðin hefir búið að í mörg ár *Skír.* 83, 144$_{36}$.

þegnskyldugjald, n., *Ydelse til det Offentlige:* að vera undanskildir frá einhverju þegnskyldugjaldi *LHA.* 3, 160$_{12}$.

þegnstétt, f., *undersaatlig Stilling, Underdanighed:* Þvilík er þ. | þessi fagra *Milt. Pdm.* 31b$_{10}$.

þel, *se* þegja.

þelsta, f., *uria grylle, Tejste. Faber* 39$_{14}$. *Gr. Sk.* 95, 51$_{21}$.

þekja (þakti), vt., *tække; bedække.*

þekking, f., *Kundskab, Kendskab.*

þekkingarfœri, n. pl, *Kundskabsmidler:* auk þeirra frœðigreina, sem í rauninni verðr að eins að skoða sem þ. *Mill* 216$_{2}$.

þekkingargrein (-ir *el.* -ar), f., *Kundskabsgren, Videnskabsgren, Lærefag:* yfirheyrslur í inum œðri þekkingargreinum *Mill* 217$_{6}$.

þekkingarlaus, a., *uvidende.*

þekkingarlegur, a., *intellektuel:* menn gleyma opt skyldleikanum milli siðferðislegrar og þekkingarlegrar menntunar *TB.* 7, 119$_{11}$. hin æzta þekkingarlega sjálfsmenntun 120$_{33}$. í þekkingarlegu tilliti *Ald.* 1, 24$_{19}$. vegna þess að kirkjurnar hindra oft þekkingarlega og siðferðislega framför *Fk.* $^{24}/_{31}$ 91, 46a$_{29}$.

þekkingarleysi, n., *Uvidenhed:* reynsluleysi fylgir þ. *Gr. Kv.* 76$_{6}$. þótt þeir geti ekki brugðið henni um þ. á málinu *BB. RK.* 19$_{33}$.

þekkingarskortur (-s), m., *Mangel paa Kundskab, Uvidenhed:* þar þarf sízt að gjöra ráð firir, að sannleikanum sje hallað af þekkjingarskorti *Fjöl.* 3, 1, 49$_{21}$.

þekkingarstig, n., *Kundskabstrin:* ef eigi er skilið eitthvert ákveðið þ. sem skilyrði fyrir hluttöku í stjórnlegum réttindum *JÓ. Jafnr.* 31$_{27}$. þar sem lærisveinar voru á misjöfnum aldri og á mjög misjöfnu þekkingarstigi *Av.* 7, 95$_{11}$.

þekkiorð, n., *Løsen:* þeir sögðu mjer þekkiorðið *Ss. Íf.* 3, 71$_{12}$. Þeir höfðu því þ., svo að þeir skyldu ætíð þekkja hverir aðra 71$_{17}$.

þekkja (i), vt., *kende:* Bein áhrif hitans á alla hluti þekkir hver sæmilega fróður maður *Björl.* 20$_{18}$.

þekkjandi, m., *Kender:* þeir eru hér hinir sönnu þekkjendur *MJ. Bfr.* 300$_{1}$.

þekkjanlega, adv., *kendelig:* Eingin reinsla er firir því, að hitinn hafi minkað þ., meðan almirkvi hefir staðið ifir *Urs.* 54$_{19}$.

þekkjanlegur, a., *kendelig:* ef þau (ɔ: hljóðin) ættu að vera þekkjanlegri á öðru enn sjálfum sjer *Fjöl.* 2, 1, 12$_{9}$. þekkjanlegar bergtegundir *Av.* 6, 97$_{18}$. gripir eða munir kunnugir eða þekkjanlegir þeim, er til var sent *TÞH. Eld.* 691$_{24}$.

þekkur, a., 1. *kær, behagelig, afholdt.* — 2. *artig:* þekt barn.

þel, n., *fin, blød og korthaaret Uld:* Þessi „tops and noils" samsvara alls ekki „togi" og „þeli" *Av.* 19, 245$_{17}$.

þeldökkur, a., *mørk i Huden:* Maður nokkur roskinn, þ. og brúnaþungur grúfði yfir þeim (ɔ: skjölunum) *TÞH. Dr.* 1, 2, 31$_{17}$.

þelfýsn (-ir), f., *Begærlighed, Lidenskab:* þelfýsnum stjórna og þjóðum með *TB.* 17, 211$_{1}$.

þelgott, a. n., *venligt Sindelag:* Sigríði var fremur þ. við kaupmann Møller *S. var temmelig venlig stemt mod Købmand M. JT. PoS.* 106$_{12}$.

þelhlýr (-jan), a., *varmhjærtet, varm, öm:* Huga þelhlýum | heitir

að veita | fylgd þér fjölefida | fróðhuga þjóð *MJ. Lm.* 65₉.

þemba (i), 1. vt., *opblæse, oppuste;* þembast upp *opsvulme:* þegar lungun þembast upp, þá þenja rifin út brjóstið *Sw. VE.* 236₂₆. — 2. vi., *gaa stolt og knejsende:* vit: hann, hvers lát nú syrgir sveit, | sjer hefur reistan minnisvarða, | sem þeirra mun skyggja þúfur á, | sem þ. nú hans moldum hjá *GT.* 14₂.

þenja (**þen, þenjum; þandi, þöndum; þaninn**), vt., *strække, udstrække, udspænde;* þ. út *udvide:* Bein áhrif hitans á alla hluti þekkir hver . . maður, þau, að hann þenur þá út *Björl.* 20₁₇.

þenjanlegur, a., *strækkelig, udvidelig:* Í kjálkaliðnum er bein nokkurt, er gjörir ginið svo þenjanlegt, að þeir geta gleypt ótrúlega stört *PJ. Ns.* 96₂₄.

þensla, f., 1. *Spænding:* Á gufupípunni er líka opt krani, sem má hafa lokaðan, til þess er gufan hefur fengið nóga þenslu *N. Hf.* 93₈. — 2. *Udvidelse:* án þess að nota annað afl enn það, sem kemr af þenslu og samdrætti hlutanna fyrir mismun hitans *Ið.* 2, 76₁₀.

þéra (a), vt., *sige* þér *(De) til en i Mods. til* að þúa e-n *dutte en:* Þetta' er soddan gentleman, | jeg senn fer hann að þjera *KJ.* 270₂.

þerna, f., 1. *Terne, Tjenestepige.* — 2. *sterna hirundo, Terne, Søsvale. Mohr* 43₂₇. kriur, þernur *(Sterna)* eru svipaðar svölum í aðferð og háttalagi og heita því „sæsvölur" *Gr. Df.* 65₉.

þerra (a), vt., *törre, aftörre:* eins og sólin þerrar döggina *Auův.* 82₉. einn jeg harma, einn jeg styn, | einn jeg tárin þ. *KJ.* 283₁₁.

þerridagur (-s, -ar), m., *Törvejrsdag:* haganlegur þ. á sumrin *Fjöl.* 3. 2, 10₁₂.

þerrilítill, a., *som har kun liden Tørke:* var þerrilítið *(var der sjælden Törvejr)* og rosasamt á Suðurlandi *Fr.* 78, 13₂₄.

þerrinn, a., *tör, ikke saftig:* skinnið er hvítleitt, þerrið og þykkt *Av.* 12, 83₈. Þetta fje hefir þerrnara *(mindre saftigt)* og fastara hold 83₂₁.

þerripappír (-rs), m., *Trækpapir:* vjer höfum til þess þ. eða síupappír *StN.* 1, 43₈.

þerrir (-s *el.* -rs), m., *Törvejr.*

Þessalía, f., *Thessalien:* (þeir) börðust austur í Þessalíu *PM. Ág.* 89₂₂.

þessalskur, a., *thessalisk.*

þétt, adv., *tæt, fast, kraftig. Comp.* þéttar: og bætið við, er binda kóngur vildi | um blómsveig Grikkja frægðarknútinn þéttar *GTh. Lm.* 131₂₂.

þetta, 1. *(ntr. af det demonstrative Fornavn* þessi *denne), dette.* — 2. adv., *omtrent:* margir bændur, sem hafa þ. 20 hesta eða fleiri *Fjöl.* 2, 3, 37₂₂. kjírverðið var þá orðið þ. 3 og 4 (spesiur) 3, 2, 6₈.

þétta (i), vt., 1. *fortætte:* Eptir það komu höfin — líklega af þeirri gufu, er upp hefur stigið og þjetzt *Gr. Kv.* 110₂. um leið og hún (ɔ: gufan) þjettist, losnar hitinn, er í henni felst bundinn *Björl.* 26₈. þau (ɔ: skýin) þéttast yfir löndunum, þegar þau kólna *ÞTh. LÍ.* 40₁₇. — 2. *tætte, digte (et Skib):* áttu skipverjar fult í fangi með að þ. skipið *Rób.* 8₁₀.

þétta (a), vt., = þétta (i): Blýgufurnar eru þéttaðar með rafmagnsvél *TB.* 7, 304₁₈.

þéttbygður, pp., *tætbefolket:* þjettbyggðast er það (ɔ: Ísland) í dölunum *LÍ.* 47₅.

þéttbýli, n., 1. *tæt Befolkning, Befolkningens Tæthed:* Í þriðja lagi er talsverðr fólksfjöldi og þ. nauðsynlegt *AÓ. Af.* 50₃. þá mundi hún (ɔ: Ameríka) að 75 árum liðnum hafa þ. Evrópu sem nú er *Fk.* $^{11}/_{9}$ 86, 67b₂₇. — 2. *tætbefolket Sted:* í borgum eða öðru þjettbýli *Skír.* 84, 22₁₉.

þéttbýlisland, n., *tætbefolket Land:* Belgía er mesta þjettbýlisland í vorri álfu *Skír.* 87, 89₂₅.

þéttbýll, a., *tætbefolket:* Babýlónía . . var þéttbýlt land *PM. Ág.* 11₇. í þjettbýlustu sjávarsveitum *BM. UM.* 4₁₁. enn þótt miklu þéttbýlla sé *(tættere Befolkning)* en er á landi voru *AÓ. Af.* 68₉.

þéttfextur, a., *med tæt Hjælmbusk:* greip hann um hinn þéttfexta hjálm hans *Il.* 1, 75₂₆.

þéttfildur, a., *δασύμαλλος tætuldet, tykuldet:* virðist mér hann líkur þéttfildum forustusauð *Il.* 1, 69₃.

þéttflœktur, pp., *tæt sammenslynget:* hinir þéttflæktu hrísrunnar töfðu ekki göngu hans hið minnsta *Saw.* 25₁₂.

þétti, m., *Kondensator:* það er þéttinn *(Condensator)*, sem kallaður er í gufuvélunum *Fisch. Ef.* 267₂₆.

þéttiloft, n., *kondenseret Luft:* þetta þ. á að hreyfa rafmagnsvélar *Ið.* 2, 74₂₄. Í Liverpool sá jeg sporvagn, sem hreyfður var með þjettilofti *KJ. Uf.* 19₆.

þétting (-ar), f., *Fortætning:* Þar á móti skiptir miklu máli um samþrýsting (þjetting) vatnsgufunnar *Björl.* 24₁. að þjetting gufunnar gerist ekki of snögglega 26₁. Allt kemur þetta af þjettingu gufunnar *StN.* 2, 36₆.

þéttipípa, f., *Fortætningsrør:* Þessar þéttipípur voru alls 10 þúsund fet á lengd *TB.* 7, 304₁₆.

þéttlaufgaður, a., *løvrig:* stóðu þar stöku trje, mikil og þjettlaufguð *Þús.* 1, 9₂₇. Klifraðist eg því upp í trje nokkurt þjettlaufgað 236₂₄. þéttlaufguð tré *Ið. SG.* 63₂₃.

þéttleiki, m., *Tæthed:* þjettleika þeirra (ɔ: Mars og jarðarinnar) munar harla litið *Urs.* 31₁₃. þetta lopt og þjettleika þess getum vjer sjeð hjeðan frá tunglinu *Trh.* 35₂₀. þ. hans (ɔ: Júpiters) *Ið.* 3, 303₃. Sökum þessa munar á þjettleikanum lyptist upp hið heita loptið *StN.* 2 27₂₄.

þéttleikur (-s), m., *Tæthed:* að finna megi þéttleik jarðanna *Fjöl.* 1, 116₆. að mæla þéttleik jarðar *BJ St.* 24₆. Þjettleik jarðar hafa menn reynt að finna með því að bera saman aðdráttarafl hluta, sem vjer þekkjum, við aðdráttarafl jarðar 53₁₅.

þéttrými, n., *Mangel paa Rum el. Plads:* loptið verði síður banvænt vegna þéttrýmis *Fjöl.* 1, 55₆.

þéttsilki, n., *Atlask:* ambáttin kom aptur með þjettsilkis stykki *Þús.* 2, 73₂₃.

þéttskipaður, pp., *tætsluttet:* þjettskipaðir stjörnuflokkar *Urs.* 140₁₂. þar var ógrynni mannabeina í þjettskipuðum hrúgum *Þús.* 1, 321₁₇. að ganga inn í hinar þjettskipuðu raðir fjandmannanna *HP. Gr.* 6₁₃.

þéttvaxinn, pp., *fyldig:* hún var þjettvaxin og mittisgrönn *JT. PoS.* 26₁₁.

þey, *fejlagtig Form for* þei.

þeymark, n., *Tøpunkt:* þetta

mark kallaði hann þ. *Fisch. Ef.* 245₁₈.

þeysa (i), vi., *galoppere, ride i flyvende Fart:* enn hvur þeysir þarna á ljósum *JT. PoS.* 59₂₀. þeir sáu Sigríði koma þeysandi á Gröna Möllers 82₂₄.

þeysibyssa, f., *Mitrailleuse:* Í bardögum við Afrikubúa hafa menn jafnan ferhyrndar fylkingar og innan þeirra úlfalda, stórskeytavagna og þeysibyssur *(mitrailleuses). Skír.* 85, 41₂₁.

þeyta (i), 1. vt. med dat., *slynge, kaste:* hann þeytti honum einn *Π.* 1, 114₈. — 2. med acc., *piske:* skal þ. hann (ɔ: rjómann) fljótt og liðlega með hrísla *EB. Kf.* 104₉.

þeytispjald, n., 1. *Slags Legetöj (beskrevet i ÓD. ÍS., S. 343).* — 2. *(i overført Betydning) Legebold:* Hann er eigi framar þ. tímans og forlaganna *Sm.* 19₁₇.

þíða, f., *frostløst Vejr, Tøvejr:* og so voru miklar þíður og marar firir sunnan á þorranum *Fjöl.* 4, 3, 33₁₄.

þíða (i), vt., *bringe til at optø el. smelte.*

þiðna (a), vi., *optø:* Mikið af jökulísnum á Íslandi þiðnar á sumrin *LÍ.* 12₁₅.

þíðudagur (-s, -ar), m., *Tøvejrsdag:* haganlegur þíðudagur á veturna *Fjöl.* 3, 2, 10₁₂.

þiggja (**þigg, þiggjum; þá** *og* **þáði, þágum** *og* **þáðum; þeginn, þáður**), vt., *modtage:* þáði hann það *Þús.* 2, 52₂₂. hann þáði ekki boðið *Rób.* 28₁₈.

þiggjandi, m., 1. *Modtager.* — 2. *Dativ:* í þiggjanda fleirtilans *i dativus pluralis. Fjöl.* 2, 1, 19₂₆.

þil *(g. pl.* **þilja**), n., *Panel.*

þilfar, n., *Dæk i et Fartöj:* Það helzta er að þvo þ. *Fjöl.* 1, 54₁₇.

þilja, f., *Panel:* þá skal og þvo glugga, hyllur, skápa, þiljur í kring *EB. Kf.* 1₁₂.

þiljubátur (-s, -ar), m., *Dæksbaad:* Þegar komið er til Suðurlands, ber einna fyrst á þiljubátunum, sem þar eru farnir að tíðkast *Fjöl.* 1, 66₈. Nú þikjast þeir hafa best úr bítum, sem gjeta komið útróðrarmönnum sínum á þiljubátana 2, 3, 42₈.

þiljulaus, a., *dækløs, aaben (om en Baad):* Menn hafa þiljulausa báta *LÍ.* 57₈.

þiljuskip, n., *Dæksfartöj:* þá er . . öðru máli að gegna um þiljuskipin *Fjöl.* 1, 96₁₁.

þilskip, n., *Dæksfartöj:* ef þ. eru þá til að nokkrum mun *AÓ. Af.* 190₁₁. fiskiveiðar á þilskipum *TB.* 4, 201₂₁.

þilskipaveiði, f., *Fiskeri paa Dæksfartöjer:* sosem með þilskipaveiðar, garðrækt og annað fleira *Fjöl.* 1, 1₁₂.

þind (-ir), f., *Mellemgulv (diafragma):* Ef vjer opnum brjóstholið . . sjáum vjer, að þindin lokar holinu að neðan *JJ. EML.* 120₉.

þindarlaust, adv., *med største Udholdenhed, utrættelig:* hann kann langan kapítula af mjög kænlegum ráðum og beitir þeim þyndarlaust, hvernig sem á stendur *Ld.* 2, 50₂₁.

þing, n., *Thing, Forsamling.*

þing, n. pl., 1. *Præstekald, hvor Kirken el. Kirkerne er Privatejendom.* — 2. *Kærlighedsforhold:* hann var í þingum við konu *Þs.* 1, 280₂₂.

þingabrauð, n., = þing, n. pl.: brauðin eru ekki ljensbrauð, þegar

presturinn engar kirkjueignir hefir að ljeni; í þessum . . brauðum eru optast fleiri en ein sókn og nefnast þau þá nú á dögum þingabrauð *JP. Kirkjur.*[1] 58$_{10}$.

þingaprestur (-s, -ar), m., *Præst til* þingabrauð.

þingbinda (-band, -bundum; -batt, -bundum; -bundinn), vt., *indskrænke ved et Thing el. Rigsdag*: er menn þingbundu konungsvaldið *Skir.* 88, 13$_{11}$.

þingbróðir (-bróður, -bræður), m., *Thingkammerat*: þegar um þetta var einhuga beðið af meiri hluta þingbræðra þeirra *Nf.* $^{10}/_{6}$ 78, 92a$_{24}$.

þingbundinn, pp., *konstitutionel*: með lagaboðum hafði Kristin komið landstjórninni í þingbundið lag *Skir.* 79, 68$_{30}$. þingbundin stjórn 89$_{17}$. þingbundið einveldi er það, er löggjafarvaldið er í höndum þjóðarinnar *JÓ. Jafnr.* 1$_{21}$. þ. konungr *Sk.* $^{2}/_{8}$ 82, 76a$_{3}$.

þingdeild (-ir), f., *Afdeling af et Thing el. Folkeforsamling*: setning þingdeildanna *StA.* 75, 28$_{12}$.

þingdeildarmaður, m., *Person, som tilhører en Thingsafdeling*: einn þriðjungur þingdeildarmanna *StA.* 75, 40$_{40}$.

þingflöt (-flatar, -flatir), f., *Thingplæne*: þú, Lögberg, og þingflötin kæra *ST.*[2] 14$_{3}$.

þingfrjáls, a., *konstitutionel*: ríki, sem er þingfrjálst *Sk.* $^{6}/_{7}$ 78, 195$_{1}$.

þinglenging (-ar), f., *Forlængelse af et Things Samlingstid*: landstjóri veitir þ. *Frð.* $^{20}/_{2}$ 86, 337$_{27}$.

þinglesa (-les, -lesum; -las, -lásum; -lesinn), vt., *thinglæse*: Hafi það (o: veðbrjefið) verið þinglesið á rjettum tíma *StA.* 87, 70$_{30}$.

þinglesning (-ar), f., *Thinglæsning*.

þinglýsa (i), vt. med dat., = þinglesa: Hvíli þinglýstar veðskuldir á húsi *LHA.* 3, 174$_{11}$. skal þ. útdrætti úr skjali því, sem um er rætt í þessari grein *LHA.* 3, 209$_{15}$.

þinglýsing (-ar), f., *Thinglæsning*: þ. á lögum og tilskipunum fyrir Ísland *LHA.* 3, 158$_{7}$.

þingmaður, m., *Medlem af et Thing, Althingsmand*: Sjerhver þingmaður er skyldur til að gefa sig undir úrskurð forsetans *StA.* 75, 40$_{30}$.

þingmannlegur, a., *parlamentarisk*: enda er æfing mikil í ræðuflutningi og í því að vera þ. („*parlamentarisk*") *MJ. Bfr.* 66$_{27}$.

þingmannsefni, n., *Valgkandidat*: Verði það uppvíst, að eitthvert þ. hafi geflð kost á sjer í fleirum en einu kjördæmi *LHA.* 3, 166$_{6}$.

þingmaríumessa, f., *Fruedag*: Þ. 2. Júlí *Urs.* 203$_{16}$.

þingmenska, f., *Thingmandskab, parlamentarisk Virksomhed*: þeir skipa og 'ríkisrjett' jafnframt og þeir gegna þingmennsku *Skir.* 73, 128$_{3}$. Jón landritari hefir marga kosti til þingmensku *Sk.* $^{26}/_{3}$ 78, 257$_{51}$. var þingmennsku Mills þar með lokið *Sk.* $^{21}/_{3}$ 82, 21c$_{22}$.

þingprestur (-s, -ar), m., *Præst, som er Althingsmand*: væntir oss, að þeim atriðum málsins muni sljólegar fram fylgt af þingprestum vorum *Sk.* $^{13}/_{1}$ 79, 1$_{27}$.

þingræði, n., *Parlamentarisme, parlamentarisk Regeringsform*: verðr líklega sú barátta, sem næst er fyrir hendi, ekki milli þingræðis og konungsvalds *FkA.* $^{24}/_{6}$ 90, 22a$_{24}$.

þingsetning (-ar), f., *et Things (Althingets) Aabning*.

þingsetningarræða, f., *Aabningstale:* V. keisari tjáði í þingsetningarræðu sinni fögnuð sinn, að *Skír.* 85, 101$_{24}$.

þingsetutími, m., *et Things (Althingets) Samlingstid*: hann kveðr alþingi til aukafundar og ræðr þá þingsetutíma *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 337$_{29}$.

þingskorðaður, pp., *konstitutionel:* Maðurinn var einn af mestu skörungunum í Danmörk síðan þingskorðuð stjórn var í lög leidd *Skír.* 88, 135$_{22}$.

þingskrifari, m., *Thingskriver, Althingsskriver*: Hann var annar þingskrifarinn í tíð Jóns heitins Sig. *Fk.* $^{27}/_{7}$ 85, 53b$_{26}$.

þingsköp, n. pl., *Forretningsorden*: Þ. til bráðabyrgða *StA.* 75, 28$_{1}$. en gæta verða þeir þingskapa 40$_{27}$.

þingstjórn, f., *Parlamentarisme:* því sje þær hömlur lagðar á þegnfrelsi og þ. *Skír.* 84, 53$_{31}$. Um þ., þingbundna stjórn og lýðveldi 85, 19$_{29}$.

þingvenja, f., *Parlamentarisme*: að samkvæmt þingvenju *(Parlamentarismus)* yrði annaðhvort allt ráðaneytið að fara eða *Skír.* 88, 63$_{28}$.

þjá (þjái, þjáum; þjáði, þjáðum; þjáður), vt., *trykke, plage;* þjást *lide:* sem hefur þjáðzt á allar lundir fyrir oss *HH. Ks.* 148$_{5}$. þjáist hugur, grætist lundin *JT.* 203$_{17}$.

þjaka (a), vt. med dat., *trykke, plage, mishandle*: að einhver önnur mæða mundi þ. þessum hjónum *PS. Ast.* 217$_{26}$. að afreka lausn þjökuðum þjóðum *Skír.* 87, 41$_{2}$. hjartansmeinum þjökuð *(betrængt, lidende)* sárum *Sb.* 112, 2$_{6}$. Sála mín, er syndin þjakar 112, 3$_{4}$. sorg og nauðir, sótt og dauði | sifellt lífi þ. 219, 1$_{9}$.

þjálfa (a), vt., *øve, dressere*: að þ. með hörðum aga *Skír.* 85, 64$_{12}$. verður því hina nýju menn lengi að þ. í herþjónustunni unz þeir verða að nýtum herdrengjum 87, 50$_{20}$.

þjáning, f., *Lidelse, Trængsel, Nød*: þjáningum undirorpinn *HH. Ks.* 148$_{6}$.

þjáningalaus, a., *fri for Lidelser:* hinn þjáningalausi *HH. Ks.* 148$_{8}$.

þjáningarlaust, adv., *uden Lidelse, uden Smerte*: Um þá sem andast snögglega og þ. er einatt sagt, að *Stoll* 47$_{31}$.

þjáningur (-s), m., = þjáning: Mörg oss þreytir þjánings stundin *JT.* 203$_{16}$.

þjappa (a), 1. vt. med dat., *trykke*: þegar hún þjappaði þeim (ɔ: álunum) lifandi niðri deigið *Lear* 55$_{18}$. þá þjappast loptið niður að jörðinni *Björl.* 15$_{12}$; þ. saman *sammentrykke*: kuldinn . . þjappar saman neðstu lögum lopthafsins *Björl.* 20$_{24}$. Golan þjappaði þokuhnöppunum saman *TÞH. Tíb.* 1, 19$_{1}$. — 2. vi., þ. að e-m *knuge en, kryste, klemme haardt*: annars neyðist jeg til að koma og þ. að þjer *Dv.* 5, 3$_{14}$.

þjarka (a), vi., *kives, trættes; prutte:* skaltu kaupa hjá honum þykksilki og ekki þ. neitt við hann um verðið *Þús.* 1, 184$_{17}$. þ. í málastappi *føre Retsforhandlinger*: til þess að þ. í málastappi því, er þar gerðist um þær mundir *JJ. Rand.* 62$_{18}$.

þjarma (a), vt. med dat., *knuge, mishandle, bruge haard Medfart i mod en*: En risi einhver upp gegn henni | ýtum kunni' hún líka' að þ. *GTh. Lm.* 55$_{9}$. Til góðs, en eigi til að þ. og slá í hel 275$_{4}$.

þjóð (-ir), f., *Folk, Folkeslag, Nation; pl.* þjóðir *fremmede Fiskere:* Þessi föt höfðu í fyrstu verið keypt af þjóðum *JT. PoS.* 42₂₃.

þjóðardýrlingur (-s, -ar), m., *Nationalhelgen:* Þjóðverjar skoða þessa konungbornu konu . . sem þjóðardýrling sinn *Iðj.* 6, 103₂.

þjóðargalli, m., *Nationalfejl:* Það sje þ. á samskonar mönnum á Frakklandi, að *Skír.* 84, 58₄.

þjóðarmein, n., *Nationalonde:* skoða þeir þsð sem eitt hið mesta þ. *TUM.* 2, 9₈.

þjóðarskaplyndi, n., *Folkekarakter, Nationalkarakter:* Frummynd hins pólska þjóðarskaplyndis er sögð einhvers konar sambland af blíðlyndi og áfergju *Iðj.* 8, 184₂₃.

þjóðarvilji, m., *Folkevilje:* til þess að kúga þjóðarviljann *PM. Ág.* 223₂₁.

þjóðbanki, m., *Nationalbank:* í öllum reikningum og afgreiðslum ríkisins, þjóðbankans og sveitafjelaganna *StA.* 74, 4₁₄. seðlar, sem útgefnir eru af þjóðbankanum 76, 84₂.

þjóðbindindi, n., *Nationalafholdenhed:* þ. kynni og mega tilnefna *MJ. Bfr.* 18₂₃. Slíkt almennt þ. gat eigi verið nógu ljóst þjóðinni yfir höfuð 24₂₄.

þjóðblendingur (-s, -ar), m., 1. *Menneske, som tilhører et Blandingsfolk:* þeir gjörðust brátt undirlægjur eður þjóðblendingar er Gallar óðu þar inn *LLH.* 12₁₄. — 2. *Folkeblanding:* Af þessum þjóðblendingi voru Samaritanar komnir *PM. Ág.* 10₉.

þjóðblær (-jar), m., *Folkeegenhed:* þessi einkennilegi þ. í búningi, máli og efni, sem svo erfitt er að halda *Þj.* °/₀ 89, 170₂₃.

þjóðbraut (-ir), f., *Alfarvej, meget befærdet Vej:* þar sem mestar eru þjóðbrautir *hvor Færdselen er størst. StA.* 75, 90₂₀.

þjóðbræður, m. pl., *Nationalbrødre, Brødre med Hensyn til Nationalitet:* Rússar minna þá (ɔ: Serba og Rúmena) á þ. hvorra um sig, sem búa í þeim löndum, sem Austurríki hefir yfir að ráða *Skír.* 87, 116₁₄.

þjóðbúningur (-s, -ar), m., *Folkedragt, Nationaldragt:* Karlmenn á Íslandi hafa lagt niður þjóðbúning sinn *LÍ.* 46₄. sem er eini og rétti þjóðbúningur kvenna *Þs.* 1, 359₂₇.

þjóðböl, n., *Folkeonde, Nationalonde:* til að ráða bót á hinu mikla þjóðböli *MJ. Bfr.* 171₁₇.

þjóðdramb, n., *Nationalstolthed:* þjóðdrambið lækkar *Fjöl.* 1, 10₂₁. Það sæði þ. þeirra, sð *HH. Ks.* 48₂₅.

þjóðdýrindi, n. pl., *Nationalkostbarheder:* Bóknámsmennirnir tóku sig nú til að safna sem vandlegast öllum menjum hinna fornu tímanna og varðveita þær eins og þjóðdírindi *Fjöl.* 4, 1, 12₄.

þjóðefni, n. pl., *offentlige Anliggender:* Ef úr þjóðefnum á að ráða, eru allir aðspurðir *Fjöl.* 1, 172₂₁.

þjóðeign (-ir), f., *offentlig Ejendom:* eignir kirkna eða prestakalla, þjóðeignir *StA.* 77, 88₁₃. nema tekið sé til þjóðeignanna *TB.* 7, 156₂₀.

þjóðeignafræði, f., *Statsøkonomi:* Þessar kringumstæður ollu því vafamáli, sem jeg man jeg hafi heirt merkilegast í þjóðeigna-fræðinni (*'Stats-Ökonomien'*). *Fjöl.* 2, 2, 15₂₀.

þjóðeinkunn (-ir), f., *Folkekarakter, Folkeegenhed:* hin eldri (ɔ: kvæði), er síður áttu að lísa nokkurri þjóðeinkunn sjer í lagi *Fjöl.* 4, 1, 12₁₆.

þjóðelska, f., *Fædrelandskærlighed, Patriotisme*: þjóðelskan heimtaði það að stemma stigu fyrir vindrykkjunni *MJ. Bfr.* 15$_{15}$.

þjóðerni, n., *Nationalitet*: ef þ. Íslendinga ætlar sjer nokkurn tíma að lifna við *Fjöl.* 4, 1, 27$_{12}$. vér yfirvegum . . hvílíkt var þ. þeirra (ɔ: Gyðinga) *LLH.* 20$_{8}$. Fyrirlitning á annarlegu þ. *HH. Ks.* 60$_{14}$.

þjóðernishreyfing (-ar), f., *Nationalbevægelse*: Þeir tóku þátt í þjóðernishreyfingunum *Skír.* 89, 92$_{16}$.

þjóðernismaður, m., *Nationalitets Forkæmper*: Hann var í þessu meiri þ. en nokkur samtíða Íslendingur *TB.* 9, 48$_{13}$. þjóðernismenn *de nationale, det nationale Parti*: Hins vegar höfðu þjóðernismenn mikið vantraust á ráðgjöfunum *Skír.* 55, 7$_{21}$.

þjóðernismunur (-ar), m., *Forskel med Hensyn til Nationalitet*: þ., er allir landeigendur að kalla eru útlendingar *Sk.* $^{22}/_{7}$ 82, 71c$_{34}$.

þjóðernistilfinning, f., *Nationalfølelse*: Napoleon . . varð þar óvart til að vekja það sem hann vildi drepa, þjóðernistilfinninguna *Þvf. Alm.* 85, 25$_{19}$. efni sem glæddu ættjarðarást þeirra (ɔ: nemendanna) og þjóðernistilfinningu *TUM.* 1, 46$_{17}$. þ. og heimsmenntunarlöngun *MJ. Bfr.* 211$_{12}$.

þjóðfélag, n., *Folkesamfund, Samfund*: lífskjör þeirra manna, sem töluvert hefur kveðið að í þjóðfjelaginu *TÞH. BS.* 307$_{21}$. gagnlegir menn í þjóðfélaginu *Sm.* 155$_{14}$. hæsta mark og mið þjóðfjelagsins *TB.* 7, 169$_{5}$.

þjóðfélagskapur (-ar), m., *Samfundsforhold*: til þess að greiða þann kostnað, sem þjóðfjelagsskapurinn hefir í för með sjer *Br.* 9, 50$_{16}$.

þjóðfélagslegur, a., *social*: Englendingar voru og þá þegar Írum meiri að ýmsum þjóðfjelagslegum mannkostum *Íf.* $^{26}/_{10}$ 89, 341b$_{7}$.

þjóðfélagslíf, n., *Samfundsliv, det sociale Liv*: í rómverska ríkinu voru trúarbrögðin svo samvaxin þjóðfjelagslífinu *HH. Ks.* 87$_{23}$.

þjóðfélagssiðafræði, f., *Samfundsmoral, Samfundssædelære, Social-Ethik*: stutt og ljóst ágrip af þ. *JÓ. Jafnr.* 28$_{12}$.

þjóðfélagsskipun, f., *Samfundsorden*: Það er þó einka-tilgangur allrar þjóðfjelagsskipunar . . að gera þjóðina sem sælasta *Av.* 5, 4$_{12}$.

þjóðfjandi (*pl.* -fjendur), m., *Folkefjende*: að þau (ɔ: bindindisfélögin) fái . . rekið þjóðfjandann af landi burt *MJ. Bfr.* 207$_{16}$.

þjóðfjárhirzla, f., *Statens Skatkammer*: Hann hafði á hendi umsjón yfir þjóðfjárhirzlu Aþenumanna *PM. Ág.* 35$_{19}$.

þjóðflokkur (-s, -ar), m., *Folkestamme*: þ. sá kom til Aþenu, er Dórar hétu *PM. Ág.* 21$_{12}$.

þjóðflutningur (-s, -ar), m., *Folkevandring*: fram að þjóðflutningunum miklu *PM. Ág.* 1$_{8}$. Þessi mikla hreifing á þjóðunum, er menn hafa nefnt þjóðflutningana miklu 105$_{15}$. þegar hinn dóriski þ. varð á Grikklandi *Stoll* 98$_{23}$.

þjóðframför (-farar, -farir), f., *Nationalfremskridt*: að þekkja frumgreinir og meginatriði þeirra menta og þeirrar kunnáttu, er nauðsynleg er til allrar sannrar þjóðframfarar *AÓ. Af.* 194$_{18}$.

þjóðfrelsi, n., *Folkefrihed*: þjóðfrelsið var honum fyrir öllu *PM.*

Ág. 57₆. að heita þegnum sínum fullu þ. 254₈. Áhugi Pestalozzi á alþýðumenntun var sprottinn af ást hans á þ. *Ið.* 6, 225₁₃.

þjóðfrelsismaður, m., *Forkæmper for Folkefrihed*: sannur þ. *Fróð.* $^{27}/_{11}$ 85, 266₂₃.

þjóðfréttir, f. pl., *almindelige Efterretninger:* þó verða dreignar undan allar þ., íslenzkar og útlendar *Fjöl.* 1, 15₂₃.

þjóðfrægur, a., *meget berömt:* Hún orkti betri vísur enn þjóðfrægustu skáld á hennar tíma *Þús.* 1, 13₈.

þjóðfræð|andi (-endur), m., *Folkelærer*: föðurlandsvinir og þjóðfræðendr *MJ. Bfr.* 210₂₆.

þjóðfylgja, f., *Folkeejendommelighed*: er þessi tvöfalda afneitun orðin þ. í venjum þeirra *Mill* 170₂₁.

þjóðgagn, n., *Almenvel, Almennytte:* það þ., er hann gjört hefir sér og öðrum til upphvatningar *AÓ. Af.* 90₂₂.

þjóðgeð, n., *Folkekarakter*: mitt þ. stórlátt, þannig gert, | að það ef er um skör fram ert | og troðið undir, brátt með bræði | í bjöllunaðurs rís það æði *TB.* 17, 219₁₇.

þjóðgoð, n., *Folkeafgud, Folkets Afgud:* Eg trúi því hvorki (á) né tilbið nokkurt stjórngoð né þ. *Fróð.* $^{25}/_{1}$ 86, 315₅.

þjóðgrein (-ir *el.* -ar), f., *Folkegren, Folkeafdeling, Folkestamme:* minnsta kosti Pasargada þjóðgreinin *MJ. Bfr.* 19₁₄.

þjóðguð, m., *Nationalgud*: Íónar göfguðu Poseidon með mikilli virkt og var hann þ. þeirra *Stoll* 98₂₄.

þjóðhátíð (-ir), f., *Folkefest*: með stjórnarskránni, er vér fengum á þjóðhátíðinni *MJ. Bfr.* 202₁₉.

þjóðheiður (-rs), m., *Folkehæder, Nationalære:* að tala tungu, er ásamt bókmentum Íslendinga og fornsögum þeirra, er undirstaða þeirra þjóðheiðurs *Fjöl.* 1, 11₂₁.

þjóðheiti, n., *Folkenavn:* Finnar hafa ávalt nefnt sig þjóðheitinu Suomalaiset *Nöl.* $^{16}/_{11}$ 80, 95b₂₃.

þjóðhetja, f., *Folkehelt, Nationalheros:* Nafnkenndastur af slíkum þjóðhetjum er Herakles *PM. Ág.* 18₁₄. Garibaldi, þjóðhetjan mikla kom til liðs við þá 257₁₇.

þjóðhollur, a., *folkevenlig, patriotisk:* þín minning þjóð mun kær, | þjóðholli Jón! *JT.* 25₂.

þjóðhreyfing (-ar), f., *Folkebevægelse:* þessi djúpa þ. í Rússlandi stafar frá fjarlægum orsökum *Þj.* $^{5}/_{7}$ 81, 55a₅₄.

þjóðhugi, m., *Folkeaand*: Hér vængina reynir vort þjóðhuga þor *ST.*[2] 14₂₁.

þjóðhylli, f., *Folkeyndest, Popularitet*: enda hafa Orleaningar . . allt annað en mikla þ. *Skir.* 76. 74₁₈.

þjóðhöfðingi, m., *Folkehersker, Fyrste:* hann er einn sá starfsamasti og þarfasti þ. *PM. Ág.* 115₂₂. að konungar og þjóðhöfðingjar yrðu allir páfaunum að lúta 118₂₁.

þjóðjörð (-jarðar, -jarðir), f., *Grundstykke, som tilhører det offentlige*: að skipta milli hennar (ɔ: alþýðunnar) miklum hluta af þeim þjóðjörðum, er höfðingjarnir einir höfðu umráð yfir *PM. Ág.* 77₂₂.

þjóðkennilegur, a., *betegnende for en Nation, national:* þeg fer að halda að þetta 'eigum við' sje ógnarlega þjóðkennilegt orð fyrir okkur Íslendinga *Íf.* $^{7}/_{5}$ 90, 147a₇₀.

þjóðkirkja, f., *Folkekirke*: hin kristna kirkja varð þ. *Tang* 155₂₀. Hinir ákafari þeirra fjarlægjast

meir og meir þjóðkirkjuna *HP. Gr.* 24$_{12}$.

þjóðkirkjumaður, m., *Medlem af Folkekirken:* menn yrðu svo upp aldir annaðhvort sem þjóðkirkjumenn eða frábrigðingar *Mill* 216$_{12}$.

þjóðkjörinn, pp., *folkevalgt:* Síðan skal kjósa hina 6 þjóðkjörnu alþingismenn *StA.* 75, 30$_{5}$. þjóðkjörna þingið eða fólksþingið *Skír.* 79, 181$_{10}$.

þjóðkosinn, pp., = þjóðkjörinn: að nefndarmenn skyldu vera þjóðkosnir í sókn hverri *Skír.* 55, 17$_{28}$.

þjóðkunnur, a., *almindelig bekendt:* þ. er hann á landi hjer *Fjöl.* 8, 2, 28$_{30}$.

þjóðkvæði, n., *Folkesang:* kvæði um Sheridan, sem er orðið þ. hjá Amerikumönnum *Skír.* 89, 84$_{19}$.

þjóðkynjafræði, f., *Ethnologi:* (hann) lagði jafnframt stund á landafræði og þjóða (eða þjóðkynjafræði) *Skír.* 87, 115$_{29}$.

þjóðlegleikur (-s), m., *Folkelighed:* Það er vitanlegt, að prestastétt vor . . ber í frjálslyndi og þjóðlegleik af prestastéttum annara landa *Fk.* $^{21}/_{4}$ 91, 62$_{26}$.

þjóðleiðtogi, m., *Folkeleder:* Getr þá eigi þjóðin öll og allrahelzt þjóðleiðtogarnir séð hér ljóslega hina kristilegu bindindisskyldu? *MJ. Bfr.* 372$_{17}$.

þjóðleikhús, n., *Folketheater:* Ole Bull hefir stofnað 'þjóðleikhúsið' í Björgvin *Skír.* 81, 148$_{30}$.

þjóðleikur (-s, -ar *el.* -ir), m., *Nationalleg:* þeir sem af öðrum báru í slíkum þjóðleikum *PM. Ág.* 12$_{28}$. vóru þá og líka á þeim fresti haldnir miklir þjóðleikir *Av.* 6, 149$_{14}$. hinn forni almenni þ. vor, glímurnar *ÓD. ÍS.* 26$_{31}$.

þjóðleysingi, m., *Person, som ikke tilhører nogen Nation:* þá vonar mig hvur og einn sanni, að klaufadómur þjóðleísingjanna er ekkji sjálfu málinu að kjenna *Fjöl.* 4, 1, 23$_{9}$.

þjóðlíf, n., *Folkeliv:* Hann gat eigi hafið sig svo yfir aldarháttinn eða þ. Grikkja, að *Fk.* $^{30}/_{11}$ 85, 85a$_{46}$. Vér heimtum vort þ. úr neyðardvala *ST.*^{2} 15$_{16}$.

þjóðlífi, n., = þjóðlíf: lífið í öllu þjóðlífi *AÓ. Af.* 194$_{22}$. Þjóðlífis bernskan er þúshundruð ár *MJ. Lm.* 18$_{9}$. *Dativformen* þjóðlífi *kan henføres saavel til Nominativformen* þjóðlíf *som* þjóðlífi. *Nominativformen* þjóðlífi *er analog med* einlífi.

þjóðlyndi, n., *folkeligt, patriotisk Sindelag:* að síðustu er það skaðlegt fyrir almenning, er gagnsins á að njóta af dugnaði og þ. embættismanna sinna *AÓ. Af.* 102$_{15}$.

þjóðlyndur, a., *folkelig sindet, patriotisk:* nokkrir þjóðlyndir aðalsmenn *PM. Ág.* 225$_{1}$.

þjóðlöstur (-lastar, -lestir), m., *Nationallast:* En með hverju á að útrýma ofdrykkjunni, þessum svívirðilega þjóðlesti vorum? *Sk.* $^{26}/_{8}$ 78, 263$_{30}$.

þjóðmál, n., 1. *Folkets (Nationens) Sprog:* á þeim tímum var guðsþjónustan optast öll eða mestöll eigi á þjóðmálinu, heldur á latínu *HH. Lát.* 20$_{18}$. — 2. *Nationalanliggende:* Dött E. C. hafi barizt fyrir þessu þjóðmáli með framúrskarandi dugnaði *Sm.* 168$_{28}$.

þjóðmálahimin (-s), m., *politisk Himmel:* Hinni nýi eigandi Djóðólfs er nú ný stjarna á þjóðmálahimni vorum *Fróð.* $^{20}/_{4}$ 86, 39$_{22}$.

þjóðmálamaður, m., *Politiker, Statsmand:* helztu þjóðmálamennirnir *Sk.* $^{28}/_{12}$ 78, 459$_{41}$.

þjóðmálaskúmur (-s, -ar), m., *politisk Kandestøber:* Englehdingar flasa eigi að stjórnmálum sínum sem þjóðmálaskúmar vorir *Fróð.* 15/4 86, 30$_{46}$. hafa það ekki gert þjóðmálaskúmar *Ið.* 7, 74$_{23}$.

þjóðmálefni, n. pl., *politiske Anliggender:* þ. þau, er lúta að almennum lagasetningum *Skír.* 55, 5$_{23}$. þess vegna var öllu haldið í góðu horfi, bæði þjóðmálefnum Svía heima og herstörfum þeirra suður á Býzkalandi *PM. Ág.* 270$_{23}$.

þjóðmeganfræði, f., *Nationaløkonomi:* James Mill reit þ. *Alm.* 85, 35$_{19}$. Enn síðr hafa þeir menn verið byltingamenn, er mest hafa ritað um þ. *Fk.* 30/11 85, 85b$_{20}$.

þjóðmeganfræðingur (-s, -ar), m., *Nationaløkonom:* James Mill var talsvert meira en blátt áfram lærisveinn þeirra Benthams heimspekings og Ricardos þjóðmeganfræðings *Sk.* 24/2 82, 13a$_{23}$. þennan hlut efnisins hafa þjóðmeganfræðingar nægilega fjölyrt um *Mill* 220$_{11}$.

þjóðmegun, f., *Nationalvelstand; en Nations økonomiske Tilstand.*

þjóðmegunarfræði, f., *Nationaløkonomi:* Þ. er enn í barndómi hjá oss *JB. Rht.* 100$_{9}$.

þjóðmegunarfræðingur (-s, -ar), m., *Nationaløkonom:* Adam Smith, hinn mikli þjóðmegunarfræðingur, . . gat ekki veitt heimili sjálfs sín sæmilega forstöðu *Auðv.* 56$_{26}$.

þjóðmein, n., *Nationalonde:* eitt af þeim mörgu og háskalegu þjóðmeinum vorum *KJ. Uf.* 24$_{23}$. verra þ. en hernaður og drepsóttir *TUM.* 1, 7$_{6}$.

þjóðmenning, f., *Civilisation, Kultur:* að auðrinn sé ómissandi þjónn mannlegra framfara og þjóðmenningar *AÓ. Af.* 25$_{24}$. þjóðmenning mannfélagsins 167$_{14}$.

þjóðmenningarland, n., *Kulturland:* í öðrum löndum, þjóðmenningarlöndunum *Skír.* 79, 116$_{10}$.

þjóðmenningarleiðangur (-ra, -rar), m., *civiliserende Tog:* ekki krossleiðangr, heldr þjóðmenningarleiðangr *Mill* 186$_{16}$.

þjóðmentun, f., = þjóðmenning: hann breiddi kristna trú og þjóðmenntun út yfir nálæg lönd *PM. Ág.* 118$_{4}$. þjóðmenntun var farin að glæðast í landinu 173$_{3}$. þeir eru tamdir við hagsmuni hárrar þjóðmenntunar *TB.* 7, 148$_{25}$.

þjóðmæringur (-s, -ar), m., (mærr *berömt), en af Nationens mest berömte Mænd:* Vjer höfum nú um hríð dvalið við ýms sæfatriði í lífi þjóðmæringsins meistara Brynjólfs Sveinssonar *TÞH. BS.* 293$_{30}$.

þjóðnafn, n., *Personnavn, som bruges til at betegne en Nation,* (f. *E. Hr. Sørensen, John Bull):* svo að jeg nefni hann hinu alþekkta enska þjóðnafni John Bull eða Jón Bola *KJ. Uf.* 48$_{24}$.

þjóðníðingur (-s, -ar), m., *Folkebøddel, Folkets Undertrykker:* þjóðníðinga þolið eigi *GB.* 61$_{3}$.

þjóðnýtur, a., *almennyttig:* frumkvöðlar gagnlegra og þjóðnýtra fyrirtækja *AÓ. Af.* 77$_{25}$.

þjóðráð, n., *bedste Raad, den hensigtsmæssigste Fremgangsmaade:* Enn fremur er það þ. fyrir hvern mann . ., að *Sm.* 44$_{22}$.

þjóðrekkur (-s, -ar), m., *Folkeleder, Demagog:* að stjórnverjar og þjóðrekkar standi engan veginn svo, auðvigir hvorir öðrum nú sem fyrir skömmu *AÓ. Af.* 99$_{3}$.

þjóðréttindi, n. pl.. *Folkerettigheder, politiske Rettigheder:* þ. landsa-

ins varin *Av.* 6, 26$_{15}$. móti þjóðréttindum og sjálfsforræði hinnar egípzku þjóðar *Skír.* 83, 24$_{22}$.

þjóðríki, n., *Republik:* til að frelsa 'þjóðríkjið forna' *Fjöl.* 4, 2, 8$_{24}$. Þangað til á miðri 13. öld var Ísland þ. *LÍ.* 73$_{15}$.

þjóðrœkilegur, a., *patriotisk:* fyrir þjóðrækilega frammistöðu í áriðandi málum Rússlands *Skír.* 87, 112$_{22}$.

þjóðrœkinn, a., *patriotisk sindet:* hve sárt þessi atburður laust hjörtu allra þjóðrækinna manna *Skír.* 83, 80$_{22}$. skynberandi og þjóðrækinn maður 144$_{22}$. þjóðrækna menn 85, 72$_{25}$.

þjóðrœkni, f., *Fædrelandskærlighed, Patriotisme:* Það blað . . hefir lengi glætt þjóðrækni fólksins *Skír.* 84, 71$_{16}$. Vegna þessa grunuðu heiðnir menn þá um skort á þjóðrækni *HH. Ks.* 88$_{9}$.

þjóðrœknisandi, m , *patriotisk: Aand:* þá hefði henni (ɔ: nefndinni) naumast dottið í hug að trúa í þá þjóðræknisanda með gullkrónum *Nöl.* $^{31}/_{3}$ 79, 114$_{9}$.

þjóðrœknisfélag, n., *patriotisk Forening:* þeir sórust í fjelag, er þeir kölluðu þjóðræknisfjelag *Fjöl.* 4, 2, 8$_{22}$.

þjóðrœknismóður (-s), m., *patriotisk Begejstring:* allir í helgum trúar- og þjóðræknismóð *Íf.* $^{6}/_{11}$ 89, 354b$_{71}$.

þjóðrœmi, n., *almindelig Berömmelse:* Hann hafði mikið þjóðræmi á Þýzkalandi *Skír.* 87, 104$_{20}$.

þjóðsaga, f., *Folkesagn, Mythe:* Manni renna ósjálfrátt til rifja orð úr þjóðsögu *Iðn.* 3, 238$_{2}$. margar þjóðsögur og sögusagnir hafa líka myndazt á ýmsum stöðum *Dægst.* 35$_{9}$.

þjóðsál (-ir), f., *Folkeaand:* Hann (ɔ: sunnudagurinn) mætti gefa þjóðsálinni nýja lífshvöt *TB.* 7, 163$_{24}$. Lypt vorri þ. um þúshundruð ár | upp mót sólu *ST.*[2] 13$_{15}$.

þjóðsjöttungur (-s, -ar), m., *sjette Del af Nationen:* Áhrifin frá þjóðsjöttungnum að vestan eru nú þegar sýnileg *Kb.* 1, 43$_{3}$.

þjóðskáld, n., *fremragende Digter:* Hann er með fylsta rjetti hafður í þjóðskáldatölu *JB. Rht.* 112$_{3}$. einn af helztu þjóðskáldum landsins 113$_{4}$. eitt af þjóðskáldum vorra tíma 117$_{9}$.

þjóðskiftalög, n. pl., *mellemfolkelig Ret, Internationalret:* hann kallaði þ. brotin *Skír.* 83, 36$_{17}$.

þjóðskipulag, n., *Samfundsforfatning:* alt til þessa hefir framsókn Evrópumentunarinnar strandað þar á rígföstu þjóðskipulagi Kínverja *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 75a$_{62}$.

þjóðskömm (-**skammar**), f., *Folkeskændsel, Skam for Nationen:* Er það eigi jafnvel þ., ef almenningr heimtaði, að *Nöl.* $^{19}/_{4}$ 80, 34a$_{55}$.

þjóðskörungur (-s, -ar), m., *fremragende Person:* hver öld á sína þjóðskörunga *TÞH. BS.* 284$_{21}$. hinir helztu þjóðskörungar *Nationens mest fremragende Personligheder. JB. Rht.* 96$_{12}$.

þjóðsneypa, f., = þjóðskömm: að fá hana (ɔ: alþýðu) til þess, sem hún sér að allir skynsamir menn innanlands og utan mundu telja þjóðsneypu *Sk.* $^{9}/_{8}$ 78, 246$_{26}$.

þjóðspurning (-ar), f., *et for Nationen vigtigt Spörgsmaal:* hér er eigi um minna að tefla en þá þ.: Á stjórnarskipunin nýja með þessu litla 'skrifvélabákni' að standa á eðr færast af löggunum *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 843$_{68}$.

þjóðstjórn (-ir), f., *republikansk Forfatning, Republik:* Oss er sagt, að menntun alþýðu sé nauðsynleg til að halda uppi þ. *TB.* 7, 144$_{29}$.

þjóðstjórnlegur, a., 1. *republikansk.* — 2. *folkelig, demokratisk:* alt ið þjóðstjórnlega skipulag löggjafarvaldsins *(popular constitution of legislature). Mill* 223$_{22}$.

þjóðstofn|un (-anir), f., *offentlig Anstalt, Institution.*

þjóðstríð, n., *Folkekrig, Nationalkrig:* ef vér rötum í stríð, þá verður það þ. *Skír.* 89, 16$_{5}$.

þjóðsæmd (-ir), f., *Folkehæder:* hugmyndir þeirra um þjóðsæmd taka æ betur að sæma lærisveinum friðarins höfðingja *Þj.* $^{29}/_{10}$ 86, 191c$_{41}$.

þjóðsögn (-sagnar, -sagnir), f., *Folkesagn:* Þannig birtist einnig andi þjóðarinnar í þjóðsögnunum *TB.* 12, 99$_{18}$.

þjóðsöngur (-s, -var), m., *Folkesang:* (þeir) hófu upp þjóðsaung þeirra Sljettumanna *Fjöl.* 4, 2, 15$_{22}$. einhver þeirra tekur að syngja einhvern þjóðsöng *Ið.* 5, 304$_{18}$. Eptir hann eru til 37 sálmar og andlegir söngvar, sumir kveðnir út af bibliusálmum eða eldri kristilegum þjóðsöngvum *HH. Lát.* 59$_{24}$. sálmalög og þjóðsöngvar *Av.* 7, 96$_{2}$.

þjóðtjón, n., *Folketab:* Mér getr eigi skilizt betr en að hér sé bæði um þjóðskömm og þ. að ræða *Nöl.* $^{19}/_{4}$ 80, 34a$_{58}$.

þjóðtrú, f., 1. *Folketro:* Jeg held . ., að þjóðtrúin sje sú olía, sem þessir draugar og djöflar alast á *TÞH. BS.* 127$_{11}$. — 2. *Statsreligion:* Konúngr Danaveldis er hinn sæðsti vörðr þjóðtrúarinnar í sínu ríki *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 340$_{4}$.

þjóðtrúarfræði, f., *Folklore, Sagnhistorie, Mythologi:* þakka eg þeim öllum fyrir greiða þann, sem þeir hafa gjört mér og íslenzkum þjóðtrúarfræðum *ÓD. ÍS.* 35$_{27}$.

þjóðtrúarfræðingur (-s, -ar), m., *Folklorist:* sagnfræðingr, þjóðtrúarfræðingr *Fk.* $^{11}/_{10}$ 93, 161a$_{27}$.

þjóðtrúarhugmynd (-ir), f., *mythisk Forestilling:* fjöldi af sögnum og þjóðtrúarhugmyndum *TB.* 12, 112$_{12}$.

þjóðtrúarmaður, m., *Person, som tilhører Folkekirken:* konúngsefnið fær eigi komist til ríkis nema hann sé þ. *Fróð.* $^{20}/_{2}$ 86, 339$_{40}$.

þjóðtunga, f., *Nationalsprog, Modersmaal:* þrátt fyrir það héldu Grikkir fast við kristna trú og þjóðtungu sína *PM. Ág.* 244$_{5}$.

þjóðvald, n., = þjóðveldi.

þjóðvaldsmaður, m., *Republikaner:* tóku hvorutveggja (= hvorirtveggja), þjóðvaldsmenn og einveldisliðar, að búa sig undir kosningarnar *Skír.* 79, 37$_{5}$.

þjóðvaldsríki, n., *Republik:* þ. Frakka *Skír.* 79, 35$_{23}$.

þjóðvaldssinnar, m. pl., *Republikanere:* einstöku þeirra hafa verið þ. *Skír.* 84, 78$_{8}$.

þjóðvaldsstjórn (-ir), f., = þjóðstjórn: Reyndar er nú sem stendur þ. á Frakklandi *Skír.* 73, 61$_{5}$.

þjóðvegur (-ar, -ir), m., *Alfarvej.*

þjóðveldi, n., *Republik:* hann sá að þjóðveldinu var eigi lengur líft *PM. Ág.* 91$_{19}$. Sviss var þ. 178$_{8}$. Orleaningar og einveldisliðar á Frakklandi tala jafnan um þjóðveldið eins og sjúkling *Skír.* 87, 55$_{30}$.

þjóðveldismaður, m., = þjóðvaldsmaður: Zvingli var ákafur þ. *PM. Ág.* 178$_{9}$.

þjóðveldissinni, m., *Republika-*

ner: þingmaður þessi var þ. *Skír.* 90, 80$_{24}$.

þjóðveldisvinur (-ar, -ir), m., *Republikaner*: Þjóðveldisvinum dylst ekki sjálfum, að *Skír.* 87, 56$_{3}$.

þjóðvenja, f., *Folkeskik*: hann (ávaninn) heldr hugsunarhætti, sveitabrag, þjóðvenju mjög lengi í hán verði *AÓ. Af.* 139$_{15}$.

Þjóðverji, m., *Tysker*: Grimm og fleiri með Þjóðverjum hafa tínt saman þízkar almúgasögur *Fjöl.* 4, 1, 13$_{23}$. Hann var Þ. og talaði hræðilega illa ensku *Alm.* 85, 44$_{23}$.

þjóðverskur, a., *tysk*: ferðamaður þ. *Gr. Kv.* 93$_{3}$.

þjóðvilji, m., *Folkevilje*: því hafa þjódirnar valið úr skauti sínu einstaka menn til framkvæmslu þjóðviljans *Fjöl.* 1, 9$_{20}$. 'þjóðviljinn' merkir ekki vilja allrar þjóðarinnar, heldr vilja fjölmennasta hluta hennar *Mill* 7$_{12}$.

þjóðvirki, n., *Nationalværk*: Þessi tvö bindi af þjóðsögum eru þ., minnismark, sem íslenzkur andi hefur sett sjálfum sjer *Þj.* $^{6}/_{9}$ 89, 170c$_{29}$.

þjóðvörður (-varðar), m., *Nationalgarde*: jafnframt því settu þeir varðlið eða þjóðvörð *PM. Ág.* 224$_{4}$.

þjóðþing, n., 1. *Folkeforsamling*: Þ. Aþenumanna var stórt og fjölmennt *Fróð.* $^{27}/_{11}$ 85, 266$_{17}$. — 2. *Folkethinget (i Danmark)*: kýs landsþingið einn þriðjung, en þjóðþingið tvo þriðju *Skír.* 55, 6$_{25}$. — 3. *Parlament (i England)*: Hinrik lét þjóðþingið (parlamentið) lýsa yfir því, að *PM. Ág.* 179$_{18}$.

þjóðþingissalur (-ar, -ir), m., *Folkethingssal*: var hátíðin þá haldin í þjóðþingissalnum í Kristjánshöll *Ið.* 5, 349$_{16}$.

þjóðþrif, n. pl., *Nationalvelstand*: Landslögunum getum vér og eigum vér að breyta, svo þau standi oss eigi fyrir þjóðþrifum *AÓ. Af.* 194$_{12}$. Borgarastéttin . . í öðrum ríkjum Norðurálfunnar gjörðist forkólfur þjóðfrelsis og þjóðþrifa *PM. Nls.* 133$_{2}$.

þjóðþroski, m., *Nationaludvikling*: frelsið hafi hleypt veðri og vitleysum í alþýðu manna, en komið henni lítt fram til þjóðþroska og þrifnaðar *Skír.* 79, 89$_{30}$.

þjófafélag, n., *Tyveselskab, Tyvebande*: Ráðskonan . . var í þjófafélagi *PP. NS.* 87$_{5}$.

þjófahyski, n., *Tyvepak*: þjónustustúlkan . . var ein af þessu þ. *PP. NS.* 87$_{4}$.

þjófalið, n., *Tyvebande*: einn af þjófaliðinu hafði heyrt, að *PP. NS.* 87$_{20}$.

þjófgeðjaður, a., *tyvagtig*: opið ber í andliti | ei muni þ. *Sk.* $^{19}/_{11}$ 78, 398$_{55}$.

þjófgefinn, a., *tyvagtig*: Hendur þjófgefnar | hún út rjettir *KJ.* 219$_{5}$. hinn þjófgefni verðr margfalt stelvísari *MJ. Bfr.* 274$_{15}$. þeir eru hrekkjóttir, þjófgefnir og grimmir *PJ. Ns.* 53$_{18}$.

þjófheldur, a., *sikker for Indbrudstyve*: bankahús verðr að byggja svo að þjófhelt sé *Þj.* $^{15}/_{3}$ 84, 39b$_{25}$.

þjófhræddur, a., *bange for Tyve*: Grímur gamli var bæði tortrygginn og þ. *GP. ÞS.* 84.

þjófnaður (-ar), m., *Tyveri*: okkar gamla þjónustustúlka, sem kennt var um þjófnaðinn *PP. NS.* 87$_{29}$.

þjófsnautur (-s, -ar), m., *Tyvshæler, Hæler*: Þjófrinn þrífst, en þjófsnautrinn aldrei *GJ. ÍO.* 407$_{27}$.

þjófur (-s, -ar), m., *Tyv*: hún varð aldrei grunuð um að vera í vitorði með þjófunum *PP. NS.* 87$_{19}$.

þjóna (a), vt. med dat., *tjene, opvarte:* lika verðr hún að þjóna karlmönnum *(opvarte Mændene). LÍ.* 45₇.

þjónusta, f., 1. *Tjeneste.* — 2. þ. sjúks manns *et sygt Menneskes Berettelse.*

þjónusta (a), vt., *berette, betjene:* þ. sjúkan mann *berette en Syg.*

þjónustubundinn, pp., *tjenstpligtig, tjenende:* Englarnir eru einnig þjónustubundnir andar *Myn.* 18₁₃.

þjónustufólk, n., *Tjenestetyende, Tjenerskab:* Þegar þ. mitt hafði tekið upp borð eptir máltiðina *Þús.* 2, 13₂₄.

þjónustulið, n., *Tjenerskab:* safna og viðhalda dugandi þjónustuliði *Maur.* 12₁₂.

þjónustumær (-meyjar, -meyjar), f., *Tjenestepige:* Amalía bauð þjónustumey sinni . . að sækja kjólinn *Blk.* 24₂₂.

þjónust|un (-anir), f., *en Sygs el Syges Berettelse:* orð þau, er presturinn mælir við þjónustan sjúklinga *Kb.* 1, 28₁₀.

þjónustustúlka, f., *Tjenestepige:* Við höfum eldabusku, þjónustustúlku og ráðskonu *PP. NS.* 62₂₄.

þjónvist (-ir), f., *en Tjeners Stilling, Tjeneste:* Eg beiðist þjónvistar *Lear* 23₈.

þjóstur (-s), m., *Hidsighed, Lidenskabelighed:* að Rússakeisari hefði neitað boði frá Vilhjálmi keisara . . og neitað því með þjósti *Skír.* 89, 50₂₄.

þjóta (**þýt, þjótum; þaut, þutum; þotinn**), vi., 1. *tude, suse:* gola þaut í laufi *JH.* 124₁₅. — 2. *styrte, fare, ile:* Svo sem flokkar þéttra býflugna þjóta fram úr bergholu *Il.* 1, 30₂₁. — 3. *fremspire overordenlig hurtig:* sem laufblöðin og blómin, er þjóta upp á vorin *Il.* 1, 45₂₄. — 4. *göre et overordenlig hurtigt Opsving:* hann (ɔ: Flóinn) mun þ. upp, verða akur, tún og engjar *BM. Frt.* 50₂₀.

þjökun (**þjakanir**), f., *Plage, Mishandling, haard Medfart:* en 1882 varð Gladstone sjálfur að taka aptur til þrýstinga og þjökunar *Íf.* $^{15}/_{10}$ 92, 325b₁₀.

þjöl (**þjalar, þjalir**), f., *Fil:* Loksins kom hann (ɔ: höggormurinn) auga á þ. *Esóp* 22₁₁. með dálitilli þ. *Auðv.* 42₉.

þjösnalegur, a., *fremfusende, ubesindig; vidnende om Ubesindighed:* að fara óvirðulegum og þjösnalegum orðum um þá *FJ. NV.* 1₁₆.

þjösnaskapur (-ar), m., *Fremfusenhed, Ubesindighed:* Það væri mesti þ. og asnaskapur, segir D., að leggja út í slíkt *Skír.* 89, 61₂.

þjösni, m., *fremfusende, ubesindig Person.*

þófi, n., *Valkning:* Hann lifði á þófi sínu *PS. Ast.* 169₂₈.

þófabrekán, n., *Uldtæppe, som lægges over* þófi: Kvennfólkið hafði þ. eða áklæði ofan á þófunum *TB.* 15, 245₁₈.

þófaól (-ar), f., *Læderrem, som tilhører* þófi: þófi með þ. og ístöðum *TB.* 15, 245₂₆.

þófaramylna, f., *Valkemølle:* var reist þ. við Elliðaárnar *Eimr.* 1, 22₁₄. *Safn* 3, 41₁₁.

þófaravél (-ar), f., *Valkemaskine:* þófaravjelar, lóskurðarvjelar *Sm. Hps.* 108₂₇.

þófari, m., *Valker:* hann var þ. mikill *PS. Ast.* 169₄.

þófferð (-ir), f., *Valkervandring:* eitthvað smávegis, sem honum hafði bæzt á þófferðum sínum *PS. Ast.* 170₁₉.

þófi, m., *et af Uld sammenvalket Hestedækken, brugt i Stedet for Sadel*: sé þófaól.

þófinn, a., *filtet, sammenfiltet*: hann (ɔ: Móri) var líkastur því sem hann væri þ. ullarflóki *Þs.* 1, 393$_{7}$.

þófmylna, f., *Valkemølle*: ef menn taka vildi hér upp tóspunavélar, vefstóla og þófmylnur *AÓ. Af.* 96$_{19}$.

þófna (a), vi., *sammenfiltes:* Sá eiginlegleiki ullarinnar, að hún getur þófnað, gerir það jafnframt að verkum, að *Av.* 12, 77$_{30}$.

þofta, f., *Tofte, Rorbænk.*

þoftusterkur, a., *stærktoftet:* En vilji nokkur ákaft fara heim, þá taki hann sitt svarta, þóptusterka skip *Il.* 1, 41$_{18}$.

þoka, f., *Taage*: því halda menn að jörðin hafi í fyrstu verið þ. eða gufa í himingeiminum *Av.* 8, 22$_{35}$.

þokkabót (-bœtur), f., *Duser, Tilgift*: jeg hefði ef til vill fengið síðan rýting í gegnum mig á eptir í þ. *Ss. Íf.* 3, 6$_{14}$.

þokkagyðja, f., *Yndighedsgudinde, Huldgudinde, Gratie:* Sönggyðjurnar og þokkagyðjurnar skemmta goðunum með sönglist sinni *Stoll* 14$_{13}$. þokkagyðjurnar eru dætur Sevs 77$_{21}$.

þokkalega, adv., *pænt, renlig:* að maturinn sje borinn fram þ. *Sm.* 199$_{2}$.

þokkalegur, a., 1. *tækkelig.* — 2. *hyggelig, pæn*: Það er ótrúlegt, hversu húsmóðir getur gert býbýli sín þokkaleg og viðkunnanleg með litlu *Sm.* 199$_{14}$. — 3. *renlig*: það er þokkalegasta eldsneyti *Ið.* 2, 67$_{13}$.

þokknanlegur, a., *velbehagelig:* þó var hann eyrum | þóknanlegr *Milt. Pdm.* 27a$_{34}$.

þokknun, f., 1. *Behag, Velbehag.* — 2, *Gratifikation, Godtgørelse, Erkendtlighed*: yfirsetukonan hefir rjett til að fá sanngjarna þóknun fyrir yfirsetu og aðhjúkrun *LHA.* 3, 98$_{20}$. að þiggja gjafir eða þóknun af skipbrotsmönnum 3, 117$_{8}$. — 3. *Honorar:* viss þóknun á ári *LHA.* 3, 82$_{17}$.

þokuandi, m., *Taageaand*: (hann) eignar það sjálfur þokuöndum, sem í loptinu búi *Fjöl.* 1, 1$_{9}$.

þokublettur (-s, -ir), m., *Taageplet*: sást ný stjarna á himni í þokubletti *TB.* 6, 263$_{8}$.

þokubljæja, f., *Taageslør*: svo er sem þunn þ. sje dreigin ifir miðju hringsins *Urs.* 156$_{8}$.

þokudepill (-depils, -deplar), m., *Taagepunkt:* hún (ɔ: halastjarnan) er eins og þ. *Urs.* 122$_{20}$.

þokudrungaður, a., *mørk og taaget:* Drútið var lopt og þungur sjór, | þokudrungað vor *MJ. Lm.* 87$_{19}$.

þokufláki, m., *Taagemasse*: svo að hann (ɔ: skógrinn) var yfir að sjá eins og stór þ. *Ið.* 1, 30$_{26}$.

þokugoð, n., *Taagegud*: við þ. *Tegn. Frþ.* 109$_{15}$.

þokuhlass, n., *Taagelæs*: Hví svo þrúðgu þú | þokuhlassi, | súldar norn! um sveitir ekur? *JH.* 15$_{15}$.

þokuhnöttur (-hnattar, -hnettir), m., *Taageklode, Taagemasse:* gat ekki hjá því farið, að nokkur hluti gufunnar safnaðist í garð um miðbik þessa þokuhnattar *Fjöl.* 1, 115$_{2}$. Þessi þoka varð að þokuhnetti *Av.* 8, 23$_{2}$.

þokuhringur (-s, -ar *el.* **-ir)**, m., *Taagering, Taagekreds*: svo að löng gufubönd eða þokuhringir losna *Av.* 8, 23$_{27}$.

þokuhvolf, n., *Atmosfære*: Hún

(ɔ: sálin) var ífærð jörðinni og vatninu og þokuhvolfinu *Fjöl.* 1, 104₆.

þokukendur, a., *taaget, uklar:* vottr um þokukenda hugsun *AÓ. Af.* 141₄.

þokuknöttur (-**knattar,** -**knettir**), m., = þokuhnöttur: hvursu mjøg sem þessir þokuknettir belgjast upp *Urs.* 125₁₆.

þokulegur, a., *taageagtig:* þær (ɔ: halastjörnurnar) eru þokulegar og ljettar *Urs.* 124₁₀. Jörðin var í fyrstu í þokulegu ástandi *Gr. Kv.* 109₃₀.

þokumökkur (-**makkar,** -**mekkir**), m., *Taagemasse:* þeir (ɔ: reykháfarnir) blása frá sjer móleitum reyk, sem dregur sig saman og myndar þennan þokumökk yfir borgunum *KJ. Uf.* 4₈.

þokuskegg, n., *Taageskæg:* þ. er í róndum þeirra (ɔ: hringþoknanna) allt um kring *Urs.* 156₃.

þokusky, n., *Taagesky:* Nú var sem eigló | endurskini | þikkum undan | þokuskium *Fjöl.* 5, 1, 4a₃₀. það sínist sem þokuski líði fírir *Urs.* 57₂₈.

þokustjarna, f., *Taagestjærne:* Þetta eru hinar rjett kelluðu þokustjörnur *Urs.* 156₃. þokustjörnur *Av.* 8, 23₁.

þol, n., *Udholdenhed.*

þola (**þoli, þolum; þoldi, þoldum; þolað**), vt., *taale, udholde.*

þolafl, n., *passiv Kraft:* vötnin eru meðalsöfl og löndin eru þolöfl *Sw. VE.* 86₂₄.

þolanlega, adv., *taalelig:* Meðan 'baráttan fyrir tilverunni (lífinu)' gengur þ. *Skír.* 87, 46₁₂. gekk það nú allt saman þ. á þinginu *TÞH. Dr.* 1, 2, 63₂₉.

þolanlegur, a., *taalelig.*

þoleigind (-**ir**), f., *passiv Egenskab:* í sálfræðislegum skilningi er réttara að kalla þær (ɔ: eigindir hlutanna) heldr þoleigindir eðr kyrreigindir *TB.* 12, 178₁₅. allir líkamlegir hlutir hafa frumeigindir eðr þoleigindir sínar 194₃₀.

þolfall, n., *accusativus casus, Akkusativ. LO.* 4₁₇.

þolgóður (-**betri,** -**bestur**), a., *udholdende:* Enski þjóðaflokkurinn er þolbeztur allra þjóðflokka *Íf.* $^{18}/_{4}$ 96, 95a₄.

þolgæði, n., 1. *Udholdenhed:* Meðan móðirin úngar út eggjum sínum með aðdáanlegu þolgjæði *Fjöl.* 2, 2, 9₂₂. — 2. *Taalmodighed:* Presturinn mintist rauna hans og þolgæðis *Blk.* 88₁₂. — 3. *Bestandighed:* að fara á mis við hinn fagra ávöxt vizkunnar og þolgæðisins *Myn.* 76₄.

þolgæðilegur, a., *som kræver Udholdenhed; vedholdende:* Stöðug áreynsla og þolgæðisleg vinna er hlutur, sem spánverskum manni þykir óþolandi *Sm.* 12₁₁.

þolhlýðni, f., *passiv Lydighed:* annars vegar verkhlýðni, hins vegar þ. í öllu lífi sínu *Kb.* 4, 173₃₀.

þolinmóður (-**s,** -**ar**), m., *Tap el. Stift, hvorom noget drejer sig:* Miðhluti brúarinnar leikur eins og á þolinmóði á stöplinum *KJ. Uf.* 28₁₆. klukka, er leikur á þolinmóð *Av.* 4, 86₁.

þolinmóður, a., *taalmodig:* þolinmóðir og þrautseigir menn *Sm. Hps.* 16₂₆.

þolinmæði, f., *Taalmodighed:* þolinmæði, athygli og þrautgæði *Spenc.* 40₂₆.

þolinn, a., *udholdende:* fegurstir og þolnastir allra (eru) hinir arabisku (hestar) *PJ. Ns.* 71₄.

þollaus, a., *som mangler Udholdenhed.*

þolleysi, n., *Mangel paa Udholdenhed.*

þollegur, a., *passiv. LO.* 152b$_{29}$.

þollyndi, n., *Udholdenhed*: Slíkt þ. lýsti sér aðdáanlega hjá enni kanversku konu *LLH.* 6$_{19}$.

þolmerking, f., *passiv Betydning. LO.* 152b$_{30}$.

þolmynd (-ir), f., *Lideform, passiv Form:* Þau sagnorð latneskrar tungu, er hafa verknaðarmynd . ., fá nýja mynd, er kölluð er þ. *LO.* 62$_{24}$.

þolmyndaður, a., *lideformet*: ef sagt er: hann verst, þá kemur hin önnur mynd, er kallast þolmynduð sögn og endar jafnan á st *VÁ. Ritr.* 14$_{14}$.

þolsögn (-sagnar, -sagnir), f., *verbum passivum*: Sagnir skiptast í tvo flokka: gjörsagnir *(verba activa)* og þolsagnir *(verba passiva). VÁ. Ritr.* 13$_{30}$.

þoltegund (-ir), f., *Lideart, genus passivum:* að tvær sé tegundir sagnorða, verknaðartegund og þ. *LO.* 63$_{2}$.

þor, n., *Dristighed, Mod:* ef volig hætta | eða þraut þar frá | þ. beygði mitt *Milt. Pdm.* 37b$_{12}$.

þora (**þori, þorum; þorði, þorðum; þorað**), vt., *vove, have Mod til;* þ. e-ð *og* e-u. *Bruges sædvanlig med Infinitiv*: Jeg þori ekki að vera hjer lengur *Sæ. Íf.* 2, 161$_{2}$.

þórduna, f., *Torden*: álíkt hvini | hvirfilvinda | eða þórdunum | þúngra fossa *Fjöl.* 5, 1, 4b$_{11}$. glymjandinn og þórdunurnar urðu óþolandi *Þj.* $^{2}/_{9}$ 78, 102a$_{77}$. nú vekja þórdunur gullöld upp forna *MJ. Lm.* 18$_{6}$. og bardagans leiptrandi þórdunum háum *TB.* 17, 231$_{18}$.

þorna (**a**), vi., *blive tör, törres*: Þar þornuðu þau (ɔ: líkin) algjörlega við hægan yl *Ió. SG.* 132$_{26}$.

þorpari, m., *Slyngel*: Það er annars laglegt, að annar eins þ. skuli eyða mínum dýrmæta tíma í nokkurs konar leikaraskap *Sæ. Íf.* 2, 191$_{17}$.

Þorralok, n. pl., *Slutningen af Vintermaaneden* Þorri: nú í Þ. var bersýnilegt útlit fyrir almenn þrot á heyjum manna *Ió.* 3, 84$_{9}$.

þorskanet, n., *Torskegarn*: Hvergi má leggja þ. í Faxaflóa fyrir 14. dag marzm. á ári hverju *StA.* 75, 114$_{9}$.

Þórshani, m., *phalaropus platyrhinchus. Gr. Df.* 63$_{26}$. *phalaropus fulicarius. Gr. Sk.* 95, 43$_{4}$.

þorskanetjalagnir, f. pl., *Torskegarns Sætning*: þ. í Faxaflóa *StA.* 75, 114$_{3}$.

þorskhaus (-s, -ar), m., 1. *Torskehoved.* — 2. *Aalehoved, dumt Menneske.*

þorsklifur (-rar, -rar), f., *Torskelever*: Það er kunnugt að ný þ. er ágætt feitmeti *Br.* 3, 111$_{15}$.

þorskveiði (-ar), f., *Torskfiskeri*: Auk landsmanna stunda Frakkar . . hér þorskveiðar á piljuskipum *PJ. Ns.* 102$_{15}$.

þorsti, m., *Törst*: aðframkominn af þreytu og þorsta *ÓD. ÍÞ.* 4$_{11}$.

þorstsæll, a., *som fremkalder Törst*: nokkrar (ɔ: meyjar) komu inn með sætindi og þorstsæla rjetti *Þús.* 1, 248$_{12}$. þá var inn borið ágætt vín og þorstsælir ávextir 2, 20$_{13}$. sjö gullskálir fullar af . . þorstsælum krásum 3, 58$_{4}$.

þorstyrkur (-van), a., *kæk, modig*: með þróttsterkri hönd og þorstyrkvum huga *AÓ. Af.* 9$_{10}$.

þot, n., *Tuden, Susen*: þotið í

birkinu rjett fyrir utan gluggann *Fjöl.* 1, 154$_{11}$.

þóttafullur, a., *stolt, hovmodig*: hún leit ei við mjer þóttafull og þung *KJ.* 149$_{19}$.

þóttalegur, a., *med en stolt, hovmodig Mine.*

þóttast (a), v. refl., *vise sig stolt*: þ. ekki búðardróttir? *JH.* 15$_{8}$.

þrá, n., *Stivsind, Haardnakkethed*: að hann hafi ekki nógan stöðugleik móti þrái hennar *Þús.* 1, 19$_{2}$. (Kalifinn) var orðinn enn uppvægari útaf þrái konu sinnar 3, 83$_{21}$.

þrá (-r, -r), f., *Længsel*: nú átti þránni loksins að verða fullnægt *EH. Von.* 32$_{18}$. eptir því sem þessar spurningar spruttu upp fleiri og fleiri, eptir því varð þráin sterkari 34$_{7}$. er honum býr sitt hjálparráð | og heyrir þrár hans allar *Sb.* 49, 4$_{4}$. sökum hryggðar og þrár eptir ættstöðvum sínum *AK.* 56$_{22}$.

þrá (**þrái, þráum; þráði, þráðum; þráður**), vt., *længes efter; attraa, ønske*: mun hann samt allt af hafa þráð suðurland *Fjöl.* 3, 1, 50$_{19}$. nú þráir hann ekkert framar en heimkomu þína *Saw.* 27$_{16}$. endir lífs, endir kifs, | er þú þráðir *GT.* 101$_{21}$. eins og vjer þráum eilíft líf 115$_{20}$. eg þrái þá sæmd að verða tengdasonur hans *Þús.* 3, 130$_{28}$.

þráast (a), v. refl., *være trodsig, være stivsindet*: að láta undan og hlýða eða þ. og þrjózkast *Fróð.* $^{25}/_{4}$ 84, 113$_{18}$.

þrábeiðni, f., *idelige, gentagne Bønner*: eg varð þó að láta eptir þ. hans *Þús.* 1, 7$_{21}$. vildi hann ekki láta undan þ. vina sinna að taka við henni (ɔ: formennskunni) aptur *Skír.* 79, 44$_{26}$. Gjörði konungur það fyrir þ. Grundtvigs *HP. Gr.* 13$_{30}$.

þrábiðja (-bíð, -biðjum; **-bað, -báðum**; -beðinn), vt., *bede gentagne Gange, bede indstændig*: hann þrábað hana að taka ást sinni *Ið.* 6, 130$_{21}$.

þrábœna (i), vt., = þrábiðja: ekki fjekkst af honum að vera þar inni, þó þau þrábændu hann *Þús.* 2, 310$_{22}$.

þrábœnir, f. pl., = þrábeiðni: Trana nokkur lét til leiðast fyrir þ. hans *Esóp* 49$_{10}$.

þráðbeinn, a., *snorlige, snorret*: þær (ɔ: gjárnar) eru þráðbeinar *Urs.* 62$_{20}$.

þráðbeint, adv., *lodret*: þegar hádegissólin stóð þ. uppi yfir höfði mjer *Þús.* 3, 29$_{22}$. allt í einu þeytist vatnsstrókur þ. í lopt upp *ÞTh. LÍ.* 37$_{7}$. Fallið .. stafar niður þ. *PS. Ast.* 4$_{27}$.

þráðmyndaður, a., *traadformet; traadet*: þ. steinn með holum *LÍ.* 8$_{26}$.

þráður (**þráðar, þræðir**), m. *Traad*; þ. atburðanna *Begivenhedernes Sammenhæng*: Skoðið nú þráð atburðanna *Blk.* 115$_{18}$. öðrum þræði *af og til*: að eigi sje þar öðrum þræði einhver slíkur iðugangur í lopti *Björl.* 75$_{21}$.

þráfaldlega, adv., *idelig*: þó það sé aldrei nema víst, að hún (ɔ: skynsemin) villist þ. *Myn.* 92$_{18}$.

þráfaldlegur, a., *idelig*: með þráfaldlegum rannsóknum hafa menn komist að raun um að *Fjöl.* 1, 118$_{24}$.

þráflutningur (-s, -ar), m., *Trodsflytning (Flytning af et Fattiglem frem og tilbage mellem to Fattigdistrikter)*: aldrei greri um heilt með þeim (ɔ: hreppstjórunum) eptir þennan þráfluttning *JT. PoS.* 3$_{30}$.

þráfullur, a., *længselsfuld*: (ekkert) fast athvarf fyrir íhugandi

og þráfullan mannsanda *TUM.* 1, 66₉.

þráhald, n., *Haardnakkethed:* þetta þ. er landinu til mikils hnekkis *Skír.* 83, 135₁₀. Bismarck minntist á þ. páfaráðsins 85, 111₂₄.

þrái, m., *Stivsindethed, Halsstarrighed:* reiddist umboðsmaður jarlsins af þessum þrá ekkjunnar *PP. Sms.* 128₂₇. jeg held það sje nú samt ekki eiginlega þ., þegar pilti lízt á stúlku og hann svo reynir lengi við hana *Hd.* 138a₁₉.

þrákálfur (-s, -ar), m., *Tværdriver:* þú ert mesti þ. *PP. Sms.* 229₁₇. óþekktar-þrákálfurinn þinn *Se. Íf.* 1, 206₈. þrákálfum er viðbrugðið *GJ. ÍÓ.* 409₁₉.

þrákelkinn, a., *stivsindet, halsstarrig.*

þrákelkni, f., *Stivsind, Halsstarrighed:* þú vilt drepa sjálfa þig með þ. þinni *Þús.* 1, 18₁₀. einungis fyrir ofurkapp og þ. Karls tólfta *PM. Ág.* 275₅.

Þrakland, n., *Thrakien:* í frásögnunum um Finevs blinda, hinn spáfróða konung á Þraklandi *Stoll* 93₂₇.

þrakneskur, a., *thrakisk:* en eg hrósa því, | þraknesk kona, | að eg Demistokles | hinn mikla Grikkjum | að megi bar *GB.* 99₂₂.

þráleita (a), vt. med gen., *søge gentagne Gange og omhyggelig efter noget:* Þegar sveinninn var horfinn, var hans þráleitað *PS. Ast.* 181₂.

þrályndi, n., = þrái.

þrályndissvipur (-s), m., *trodsig Mine:* (hann) leit með þrályndissvip yfir trén *Ið.* 1, 37₃₁.

þrályndur, a., *trodsig, genstridig:* því skal biða þrálynd mærin þeegri tíða *Núm.* 13, 69.

þramma (a), vi., *gaa med tunge Skridt:* Þessir þrir garpar þrömmuðu því hægt og hægt eptir aðalstrætunum í Bombay *Ið.* 7, 23₃₁. þétt og beint | þrammar seint | þung á bárum | þrungin tárum | Hefnd *GTh. Lm.* 287₃.

þrár, a., *stivsindet, halsstarrig.*

þras, n., *Kiv, Strid:* Kodros kom sér þar í þ. við liðsmann einn *PM. Ág.* 21₁₇.

þrásamur, a., *stivsindet, haardnakket:* annarhvorr ykkar fellur og seður Ares, hinn þrásama bardagaguð *Il.* 1, 113₁₅.

þrásinnis, adv., *gentagne Gange, idelig:* Í lífinu gleymist hið eina nauðsynlega . . svo þ. innan um hinar mörgu nauðsynjar *JG. Hv.* 34₁.

þrástaga (a), vt., *gentage idelig:* hvernin Guds rádstøfun hafi leidt Gydinga folkid án þess ad þ. fyrir því lægmálid *HF. Kv.* 1, xi₃₀.

þrásœkilega, adv., *idelig:* einnig hjá þeim hittum vér þ. hina grátlegustu vanþekking á aðal-ákvörðun lífsins *Myn.* 178₁₂.

þrásœkilegur, a., *uafladelig, idelig:* hvíliks ábyrgðarleysis hinar útlendu þjóðir njóta fyrir þrásœkileg brot sín *Íf.* $^{5}/_{12}$ 91, 385₂₃.

þrátignaður, a., *idelig æret, idelig tilbedt:* þannig talar þá og beiddi: | þ. Júpiter! *Núm.* 4, 71.

þrátt fyrir, præp. med acc., *til Trods for, trods, uagtet:* Þ. firir þetta hefir samt tekist að *Urs.* 111₂. þ. f. allt þetta auðnaðist kristnum mönnum ekki til langframa að ná fóstum yfirráðum yfir 'Landinu helga *PM. Ág.* 124₂₀. En samhljóðunin í kenningum postulanna er þ. f. þetta eigi þannig, að *HH. Ks.*

71₃₀. þ. f. öll þessi óhöpp *Av.* 6, 109₂₅.

þrátt fyrir að, conj., *uagtet:* þ. f. að stórveldin hafa kannast við að *Skír.* 87, 25₁₇.

þrátt|un (-anir), f., *Trætte, Strid:* Í heimilislífinu eiga margar þráttanir þessi upptök *JG. Hv* 100₁₇.

þráttunarefni, n., *Stof el. Anledning til Trætte:* að gjöra ekki þ. úr hverjum hlut *JG. Hv.* 99₂₆.

þráttunargirni, f., *Trættekærhed:* Þ. á einkum heima á barnsaldri mannsins *JG. Hv.* 100₂₆.

þráttunargjarn, a., *trættekær:* Vald sannrar friðsemi . . er í þessu tilliti mikið og langtum meira en hinn þráttunargjarni getur skilið í *JG. Hv.* 101₁₈.

þrauka (a), vi., 1. *vente med Taalmodighed, holde ud:* hann þraukaði þar alla nóttina til sólaruppkomu *Skír.* 87, 81₃₁. Þó hans jörð yrði mest fyrir skemmdunum, þraukaði hann þó lengst af þessum 4 bændum í dalnum *Huld* 5, 82₁₂. Manns hef aldra þrjá jeg þraukað *GTh. Lm.* 62₇. — 2. *gaa med tunge Skridt:* másandi og seinfær þraukar, sveitist *TB.* 17, 223₁₉.

þraut (-ir), f., *Anstrengelse, Besværlighed, Strabads:* úti er þ., þá unnin er *GJ. ÍO.* 843₁₇.

þrautalaust, adv., *uden Anstrengelse, uden Vanskelighed:* enginn nær ósk sinni þ. *Þús.* 2, 154₂₉. gekk það ekki þ. *Rób.* 84₂₆.

þrautalega, adv., *ynkelig, jammerlig:* First er skáldskapurinn sumstaðar þ. stirður *Fjöl.* 2, 1, 44₁₁.

þrautalítill, a., *ikke synderlig besværlig; Comp.* þrautaminni *mindre besværlig:* þeim verður ekki þrautaminna að læra hlýðnina eptir að þau eru komin til vandalausra *ÓÓ. Hl.* 29₄.

þrautaverk, n., *besværligt Arbejde:* það þ. að reikna sjer nákvæmlega til brautina *Urs.* 120₂₁.

þrautgóður, a., *udholdende:* þolinn og þ. í ferðalögum *Fjöl.* 3, 2, 22₃₀. Rómverjar reyndust nú . . hugrakkastir og þrautbestir, þá er sem mest kreppti að þeim *PM. Ág.* 72₁₄. með þessari hinni kappsömu og þrautgóðu sjálfskennslu *MJ. Bfr.* 150₂₅.

þrautgæði, n., *Udholdenhed:* að halda því áfram með þolinmæði og þrautgæði, er maður hefir einu sinni tekið sjer fyrir hendur *Auðv.* 26₁₈. er hann sá þessa raun einstaklegs þrautgæðis 83₁. þolinmæði og athygli og þrautgæði, þegar á móti blæs *Spenc.* 40₂₆.

þrautgæðisverk, n., *Gerning, som vidner om Udholdenhed:* Bæði þau nýmæli eru tvö þrautgæðisverk Bismarcks *Skír.* 85, 108₈.

þrautreyna (i), vt., *forsøge til det yderste:* nema áður hafi þrautreynt verið á alla lund að stjórna honum (ɔ: almúganum) sem frjálsum lýð *Mill* 204₂₀.

þrautreyndur, pp., *prøvet:* það voru hinir þrautreyndu kappar í fóstbræðraliðinu *Ið.* 3, 224₁₂.

þrautseigja, f., *Sejhed, Udholdenhed:* oss sýnist þ. hans eiga stuðning og viðrkenningu skilið *Þj.* $^{7}/_{6}$ 84, 88a₂₄. Hinu megin var þrautseigjan *GT.* XIV₁₂. Til þess að sýna þrautseigju hans viljum vjer geta þess, að *Sm. Hþs.* 6₂₂.

þrautseigur, a., *sej, udholdende:* þær (ɔ: frakknesku skipstvíbökurnar) gera menn þolna og þrautseiga *FkA.* $^{25}/_{11}$ 90, 47a₂₆. þolin-

móðir og þrautseigir menn *Sm. Hpe.* 16₂₈.

þref, n., *Kævleri.*

þrefa (a), vi., *trætte, stride, kives:* Um þetta var lengi þrefað við ráðherra jarlsins *Skír.* 85, 86₂.

þrefaldur, a., *tredobbelt.*

þrefalt, adv., *tredobbelt, tre Gange:* Brennivínsdrykkja mun nú í Norvegi þ. eða fjórfalt minni enn við byrjun bindindishreyfinganna *MJ. Bfr.* 137₂₈.

þreifa (a), vi. og t., *føle, føle paa:* þ. fyrir sér *føle sig for;* þ. sig áfram *føle sig frem:* vér verðum . . engu síðr en aðrar þjóðir að þ. okkr áfram *Mál.* 14₂₈. Eins og þú þreifar þig áfram með höndunum *TÞH. Tíb.* 1, 25₁₂.

þreifanlegur, a., *følelig, paatagelig, haandgribelig:* hann (o: draugurinn) var svo rammur, að hann var þ. *Þs.* 1, 373₂₂. at þramma þoku í | þreifanlegri *Mílt. Pdm.* 86b₂.

þrek, n., *Styrke, Aandsstyrke.*

þrekfullur, a., *kraftig, dygtig:* þessir reindu og þrekfullu menn *Fjöl.* 2, 2, 18₁₀.

þrekinn, a., = þrekvaxinn.

þreklaus, a., *kraftløs, svag; blødagtig:* sæðinn á gæðin og frelsið nóg; þar á ei heima hin þreklausa ró *Tegn. Frþ.* 124₁₅.

þrekleysi, n., *Svaghed; Karakterløshed:* Enginn mun bregða Pjetri eða Páli postulum um þ. *Auðv.* 68₁₂.

þreklítill, a., *som har kun liden Kraft, temmelig svag:* munaðarlífið hefir gjört huga þeirra sljófan og þreklítinn *Ið. SG.* 46₁₂.

þreklyndi, n., *Sjælsstyrke, Karakterstyrke:* Mannúð, stilling, þ. og áhugi á hreinni kenningu var sameinað hjá honum *HH. Ks.* 156₂₀.

þreklyndur, a., *aandsstærk, karakterfast.*

þrekmaður, m., *aandskraftigt, energisk Menneske:* Þar var einn í þeirri för | þ. og hetja snör *KJ.* 158₄.

þrekmenni, n., *kraftigt, mægtigt Menneske:* níddust þ. | á þróttarsnauðum *KJ.* 160₁₅.

þrekmikill, a., *kraftig, kæk:* þannig er kærleikurinn hugull og þ. í áformum sínum *TÞH. Tíb.* 1, 19₂₁.

þrekvaxinn, a., *før, før af Lemmer; undersætsig:* Það var lítill, þ. piltr *Ið.* 1, 20₁₇.

þremill (-s), m., *Fanden:* Hvern þremilinn viljið þið? *Hd.* 23b₁₉. æ, æ! hver þremillinn þarna er! *Ið.* 1, 69₁₆.

þrengd, f., *Tranghed:* sakir þrengdarinnar á hálsinum ílátsins *Esóp* 80₂₀.

þrengja (i), 1. vt., *gjøre trang, snæver; indsnævre.* — 2. vi., þ. að e-m *trykke en.*

þrenning, f., *Treenighed.*

þrenningargras, n., *viola tricolor, Stedmoderblomst. BH. Grn.* 229₂. *Mohr* 208₈. *Grl.* 40₁₇.

þrenningarhátíð, f., *Trinitatissøndag:* Þrenningarhátíð er sunnudagurinn eptir Hvítasunnu *Urs.* 208₇. fram að þrenningarhátíð *Fjöl.* 4, 3, 84₇.

þrenningarsamband, n., *Tripelalliance:* Setjum svo, að þrenningarsambandið eigi . . ófrið við Frakkland *Skír.* 89, 7₂₈. ein af aðalstoðum þrenningarsambandsins *Skír.* u. á. 91, 30₂₈.

þrennæringur (-s, -ar), m., *treradaaret Skib, Trirem (triremis τριήρης):* Grikkir biðu þess, að Kleandros og þrennæringarnir og önnur skip kæmu *AK.* 156₂₁.

þrepsteinn (-s, -ar), m., *Trappesten*: fátæka konan settist á þrepsteininn fyrir húsi hans *Sm.* 180$_{21}$.

þresking (-ar), f., *Tærskning*: aðferðin við kornskurð og þ. *Av.* 19, 74$_{7}$.

þreskivél (-ar), f., *Tærskemaskine*: hreinsunarvjel, þreskivjel *Austri* $^{8}/_{7}$ 85, 54b$_{38}$.

þreskja (í), vt., *tærske*.

þrettán, num. card., *tretten*.

þrettándi, num. ord., *trettende*.

þrettándi, (= þrettándi dagur jóla), m., *Helligtrekongersdag*: nokkrir aðrir hátíðisdagar hafa þar verið afteknir svo sem eru Þrettándi 6. Janúar *Urs.* 203$_{14}$. Klerkur átti í fórum sínum óskemmdan búning, þann er hafði verið hafður á þrettánda veturinn á undan á einn af spekingunum frá austurlöndum *Ið.* 5, 314$_{7}$.

þreying (ar), f., = þreyja: Því látum oss | með þ. kyrri | viðtöku veita | vorum kjörum *Milt. Pdm.* 30b$_{30}$.

þreyja, f., *Udholdenhed, Taalmodighed*: Hefðu Frakkar haft þol og þreyju til að bíða eptir nákvæmari skýrslum *Sktr.* 85, 78$_{11}$.

þreyja (**þreyi, þreyjum; þreyði, þreyðum; þreyður**), 1. vi., *vente, bie (taalmodig)*: bóndinn væntir jarðarinnar dýrmæta ávaxtar, en þreyir þó, þartil hann fær morgun- og kvelddeggina. Þreyið og þér *Myn.* 88$_{8}$. varð hann . . að þ. með þolinmæði *Þús.* 3, 116$_{36}$. bjóst hann samt til að þ. með þolinmæði 120$_{19}$. — Ef jeg sjúkleik þjáður þreyi *Sb.* 107, 3$_{1}$. — 2. vt., *længes efter*: andlát mitt því jeg óðfús þreyi *KJ.* 12$_{11}$. *Med infin.*: hún þreyði óðfús að vita, hvað A. H. hefði orðið ágengt *Þús.* 3, 79$_{18}$.

þreyjandi, ppræs., *længselsfuld*: hugga hinn þreyanda *Myn.* 97$_{4}$.

þreyta, f., *Trøthed, Udmattelse*: Mjer fannst þreytan eins og jafnast um mig allan *Verð.* 49$_{18}$.

þreyta (í), vt., 1. *trætte, udmatte*. — 2. *føre, udholde*: heldur er þungt að þreyta | við þessa alla Strijd *Vb.* 207$_{24}$. Þegar ekki þreytt er stríð, | þá er enginn sigur *BG. Nj.* 157$_{1}$.

þreytulaust, adv., *uden at blive træt*: hann gat talað margar stundir samfleytt þ. *Auðv.* 87$_{14}$.

þreytulega, adv.; líta þ. út *se ud til at være træt*: þér hafið lengi litið þ. út *PP. NS.* 22$_{6}$.

þreytulegur, a., *som ser ud til at være træt*: hann sá hávaxinn og gjörvilegan mann, en göngumóðan og þreytulegan nálgast sig *TÞH. BS.* 233$_{17}$. Út streyma þeir úr vögnunum, alvarlegir, þrútnir, þreytulegir *EH. Von.* 37$_{8}$.

þreytuverk, n., *trættende, besværligt Arbejde*: þ. er að rjetta út höndina eptir ölmusum *TÞH. BS.* 255$_{10}$.

þríbrotinn, pp., *med tre Slyngninger, treslynget, tresnoet*: á hendinni bar hún þríbrotið gull *Þs.* 1, 129$_{36}$.

þríburi, m., *Trilling*: var hún þ. *Þs.* 1, 408$_{32}$.

þriðjungsbraut (-ir), f., *Tertiærbane*: hvað kostar nú smábraut eða þ. *Eimr.* 1, 7$_{18}$.

þríeggur, a., *treægget*: þegar hinn sterki Amfitrýonsson skaut hana í hægra brjóstið með þríeggri ör *Il.* 1, 117$_{19}$.

þríeinn, a., *treenig*: Ætti eg þá að fyrirverða mig fyrir nafn þitt, þríeini Guð! *Myn.* 108$_{21}$. Eptir Mormónsbók er guð þríeinn *HH.*

Morm. 5₂₉. Hinn sanni þrieini guð var eigi einn saman tignaður og tilbeðinn *HH. Lút.* 6₉.

þrífa (**þrík, þrífum; þreif, þrifum; þrifinn**), vt. *gribe;* þrífast *trives:* gott frø af þeim tegundum jurta, sem reynslan hefur sýnt að geta þrifizt bezt á Íslandi *TB.* 7, 2₃₁.

þrifalega, adv., *renlig:* Börnin mín eru bæði hreinleg og þ. klædd *Sm.* 94₃.

þrifalegur, a., *renlig:* allt var innanstocks hiá mér hreint og þrifalegt *HF. Kv.* 1, 58₁₀. til þess að hafa hýbýli sín þrifaleg *Sm.* 177₁₁.

þrifinn, a., *renlig:* Ef konan er sparsöm, reglusöm og þrifin *Sm.* 95₃₁.

þrífitjaður, a., *med tre Svømmehuder:* þrífitjaðir sundfuglar *PJ. Ns.* 90₂₄.

þrífleinn (-s, -ar), m., *Trefork:* þar var og hin salta uppsprettulind, er sjáfarguðinn hafði lostið úr berginu með þrífleini sínum *Stoll* 44₃₆.

þrifnaðarandi, m., *Sans for Renlighed:* Það er þ., sem þarf að komast inn hjá mönnum *Sm.* 183₁₃.

þrifnaðarbóndi, m., *renlig og ordenlig Husfader:* að þar búi góður efnamaður og þ. *JT. PoS.* 146₃₃.

þrifnaðarráð, n., *heldbringende Foretagende:* Hann minntist og á það þ. Mexikóbúa, að þeir ætla sjer að halda í sumar alþjóðasýning *Skír.* 79, 154₁₀.

þrifnaður (-ar), m., 1. *Renlighed:* sparsemi, hreinlæti, þ. *AÓ. Af.* 24₃₃. fyrirmynd þrifnaðar og reglusemi *N. Hf.* 6₁₆. — 2. *Trivsel, Velstand, Velvære:* mannvirkin miklu og allur annar þ. væru sprottin af frelsinu *Skír.* 83, 157₁₀.

þríforkur (-s, -ar), m., *Trefork:* Vopn hans og veldissproti er þríforkurinn *Stoll* 96₁₇. hann klauf sundur fjallgarðinn með þríforkinum 98₁₇.

þrífótur (-fótar, -fœtur), m., 1. τρίπους *Trefod:* hofgyðjan . . settist á þrífót *Stoll* 51₁₅. — 2. *Trefod (et Køkkenredskab):* Setjum þá flöskuna á járngrind eða þrífót *StN.* 1, 11₄.

þrígiftur, a., *tre Gange gift:* Hann var þrigjiptur *Fjöl.* 3, 1, 54₂₄.

þríhlaða (-hleð, -hlöðum; -hlóð, -hlóðum; -hlaðinn), vt. og i., *fiske saa meget paa én dag, som Baaden rummer tre Gange:* þeir þríhlóðu þarna um daginn *Þs.* 1, 206₃.

þríhliðaður, a., *tresidet:* þríhyrningur er þríhliðuð flatmynd *TB.* 12, 122₃₁.

þríhljómur (-s, -ar), m., *Treklang:* allt í frá barnæsku hljómar þ. í sálu minni *Myn.* 108₁₈.

þríhyrna, f., *trekantet Stykke Tøj:* (Björg) tók þó um leið að laga á sér þríhyrnuna *PS. Ast.* 70₃.

þríhyrndur, a., 1. *trehornet (om Faar).* — 2. *trekantet, triangulær:* Arnór sker upp þrjár þríhyrndar flögur úr gólfinu *Þs.* 1, 48₃₇. sú heimsálfa er þríhyrnd í lögun *Gr. Lf.* 6₃.

þríhyrningafrœði, f., *Trigonometri:* er í þríhyrningafræðinni kennt, hvernig *BJ. St.* 15₁₀.

þríhyrningamál, n., *Triangulation, Triangulering:* í byrjun þessarar aldar ljet tekjuráðið (Rentekammeret) mæla með þríhyrningamáli . . allar strendur Íslands *LÍ.* 2₉.

þríhyrningamálsfrœði, f., *Trigonometri:* þykktarmálsfræði *(stereometri)* og þríhyrningamálsfræði *(trigonometri). BM. UM.* 18₁.

þríhyrningur (-s, -ar), m., *Triangel:* þ. er merktur bókstöfum

Hemp. 53₄. mæling á þríhyrningum og ferhyrningum *Av.* 7, 98₂₁.

þríkvæntur, pp., *tre Gange gift*: Hann var þ. *PM. Ág.* 97₄. hann var maður þ. *HP. Gr.* 19₁.

þrílagamynd|un (-anir), f., *tertiær Dannelse*: þar eð hann (ɔ: lignit) finnst í þrílagamynduninni *TB.* 2, 36₂₁.

þrileikur (-s, -ar *el.* ir), m., *Trilogi*: mest kvað að því er hann lauk við þrileikinn Wallenstein *Eimr.* 8, 45₂₃.

þrléttur, a., *bestaaende af tre lette (korte) Stavelser*: þ. bragliður *TB.* 16, 234₈.

þriliða, f., *Treledsregel*, *Regula de tri*: Í reikningi eru lærðar 4 species, brot, tugabrot og þ. *Av.* 7, 98₁₉. síðan er lengd bogans fundin með þriliðu *HB. Fl.* 60₁₁.

þriliðaður, a., *trefodet*: í þriliðuðum vísuorðum *TB.* 16, 247₅.

þriliður (-ar, -ir), m., *Daktyl*: þriliður *(dactylus)* er hefir þrjú atkvæði, hið fyrsta með áherzlu, en tvö hin síðari áherzlulaus *VÁ. Ritr.* 41₈.

þrílitur, a., *trefarvet*: Napoleon hafði reist þrílita fánann við steinstöplana *Austri* ²/₇ 85, 51b₂₀.

þrímenningur (-s, -ar), m., *Triumvir*: einn hinna nafntoguðu þrímenninga *lð.* 2, 9₈.

þrimill (**þrimils**, **þrimlar**), m., *Knude*, *Tuberkel*: Fyrstu dagana verðr opt vart við þrimla *JJ. Lb.* 442₈.

þrímjalta (a), vt., *malke tre Gange om Dagen*: Meiri og betri mjólk fæst með því að þ. en tvímjalta *Íf.* ²/₇ 92, 210b₄₂.

þrinnaður, pp., *(om Garn) tretraadet*, *tredobbelt*: Bandið í þeim (ɔ: fingravetlingunum) er þrinnað *Fk.* ¹⁸/₁₂ 85, 91b₂₃.

þríríkjasamband, n., *Tripelalliance*: þríríkjasambandið stendr nú á fastari fótum en áðr *Fk.* ³⁰/₁₁ 87, 139b₂₃.

þrísettur, pp., *tredobbelt*: hinumeiginn var þrísett röð af tunnum *JT. PoS.* 36₂₀. þrísettar girðingar *TB.* 5, 216₁₈.

þrísiðungur (-s, -ar), m., *Trekant*: þ. *(Trekant)* er flatmynd eða beinn flötur, takmarkaður af þremur beinum línum *Hemp.* 53₈.

þrísigldur, a., *tremastet*: að hann væri staddur á stóru kaupskipi þrísigldu *Ss. Íf.* 1, 66₈.

þrískifting (-ar), f., *Tredeling*: Þrískifting þessa eðr þenna þríþætting hafa Danir leitt í lög hjá sjer *Fróð.* ²⁰/₂ 86, 341₄₅. í einni af hinum elstu norsku lögbókum er enn þá oft talað um hina sömu eða líka þ. *Maur.* 13₁₉.

þrískiftur, pp., *tredelt*: Sérhvert skorkvikindi hefir þrískiptan líkama *PJ. Ns.* 106₁.

þrískildingur (-s, -ar), m., *Treskillingsstykke*: þrískildingar *StA.* 75, 14₂₁.

þrislíkur, a., *tre Gange saa stor*: þrislíkt frá Drottni | ok dýrðar ljósi | sem himinrönd ytsta | frá heims miðpúnkti *Mult. Pdm.* 8₂₂.

þrístjóraveldi, n., *Triumvirat*: Þannig myndaðist samband það í Rómaborg, er menn kalla þrístjóraveldið hið fyrra *PM. Ág.* 86₂₂. þrístjóraveldið hið síðara 93₂₂.

þrístjóri, m., *Triumvir*: Þrístjórar þessir náðu þegar undir sig hinum æztu völdum *PM. Ág.* 87₈. Þrístjórar þessir brutust þegar til valda í Rómaborg 93₂₂.

þrístrendur, a., *trekantet, tresidet, prismatisk*: Fraunhofer reindi að skoða litarmind þá er verður af að sólargeislarnir brotna í þrístrendu gleri *Urs.* 147$_{18}$. Láti maður ljósgeisla falla í gegnum smugu inn í dimmt herbergi og svo í gegnum þrístrent gler á vegg *Av.* 6, 68$_{9}$.

þrístuttur, a., *bestaaende af tre korte Stavelser*: þ. bragliður *TB.* 16, 284$_{3}$.

þrítaka (-tek, -tökum; -tók, -tókum; -tekinn), vt., *gentage tre Gange*: þegar hún hafði þrítekið þau (ɔ: hin sömu orð), teygðu fiskarnir upp höfuðin *Þús.* 1, 154$_{22}$.

þrítugasti, num. ord., *tredivte*: ekki kemur nema þrítugasta hvert (ɔ: mál) í dóm á Íslandi *LÍ.* 85$_{23}$.

þrítugsaldur (-rs), m., *Alder af tredive Aar*: frá fermingu og fram á þ. *Eimr.* 1, 34$_{16}$.

þríund (-ir), f., *Terts*: þríundin mikla *Fisch. Ef.* 196$_{6}$.

þrívelda (a *el.* í), vt., *kubere*: að hefja upp í þriðja veldi er kallað að að þ. *(kubere). Hemp.* 31$_{6}$.

þríveldi, n., 1. *Kubus*: þriðja veldi er kallað þ. *(kubus) Hemp.* 31$_{5}$. — 2. *Tremagtsforbund, Skandinavisme*: Norðurþjóða þríveldið *(Scandinavismus) Fróð.* $^{2}/_{2}$ 86, 329$_{14}$.

þríyddur, a., *trespidset*: Sóknarvopnin eru spjót margs konar, stundum þríydd *TÞH. Eld.* 788$_{23}$.

þríþættingssamband, n., *Tripelalliance*: Þetta hafi líka haft í för með sjer þríþættingssambandið *Skír.* 84, 53$_{11}$.

þríþættingur (-s, -ar), m., 1. *tretraadet Streng.* — 2. *Tredobbelthed; se* þrískifting.

þrjátíu, *num. card.*, *tredive*: Sá jeg þá villimenn marga, á að gizka svo sem þ. *Rób.* 78$_{2}$.

þrjóta (**þrýt, þrjótum; þraut, þrutum; þrotinn**), vi., *ophøre*: þar þrýtur Skrælingjabyggðin *TB.* 7, 313$_{14}$. þángað til Jakobi þraut allur þróttur *Blk.* 57$_{21}$. vindurinn þrýtur að lokum *Björl.* 57$_{2}$.

þrjótur (-s, -ar), m., *Kæltring, Slyngel*: Hvað vill hann þrjóturinn sá arna *Hd.* 58$_{a25}$. bölvaður þrjóturinn þinn *Dv.* 5, 2$_{13}$.

þrjótur, a., *trodsig, ulydig*: Vesöl mús, viltu vera þrjót? *GT.* 59$_{19}$.

þrjózka, f., *Trods, Trodsighed, Genstridighed*: það (ɔ: guðlegt réttlæti) lætur til sín heyra í öllu hirðuleysi mannanna og í allri þrjózku þeirra *Myn.* 81$_{6}$. til þrjózku og uppreistar 164$_{10}$. ef hann hjeldi áfram slíkri þverúð og þrjózku *Þús.* 2, 181$_{4}$.

þrjózkulegur, a., *trodsig*: Þessir fjórir, sem hinar smærri sakir lágu á, voru þrjózkulegir útlits *Ss. Íf.* 1, 54.

þrjózkusvipur (-s, -ir), m., *trodsig Mine*: 'Jeg vil hreint ekki giptast — aldrei' sagði hún með þrjózkusvip *Ið.* 1, 157$_{18}$.

þróast (a), v. refl., *voxe, udvikle sig*: sidan er það (ɔ: tréð) merg ár ad þróast, ádur enn það ber nockurn eiginlega kalladann ávöxt *HF. Kv.* 1, 145$_{23}$.

þroka (a), vi., *være standhaftig, holde ud*: Vér skulum þ. og verja best | veslings eignir heimakynna *Núm.* 5, 85.

þroskaaldur (-rs), m., *moden Alder*: til gagnlegrar notkunar þeirra meðala, sem þroskaaldurinn má veita *TB.* 7, 155$_{5}$.

þroskaður, a., *moden*: þegar þær (ɔ: plönturnar) eru þroskaðar, má skera þær tvisvar *Ið. SG.* 61$_{19}$.

þroskalegur, a., *frodig*: Gróður-

inn á þessum skriðugrundum var hinn fegursti og mjög þ. *Av.* 18, 17₁₈.

þroskapróf, n., *Modenhedsprøve*: þau (ɔ: prófin) ættu að verða miklu fremur þ. en utanaðlærdómsprói *BM. UM.* 62₂₂.

þroskasaga, f., *Udviklingshistorie*: 100 eða jafnvel 1000 ár í mannkynsins þroskasögu er stutt timabil *Fk.* ²⁴/₉ 86, 70b₂₄.

þroskaskeið, n., *Udviklingsstadium*: á ýmsum af inum áru þroskaskeiðum mannkynsins *Mill* 122₁.

þroskastig, n., *Udviklingstrin*: að uppeldið yrði að laga sig eptir . . þroskastigum barnanna *Spenc.* 24₁₂. hann (ɔ: Júpíter) er því á mjög líku þroskastigi . . og jörð vor *Ið.* 3, 305₁₀. til þess að hann lagi kennslu sína eptir þroskastigi hvers eins *TUM* 1, 35₂₁.

þroski, m., 1. *Modenhed*: utanaðlærdómurinn er eigi nema lítilsvirði í samanburði við þroska og greind *BM. UM.* 62₂₀. — 2. *Udvikling*: Allar þessar náðargjafir miðuðu til þess að efla þroska kristninnar á barndómsárum hennar *HH. Ks.* 50₁₅.

þroskun, f., *Udvikling*: réði hann (ɔ: Kronos) í öndverðu fyrir þ. jarðargróðans *Stoll* 11₂₁. til frekari þroskunar á líkamanum *Spenc.* 86₂₆. það er öfugt hlutfall á milli vaxtarins og hinnar innri þroskunar 109₂₇. vöxturinn og hin innri þ. 110₄. að tilsögnin héldist í hendur við þ. og framfarir hæfilegleikanna *Ið.* 6, 225₅.

þrot, n.. *Ophør, Ende*: ilmsins eru þegar þ. *GTh. Lm.* 319₁₉.

þrotabú, n., *Fallitbo, Konkursbo*: (nefndin) fór með ríki hans eins og þ. *Skír.* 79, 161₁₂. við skipti á þrotabúum *LHA.* 3, 212₁. enda sje búinu eigi skipt sem þrotabúi 203₃.

þrotalýsing (-ar), f., = þrotayfirlýsing *JJ. DO.* 83b.

þrotamaður, m., *Fallent*: Margur þ. getur rakið ólán sitt frá þeirri stundu, er hann fór að taka lán *Auðv.* 118₂₁.

þrota-yfirlýsing (-ar), f., *Falliterklæring*: antísemitiska hreyfingin er einmitt hvellbásúnuð þ. þessa sama kyns. *Þj.* ²⁰/₁₁ 96, 214c₂₄.

þroti, m., *Bullenhed, Hævelse*: Þrotinn (bólgan) kemur mestmegnis til af því, að mikil blóðsókn er til hins sjúka lims *JJ. Lb.* 2₂₇.

þrotlaus, a., *uophørlig*: þessi öskrandi gnýr, er lét í eyrum svo sem þ. þruma *PS. Ast.* 21₁. Stormur skeiðaði með sama þrotlausum ákafa 150₉.

þrotna (a), vi., *ophøre*.

þrotn|un (-anir), f.: *Ophør, Undergang*: um viðgang eða uppgang sumra (ɔ: þjóða) og þ. annara *Skír.* 83, 142₂₇.

þróttarsnauður, a., *fattig paa, blottet for Kraft; svag*: niddust þrekmenni | á þróttarsnauðum *KJ.* 160₁₆.

þrótteflidur, a., *overmaade stærk, voldsom*: hann, sem að sæðraðist aldrei | í örlagasnerru | né þrótteflidum þokaðist fyrir | þrumu-gný harma *KJ.* 19₁₉.

þróttleysi, n., *Kraftløshed, Afmagt*: mér hefir í merg ár þókt minkun að þ. og hugleysi *Myn.* 2₁₂. þér, faðir! ættuð ekki | í þróttleysinu að þykjast svona sterkur *Lear* 59₁₀. hið siðferðislega þ. hins innra manns *Ald.* 2, 127₂₆.

þróttleysisdvali, m., *Afmagtsdvale:* Til að vekja mannian upp

af þessum þróttleysisdvala efans *Ald.* 2, 127₂₃.

þróttlítill, a., *svag*: jafnveikt er það | fyrir járnkarli mínum | sem ins þróttminnsta | af þegnum hans *KJ.* 44₁₈. Sálarlíf hennar varð fölt og þróttlítið *Eimr.* 2, 84₁₁.

þróttmikill, a., *kraftig*: niður af hinum þróttmiklu herðum fellur hviti serkurinn *PS. Ast.* 139₂₃. þeir þora ekki að rekja neina djarfa, þróttmikla og óháða hugsun til ályktunar *Mill* 69₃.

þróttsterkur, a., *kraftig*: hann vildi þegar vinna með þróttsterkri hönd *AÓ. Af.* 9₁₀.

þróttur (-ar), m., *Kraft, Styrke:* þrótturinn lifnar við hádunar rasta *Tegn. Frþ.* 124₁₆.

þró|un (-anir), f., *Udvikling, Fremvæxt:* þ. andlegrar fullkomnunar *Skír.* 83, 5₂₃. um þ. og kvislan lífsmyndanna úr frumpörtum tilverunnar 59₁₈. vottur um vöxt og þ. lýðveldisins 85, 20₆. menn hirtu að eins um framfarir og þ. líkamans *Spenc.* 20₁₈. við vöxt og þ. annara lifandi skepna 26₁₂.

þróunarleysi, n., *Mangel paa Udvikling, Stillestaaen, Stagnation:* alt til þessa hefir framsókn Evrópumentunarinnar strandað þar (ɔ: í Kína) á . . steingjörvingslegu þ. eldgamallar landsvenju *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 75a₂₃.

þrúðefldur, a., *overmaade kraftig, overordenlig tapper*: Yzt þar á útkjálka heims | ægivald harðstjórans flýði | Norðurheims þrúðefilda þjóð *KJ.* 235₈.

þrúðugur, a., 1. *kraftig, tapper.* — 2. *tung, svær*: Hvi svo þrúðgu þú | þokuhlassi | súldar norn! um sveitir ekur? *JH.* 15₁₄.

þrúga, f., 1. *Slags Snesko* (truga *Aasen* 838b), *som man binder under Fodsaalen og gaar med for ikke at synke i Sneen.* — 2. *Vinperse.* — 3. *Drue (skulde hede* drúfa): og meðan þrúgna gullnu tárin glóa *JH.* 42₁₆. ber að geta um Frank Bright í London, sem fær þrúgur frá Frakklandi og Spáni *MJ. Bfr.* 104₂₀.

þrúga (a), vt., *presse:* Ef þeir fyrir hræðslu sakir skyldu sætta sig við að láta þ. sig í eitthvert af þessum mótum *Mill* 130₁₄.

þrugla (a), vi., *vaase:* að rugla og þ. fram og aptur um íslenzka þjóðvaldsstjórn *FJ. NV.* 9₂₃.

þrúgumót, n., *sammenpressende Støbeform:* Andríkir menn eru sérkennilegri en aðrir menn, geta því öllum öðrum síðr . . felt sig niðr í nokkurt af þessum fáu þrúgumótum, sem *Mill* 130₁₀.

þrúg|un (-anir), f., *Tryk:* að láta allan þann hluta af sjálfum sér, sem eigi þróast undir þrúguninni, fara á mis við allan þroska *Mill* 130₁₆.

þruma, f., *Torden.*

þruma (a), vi., *tordne:* sá sem þrumar í gegn hinni almennu eptirsókn eptir þessa heims gæðum *Auðv.* 101₁₈. hvort heldur að hann þrumaði í jötunmóð eða talaði blíðmæli *Íf.* $^{2}/_{11}$ 89, 349b₄.

þrumuelmur (-s), m., *Tordenskrald*: sem þungur þ. | þau þóttu' in velsku ljóð *Tegn. Frþ.* 89₂₁.

þrumufleygur (-s, -ar), m., *Tordenkile*: þrumufleigarnir, sem mönnum í fornöld fannst so mikið um *Fjöl.* 1, 9₁₃. Alexander stóð með þrumufleig í hendi *LLH.* 11₂₃. átti að vera þ. Júpiters *Ið.* 4, 366₁₇.

þrumuglaður, a., *τερπικέραυνος lynglad:* hann var líkur hinum

þrumuglaði Seifi til höfuðsins og augnanna *Il.* 1, 46₅. hinn þrumuglaði *Stoll* 31₅.

þrumuhljóð, n., *Tordenskrald:* um leið og þýtur þ. | þungum með raddar-eymi *Gr. Kv.* 20₁₇. þrumuhljóðið berst austur með jöklinum *PS. Ast.* 141₁₂.

þrumuleiðari, m., *Lynafleder:* til þess eru hafðir þrumuleiðarar eða eldingavarar *Þj.* $^{12}/_{11}$ 86, 199a₁.

þrumuloft, n., *Tordenluft:* eins og engin líkindi eru til að úr þrumulofti skyldi að eins koma **ein** elding *Dægst.* 44₅.

þrumulostinn, pp., *lynslagen:* en staðnæmdist eins og þ. í sömu sporum *BB. KP.* 93₅. þ. af óhamingjufregninni *TÞH. BS.* 215₁₁. störðu aðalsmenn sem þrumulostnir á allar þessar aðfarir *Ss. Íf.* 2, 127₁₅.

þrömurödd (-raddar, -raddir), f., *Tordenstemme:* þegar þrumurödd lögmálsins er búin að vekja samvizkur þeirra *Myn.* 78₈. með slíkri þ., að *PS. Ast.* 14₈.

þrumuský, n., *Tordensky:* allt eins og þegar þ. | af þungum sundrast logabrandi *KJ.* 34₂₈. eins og þegar þ. dregur sig saman á regnfullu lopti *TÞH. BS.* 225₁₂.

þrumuslag, n., *Tordenslag:* hve þungt var þ. | þess er oss refsti *Milt. Pdm.* 4a₈.

þrumusteinn (-s, -ar), m., *Tordensten:* af því það er ekki hlaupið að því að ná í þrumusteininn *TB.* 12, 135₂.

þrumutýr (-s), m., *Tordengud, Thor:* Óðin og Þrumutý þekkirðu báða *Tegn. Frþ.* 126₁₁.

þrumuveður, n., *Tordenvejr:* það er eins og þ. . ., þegar loptið er að leitast við að komast aptur í jafnvægi *Gr. Kv.* 71₆. (að) hætta sjer út í regn og þ. *TÞH. BS.* 232₂₈. þ. með eldingum *HH. Lút.* 24₂₁.

þrumucer, n., *afsindig, forskrækket af Torden:* Seifur gjörir þá borgarbúa þrumucera *AK.* 72₂₄.

þrusk, n., *Stöj, Larm:* þá heyrði hann eitthvert þ. *PP. Sms.* 20₁₆. heyrir hann þ. við bæjarhurð *Þs.* 1, 77₂₄. þá hrökk hann saman við eitthvert hátt þ. að baki sjer *TÞH. Dr.* 1, 2, 118₅.

þrymja (**þrym, þrymjum; þrumdi, þrumdum; þrumið**), vi., *tordne:* rödd hans þrymur gégnum herinn *Núm.* 6, 53.

þrymur (-s), m., *Susen:* heyrða' eg suma ýlfra' og ýskra | útsynnings í þrym *GTh. Lm.* 104₂₂.

þrýsta (i), vt. med dat. og vi., *trykke:* loptið þrýstir jafnt að hvaðanæva *Björl.* 7₂.

þrýstilegur, a., *fyldig, trivelig, frodig:* Jeg sá sjö öx spretta á einni stöng fögur og þrýstileg *Tang* 22₁₆.

þrýsting (-ar), f., *Tryk:* í móti þrýstingunni að hægri hlið vorri vegur önnur eins jafnmikil að vinstri hliðinni *Björl.* 7₅. far . ., sem efalaust mundi þegar myljast af þrýstingunni *Trh.* 9₁₀. verður þrýstingin á innri rönd steinsins meiri en á hinni ytri *Av.* 6, 51₂₀.

þrýstingarband, n., *komprimerende Bind:* skal leggja þar yfir þ. *N. Hf.* 59₂₁.

þrýstingarvél (-ar), f., *Trykværk:* með þrýstingarvélum má nota einn tíunda hlut af megni eldiviðarins *Ið.* 2, 68₂₂.

þrýstingur (-s), m., = **þrýsting:** síðan hefir allt orðið fyrir miklum þrýstingi *Av.* 6, 61₂₀. allar

plönturnar hafa orðið fyrir miklum þrýstingi 73₂₃.

þrýstinn, a., *før, firskaaren*: maður mikill og þ. *Ps.* 1, 171₂₅.

þræða (i), vt., 1. *træde:* þ. nál *træde en Naal.* — 2. *følge nöjagtig, følge, forfølge:* veðurstaðan þræðir ekki hvar sem er baug þann, er vjer hugsum oss dreginn um veðurbólið *Björl.* 63₃.

þræla (a), vi., *slide og slæbe:* Jeg hef nú þrælað allan liðlangan dagínn *Ss. Íf.* 1, 154₂₃.

þrælaeigandi, m., *Slaveejer, Slaveholder:* hvort sem þetta atriði hefir orðið að hefð, af því það var svo þægilegt fyrir hina auðugu þrælaeigendur *BB. RK.* 14₇.

þrælahald, n., *Slavehold:* að mönnum þar syðra skyldi leyfast bæði þ. og þrælasala *Skír.* 85, 39₂₇.

þrælalausn (-ir), f., *Slavers Frigivelse:* um þ. sem fleira *Skír.* 85, 40₅.

þrælasala, f., *Slavehandel; se* þrælahald.

þrælasali, m., *Slavehandler:* hverfa aptur í greipar guðlausra þrælasala *Skír.* 85, 36₁₆. hinir auðugu þrælasalar 37₂₄.

þrælastrit, n., *Trællearbejde:* að framfaralaust þ. sé hið óumflýjanlega hlutskipti mannkynsins *TB.* 7, 167₁₂.

þrælasölumaður, m., *Slavehandler:* einhver hinn voldugasti þ. í Affríku *Skír.* 90, 3₂₅.

þrælaverzl|un (-anir), f., *Slavehandel:* að þeir hefðu bannað þrælahald og þ. *BB. RK.* 13₂₇. lofaði Tippú að banna Aröbum þ. þar um slóðir *Skír.* 90, 4₄.

þrælavinna, f., *Slavearbejde:* þrælavinnan var úr lögum numin *PM. Ág.* 264₂₃. hann hafði síðan dæmt hann til æfilangrar þrælavinnu *Skír.* 79, 112₂₂.

þrælberja (-ber, -berjum; -barði, -börðum; -barinn), vt. *skamslaa.*

þrælbinda (-bind, -bindum; -batt, -bundum; bundinn), vt., *trælbinde:* að halda henni (o: konunni) svo þrælbundinni sem vinnudýri *TÞH. SoÆ* 48₂₄.

þrælka (a), 1. vt., *lade forrette Slavearbejde; undertvinge.* — 2. vi., *trælle, forrette Slavearbejde:* hann stritaði og þrælkaði frá morgni til kvölds *Eskóp* 60₈.

þrælk|un (-anir), f., *Trældom, Slaveri:* Hafirðu nokkurn tíma . . slitið þig frá þ. veraldarinnar *Myn.* 100₂₃.

þrælkunarvinna, f., *Slavearbejde:* Skipaði hann að dæma menn fyrir flest önnur afbrot til þrælkunarvinnu *Ið. SG.* 56₄.

þræll (-s, -ar), m., 1. *Træl, Slave.* — 2. *Skurk, Slyngel:* beiddi hreppstjórinn grátandi að lofa sjer að slá þrælinn dálítið *JT. PoS.* 18₉.

þrællundaður, a., *slavisk sindet, servil:* Þeir verða og þrællundaðir *Auðv.* 114₁₅.

þrællyndi, n., *slavisk Sindelag, servil Tænkemaade.*

þrællyndur, a., = þrællundaður: dáðlausar og þrællyndar þjóðir *PM. Ág.* 52₂₄. í flokki þrællyndra manna *Sk.* $^{28}/_{12}$ 78, 469₂₅.

þrælmenni, n., *slet Menneske, Skurk. Slyngel.*

þrælmenska, f., *Skurkagtighed, Nederdrægtighed:* ekki til þess að vjer . . sýndum á þeim miskunnarleysi og svívirðilega þrælmennsku *ÓÓ. Hv.* 13₁₁.

þrælslega, adv., *nederdrægtig.*

þrælslegur, a., *nederdrægtig:*

herflegar og þrælslegar aðfarir *Þús.* 1, 280₂₅.

þræta, *f., Trætte, Ordstrid; Tvist.*

þræta (i), vi., *trætte, disputere:* þ. um e-ð.

þrætuefni, n., *Anledning til Tvist, Tvistens Æble:* skyldi hún (ɔ: tvævetlan) ekki optar verða að þ. *JT. PoS.* 18₁₇.

þrætugjarn, a., *trættekær:* þeir eru hvorki fúllyndir nje þrætugjarnir *Þús.* 2, 64₂₁. sú sem er dramblát, dutlungasöm og þrætugjörn 182₁₁. ákaflega þ. og ráðrikur *PM. Ág.* 128₂₁.

þrætuepli, n., *Tvistens Æble:* hefir siðgæðisþýðing hans (ɔ: auðsins) jafnan verið þ. fræðimanna á öllum tímum *AÓ. Af.* 216₂₄. Gýðingaland var jafnan þ. milli þeirra *Tang* 79₁₇.

þrðm (þramar, þramir), f., *(i Oldsproget* þrömr, m.), *Rand:* vera á heljar þröminni *staa paa Afgrundens Rand.*

þröngbýll, a., *snæver:* Horfum ei niður í harmanna þröngbýlu dali *Sb.* 184, 4₁. þröngbýlt, n., *kan oversættes som Subst.: tæt Bebyggelse, en tæt bebygget Egn.*

þröngbýst, a. n., *smaa Huse, smaa Værelser, snæver Bolig:* Hér er of þ.; gamli karlinn getur | ei rúmast hér með alla sína sveit *Lear* 62₂₆.

þröngsýni, f., *Snæversynethed:* Með því yfirumsjón þessi væri sakir stöðu sinnar . . hátt hafin yfir smámunalega sveitarhleypidóma og þ. *Mill* 231₁₀.

þröngsýnn, a., *snæversynet:* þessi þröngsýna skoðun *Mill* 103₇. um hvern þann sannleika, sem þröngsýnum mönnum er mjög ant um 105₈. þessi þröngsýni og heimskulegi dómur fjöldans *BB. RK.* 19₂.

þröstur (þrastar, þrestir), m., *turdus, Drossel:* þrestir, máriðtlur, þúfutitlingar *PJ. Ns.* 84₁₄.

þúa (a), vt., *dutte:* Hafið þið ekki æðinlega þúast í brjefum ykkar? *TÞH. BS.* 179₂₄. við þúuðumst fyrr *TÞH. Dr.* 1, 2, 71₈.

þúfa, f., *Tue.*

þúfnakollur (-s, -ar), m., *Tuetop:* að þroski hans sje svo mikill orðinn, að hann gæti hjakkað af einhverjum þúfnakollinum *JT. PoS.* 6₈.

þúfnasléttlun (-anir), f., *Tuers Udjævning:* þúfnasléttanin sparar sláttumanns-hald *Fjöl.* 1, 89₂.

þúfunef, n., *Stumpnæse, Opstoppernæse(?)* Eptir löguninni er nefið nefnt ýmsum nöfnum, svo sem þ. arnarnef, söðulnef *PJ. Ns.* 29₉.

þúfusteinbrjótur (-s), m., *saxifraga cæspitosa, Tuestenbræk. Av.* 18, 19₉.

þúfutitlingur (-s, -ar), m., *anthus pratensis, Englærke. Faber* 19₂₀. *Mohr* 52₂₅. *Gr. Df.* 56₂₃. *Gr. Sk.* 95, 36₂₆.

þukl, n., *Befølen.*

þukla (a), vi., þ. um *føle paa, beføle:* (Ásbjörn) þukladi um eyrun á einni tvævetlu *JT. PoS.* 15₂₁. sje þuklað um bólguna *JJ. Lb.* 2₂₂.

þula, f., *Ramse:* Það sem hann talaði rann upp úr honum eins og þaullærð þ. *Fk.* $^{18}/_{11}$ 86, 81b₈. allt var kennt utan að eins og þ. *TUM.* 1, 20₂₃.

þullærður, a., *sprenglærd:* Stjörnuspekingurinn minn, sem er þullærður maður, hefir sagt mjer það *Ið.* 4, 21₁₈.

þululærðómur (-s), m., *Udenade-*

læren, udenadlærte Ramser: allan þululærdóm á að forðast *TUM.* 2, 89₆.

þulur (-ar), m., *Vismand:* og arnarmynd á hetju hjálmi hneigði sig | djúpt fyrir öldnum þul *Tegn. Frþ.* 164₂₀.

þumalfingur (-rs), m., *Tommelfinger:* Á þumalfingrinum situr ljósfagur engill *TÞH. SoÆ.* 88₂₃. (maðurinn) hefir tvær höndur með liðugum þumalfingrum *PJ. Ns.* 5₁₄.

þumalfingursgómur (-s), m., *Tommelfingerspids:* Síðan strauk hann með þumalfingursgómi af enni niður milli augnanna á nef ofan *KJ. Uf.* 57₂₃.

þumall (**þumals, þumlar**), m., *Tommelfingeren paa en Handske el. Vante.*

þumba (a), vt.; þ. e-ð fram af sér *unddrage sig for et Arbejde el. Ydelse ved en sej Modstand:* hann er nú búinn að heimta það af mjer þrisvar; en jeg hef verið að þ. fram af mjer að láta það *ÓÓ. Hv.* 12₁₆. *Refl.* þumbast fyrir *göre en sej Modstand.*

þumbaralegur, a., *stædig, ueftergivende:* En skrifstofuvaldið var samt við sig, þrálátt og þumbaralegt *Ell.* 12₂₃. verða að þumbaralegum, sjervitrum eintrjáningum *EH. VÍ.* 8₂₁.

þumbari, m., *Tværdriver, Drönnert:* hvað ætlar hann að gjöra með konu þumbarinn sá? *JT. PoS.* 54₁₀.

þumlunga (a), vt. *(med et pers. Pron. som Objekt);* þ. sig áfram *gaa fremad tommevis, tilbagelægge Vejen overmaade langsomt. Esóp* 37₉.

þungalaus, a., *tyngdeløs:* þar sem aðferð minni er beitt, þar verða hlutir þeir sem hún er við höfð þungalausir *Sk.* $^{25}/_{11}$ 78, 419₆₅.

þungalög, n. pl., *Tyngdelov:* hann hefur ritað um þungalögin *Gr. Kv.* 101₂₄.

þungamiðja, f., *Tyngdepunkt:* Þessi depill er eins og miðdepill í öllum þunga líkamans og er hann því kallaður þ. hans *Fisch. Ef.* 63₂₂. þ. verðsins er fyrirhöfnin eða tilkostnaðrinn *AÓ. Af.* 82₂₃. jarðstjörnur og sól (snúast) um sína sameiginlegu þungamiðju *BJ. St.* 52₁₆.

þungamælir (-s *el.* -rs), m., *Tyngdemaaler, Barometer. Björl.* 8₂₀.

þungbrýnn, a., *med sænkede Øjenbryn, med alvorligt Ansigtsudtryk:* maður með hátt enni, þ. *Þj.* $^{5}/_{12}$ 90, 226b₁₆.

þungbúinn, a., 1. *mørk, truende:* Himininn var skýum hulinn og þ. mjög *Rób.* 31₂. hann er að verða þ. og það er svo andkalt *TÞH. Dr.* 2, 60₂₅. — 2. *alvorlig, alvorlig stemt, melankolsk:* gengur Brynjólfur biskup mjög þ. um gólf í kór Skálholtskirkju *TÞH. BS.* 60₄. hann var þ. á svip *Ið.* 4, 15₂₀.

þungbær, a., *tung at bære, tung, følelig, trykkende:* ein gleðvær stund getur tekið á burtu hryggð margra þungbærra daga *Myn.* 72₂₅. í þungbæru ófrelsi *Þús.* 2, 55₂₀. skuldir, sem geta orðið þungbærar *Sm.* 44₂₁.

þungi, m., *Vægt, Tyngde.*

þunglamalegur, a., *langsom i sine Bevægelser, klodset:* stakk í stúf með hvað þeir voru ófimlegir og þunglamalegir *Fjöl.* 1, 54₉. þeir eru þunglamalegir viðbragðs *Ið. SG.* 45₁₂. þótt þunglamalegir væru *Fk.* $^{9}/_{7}$ 87, 74b₄₄.

þunglífur, a., *doven*: að þeir séu gjarnan þeir ómennskufyllstu og þunglífustu *TB.* 4, 187₄.

þunglyndi, n., *Tungsindighed, Melankoli:* fundu menn á honum nokkurskonar dulleik, þögn og þunglyndi *Fjöl.* 1, 145₂₁. (hann) gaf nú þ. sínu svo algjörlega tauminn, að *Þús.* 1, 4₂₃. Það er sagt um Alexander keisara, að hann hafi sótt heldur þ. á seinni árum *Skír.* 79, 108₂₁.

þunglyndisblær (-jar), m., *melankolsk Karakter, melankolsk Præg:* Hann hefur þunglyndisblæ eins og Ísland sjálft *Skír.* 89, 95₈.

þunglyndislega, adv., *melankolsk:* biskup brosti þ. *TÞH. BS.* 247₂₉.

þunglyndislegur, a., *melankolsk*: einkum tók hún eptir einkennilega þunglyndislegum . . svip í móleitu augunum á honum *Eimr.* 2, 85₁₉.

þunglyndur, a., *tungsindig, melankolsk:* hann hafði á undan sæfinlega verið heldur þunglyndur *Fjöl.* 1, 166₈. hún er svo glaðlynd, að hún getur komið hinum þunglyndasta manni til að hlægja *Þús.* 2, 45₂₃. hvað þessi þunglyndi, föli yfirlitur fór henni vel *TÞH. BS.* 218₂₇.

þungmeltur, a., *vanskelig at fordöje:* enda grasið þá orðið þungmelt *Fk.* ¹⁶/₉ 90, 109a₂₃.

þungorður, pp., 1. *som bruger stærke el. skarpe Udtryk*: Um viðburðina á vesturströndinni urðu hvorutveggju (= hvorirtveggju) nokkuð þungorðir í blöðum *Skír.* 85, 106₁₅. — 2. *fyndig, kraftig:* Aeschylus var elztur, þ. og tignarlegur *Gr. Kv.* 107₂₃.

þungskilinn, pp., *vanskelig at forstaa*: yrði það ofáangt og líka of þúngskilið fyrir yckur *HF. Kv.* 1, 19₅. hið heimspekilega, en þungskilda kvæði Shelleys *Gr. Kv.* 118₁₃. var kennt, að hún (ɔ: heilög ritning) væri of myrk og þungskilin fyrir almenning *HH. Lút.* 5₂₄.

þungstígur, a., *som gaar med tunge Skridt:* Hann var venju fremur þ. *TÞH. Dr.* 1, 2, 33₈. þúngstig sæ | þeim eg næ, | sem á skjótum | feta fótum *GTh. Lm.* 228₁.

þungur, a., *tung; comp.* þyngri: *superl.* þyngstur.

þungvopnaður, pp., *sværtbevæbnet:* Fremstir stóðu bogmenn og slöngumenn; þar næst þungvopnað fótgönguliið *TB.* 5, 216₈.

þungvægur, a., *vægtig*: þessi hin þungvægu orð *Myn.* 79₂₂. in visindalega dómgreind hóf fyrir munn Tycho Brahe's sín þungvægu andmæli þegar gegn kenningu hans *Þj.* ²⁸/₈ 85, 50c₅₇.

þungyrður, a., = þungorður: Lúter svaraði brátt Tetzel og Eck með ritlingum og var þungyrtur við þá *HH. Lút.* 32₈.

þunnefnaður, a., *bestaaende af tynd Materie*: hvursu mjög sem þessir þokuknettir belgjast upp, má samt sjá að þeir eru harla þunnefnaðir *Urs.* 125₁₇.

þunnildi, n., (þunnhyldi?), *den tynde Del (omkring Bugfinnerne) af en opskaaren Fisk.*

þunnildishimna, f., *Bughinde*: Þunnildishimnuna má ekki taka af *Av.* 19, 168₁₄.

þunnsilki, n., *Taft.*

þunnsilkisblæja, f., *et Stykke Taft:* undir moldina höfðu verið lagðar öteljandi þunnsilkisblæur *Þús.* 1, 97₁₄.

þunnskipaður, pp., *tyndt besat, faatallig, ufuldtallig:* þegar að liktum fundirnir fara að verða þunn-

skipaðir hvað eptir annað *Fjöl.* 4, 3, 44$_{24}$.

þunnur (**þynnri, þynstr**), a., *tynd:* Halinn sýnist vera enn þynnri en höfuðið *BJ. St.* 46$_{6}$.

þur, a.; *se* þurr.

þurð (-ir), f., *Aftagen, Mangel:* Ekki' er þ. á vigðri mold *GTh. Lm.* 85$_{2}$.

þurfa (**þarf, þurfum; þurfti, þurftum; þurft**), 1. vt. med gen., acc. *el.* inf., *behøve:* ef honum þætti eitthvað þurfa umbótar *PP. Sms.* 74$_{11}$. þurfti hann særið fé *PM. Nls.* 104$_{2}$. jeg þarf, ef til vill, á þeim (ɔ: peningunum) að halda *PP. Sms.* 160$_{9}$. — 2. v. impers., *behøves, være nødvendigt:* ekki þarf nema fáeinar skúrir *Ið.* 3, 128$_{6}$. á heiti þitt ei þarf að minna *ST.*^{2} 37$_{14}$.

þurfalingur (-s, -ar), m., *Trængende; Fattiglem:* þurfalingurinn, sem búinn er að missa sjálfbjargarhvötina *Þj.* $^{27}/_{4}$ 84, 62a$_{10}$.

þurfamaður, m., = þurfalingur.

þurfamannastofn|un (-anir), f., *Fattiganstalt:* hann varð um tíma að leita hælis í þ. nokkurri *Sa. Íf.* 2, 122$_{25}$.

þurka, f., *Haandklæde:* skal setja sjúklinginn fyrir framan verkfærið og breiða yfir hann þurrku *N. Hf.* 29$_{26}$.

þurka (a), vt., *törre:* að þ. hey.

þurkdagur (-s, -ar), m., *Törvejrsdag:* Daginn eftir var þ. *Blk.* 96$_{6}$.

þurkofn (-s, -ar), m., *Törreovn:* (þeir) lögðu þau (ɔ: líkin) seinast í þurkofna *Ið. SG.* 132$_{26}$.

þurkur (-s, -ar), m., *Törke, Törvejr:* mjög miklir þurrkar ganga opt á hásljettunum þar *Björl.* 40$_{16}$. — 2. *Törring:* Þenna dag hafði hin únga bóndakona breitt út til þurks við lækinn . . stóra voð af dýru lérefti *Blk.* 96$_{10}$.

þurlega, adv., *tört, koldt:* (hún) svaraði heldur þ. *JT. PoS.* 115$_{22}$. þá svarar hann líklega þ. *Sm.* 133$_{4}$.

þurleikur (-s), m., 1. *Törhed.* — 2. *(i overf. Betydning), Törhed, koldt Væsen:* undir þurleik hennar felst viðkvæmni og hjartagæzka *PP. NS.* 3$_{9}$.

þurlendi, n., *Fastland:* Á hinn bóginn hlýtur þó regn það að vera afarmikið, er fellur niður á allt þurrlendi jarðarinnar *StN.* 2, 45$_{22}$.

þurmeti, n., *tör Mad (i Mods. til Skemad):* að það væri langtum betra fyrir hann að kaupa sér þ. og borða heima *GP. ÞS.* 42$_{7}$.

þurmyntur, a., *törmundet:* þú skyldir eigi | svo þurmynnt vera, | væri í annað | en eld að bíta *Verð.* 61$_{6}$.

þurr (**þurr, þurt**), a., *tör:* yfir höfuð ríður á að hreiðrin geti verið sem þurust *Av.* 4, 81$_{19}$. hreiður þur og hlýleg 101$_{30}$. í þurru veðri 102$_{9}$. að láta annað nýtt og þurt í staðinn 106$_{15}$.

þurrabúð (-ir), f., *Fiskerhytte (uden Jord og Kreaturhold):* Væri nær að úthluta þeim, sem þurrabúðir vilja reisa þar í nánd, svæði einhvurstaðar við sjóinn öllum samt *Fjöl.* 1, 68$_{18}$. Þá fóru menn að leggjast í þurrabúðir við sjóinn *TB.* 4, 185$_{22}$.

þurrabúðafólk, n., *Fiskerfamiljer:* M. S. harmar mjög þá óhamingju, sem landinu standi af þurrabúðafólki *TB.* 4, 207$_{4}$.

þurrabúðalíf, n., *Fiskerliv:* Fer hann í einum stað um þurrabúðalífið svo feldum orðum *TB.* 4, 207$_{7}$.

þurrabúðarmaður, m., *Fisker,*

som kverken har Jord el. Kreaturhold, Tomthusmand: þar eru margir þurrabúðarmenn, sem hvorki hafa jörð eða skepnur *LÍ.* 32₂₃. Sveitabændur komast lika af með minna af jurtafæðu en þurrabúðarmenn *Br.* 3, 98₂₃.

þurranæðingur (-s, -ar) m., *tör og kold Vind*: með nöprum þurranæðingi *Björl.* 32₁₄.

þursaberg, n., *Breccie*: það er eins og hann (ɔ: sandurinn) sé allur myndaður af hlaupum, en að efnið sé þussaberg *(breccia) Av.* 19, 54₂₁.

þursaltaður, pp., *törsaltet*: Varla mun það verða til fyrirstöðu, að fiskurinn muni ekki halda sjer þ. *Av.* 19, 179₈.

þursaskegg, n., *Kobresia scirpina Av.* 18, 16₂₇. *Ulva dichotoma. Mohr* 249₂₃. *Corallina officinalis.* 143₈. *Fucus barbatus vel ramentaceus. BH. Grn.* 229₁₀.

þursjúga (-sýg, -sjúgum; -saug, -sugum; -soginn), vt., *törsuge, suge saaledes at ingen Mælk bliver tilbage*: að hann (ɔ: tilberinn) snúi sér við á mölunum á skepnunni, þegar hann sé búinn að þursjúga spenana öðru megin *Þs.* 1, 432₁₈.

þurskrældur, pp., *fortörret*: í blöðunum þurskrældu vindurinn hvín *Eimr.* 2, 233₁₀.

þurtæma (í), vt., *udtömme fuldstændig*: enda hætti hann ekki fyr en lindin var þurtæmd *Nal* 51₉.

þurviðrasamur, a., *törkefuld, som mangler Regn*: yfirhöfuð var vorið upp frá því kalt og fremur þurrviðrasamt *Fr.* 78, 13₂₁.

þurviðri, n., *Törvejr, Törke*: með því að þar voru sifelld þurrviðri *Fr.* 78, 13₂₃. að gera grein fyrir . . hvað veldur regni og þurrviðri *Björl.* 1₈.

þurviðristíð, f., *den törre Aarstid*: Hér á eynni eru að eins tvær árstíðir, þ. og rigningatíð *Rób.* 63₇.

þústa, f., *Klynge, Masse (set i det fjærne).*

þústa (a), vt., *tyrannisere*: **það** orð ljek á, að hann hefði þústað fyrri konu sína *TÞH. SoÆ.* 48₉.

þúsund, n., *Tusind.*

þúsund (-ir), f., *Tusind.*

þúsund, a. indecl., *tusind*: **megið** þjer eiga þessa þ. gullpeninga *Þús.* 2, 272₁₉.

þúsundáraríki, n., *det tusindaarige Rige*: Þúsundáraríkið er í nánd *HH. Ks.* 185₂₄. meðan vjer erum að hugsa um að þúsundáraríkið sje í nánd *Ið.* 5, 289₁₅.

þúsundáraríkistrú, f., *Kiliasme*: Þótt hjátrú og holdleg þ. komi þar í ljós, ber kvæðið vitni um guðhræðslu *HH. Ks.* 176₁₄.

þúsundblað, n., *myriophyllum. Tusindblad. Grl.* 27₄.

þúsundblaðarós (-ir), f., *phegopteris alpestris. Av.* 18, 20₂₂.

þúsundfaldur, a., *tusindfoldig, tusinddobbelt*: þ. hlátur glymur við í hvert skipti *Eimr.* 2, 28₂₂.

þúsundfalt, adv., *tusind Gange*: það (ɔ: loptið) er þ. ljettara en vatn *Björl.* 6₂₂.

þúsundmyntur, a., *med tusind Munde*: Þræta þúsundmynnt *Mílt. Pdm.* 52b₂₇.

þúsundraddaður, a., *tusindstemmig*: í sama vetfangi laust upp ógurlegum þúsundröddaðum óhljóðum *Rób.* 19₂₂. Þitt er guðmál, þín er harpan snjalla; | þúsundröddað hún í strengjum ber | hljóm, sem birtir innri veröld alla *ST.*² 56₈.

þvaðra (a), vi., *sludre, vrövle*: látum það þ. *JT. PoS.* 78₂₀. Haldið áfram að raka mig og þvaðrið ekki

Þús. 2, 62$_{16}$. að þ. og þvætta um verkefnin *Ið.* 6, 226$_{26}$.

þvaður, n., *Sludder, Vrøvl*: ef eg hlýddi á ykkur, þá ljeti eg mjer líklega loksins segjast af þvaðri ykkar *Þús.* 3, 69$_{33}$.

þvag, n., *Urin*: Ef maður getur ekki haldið þvaginu *JJ. Lb.* 316$_{6}$.

þvaga, f., 1. *Karklud, Vaskeklud*: Leirílát skal þvo úr brennheitu vatni með hárbusta eða þvögu *EB. Kf.* 4$_{7}$. — 2. *en uordnet Hob*: Hann rak hestana í þvögu að ferjustaðnum *Sunnf.* 1, 47a$_{24}$.

þvagblaðra, f., *Urinblære*: máttleysi kemur í fæturna, þvagblöðruna og endaþarminn *JJ. EML.* 52$_{23}$. fyrir aptan þvagblöðruna 88$_{21}$. Þegar þvagið er myndað, rennur það frá nýrunum ofan hinn svo nefnda þvagstokk og niður í þvagblöðruna *PJ. Ns.* 23$_{2}$.

þvagefni, n., *Urinstof*: gall, þ., sviti og kolsýra *JJ. EML.* 24$_{7}$. ef gall, þ., sviti og kolsýra verði eptir í blóðinu *MJ. Bfr.* 285$_{26}$.

þvagfœri, n. pl., *Urinorganer*: þvagfærin og þvagið *JJ. EML.* 94$_{7}$. *PJ. Ns.* 22$_{15}$.

þvagglas, n., *Uringlas*: hjá þeim, sem ekki geta haldið þvaginu, skal láta þ. *N. Hf.* 21$_{15}$.

þvagkendur, a., *urinagtig*: kallast sum (ɔ: smádýrin) hrækennd, sum saurkennd, sum þvagkennd *Sw. VE.* 186$_{19}$.

þvaglát, n., *enuresis, Urinflod*: þegar um þ. er að ræða *JJ. Lb.* 316$_{16}$. þvaglátið er annaðhvort stöðugt eða með köflum 316$_{27}$.

þvaglykt, f., *Urinlugt*: einkennileg þ. *JJ. EML.* 95$_{15}$.

þvagpípa, f., 1. *Urinrør*: lífmóðurina, þvagpípuna, blöðruna *N. Hf.* 26$_{11}$. — 2. *Katheder (Redskab til at aftappe Urinen af Blæren med)*: stór og teygjanleg þ. *N. Hf.* 45$_{20}$.

þvagrás, f., = þvagpípa 1.: eða blaðran og þvagrásin að öllu leyti er heilbrigð *JJ. Lb.* 316$_{18}$.

þvagstokkur (-s), m., *Urinkanal, Urinleder*. *Se* þvagblaðra *og* þvagpípa.

þvagsúr, a., *urinsur*: þ. sölt *JJ. EML.* 95$_{20}$.

þvagsýra, f., *Urinsyre*: þvagefni og þ. úr nýrunum *JJ. EML.* 94$_{22}$.

þvagteppa, f., *Stranguri, Urintvang, Urinbesvær*: Þ. nefnist það, þegar maður vill kasta af sjer þvagi en getur ekki *JJ. Lb.* 322$_{3}$. það (ɔ: brennivínið) læknar vatnssótt og þvagteppu *MJ. Bfr.* 238$_{14}$.

þvalur, a., *fugtig, ikke fuldstændig tör; fedtet*.

þvara, f., *Tvare, Rørestang*: við hinn neðri (ɔ: enda) batt hún þvöruna *Þs.* 1, 48$_{19}$.

þveraftaka (-tek, -tökum; -tók, -tókum; -tekinn), vt., *afslaa med Bestemthed*: þveraftók hann að láta það viðgangast, að breytt væri móti lögum í atkvæðagreiðslunni *Ið.* 6, 267$_{9}$.

þverbakspoki, m., *Tværsæk*: Það er aumleg sjón að sjá mann vera ekki annað en þverbakspoka aptan við eigur sínar *Auðv.* 112$_{7}$.

þverbanna (a), vt., *forbyde med Strenghed*: því Ari bóndi . . hafði þverbannað það *TB.* 16, 114$_{23}$.

þverbeinn, a., *lodret*: þverbeinir geislar sólarinnar *Ið.* 3, 305$_{19}$.

þverbeint, adv., *lodret, vertikalt*: þar sem sólin steypir geislum sínum þ. niðr *Ið.* 2, 159$_{22}$.

þverbekkur (-jar, -ir), m., *Tværbænk*: á þverbekk . . situr fullorðinn karlmaður *PS. Ast.* 126$_{9}$.

þverbrattur, a., = snarbrattur: þverbrött fjöll *Þús.* 1, 293₅. Öðru meginn var þ. hamraveggur *Rób.* 40₁₇. mikið fjall með þverbrattri hlíð að framan *Av.* 19, 153₄.

þverbreytni, f., *Genstridighed*: þá er með þ. höfðu tekið sig út úr byskupa kirkjunni *FP.* xviii₁₂₂.

þverbrotinn, pp., *genstridig:* að brenna hinar þverbrotnu rósir á björtu báli *TÞH. SoÆ.* 93₂₈.

þverfet, n., *Fodbred:* þú hopaðir aldregi, þjóðhetja vor, | eitt þ. í stríðinu stranga *JÓ.* 109₈.

þverfljót, n., *Tværflod, Biflod*: að mynni þverfljótsins Aruwimi *FkA.* ¹²/₈ 90, 30a₁₅.

þverfóta (a), vi.; ekki verður þverfótað *man kan ikke faa Plads til at sætte Foden paa; man kan ikke gaa en Fodbred fremad:* á sjálfri götunni er svo mikill aragrúi af þeim (ɔ: grísunum), að ekki verður þverfótað *Ss. Íf.* 1, 190₈.

þvergári, m., *Tværstribe*: þau (ɔ: hornin) eru með þvergárum *PJ. Ns.* 66₉.

þvergirða (i), vt., *opføre(danne)et Gærde tværs igennem*: sætluðu yfirvöldin engu að síður, að A. Th. mætti þvergirða *Ell.* 13₂. Nú rennur á í fleiri kvíslum, og má enginn þ. eina þeirra *StA.* 76, 86₁₈. Nokkru fyrir innan Borgir er dalurinn þvergirtur af miklu hólahrúgaldi *Av.* 20, 4₂₀. nær vatnið niður að öldum þeim, sem við áður sáum þ. dalbotninn *Av.* 19, 97₂₉.

þvergirðing (-ar), f., *Tværgærde:* þessi hinn sami ráðgjafi hjelt nú með yfirvöldunum og þvergirðingunum *Ell.* 13₈.

þvergirðingur (-s), m., *Trodsighed, haardnakket Modstand:* Slíkur þ. getur vel með tímanum neytt Íslendinga til að leita algerðs skilnaðar *Av.* 21, 97₁₉.

þvergníptur, a., (þver, gnípa; *staar ikke i Forbindelse med* gnúpur; *bör derfor ikke skrives* þvergnýptur), *brat, stejl, brat afskaaren*: Það er afhallt til norðurs, en þvergnýpt að sunnan *PS. Ast.* 140₈.

þvergöngulína, f., *Transversal*: milli þessara skiftipunkta eru svo dregnar þvergöngulínurnar *Hemp.* 74₇.

þverhatta (a), v. impers.; þverhattar fyrir *der sker en pludselig Overgang:* þegar sól er runnin og firr enn hún kjemur upp, er nokkura birtu að sjá, svo ekki þverhattar firir á nóttu og degi *Urs.* 179₁.

þverhaus (-s, -ar), m., *Tværdriver:* þinn gamli þ. *Lear* 47₃₁. þarna stóð nú þverhausinn uppi alveg ráðalaus *Ss. Íf.* 1, 201₉.

þverhnípi, n., *Stejlhed, stejl Klippevæg*: eg tókst á loft niðr firir þverhnýpið *Ið.* 2, 167₁₄.

þverhnípt, adv., *lodret:* nærri þ. niður *Björl.* 81₂₁.

þverhníptur, a., = þvergníptur: lætur hann stegla hann á þverhníptan hamar *Stoll* 25₁₃. berg það er býsna hátt og þverhnýpt *Þs.* 1, 86₁₈. Hamrarnir eru þverhnýptir *Av.* 13, 217₈. þverhnýptir höfðar 20, 8₁₈.

þverhyrndur, a., *retvinklet*: samstæður af breiðum götum þverhyrndum *Ið.* 4, 423₁₆.

þverhöfði, m., *Tværdriver:* hún bað menn sína að rífa þessa þverhöfða í sundur *TÞH. SoÆ.* 93₈. tveir eða þrír þverhöfðar *Ss. Íf.* 3, 35₁₈.

þverlína, f., *Tværlinje, Diameter*: enn nú leingist þ. hennar (ɔ: jarð-

stjörnunnar) allajafna *Urs.* 29₅. Jeg hugsaði mér að láta strenginn verða þverlinuhelming hringsins *Rób.* 59₃₀.

þverlyndi, n., *Tværhed, Egensindighed, Stivsindethed:* Það átti saman hversu borg þessi lá og þ. bæarmanna *LLH.* 107₆. ósveigjanlegt þ. *PS. Ast.* 350₂.

þverlyndur, a., *tvær, egensindig:* Tyrkir í Egiptalandi eru þverlyndir *Ið. SG.* 46₁₀. Jeg hef heldur aldrei þekkt þig svo þverlyndan *TÞH. BS.* 235₁₉.

þvermál, n., *Tværmaal, Diameter:* þ. jarðarinnar er 1,716 mílur *Trh.* 18₂₆. að þvermáli *Ið.* 3, 308₂₆. þ. hringiðu þessarar *Björl.* 52₆.

þvermóðska, f., *Genstridighed, Trodsighed:* sat hann við sinn keip með slíkri þvermóðsku, að *Þús.* 3, 118₂₁. að það væri umtölur Rússa, sem hefðu vakið slíka þvermóðsku *Skír.* 79, 19₃. minnti Stefán á þvermóðsku þjóðarinnar gegn guði *HH. Ks.* 45₂.

þvermóðskulegur, a., *trodsig:* svo öfug og þvermóðskuleg er aðferð þess (ɔ: ráðaneytisins) *Sk.* ²/₈ 82, 76a₂₁.

þvermælir (-s *el.* -rs), m., *Diameter:* Bein lína gegnum miðpunkt hringflatar beggja vegna út í ummál hans er nefnd þ. *Hemp.* 60₆.

þvernauðugur, a., *höjst uvillig;* mér er þvernauðugt að gera e-ð *jeg gör noget tvært i mod min Vilje, jeg gör noget höjst ugerne:* hlutum vér því, svo þvernauðugt sem oss var, að hverfa til hallarinnar aptur *Þús.* 1, 299₁₈. hve hvernauðugt sjer væri að giptast Bartel *PP. Sms.* 233₈.

þverneita (a), vt. med dat., 1. *nægte med Bestemthed:* Þessu þ. Mormónar *HH. Morm.* 4₁. — 2. *afslaa bestemt:* ef hún ekki með öllu þverneitaði þeim ráðahag *JT. PoS.* 47₃₃. þverneitaði hann að bragða vínið *MJ. Bfr.* 19₂₃.

þverpoki, m., *Tværsæk, Vadsæk:* áhyggjufullur tók hann þverpoka sinn undir höndina *PP. Sms.* 115₁₂.

þverra (a), vi., *aftage, forminskes:* þess lengra sem dregur austur og suður eptir, þverrar frjófsemi óðum *LLH.* 79₂₇. Á veturna þverrar því smátt og smátt „hárkímið" *Av.* 12, 79₁₄.

þverrák (-ir), f., *Tværstribe:* endurspegluðust skýin á ánni í hvítum og bláum þverrákum *TÞH. Dr.* 1, 2, 19₂₂.

þverr|un (-anir), f., *Aftagen, Forminskelse:* þverran vatnsins *Ið. SG.* 120₄. þverrunin verður með stigum *Sw. VE.* 48₂. englarnir skipta um átt samkvæmt vexti eður þ. elskunnar hjá þeim 62₂₆.

þverrönd (-randar, -rendur *el.* -randir), f., *Tværstribe:* Tigrisdýr hafa svartar þverrandir *PJ. Ns.* 56₁₇.

þverskallast (a), v. refl., 1. *vise sig genstridig:* fyrst þú þ. svona með einþykkni þinni *Þús.* 1, 16₂₅. láta þá fá maklega hegningu, sem þ. *HGTh.* 126₂₀. — 2. þ. við e-n *trodse:* hún þverskallaðist við öllum skynsamlegum fortölum *Þús.* 1, 18₂₁.

þverskera (-sker, -skerum; -skar, -skárum; -skorinn), vt., *gennemskære:* í fleti þeim er þverskjer heimskautin upp og niður *Urs.* 165₁₈.

þverskora, f., *Tværrift:* þar eru ótal þverskorur með hvössum eggjum *Av.* 20, 71₇.

þverskorinn, pp., 1. *gennemskaaren paa tværs:* enn þessar (ɔ: götur) eru aptur þverskornar af

öðrum þremur *Fjöl.* 1, 69₂₂. — 2. *afbrudt:* Slíkar ræður, sem voru þverskornar ekka og andvörpum, gengu loksins fram af mjer *Þús.* 1, 162₇.

þverskurðarmynd (-ir), f., *Gennemsnitsbillede*: myndin er þ. *Fisch. Ef.* 104₅.

þverskurður (-ar, -ir), m., *Tværsnit*: mundi þverskurðurinn ekki verða kringlóttur, heldur sporöskjulagaður *BJ. St.* 23₂₃.

þverstefna, f., *Kvadratur:* þessa afstöðu hennar kallum vjer þverstefnu *(Qvadratur). Urs.* 87₁₉.

þverstigur (-s, -ir), m., *Tværsti*: ef þú fer þverstiginn gegnum kjarrskóginn *PP. Sms.* 159₁₁.

þverstrik, n., *vandret Linje*: tákna þverstrykin beinu og hliðartölurnar hæðina í loptmælinum *Björl.* 45₁₁. Þar tákna þverstrykin og tölurnar fram undan þeim millímetra 81₉.

þversveifla, f., *Tværsvingning:* Hinar fyrnefndu strengsveiflur eru kallaðar þversveiflur *Fisch. Ef.* 194₈₁.

þversynja (a), vt. med dat. og vi., 1. *nægte bestemt:* þversynjar bóndi fyrir það, að hann hafi komið að baðstofudyrunum *Þs.* 1, 49₂₄. — 2. *afslaa bestemt:* Jeg bað þig, fyrir guðs sakir, að gefa mjer líf, en þú þversynjaðir mjer *Þús.* 1, 47₂₅. hún þversynjaði um að segja frá neinu *Ið.* 7, 101₁₄. — 3. *göre fuldstændig umuligt at nyde*: Var oss þversynjað hinnar unaðsömu værðar *Þús.* 1, 299₃.

þverstæða, f., *Paradox:* er þverstæður Rousseau's brustu í miðju eins og sprengikúlur *Mill* 95₇.

þversögn (-sagnar, -sagnir), f., *Paradox:* það er kenning, sem er full af myndum, eftirlíkingum og þversögnum *(Paradox) Gefj.* 34₂₂.

þvert, adv., *tvært, paa tværs;* tala þvert um huga sinn *tale tvært imod sin Overbevisning:* Maður getur þó ekki verið að tala þ. um huga sinn *JT. PoS.* 74₁₁.

þvertaka (-tek, -tökum; -tók, -tókum; -tekinn), vi., þ. fyrir e-ð, 1. *nægte bestemt:* Grímur þvertók ætíð fyrir allar slíkar kærur *GP. ÞS.* 5₁₄. — 2. *afslaa bestemt:* Hún þvertekur fyrir það, hversu sem svo tilfinningar hennar mæla með því *Hd.* 51a₁₄. — 3. *afskaffe el. forebygge fuldstændig:* tóku menn því það ráð upp að þ. fyrir allar samgöngur við lönd þau, sem *Ið.* 6, 106₂₂.

þverúð, f., *Genstridighed*: ef hann hjeldi áfram slíkri þ. og þrjózku *Þús.* 2, 181₄. Þótt á lífsbók | lesist ei framar | þeirra nöfn, þaðan | fyri þ. skafin *Milt. Pdm.* 11a₄₂.

þverúðarfullur, a., *genstridig, trodsig*: Allar þær hörmungar . . dundu yfir hinn þverúðarfulla lýð *HH. Ks.* 46₂₄.

þvervegur (-ar), m., *Tværvej;* á þverveginn *paa tværs:* hann teygði hvern sokk bæði á langveginn og þverveginn *PS. Ast.* 180₁₄.

þveröfugur, a., *stik modsat:* er þessi hugsunarháttur þver-öfugur við þann, sem hjer hefur ríkt *EH. VÍ.* 16₃.

því, *(d. sg. af* það), 1. adv. *derfor.* — 2. conj. = þviað, *thi, fordi*: Einhver þorparinn vísaði þeim til B., því hann vissi, að ekkert var þar að fá *Ið.* 3, 127₂₂. — 3. = hví *hvorfor?*: Því fyllist ekki tómið á fáeinum minútum eða klukk-

ustundum af loptinu, er að því streymir hvaðanæva? *Björl.* 15₁₈.

þvinga (a), vt., *tvinge, nøde.*

þving|un (-anir), f., *Tvang:* hún varð að leggja á sig þ. í viðurvist hans *Þús.* 2, 147₁₈.

þvingunarsekt (-ir), f., *Tvangsbøde:* að leggja við hæfilega þ., ef á þarf að halda *LHA.* 3, 168₂₂.

þvingunarskylda, f., *Tvangspligt:* svo að það í raun og veru yrði þ., sem eigi yrði undan komizt, að nema eitthvert ákveðið minsta yfirgrip þekkingar *Mill* 215₁₇.

þvíumlíkur, a., = þvílikur *saadan, slig:* hvað henni gjeti gjeingið til þvíumlíks *Fjöl.* 3, 2, 25₆.

þvo (þvæ, þvoum; þó, þógum *og* þvoði, þvoðum; þveginn), vt., *to, vaske:* ef vjer ekki þvoum hörundið *JJ. EML.* 58₂₂. (hann) þó blóðið af höndum sjer *Ið.* 4, 366₂. Hann þvoði hendina í vatni *Ið.* 1, 172₂.

þvogla (a), vt., *vaase, vrövle, sludre:* mjer hefði verið forvitni á að skilja allt, sem hann þvoglaði *TÞH. BS.* 91₂₁.

þvoglsamur, a., *vrövlevorn:* að vera kominn í hendur svo þvoglsams og málóðs rakara *Þús.* 2, 59₂₀. hinir þvoglsömu rakarar 62₂₉.

þvottaborð, n., *Vaskebord, Servante:* Þvottaborðið var því líkast að sjá, sem það hefði verið notað daginn áður *Ss. Íf.* 1, 137₁.

þvottahús, n., *Vaskehus, Vaskeri:* þ. og skýli fyrir þvottakonur *Fk.* ¹⁵/₈ 84, 6a₂. kona, sem stendur fyrir þvottahúsi *Kvbl.* 2, 74b₂₄.

þvottaker, n., *Vaskekar:* einnig sá hún þ. og drykkjarkönnu *Blk.* 35₂₆.

þvottakona, f., *Vaskerkone:* Þvottakonan æðsta og eina | Klampenborg er komin frá *GT.* 95₁₉. Þvottakonum veitir suma daga hægra að fá þvott sinn þurran, en suma *StN.* 2, 24₂₃. móðir hans var þ. *Ss. Íf.* 2, 117₁₀.

þvottalögur (-lagar), m., *den Vædske, hvormed der vaskes, Lud:* Í þvottalöginn skal hafa nálægt ¹/₈ keitu og ²/₈ vatns *Av.* 12, 99₂.

þvottastampur (-s, -ar), m., *Vaskeballe:* sitjandi með milli hnjánna | þvottastamp *GT.* 96₁₂.

þvottastandur (-s, -ar), m., *Servante:* Járnrúm . . stóð í einu horninu og þ. í öðru *TÞH. Dr.* 1, 6₁₇.

þvottastúlka, f., *Vaskerpige:* Jeg tek til dæmis þvottastúlku *Ið.* 5, 305₁₇.

þvottavatn, n., *Vaskevand:* pípur miklar, sem verið hafa til að leiða um regnvatn eða þ. frá musterisþakinu *Ið. SG.* 177₁₂.

þvottfœri, n. pl., *Vaskerekvisitter:* þ. handa lækninum *N. Hf.* 87₂₁.

þvottur (-s, -ar), m., 1. *Vaskning.* — 2. *Vasketöj:* að fá þvott sinn þurran *StN.* 2, 34₂₀. Fór hún með þvotta sína að læknum, sem hún var vön að þvo í *Þs.* 1, 9₂₀.

þvæla (i), vt., *tvætte, vaske, udvaske:* þenna verðum að þ. vér *JT.* 310₂. er hún (ɔ: ullin) hefir verið þvæld nógu lengi í þvættinu *Av.* 12, 99₁₆.

þvældur, pp., *øvet, rutineret:* jeg er þ. í þess konar lífi *Ið.* 1, 239₁₉.

þvæli, n., *Lud:* Bæta skal í þvælið dálitlu af keitu *Av.* 12, 99₁₉.

þvælinn, a., *uskör:* þ. og seigur viður *Austri* ³/₇ 85, 50c₁₆.

þvætta, f., *en Haandfuld Uld, som tvættes el. udvaskes:* áður en ný þ. er látin ofan í *Av.* 12, 99₂₀.

þvætta (í), 1. vt., *tvætte.* — 2. vi., *vrövle, sludre:* að þvaðra og þ. um verkefnin *Ið.* 6, 226₂₈.

þvætti, n., = þvæli: skal dýfa visk af ull ofan í þvættið *Av.* 12, 99₉. Hvað ullin sé látin liggja lengi í þvættinu 99₁₀.

þvættingur (-s), m., *Vaas, Vrövl, Sludder:* get jeg samt ekki að mjer gert að hlægja að þvættingi þessum *Þús.* 2, 60₁₀. Það er varla hægt að hugsa sjer heimskulegri þvætting en þetta *Sm.* 25₂₄.

þvögla (a), vi., = þvogla: er hann er að þ. og þvaðra um hin þrjú málin *Fröð.* ²⁰/₄ 86, 37₁₈.

þvöglulegur, a., *utydelig:* Einn þeirra hafði svo þykka tungu, að hún fyllti allan munninn. Orð hans urðu þvögluleg og óskiljanleg *Ald.* 2, 37₆.

þý, n., 1. *Pak, Pøbel:* Hvað á að þola þetta lengi, | þ. að kúgi frjálsan lýð? *JÓ.* 69₉. — 2. *Slave:* að halda heimanför | sem herleidd þ. *GTh. Lm.* 231₃₀.

þybbast (a), v. refl.; þ. fyrir *göre en sej Modstand:* kjemur það til af aldeifu sjáfarins, sem þibbast firir *Urs.* 110₁₆.

þybbinn, a., *ueftergivende, uböjelig; sej:* Þibbið er þrælaliðið *GJ. ÍO.* 407₈.

þybbni, f., *Ueftergivenhed, Uböjelighed, Sejhed.*

þýða, f., *Blidhed, Venlighed.*

þýða (í), vt., 1. *oversætte.* — 2. *betyde.*

þýðing (-ar), f., 1. *Oversættelse.* — 2. *Betydning, Bemærkelse.* — 3. *Betydning, Vigtighed.*

þýðingarfullur, a., *betydningsfuld:* Helgirúnir eru þýðingarfullt myndaletur *Ið. SG.* 188₃.

þýðingarlaus, a., *betydningsløs:* munurinn var alveg þ. *Maur.* 7₂. þótt í þýðingarlausum atriðum sé *Mill* 138₁₃.

þýðingarleysi, n., *Betydningsløshed:* Þetta þíðingarleísi, að hvurug þessi mind merkir neitt hljóð . . er öldúngis fullnóg til að *Fjöl.* 2, 1, 25₁₃.

þýðingarmikill, a., *betydningsfuld:* þýðingarmikill ágreiningr *AÓ. Af.* 34₂. ljet hann í ljósi álit sitt í fám en þýðingarmiklum orðum *TÞH. BS.* 292₃₀. þýðingarmikil atriði *Maur.* 10₂₃. í viðrkenning allra þýðingarmikilla sanninda *Mill* 88₁₄.

þýðlegur, a., *venlig:* þýðlegt viðmót og kurteisi er sá töfrasproti, sem allar hurðir hrökkva upp fyrir *Auðv.* 63₁₉.

þýðlyndi, n., *blidt Sind, Blidhed, Venlighed:* ljet sig þó ljúflega leiða af ástvinum sínum með skynsemd og þ. *Br.* 9, 25₆.

þýðlyndur, a., *af en blid Karakter:* hún var svo hóglát, kurteys og þýðlynd *Blk.* 60₁₀. in þýðlynda, þrúðhelga, þagmælska nótt *KJ.* 179₄.

þýfður, a., *tuet, besat med Tuer:* þýft tún.

þýfga (a), vt., *beskylde for Tyveri:* prestur hættir að þ. hana um það *Ps.* 1, 239₁₆. Eg er ekki kominn til að þ. þig *Blk.* 46₂₃.

þykja (**þyki, þykjum; þótti** *og* **þókti; þóttum** *og* **þóktum; þótt** *og* **þókt**), vi., *tykkes, synes:* þókti það vera mesta hnossgæti *Þús.* 1, 114₂₃. og er örvænt þókti, að þú mundir aptur koma 122₂₁. hvað honum þókti til min koma 125₁. þókti honum hún öllu fegurri enn fyrst 3, 9₂₀. — *V. impers.*, þykja fyrir *blive misfornöjet, stødt, fornærmet:* þó þjer þækti fyrir, hefðirðu ekki átt að láta það fá þjer svo mikils *Þús.* 2, 341₇. þykja vænt

um, *se* vænn. — *V. reflex.*, **þykjast** *sibi videri, tro el. antage noget om sig selv*: Þykjumst eg sjá það sumt, er þú sér allt *GJ. ÍO.* 418₈. Eg þykist vita, að *jeg tror at vide, at. Av.* 4, 76₂.

þykkja, f., *Mishag, Fortrydelse.*

þykkjulaust, adv., *uden at blive fornærmet*: að þola sanninn þikkjulaust *Fjöl.* 2, 1, 48₁₂.

þykkjusvipur (-s), m., *fortrydelig Mine*: Ambáttin . . leit með þykkjusvip til bróður míns *Þús.* 2, 74₂₄. eins og með hálfgerðum þykkjusvip *Ið.* 1, 162₁₀.

þykkleitur, a., *tykkindet, med fyldigt Ansigt*: Selene er þykkleitari *Stoll* 89₁. Ingiríðr . . var þykkleit en sléttleit *Ið.* 1, 27₄.

þykkna (a), 1. vi., *tykne; blive tyk, fortættes*: Loptið þykknar æ meir og meir *PS. Ast.* 141₉. vatnsgufan þjettist eða þykknar *StN.* 2, 38₂₅. — *V. impers.*, þykknar í e-m *en bliver fornærmet, vredes*: enn í sumum þikknaði *Fjöl.* 4, 1, 16₂₂.

þykksilki, n., *Atlask*: skaltu kaupa hjá honum þ. *Þús.* 1, 134₁₇. (var) breitt yfir háraut indverskt þ. 171₂₁. hún bar kistil lagðan gulu þ. 185₉.

þykkskinnungar, m. pl., *Tykhuder, Pakydermer*: flestir þykkskinnungar *Av.* 6, 78₂₀. Þykkskinnungar *(Pachydermata)* eru hófdýr, sem eigi jórtra *Gr. Df.* 49₁₁. Þykkskinnungar hafa þykka húð næstum hárlausa *PJ. Ns.* 72₂.

þykkullaður, a., *tætuldet*: Þykkullað fje *Av.* 12, 82₁₂.

þykkur (-van), a., *tyk*: Þykkir líkamir *Fisch. Ef.* 16₁₈.

þykkvamálsfræði, f., *Stereometri*: þykkvamálsfræðin *(stereometria)* er sá kafli rúmmálsfræðinnar, sem ræðir um þær stærðir, er ekki geta legið í einum beinum fleti, nefnilega líkamina *HB. Þmf.* 1₂.

þykkvamæling (-ar), f., *Beregning af Voluminer*: í kennslu þessari skal einnig fólgin flatamæling og þ. *LHA.* 3, 149₂₂.

þykkvaþang, n., *fucus nodosus. Mohr* 240₄.

þykkviðri, n., *Graavejr, skyfuld Luft*: umskipti sólskins og þykkviðris *Björl.* 70₁₈. Hvern þann dag-inn, er þ. væri, mundi vera fjarskakalt *StN.* 2, 25₂₉.

þykt, f., *Tykkelse.*

þyktarmálsfræði, f., *Stereometri*: Fyrir 1877 var kennt þar líka þykktarmálsfræði *(stereometri). BM. UM.* 17₂₅.

þýlegur, a., *slavisk, servil*: þýleg undirgefni *Mill* 12₁₇.

þylja (**þyl, þyljum; þuldi, þuldum; þulið**), vt., *opramse*: þangað til börnin geta þulið fræðin utanbókar hugsunarlaust *Ið.* 6, 226₂₈.

þýlyndur, a., *slavisk, servil*: ódrengilegt og þýlynt þrælakyn *Mill* 103₂₈.

þyngd, f., *Tyngde*: þýngdin á sér stærra svið, en margur kynni að ætla *Fisch. Ef.* 24₈.

þyngdarafl, n., *Tyngdekraft*: aflið, sem þar kemur fram, heitir þýngdarafl *Fisch. Ef.* 23₂₂.

þyngdarlög, n. pl., *Tyngdelov*: Það eru að eins 200 ár frá því að þeir fundu þyngdarlögin *Trh.* 39₉.

þyngdarlögmál, n., *Tyngdelov*: (vér getum) eigi vikið oss svo við, að vér eigi hljótim að styðja oss við þýngdarlögmál hennar (ɔ: náttúrunnar) að minsta kosti *AÓ. Af.* 116₈.

þyngdarstefna, f., *Tyngderet-*

ning: að þingdarstefnurnar væri allar samsiða *Urs.* 108$_{16}$.

þyngsli, n. pl., 1. *Tyngde, Vægt.* — 2. *Tryk, Besvær*: Guðs orð vekur því engan óróa í sálum þeirra, enga sorg, engin þ. *HGTh.* 109$_{28}$.

þynna, f., *Plade. JJ. DO.* 350b.

þynna (í), vt., *fortynde; spæde:* Ef vér þynnum loptið í glerkúlu *Björl.* 15$_{20}$. hafði jeg þynt með vatni það (ɔ: af blekinu), sem seinast var eptir *Rób.* 69$_{6}$. Jeg er að þ. dálítið mjaðarskömmina þá arna *JT. PoS.* 58$_{25}$. hún (ɔ: mjólkin) þynnist 84$_{15}$.

þynning (-ar), f., *Fortyndelse*: að vindur rísi af slíkri þ. loptsins *Björl.* 15$_{16}$.

þynningarblettur (-s, -ir), m., *Sted, hvor en Luftfortyndelse foregaar*: Nú sem þá loptið umhverfis þynningarblettinn ryðst að hvaðanæva að fylla tómið *Björl.* 62$_{21}$.

þyrkingslegur, a., 1. *tör, saftløs*: þyrkingslegt hey. — 2. *(om Personer) kold, stiv*: þú verður að afklæðast gamla manninum og vera ekki svo þyrkingsleg *JT. PoS.* 73$_{23}$.

þyrla (a), vt. med dat., *hvirvle*: hvernig hann (ɔ: vindurinn) þyrlar fram og aptur föllnu laufi *Blk.* 67$_{25}$. heyið sjálft þyrlaðist út um alt *Þs.* 1, 396$_{6}$. reykur þyrlaðist upp af ströndinni *Rób.* 77$_{23}$. ástin, sem brennur út, getur aldrei horfið að öllu eða þirlast úti ósýni tíðarinnar *JT. PoS.* 128$_{12}$.

þyrma (í), vt. med dat., *skaane*: þér þeir mundu þ. eigi *GTh. Lm.* 58$_{23}$.

þyrma (í), vi.; þ. yfir = yfirtyrma *overrumple, overvælde*: áður en náttmyrkrið þyrmir yfir okkur hérna í skóginum *Saw.* 32$_{8}$. Hefðirðu í raun rjettri verið kalifi, þá hefðu þessar hörmungar ekki getað þyrmt yfir þig *Þús.* 3, 61$_{12}$. þú sjer hvílíkt ólán hefir þyrmt yfir mig í dag 85$_{18}$.

þyrnalaus, a., *uden Torne*: Engin rós er þ. *TÞH. SoÆ.* 79$_{15}$.

þyrnigarður (-s, -ar), m., *Tjörnegærde, Tjörnehæk*: aldingarður, sem með þyrnigarði var aðskilinn frá grasfletinum þar fyrir neðan *PP. Sms.* 238$_{17}$.

þyrnigerði, n., = þyrnigarður: Tóa ætlaði að stökkva yfir þ. *Esóp* 104$_{5}$.

þyrnileið (-ir), f., *Tornevej, Tornesti*: Þú, sem á lífsins þ. | þekkastar lætur rósir gróa *ST.* 8$_{2}$.

þyrnir (-s *el.* -rs), m., 1. *Torn. Mohr* 253$_{6}$. — 2. *rosa pimpinellifolia. Botan. Tidsskr.* 20, 347$_{14}$. *Kbh.* 1896.

þyrnirunnur (-s, -ar), m., *Tornebusk*: datt hún fram á þyrnirunna *HF. Kv.* 1, 85$_{26}$. ætli þú mundir þá ekki vilja gefa mikið til þess, að þú verir þ. *Esóp* 74$_{12}$.

þyrnitími, m., *Tornetid, en Tid fuld af Sorger og Lidelser*: Þessi tími er fyrir mig þ. *Blk.* 94$_{12}$.

þyrnumstráður, pp., *tornestrøet*: Að öðru leyti ætla eg eigi hér að lýsa æfiferli mínum . ., en að hann hefir verið nokkuð þ. *TÞH. Eld.* 751$_{22}$.

þyrpa (í), vt. med dat.; þ. saman *sammenklynge, opstille*: í fylkingar þyrpir þrjár | þúsundunum ellum saman *Núm.* 5, 57.

þyrping (-ar), f., *Klynge; Gruppe.*

þyrsta (í), v. impers.; mig þyrstir *jeg tørster, er tørstig.*

þyrstur, a., *tørstig.*

þys, n. *(i Oldsproget* þyss, m.), *Larm, Støj, Tummel*: Arnór heyrir þysið og hófasparkið á eptir sér *Þs.*

1, 82₂₃. langt frá heimsins þysi og skarkala *HGTh.* 116₈.

þytur (-s), m., 1. *Tuden.* — 2. *Susen*: að heyra þytinn í vindinum *Blk.* 67₂₄.

þýzka, f., *Tysk, det tyske Sprog*: 5. Þýzka. Hana skal að eins kenna í efsta bekk *LHA.* 3, 148₄.

þýzka (a), vt., *fortyske, germanisere*: Þegar við höfum þýzkað það sem vjer viljum, hætta öll harmakvein *Skir.* 85, 115₈.

Þýzkaland, n., *Tyskland:* eins og um Þizkaland var titt á miðöldinni *Fjöl.* 4, 1, 14₇. þegar taldir eru með þeir sem búa fyrir utan Þ. *Gr. Lf.* 98₁₃.

þýzkur, a., *tysk*: Hinar beztu þýzku vintegundir fást frá Rínarlöndunum *Gr. Lf.* 99₉.

þægar, adv. comp., *paa en mere behagelig Maade*: Söngfugla kliður um sumarsins nætur | sígrar ei þ. né töfrar minn hug *ST.* 35₁₃.

þægð, f., 1. *Gunstbevisning, Tjeneste:* gera e-m e-ð til þægðar *göre en noget til Behag, göre en noget til Vilje.* — 2. *Föjelighed, Lydighed:* Þægðin og dygðin eru sem tvær eðalbornar systr *GJ. ÍO.* 418₄.

þægilegur, a., *behagelig:* að gera heimilið þægilegt *Sm.* 92₂₁.

þæglindi, n. pl., *Bekvemmeligheder, Behageligheder:* Annar hefir ýms þ. í lífinu *Sm.* 92₁₀. þeir njóta margs konar þæginda lífsins *TB.* 7, 148₂₃.

þægur, a., 1. *antagelig, behagelig.* — 2. *föjelig, lydig*: þægt barn fær gott atlæti *GJ. ÍO.* 418₇.

þættast (i), v. refl., (þáttur *Traad), blive brugt som Traad af en flertraadet Streng:* að Ítalía hafi látið þ. í þá megingjörð friðarins í Evrópu, sem Þýzkaland og Austurríki hafa brugðið *Skir.* 84, 76₈.

þæfa (i), vt., *valke*: Hannes þæfði megnið af því, sem unnið var í þeim tveim sóknum *PS. Ast.* 170₂₄. ekki hafði hann síður þæft sig í mjúkinn hjá *(ved Valkning indyndet sig hos)* konum og húsfreyjum hreppsins 170₇.

þögli, f., *(taciturnitas), Tavshed, Ordknaphed.*

þögn *(g. sg.* **þagnar**), f., *Tavshed:* Nú varð þ. um stund *Blk.* 46₂₆.

þögull, a., 1. *tavs:* eg veit að þið eruð þögular eins og blómin og trjen *Dv.* 6, 2₁₂. — 2. *stum, uhørlig*: því ekki er víst, hvurt að þetta g á að vera þögult *Fjöl.* 2, 1, 20₂₄.

þökk (**þakkar, þakkir**), f., *Tak*: kunna e-m þ. *vide en Tak.*

þöng|ull (-s, *pl.* -**lar**), m., *fucus selaginoides. BH. Grn.* 22₆₄. *fucus digitatus. Mohr* 242₁₉.

þörf (**þarfar, þarfir**), f., *Behov, Trang; Nødvendighed*: þar sem skjóls er þ. *Av.* 4, 82₁₄. brýn þ. *uomgængelig Nødvendighed*: að löggjafarþinglð fái séð hina brýnu þörf á lagfæring *Av.* 4, 99₄.

Æð.

æð (-ar), f., *Aare, Blodaare:* Æðarnar eru þrennskonar *JJ. EML.* 17₂₂. Því trylltir fossar voru allar æðar hans *Tegn. Frþ.* 16₅₁₁.

æðaber, a., *med fremtrædende el. tydelige Aarer:* hendurnar magrar og æðaberar *JT. PoS.* 142₁₃.

æðabogi, m., *Aarebue:* Þessar tvær greinar mynda æðaboga *JJ. EML.* 37₁₉.

æðabólga, f., *Aarebetændelse:* um æðabólgu *JJ. Lb.* 61₂₁.

æðabrot, n., = æðahnútur. *Se det Ord.*

æðahimna, f., *Aarehinde:* æðahimnan þynnist svo aptur *JJ. EML.* 100₈. Æðahimnan, sem er alveg ógegnsæ, er þunn að aptan *PJ. Ns.* 30₂₀.

æðahnútur (-s, -ar), m., *varix, Aareknude:* æðahnútarnir (æðaskúlk, æðabrot) koma optast á neðri útlimina *JJ. Lb.* 62₂₂.

æðakerfi, n., *Aaresystem:* Æðakerfið *JJ. EML.* 16₁₀. fyrir milligöngu taugakerfisins og æðakerfisins *JJ. Lb.* 1₁₃. sjúkdómar í æ. *MJ. Bfr.* 287₅.

æðanet, n., *Aarenet, Haarkarnet:* (háræðarnar) greinast sem ofursmágjört æ. um allan líkamann *JJ. EML.* 20₅. meginþættirnir í æðaneti því, er flytur lífsaflið . . út í yztu limu *Björl.* 68₁₃.

æðarbliki, m., *Han-Ederfugl. Gr. Sk.* 95, 49₂₅. hann drap æðarblika unnvörpum *Av.* 4, 98₈.

æðardúnn (-s), m., *Ederdun:* æðardúninn er nú kominn í afar hátt verð *Av.* 4, 73₈. Jón Pétursson . . hreinsaði fyrstur manna æðardún snemma á 17. öld *ÞTh. LÍ.* 58₈.

æðaregg (*g. pl.* -eggja), n., *Ederfugle-Æg:* að tala um friðan æðareggjanna *Av.* 4, 98₂₀.

æðarfugl (-s, -ar), m., *anas mollissima, somatheria mollissima. Faber* 68₂₀. *Mohr* 21₁₃. *Gr. Sk.* 95, 49₂₃. til að hæna æðarfuglinn að *Av.* 4, 81₂₁. æðarfuglinum er mjög eiginlegt að hænast að hljómgefandi hlutum 83₁₄. Æðarfuglar hafa fiðurlausa bletti frá nefinu upp á ennið *PJ. Ns.* 92₂₀.

æðarhreiður, n., *Ederfugle-Rede:* að stinga hnaus upp með æðarhreiðrinu á *Av.* 4, 114₁₄.

æðaríkur, a., *aarerig:* Roðinn fer mest eptir því, hversu æ. limurinn er *JJ. Lb.* 2₁₁.

æðarkolla, f., *Hun-Ederfugl. Gr. Sk.* 95, 49₂₅. þá má ekki búast við meiru en svo sem einni eða tveimur æðarkollum *Av.* 4, 77₇.

æðarkongur (-s, -ar), m., *somatheria spectabilis, Konge-Ederfugl. Gr. Sk.* 95, 49₂₁.

æðarslag, n., *Pulsslag:* þú telur ár og aldir heims | og æðarslög míns hjarta *Sb.* 50, 4₈.

æðarsprunga, f., *Aarebrud:* Sagt er að þetta hafi valdið æðarsprungu í heilanum *Skír.* 85, 62₁₅.

æðarvarp, n., *Ederfuglevarp, Æglægningsplads for Ederfugle:* nema æ. sé í nánd *Av.* 4, 77₁₃. komist hún (ɔ: tóan) í æ. 87₇.

æðaskúlk, n., = æðahnútur.

æðasláttur (-ar), m., *Pulsslag, Puls:* og er þetta það, sem vjer í daglegu tali nefnum æðaslátt *JJ. EML.* 18₇.

æðasveppur (-s), m., *aneurysma, Pulsaaresvulst:* eins getur af því hlotizt æ. *JJ. Lb.* 62₅.

æðaveggir, m. pl., *Venevægge:* því æðaveggirnir eru stinnir *N. Hf.*

58₂₂. því æðaveggir hafa veikst og misst stælingu *MJ. Bfr.* 286₁₁.

æðrast (a), v. refl., *forsage, tabe Modet*: hví skyldi önd min æ. þá? *Sb.* 58, 4₈. þú ungi maður, lit þá upp og æ. ei *Tegn. Frþ.* 167₂₀.

æður *(synes nu at være uböjeligt i Ental; pl. nom. og acc.* æður: *dat. pl.* æðum), f., = æðarkolla: mörg æ. *Av.* 4, 88₂₄. æðurin 89₉. um eina æ. 105₈. með hverri æ.. 96₂₈. á bak æðurinni 106₂₅. að æðurnar falli meir í harðindum en blikarnir 97₇. sparka þeir þá ofaná æðurnar í hreiðrunum 97₁. Margir halda, að ekki sé yfir höfuð meira af blikum en æðum 95₁₈. eg hefi séð þau (ɔ: örverpin) hjá þeim æðum, sem 118₉. *I Oldsproget er nom. sg.* æðr, *g. sg.* æðar, *dat. og acc. sg.* æði. *Pl. nom. og acc.* æðar, *gen.* æða, *dat.* æðum.

æðvængjaður, a., *aarevinget*: æðvængjuð skorkvikindi hafa gagnsæja vængi himnukennda *PJ. Ns.* 108₂₂.

ægibrynja, f., *αἰγίς Ægide*: brjóstum hennar hlífir spangabrynja sú, er Æ. (Aigis) heitir *Stoll* 46₂₀.

ægisskjaldi, m., *αἰγίοχος Ægisbærer, Ægissvinger*: en Aþena fór til Ólymps í hallir Seifs ægisskjalda *Il.* 1, 10₂₈.

ægja (i), v. impers.; öllu ægir saman *alt befinder sig i en kaotisk Blanding, alt er i et Virvar*: Þar sem öllu ægir saman, tröllauknum óskapnaði og inum inndælasta blóma *Fk.* ²⁴/₉ 86, 70b₁₄. ægði einhvern veginn saman ódaun af úldnu keti og morkinni skötu *GP. ÞS.* 10₁₇.

æja (a), vi., *stönne, sukke*: hún hættir þá að æa *Fjöl.* 8, 1, 38₂.

ær *(g. sg.* ær, *d. og a.* á; *pl. nom. og acc.* ær, *g.* ála, *med Artiklen* ánna; *d.* ám), f., *Hunfaar*: Sigaðu honum Lubba ekki mikið á ærnar *JT. PoS.* 7₂₈. Aðalsteinn fór á eptir ánum, þeim er vísar voru *PS. Ast.* 61₁₉. er hann frjetti til ánna sinna 58₂₀. *Anomal g. sg.* áar: var eingrar áar vant *JT. PoS.* 9₁₅.

æra, f., *Ære*.

ærhús, n., *Stald for Hunfaar*: að æ. öll standi saman *AÓ. Af.* 211₁₂.

ærnyt *(g. sg.* -nytjar), f., *et enkelt Faars Mælk*: á stöðli ætið hann | æ. skal fá *JT.* 78₁₈.

ærulaus, a., *ærløs*.

æruleysi, n., *Ærløshed*: morð, fals né lausung, æruleysis afbrot *Lear* 10₁₈.

æruprís (-s), m., *veronica, Ærenpris. Grl.* 66₃₁.

æruverðugur, a., *ærværdig*: Jeg sá þá hvar minn gamli og æruverðugi faðir sat í hægindastól *Rób.* 111₁₇. Sakúntala gekk seinlega og grátandi með hinum æruverðuga presti *Sak.* 43₇.

æruverður, a., = æruverðugur: kom út æ. kristinn maður með sitt skegg *Þús.* 1, 169₂₅. Þjer hafið ekki þekkt hann, æruverði faðir *Ið.* 1, 158₁₇.

æsar, f. pl., *Yderkanter*; út í æsar *en détail, med største Nöjagtigbed*: B. vissi út í æ. hvað hver mylk skepna á heimilinu mjólkaði í mál *JT. PoS.* 36₁₀. Ef nú lýsa skal greinilega öllum mismunandi eiginindum þessara orða, og það út í æ. *TB.* 12, 201₁₈. þar sem hún (ɔ: vantrúin) hefur verið nógu djörf til að standa við afleiðingarnar af ályktunum sínum út í yztu æ. *(til de yderste Konsekvenser). Ald.* 1, 34₂₅.

æti, n., 1. *Spise, Føde*. — 2. *Aadsel*: hræfuglar, sem hlakka yfir æti *LLH.* 91₄.

ætibjörk (-bjarkar, -bjarkir), f., *φηγός Spisebirk, Birk (Eg) med spiselige Frugter:* undir hina forkunnarfögru æ. Seifs ægisskjalda *Il.* 1, 129$_{17}$.

ætíð, adv., *altid, stedse*: Öreigalýðr hefir að visu æ. verið til *FkA.* $^{24}/_{6}$ 90, 23b$_{12}$.

ætiffill (-fífils, -fíflar), m., *leontodon taraxacum, spiselig Løvetand. OH. Gf.* 254$_{15}$. súrur, skarfakál, æ., kúmen *LÍ.* 44$_{10}$.

ætihvönn (-hvannar, -hvannir), f., *archangelica officinalis, Læge-Kvanner. OH. Gf.* 146$_{8}$. *Grl.* 60$_{2}$.

ætijurt (-ir), f., *spiselig Plante:* að þekkja ætijurtir frá eiturjurtum *Björl.* 1$_{12}$. Af útlendum ætijurtum, sem ræktaðar eru, eru jarðepli merkust *ÞTh. LÍ.* 54$_{1}$. þessar ætijurtir *Br.* 3, 95$_{8}$.

ætikongur (-s, -ar), m., *purpura (lapillus), Purpursnegl. Gr. Df.* 124$_{13}$. *PJ. Ns.* 118$_{27}$.

ætilegur, a., *spiselig:* til þess að leita að ætilegum jurtum *Þús.* 1, 286$_{38}$. þó þau (ɔ: hrossin) fái ætilega tuggu *ÓÓ. Hv.* 25$_{16}$.

ætirót (-rœtur), f., *Rodfrugt*: Allar ætirœtur og matjurtir þrifast vel í kálgörðum á Íslandi *LÍ.* 50$_{11}$.

ætisveppur (-s, -ir), m., *fungus esculentus, spiselig Svamp. BH. Grn.* 230$_{2}$. *OH. Gf.* 349$_{21}$.

ætiþang, n., = þykkvaþang. *BH. Grn.* 230$_{12}$. *OH. Gf.* 329$_{23}$.

ætiþari, m., *spiselig Tare. BH. Grn.* 231$_{8}$.

ætla (a), vt. og med inf., 1. *antage, mene, tro.* — 2. *agte, have i Sinde*: eg æ. að fara af stað. — *V. refl.*, ætlast á *kalkulere, beregne:* svo þeir gjeti rjettilega ætlast á, hvað hún (ɔ: sveitin) gjeti borið *Fjöl.* 3, 2, 14$_{14}$.

ætli, *(3. pers. sg. el. pl. af præs. conj. af Verbet* ætla *antage, mene, tro)*, particula interr., *mon; skulde*: hvað æ. þeim hafi gengið til? *Fjöl.* 2, 1, 28$_{28}$. Í hvurjum æ. vaninn sje ríkari? 3, 1, 13$_{14}$. við hvurt æ. Rask hafi heldur átt? 3, 1, 13$_{18}$. Eða hver æ. að fari að stela frá þeim, sem hann elskar? *HD. MéH.* 18$_{4}$. ætli hann sé það nú? *mon han nu er det?*

ætl|an (-anir), f., 1. *Mening, Antagelse.* — 2. = fyrirætlun, *Forehavende, Forsæt.*

ætlunarverk, n., *Hverv, Opgave; Formaal, Bestemmelse*: hvur maður framdi sitt æ. *Fjöl.* 1, 53$_{28}$. augu hans horfa einúngjis á æ. hans 3, 1, 69$_{22}$. Sjerhvert líffæri hefur sitt æ. *JJ. EML.* 61$_{2}$. æ. þjóðanna í framförum mannkynsins *Av.* 7, 105$_{9}$.

ætt (-ir), f., 1. *Ætt, Slægt.* — 2. *Stamme:* Það er mælt þessi æ. hafi 2 þúsundir hermanna *Ió. SG.* 39$_{28}$.

ættardramb, n., *Slægtstolthed:* svo var mikjið æ. forfeðra hennar, að *Fjöl.* 4, 2, 5$_{5}$. stríð milli ástar og ættardrambs *PP. NS.* 21$_{14}$.

ættargripur (-s, -ir), m., *Familjestykke:* kvað þau (ɔ: brjefin) skyldu ganga í erfðir til sonar sins svo sem annar æ. *Skír.* 73, 76$_{9}$.

ættarhöfðingi, m., *Stammehøvding*: sumir hafa orðið ættarhöfðingjar *Ió. SG.* 39$_{7}$.

ættborg (-ir), f., *Fødeby*: Daginn eptir um hádegisbil kom eg til ættborgar minnar *Rób.* 109$_{22}$. og Trójuborg, æ. þín enn | ófallin væri in forna *KJ.* 146$_{7}$.

ættfaðir (-föður -feður), m., *Stamfader*: æ. Jasius | og afspringi þeirra *KJ.* 144$_{14}$. Adam er æ. hins náttúrlega manns *HGTh.* 39$_{28}$.

ættfróður, a., *ætkyndig, slægtkyndig, i Besiddelse af genealogiske Kundskaber*: ættfróðir mannþekkendur *MJ. Bfr.* 324₁₄.

ættfræði, f., *Ætkyndighed, Slægtkyndighed, Genealogi:* í æ. hefir og eigi allfátt verið ritað *JB. Rht.* 83₁₅.

ættfræðilegur, a., *genealogisk*: Efni þess (ɔ: timaritsins) er einkum sagnfræðilegt (ættfræðilegt) og lögfræðilegt *JB. Rht.* 75₃.

ættfræðingur (-s, -ar), m., *Ætforsker, Genealog*: þeg þekki ættfræðinga, sem þykjast geta rakið ætt mína til syndaflóðsins *Ió.* 3, 286₂₀. Íslendingar urðu snemma þeir ættfræðingar, sem orð fer af enn þann dag í dag *FJ. BÍ.* 1, 47₈.

ættfugl (-s, -ar), m., *Fugl af samme Slægt:* þess vegna hræðast ættfuglar hans eigi, þó hann siti fastur á þenna hátt *Av.* 4, 92₂.

ættgöfgi, f., *Ætstorhed, fornem, höj Byrd:* þá troða þær (ɔ: konurnar) æ. og hvers konar heiður undir fótum *TÞH. BS.* 69₁₄.

ættgöfugur, a., *ætstor, höjbyrdig.*

ættjarðarást, f., *Fædrelandskærlighed, Patriotisme:* hvurju ættjarðarástin fær til leiðar komið *Fjöl.* 4, 1, 11₃₀. með viturleik, æ. og helgri vandlætingasemi *Tang* 78₁₈. hjá báðum er ættjarðarástin aðalhvötin til skáldskapar *Skír.* 89, 96₁₈.

ættjarðarlaus, a., *uden Fædreland, berøvet sit Fædreland*: útlægir menn | ættjarðarlausir *KJ.* 1b2₅.

ættjarðarvinur (-ar, -ir), m., *Fædrelandsven:* allir ættjarðarvinir ættu að kappkosta að *Av.* 15, 12₁.

ættjörð (-jarðar, -jarðir), f., *Fædreland.*

ættlerast (a), v. refl., *vanslægte*: uppörvun til þess að æ. ekki *FJ. BÍ.* 1, 9₈.

ættleri, m., *vanslægtet Person*: enda var Hannes enginn æ. *PS. Ast.* 169₂₀.

ættliður (-ar -ir), m., *Slægtled:* hafa feikna margir ættliðir orðið að fara á undan þeim tíma, er *Ió.* 2, 198₄.

ættmaður, m., *Ætling, Slægtning.*

ættmannalaus, a., *blottet for Slægtninge*: svo býður Nornin, er oss dæmir hörð | að eyða fjöri' og æsku á dönskum ströndum, | ættmannalausa, svipta fósturjörð *GT.* 30₁₄.

ættmóðir (-móður, -mæður), f., *Stammoder*: Vér árnum þér heilla, vor æ. kær *GB.* 357₁.

ættmót, n., *Familjelighed; Slægtskab:* hví skyldi önd mín æðrast þá, | sem æ. guðlegt prýðir? *Sb.* 58, 4₄.

ættspjöll, n. pl., *Mangel med Hensyn til Fødselen, uægte Fødsel:* þó æ. varni, vit mér ríkis afli *Lear* 20₂₁.

ættstofn (-s, -ar), m., *Slægt*: uns að vinna allan heiminn | æ. minn og Rómverjar *Nám.* 4, 74.

ættstöð (-var, -var), f., 1. *Fædrehjem*: og er sagt, að ættstöðvar þeirra hafi verið á vesturströndum Asíu hinnar minni *Stoll* 52₈. — 2. *Fødested, Fødeby:* sökum þrár eptir ættstöðvum sínum, konum og börnum *AK.* 56₂₂.

ættvís, a., = ættfróður.

ættvísi, f., = ættfræði: ættvísin var hjá oss grundvöllur og kjarni allrar sagnfræði *FJ. BÍ.* 1, 47₉.

ættþorp, n., *Flække, i hvilken en er født, Fødeby*: hver sem sá

körfuna kendi um leið æ. eigandans *Blk.* 21₂₅.

ævagamall, a., *ældgammel*: munurinn er sá, að það (ɔ: granítið) er svo ævagamalt *Av.* 6, 61₁₃. Flestum þjóðtrúarhugmyndum er þannig varið, að þær eru ævagamlar *TB.* 12, 100₂₁.

ævarandi, ppræs., *stedsevarende, evig:* eins og hann (ɔ: unaðurinn) sje óblandaður og æ. *TÞH. BS.* 175₈.

ævaranlegleiki, m., *(perpetuitas), stadig Vedvarenhed:* Eining elskunnar og spekinnar er einnig í öllu guðdómlegu verki; þar af kemur æ., já eilífð þess *Sw. VE.* 18₁₇.

ævi *(indecl. i sg.; pl. nom. og acc.* ævir), f., 1. *Liv, Levetid.* — 2. *Levnedsbeskrivelse:* byskupaævir, presta ævir.

ævlágrip, n., *Udtog af en Levnedsbeskrivelse:* en eg skal bóka æ. mitt *PP. NS.* 61₁₇.

ævibárur, f. pl., *Livets Bølger*: æfi-bárur brotna | banaströndum á *KJ.* 82₂₂.

ævibraut (-ir), f., *Livsbane*: þetta' er mannsins æfibraut *JÓ.* 115₁₇.

ævidraumur (-s), m., *Livsdröm, Livets Dröm*: hann leit á liðna daga | og liðinn æfidraum *KJ.* 78₂₁.

æviferill (-ferils, -ferlar), m., *Levnedsløb:* Að öðru leyti er mjög lítið kunnugt um æfiferil hans *HH. Ks.* 158₉.

ævihaf, n., *Livets Hav:* en undarlegur ertu, byr forlaga! | um æfihafið lætur þú menn slaga *Sigv. Lm.* 27₁₁.

æviklukka, f., *Livets Urværk:* æfiklukkan aðvarar | undir tólfta sláttinn *Sigv. Lm.* 30₁₁.

ævikveld, n., *Livets Aften:* enginn veit sitt æfikvöld, | fyrr en dauðans hulda hönd | hrifur lífið köld *KJ.* 88₁.

ævilangur, a., *livslang, livsvarig.*

ævilot, n. pl., *Livets Slutning, Død:* Því eitt sinn koma æfilotin | yfir þig líka, vinur minn! *GT.* 118₇.

æfilúinn, pp., *livstræt:* að í kyrrum æskudal | örlög veittu að enda líf | æfilúnum hal *GB.* 112₂.

ævinlega, adv., *altid, stedse:* 3 næstu túnglin koma æfinlega inní skugga Júpiters *Urs.* 67₇.

ævinlegur, a., *stedsevarende.*

ævinnur, a., *stedsevarende, evig*: þau hétu hvort öðru ævinnum trygðum *Þs.* 1, 202₂₇.

ævintýri, n., *Eventyr.*

ævintýralaus, a., *uden Eventyr* Sú ferð var alveg æ. *TÞH. SoÆ.* 37₈.

ævintýralegur, a., *eventyrlig*: að freista hamingjunnar og lifa æfintýralegu lífi *Rób.* 4₁.

ævintýrari, m., *Eventyrer:* að bera saman annan eins ævintýrara og Napóleon litla við mann sem Viktor Hugo *Þj.* ¹³/₆ 85, 93₃₃.

ævintýrlegur, a., *eventyrlig.*

ævisaga, f., *Levnedsbeskrivelse, Biografi:* ekki sízt ef æfisögur verða teknar innnanum *Fjöl.* 1, 15₈. Að sama skapi sem sálin mentast, nýtur hún unaðar af sögunni eða æfisögum manna *TB.* 7, 165₁.

æviskeið, n., *Livsbane:* gamall maður er vonum bráðar kominn á enda æfiskeiðs *Sm.* 23₉. Óðfluga líður æfi-skeið *KJ.* 93₇.

ævisól, f., *Livets Sol:* Um hinstu stundu hann þig kallar, | er hnigin senn er æfisól *Sb.* 136, 4₂.

ævistraumur (-s), m., *Livets*

Ström: sofandi blómið æfistrauma | hylur nú mold *Gr. Kv.* 6₄. engin eymd nje mœða | enn þig náði hræða, | ekkert volk í æfi-straum *KJ.* 81₂.

ævitöf (-tafar, -tafir), f., *Levetid, Liv*: Farið vel, andar fögru, um aldrdaga | eg fæ ei gleymt af yðar æfitöf | því, er mér sagði þessi harmasaga *GB.* 433₁₀.

ævivegur (-ar, -ir), m., *Livsbane*: Ó, fylg þú, Jesú mildi, mjer | á mínum æfivegi *Sb.* 178, 2₂.

æviþraut (-ir), f., *Livskamp*: æfiþraut yzta | engi skal deigur | þola *Tegn. Frþ.* 144₁₈.

Œ.

œða (í), vi., = œðast *rase:* en (hann) æddi síðan gegn hinum kristnu *HH. Ks.* 18₁₅. Skrillinn æddi hjer gegn hinum kristnu 93₃₅.

œði, n., *Raseri.*

œði, adv., *temmelig:* hann leggur sig út af æði lengi *Ið. SG.* 87₃₀. Þótt hann (ɔ: minnisvarðinn) sje æði stórvaxinn, fer þó mjög lítið fyrir honum í Pjeturskirkjunni *Ið.* 4, 416₂₇. œði *kan sammenskrives med det efterfølgende Adjektiv.*

œðigangur (-s), m., *Raseri:* Hún sá í tunglskininu hinn hrylliilega æðigang fílanna *Nal* 39₁₄.

œðikast, n., *Anfald af Raseri:* Hann drap Learkos í æðikasti *Stoll* 104₃₁.

œðimunur (-ar), m., *betydelig Forskel; dat.* œðimun *betydelig:* Þessi litla tilraun er sýnishorn þess, er gerist í loptinu, þótt það sje æðimun stórskornara *Björl.* 25₁₂.

œðisgenginn, pp., *afsindig, rasende*: sá sem gæta átti bæarins á jólanóttina . . fannst annaðhvort dauður að morgni, eða æðisgeinginn *Ps.* 1, 208₃₅.

œðispölur (-spalar), m., *temmelig langt Stykke Vej*: við þurftum að ganga æði spöl *KJ. Uf.* 40₁₂.

œfa (í), vt., *øve, (holl.* oefenen, *t.* üben): til þess að skerpa skilninginn og æfa talandann *Av.* 7, 95₃₁.

œfing (-ar), f., *Øvelse, (holl.* oefening: *t.* übung), æfingar eru hafðar í því að láta þau (ɔ: börnin) með eigin orðum segja greinilega frá því, er þau hafa lesið *Av.* 7, 95₂₈. jafnframt verklegri æfingu *KJ. Uf.* 40₂₈. mestum hluta dags var varið til líkamlegra æfinga *PM. Ág.* 18₁₆.

œgiblossi, m., *forfærdelig Flamme*: Út frá ólganda | ægiblossa | og logalöðri | leitum hvildar *Milt. Pdm.* 6a₁₂.

œgibrenna, f., *forfærdelig Brand:* en allt hið góða úr ægi-brennu alheims ris *Tegn. Frþ.* 168₂.

œgidýr, n., *forfærdeligt Dyr:* en dvergr úr holti | dökkum rendi | augum ógn-skelfdum | at œgidýri *JÓ.* 156₈.

œgiljómi, m., *frygtelig Glans:* Svo eru lík | lofða kinda | orpin elds | œgiljóma *KJ.* 116₁₀.

œgisverð, n., *skrækindjagende Sværd:* meður eldlegt ægi-sverð *Tegn. Frþ.* 166₇.

œgivald, n., *frygtelig, truende Magt*: Yzt þar á útkjálka heims |

æ. harðstjórans flýði | Norðurheims þrúðefldu þjóð *KJ.* 235₈.

ægur, a., *frygtelig:* með hugarprúða' og horska sveina | sem hræðast mundu' ei ægan her *Tegn. Frþ.* 45₁₀.

æki, n., *Læs paa en Slæde el. en Vogn:* Hestar eru látnir draga vagna og ýmisskonar æki *PJ. Ns.* 70₂₀.

ær, a., *rasende.*

ærilega, adv., *rasende, voldsomt:* og fer nú ærilega að berjast *Núm.* 7, 25.

æringi (-ja), m., *Spasmager, Spøgefugl:* Æringinn hún Safie ljet sjer einkum annt um að skenkja þeim óspart vín *Þús.* 1, 179₂₂. þau þekktu ekki annan eins æringja *Ið.* 7, 66₁₀. Þó að hann væri æringi, var hann mesti sjór að læra *Þvf. Alm.* 85, 26₂₀. Jeg var mesti æringi *Ss. Íf.* 3, 32₂.

æsing (-ar), f., 1. *Ophidselse, Oprør, heftig Bevægelse:* Var æsing mikil í þingiun af þessu *Ell.* 17₁₂. Spunnust af þessu æsingar eigi litlar *Skír.* 73, 129₇. allt hans sálarlíf komst í einhverja æsing *GP. ÞS.* 132₂₄. — 2. *Agitation:* þá meun, er þangað kæmu með ófrið og æsingar *Skír.* 79, 87₂₂. hve laus hann var við óskynsamlegar æsingar *Av.* 6, 17₉.

æsingamaður, m., *Urostifter, Agitator:* hinn ákafi æsingamaður Nóvatus *HH. Ks.* 174₂.

æsingarmeðal, n., *Ophidselsesmiddel, Pirremiddel:* að hlaupa eptir þeim æsingarmeðulum, sem eyðileggja sál og líkama *TB.* 7, 164₁₂.

æsingur (-s), m., *Gæring; Ophidselse:* Þeir átu blóðin af trjánum til þess að eyða klígju og öðrum kvillum, sem koma af æsingi í blóðinu *FP.* 103₂₂.

æska, f., *Ungdom:* æskan fölnar, ef elli biðr *GJ. ÍO.* 419₂₀.

æskubjartur, a., *straalende af ungdommelig Skönhed:* og sjer að vinar hlýju hjarta | hallaði víðið æskubjarta *KJ.* 158₈.

æskublómi, f., *Ungdomsblomstring, blomstrende Ungdom:* áðr fyrr á tíðum | í æskublóma heyrði eg meyjar getið *GB.* 264₂₂. nú eru liðin ungdóms ár | og æskublómiinn hreinn *Sigv. Lm.* 29₁₇. Er meyja fríð í björtum æskublóma | í brjósti dylur fyrsta munar-eld *KJ.* 25₁₂.

æskudraumur (-s, -ar), m., *Ungdomsdröm:* en ástar-rósir æskudraums | í öldum hverfa tíðar-straums *KJ.* 159₁₂.

æskufagur (-ran), a., *ungdommelig skön:* æskufagrir englar fyrir skina | auganu, sem lokast hefir þreytt *KJ.* 209₁₂.

æskufjör, n., *Ungdomsfyrighed:* nær æsku-fjörið fyrsta sinni | fagnandi drekkur Lofnar minni *KJ.* 159₇.

æskulega, adv., *ungdommelig.*

æskulegur, a., *ungdommelig:* æskuleg fegurð sýndist breiða sig yfir þessa blundandi ásjónu *PS. Ast.* 10₁₂.

æskuleið (-ir), f., *Ungdomsvandring:* viesi hún ekki betur, enn hún gengi einsog vant var æskuleið sína *Myn.* 129₂₂.

æskuléttur, a., *ungdommelig let, ungdommelig munter:* hún er svo íturlokkuð | með æskuljetta brá *Verð.* 65₉.

æskulíf, n., *Ungdomsliv:* hann minntist æskulífs sins *BJ. BoG.* 49₁₂.

œskulýðsspillir (-s *el.* -rs), m., *Ungdomsfordærver*: þar sem hann með kenningum sínum og frœðslu væri 'œskulýðsspillir' *Mill* 49₁₅.

œskulýður (-s), m., *(juventus), Ungdom, unge Mennesker*: að undirbúa og menta duglega kennara handa æskulýðnum *TB.* 7, 155₂₂. umhverfis hann var œskulýðurinn *Ið.* 6, 228₂.

œskumaður, m., *ungt Menneske*: þetta eitt er það, sem í hjarta æskumannsins megnar að vekja viðbjóð á syndinni *HGTh.* 104₆.

œskumóður (-s), m., *Ungdomsmod, Ungdomsfyrighed*: hetjunnar frægu bifðist barmur | (því brann í hjarta logi varmur) | öflugum þrunginn œsku-móð *KJ.* 157₄.

œskuósk (-ir), f., *Ungdomsønske*: þökkum guði fyrir að hann hefur látið æskuóskir okkar rætast *JT. PoS.* 146₁₀.

œskusterkur, a., *ungdommelig stærk, ungdommelig kraftig*: Hún er svo frjáls og ítur | og æskusterk og traust *Verð.* 65₁₅.

œskutíð, f., *Ungdomstid*: eins trygg og minning œsku-tíða | mjer ástar hennar svalar lind *KJ.* 123₁₃.

œskuvinur (-ar, -ir), m., *Ungdomsven*: geta gamlir æskuvinir ekki minnst á gamlar rúnar *BJ. BoG.* 22₁₇.

œskuvon (-ir), f., *Ungdomshaab*: að drepa þá einu æskuvon, sem vaknað hefir í brjósti mínu *BJ. BoG.* 64₁₉.

œxla (a), vt., *forøge, formere, forplante*: œ. kyn sitt *forplante sin Slægt, forplante sig.*

œxli, n., *(i Oldsproget* œxl), *excrescentia, Udvækst*: Æxli *(excrescentia)* kallaz yfirnáttúrligr vøxtr holldsins, hvar sem hellz þat er á líkamanum *FR.* 10, 58₂₂.

œxl|un (-anir), f., *Forplantelse*: til þess að athuga nákvæmlega æxlunina *Alm.* 85, 31₂₁. við þessa æxlun og þróun bakteríanna *Eimr.* 1, 39₂₀.

œxlunarfœri, n. pl., *Forplantningsredskaber*: hvert dýr fær æxlunarfæri og meðul til tímgunar ásamt innyflum sínum *Sw. VE.* 187₁₄. ef ske kynni að vjer gætum fundið nokkur líffæri, sem svöruðu til æxlunarfæranna hjá dýrunum *TB.* 12, 148₄. Þessar frumlur eru æxlunarfæri sveppsins *Eimr.* 2, 133₂₇.

Ö.

öðlingur (-s, -ar), m., *Ædling, et ædelt, hjærtensgodt Menneske*: síðan hann dó, öðlingurinn *JT. PoS.* 54₂₉.

öðruvísi, adv., *anderledes*: hefðir þú komið svipstundu fyrr eða síðar, þá hefði margt farið ö. *Myn.* 128₈.

öfga (a), vt., *overdrive. Den oprindelige Form synes at være* ofga.

öfgafenginn, a., *extravagant*: ö. og æstur í lund *Ið.* 6, 134₁₁.

öfgar, f. pl., 1. *Overdrivelse, Overdrivelser*: Vjer tökum ekki undir ö. og gífuryrði einveldissinna *Skír.* 83, 61₂₈. að draga úr öllum öfgum *Mill* 139₁₆. — 2. *Yderligheder, Extremer*: Sannleikrinn virð-

ist vera miðja vega öfganna á milli *Ið.* 2, 93₈.

öflugar, adv. comp., *kraftigere, med større Kraft*: hann kvaðst skyldu standa ö. og veita meistara sínum fremra fylgi enn allir aðrir *FP.* 125₁₉.

öflun (aflanir), f., *Erhvervelse, Anskaffelse.*

öftrun (aftranir), f., *Stansning, Hindring; Forebyggelse*: löggæzluliðið gat ekkert að hafzt til öptrunar *Skír.* 84, 72₁₂. ö. glæpa og betrun sakamanna *TB.* 12, 238₂₆.

öfughenda, f., *Slags Versemaal*: og las út úr því langa öfughendu *GT.* 79₈.

öfugliki, n., *Misfoster*: Af því að mennirnir hafa lært að skoða fagnaðarboðskap Krists eins og eitt og hið sama sem ö. guðfræðinnar, þá fleygja þeir jafnt hvorutveggja frá sér *Gefj.* 40₇.

öfugstreymi, n., *forskellige Strömningers Sammenstød, Hvirvel*: gjörsamlegt ö. *Björl.* 53₁₉. hver er svo langt í lífsins ö. | liðinn frá öllu, sem hann unni fyrr? *KJ.* 52₁₆. um aptangeisla ö. | englanna veröld svifin frá 257₅.

öfugstreymur, a., *hvirvlende*: nú rekr þá hjálplausa á hinu öfugstreyma hafdjúpi tímans og óvissunnar *Gefj.* 27₁₆.

öfugt, adv., *bagvendt, forkert*: Einungis gramdist mjer það, hvað allt gengi ö. til í heiminum *TÞH. SoÆ.* 46₁₆.

öfugur, a., *bagvendt, forkert*: enda styrktist sú von eigi lítið við alla þá öfugu stjórnaraðferð, er átti sér stað hjá Tyrkjum *PM. Ág.* 244₈.

öfund, f., *Misundelse*: fyrir öfundar sakir og illfýsi einhverra smásálna *FJ. NV.* 20₄.

öfundarmaður, m., *Avindsmand.*

öfundlaus, a., *(t. unbeneidet), ikke misundt*: hins vegar má að því vísu ganga, að hún (ɔ: leikmærin) hafi eigi verið ö. *Ið.* 2, 127₁₄.

öfundsemi, f., *Avindsyge*: Þeir sem leita sjer atkvæða haga þá ekki ræðu sinni eptir ástríðum og öfundsemi manna *TB.* 7, 152₈.

öfundsjúkur, a., *avindsyg*: en dýrri mynd hún Freyja fargar | og feykir burtu öfundsjúk *Tegn. Frþ.* 44₁₄.

öfundsverður *(rigtigere* öfundarverður), a., *misundelsesværdig*: Væru allir lærisveinar eins námfúsir og F., þá hlyti kennarastéttin að vera öfundsverðust allra stétta í heimi *Rób.* 88₁₉. öfundsverð jeg einkum vildi | öðrum jeg að konum skyldi *GTh. Lm.* 51₅.

öfundsýki, f., *Avindsyge*: að hnjóða í sjer meiri menn af öfundsýki og ónotum *FJ. NV.* 19₁₂. Þú, víða haf! | þú veizt ei af | jöfra ríki | né ö. *Tegn. Frþ.* 110₂₂.

öfundsæll, a., *misundt*: tók herliðið og klerkastéttin hinn öfundsæla mann til konungs í einu hljóði *Þús.* 1, 218₁₂.

ögn (agnar, agnir), f., 1. *Avne.* — 2. *lille Smule*: sólarljósið nær ø. útfirir túnglið *Urs.* 49₁₉. sá seinasti ö. leingri enn sá fyrsti *JT. PoS.* 122₅. ef hann þekkti nokkra ö. til sín *Fjöl.* 1, 167₁₈. Ef verkmenn vilja eigi lifa sjálfir skynsamlega, þá geta engar endurbætur . . gagnað minnstu ö. *(det allermindste). Sm.* 38₁₆.

ögra (a), vt. med dat., *drille; tirre; udfordre*: sumir smánuðu þá, sumir ögruðu þeim *FP.* 83₂₇. Þeir hafa ekki ögrað oss *Skír.* 89, 10₂₁.

ögur, n., *en Vig el. lille Fjord:* ofan eg leit á ýmsar siður | ögrin fögru með vötn og lön *EÓ.* 133b$_{42}$. þú, skógar-lögur | og skyggndu hvel, | þú sker og ö. | far vel, far vel *Tegn. Frþ.* 116$_{22}$.

ögurskorinn, pp., *indskaaren af smaa Fjorde:* Um ögurskorið Ísafrón | sjer andar myrkra bylta *GT.* 82$_{15}$.

öklapör, n. pl., *ἐπισφύρια Ankelspænder:* fyrst lagði hann fagrar brynhosur um fótleggi sér, krækktar silfurlegum öklapörum *Il.* 1, 74$_{13}$.

ökli, m., *(i Oldsproget* ökla, n), *Ankel.*

ökugarpur (-s, -ar), m., *udmærket Kusk:* Þú ert ö. hinn mesti *Nal* 67$_{16}$.

ökulist, f., *Vognstyrerkunst:* mest dáist eg að ö. þinni *Nal* 67$_{15}$.

ökumaður, m., *Kusk:* Ferðist soldán í vagni, verður ö. að renna á fæti, því enginn má sitja í hærra sæti enn soldán *Fk.* $^{12}/_{2}$ 88, 19b$_{28}$.

ökusess *(uden Genitivm.; pl.* -ar), *Kuskesæde, Buk:* Óðara en orðinu sleppti, sneri pósturinn sjer við til hálfs á ökusessinum *Iö.* 2, 118$_{2}$.

öl, n., 1. *Øl.* — 2. *berusende Drik.*

ölbruggandi, m., *Ølbrygger:* með því lögin léttu sköttum á ölbruggendum *MJ. Bfr.* 116$_{6}$.

ölbrugg|un (-anir), f., *Ølbrygning:* hér hefir og ekkert verið reynt að hefta ölbruggunina *MJ. Bfr.* 125$_{21}$.

öld (**aldar, aldir**), f., 1. *Aarhundred.* — 2. *Folk, Mennesker.*

öldóttur, a., *bølgende:* má þar merkja stigin með púnktum, sem eru sameinaðir í öldótta línu *N. Hf.* 20$_{8}$.

öldradís (-ir), f., *(Oldsprogets* öldr = öl, dís), *Øl-Gudinde, Valkyrje:* Nær öldradísir Óðinssala | Einherjum bæru ljúfan mjöð *KJ.* 125$_{11}$.

öldragoð, n., *Vinens Gud, Bakkus:* hvar gjálif æskan leikúr dátt | og æfi sína öldra-goði | og ástum helgar dag og nátt *KJ.* 20$_{30}$.

öldrekkandi, m., *Øldrikker:* Öldrekkandinn hefir eigi neina ástæðu til að þykjast yfir staupdrekkandanum *MJ. Bfr.* 266$_{1}$.

öldrykkja, f., *Øldrikning:* Í Svíþjóð er engin fjarskaleg ö. *MJ. Bfr.* 137$_{6}$.

öldrykkjumaður, m., *Øldrikker:* Þjóðverjar eru mestu ölgerðarmenn — og það mun vera óhætt að segja öldrykkjumenn — í heimi *Skir.* 79, 97$_{21}$.

öldubakki, m., *Bølgebrink:* Hví und úfnum | öldubakka | sjónir indælar | seinkar þú að fela *JH.* 17$_{8}$.

öldubáku, n., *kæmpemæssig Bølge, Bølgebjærg:* þar rísa upp gífurleg ö. *Björl.* 53$_{30}$.

öldubrjótur (-s, -ar), m., *Bølgebryder, Bølgedæmper:* að byggja öldubrjóta *Þvf. Alm.* 86, 29$_{28}$. að öll skip skuli eptirleiðis skyldast til að vera útbúin með öldubrjóta *(Bølgedæmpere). Íf.* $^{10}/_{12}$ 90, 396a$_{17}$.

öldudalur (-s, -ir), m., *Bølgedal:* það (ɔ: skipið) hneig niður í hina djúpu öldu-dali *Rób.* 6$_{11}$.

öldugangshugmynd, f., *Bølgetheori, Undulationstheori:* eptir öldugángs- eða titringshugmyndinni *Fisch. Ef.* 276$_{17}$.

öldugangur (-s), m., *Bølgegang, Undulation:* eru partar hins lýsanda líkama á allt einum öldugángi *Fisch. Ef.* 276$_{30}$. ö. hennar (ɔ: veraldarsögunnar) er svo ókyrr, að *Gr. Kv.* 119$_{16}$.

öldugarður (-s, -ar), m., *Bølge-*

gærde: hnje þá sól um öldugarðsins bak *JH.* 1₁₁.

ölduhreyfing (-ar), f., *Bølgebevægelse*: engin ö. frá ólgusjó lífsins má gera vart við sig þar nærri *Auðv.* 96₂₅.

öldulág (-ir), f., *Bølgedal*: undir miðri öldulánginni *Björl.* 11₂₄. frá öldurriðinu niður í öldulágina 16₁₁.

öldumyndaður, a., *bølgeformet*: öldumyndað hálendi *Av.* 19, 107₁₆. öldumynduð holt 20, 77₂.

öldungaráð, n., *Senat*: Þá setti hann ö. til þess að stjórna ríkinu *PM. Ág.* 22₁₈. þann dag ætlaði öldungaráðið að eiga fund með sér 92₇. En Aþenubúar höfðu líka ö. *Skír.* 85, 22₁₁.

öldungur (-s, -ar), m., 1. *Senator*. — 2. πρεσβύτερος *den ældste i de kristelige Menigheder*: Þessir kennarar og leiðtogar safnaðanna voru ýmist nefndir öldungar . . eða umsjónarmenn *HH. Ks.* 52₇.

öldurið, n., *Bølgebjærg; se* öldulág.

öldustokkur (-s, -ar), m., *R

og næstum sem ölvimaður af leiknum *Ið.* 4, 59$_{27}$.

ölv|un (-**anir**), f., *Beruselse*: stund ölvunar, hans er komin *Sk.* $^{19}/_{7}$ 78, 217$_{48}$. afleiðing hinnar fyrstu ölvunar *MJ. Bfr.* 11$_{5}$. Ölvunin kemr fram með ýmsu móti *Fk.* $^{20}/_{9}$ 92, 149b$_{33}$.

ölœði, n., *Rus, Beruselse, Drukkenskab*: Sem drukkinn maður man ei, þá hann vaknar | þau orð, sem hann í ölæðinu mælti *Sak.* 23$_{7}$. aflið lífsins ölæði' er *Tegn. Frþ.* 165$_{7}$.

ömrulegur, a., *trist; gnaven, fortrædelig*: En þegar hann var orðinn fjclaus, varð hann ömrulegur og óánægður með stöðu sína *PP. Sms.* 196$_{17}$.

ömun, f., *Sorg. Fortræd*: Skyggi nockur ö. á hins Eðla gleði *Núm.* 13, 13.

ömurlega, adv., *sørgelig*: Mér sýndist heimurinn svo stór og þó svo ö. auður og snauður *Ið.* 1, 238$_{18}$.

önd (**andar, endur** *og* **andir**), f., *anas, And*: Endur eru þétt neftenuntar *Gr. Df.* 67$_{18}$. Endur með fitlausri apturtá kafa eigi 67$_{17}$. Endur eru hér ýmisskonar *PJ. Ns.* 92$_{36}$. Svo fór H. í andarham og gaf sig á tal við ö. *Dv.* 6, 9$_{30}$.

önd (**andar, andir**), f., *Aand, Sjæl*: Ø. mín er þreytt *Myn.* 1$_{8}$. æfinlega og andir helgra manna | auki jafnan þína lofgjörð sanna *Bs.* 2, 537$_{1}$.

öndvegi, n., *det fornemste Sæde*.

öndvegishöldur (-s, -**ar**), m., *Person, som indtager den første Plads*: sem öllum kemr saman um að með réttu megi kalla öndvegishöld bænda á þingi *Fk.* $^{15}/_{7}$ 90. 81b$_{5}$.

öndvegismaður, m., = öndvegishöldur: í veðurfræði eru þeir öndvegismenn *Skír.* 88, 79$_{22}$.

öndvegissæti, n., = öndvegi: að hann mindi eiga öndvegissæti meðal þeirra sálmaskálda, er þá væru á lífi *Fjöl.* 3, 1, 57$_{3}$.

öndverðlega, adv., *fra først af*: Mundi það ekki vera frásaga, er ö. hafi skírt frá sönnum viðburðum? *Myn.* 32$_{22}$.

öndverðlegur, a., *primitiv, oprindelig*: hin öndverðlega og eðlilega meðvitund um Guð *Myn.* 24$_{22}$. að hin öndverðlega upphæð vaxi við þau tillög *Íf.* $^{3}/_{4}$ 79, 38a$_{47}$.

öngull (**önguls, önglar**), m., *Angel, Medekrog*.

öngvar, f. pl., *Knibe, betrængt Stilling*: Í öngum mínum eins míns liðs | eg undan harmi læt *GTh. Lm.* 170$_{11}$.

öngvegi, n., *snæver Vej*: ef fara skyldi um eitthvert ö. *AK.* 74$_{4}$.

öngvit, n., *Besvimelse, Daaning*: Þetta ástand kallast eptir stigum þess: yfirlið, ö. og það ástand, er sjúklingur virðist látinn *N. Hf.* 65$_{25}$.

önuglega, adv., *med Vrantenhed*: ansaði Abú Hassan ö. *Þús.* 3, 62$_{28}$.

önuglegur, a., *vranten*: fremur ö. í svari *JT. PoS.* 94$_{22}$.

önuglyndi, n., *Vrantenhed, Gnavenhed*: keppinautar hans hafa fælt menn frá sjer með sjerplægni sinni og ö. *Auðv.* 66$_{21}$. Það rekur vofur önuglyndisins og hugleysisins á flótta 82$_{3}$. menn hafa látið ólund og ö. bola ástúðina burt *Sm.* 124$_{10}$.

önuglyndur, a., *vranten, gnaven*: Gremjan gjörir þig óánægðan og önuglyndan *AÓ. Af.* 108$_{25}$.

önugur, a., *but, gnaven, vranten*: var hún önug við hana, svo að stúlkan varð hálfhrædd *Ið.* 1, 211$_{28}$. Ó-

þverri gjörir börn önug í skapi *Sm.* 186₂. virtist henni þá, sem hann væri venju fremur stúrinn og ö. við sig *TÞH. SoÆ.* 22₁₇.

ðpun (apanir), f., *Efterabelse:* alls þess, er heitir annara landa ö. *Eimr.* 2, 52₁₂.

ðr (-var, -var), f., *Pil:* beltið örvar silfri reyrðar prýða *GTh. Lm.* 18₁₀. skotin spjóta fljúga snart og örva 18₁₄. þegja menn og sköpt af örvum brjóta 19₂.

ðrbirgð, f., *yderste Fattigdom, Armod:* þá mundu sumir kvarta yfir ørbyrgð og húngri og veikindum *Myn.* 176₁₅. hin sama höndin, sem mjór bar | hinn súra drykkinn örbirgðar, | hans beiskju bætir alla *Sb.* 122, 4₆.

ðrbirgingur (-s, -ar), m., *yderst fattig Person, Proletar:* hvernig bæta eigi hag fátæklinga og örbirginga *Ss. Þj.* 90, 166₁₄.

ðrbirgur, a., *yderst fattig:* örbyrgann vantar margt, en ágjarnann allt *GJ. ÍO.* 422₂₂.

ðrðugleiki, m., *Vanskelighed, Besværlighed:* vegna örðugleikans að koma bókum út um landið *Fjöl.* 1, 5₂₇. af því mundi leiða hina mestu örðugleika 3, 2, 21₂. hjer mæta oss brátt aðrir örðugleikar *Trh.* 7₂₁. Kjarkleysinginn kvíðir öllum örðugleikum *Auðv.* 73₁₁.

ðrðugt, adv, *vanskelig; Comp.* örðugar: örðugar gekk honum að vakna á mornana *JT. PoS.* 5₂₆.

ðrðugur, a., *vanskelig, besværlig.*

ðrðulaus, a., (orða *en lille Forhöjning), fri for Ujævnheder:* var hann (ɔ: fjörðurinn) so ö., að bæði allt, sem nærri var á ströndinni og það er í sjónum lá, speiglaði sig þar skírt og greinilega *Fjöl.* 2, 2, 26₁₆.

ðreigalýður (-s, -ir), m., *Proletariat:* Jafnframt verkvélunum hefir komið upp í löndunum afarmikill öreigalýðr *Fk.* ³⁰/₇ 86, 54a₂₁. þegar öreigalýðrinn um allan hinn mentaða heim hefir skipast í fastskorðað félag *Fk.* ¹⁹/₉ 89, 112a₂₆. Öreigalýðr hefir að vísu ætið verið til *FkA.* ²⁴/₆ 90, 23b₁₂.

ðreigaskrína, f., *Fattigbøsse:* svona hélt hann áfram niðr að öreigaskrínunni *BB. KP.* 48₁₄.

ðreigatíund (-ir), f., *Uformuendes Tiende:* Ö., eða tíund af minna fje en fimm hundruðum, fellur óskipt til fátækra *LHA.* 3, 217₂. hinir allir (voru) í ö. *Ið.* 3, 87₁₂.

ðreigi, m., *ejendomsløs Person, Proletar.*

ðrfár (-fá, -fátt), a., *i meget ringe Antal, meget faatallig:* örfáir menn frá eyjunni Hibernia *Maur.* 28₂₆. örfátt fólk, örfátt fé.

ðrfhendur, a., *kejthaandet:* allir menn, sem ekki eru örfhentir, hafa þreknari vöðva og gildari fingur á hægri hönd en vinstri *PJ. Ns.* 13₁₀.

ðrfoka, a. indecl., *som ikke mere kan fyge:* Þegar smái roksandurinn er rokinn úr og stærri mölin er orðin eptir, er orðið ö. *(er der intet tilbage, som Vinden kan bortfeje)* og þá fer að spretta aptur *Av.* 16, 47₁₅. hefir ýmist skipst á roksandur eða gróður, þegar sandurinn var orðinn ö. 48₆.

ðrgerður, pp., *fri i sin Opførsel, ubetænksom:* að vera hinum örgjörða aptrandi *JG. Hv.* 87₂₂.

ðrgrant, a. n.; ekki ö. *ikke frit for:* firir því kann það ekki örgrant að verða *(derfor er det intet Under)*, að eitthvað af þessari ónákvæmni hefði komið niður á hinni fyrstu stafsetning málanna *Fjöl.* 2, 1, 11₂₆.

sem ekkji kann örgrannt að verða *(som undertiden indtræffer)* út' á voru landi Íslandi 4, 3, 55₁₇.

örgæði, n. pl., *Mangler, Ufuldkommenheder:* landsvaran kemst oftlega í fullhátt verð, ef eigi og stundum ofhátt verð eftir gæðum og örgæðum hennar *AÓ. Af.* 98₁₂.

örk (arkar, arkir), f., 1. *stor Kiste.* — 2. *et Ark Papir.*

örkumlaður, pp., *lemlæstet, invalid:* Allt sem honum varð afgangs af málafje sínu hafði hann til hjálpar og aðhjúkrunar við örkumlaða menn af liði sínu *Skír.* 85, 65₈.

örkumlast (a), v. refl., *lemlæstes, blive invalid:* Hún (ɔ: stjórnin) færðist líka undan bótagjaldinu, sem Frakkar kröfðust ekkjum og skyldmennum þeirra manna til handa, sem fallið og örkumlazt höfðu *Skír.* 85, 75₂₅.

örkuml|un (-anir), f., *Lemlæstelse, Legemsbeskadigelse:* við örkumlan eða fráfall af slysum í vinnunni *Skír.* 85, 108₈.

örla (a), v. impers.; örlar á e-u *noget viser sig, træder frem, kommer til Syne:* örlar þá opt á því, að önnur (ɔ: fylgjan) eða aðrar þeirra eru vondar *Ps.* 1, 355₁. Lítið örlar á því, að menn þykist verða varir við álfana á síðari tímum *PS. Ast.* 6₂₁.

örlagagyðja, f., *Skæbnegudinde:* Hina fyrstu sögn um það, að Örlagagyðjurnar hafi verið þrjár að tölu, finnum vér hjá Hesíóð *Stoll* 71₂₁.

örlaganorn (-ir), f., = örlagagyðja: Urðardóm flúði | engi sem hefir | örlaganornanna fallið í bönd *Tegn. Frþ.* 144₈.

örlátur, a., *gavmild, rundhaandet:* Ö. félaus er sem einn kappi vopnlaus *GJ. ÍO.* 423₁.

örlítill, a., *uendelig lille:* skil, hve ö. ert þú og veikur *JÓ.* 154₁₈.

örlæti, n., *Gavmildhed, Rundhaandethed:* Örlætið elska allir *GJ. ÍO.* 423₈.

örlætismaður, m., *gavmild Person:* Eg skal einnig minna yður á annan örlætismann *TB.* 7, 155₁₈.

örlög, n. pl., = forlög *Skæbne:* Ö. þrek til þess mér gefi *GTh. Lm.* 247₈.

örmagna, a. indecl., *afkræftet:* þá snéri hugur minn aptur ø. *Myn.* 44₂₁.

örmagna (a), vt., *afkræfte, slappe:* einkum kemur opt bitur næturkuldi á sumrin í dölunum eptir örmagnandi hita *LÍ.* 20₃₀. *V. refl.*, örmagnast *blive udmattet, vansmægte:* svo þú ermagnist ekki *Myn.* 95₂₈.

örmagnaður, pp., *afkræftet, udmattet; udtömt:* ö. undir þúnga krossins *Fjöl.* 3, 1, 64₃₀. hulið var allt í eldi' og reyk, | örmagnað brjóst í dauða stundi *KJ.* 35₂. — andi norðanvindsins, er lék um hann, glæddi aptur hið örmagnaða lífsfjör *Il.* 1, 129₂₂.

örmjór (-van), a., *meget smal, meget fin:* en ö. hryggur á milli *Av.* 19, 93₈. örmjó hvít rák *Urs.* 69₂. Ö. stigi *Eimr.* 2, 82₂₅. Gasið er látið streyma út um svo örmjóan pípuenda, að *KJ. Uf.* 16₂₂.

örmæddur, pp., *meget træt (af Sorg og Lidelser):* og barn sitt örmætt flytji | til himnaríkis heim *Sb.* 52, 3₁.

örn (arnar, ernir), m., *Ørn:* það er ö. einn, svaraði hún *Þús.* 3, 42₂₂. lokaði eg mig einn dag inni

með erninum 43₁₀. Ernir eru stórir vexti *PJ. Ns.* 88₂₀.

örn (arnar, arnir), f., *Ørn:* hvað örnina snertir *Av.* 4. 88₈. Tordýfillinn lagði þá fast að örninni *Esóp* 72₇. Örnin brást reið við 72₁₈.

örnefni, n., *Stedsnavn:* það eru tvö ö. þar á dalnum *JT. PoS.* 7₁₀. Nafnið . . hefir haldizt í fáeinum íslenzkum örnefnum *Maur.* 27₂₆.

örsjaldan, adv., *meget sjælden:* ö. fara menn í þessu efni eftir nokkurri fastri grundvallarskoðun *Mill* 17₁₈.

örskjótt, adv., *med Pilens, med Lynets Hurtighed:* Œsku-stundin ö. burtu flýgur *KJ.* 347₁₁.

örskreiður, a., *hurtig løbende:* því enir snareygu Akkear flytja nú meyna á örskreiðu skipi til Krýsiborgar *Il.* 1, 17₂₁.

örsmár (-smá, -smátt), a., *meget lille:* mýrgresi sést þar því nær hvergi nema á örsmáum blettum við uppvermsludý *Av.* 20, 75₂₃.

örsnauður, a., *yderst fattig:* fiskimaður aldraður og ö. *Þús.* 1, 40₁₅. menn geta heldur ekki átt þessi viðskipti við aðra en örsnauða menn *Br.* 3, 107₆.

örstuttur, a., *overmaade kort:* á miðjum þessum örstutta tíma *Maur.* 26₁₆. reynsluþekking vor nær að eins yfir örstutt tímabil *Dægst.* 39₁₁.

örugglega, adv., *med Sikkerhed:* Samt sem áður leitar hún (ɔ: skepnan) ö. *Myn.* 28₂₁.

öruggur, a., *sikker, tryg.*

örva (a), vt., *opmuntre, vække:* Sú hugsun á einungis að ö. oss til þess að hafa því meiri kjark í frammi *Auðv.* 95₂₃. til að ö. góðar tilhneigingar *Ið.* 6, 312₂₀.

örvahríð (-ir), f., *Pileregn:* jafnskjótt dundi örvahríðin yfir Vilhjálmsmenn *TB.* 5, 218₁₇.

örvamælir (-s *el.* -rs), m., *Kogger:* örvamæli' hann ber á baki *GTh. Lm* 317₂₁.

örvaroddur (-s, -ar), m., *Pilespids:* bjuggu þeir til örvarodda og spjótsodda úr steini *Sm.* 4₂₃.

örvarskora, f., *Skure el. Indsnit i Pileskaftet:* Hann tók jafnframt um örvarskorurnar og sintaugarnar *Il.* 1, 84₂₉.

örvilnaður, pp., *(urigtig Form* örvingla*ður), fortvivlet:* var hann þá bæði þreittur og örvinglaður *Fjöl.* 4, 2, 5₂₃. orvinglaður *NL.* 1641 *u. desperatus.*

örvilnast (a), v. refl., *fortvivle:* Mér lá þá við að örvinglast *Fjöl.* 1, 148₁₅. Við það örvinglaðist hann *Þús.* 1, 42₁₁.

örvilnun, f., *Fortvivlelse:* þar sem hann lítr með kvíða æfinnar kvöld nálægjast og tekur komu þess með örvinglun *Fjöl.* 3, 1, 79₂₃. Alvara tímans hittir marga fyrir í þegn og ørvinglun *Myn.* 136₂₁. aleinn í örvinglan *GB.* 307₂. hve hin skapandi | allsherjar eilíf ást | selr örvinglan | endalausri | öngan í alheimi 308₁₈.

örvilnunarfullur, a., *fortvivlet:* hann lagði frá sér orfið ö. *TÞH. Tíb.* 1, 18₁.

örvita, a. indecl., *afsindig, gal:* Þótt þeir liggi nú | í logadíki | eins ok við áðr | ö., marðir *Mílt. Pdm.* 9₂₃₀.

örvitahús, n., *Galehospital:* vandamenn hans mundu reyna að . . koma honum í ö. *Ið.* 2, 65₁₀.

örviti, m., *galt, afsindigt Menneske.*

örvumglaður, a., *pilglad:* hin

örvumglaða Artemis varð honum þá ekki að liði *Il.* 1, 104₆.

örv|un (-anir), f., 1. *Opmuntring.* — 2. *Pirren, Irritation:* þessvegna geta hinar voðalegustu vöðvateygjur og vöðvaskjálfti komið og jafnvel orðið viðvarandi og getr aukist af hverri lítilli örfun *MJ. Bfr.* 310₃.

örvænta (i), vi., *fortvivle, mistvivle:* eg örvænte *NL.* 1641 *u. despero.* með því hann örvænti um að finna féð *Þs.* 1, 25₉.

örvænting, f., *Fortvivlelse:* því dimmra lagðist myrkr örvæntingarinnar um sál hans *FP.* XVI₆. Á hinni næstu tá situr örvæntingin *TÞH. SoÆ.* 89₂₇. heiptarströng er örvæntingin *GTh. Lm.* 148₂₁.

örvæntingarfullur, a., *fortvivlet:* 'Ó þú drottning mín!' hrópaði unnustinn ö. *Þús.* 1, 100₁₆. til að snúa honum frá svo örvæntingarfullum hugsunum 2, 169₁₇. (hann) barði ö. á brjóstið *TÞH. BS.* 155₁₆.

öryggi, f., *Sikkerhed, Trygghed:* það sé in eina stjórnarlögun, er tryggingu veiti fyrir ö. og óskiftileik ríkisins *Fk.* $^{29}/_{10}$ 86, 77b₄₉.

öryggisloka, f., *Sikkerhedsventil:* Það er eins og að setjast á öryggislokuna á gufuvjelinni til þess að þagga hið óþægilega gufuhljóð *Sk.* $^{22}/_{7}$ 82, 72b₃₀.

öryggisloftpípa, f., *Sikkerhedsventil:* öryggis-loftpípan á fyrirkomulagi því sem fram á er farið *Mill* 224₂₂.

öryggispípa, f., *Sikkerhedsventil:* hvíld er jafn ómissandi þeim, sem mikið leggja á sig, eins og öryggispípan gufuvjelinni *Auðv.* 90₆.

örþreyttur, pp., *meget træt, aldeles udmattet:* Sigríður var orðin örþreytt og úrvinda af svefni *JT. PoS.* 122₁₁. lagði hann sig fyrir að sofa ö. *Þs.* 1, 25₁₀.

örræfabelti, n., *Ørkenbælte:* Framhald þessa örræfabeltis austur á við er miðbik Arabíu *Björl.* 40₈.

örræfi, n. pl., *Ørken:* þar eru mest örræfi í heimi *Björl.* 40₄.

ös (*g. sg.* **asar**), f., *Menneskevrimmel, Menneskemængde:* var ösin því meiri *Þús.* 1, 87₁₉. Þegar leið á daginn, var ösin hin sama *ÞJ. MV.* 16₂₈.

öskra (a), vi., *hyle, skraale, tordne:* Ei máske öskri | upp héðan þeirra | dunur í gegnum | djúpit botnvana *Milt. Pdm.* 6a₃₆.

öskudagur (-s), m., *Askeonsdag:* á löngu föstu, er byrjar öskudag *Av.* 19, 174₉.

öskudraghvolf, n., *Askeskuffe:* sje neðst í ofninum grind og því ö. í undirstöðunni *LHA.* 3, 87₂₂.

öskufall, n., *Askefald, Askeregn:* með so miklum fádæmum og öskufalli, að *Fjöl.* 5, 1, 14₅. Ö., jarðskjálftar, sóttir, harðæri 5, 1, 16₂₅.

öskuhaugur (-s, -ar), m., *Askedynge; Køkkenmødding:* Þessa stóru öskuhauga . . mátti sjá nálega á hverjum bæ þangað til nú á síðari hluta þessarar aldar *TB.* 15, 204₁.

öskur, n., *Hyl, Skraal, Bröl:* rak andinn upp ógurlegt ö. *Þús.* 1, 217₃₀. Sjá! þá ljón í stafni stendur | strangt og grimmt er ö. þess *GTh. Lm.* 307₁₆.

öskurapi, m., *Bröleabe:* Ólíkari manninum eru Sapaju og öskurapinn í Ameríku *PJ. Ns.* 53₂₉.

öskusalt, n., *Askesalt, Soda:* þjer verðið að leyfa mjer að þvo hendur mínar . . fjörutíu sinnum með öskusalti *Þús.* 2, 26₂₁.

öskustrýta, f., *Askekegle:* Þessi

litlu fjøll á botni fjallkersins svara øldúngis til þess, sem jarðfróðir menn kalla øskustrituna *Urs.* 60$_{27}$.

ötull, a., *driftig, energisk, ihærdig*: Fengu þessir menn leyfi til að taka hina ötulustu förumenn til útróðra *TB.* 4, 185$_{6}$. Heimurinn er . . fyrir þá, sem eru skjótir viðbragðs og ötulir til framkvæmda *Auðv.* 59$_{12}$.

ötulleiki, m., *Driftighed, Energi, Ihærdighed*: Um dugnað hans og ötulleika er æfiferill hans inn bezti vottur *Alm.* 85, 29$_{1}$.

ötulmenska, f., *Ihærdighed, Driftighed*: fyrir ötulmensku beztu barna sinna *Fk.* $^{12}/_{2}$ 96, 27$_{a36}$.

öxi (**axar** *el.* **öxar, axir**), f., *(i Oldsproget* ex), *Øxe:* Finnur annar þeirra öxi *Esóp* 41$_{10}$. maðurinn, sem hafði týnt öxinni 41$_{12}$. þegar skógarhöggsmennirnir komu með axir sínar 74$_{16}$.

öxl (**axlar, axlir**), f., *Axel, Skulder:* Settu við öxlina, maður *Esóp* 62$_{4}$.

öxla (a), vt. og i., (= vaðsla, vöðsla) *gennemvade; gaa, løbe:* kóngurinn seða øslar sjó *Núm.* 6, 55. austur fyrir Ísaland | eslaði gnoð um daginn *SB. LSm.* 2, 27$_{9}$.

Trykfejl og Rettelser.

áburðarhestur,	*læs* **áburðarhestur,** m.,
aðalhvöt *L. 2*: *Hodeddrivefjeder*	— *Hoveddrivefjeder*
aðalmálsverður *L. 1: Maaltidens*	— *Maaltidets*
aðráttarkraftur *(5 a)*	— **aðdráttarkraftur**
aðvara *skal staa foran* **aðvífandi**	
afturfótur (-fótar, -fœtur), m.,	— **afturfótur** (-fótar, -fœtur), m., *Bagben,*
álit *L. 3*: — *Anskuelse*	— — 2. *Anskuelse*
arfi *L. 3:* *JHj.*	— *OH. Gf.*
arnfleygnr	— **arnfleygur**
ársfjórðungur *L. 8:* landshöfðinga	— landshöfðingja.
bátstjórnarmaður *L. 2*: Timbursmiðir	— Timbursmiðir
blaðsíða, a.,	— **blaðsíða,** f.,

blákolla *L. 2:* *Brunel læs Prunel*
blóðsteinn (-s, -ar), n., — **blóðsteinn** (-s, -ar), m.,
blómskrúð *(98 b Kolumneoverskrift)* — **blómskraut**
bóksafn, m., — **bóksafn**, n.,
borð *L. 15:* á borð á — á borð
borðhnífur (s, ar) — **borðhnífur** (-s, -ar)
borðhnífur *L. 3:* skúffum — skúffum
bráðgjör *L. 3:* bjónabönd — hjónabönd
bréfriti, — **bréfriti**, m.,
bráðkaupssiður *L. 2:* forvitin — forvitni
brynbátur (-s, -ar), — **brynbátur** (-s, -ar), m.,
búraskapur *(130 b Kolumneoverskr.)* — **búralegur**
burðahrörnun *(131 a Kolumneoverskr.)* — **búraskapur**
burtfararvottorð, n., — **burtfararvottorð**, n.,
byltingaseggur (-s, -ir), — **byltingaseggur** (-s, -ir), m.,
dalbotn, m., — **dalbotn**, m., *Dalbund*,
dauðamóða *L. 1.—2: Dødens Dunkelhed* — *Dødsmulm*
deilandi *L. 2:* med *udgaar.*
doðasvefn *L. 1:* *Sönvighed* — *Sövnighed*
draumimók *L. 2:* *Drömedvale* — *Drömmedvale*
dullyndur *L. 1:* *Mørk* — *mørk*
dulspekingur *L. 1:* *mystiker* — *Mystiker*
dœmigreind, f., — **dœmigreind**, f., *Dömmekraft*
eftirlöng|un (-anir) — **eftirlöngun** (-langanir)
eiginhagur (-s), — **eiginhagur** (-s), m.,
eimfákur *L. 3:* fótum | flughröðum — fótum flughröðum
eyða *L. 1:* *Lukune* — *Lakune*
fáráði, m., *Fjante, Idiot* — **fáráður** (-s, -ar), m., *Stakkel*
farg *L. 3:* *Presse* — *Pres*
farsæla *L. 2:* *likkelig* — *lykkelig*
fátækrastjórn — **fátœkrastjórn**
ferðaleyfi *L. 3:* mönnum — embættismönnum
fljótfœrni *L. 3:* Sjórnarfyrirkomulag — Stjórnarfyrirkomulag
flugár *betyder maaske Vinge.*
flughamar (-s, *pl.* -hamrar), — **flughamar** (-s, *pl.* -hamrar), m.,
framhaldsmaður *L. 3:* ággætisskörungur — ágætisskörungur
framkoma. *Det sidste Citat under* **1.** *skal staa under* **2.**
freðspell *(274 a)* — **friðspell**
frumsýni *L. 3:* umskort — um skort
fuglatungur *L. 2:* *OH.* — *OH. Gf.*

fyrirfólk *L. 2: fornemme Personer læs fornemme Personer, Herskab*
fyrirheitinn *L. 1:* Enn — **Enn**
gagnsemdarlöng|un (-anir) — **gagnsemdarlöngun (-langanir)**
gos *L. 1:* „eldgos" — = eldgos
grilla (i), vt., 1. — **grilla (i), 1. vt.**
hafnborg *L. 1:* hafnarborg — hafnarbœr
hálfsklútur *(382 a)* — hálsklútur
hamskipti *(384 a Kolumneoverskr.)* — **hamskifti**
handbendi *L. 3:* *Nj.* — *BG. Nj.*
handlæginn, handlægni *bör skrives* **handlaginn, handlagni**
hanfjaðrar *L. 4:* hanafjaðrar — hanfjaðrar
hegningarákvörð|un (-anir) — **hegningarákvörðun (-kvarðanir)**
heilsubót *(402 a)* — **heilsubót**
herkinn, n., — **herkinn,** a.,
hjálpvættur *L. 2:* *hjælpomst* — *hjælpsomt*
hlasshestur (-s, -ar), — **hlasshestur (-s, -ar), m.,**
hlemmivegur *L. 2:* hlemmvegir — hlemmivegir
hljóðfrœðingur *L. 6:* 77₇ — 1, 77₇
hljóðfœraleikur *L. 2:* *Musik* — *Instrumentalmusik*
hljóðfœrasamsöngur *L. 3: Konsert* — *Koncert*
hlökk|un (-anir) — **hlökkun (hlakkanir)**
hnybbast *L. 3:* 11₁₁ — 11, 11
hnykkhljóð *L. 3:* *stödton-;* — *stödtone,*
holstinga *skal staa foran* **holtasóley**
hrísgrjónagrautur (-ar, -ar), — **hrísgrjónagrautur (-ar,- ar), m.,**
hræmnglegur — **hræmuglegur**
húðarbikkja *L. 2:* *Hoppe* — *Hest eller Hoppe*
hugfanginn *(481 a)* — **hugfanginn**
hugstefna *(486 a) skal staa foran* **hugsterkur**
hœglyndur *L. 2:* *flegmagtisk* — *flegmatisk*
höfuðfœtingur *L. 2: rossia glaucopis* — *Cefalopod*
höggstokkur *L. 2:* = höggpallur, höggstaður — *Skarpretterblok*
ímyundun *(512 a Kolumneoverskr.)* — **ímyndun**
inniheimur *(514 a)* — **innheimur**
innbinda *(514 a)* — **innibinda**
kennarastóll *(545 a Kolumneoverskr.)* — **kennarastétt**
kisa, f., *Kat:* — **kisa,** f., *Kat, Mis:*
klíningur (-s), — **klíningur (-s), m.,**
kolskara, a., — **kolskara,** f.,
kopárnámur — **koparnámur**

kostnaðarsamur *L. 2:* viðleitni *læs* viðleitni
kú *L. 6:* kyrin, kyrinnar — kýrin, kýrinnar
kvenmannsræfill — **kvenmannsræfill**
kvennavörður — **kvennavörður**
kvenpáfi, — **kvenpáfi,** m.,
landfræðingur — **landfræðingur**
landkannari *L. 5:* nafnrægur — nafnfrægur
landshöfðingi *L. 4: Provindbestyrer* — *Provinsbestyrer*
langframi *L. 2:* *Længden* — *Længden,*
lífbein *L. 4:* Hvort — Hvert
limafall *bör oversættes: Spedalskhedens anæsthetiske Form (Schleisn.* 1720).
limafallssjúkur *bör oversættes: som lider af Spedalskhedens anæsthetiske Form.*
listsnillingur (-s, -ar), — **listsnillingur** (-s, -ar), m.,
loðfœttur *L. 1.—2:* *Fødder* — *Ben*
L. 2: loðfætra — loðfættra
manndrápsbolli *L. 2:* *Baad* — *lille Baad*
mannfullur *L. 3:* *LM.* — *Lm.*
maunskömm (-skammar), — **mannskömm** (-skammar, -skammir),
megringsjörð *L. 2:* *Jardstykke* — *Jordstykke*
mikilsverður. *Det sidste Citat udgaar.*
milliferð *L. 3:* andstreými — andstreymi
misskiftinn *L. 4:* misörlát — misörlát
mór *L. 2:* Þæfa — Þœfa
mundang *L. 1: Tungen i Vægtskaalen* — *Vægttunge*
munkasétt — **munkastétt**
myndadýrkun *L. 1:* *Bileld* — *Billed*
myndunarstig *(728 a Kolumneoverskr.)* — **myndunarsaga**
mælmlingur. *Den rigtige Form er* melmlingur
nafnakall *L. 1:* *Navnekald* — *Navneopraab*
nafntogaður *L. 5:* Mafntogaður — Nafntogaður
negulnagli *L. 1:* *Nellikke* — *Nellike*
noðurstjarna *(753 a)* — **norðurstjarna**
notalegur *L. 1:* *konfortabel* — *komfortabel*
nurla *L. 2:* 281₁ — 281a
nýstaðinn *L. 1:* *som* — n. upp *som*

næturvörður (-varðar, -verðir),	*læs*		**næturvörður (-varðar, -verðir),** m.,
óálit *L. 3:*	ó.)	—	ó.
ófeimnislega, a.,		—	**ófeimnislega,** adv.,
óhæfileiki *L. 3:*	sjórnleg	—	stjórnleg
ókind (-ur),		—	**ókind (-ur),** f.,
ólöghlýðni *(795 a Kolumneoverskr.)*		—	**ólöghlýðinn**
óravegur *(824 a Kolumneoverskr.)*		—	**óþverralegur**
óskeikulleiki *L. 1:*	*Ufejlharhed*	—	*Ufejlbarhed*
óskilyrt *L. 3:*	kogungsskylda	—	konungsskylda
pípa *L. 1:*	*pible*	—	*spröjte, strömme*
púkabit *L 2:*	*pratenensis*	—	*pratensis*
ritbrot *L. 6:*	8m.	—	1. 8m.
ræðismennska		—	**ræðismenska**
sameina, (a,		—	**sameina (a),**
samhljóða, a.,		—	**samhljóða,** a. indecl.,
samloðun *L 7:*	— *Konsistens*	—	— 2. *Konsistens*
samstæðilegur		—	**samstæðilegur**
síðasttalinn *(929 a Kolumneoverskr.)*		—	**síðartalinn**
skakka *L. 2:*	*Side:*	—	*Side; göre Ende paa:*
skáldaður *L. 3:*	okknr	—	okkur
skreytni, a.,		—	**skreytni,** f.,
skvaldur *L. 4:*	hjörtnr	—	hjörtur
slordóni *L. 1:*	*Sjoer*	—	*Sjover*
snúningstími *L. 2:*	mars'	—	Mars'
sógskál		—	**sogskál**
sól *L. 6:*	*Normale*	—	*normale*
spónnýr (-jan),		—	**spónnýr (-jan),** a.,
stakur *L. 3:*	kletturinn	—	kletturinn
stefnulaus, stefnuleysi, stefnuleysingi *kan oversættes ved: principløs, Principløshed, principløs Person.*			
stefnuleysingi (-ja, -ar)		—	**stefnuleysingi (-ja, -jar)**
steingeit (-ur),		—	**steingeit (-ur),** f.,
steinger *L. 2:*	*petrificeret*	—	*petrificeret*
steinhreysi *L. 1:*	*Stenrøs*	—	*Stensætning?*
stjá *L. 2.—3:*	*Begvægelse*	—	*Bevægelse*
stórbatnaður (ar)		—	**stórbatnaður (-ar)**
stórbær *L. 2:*	*Stor*	—	*stor*
stúlkubarn, f.,		—	**stúlkubarn,** n.,
sundleikr		—	**sundleikur**
sveitarstjórn (-ir),		—	**sveitarstjórn (-ir),** f.,
svinslær		—	**svínslær**
spipljótur *(1106 b)*		—	**svipljótur**

svitahola *L. 3*: svitholunum *læs* svitaholunum
títa *L. 1*: Titur — Títur
L. 2: langt — beint
tímasjá *L. 2*: chronscop — chronoscop
tóvinnuvélar *(1152 b Kolumneoverskr.)* — **tóvélavinna**
trúleysingi — **trúleysingi (-ja, -jar)**
tvíþungur *(1171 b) skal staa foran* **tvævetla** *(1171 a)*
um *L. 2*: um ó. — um og ó
umbreytanlegur *L. 5*: umbreytanlegu — umbreytanlega
undirlag *L. 2*: nndirlagið — undirlagið
uppglenningur *L. 3*: n. — u.
urtönd *L. 2*: *erecca* — *crecca, Krik-And*
utanáskrift *skal staa efter* **utanaðkomandi**
utanþingsmaður *skal staa efter* **utanverða**
útbolun *L. 3*: u — ú
útsláttur (-sláttar, -slættir), m., — **útsláttur (-sláttar, -slættir)**, m., *Udspil,*
vagnstjóri *L. 3*: kind — hind
valhopp *Slags Pasgang* — *kort Galop*
valhoppa *gaa i den Pasgang etc.* — *gaa i kort Galop*
vardhœfislaus *(1233 a)* — **vandhœfislaus**
varnarþing *L. 1*: *Hjemting* — *Værneting, Hjemting*
veðbrjef — **veðbréf**
veðurgæzla *L. 1*: *meteorlogiske* — *meteorologiske*
vegvís *vejkyndig* — *vejkendt*
vegvísi *L. 2*: *Hest (el. en Hund)* — *f. E. en Hest el. en Hund*
veitingasala *L. 1*: *Gæstigveri* — *Gæstgiveri*
veizla *L. 1*: *Gæstebudl* — *Gæstebud*
verúlfr — **verúlfur**
verzlunarstjóri, m., — **verzlunarstjóri**, m., *Handelsbestyrer*
verzlunarstöð *L. 2*: *Handelselsplads* — *Handelsplads*
viðstöðulaust — **viðstöðulaust**
viðurlifisábyrgð *L. 1*: *Livsforsikring* — *Forsörgelsesforsikring*
villustigur *L. 2*: *Vilspor* — *Vildspor*
vínandamælir *L. 2*: *Alkoholmeter* — *Alkoholometer*
vinda *L. 5*: *hejse* — v. upp *hejse*
víunumaður — **vinnumaður**
vinnutilhögun *L. 2*: Sumrin — sumrin

virkilegur (a), a.,		*læs*	**virkilegur**, a.,
voðastraumur *L. 2:*	*ström*	—	*Ström*
vorknútsfjærð *L. 1:*	vorknútsfirð	—	= vorknútsfirð
væskill *L. 3:*	*Usling udgaar.*		
yfirflötur *L. 2:*	yfirborð	—	yfirborð 1.
yfirhershöfðingi (-ja)		—	**yfirhershöfðingi (-ja, -jar)**
yfirkostur *L. 2:*	yfirk ostir	—	yfirkostir
þingabrauð *L. 1:*	þing, n. pl.	—	þing, n. pl. 1.
þokumökkur *L. 2:*	*Taagemasse*	—	*Taagesløer*
þungmeltur, a.,		—	**þungmeltur**, pp.,
þungorður, pp.,		—	**þungorður**, a.,
æfilúinn *(1374 b)*		—	**ævilúinn**
æsar *L. 2:*	*Nöjagtigbed*	—	*Nöjagtighed*
œringi (-ja)		—	**œringi (-ja, -jar)**
œskublómi, f.,		—	**œskublómi**, m.,

En stor Del af de her trykte Rettelser skyldes Rektor Dr. B. M. Ólsen og Adjunkt Geir Zoëga.

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA